

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ר' פנחס ראובן שליט"א ול ר' שגיב מחפוד שליט"א
J. Alan Groves Center - תחת תנאי רשיון CC-2.5

חק לישראל - דברים (ט)

[הקדמות](#) • [פרשת דברים](#) • [פרשת ואתחנן](#) • [פרשת עקב](#) • [פרשת ראה](#) • [פרשת שופטים](#) • [פרשת כי תצא](#) • [פרשת כי תבוא](#) • [פרשת נצבים](#) • [פרשת וילך](#) • [פרשת האזינו](#) • [פרשת וזאת הברכה](#)

הקדמות

הקדמת מהרח"ן

[תפלה לאומרה קודם קריאת התורה](#) [תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים](#) [תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד משנה](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה](#) [נוסחי דווקני יסוד מלכות כתובים](#)

הקדמת החיד"א

מעשה רוקח

פרשת דברים

דברים יום ראשון ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק ה](#) [משנה תרומות פרק א](#) [גמרא ברכות דף נ"א ע"א](#) [זוהר חדש דף א' דף ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום שני ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק מד](#) [משנה פסחים פרק י](#) [גמרא פסחים דף קיז ע"ב](#) [זוהר חדש דף ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום שלישי ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק עד](#) [משנה סוטה פרק ב](#) [גמרא סוטה דף יז ע"א](#) [זוהר חדש ד"א דף ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום רביעי ...

[נביאים - ישעיה - פרק א](#) [כתובים - תהילים - פרק צב](#) [משנה מכות פרק ג](#) [גמרא מכות דף כ"ג ע"א](#) [זוהר חדש ד"א דף ע"ג](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

דברים יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק א כתובים - תהילים - פרק קז משנה בכורות פרק ה גמרא בכורות דף לה
ע"א זוהר חדש ד"א דף צ"ב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

דברים ליל שישי ...

דברים יום שישי ...

הפטרת דברים - ישעיה א משנה אהלות פרק יח גמרא נדה דף כ"ד ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב הלכה
פסוקה מוסר

פרשת ואתחנן

ואתחנן יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק ו משנה תרומות פרק ב גמרא ברכות דף נא ע"א זוהר
ואתחנן דף ס' ע"א הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק מד משנה חגיגה פרק א גמרא חגיגה דף ג ע"א זוהר
ואתחנן דף ר"ס ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק עד משנה סוטה פרק ג גמרא סוטה דף כב ע"א זוהר
ואתחנן דף ר"ס ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק צד משנה שבועות פרק א גמרא שבועות דף יח
ע"א זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"א הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק מ כתובים - תהילים - פרק קח משנה בכורות פרק ו גמרא בכורות דף לו
ע"א זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ואתחנן ליל שישי ...

ואתחנן יום שישי ...

הפטרת ואתחנן - ישעיה מ משנה נגעים פרק א גמרא נדה דף כד ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת עקב

עקב יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק מט כתובים - תהילים - פרק ז משנה תרומות פרק ג גמרא ברכות דף נד
ע"ב זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"א הלכה פסוקה מוסר

עקב יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק מט כתובים - תהילים - פרק מד משנה חגיגה פרק ב גמרא חגיגה דף טז
ע"א זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

עקב יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק מט כתובים - תהילים - פרק עד משנה סוטה פרק ד גמרא סוטה דף כה ע"א זוהר
ואתחנן דף רס"ו ע"א הלכה פסוקה מוסר

עקב יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק נ כתובים - תהילים - פרק צד משנה שבועות פרק ב גמרא שבועות דף טו
ע"ב זוהר ואתחנן דף רס"ז ע"א הלכה פסוקה מוסר

עקב יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נ כתובים - תהילים - פרק קז משנה בכורות פרק ז גמרא בכורות דף מד
ע"ב זוהר עקב דף רע"א ע"ב הלכה פסוקה מוסר

עקב ליל שישי ...

עקב יום שישי ...

הפטרת עקב - ישעיה מט משנה נגעים פרק ב גמרא נדה דף כד ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב הלכה
פסוקה מוסר

פרשת ראה

ראה יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק נד כתובים - תהילים - פרק ז משנה תרומות פרק ז גמרא ברכות דף נד ע"ב זוהר
מקץ דף ר"ב ע"א הלכה פסוקה מוסר

ראה יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק נד כתובים - תהילים - פרק מה משנה חגיגה פרק ג גמרא חגיגה דף כז ע"א זוהר
משפטים דף ק"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ראה יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נה כתובים - תהילים - פרק עה משנה סוטה פרק ה גמרא סוטה דף ל ע"ב זוהר
משפטים דף ק"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

ראה יום רביעי ...

[נביאים - ישעיה - פרק נה](#) [כתובים - תהילים - פרק צד](#) [משנה שבועות פרק ג](#) [גמרא שבועות דף כט ע"ב](#) [זוהר ויקרא דף י"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[ראה יום חמישי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נו](#) [כתובים - תהילים - פרק קח](#) [משנה בכורות פרק ח](#) [גמרא בכורות דף מט ע"א](#) [זוהר ויקרא דף ט"ו ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[ראה ליל שישי ...](#)

[ראה יום שישי ...](#)

[הפטרת ראה - ישעיה נד](#) [משנה נגעים פרק ג](#) [גמרא נדה דף כה ע"א](#) [זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[פרשת שופטים](#)

[שופטים יום ראשון ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נא](#) [כתובים - תהילים - פרק ז](#) [משנה תרומות פרק ה](#) [גמרא ברכות דף נה ע"א](#) [זוהר פנחס דף ר"מ ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום שני ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נא](#) [כתובים - תהילים - פרק מה](#) [משנה ביצה פרק א](#) [גמרא ביצה דף יד ע"ב](#) [זוהר וארא דף כ"ו ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום שלישי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נא](#) [כתובים - תהילים - פרק עה](#) [משנה סוטה פרק ו](#) [גמרא סוטה דף לט ע"א](#) [זוהר מצורע דף נ"ה ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום רביעי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נב](#) [כתובים - תהילים - פרק צד](#) [משנה שבועות פרק ד](#) [גמרא שבועות דף ל ע"א](#) [זוהר ויחי דף רמ"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים יום חמישי ...](#)

[נביאים - ישעיה - פרק נב](#) [כתובים - תהילים - פרק קט](#) [משנה בכורות פרק ט](#) [גמרא בכורות דף נח ע"ב](#) [זוהר נח דף ע"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שופטים ליל שישי ...](#)

[שופטים יום שישי ...](#)

[הפטרת שופטים - ישעיה נא](#) [משנה נגעים פרק ד](#) [גמרא נדה דף כה ע"א](#) [זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

פרשת כי תצא

כי תצא יום ראשון ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק ח משנה תרומות פרק ו גמרא ברכות דף נח
ע"א זוהר ויקרא דף מ"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום שני ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק מה משנה ביצה פרק ב גמרא ביצה דף טו
ע"ב זוהר ויקרא דף ט"ז ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום שלישי ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק עו משנה סוטה פרק ז גמרא סוטה דף לח
ע"ב זוהר מצורע דף רכט ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום רביעי ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק צה משנה שבועות פרק ה גמרא שבועות דף לח
ע"ב זוהר קדושים דף פ"ז ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תצא יום חמישי ...

נביאים - שמואל א - פרק יז כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק א גמרא ערכין דף ו
ע"א זוהר נשא דף קכ"ב ע"א הלכה פסוקה מוסר

כי תצא ליל שישי ...

כי תצא יום שישי ...

הפטרת כי תצא - ישעיה נד משנה נגעים פרק ה גמרא נדה דף כה ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ח ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת כי תבוא

כי תבוא יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק ח משנה תרומות פרק ז גמרא ברכות דף סא
ע"א זוהר פנחס דף רל"א ע"א הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק מה משנה ביצה פרק ג גמרא ביצה דף כה ע"א זוהר
אמור דף צ"ח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק עו משנה סוטה פרק ח גמרא סוטה דף מד ע"א זוהר
ויחי דף רכ"ו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק צה משנה שבועות פרק ו גמרא שבועות דף לח ע"ב זוהר פנחס דף רל"א ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק ס כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ב גמרא ערכין דף י ע"ב זוהר פקודי דף רל"ז ע"ב הלכה פסוקה מוסר

כי תבוא ליל שישי ...

כי תבוא יום שישי ...

הפטרת כי תבוא - ישעיה ס משנה נגעים פרק ו גמרא נדה דף ל ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פרשת נצבים

נצבים יום ראשון ...

נביאים - ישעיה - פרק סא כתובים - תהילים - פרק ט משנה תרומות פרק ח גמרא ברכות דף סב ע"א זוהר בא דף לב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום שני ...

נביאים - ישעיה - פרק סב כתובים - תהילים - פרק מה משנה ביצה פרק ד גמרא ביצה דף לב ע"א זוהר ויקרא דף ר"ח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק סב כתובים - תהילים - פרק עז משנה סוטה פרק ט גמרא סוטה דף מח ע"א זוהר ויקרא דף יח ע"א הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק סג כתובים - תהילים - פרק צו משנה שבועות פרק ז גמרא שבועות דף מה ע"א זוהר אמור דף צט ע"א הלכה פסוקה מוסר

נצבים יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק סג כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ג גמרא ערכין דף יד ע"ב זוהר אמור דף צט ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נצבים ליל שישי ...

הפטרת נצבים - ישעיה סא

נצבים יום שישי

משנה נגעים פרק ז גמרא נדה דף לא ע"א זוהר ויקהל דף רה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פרשת וילך

וילך יום ראשון ...

נביאים - הושע - פרק יד כתובים - תהילים - פרק ט משנה תרומות פרק ט גמרא ברכות דף סג
ע"א זוהר דף קא ע"א הלכה פסוקה מוסר

וילך יום שני ...

נביאים - הושע - פרק יד כתובים - תהילים - פרק מו משנה ביצה פרק ה גמרא ביצה דף לו ע"ב זוהר
אמור דף קא ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וילך יום שלישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נה כתובים - תהילים - פרק עז משנה נדרים פרק א גמרא נדרים דף ז ע"ב זוהר
אמור דף קא ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וילך יום רביעי ...

נביאים - ישעיה - פרק נה כתובים - תהילים - פרק צו משנה שבועות פרק ח גמרא שבועות דף מו
ע"א זוהר אמור דף קב ע"א הלכה פסוקה מוסר

וילך יום חמישי ...

נביאים - ישעיה - פרק נו כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ד גמרא ערכין דף יח ע"ב זוהר
אמור דף קב ע"א הלכה פסוקה מוסר

וילך ליל שישי ...

הפטרת וילך - הושע יד, מיכה ז, יואל ב

וילך יום שישי

משנה נגעים פרק ח גמרא נדה דף לא ע"א זוהר ויקהל דף רח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פרשת האזינו

האזינו יום ראשון ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק ט משנה תרומות פרק י גמרא ברכות דף סג
ע"ב זוהר וילך דף רפד ע"א הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום שני ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק מו משנה מועד קטן פרק א גמרא מועד קטן דף ו
ע"ב זוהר וילך דף רפה ע"א הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום שלישי ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק עז משנה נדרים פרק ב גמרא נדרים דף כ ע"א זוהר וילך דף רפה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום רביעי ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק צז משנה עדיות פרק א גמרא עבודה זרה דף נה ע"א זוהר וילך דף רפו ע"א הלכה פסוקה מוסר

האזינו יום חמישי ...

נביאים - שמואל ב - פרק כב כתובים - תהילים - פרק קט משנה ערכין פרק ה גמרא ערכין דף טו ע"ב זוהר האזינו דף רצו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

האזינו ליל שישי ...

הפטרת האזינו - שמואל ב כב

האזינו יום שישי

משנה נגעים פרק ט גמרא נדה דף לא ע"ב זוהר ויקהל דף רו ע"א הלכה פסוקה מוסר

פרשת וזאת הברכה

וזאת הברכה יום ראשון ...

נביאים - מלכים א - פרק ח כתובים - תהילים - פרק י משנה תרומות פרק יא גמרא ברכות דף סג ע"ב זוהר אמור דף קב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום שני ...

נביאים - מלכים א - פרק ח כתובים - תהילים - פרק מו משנה מועד קטן פרק ב גמרא מועד קטן דף יב ע"ב זוהר אמור דף קג ע"א הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום שלישי ...

נביאים - מלכים א - פרק ח כתובים - תהילים - פרק עז משנה נדרים פרק ג גמרא נדרים דף לב ע"א זוהר אמור דף קד ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום רביעי ...

נביאים - יהושע - פרק א כתובים - תהילים - פרק צז משנה עדיות פרק ב גמרא עבודה זרה דף עה ע"ב זוהר אמור דף קד ע"א הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה יום חמישי ...

נביאים - יהושע - פרק א כתובים - תהילים - פרק קי משנה ערכין פרק ו גמרא ערכין דף כג ע"א זוהר צפורה דף קפו ע"ב הלכה פסוקה מוסר

וזאת הברכה ליל שישי ...

וזאת הברכה יום שישי

משנה נגעים פרק י גמרא נדה דף מד ע"ב זוהר אמור דף צד ע"ב הלכה פסוקה מוסר

הקדמות

מהרח"ו

הקדמת

זה לשון הרב המקובל הגדול מהרח"ו זללה"ה

סדר עסק התורה שהאדם חייב לקרוא בכל יום בקביעות בסוד קבעת עתים לתורה: זה היה מנהג מורי זלה"ה. בצאתו מבית הכנסת היה עדיין מעוטף בציצית ותפילין, וקורא הסדר הזה בכוונות האלו על פי סדר המדריגות ממטה למעלה: וזה הסדר, תנ"ך משנה תלמוד וקבלה:

וזה פרטו, יום ראשון מהשבוע היה קורא מתחילת פרשת השבוע ששה פסוקים שנים מקרא ואחד תרגום, ואחר כך נביאים ג"כ עם התרגום ואחר כך כתובים ג"כ עם התרגום. ואין צריך לקרוא שנים מקרא אלא בתורה לבד, אבל נביאים וכתובים פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום. והכל הוא בעולם העשיה. ושם הוי"ה דשם ב"ן במילוי כזה, יוד הה וו הה. נמצא שאותיות המילוי הם חמשה וַדְהָוָה. והם נחלקים בחמשה ימי השבוע מיום א' עד יום ה', אות אחת בכל יום מתורה או נביאים או כתובים. ונקודות או אותיות אלו הם צירי"י שב"א פת"ח סגו"ל קמ"ץ חירי"ק, והם יוצאים מן חמשה נקודים של אֵת אֶשֶׁר יְבִיאוּ. ולכן צריך לקרוא בכל יום ראשון ששה פסוקים מתחילת הפרשה וכן מנביאים וכתובים, וביום השני ארבעה פסוקים שאחריהם, וביום ג' חמשה פסוקים שאחריהם, וביום ד' ששה פסוקים שאחריהם, וביום ה' חמשה פסוקים שאחריהם, נמצא שקרא בחמשה ימי שבוע כ"ו פסוקים:

וכשקורא בתורה צריך לכוין שהיא בתפארת דזעיר דעשיה. ולכן צריך לכוין בשלוש שמות של שלוש בחינות של כלי העשיה, שהם (יהו"ה) כלי

החיצון דנפש. (י יה יהו יהויה) כלי אמצעי דרוח. (יוד הא ואו הא) כלי פנימי דנשמה. וגם יהוה בניקוד חוליים, שהיא בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא נביאים יכוין שהם בנצח הוד דעשיה. ויכוין בשלושה שמות של שלש בחינות כליהם, שהם (צבאות) כלי חיצון דנפש. (צ צב צבא צבאו צבאות) כלי אמצעי דרוח. (יהויה) כלי פנימי דנשמה דנצח. (אדני) כלי פנימי דנשמה דהוד. וגם שני יהויה יהויה, אחד בחיר"ק ואחד קבוץ, שהם בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא כתובים יכוין שהם ביסוד דזעיר דעשיה ובמלכות. ויכוין בשלשה שמות של ג' בחינות כליהם, שהם (שין דלת יוד) כלי חיצון דנפש. (שין שין דלת שין דלת יוד) כלי אמצעי דרוח. (יאהדונהי) כלי פנימי דנשמה דיסוד. (אלף דלת אלף יוד) כלי פנימי דנשמה דמלכות. וגם שם יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד. (יהויה) חיה יחידה דמלכות:

וכשקורא משנה יכוין שהיא בששה קצוות דנוקבא דיצירה. לכן אם הוא בסדר זרעים, יכוין לגבורה שלה, שהוא ב' פעמים (אלף למד אלף למד). ואם בסדר מועד, יכוין לגבורה שלה, שם אלהים. ואם בסדר נשים, יכוין שהוא בתפארת שלה, שהוא שם (צבאות). ואם הוא בסדר נזיקין, יכוין שהוא בנצח שלה, שהוא שם (א אל). ואם הוא בסדר קדשים, יכוין שהוא בהוד שלה, שהוא (א אל אלה אלהי אלהים). ואם הוא בסדר טהרות, יכוין שהוא ביסוד שלה, שהוא שם (שדי):

וכשיקרא תלמוד יכוין שהוא בנוקבא דז"א דבריאה שהוא ה' כלה. ואם הוא בזרעים הוא בחסד שלה, שהוא שם (אלף למד). וסדר מועד הוא בגבורה, וה' הוא (אכדטס). וסדר נשים הוא בתפארת. וה' הוא (השתפא). סדר נזיקין הוא בנצח, וה' הוא (בס). וסדר קדשים הוא בהוד, והשם הוא (במוכף). וסדר טהרות הוא ביסוד, וה' הוא (ש שד שדי):

וכשילמוד קבלה יכוין שהוא בתפארת דאצילות, והשם הוא (יוד הא ואו הא). ובליל ו' בקומו באשמורת, או קודם שישיין אם לא יוכל לקום באשמורת, יקרא כ"ו פסוקים מהפרשה, אותם שהם אחר הכ"ו שקרא בחמשה ימי השבוע. ויקראם שנים מקרא ואחד תרגום. ויכוין בצרוף אחד מי"ב צירופי (יהויה) שהוא וְהִיא כולו בניקוד חירי"ק, והוא ניקוד אות שניה של תיבת הששי:

כוונת קריאת הפרשה ביום ששי שמו"ת תכוין כן. ש"מ משמו"ת הוא תפארת ויסוד, שהם מקרא. ו"ת הוא תרגום, שהוא מלכות. ותכוין במילוי שם ב"ן כזה ויד הו הו בניקוד שורו"ק. והוא ניקוד או של יביאו, וג' ו"וין שניתוספו בג' אותיות (דהה הם בגי' ח"י), שיום ששי שהוא יסוד הנקרא חי העולמים הנותן חיים אל המלכות שבת, כי יום ששי מכין לשבת שהוא מלכות. ותחזור לחבר חמש אותיות המילוי שם ב"ן שהיו

בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בנביאים שהוא כנגד נצח הוד דזעיר אנפין שבהם שלשה כלים של שלש בחינות נפש רוח נשמה. צבאות, כלי חיצון דנפש. צ' צ"ב צב"א צבא"ו צבאו"ת, כלי אמצעי דרוח. יהו"ה, כלי פנימי של נצח. אדנ"י, כלי פנימי של הוד. בחינת נשמה בבחינת אורות מקיפים, שהם יחידה חיה, של נצח יהו"ה ושל הוד יהו"ה נקוד חירי"ק וקובו"ץ, לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי ונשמתי לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הנביאים הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הנביאים הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בכתובים שהוא כנגד יסוד דזעיר ומלכות נוקבא דזעיר, שהם שלשה שמות בבחינת שלשה כלים נפש רוח נשמה. שי"ן דל"ת יו"ד, כלי חיצון דנפש. שי"ן דל"ת שי"ן דל"ת יו"ד, כלי אמצעי דרוח. יאהדונה"י, כלי פנימי דנשמה. אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, כלי החיצון דמלכות דנוקבא דזעיר, ובבחינת אורות מקיפין, י"ו ה"ו ו"ו ה"ו, חיה יחידה דיסוד דזעיר אנפין. יהו"ה, חיה יחידה של מלכות נוקבא דזעיר אנפין, ולעשות מרכבה להם. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת הכתובים הללו. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הכתובים הללו. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם לימוד משנה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא משנה שהוא סוד מטטרו"ן שביצירה, שהוא אותיות משה, ומשה

עולה א"ל שדי"י, והם גימטריא רצו"ן, ושהוא קפ"ד קס"א כזה, יו"ד, יו"ד הי"י, יו"ד הי"י וי"ו, יו"ד הי"י וי"ו הי"י, אל"ף הי"י יו"ד הי"י, יסוד אבא גו יסוד אמא להוריד שפע מאבא ואמא מבריאה ליצירה, ותכולל יצירה בבריאה והיא תרד מבריאה ליצירה, שלשה שמות אהי"ה כזה, אל"ף הי"י יו"ד הי"י אל"ף הי"י יו"ד הי"ה אל"ף הי"א יו"ד הי"א, שהם ה' יודי"ן שהם סוד חמשים שערי בינה הנקראת משנה, שהם י"ה אדני"י מטטרון.

(כשהוא לומד בסדר זרעים יאמר כך) והריני בסדר זרעים בחסד דנוקבא דזעיר שבו שני פעמים א"ל במלואו כזה, אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד :

(וכשהוא לומד בסדר מועד יאמר כך) והריני בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר שבו שם אלהים.

(וכשהוא לומד בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר שבו שם צבאות.

(וכשהוא לומד בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל.

(וכשהוא לומד בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל אליה אלהי"י אלהים.

(וכשהוא לומד בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר שבו שם שדי"י.

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת המשנה הזאת. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שאזכה לבחינת נשמה דבריאה אותיות משנה, ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת המשנה הזאת. ויהי נועם וגו' :

תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד הלכה שהוא אותיות הכל"ה, לקשט שם אדני"י שהיא הכלה העליונה בעשרים וארבע קשוטי כלה, כדי לחברה בבעלה.

(וכשהוא לומד הלכה בסדר זרעים יאמר כך) והריני קורא בסדר זרעים שהוא בחסד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם א"ל במלאו אל"ף למ"ד:

(וכשהוא לומד הלכה בסדר מועד יאמר כך) והריני קורא בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם אכדט"ם

(וכשהוא לומד הלכה בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם השתפ"א

(וכשהוא לומד הלכה בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ב"ם

(וכשהוא לומד הלכה בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ש' ש"ד שד"י

(וכשהוא לומד הלכה בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם במוכ"ן

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הלכה הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את לימוד הלכה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

עוד יחוד א' להלכה יכוין בשם י"ה בצירוף א"ב כזה:

אָיָה בְיָה גְיָה דְיָה הָיָה וְיָה זָיָה חָיָה טָיָה יָיָה כְיָה לְיָה מְיָה נְיָה סְיָה עְיָה
פְיָה צְיָה קְיָה רְיָה שְיָה תְיָה

תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד בספר קבלה פלוני שהוא כנגד תפארת דזעיר אנפין דעולם האצילות, שבו שם מ"ה כזה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת ספר הקבלה הזה. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה'

נוסחי דווקני

נוסחי דווקני

נוסח כוונות פשוטות לאשר בא בסוד ה' לכוין כל יום חק"ת עולם על

עשיה ת"ת - תורה

כלי פנימי

כלי אמצעי

כלי חיצון תפארת ז"א

נשמה

רוח

נפש

יוד הא ואו הא

י יה יהו יהוה

יהוה

נצח והוד - נביאים

כלי פנימי

כלי פנימי דנשמה

כלי אמצעי רוח

כלי חיצון נו"ה

דהו

דנצח

צ צב צבא

דז"א נפש

אד

יהוה

צבאו צבאות

צבאות

יסוד מלכות כתובים

יסוד מלכות - כתובים

כלי פנימי דנשמה

יאהדונהי

כלי אמצעי רוח

שיין שיין דלת שיין
דלת יד

כלי חיצון יסוד דז"א נפש

שיין דלת יוד

יצירה - משנה

יום ב' סדר

מועד: גבורה

שלה ובחינה אמצעית

אלהים

יום א' סדר

זרעים: חסד

דנוקבא דיצירה ובחינה אמצעית של הכלי

אלף אלף למד

יום ה' סדר

קדשים: הוד

שלה ובחינה אמצעית

א אל אלה אלהי אלהים

יום ד' סדר

נזיקין: נצח

שלה ובחינה אמצעית

א אל

בריאה - הלכה

יום ב'

מועד: גבורה

בחינה חיצונה כנוכר

אבדטם

יום א'

זרעים: חסד

בחינה חיצונה של הכלי דנוקבא

דבריאח

אל

יום ה'

קדשים: הוד

בחינה חיצונה כנוכר

במוזכך

יום ד'

נזיקין: נצח

בחינה חיצונה כנוכר

ב"ם

זו היא ההקדמה שעשה על הספר הזה בהיותו בחיים חיותו הרב המופלא
בוצינא קדישא מרנא ורבנא כמוהר"ר חיד"א זלה"ה זיע"א

ארש חיים

מילי מילי קטני סדרי ברורין. להודיע לבני האם מאימתי קורין :

אידלי יומא כי האידנא, וישמה לחק, כחקה הועלה האי ספרא רבא עלה
בקב"ץ ויעשה כמשפט דינא יתיב וספרין. אשרי שיאחז והיתה עמו, וקא
בו, וכמו רגע אתי עשה דהשלמה מקרא, משנה, תלמוד וקבלה כהלכת
גוברין. מתן ארבע במתן אחד באחד יגשו וכמעט חיובא רמיא אקרפתא
דגברי אחד חכם ואחד תם קורין ומקריין. וכל כי האי ליתנהו בזכירה
אצל עין רוגל בפרק כתבי הקדש דיזעי רבנן ובקיאיי מה נורא הלמוד הזה
לרבות כל אשורין. והיו הדברים להמון העם אליכם אישים, ואקרא
הלא תדעו מה עצמו ראשי הלמוד הזה בעולמות העליונים, ומן הברכה
העליונה יצא שפע נפיק מעייני מעינות מתגברין. טובי לדזכי לשמע בקול
מורים חק נתן ולא יעבר הנה שכרו בשבח שקבצו עליונים למעלה, הוא
פרת שמיימו פרין. איכו השתא קול הקריה לכל מסורה, זאת היתה לי
הרימותי ידי בשורת דרך אר"ש יתן אומר להמון קריה אם אינם מכירין :

א. דא תהא למיקם כי הכונות שנדפסו מדי יום יום זאת לפנים על ספר
חקה טעו במדבר, ואעיקרא הכונות ההם לא צדקו יחדיו כפי כתבי הקדש
האמתיים דשכיחי בארץ מצרים ובהר הקדש בירושלים ת"ו, כתובים
באצבע הרב מורנו הרב שמואל ויטאל זלה"ה והדברים עתיקים מטהרת
יד הקדש מר אביו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל. ולכן כשנדפס הספר הלז
בוניציאה שם נמצאתי אנכי איש צעיר ומסרתי ביד מעלת הגביר
המדפיס אהובנו יצ"ו נסח הכונות ככל הנמצא אתי, שהבאתי מעיר
הקדש ירושלים ת"ו, ומעלת הגביר יקירנו המדפיס הנזכר, הדפיסם
בסוף הדף בפני עצמו בשם נסחי דוקני הין מפטירין :

ב. יען כי הספר הקדוש הלז מסור לכל, ואלו הכונות לא יתכנו להמון
העם, וגם למי שאין לו התחלה בחכמת האמת. לכן בספר הזה השמטו
הכונות אשר נכתבו בכל יום, דלאו כל מוחא סביל דא, ומה גם כי לא
יבצר מחמת הדפסתם בכל יום טעיות הדפוס ואלו דברים העומדים
ברומו של עולם. ונדפסו דף אחד בתחלת כל חומש כפי הנסחי דוקני

הנזכר, ואשר לו יד ושם בסוד ה', נקל להם לחזות בנעם ולכן בכל יום. ובדף הזה עיניהם ישיתו לעשות כונים למלאכת שמים הוו זהירין :

ג. בכל יום צריך קרא מקרא פסוקי תורה שני פעמים ואחד תרגום. ופסוקי נביאים וכתובים פעם אחד מקרא ופעם אחד תרגום, יושבים וקורין :

ד. אור הששי, היותר נראה שלא לקרות כ"ו פסוקי תורה, כי אם שני פעמים מקרא ותו לא, ואין לקרות תרגום. ולכן לא נדפס באור הששי מקרא ותרגום ככל הימים, רק התרגום הוצב לבדו למאן דיצבי להחזיק במנהג קדום. ועיין מה שכתבנו בעניותנו בספרי הקטן מחזיק ברכה אורח חיים (סימן קנו) ובקונטרס אחרון שם ואלו נאמרין :

ה. התפלות שנדפסו בכל יום בראש הספר בדפוסים הקודמים, המסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות ולא נתנו דבריהם לשעורין :

ו. בחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו ולהשלים בעד יום טוב, כי כן דבר המלך מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל למי שלא למד הסדר יום אחד, שצריך להשלים כשיקרא, פסוקי יום שעבר לא נצרכה אלא עולות מספר מלוי שם ב"ן, וככה יעשה בחול המועד שמעתי שמחמירין :

ז. בשבוע שקורין שתי פרשיות בשבת קדש, יקרא הסדר של פרשה ראשונה לבד ראשית ששיריה נכרין :

ח. וכשחל יום טוב בשבת קדש קורין פרשה של יום טוב או של שבת וחול המועד, תמיד יקרא בשבוע סדר הפרשה שקורין במנחת שבת קדש, ואפילו שתי שבועות או שלשה חזור חזור בפרשה ההיא הרי אלו מחזירין :

ט. תוספת טובה נעשה בפעם הזו כי ביום הששי נדפס משנה וגמרא מסדר טהרות, ויהי בשלם עד היסוד בא, וגם מאמר קצר מהזוהר כאשר עיניך תחזינה והן מטהרין :

י. בדפוסים שקדמו בענין המשניות והגמרא יש חסיר חליף יתיר וכן במאמרי הזוהר הקדוש וגם ערב רב עלה אתם. איכו השתא הכל מתוקן כולם נסקרין :

יא. גם נדפס זאת לפנים בספר הזה בראשית מאמר אמרי קדוש מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, והלשון ההוא לא סליק שפיר, כתיב בגויה איזה דברים שישתנו לפי הכתבים אמתיים, אי לזאת הושמט. וכי תאווה נפשך לדעת דברים בשרשן פוק עיין בשער המצוות שסדר הרב מורנו הרב שמואל ויטאל פרשת עקב, ובשעה השמות בספר אוצרות חיים ובספר עץ חיים וכיוצא בהם, ומשם בארה זקוקין דנורא ובעורין :

יב. עוד הוסיפו מעלת המגיהים שמורים לכל בני ישראל מאמרי גמרא וזוהר איפה הם רועים, הגיעו לפרקן בעלים מרדפין כאשר היתה באמנה. ועוד זאת יתירה היד כותבת דמיתבא דעתא מילתא חדתא :

יוסף לחוק מוסר מלכים והלכה פסוקה יום ליום יביע דברים המחורין. ואשר סדרתי אני בעניי, ברם עיקר שרשוהי בקונטרס סנסן ליאיר לזכות את הרבים, יחקקו צדק לא ימושו החוקים האלה, באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות. ובא לציון גואל והבית בהבנותו שם יזבחו זבחי צדק דכרין ואמרין. כן יהי רצון : הלא זה דברי איש צעיר מעפר דל קטונתי איני כדאי

חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט

רוקח

מעשה

א. מודעת זאת בחיוב תלמוד תורה וכמו שכתב הטור ומרן ולבוש ביורה דעה (בסימן רמ"ו) והרמב"ם (בפרק א) מהלכות תלמוד תורה, וזה לשונו, כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול, ואפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה וגו'. וחייב לשלש למודו שליש בתורה שבכתב בכלל זה. שליש בתלמוד וכו'. כיצד, היה בעל אומנות ועוסק במלאכתו שלשה שעות ביום ותשעה שעות בתורה, קורא שלושה מהם בתורה שבכתב, ובשלושה תורה שבעל פה, ובשלושה יבין דבר מתוך דבר יעו"ש. וגם באורח חיים (סימן קנ"ה) בטור ומרן ולבוש שכתבו אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעברנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה יעו"ש : ומאחר שכן שחייב כל איש לעסוק בתשעה שעות ביום בתלמוד תורה, אם כן מה יענה האדם ביום הדין לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שכל היום כולו עוסק במלאכתו איש איש על עבודתו ואינו עוסק בתורתו, כי בודאי אין קץ לעונשו. ואם ראה תראה מאמר משלי רבתא אשר הבאתי בקונטרס מיני מרקחת אשר בסוף ספר הנחמד מעשה רוקח (חלק ג') של מר זקני זיע"א, דשם בפרק שלישי הבאתי כל המאמר באורך, ועיניך תחזינה מישרים שכל הקורא בהם תסמר שערות בשרו, ולא יאכל ולא ישתה בראותו שכל מה שקרא לא נחשב לו לכלום, שצריך לקרות כל מה שכתוב שם, והי הטוב יכפר בעד :

הנה כי כן מצוה על כל איש אשר בשם ישראל יכונה, לקנות לו ספר חוק לישראל לקרות בו בכל יום, שהוא סדר נאה ויאה שתקן לנו הרב הקדוש התנא האלהי האר"י זלה"ה זצ"ל, אשר בקריאתו זוכה במעט קט בשלושה למודים, שליש במקרא תורה נביאים וכתובים, שליש במשנה שקורא פרק מהמשנה, שליש בגמרא שקורא פסקא מהגמרא, ונוסף גם מאמר מזוהר הקדוש. ושמעתי רמז נאה כי בקריאת חוק לישראל שם רמוז תרי"ג, כי תני"ך משנה גמרא קבלה שהוא הזוהר ראשי תיבות שלהם גמטריא תרי"ג, וגימטריא בתורה:

ומעתה הגם שאין ידו של אדם משגת לשלש תלמודו בתשעה שעות ביום, מטרדת מלאכתו לפרנס אשתו ובניו ואת עצמו, לכן יאחז צדיק ספר הלז לעסוק אהב בכל יום, דנחשב לו דבר מה בקיום חיוב זה לשלש תלמודו. והן אמת שעתה רוב המוני העם המשכילים ונבונים וגם מהתלמידי חכמים, אחר גמר תפלה מתאספים בבית הכנסת בטלית ותפילין, וקורים סדר זה בכל יום ויום, אשריהם ואשרי חלקם. ואנחנו רואים שבזמן מועט הוא משלים סדר זה, וכמו שכתב הרב הגדול חיד"א בספריו הלא המה מורה באצבע (בס"ג אות צג) ובמחזיק ברכה (סימן קנו אות ג) שצריך אחר תפילה שישתדל ללמוד סדר היום בספר חוק לישראל, כי הוא סדר נאה דרך קצרה וכשרה, וזוכה במעט זמן בעשירית שעה לקרות תני"ך ולשנות משנה וגמרא וזוהר. והאיש הירא חוק נתן ולא יעבור, כי הוא תועלת עצום לנפשו, קרית נאמנה הזאת נעמי. וגם ילמד תני"ך בתרגום כמו שכתב האר"י זצ"ל וכו'. גם לא יאמר התפלות שבראש הספר יעו"ש:

גם אחריו החזיק בשבח קריאה זו הרב החסיד חסד לאלפים ז"ל (סימן קמ"ה) וז"ל אחר שיצא מבית הכנסת וכו' והן עתה נתפשט למוד סדר חוק לישראל וכו', ומה טוב שהתלמיד חכם או יודע ספר שבעיר יקרא אותו בקול רם במתון, ואליו יאספו כל יראי ה' וחושבי שמו, וילמדו אחריו ויפרש להם הגמרא והזוהר והתוכחת מוסר והיוסף לחוק, באופן שכל הרוצה יוכל לזכות בו, אפילו היותר עם הארץ וכו' יעו"ש. ועיין גם הרב דבש לפי ז"ל (מערכת תק אות מא) ע"ש. וסדר קריאת הפסוקים של הסדר הזה, הנה הנם בשער המצוות פרשת ואתחנן ונגיד ומצוה (דף טל) וארחות צדיקים (דף צג) ולחם מן השמים למהרי"ן ז"ל כתיבת יד ומשם בארה:

ב. אם לא קרא מקרא ביום א' של השבוע, יש לו תשלומין שיקרא ביום ב' שתי הקריאות, דהיינו קריאת יום ראשון ויום שני, אבל אין זה מועיל רק לצורך היום ב' שיקרא קריאת יום שלפניו שדלג ואחר כך יקרא קריאת היום ההוא, אך לצורך יום ראשון שלא קרא בו אין לו תקון כלל. שער המצוות ונגיד ומצוה ולחם מן השמים וארחות צדיקים שם:

ג. ומזה למד הרב חיד"א ז"ל בהקדמתו (באות ו') דבחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו, ולהשלים בעד יום טוב. ובספרו מחזיק ברכה בקונטרס אחרון כתב דטוב לקרות הסדר הזה בחול המועד ולהשלים בעד יום טוב, מאחר דלא יקרא ביום טוב עיין שם. אם כן בחול המועד יקרא של יום

טוב שעבר וקריאה יום חול המועד שעומד בו, ומכאן אזהרה שצריך לעשות כן, יען שביום חול המועד אין לו מלאכה וחל עליו החיוב של תלמוד תורה יותר מימות החול, וכמו שאמרו ז"ל על פסוק כי אקח מועד וגו'. וכך כתב בצפורן שמיר (סימן ד' אות נז) :

ד. הנה בקריאת כ"ו פסוקים בליל ששי, מבואר בשער המצוות וארחות צדיקים ולחם מן השמים ובספרו שערי רחמים (דף ע:) שאם יכול לקרותם אחר חצות לילה בקומו הנה מה טוב, ואם לאו יקרא אותם בחצות הלילה קודם שישי. והנה בלחם מן השמים מבואר שיקרא אותם עם תרגום או לאו, אמנם מהרח"ך בספרו שערי רחמים (דף ע:) כתב לקרותם בלי תרגום, וכתב שזהו סוד והיה משנה, דהיינו שם הוי"ה קריאת כ"ו פסוקים בחמשה ימים, וכ"ו בליל הששי, ואז הוי"ה משנה ע"ש. והרב מחזיק ברכה ז"ל (סקני"ו אות ו) ובקונטרס אחרון, גלה לנו משם המקובל מורנו הרב שלום שרעבי ז"ל, וסולת בלולה משם גורי האר"י זצ"ל והרמ"ע, דאין תרגום בלילה ולא בשבת ויום טוב יעו"ש. וכך כתב בהקדמתו (אות ד') ומזה דן את הדין הרב פתח הדביר נר"ו (סימן קנ"ו) דמנהגן של ישראל בימת הקיץ שעל הרוב לא יוכלו להשכים לקרות הכ"ו פסוקים בעוד לילה, וקרו להו אחר שהאיר היום, נראה פשוט דאפילו הכי אין לקרות תרגום אף על פי דימא הוא יעו"ש. ומוכרח לומר דהא דאין קורין בתחלת הלילה כצואת מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל אם לא יוכל לקום אחר חצות, כונתם של אלו דמניחים עד הבוקר היינו לומר דשמא יוכלו לקום באשמורת לקרותם ואם לא יוכלו יקראו אותם בבוקר. ולדעתי דעת הדיוט כיון שהזהרת רבנו מורנו הרב חיים ויטאל לקרותם בליל הששי, טוב לקרותם בתחילת הלילה מלהניחם בספק, דשמא לא יוכל לקום ויקרא אותם בבוקר ויסתפק לו אם יקרא גם התרגום, ומה גם דאחר התפלה הוא קורא כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום :

והנה מאחר שחל החיוב בקריאת כ"ו פסוקים אלו, ולכוון לשם ב"ן כמבואר שם, הנה כי כן צריך להזהיר לקרותם, יען שאנחנו רואים שאינם נזהרים בהם בקריאה של כל יום ויום, ואם תשאל להם אם קוראים אם לאו, יאמרו שאינם קוראים. אשר על כן יזהרו מכאן ולהבא, ובמה שעבר ה' הטוב יכפר בעד אמן, ואני אחד מהם. ועיין להרב מחזיק ברכה בקונטרס אחרון שם שכך כתב דבאור הששי יקרא הכ"ו פסוקים שנים מקרא, לאפוקי מי שכתב דיקראם פעם אחד בלבד ע"ש באות ד'. ומאחר שכבר מבואר לקרותם בתחלת הלילה, מה טוב לקרותם קודם אכילתו, כי אם יניח עד אחר שאכל שמא תאנסנו שינה ולא יקרא אותם :

והרב ימצא חיים נר"ו ס"ט, ראה והתקין תפלה לומר קודם למוד כ"ו פסוקים של חוק לישראל באשמורת ליל הששי, וזה נוסחה :

הריני מכוון בקריאת כ"ו פסוקים אלו שהם צרוף שם הוי"ה לקנות הארת נשמה יתרה משבת הבאה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי

אבותינו שלא תביאנו לידי חלול שבת, לא על ידינו ולא על ידי שום אחד מבני ביתנו, ולא על ידי שום אחד מישראל בכל מקום שהם, ונזכה לשמור כל שבתות קדשך במחשבה ודיבור ומעשה אמן כן יהיה רצון :

ה. כתב הרב ברכי יוסף ז"ל ביו"ד (רמ"ו אות ד') משם הגאון מהר"ד שפטל בצואה שבספר יש נוחלין וזה לשונו, למוד הגמרא ורש"י ותוספות חיוב כמו הנחת תפילין עד כאן. אם כן לפי זה כיון שיש בסדר הזה גמרא ורש"י, מה טוב לקרות גם רש"י עם הגמרא כיון שחיוב הוא כמו הנחת תפילין. ומה טוב אם המדפיסים הי"ו שמכאן ולהבא ידפיסו התוס' השייך לאותה גמרא אחר רש"י ושכרם כפול מן השמים :

ו. כבר מבואר להרב חיד"א ז"ל במורה באצבע כמו שכתב לעיל וכן בהקדמתו לספר הזה באות ה', שלא לומר אותם תפילות שנדפסו בחוק לישראל דפוס ויניציאה, דהמסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות יעו"ש. ומזה למדו שיכול לומר אותם הפסוקים שקוראים קודם למוד תנ"ך, דהיינו קודם תורה יאמר עזרנו בשם ה', וגם וחפץ ה' בידינו יצלח וגו', יגדיל תורה ויאדיר, ברוך אתה ה' למדני חקיד, תורה צוה לנו משה וגו', וזאת התורה וגו', שמע ישראל וגו', וכן בנביאים פסוק הקטון יהיה לאלף וגו', ובכתובים פסוק תודיעני וגו', באומרם דכל כונת הרב חיד"א ז"ל אינה אלא על אותם התפילות אבל אלו הפסוקים יוכל לומר. והגם שנוכל לומר כן, למה יכנס בספק לומר פסוקים אחרים שלא נזכרו בדברי רבנו האר"י זצ"ל בסדר הזה, ולא בדברי רבנו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, ולא בהקדמת הרב חיד"א זצ"ל, יען כי כל יום פסוקים מכוונים בסדר המדרגה, ומה לנו לאומרם מה שלא הוזהרנו בהם ולכנס בספק, ומי שרוצה לאומרם הרשות בידו :

אמנם מה שנתחדש עתה לומר קודם הלמוד לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', נראה שכן האמת, יען הזהיר אותנו הרב חיד"א ז"ל במורה באצבע בתחלתו, שקודם כל למוד וכל מצוה להרהר בתשובה, ואחר כך יאמר נא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', וכן כתב בספרו מתזיק ברכה (סי' קנ"ו אות ג') עיין שם :

ולכן מה טוב לומר בכל יום קודם הלמוד : לשם יחוד קודש אבריק הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ודחילו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, הנה אנחנו קוראים (ואם קורא ביחיד יאמר הנה אני קורא) (ביום ראשון) ששה פסוקים שהם כנגד ו' דמלוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בנו (וביחיד) : בי הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה ויהיה נועם ה' אלהינו וגו' :

וכן על זה הדרך ככתוב קודם כל קריאה בסדר הזה בספק חוק לישראל כמבואר שם. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם : כה דברי החותם בסדר ושמרתך בכל אשר תלך. שנת ורוח נכון חדש בקרבי לפי"ק. ע"ה החתום יעקב רוקח ס"ט

פרשת דברים

דברים יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

א (א) אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים-כָּל-
יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה מִזֶּמֶר
סוֹף בֵּין-פָּאֵרן וּבֵין-תַּפֹּל וְלִבָּן וּזְצֹרֹת וְדֵי

וְדָבָר: אֵלֶיךָ פְּתַגְמֵיךָ דֵּי מַלְלֵי מֹשֶׁה עִם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר דִּינְדָּנָא אוֹכַח יְתֵהוּן
עַל דְּחָבּוּ בְּמִדְבָּרָא וְעַל דְּאַרְגִּיזוּ בְּמִישְׁרָא לְקַבֵּל יָם סוֹף בְּפָאֵרן אֲתַפְּלוּ עַל מְנָא
וּבְחֻצְרוֹת אַרְגִּיזוּ עַל פְּשָׁרָא וְעַל דְּעֵבְדוּ עִגְלַת דְּדָהָב:

רש"י אלה הדברים. לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות
שהכעיסו לפני המקום זהו, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני
כבודן של ישראל: אל כל ישראל. אלו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים,
אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אלו היינו שם
היינו משיבים אותם, לכך נסמך כלם ואמר להם הרי כלכם כאן כל מי שיס
לו תשובה ישיב: במדבר. לא במדבר היו אלא בערבות מואב, ומהו במדבר,
אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר שאמרו (שמות טז, ג) מי יתן מותנו וגו':
בערבה. בשביל הערבה שחטאו בצעל פעור בשטים בערבות מואב: מול
סוף. על מה שהמרו בים סוף בצואם לים סוף שאמרו (שם יד, יא) המצלי אין

קברים במצרים, וכן בנסעם מתוך הים, שנאמר (תהלים קו, ז) וימרו על ים צים סוף, כדאיתא בערכין (טו, א) : בין פארן ובין תפל ולבן. אמר רבי יוחנן [רשב"י] חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו מקום ששמו תפל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן, שנאמר (במדבר כא, ה) ונפשו קלה בלחם הקלקל ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים: וחללות. במחלתו של קרח. דבר אחר אמר להם, היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחללות בשביל לשון הרע, ואתם נדברתם במקום: ודי זהב. הוכיחן על העגל שעשו בשביל רב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב, י) וכסף הרביתי לה זהב עשו לבעל:

(ב) אִזְזוּ עֶשֶׂר יוֹם מִזֹּרֵב הַרְף הַר-שִׁעִיר עַד קִדְשׁ בְּרִנֵּעַ: מִהַלֵּךְ חֵד עֶשֶׂר יוֹמִין מִחוּרֵב אוֹרַח טוֹרָא דְשִׁעִיר עַד רְקִם גִּיאָח:

רש"י אחד עשר יום מחרב. אמר להם משה ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחרב לקדש ברנע כדרך הר שעיר ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים, שהרי בעשרים באיר נסעו מחרב שנאמר (במדבר י, יא) ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו' ובעשרים ותשעה בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע, לא מהם שלשים יום שעשו בקצרות התאוה, שאכלו הבשר חדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחללות להסגר שם מרים, נמלא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה:

(ג) וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעֵשֶׂתִּי-עֶשְׂרֵי זֹדֵשׁ בְּאִזְזוֹד לְזֹדֵשׁ דְּבַר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֲלֵהֶם: וַחֲוָה בְּאַרְבָּעִין שָׁנִין בְּחַד עֶשֶׂר יָרְחָא בְּחַד לְיָרְחָא מְלִיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל דִּי פְקִיד יְיָ יָתָה לְוַתְּחֹן:

רס"י ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש. מלמד שלא הוכיחו אלא סמוך למיתה. ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה. אמר, ראובן בני, אני אומר לך מפני מה לא הוכחתיך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי. ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חברו רואהו ומתבייש ממנו וכו' כדאיתא בספרי. וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, וכן שמואל, שנאמר (ש"א יב, ג) הגני ענו בי. וכן דוד את שלמה בנו:

(ד) אַחֲרֵי הַכֹּתוֹ אֶת סִיּוּזָן בְּמֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבּוֹן וְאֶת עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן אֲשֶׁר- יוֹשֵׁב בְּעֵשְׂתָרֶת בְּאֶדְרָעִי: בְּתַר דְּמָחָא יָת סִיחּוֹן מְלָכָא דְאֱמֹרָאָה דִּיתַב בְּחֻשְׁבּוֹן וְיָת עֹג מְלָכָא דְמִתְנָן דִּיתַב בְּעֵשְׂתָרֹת בְּאֶדְרָעִי:

רס"י אחרי הכתו. אמר משה אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצת הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא להקנות ולמלא עלה שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפנייהם והורישם את ארצם ואחר כך הוכיחו: סיחון וגו' אשר יושב וגו'. אלו לא היה סיחון קשה והיה שרוי בחשבון, היה קשה, שהמדינה קשה, ואלו היתה עיר אחרת וסיחון שרוי בתוכה היתה קשה, שהמלך קשה, על אחת כמה וכמה שהמלך קשה והמדינה קשה: אשר יושב בעשתרת. המלך קשה והמדינה קשה: עשתרת. הוא לשון לוקין וקושי כמו (בראשית יד, ה) עשתרות קרנים, ועשתרות זה הוא עשתרות קרנים שהיו שם רפאים שהכה אמרפל, שנאמר (בראשית יד, ה) ויכו את רפאים בעשתרות קרנים, ועוג נמלט מהם והוא שנאמר (שם יד, יג) ויבא הפליט, ואומר (דברים ג, יא) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים: באדרעי. שם המלכות:

(ה) בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מִשָּׁה
בְּאֵר אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר: בְּעֶבְרָא דִּי־דְנָא בְּאֶרְעָא
דְּמוֹאָב שָׂרִי מִשָּׁה פָּרַשׁ יָת אֹלְפָן אֹרִיתָא הָדָא לְמִימָר:

רס"י הוֹאִיל. התחיל כמו (בראשית יח, כז) הנה נא הוֹאִילתי: צאֵר אֶת הַתּוֹרָה.
בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן פִּרְשָׁה לְהַס:

(ו) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דְּבִרַר אֱלֵינוּ בְּזוֹרֵב לֵאמֹר רַב-
לָכֶם שִׁבְתַּת בְּהָר הַזֶּה: יי אֱלֹהֵנָא מְלִיל עֲמָנָא בְּחוֹרֵב לְמִימָר סְגִי
לְכוּן דִּיתְבְּתוּן בְּטוֹרָא הַדִּין:

רס"י רַב לָכֶם שִׁבְתַּת. כפשוטו. ויש מדרש אגדה הרבה לָכֶם גְּדֵלָה וְשָׁכַר עַל
יְקִיבְתַכֶּם צִהַר הַזֶּה, עֲשִׂיתֶם מִשְׁכָּן מְנוּרָה וְכֻלִּים, קִבְּלַתֶּם תּוֹרָה, מְנִיתֶם לָכֶם
סְנֵהֲדֵרִין, שָׂרִי אֲלָפִים וְשָׂרִי מֵאוֹת:

נְבִיאִים - יִשְׁעִיהוּ - פֶּרֶק א

א (א) זְזוּן יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוּץ אֲשֶׁר זָוָה עַל-
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עֲזַיְהוּ יוֹתֵם אָזוּן יוֹזְקִיָהוּ
בְּמִלְכֵי יְהוּדָה: נְבוֹאֵת יִשְׁעִיָה בֶר אֲמוּץ דְּאֲתַנְבִּי עַל אֲנָשׁ יְהוּדָה וְיִתְבִּי
וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עֲזַיְהוּ יוֹתֵם אָחַז יְחִזְקִיָהוּ מְלָכֵי דְבֵית יְהוּדָה :

רס"י חֲזוֹן יִשְׁעִיהוּ בֶן אֲמוּץ וְגו'. א"ר לוי דְּבַר זֶה מְסוּרַת צִדִּינוּ מֵאֲצוּתֵינוּ
אֲמוּץ וְאֲמַלְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲחִים הִיוּ: אֲשֶׁר חֲזָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם. וְהַלָּא

על כמה אומות נתנבא משא בצל משא מואב הא למדת שאין זה תחלת הספר ולא נקרא הספר על שם החזון הזה וכן שנינו צברייתא דמכילתא , בשנת מות המלך עוזיהו תחלת הספר אללא שאין מוקדם ומאוחר בסדר והדברים מוכיחים שהרי ביום הרעש יום שנלטרע עוזיהו נאמר ואשמע את קול ה' אומר את מי אשלח ומי ילך לנו (לקמן ו) ואמר הנני שלחני למדנו שהוא תחלת שליחותו ונבואה זו נאמרה אח"כ ועל זו לבדה נאמר אשר חזה על יהודה וירושלים כשם שאמר על משא כל אומה ואומה משא אומה פלוני אף כאן כתב חזון זה חזה על יהודה וירושלים ולפי שהם תוכחות קושי קראם חזון שהוא קשה מעשרה לשונות שנקראת נבואה כמש"א בצ"ר וראיה לדבר חזות קשה הוגד לי (לקמן כא) : בימי עוזיהו וגו' . מלכי יהודה . ד' מלכים הללו קפח בימיו ביום שנלטרע עוזיהו שרתה שכינה עליו ונתנבא כל ימי המלכים הללו עד שעמד מנשה והרגו (ונבואה זו נאמרה בימי חזקיהו אחר שגלו עשרת השבטים כתי') :

(ב) שְׁמַעוּ שָׁמַיִם וְהָאָרֶץ כִּי יְהוָה דֹּבֵר בְּנַיִם גְּדֹלָתִי וְרוֹמְמוֹתַי וְהֵם פִּשְׁעוּ בִּי: שְׁמַעוּ שְׁמַיִם דָּעוּ כִּד יְהִיבִית אֹרְיִתִי לְעַמִּי וְאַצִּיתִי אֶרְעָא דְאַתְרֵי גִישַׁת מִן קָדָם פְּתִגְמִי אֶרֶץ יִי מְלִיל עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל קִרִּיתִי לְחֹן בְּנֵי חֲבַבְתִּינֹן וִיקְרְתִּינֹן וְאֲנֹן מְרָדוּ בְּמִמְרֵי :

רס"י שמעו שמים והאזיני ארץ . משה אמר האזינו השמים ותשמע הארץ (דברים לב) למה סינה יסעיה את הלשון שנו רבותינו בדבר זה ומדרשות רבים צפ' האזינו בספרי ונחלקו חכמים עליהם ואמרו אין הדבר כן אללא בזמן שהעדים באים ומעידים ונמלאו דבריהם מכוונין עדותן קיימת ואם לאו אין עדותן קיימת אילו לא בא יסעיה ונתן שמיעה לשמים והאזנה לארץ היו שמים מעידים ואומרים כשנקראו לעדות זו בימי משה שאמר העידותי בכס היום בהאזנה שמענו והארץ מעידה אני נקראתי בלשון שמיעה ואין עדותן מכוונת בא יסעיה וחלף את הדבר נמלאו שניהם מעידים בלשון האזנה ובלשון שמיעה : כי ה' דבר . (שיהיו עדים בדבר כשהתרחי כס בימי משה לכן באו ושמעו שאני מתווכח עמם שעברו על ההתראה אני לא סרחתי בהם אללא גידלתים ורוממתים והם פשעו בי , ס'א (שיהיו עדים לדבר והיכן דבר האזינו השמים ואלדברה (סג) במכילתא :

(א) יִדְעַ שׁוֹר קִזְהוּ וּזְמוֹר אֲבוֹס בְּעַלְיוּ יִשְׂרָאֵל

לֹא יִדְעַ עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנֵן: יִדַע תּוֹרָא זְבַנְיָהּ וְחִמְרָא אוֹרְגָא
דְמֵרוּהִי יִשְׂרָאֵל לֹא אֵלִיף לְמִידַע דְחִלְתֵּי עַמִּי לֹא אִסְתַּכַּל לְמִתַּב לְאוֹרְיָתִי :

רש"י קונהו . מתקנו בחרישה ציום ומאחר שהרגילו בכך יודע צו אצל חמור אטום אינו מצין בעליו עד שיאכילנו וישראל לא נתפקח לידע כשור כשקראתיו ישראל יהיה שמך והודעתיו קלת חוקותי והם עזבוני כדמפורש (ביחזקאל כ ל"ט) ואומר איש את גלולי וגו' ואף לאחר שהולאחים ממכרים והאכלתים את המן וקראתי אותם עמי בני ישראל לא התבוננו כחמור (ס"א"א ד"א ידע שור קונהו מכיר השור קונהו להיות מוראו עליו לא שינה מה שגזרתי עליו לומר איני חורש היום וחמור לא אמר לבעליו איני טוען היום ומה אלו שנבראו לשמשכם ואינם לא לקיבול שכר אם יזכו ולא לשילום פורענות אם חוטאים לא שינו את מדתם שגזרתי עליהם וישראל שחם זוכים מקבלים שכר ואם חוטאים מקבלים פורענות : לא ידע . לא אבו לידע וידעו ודשו בעקב ועמי לא נתן לב להתבונן :

(ד) הַיְוִי זֹטָא עִם כְּבֹד עֹון זֹרַע מִרְעִים בְּנִים

בְּשִׁזְזִיתִים עֲזָבוּ אֶת-יְהוָה זֵאֲצוּ אֶת-קְדוֹשׁ

יִשְׂרָאֵל נְזָרוּ אֲזֹזֹר: וי על דאתקריאו עם קדיש וחסוא פנישא

בְּחִירָא וְאַסְגִּיאוּ חוֹבִין אֶתְפְּנִיאוּ בְּזַרְעָא רְחִימָא וְאַבְאִישׁוּ אֶתְאַמֵּר לְהוֹן בְּנִין
תְּבִיבִין וְחִבִּילוּ אוֹרְחַתְהוֹן שְׂבָקוּ יַת פּוֹלְחָנָא דִּי קִצּוּ בְּדַחְלַת קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל
וּבְדִיל עוֹבְדִיהוֹן בִּישְׁנָא אִסְתַּחֲרוּ וְהוּוּ לְאַחוֹרָא :

רש"י הוי . כל הוי שבמקרא לשון קובל וקונה כאדם הגונח מלבו ולועק אהה אלא שיש מהם מועטין שהם ל' נעקת קריאת קול כמו הוי הוי ונוסו מארץ כפון (זכריה ב) ותרגומו אכלו לשון הכרזה , הוי יש לזעוק על גוי קדוש הנהפך להיות גוי חוטא ועם שנאמר צו כי עם קדוש אתה נהפך להיות עם כזד עון : עם כזד עון . כזדות עון , כזד אדם שהוא כזד פישנ"ט בלעז כזד שם דבר של כזדות פישנטומ"א בלעז ודבוק עם תיבת עון : זרע מרעים . והם היו זרע ברך ה' , בניס היו להקב"ה נהפכו למשחיתים : נאלו . הרגיזו

: נזורו אָחור . אין נזירה צכל מקום אלא לשון פרישות וכה"א וינזרו מקדשי
צני ישראל (ויקר' כב) נזיר אחיו (צראשית מט) אף כאן נזורו נסוגו לאחוריהם
מאלל המקום :

(ה) **עַל מָה תִּכּוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל-רֵאשׁ
לְזוֹלָי וְכָל-לֵבָב דְּוַי:** לֹא מִסְתַּפְּלִין לְמִימַר עַל מָה לְקִינָא עוֹד
מוֹסְפִין לְמַחֲטִי וְלֹא אִמְרִין מָה דִּין כָּל רִישׁ מִרְעָ וְכָל לֵבָב דְּוַי :

רש"י על מה תוכו וגו' . אדם שלקה וחוזר על סרחונו חזרו מוכיחו ואומר
לו על זה לקיחה ואינך נותן לב לומר על סורחן זה לקיחי לא אשוב לעשות
עוד אף כאן על מה תוכו מאחר שעדיין אתם מוסיפים סרה לסור מאחרי
המקום הלא כבר כל ראש לחלי ולמה לא תבינו :

(ו) **מִכָּף-רֶגֶל וְעַד-רֵאשׁ אֵין-בּוֹ מֵתָם פִּצְעָ
וְזַבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה לֹא-זָרוּ וְלֹא זֹזְבוּשׁוֹ וְלֹא
רִכְכָּה בְּשֵׁמֶן:** מִשְׁאָר עִמָּא וְעַד רִישָׁא לִית בְּהוֹן דְּשָׁלִים בְּדַחֲלַתִּי פּוּלְהוֹן
סַרְבִּין וּמְרָדִין אִיתְגָּאִילוּ בְּחוּבּוֹן כְּמַחָא מְרַסְסָא לֹא שְׁבָקִין מְזַדְּוִינְהוֹן אִף לֹא זְכָוּ
וְלֹא מְחַמְדִּין לְתַאבְתָּא לְהוֹן לְאַגְנָא עֲלִיהוֹן :

רש"י מתום . לשון תמימות שלם מאין מכאוב : פצע . מכת חרב : חבורה
ל' חצלה : ומכה טריה . תירגס יונתן מרססא כתותה ומרוססת : טריה .
דמיאיד"א צלע"ז ובל' גמרא יש טרייה לרישיה מנחם פי' לשון לחות כלומר
לחה ורטובה תמיד נובעת מוישט"א צלע"ז : לא זורו . הנגעים האלה לא
זורו ע"י רופאים אצקת סממני תחבוסת לשון יזורה על נוהו גפרית (איוב יח
) ומנחם פי' לשון רפואה כמו אין דן דינד למזור (ירמיה ל) . ולא חובצו .
לשון רפואה : ולא רוככה בשמן . לא רככה מכתם בשמן כמשפט שאר מכות
ואין נופל כאן לומר לא רוככו בשמן שאין מרכיזין אלא במקום המכה אבל
המזור והחבישה נופל לשונם על כל הגוף לפיכך נופל צם לשון רבים לא זורו
הנגעים ולא חובצו ויונתן פתר כל המקרא צלשון דוגמא על שהם מלוכלכים
ומנוגעים בעון ותרגם מכף רגל ועד ראש מקטנים ועד גדולים אין צו מתום

אין טוב צו פלע וחצורה פסע ועונות וחטאים , לא זוכו וגו' כלומר לא נתרפאו לשון בתשובה שלימה ולא רככה בשמן אפילו עד הרהור תשובה אין בלצם :

כתובים - תהילים - פרק ה

(יג) כִּי-אֶתֶּה יְתַבָּרַךְ צְדִיק יְהוָה כַּצְּנֵה רָצוֹן
תַּעֲטֹרֶנּוּ: מְטוּל דֵּי אֲנִי תַבָּרַךְ לְצַדִּיקָא יְיָ הַיָּד תַּרְיֶסָא רַעְוָא טָבָא תַכְלֵלֵנִי :

רש"י כלנה . המקפת שלש רוחותיו של אשם : ראון . נחת רוח אפימנ"ט בלעז : העטרנו . תסובצנו כמו (ש"א כג) ושאלו ואנשיו עוטרם אל דוד ואל אנשיו :

ו (א) לְמַנְצֵוֹ בְּנִינֹת עַל-הַשְּׁמַיִת מוֹמֹר
לְדָוִד: לְשַׁבְּחָא בְּנִינֹתָא עַל כְּנָרָא דְתַמְנָא נִימָא תוֹשְׁבְחָתָא לְדָוִד :

רש"י על השמינית . כינור של שמונה נימין ושמינית שמו וכן מלינו (בד"ה א טו) פלוני ובניו על השמינית לנחא :

(ב) יְהוָה אֵל-בְּאֶפְרַיִם תּוֹכֵינֵנִי וְאֵל-בְּיֹזְבֶדֶת
תִּיֶסְרֵנִי: יְיָ לֹא בְרוּיָנָה תַכְנִיעֵנִי וְלֹא בְּרִתְתָהּ תַרְדֵּי יָתִי : (א) וְזִנְנֵי יְהוָה
כִּי אֲמַלְל אֲנִי רַפְאֵנִי יְהוָה כִּי זָבְהָלוּ עֵצָמִי: חו"ס
עלי יְיָ מְטוּל דְחַלְשׁ אָנָּא אֲסִי יָתִי יְיָ מְטוּל דְאֲתַבִּיהִלוּ גְרָמִי :

רס"י אומלל . נשחת ודל כח (קופנדו"ן בלעז) כמו היהודים האמללים דעזרא
(נחמיה ג) :

(ד) וְנַפְשִׁי נִבְהַלָּה בְּמַאֲד (ואת) וְאַתָּה יְהוָה עַד-
בְּוֹתִי: וְנַפְשִׁי אֶתְבַּהֲלִית לַחֲדָא וְאַנְתָּ יְיָ עַד אֵימְתִי רִוַח לִי :

רס"י ואתה ה' עד מתי . תציט ואינד רופא :

(ה) שׁוּבָה יְהוָה זִלְצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְבִמְעַן
זִסְדָּרָךְ: תוב יי פְּצִי נַפְשִׁי פֶּרַק לִי בְּגִלְל טוֹבָךְ :

רס"י שובה ה' . מחרונד : חלצה נפשי . מחוליי :

משנה תרומות פרק א

א. חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ, וְאִם תִּרְמוּ, אֵין תִּרְוִמְתֶן תִּרְוִמָה. הַחֲרֵשׁ,
וְהַשׁוֹטָה, וְהַקָּטָן, וְהַתּוֹרֵם אֶת שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁתֵּרֵם אֶת
שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֶפְלוּ בְּרִשׁוֹת, אֵין תִּרְוִמְתוֹ תִּרְוִמָה :

בבבורה (א) חמשה לא יתרומו. מנינא, למעוטי הא דאמר ר' יהודה לקמן, קטן
שלא הביא שתי שערות תרומתו תרומה, קא משמע לן דאין תרומתו תרומה: החרש
והשוטה והקטן כו'. כולהו מחד קרא נפקא לן דכתיב (שמות כח) דבר אל בני ישראל
ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אל בני ישראל, פרט לעכו"ם. מאת
כל איש, פרט לקטן. אשר ידבנו לבו, פרט לחרש ושוטה שאין בהם דעת להיות
נודבין. וקטן לא מצי ממעיט מאשר ידבנו לבו, דאיכא קטן שהגיע לעונת נדרים
שיש לו דעת להיות נודב. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, פרט לתורם שאינו שלו.

וקוטה, המאבד מה שנותנים לו קרוי קוטה: אפילו ברשות. של ישראל, שעשאו
ישראל שלוחו לתרום: אין תרומתו תרומה. דכתיב (במדבר יח) כן תרימו. גם אתם, גם,
לרבות שלוחכם, מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית:

ב. חרש המדבר ואינו שומע, לא יתרום. ואם תרם, תרומתו
תרומה. חרש שדברו בו חכמים בכל מקום, שאינו לא שומע ולא
מדבר:

ברטנורה (ט) לא יתרום. לכתחילה, לנריך להשמיע לאזניו כשיכרך: והחרש שדברו
בו חכמים בכל מקום וכו'. לאו כלל הוא, דכריש חגיגה תני חרש, ומדבר ואינו
שומע בכלל, ובפרק מלות חליצה לענין חליצה: שאינו שומע ואינו מדבר. שנוכל
חרש ממעי אמו וכיון שלא שמע מעולם מה שמדברים לו אי אפשר לו שידבר:

ג. קטן שלא הביא שתי שערות, רבי יהודה אומר, תרומתו תרומה.
רבי יוסי אומר, אם עד שלא בא לעונת נדרים, אין תרומתו תרומה.
משבא לעונת נדרים, תרומתו תרומה:

ברטנורה (א) רבי יהודה אומר תרומתו תרומה. דליעבד דלית ליה לר' יהודה הק
דרשא מאת כל איש פרט לקטן: עד שלא בא לעונת נדרים. הזכר בן י"ב שנה ויום
אחד, והנקבה בת י"א שנה ויום אחד, ומאותה עונה ואילך אם תרם תרומתו תרומה.
והלכה כרבי יוסי:

ד. אין תורמין זיתים על השמן, ולא ענבים על היין. ואם תרמו,
בית שמאי אומרים, תרומת עצמן ביהם. ובית הלל אומרים, אין
תרומתו:

ברטנורה (ז) אין תורמין וכו'. מי איש לו שמן שחייב להפריש ממנו תרומה, וזיתים
שחייב להפריש מהן תרומה, אינו יכול לתרום מן הזיתים כפי השיעור איש לו לתרום
על הזיתים ועל השמן ולפטור השמן בתרומת הזיתים דכתיב (סג) כדגן מן הגורן, מן
הגמור על הגמור ולא ממה שאינו גמור על הגמור: ואם תרמו בית שמאי אומרים
תרומת עמנו יש בהן. כלומר אין כאן תרומה אלא על הזיתים בלבד אבל לא על
השמן: ובית הלל אומרים אינה תרומה. הואיל ונתכוון לתרום גם על השמן אין כאן
תרומה לא על הזיתים ולא על השמן והרי הוא כאילו לא תרם כלל:

ה. אין תורמין מן הלקט, ומן השכחה, ומן הפאה, ומן ההפקר,
ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו, ולא ממעשר שני והקדש

שְׁנַפְדּוֹ, וְלֹא מִן הַחֵיב עַל הַפְּטוֹר, וְלֹא מִן הַפְּטוֹר עַל הַחֵיב, וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמְּחַבֵּר, וְלֹא מִן הַמְּחַבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ, וְלֹא מִן הַחֲדָשׁ עַל הַיָּשׁוּן, וְלֹא מִן הַיָּשׁוּן עַל הַחֲדָשׁ, וְלֹא מִפִּירוֹת הָאֶרֶץ עַל פִּירוֹת חוּצָה לָאֶרֶץ, וְלֹא מִפִּירוֹת חוּצָה לָאֶרֶץ עַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ. וְאִם תִּרְמוּ, אֵין תִּירוּמָה:

בְּרֵטוּרָה (ה) אֵין תּוֹרְמִין מִן הַלְקָט מִן הַשְּׂכַחָה וּמִן הַפֹּחֵה. מִי שֵׁיךְ לוֹ כְּרִי שֶׁל טֹבֵל אֵינוֹ יוֹכֵל לְהַפְרִישׁ עֲלָיו תְּרוּמָה מִלְקָט וּשְׂכַחָה וּפֹחֵה שְׂבִידוֹ שְׂאֵלוֹ מִתְּנוּת עֲנִיִּים הֵן וְאֵינוֹ יוֹכֵל לְתַקֵּן טֹבֵלוֹ בְּמִתְּנוּת עֲנִיִּים: הַהִפְקֵר. דְּכֵתִיב (דְּבָרִים יז) וְכֹחַ הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ, מִמֶּה שֵׁיךְ לָךְ וְאֵין לוֹ, אֲתָה חַיִּיב לִיתֵן לוֹ, יֵלֵךְ הַפֶּקֶר שִׂדְךָ וְיָדוּ שׁוּיָן בּוֹ: וְלֹא מִמַּעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁנִיטְלָה תְּרוּמָתוֹ. אֵין תּוֹרְמִין מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְדוּלָה עַל כְּרִי שֶׁל טֹבֵל שְׂבִידוֹ, וְאֵינְטְרִיד לְאִשְׁמוּעִינָן הַיִּכָּח דֵּהִקְדִּימוֹ בֵּן לִוִּי לְכַהֵן בְּשַׁבְּלִים שְׂהוּא פְטוֹר מִתְּרוּמָה גְדוּלָה. וְדוּקָא שְׁנִיטְלָה תְּרוּמָתוֹ אֲבָל לֹא נִיטְלָה תְּרוּמָתוֹ יוֹכֵל לְתַרוּם דְּתַנִּיא בְּסַפְרֵי מִנִּין לְבָן לִוִּי שְׂרָכָה לְעִשׂוֹת מִמַּעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׂלוֹ תְּרוּמָה גְדוּלָה מִנִּין שְׁעוּשָׁה, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (בְּמִדְבָר יח) כִּי אֲתָה מַעֲשֵׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיָמוּ לְה' תְּרוּמָה, מִכֹּחַן שְׂאֵם רָכָה לְעִשׂוֹתוֹ תְּרוּמָה לְאַחֲרִים, עוֹשָׂה. יוֹכֵל אֲחֵךְ לְאַחַר שְׁנִיטְלָה תְּרוּמָתוֹ יֵהֵא עוֹשָׂה אֲוֹתוֹ תְּרוּמָה לְאַחֲרִים, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (סג) אֲתָה מִקְדָּשׁ מִמֶּנּוּ, בְּזַמַּן שְׁקָדְשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ הוּא עוֹשָׂה אֲוֹתוֹ תְּרוּמָה לְאַחֲרִים, אֵין קָדְשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ אֵין עוֹשָׂה אֲוֹתוֹ תְּרוּמָה לְאַחֲרִים: וְלֹא מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקְדָּשׁ שְׁנַפְדּוֹ. הַאִי תֵּנָא סִבַּר מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִמּוֹן גְּבוּהָ הוּא, וְהַיִּכָּח דְּלֹא נַפְדּוֹ פְּשִׁיטָא דְּאֵינוֹ יוֹכֵל לְתַקֵּן טֹבֵלוֹ בְּמִמּוֹן שֶׁל גְּבוּהָ, אֲבָל הַיִּכָּח דְּנַפְדּוֹ סְלִקָא דְּעַתָּךְ אֲמִינָא דִּיכּוּל לְעִשׂוֹתָן תְּרוּמָה גְדוּלָה עַל טֹבֵלוֹ. וְכִי תִימָא הֵא נְמִי פְּשִׁיטָא דְּחוּלִין גְּמוּרִים הוּא, אֵינְטְרִיד הַיִּכָּח דֵּהִקְדִּימוֹ בְּשַׁבְּלִים דְּפְטוֹר מִתְּרוּמָה גְדוּלָה כְּדַפְרִישִׁית בְּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן: וְהַקְדָּשׁ שְׁנַפְדּוֹ. נְמִי אֵינְטְרִיד, כְּשֶׁהַקְדִּישׁ טֹבֵל וּמִרְחוֹ הַגְּזַזְר וְאַחַר כֵּךְ פְּלָחוּ דְּפְטוֹר מִן הַתְּרוּמָה: מִן הַפְּטוֹר עַל הַחֵיב. כְּגוֹן מִפִּירוֹת שְׂאֵל הַבִּיאָו שְׂלִישׁ שְׂהֵן פְּטוֹרִין מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת, עַל הַפִּירוֹת שְׂהַבִּיאָו שְׂלִישׁ שְׂהֵן חַיִּיבִין בְּמַעֲשֵׂרוֹת: וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמְּחַבֵּר. דְּכֵתִיב (סג) וְהַרְמוֹתֶם מִמֶּנּוּ, שְׂאֵל יִתְרוֹס מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמְּחַבֵּר וְלֹא מִן הַמְּחַבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ, דְּלִשְׁוֹן הַרְמָה לֹא שִׂיד אֲלֵךְ בְּתְלוּשׁ וּמִמֶּנּוּ מִשְׁמַע שְׂהַתְּרוּמָה וְהַחֲלוּץ שְׁנִיחָה שׁוּיָן: מִן הַחֲדָשׁ עַל הַיָּשׁוּן. מִפִּירוֹת שְׂנָה שְׁעִבְרָה עַל פִּירוֹת שְׂנָה זֹ דְּכֵתִיב (דְּבָרִים יז) הַיּוֹלֵךְ הַשְּׂדֵה שְׂנָה שְׂנָה, אֲבָל שְׂדֵה שְׁעוּשָׂה שְׁנֵי גִרְנוֹת בְּשָׂנָה כְּגוֹן שְׂדֵה הַשְּׁלַחִין, תּוֹרְמִים וּמַעֲשֵׂרִים מִזֶּה עַל זֶה: וְלֹא מִפִּירוֹת הָאֶרֶץ עַל פִּירוֹת חוּצָה לָאֶרֶץ. דְּכֵתִיב (וַיִּקְרָא כז) וְכָל מַעֲשֵׂר הָאֶרֶץ מִזְרַע הָאֶרֶץ, גְּלִי קֵרָא בְּמַעֲשֵׂר וְהוּא דִּין לְתְרוּמָה וְכֵן אֵין תּוֹרְמִין מִפִּירוֹת הָאֶרֶץ עַל פִּירוֹת שְׂבִסוּרִיא וְלֹא מִפִּירוֹת שְׂבִסוּרִיא עַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ עַל פִּירוֹת שְׂבִסוּרִיא עַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ:

ו. חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוּמוּ, וְאִם תִּרְמוּ, תִּירוּמָתוֹ תִּירוּמָה. הָאֵלִם, וְהַשְּׂכּוֹר, וְהַעֲרוֹם, וְהַסּוּמָא, וְבַעַל קָרִי. לֹא יִתְרוּמוּ, וְאִם תִּרְמוּ, תִּירוּמָתוֹ:

זרטורה (ו) חמשה לא יתרמו. מנינא למעוטי מדר' יהודה דאמר קטן שתרם תרומתו תרומה: האלם. והוא ששומע אלא שנסתתק מחמת חולי, לא יתרום, לפי שאינו יכול לדבר, וכן הערום אינו יכול לדבר דכתיב (דברים כג) ולא יראה בך ערות דבר, בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערוה: ובעל קרי. נמי בזמן התקנה מקמי דבטלוה לטבילותיה לא הוה מלי לדבר דתנן בעל קרי מהרהר בלבו: השכור והסומא. אינם יודעים לדבר מן היפה ואנן בעינן שיהא התורם צורר ותורם מן היפה דכתיב (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו. ושכור מקרי כל שאינו יכול לדבר בפני המלך מחמת שכרותו:

ז אין תורמין, לא במדה, ולא במשקל, ולא במנין. אבל תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי. אין תורמין בסל ובקפה שהם של מדה, אבל תורם הוא בהן חצין ושלישן. לא יתרום בסאה חציה, שחציה מדה:

זרטורה (ז) אין תורמין לא במדה. דכתיב (ס) ונחשב לכם תרומתכם, במחשבה אתה תורם כלומר מאומד, ואי אתה תורם לא במדה ולא במשקל ולא במנין, ואף על גב דהאי קרא בתרומת מעשר הוא דכתיב, אם אינו ענין לתרומת מעשר שהרי נתנה בו התורה שיעור, מעשר מן המעשר, וכריך שימדוד כדי שיתן השיעור הראוי, תנהו ענין לתרומה גדולה שלא נתנה בה תורה שיעור: אבל תורם הוא את המדוד. שמודד הוא את טבלו או מונה וסוקל את טבלו ומכניסו לתוך ביתו, וכשמפריש התרומה גדולה ממנו מפריש מאומד ולא ימדוד ולא ישקול ולא ימנה: אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה. שהרואה אומר במדה הוא תורם: אבל תורם הוא בהן חזין ושלישן. דכיון דאינו ממלא אותן ליכא למגזר: שחציה מדה. שיס בסאה פעמים סימנים עד מקום חציה, ואיכא למגזר דלמא אחי לתרום במדה:

ח אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין, ולא יין על ענבים הנדרכות. ואם תרם, תרומתו תרומה, ויחזור ויתרום. הראשונה מדמעת בפני עצמה. וחיבין עליה חמש, אבל לא שניה:

זרטורה (ח) הזיתים הנכתשין. רגילים היו לכתוש הזיתים במכתשת להוציא שמן: תרומתו תרומה. גמורה היא מדאורייתא: ויחזור ויתרום. מדרבנן, לאחר שישלים כתישת אותן הזיתים ודריכת הענבים, יחזור ויוציא תרומה שנית כשיעור הכריך לשמן וליין שילא: הראשונה מדמעת. אם נפלה לפחות ממאה חולין, נעשה הכל מדומע ואסור לזרים וימכור הכל לכהן דתרומה גמורה היא מדאורייתא: וחיבין עליה חמש. זר האוכלה בשגגה משלם קרן וחומש כדין כל זר האוכל תרומה: אבל לא

שניה. לפי שאינה אלא מדרבנן. לפיכך אינה נאכלת עד שיפרישו עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר, למדאורייתא היא טבל גמור. ואי קשיא מאי שנא הכא בתורם שמן על הזיתים הנכתשים לתרומתו תרומה ויחזור ויתרום ומאי שנא לעיל גבי התורם זיתים על השמן וענבים על היין דאין תרומתו תרומה, ויש לומר דהתורם זיתים על השמן איכא פסידא לכהן לפיכך אין תרומתו תרומה אבל בתורם שמן על הזיתים הנכתשים דליכא פסידא לכהן תרומתו תרומה אלא דרבנן הוא דגזור דיחזור ויתרום:

ט. ותורמין שמן על זיתים הנכבשין, ויין על ענבים לעשותם צמוקים. הרי שתרום שמן על זיתים לאכילה, וזיתים על זיתים לאכילה, ויין על ענבים לאכילה, וענבים על ענבים לאכילה, ונמלך לדרכו, אינו צריך לתרום:

ברטורה (ט) זיתים הנכבשים. זיתים מלוחים וכבוסים ביין או בחומץ כדי שיתקיימו וחסידי דבר סגמרה מלאכתו הלכך תורמין מן השמן עליהם, דדוקא שמן על זיתים העומדים ללאת שמנו וכן יין על ענבים העומדות לידרך הוא דאסור לתרום, אבל יין על צמוקים ושמן על זיתים הנכבשים שרי. וכשהוא תורם מן השמן על הזיתים הנכבשים ומן היין על הצמוקים, תורם לפי השמן הראוי שיאלץ מן הזיתים הנכבשים ולפי היין הראוי שיאלץ מן הצמוקים: אין צריך לתרום. הואיל וכי קא תרם שפיר קא תרם שיהי צאותה פעה היו עומדות לאכילה:

י. אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרמו, תרומתו תרומה:

ברטורה (י) אין תורמין מדבר סגמרה מלאכתו. מדבר שנתמרה בכרי: על דבר שלא נגמרה מלאכתו. שלא נתמרה בכרי דכתיב (במדבר יח) כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב, מן הגמור על הגמור ולא מן הגמור על שאינו גמור ולא משאינו גמור על הגמור: ואם תרמו תרומתו תרומה. ודוקא בשאר פירות. אבל התורם מן הזיתים על השמן או מן הענבים על היין, הא אמרינן לעיל דאין תרומתו תרומה משום דאית ביה פסידא לכהן כדאמרן:

גמרא ברכות דף נ"א ע"א

אמר רבי ישמעאל בן אלישע: שלשה דברים סח לי סורייאל שר הפנים. אל תטול חלוקה בשחרית מיד השמש ותלבש. ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו. ואל תחזיר כוס אספוגוס אלא למי שנתנו לה מפני שתכספית ואמרי לה איסתלגנית של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואומרין: אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד. אמר רבי יהושע בן לוי: שלשה דברים סח לי מלאך המות: אל תטול חלוקה שחרית מיד השמש ותלבש. ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו. ואל תעמוד לפני הנשים בשעה שחוזרות מן המות, מפני שאני מרקד ובא לפניהן וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל, ואי פגע מאי תקנתייה לנשוף מדוכתייה ארבע אמות אי איכא נהרא ליעברה ואי איכא דרפא אחרינא ליזיל בה ואי איכא גודא ליקום אחורא ואי לא ליהדר אפיה ולימא (זכריה ג) ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך וגו' עד דחלפי מיניה. אמר רבי זירא, אמר רבי אבהו ואמרי לה: במתניתא תנא עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון הדחה ושטיפה חי ומלא עטור ועטור נטלו בשתי ידיו ונותנו בימין ומגביהו מן הקרקע טפח ונותן עיניו בו ויש אומרים אף משגרו במתנה לאנשי ביתו. אמר רבי יוחנן: אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד: הדחה, שטיפה, חי ומלא:

כ"י סוריאלי. מלאך חשוב לבוא לפני המלך: אל תטול חלוקה וכו'. אלח אתה בעלמך טלהו ממקום שהוא עם ותלבשו: תכספית. עם חבורת קדים: איסתלגנית. עם חבורת מלאכי חבלה: אימתי וכו'. רבי ישמעאל עלה לרקיע ע"י עם צברייתא דמעשה מרכבה: גודא. כותל: כוס של ברכה. ברכת המזון: מן הקרקע. אם ע"ג קרקע הסב ואם ע"ג שלחן מגביהו מן השלחן: במתנה. דרך דורון וחסיבות: לאנשי ביתו. לאשתו: חי. שמוזגו במים לאחר שנתנו בכוס חי אבל לצדך עליו חי הא אמרן במתניתין אין מזכרין א"י חי בלע"ז פריש"ק להביא מן החזית לשמו:

זוהר חדש דף א' דף ע"א

איכה ישבה בדרך. רבי חנינאי ורבנן פתחי קרא באדם הראשון (בראשית ב'): ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן וגו'. ויקח, במה לקחו. רבי חנינאי אמר: לקחו בדברים, כמה דאת אמר (ויקרא ח'): קח את אהרן.

וּרְצֹנָן אָמְרֵי לְקַחוּ בְרוּחַ, כְּמָה דְאֵת אָמַר (מלכים ב' ב'): ה' לָקַח אֶת אֲדֹנָיָךְ
 מֵעַל רֹאשְׁךָ. וַיִּנְיַחְהוּ בְּגוֹן עֵדוֹן כְּדִי לְהִיּוֹת לוֹ הַנְּחָה לְדַעַת וּלְהַפִּיר הַחֲכָמָה
 וְהַתּוֹרָה דְאָמַר רַבִּי חֲנִינְאִי: הַתּוֹרָה לְמַדָּה הַקְּדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, הַדָּא
 הוּא דְכְּתִיב (איוב כ"ח): אִזְ רָאָה וַיִּסְפְּרָהּ וְגוֹ' וַיֹּאמֶר לְאָדָם. וְהָיוּ מִלְּאֲכִי
 הַשָּׁרֵת מִקְלָסִין עַד שְׂרָאָה סְמַא"ל בְּשָׁמַיִם וְקִנְאָה לוֹ וַיִּרְדּוּ מִן הַשָּׁמַיִם
 כְּדָמוֹת צֶלַע עַל נַחֲשׁ הַנְּחָשׁ נִרְאָה וְהִצֵּל עָלָיו תּוֹקְפָא וְחִילָא דִּילָהּ קָרִיב
 הַהוּא נַחֲשׁ לְגַבֵּי אֲתַתָּא דְדַעְתָּהּ קִלְהָ מִן הָאִישׁ. מְכָאן דְאֲתַתָּא לֹא
 אֲתַפְתָּתָא אֶלָּא בְּאֲתַתָּא אַחְרָא: וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים.
 מִיַּד פָּתַח בְּאֵף מְהֵכָא דְבִתְחִלַּת דְּבִרְיוֹ שֶׁל אָדָם נִכְרַם מִי הוּא, כְּדָ הוּא פָּתַח
 בְּאֵף לְהוֹדִיעָהּ מִי הוּא, נָטַל סִימָן זֶה אִם תִּקְבְּלִי אִם לֹא תִקְבְּלִי וְהַמְשִׁיכָהּ
 בְּדַבְרֵיהֶם עַד שֶׁפָּתְחָהּ בְּאוֹת מִם וְאָמְרָה: מְכָל עֵץ הֶגְן אֲכָל נֹאכַל. מִיַּד נָטַל
 הַנְּחָשׁ הָאוֹת וַיִּשֶׂם אוֹתָהּ עַל זְרוּעוֹ הַשְּׂמַאלִית וְהִיָּה מִמֶּתִין וְאִיו תִּיִּיו
 מִפִּיָּה כְּדִי לְהִיּוֹת מוֹיִת נִכּוֹן לְפָנֶיהֶם הַתְּחִיל לְפַתּוֹתָהּ עַד דְכְּתִיב (בראשית ג'):
 וַתֵּרָא הָאִשָּׁה בְּטַעֲמָא סְגִי וְתַקִּיף מְלַמֵּד, שְׁפָרְחוּ הָאוֹתִיּוֹת וְאִיו תִּיִּיו
 וְסִלְקוּ לְהַתְּחַבֵּר עִם אוֹת מִיִּם וְאוֹת מִיִּם הִיָּתָה עוֹלָה וַיּוֹרְדַת וְלֹא הִיָּתָה
 מִתְּחַבֵּרַת בְּהֶם עַד שֶׁנִּתְּפַתְתָּה וַיְהִיבָהּ וְאִיו אַרְבַּעָה זְמַנִּין וְאֶקִּיפוּ לְאוֹת
 מִיִּם לְאַרְבַּע סְטָרִין, דְכְּתִיב (שם): וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִשָּׁה
 וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׂנֵיהֶם הֵא אַרְבַּע זְמַנִּין וְאִיו תִּיִּיו. מְלַמֵּד שֶׁסָּבְבוּ לְאוֹת
 מִיִּם לְאַרְבַּע צְדָדִים וְהַמִּיִּם בְּאֲמָצַע מוֹת בְּכָל סְטָרִין. כְּמָה דְאֵת אָמַר
 (ירמיה ט'): כִּי עָלָה מוֹת בְּחַלּוֹנֵינוּ דָא סְמַא"ל דְאִיהוּ חַד מִחַלּוֹנֵי שְׂמַיָא. וְעַל
 דָא (תהלים פ"ט): מִי גִבֹר יַחֲיֶה וְלֹא יִרְאָה מוֹת. מִיַּד שֶׁלֵּט בָּהּ וְהִטִּיל בָּהּ
 זֶהְמָא. נַחַת קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַחְמֵי וַיִּתְּחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוּ. תָּא חֲזִי,
 קָדָם שְׁחָטְאוּ הִיָּתָה הַשְּׂכִינָה עֵטְרָה עַל רֹאשֵׁיהֶם לְהִיּוֹת בְּשִׁבְלִים שׁוֹרָה עַל
 הָעוֹלָם כִּיּוֹן שְׁחָטְאוּ כְּבִיכּוֹל, תֵּשׁ כַּחַה וְאִסְתַּלְקַת וְלֹא שְׁלִיטָא וְקְדוּשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי לְקוֹנֵן וְאָמַר אֵיכָה מַה תְּהֵא מִינָה שְׁלִטְנוּתָא אַעְדֵי מִינָה
 אוּף הַכִּי בְּחַרְבּוֹן בִּי מִקְדוּשָׁא שְׁלִטְנוּתָא אַעְדֵי וְקְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי
 לְמַסְפַּד וְאָמַר אֵיכָה מַה תְּהֵא עָלָה:

תרגום הזהר אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד: רַבִּי חֲנִינְאִי וְרַצְנָן פְּתַחוּ הַפְּתוּב בְּחָדָם
 הַרְאִישׁוֹן. שְׁפַתּוּב, וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְיַחְהוּ בְּגוֹן עֵדוֹן וְגוֹ'. וַיִּקַּח,
 בְּמָה לְקַחוּ. רַבִּי חֲנִינְאִי אָמַר לְקַחוּ בְּדַבְרֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁפַתּוּב קַח אֶת אֶהְרֹן,
 שְׁפַרְוִישׁוֹ לְקַחוּ בְּדַבְרֵיהֶם. וְרַצְנָן אָמְרוּ, לְקַחוּ בְרוּחַ כְּמוֹ שְׁפַתּוּב, הַיּוֹם ה' לוֹקַח
 אֶת אֲדֹנָיָךְ מֵעַל רֹאשְׁךָ. וַיִּנְיַחְהוּ בְּגוֹן עֵדוֹן: הֵינּוּ כְּדִי שְׁתַּהֲיָה לוֹ מְנוּחָה לְדַעַת
 וּלְהַפִּיר הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה. שְׁאֲמַר רַבִּי חֲנִינְאִי, שְׁהַקְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִדָּת אֶת
 הַתּוֹרָה לְאָדָם. זֶהוּ שְׁפַתּוּב, אִזְ רָאָה וַיִּסְפְּרָהּ וְגוֹ'. וְהָיוּ מִלְּאֲכִי הַשָּׁרֵת
 מִהַלְלִים לְפָנָיו. עַד שְׂרָאָה סְמַא"ל בְּשָׁמַיִם, וְנִתְּקַנְחָא צוּ, וַיִּרְדּוּ מִן הַשָּׁמַיִם
 כְּדָמוֹת צֶלַע עַל הַנְּחָשׁ. הַנְּחָשׁ נִרְאָה, וְהִצֵּל עָלָיו שְׁהוּא הַתְּקַף וְהַפְּחָ שְׁלוּ, שֶׁל
 הַנְּחָשׁ. קָרַב הַנְּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה, מְשׁוּם שְׁדַעְתָּהּ קִלְהָ מִשְׁלַח הָאִישׁ, מְכָאן, שְׁאִין
 הָאִשָּׁה מִתְּפַתָּה אֶלָּא עַל יְדֵי אִשָּׁה אַחְרָת. וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר

אֲלֹהִים. מִיַּד פָּתַח צָרָף. מִפְּאֹן נִשְׁמַע, שֶׁצִּתְחַלֵּת דְּצָרְיוֹ שֶׁל אָדָם נִפְרַ מִי הוּא. כִּי הוּא פָּתַח צָרָף, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא. לָקַח לוֹ הַנְּחָשׁ הַסְּיִמֹן הַזֶּה, לְדַעַת אִם תִּקְצֹל דְּצָרְיוֹ אִם לֹא תִקְצֹל, דְּהֵינּוּ אֹת מ', וְאִמְרָה מִפֶּלַע עַל הַגֶּן אֲכַל נֹאכֵל. מִיַּד לָקַח הַנְּחָשׁ אֶת הָאֹת וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל זִרְעוֹ הַשְּׂמָלִית, וְהָיָה מִחֲפָה עַל ו' ת' לְשִׁמְעַ מִפִּיָּהּ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַיָּרֹוֹף מוֹת נָכוֹן לְפִנְיָהֶם. הַתְּחִיל לְפַתּוֹתָה עַד שֶׁפְּתוּב, וַתִּרְאֵ הָאִשָּׁה, צִטְעַם גְּדוֹל וְחִזָּק, מְלַמֵּד, שֶׁפְּרָחוּ הָאוֹתוֹת ו' ת' שֶׁל וַתִּרְאֵ, וְעָלוּ לְהַתְחַצֵּר עִם הָאוֹת מ'. וְהָאוֹת מ' הִיְתָה עוֹלָה וַיּוֹרְדָת, וְלֹא הִיְתָה מִתְחַצֵּרַת עִמָּהֶם, עַד שֶׁנִּתְפַּתְתָּה. וְאִזּוֹ נִגְזְרָה הַמִּיתָה לְצַנֵּי הָעוֹלָם. וּפְרָחוּ ו' ת' אֲרֻצֵּעַ פְּעָמִים, וְהִקִּיפוּ אֶת הָאוֹת מ' לְאֲרֻצֵּעַ רוּחוֹת, שֶׁפְּתוּב, וַתִּקַּח מִפְּרִיֹו וַתֹּאכֵל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ וַתִּפְּקַחְנָה עֵינֵי שְׂנֵיָהֶם. הָרִי פָּאֹן אֲרֻצֵּעַ פְּעָמִים ו' ת', שָׁזָה מְלַמֵּד, שֶׁסָּצְבוּ אֶת הָאוֹת מ' לְאֲרֻצֵּעַ לְדָדִיָּהּ, וְהַמ' צִאֲמַנְעַ, וְנִמְאָל הַיָּרֹוֹף מוֹת צָכֵל הַלְדָדִים, כִּמּוֹ שֶׁפְּתוּב "כִּי עָלָה מוֹת צִחְלוֹנִינוּ", זֶהוּ סִמְאֵל, שֶׁהוּא אֶחָד מִחְלוֹנֵי הַשָּׁמַיִם. וְעַל כֵּן, מִי גִבֵּר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מוֹת. מִיַּד שֶׁלֵּט צָה, צִחְוָה, וְהַפּוֹיֵל צָה זוֹהֶמָא. יִרַד הַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא לְרֹאוֹת, וַיִּתְחַצֵּר הָאָדָם וְאִשָּׁתּוֹ. צֹא וַיִּרְאֶה, קָדָם שֶׁחֲטָאוּ, הִיְתָה הַשְּׂכִינָה עֲטָרָה עַל רֹאשֵׁיָהֶם, שֶׁתְּהִיָּה שׂוֹרָה צִטְצִיֵּל עַל הָעוֹלָם. כִּיֹּן שֶׁחֲטָאוּ, כִּצִּיכּוֹל, תָּשׁ פָּחָה, שֶׁל הַשְּׂכִינָה, וְנִסְתַּלְּקָה וְלֹא שֶׁלֵּטָה עַל הָעוֹלָם. וְהַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא הַתְּחִיל לְקוֹנֵן, וְאִמֵּר אֵיכָה, מַה יִּהְיֶה מִמְּנָה, כִּיֹּן שֶׁהַמְּשַׁלָּה הַסָּרָה מִמְּנָה. אֵף פָּאֹן צִחְרָצֹן צִית הַמְּקַדָּשׁ, הַסָּרָה הַמְּשַׁלָּה מִן הַשְּׂכִינָה, וְהַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא הַתְּחִיל לְסַפֵּד וְאִמֵּר, אֵיכָה, מַה יִּהְיֶה עָלֶיָּהּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יב

א. אִשָּׁה לֹא תִקְרָא בְּצַבוֹר מִפְּנֵי כְבוֹד הַצַּבוֹר. קִטָּן הַיּוֹדֵעַ לְקֹרוֹת וַיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין עוֹלָה מִמְּנָן הַקּוֹרְאִים וְכֵן מִפְּטִיר עוֹלָה מִהַמְּנָן שֶׁהָרִי הוּא קוֹרָא בְּתוֹרָה. וְאִם הַפְּסִיק שְׁלִיחַ צַבוֹר בְּקַדְיֵשׁ בֵּין מְשַׁלֵּים וּבֵין הַמְּפָטִיר, אֵינּוּ עוֹלָה מִן הַמְּנָן. צַבוֹר שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם יוֹדֵעַ לְקֹרוֹת אֶלָּא אֶחָד עוֹלָה וְקוֹרָא וַיּוֹרַד וְחוֹזֵר וְקוֹרָא שְׁנֵיָהּ וּשְׁלִישִׁית עַד שֶׁיִּגְמַר מְנָן הַקּוֹרְאִים שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם: **ב.**

בְּכֹל קְרִיאָה וּקְרִיאָה מֵאֵלּוּ כֹהֵן קוֹרֵא רִאשׁוֹן וְאַחֲרָיו לְוִי וְאַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל
וּמִנְהַג פְּשוּט הוּא הַיּוֹם שֶׁאֵפְלוּ כֹהֵן עִם הָאֶרֶץ קִדְּם לְקָרוֹת לְפָנֵי חֶכֶם גְּדוֹל
מִיִּשְׂרָאֵל. וְכֹל מִי שֶׁהוּא גְּדוֹל מִחֲבֵרוֹ בְּחֶכְמָה קִדְּם לְקָרוֹת וְהֶאֱחָרוֹן שְׂגוּלָל
סֵפֶר תּוֹרָה נוֹטֵל שָׂכָר כְּנֶגֶד הַכֹּל, לְפִיכֶן עוֹלָה וּמִשְׁלִים אֵפְלוּ גְּדוֹל שֶׁבְּצַבּוּר:

מוסר

ספר חסידים סימן קנג

יש חסיד שֶׁלְבוֹ דוֹלֵק אַחַר רְצוֹן בּוֹרְאוֹ וְאֵינוֹ מְרַבֵּה מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּחֶסֶד
הַחֶכֶם מִפְּנֵי שֶׁקִּבֵּל מֵרְבוֹ וּמָה שֶׁחֲבֵרוֹ לֹא הִרְבֵּה לְפִי שֶׁלֹּא קִבֵּל מֵרְבוֹ וְאֵלוֹ
הִיָּה יוֹדֵעַ הִיָּה מְקִים לְפִי שֶׁאָמְרוּ: לְעוֹלָם יְהִי אָדָם עָרוֹם בִּירְאָה וְהִנֵּה מִי
שֶׁלֹּא לָמַד שְׂאִין לְבוֹ כְּסִפּוּג לְקִבֵּל הַלְמוּד וְאֵפְלוּ קִבֵּל הָרִי זֶה לְבוֹ סְתוּם
וּפְעָמִים שְׂאִין יָכוֹל לְהִבִּין וְלִדְעוֹת וּמְצִינוֹ בְּתוֹרָה שֶׁכֹּל מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִבִּין אֵף עַל
פִּי שֶׁלֹּא נִצְטוּהָ נִעְנַשׁ עָלֶיהָ עַל שֶׁלֹּא שָׂם עַל לְבוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר לא) וַיִּקְצַף
מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיִל שֶׁרִי הָאֱלֹפִים וְשֶׁרִי הַמְּאֹת הַבָּאִים מִצִּבְא הַמְּלַחְמָה
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כֹּל נִקְבָה. וְלָמָּה לֹא עָנּוּ לוֹ: וְלָמָּה לֹא צִוִּיתָ לָנוּ,
וְהִלָּא לֹא אִמְרַתְּ לָנוּ לְהַמִּית הַנָּשִׁים! אֲלֵא שֶׁיִּדְעַ מֹשֶׁה שֶׁהִיוּ חֲכָמִים וּבְקִיָּאִים
לָדוֹן (אֲבָל אֵין עוֹשִׂין מוֹ חֲדָיו) קַל וְחֹמֶר וּמָה כְּנֻעָנִים שֶׁכְּתִיב בָּהֶם (דברים ב) לֹא תַחֲיֶה
כֹּל נִשְׁמָה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת וְגו' וְכְתִיב: (שם ו) כִּי יִסִּיר אֶת
בְּגָד מְאֹחֲרֵי שָׂמָא יַחֲטִיאֲךָ לְהַבָּא אֵלּוּ שֶׁכָּבֵר חֲטָאוֹ וְהַחֲטִיאוֹ לֹא כֹל שֶׁכֹּן
שֶׁהִיָּה לְכֶם לָדוֹן קַל וְחֹמֶר:

דברים יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ו) כָּנָנוּ | וְסִעוּ לְכֶם וּבֵאוּ הָרַ הָאֱמֹרִי וְאֶל-כָּל-
שְׂכֵנֵינוּ בְּעֶרְבָה בְּהָר וּבְשִׂפְלָה וּבְנֶגֶב וּבְזוֹף

הַיּוֹם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבֹּנוֹן עַד-הַזָּהָר הַגָּדוֹל

זֶהָר-פָּרַת: אֶתְפָּנוּ וְטוּלוּ לְכוּן וְעוּלוּ לְטוֹרָא דְאַמוֹרָאָה וּלְכָל מְגִירוֹהִי בְּמִישְׁרֵיָא בְּטוֹרָא וּבְשִׁפְלָתָא וּבְדְרוֹמָא וּבְסַפְרָא יְמָא אֶרְעָא דְכְנַעְנָאָה וּלְבָנוּ עַד נְהָרָא רְבָא נְהָרָא פָּרַת:

רש"י פנו וסעו לכם. זו דרך ערד וחרמה: וזאזו הר האמרי. כמשמעו: ואל כל שכניו. עמון ומואב והר שעיר: בערבה. זה מישור של יער: זהר. זה הר המלך: ובשפלה. זו שפלת דרום: ובנגב ובחוף הים. אשקלון ועזה וקסרי וכו' כדאיתא בספרי: עד הגהר הגדל. מפני שנזכר עם ארץ ישראל, קראו גדול. משל הדיוט אומר עזד מלך מלך, הדבקה לשחור וישתחוו לך, קרב לגבי דהנח ואלהו:

(ח) רָאָה נָתַתִּי לְפָנֵיכֶם אֶת-הָאָרֶץ בָּאוּ וּרְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר זָעַבְתִּי יְהוָה לְאַבְתֵּיכֶם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם וּלְיִרְעָם

אֲזִירֵיהֶם: חזי דיהבית קדמיכון ית ארעא עולו ואתסינו ית ארעא די קים יי לאבתהכון לאברהם ליצחק וליעקב למתנו להון ולבניהון בתריהון:

רש"י ראה נתתי. בעיניכם אתם רואים. איני אומר לכם מאומד ומשמועה: באו ורשו. אין מערער בדבר ואינכם כריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו כריכים לכלי זין: לאצתיכם. למה הזכיר שוב לאברהם ליצחק וליעקב, אלא אברהם כדאי לעצמו, יצחק כדאי לעצמו, יעקב כדאי לעצמו:

(ט) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר לֹא-אוּכַל

לְבַדִּי שְׂאֵת אֶתְכֶם: וְאָמַרִית לְכוּן בְּעִדְנָא הַהִיא לְמִימְרָא לִית אָנָּא יְכִיל בְּלַחוּדִי לְסוּבְרָא יְתָכוּן:

רש"י ואמר אליכם בעת ההוא לאמר. מהו לאמר, אמר להם משה, לא

מעלמי אני אומר לכם, אלחא מפי הקדוש צרוך הוא: לח אוכל לצדי וגו' .
אפשר שלח היה משה יכול לדון את ישראל, אדם שהוליאם ממלכים וקרע
להם את הים והוריד את המן והגיו את השלו לח היה יכול לדונם, אלחא כד
אמר להם, ה' אלהיכם הרבה אתכם, הגדיל והרים אתכם על דיניכם נטל
את הענג מכם ונתנו על הדינין. וכן אמר שלמה (מלכים א' ג, ט) כי מי יוכל
לשפט את עמד הכבד הזה, אפשר מי שכתוב צו (שם ה, יא) ויחכם מכל האדם,
אומר מי יוכל לשפט, אלחא כד אמר שלמה אין דיני אמה זו כדיני שאר
האמות, שאם דן והרג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין צדך כלום, אני
אם חיבתי ממון שלח כדון, נפשות אני נתבע, שנאמר (משלי כב, כג) וקבע את
קבעיהם נפש:

(י) **יְהִינָה אֱלֹהֵיכֶם הַרְבֵּה אֶתְכֶם וְהִלְכֶם הַיּוֹם**
כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֶב: יי אלהכון אסגי יתכון והא איתיכון
יומא דין ככוכבי שמיא לסגי:

רש"י והנכם היום ככוכבי השמים. וכי ככוכבי השמים היו צאותו היום,
והלח לח היו אלח ששים רבוא, מהו והנכם היום, הנכם משולים כיום, קימים
כחמה וכלצנה וככוכבים:

נביאים - ישעיה - פרק א

(י) **אֶרְצְכֶם שִׁמְמָה עָרֵיכֶם שִׁרְפוֹת אֵשׁ**
אֲדַמְתֶּכֶם לְנִגְדְּכֶם זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ
וּשְׁמִמָה כְּמִהַפְּכַת זָרִים: ארעכון צדיא קרויכון יקידת נור
ארעכון לקבליכון עממיא מחסנין יתה ובחוביכון צדיאת מנכון אתחלפת והות
לנוכראין:

רס"י לנגדכם זרים אוכלים אותה . לעיניכם יאכלוה אויביכם : ושממה .
מכם כנחלה הנהפכת לזרים והיא שממה מצעליה כך תירגם ונתן :

(ח) וְנוֹתְרָה בֵּת-צִיּוֹן כְּסִכָּה בְּכָרֶם כְּמִלּוֹנָה

בְּמִקְשָׁה כְּעֵיר נְצוּרָה: (פ) וְאֲשֶׁת־אֶרֶת כְּנִשְׁתָּא דְצִיּוֹן כְּמִטְלָתָא
בְּכַרְמָא בְּתַר דְקִטְפוּהִי כְּעֶרְסַל מִכְתוּתָא בְּמִקְשָׁא בְּתַר דְאֲבָעִיּוּהִי כְּקֶרְתָּא דְצִיּוֹן
עֲלָה :

רס"י ונותרה בת ציון . ריקנית מיושביה כי יגלו מתוכה כאשר תותר סוכת
הכרם שעשאה נולד ובעת יבצר הכרם מניח סוכתו והולך , בתר דקטפוהי
לאחר שבצרו אותה : כמלונה במקשה כאשר תעזב המלונה שעשה נולד בראש
המקשה לשמור קישואין שלה ומשתלקט מניחה והולך , זו שבכרם קרויה
סוכה לפי שהוא גר שם יומם ולילה ביום שומרה מן העופות ובלילה מן
הגנבים אבל הקישואין קשין הם ואין לירא מן העופות ואין כריך לשומרה
ביום לפיכך נקראת מלונה על שהיא לינת הלילות כערסל מצותתא כמשכב
המלונ' במקשה , במקשיא בתר דאצעויהי לאחר שלקטוהו לשון המשנה שלש
אצעיות ביום : כעיר נאורה . כעיר שארו עליה ועושים סוכות סביב לה
להסתתר שם החיילות וכשמסתלקים מעליה מניחין אותם והולכין כל זה
ת"י :

(ט) לוֹלֵי יִהְיֶה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׂרִיד כְּמַעַט

כְּסֻדָּם הָיִינוּ לְעֵמֹרָה דְּבַיְנוּ: אֵילוּלְפוֹן מוֹתֵר טוּבִיּה דְיָ?
צְבָאוֹת אֲשָׁר לָנָא שִׁיזְבָּא בְּרַחֲמוּהִי אִית עֲמָנָא חוּבִין דְּקֶאֱנָשִׁי סְדוּם פּוֹן אֲבָדְנָא
וּכְיָתְבִי עֲמֹרָה אֲשֶׁתִּי צָנָא :

רס"י לולי וגו' . הותיר לנו שריד . מאליו וזרחמיו ולא בצדקותינו : כמעט
כסדום היינו . כולנו כלים :

(י) שְׁמַעוּ דְבַר-יְהוָה קְצִינֵי סָדֶם הַאֲזִינוּ תוֹרַת

אֲלֵהֵינוּ עִם עֲמוּרָה: קבילו פתגמא דיי שלטוננא דעובדיהון בישין
כשלטוני סדום אציתו לאורינתא דאלהנא עמא דעובדיהון דמן לעם עמורה :

רס"י קצני סדום . שרים שמעשיהם כסדום מכאן אמרו אל יפתח אדם
פיו לשון :

כתובים - תהילים - פרק מד

(טו) כָּל-הַיּוֹם כָּלְמֹתַי נִגְדֵי וּבִשְׁתַּי פִּנִּי כִסְתֵנִי: כָּל

יומא כסופי לקבלי ובחנתת אפי חפתני : (יז) בַּמִּקּוֹל בְּמוֹזָרָה וּבְמִלְהָה

בְּפִנֵּי אוֹיֵב וּבְמִתְנַקֵּם: מו קלא דמחסד ומגדף מו קדם בעל דבבא

נקים נקמתא : (יח) כָּל-זֶאת בָּאתָנוּ וְלֹא שָׁכַחְנוּךָ

וְלֹא-שִׁקְרָנוּ בְּבִרְיֹתְךָ: כָּל דָּא ערעת יתנא ולא אשלינד ולא

שקרנא בקגמד : (יט) לֹא-נִסּוּגְ אֶזְזוֹר לְבַבְנוּ וְהִטָּ אֲשֵׁרֵינוּ

בְּנֵי אֲרוֹןְךָ: לא זר פליג וזחוחית לבנא ואת אסטיתא אסתנא מו תריצת
ארחתד :

א. עֲרֵבֵי פֶסַחִים סָמוּךְ לַמִּנְחָה, לֹא יֵאָכֵל אָדָם עַד שֶׁתְּחַשֵּׁךְ. וְאֶפְלוּ
עָנִי שֶׁבִּישְׂרָאֵל לֹא יֵאָכֵל עַד שֶׁיִּסָּב. וְלֹא יִפְתְּחוּ לוֹ מֵאֲרָבֶעָה כּוֹסוֹת
שֶׁל יֵין, וְאֶפְלוּ מִן הַתְּמָחוּי:

זרענונה (א) ערבי פסחים. סמוך למנחה. קודם למנחה מעט כמו חצי שעה. בתחלת שעה עשירית לתמיד קרב בתשע ומחאה והוא זמן המנחה, וקודם למנחה חצי שעה הוא בתחלת שעה עשירית: לא יאכל אדם. כדי שיאכל מנה לתאבון משום הדור מנה. ולחם פשיטא דלא מצי אכיל דחמץ אסור משש שעות ולמעלה. ומנה נמי הא אמרינן בירושלמי האוכל מנה בערב פסח כבא על ארוסתו בבית חמיו. ולא נלכא אלא לשאר אוכלין שלא ימלא כרסו מהן: עד שיסב. במטה ועל השלחן כדרך בני חורין; ולא יפתחו לו. גבאי לדיקה המפרנסים את העניים: ואפילו. הוא מתפרנס: מן התמחוי. דהיינו עני שבעניים דתנן במסכת פאה מי שיט לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי: מארבעה כוסות. כנגד ארבע לשונות של גאולה שיט בפרשת וארא, והאלתי והאלתי והאלתי וגאלתי ולקחתי:

ב. מְזַגּוּ לוֹ כּוֹס רְאִשׁוֹן, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, וְאַחַר
כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹן. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹן, וְאַחַר כֶּךָ
מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם:

זרענונה (ב) מזכך על היום. בתחלה קידוש היום ואחר כך בורא פרי הגפן, שתחלה קדש היום ואחר כך בא היין, וכסם שקודם לכניסה כך קודם לברכה: מזכך על היין. תחלה. והוא הדין למקדש על הפת. שהיין או הפת גורמים לקידוש היום, שאם אין לו יין או פת לא יקדש:

ג. הַבִּיאוּ לִפְנֵי, מְטַבֵּל בַּחֲזָרָת, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְפִרְפֻרַת הַפֶּת. הַבִּיאוּ
לִפְנֵי מִצָּה וְחֲרֻסָּת וְשִׁנֵּי תַבְשִׁילִין, אֵף עַל פִּי שְׂאִין חֲרֻסָּת
מִצָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק אוֹמֵר, מִצָּה. וּבְמִקְדָּשׁ הָיוּ מְבִיאִים
לִפְנֵי גוֹפּוֹ שֶׁל פְּסַח:

זרענונה (ג) הביאו לפניו. הירקות כדי שיכיר תינוק וישאל, לפי שאין דרך להביא ירקות קודם סעודה: מטביל בחזרת. לאו דוקא חזרת, דטבול ראשון זה הוא בשאר ירקות, אלא אם אין לו שאר ירקות מטביל בחזרת במקום שאר ירקות. ולשון מטביל אוכל. ולפי שכל אכילתו על ידי טיבול היתה קרי לאכילה טיבול. ומיהו טיבול זה לאו בחרוסת הוא, מדקתני לקמן הביאו לפניו מנה וחזרת וחרוסת, מכלל דעדיין לא הובאו: עד שמגיע לפרפרת הפת. לאכילת מנה. והא קמשמע לן שאין אכילה אחרת מפסקת בין אכילת ירקות לאכילת מנה. דקודם שיגיע לאותו חזרת של מנה שמזכך

עליו על אכילת מרור אוכל מנה תחלה כדכתיב (במדבר ט) על מצות ומרורים, מצות ברישא והדר מרורים: וחרוסת. קעושין מתאנים ולזים ובטנים וסקדים וכמה מיני פירות ומשימין בה תפוחים ודכין הכל במדוכה ומערבין בחומץ ונותנין עליה תבלין קנה וקנמון כעין פתילות דקות ארוכות זכר לקש ולריד שתיא עצה זכר לטיט: שאין חרוסת מצוה. אלא לרפואה לבטל סרף החזרת, סרע וקשה לגוף כארס: ר' אליעזר בר' זדוק אומר מצוה. זכר לתפוח שהיו יולדות קם בניהם בלא עכצו זכר לטיט:

ד. מְזַגּוּ לוֹ כּוֹס שְׁנֵי, וְכָאן הֵבֵן שׁוֹאֵל אָבִיו. וְאִם אֵין דַּעַת בְּבֹן, אָבִיו מְלַמְּדוֹ, מֵה נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת, שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֵמֶץ וּמֶצֶה, הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלוּ מֶצֶה. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוֹר. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֶּשֶׂר צָלִי, שְׁלוּק, וּמִבְּשָׁל, הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלוּ צָלִי. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ מְטַבֵּילִין פְּעַם אַחַת, הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים. וּלְפִי דַעַתוֹ שֶׁל בֶּן, אָבִיו מְלַמְּדוֹ. מִתְחִיל בְּגִנוֹת וּמְסִיִּים בְּשֶׁבַח, וְדוֹרֵשׁ מֵאַרְמֵי אוֹבֵד אָבִי, עַד שֶׁיִּגְמֹר כָּל הַפְּרָשָׁה כְּלָה:

דרטורה (ז) וכאן הבן שואל. בכל הספרים אין כתוב וכאן, אלא וכן, כמו כן בנות כלפחד דוברות (סס כז), כלומר ודין הוא שבמציגת כוס שני יהיה הבן שואל מה נשתנה: הליכה הזו כולו ללי. בזמן שבית המקדש קיים היה הבן שואל כך: מתחיל בגנות. מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועבדים היינו: ומסיים בשבח. שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממלכים:

ה. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן, פֶּסַח, מֶצֶה, וּמְרוֹר. פֶּסַח, עַל שׁוֹם שֶׁפֶּסַח הַמָּקוֹם עַל בְּתֵי אָבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. מֶצֶה, עַל שׁוֹם שֶׁנִּגְאָלוּ אָבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם. מְרוֹר, עַל שׁוֹם שֶׁמְרָרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אָבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאֵלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יג), וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לְפִיכֵן אֲנִי חַיֵּב לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרַמֵּם, לְהַדָּר, לְבָרֵךְ, לְעַלֵּה, וּלְקַלֵּס, לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאָבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ, הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוֹת לְחֵירוֹת, מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה. וְנֹאמַר לְפָנָיו, הַלְלוּיָהּ:

דרטורה (ח) כל שלא אמר שלשה דברים אלו. שלא פירש טעמן של שלשה דברים הללו:

ו. עד היכן הוא אומר, בית שמאי אומרים, עד אם הבנים שמחה. ובית הלל אומרים, עד חלמיש למעינו מים. וחזיתם בגאולה. רבי טרפון אומר, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה חזיתם. רבי עקיבא אומר, בן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים וכו', עד ברוך אתה ה', גאל ישראל: ישאל:

דרטורה (ו) וחזיתם בגאולה. כלומר מסיים את ההגדה בזכרון גאולה, ולא פירש תנא קמא למלתיה היאך מזכיר אותה. ואתו רבי טרפון ור' עקיבא לפרושי למלתיה. ר' טרפון אומר פותח זה בצרוך ואינו חותם בצרוך, מידי דהוה אזכרת הפירות וזכרת המנות לכולה חדא הודאה היא. ולר' עקיבא חותמין זה בצרוך, לפי שמוסיף זה דברי רבי וזקשה כן יגיענו וכו'. והלכה כרבי עקיבא:

ז. מזגו לו כוס שלישי, מברך על מזונו. רביעי, גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברפת השיר. בין הכוסות הללו, אם רוצה לשתות, ישתה. בין שלישי לרביעי, לא ישתה: ישתה:

דרטורה (ז) ברכת השיר. אית דאמרי נשמת כל חי ואית דאמרי יהללך ה' כל מעשיך ונהגו לממרינהו לתרווייהו: בין שלישי לרביעי לא ישתה. שמה יסתכר וסוב לא יוכל לגמור את ההלל. ואם תאמר כבר משוכר הוא שהרי שיהיה כל ראונו בתוך הסעודה. יין שבתוך המזון אינו משכר ושלאחר המזון משכר:

ח. ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ישנו מקצתו, יאכלו. בלן, לא יאכלו. רבי יוסי אומר, נתנמןמו, יאכלו. נרדמו, לא יאכלו:

דרטורה (ח) מפטירין. אני שמעתי לשון "יפטירו בשפה" (תהלים כג), כלומר, פותחין ואומרים. ורבותי פירשו, לשון הנפטר מחזירו, כשנפטרין מן הסעודה אין מסיימין אותה באפיקומן, באפיקו מנייכו, כלומר תוליאו כליכם מכאן ונלך ונאכל במקום אחר, לא פת ולא שום דבר, גזירה דלמא אתי למיכל מן הפסח בשני מקומות, אבל לאכול דברים אחרים במקומו הראשון שרי, ובלבד שלא יעקור מחצורה זו לאכלם עם חצורה אחרת. ואית בגמרא מאן דפירש אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אפיקו מיני מתיקה, דלאחר שאכלו את הפסח אין נפטרין מן הסעודה באכילת מיני מתיקה ופירות שרגילין לאכול להנחה סעודה ואפילו במקומו, שלא יאבד טעם הפסח מפיו. וכן עיקר. וכסם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אין מפטירין אחר מנה אפיקומן, שצריך שיאכל כזית מנה באחרונה בזמן שאין פסח ואחר אותה מנה

חין נפטרין ממנה באכילת דבר אחר: ישנו כולם לא יאכלו. אם התחילו לאכול פסחיהן וישנו כולם, שוב לא יאכלו, דנראה כאוכל בשני מקומות, דמאחר שיסנו הסיחו דעתם מלאכול עוד, וחשיב ליה כאכילת שני מקומות. וחומר בעלמא הוא. והוא הדין נמי למנה בזמן הזה: ר' יוסי אומר נתנמנמו יאכלו. ארישא קאי דאמר תנא קמא ישנו מקתן יאכלו, ואתא רבי יוסי למימר הני מיילי אם נתנמנמו שלא נקעו בשניה אבל אם נרדמו מקתן לא יאכלו אלו הנרדמים לכשיעורו משנתם. והלכה כר' יוסי:

ט. הפסח אחר חצות, מטמא את הידים. הפגול והנוטר, מטמאין את הידים. ברוך ברכת הפסח פטר את של זבח. ברוך את של זבח, לא פטר את של פסח, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו:

ברטורה (ט) הפסח אחר חצות מטמא את הידים. דהא נותר הוא מחלות ואילך ורבנן גזרו על הנותר שיטמא את הידים כדי שלא יתעללו באכילתו. ומנלן דפסח לאחרי חלות הוא נותר, דכתיב בפסח (שמות יג) ואכלו את הבשר כלילה הזה, וכתיב התם ועברתי בארץ מצרים כלילה הזה, מה להלן עד חלות אף כאן עד חלות: ברכת הפסח. אשר קדשנו במלותיו ולונו לאכול הפסח. ברכת הזבח, אשר קדשנו במלותיו ולונו לאכול הזבח. וזבח האמור כאן הוא חגיגת יום ארבעה עשר. והלכה כר' עקיבא:

גמרא פסחים דף קיז ע"ב

מזגו לו פוס שלישי וכו'. אמר ליה רב חנן לרבא: שמע מינה ברכת המזון טעונה פוס. אמר ליה: ארבע פסי תיקנו רבנן דרוח חרות כל חד וחד נעביד בה מצנה. רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר. מאי ברכת השיר. רבי יהודה אמר: יהללוהו ה' אלהינו. ורבי יוחנן אמר: נשמת כל חי. תנו רבנן: רביעי גומר עליו את ההלל ואומר הלל הגדול. אמר רב חסדא: מאי דכתיב (תהילים קל"ה): הודו לה' כי טוב. הודו לה', שגובה חובתו של אדם בטובתו, עשיר בשורו, עני בשיו, יתום בביצתו, אלמנה בתרנגולתה. ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: כל המבזה את המועדות פאלו עובד עבודה זרה, שנאמר (שמות לה) אלהי מסכה לא תעשה לך. וכתיב בתריה: את חג המצות תשמר. וכי מאחר דאיכא הלל הגדול

אָנן מאי טעמא אמרינן האי. משום שיש בו חמשה דברים הללו: יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחית המתים וחבלו של משיח. יציאת מצרים, דכתיב (תהלים קיד) בצאת ישראל ממצרים. קריעת ים סוף דכתיב (שם) הים ראה וינס. מתן תורה דכתיב (שם) ההרים רקדו כאלים. תחית המתים דכתיב (שם קטז) אתהלך לפניי בארצות החיים. חבלו של משיח, דכתיב: (שם קטו) לא לנו יי לא לנו. ואמר רבי יוחנן: לא לנו יי לא לנו, זו שעבוד מלכות. איכא דאמרי אמר רבי יוחנן לא לנו יי לא לנו, זו מלחמת גוג ומגוג. רב נחמן בר יצחק אמר: מפני שיש בה מלוט נפשות של צדיקים מגיהנם, שנאמר (שם קטז) אנה ה' מלטה נפשי. דרש רבא: מאי דכתיב (שם) אהבתי כי ישמע ה'. אמרה פנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, אימתי אני אהובה לפניך. בזמן שתשמע קול תחנוני. דלותי ולי יהושיע. אמרה פנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, אף על פי שדלה אני מן המצות, לך אני ולי נאה להושיע:

רש"י עשיר בשורו עני בשיו. מפסידו ממון ומכפר על גופו: וכי מאחר לאיכא הלל הגדול. שמסובח יותר כמו שפירש רבי יוחנן למעלה: אנו מ"ט אמרינו. האי הליכא על כל פרק ופרק ועל כל כרה שלא תבא על הצבור לכסנגאלין: חמשה דברים. דמיירי נמי בגאולה: ההרים רקדו. בשעת מתן תורה דכתיב למה תרדונו הרים:

זוהר חדש דף ע"א.

איכה ישבה בדרך וגוי רבי לויטס חוּזָא פתח: ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך דבבו סגי הוה מן יומא דאתברי עלמא על עילא דעיטא דנחש מההיא שעטא דאתלטיא אתדחיא מקמי תרעא דמלכא והוה כמין תדיר בין גדרין דעלמא בין אנון גדרין דאורייתא כל אנון דדשין בעקב באנון גדרין נשיך לון וי דאשפח וי דנשיך וי על דבבו בישא דאתנטיר על דבבו בישא דהות לה בהאי אשה דאתקריא אשה יראת ה' דבבו ביש נטר לה מן יומא דאתברית עלמא עד דתבר לה בתבירו למשכב לעפרא. איכה ישבה בדרך העיר רבתי עם היתה אסתכל באתון ריש כל תבה ותבה ותשפך נטירו דבבו בישא דאתנטרא על דאתחרב בי מקדשא אייבה רע"ה ברישי אתון אתנטיר לה לההיא אשת חיל בתבירו בי מקדשא למשכב עפרא, הדיא הוא דכתיב: כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס תקרא למפרע ברישי אתון ל"ה בשברך איכה דאתדבקת לההיא איבה רעה דא קל נחש קל מרירו דבכיה ברקיעין אליו קראו איכא מסטרא אחרא קראו איכה. הדיא הוא דכתיב: ואיבה אשית בינך ובין האשה בין סטרא דא

וּבִין סֵטְרָא דְאִשְׁתִּיכַח שְׂמָא בְּחֶרְבּוֹ בִּי מִקְדָּשָׁא וּבִקְרָא קְדָמָא אֲתִרְשִׁים
כֹּלָא לְמַנְדַּע דְּהָאִי אִיבִי"ה רָעָה אֲדַבִּיק לָהּ אִיבִי"ה רָעָה דְנָטִיר לָהּ מִיּוֹמָא
דְּאֲתַבְרִי עֲלֵמָא :

תרגום הזוהר רַבִּי לְוִיטָס חוֹזְאָה פְּתַח, וְאִיבָה אֲשִׁית צִינָה וְצִין הָאֲשָׁה וְצִין
זְרַעָה. שְׁנָאָה גְדוּלָה הִיְתָה מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, מִאוּתָהּ שָׂעָה שְׁנַתְקַלְל
הַנְּחָשׁ מִסַּבֵּת עֲלֵת הַנְּחָשׁ, הוּא נִדַח מִלְּפָנֵי שַׁעַר הַמְּלָךְ, וְהוּא אוֹרֵב תְּמִיד
צִין גְּדָרוֹת הָעוֹלָם, דְּהִינּוּ צִין הַגְּדָרִים הָאֵלּוּ שְׁצַתּוּרָה, שְׂכָל יֵלּוּ הַדְּשִׁים
צַעֲקָב הַגְּדָרִים הָאֵלּוּ, שְׁאִינְס נְזָהָרִים לְשִׁמְרָם, הַנְּחָשׁ נוֹשֵׁף אוֹתָם. אוּי שְׁמַרְא
אוֹתָם. אוּי שְׁנַשֵּׁף אוֹתָם. אוּי עַל הַשְּׁנָאָה הָרַעָה שְׁנוּטֵר. עַל הַשְּׁנָאָה הָרַעָה
שְׁהִיְתָה לוֹ צְאֻשָׁה הַהִיא, הַנְּקִרְאֵת, אֲשָׁה יִרְאֵת ה', שְׁנָאָה רָעָה נָטֵר לָהּ
מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, עַד שְׁשַׁצֵּר אוֹתָהּ צְשַׁצִּירָה לְשַׁבַּב לְעַפְרָה. אִיכָה יִשְׁצָה
צְדָד הָעֵיר רְצֵתִי עִם הִיְתָה. הַסְּתַכַּל צְאוּתִיּוֹת שְׁצַרְאֵשׁ כָּל מְלָה וּמְלָה וְתַמְרָא
נְטִירָה שְׁל אִיבָה רָעָה שְׁנָטֵר הַנְּחָשׁ לְמַלְכוּת, עַד שְׁנַחְרַב צִית הַמְּקִדָּשׁ. פִּי
אִיבָה רָעָה נְרַשְׁמַת צְאוּתִיּוֹת הַרְאֻשׁוֹנוֹת שְׁל אִיכָה יִשְׁצָה וְגו', שְׁהַנְּחָשׁ הִיְתָה
נוּטֵר לָהּ לְאוּתָהּ אֲשֵׁת חֵיל, צְשַׁצִּירַת צִית הַמְּקִדָּשׁ, שְׁתַּהִיָּה שׁוֹכְבַת לְעַפְרָה.
זֶהוּ שְׁכַתּוּב, פְּחֻלְמָנָה רְצֵתִי צְגוּיִם שְׁרַתִּי צְמַדִּינוֹת הִיְתָה לְמַם. תְּקַרְא לְמַפְרַע
צְאוּתִיּוֹת הַרְאֻשׁוֹנוֹת, לָהּ צְשַׁצִּירָה. פִּי צְשַׁצִּירַת צִית הַמְּקִדָּשׁ, צְשַׁצִּירַת כְּנַסַּת
יִשְׂרָאֵל, אִיבָה רָעָה הַדְּצִיק הַנְּחָשׁ לָהּ, צְשַׁצִּירָה. אִיכָה נִדְּצַק לְאִיבָה הָרַעָה
הַהִיא שְׁהִיא קוֹל הַנְּחָשׁ, קוֹל מֶר שְׁל הַצְּכִיָּה צְרַקִּיעִים. יֵלּוּ שְׁצַרְקִיעִים,
קוֹרְאִים אִיכָה, וּמַהֲלַד הַחֵיָר קוֹרְאִים אִיבָה. זֶה שְׁנַחְמַר, וְאִיבָה אֲשִׁית צִינָה
וְצִין הָאֲשָׁה. הָאִיבָה שְׁצִין כַּד זֶה שְׁל הַקְּדֻשָׁה, וְצִין כַּד הַחֵיָר שְׁל הַקְּלָפוֹת
נְמַרְא צְחַרְצוֹן צִית הַמְּקִדָּשׁ. וּצְפָסוּק הַרְאֻשׁוֹן שְׁל מְגִלַת אִיכָה נְרַשְׁם הַכָּל
צְרַחֲשֵׁי תְּבוֹת, לְדַעַת שְׁכַה זֶה, שְׁהוּא הַמַּלְכוּת, הַדְּצִיק אוֹתָהּ אִיבָה רָעָה
שְׁהַנְּחָשׁ נָטֵר לָהּ מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם.

פסוקה

הלכה

א. אין שם כהן עולה וְלֹא יַעֲלֶה אַחֲרָיו לְוִי כָּלֵל. אין שם לוי כהן שֶׁקָּרָא רֵאשׁוֹן חוּזֵר וְקוֹרָא הוּא עֲצֻמוֹ פְּעַם שְׁנֵיחָ בְּמִקּוֹם לְוִי. אֲבָל לֹא יִקְרָא אַחֲרָיו כֹּהֵן אַחֵר שְׁמָא יֹאמְרוּ הֲרֵאשׁוֹן פְּסוּל וְלִפְיִכְךָ עוֹלָה כֹּהֵן אַחֵר. וְכֵן לֹא יִקְרָא לְוִי אַחֵר לְוִי שְׁמָא יֹאמְרוּ אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם פְּסוּל: **ב.** כִּיצַד סֵדֵר הַקְּרִיאָה בַּתּוֹרָה אַחֵר הַתְּפִלָּה כָּל יוֹם שֵׁישׁ בּוֹ תְּפִלַּת מוֹסֵף אַחֵר שְׁיִגְמַר שְׁלִיחַ צְבוּר תְּפִלַּת שְׁחֲרִית אוֹמֵר קִדִּישׁ וּמוֹצֵיא סֵפֶר תּוֹרָה וְקוֹרָא לְאַחַד אֶחָד מִן הַצְּבוּר וְעוֹלִין וְקוֹרִין בַּתּוֹרָה וְכִשְׁגוּמְרִין מִחֲזִיר סֵפֶר תּוֹרָה לְמִקּוּמָה וְאוֹמֵר קִדִּישׁ וּמִתְּפַלְּלִין תְּפִלַּת מוֹסֵף. וְיָמִים שֵׁישׁ בָּהֶן מִפְּטִיר וּמוֹסֵף נִהְגוּ לומר קִדִּישׁ קִדְּם וְשֵׁיעֵלָה הַמִּפְּטִיר. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְגוּ לומר קִדִּישׁ אַחֵר הַמִּפְּטִיר:

מוסר

ספר חסידים סימן קנג

בְּלַעַם בְּאֵמֹר לוֹ הַמְּלֹאךְ עַל מַה הַכִּיתָ אֶת אֲתוֹנֶךָ. הִיָּה לוֹ לְהַשִּׁיב: מַה עוֹן יֵשׁ שֶׁהַכִּיתִי אֶת אֲתוֹנִי וְאֶפְלוּ צֶעַר בְּעַלֵּי חַיִּים אֵין כָּאן, שֶׁלֹּא רִבְצָה מִחֲמַת מִשׁוּי גַם כְּשֶׁלְּחַצְהָ רָגְלוֹ וְלָמָּה לֹא הִיָּה לוֹ לְהַכּוֹתָהּ אֶלָּא שֶׁהִיָּה לוֹ לְחַשֵּׁב שְׁמָא שֶׁלֹּא בְּרִצּוֹן הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁאֶקְלָלִים שֶׁהוּא לֹא נָתַן לִי רְשׁוּת אֶלָּא לְהַגִּיד לָהֶם הַעֲתִידוֹת, שְׁנֵאמַר: (במדבר לב) אִם לִקְרָא לָךְ בְּאוֹ הָאֲנָשִׁים שֶׁתִּגִּיד לָהֶם הַעֲתִידוֹת וְהַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָאָה שֶׁשָּׂמַח אִם יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר (שם): חֲטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אֶתָּה נֹצֵב לְקִרְאתִי בְּדָרְךָ. וְאֶדְרָבָא אֵיפְכָא מִסְתַּבְּרָא לְפִי שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁהִיָּה נֹצֵב לְקִרְאתוֹ לֹא חָטָא אֶלָּא כִּדְ אָמַר: חֲטָאתִי שֶׁלֹּא שָׁמַתִּי לֵב לְדַעַת שֶׁלֹּא פִּשְׁפִּשְׁתִּי וְחִקְרַתִּי בְּאִיזָה עוֹן הוּא. מִכָּאן, שֶׁיְהִי אָדָם עָרוּם בִּירְאָה הוֹאִיל וּמַעֲנִישִׁים אוֹתוֹ עַל שֶׁאֵינּוּ יוֹדַע שֵׁישׁ לְדַעַת וְלַחֲקֹר שֶׁהָרִי לְפָנָי הַשְּׁלִיט לֹא תוּכַל לְאמֹר כִּי שָׁנְגָה הִיא. וְלֹא יָכַל לומר שְׁמַעִי לְשִׁלְמָה שֶׁכַּחַתִּי שֶׁיִּצְאָתִי אֶל נַחַל קִדְרוֹן:

דברים יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִסַּף עָלֵיכֶם כַּכֶּם אֱלֹהֵי
פְּעָמַיִם וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם: וַיִּאֱלָהָא
דְּאַבְהָתְכוֹן יוֹסֵף עָלֵיכוֹן כְּוַתְכוֹן אֶלְפֵי זְמַנִּין וַיְבָרַךְ יְתְכוֹן כְּמָא דִּי מַלִּיל לְכוֹן:

רס"י יסף עליכם ככם אלף פעמים. מהו סוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלף אמרו לו משה אתה נותן קלצה לברכתנו, כבר הבטיח הקדוש ברוך הוא את אברהם (בראשית יג, טז) אשר אם יוכל איש למנות וגו', אמר להם זו משלי היא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם:

(יב) וְרִיבְכֶם: אֵיכָה אֶשָּׂא לְבַדִּי טָרוֹזְכֶם וּמִשְׁאַכֶם
אָכְדִין אֶסוּבַר בְּלַחֲדֵי טָרְחֻכוֹן וְעֶסְקִיכוֹן וְדִינְכוֹן:

רס"י איכה אשא לבדי. אם אומר לקבל שכר לא אוכל, זו היא שאמרתי לכם לא מעצמי אני אומר לכם, אלף מפי הקדוש ברוך הוא: טרחכם. מלמד שהיו ישראל טרחנין. היה אחד מהם רואה את בעל דינו נואח בדיון, אומר יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דינין: ומשאכם. מלמד שהיו אפיקורוסין. הקדים משה ללאת, אמרו, מה ראה בן עמרם ללאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו. אחר ללאת, אמרו, מה ראה בן עמרם שלא ללאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם ערות רעות וחושב עליכם מחשבות: וריבכם. מלמד שהיו רוגנים:

(יג) הָבֹוּ לָכֶם אֲנֵשִׁים וְזָכָרִים וְנַבְוִיִּם וַיְדַעְיֶם
לְשִׁבְטֵיכֶם וְאֲשֵׁימָם בְּרֵאשֵׁיכֶם: הָבֹוּ לְכוֹן גְּבָרִין חַפְיָמִין
וְסוּבְלַתְנִין וּמְדַעֵן לְשִׁבְטֵיכֶם וְאֶמְנָנוּן רִישֵׁין עָלֵיכוֹן:

רס"י הבו לכם אנשים וזכרים ונבויים וידעוכם. הזמינו עצמכם לדבר: אנשים. וכי תעלה על דעתך נשים, מה תלמוד לומר אנשים, לדיקים כסופים: נבונים. מזינים דבר מתוך דבר. זו היא ששאל אריוס את רבי יוסף, מה בין חכמים לנבונים. חכם דומה

לשלחני עשיר, כשמביאין לו דינרין לראות רואה, וכשאין מביאין לו יושב ותוהא. נבון דומה לשלחני תגר, כשמביאין לו מעות לראות רואה, וכשאין מביאין לו מחזר ומביא משלו: וידעים לשצטיכם. שהם נכרים לכם, שאם בא לפני מעטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שצט הוא ואם הגון הוא, אצל אתם מכירין בו, שאתם גדלתם אותו, לכך נאמר וידעים לשצטיכם: בראשיכם. ראשים ומכזדים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה: ואשימם. חסר יו"ד, [לומר] למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דיניהם, שהיה להם למחות ולכון אותם לדרך הישרה:

(ד) וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב-הַדָּבָר אֲשֶׁר-

דַּבַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת: וַאֲתַבְּתוּן יָתִי וַאֲמַרְתוּן תִּקְוִין פְּתִיגָמָא דִּי מַלְלָתָא לְמַעַבְדַּ:

רש"י ותענו אתי וגו'. החלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, רבנו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממך שנלטערת עליה. אלא ידעתי מהשצותיכם. הייתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דינין הרבה, אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים: לעשות. אם הייתי מתעלל, אתם אומרים עשה מהרה:

(ט) וַאֲפָקֹז אֶת-רְאֵשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם אֲנָשִׁים זֹכְבִּים

וַיִּדְעִים וַאֲתִין אוֹתָם רְאֵשִׁים עֲלֵיכֶם שְׂרֵי

אֶלְפִים וְשְׂרֵי מֵאוֹת וְשְׂרֵי זֹמְשִׁים וְשְׂרֵי עֲשָׂרֹת

וְשְׂטָרִים לְשֻׁבְטֵיכֶם: וַדְּבַרִית ית רישי שבטיכון גברין חפיימין

ומדען ומנתי תהון רישין עליכון רבני אלפין ורבני מאותא ורבני חמשין ורבני עשוריתא וסרכין לשבטיכון:

רש"י ואקח את ראשי שבטיכם. משכתים בדברים, אשריכם, על מי באתם להתמנות, על בני אברהם יצחק ויעקב, על בני אדם שנקראו אחים ורעים, חלק ונחלה וכל לשון חבה: אנשים חכמים וידעים. אצל נבונים לא מלאתי.

זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה ולא מלא אלא שלש, אנשים לדיקים, חכמים וידעים: ראשים עליכם. שתנהגו זהם כבוד. ראשים במהת, ראשים בממכר, ראשים במשא ומתן, נכנס אחרון ויואל ראשון: שרי אלפים. אחד ממנה על אלף: שרי מאות. אחד ממנה על מאה: ושטרים. מניתי עליכם לשבטיכם. אלו הכופתין והמכין ברצועה על פי הדינין:

נביאים - ישעיה - פרק א

(יא) **לָמָה-לִּי רַב-זְבוּזֵיכֶם יֹאמַר יְהוָה שְׁבַעְתִּי עֲלֹת אֱלֹהִים וְזָלַב מְרִיאִים וְדָם פָּרִים וְכַבְשִׁים וְעֹתוּדִים לֹא זִפְצֵתִי:** לא רעוא קדמי בסגיאות נקסת קדשיכון אמר יי שבעית מיסת עלות דיכרין ויתרב פטימין ודם תורין ואימרין וגדון דקאליו לא רעוא קדמי בהון :

רש"י שבעתי עולות אילים . כמו פן יסבעך וישנאך (משלי כה יז) : מריאים . בהמות לאן פטומות : לא חפנתי . אחר שאתם עוברים על תורתו זבח רשעים תועבה :

(יב) **כִּי תִבְאוּ לִרְאוֹת פָּנַי בִּי-בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדָכֶם רִמּוֹס זֹצְרִי:** כד אתון אתון לאתחזאה קדמי מאן תבע דא מינדכון למייתי ולאתדשא עזרתי :

רש"י מי בקש זאת מידכם רמוס חרבי . לרמוס את חרבי שאין לבצכם שלם עמי :

כתובים - תהילים - פרק עד

(יג) אֶתְּהָ פֹּרְרֵת בְּעֶזְרְךָ יִם שְׁבַרְתָּ רֵאשִׁי תַנְיָנִים
עַל-הַבַּיִם: אֲנִי גִזְרֵתָא בְּעוֹנֵשֶׁךָ מוֹי דְנִמָּא אֲנִי תִבְרֵתָא רִישִׁי תַנְיָנִים
וְשִׁנְיָקֵתָא מְצָרָאֵי עַל יָמָא:

רש"י רשעי תנינים. הם מצרים שנקראו תנינים שנאמר (יחזקאל כ"ט) התנים הגדול וגו':

(יד) אֶתְּהָ רִצְצֵתָא רֵאשִׁי לְוִיתָן תַּתְּנֵנוּ מֵאֲכָל לֶעָם
לְעֵיִם: אֲנִי תִרְעַתָּא רִישִׁי גְבַרֵי פְרַעָה יִהְבְּתִינוּן לְגַמְרָא לֶעָם בֵּית יִשְׂרָאֵל
וְגוֹשְׁמֵיהוֹן לִירוּדֵי:

רש"י רשעי לויתן. פרעה נקרא כן שנאמר (ישעיה כ"ז) יפקוד ה' בחרבו הקשה על לויתן וגו': תתנו מאכל לעם לזייס. נתת ממונו לעם ישראל לאוכלו לזייס לכתות ולצרות שהולאת, לזייס סיעות כמו (במדבר כ"ד) ולזייס מיד כתים כתרגומו וסיען:

(טו) אֶתְּהָ בְּקֵעַת מֵעֵין וְנֹזֵל אֶתְּהָ הוֹבֵשֶׁת
זְהָרוֹת אֵיתָן: אֲנִי בְּזַעַתָּא מֵעֵנָא מוֹן פִּיפָא וְהוּי לְנַחְלָא אֲנִי יִבְשֶׁתָּא מְגִיזַת
נַחְלֵי אֲרֵנוּנָא וּמְגִיזַת יוֹבְקָא וְיִוְרְדָנָא דִּיהוֹן תִּקְיָפִין:

רש"י אתה בקעת. לישראל מן הצור מעיינות: אתה הובשת. ירדן שהוא נהר איתן:

(טז) לָךְ יוֹם אֶף-לָךְ לֵילָה אֶתְּהָ הַכִּינּוֹת מְאֹר
וְשִׁמּוֹשׁ: דִּי לָךְ יִמְמָא לְחוּד דִּי לָךְ לֵילָה אֶתְּהָ אֶתְּהָ סִיחָרָא וְשִׁמּוֹשׁ:

רס"י לך יום . גאולתם של ישראל : אף לך לילה . ועמד היו בצרות הלילה : אתה הכינות מאור ושמך . אתה הכינות להם מאור התורה :

(יז) **אתה תצבת כל-גבולות ארץ קיץ וזרף**
אתה יצרתם: אנת אקימתא כל תחומא דארעא קיטא וסיתנא אנת
בְּרֵאשִׁיתוֹן :

רס"י אתה הצבת . להם כל גבולות ארצם בכל טוב : קיץ וחרף אתה יצרתם . הרי זה דוגמת (ירמיה ה') שבועות חוקות קיץ ושמור לנו , לא שנית לנו סדר השנים :

משנה סוטה פרק ב

א. הִיָּה מְבִיא אֶת מִנְחָתָהּ בְּתוֹךְ כְּפִיפָה מְצָרִית וְנוֹתְנָה עַל יָדֶיהָ כְּדֵי לִיגָעָה. כָּל הַמִּנְחוֹת תִּחְלָתֶנּוּ וְסוּפֹן בְּכָלִי שָׁרֵת, וְזוֹ תִּחְלָתָהּ בְּכְפִיפָה מְצָרִית וְסוּפָהּ בְּכָלִי שָׁרֵת. כָּל הַמִּנְחוֹת טְעוּנוֹת שָׁמֶן וְלִבְוֹנָה, וְזוֹ אֵינָה טְעוּנָה לֹא שָׁמֶן וְלֹא לִבְוֹנָה. כָּל הַמִּנְחוֹת בָּאוֹת מִן הַחֲטָיִן, וְזוֹ בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִים. מִנְחַת הָעֶמֶר אֵף עַל פִּי שְׂבָאָה מִן הַשְּׁעוּרִים הִיא הִיָּתָה בָּאָה גֶרֶשׁ, וְזוֹ בָּאָה קֶמַח. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כִּשְׁם שְׂמַעֲשִׂיָה מַעֲשֵׂה בְהֶמָּה, קָרְבָּנָה מֵאֵכֶל בְּהֶמָּה :

ברטנורה (ה) היה מביא. הבעל: את מנחתה. כדכתיב (במדבר ה) והביא את קרבנה: בכפיפה מצרית. כל עשוי מצורי הדקל מן זרדים הגדלים סביבות הדקל: כדי ליגעה. שתודה ולא ימחה השם על המים. ולמאן דאמר שבתחלה היה משקה אותה ואח"כ מביא מנחתה, אע"פ שנמחק השם, מייגעה כדי שתודה ולא תמות מיתה מנוולת, שאע"פ שנמחקה המגילה אם אמרה טמאה אני אינה שותה: תחלתן וסופן בכלי שרת. לאו בכלי שרת ממש קאמר, שאין אדם מביא מנחתו מתוך ביתו בכלי שרת, אלא בקלתות של כסף ושל זהב שהם ראויים לכלי שרת: וזו בכפיפה מצרית. שאין ראוי לעשות ממנה כלי שרת, דדמי להקריבהו נא לפחתך (מלאכי א): כל המנחות

טעונוות שמן ולבונה. בגמרא פריך, והא איכא מנחת חוטא דכתיב צה (ויקרא ה) לא יקיס עליה שמן ולא יתן עליה לבונה. וכן הא דתנינן כל המנחות צרות חטים, קשה, דהא מנחת העומר צאה מן השעורים. ומתוך בגמרא לא תיתני מילתא בצנפי נפשיה אלא כרוך ותני והכי קאמר, כל המנחות טעונוות שמן ולבונה ואותן שאינם טעונוות שמן ולבונה צאה חטים וצאה סולת. מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה שמן ולבונה צאה חטים וצאה סולת. מנחת העומר אע"פ שצאה מן השעורים טעונה שמן ולבונה: וצאה גרש. וזו אינה טעונה שמן ולבונה וצאה מן השעורים וצאה קמח: גרש. מזכיר ומנופה בשלש עשרה נפה כעין סולת בחטים: קמח. הכל מעורב כמו שנטוח:

ב. הִיָּה מְבִיא פִּילֵי שֶׁל חֶרֶס חֲדָשָׁה, וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֲצִי לֶג מִיַּם מֶן הַפִּיּוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רְבִיעִית. כָּשֶׁם שֶׁמֶמַּעַט בַּכֶּתֵב, כֶּף מִמַּעַט בַּמִּים. נִכְנָס לְהִיכָל וּפָנָה לְיַמִּינוֹ, וּמְקוֹם הִיָּה שָׁם אִמָּה עַל אִמָּה וְטָבֵלָא שֶׁל שֵׁישׁ וְטַבַּעַת הִיָּתָה קְבוּעָה בָּהּ. וּכְשֶׁהוּא מְגַבֶּיהָ, נוֹטֵל עֶפֶר מִתְחַתֶּיהָ. וְנוֹתֵן כֶּדִּי שֶׁיִּרְאֶה עַל הַמִּים, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה) וּמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמִּים:

ברטנורה (ט) היה מביא פילי של חרס חדשה. כוס בלשון יוני: מן הכיור. דכתיב (במדבר ה) מים קדושים, ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי: כשם שממעט. ר' יהודה בכתב המגילה, לקמן במתניתין, כך ממעט כאן במים. ואין הלכה כרבי יהודה: מקום היה שם. ניכר מתוך שאר רכפת ההיכל: וטבעת קבועה בה. לאוחזה בטבעתה ולהגביהה משאר הרכפה שהיא כולה בצנפי שיש: כדי שיראה. לריך שיתן בה שיעור שיהא נראה וניכר על פני המים: נתן אל המים. מדלל כתיב ונתן במים, אלא אל המים, משמע שלל יהא נבלע בתוכן:

ג. בָּא לוֹ לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה, מֵאִיזָה מְקוֹם הוּא כוֹתֵב, (שס) מֵאִם לֹא שָׁכַב אִישׁ וְגו', וְאֵת כִּי שְׁטִית תַּחַת אִישׁ. וְאִינוּ כוֹתֵב וְהַשְּׂבִיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה. וְכוֹתֵב יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה, וּבָאוּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָךְ לְצַבּוֹת בֶּטֶן וּלְנֹפֶל יָרֵךְ. וְאִינוּ כוֹתֵב וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לֹא הִיָּה מִפְּסִיק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל עֲצָמוֹ אִינוּ כוֹתֵב אֶלָּא יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה וְגו' וּבָאוּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָךְ וְגו'. וְאִינוּ כוֹתֵב וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן:

ברטנורה (ג) מאם לא שכב איש אותך וגו'. הנקי. שהן קללות הצרות מחמת ברכות, דמשמע הא אם שכב לא תנקי: ואינו כותב והשביע הכהן את האשה וגו'. שאין זה אלא מצוה על הכהן להשביעה: ולא היה כותב ואמרה האשה אמן אמן. שאינו אלא

קבלה שהאשה מקבלת עליה האלות. ויליף לה מדכתיב האלות האלה. האלות לרבות הללות הבאות מחמת ברכות. האלה, למעוטי אוואות וקבלות: ר' יוסי אומר אינו מפסיק. משהתחיל אם לא שכב איש אותך עד אמן אמן. וכותב אוואות דוהשביע הכהן את האשה וקבלות דואמרה האשה אמן אמן, דדריש את, לרבות אוואות וקבלות: רבי יהודה אומר כל עצמו אינו כותב. כלומר היה זהיר בעצמו שלא לכתוב אלא אלות בלבד, ולא קבלות הבאות מחמת ברכות, ולא אוואות, ולא קבלות. דדריש האלות ולא קבלות הבאות מחמת ברכות. האלה, למעוטי אוואות וקבלות:

ד. אינו כותב לא על הלוח ולא על הנקר ולא על הדפתרא אלא על המגלה, שנקמר בספר. ואינו כותב לא בקומוס ולא בקנקנותם ולא בכל דבר שרושם, אלא בדיו, שנקמר ומחה, כתב שיכול להמחק:

דרטורה (ה) לוח. של עץ: נייר. של עשבים שכותשים אותם ועושים כמין עור: דפתרא. עור שאינו מעובד כל כרכו, דמליח וקמיח ולא עפיץ: בספר. בקלף: קומוס. סרף האילן ומתיכו במים: הנהנתום. אירמנ"ט. ובלע"ז ודריאו"לו: ולא בכל דבר שהוא רושם. ונבלע בקלף ואינו יכול למחות דקומוס וקנהנתום עצדי רושם:

ה. על מה היא אומרת אמן אמן. אמן על האלה, אמן על השבועה. אמן מאיש זה, אמן מאיש אחר. אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה, אמן שלא נטמאתי. ואם נטמאתי, יבואו בי. רבי מאיר אומר, אמן שלא נטמאתי, אמן שלא אטמא:

דרטורה (ה) אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה. ע"י גלגול שבועה הוא מגלגל עליה זנות של ארוסין ואף ע"פ שלא היה זה קנוי וסתירה. ומכאן לגלגול שבועה מן התורה: שומרת יבם וכנוסה. ואם היתה יבמתו וכנסה, וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה טומאה שנטמאה כשהיא שומרת יבם. ומתניתין רבי עקיבא היא דאמר שומרת יבם ערוה. ואינה הלכה. אלא שומרת יבם שזנתה מותרת ליבם. לפיכך אינו מתנה עליה אם זנתה שומרת יבם: אמן שלא נטמאתי וכו'. פירושי המפרש לאמן על האלה, אמן על השבועה דתנינן לעיל. והכי קאמר, אמן שלא נטמאתי הוא אמן על השבועה שהשביעה הכהן משביע אני עליך שלא נטמאת: ואם נטמאתי יבואו בי. היינו קבלת אלה, שאמר לה הכהן ואם נטמאת יבואו בך כל הקללות הללו: אמן שלא אטמא. שאם טיטמא לאחר זמן מים מערערים אותה. ואין הלכה כר"מ:

ו. הפל שוין שאינו מתנה עמה לא על קדם שתתאָרס ולא על מאחר שתתגרש. נסתרה לאחר ונטמאת ואחר כך החזירה, לא היה מתנה עמה. זה הפלל, כל שתבעל ולא היתה אסורה לו, לא היה מתנה

ברטורה (ו) ולא משנתגרשה. שאם זנתה לאחר שגירשה וחזר והחזירה וקינא לה ונסתרה, אין המים בודקים על זנות שלאחר גירושין, דגרושה שזנתה מותרת לחזור לבעלה, דבדקושין תלה רחמנא האיסור לא צביאה, דכתיב (דברים כד) וילאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. לפיכך, נתקדשה לאיש אחר, אע"פ שלא נבעלה. אסורה לחזור לבעלה. ואם נבעלה בלא קדושין, מותרת לחזור לבעלה:

גמרא סוטה דף יז ע"א

רבי יהודה אומר וכו': במאי קא מפלגי בהאי קרא קמיפלגי וכתב את האלות האלה הפהו בספר. רבי מאיר סבר אלות, אלות ממש. האלות, לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. אלה למעוטי קללות שבמשנה תורה. האלה, למעוטי צואות וקבלות אמן. ורבי יוסי פלהו פדקאמרת את לרבות צואות וקבלות. ורבי מאיר אתים לא דריש ורבי יהודה פלהו במעוטי דריש להו אלות, אלות ממש. האלות, למעוטי קללות הבאות מחמת ברכות. אלה למעוטי קללות שבמשנה תורה. האלה, למעוטי צואות וקבלות. ורבי מאיר מאי שנא האי היי דמרבי בה ומאי שנא האי היי דמעייט בה היי דגבי דרבויה רבויה היא היי דגבי דמעוטה מעוטה והא לית לה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. אמר רבי תנחום: הנקי פתיב. דרש רבי עקיבא: איש ואשה זכו שכינה ביניהם. לא זכו אש אוכלתו. אמר רבא ודאשה עדיפה מדאיש. מאי טעמא. האי מצריף והאי לא מצריף. אמר רבא: מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה. שאם זכתה יוצא ממנה בן כאברהם אבינו, כדכתיב בה: עפר ואפר. לא זכתה, תחזר לעפרה. דרש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר, זכו בניו לשתי מצות: אפר פרה ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר כסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא. דרש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתי מצות חוט של תכלת ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של תפלין, דכתיב: וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך. ותניא רבי אליעזר הגדול אומר: אלו תפלין שבראש, אלא חוט של תכלת מאי היא. דתניא הנה רבי מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין. מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר: (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו

כְּמַעֲשֵׂה לְבַנְת הַסִּפּוּר וּכְעֶצֶם הַשְּׂמִים לְטָהָר. וּכְתִיב: (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה אֲבֹן סִפּוּר דְּמוֹת כֶּסֶף:

רס"י אלות ממש. יתן ה' אותך וזאו המים המאחרים וגו': קללות הבאות וכו'. הנקי ממי המרים: אלה. מיעוט היא: שזמנה תורה. כגון יככה ה' בשחפת וגו': נוואות. והשזיע הכהן את האשה ללא תימא ללא ידלג הלכך אכטריך למעטינהו: קבלות. אמון: כלהו. ריבויא כדקאמרת אלות אלות ממש האלות קללות הבאות מחמת ברכות אלה למעוטי שזמנה תורה ושבת"כ אצל ה"י דהאלה לא תדרוש למעוטי נוואות וקבלות דאתא את ורבינהו וה"י דהאלה אורחיה הוא: ורבי יהודה. כולהו הרי"ן דקרא מיעוטי דריש להו: דלגבי רבויא. דהאלות דקאי אוכתב: דלגבי מיעוט. האלה דמיעוטא הוא אלה ולא אחרות: והא לית ליה לר"מ. במסכת קידושין: אמר רבי תנחום הנקי כתיב. בלא יו"ד דמשתמע הנקי אם לא שכב ותדרוש הכי טומאה תחת אישך חנקי: שכינה ביניהם. שהרי חלק את שמו ושכנו ביניהם יו"ד באיש ה"י באשה: לא זכו אש אוכלתו. שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמלאו אש ואש: ודאשה עדיפא מדאיש. אש של אשה קשה וממהרת לאכול וליפרע משל איש: האי מצריף. אש של אשה נוחה לדלוק מהר שאין אות של שמה מפסיק אלא מחובר ונקרא אש אצל של איש היו"ד של שכינה מפסיק: הנאה ליכא. ואין זה קיבול שכר אצל כאן יש הנאה בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא ואם נקתה ונזרעה זרע: ואפר פרה. לטהרו ולזכות ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוט. שלא ראה ליהנות מגזל: חוט של תכלת. כנגד אם מחוט: ורצועה של תפילין. כנגד שרוך דהיינו רצועה: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הכתוב לציית: שהתכלת דומה לים וכו'. וזא ללמדנו שכל המקיים מצות ציית כאלו מקבל פני שכינה:

זוהר חדש ד"א דף ע"א.

איכה ישבה בדד רבי הרפניס פתח: ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן. ויגרש אתי, דא כנסת ישראל בחרבן בי מקדשא דאתתרכת בתירוין דאשתלחת בשלוחין פרסיא דמלכא נפלת. ויגרש את, דא פרסיא דמלכא וי דאתתרכת וי דנפל האדם ההוא דשליט על פרסיא נפל כלא וישכן ההוא דתריד לדא אשכין ואשרי ישובא אחרא בהפוכא בשעתא דאתחריב בי מקדשא סליק לכבוד עלאה לעלא ואזעיר דיוקנה מפמה דהות וכרסיא נטיל מינה ואתפרש כביכול, אשרי לגן עדן עם

כְּרוּבֵיָא לְתַתָּא וְאַתְפָּרֵשׁ מֵהָהוּא כְּבוֹד עֲלָאָה וְאַשְׁרֵי לְהָהוּא לְהַט הַחֶרֶב
לְמִיָּקָם בְּדוּכְתָא דְרַבְּנוּתָהּ לְמִיטָר וּלְמִשְׁאֵב וּלְמִסְטִי הָהוּא אַרְח דְּאַנְגִּיד
מֵעַץ הַחַיִּים וּשְׁלֹמָה מְלָכָא צֹח וְאָמַר (מְשִׁלִּי ט) : תַּחַת שְׁלֵשׁ רַגְזָה אַרְץ תַּחַת
עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבֵל כִּי יִשְׁבַּע לָחֶם וְשִׁפְחָה כִּי תִירֵשׁ גְּבֻרָתָהּ. שִׁפְחָה לְגוֹ,
גְּבֻרָתָהּ לְבַר אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד. מֵאֵי בְּדָד. כְּמָה דְאַתָּ אָמַר (וִיקָרָא יג) : בְּדָד
יֵשֵׁב מִחוּץ לְמַחְנֵה מוֹשְׁבוֹ :

תרגום הזוהר אייכה יִסְבָּה בְּדָד: רַבֵּי הֲרַפְיָנָס פִּתְחָה, וַיִּגְרַשׁ אֶת הָאֲדָם וַיִּסְפְּנוּ
מִקֻּדָם לְגוֹן עֵדוֹן וְגוֹ'. וַיִּגְרַשׁ אֶת, אֶת, זֹו הִיא פְּנִסָת יִסְרָאֵל, בְּחֶרְבּוֹן בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ, שְׁהִיא גְרָסָה בְּגֵרוּסִים וְנִשְׁלַחָה בְּסְלוּחִים, הַפְּסָא שְׁל הַמְּלוֹךְ נָפֵל.
וַיִּגְרַשׁ אֶת, זֶה הוּא כְּסָאוֹ שְׁל הַמְּלוֹךְ, דְּהֵינּוּ הַמְּלֻכּוֹת הַנִּקְרָאָת, אֶת. אוּי
שְׁגֻרָסָה, אוּי שְׁנַפְלָה. הָאֲדָם, הֵינּוּ, אוּתוֹ הַשְׁוֹלֵט עַל הַפְּסָא, שְׁפִתּוֹב צוֹ, וְעַל
דְּמוּת הַפְּסָא דְּמוּת פְּמִרָאָה אֲדָם. נָפֵל הַפְּסָא נָפֵל הַכֹּל. וַיִּסְפְּנוּ, הֵינּוּ אוּתוֹ
שְׁגֻרָסָת אֶת זֹו, הַסְּפִין וְהַסְּרָה יִשׁוּב אַחַר צְהִיפָה מְמָה שְׁהִיא. כִּי בְּשַׁעָה שְׁנַחֲרַב
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עָלָה לְכַבּוֹד הָעֲלִיּוֹן לְמַעְלָה, וּמֵעַט דְּמוּתוֹ מְמָה שְׁהִיאָה.
וְהַפְּסָא, נָסַע מְמָנוּ וְנִפְרָד. בְּצִיכּוֹל הַסְּפִין אֶת גּוֹן הָעֵדוֹן, עַם הַכְּרוּבִים לְמַטָּה,
נִפְרָד מֵאוּתוֹ הַכַּבּוֹד הָעֲלִיּוֹן, וְהַסְּפִין אוּתוֹ לְהַט הַחֶרֶב, שְׁפִתְעַמַל בְּמִקּוּמָה
שְׁל הַגְּבִירָה, לְשִׁמּוֹר וּלְשִׁאֲב וּלְהַסְפִּיר אוּתָהּ הַדְּרָךְ הַנִּמְסָכָת מֵעַץ הַחַיִּים.
וְשְׁלֹמָה הַמְּלוֹךְ כְּרוּח וְחָמָה, פִּתְחָת שְׁלֵשׁ רַגְזָה אַרְץ וְגוֹ' פִּתְחָת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְגוֹ'
וְשִׁפְחָה כִּי תִירֵשׁ גְּבֻרָתָהּ. הַשִּׁפְחָה, בְּפָנִים, וְהַגְּבִירָה, מִבְּחוּץ. וְזֶהוּ שְׁפִתּוֹב,
אֵיכָה יִסְבָּה בְּדָד. מָהוּ בְּדָד. הֵינּוּ פְּדֻכְתִּיב, בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לְמַחְנֵה מוֹשְׁבוֹ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק יב

א. בְּמִנְחָה שְׁל שַׁבָּת וְשֵׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים אַחַר שְׁגִמַר שְׁלִיחַ צְבוּר תְּהִלָּה לְדוֹד
וְסִדָּר הַיּוֹם אוֹמַר קִדְיֵשׁ וּמוֹצֵיא סִפָּר תּוֹרָה וְעוֹלִין וְקוּרִין בּוֹ וּמְחַזִּירוֹ וְאוֹמַר
קִדְיֵשׁ וּמִתְפַּלְלִין תְּפִלַּת מְנַחָה. וְכֹן בְּתַעֲנִית קוּרְאִין בְּמִנְחָה וְאַחַר כֶּךָ אוֹמַר
קִדְיֵשׁ וּמִתְפַּלְלִין תְּפִלַּת מְנַחָה, אַבָּל בְּיוֹם טוֹב לֹא נִהְגוּ לְקָרוֹת בְּמִנְחָה: **ב.**
וְיוֹם שְׁאִין בּוֹ מוֹסָף כְּשִׁגּוּמַר תְּפִלַּת שְׁחֵרִית אוֹמַר קִדְיֵשׁ וּמוֹצֵיא סִפָּר תּוֹרָה
וְקוּרְאִין בּוֹ וּמְחַזִּירוֹ וְאוֹמַר קִדְיֵשׁ וְאַחַר כֶּךָ אוֹמַר תְּהִלָּה לְדוֹד וְסִדָּר הַיּוֹם

בְּדֶרֶךְ שְׂאוֹמְרֵינָם בְּכָל יוֹם. וְאוֹמֵר קִדִּישׁ וְכָל הָעַם נִפְטָרִין:

מוסר

ספר חסידים סימן קנג

כְּתִיב (יחזקאל ג, יז) וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם מִמְּנֵי בְּאֲמָרֵי לְרָשָׁע מוֹת תָּמוּת וְלֹא הִזְהַרְתָּו וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהִזְהִיר רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ הַרְשָׁעָה לְחִיתוֹ הוּא רָשָׁע בְּעוֹנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ מִיָּדָךְ אֲבִקֵּשׁ וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּו צְדִיק חָיו יְחִיָּה וְאַתָּה אֶת נִפְשָׁךְ הַצַּלְתָּ, שְׂבָעָה אֲזִהְרוֹת כִּנְגַד תּוֹעֲבוֹת לְבוֹ וְכִנְגַד שֵׁשׁ הִנָּה שָׁנָא ה' וְשְׂבַע תּוֹעֲבוֹת נִפְשׁוֹ וְכִנְגַד שְׂבַע כַּחֲטָאֵתֵיכֶם וְאַתָּה אֶת נִפְשָׁךְ הַצַּלְתָּ. מִכָּאן, שְׂכָל שְׂנֵעֲנֵשׁ חֲבָרוֹ וְהוּא אֵינוֹ מְזַהֵרוֹ לומר אֵל תַּעֲשֶׂה הָרִי כָּל הַעֲנֵשׁ שְׂמִקְבֵּל מַעֲלִין עַל זֶה כְּאֵלוֹ הָרְגוּ לְפִי שְׂהִיָּה לוֹ לְהִזְהִירוֹ וְלֹא הִזְהִירוֹ וְתוֹבְעִין מְזֵה דָמוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה מִיָּדָךְ דָּמוֹ אֲבִקֵּשׁ, עַל כֵּן יִלְמַד סִפְרֵי הַיְרָאָה לְמַעַן יִזְהַר לִירָא דְבַר ה' וְיִוֹתֵר מֵהִמָּה בְּנֵי הַזְהַר וְגַבִּין הַחֲכָם לְמַעַן תִּירָא אֶת ה' כָּל הַיָּמִים בְּאַמְתָּ.

דברים יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

וְאַצִּוֶה אֶת-שְׂפִטֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר

שְׂמַע בֵּין-אֲזוּיְכֶם וּשְׂפִטֹתֵיכֶם צֶדֶק בֵּין-אִישׁ

וּבֵין-אֲזוּיוֹ וּבֵין גְּרוֹ: וּפְקֻדֹתַי יָת דִּינֵיכֶון בְּעֵדְנָא הֵיא לְמִימַר שְׂמַעוּ

בין אחיכוון ותדונוון קושטא בין גברא ובין אחוהי ובין גיורה:

רש"י ואלוה את שפטיכם. אמרתי להם הו מתונים בזין, אם בא לין לפניך פעם אחת שתים ושלש אל תאמר כבר בא לין זה לפני פעמים הרבה אל

היו נושאים ונותנים זו: צעת ההוא. משמניתים אמרתי להם, אין עכשיו כלשעבר, לשעבר הייתם צרקות עצמכם, עכשיו הרי אתם מסעבדים לצור: שמע. לשון הוה [בהאזינכם] כמו (שמות כ, ז) זכור, (דברים ה, יא) שמור: ובין גרו. זה בעל דינו, שאוגר עליו דברים. דבר אחר ובין גרו, אף על עסקי דירה בין חלקת אחים אפלו בין תנור לכירים:

(יז) לֹא-תִכְיֹרוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כִּקְטָן כִּגְדֹל
תִּשְׁמְעוּן לֹא תִגְוְרוּ בַּפִּי-אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט
לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה בְּכֶם

תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשִׁמְעֵתִיו: לֹא תִשְׁתַּמּוּדְעוּן אִפְיוֹן בְּדִינָא מְלִי זְעִירָא
כְּרַבָּא תִשְׁמְעוּן לֹא תִדְחִלּוּן מִן קָדָם גְּבָרָא אֲרִי דִינָא דִּינָא הוּא וּפְתִגְמָא דִּי יִקְשִׁי
מִכּוֹן תִּקְרְבוּן לְוֹתִי וְאֶשְׁמְעֶנָּה:

רש"י לא תכירו פנים במשפט. זה הממנה להוסיב הדינין, שלא יאמר איש פלוני נאה או גבור, אוסיבנו דין, איש פלוני קרובי, אוסיבנו דין בעיר, והוא אינו זקי דינין נמצא מחיב את הזכאי ומזכה את החיב. מעלה אני על מי שמנהו כאלו הכיר פנים דין: כקטן כגדל תשמעון. שיהא חציב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה, שאם קדם וצא לפניך לא תסלקנו לאחרון [לאחריו]. דבר אחר כקטן כגדל תשמעון, כתרגומו, שלא תאמר, זה עני הוא וחצרו עשיר ומצוה לפרנסו אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות. דבר אחר שלא תאמר היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה בשביל דינר, אזכנו עכשיו, וכשיצא לחוץ אומר אני לו, תן לו שאתה חיב לו: לא תגורו מפני איש. לא תיראו. דבר אחר לא תגורו, לא תכניס דבריך מפני איש. לשון (משלי י, ה) אוגר בקיץ: כי המשפט לאלהים הוא. מה שאתה נוטל מזה שלא כדין, אתה מזיקני להחזיר לו, נמצא שהטית עלי המשפט: תקרבון אלי. על דבר זה נסתלק ממנו משפט צנות כלפחד, וכן שמואל אמר לשאול (שמואל א' ט, יט) אנכי הראה, אמר לו הקדוש צרוך הוא, חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה. ואימתי הודיעו, כשצא למשוח את דוד (שם טז, ו) וירא את אליאב ויאמר אך נגד ה' משיחו, אמר לו הקדוש צרוך הוא, ולא אמרת אנכי הראה (שם טז, ז) אל תצט אל מראהו:

(יח) וְאַצִּינָה אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: וּפְקֻדֹת יִתְכוּן בְּעֵדְנָא הֵהיא ית כל פְּתַגְמֵינָא די תַּעֲבָדוּן:

רס"י את כל הדברים אשר תעשון. אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות
לדיני נפשות:

(יט) וְנָסַע מִזֹּרֵב וַיִּלָּךְ אֶת כָּל-הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל
וְהַגּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דְּרַךְ הָרַ הָאֱמֹרִי
כִּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֹתֵנוּ וַנָּבֵא עַד קַדְשׁ
בְּרִנְעָה: וְנִטְלָנָא מִחֹרֵב וְהִלִּיכָנָא ית כל מִדְבָּרָא רַבָּא וְדַחֲלָא הֵהוא די
חֲזִיתוּן אֹרַח טוֹרָא דְאֱמֹרָאָה כְּמָא די פְּקִיד יי אֱלֹהֵנָא יִתְנָא וְאַתִּינָא עַד רְקַם
גִּיאָה:

רס"י המדבר הגדול והגורא. שהיו זו נחשים כקורות, ועקרבים כקשתות:

(כ) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּאַתֶּם עַד-הָר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר-
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: וְאַמְרִית לְכוּן אֶתִּיתוּן עַד טוֹרָא דְאֱמֹרָאָה
דִּי אֱלֹהֵנָא יְחִיב לָנָא: (כא) רְאִיָּה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְפָנֶיךָ
אֶת-הָאָרֶץ עֲלֶה יָרֵשׁ כִּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶל-תִּירָא וְאֶל-תַּזּוֹת: חֲזִי יְהֵב יי אֱלֹהֵיךָ
קִדְמָךָ ית אַרְעָא סַק אַחֲסִין כְּמָא די מַלִּיל יי אֱלֹהֵא דְאַבְרָהָם לָךְ לָא תִדְחַל וְלָא
תִתְבָּר:

נביאים - ישעיה - פרק א

(ט) רִוּצוּ הַזֵּכוֹ הַסִּירוּ רַע מֵעֲלֵיכֶם מִנְעֹד עֵינַי

וְזָדְלוֹ הָרַע: תּוֹבוּ לְאוֹרֵיטָא וְאַתְדַּכּוּ מִחוּבֵיכוֹן וְאַעֲדוּ בִישׁוֹת עוֹבְדֵיכוֹן מִקְבִּיל מִימְרֵי אֶתְמַנְיֵעוּ מִלְּאַבְאָשָׂא :

רש"י רחצו הזכו . (פתח הוא) ל' אווי לפי שהוא מגזרת רחץ , אצל רחצו קמץ לשון עבר שהוא מגזרת רחץ . רחצו הזכו הסירו חדלו למדו דרשו אשרו שפטו ריצו לכו י' אזהרות של ל' תשובה יש כאן כנגד עשרת ימי תשובה וכנגד עשרה מלכיות זכרונות וסופרות : חדלו הרע . חדלו ממעשים הרעים : הרע . כמו להרע א"ל לכתוב מלהרע שכן לשון המקרא נופל על ל' חדלה וחדל לעשות הפסח (מדבר ט) עד כי חדל לספור (ברא' מא מט) כלומר חדלה הספירה חדלה העשיה אף כאן תחדלו הרעה :

(י) לְמַדּוֹ הֵיטֵב דְרִשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ חֲמוּץ

שֶׁפֶטוֹ יִתּוֹם רִיבּוֹ אֶלְמֵנָה: (ס) אֶלִיפוּ לְאוֹטָבָא תְבַעוּ דִינָא זָכוּ דְאֲגִיס דּוֹנוּ דִין נְתָמָא עֲבִידוּ קְבִילוּ קְבִילַת אֲרַמְלָתָא :

רש"י למדו . רפי נקוד והוא מגזרת למוד היו למדין להטיב המלמד לעצמו הוא ממשקולת ל' קל לפיכך אווי ל' רבים שלו נקוד בחירק כמו אמרו שמעו אצל המלמ' לאחרי' הוא ממשקולת ל' כבד המדגיש ואם בא לכוות את הרבים הוא נקוד למדו וכן דרשו מגזרת דרוש אצל אשרו שהשי"ן מודגש' ממשקולת ל' כבד ומגזרת אשר לפיכך ל' אווי לרבים נקוד פתח (כמו אשרו דברו ספרו בשרו) : אשרו חמוץ . החזיקו את הגזול והוא לשון משנה אשרנוהי אי אישר חילי ישר כחך ל"א הדריכוהו בנתיב אמת לזכות בשלו לשון באשורו אחזה רגלי (איוב כג יא) ואשר בדרך לבך (משלי כג יט) : שפטו יתום . פלוני זכאי פלוני חייב : ריצו אלמנה . השתדלו בריצה להתווכח בעדה שאינה יולאת לחזור אחרי בעלי דינה (סא"א) : חמוץ . גזול ודומה לו מכף מעול וחמוץ (תהלים עא) :

(יח) לְכוּ-נָא וְנִכְזָזָה יֹאמֵר יְהוָה אִם-יְהִיוּ

זוֹטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשָּׁלָל יִלְבְּיוּ אִם-יֵאָדְימוּ

כַּתּוֹלַע כַּצֶּמֶר יְהִיוּ: בָּכוּ בְּדַתְתוּבוֹ לְאוֹרְתָא תִּבְעִין מוּ קְדָמִי

וְאֶעֱבִיד בְּעוֹתְכוֹן אָמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חוֹבְבֵיכוֹן כְּתִימִין כְּצַבְעוֹנִין כְּתִלְגָּא יִחְנוּרוּ אִם יִסְמְקוּן כְּזֹהֲרֵיתָא כַּעֲמַר נְקִי יִחְוּ :

רס"י לכו נא ונוכחה . יחד אני ואתם ונדע מי סרח על מי ואם אתם סרחתם עלי עודני נותן לכם תקוה לשוב : אם יהיו חטאיכם כשנים . כתומים לפני כאודם שנים אלזינס כשלג . יאמר ה' . תמיד הוא אומר לכם כן כמו על פי ה' יחנו (מדבר ט כ) , ד"א לכו נא ונוכחה מה כתוב למעלה ממנו חדלו הרע למדו היטב ואחר שתשובו אלי לכו ונוכחה יחד להודיעני עשינו מה שעלינו עשה מה שעליך ואני אומר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג וגו' : כתולע . נצע שרובעים זו אדום גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד :

(יט) אִם-תֵּאָבֹו וְשִׁמְעֵתֶם טוֹב הָאָרֶץ תֵּאֲכְלוּ: (פ)

אם תיבין ותקבלון למימרי טובא דארעא תיכלון : (כ) וְאִם-תִּמְאָזוּ

וּבְמִרְיַתֶם זָזְרַב תֵּאֲכְלוּ כִּי פִי יְהוָה דְּבָר: וְאִם

תִּסְרְבוּן וְלֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי בְּחָרַב סְנָאָה תִּתְקַטְלוּן אֲרִי מִימְרָא דִּי גִזְר כּוֹן :

רס"י כי פי ה' דבר . והיכן דבר והבאתי עליכ' חרב (ויקר' כו כה) :

(כא) אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קָרִיָּה נְאֻמְנָה בְּמִלְאֲתֵי

בְּשִׁפְטֵי צָדֵק יִלִּין בָּהּ וְעַתָּה מִרְצוֹזִים: אֵיכָדִין תִּבּוּ

עוֹבְדָתָא לְמַהוּי פְּטַעִיתָא קִרְתָּא מְהִימְנַתְנָא דְהוֹת מְלִיא עֲבָדֵי דִינָא קוֹשְׁטָא הָוָה מִתְעַבִּיד בָּהּ וּכְעַן אֲנוּן קְטוּלֵי נַפְשׁוֹן :

רס"י לזונה . תועה מעל אלהיה : קריה . שהיתה נאמנה ומליאה משפט

ולדק היה לן זה ועתה מלכחים : מלחתי משפט . כגון רבתי עם (איכה א) :
 דק ילון זה . תמיד של שחר היה מכפר על עבירות של הלילה ושל בין
 הערבים מכפר על של היום , ד"א שהיו מלינים זה דיני נפשות כשלל היו
 מולאין לו זכות ביום הא' לא היו גומרין את דינו עד למחרת אולי ימלאו לו
 זכות ועתה נעשו רולחין ומלינו בפסיקתא ר' מנחם בר אושעיה אמר תפ"א
 בתי כנסיות היו בירושלים כמנין מלחתי בגי' ועתה מלכחים הרגו את אוריה
 הרגו את זכריה :

כתובים - תהילים - פרק צב

(טו) לְהַמְיִיד כִּי-יִשָּׁר יְהוָה צוּרֵי וְלֹא-עֹלֹתָהּ
 עֹלֹתָהּ בּוֹ: מְטוּל דִּיחוּוּן דְּיִגְרֵי אַרְעָא אַרוּם תְּרִיץ יי תְּקַפִּי וְלִית עֹלֹתָהּ
 בִּיה : צג (א) יְהוָה בּוֹכֵךְ גִּאֲוֹת לְבַיִשׁ לְבַיִשׁ יְהוָה עַוְ
 הִתְאַזָּר אֶף-תִּכּוֹן תִּבְל בַּל-תִּמּוּט: יי מְלִיךְ גִּינְתְּנוּתָא
 אֶלְבֵּשׁ אֶלְבֵּשׁ יי עוֹשֵׁנָא וְאִזְדַּרְזוּ לְחוּד תְּקִיף תִּבְל דְּלֹא תִזְדַּעַע :

רש"י ה' מלך . יאמרו לעתיד : אף תכון תבל . במלכו תשמח הארץ :

(ב) זִכּוֹן כֶּסֶף אֶךְ מֵאֵן מֵעוֹלָם אֲתָהּ: מְתַקֵּן כּוֹרְסִינָךְ מִן
 לְקַדְמִין מִן עֲלָמָא אֲתָ אֶלְקָא : (ג) זִשְׂאוּ זִהְרוֹת | יְהוָה זִשְׂאוּ
 זִהְרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ זִהְרוֹת דְּכִיָּם: זְקִיפִין נִהְרוּתָא יי
 זְקִיפִין נִהְרוּתָא קְלִיחוֹן בְּשִׁירְתָא יְקַבְּלוּן נִהְרוּתָא אַגְר שְׁבַחִיהוֹן :

רש"י נשאו נהרות ה' . לשון נעקה וקובלן הוא זה אהה ה' הנה האומרו

השוטפים כנהרו' נשאו קולם יהמיון ואת דוך עמקי נצכיהם ישאו ויגזיהו תמיד להתגאות נגדך , כל לשון דכא לשון עומק וספלות :

(ד) מִקְלֹטֹת | מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי-יָם

אֲדִיר בַּמַּרוֹם יְהוָה: מו קלו דמיין סגיאין ממשבבחיא תבירי נמא רבא משבבח בשמי מרומא דינ :

רש"י מקלות מים רבים וגו' . ידעתי אני כי יותר מקולות המים הרבים אשר יהמיון עלינו ומאדירי משברי הים הזה אתה אדיר במרום ה' וידך תקיפה עליהם :

(ה) עֲדֹתֶיךָ | נְאֻמֵּנוּ מֵאֵד לְבֵיתְךָ נְאוּה-קֹדֶשׁ

יְהוָה לְאֶרֶץ יְבֵימִים: סהדנתך קשיטיו לחדא לבית מקדשך זאין וקדישין ונ לאוריכות יומין :

רש"י עדתך . שהעידו והבטיחו נביאך לביתך שהוא נאווה קודש : נאמנו מאד לביתך . ולאורך ימים הוא מלפה להם ואע"פ שארכו הימים נאמנים הם לה' מאד : נאווה . כמו (לעיל טו) נאות אלהים לשון נאווה ותדע שכל נווה שבמקרא אינו מפקין אל"ף לפי שהם לשון נוי וזה מפיק אל"ף :

משנה   מכות   פרק   ג

א. אלו הן הלוקין, הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אחי אביו, ועל הנדה, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לנתין ולממזר. אלמנה וגרושה, חיבין עליה משום שני שמות. גרושה וחלוצה, אינו חיב אלא משם אחד

בְּלֶבֶד :

ברטורה (א) אלו הן הלוקין. אלו לאו דוקא דתנא וסייר לוקין טובא. אלא תנא חייבי כריתות לאשמעינן דיך מלקות בחייבי כריתות ותנא אלמנה וגרושה לאשמעינן אלמנה והיא גרושה חייבין עליה משום שני שמות. ותנא טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ללא מפורש אזהרה לידהו בהדיא. וכן הקדש שלא נפדה. ואידי דתנא הקדש. תנא מעשר שני דתרווייהו מלקות לידהו משום מחוסרי פדיה וכן ברובן איכא ד' חדוש: נתינה. מן הגבעונים היא ומלקות לידה מלא תחתן צם: אלמנה. שנתאלמנה מאיש אחר. והיא גרושה. חייב עליה שני מלקות משום שני שמות. משום שני אזהרות ששניהם מפורשות במקרא. ואזהרה לתרווייהו קאמר. גרושה והיא חלוצה אינו חייב עליה משום שני שמות שהחלוצה אינה כתובה. אלא מרביא מייטנין לה דתניא גרושה אין לי אלא גרושה. חלוצה מנין. ת"ל ואשה:

ב. הַטָּמֵא שְׂאֵכֶל אֶת הַקֹּדֶשׁ, וְהִבָּא אֶל הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא, וְהָאוֹכֵל חֶלֶב, וְדָם, וְנוֹתֵר, וּפְגוּל, וְטָמֵא, הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלֶה בַחוּץ, וְהָאוֹכֵל חֶמֶץ בַּפֶּסַח, וְהָאוֹכֵל וְהַעוֹשֶׂה מְלֶאכָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְהַמִּפְטֵם אֶת הַשֶּׁמֶן, וְהַמִּפְטֵם אֶת הַקְּטֹרֶת, וְהִסָּדַד בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וְהָאוֹכֵל בְּבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, שְׂקָצִים וְרִמְשִׁים. אֲכָל טָבַל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ. כִּמָּה יֵאָכֵל מִן הַטָּבַל וְיִהְיֶה חֵיב, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כֹּל שֶׁהוּא, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים כְּזֵית. אָמַר לָהֶם רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵין אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּאוֹכֵל נִמְלָה כֹּל שֶׁהוּא חֵיב. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבָרִיתָהּ. אָמַר לָהֶן, אַף חֲטָה אַחַת כְּבָרִיתָהּ:

ברטורה (ב) המפטם את השמן. העושה שמן דוגמת שמן המשחה: והסך בשמן המשחה. שעשה משה רבינו ע"ה: אכל טבל. אזהרתיה מלא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו (ויקרא כג) בעתידין לתרום הכתוב מדבר: ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. שאף הוא במיתה כטבל דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וגומר: ומע"ש שלא נפדה. מע"ש שנטמא ואפילו הוא בירוסלים אסור לאכלו עד שיפדם והאוכלו בירוסלים עד שלא נפדה לוקה ואזהרתו מולא בערתי ממנו בטמא (דברים כו) בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא ומנין למע"ש שנטמא שפודין אותו בירוסלים שנאמר (שם יד) כי לא תוכל שאתו פי' לא תוכל לאכלו כדכתיב (בראשית מג) וישא משאת מאת פניו: והקדש שלא נפדה. לא כתיב ביה לאו בהדיא אלא אתיא אזהרה לדידה ג"ש דחט חט מתרומה ואף על גב דמיטע רחמנא ומתו צו ולא במעילה. ממיתה מעטיה ולא מאזהרה: באוכל נמלה שהוא חייב. משום שרץ השורץ על הארץ (ויקרא יא) ואף על גב דלית בה כשעור: אף חטה אחת כברייתה. ולית הלכתא כרבי שמעון דלא קרינן בריה אלא לבריה שיש לה נשמה בלבד:

ג. האוכל בפורים עד שלא קרא עליהו, קדשי קדשים חוץ לקלעים, קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה, השובר את העצם בפסח הטהור, הרי זה לוקה ארבעים. אבל המותיר בטהור והשובר בטמא, אינו לוקה ארבעים:

ברטורה (א) עד שלא קרא עליהם. ארמי אוזבד אבי וגו' אבל לאחר שקרא עליהם אינו לוקה אם אכלן לפי שהן ממונו של כהן. וזו דברי ר"ע אבל חכמים אומרים זכורים הנחה מעכבת בהן. קריאה אין מעכבת בהן והאוכל אחר הנחה בעזרה. אף על פי שעדיין לא קרא עליהן. אינו לוקה. והלכה כחכמים. ואזהרתן מדכתיב (דברים יב) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו'. ותרומת ידך. ואמר מר ותרומת ידך אלו הזכורים דאילו תרומה אינה טעונה הבאת מקום. וזכורים נמי אינו לוקה עליהן אלא אם אכלן אחר שראו פני ירושלים קודם הנחתן בעזרה. אבל אכלן בגבולין קודם שיכנסו לירושלים אינו לוקה: קדשי קדשים חוץ לקלעים. קדשים קלים חוץ לחומה כל הני אזהרתן מלא תוכל לאכול בשעריך וגו'. וכל נדריך אשר תדור שכל אכילה חוץ למקום הקבוע לה מקרי אכילת שעריך: ומע"ש. לעיל תנן מעש' שני טמא שלא נפדה כדפרש"ן. והבא תנן מע"ש טהור שאכלו חוץ לחומה. ודוקא שאכלו חוץ לחומה אחר שראה פני ירושלים הוא שלוקה אבל האוכל מע"ש בגבולין. קודם שיכנס לירושלים אינו לוקה דכתיב (סג) לפני ה' אלהיך תאכלנו. ואחר כך לא תוכל לאכול בשעריך: המותיר. אינו לוקה דכתיב (שמות יב) לא תותירו ממנו עד זוקר. והגותר ממנו עד זוקר באש תשרפו. בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר אם עזרת על לאו. קיים עשה שבה ואינך לוקה. ועוד לא תותירו הוא לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו: והשובר. ע"כ בפסח טמא אינו לוקה. דאמר רחמנא (סג) וע"כ לא תשברו בו בכשר ולא בפסול:

ד. הנוטל אם על הבגים, רבי יהודה אומר, לוקה ואינו משלח. וחכמים אומרים, משלח ואינו לוקה. זה הפלל, כל מצות לא תעשה שיש בה קיום עשה, אין חגיבין עליה:

ברטורה (ה) לוקה ואינו משלח. דסבירא ליה לר"י שלח תשלח מעיקרא משמע. ואף על גב דכתיב שלח תשלח אחר לא תקח. לאו למימרא דאם לקחת תשלח אלא לא תקח. אבל שלחנה קודם לקיחה. ואין זה לאו הניתק לעשה: וחכ"א משלח ואינו לוקה. קסברי שלח אחר לקיחה משמע. והוי לאו הניתק לעשה. והל' כחכמים: כל מצות לא תעשה שיש בה קיום עשה. שאמרה תורה אם עזרת על לאו קיים העשה כגון לא תקח האם על הבנים. ואם לקחת שלח תשלח. לא תבא אל ביתו לעבטו עבטו. ואם באת והעבטת עבטו השב תשיב לו את העבטו. כל אלו אם קיים

העשה אינו לוקה. אבל לא קיים העשה כגון שלקח האם על הבנים. ושחטה או שמתה. לקח העצונו ונשרף שאינו יכול לקיים העשה הרי זה לוקה:

ה. הקורח קרחה בראשו, והמקיף פאת ראשו, והמשחית פאת זקנו, והשורט שריטה אחת על המת, חיב. שרט שריטה אחת על המשחיתים או חמש שריטות על מת אחד, חיב על כל אחת ואחת. על הראש, שפתים, אחת מפאן ואחת מפאן. על הזקן, שפתים מפאן ושפתים מפאן ואחת מלמטה. רבי אליעזר אומר, אם נטלו פלו כאחת, אינו חיב אלא אחת. ואינו חיב עד שיטלנו בתער. רבי אליעזר אומר, אפלו לקטו במלקט או ברהיטני, חיב:

ברטורה (ה) הקורח קרחה. משום דמחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה ועל כל פאה ופאה. משא"כ באוכל חלב וחלב. משום הכי תננהו במתני' אבל שאר לאוי גרידי שאין בהן חדוש לא תנא: קרחה. על מת. כדכתיב (דברים יז) ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת ואף על גב דגבי כהנים לא כתיב על מת. כבר למדו בגזירה שזה מקרחה קרחה. מה בישראל על מת. אף בכהנים על מת. ושיעור קרחה כגרים: המקיף את ראשו. משום דלעיו לאחורי אזנו ופדחתו ואפילו על גלוח שבמספרים שאין בו השחתה. חייב על פאת הראש. לדוקא בזקן כתיב השחתה ואינה אלא בתער. אלא בפאת הראש הקפה כתיב בכל ענין שהוא מקיף חייב: שריטה אחת על חמש מתים. או חמש שריטות על מת אחד. דכתיב (ויקרא יט) ושרט לנפש לא תתנו לחייב על כל שריטה ושריטה. ועל כל נפש ונפש ואף על פי שלא היתה שם אלא התראה א'. והיו כל ה' שריטות צבת אחת חייב: על הראש ב'. אחת על ימין ואחת על שמאל: ועל הזקן ב' מכאן וב' מכאן. מקום חבור הסנטר לעצם. א' מימין הסנטר ואחת משמאל וצבולת הזקן באמצע. הרי שלש. וחבור הדעי' מכאן ומכאן. הרי חמש. לחי העליון המחובר ללדעים ולחי התחתון שבימין. ולחי העליון והתחתון שבשמאל. הרי ב' מכאן. וב' מכאן. וסוף הזקן שהשער יולא ממנו כעין צבולת. לפיכך נקראת צבולת הזקן. הרי זה חמש: אינו חייב אלא א'. דכיון דלאו א' הוא הרי הוא כאוכל ב' זהים של חלב בהתראה אחת: עד שיטלנו בתער. אפאת זקן קאי דכתיב ביה גלוח והשחתה: מלקט. כלי העשוי כעין מלקחי' ללקט את השער: רהיטני. הוא מעלד בלשון מקרא. כלי שבו מחליק חרש עצים פני הלוח ואין הלכה כר"א:

ו. הפותב פתבת קעקע, פתב ולא קעקע, קעקע ולא כתב, אינו חיב, עד שיקתוב ויקעקע בדיו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם. רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון אומר, אינו חיב עד שיקתוב שם השם, שנאמר (ויקרא יט) וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני ה':

ברטורה (ו) כתובת קעקע. מקרע בסכין על בשרו כעין אותיות. ואחר כך ממלא

את הקרע' דיו או כחול: כתב. על בשרו בדיו או כחול. ולא קרע בסכין. או קרע בסכין ולא מלא בדיו או כחול. אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע. ליטנא דקרא נקט דכתיב כתובת קעקע. כתיבה ברישא. והדר קעקע. אצל לעולם הקעקע תחלה. ואחר כך הכתב. וקרא הכי משמע. וכתובת בתוך הקעקע. לא תתנו בכס: שיכתוב **שם השם**. בגמרא מפרש דשם ע"ג קאמר. הכי מפרש לקרא לא תתנו בכס שם ע"ג כי אני ה'. ולא תשתפו אחרי' עמי ואין הלכה כר"פ:

ז. נזיר ששהה שותה בין כל היום, אינו חייב אלא אחת. אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה, חייב על כל אחת ואחת:

דרטורה (ז) אינו חייב אלא אחת. על מה ששתה תוך כדי דבור של התראה ואם היה לפניו כלי שיט בו כמה רביעי' יין. ואמרו לו אל תשתה כלי זה שיט בו כך וכך שעורים. שתלקה כך וכך מלקיות. חייב על כל שיעור ושיעור אף על פי שלא התרו בו **אלא התראה אחת:**

ח. היה מטמא למתים כל היום, אינו חייב אלא אחת. אמרו לו אל תטמא, אל תטמא והיה מטמא, חייב על כל אחת ואחת. היה מגלח כל היום, אינו חייב אלא אחת. אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח, חייב על כל אחת ואחת. היה לבוש בכלאים כל היום, אינו חייב אלא אחת. אמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש, חייב על כל אחת ואחת:

דרטורה (ח) והוא פושט ולובש. ולא פושט לגמרי אלא כיון שהוליא ראשו והחזירו חייב. ובגמרא קאמר דאינו פושט ממש. אלא ששהה בין התראה להתראה כדי לפשוט וללבוש. הוי כפושט וחוזר ולבוש. וחייב על כל התראה והתראה:

ט. יש חורש תלים אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין, החורש בשור וחמור, והן מקדשים, בכלאים בפךרם, ובשביעית, ויום טוב, וכהן ונזיר בבית הטמאה. חננא בן חכניאי אומר, אף הלובש כלאים. אמרו לו, אינו השם. אמר להם, אף לא הנזיר הוא השם:

דרטורה (ט) תלם אחת. שורה אחת של שדה: וחייב עליו משום שמונה לאוין. והוא שהתרו בו על כלם: והן מוקדשים. שור קדשי מזבח. וחמור קדשי זדק הבית ובשור אית ביה לאו דלא תעבוד בזכור שורך ובחמור. אזהרה דמעילה ונפקא לן חט חט מתרומה ולא דלא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. הרי כאן ג' לאוין: **וכלאים בכרם**. על ידי שחורש מחפה חטה וקעורה וחרצן בעפר. ועוב' משום לא תזרע כרמך

כלאים. דקי"ל המחפ' כלאים לוקה. אף על פי שלא זרען אלא חפה עפר עליהן. הרי זה ד' לאוין. והרמב"ם חשב כלאים בכרם. שני לאוין. א' משום כלאי זרעים שהן שני מיני זרעים. חטה. וסעורה. וחד משום כלאי הכרם בסביל החרטום. ולא חשיב מוקדשים. של שור וחמור. אלא ללאו אחד: שביעית. שבת לה' שדך לא תזרע: ויו"ט. כל מלאכת עבודה לא תעשו: כהן וזויר. והוא בבית הקברות וקעבר על נפש לא יטמא בעמיו האמור בכהנים ועל נפש מת לא יבא האמור בזויר: אף הלוצץ כלאים. בשעה שהיה חורש: אינו מן השם. לאו של לבישת כלאים אינו בסביל התלם: אף כהן וזויר דחשביתו לאו. אינו בסביל חרישה אלא בסביל הליכה למקום טומאה. ומיהו ת"ק חשיב להו בכלל לאוין התלם לפי שאינו יכול לחרוש בסוורים אלא אם כן הולך עמהם ומנהיגם:

י. כִּמְהַ מְלָקִין אוֹתוֹ, אַרְבָּעִים חֲסֵר אֶחָת. שְׁנַאֲמַר (דברים כה) בְּמִסְפָּר אַרְבָּעִים, מִנֵּן שֶׁהוּא סָמוּךְ לְאַרְבָּעִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אַרְבָּעִים שְׁלֵמוֹת הוּא לֹקָה. וְהִיכָן הוּא לֹקָה אֶת הַיִּתְרָה, בֵּין כְּתִפּוֹ:

ברטנורה (י) מנין שהוא סמוך לארבעים. שגורם לומר אחריו ארבעים דהיינו. תשעה ושלשים. אי הוה כתיב ארבעים במספר. ה"א ארבעים במנינא. השתא דכתיב במספר ארבעים. במספר הגור' לומר אחריו ארבעים. דהיינו תשעה ושלשים: והיכן הוא לוקה את היתירה. שאינה ראויה להשתלש דתשעה ושלשים ראויות להשתלש שליש מלפניו. ושתי ידות אחת על כתף זו וא' על כתף זו. וזו של ארבעים היכן לוקה אותה: בין כתיפיו. ואין הלכה כר' יהודה:

יא. אין אומדין אותו אלא במכות הראויות להשתלש. אָמְדוּהוּ לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, לְקָה מְקַצֵּת וְאָמְרוּ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, פְּטוֹר. אָמְדוּהוּ לְקַבֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, מִשְׁלָקָה אָמְרוּ שְׂיָכוֹל הוּא לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, פְּטוֹר. עֶבֶר עֲבָרָה שְׂיֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי לְאוֹיִן, אָמְדוּהוּ אֶמְדַּ אֶחָד, לֹקָה וּפְטוֹר. וְאִם לָאוּ, לֹקָה וּמְתַרְפָּא וְחוּזַר וְלֹקָה:

ברטנורה (יא) אין אומדין אותו וכו'. שכל הלוקין בב"ד היו כריכין לאומדן בתחלה שלא ימותו מחמת ההכאות. מדכתיב לא יוסיף מכלל שאם כריך לגרוע גורעין: אלא במכות הראויות להשתלש. ואין מוסיפין לעולם על האומד: אמדוהו לקבל ארבעים. חסר אחד. אלא ליטנא דקרא נקט: אמדוהו אומד אחד. לשני מלקיות. כגון אמדוהו ללקות ארבעים ושתיים: ואם לאו. שלא אמדוהו אלא למלקות אחת:

יב. פיצד מלקין אותו, כופת שתי ידיו על העמוד היקף והילף, וחזן הקנסת אוחזו בבגדיו, אם נקרעו נקרעו, ואם נפרמו נפרמו, עד

שְׁהוּא מְגַלָּה אֶת לְבוֹ. וְהָאָבִן נִתְּוֵנָה מֵאַחֲרָיו, חֲזוֹן הַכְּנָסֶת עוֹמֵד עָלֶיהָ.
וְרִצּוּעָה שֶׁל עֵגֶל בְּיָדוֹ, כְּפֹלָה אֶחָד לְשָׁנִים וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, וּשְׁתֵּי
רִצּוּעוֹת עוֹלוֹת וְיִוָּרְדוֹת בָּהּ:

דרטורה (יג) על העמוד. שהוא נעוץ בקרקע. וזקוף וגבוה כדי להסען עליו: וחזן.
שמש שליוח ב"ד: נפרמו. נקרעו חוטי התפירה: מאחוריו. של הלוקה: ורצועה של
עגל. שנאמר ארבעים יכנו. וסמיך ליה לא תחוסם שור בדישו: כפולה לשנים ושנים
לארבעה. ד' רצועות תפורות זו על גב זו: וב' רצועות. דקות של חמור: עולות
ויורדות בה. כעין הקללי של אוכף וטעמא משום דכתיב (ישעיה ח) ידע שור קוניהו
וחמור אבוס בעליו אמר הקדוש ברוך הוא יבא מי שמכיר באבוס בעליו ויפרע ממי
שאינו מכיר אבוס בעליו:

יג. יָדָה טַפַּח וְרַחֲבָה טַפַּח, וְרֹאשָׁהּ מַגְעַת עַל פִּי כָרְסוֹ. וּמָכָה אוֹתוֹ
שְׁלִישׁ מְלַפְנָיו וּשְׁתֵּי יָדוֹת מְלֹא אַחֲרָיו. וְאֵינוֹ מָכָה אוֹתוֹ לֹא עוֹמֵד וְלֹא
יוֹשֵׁב אֶלָּא מְטָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) וְהִפִּילוּ הַשֵּׁפֶט. וְהַמָּכָה מָכָה בְּיָדוֹ
אֶחָת בְּכָל כַּחוֹ:

דרטורה (יג) ידה טפח. בית יד שהרצועה תלויה בה ארכו טפח: ורחבה. של רצועה
של עגל טפח: וראשה מגעת ע"פ כריסו. לכך כריך סיהא בבית יד של רצועה נקב
שחזן המלכה יכול להאריך ולקצר הרצועה כרצונו. שאין מלקין לאדם אלא ברצועה
שראשה מגעת ע"פ כרסו שהוא טבורו: שליש מלפניו. דכתיב (דברים כה) והכהו לפניו
כדי רשעתו. לפניו כדי רשעתו אחת. ולאחריו כדי שתיים: מלפניו. על לבו: מאחוריו.
שליש על כתף זו ושליש על כתף זו: מכה בידו אחת. אבל כשמגביה הרצועה מגביה
בשתי ידיו: בכל כחו. דכתיב (סג) מכה רבה:

יד. וְהַקּוֹרָא קוֹרָא (שם כח) אִם לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת וְגוֹ' וְהִפְלָא ה' אֶת
מִפְתָּח וְאֶת מַכּוֹת וְגוֹ', וְחוֹזֵר לַתְּחִלַּת הַמְּקָרָא וּשְׁמֵרָתָם אֶת דְּבַרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת
וְגוֹ' (שם כט), וְחוֹתֵם וְהוּא רְחוּם כִּפְרָ עוֹן וְגוֹ' (תהלים עח), וְחוֹזֵר לַתְּחִלַּת הַמְּקָרָא). וְאִם מֵת תִּנְחַת
יָדוֹ, פְּטוֹר. הוֹסִיף לוֹ עוֹד רִצּוּעָה אֶחָת וְיָמַת, הָרִי זֶה גוֹלָה עַל יָדוֹ.
נִתְּקַלְקַל בֵּין בְּרַעֲי בֵּין בְּרַעֲי, פְּטוֹר. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, הָאִישׁ בְּרַעֲי
וְהָאִשָּׁה בְּרַעֲי:

דרטורה (יד) והקורא קורא. דכתיב (ויקרא יט) בקרת תהיה. בקריאה תהא שקורין
עליו אם לא תשמור לעשות וגו'. וגדול שבדיינים קורא. והסמוך לו מונה. והשלישי
אומר על כל הכאה והכאה ומורה על הקורא לצמאם להשלים המקראות בסוף
המלקות. ואם לא צמאם חוזר וקורא פעם שניה וממהר לקרא ולהשלים כשישלים
המלקה להלקות: ואם מת ה"י פטור. מפני שמכהו ברשות: הוסיף לו. כגון דטעה

במיננא: נתקלקל. שהוליא רעי מחמת ההכאה: פטור. דכתיב (דברים כה) ונקלה אחיך לעיניך. והרי נקלה שנתלכלך: ואשה. אף במים דבשתה מרובה. ואין הלכה כר"י:

טו. כל חיבי כריתות ששקו, נפטרו ידי כריתתן, שנאמר (דברים כה) ונקלה אחיך לעיניך, כשלקה הרי הוא כאחיד, דברי רבי חנניא בן גמליאל. אמר רבי חנניא בן גמליאל, מה אם העובר עברה אחת, נוטל נפשו עליה. העושה מצוה אחת, על אחת כמה וקמה שתנתן לו נפשו. רבי שמעון אומר, ממקומו הוא למד, שנאמר (ויקרא יח) ונקרתו הנפשות העשת וגו', ואומר (שם) אשר יעשה אתם האדם וחי בהם. הא, כל היושב ולא עבר עברה, נותנין לו שכר כעושה מצוה. רבי שמעון בר רבי אומר, הרי הוא אומר (דברים יב) רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש וגו', ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר. גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות:

ברטורה (טו) נפטרו מידי כריתתן. אם עשו תשובה: העושה מלוא אחת על אחת כמה וכמה. אית דמפרשי דעל חיבי כריתות שלקו קאמר מי שקיבל עליו הדין ועשה מלוא כשלקה: על אחת כמה וכמה שתינתן לו נפשו. ויפטר מידי כרת. שמדה טובה מרובה על מדת פורענות. ואית דמפרשי דמלתא באנפי נפשיה קאמר להודיע מתן שכרן של מצוות. קל וחומר מענגן של עבירות: ממקומו הוא למד. מחיבי כריתות דאיידי בהו אנו למדין שהיושב ולא עבר עבירה מעלין עליו שכר כעושה מלוא דכתיב בעריות (ויקרא יח) ונכרתו הנפשות. ואומר (שם) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וסמוך ליה לא תקרבו לגלות ערוה. הרי שמי שיושב ואינו מגלה ערוה. הכתוב קוראו עושה מלוא. וכתיב ביה וחי בהם. כדרך שהעניש כרת במי שעושה עבירה וזה דוקא במי שבא עבירה לידו וכבש יצרו ולא עשהה. כיוסף הלדיק וכיוצא בו:

טז. רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר (ישעיה מב) יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויגדיר:

ברטורה (טז) לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. כגון פרשת שקלים ורמסים כדי להרבות שכר כשהן בדלים מהם אף על פי שכלאו הכי לא היו אוכלין אותן שנפשו של אדם קלה בהן: למען צדקו. להלדיק את ישראל. ולזכות אותן:

גמרא מכות דף כ"ג ע"א

אוּחַז בְּבִגְדָיו וְכוּ'. מֵאֵי טַעְמָא. מְשׁוּם נִקְלָה. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָא. מִנֵּין לְרִצּוּעָה שֶׁהִיא שֶׁל עֵגֶל. דְּכָתִיב (דְּבָרִים כה) אֲרַבְעִים יָכֵנוּ. וְסָמִיךְ לָהּ לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ. וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָא: כָּל הַמְבֻזָּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, דְּכָתִיב (שְׁמוֹת לד) אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ. וְסָמִיךְ לָהּ: אֶת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר. וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָא: כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע וְכָל הַמְקַבֵּל לְשׁוֹן הָרַע, וְכָל הַמַּעֲיֵד עֲדוֹת שֶׁקָּרָא אוֹי לְהַשְׁלִיכוֹ לְכַלְבִּים, דְּכָתִיב (שם כב) לְכַלֵּב תִּשְׁלִיכוֹן אוֹתוֹ. וְסָמִיךְ לָהּ: לֹא תִשָּׂא שְׁמַע שְׁוֹא וְגוֹ'. קָרִי בַּה נְמִי לֹא תִשָּׂא. וּשְׁתֵּי רִצּוּעוֹת וְכוּ'. תִּנָּא שֶׁל חֲמוֹר כְּדָרִישׁ הֵהוּא גְלִילָאָה עֲלֵה דְרַב חֲסֵדָא יָדַע שׁוֹר קוֹנְהוֹ וְחֲמוֹר אָבוּס בְּעֵלְיוֹ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע וְגוֹ'. אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: יָבֵא מִי שֶׁמְכִיר אָבוּס בְּעֵלְיוֹ וַיִּפְרַע מִמִּי שֶׁאֵינֹו מְכִיר אָבוּס בְּעֵלְיוֹ. מַלְקִין אוֹתוֹ וְכוּ'. מִנָּא הֵנִי מֵיְלֵי אָמַר רַב כְּהֵנָּא דְאָמַר קָרָא (דְּבָרִים כה) וְהַפִּילוֹ הַשׁוֹפֵט וְהַכְּהוֹ לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר רִשְׁעָה אַחַת מְלַפְנֵיו וּשְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת מְאַחְרָיו וְאֵינֹו מַכָּה אוֹתוֹ וְכוּ'. אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנֵּין לְרִצּוּעָה שֶׁהִיא מְכַפֶּלֶת. שְׁנֵאָמַר: וְהַפִּילוֹ. וְהָא מְבַעֵי לָהּ לְגוּפָה אִם כֵּן לְכַתֵּב קָרָא יִטְהוֹ. מֵאֵי הַפִּילוֹ. שְׁמַע מִינָּה תִרְתִּי. הַמְכָה מַכָּה בִּידּוֹ. תֵּנוּ רַבָּנָן: אֵין מַעֲמִידִין חֲזָנִים אֶלָּא חֲסָרֵי כַח וַיִּתִּירֵי מַדְע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֶפְלוֹ חֲסָרֵי מַדְע וַיִּתִּירֵי כַח. אָמַר רַבָּא: כְּוַתִּיה דְרַבִּי יְהוּדָה מְסַתְּבָרָא, דְּכָתִיב: לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף. אֵי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא חֲסָרֵי מַדְע, הֵינֹו דְצָרִיךְ לְאַזְהוּרִיה, אֶלָּא אֵי אָמַרְתָּ יִתִּירֵי מַדְע מִי צָרִיךְ לְאַזְהוּרִיה. וְרַבָּנָן אֵין מְזַרְזִין אֶלָּא לְמִזְרֵז. תִּנָּא כְּשֶׁהוּא מְגַבִּיה מְגַבִּיה בְּשְׁתֵּי יָדָיו, וְכִשְׁהוּא מַכָּה, מַכָּה בִּידּוֹ אַחַת, כִּי הֵיכִי דְלִיתָהּ מַדִּידִיה:

כ"ג אַתְּ הַמוֹעֲדוֹת. חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד: חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר. מִפּ' בְּמַגִּילָה אִם צִרְחָשׁוֹן וּבְצִבְעֵי הָרִי כִּזְרֵי חֲמוֹר הָא לֹא צָא לְהַזְהִיר אֲלֹחַ עַל חֲס"מ שְׁחָסוֹר צִעֲסִית מַלְאָכָה: אֲלֹ תִשֶׁת יָדְךָ עִם רִשָּׁע לְהוֹי' עַד חֲמוֹס הֵינֹו מַעֲיֵד עֲדוֹת שָׁקֵר: בְּמִסְפָּר. שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת מְאַחְרָיו אֲפִילוֹ יִתִּירֵי כַח וְאֲפִילוֹ חֲסָרֵי מַדְע. דֹּחִין לְהַקְפִּיד בְּכַךְ: אֵי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא. דֹּחִינֹו חֲסָרֵי מַדְע יִכּוּלִין לְהַעֲמִיד בְּהֵן הֵינֹו דֹּחִינֹו לְאֲכַטְרִיךְ וְכוּ' מִזְרֵז:

זוהר חדש ד"א דף ע' ע"ג

שְׁלַחוּ לְהוּ בְּנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא יְאוּת דְּאַתּוֹן אֲתַבְדְּרִיתוֹן בְּנֵי עַמְמִיָּא וְאַתּוֹן
לְבַר מְאַרְעָא קְדִישָׁא וְיְאוּת לְכוּ לְמַבְכֵי עֲלִיכוּ וְעַל גְּרַמִּיכוּ דְנִפְקִיתוֹן
מִנְהוּרָא לְחֻשׁוּכָא פְּעֻבָּדָא דְנִפְיָק מִבֵּי מְאַרֵי אָבֵל אָנּוּ אֵית לֹן לְמַבְכֵי
וּלְמַעְבַּד הֶסְפָּדָא וְלֹן שְׂדֵר קְדִישָׁא בְּרִידָּהּ הוּא סְפָרָא דְהֶסְפָּדָא דְאַנּוּ בְּנֵהָא
דְמִטְרוֹנִיתָא וְאַנּוּ מִבְּנֵי בֵיתָהּ וְיִדְעִין יִקְרָא דְמְאַרֵי עֲלָמָא וְלֹן יְאוּת לְמַבְכֵי
וּלְפָרְשָׁא אַנּוּן אֲלָפָא בֵיתוֹן וְאַנּוּ יִתְמִין בְּלָא אָבָא וְאַמָּא וּמִסְתַּכְּלִין עֵינִין
לְכַתְּלֵי בֵיתָא דְאַמְנָא וְהָא אֲתַחֲרַב וְלָא אֲשַׁכְחָנָא לָהּ דְהוֹת יִנְקָא לֹן בְּכָל
יוֹמָא בְּיוֹמִין קְדָמָאִין מְשַׁפִּירוּ דִּילָהּ וְהוֹת נְחִימַת לֹן וּמְמַלְלַת עַל לְבָנָא
כְּאִימָא לְבָרָהּ, כְּנֶאֱמַר: כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ. וְהִשְׁתָּא אֲסַתְכְּלוֹן עֵינִין
לְכָל סֵטֶר וְאַתֵּר בֵּית מוֹתְבָא דְאַמְנָא אֲתַבְּלָבֵל וְהָא אֲתַחֲרַב וּבִטְשׁ רִישָׁא
לְכַתְּלֵי בֵיתָא וּמוֹתְבָא. מָאן יִנְחַס לֹן וּמָאן יִמְלַל עַל לְבָנָא וְיִגִּין עֲלָנָא קָמִי
מְלָכָא מְלָכָא כַּד הוּיִנּוּ חֻטְאֹן קָמִי אַבוּנָא וְסָלִיק רְצוּעָה לְאַלְקָאָה לֹן אִיהוּ
קִימָא לְקָמוֹן וּמְקַבְּלָא מְלַקְיוּתָא דְמְלָכָא בְּגִין לְאַגְנָא עֲלָנָא, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר:
וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדַכָּא מְעוֹנֵתֵינוּ וּבְחַבּוּרְתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. וְהִשְׁתָּא אָמָּא
לִית לֹן וִי לֹן וִי לְכוּ (ס"א לבתר לית) לֹן יְאוּת לְמַבְכֵי לֹן יְאוּת לְמַסְפַּד לֹן יְאוּת
לְפַתְרָא אַנּוּן מְלִין דְמְרִירוּ וּלְאוּדְעָא לְהוּ לְאַנּוּן דְיִדְעֵי לְמַבְכֵי מִילִין
דְהֶסְפָּדָא נְקָרַב בְּכָל יוֹמָא לְגַבֵּי עֲרֶסָא דְאַמְנָא וְלָא נִשְׁכַּח לָהּ תַּמּוֹן נִשְׁאֵל
עֲלָהּ לִית מָאן דְיִשְׁגַּח עָלוּ. נִשְׁאֵל לְעֲרֶסָא דִּילָהּ אֲתַבְּלָבֵלָא נִשְׁאֵל לְכַרְסֵיָא
נְפֻלַת. נִשְׁאֵל לְהִיכְלִין דִּילָהּ אוּמְמָאֹן אַנּוּן דְלָא יִדְעִין מְנָה. נִשְׁאֵל לְעַפְרָא
רְשִׁימוּ דְעַקְבָּתָא לִית תַּמּוֹן נִשְׁאֵל לְאַגְרָא הָא אַגְרָא אֲתֵיב לֹן דְתַמּוֹן יִתְבָּא
מְבַכָּא וּמִיִּלְלַת וְאַזְלַת מְבַכָּה צוֹחַת בְּקַל מְרִירוּ עָלוּ מְאַגְרָא לְאַגְרָא כְּמָה
דְאַת אָמַר מַה לָּךְ אִיפָּא כִּי עֲלִית כְּלָךְ לְגַגּוֹת. נִשְׁאֵל לְאַרְחִין וּשְׁבִילִין כְּלָהּ
אָמַרִין דְשָׁמְעוּ קַל מְרִירוּ דְבְּכֵיהּ דְמְבַכָּה עַל בְּנֵהָא וְלָא יִדְעִין לְאוּן
אֲסַתְכְּלַת. לֹן יְאוּת לְמַבְכֵי לֹן יְאוּת לְמַסְפַּד וּלְנִשְׁק עַפְרָא דְרִגְלָהּא נְנִשְׁק
אַתֵּר בֵּי מוֹתְבָא נְנִשְׁק לְכַתְּלֵי דְהִיכְלָא וּנְבַכֵי בְּמְרִירוּ. אָנּוּ נִפְתַּח בְּהֶסְפָּדָא
דְנַחְמֵי בְּכָל יוֹמָא כָּל הָאִי נְבַכֵי תְדִיר וְלָא אֲתַנְשֵׁי מְרִירוּ דְבְּכֵיהּ מִיָּנּוּ:

תרגום זוהר שְׁלַחוּ לְהֵם לְבָנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, אֲמַת הִיא שְׂאֵתָם נִתְפַּזְרֶתָם
צִין הָעַמִּים, וְאֵתָם מְחוּז לְאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְרָאוּי לָכֵם לְצַפּוֹת עֲלֵיכֶם וְעַל
עַמְמֵכֶם, שִׁינְאֵתָתֶם מֵאוּר לְחֻשָּׁךְ, כְּעַבְד הַיּוֹצֵא מִצִּיּוֹת חֲדוֹנוֹ. חֲצֵל חָנוּ, יֵשׁ לָנוּ
לְצַפּוֹת וְלַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד, וְלָנוּ שְׁלַח הַקְּדוּשׁ צְרוּךְ הוּא סֵפֶר הַהֶסְפֵּד, שְׁחָנוּ צִנֵּי
הַמְּלָכָה, וְחָנוּ מְצַנֵּי צִיּוֹתָהּ, וְיִוְדָעִים כְּצוּר חֲדוֹן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן לָנוּ רָאוּי
לְצַפּוֹת וּלְפָרֵשׁ אֲלֹהֵי הָאֲלֵפָא צִיּוֹתָהּ, שְׁצַסְפֵּר אֵיכָהּ. וְחָנוּ יְתוּמִים צְלִי חֶבֶד וְחָס, וְהָעֵינַיִם מְסַתְּפָלוֹת לְפִתְלֵי צִיּוֹתָהּ שָׁל אֲמָנוּ, וְהִנֵּה נַחֲרָב, וְלֹא מְאַחֲנוּ אוֹתָהּ.
שְׁהִיָּתָה מִיִּנְקַת אוֹתָנוּ צְכָל יוֹם צִיּוֹתָהּ הִרְאֵשׁוֹנִים מְשַׁפֵּע הַמְּצַחֵר שְׁלָהּ.
וְהִיָּתָה מְנַחֲמַת אוֹתָנוּ וּמְדַצְרַת עַל לְבָנוּ כְּמוֹ חֶסֶד לְבָנָהּ. כְּדַכְּתִיב כְּאִישׁ חָשָׁר

אָמַן תִּנְחַמְנוּ וְגו'. וְעַתָּה הָעֵינַיִם מִסְתַּפְּלוֹת לְכָל כָּד, וּמִקּוֹם צֵית מוֹסָצָה עַל
אָמַן נִתְּצֵלְצֵל וְהִנֵּה נִחְרָב. נִפֶּה רֵאשֵׁינוּ צְכָתְלִי צֵיתָה וּמוֹסָצָה, מִי יִנְחֵם
אוֹתָנוּ, וּמִי יִדְּבַר עַל לִבָּנוּ, וַיִּגַּן עָלֵינוּ לְפָנֵי הַמַּלְאָךְ. כְּשֶׁהָיִינוּ חוֹטְאִים לְפָנֵי
אֱלֹהֵינוּ, וְהָרִים אֶת הַשּׁוֹט לְהַפּוֹת אוֹתָנוּ, הִיא עֲמֵדָה לְפָנֵינוּ, וּמִקְצֵלַת הַהַפְּחָה
עַל הַמַּלְאָךְ כְּדֵי לְהִגָּן עָלֵינוּ. כְּדִכְתִּיב, וְהָיָא מִחֲלָל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדוּפָא מִעֲוֹנוֹתֵינוּ
וְגו'. וּבְחִבּוּרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. וְעַתָּה חַיֵּינוּ לָנוּ חָם, אוֹי לָנוּ, אוֹי לָכֶם. לָנוּ רָאוּי
לְצַפֵּת, לָנוּ רָאוּי לְהַסְפִיד. לָנוּ רָאוּי לְבַאֵר אֵלּוּ הַדְּבָרִים הַמְּרִים שְׁצִסְפֵּר
חֵיכָה, לְהוֹדִיעַ לָהֶם, לְאוֹתָם הַיּוֹדְעִים לְצַפּוֹת, אֶת דְּבָרֵי הַהַסְפֵּד. אָנוּ קִרְבִּים
צְכָל יוֹם לְמִטְּתָה עַל אָמַן, וְחַיֵּינוּ מוֹלְאִים אוֹתָה עָמָה. אָנוּ שׁוֹאֲלִים
עָלֶיהָ, וְחַיֵּינוּ מִי שֵׁיִצִּיט עָלֵינוּ. נִשְׁאָל אֶת מִטְּתָה, וְהִנֵּה מִתְּצַלְצֵלַת. נִשְׁאָל אֶת
כְּסָאָה, וְהִנֵּהוּ נוֹפֵל. נִשְׁאָל אֶת הַיִּכְלוֹתִיָּה, וְהִם נִשְׁצַעִים שְׁחִינִם יוֹדְעִים
מִמֶּנָּה. נִשְׁאָל אֶת הָעֶפֶר, וְרָשָׁם עֲקֻבוֹתֶיהָ חֵינְנוּ עָם. אָנוּ שׁוֹאֲלִים אֶת הַגָּג,
וְהִנֵּה הַגָּג מִשִּׁיב לָנוּ, שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַם מְצַפֶּה וּמִיִּלְלַת עָלֵינוּ, וְהוֹלְכַת מִגָּג
אֶל גָּג, וּמְצַפֶּה וְאוֹעֶקֶת צְהוּל מֵר עָלֵינוּ. כְּדִכְתִּיב, מִה לָּךְ יִפּוּא פִי עֲלִית
כְּלָךְ לַגָּגוֹת. נִשְׁאָל לְדַרְכֵים וְלִשְׁבִילִים, כֵּלָם אוֹמְרִים, שְׁשָׁמְעוּ קוֹל מֵר עַל
צְכִיָּה שְׁצוּכָה עַל צְנִיָּה, וְחֵינִם יוֹדְעִים חֵיפָה הִיא הַלְכָה. לָנוּ רָאוּי לְצַפֵּת,
לָנוּ רָאוּי לְהַסְפִיד. נִנְשָׁק עֶפֶר רַגְלֶיהָ, נִנְשָׁק מִקּוֹם צֵית מוֹסָצָה, נִנְשָׁק כְּתִלֵי
הַהֵיכָל, וְנִבְּרָה מְרָה. אָנוּ נִפְתַּח צְהַסְפֵּד מִפָּנֵי שְׁחֵנוּ רוֹאִים כֹּל כֶּד צְכָל יוֹם.
נְצַפֶּה תְּמִיד, וּמְרִירוֹת הַצְּכִיָּה לֹא תִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפילה פרק יב

א. אין קוראין בחמשין בבתי פגסיות משום פבוד צבור ואין גוללין ספר
תורה בצבור מפני טרח הצבור שלא יטריח עליהם להיותן עומדין עד שיגלל
ספר תורה. לפיכך אם יצטרכו לקרות שני ענינים מוציאין שני ספרי תורות.
ולא יקרא איש אחד ענין אחד בשתי תורות שמה יאמרו ספר ראשון פגום
היה ולפיכך קורא בשני: **ב.** כל הגולל ספר תורה גוללו מבחוץ וכשהוא
מהדקו מהדקו מבפנים. וצריך להעמידו על התפר כדי שלא יקרע מקום

שְׁמוֹצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה אַחַר שְׁקוֹרְאִין בּוֹ וּמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ לְבֵית אַחַר לְהַצְנִיעוֹ
אֵין הַצְבוּר רְשָׁאִין לְצֵאת עַד שְׁיֵצֵא סֵפֶר תּוֹרָה וְיִלוּ אוֹתוֹ וְהִם אַחֲרָיו עַד
הַמָּקוֹם שְׁמִצְנִיעִין אוֹתוֹ בּוֹ:

מוסר

מספר חסידים סימן קנ"ד

מִצּוּה לְשָׁנוֹת אַרְבָּעִים מְלֵאכוֹת חֶסֶר אֶחָד כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁפַח אִיזוֹ מְלֵאכָה
אֲסוּרָה כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְדָרֵשׁ בְּמַעֲשֵׂה מוֹעֲדִים לְפָנֵי הַמוֹעֲדִים, כְּדִי בְּעֵינֵי שֶׁבֶת לְפָנֵינוּ
כְּדִי לְמַהֵר בְּצָרְכֵי שֶׁבֶת. אַחַר תְּפִלַּת עֶרְבִית תִּקְנוּ וְקִבְעוּ לומר "בְּמָה
מְדַלִּיקִין" בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, כְּלוּמַר קִימְתִּי מֵהַ שְׁבֻזָּאת הַמְשֻׁנָּה חוּץ מִיּוֹם טוֹב
הַנִּכְנָס לְשֶׁבֶת לְפִי שֶׁתּוֹב בּוֹ: עֲשֶׂתֶם עֲרֵבְתֶן וְאֵין מְעֲשִׂין בְּיוֹם טוֹב. (א"ה
זְהוּ מְנַהֵג אֲשַׁכְּנִים וּבְמוֹ"ק מִשְׁבַּח מְנַהֵג וְעֵיין ב"ע):

דברים יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה:

(כב) וְתִקְרְבוּן אֵלַי כְּלַכְּם וְתִאמְרוּ
נְשַׁלְזָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וַיִּזְכְּרוּ-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ
וַיִּשְׁבוּ אֶתְנוּ דְבַר אֶת-הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר נָעַלְתָּ-בָּהּ
וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֵלֵינוּ: וְקִרְבַּתוֹן לְוֹתֵי כְּלָכוֹן
וְאִמְרַתוֹן נְשַׁלַּח גְּבִרִין קְדָמָנָא וַיִּאֲלֹנוּ לָנָא יְתֵ אֲרַעָא וַיִּתִּיבוּן יְתִנָּא פְתִגְמָא יְתֵ
אֲרַחָא דִי נִסְק בַּהּ וְיְתֵ קְרוּנָא דִי נַעוּל לְהוּן:

רס"י וְתִקְרְבוּן אֵלַי כְּלַכְּם. צַעֲרֻצֻיָא, וְלֵהֲלוֹן הוּא אֹמֵר (דְּצִיִּים ה. כ. כא)

ותקרצון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת. ילדים מכזדים את הזקנים ושלחום לפנייהם, וזקנים מכזדים את הראשים ללכת לפנייהם, אבל כאן, ותקרצון אלי כלכם, בערצוביא. ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים: וישבו אתנו דבר. באיזה לשון הם מדברים: את הדבר אשר נעלה בה. אין דרך שאין בה עקמימות: ואת הערים אשר נבא אליהן. תחלה לכבוש:

(כג) וַיֵּיטֵב בְּעֵינַי הַדָּבָר וַאֲקוּז בְּכֶם שְׁנַיִם עָשָׂר
אֲנָשִׁים אִישׁ אֶזְזָד לְשִׁבְטָו: וַשֹּׁפֵר בְּעֵינַי פִּתְגָמָא וּדְבָרִית מְנַכּוּן
תָּרִין עָשָׂר גְּבָרִין גְּבָרָא חַד לְשִׁבְטָא:

רש"י וייטב בעיני הדבר. בעיני ולא בעיני המקום. ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות, משל לאדם שאומר לחברו מכור לי חמורך זה, אמר לו הן. נותנו אתה לי לנסיון, אמר לו הן. בהרים וגבעות, אמר לו הן. כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח בלבד, בטוח הוא זה שלא אמלא בו מום. מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו. מעתה אף אני הודיתי לדבריכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם: ואקח מכם. מן הברורים שבכם מן המסלתיים שבכם: שנים עשר אנשים איש אחד לשבט. מגיד שלא היה שבט לוי עמהם:

(כד) וַיִּפְנֵוּ וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֵאוּ עַד-נְזֹזֹל אֲשַׁכֵּל
וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ: וַאֲתַפְּנִיו וּסְלִיקוּ לְטוּרָא וַאֲתוּ עַד נַחֲלָא דְאַתְפְּלָא וַאֲלִילוּ
תָּתָה:

רש"י עד נחל אשכל. מגיד שנקרא על שם סופו: וירגלו אתה. מלמד שהלכו בה ארבעה אומנין שתי וערב:

(כה) וַיִּקְזֹזוּ בְיָדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיּוֹרְדוּ אֵלֵינוּ
וַיֵּשְׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר-

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ: וְנִסִּיבוּ בִּידֵיהוֹן מֵאֲפָא דְאַרְעָא וְאַחִיתוּ לָנָא וְאַתִּיבוּ יִתְנָא פְּתִגְמָא וְאַמְרוּ טְבָא אַרְעָא דִּי אֱלֹהֵנָא יְהִיב לָנָא:

רש"י ויורדו אלינו. מגיד שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות: ויאמרו טובה הארץ. מי הם שאמרו טובה, יהושע וכלב:

(כו) וְלֹא אֲבֵיתֶם לְעֵלֹת וּתְמַרּוּ אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְלֹא אֲבֵיתוּן לְמַסַּק וְסָרְבַתוּן עַל מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵכוּן:

רש"י ותמרו. לשון התרסה, התרסתם כנגד מאמרו:

נביאים - ישעיה - פרק א

(כב) כִּסְפָךָ הִיָּה לְסִיגִים סְבֵאךָ מִהוֹל בְּמִים: כִּסְפָךָ הָיָה לְפָסוּלָא וְחִמְרִיךָ מְעַרְבַּ בְּמִיָּא:

רש"י כסף היה לסיגים. שהיו עושין מעות נחשת ומכפין אותן בכסף להונות בהם. סבאך מהול מים. משקים שלכם מעורבים במים כדאיתא בפסיקתא, מהול מעורב ואין לו דמיון במקרא ומ"א פותר לשחוק אמרתי מהולל (קהלת ב' ב') מעורבב:

(כג) שְׂרִיף סוּרְרִים וְזוּבְרִי גְּזָבִים כִּלּוֹ אֱהָב שְׂזוּד וְרִדָּף שְׁלִמְזִים יִתּוּם לֹא יִשְׁפֹּטוּ וְרִיב אֲלִמְנָה לֹא-יָבוֹא אֲלֵיהֶם: (ס) רב רבבבב מדדו ושויתפין לגנבין פלהון רחמינו

לקבלא שוחדא אמרין גבר לחברה עבד לי טב בדיני ואשלים לך בדינך דין ותמא לא דיניו וקבילית ארמלתא לא עלת לקדמיהון :

רס"י סורים . סרים מן הדך הישרה : ורודף שלמונים . תשלומין ת"י אמרין גבר לחזריה עבד לי טב בדיני ואשלים לך בדינך שופט שהיה גזון והנגזל כועק עליו בפני שופט אחר , זה אומר לו אדקני היום ואני אשלים גמולך כשיצקו עליך בפני הוי רודף תשלוס גמולות : וריב אלמנה לא יבא אליהם . האלמנה באה לצעוק והיתום יואל וזו פוגעת בו ושאלתו מה הועלת בצעקתך לפני השופט והוא אומר כל היום הזה יגעתי לו במלכה וסופו לא הועלתי וזו חוזרת לחזריה ואומרת ומה זה שהוא איש לא הועיל אני לא כ"ף הוי יתום לא יספטו וריב אלמנה לא יבא אליהם כלל :

(כד) לָכֵן נָאִם הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל

הוּא אֲנֹנִים מִצָּרֵי וְאֲנָקָה מֵאוֹיְבָיו : בכך אמר רבון עלמא יי צבאות תקיפא דישראל קרתא ירושלם אנא עתיד לנחמותה ברם וי לרשיעיא כד אתגלי למעבד פורענות דין מסנאי עמי ואתיב נקמא לבעיל דבבי :

רס"י נאם האדון . שהכל שלו וזידו לעקור אתכם מארצכם ולנטוע בה אחרים : אביר ישראל . תקפו של ישראל : הוי . ל' הזמנה והכרזה ודומה לו הוי ונוסו מארץ כפון (זכריה ב' י) וידעו הכל כי אנחם מצרי שהכעיסוני במעשיהם :

(כה) וְאֲשֵׁיבָה יָדַי עָלֶיךָ וְאֶצְרֶךָ כִּבְרִי סִיגֶיךָ

וְאֶסְיְרָה כָּל-בְּדֵיכֶיךָ : ואתיב מחת גבורתי עלך ואברר כמא דמנקו בגוריתא כל רשעא ואעדי כל חובד :

רס"י ואשיבה ידי עליך . מכה אחר מכה עד כלות הפושעים . ל' צורית סבו"ן בלע"ז ולסונו ל' נקיון כמו ובר לבב (תהלים כ"ד) ע"ף שהוא מנקה הבגד מכתמיו סיגיד האמור למעלה כמו כספך היה לסיגים תערובת נחשת בכסף קרוי סיג אף כאן תערוב' רשעים עם הכשרים אני אכלה הפושעי'

זהם הסוג : כל דיליך . דיל המעורב בכסף כלומר הרשעים שדך דיל
אשטוי"ס דלע"ז :

(כו) וְאַשְׁיֵבָה עִפְטִיךָ כְּבָרְאֵשׁנָה וַיַּעֲצִיךָ
כְּבִתְזוּלָה אֲזוּרִי-כֵן יִקְרָא לָךְ עֵיר הַצֹּדֵק
קָרִיָה נְאֻמָּנָה: וְאַמְנֵי בִיד דְיַנֵּי קוּשְׁטָא תִקְנִין דְבְקָדְמִיתָא וּמַלְכֵי מַלְכָּךְ
פִּד מִן אֲוֵלָא וּבִתֵּר פִּן יִתְקִרֵי לָךְ קִרְתָּא דְקוּשְׁטָא קִרְתָּא מְהִימְנָתָא :

רס"י כזראשונה . אעמיד לכס שופטים כסרים : עיר הצדק . כזתחלה
דלק ילזן זה :

כתובים - תהילים - פרק קז

(מא) וַיִּשְׁגֹּב אֲבִיוֹן מִעֵזְבֵי וַיִּשָּׂם כִּצְאֵן מִשְׁפּוֹזוֹת:
וְכַד תָּבוּ לְאוֹרֵיתָא שְׂגִיב חֲשׂוּכָא מִמְסַכְּיֵנוּתָא וְשׂוּי הַיָּד עֲאֲנִי גְנִיסָא :

רס"י וישם כלאן משפחות . וישם האביון משפחת זרעו כלאן רבים :

(מב) יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְרוּ וְיִשְׁמְרוּ וְיִשְׁמְרוּ וְיִשְׁמְרוּ וְיִשְׁמְרוּ
חֲמוּן תְּרִיצָא וְיִחְדוּן וְכָל מְרִי שְׁקָרָא שְׁנֵרַת פּוּמָה וְאִתְחַסְּמַת :

רס"י הפלה . סתמה כמו לא תקפוז את ירך (דברים ט"ו) :

(מג) מִי-וְזָכַרְתֶּם וַיִּשְׁמְרוּ-אֶלֶּה וַיִּתְּבוּנְנוּ וְזָסְרֵי יְהוָה:
מִן חֲכִימָא וְיִנְטֵר אֶלִין וְיִתְבוּנְנוּ חֲסִדָּא דְיִי : קח (א) עֵיר מְזֻמּוֹר

לְדוֹד: שִׁירָא וּשְׁבַחָא עַל יְדֵא דְדוֹד : (ב) זְכוּן לְבִי אֱלֹהִים
אֲשִׁירָהּ וְאֹמְרָה אֶף-כְּבוֹדִי: תְּקִין לְבִי אֱלֹהִים אֲשַׁבַּח
וְאֹמֵר לְחוּד אִיקְרִי :

רס"י נכון לזי . נאמן עמד : אף כבודי . הוא מה שאני מסור לך . ד"א
אף כבודי . אף לפי כבודי לא אמנע לשורר לו ולא אחלק לעלמי כבוד :

משנה בכורות פרק ה

א. כָּל פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁים (הנאָתוּ לְהַקְדִּישׁ), נִמְכָּרִין בְּאַטְלִיז וְנִשְׁחָטִין
בְּאַטְלִיז וְנִשְׁקָלִין בְּלִטְרָא, חוּץ מִן הַבְּכוֹר וּמִן הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁהֲנִיתוּ
לְבַעָלִים. פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁין הֲנִיתוּ לְהַקְדִּישׁ. וְשׁוֹקְלִין מִנָּה כִּנְגַד מִנָּה
בְּבָכוֹר :

ברטורה (א) כל פסולי המוקדשין. הקשים שנפל בהן מום, אם מוכרין אותן ביוקר,
טובת הנאה להקדש הוא. הלכך נמכרים באטליז, דהיינו שוק שמוכרים בו שאר בשר
חולין ושם נמכרין ביוקר: ונשקלין בליטרא. להמכר כדרך שהקלבים מוכרים בשר
חולין. דמתוך שיכולים למכור ביוקר, מוסיפים בדמים כספודים אותם מן ההקדש:
חוץ מן הבכור ומן המעשר. שאם נמכרים ביוקר הנאתן לבעלים. בכור הנאתו לכהן,
דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן מוכרו ונוטל דמיו, ולכהן קרי בעלים של בכור
ומשום הנאת הדיוט לא מזלזלין בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למכרן באטליז,
אלא בביתו, ואע"פ שלא יקפלו עליהם בני אדם כל כך. ואין נשקלים בליטרא אלא
באומד, ואם יפסיד לית לן בה: ושוקלין מנה כנגד מנה בצכור. שאם יש לו חתיכת
בשר חולין שנסקלה בליטרא, יכול לשקול בשר בכור כנגדה. אבל מעשר אין שוקלים
מנה כנגד מנה, דמיחזי כאילו מוכרו, ובהמת מעשר אסור למכרה כלל משום דלא
כתיב בה לא יפדה כדרך שכתוב בצכור, אלא לא יגאל ושנינו בספרי בכור שנאמר
בו לא יפדה הוא נמכר, מעשר שנאמר בו לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא
תמים ולא בעל מום:

ב. בַּיַּת שְׂמַאי אוֹמְרִים, לֹא יִמְנָה יִשְׂרָאֵל עִם הַכֹּהֵן עַל הַבְּכוֹר. בַּיַּת הַלֵּל מַתִּירִין, וְאָפְלוּ נְכָרִי. בְּכוֹר שְׂאֲחָזוּ דָם, אָפְלוּ הוּא מוֹת, אֵין מְקִיזִין לוֹ דָם, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, יִקִּיז, וּבִלְבַד שְׂלֵא יַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם. וְאִם עָשָׂה בּוֹ מוֹם, הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עָלָיו. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר יִקִּיז, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ מוֹם:

דרטורה (ב) לֹא יִמְנָה יִשְׂרָאֵל עִם הַכֹּהֵן. לֹא־כּוֹל עַמּוֹ בַּחֲבוּרָה מִבְּשַׂר זְכוֹר זַעַל מוֹם, שְׂאִין נִמְנִין עַל הַזְּכוֹר אֲלֵל חֲבוּרָה שְׂכוּלָה כְּהֻנִּים, דְּכַתִּיב (בַּמִּדְבָּר יח) וּבְשַׂרְם יִהְיֶה לְךָ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיַּמִּין מֵהַ חֲזֵה וְשׂוֹק כְּהֻנִּים אֵין, יִשְׂרָאֵל לֹא, אֲף זְכוֹר זֵין תַּמִּים זֵין זַעַל מוֹם כְּהֻנִּים אֵין, יִשְׂרָאֵל לֹא: וּבַיַּת הַלֵּל מַתִּירִין וְאִפִּילוּ נְכָרִי. דְּכַתִּיב (דְּבָרִים יג) כִּלְזֵי וּכְאֵיל, מֵהַ לְזֵי וְאֵיל אִפִּילוּ נְכָרִי, אֲף זְכוֹר נִמְי. וְקָרָא דְּכַתִּיב (בַּמִּדְבָּר יח) וּבְשַׂרְם יִהְיֶה לְךָ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיַּמִּין, זְכוֹר תַּמִּים דּוֹקָא מִשְׁתַּעִי: שְׂאֲחָזוּ דָם. חוּלֵי שְׂהוּא מִסְתַּכֵּן זֵו מַרְיָזוּי הַדָּם: אֵין מְקִיזִין לוֹ דָם. וְאִפִּילוּ זַמְקוֹם שְׂאֵינוּ עוֹשֶׂה זֵו מוֹם. דְּמַתוּךְ שְׂאֵדִם זַהוּל עַל מִמוֹנוּ, אֵי שְׂרִית לִיָּה זַמְקוֹם שְׂאֵין עוֹשֶׂה זֵו מוֹם, אֲתִי לְמַעַבַּד זַמְקוֹם שְׂעוֹשֶׂה זֵו מוֹם: וּזְלַזַּד שְׂלֵא יַעֲשֶׂה זֵו מוֹם. שְׂלֵא יִסְדּוֹק רֵאֶשׁ אֲזַנוּ אִו נִיב שְׂפַתּוֹ זַמְקוֹם שְׂלֵא יוֹכַל לְחַזוֹר וּלְהַתְּרַפְּאוֹת. לְסַבְרֵי רַבְּנָן, כֹּל שְׂכָן דְּאֵי לֹא שְׂרִית לִיָּה זַמְקוֹם שְׂאֵין זֵו מוֹם אֲתִי לְמַעַבַּד אִפִּילוּ זַמְקוֹם שֵׁשׁ זֵו מוֹם, אִם הוּא רָרִיךְ לְהַקִּיז מֵאוֹתוֹ אַבְרָ, וְלֹא יִנְיַחוּ שִׁימוֹת. וְאֵע"פ שְׂהוּא הַטִּיל הַמוֹם זִידוּי, יִשְׁחַט עָלָיו. וְהַלְכָה כַּר' שְׂמַעוֹן:

ג. הַצּוֹרֵם בְּאֵזֶן הַבְּכוֹר, הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עוֹלָמִית, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְיָעָזֵר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, כְּשִׁינִילֵד לוֹ מוֹם אַחַר, יִשְׁחַט עָלָיו. מַעֲשֶׂה בְּזָכָר שֶׁל רְחֵלִים זָקֵן וְשִׁעְרוֹ מְדֻלְדֵּל, רָאָהוּ קִסְדוֹר אֶחָד, אָמַר, מֵהַ טִיבוּ שֶׁל זֶה. אָמְרוּ לוֹ, בְּכוֹר הוּא וְאֵינוּ נִשְׁחַט אֶלָּא אִם כֵּן הִיָּה בּוֹ מוֹם. נִטַּל פְּגִיזוֹן וְצָרִם בְּאֵזֶנוּ, וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֻכְמִים וְהַתִּירוּהוּ. רָאָה שֶׁהַתִּירוּ, וְהִלְךְ וְצָרִם בְּאֵזְנֵי בְּכוֹרוֹת אַחֲרִים וְאָסְרוּ. פֶּעַם אַחַת הָיוּ תִינוּקוֹת מְשַׁחֲקִין בְּשִׂדָּה וְקִשְׁרוּ זְנָבוֹת טְלָאִים זֶה לָזֶה, וְנִפְסְקָה זְנָבוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם וְהָרִי הוּא בְּכוֹר, וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֻכְמִים וְהַתִּירוּהוּ. רָאוּ שֶׁהַתִּירוּ, וְהִלְכוּ וְקִשְׁרוּ זְנָבוֹת בְּכוֹרוֹת אַחֲרִים, וְאָסְרוּ. זֶה הַפְּלֵל, כֹּל שֶׁהוּא לְדַעְתּוֹ, אָסוּר. וְשְׂלֵא לְדַעְתּוֹ, מִתָּר:

דרטורה (ג) הַצּוֹרֵם. הַפּוֹגֵם. וּבַכֵּהן אִיירֵי שְׂפּוֹגֵם אֲוֹזֵן הַזְּכוֹר כְּדֵי שִׁיָּהִי חוּלוּן זִידוּ: הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עוֹלָמִית. וְאִפִּילוּ נִפְל זֵו מוֹם אַחַר. מִשּׁוּם קֵנֶס, לְפִי שְׂעַבַר וְהַטִּיל מוֹם זַקְדָּשִׁים. שְׂהַמְטִיל מוֹם זַקְדָּשִׁים סוֹפֵג אֶת הָאֲרַבְעִים, וְאִפִּילוּ עָשָׂה מוֹם זַעַל מוֹם דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא כג) כֹּל מוֹם לֹא יִהְיֶה זֵו, קָרִי זֵיָה לֹא יִהְיֶה זֵו, שְׂלֵא יִטִּיל זֵו מוֹם, וּמַדְהוּה לִיָּה לְמַכְתַּב מוֹם, וּכְתַב כֹּל מוֹם, לְרַבּוֹת אִפִּילוּ זַעַל מוֹם שְׂלֵא יִטִּיל זֵו מוֹם: כְּשִׂוֹלַד לוֹ מוֹם אַחַר יִשְׁחַט עָלָיו. וְאִפִּילוּ זַאוֹתוֹ מוֹם עַלְמוֹ אִם מֵת הַמְטִיל אֶת

המוס, בנו שוחט אחריו על אותו המוס. ללדיה קנסו רבנו, לבריה לא קנסו רבנו. וכן הלכה: ושערו מדולדל. לפי שלא נגזז מעולם: קסדור. ממונה מהמלך: מה טיבו של זה. שהניחוהו להזקין כל כך: פגיון. סכין שיש לו שתי פיות קרוי פגיון: והתירוהו. אע"פ שהנכרי נתכוין להטיל בו מוס, כיון דשלא מדעת ישראל עשה, שלא נתכוין לעשות נחת רוח לישראל: ראה שהתירו והלך וזרם באזני בכורות אחרים. כדי לעשות נחת רוח לישראל, נעשה כאילו אמר לו ישראל שיעשהו ואסור: היו תינוקות משחקים. ואריכא לאשמועינן קסדור נכרי ותינוקות. דאי אשמועינן קסדור, הוה אמינא בנכרי הוה דקרי לזיכא למגזר דילמא אתי למסרך וללמוד להטיל מוס בקדשים דסרכיה דנכרי לא אכפת לן שהרי נהוג הוה באיסורין אבל קטן דאי שריית ליה אתי למסרך אימא לא. ואי אשמועינן תינוקות, הוה אמינא תינוק הוה דקרו רבנו, דמאן דחזי לא אתי למימר נמי אי הוה קדי ביה גדול מומא הוה משתרי, דקטן בגדול לא מיחלף, אבל נכרי גדול דאתי לאחלופי בגדול ישראל אימא לא, אריכא: כל שהוה לדעתו אסור. לאתויי גרמא כגון שזולך הבהמה במקום שיש בו ברזל כדי שתכשל בו ויפול בה מוס: ושלא לדעתו מותר. לאתויי אם היה ישראל מסיח לפי תומו ואומר בפני הנכרי בכור זה אם נפל בו מוס היינו אוכלים אותו ושמע הנכרי והטיל מוס, מוס, מוס, מותר:

ד הָיָה בְּכוֹר רוֹדְפוֹ, וּבָעֵטוֹ וְעָשָׂה בּוֹ מוֹס, הָרִי זֶה יִשְׁחוּט עָלָיו. כָּל הַמוֹמִין הָרְאוּיִין לְבוֹא בְיַד אָדָם, רוֹעִים יִשְׂרָאֵל נְאֻמְנִים, וְרוֹעִים כְּהֲנִים אֵינָן נְאֻמְנִים. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, נְאֻמָּן הוּא עַל שֵׁל חֵבְרוֹ וְאֵינוֹ נְאֻמָּן עַל שֵׁל עֶצְמוֹ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, הֶחָשׂוּד עַל דָּבָר, לֹא דָנוּ וְלֹא

ברטורה (ז) היה בכור רודפו. וכו': הרי זה ישחט עליו. ולא שנו אלא שבטו בשעת רדיפה. אבל שלא בשעת רדיפה לא: הראויין לבוא בידי אדם. שיש לומר אדם הטילם בו, כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אזנו: רועים ישראל נאמנים. ישראל הרועה בהמתו של כהן נאמן לומר על המומין שנפלו בבהמתו של כהן שמאליהם אירעו ויאכלנו בעליו הכהן במומו. ולא חשדינן ליה שמא על ידי אדם בא זה המוס בכוונה, ורועה זה משקר וזא להתירו כדי שישחטנו רבו כהן ויאכלנו ממנו, שהישראל מותר לאכול מן הבכור בעל מוס כשהכהן נותן לו ממנו, בהכי לא חשדינן ליה, דללגימה מועטת כזו לא חיישינן שישקר הרועה ויעבור עבירה בעבור הנחת לגימה בלבד: רועים כהנים. רועים שהם כהנים אין נאמנים כשרועים בהמתן של ישראל, דנחשד האי כהן רועה שהוא עצמו הטיל בו מוס, דמימר אמר האי רועה, לא שביק רבי לדידי ויהביה לכהן אחרינא. והוא הדין דכהן רועה אינו נאמן להעיד על הבכור של כהן אחר, דחיישינן לגומלים, דסבר אעידנו עכשיו, ויהא גומל לי כשיתן לי ישראל בכור תם וטיל בו מוס ויבוא כהן זה ויעידני שמאליו נפל בו

מוס: רבן שמעון בן גמליאל אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו. רבן שמעון בן גמליאל פליג לתנא קמא וסבר דלא נחשדו כהנים אלא על זכור עצמו שכבר נתנו לו ישראל. אבל על של חברו בין רבו בין אחר לא נחשדו עליו: ר' מאיר אומר כל החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו. ואיכא בין ר' מאיר לתנא קמא, דלר' מאיר זכור כהן שנפל בו מוס כריך שנים מן השוק להעיד עליו, ועד אחד אפילו שאינו כהן אין מועיל בו ולתנא קמא דוקא כהן אינו נאמן להעיד על זכורו של כהן, דחיישינן לגומלים, אבל שאינו כהן אפילו אחד מעיד נאמן להתירו. ורבן שמעון בן גמליאל אומר, אפילו זניו ובני ביתו של כהן נאמנים. דדוקא איהו גופיה על של עצמו אינו נאמן. ואסתו נמי אינה נאמנת מפני שהיא כגופו. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ה. נֶאֱמַן הַפֶּהן לֹאמַר הֶרְאִיתִי בְּכוֹר זֶה וּבַעַל מוֹס הוּא. הַכֹּל נֶאֱמָנִים עַל מוֹמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בְּכוֹר שֶׁנִּסְמִית עֵינָיו, שֶׁנִּקְטָעָה יָדוֹ, שֶׁנִּשְׁבְּרָה רִגְלוֹ, הֵרִי זֶה יִשְׁחַט עַל פִּי שְׁלֵשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת, רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אֶפְלוּ יֵשׁ עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, לֹא יִשְׁחַט אֶלָּא עַל פִּי מִמָּחָה:

דרטורה (ה) הראייתי בכור זה. לחכם, ואמר לי שמוס קבוע הוא, ושוחטו. ובלבד שיהיו לו עדים שלא הטיילו בו, שהכהנים חסודים להטיל מוס בזכור כדי למכרו ולהאכילו כחולין. אבל אין חסודין לאכול קדשים תמימים בחוץ ולומר על מוס עובר שהוא קבוע. וכהן שהוא מומחה, נאמן לדון על מוס הזכור שהוא קבוע ולהתירו. וכן נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל בזומו, שהוא עשוי להגלות אם נתנו לו ישראל בזומו אם לאו, ומלתא דעבידא לאגלויי לא משקרי בה אינשי: הכל נאמנים על מומי המעשה. הכהנים חייבים להפריש מעשר בהמה כישראל. והכל נאמנים לומר על מוס שנעשה בבהמת מעשר דשלא בזוונה היה, ואפילו הבעלים. מגו דאזי בעי שדי ביה מומא בזוניה עדריה קודם שיעשר ונמלא המעשר בעל מוס: שנסמית עינו שנקטעה ידו. דהיינו מוס מובהק: בני הכנסת. כלומר שאינן חכמים. והני מילי במקום שאין יחיד מומחה. אבל במקום שיש יחיד מומחה אינו נשחט אלא על פי מומחה ואפילו בזומו מובהק. דומיא דהפרת נדרים שבמקום שיש יחיד מומחה אין שלשה הדיוטות מועילים: אפילו היו שם עשרים ושלשה. אפילו היתה סנהדרין במקום ואין שם אחד שנטל רשות להתיר מומי הזכור, אינו נשחט על פיהם ואפילו בזומו מובהק, עד שיהיה שם מומחה. ואין הלכה כר' יוסי:

ו. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּכוֹר וּמְכָרוֹ וְנוֹדַע שְׁלֵא הֶרְאָהוּ, מֵה שְׂאֲכָלוּ אֶכְלוּ וְהוּא יִחְזִיר לָהֶם אֶת הַדָּמִים. וּמֵה שְׁלֵא אֶכְלוּ, הַבֶּשֶׂר יִקָּבֵר וְהוּא יִחְזִיר לָהֶם אֶת הַדָּמִים. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפָּרָה וּמְכָרָהּ וְנוֹדַע שְׁהִיא טְרֵפָה, מֵה שְׂאֲכָלוּ אֶכְלוּ וְיִחְזִיר לָהֶם אֶת הַדָּמִים. וּמֵה שְׁלֵא אֶכְלוּ,

הוּ יַחְזִירוּ לוֹ אֶת הַבֶּשֶׁר וְהוּא יַחְזִיר לָהֶם אֶת הַדָּמִים. מְכָרוּהוּ לַנְּכָרִים אוֹ הִטִּילוּהוּ לַכְּלָבִים, יִשְׁלְמוּ לוֹ דָּמֵי הַטְּרֵפָה:

ברטנורה (ו) **השוחט את הזכור.** ומכר מבשרו ונודע לנו שלא הראהו לחכם: מה שאכלו. הלוקחים אכלו: ויחזיר להם את הדמים. משום קנס, שהאכילום צער איסור: מכרוהו הלוקחים לנכרי. הואיל ולא גרם להם איסורא, ישלמו לו דמי טריפה כמו שהיא נמכרת בזול והוא יחזיר להם את המותר. וגבי צכור לא תני מכרוהו לנכרי, צכור תמים אסור בהנאה:

גמרא בכורות דף לה ע"א

פעם אחת היו וכו'. וצריכה דאי אשמעינן נכרי דלא אתי למיסרד, אבל קטן דאתי למיסרד אימא לא ואי אשמעינן קטן משום דלא אתי לאיחלופי בגדול, אבל נכרי דאתי לאיחלופי בגדול אימא לא צריכה. אמר רב חסדא, אמר רב קטינא: לא שנו אלא דאמר לו אלא אם כן היה בו מום. אבל אם אמר לו אם נעשה בו מום פמאן דאמר לה זיל עביד בה מומא דמי. אמר רבא: מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ולא שנא: זה הכלל: כל שהוא לדעת אסור. לאתויי מאי לאתויי גרמא שלא לדעת לאתויי מסיח לפי תמו. היה בכור רדפו בעטו ועשה בו מום הרי זה שוחטין עליו. אמר רב פפא: לא שנו אלא שבעטו בשעת רדיפה, אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דתימא צערה הוא דמדפר קא משמע לן. אמר רב יהודה: מתר להטיל מום בבכור קדם שיצא לאויר העולם. אמר רבא: גדיא באודנה, אימרא בשפנתה. איכא דאמרי אימרא נמי באודנה אימור דרדף צדעיו נפק. אמר רבא: אכל ולא מיחזי פעי ומיחזי הוי מומא מאי קא משמע לן תנינא החוטין החיצונות שנגממו ושינגממו הפנימיות שנעקרו מאי טעמא לאו משום דכי פעי מחזי. אמר רב פפא: רבא נמי טעמא דמתניתין מפרש מאי טעמא נעקרו הוי מומא משום דכי פעי מיחזי:

רש"י דאי אשמעינן נכרי. דהתירו צכור ראשון על ידו משום דליכא למימר דאתי האי נכרי למסרד ללמוד להטיל מום בקדשים דסירכיה דנכרי לא איכפת לן שהרי נהוג הוא באיסורא: ולא אתי לאחלופי בגדול. דמאן דחזי דהתירו חכמים במום הבא לו על ידי תנוקות לא אתי למימר אי שדי גדול מומא משתרי דגדול בקטן

לא מחליף: לא שנו. דמותר הזכור על ידי הנכרי: אלא דאמרו ליה. לקסדור אינו נשחט אלא אם כן היה בו מוס דמשמע שיפול בו מוס ממילא לזיכא למימר דמדזריהם למד נכרי דניחא להו שיטיל בו מוס: נעשה משמע על ידי אדם: ממיל' הוא. שלא היה יודע הגוי שיהא מותר על ידו ולא להתי' נתכוון: גרמא. אם הגיח זכא ודזילה ע"ג אוזן הזכור כדי שיזא הכלב ויטלנו: מסיח לפי תומו. שלא שאלם קסדור מה טיבו אלא הם עצמן מסיחין לפי תומם ואומרים ראה לא יסחט זה לעולם אלא ע"י מוס ולא נתכונו לכך שיטיל בו מוס: היה זכור. איל מנגח רודפו לאדם לנגחו ובעטו אדם לזכור ועשה בו מוס: שוחטין עליו. ואפילו כהן לפי שלהלכתו נתכוון: לעריה. מה שרדפו: קודם שיזא לאויר העול'. לזכור אינו קדוש עד שמקדשו רחם: גדייא באזניה. גדי אזניו ארוכות וקודם שיזא כל ראשו נראה אזניו ויכול להטייל בו מוס דכל זמן שלא יזא כל ראשו אינו כילוד: אימרא בשפוותיה. שפפתיו נראין תחלה ואזניו קשורות ואין נראות עד שיזא כל ראשו: לדעיו. טינפל"ס: אכיל ולא מחזי. אם לזכור יס לו מוס בתוך פיו וכי אכיל לא מחזי אפי' הכי כי פעי מחזי הוי מוס שבגלוי ונשחט עליו דאמרינן בפ' דלקמן דאינו נשחט אלא על מוס שבגלוי: פעי. אועק ופותח פיו הרב': חוטין החיזונו'. ככי דשיני שקורין ינצי"ה חיזונו אותן שלפנים כנגד חוטמו שניטל שנפגמו מהן מעט: או שנגממו. שנחתכו ברחבן מלמעלה בעומק ולא חיסרו כלום הוי מוס הואיל ונראין אותם חוטין: פנימיות. שהשינים הגדולות שקורין מיישליר"ס קבועות בהן שנעקרו לגמרי הוי מוס כדמפרש ואזיל הואיל וכי פעי מיחזי אצל פגימה או גמוס אינו ניכר בהם שהרי חזונו צפה: מאי טעמא הוי פנימיות מוס אפילו בעקרא:

זוהר חדש ד"א דף צ"ב ע"ב

פתחו אנהו ואמרו איכה ישבה בדד העיר. פתיב כי יום מהומה ומבוסה ומבוכה וגו'. כי יום חד יומא אית לקדשא בריהו הוא רחימא דנפשה כלילא מכל שאר יומין שית יומין כליין בה והוא כלילא דכלהו ועל דאסגיאו חובין אסתלק לעלא לבי עלמא דחין כדין מתחות שפולי משפנא קם יומא דמרירו יומא דבכיה יומא דצערא יומא דאקרי מהומה ומבוסה ומבוכה ועאל בגו משפנא ושיצי וסאיב ורבונא דמשפנא אזל וערק ואתתד: מגו מותבה לגו טורא דלבר ולגו טורא ומשפנא שיצי ואתתרב לבתר נחת ההוא יומא עלאה דאסתלק שאל על משפנה והא אתתרב עאל ואשגח על מארי דמשפנא מטרוניתא רחימתא דנפשה והא אתתרכת

וְעַרְקַת וְכָל בְּנֵינָא סְתִיר כְּדִין שְׁאֲרֵי לְמִיגְעֵי גּוּעָא כְּנִהִימָא דְתִרְנַגּוּלָא עַל
 נּוֹקְבֵיהּ, הִדָּא הוּא דְכִתְיֵב: מְקַרְקֵר קִיר נְהִימָא כְּתִרְנַגּוּלָא קִיר רַבּוּן שְׁלִיטָא
 וְשׁוּעַ אֶל הָהָר עֲבִיד שׁוּעָה וְצֹחַ לְגַבֵּי טוּרָא דְעַרְקַת תַּמָּן מְטֻרְוֹנִיתָא עֲבִיד
 שׁוּעַ צֹחַ וְקָרִי בְּנִהִימָה דְבִכְיָה אִיכָה אִיכָה רְחִימָתָא דְנַפְשָׁאִי. אִיכָה
 שְׁפִנוּנִיתִי שְׁלֵמְתִי. אִיכָה יְחִידָתָא דִּילִי דְאֶתְיַחַדְתָּ עִמִּי בְּיַחְוּדָא. אִיכָה
 דְהוּת נְטֹלַת בְּכָל יוֹמָא חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִין אֶתְנֹן דְיַחְוּדָא וְאֶתְקִרִיאת כִּי"ה עַל דָּא
 אַחְתִּי בְּרַתִּי אֲמִי לְאֹן אֲזִלַּת לְאֹן פְּנִית לְמִיחַדְּ אֲנֹן דְשִׁמְעִין בְּכָל יוֹמָא
 קַרְקוּרָא דָּא דְרַבּוּנָא לֹן יְאוּת לְמַבְכֵּי לֹן יְאוּת לְמַסְפַּד לֹן יְאוּת לְמַפְתַּח
 אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד:

תרגום הזוהר פְּתַחוּ הֵם, צְנִי צְבָל, וְאֲמַרו, אִיכָה יִשְׁבָּה צְדָד הָעִיר. כְּתוּב, כִּי
 יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְצוּכָה וְגו'. כִּי יוֹם, הֵינּוּ, כִּי יוֹם אֶחָד יֵשׁ לְהַקְדוּשָׁא
 צְרוּף הוּא, שְׁהוּא אֲהוּב נְפִשׁוֹ, הַפְּלוּל מִכָּל שְׂאֵר הַיָּמִים, שְׁשָׁה יָמִים פְּלוּלִים
 צוֹ, וְהוּא פְּלוּל בְּכֹס, וְעַל שְׁנֵתְרֵצוֹ הַעֲוֹנוֹת נִסְתַּלַּק לְמַעְלָה. לְצִית הָעוֹלָם שְׁל
 הַחַיִּים. אִז מִתַּחַת שׂוּלֵי הַמַּשְׁכָּן, קָם הַיּוֹם הַמֵּר, יוֹם הַצְּכִיָּה, יוֹם הַלְעָר,
 יוֹם שְׁנֵקֶרֶח מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְצוּכָה, וְנִכְנַס צְתוּף הַמַּשְׁכָּן, וְהִשְׁחִית וְטַמְא.
 וְהֶאֱדוּן שְׁל הַמַּשְׁכָּן, הַלֵּךְ וּצְרַח וְגִרָשׁ מִמּוֹשָׁבּוֹ לְהָר שְׁמַצְחוּז, וְלָהָר הַחֲרָב,
 וְהַמַּשְׁכָּן נִחְרָב. לְאַחַר כֵּן, יֵרַד אֹתוֹ הַיּוֹם הָעֲלִיוֹן, שְׁהוּא הַיּוֹסוּד, שְׁנִסְתַּלַּק,
 שְׁאֵל עַל מַשְׁכָּנוֹ, וְהִגִּה נִחְרָב. נִכְנַס וְהִצִּיט עַל אֲדוּן הַמַּשְׁכָּן, שְׁהוּא הַמַּלְכָּה
 אֲהוּבַת נְפִשׁוֹ, וְהִיא מְגֻרָשֶׁת וּצְרָחָה, וְכָל צְנִינָה הַסְתָּר, אִז הַתְּחִיל לְגַעַת
 גְּעִיָּה אַחַר גְּעִיָּה כְּנִהִימַת הַתִּרְנַגּוּל, עַל נִקְצָתוֹ. זֶה שְׁנִפְאַמֵּר, מְקַרְקֵר קִיר,
 מְקַרְקֵר, שְׁנוּהֵם כְּתִרְנַגּוּל. קִיר, רַבּוּן, שְׁלִיטָא. וְשׁוּעַ אֶל הָהָר: שְׁעוּשָׁה שׁוּעָה
 וְלוּעַק אֶל הָהָר, שְׁהַמַּלְכָּה צְרָחָה שְׁמָה. דְּהֵינּוּ שְׁעוּשָׁה שׁוּעָה וְלוּעַק וְקוּרָא
 צְנִהִימַת צְכִיָּה, אִיכָה. אִיכָה אֲהוּבַת נְפִשֵׁי, אִיכָה יוֹנְתִי תַמְתִּי, אִיכָה יַחִידָה
 שְׁלִי שְׁנֵתִיחַדָּה עִמִּי בְּיַחְוּד. אִיכָה שְׁהִיתָה לוֹחַחַת צְבָל יוֹם כִּי"ה אֹתִיּוֹת
 הַיַּחְוּד, שְׁצַפְתוּב, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו'. שְׁעַל שְׁם זֶה נִקְרָאת פֶּה. אֲחוּתִי צְפִי
 אֲמִי, אָנָּה הַלְכָתָּ, אָנָּה אֶת פּוֹנָה לְלַכְתָּ. אָנוּ, צְנִי צְבָל, הַשׁוּמְעִים צְבָל יוֹם
 הַקַּרְקוּר הַזֶּה שְׁל אֲדוּנָנוּ, לָנוּ רָאוּי לְצַפְתָּ, לָנוּ רָאוּי לְסַפְדָּ, לָנוּ רָאוּי לְפַתַּח
 אִיכָה. אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד. יִשְׁבָּה צְדָד וְגו'.

הרמב"ם ה' תפלה פרק יג

א. המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות וקורין בסדר בראשית. בשנייה אלה תולדות. בשלישית ויאמר ה' אל אברהם וקוראין והולכין על הסדר הזה עד שגומרין את התורה בחג הסוכות. ויש מי שמשלים את התורה בשלש שנים ואינו מנהג פשוט: **ב.** עזרא תקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבספר ויקרא קדם עצרת ושבת השנה תורה קדם ראש השנה. והמנהג הפשוט שיהו קורין במדבר סיני קדם עצרת ואתחנן אחר תשעה באב. אתם נצבים קדם ראש השנה צו את אהרן קדם הפסח בשנה פשוטה, לפיכך יש שבתות שקורין שחרית שני סדרים, כגון אשה כי תזריע וזאת תהיה תורת המצוה. אם בחקותי עם בהר סיני וכיוצא בהן כדי שישלמו בשנה ויקראו אותן הסדרים בעונתן:

מוסר

מספר חסידים סימן קנ"ה

זוהו יסוד למוד היראה) יסוד יראי אלקים תחלת חכמה יראת ה' כשתבוא לעשות שום דבר תחשב אם היה אדם אחר עושהו אם היה שואל לך עצה מה היית אומר לו. וכן אמרו: ותפארת לו מן האדם כאשר פללת לאחרים תראה לך. ראשית חכמה קנה חכמה פשיגייע בנך ללמד אל תקנה לו אלא רב חכם וירא שמים, שנאמר: (משלי א) יראת ה' ראשית דעת. וזה כדי להכניסו ביראת ה' ועוד מפל ראשית תתן לו כדכתוב: (יחזקאל מד) ראשית כל בפורי כל וכל תרומת כל. וכן תתן לו ראשית היום והלילה לברכו במה שמהנה לך ביום ובלילה וכן הוא אומר: כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה שהוא מעריב מעריב ערבים ויוצר אור:

דברים ליל שישי תורה

צרוף יהודה

(כז) וַיִּתֵּן גְּזֵנוּ בְּאֵהָלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשֵׁנֵאֵת יְהוָה
אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם לְתֵת אֹתָנוּ בְּיַד
הָאֱמֹרִי לְהַשְׁבִּיחַנוּ: וְאֵתְרַעַמְתוּן בְּמִשְׁכְּנֵיכֶם וְאָמַרְתוּן בְּדַסְנֵי יְיָ
יִתְּנָא אֶפְקָנָא מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמַמְסַר יִתְּנָא בִּידָא דְּאִמּוֹרָא לְשִׁצְיֹתָנָא:

רש"י ותרנגו. לשון הרע, וכן (משלי יח, ח) דברי נרגו, אדם המוסיף דעה: בשנאת ה' אתנו. והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר, מה דבלבך על רחמך מה דבלבזיה עלך: בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים. הוצאתו לשנאה היתה. משל למלך בשר ודם, שהיו לו שני צנים ויש לו שתי שדות אחת של שקיח ואחת של בעל, למי שהוא אוהב נותן של שקיח, ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל. ארץ מצרים של שקיח היא, שנילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען:

(כח) אֲנִי | אֲנֹזְזוּ עֲלֵי אֹזִיזוּ הַיָּמִסוּ אֶת-לִבִּבְנוֹ
לְאֹמֵר עִם גְּדוֹל וָרֵם מִפְּנֵי עֲרִים גְּדוֹלֹת
וּבְצוּרֹת בְּשָׁמַיִם וְגַם-בְּצִי עֲצָקִים רָאִינוּ עִם:
לָאוּ אֲנַחְנָא סְלָקִין אֲחֵנָא תְּבָרוּ יֵת לְבָנָא לְמִימַר עִם רַב וְתִקִּיף מִנְנָא קְרוּיָו רְבָרְבוּ
וּכְרִיכוּ עַד צִית שְׁמִיָּא וְאַף בְּנֵי גְבָרָאִי חֲזִינָא תָּמוֹן:

רש"י ערים גדלת וצורת בשמים. דברו הכתובים לשון הבאי:

(כט) וְאָמַר אֲלֵכֶם לֹא-תַעֲרִצוּן וְלֹא-תִירְאוּן
מִיָּהֵם: וְאָמַרְתִּי לְכוּן לֹא תַתְּבָרוּן וְלֹא תִדְחִלוּן מִנְהוֹן:

רס"י לז תעראון. לשון שצירה כתרגומו, ודומה לו (איוז ל, ו) בערוץ נחלים לשון, לשצור נחלים:

(ט) יהוה אלהיכם הלהלך לפניכם הוא ילוןם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם: ואלהכון דמדבר קדמיכון הוא יגית לכון ככל די עבד עמכון במצרים לעיניכון:

רס"י ולחס לכם. בשזילכם:

(זא) ובמדבר אשר ראית אשר ישאף יהוה אלהיך כאשר ישא-איש את-בנו בכל-הדרך אשר הלכתם עד-באכם עד-המקום הזה: ובמדברא די חזיתא די סוברף ואלהף פמא די מסובר גברא נת ברה בקל ארחא די הלכתון עד מיתכון עד אתרא הדין:

רס"י ובמדבר אשר ראית. מוסב על מקרא שלמעלה המנו (פסוק ז), ככל אשר עשה אתכם במצרים, ועשה אף במדבר אשר ראית אשר נשאך וגו': כאשר ישא איש את בנו. כמו שפירשתי אלל (שמות יד, יט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וגו'. משל למהלך בדרך ובנו לפניו באו לסטים לשצותו וכו':

(זב) ובדבר הזה אינכם מאמינים ביהוה אלהיכם: ובפתגמא הדין ליתכון מהימניו במ ימרא ודי אללהכון:

רס"י וצדבר הזה. שהוא מצטייחכם להביאכם אל הארץ, אינכם מאמינים
בו:

(לג) הָתֵלֶךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לְתוֹר לָכֶם מִקּוֹם
לְיִזְוֹתְכֶם בְּאֵשׁ | לִיְלֵה לְרֵאֲתֶכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
תֵּלְכוּ-בָהּ וּבַעֲנֹן יוֹמָם: די מדבר קדמיכון בארץא לאתקנאה
לכון אתר בית מישרי לאשריותכון בעמודא דאשתא בליליא לאחזיותכון
בארץא די תהכון בה ובעמודא דעננא ביממא:

רס"י לראותכם. כמו להראותכם. וכן (שמות יג, כא) לנחותם הדרך, וכן (תהלים
טו, ז) לשמע בקול תודה, וכן (מלכים ב' ט, טו) ללכת לגיד [להגיד] ביזרעאל (לגיד
כתיב, להגיד קרי) :

(לד) וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיִּקְצֹף
וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר: וַיִּשְׁמַע קִדְּם יְיָ ית קל פתגמיכון ורגז וקנס למימר:
(לה) אִם-יִרְאֶה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֹכֵל הַדּוֹר הָרַע
הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר זָשַׁבְעֵתִי לְהֵי
לְאֲבֹתֵיכֶם: אם יחזי גבר בגבריא האליו דרא בישא הדין ית ארעא
טבתא די קימית למתן לאבקהתכון: (לו) וְזוֹלָתִי כָּלֹב בֶּן-יִפְתָּה
הוא יראנה וכו-אתן את-הארץ אשר תר-
בה ולבניו יען אשר בלא אזרי יהוה: אלהו פלב
בר יפנה הוא יחזנה ולה אתו ית ארעא די דרף בה ולבנוהי חלף די אשלים פתר
דחלתא די:

רס"י אשר לך זה. חזרון, שנאמר (במדבר יג, כב) ויצא על חזרון:

גַּם-בְּלִי הַתְּאַנָּף יְהוָה בְּגַלְלֵכֶם לֵאמֹר גַּם-

אֶתְּהָ לֹא-תָבֵא שָׁם: אף עלי תִּהְיֶה רָגֵז מִן קִדְּם יִּבְדִּילְכוּן לְמִימְרֵי אֵף אֶת לֹא תִיעוֹל תִּמְוֹן:

רס"י התאנף. נתמלח רוגז:

יְהוֹשִׁעַ בֶּן-נֹון הָעֶמֶד לְפָנֶיךָ הוּא יָבֵא שְׂמֹה

אֶתְּוּ זֹזֶק כִּי-הוּא יִזְוֹלְנָה אֶת-יִשְׂרָאֵל: יְהוֹשִׁעַ בֶּר נֹון דְקָאִים קִדְמָךְ הוּא יִיעוֹל תִּמְוֹן יִתֵּה תִקְרָף אָרִי הוּא יְחַסְנֵנָה לְיִשְׂרָאֵל: (לט)

וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבָז יְהִיֶה

וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וְרַע הַבֹּה

יָבֵאוּ שְׂמֹה וְלָהֶם אֶתְנַנָּה וְהֵם יִירְשׁוּהָ: וְטַפְּלְכוֹן דִּי אָמַרְתֶּוּן לְבָזָא יְהוֹן וּבְנֵיכֹון דִּי לֹא יִדְעוּ יוֹמָא דִּין טַב וּבִישׁ אֲנֹון יַעֲלוּן לְתִמְוֹן

וְלָהוֹן אֶתְנַנָּה וְאֲנֹון יִירְתַנָּה: (מ) וְאֶתְּם פְּנֵו לְכֶם וְסִעֵו

הַבְּמִדְבָּרָה הַרְרָה יִם-סוּף: וְאֶתְּוֹן אֶתְפְּנֵו לְכוֹן וְטוֹלוֹ לְמִדְבָּרָא אֲוִרַח יִמָּא דְסוּף:

רס"י פנו לכם. אמרתי להעביר אתכם דרך רוחב ארץ אדום לצד כפון לכנס

לארץ, הקלחתם וגרמתם לכם עכוב: פנו לכם. לאחוריתכם ותלכו במדבר לצד

ים סוף. שהמדבר שהיו הולכים בו לדרומו של הר שעיר, היה מפסיק בין ים סוף להר שעיר, עתה המשכו לצד הים ותסבצבו את הר שעיר כל דרומו מן המערב למזרח:

וְתַעֲבֹוּ | וְתֹאמְרוּ אֵלַי זֹטְאֲנוּ לִיהוָה אֲנֹוֹנוּ

זַעֲלָה וְנִלְוֹזְמֵנוּ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

וְתַנְוֹזְרוּ אִישׁ אֶת-כָּלִי בְּמִלְוֹזְמוֹתוֹ וְתַהֲיֵנוּ לְעֵלְת

הָהָרָה: וְאֶתְבַּתְּוֹן וְאֶמְרָתוֹן לִי חֲבָנָא קָדָם יְיָ אֲנַחְנָא נִיֶּסֶק וְנִגְיִחַ קָרֵב כָּל־
דִּי פִקְדָנָא יְיָ אֶלְהָנָא וְזָרְזִיתוֹן גְּבַר יַת מְנִי קָרְבָּה וְשָׂרִיתוֹן לְמִיֶּסֶק לְטוֹרָא:

רס"י ותהינו. לשון (במדבר יד, מ) הגנו ועלינו אל המקום, זה הלשון שאמרתם,
לשון הן, כלומר נזדמנתם:

**וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֲמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא-
תִלְוִזְמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקֶרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפּוּן לִפְנֵי
אֱלֹהֵיכֶם:** וְאֶמַר יְיָ לִי אֲמַר לְהוֹן לֹא תִסְקוֹן וְלֹא תִגְחוֹן קָרֵב אֲרִי לִית
שְׁכִינָתִי שְׂרָא בִינִיכּוֹן וְלֹא תִתְבְּרוֹן קָדָם בְּעָלֵי דְבְּבִיכּוֹן:

רס"י לא תעלו. לא עליה תהא לכם, אלא ירידה:

**וַאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתִּבְּרוּ אֶת-
פִּי יְהוָה וַתִּזְדוּ וַתַּעֲלוּ וַתַּעֲלוּ הָהָרָה:** וּמַלְלִית עִמְכוֹן וְלֹא קִבַּלְתוֹן
וְסָרְבַתוֹן עַל גְּזַרְת מִימְרָא דִּי וְאַרְשַׁעְתוֹן וְסַלְקְתוֹן לְטוֹרָא: (מד) וַיִּצַּא
הָאֲמֹרִי הַיָּשׁוּב בָּהָר הַהוּא לְקֶרְאֲתְכֶם וַיִּרְדּוּן
אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּכְתּוּ
אֶתְכֶם בְּשַׁעִיר עֵד-זָרְבֹּה: וּנְפַק אֲמַרָּא הַדְּבָרִים בְּטוֹרָא
הַהוּא לְקַדְמוֹתְכוֹן וְרַדְפוֹ יִתְכוֹן כְּמָא דִּי נִתְּזוֹן דְּבַרְיָתָא וְטַרְדּוֹ יִתְכוֹן בְּשַׁעִיר עֵד
חֲרָמָה:

רס"י כאשר תעשינה הדברים. מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם
מיד מתה, אף הם כשהיו נוגעים בזכס מיד מתים:

(מה) וְתִשָּׁבוּ וְתִבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא-שָׁמַע יְהוָה
בְּקִלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם: וְתִבְתְּנוּ וּבְכִיתוּן קָדָם יי וְלֹא
קָבִיל יי צְלוֹתְכוֹן וְלֹא אֲצִית לְמַלְיָכוֹן:

רס"י ולא שמע ה' בקלכם. כזיכול עשיתם מדת רחמיו, כאלו אכזרי:

(מו) וְתִשָּׁבוּ בְּקִדְשֵׁי יָמִים רַבִּים כִּיָּמִים אֲשֶׁר
לִשְׁבַתְתֶּם: וְיִתְבַּתְּנוּ בְּרִקְס יוֹמִין סְגִיָּאִין כְּיוֹמָא דִּי יִתְבַּתְּנוּ:

רס"י ותשבזו בקדש ימים רבים. תשע עשרה שנה, שנאמר כימים אשר
ישבתם בשאר המסעות והם היו שלשים ושמונה שנה, תשע עשרה מהם עשו
בקדש ותשע עשרה שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש, כמו שנאמר (במדבר
לג, יג) ויניעם במדבר. כך מלאתי בסדר עולם:

ב (א) וְנִפְּן וְנִסָּע הַבַּיְתָּה הַזֶּה דֶּרֶךְ יָם-סוּף כְּאֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי וְנָסַב אֶת-הַר-שֵׁעִיר יָמִים
רַבִּים: (ס) וְאֶת־פְּגִינָא וְנִטְלָנָא לְמַדְבְּרָא אֹרַח יָמָא דְסוּף כְּמָא דִּי מְלִיל יי
עמי ואקפנא ת טורא דשעיר יומין סגיאיין:

רס"י ונפן ונסע המדברה. אלו לא חטאו היו עוזרים דרך הר שעיר לכנס
לארץ מן דרומו לכפונו, ובצביל שקלקלו הפכו לאל המדבר שהוא בין ים סוף
לדרומו של הר שעיר, והלכו אל כל דרומו מן המערב למזרח דרך ים סוף. דרך
ליאתן ממזרחים שהוא במקצוע דרומית מערבית, משם היו הולכים לאל
המזרח: ונסב את הר שעיר. כל דרומו עד ארץ מואב:

(ב) וְיֹאמְרוּ יְהוָה אֵלֵינוּ לֵאמֹר: וְאָמַר יְיָ לִי לְמִימְרֵי:

(ג) רַב-לְכֶם סֵב אֶת-הַהָר הַזֶּה פָּנּוּ לְכֶם צִפְנֹתַי:
סג' לכוּן דאקפּתוּן ית טוּרָא הדין אַתְּפָנּוּ לכוּן צפּונָא:

רס"י פנו לכם צפנה. סובו לכם לרוח מזרחית מן הדרום לצפון, ופניכם לצפון, נמאלו הולכין את רוח מזרחית. וזה שנאמר (שופטים יא, יח) ויבא ממזרח שמש לארץ מואב:

(ד) וְאֶת-הָעַם ֹצֵו לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בְּגְבוּלֵי אֶזְרִיכֶם בְּנֵי-עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי וַיִּירֹאוּ מִכֶּם וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד: וְיַת עֲמָא פִקֵּד לְמִימְרֵי אַתּוּן עֲבָרִין בְּתַחוּם אַחוּכוּן בְּנֵי עֵשָׂו דִּיתְבִּין בְּשַׁעֲרֵי וַיְדַחְלוּן מִנְכוּן וְתִסְתַּמְרוּן לַחֲדָא:

רס"י ונשמרתם מאד. ומהו השמירה, (פסוק ה) אל תתגרו בם:

(ה) אַל-תִּתְגָּרוּ בָּם כִּי לֹא-אַתֶּן לְכֶם מֵאֶרְצָם עַד מִדְּרָךְ כַּף-רֶגֶל כִּי-יִרְשָׁה לְעֵשָׂו זִתְתִּי אֶת-הָר שַׁעֲרֵי: לֹא תתגרוּן בהוּן אַרִי לֹא אַתּוּן לכוּן מֵאֶרְעָהוּן עַד מִדְּרָךְ פִּרְסַת רֶגְלָא אַרִי יִרְשָׁה לְעֵשָׂו יְהַבִּית ית טוּרָא דְשַׁעֲרֵי:

רס"י עד מדרך כף רגל. אפלו מדרך כף רגל, כלומר אפלו דריסת הרגל איני מרשה לכם לעבור בארצם שלא ברשות. ומדרשי אגדה, עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר הזיתים שנאמר (זכריה יד, ז) ועמדו רגליו וגו': ירשה לעשו. מאברהם, עשרה עממים נתתי לו, שבעה לכם וקיני וקנזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו והשנים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למכרים ושתק על מה שהיה אומר על אשתו, אחותי היא, עשאו כבנו:

(ו) אֶכֶל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתֶם בַּכֶּסֶף וְאֶכְלֹתֶם וְגַם -
בְּיָמֵי תִכְרוּ מֵאֲתֶם בַּכֶּסֶף וּשְׂתִידְתֶּם: עבדא תזבנון
מנהון בכסףא ותיכלון ואף מא תכרון מנהון בכסףא ותשתון:

רש"י **תכרו**. לשון מקח. וכן (בראשית נ, ה) אשר כריתי לו, שכן זכרכי הים
קורין למכירה
כירה:

דברים יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ז) כִּי יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ בִּרְכֶךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדְךָ
יָדַע לְכַתֶּךָ אֶת-הַמּוֹדֵר הַגָּדֹל הַזֶּה וְזֶה
אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא זָוַרְתָּ

דָּבָר: ארי יי אלהך ברכך בכל עבד ידך ספק לך צרכך במקחך ית מדברא
רבא הדיו דנו ארבעין שניו מימרא דיי אלהך בסעדך לא מנעתא מדעם:

רש"י **כי ה' אלהיך ברכך**. לפיכך לא תכפו את טובתו להראות כאלו אתם
עניים, אלא הראו עצמכם עשירים:

(ח) וְנִעְבְּרָה מֵאֵת אֲזִיזֵינוּ בְּנֵי עֵשָׂו הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעֲרֵי
מִדְבַּר הָעֲרָבָה מֵאֵילַת וּמֵעֲצֵינִי גֵבֶר (ט) וְנִפְּן

ונעבר דרך מדבר מואב: ועברנא מלות אחונא בני עשו
דיתבין בשער מאורח מישרא מאילת ומעציון גבר ואתפנינא ועברנא אורח
מדברא דמואב:

רס"י ונפן ונעצר. לכד כפון, הפכנו פנים להלוך רוח מזרחית:

(ט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל-תֵּצֵר אֶת-מוֹאָב וְאֶל-
תִּתְּצֵר בָּם מִלְּזִמְהָ כִּי לֹא-אֵתָן לָךְ מֵאֶרְצוֹ
יִרְשָׁה כִּי לְבָנָי-לוֹט נָתַתִּי אֶת-עָרַי יִרְשָׁה: וַאֲמַר
יְיָ לִי לֹא תִצּוֹר עַל מוֹאָבָאִי וְלֹא תִתְּגַרִּי לְמַעַבְד עִמָּהוּן קָרַב אָרִי לֹא אֶתָּן לָךְ
מֵאֶרְעָה יִרְשָׁה אָרִי לְבָנֵי לוֹט יִהְיֶיבִית יָת לְחֵצֵת יִרְשָׁה:

רס"י ואל תתגר וגו'. לא חסר להם על מואב אלא מלחמה, אבל מיראים
היו אותם ונראים להם כשהם מזינים, לפיכך כתיב (במדבר כב, ג) ויגר מואב
מפני העם שהיו שוללים ובוזזים אותם. אבל צבני עמון נאמר (פסוק יט) ואל
תתגר צם, שום גרוי, בשכר כניעות אדם שלא פרסמה על אביה כמו שעשתה
הצבירה, שקראה שם צנה, מואב: ער. שם המדינה:

(י) הָאֲמִיּוֹת לְפָנָי יֵשְׁבוּ בַּה עִם גְּדוֹל וְרַב וְרַם
כְּעֲנָקִים: אִימְתָנִי מִלְּקַדְמִין וְתִיבּוּ בַּה עִם רַב וְסָגִי וְתִקִּיף כְּגִבְרָא:

רס"י האמים לפנים וגו'. אתה סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לו לאברהם
לפי שהאמים שהם רפאים ישבו בה לפנים, אבל לא זו היא כי אותם רפאים
הורשתי מפני צני לוט והושבתים תחתם:

(יא) רְפָאִים יֵוָּשְׁבוּ אִף-הֵם כְּעֲנָקִים וְהַמְּאָבִיּוֹת
יִקְרְאוּ לָהֶם אֲבִיּוֹת: גְּבָרִין מִתְחַשְׁבִּין אִף אֲנֹן כְּגִבְרָא וּמוֹאָבָאִי
קָרוּ לָהוּן אִימְתָנִי:

רס"י רפאים יחשבו וגו'. רפאים היו נחשבים אותם אמים כענקים
הנקראים רפאים על שם שכל הרואה אותם ידיו מתרפות: אמים. על שם

פארימאס מטלת על הצרות, וכן (פסוק יב) ובשעיר יצבו החרים ונתתם לבני עשו:

(יב) ובשעיר יצבו החרים לפניהם ובני עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו ותזותם כאשר עשה ישראל לארץ ירשתו אשר-נתן יהוה להם: ובשעיר יתיבו חראי מלקדמין ובני עשו תרכנו ושאנון מקדמיהון ויתיבו פאתרהון פמא די עבד ישראל לארעא ירתתה דיהב יי להון:

רפ"י יירשום. לשון הוה, כלומר נתתי זהם כח שהיו מוריקים אותם והולכים:

(יג) עתה קמו ועברו לכם את-גזל זרד ונעבר את-גזל זרד: פעו קומו ועברו לכון ית נחלא דזרד ועברנא ית נחלא דזרד: והימים אשר-הלכנו במקדש ברנע עד אשר-עברנו את-גזל זרד שלשים ושמנה שנה עד-תם כל-הדור אנשי המלוכה בקרב המזונה כאשר נשבע יהוה להם: ויזמא די הלכנא מרקס גיאה עד די עברנא ית נחלא דזרד תלתין ותמני שנין עד דסר כל דרא גברי מגיחי קרבא מגו משריתא פמא די קיים יי להון: (טו) וגם יד-יהוה היתה בם להמם בקרב המזונה עד תבום: ואף מחא מו קדם יי הות בהון לשציותהון מגו משריתא עד דשלימו:

רפ"י היתה צם. למהר ולהמם צחוך ארבעים שנה שלא יגרמו לבניהם עוד להתעב במדבר:

(יט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-תָּמוּ תָמוּ כָּל-אֲנָשֵׁי הַבְּלֹזָזִים
לְמוֹת מִקָּרֵב הָעָם: (ס) וַהֲוֶה כִּד שְׁלִימוֹ כָּל גְּבָרֵי מְגִיחֵי קָרְבָּא
לְמִמַּת מְגוֹ עֲמָא: (יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וּמְלִיל יִי עָמִי
לְמִימָר:

רס"י ויהי כאשר תמו וגו'. וידבר ה' אלי וגו'. אבל משלוח המרגלים עד כאן לא נאמר צפרקה זו, וידבר, אלא ויאמר, ללמדך, שכל שלשים ושמנה שנה שהיו ישראל נזופים לא נתיחד עמו הדבור בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת, ללמדך, שאין השכינה שורה על הנביאים אלא בצביל ישראל: אנשי המלחמה. מנן עשרים שנה היואלים בצבא:

(יח) אֲתָה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת-גְּבוּל מוֹאָב אֶת-עַר:
אֶת עֹבֵר יוֹמָא דִּין ית תַּחֲוִים מוֹאָב ית לְחִית: (יט) וְקָרַבְתָּ בְּנֵי
עַמּוֹן אֶל-תְּצַרְחֶם וְאֶל-תְּתַגֵּר בָּם כִּי לֹא-אֶתָּן
בַּמֶּדְיָנִים-עַמּוֹן לְךָ יִרְשָׁה כִּי לְבָנֵי-לוֹט
נִתְּתִיהָ יִרְשָׁה: וְתִקְרַב לְקַבֵּל בְּנֵי עַמּוֹן לֹא תִצּוּר עֲלֵיהוֹן וְלֹא תִתְגַּרֵּי
לְמַעַבְד עֲמָהוֹן קָרַב אֲרִי לֹא אֶתָּן מֵאֲרַעָא בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יִרְשָׁה אֲרִי לְבָנֵי לוֹט
יְהִיבִיתָה יִרְשָׁה:

רס"י אתה עבר היום את גבול מואב וגו' וקרבת מול בני עמון וגו'. מכאן שארץ עמון לא לפון:

(כ) אֲרִץ-רְפָאִים תִּזְוַעֲבֶב אֶף-הָוָא רְפָאִים
יִשְׁבוּ-בָהּ לְפָנִים וְהָעַמּוֹנִים יִקְרְאוּ לָהֶם
זְמוּזָבִים: אֲרַעָא גְבָרָא מִתְחַשְׁבָּא אֶף הִיא גְבָרִין יְתִיבוּ בָהּ מְלַקְדָּמִין
וְעַמּוֹנָאֵי קָרוּ לָהוֹן חֲשָׁבָנִי:

רס"י ארץ רפאים תחשב. ארץ רפאים נחשבת אף היא לפי שהרפאים יסבו זה לפנים, אבל לא זו היא שנתתי לאזניהם:

(כא) עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעַנְקֵי וַיִּשְׁמִיְדוּם יְהוָה מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשׁוּם וַיִּשְׁבּוּ תַּזְזֹתָם: עם רב וסגִי ונתקוף

כגברא ושצנוו יי מקדמ יהון ותרננו ויתיבו באתריהון: **(כב) כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לִבְנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעֵיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת-הַזּוֹרִי מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשׁוּם וַיִּשְׁבּוּ**

תַּזְזֹתָם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: כמא די עבד לבני עשו דנתבון בשעיר די שצי ית חוראי מקדמיהון ותרננו ויתיבו באתריהון עד יומא הדין: **(כג) וְהָעַוִּים הַיֹּשְׁבִים בְּזוֹצָרִים עַד-עֵזָה כִּפְתָרִים הַיֹּצְאִים מִכִּפְתָּר הַשְּׁמִיְדִים וַיִּשְׁבּוּ תַּזְזֹתָם:** ועואי דנתבין בדפיהם עד עזה קפוטקאי דנפקו מקפוטקאי שציונוו ויתיבו באתריהון:

רס"י והעוים היושבים בחכרים וגו'. עוים מפלשתים הם, שעמהם הם נחשבים כספר יהושע, שנאמר (יהושע יג, ג) חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים. ומפני השבועה שנשבע אזניהם לאזימלך לא יוכלו ישראל להוציא ארצם מידם, והבאתי עליהם כפתורים והשמידום ויסבו תחתם, ועכשיו אתם מתרים לקחתה מידם:

(כד) קוֹמּוּ סֵעוּ וְעַבְרוּ אֶת-זֶזַל אֲרִנָּן רְאֵה זֹתְתִי בַיָּדְךָ אֶת-סִיזֹן מִלְכָּךְ-וַיִּשְׁבּוּן הָאֲבוֹרִי וְאֶת-אַרְצוֹ הַזֶּזַל רֵשׁ וְהַתְּגָר בּוֹ מִלְּזֹמָה:

קומו טולו ועברו ית נחלא דארנוו חזי דמסרית ביידך ית סיחון מלכא דחשבון אמורא ונת ארעה שרי לתרכותה ואתגרי למעבד עמה קרבא: **(כה) הַיּוֹם הַזֶּה**

אֶזְזַל תֵּת פְּזֻזְדָּךְ וַיִּרְאֲתֶךָ עַל-פְּנֵי הָעַבְיִים תַּזּוֹת
כָּל-הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוֹן שְׁמִיעֶךָ וְרָגְזוּ וּזְזוּ וּזְזוּ

בַּפְּנֵיךָ: יומא קדין אַשְׁרֵי לְמַתְּנוּ זְעַתְּךָ וְדַחְלֶתְךָ עַל אַפֵּי עַמְּמִנָּא דִּי תַחֲוֹת כָּל
שְׁמִינָא דִּי יִשְׁמְעוֹן שְׁמִיעֶךָ וַיִּזְוַעוּ וַיִּדְחֲלוּ מִן קִדְמָךָ:

רש"י תחת כל השמים. למד שעמדה חמה למשה ביום מלחמת עוג ונודע
הדבר תחת כל השמים:

(כו) וְאֶשְׁלֹז בַּמִּלְאָכִים מִמִּדְבַּר קְדֻמוֹת אֶל-
סִיזוֹן בְּיַד זְעַבּוֹן דְּבָרֵי שְׁלוֹם לֵאמֹר: וּשְׁלַחִית
אַגְדִּין מִמִּדְבָּרָא דְקִדְמוֹת לְוֹת סִיחוֹן מִלְכָּא דְחֻשְׁבוֹן פְּתַגְמֵי שְׁלָמָא לְמִימָר:

רש"י ממדבר קדמות. אף על פי שלא כוני המקום להרא לסיחון לשלום,
למדתי ממדבר סיני מן התורה שקדמה לעולם. כשזא הקדוש צרוך הוא
לתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל, וגלוי לפניו שלא יקבלוה ואף
על פי כן פתח להם בשלום, אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. דבר
אחר ממדבר קדמות, ממך למדתי שקדמת לעולמך בדברים. יכול היית
לשלוח צרק אחד ולשרוף את המצריים, אלא שלחתי מן המדבר אל פרעה
לאמר (שמות ה, א) שלח את עמי, במתון:

(כו) אֶעֱבְרָה בְּאַרְצֶךָ בְּהַרְרֶךָ בְּהַרְרֶךָ אֵלֶיךָ לֹא
אֶסּוּר יְמִינִי וְשִׁמְאוֹל: אַעֲבֹר בְּאַרְעֶךָ בְּאַרְחָא בְּאַרְחָא אֶזְל לָא אֶסְטִי
נְמִינָא וְשְׁמִמָּלָא: (כח) אֶכֶל בַּכֶּסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֶכְלֵתִי
וּבַיִם בַּכֶּסֶף תִּתֶן-לִי וְשִׁתִּיתִי הֵק אֶעֱבְרָה
בְּרַגְלִי: עֲבוּרָא בַכֶּסֶפָא תִזְבֹּן לִי וְאִיכּוּל וּמִנָּא בַכֶּסֶפָא תִתֶּן לִי וְאֶשְׁתִּי לְחוּד
אַעֲבֹר בְּרַגְלִי: (כט) כָּאֲשֶׁר עָשׂוּ-לִי בְנֵי עֵשָׂו הַיִּשְׁבִּיִם

בְּשַׁעִיר וְהַמּוֹאֲבִים הַיְשָׁבִים בְּעַר עַד אֲשֶׁר-
אָעֵבֶר אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: כָּמָא די עבדו לי בני עשו דיתבין בשעיר ומואבאי
דיתבין בלחית עד דאעבר ית ירדנא לארעא די אלקנא יחב לנא:

רס"י כאשר עשו לי בני עשו. לא לענין לעבור את ארצם אלא לענין מכר
אוכל ומים: עד אשר אעבר את הירדן. מוסב על אעברה בארץ:

(ט) וְלֹא אָבָה סִיזוֹן מִכָּךְ זֹשְׁבוֹן הָעֵבֶרְנוּ בּוֹ כִּי-
הִקְשָׁה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-רוּזוֹ וְאִמֵּן אֶת-
לִבָּבוֹ לְמַעַן תִּתֶּנוּ בַּיָּדךָ כִּיּוֹם הַזֶּה: (ס) וְלֹא אָבִי סִיחוֹן
מִלָּפָא דחשבון למשבקנא למעבר בתחומה ארי אקשי ?? אלקד ית רוחה ותיקיף
ית לבה בדיל לממסרה בידיך פיומא הדין: (לא) וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי רְאֵה הַזּוֹלָתִי תֵּת לְפָנֶיךָ אֶת-סִיזוֹן
וְאֶת-אַרְצוֹ הַזּוֹל רֵשׁ לְרֵשֶׁת אֶת-אַרְצוֹ: וַאֲמַר ??
לי חזי שריתי לממסר קדמך ית סיון וית ארעה שרי לתרכותה למירת ית
ארעה:

רס"י החלתי תת לפניך. כפה שר של אמוריים של מעלה תחת רגליו של
מסה והדריכו על אחרו:

(לב) וַיֵּצֵא סִיזוֹן לְקָרְאֵתָנוּ הוּא וְכָל-עַמּוֹ
לְמַלְזוּמָה יְהִצֵּה: ונפק סיון לקדמותנא הוא וכל עמה לאגחא
קרבא ליהא:

רס"י ויאלא סיחון. לא סלח בסציל עוג לעזור לו, ללמדך סלח היו כריכים זה לזה:

(לג) וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ וַנָּךְ אֶתּוֹ וְאֶת-
(לד) בָּנָיו וְאֶת-כָּל-עַמּוּם: וּמִסֵּרָה יִי אֱלֹהֵנָּה קְדָמָנָה וּמִחֲנָה יִתֵּן
וְיֵת בְּנוֹהֵי וְיֵת כָּל עַמָּה:

רס"י ואת בניו. בנו כתיב, שהיה לו בן גבור כמותו:

(לד) וַנִּלְכֹּד אֶת-כָּל-עָרָיו בְּעֵת הַהוּא וַנְּזַוְרֵם
אֶת-כָּל-עֵיר מִתֶּם וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף לֹא
הַנְּשִׂאָרָנוּ שְׂרִיד: וּכְבָשָׁנָה יֵת כָּל קְרוּוֹהֵי בְעַדָּנָה הַהִיא וְגַמְרָנָה יֵת כָּל
קְרוּי גְבָרָנָה וְנִשְׂאָה וְטַפָּלָה לֹא אֲשָׁאֲרָנָה מִשִּׁזְב:

רס"י מתם. אנשים. בזאת סיחון נאמר בזונו לנו לשון בזה, שהיתה חציבה עליהם ובזוזים איש לו, וכסבאו לבזת עוג כבר היו סצעים ומלאים והיתה בזויה בעיניהם ומקרעין ומסליכין בהמה ובגדים ולא נטלו כי אם כסף וזהב. לכך נאמר (דברים ג, ז) בזונו לנו, לשון בזיון. כך נדרש בספרי בפרשת (במדבר כה, א) וישב ישראל בשטים:

(לה) רַק הַבְּהֵמָה בְּזוּזָנוּ לָנוּ וְשִׁלַּל הָעָרִים אֲשֶׁר
לְכַדָּנוּ: לְחֹד בְּעִירָא בְּזָנָה לָנָה וְעַדִּי קְרוּוָּנָה דִּי כְּבָשָׁנָה: (לו) מִעֵרְעֵר
אֲשֶׁר עַל-שְׂפַת-נְזוּל אַרְנָן וְהָעֵיר אֲשֶׁר בְּנְזוּל
וְעַד-הַגְּלֵעָד לֹא הָיְתָה קְרִיָּה אֲשֶׁר שָׁגְבָה
בְּמִנְנוּ אֶת-הַכָּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ: מִעֵרְעֵר
דִּי עַל פִּיף נַחְלָה דְאַרְנָן וְקִרְתָּא דִּי בְּנַחְלָה וְעַד גְּלֵעָד לֹא הוּת קִרְתָּא דִּי תִקְפַּת

מננא ית כלא מסר יי אלהנא קדמנא : (ז) רק אל-ארץ בני-
עמון לא קרבת כל-יד נזול יבך וערי ההר
וכל אשר-צנה יהנה אלהינו: לחוד לארעא בני עמון לא
קרבתא כל כין נחלא יובקא וקרני טורא וכל די פקיד יי אלהנא :

רס"י כל יד נחל יבך. כל אכל נחל יבוק: וכל אשר כוה ה' אלהינו. שלא
לכבוש, הנחנו:

ג (ח) ונפון ונעל הירך הבשן ויצא עוג מלך-הבשן
לקראתנו הוא וכל-עמו למלחמה אדרעי:
ואתפנינא וסלקנא ארח דמתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותנא הוא וכל עמה
לאגחא קרבא אדרעי :

רס"י ונפון ונעל. כל כד כפון הוא עליה:

(ב) ויאמר יהוה אלי אל-תירא אתו כי בידך
נתתי אתו ואת-כל-עמו ואת-ארצו ועשית
לו כאשר עשית לסיוון מלך האמורי אשר
יושב בוזשבון: ואמר יי לי לא תדחל מניה ארי בידך מסרית גתה
ות כל עמה ונת ארעה ותעבד לה כמא די עבדתא לסיוון מלכא דאמראה די
גתב בוששבון :

רס"י אל תירא אתו. ובסיוון לא הכרך לומר אל תירא אתו, אלא מתירא
היה משה שלא תעמוד לו זכות ששמע לאברהם שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא
הפליט, והוא עוג:

(א) וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיַדְנוּ גַם אֶת-עֹוג מֶלֶךְ-
הַבָּשָׁן וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וַנִּכְהוּ עַד-בְּלֹתֵי
הַשָּׂאִיר-כֹּן שְׂרִיד: וּמִסֵּר יי אֱלֹהֵנָא בִידְנָא אָף ית עֹוג מֶלֶכָּא דְמִתְנָן
וְיָת פֶּל עֵמָה וּמַחֲנוּהִי עַד דְלָא אֲשַׁתְּאַר לֶה מְשֻׁב: (ד) וַנִּלְכֹּד אֶת-
כָּל-עָרָיו בְּעֵת הַהוּא כֹּל הַיְתָהּ קָרְיָה אֲשֶׁר
לֹא-לִקְוֹזָנוּ מֵאַתֶּם שְׂעִים עִיר כָּל-זֶבֶל
אַרְגָּב מִמְּלֶכֶת עֹוג בַּבָּשָׁן: וּכְבִשְׁנָא יָת פֶּל קְרוּוְהִי בְעַדְנָא
הָהִיא לֹא הָוּת קָרְתָּא דִי לֹא נִסְבְּנָא מִנְהוֹן שְׁתִּין קְרוּין פֶּל בֵּית פְּלֹד טְרַכּוּנָא
מְלֻכּוּתָא דְעֹוג בְּמִתְנָן:

רש"י חבל ארגב. מתרגמנן בית פלך טרכונא. וראיתי תרגום ירושלמי,
במגלת אסתר קורא פלטין טרכונין. למדתי חבל ארגוב הפרסיא, היכל מלך,
כלומר שהמלכות נקראת על שמה. וכן את הארגוב דמלכים (מלכים ב' טו, כה)
אכל היכל מלך, הרגו פקח בן רמליהו לפקחיה בן מנחם:

(ה) כָּל-אֶלֶּה עָרִים בְּצִרְתֵּי זֹוּמָה גְבוּהָ דְלִתִּים
וּבְרִיזוֹ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבִּיָּה מְאֹד: פֶּל אֲלִין
קְרוּין פְּרִיכוֹ מִקְפוֹ שׁוּר רָם דִּילְהוֹ דְשִׁין וְעַבְרִין בַּר מִקְרוּי פְּצַחְנָא סְגִי לַחְדָּא:

רש"י מערי הפרזי. פרוזות ופתוחות בלא חומה, וכן (זכריה ב, ח) פרוזות תשב
ירושלם:

(ו) וַנִּזְזָרֵם אֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיזוֹן מֶלֶךְ:
זִשְׁבוֹן הַזָּזִרִם כָּל-עִיר מִתָּם הַזְּשִׁים וְהַטָּף:
וְגַמְרָנָא יְתָהוֹן כְּמָא דִי עַבְדְּנָא לְסִיחוֹן מֶלֶכָּא דְחֻשְׁבוֹן גַּמֵּר פֶּל קְרוּי גְבַרְיָא נְשִׂיא
וְטַפָּלָא:

(ו) וְכָל-הַבְּהֵמָה וְשִׁלְל הָעָרִים בְּזוּזוֹ לָנוּ: וְכָל בְּעִירָא
 וְעָדֵי קְרוּנָא בְּזָנָא לָנָא: (ח) וַנִּכְּזוּ בְּעֵת הַהוּא אֶת-הָאָרֶץ
 בְּיַד שִׁנְי מַלְכֵי הָאֲבוּרֵי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן
 בְּזוּזוֹל אֲרָנָן עַד-הַר זֹרְבָּאוֹן: וְנִסְבְּנָא בְּעַדְנָא חַהֲיָא יַת אֲרַעָא
 מִיַּד תְּרִין מַלְכֵי אֲמֵרָאָה דִּי בְּעֶבְרָא דִּירְדְנָא מִנְחָלָא דְאַרְנָן עַד טוּרָא דְחֶרְמוֹן:

(ט) צִידָנִים יִקְרְאוּ לְזֹרְבָּאוֹן שְׂרִין וְהָאֲבוּרֵי
 יִקְרְאוּ-לוֹ שְׂנִיר: צִידָנָאֵי קִרְאוּ לְחֶרְמוֹן סְרִין וְאֲמֵרָאֵי קִרְאוּ לֵה טוּר
 תִּלְגָּא:

צידנים יקראו לחרמון וגו'. ובמקום אחר הוא אומר (דברים 7, מה) ועל
 הר שיחון הוא חרמון, הרי לו ארבעה שמות למה הצרכו לכתב, להגיד שזה
 ארץ ישראל, שהיו ארבע מלכיות מתפארות בכך, זו אומרת על שמי יקרא,
 וזו אומרת על שמי יקרא: שניה. הוא שלג בלשון אשכנז [שנעע] ובלשון
 כנעני:

(י) כָּל אֲעָרֵי הַבְּיַשָּׁר וְכָל-הַגְּלָעָד וְכָל-הַבְּשָׁן
 עַד-סִלְכָה וְאֲדָרְעֵי עָרֵי מְמַלְכָת עֹוג בְּבִשָּׁן:
 כָּל קְרוּי מִיִּשְׂרָאֵל וְכָל גְּלָעַד וְכָל מִתְנָן עַד סִלְכָה וְאֲדָרְעֵי קְרוּי מְמַלְכָתָא דְעֹוג
 בְּמִתְנָן: (יא) כִּי רַק-עֹוג מִלְּךָ הַבְּשָׁן זִשְׂאֵר מִיַּתֵּר
 הָרְפָאִים הִגָּה עֲרֵשׁוֹ עֲרֵשׁ בְּרוּל הִלָּה הוּא
 בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תִּשְׁעֵ אַמּוֹת אֲרָכָה וְאֲרַבַּע

אַמוֹת רוֹזְבָה בְּאַמוֹת-אִישׁ: אַרְי לְחוּד עוֹג מִלְכָּא דְמִתְנָן
אֲשֵׁתָאָר מִשְׁאָר גְּבַרְיָא הָא עֲרִסָה עֲרִסָא דְפְרִזְלָא הִלָּא הִיא בְּרַבַּת בְּנֵי עֲמוּן תְּשַׁע
אֲמִין אֲרַפָּה וְאַרְבַּע אֲמִין פְּתִיחַ בְּאַמַּת מְלֻךְ:

רס"י מיתר הרפאים. שהרגו אמרפל וחזריו בעסקתרות קרנים והוא פלט
מן המלחמה שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט זהו עוג: באמת איש. באמת
עוג:

(יב) **וְאֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשֶׁנוּ בְּעֵת הַהוּא
מִעֲרֵעַר אֲשֶׁר-עַל-נְזֹזֹל אֲרֶזֶן וְזֹזְצֵי הָר-**
הַגְּלֵעָד וְעָרְיוּ זְתָתֵי כָּרְאוּבֵנִי וְכִלְדַּי: וְיַת אֲרַעָא הָדָא
יְרִיתְנָא בְּעֵדְנָא הֵהִיא מִעֲרֵעַר דִּי עַל נְחֵלָא דְאַרְנֹן וּפְלִגּוֹת טוּרָא דְגִלְעָד וְקִירוּוְהִי
יְהִבִית לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן וְלְשִׁבְטָא דְגָד:

רס"י ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא. האמורה למעלה, (פסוק ח) מנחל
ארנון ועד הר חרמון: מערער אשר על נחל ארנון. אינו מחזר לראשו של
מקרא אלא לסופו, על נתתי לראובני ולגדי. אבל לענין ירשה עד הר חרמון
היה:

(יג) **וְיִתֵּר הַגְּלֵעָד וְכֹל-הַבְּשָׁן מִמְּלֶכֶת עוֹג זְתָתֵי
לְזֹזְצֵי שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה כֹּל זֹזְבֹּל הָאָרֶץ לְכֹל-**
הַבְּשָׁן הַהוּא יִקְרָא אֶרֶץ רַפָּאִים: וְשִׁאָר גִּלְעָד וְכֹל מִתְנָן
מִלְכוּתָא דְעוֹג יְהִבִית לְפְלִגּוֹת שִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה כֹּל בֵּית פְּלֻזְטָרְכוּנָא לְכֹל מִתְנָן
הֵהוּא מִתְקַרֵי אֲרַעָא גְּבַרְיָא:

רס"י ההוא יקרא ארץ רפאים. היא אותה שנתתי לאברהם:

(יד) יֵאָמֵר בֶּן-מְנַשֶּׁה לָקֹזֵז אֶת-כָּל-זֹכֵל אֶרֶב
עַד-גָּבֹל הַגְּשׁוּרִי וְהַמְעֵכְתִי וַיִּקְרָא אֹתָם
עַל-שֵׁמוֹ אֶת-הַבָּשָׂן זִזוֹת יֵאָמֵר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

יֵאָמֵר בֶּר מְנַשֶּׁה נְסִיב יָת כָּל בֵּית פְּלֹד טְרַכּוֹנָא עַד תַּחֲוּם גְּשׁוּרָא וְאַפְקִירוֹס וְקָרָא
יְתַחֲוֹן עַל שְׁמָה יָת מַתְנֹן כְּפָרְנִי יֵאָמֵר עַד יוֹמָא הַדִּין: (טו)

וְלִמְכִיר זָתַתִּי אֶת-הַגָּלְעָד: וְלִמְכִיר יְהִבִית יָת

גַּלְעָד: (טז) וְקָרָא בְנֵי וְלִגְדֵי זָתַתִּי בֵּין-הַגָּלְעָד וְעַד-

זִזוֹל אֶרֶבֶן תַּוֹךְ הַזִּזוֹל וְגָבֹל וְעַד יִבְכַּק הַזִּזוֹל

גָּבֹל בְּנֵי עַמּוֹן: וְלִשְׁבֻט דְרָאבּוֹ וְלִשְׁבֻט דְגָד יְהִבִית מוֹ גַּלְעָד וְעַד

נְחֻלָּא דְאֶרְבּוֹ גּוֹ נְחֻלָּא וְתַחֲוּם וְעַד יוֹבְקָא דְנְחֻלָּא תַּחֲוּם בְּנֵי עַמּוֹן:

רס"י תוך הנחל וגבול. כל הנחל ועוד מעבר לשפתו, כלומר עד ועד בכלל

ויותר מכאן:

(יז) וְהָעֶרְבָה וְהַיַּרְדֵּן וְגָבֹל מִכְּנָרַת וְעַד יָם

הָעֶרְבָה יָם הַמִּלְחֹז תַּזּוֹת אֲשֶׁר־תַּהְפֹּסֶטָה

מִזְרָזָה: וּמִיִּשְׂרָאֵל וְנִרְדְּנָא וְתַחֲוּמָה מִגְּנוֹסָר וְעַד יִמָּא דְמִיִּשְׂרָאֵל יִמָּא דְמַלְחָא

תַּחֲוֹת מִשְׁפָּד מְרַמְתָּא מְדִינְחָא:

רס"י מכנרת. מעבר הירדן המערבי הוא ונחלת בני גד מעבר הירדן

המזרחי, ונפל בגורלם רוחב הירדן כנגדם ועוד מעבר שפתו עד כנרת וזהו
שנאמר והירדן וגבול, הירדן ומעבר לו:

(יח) וְאַצּוֹ אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם זָתַן לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ

זֹכֹלְצִים תַּעֲבְרוּ לִפְנֵי אֲזִיכֶם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל

כָּל-בְּנֵי-זוּלָּה: ופקדית יתכון בעדנא ההיא למימר יי אלהכון יתב לכון ית ארעא הדא למירתה מנרזין תעברון קדם אחיכון בני ישראל כל מנרזי חילא:

רס"י ואלו אתכם. לבני ראובן ולבני גד היה מדבר: לפני אחיכם. הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים, ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר (דברים לג, ט) וטרף זרוע אף קדקד:

(יט) רַק נְשִׁיכֶם וְטַפְלֶכֶם וּבְמִקְנֵכֶם יִדְעֵתִי כִּי-מִהֲגֵה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: לחוד נשיכון וטפלקון ובעירכון ידענא ארי בעיר סגי לכון יתבון

בקרוביכון די יהבית לכון: (כ) **מפטיר** עַד אֲשֶׁר-יִזְיֹן יְהוָה

אֶל-אֲזִיכֶם כְּכֶם וַיִּרְשׁוּ גַם-הֵם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן

וְשָׁבְתֶם אִישׁ לִירֵשׁוֹתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: עד די יניח יי לאחיכון פנותון אף אנון ית ארעא דיי אלהכון יתב להון בעברא

דירדנא ויתתובון גבר לירתתה די יהבית לכון: (כא) **וְאֵת-יְהוֹשׁוּעַ**

צִוִּיתִי בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר עֲיִנֶיךָ הָרְאֵת אֶת

כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשָׂלֵל

הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כִּן-יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל-

הַבְּמִלְכּוֹת אֲשֶׁר אֲתָה עֹבֵר שָׂמָּה: ונת יהושוע פקדית בעדנא ההיא למימר עיניך חזאן ית כל די עבד יי אלהכון לתרין מלכא האליון

פו יעבד יי לכל מלכותא די את עבר לתמן: (כב) **לֹא תִירָאוּם כִּי**

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְוָזִים לָכֶם: לא תדחלון (ססס)

הפטר דברים - ישעיה א

א (א) וזון ישעיהו בן-אמוץ אשר זזה על-יהודה וירושלם בימי עזיהו יותם און וזקהו מלכי יהודה: (ב) שבעו שמים והאזני ארץ כי יהוה דבר בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי: (ג) ידע שור קנהו וזמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן: (ד) הוי זוטא עם כבד עון זרע מרעים בנים משזזיתים עזבו את-יהוה נאצו את-קדוש ישראל גזרו אזור: (ה) על מה תכו עוד תוסיפו סרה כל-ראש לזולי וכל-לבב הוי: (ו) מכף-רגל ועד-ראש אין-בו מתם פצע וזבורה ומכה טריה לא-זרו ולא זבשו ולא רכה בשמן: (ז) ארצכם שממה עריכם שרפות אש אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה כמהפכת זרים: (ח) וזותרה בת-ציון כסכה בכרם כמלונה במקשה כעיר נצורה: (ט) לולי יהוה צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדם הלינו לעמרה דמינו: (י) שבעו דבר-יהוה קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה: (יא) למה-לי רב-זבויכם יאמר יהוה שבעתי עלות איכים וזלב מריאים ודם פרים

וּכְבָשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא זִוְּצִיתִי: ^(ב) כִּי תִבְאוּ לָרְאוֹת פָּנָי
 מִי-בִקֵּשׁ וְאֵת מִיְדָכֶם רִמַּס זְוִצְרִי: ^(ג) לֹא תוֹסִיפוּ
 הָבִיא מִנְזוֹת-שָׂוֵא קָטַרְתַּת תּוֹעֵבָה הִיא לִי זֹדֶשׁ
 וְשִׁבְתָּ קָרָא מִקָּרָא לֹא-אוֹכֵל אֲנִי וְעִצְרָה: ^(ד)
 זֹדֶשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֵאָה נִפְשֵׁי הָיוּ עָלַי לְטָרוֹז
 נְלֵאִיתִי נְשֵׂא: ^(ה) וּבְפָרְשֵׁיכֶם כִּפִּיכֶם אֲעֲלִים עֵינַי בְּכֶם
 גַּם כִּי-תִרְבוּ תִפְקֶה אֵינְנִי שְׂמֹעַ יְדֵיכֶם דְּבָמִים מִקְּאוֹ:
^(ו) רִוְצוֹ הַזֶּכֶר הָסִירוּ רַע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְעֵד עֵינַי זֹדְלוֹ
 הָרַע: ^(ז) לְמַדּוֹ הֵיטֵב דְרֵשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ זִמּוּץ
 שְׁפָטוּ יִתּוֹם רִיבּוֹ אֲלִמְנָה: ^(ח) לְכוּ-נָא וְנִכְזָזָה יֹאמַר
 יְהוָה אִם-יְהִיוּ זִוְצְאֵיכֶם כְּשֵׁנִים כְּשֵׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם-
 יֵאדְרִימוּ כִתּוּלַעַ כְּצֶמֶר יְהִיוּ: ^(ט) אִם-תֵּאבְדוּ וְשִׁמְעֶתֶם
 טוֹב הָאָרֶץ תֵּאכְלוּ: ^(י) וְאִם-תִּמְאַנּוּ וּבְמִרְיָתֶם זָרַב
 תֵּאכְלוּ כִּי פִי יְהוָה דְּבַר: ^(יא) אֵיכָה הִיִּתְהָ לְאוֹנָה קָרִיָּה
 נְאֻמְנָה מִלְּאֵתִי מִשְׁפָּט צֶדֶק יִלְיִן בָּהּ וְעֵתָה מְרֻצְוִים:
^(יב) כִּסְפָּר הִיָּה לְסִיגִים סִבְאָר מִהוֹל בְּבָמִים: ^(יג) שָׂרִיף
 סוֹרְרִים וְזוֹבְרֵי גִנְבִים כֹּלֹּ אֲהָב שְׁזוֹד וְרִדָּף שְׁלִמְנִים
 יִתּוֹם לֹא יִשְׁפָטוּ וְרִיב אֲלִמְנָה לֹא-יָבוֹא אֲלֵיהֶם: ^(יד)
 לָכֵן נָאִם הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל הוּא
 אֲנֻזּוֹם מִצְרִי וְאֲנֻקְבָּה מֵאוֹיְבָי: ^(טו) וְאֲשִׁיבָה יָדִי עָלֶיךָ
 וְאֲצַרְף כִּסְפָּר סִיגֶיךָ וְאֲסִירָה כָּל-בְּדִילֶיךָ: ^(טז) וְאֲשִׁיבָה
 שְׁפָטֶיךָ כְּבָר אֲשֵׁנָה וְיַעֲצִיךָ כְּבִתְזוּלָה אֲזוֹרִי-כֵן יִקָּרָא
 לָךְ עִיר הַצֶּדֶק קָרִיָּה נְאֻמְנָה: ^(יז) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְקֶה
 וְשִׁבְיָהּ בְּצֶדֶקָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק יח

א. כיצד בוצרים בית הפרס, מזים על האדם ועל הכלים, ושונים ובוצרים ומוציאים חוץ לבית הפרס, ואחרים מקבלים מהם ומוליכים לגת. אם נגעו אלו באלו, טמאים כדברי בית הלל. בית שמיאי אומרים, אויז את המגל בסיב או בוצר בצור ונותן לתוך הכפישה ומוליך לגת. אמר רבי יוסי, במה דברים אמורים, בפרס הנעשה בית הפרס. אבל נוטע בית הפרס, ימכר לשוק:

ברטורה (6) כילד בוצרין בית הפרס. ויהיו הענבים שגדלו בו טהורים: מזין על האדם ועל הכלים. בשלישי: ושונים. בשביעי: ומוליחין חוץ לבית הפרס. ואע"ג דהבוצר לגת הוכשר לקבל טומאה והוא משמונה עשר דבר שגזרו בו ציום, הני מילי לטומאה דאורייתא, אבל לטומאת בית הפרס דרבנן היא לא חשבינן לה הכשר. ומשום הכי נקט ותני מזין על האדם ועל הכלים כדי שיהיו טהורים מטומאה דאורייתא, ואע"פ שחוזרין ומיטמאין בבית הפרס בשעת בצירה, תו לא מיטמאו ענבים בנגיעתם משום טומאת בית הפרס כל כמה דלא הוכשר הכשר גמור: ואחרים. שלא נכנסו בבית הפרס: מקבלין. מן הבוצרים: ומוליכין לגת. בכלים אחרים. אבל הבוצרים אין מוליכין אותן לגת, לפי שהגת מלא משקין ומתכשרי בהו הכשר גמור: ואם נגעו אלו ואלו. הבוצרים נגעו באחרים המקבלין: טמאים. המקבלים ומטמאין כל הענבים, שהאדם שנטמא בבית הפרס נעשה אב הטומאה ומטמא אדם וכלים: בית שמיאי אומרים אויז את המגל. דסברי הבוצר לגת הוכשר אפילו לטומאת בית הפרס, ומשום הכי כריך שיאחז המגל שהוא בוצר בו: בסיב. של דקל, דלא מקבל טומאה: או בוצר בצור. והוא אבן חדה דלאו כלי היא: ונותן לתוך הכפישה. כלי גדול שכובשים בו זיתים דלאו בת קבולי טומאה היא: ומוליך לגת. אפילו הוא עצמו, כיון דזהיר ואית ליה היכרא שמניח בכפישה לא נגע: במה דברים אמורים בכרם הנעשה בית הפרס. שהיו גפנים ואילנות נטועים בו קודם שנעשה בית הפרס: אבל הנוטע. לכתחילה בבית הפרס: ימכר לשוק. דקנסינן ליה מפני שלא היה לו ליטע בבית הפרס. ואין הלכה כרבי יוסי:

ב. שלשה בית פרסות הן, החורש את הקבר, נטעת כל נטע, ואינה

נִזְרַעַת כָּל זֵרַע, חוּץ מִזֵּרַע הַנִּקְצָר. וְאִם יֶקְרוּ, צוּבֵר אֶת גִּרְנוֹ לְתוֹכוֹ
וְכוּבְרוֹ בְּשֵׁתֵי כְבָרוֹת, דְּבָרֵי רַבֵּי מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, הַתְּבוּאָה
בְּשֵׁתֵי כְבָרוֹת, וְהַקְטָנוֹת בְּשֵׁלֶשׁ כְּבָרוֹת. וְשׂוֹרֵף אֶת הַקֶּשׁ וְאֶת הָעֶפְרָה,
וּמְטַמֵּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשְׁא, וְאִינוּ מְטַמֵּא בְּאֵהָל:

דרטורה (ב) שְׂדֵה בַּיַּת הַפְּרָסוֹת הֵן. כדקא חשיב להו ואזיל. שדה שנחרש בה קבר,
ושדה שאבד בה קבר, ושדה זוכים: נטעת כל נטע. נוטע בה כל אילנות שיראה.
ומתניתין דללא כר' יוסי דאסר לעיל. ואיכא למימר דאף ר' יוסי לא אסר ללא ליטע
בה כרם בלבד משום דהבואר לגת הוכשר, אבל לא שאר אילנות: חוץ מזרע הנקצר.
אבל זרע הנעקר עם שרשיו, חיישינן שמא יציא עצם כשעורה עם העפר העולה עם
השרשים הנעקרים: ואם עקרו. אותו זרע הנקצר: נוצר את גרנו לתוכו. לתוך השדה
עלמה ודק אותו סם, ולא יציאנו לבית עד אחר דיסה, שלא להרבות את הטומאה:
וכוברו בשתי כברות. זו אחר זו, שמא נתערב עמו עצם כשעורה: והקטניות בשלש.
לפי שהקטניות יס בהן עפר יותר מצבואה, משום הכי חיישי בהו טפי. אבל טהורין
הן שהרי לא הוכשרו. והלכה כחכמים: ושורף את הקש ואת העלה. בתוך השדה,
שמא יס בהן עצם כשעורה: קש. תבן של צבואה: עלה. תבן של קטניות: ומטמאה
במגע ובמשא. שדה בית הפרס שאמרנו: ואינו מטמא צבואה. לכל טומאתה משום
עצם כשעורה, ועצם כשעורה אינו מטמא צבואה:

ג. שְׂדֵה שְׂאֵבֶד קֶבֶר בְּתוֹכָהּ, נִזְרַעַת כָּל זֵרַע, וְאִינָה נִטְעַת כָּל נֹטַע.
וְאִין מְקִימִין בָּהּ אֵילָנוֹת, חוּץ מֵאֵילָן סָרְק שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה פְרוֹת.
וּמְטַמֵּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשְׁא

דרטורה (ג) נזרעת כל זרע. הכי גרסינן ברוב הספרים. אבל בתוספתא קתני אינה
נזרעת כל זרע. וכן היא בעיני: ואינה ניטעת כל נטע. ולא מיבעיא דאין נוטעין
לכתחילה, אלא אף הנטוע לא יקיים, שלא להרגיל בני אדם לשם, משום דמטמאה
צבואה אחמור בה טפי: חוץ מאילן סרק. דמותר ליטע בה. ומהו אילן סרק, שאינו
עושה פירות:

ד. שְׂדֵה בּוֹכִין, לֹא נִטְעַת, וְלֹא נִזְרַעַת, וְעֶפְרָה טָהוֹר, וְעוֹשִׂים מִמֶּנָּה
תְּנוּרִים לְקִדְשׁ. וּמוֹדִים בֵּית שְׂמַאי וּבֵית הֵלֵל שֶׁבּוֹדְקִים לְעוֹשֶׂה פֶסַח,
וְאִין בּוֹדְקִין לְתְרוּמָה. וּלְנֹזֵר, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, בּוֹדְקִין. וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים, אִין בּוֹדְקִין. כִּיצַד הוּא בּוֹדֵק, מִבֵּיא אֶת הָעֶפְרָ שֶׁהוּא
יָכוֹל לְהִסִּיטוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כְּבָרָה שֶׁנִּקְבְּיָהּ דְּקִים, וּמִמַּחָה, אִם נִמְצָא
עֶפֶס בְּשַׁעוֹרָה, טָמֵא:

דרטורה (ד) שְׂדֵה זֹכִים. מקום רחוק מבית הקברות שמושיבין סם המטה של המת

ומתוועדין זוכין סם: לא ניטעט ולא נזרעת. צפרק קמא דמועד קטן צגמרא מפרש, דמשום ירושׁ בעלים נגעו צה, דכיון שכן הוא, מתיאשים הבעלים ממנה והוא לא כמיאר שהחזיקו צו רבים ואסור לקלקלו. ודוקא כשנתיאשו הבעלים, שהחזיקו צו הרבים דיון. אבל לא נתיאשו דהשתא שלא דיון החזיקו צו, מותר לקלקלו: ועפרה טהור. דלא מחזקינן צה טומאה כלל: ועושים ממנו תנורים לקודש. מה שאין כן צשני בית הפרס הראשונים: צבדקים לעושה פסח. אצדה שנחרש צה קצר קאי, דאם הלך סם אדם ולריך לשחוט את פסחו, צודקים אותה כדמפרש צסיפא, ואם לא נמלא סם עלם כשעורה, הולך ועושה את פסחו: ואין צודקין לתרומה. דדוקא לפסח סמיד אצדיקה זו, משום דטומאת בית הפרס דרבנן, וחכמים לא העמידו דצריהם צמקום כרת, שמי שאינו מקריב קרבן פסח צמועדו חייב כרת, אבל צתרומה דאין צאכילתה כי אם עשה, העמידו דצריהם צמקום עשה ואין מועלת צדיקה זו להתירו צתרומה: ולנזיר. שהלך סם: בית שמיא אומרים צודקין. ואם לא נמלא סם עלם כשעורה אינו מגלח: ובית הלל אומרים אין צודקין. דצין נמלא וצין לא נמלא מגלח ומציא קרבן: את העפר שהוא יכול להסיטו. כגון עפר תיחוח: וממחה. עושהו דק דק צידו כדי שיראה אם יש צו עלם כשעורה:

ה. פיצד מטריין בית הפרס, נוטלין ממנו שלשה טפחים, או נתן על גביו שלשה טפחים. אם נטל מחציו אחד שלשה טפחים, ונתן על גבי חציו אחר שלשה טפחים, טהור. רבי שמעון אומר, אפלו נטל ממנו טפח ומחצה, ונתן עליו טפח ומחצה ממקום אחר, טהור. הרוץף בית הפרס באבנים שאינו יכול להסיטן, טהור. רבי שמעון אומר, אף העוזק בית הפרס, טהור:

צרטורה (ה) כילד מטהרין בית הפרס. אצית הפרס הראשון קאי, שהוא צדה שנחרש צה קצר: נוטלין ממנו שלשה טפחים. כשיעור עומק המחרישה שמגלגלת העלמות: ר' שמעון אומר וכו'. ואין הלכה כרבי שמעון: הרוץף. לשון רצפה של אבנים: טהור. כיון דאינו יכול להסיטן. שאם היה מהלך על גבן וניסטות, איכא למיחש אהיסט עלם שתחתייהן: אף העוזק. החופר ומסליך האבנים. אם עשה כן צכל בית הפרס, טהור. עוזק, לשון ויעזקהו ויסקלהו (ישעיה טו). ואין הלכה כר' שמעון:

ו. המהליך בבית הפרס על אבנים שאינו יכול להסיטן, על האדם ועל הבהמה שפחן יפה, טהור. על אבנים שהוא יכול להסיטן, על האדם ועל הבהמה שפחן רע, טמא. המהליך בארץ העמים, בהרים ובסלעים, טמא. בים ובשונית, טהור. ואיזהו השונית, כל מקום שהים עולה

צרטורה (ו) המהלך בבית הפרס. צצדה שנחרש צה קצר: על אבנים שהוא יכול

להסיטון. כגון על גבי אבנים שאינן תקועות וקבועות בארץ והם ניספות מחמת העובר עליהן, ועל כשעורה ניסט מכוחו. ורוכב על גבי אדם או בהמה שכוון רע והוליכוהו עליהן, טמא הרוכב, לכיון דכוח התחתון רע, מחמת משא העליון ניסט והוא כאילו הוא מסיט העלם. אבל אם היה כח הנרכב יפה, לא חשיב הרוכב כמסיט העלם. והיכי דמי אדם שכוון רע, כל שרוכבו וארכובותיו נוקשות. ובהמה שכוונה רע, כל שרוכבה ומטילה גללים: **זהרים ובסלעים**. אף על פי שאין קוצרים שם מת: טמא. מפני עפר ארץ העמים שמתגלגל שם: **זים ובשונית טהור**. מטומאת גושיה. שגזרו על גושה של ארץ העמים לשרוף תרומה וקדשים שנגעו בעפרה ואין שורפין תרומה וקדשים שזאו זים ובשונית, שאין קוצרים שם מת. אבל טומאת אוירה של ארץ העמים יש בהן, שגזרו על אוירה לתלות, שהתרומה וקדשים שנכנסו לאויר ארץ העמים ולא נגעו בגושה לא אוכלין ולא שורפין: **זעפו**. כשהים הולך וסוער:

ז. הקונה שדה בסוריא, סמוכה לארץ ישראל, אם יכול להפגס לה בטרה, טהורה, וחיבת במעשרות ובשביעית. ואם אינו יכול להפגס לה בטרה, טמאה, וחיבת במעשרות ובשביעית. מדורות הגוים, טמאים. פמה ישקא בתוכן ויהא צריך בדיקה, ארבעים יום, אף על פי שאין עמו אשה. ואם היה עבד או אשה משמרים אותו, אינו צריך בדיקה:

זרעורה (י) הקונה שדה בסוריא. ארם נהרים וארם לובה שכבש דוד. ועפרה טמא כחולה לארץ, וחייבת במעשרות ובשביעית כארץ ישראל: אם יכול להכנס בה בטהרה. שאין ארץ העמים מפסיק בין אותה שדה שקנה, לארץ ישראל: טהורה. אותה שדה. ואפילו אגושא דידה לא גזרו, כיון שהיא של ישראל, למשום הכי קתני הקונה שדה. אבל אם היה רוחב טפח מארץ העמים או מבית הקברות מפסיק בין ארץ ישראל לשדה שקנה בסוריא, דהשתא אין יכול ליכנס בה בטהרה, עפרה של אותה שדה טמא כחולה לארץ: מדורות הגוים. שבארץ ישראל: טמאים. שקוצרין נפליהן בבתיהן: **ארבעים יום**. כשיעור ילירת הולד: **אע"פ** שאין עמו אשה. דגוים פרואים בעריות ומביאין נשים לבתיהן בלילה: **עבד**. של ישראל: או אשה. ישראלית: משמרים. המדור של גוים, שלא יקברו שם:

ח. את מה הם בודקים, את הביבים העמקים ואת הפנים הסרוחים. בית שמאי אומרים, אף האשפות ועפר התחת. ובית הלל אומרים, כל מקום שהחזיר והחלדה יכולים להלך בו, אינו צריך בדיקה:

זרעורה (י) הביבין העמוקים. לנורות שמקלחין מהן השופכין לרשות הרבים. ויש ספרים שכתוב בהן הכוכים, לשון כוך, מערה שתחת הקרקע: ועפר התיחות. לאיכא

למיחץ דמחמת הנפל שקצרו שם נעשה העפר תיחוח: חזיר וצדלם. לרכן לחפור ולחפץ תחת הקרקע, ואם ימלאו נפל קבור יוליאוהו משם: צדלם. חיה שקורין לה צערבי אלצז"ע:

ט. האצטונניות, אין בהם משום מדור גוים. רבן שמעון בן גמליאל אומר, עיר גוים שחרבה, אין בה משום מדור גוים. מזרח קסרין ומערב קסרין, קברות. ומזרח עכו הנה ספק, וטהרוהו חכמים. רבי ובית דינו נמנו על קיני וטהרוהו:

צרטורה (ט) אלצז"ע. עשויה לנוי לפני הבתים ואין קוצרין שם נפלים: עיר גוים שחרבה. ערי ארץ ישראל שדרו בה גוים וחרבה מן הגוים: אין בה משום מדור גוים. שחיות מלויות שם ומוציאים כל הנפלים שנקצרו שם. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: קברות. כלומר ידוע שהם קברות: היה ספק. אם מארץ העמים אם מארץ ישראל: וטהרוהו. דחצוהו כארץ ישראל. אי נמי, היה ספק אם היו שם קברות אם לאו, וטיהרוהו שהעידו שאין שם קברות: קיני. שם מקום. והיו נוהגים בו טומאה מספק, עד שנמנו עליו רבי ובית דינו וטיהרוהו:

י. עשרה מקומות אין בהן משום מדור גוים, אהלי הערביים, והסכות, והצריפין, והבגנין, והאלקטיות, ובית שער, ואוירה של חצר, והמרחץ, ומקום החצים, ומקום הלגיונות:

צרטורה (י) אהלי ערביים. אינן קבועים במקום אחד, ומשום דלא קביעי לא קברי ביה. אי נמי, לפי שנוסעים וחונים ממקום למקום לא ראו להחזיק טומאה: והסכות. של שומרי פירות: והצריפים. מדורות שאין להם גג אלא הדפנות נוגעות בראשיהן זו לזו, ודירות של כער הן ולא קביעי: צורגנין. סוכות עשויות בצדה להכניס בהן פירות מפני הגשמים: אלקטיות. גג עומד על ארבעה עמודים להתקרב בו בקיץ שהרוח מנשבת בו מכל כדיו. ולשון אלקטיות, בתי הקיץ. תרגום קיץ קייטא: מקום החלים. מקום שבני העיר מניחין בו חלים לשמור לעת מלחמה: מקום לגיונות. שחונים בו חיילות של מלך:

גמרא נדה דף כ"ד ע"ב

אמר רב יהודה, אמר שמואל: המפלת דמות לילית אמו טמאה לדה ולד הוא אלא שיש לו כנפים. תניא נמי הכי אמר רבי יוסי: מעשה בסימוני באחת שהפילה דמות לילית ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ולד הוא אלא שיש לו כנפים. המפלת דמות נחש הורה חנינא בן אחיו של רבי יהושע אמו טמאה לדה. הלך רב יוסף וספר דברים לפני רבן גמליאל שלח לו לרבי יהושע: הנהג את בן אחיך ובא בהליכתו יצאה פלת רבי חנינא לקראתו, אמרה לו: רבי המפלת כמין נחש מהו. אמר לה: אמו טהורה. אמרה לו: והלא משמד אמרה לי חמותי אמו טמאה. ואמר לה מאיזה טעם הואיל וגלגל עינו עגל כשל אדם מתוך דבריה נזכר רבי יהושע. שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא אמר אביי: שמע מינה צורבא מרבנן דאמר מלתא לימא בה טעמא דכי מדכרו לה מדכר:

כ"ד דמות לילית. קידה סד יס לו פרטוף אדם ויט לו כנפים: הנהג בן אחיך ובא. עמו: ה"ג בהליכתו יצאה כלת חנינא לקראת ר' יהושע:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב

ההוא אתפשטותא. כד אתוסיף קדושן מלעלא על ההיא נקדה אתנהיר פלא ואתעביד רוחא נהירה בכל סטרין אתפלג לעלא ונהיר ואתפלג לתתא ונהיר. ודא הוא דכתיב: ביני ובין בני ישראל. חולקא ואחסנא אית לן כחדא. חולקא דלעלא אתעטר בהאי יומא מענוגא עלאה קדישא ואתהני מזינא עלאה דעתיקא דכל עתיקין. חולקא תתאה אתעטר בהאי יומא מענוגא דלתתא דאתהני בהני סעדתי. ועל דא בעי לענגא לה במיכלא ובמשתיא בלבושי יקר ובחדוה דכלא. וכד מתעטרא האי חולקא לתתא ואתנטיר כמה דאצטריך סלקא לעילא ואתחברא בההוא חולקא אחרא. והאי נקדה נטיל פלא מעילא ותתא ואתפלגלת מפל סטרין. ובגין דמתעטרא בשבת מעילא ומתתא מפל שאר יומין יהיב חילא לכלא ואתיהיב לה שלטנו מעלא ומתתא. ובגין דספרא דשלמה מלכא אשתכח רזא דא ואוקמיה בוצינא קדישא זפאה חולקיהון דישראל:

הרגום הזוהר התפשטות ההוא, כשנפוסה קדשה וברכות מלמעלה על נקדה ההיא הואר הכל, וההתפשטות נעשה רוח המאיר מפל הכלדים, חליו מתחלק למעלה ומאיר, וחליו מתחלק למטה ומאיר. וזה שאמר ביני ובין

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ שְׁהַרְוּחַ נִתְחַלֵּק בֵּינּוּ לְבֵין יִשְׂרָאֵל, חֵלֶק וְנִחְלָה יֵשׁ לָנוּ יַחַד.
הַחֵלֶק שֶׁל מַעֲלָה, הַתַּעֲטֹר בַּיּוֹם הַהוּא מֵעַנְג הָעֵלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ. וְנִהְיֶה מִזֵּו
הָעֵלְיוֹן שֶׁל עֲתִיקָה דְּכָל עֲתִיקוֹן, חֵלֶק הַתַּחְתּוֹן, מִתַּעֲטֹר בַּיּוֹם הַהוּא מֵעַנְג
שֶׁל מַטָּה, שְׁנֵהְנָה בְּחֵלְו הַסְּעֵדוֹת שְׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן לְרִיכּוּס לְעַנְגוֹ
בְּמַחְכֵּל וּבְמִשְׁתָּה, בְּלִבּוֹשֵׁי כְּבוֹד, וּבְרִבַּב שְׂמֵחָה. וּכְשֶׁמִּתַּעֲטֹר חֵלֶק הַהוּא
שְׁלֵמִטָּה, וְנִשְׁמַר כְּמוֹ שְׂכָרִיד, הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה, וּמִתַּחַצֵּר בְּחֵלֶק הַחֵחֵר
הָעֵלְיוֹן. וְנִקְדָּה הַזֶּה לֹחֶחֶת הַכֹּל מִן הָרוּחַ, מִחֵלֶק שְׁלֵמִטָּה וּמִחֵלֶק שְׁלֵמִטָּה,
וְנִכְלָלֶת מִכָּל הַכְּדָדִים. וּמִשּׁוּם שְׁמִתַּעֲטֹרֶת בְּשַׁבַּת מְלִמְעָה וּמִלְמִטָּה, כָּל
שְׂאֵר הַיּוֹמִים, נוֹתְנִים פֶּחַ לְכָל וְנִתְּנָה לָהּ, שְׁלִיטָה, מְלִמְעָה וּמִלְמִטָּה.
וּבְסוּדוֹת סִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֵמָה הַמְּלִךְ נִמְלָא סוּד הַזֶּה, וְהַעֲמִידוֹ הַמְּאוּר הַקָּדוֹשׁ,
חֲשָׁרִי חֵלֶקֶס שֶׁל יִשְׂרָאֵל

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' שבת פרק י'

א. הקושר קשר של קימא והוא מעשה אמן חיב. כגון קשר הגמלים
והספנין וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן כל
פיוצא בזה. אבל הקושר קשר של קימא ואינו מעשה אמן פטור. וקשר
שאינו של קימא ואינו מעשה אמן מתיר לקשרו לכתחלה: **ב.** ביצד נפסקה
לו רצועה וקשרה נפסק החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן
בהמה הרי זה פטור וכן כל פיוצא באלו הקשרים שהן מעשה הדיוט וכל
אדם קושר אותן לקימא. וכל קשר שאינו של קימא אם קשרו קשר אמן
הרי זה אסור:

מוסר

ספר חסידים סימן קנ"ה

כְּשֶׁאַתָּה עוֹמֵד מִשְׁנֵתָּה וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָהּ. וּבְפִוְתָהּ עֵינַיִם תְּשִׁים אֶל לְבָבְךָ
מִלֹּאכְתָּה וְצָרְכֶיךָ וְקִדְּם לְתַקְנֶתָּה יִרְאֶת ה' וְכִתִּיב: (משלי א) יִרְאֶת ה' רֵאשִׁית
דַּעַת. כִּי צַדִּיק אִישׁ יוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים חֵיב לְהוֹדוֹת לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאִין
לֵךְ חֲבוּשׁ יוֹתֵר מִן הַיֶּשֶׁן. לָכֵן צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מֵה שֶׁלֹּא הָיָה
בְּךָ יְכֻלֵּת קִדְּם לָכֵן וְלֹא הָיָה בְּךָ מִמְּשָׁלָה בְּגוֹיָהּ וּבְרַכְהוּ עַל כָּל אֲבָר וְאֲבָר
שֶׁהָיָה נֶקֶשֶׁר וְעֵתָה פְתַחֵם לַעֲשׂוֹת צָרְכֶיךָ בָּהֶם וְעַל הַיָּדִים שֶׁהָיוּ מִתְחַלְּקָה
בְּחִזְקַת טְמֵאָה וְעוֹד שְׁרוּחַ הַטְּמֵאָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם וַיַּעַן שֶׁלֹּא תִנְזַק תִּטַּל יָדֶיךָ,
וְכֵן לֹא יֵשִׁים יָדָיו עַל עֵינָיו עַד שֶׁיִּרְחֹצֵם וְתִקְנֵם חֲכָמִים בְּרַכָּה עַל כָּל אַחַת
וְאַחַת כְּתוּבָהּ. וּמַעֲשֵׂה בְּחִסֵּיד אֶחָד שֶׁהָיָה מְבָרֵךְ עַל כָּל אֲבָר וְאֲבָר וּמִקְרָא
מִסִּיעוֹ (תהילים פד) לְבִי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל אֵל חַי. וְכִתִּיב (שם לה) כָּל עֲצָמוֹתַי
תִּיאַמְרָנָה ה' מִי כְמוֹךָ. וְהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל כָּל אֲבָרִים שֶׁנִּבְרָאוּ בּוֹ שֶׁיַּעֲבְרוּ לְמִי
שֶׁבְרָאֵם לְכְבוֹדוֹ וְשֶׁלֹּא לְחֹטֵא לוֹ בָּהֶם לְפִי שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בְּלִב
טוֹבִים שֶׁלֹּא לְחֹטֵא לוֹ שֶׁאִין מְגַלְגֵּלִין חֹטֵא עַל יָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי יב) לֹא יֵאָנֶה
לְצַדִּיק כָּל אָוֶן:

פרשת ואתחנן

ואתחנן יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

(כג) וְאַתְּחַנֵּן אֶל-יְהוָה בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר: וְצִלִּיתִי
קִדְּם יְיָ בְּעֵדְנָא הִיא לְמִימָר:

ואתחנן. חנון ככל מקום אלא לשון מתנת חנם. אף על פי שיש

רס"י

להם ללדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם. לפי שאמר לו (שמות לג, יט) וחנתי את אשך אחר, אמר לו בלשון ואתחנן. דבר אחר זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה, כדאיתא בספרי: בעת ההיא. לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמייתי שמא התר הנדר: לאמר. זה אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני המקום איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו:

(כד) אֲדַעֲנֶי יְיָ אֱתָהּ הַזְּכוּת לְהִרְאוֹת אֶת-
עַבְדְּךָ אֶת-גְּדֹלְךָ וְאֶת-יְדְךָ הַזְּזוּקָה אֲשֶׁר בִּי-
אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֶׂיךָ

וְכַבְּדוּרְתְּךָ: יי אלהים את שריתא לאחזאה ית עבדך ית רביתך ונתן ידך תקפתא די את הוא אלקהא דשכנתך בשמיא מלעלא ושלטי בארעא ולית דיעבד פעובדיך וכגברתך:

רס"י ה' אלהים. רחום דין: אתה החלות להראות את עבדך. פתח להיות עומד ומתפלל, אף על פי שנגזרה גזרה. אמר לו ממך למדתי, שאמרת לי (שמות לב, י) ועתה הניחה לי, וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח, שבי תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו: את גדלך. זו מדת טובך וכן הוא אומר (במדבר יד, יז) ועתה יגדל נא כח ה': ואת ידך. זו ימינך, שהיא פשוטה לכל באי עולם: החזקה. שאתה כובש ברחמים את מדת הדין החזקה: אשר מי אל וגו'. אינך דומה למלך צער ודם, שיש לו יועצין וסנקתדרין הממחין זידו כשרואה לעשות חסד ולעבור על מדותיו, אתה אין מי ימחה בידך אם תמחול לי ותצטל גזרתך. ולפי פשוטו אתה החלות להראות את עבדך מלחמת סיחון ועוג, כדכתיב (דברים ג, לא) ראה החלתי תת לפניך, הראני מלחמת שלשים ואחד מלכים:

(כה) אֶעֱבְרָה-נָא וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהֵךְ הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנוֹן:
אעבר פְּעוֹ וְאֶחְזִי יְת ארעא טבתא די בעברא דירדנא טורא טבא הדין וביית מקדשא:

רס"י אעצרה נא. אין נא אלא לשון בקשה: ההר הטוב הזה. זו ירושלים: והלצנון. זה בית המקדש:

(כו) וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בְּלִי לְבַמְעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב-לֵךְ אֶל-תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי

עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה: וְהוּא רָגַז מִן קִדְּם יְיָ עָלַי בְּדִילְכוֹן וְלֹא קִבִּיל מִנִּי וַאֲמַר יְיָ לִי סָגִי לָךְ לֹא תוֹסֵף לְמַלְאָא קִדְּמֵי עוֹד בְּפִתְגָמָא הַדִּין:

רס"י ויתעבר ה'. נתמלא חמה: למענכם. בשצילכם, אחס גרמתם לי. וכן הוא אומר (תהלים קו, לז) ויקליפו על מי מריצה וירע למשה בעבורם: רב לך. שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפאיר. דבר אחר רב לך הרבה מזה שמור לך, רב טוב האפון לך:

(כז) עֲלֶה | רֵאשׁ הַפְּסָזָה וְשָׂא עֵינֶיךָ יְמִינָה וְצַפְנָה וְתִיבְמִנָּה וּבִמְרוֹזָה וּרְאֵה בְעֵינֶיךָ כִּי-לֹא תִעָבֵר

אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: סָק לְרִישׁ רַמְתָּא וְזִקוֹף עֵינֶיךָ לְמַעְרָבָא וּלְצַפּוֹנָא וּלְדַרּוֹמָא וּלְמַדִּינְחָא וְחַזִּי בְעֵינֶיךָ אַרְי לֹא תִעָבֵר יָת יַרְדֵּנָא הַדִּין:

רס"י וראה בעיניך. בקשת ממני (פסוק כה) וראה את הארץ הטובה, אני מראה לך את כלה שנאמר (דברים לז, א) ויראהו ה' את כל הארץ:

(כח) וַיֵּצֵא אֶת-יְהוֹשֻׁעַ וַיְזַזְקֵהוּ וַאֲמַצְהוּ כִּי-הוּא יַעֲבֹר לְפָנַי הָעַם הַזֶּה וְהוּא יַזְזִיל אוֹתָם אֶת-

הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: וּפְקֹד יָת יְהוֹשֻׁעַ וְתִקְפְּהֵי וְאַלְמְהֵי אַרְי הוּא יַעֲבֹר קִדְּם עֲמָא הַדִּין וְהוּא יַחֲסוֹן יַתְהוֹן יָת אַרְעָא דִּי תַחֲזִי:

רס"י וְלוֹ אֶת יְהוֹשֻׁעַ. עַל הַטְּרָחוֹת וְעַל הַמַּשְׁאָלוֹת וְעַל הַרִיבּוֹת: וַחֲזָקָהּ וְאִמְרָהּ. בְּדַבְרֵיךְ, שָׁלַח יָרֵךְ לְבוֹ לֹמֵר כִּסֵּם שְׁנַעֲנַשׁ רַבִּי עֲלֵיהֶם כִּךְ סוֹפֵי לַעֲנֹשׁ עֲלֵיהֶם, מִבְּטִיחוּ אֲנִי כִי הוּא יַעֲבֹר וְהוּא יִנְחִיל: כִּי הוּא יַעֲבֹר. אִם יַעֲבֹר לַפְּנֵיהֶם יִנְחֹלוּ, וְאִם לֹא לֹא יִנְחֹלוּ. וְכֵן אַתָּה מוֹרָא כִּשְׁלַח מִן הָעַם אֶל הָעֵי וְהוּא יִשָּׁב (וְהוֹשֵׁעַ ז, ה) וַיְכּוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעֵי וְגו' (שִׁם ז, י) , וְכִיוֹן שְׁנַפֵּל עַל פְּנֵי אֹמֵר לוֹ קוֹם לְךָ. קָם לְךָ כְּתִיב, אַתָּה הוּא הָעוֹמֵד בְּמִקוֹמְךָ וּמִשְׁלַח אֶת בְּנֵי לְמַלְחָמָה, לְמָה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל פְּנֵיךְ, לֹא כִךְ אִמְרָתִי לְמַשָּׁה רַבֵּךְ אִם הוּא עוֹבֵר, עוֹבְרִין, וְאִם לֹא, אִין עוֹבְרִין:

נְבִיאִים - יִשְׁעִיה - פֶּרֶק מ

מ (א) **נְזַזְבוּ נְזַזְבוּ עַמִּי יֹאמְרוּ אֶלְהֵיכֶם:** נְבִיאִים אֶתְנַבְיָאוּ תִּנְחֻמוּיִן עַל עַמִּי אֲמַר אֶלְהֵכוֹן :

רס"י נַחֲמוּ נַחֲמוּ. חוֹזֵר עַל נְבוֹאוֹתָיו הַעֲתִידוֹת לְפִי שְׁמַכְאוֹן וְעַד סוֹף הַסֵּפֶר דְּבַרֵי נַחֲמוּ' הַפְּסִיק פֶּרֶשָׁה זוֹ בֵּינָם לְבִין הַפּוֹרְעָנוּ' נַחֲמוּ אַתֶּם נְבִיאֵי נַחֲמוּ אֶת עַמִּי :

(ב) **דִּבְרוּ עַל-לֵב יְרוּשָׁלַם וְקָרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צְבָאָה כִּי זָרְעָה עֹנֶהָ כִּי לְקִוְיָהּ בְּיַד יְהוָה כְּפָלִים בְּכָל-זַטְאֹתֶיהָ:** (ס) מְלִילוֹ עַל לְבַא דִּירוּשָׁלַם וְאֶתְנַבּוּ עָלֶיהָ אֲרִי עֲתִידָא דְתִתְמַלֵּי מֵעַם גְּלוּתָהָ אֲרִי אֲשֶׁתְּבִיקוּ לָהּ חוֹבָהָ אֲרִי קְבִילַת כּוֹס תִּנְחֻמוּיִן מִן קִדְשֵׁי יְיָ כְּפִלֵּי לְקַת עַל חַד תִּגְרִין בְּכָל חֲטָאֹתָהָ :

רס"י כִּי מַלְאָה כְּבֹאָה . ת"י עֲתִידָה דְתִתְמַלֵּי מֵעַם גְּלוּתָהָ כְּמוֹ כִּי מַלְאָה מִכְּבֹאָה וַיֵּשׁ פּוֹתְרִין כְּבֹאָה כְּמוֹ (אִויב ז) הֲלֹא כְּבֹא לְאֹנוֹשׁ עַלֵי אֶרֶץ : נִרְכָּה .

נתפיים : כי לקחה וגו' . ארי קבילת כס תנחומין מן קדם ה' כאילו לקח על חד תרין בכל חטאתהא ולפי פשוטו יתכן לפרש כי לקחה פורענות כפלים וא"ת היאך מדתו של הקב"ה לשלם לאדם כפלים בחטאו מלינו מקרא מלא (ירמיה ט"ז) ושלותי ראשונה משנה עוונם וחטאתם :

(ג) קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פָּנּוּ דְרָר: יְהוָה יִשְׁרֹוּ
בְּעֶרְבָה מִסְכָּה לְאֵלֵהֶינוּ: קל דמכלי במדברא פנו אורח מן
קדם עמא דינן כבישו במישרא כבישין קדם פנשתא דאלהנא :

רש"י קול . רוח הקדש קורא במדבר פנו דרך ה' , דרך ירושלים לשון
גלויותיה לתוכה :

(ד) כָּל-גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל-הָר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה
הָעֵקֶב לְבַיִשׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה: קל חילא יראמו
וקל טור ורמא ומאכון ויהי כפלא למישרא ובית גדודין לבקעה :

רש"י כל גיא ינשא . וההר יספל הרי דרך חלקה וסוה ונוחה : והרכסים .
הרים הסמוכים זה לזה ומתוך סמיכתן מורד שזיניהם זקוף ואינו מעוקם
סיהא נוח לירד ולעלות (הרכסים מתורגם גדוליו ל' גובה כמו גדולי הנהר) : הרכסים
. כמו וירכסו את החשן (שמות כח) : לבקעה . קנפנייא בלע"ז ארץ חלקה
וסוה :

(ה) וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָּל-בָּשָׂר יִזְחָדּוּ כִּי
פִי יְהוָה דִּבֶּר: (ו) וְיִתְגַּלֵּי יְקָרָא דִּינָּ וְיִחֲזוּן כָּל בְּנֵי בְשָׂרָא פְחָדָא אַרְי
בְּמִימְרָא דִּינָּ גִזָּר כֵּן : (ו) קוֹל אָמַר קָרָא וְאָמַר מִה
אָקָרָא כָּל-הַבָּשָׂר זֹחֲצִיר וְכָל-זֹחֲסָדּוּ כְּצִיץ
הַשָּׂדֶה: קל דאמר אתנבי ומתיב ואמר מה אתנבי כל רשיעיא פעשפא וכל
תוקפהון כמוצא דחקלא :

רש"י קול . מאת הקב"ה אומר אלי קרא : ואמר . רוחי אליו מה אקרא והקול משיבו זאת קרא כל הבש' חזיר כל המגזיהי' תהפך גדולתם ותהיה כחזיר , (ד"א כל הבשר חזיר) סוף אדם למות לפיכך אם אמר לעשות חסד הרי הוא כליץ השדה אשר ימולל ויבש ואין לסמוך עליו שאין בידו לקיים שמה ימות שכשיבש חזיר נבל איץ כן כשמת האדם בטלה הבטחתו אבל דבר אלהינו יקום כי הוא חי וקיים ובידו לקיים לפיכך על הר גבוה עלי בשרי מבשרת איון כי מפי החי לעולם היא הבטחת הבשורה : וכל חסדו כליץ השדה . כי חסד וגו' חטאת (משלי יד) :

כתובים - תהילים - פרק ו

(ו) כִּי אֵין בַּמּוֹת זְכָרָךְ בְּשֵׂאוֹל מִי יוֹדֵה-לָךְ: מְטוֹל
דלית במוותא דְכָרְנָךְ בְּשֵׂאוֹל מן יודי לך : (ו)
אֲשִׁיזָה בְּכָל-לַיְלָה בְּמִטָּתִי בְּדַמְעֹתַי עֵרְשִׁי
אֲמוֹסָה: אֲשַׁתְּלַחִית בְּתַנְחָתִי אֲמַלֵּל בְּצַעְרֵי כָל לַיְלָא עַד שׁוּוּי בְּדַמְעֹתַי דְרַגְשִׁי
אֲטַמֵּשׁ :

רש"י אשהה בכל לילה מטתי . לשון סחי ומאוס (איכ"ג) והיתה נבלתם כסוחה (ישעי' ה) ממאס אני מטתי בדמעות ומנחם חזרו עם כאשר יפרס השוחה לשחות (שם כה) ועם מי שחו (יחזקאל מז) : בדמעותי ערשתי אמוסה . אלחלח וארטיב כמו מים :

(ח) עֲשִׂישָׁה בְּכַעַס עֵינָי עֲתָקָה בְּכָל-צוֹרָי: חֲשֻׁכַת
מן רוגזי עיני אתבליאת בכל מעיקי :

רס"י עששה . ל' עששית עין שמאורה כהה ודומה לו כאלו הוא רואה דרך זכוכית שכנגד עיניו ומנחם פירשו לשון רקבון כמו (לקמן לא) ועלמי עששו וכן כל לשון עש : עתקה . נתישנה ונזדקנה עיני זכהיית אור ומנחם חזרו עם ויעתק משם ההרה (זרחשית יב) : **זכל אוררי** . זשזיל ארות שמאירין לי :

סורו במימי כל-פעלי און כי-שמיע יהזה קול ^(ט)

בכ"י : זורו מני פל עבדי שקר ארום שמיע קדם יי קל בכתי : **שמיע**

יהזה תזוזתי יהזה תפכתי יקוז : שמיע קדם יי פעתי יי

פלותי קבל : **יבשו** | **ויבהלו מאד כל-איבי ישבו**

יבשו רגע : יבהתון ויבהלון לחדא פלהון בעלי דבבי ותובון יבהתון פשעא :

רס"י יבושו ויבהלו וגו' . מהו יבושו יבושו פעם שנייה אמר רבי יוחנן

לעתיד לבוא הקב"ה דן את הרשעים ומחייבן לגיהנם והם מתרעמין עליו והקב"ה מחזירן וחוזר ומראה גיליונין שלהם ודן אותם ומתחייבין והוא מחזירן לגיהנם הרי בוסה כפולה , ר' שמואל בר נחמני אומר לעתיד לבא כל אומה קוראה לאלהיה ואין עונה וחוזרין וקוראין להקב"ה ואומר להם אילו אלי קראתם תחילה הייתי עונה אתכם עכשיו עשיתם עבודה גלולים עיקר ואותי טפילה לפיכך איני עונה שנאמר ישועו ואין מושיע זו עבודה גלולים ואחר כך אל ה' ולא ענם (לקמן יח) לכך נאמר יבושו יבושו . רגע .

זמן זמעט

משנה תרומות פרק ב

א . אין תורמין מטהור על הטמא . ואם תרמו , תרומתן תרומה .

בְּאֵמֶת אָמְרוּ, הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִלָּה שֶׁנִּטְמָא מִקְצָתוֹ, תוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שֵׁישׁ בּוֹ עַל הַטְּמֵא שֵׁישׁ בּוֹ. וְכֵן אֶגְדָּה שֶׁל יָרֵק, וְכֵן עֲרָמָה. הֵיוּ שְׁנֵי עֵגוּלִים, שְׁתֵּי אֶגְדוֹת, שְׁתֵּי עֲרָמוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אָמַר, תוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא:

בְּרֵטוּרָה (ה) אֵין תוֹרְמִין מִטְהוֹר עַל הַטְּמֵא. גְּזִירָה שְׂמַח יִתְרוֹם שְׂלַח מִן הַמוֹקֵף, מִשּׁוּם דְּמַסְתְּפֵי שְׂמַח יִגַע הַטְּמֵא בְּטְהוֹר וַיִּטְמַאנָה וְאֵןן בְּעֵינֵן שְׁהַתוֹרֵם יִתְרוֹם מִן הַמוֹקֵף: בְּאֵמֶת אָמְרוּ. כָּל הַיֵּכָח דְּתַנִּינֵן בְּאֵמֶת אָמְרוּ כִּאִילוּ הֵיךְ הַלְכָה לְמַשָּׁה מִסִּינֵי, אֲבָל לֹא דוֹקָא הַלְכָה לְמַשָּׁה מִסִּינֵי, אֲבָל לֹא דוֹקָא הַלְכָה לְמַשָּׁה מִסִּינֵי שְׁהָרֵי צִפְרָק הַמֵּא לְשַׁבַּת שְׁנֵינוּ בְּאֵמֶת אָמְרוּ הַחֲזַן רוּחָה הֵיכֵן הַתִּינוּקוֹת קוֹרִין וּמְדַרְבְּנֵן הֵיךְ: הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִלָּה. אֵף עַל פִּי שְׁהַדְּבָלוֹת מְדוּבָקוֹת זֹו בְּזֹו בְּתוֹךְ הָעֵגוּל אֵינֵן חֲשׂוֹבוֹת חֲצוֹר לְעֵנִין טוֹמֵאָה וְאֵם נִגְעָה טוֹמֵאָה בְּאֵחַת מִן הַדְּבָלוֹת לֹא נִטְמַאֲתָה הַאֲחֵרֶת: וְכֵן אֲגוּדָה שֶׁל יָרֵק וְכֵן עֲרִימָה. כְּרִיכֵי, דְּחֵי אֲשַׁמְעִינֵן עֵיגוּל, הוּא אֲמִינָא עֵגוּל שְׂכּוּלוֹ גּוֹף אֶחָד, תוֹרֵם. אֲגוּדָה שְׂאִינָה גּוֹף אֶחָד, אֵינוֹ תוֹרֵם. וְאֵי אֲשַׁמְעִינֵן אֲגוּדָה, הוּא אֲמִינָא אֲגוּדָה שְׁהַכֵּל תְּפוּסָה אַחַת, תוֹרֵם. עֲרִימָה שְׂאִינָה תְּפוּסָה אַחַת, אֵינוֹ תוֹרֵם, כְּרִיכֵי: רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אָמַר תוֹרְמִים. לְכַתְּחִילָה: מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא. דְּלֹא גַזַּר רַבִּי אֶלְיעֶזֶר שְׂמַח יִבְאֵל לְתוֹרֵם שְׂלַח מִן הַמוֹקֵף. וְאֵין הַלְכָה כְּרִי אֶלְיעֶזֶר:

ב. אֵין תוֹרְמִין מִן הַטְּמֵא עַל הַטְּהוֹר. וְאֵם תְּרַם, שׁוּגֵג, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וּמִזִּיד, לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְכֵן בֵּן לְוִי שֶׁהָיָה לוֹ מַעֲשֵׂר טָבֵל, הָיָה מִפְּרִישׁ עֲלָיו וְהוֹלִיךְ, שׁוּגֵג, מֵהַ שֶׁעָשָׂה, עֲשׂוּי. מִזִּיד, לֹא עָשָׂה כְּלוּם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵם הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ בְּתַחֲלָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוּגֵג, לֹא עָשָׂה כְּלוּם:

בְּרֵטוּרָה (ג) אֵין תוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר. מִשּׁוּם פְּסִידָא דְכֶהֱן: וְאֵם תְּרַם שׁוּגֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְדוֹקָא שְׁהִיתָה לֵה שַׁעַת הַכּוֹשֵׁר וְהַגִּיעָה לְעוֹנֵת מַעֲשֵׂרוֹת קוֹדֵם שְׁנִטְמַאֲתָה דְּמִדְּאֹרִייתָה תְּרוּמָה מַעֲלִיּוֹתָה הֵיךְ, אֲבָל אֵם נִטְמַאֲתָה קוֹדֵם שְׁהַגִּיעָה לְעוֹנֵת מַעֲשֵׂרוֹת לֹא הוּיָא תְּרוּמָה מִדְּאֹרִייתָה וְאֵם תְּרַם אֲפִילוֹ שׁוּגֵג אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה: מַעֲשֵׂר טָבֵל. מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׂלַח נִיטְלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר: הֵיךְ מִפְּרִישׁ עֲלָיו וְהוֹלִיךְ. הֵיךְ מִפְּרִישׁ מִזֶּה עַל שְׂאֵר מַעֲשֵׂרוֹתָיו: אֵם הֵיךְ יוֹדֵעַ בּוֹ בְּתַחֲלָה. שְׁהוּא טָבֵל אוֹ שְׁהוּא טְמֵא: אֵף עַל פִּי שְׁבַעֲתָה שְׁתֵּרֵם הֵיךְ שׁוּגֵג שְׂשַׁכַּח שְׁהוּא טָבֵל אוֹ שְׁהוּא טְמֵא, הוּיָא שׁוּגֵג קְרוֹב לְמִזִּיד. וְלֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם, וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

ג. הַמְּטָבִיל כְּלִים בְּשַׁבָּת, שׁוּגֵג, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. מִזִּיד, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. הַמַּעֲשֵׂר וְהַמְּבִשֵּׁל בְּשַׁבָּת, שׁוּגֵג, יֹאכֵל. מִזִּיד, לֹא יֹאכֵל. הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת, שׁוּגֵג, יִקְיֵם. מִזִּיד, יַעֲקוֹר. וּבְשַׁבְּעִית, בֵּין שׁוּגֵג, בֵּין מִזִּיד,

יעקור:

זרטנורה (ג) **המטביל כלים בשבת.** שאסור להטביל כלים טמאים להעלותם מידי טומאתן בשבת מפני שנראה כמתקן כלי: המעשר. שאסור להפריש תרומות ומעשרות בשבת מפני שהוא מתקן: והמבשל בשבת בשוגג יאכל. אותו תבשיל למוצאי שבת אכל לא בשבת עצמו: ובמזיד, לא יאכל. הוא, אכל אחרים אוכלים למוצאי שבת, דכתיב (שמות לא) ושמרתם את השבת כי קדש היא, היא קודש ואין מעשיה קודש: ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור. שנחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבת:

ד. אין תורמין ממין על שאינו מינו. ואם תרם, אין תרומתו תרומה. כל מין חטים, אֶחָד. כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה, אֶחָד. ותורם מזה על זה. כל מקום שיש פהו, ותורם מן היפה. וכל מקום שאין פהו, ותורם מן המתקיים. רבי יהודה אומר, לעולם הוא תורם מן היפה:

זרטנורה (ה) **כל מין חטים אחד.** ואף על גב דאיכא שחמתית ולבנה: וכל מין תאנים אחד. ואף על גב דאיכא שחורות ולבנות. תאנים בעודן לחים קרויין תאנים, וכשיבשו קרויין גרוגרות, וכשנדרסין בעגול קרויין עגול דבלה: תורם מן היפה. מן התאנים על הגרוגרות דתאנים יפין מן הגרוגרות: תורם מן המתקיים. מן הגרוגרות על התאנים, דגרוגרות מתקיימי טפי: לעולם הוא תורם מן היפה. דכתיב (במדבר יח) בהרימכם את חלבו, לעולם בעינן חלבו, ואי פסיד יפסד. ואין הלכה כרבי יהודה:

ה. תורמין בצל קטן שלם, ולא חצי בצל גדול. רבי יהודה אומר, לא כי, אלא חצי בצל גדול. וכן הנה רבי יהודה אומר, תורמין בצלים מבני המדינה על הפופרים, אבל לא מן הפופרים על בני המדינה, מפני שהוא מאכל פוליטיקין:

זרטנורה (ו) **תורמים בכל קטן שלם.** לפי שהוא מתקיים: ולא חצי בצל גדול. אף על פי שהוא יפה ממנו: רבי יהודה אומר לא כי. ר' יהודה לטעמיה דאמר לעולם הוא תורם מן היפה: מבני המדינה. טובים לאכילה מן הכופרים בכל בני הכפרים, אבל כל בני הכפרים מתקיימים יותר: מפני שהוא מאכל פוליטיקין. בכלים של בני המדינה הוא מאכל לאנשים חשובים והם יפים יותר מאותן של בני הכפרים. פוליטיקין, בני פלטרין, של מלכים:

ו. ותורמין זיתים שמן על זיתים כבש, ולא זיתים כבש על זיתים שמן.

וַיֵּין שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׂל עַל הַמִּבְשָׁל, וְלֹא מִן הַמִּבְשָׁל עַל שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׂל. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּחִבְרוֹ, לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה, אֶפְלוּ מִן הַיִּפָּה עַל הָרַע. וְכֹל שְׂאִינוֹ כְּלָאִים בְּחִבְרוֹ, תוֹרֵם מִן הַיִּפָּה עַל הָרַע, אֲבָל לֹא מִן הָרַע עַל הַיִּפָּה. וְאִם תִּרְם מִן הָרַע עַל הַיִּפָּה, תִּרְוּמָתוֹ תִּרְוּמָה, חוּץ מִן הַזּוּגִין עַל הַחֲטִיִּם, שְׂאִינָן אֲכָל. הַקְּשׁוּת וְהַמְּלַפְפוֹן, מִין אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי מִינִין:

ברטורה (ו) תורמין זיתי שמן. העומדים להוציא שמנו: על זיתי כבש. זיתים שאין עושים שמן וכובשין אותן ביין או בחומץ לקיים אותן לאכילה. וזיתי שמן יפין מזיתי כבש, הלכך מפריקים מזיתי שמן על זיתי כבש דהוה ליה מן היפה על הרע: ויין שאינו מבושל. יפה לשחיה מן המבושל: כל שהוא כלאים בחבריו לא יתרום מזה לזה. דאמר רבא (ס) כל חלב יבהר וכל חלב תירוש ודגן, אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה: חוץ מן הזונין. בערבי זוא"ץ ובלע"ז וי"א ואינו אוכל אדם ומקיימים אותם ליונים: הקישות. בערבי פאקו"ס: והמלפפון. בערבי כייא"ר: מין אחד. ותורמין מזה על זה: שני מינים. ואין תורמין מזה על זה. ואין הלכה כרבי יהודה:

גמרא ברכות דף נא ע"א

תָּנָא הַדְּחָה מִבְּפָנִים וְשִׁטְיָה מִבְּחוּץ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל הַמְּבָרֵךְ עַל כּוֹס מִלֵּא נֹתְנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלֵי מְצָרִים שְׁנַאָמַר (דברים לג): וּמִלֵּא בְּרַכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה. רַבִּי יוֹסִי בֶר חֲנִינָא אוֹמֵר: זוֹכָה וְנוֹחַל שְׁנֵי עוֹלָמִים, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. עֲטוּר רַב יְהוּדָה מְעַטְרָהוּ בְּתַלְמִידִים. רַב חֲסִידָא מְעַטֵּר לֵה בְּנִטְלֵי. אָמַר רַב חֲנַן וּבְחִי. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת וּבְבִרְכַת הָאָרֶץ. עֲטוּף רַב פִּפְא מְעַטֵּף וְיָתִיב. רַב אֶסִּי פְּרִיס סוּדָר עַל רִישָׁה. נוֹטְלוּ בְּשִׁתֵּי יָדָיו. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶר פִּפְא מֵאֵי קָרָא (תהילים קלד) שְׂאוּ יְדֵיכֶם קִדְשׁ וּבִרְכוּ אֶת ה'. וְנוֹתְנוּ לְיָמִין, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶר אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רֵאשׁוּנִים שְׂאֵלוּ שְׂמַאל מַה הוּא שְׁתַּסִּיעַ לְיָמִין. אָמַר רַבִּי אֲשִׁי: הוּאֵיל וְרֵאשׁוּנִים אֲבַעֲיָא לָהּ וְלֹא אִיפְשֵׁט לָהּ אָנָּן נַעֲבֵד לְחִמְרָא. וּמִגְבִּיהוּ מִן הַקְּרָקַע טַפַּח. אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מֵאֵי קָרָא (שם קטז) כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשָׁא וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא. וְנוֹתְנֵן עֵינָיו בּוֹ כִּי הֵיכִי דְלֵא נִיסַח דְעֵתָהּ מִנָּה וּמִשְׁגָּרוּ לְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ בְּמִתְנָה כִּי הֵיכִי דְתַתְּבַרְךְ דְּבִיתָהּ. עוֹלָא אִיקְלַע לְבֵי רַב נַחְמָן כְּרֵד רִיפְתָא בְּרִידָ בְּרַכַּת מְזוּנָא יְהֵב לֵה כֶּסֶף דְּבִרְכַתָּא לְרַב נַחְמָן. אָמַר לֵה רַב נַחְמָן לִישְׁדָר מִר כֶּסֶף דְּבִרְכַתָּא לִילְתָּא. אָמַר לֵה הֵכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין פְּרִי בְּטָנָה שֶׁל אִשָּׁה

מִתְבַּרֵּךְ אֱלֹהִים מִפְּרִי בִטְנוֹ שֶׁל אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים ז) וַיְבָרֶךְ פְּרִי בִטְנוֹ. פְּרִי בִטְנוֹ לֹא נֶאֱמַר אֱלֹהִים פְּרִי בִטְנוֹ. אֲדֹהֲכִי שְׁמַעַת יִלְתָּא קָמַת בְּזִיחָרָא וְעִלְתָּא לְבִי חֲמָרָא וְתִבְרָא אַרְבַּע מֵאָה דְנִי דְחֲמָרָא. אָמַר לֵה רַב נַחְמוּן נְשִׁדָר לֵה מָר פְּסָא אַחֲרִינָא שְׁלַח לֵה כָּל הָאִי נִבְגָא דְבִרְכָתָא הִיא שְׁלַחָה לֵה מִמְּהַדוּרֵי מִיָּלִי וּמִסְמַרְטוּטֵי כְּלָמֵי. אָמַר רַבִּי אֲסִי אִין מְסִיחִין עַל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. בְּמַתְנִיתָא תְּנָא הָאוּכַל וּמְהֵלֵךְ מְבָרֵךְ מְעוּמֵד וּכְשֶׁהוּא אוֹכַל מְעוּמֵד מְבָרֵךְ מִיּוֹשֵׁב וּכְשֶׁהוּא מְסִב וְאוֹכַל יוֹשֵׁב וּמְבָרֵךְ וְהֵלְכָתָא בְּכִלְהוּ יוֹשֵׁב וּמְבָרֵךְ:

רש"י מעטרהו בתלמידים. תלמידיו סובצין אותו כשהוא מצדד: בנטולי. כוסות: ובזרכת הארץ. כשמגיע לזרכת הארץ מוסיף עליה: מעטף. בטליתו: אנו נעבד לחומר. שלא תסייע שמאל לימין בשעת זכרון: שמעה ילתא. שלא שיגר לה כוס של זכרון: קמה בזיחרא. עמדה בזכרון: כל האי נבגא דזכרתא היא. כל יין שבחצית ככוס של זכרון היא שתי ממנו: נבגא. כוס, כמו נשתי מר אנבגא: ממדהורי מילי. ממחזרי בעיירות ירבו תמיד דברים: ומסמרטוטי כלמי. וממשחקי בגדים כלום וממורטים ירבו כינים, כנים מתרגמינן כלמתא: אין מסיחין. משאחזו עד שיצרך: מיסב. במטה דרך הסבה. והלכתא בכלהו יושב ומצדד:

זוהר ואתחנן דף ס' ע"א

וְאַתְחַנֵּן אֶל יְיָ בַּעֲת הַהוּא לֵאמֹר. אֲדַנִּי יְהוָה אֲתָה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֶת עֲבָדֶיךָ וְגוֹמֵר. רַבִּי יוֹסִי פָּתַח (ישעיה לח) וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְיָ. תָּא חֲזִי כְּמָה הוּא חִילָא תְּקִיפָא דְאוּרִיתָא וְכַמָּה הוּא עֲלָאָה עַל כְּלָא דְכָל מָאן דְּאֲשַׁתְּדַּל בְּאוּרִיתָא לֹא דְחִיל מְעֵלְאֵי וְתַתְּאֵי וְלֹא דְחִיל מְעֵרְעוּרִין בִּישִׁין דְּעֵלְמָא בְּגִין דְּאִיהוּ אֶחֱיד בְּאִילָנָא דְחִיִּי וְאֶכִּיל מִנָּה בְּכָל יוֹמָא. דְּהָא אוּרִיתָא אוֹלִיף לֵה לְבַר נֶשׁ לְמִיָּהוּ בְּאוּרִחַ קְשׁוּט אוֹלִיף לֵה עֵיטָא הִיד יִתּוּב קָמִי מְאָרָה (לְבַטְלָה הָהִיא גְזָרָה) וְאַפְלוּ יִתְגַּזֵּר עֲלֵהּ מוֹתָא כְּלָא יִתְבַּטֵּל וַיִּסְתַּלַּק מִנָּה וְלֹא שְׂרִיא עֲלוּי (עֵיטָא דְּבַר נֶשׁ כְּהִאי עֲלֵמָא). וְעַל דָּא בְּעֵי לְאֲשַׁתְּדַּלָּא בְּאוּרִיתָא יִמְמָא וְלִילִי וְלֹא יִתְעַדִּי מִנָּה הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב (יהושע א) וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאִי אֲעַדִּי מִנָּה אוּרִיתָא אוֹ אֲתַפְרֵשׁ מִינָּה כְּאֵלוּ אֲתַפְרֵשׁ מִן חִיִּי. תָּא חֲזִי עֵיטָא דְּבַר נֶשׁ כַּד אִיהוּ סְלִיק בְּלִילִיא עַל עֲרִסָה בְּעֵי לְקַבְּלָא עֲלֵהּ עַל מְלַכוּתָא דְּלַעֲלָא בְּלָבָא שְׁלִים וְלֹאֲקַדְמָא לְמִימְסַר גְּבַהּ פְּקִדוֹנָא דְּנַפְשָׁהּ וְהָא אוּקְמוּהָ. בְּגִין דְּכָל עֲלֵמָא טַעֲמִין טַעֲמָא דְּמוֹתָא דְּהָא אִילָנָא דְּמוֹתָא שְׂרִיא בְּעֵלְמָא וְכָל רוּחִין דְּבַנֵּי נֶשְׁא נְפָקִין וְסִלְקִין וְאֲתַטְמְרוּ גְּבַהּ וּבְגִין דְּאֵנוּן בְּפִקְדוֹנָא כְּלָהוּ תִּיבִין לְאֲתַרְיִיהוּ. תָּא חֲזִי כַּד אֲתַעַר רוּחַ צְפוֹן

בפִּלְגוֹת לִילִיא וְכַרוֹזָא נִפִּיק וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶתִּי לְגַנְתָּא דְעָדוֹן
לְאַשְׁתַּעֲשַׂעָא בְּרוּחִיהוֹן דְּצַדִּיקָא כְּדִין מִתְכַּוְּנִי (נ"א מִתְעַרְי) כָּל בְּנֵי מִטְרוּנִיתָא
וְכָל בְּנֵי הֵיכְלָא לְשַׁבְחָא לֵה לְמַלְכָּא קִדְיִשָׁא וְכַדִּין כָּל אַנּוּן פְּקֻדוֹנִין דְּרוּחִין
דְּאַתְמַסְרֹן בִּידָה כְּלָהוּ אֶתִּיב לְמַאֲרִיהוֹן וְרַבָּא דְבְּנֵי עֲלָמָא מִתְעַרְוּ בְּהֵיא
שְׁעָתָא. וְהָא פְּקֻדוֹנָה דְּכְלָהוּ אֶתִּיב לְגַבִּיהוּ אַנּוּן דְּבְּנֵי הֵיכְלָא עֲלָהָה קִיִּימִי
בְּקִיּוּמֵיהוּ מִתְעַרְי וּמִשְׁתַּדְּלִי בְּתוֹשְׁבַתְהָא בְּאוּרִיתָא וּמִשְׁתַּתְּפִי בְּכַנְסַת
יִשְׂרָאֵל עַד דְּנִהִיר יְמָמָא. כִּד אֶתִּי צַפְרָא הִיא וְכָל בְּנֵי הֵיכְלָא דְּמַלְכָּא כְּלָהוּ
אַתְּנֹן לְגַבִּי מַלְכָּא קִדְיִשָׁא וְאַנּוּן אֶקְרוּן בְּנִין דְּמַלְכָּא וּמִטְרוּנִיתָא וְהָא
אוּקְמוּהָ. כִּד אֶתִּי צַפְרָא בְּעֵי לְנִקְאָה גְרַמָּה בְּכָלֵא לְמִיּוֹן וְזִיגִיָּה לְאַשְׁתַּדְּלָא
עִם מַלְכָּא קִדְיִשָׁא דְּהָא בְּלִילִיא אֲשַׁתְּדַל בְּמִטְרוּנִיתָא הַשְׁתָּא אֶתָּא עִם
מִטְרוּנִיתָא לְזוּגָא לֵה עִם מַלְכָּא. אֶתִּי לְבִי כְּנִשְׁתָּא מְדַכִּי גְרַמָּה בְּקַרְבְּנִין
מִשְׁבַּח בְּתוֹשְׁבַתְהֵיהוּ דְּדוֹד מַלְכָּא אַחִיד תְּפַלִּין בִּידָה וּבְרִישָׁה וְצִיצִית
בְּגַדְפָּה אוּמַר תְּהַלֵּה לְדוֹד וְהָא אוּקְמוּהָ וְצִלִּי צְלוּתָא קַמִּי מְאֵרָה :

תרגום הזהר וְאַתְחַנֵּן אֶל יִי צִיעַת הַהִיא לְחַמְרָה. חֲדָנִי יְהוָה חֲתָה הַחֲלוֹת
לְהַרְאוֹת אֶת עֲבָדֶיךָ וְגו' . רַבִּי יוֹסִי פֶתַח (ישעיה לח) וַיִּסַּב חֲזַקְיָהוּ פְּנֵיו אֶל הַקִּיר
וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יִי. זֶה וּרְיָהָה כְּמָה חֲזַק פַּח הַתּוֹרָה, וְכַמָּה הִיא עֲלִיוֹנָה עַל הַכֹּל.
כִּי כָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה יֵאָמֵר יֵרָא מִעֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְיֵאָמֵר יֵרָא
מִהַמְּקָרִים הָרְעִים שֶׁצְּעוּלִים, מִשּׂוֹם שֶׁהוּא אֲחוּז צִעַז הַחַיִּים, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה,
וְאוֹכֵל מִמֶּנּוּ צָכַל יוֹם. כִּי הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם לְלַכֵּת בְּדַרְךְ הָאֱמֻנָה,
מְלַמֶּדֶת לוֹ עֵצָה אִיךָ לָשׁוּב לְפָנֶי אֱלֹהֵינוּ, וְאֶפְלוּ מוֹת נִגְזַר עָלָיו, הַכֹּל מִתְּצַטֵּל
וּמִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וְיֵאָמֵר שׂוֹרָה עָלָיו. וְעַל כֵּן כָּרִיף לְעִסוּק בְּתוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה,
וְלֹא יִסוּר מִמֶּנָּה. זֶה שֶׁאֵמַר וְהִגִּיתָ צוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאִם מִסִּיר מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה,
אוֹ שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנָּה, הוּא כְּאִלוֹ נִפְרַד מִן הַחַיִּים. זֶה וּרְיָהָה, עֵצָה לְאָדָם. כִּשְׁהוּא
עוֹלָה עַל מִטְתּוֹ צְלִילָה, כָּרִיף לְהַכֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם צִלְבַּ שָׁלֵם,
וְלִהְיוֹת לְמַסּוֹר יֵאָמֵר פְּקֻדוֹן הַנֶּפֶשׁ. וְהַעֲמִידוּהוּ. מִשּׂוֹם שֶׁכָּל אָדָם טוֹעֵם
צְלִילָה טַעַם הַמּוֹת, כִּי אֵילָן הַמּוֹת שׂוֹרָה צְעוּלִים, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, וְכָל רוּחֹת
צְנִי הָאָדָם יוֹרְאִים וְעוֹלִים וּמִסְתַּפְּרִים אֶלְלוּ, יֵאָכֵל הַמַּלְכוּת. וּמִשּׂוֹם שֶׁהֵם
נִפְתָּיִם בְּפִקְדוֹן, כָּל חוּזְרִים אַחַר כֵּךְ לְמִקְוָם. זֶה וּרְיָהָה, כִּשְׁמִתְעוֹרֵר רוּחַ
רָפוֹן בְּחַלוֹת לַיְלָה, וְהַכְּרוֹז יוֹרְאָה, וְהַקְּצִ"ה צָא לְגוֹן עֵדוֹן לְהַשְׁתַּעֲשַׂע בְּרוּחֹת
הַכְּדִיקִים, אִזּוּ מִתְעוֹרְרִים כָּל צְנִי הַמַּלְכָּה וְכָל צְנִי הֵיכְלָא לְשַׁבַּח אֶת הַפְּלִי
הַקְּדוֹשׁ, וְאִזּוּ כָּל אֵלּוּ הַפְּקֻדוֹנוֹת שֶׁל הַרוּחֹת שֶׁנִּמְסְרוּ צִידָה שֶׁל הַמַּלְכוּת,
כָּל מַחְזֶרֶת לְבַעֲלֵיהֶם. וְרַב צְנִי הָעוֹלָם נְעוֹרִים מִשְׁנַתֵּם צִעָה הֵיאָה.
וְהַפְּקֻדוֹנוֹת שֶׁל כָּל מַחְזֶרֶם לָהֶם. אֵלּוּ שֶׁהֵם מְצִיִּי הֵיכְלָא הַעֲלִיּוֹן, דְּהֵינּוּ
עוֹבְדֵי הַשֵּׁם יִתְצַרְךָ עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, וּמִתְעוֹרְרִים וְעוֹסְקִים בְּתַשְׁבּוּחוֹת

הַתּוֹרָה, וּמִתְחַצְּרִים עִם כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת, עַד שְׁמֵאִיר הַיּוֹם.
כְּשֶׁצָּח הַצִּדְקָה, הִיא וְכָל צְנִי הַיְכָל הַמְּלֻכָּה, כָּלֵם צָחִים אֶל הַמְּלֻכָּה הַקְּדוּשָׁה, וְהֵם
נִקְרָאִים, צְנִי הַמְּלֻכָּה וְהַמְּלֻכָּה. וּפְצָר הַעֲמִידוּהוּ. כְּשֶׁצָּח הַצִּדְקָה לְרִיב לְנִקּוֹת
אֶת עֲלָמוֹ צֶפֶל, הֵן נִקְוִית הַגּוֹף וְהֵן נִקְוִית הַנֶּפֶשׁ, וְלַחֲגוּר כְּלֵי מְלַחֲמָתוֹ,
דְּהִינוּ צְנִיָּית וּתְפִלִּין, לְהַסְפִּידֵל עִם הַמְּלֻכָּה הַקְּדוּשָׁה, כִּי צְלִיָּה הַסְפִּידֵל
צִמְלָפָה, עֵתָה צִדְקָה, צָח עִם הַמְּלֻכָּה לְחַצְרָה אֲוֹתָה עִם הַמְּלֻכָּה. צָח לְבֵית
הַכְּנֻסַת, מִטְּהַר אֶת עֲלָמוֹ צְחִמִּירַת הַקְּרֻצְנוֹת, מִשְׁצַח צְתִשְׁצְחֻתָיו שֶׁל דָּוִד
הַמְּלֻכָּה. אַחֲוֹז תְּפִלִּין צְרָאָשׁוּ, לִיָּית צְכֻנֵּי צְגָדוֹ, אֲוִמֵר תְּהֵלָה לְדָוִד. וְהִרִי
הַעֲמִידוּהוּ וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה לְפָנָיו קוֹנוֹ:

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יג

א. מקום שמפסיקין בשבת בשחרית שם קורין במנחה ובשני ובחמישי
ולשבת הבאה. כיצד שבת ראשונה קורין בשחרית בסדר בראשית במנחה
קורין אלה תולדות נח עשרה פסוקים או יותר. וכן בשני ובחמישי וכן לשבת
הבאה בשחרית מתחילין מאלה תולדות נח וקורא עד סוף הסדר. ועל דרך
זו קורין כל השנה ומפטירין בכל שבת ושבת בנביא מעין שקרא בתורה:

ב. ובראשי חודשים הראשון קורא שלשה פסוקים מפרשת צו. והשני חוזר
וקורא פסוק שלישי שקרא הראשון ושני פסוקים שאחריו כדי שישיר
בפרשה שלשה פסוקים. והשלישי קורא שלשה פסוקים ששיר השני עם
וביום השבת. והרביעי קורא ובראשי חודשיכם ואם חל ראש חודש להיות
בשבת מוציאין שני ספרים בשחרית. באחד קורין בו בסדר אותה שבת,
ובשני קורא בו המשלים ובראשי חודשיכם, והמפטיר קורא ענין ראש חודש.
ומפטירין והיה מידי חודש בחודשו. וראש חודש אב שחל להיות בשבת
מפטירין חודשיכם ומועדיכם שנאה נפשי. וראש חודש שחל להיות באחד
בשבת מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חודש:

מוסר

ספר חסידים סימן קנה

יצר טוב ויצר הרע טוב לצדיק שרואה שהרשע מערים ערמה למצא תאות נפשו לשעה אחת והוא פעמים משים נפשו בסכנה בעבור תאות נפשו בפעם אחת, כגון הלסטטים והגנבים והנואפים, על ספק. ואני בעבור הקדוש ברוך הוא שנותן לאוהביו תאות נפשם לעתיד לבא לעולמי עולמים הנאות טובות מאד מכל הנאות נאופים ותענוגים על אחת כמה וכמה שיש לי להערים ואלו היה יצר האדם יצר טוב מתגבר עליו לעשות טובה כמו שמתגבר עליו יצר הרע לתאות בשרו לכבודו אז היה מערים בכל עמק לעשות חפצי שמים. וכל יצר האדם שיכלת בידו היא לעשות כל מה שלבו חפץ לעשות ומצוי לעשות לו בלא בשת אין צריך להערים כל כך על הדבר. אבל כשאין היכלת בידו לעשות מה שלבו חפץ מפני פלוני ומפני פלוני בדבר פלוני אז צריך להערים. כיצד יעשה תאות נפשו שלא יזיק לו דבר פלוני הואיל וכל אלה דברים עמקי החכמה. וגדולי חקרי לב המצויין אצל המתאונים ואצל קנאים ואצל רודפים כבוד. לפיכך הירא את דבר ה' רואה היאך מחפשים ותרים אחר תאות נפשם ולתאות רגע ספק משליכים נפשם מרחוק וכל שכן אני. וכן הוא אומר (ויקרא כג) ונקדשתי בתוך בני ישראל, שנהרגים על קדשת ה' שנקמר (תהילים מ"ד) כי עליך הרגנו כל היום:

ואתחנן יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

וְנִשְׁבַּח בְּנֵי אֱלֹהִים מוֹלַת בַּיִת פְּעוֹר: (פ) ויתבנא בחילתא לקבל בית פעור:

רס"י ונשב בגיא וגו'. ונלמדתם לעבודה זרה ואף על פי כן (דברים 7, א) ועתה ישראל שמע אל החקים והכל מחול לך ואני לא זכיתי למחל לז:

ד (א) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶל-הַזִּזְקִים וְאֶל-
הַמְשֻׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מוֹלִימְךָ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
לְמַעַן תִּזְוֶיוּ וּבְאַתֶּם וְיִרְשׁוּתֶם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: וְכָעַן יִשְׂרָאֵל שְׁמַע
לְקִימָא וּלְדִינָא דִּי אֲנָא מְאַלְף וְתִכּוֹן לְמַעַבְד בְּדִיל דְּתִיחוּן וְתִיתוּן וְתִירְתוּן וְתִ
אַרְעָא דִּי יֵי אֱלֹהָא דְאַבְהַתְכּוֹן יְהֵב לְכוּן: (ב) לֹא תִסְפוּ עַל-
הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ
בְּמִצְוֹתַי לְשִׁמּוֹר אֶת-מִצְוֹתַי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם: לֹא תוֹסִיפוּן עַל פְּתִגְמָא דִּי אֲנָא מִפְּקֹד וְתִכּוֹן
וְלֹא תִמְנַעוּן מִנָּה לְמַטְרָא וְתִ פְקוּדִיָּא דִּי יֵי אֱלֹהֵיכּוֹן דִּי אֲנָא מִפְּקֹד וְתִכּוֹן:

רס"י לֹא תִסְפוּ כְּגוֹן חֲמֵשׁ פְּרָשׂוֹת בְּחַפְלִין, חֲמֵשׁת מִינֵין בְּלוּבָ, וְחֲמֵשׁ
לִיאוֹת, וְכֵן וְלֹא תִגְרְעוּ:

(א) עֲלֵיכֶם הָרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר-עָשְׂתָה יְהוָה בְּבַעַל
פְּעוֹר כִּי כָל-הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ אַזְוָרִי בַעַל-
פְּעוֹר הִשְׁבִּיחוּ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם בְּמִקְרָבָה: עֵינֵיכּוֹן חֲזוּ
וְתִ דִּי עֲבַד יֵי בְבַעַל פְּעוֹר אֲרִי כָל גְּבָרָא דִּי אֲזַל בְּתַר בַּעַל פְּעוֹר שְׂצִיחָא יֵי אֱלֹהֵי
מִבְּיַנְד:

נביאים - ישעיה - פרק מ

(א) יִבֶּשׁ זֶזְעִיר זָבָל צִיץ כִּי רוּחוֹ יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ

אֲכַן זֹזְצִיר הָעָם: יִבֵּשׁ עֵשְׂבָא נִתְר נְצִיָּה אַרְי רִוְחָא מִן קָדָם יִי נְשַׁבֵּת
בַּה בְּכוּ כְּעֵשְׂבָא חֲשִׁיבִין רְשִׁיעֵינָא בְּעַמָּא :

רס"י נבל . כמס :

(ח) **יִבֵּשׁ זֹזְצִיר נָבֵל צִיץ וְדַבֵּר-אֱלֹהֵינוּ יְקוּם
לְעוֹלָם:** (ס) מִית רְשִׁיעֵינָא אֲבָדוּ עֲשִׂתוֹנוּהִי וּפְתִגְמָא דְאֶלְהָנָא קִיָּם לְעֵלְמִין :
(ט) **עַל הַר-גִּבְתָּה עָלִי-כָךְ מִבְּשָׂרַת צִיּוֹן הָרִימִי
בְּכוֹז קוֹלְךָ מִבְּשָׂרַת יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל-
תִּירְאִי אֲמַרִי לְעַרְי יְהוּדָה הַגֵּה אֱלֹהֵיכֶם:** על טור
רם סקו לכוון נבניא די מבשרין לציון ארימו בחילא קלכון די מבשרין לירושלם
ארימו לא תדחלון אמרו לקרונא דבית יהודה אתגליאת מלכותא דאלהכון :

רס"י מצפנת ציון . נבייא דמצפנתין לציון וצמקום אחר הוא אומר רגלי
מצפנת (לקמן כג) זכו קל כזכר לא זכו תש כנקבה ומאחר פעמיו עד הקץ :

(י) **הַגֵּה אֲדָנִי יְהוֹה בְּזוֹזֶק יִבּוּא וְזָרְעוּ מִשְׁכָּה לֹו
הַגֵּה שְׂכָרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו:** הָא יִי אֱלֹהִים בְּתַקוּף מְתַגְלִי
וּתַקוּף דָּרַע גְּבוּרְתִּיהָ שְׁלֵטָא קְדָמוּהִי הָא אַגְר עֲבָדִי מִימְרִיהָ עִמָּה דְכָל עוֹבְדֵיהוֹן
גְּלוּ קְדָמוּהִי :

רס"י בחזק יבוא . על האומות ליפרע : הנה שכרו אתו . מזומן אתו
לכדיקים . ופעולתו . שכר פעולה שעליו ליתן להם :

כתובים - תהילים - פרק מד

(כ) כִּי דִכִּיתָנוּ בַּמִּקּוֹם תַּנִּים וַתִּכַּס עֲלֵינוּ
בְּצִלְמוֹת: אַרוֹם אִמְכַתְנָא בְּאַתְרֵי רִוְדִין וְחַפִּיתָא עֲלֵנָא בְּטוּלָא דְמוֹתָא :

רס"י כי דכיתנו במקום תנים . כי זה משמש בלשון כאשר ואף כאשר
השפלתנו בארץ ערבה ושוחה מדבר מקום תנים וכסית עלינו בצלמות חשך
אף בכל זאת אם שכחנו שם אלהינו הוא יחקור זאת כי הו' יודע תעלומיו
וגומר :

(כא) אִם-שִׁכַּחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וְנִפְרַשׁ כַּפֵּינוּ לֵאלֹהִים

זָר: אִין אֲשַׁלִּינָא שׁוּם אֱלֹהֵנָא וּפְרִישְׁנָא בְּצִלוֹ יִדְנָא לְטַעוּתָא דְפִלְחֵי כּוֹכְבָנָא : (כב)

הֲלֹא אֱלֹהִים יִזְכָּר-אֶת כִּי-הוּא ' יִדַּע
תַּעֲלָמוֹת לֵב: הֲלֹא אֱלֹהֵי יִבְשָׁקֵר דָּא אַרוֹם הוּא חֲפִים טְמִירֵי לֵבָא :

(כג) כִּי-עָלִיךָ הֲרִגְנוּ כָּל-הַיּוֹם ' נִזְוֵשְׁבָנוּ כְּצֹאן

טְבוֹזָה: אַרוֹם מְטוּלְתָד אֶתְקַטְלָנָא כָּל יוֹמָא אֶתְחַשְׁבְּנָא כְּעֵנָא דְמַסִּירָא
לְנַכְסָא :

רס"י כללן טבחה . כללן של טבחה :

משנה חגיגה פרק א

א. הכל חגיבין בראיה, חוץ מחרש, שוטה וקטן, וטומטום,

וְאֵנְדְרוּגִינוֹס, וְנָשִׁים, וְעִבְדִּים שְׁאֵינָם מְשׁוֹחֲרָרִים, הַחֲגֵר, וְהַסּוּמָא, וְהַחוּלָה, וְהַזָּקוֹן, וּמִי שְׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת בְּרִגְלָיו. אֵיזְהוּ קָטוֹן, כֹּל שְׁאֵינוֹ יָכוֹל לָרֶכֶב עַל כְּתָפָיו שֶׁל אָבִיו וְלַעֲלוֹת מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת, דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאִי. וּבֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, כֹּל שְׁאֵינוֹ יָכוֹל לְאַחוֹז בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו וְלַעֲלוֹת מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת, שְׁנֹאמֵר, שְׁלֹשׁ רִגְלִים:

ברטנורה (6) הכל חייבין בראיה. במאות יראה כל זכורך, שצריך להתראות בעזרה ברגל. והכל. לאחויי מי שחליו עבד וחליו בן חורין. ואין כן הלכה. שמי שחליו עבד וחליו בן חורין פטור מן הראיה. מפני כל עצדות שבו: חוץ מחרש. ואף על פי שהוא מדבר. ואפילו חרש באזנו אחת פטור. דכתיב (דברים 26) צבוא כל ישראל לראות את פני ה'. וכתיב בתריה למען ישמעו. פרט למי שאין לו שמיעה גמורה. והשומע ואינו מדבר נמי פטור, דכתיב ולמען ילמדו: שוטה וקטן. ללאו בני חיובא נינהו. שהן פטורין מכל המצוות וקטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית אביו חייב להעלותו כדי לחנכו במצוות, כדאמר ב"ה לקמן במתניתין: וטומטום ואנדרוגיננוס נשים ועבדים שאינן משוחררים. כל הני אמעיטו מזכורך פרט לטומטום ואנדרוגיננוס ונשים. שאינן בכלל זכורך. וכל מצות שאין נשים חייבות בה אין העבדים חייבין בה. ועוד הרי הוא אומר צבוא כל ישראל לראות. ועבדים לאו בכלל ישראל נינהו: החגר והחולה והזקן. שאינו יכול לעלות ברגליו. מירושלים לעזרה. כגון שהוא מעונה ביותר. כל הני ילפינן להו מדכתיב שלש רגלים ילאו אלו שאינן יכולין לעלות ברגליהם: והסומא. דכתיב צבוא כל ישראל לראות כהם באים לראות, כך הם באין לראות הר קדשו ובית שכינתו. לאפוקי סומא. ואפילו בעינו אחת. שהרי אין ראיתו שלמה: שלש רגלים. הראוי לעלות ברגליו חייב הכתוב. וכיון דגדול פטור מן התורה קטן נמי לאו בר חנוך הוא:

ב. בֵּית שְׁמַאִי אוֹמְרִים, הָרְאִיָּה שְׁתֵּי כְּסָף, וְחֲגִיגָה מְעָה כְּסָף. וּבֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, הָרְאִיָּה מְעָה כְּסָף, וְחֲגִיגָה שְׁתֵּי כְּסָף:

ברטנורה (5) הראייה שתי כסף. גדול הבא לראות צריך להביא עולה, שנאמר (שמות 26) לא יראו פני ריקם. ואינה פחותה משתי מעות כסף. שהם משקל ל"ב גרעיני שעורה מן הכסף הכרוף: וחגיגה. שלמי חגיגה. שאמרה תורה (שמות י"ב) וחגותם אותו חג לה'. כלומר הביאו שלמי חגיגה. אין פחותים ממעה כסף. ואף על פי שאין לראיה ולחגיגה שעור, דכתיב (דברים ט"ז) איש כמתנת ידו. חכמים נתנו בהם שעור למטה שלא יביא פחות מכאן: הראיה מעה כסף וחגיגה שתי כסף. דשלמים יש בהם לגבוה ולכהנים ולצעלים לפיכך הן מרובים מן העולות שבחובה העולות שאין בהן אלא לגבוה. וחוז מעולת ראייה ושלמי חגיגה האמורים במתניתין עוד היו צריכים להביא מין אחר של שלמים. והן נקראים שלמי שמחה. דכתיב (שם כ"ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת. ושלמי שמחה הללו לא הוזכרו כאן. ולא נתנו חכמים בהם שעור. ונשים

חייבות בהן כאנשים. לעל השמחה נלטוו נשים. לכתוב (סס י"ד) ושמחת אתה וביתך:

ג. עולות במועד באות מן החליו, והשקמים מן המעשר. יום טוב ראשון של פסח, בית שמאי אומרים, מן החליו. ובית הלל אומרים, מן המעשר:

ברטורה (ג) עולות במועד באות מן החולין. מתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני עולות נדרים ונדבות. במועד באות בי"ט אינן באות. ועולת רחיה באה אפילו בי"ט אע"ג דיך לה תשלומין כל ז' עיקר מלכותה בי"ט ראשון וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין. ושלמי שמחה באים מן המעשר. כלומר שיכולין להביא שלמי שמחה ממעות של מעשר שני. דשלמי שמחה אינן חובה במקום שיש בשר. והרי יש לו מעות מעשר שני להוציא בירושלים. הילכך יקנה בהם שלמים ויאכל. אבל חגיגת יום טוב הראשון הוא דבר שבחובה אפילו יש לו בשר הרבה. וכל דבר שהוא משום חובה אינו בא אלא מן החולין ולא מן המעשר: יום טוב הראשון של פסח. ה"ה ליום טוב ראשון של שאר רגלים ולהכי נקט פסח. לפי שיש ערב פסח חגיגה אחרת כשהיתה חבורת הפסח מרובה היו מביאין עמו חגיגה. כדי שיהא הפסח נאכל על השובע. ואשמעינן מתני' דחגיגת יום טוב עלמנו הוא דאינו באה אלא מן החולין. אבל חגיגת י"ד באה מן המעשר: ובה"א מן המעשר. בגמרא פריך אמאי דבר שבחובה היא וכל דבר שבחובה אינו באה אלא מן החולין. ומשני בטופל. שמחבר מעשר עם חולין ומביא אם יש לו אוכלין הרבה ואין לו סיפק בבהמה אחת מביא בהמה אחת לחגיגה מן החולין והשאר ממעות מעשר שני. ואף על פי שכל הבאות ביום טוב ראשון הם חגיגה עליהן. מ"מ סברי ב"ה דמותר להביא השאר מן המעשר. הואיל וכבר ילא ידי חובתו בראשון מן החולין:

ד. ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה, והכהנים בחטאות ובאשמות ובבכור ובחזה ושוק, אבל לא בעופות ולא במנחות:

ברטורה (ד) יוצאין ידי חובתן. של שלמי שמחה: בנדרים ונדבות ומעשר בהמה. לכתוב (סס ט"ז) ושמחת בחגך. לרבות כל מיני שמחות דקרא לא בעי אלא שמחה. ואמר מר אין שמחה אלא בבשר. והאי בשר הוא: אבל לא בעופות ולא במנחות. לכתוב ושמחת בחגך. אמרה תורה עשה שמחה ממי שחגיגה באה מהן ילאו עופות ומנחות שאין חגיגה באה מהן:

ה. מי שיש לו אוכלים מרבים ונקסים מעטים, מביא שקלים מרבים ועולות מעטות. נקסים מרבים ואוכלין מעטין, מביא עולות

מְרַבּוֹת וּשְׁלָמִים מְעֻטִין. זֶה וְזֶה מְעֻט, עַל זֶה נֹאמֵר, מְעַה כְּסָף וּשְׁתֵי כְּסָף. זֶה וְזֶה מְרַבִּים, עַל זֶה נֹאמֵר (דברים טז) אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ כְּבִרְכַת יְיָ אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ:

זרטורה (ה) אוכלין מרובין. בני בית מרובין: מביא שלמים מרובין. שלמי חגיגה רבים
לפי האוכלים קיש לוי:

ז. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג, חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג. עבר הרגל ולא חג, אינו חייב באחריותו. על זה נאמר (קהלת א) מענות לא יוכל לתקן, וחסרון לא יוכל להמנות:

זרטורה (ו) מי שלא חג. שלא הביא שלמי חגיגתו ועולת ראיתו: ויום טוב האחרון.
שמיני עלתה. ואף ע"ג דרגל בפני עצמן הוא תשלומין דראשון. וחג השבועות נמי אף על גב דלא הוא אלא יום אחד יש לו תשלומין כל שבעה. מדאקשינהו קרא להדדי. בחג המלות ובחג השבועות ובחג הסוכות. מה חג המלות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל ז':

ז. רבי שמעון בן מנסיא אומר, איזהו מענות שאינו יכול לתקון, זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר. אם תאמר בגויב וגו'ל, יכול הוא להחזירו ויתקן. רבי שמעון בן יוחאי אומר, אין קורין מענות אלא למי שהיה מתקן בתחלה ונתענות, ואיזה, זה תלמיד חכם הפורש מתורה:

זרטורה (ז) והוליד ממנה ממזר. שהביא פסולים בישראל והן לו לזכרון, לפיכך אין עונו נמחק בתשובה: יכול הוא שיחזיר. דמי גניבתו וגזילתו לבעלים והיא מתוקן מן החטא:

ח. היתר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מה שייסמכו. הלכות שבת חגיגות והמעילות, הרי הם כהררים התלוין בשערה, שהן מקרא מעט והלכות מרבות, הדינין והעבודות הטהרות והטמאות ועריות, יש להן על מה שייסמכו. הן הן גופי תורה:

זרטורה (ח) היתר נדרים פורחים באויר. מעט רמז יש במקרא שיוכל החכם להתיר הנדר ואין לסמוך עליו. אלא כך מסור לחכמים בתורה שבעל פה: הלכות שבת והלכות חגיגה. והלכות מעילה. יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז במקרא מועט כהר התלוי בשערת הראש: והעבודות. הלכות עבודת הקרבנות: הן הן גופי תורה. בגמרא מפרש דהן והן גופי תורה קאמר. כלומר בין אותן שאין להם על מה שייסמכו ובין

אותן שיש להם על מה שסמכו בין אותן שהן כהררים התלויין בצערה. אלו ואלו גופי תורה:

גמרא חגיגה דף ג ע"א

תנו רבנן: מעשה ברבי יוחנן בן ברוקא ורבי אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין אמר להם: מה חדוש היה בבית המדרש היום. אמרו לו: תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין. אמר להם: אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חדוש. שבת של מי היתה, שבת של רבי אלעזר בן עזריא היתה. ובמה היתה הגדה היום. אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה (דברים לא): הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמד, נשים באים לשמע. טף למה באין. כדי לתן שכר למביאיהן. אמר להם: מרגלית טובה היתה בידיכם ובקשתם לאבדה ממני. ועוד דרש (שם כו): את ה' האמרת היום וה' האמירך היום. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, דכתיב (שם ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר (דברי הימים ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ואף הוא פתח ודרש (קהלת יב): דברי חכמים פדרבונות וכמסמרות נטועים בעלי אספות. נתנו מרועה אחד. למה נמשלו דברי תורה לדרבן. לומר לך מה דרבן זה מכון את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם, אף דברי תורה מכונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין. תלמוד לומר מסמרות. אי מה מסמר זה חסר ולא יתר, אף דברי תורה חסרים ולא יתרון. תלמוד לומר נטועים. מה נטיעה זו פרה ורבה, אף דברי תורה פרו ורבו. בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שישבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שפא יאמר אדם היאך אני אלמד תורה מעתה. תלמוד לומר: כלם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב (שמות כ) וידבר אלהים את כל הדברים האלה. אף אתה עשה אונך באפרקסת וקנה לך לב מבין לשמע את דברי מטמאין ואת דברי מטהרין, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין בלשון הזה. אמר להם: אין דור יתום שרבי אלעזר בן עזריא שרוי בתוכו:

רש"י להקביל פניו. י"ט היה שחייב אדם לכבד את רבו בהקבלת פנים כדאמרינן במסכת ר"ה מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת: תלמידך אנו. ואין לנו לדבר בפניך: האמרת. שבת כמו יתאמרו כל פועלי און ישתבחו שדרכן ללחה: חטיבה אחת. שבת א' שבת מיוחד לומר אין כמוך לכך בחרנוך לאלוה: ואף הוא. ראז"ע: לתלמיה. שורות המענה: פוסלין ומכשירין. שייך לומר לענין פסול עדות ופסול כהונה: כולן אל א' אמרו. אין לך מפני המחלוקת מביא ראיה מתורת אלוה אחר אלא מתורת אלהינו: פרנס א' אמרו. אין לך מביא ראיה מדברי נביא הבא לחלוק על משה רבינו: עשה אונך כאפרכסת. מאחר שכולן לבן לשמים עשה אונך שומעת ולמוד ודע דברי כולן וכשתדע להבחין אי זה יכשר קבע הלכה כמותו אפרכסת טרימו"ייה שעל הריחים: מה מסמר זה. כשנועלין אותו זכותל הוא מחסרו יכול אף זה כן ת"ל נטועים כנטיעה שדרכה לפרות ולרבות:

זוהר ואתחנן דף ר"ס ע"ב

בצלותא בעי למיקם כגונא (ס"א פזווגא) דמלאכי עלאי לאתחברא בהדיהו, דאנון אקרון העומדים, כמה דאת אמר (זכריה ג') ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, ולכונא רעותיה קמי מארה ויתבע בעותה. תא חזי, בשעתא דבר נש קאם בפלגות ליליא מערסיה לאשתדלא באורייתא, פרוזא קארי עליה ואמר (תהלים קל"ד) הנה ברכו את יי כל עבדי יי העומדים בבית יי בלילות. השתא פד איהו קאים בצלותא קמיה מארה ההוא פרוזא קארי עליה ואמר ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. בתר דמסיים צלותא ברעו (ס"א וקאם פעיטא) קמי מארה הא אוקמוה דבעי למימסר נפשה ברעותא דלבא לההוא אתר דאצטריד, וכמה עיטין אית לה לבר נש בכלא. (דר"ס ע"ב) ובשעתא דצלותא קימא, (ס"א סימא) כל אנון מלין דאפיק בר נש מפומיה בההיא צלותא, פלהו סלקו לעלא ובקעין אגירין ורקיעין עד דמטו לההוא אתר דמטו, ומתעטרי ברישא דמלכא ועביד מניהו עטרה. והא אוקמוה חבריא צלותא דבעי בר נש לקדשא בריד הוא, לכונא דיהא צלותה תחנונים, מנלן ממשא דכתיב ואתחנן אל יי, דא איהי צלותא מעליא. תא חזי, מאן דקאים בצלותא בעי לכונא רגלוי ואוקמוה, ובעי לחפא רשיה כמאן דקאים קמי מלכא, ובעי למכסא (נ"א לאסתמא) עינוי בגין דלא יסתפל בשכינתא. ובספרא דרב המנונא סבא אמר, מאן דפקח עינוי בשעתא דצלותא, או דלא מאיד עינוי בארעא, אקדים עליה מ"ה וכד תיפוק נפשה לא יסתפל בנהירו דשכינתא ולא ימות בנשיקה. מאן דמזלזל בשכינתא, מתזלזל הוא בההיא שעתא דאצטריד ביה, הדא הוא דכתיב (שמואל א' ב') כי מכבדי אכבד ובזי יקלו.

האי מאן דאסתפל בשכינתא בשעתא דאיהו מצלי. והיך יכיל לאסתפל
בשכינתא, אלא לינדע דודאי שכינתא קימא קמיה, הדא הוא דכתיב ויסב
חזקיהו פניו אל הקיר. דתמן שארי שכינתא, בגין כך לא בעיא למחוי
חוצץ בינו ובין הקיר. ואוקמוה:

תרגום הזהר הפתפלל תפלה לפני חדונו, כריך לעמוד בתפלה כמו
המלכים העליונים, להתחצר עמהם, שהם נקראים העומדים, וכדכתיב
ונתתי לך מהלכים ציון העומדים. וכריך לכון רכונך לפני חדונו, ויבהק
צקשתו. זא וראה, צשעה שהאדם הם צחלות הלילה ממטתו לעסק בתורה.
כרוז קורא עליו ואומר, הנה צרכו את יי כל עבדי יי העומדים צבית יי
צילות. עתה צצקר, כשהוא עומד בתפלה לפני חדונו, הכרוז הוא קורא
עליו ואומר, ונתתי לך מהלכים ציון העומדים האלה. אחר שגומר תפלתו
צכון לפני חדונו, הרי העמידוהו, שצריך למסר נפשו צכון הלב, לאותו
מקום שצריך, דהינו למלכות, וכמה עלות יש לאדם צכל דבר. וצשעה שהוא
נמא צתפלה, כל אלו המלים שהאדם מוציא מפיו בתפלה ההיא, כן
עולות למעלה וצוקעים אוריים ורקיעים, עד שפגיעות למקום שפגיעות,
ומתעטרות צראש המלך, ועושה מהם עטרה. והרי העמידו החצרים,
התפלה שצבש האדם להקצ"ה כריך לכון שפיה תפלת תחנונים. מאין
לנו זה. ממשה, שפתוב, ואתחנן אל יי. זו היא תפילה טובה. זא וראה מי
שעומד בתפלה, כריך לישר רגליו, וכבר העמידוהו, וכריך לכסות ראשו
כמי שעומד לפני המלך, וכריך לכסות עיניו, כדי שלא יסתכל צהשכינה.
וצספרו של רב המנונא סבא, אמר, מי שפותח עיניו צשעת התפלה, או
שאינו משפיל עיניו לארץ, מקדים עליו מלאך המות. וכשנפשו יוצאת,
דהינו צשעת פטירתו מן העולם, לא יסתפל צאור השכינה, ולא ימות
צנשיקה. מי שמוזל צשכינה הוא מוזל צשעה שנצרה לה. וזה שנאמר,
כי מכדי אכבד וצווי יקלו. ושואל, אמה אומר, מי שסתפל צשכינה צשעה
שהוא מתפלל, ואיך יכול להסתפל צשכינה. ומישב, אללא לדעת אשר ודאי
השכינה עומדת לפניו צשעת תפלתו, ועל כן חסור לו לפתוח עיניו. זה
שאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, כי שם שרתה השכינה. משום זה כריך
שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין הקיר צשעת תפלתו, והעמידוהו.

א. כל העולה לקרות בתורה פותח בדבר טוב ומסיים בדבר טוב. אבל פרשת האזינו קורא הראשון עד זכור ימות עולם. והשני מתחיל מזכור ימות עולם עד ירכיבהו. והשלישי מירכיבהו עד וירא ה' וינאץ. והרביעי מן וירא ה' וינאץ עד לו חכמו. והחמישי מן לו חכמו עד כי אשא אל שמים ידי. והששי מכי אשא אל שמים ידי עד סוף השירה. ולמה פוסקין בה בענינים אלו מפני שהן תוכחה כדי שיחזרו העם בתשובה. **ב.** שמונה פסוקים שבסוף התורה מתר לקרות אותם בבית הכנסת בפחות מעשרה אף על פי שהכל תורה היא ומשה מפי הגבורה אמרם הואיל ומשמען שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מתר ליחיד לקרות אותן: **ג.** קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהן אלא אחד קורא אותן מתחיל בפסוק שלפניהם ומסיים בפסוק שלאחריהם וקללות שבמשנה תורה אם רצה לפסק בהן פוסק וכבר נהגו העם שלא לפסק בהן אלא אחד קורא אותן:

מוסר

ספר חסידים סימן קנה

יצר הרע טוב לאדם, שאילו לא היה יצר הרע שולט על האדם מה שכרו אשר יקבל על הטובה, עתה שיצרו מתגבר עליו וכופפו בעבור הקדוש ברוך הוא הרי יש לו שכר טוב. ולרשעים יצר טוב רע להם, אלו לא טעמו יצר טוב יכולים היו לומר לא ידענו מה טיבו של יצר טוב. כשיבא לידי שום דבר שלא ברצון הקדוש ברוך הוא. ומפני הבשת אתה מונע אותו שקשה לעשות ומפליא בעיניך הדבר או שיש לך יצר הרע שמתגבר עליך לעבר או לעשות תחשב אלו היית בשעת הגזרה הרי היו לך כל היסורין או מות בעבור הבורא שנאמר (שה"ש א) על כן עלמות אהבוך. ואם היו רוצים להרג אותך או יסורים לעשות לך שנבחר מות מחיים היית סובל, וכך שכן זה הדבר שאינו כל כך גדול שמתגבר עליך יצרך ומקבל שכר טוב שאדם כופף את יצרו ממאה מצוות שאין יצרו מסיתו ותוקפו ודוחקו עליה, שהרי אמרו אין שכר על המצות שיעשו לעתיד לבא. עד שלא יבואו ימי הרעה, אלו ימי הזקנה. ויגיעו

שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין לִי בָּהֶם חֶפֶץ, אֵלֹו יְמֵי הַמְּשִׁיחַ שְׂאִין בָּהֶם לֹא זְכוּת וְלֹא חוּבָה, לְפִיכָךְ טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ דְּבַר שְׂיִצֵּר הָרַע מִתְגַּבֵּר עָלָיו וּמְכַנִּיעַ אֶת יִצְרוֹ בְּעִבּוֹר הַבּוֹרָא מִשְׂאֵר מִצּוֹת שְׂאִין יִצֵּר הָרַע חוֹשֵׁשׁ בָּהֶן. שְׂלֹא תֹאמַר הֲרִי הַמִּצּוֹת שְׂקוּלוֹת קִלָּה פְּחֻמוּרָה וְעוֹן גְּדוֹל נוֹשֵׂא עַל מֵאָה מִצּוֹת שְׂאִין הַיִּצֵּר מְקַטְרֵג וְהוּא עוֹבֵר עָלֵיהֶם יוֹתֵר מִמִּצּוֹת שְׂהַיִּצֵּר מְקַטְרֵג עָלֵיהֶם:

ואתחנן יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה' ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(ד) וְאַתֶּם הַיְיִבְלִיִּים בְּיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם זִמְיִם

כֻּלְכֶם הַיּוֹם: וְאַתֶּן דְּאִדְבָּקִתּוֹן בְּדַחְלָתָא דַּיְי אֱלֹהִיכוֹן קַיְמִין פְּלִכוֹן

יוֹמָא דִּין: (ה) וְרֵאָה לְמַדְרֵי אֶתְכֶם זִזְקִים

וּמִשְׁפָּטִים כְּאֲשֶׁר צִוִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כִּן

בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שְׂמָה

לְרִשְׁתָּהּ: חֲזוּ דְאַלְפִית יִתְכוֹן קַיְמָא וְדִינָא כְּמָא דִּי פְקֻדְנֵי יְי אֱלֹהֵי

לְמַעַבְד פְּו בְּגוּ אֶרְעָא דִּי אַתֶּן עָלֵין תַּמָּן לְמִירְתָּה: (ו) וְשִׁמְרֵתֶם

וְעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא זִזְכְּמֵתְכֶם וּבִיזְתְּכֶם לְעֵינֵי

הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל-הַזִּזְקִים הָאֵלֶּה

וְאָמְרוּ רַק עִם-זִזְכֶּם וְנִזְכוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה:

וְתִטְרוּן וְתַעֲבְדוּן אַרִי הִיא חֻכְמַתְכוֹן וְסוּכְלַתְנוּתְכוֹן לְעֵינֵי עַמְמָא דִּי יִשְׁמְעוּן יִתְּ פֶל קַיְמָא הָאֵלֵין וְיִימְרוּן לְחוּד עִם חֻפִּים וְסוּכְלַתְנוּ עַמָּא רַבָּא הַדִּין:

רס"י ושמרתם. זו משנה: ועשיתם. כמשמעו: כי הוא חכמתכם וזינתכם

וגו'. בזאת תחשבו חכמים ונבונים לעיני העמים:

(ו) כִּי מִי-גֹי גְדוֹל אֲשֶׁר-לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים
אֵלָיו כִּי הָיוּ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל-קָרְאָנוּ אֵלָיו: אָרִי מִן עַם
רַב דִּי לֵה אֱלֹהָא קָרִיב לֵה לְקַבְּלָא צְלוּתָהּ בְּעֵדוֹן עֲקֻתָהּ פִּי אֱלֹהֵנָא בְּכָל עֵדוֹ
דְּאֲנַחְנָא מְצַלִּין קְדָמוּהִי: (ח) וּבִלְ גֹי גְדוֹל אֲשֶׁר-לוֹ זִזְקִים
וּבְמִשְׁפָּטִים צְדִיקָם כְּכֹל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
אָנֹכִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם: וּמִן עַם רַב דִּי לֵה קְזָמִין וְדִינִין קְשִׁיטִין
כְּכֹל אֲוִרְתָא הָדָא דִּי אָנָּא יְהֵב קְדָמְכוֹן יוֹמָא דִּין:

רש"י חקים ומשפטים לדיקס. הגונים ומקבלים:

נביאים - ישעיה - פרק מ

(יא) כְּרַעַתָּה עֲדָרוּ יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבְּצֵן טְלָאִים
וּבְזִזְיָקוֹ יִשָּׂא עֲלֹת יִנְהַל: (ס) כְּרַעַתָּה דְעֵדְרָה רַעִי בְּדַרְעָה מְכַנֵּשׁ
אֲמַרִין וּבְחִינָה מְסוֹבֵר רַפִּיכִין מִיְנִיקְתָּא בְּנִיחַ מְדַבֵּר:

רש"י כרועה. חסר עדרו ירעה בזרעו מקבץ טלאים וזחיקו נוסחא:
עלות ינהל. מיניקתא בניח מדבר, האזן המניקות: ינהל. כמו מנהל:

(יב) מִי-מוֹדֵד בְּשַׁעְלוֹ מִיָּם וּשְׂמַיִם בְּזֵרַת תִּכְוֵן
וְכֹל בְּשַׁלְשׁ עֵפֶר הָאָרֶץ וּשְׁקָל בַּפֶּלֶס הָרִים
וּגְבֻעוֹת בְּמֵאֲזָנִים: מִן אֲמַר אֵלִין קָזַם אֲמַר וְעַבְדֵּי דְכָל מִי עֲלָמָא
חֲשִׁיבִין קְדָמוּהִי כְּטָפָא בְּשַׁעוּלָא וּמִשְׁחַת שְׂמַיָּא כְּאֵלוֹ בְּזִירְתָּא מִתְקַנִּין וְעַפְרָא
דְּאֲרַעָא כְּאֵלוֹ בְּמַכִּילָא אֲתַפֵּל וְטוֹרִיָּא כְּאֵלוֹ מִתְקַל תְּקִילִין וְרַמְתָּא כַּד בְּמֵאֲזָנָא:

רש"י מי מדד וגו'. כל זה היה צו כח לעשות וכ"ש שיש צו כח לשמור הצטוות הללו : בשעלו . זהליכתו שנא' דרכת בים סוסיך (חזקוק ג) , בשעלו כמו (במדבר כב) במשעול הכרמים שציל , ד"א שעל שם כלי הוא וכן בשעלי שעורים (יחזקאל יג) : תכן . אמולאי"ר בלע"ז ל' מדה ומנין כמו ותוכן לצנים תתנו (שמות ה) : וכל בשליש . ומדד בשלישיו' שליש מדבר שליש יסוב שליש ימי' ונהרות , ל"א בשליש מגודל עד אמה שלישי לארבעות , ומנחם פי' שהוא שם כלי וכן ותשקמו בדמעות שליש (תהלים ס) : ושקל בפלס הרים . הכל לפי הארץ הר כצד תקע בארץ קשה והקלים בארץ רכה :

במי-תכנן את-רויז יהודה ואיש עצתו יודיעני: (ג)
מן תיקון ית רוח קודשא בפרים כל נביא הלא יי וצדיקיא עבדי מימריה פתגמי רעותה הודיענון :

רש"י מי תכן . את רוח הקודש צפי הנביאים ה' תכנו וכדאי הוא להאמן : ואיש עלתו יודיענו . רוחו כן ת"י ולפי משמעו ואיש עלתו מוסב לראש המקרא מי תכן את רוחו ומי איש עלתו אשר יודיענו להקב"ה עלה :

את-במי זועץ ויבינהו וילמדוהו בארוז משפט וילמדוהו דעת ודרך תבונות יודיעני: (ד)
להון דבעון מן קדמוהי אספר חוכמא ואלפינון אורח דדין ויהב לבניהון אורייתא ואורח דסוכלתני לבני בגיהון הודיענון :

רש"י את מי נועץ ויבינהו . את מי מן העכו"ם נועץ כמו שנועץ עם הנביאי' כמו שנא' באברהם וה' אמר המכסה אני מאברהם (בראשית כו) וגו' : ויבינהו וילמדוהו באורח משפט . את מי מן העכו"ם עשה כן שלמדו חכמה כמו שעשה לאברהם שנתן לב להכירו מאליו ולהבין בתור' שנא' וישמור משמתי ואומר למען אשר יכזה (שם יח) וגו' וכליותיו היו נובעות חכמה שנא' אף לילות יסרוני כליותי (תהלים טז) . (את מי נועץ ויבינהו . האיש להקב"ה הן כל גוים לפניו כמר מדלי ואיך ילמדו לו) :

(טו) הֵן גוֹיִם כְּמֵר מִדְּלִי וְכִשְׁנוֹק מֵאֲזָנִים זֹזְשָׁבוּ
הֵן אֲיִים כִּתְּקָ יִטּוֹל: הָא עֲמִמָּא קְטַפָּא מְדוּל וְכַעֲיוּל מוֹזְנָא חֲשִׁיבִין
הָא נְגוּתָא פְדוּקָא דְפָרַח :

רס"י הן גוים כמר מדלי . העכו"ם הממאנים להכיר את צוראם ואין חסובין לו להעמיד מהם לנביאים לגלות סודו : כמר מדלי . כטיפה מרה המטפטפת משולי הדלי ומסקע טנופת המים ורוקבין העץ , לימוניד"א בלע"ז : וכשחק מאזנים . שהנחוש' מעלה עיפוש ומשתחק : כדק . אצק דק : יטול כאצק הנישא ועולה על ידי רוח כדק אשר ינטל :

כתובים - תהילים - פרק עד

(יח) זָכַר-אֶת אֹיֵב זִזְרָף | יְהוָה וְעַם זָכָל זָאצוּ
שְׁמֹרָה: אֲדַפֵּר דָּא בְּעִיל דְּבָבָא מְגַדֵּף יְיָ וְעַמָּא טַפְּשָׂא דְרַחֲמִיקוּ שְׁמָד :

רס"י זכר זאת אויב וגו' . ואחרי שכל תשועתנו בך זכור זאת אשר האויב חרף אותך בהשמידו אותנו :

(יט) אֶל-תִּתֶּן לְזִזִית גִּפְשׁ תוֹרָה זִזִית עֲזָמִיךָ אֶל-
תִּשְׁכַּח לְנִצּוֹז: לָא תִמְסוֹר לְפִלְחֵי מְזִרְגָא דְמִתִּילִין לְחִינֹת בְּרָא נְפִשְׁתָּ
מֵאֲלָפֵי אֲוִרִיתָד חִייהוֹן דְּעַנְגָּד לָא תִתְנַשִּׁי לְעֶלְמִין :

רס"י אל תתן לחית . לגדודי האומות כמו (ש"ב כ"ג) ויאספו פלשתים לחיה נפש תורד . תור שלך וי"ת לשון תורים ובני יונה התור הזה משמת הזכר

בן זוגה אינה מזדווגת לאחר אף ישראל לא החליפוך באל אחר אע"פ שרחקת מהם והיו כאלמנה : חית ענייד . נפש ענייד :

(כ) הַבֵּיטָ לַבְּרִית כִּי בּוֹלְאוּ בַּיּוֹשֻׁבִי-אֶרֶץ זְאוֹת

זָזִמוֹס : אֶסְתַּפֵּל לַקְּנִמָּא דַּגְזַרְתָּא לְאַבְהֶתָּן אַרוֹם אֶתְמַלִּיאֵוּ בְּנִיהוֹן חֲשׂוֹכָא פְּרִיס
עַל אֶרְעָא וְאוּנִיאוּתָא וְחֲטוּפִין :

רש"י **הבט לברית** . אשר כרת את אבותינו : נאות חמס . נוה חמס לשון
מלור :

(כא) אֶל-יֹשֵׁב דָּךְ זְכָלְךָ עֲנִי וְאַבְיוֹן יִהְיֶה לְךָ שְׂמֵךְ :
לא יתוב מספן מקסיף עניא וחשוכא ישבחון שמך :

רש"י **אל ישוב דך נכלם** . אל ישוב דך מלפניך בתפילתו נכלם :

(כב) קוֹמֵה אֱלֹהִים רִיבָה רִיבָךְ זְכוֹר זִוְרַפְתָּךְ
בְּנֵי-זָכָל כָּל-הַיּוֹם : קוים אלהא נצי מצותך אדפר קלנא דעמך מן
מלכא טפשא כל יומא :

רש"י **חרפתך** . גדופיך כמו זאת אויב חרף :

משנה סוטה פרק ג

א. הָיָה נוֹטֵל אֶת מְנַחְתָּהּ מִתּוֹךְ כְּפִיפָה מְצָרִית וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּלֵי שָׂרֵת, וְנוֹתְנָהּ עַל יָדֶיהָ. וְכֵהֵן מְנִיחַ גְּדוּ מִתְחַתֶּיהָ וּמְנִיפָה :

זרעונו (ה) היה נוטל. בעלה את המנחה, שאין מצות כהונה במנחות אלא מקמיאחרי ואלו. והגשה נמי תחילת קמיאחרי היא שאין זר קרב למזבח. אצל הדושי כלי ויניקה וזבילה, במנחות הטעונות שמו, כשר בזר: ונותנה על ידה. להניף: וכהן מניח ידו תחתיה. שנאמר בשלמים (ויקרא ז) ידיו תזיחנה, ונאמר במנחת סוטה (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה, מה בשלמים כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף, כך במנחת סוטה כהן מניח ידו תחת יד האשה ומניף:

ב. הניף והגיש, קמץ והקטיר, והשאר נאכל לכהנים. היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. רבי שמעון אומר, מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, שנאמר (במדבר ה) ואחר ישקה את האשה את המים. אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה, פשרה:

זרעונו (ב) והגיש. לקרן מערבית דרומית: והשאר נאכל לכהנים. שכל הנקמות שיריהן נאכלים: היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. תלתא קראי כתיבי. והשקה קמא, ואחר ישקה, והשקה בתרא. והשקה קמא, לגופיה, שמשקה אחר שנמחה המגילה קודם הקטרת המנחה. ואחר ישקה, אע"ג דמשמע דוקא, על כרחיך מקרא האמור ראשון נדרש לגופו, ומקראות יתירות האמורות אחריו ניתנו לידרש, הלכך ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרת המנחה הקודם הקטרה קאי, ואמחיקה הכתובה למעלה קאי, וקאמר דאם לא נמחה יפה ועדיין רישומן של אותיות ניכר לא ישקנה. והשקה בתרא, לאשמועינן שאם נמחה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומסקין אותה בעל כרחיה: רבי שמעון אומר מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. על כרחיך ואחר ישקה דוקא הוא ודוקא כתביה לאחר הקטרה. והשקה קמא, שאם זדיעבד השקה ואחר כך הקריב מנחתה, כשרה. והשקה בתרא, שאם נמחה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומסקין אותה בעל כרחיה. ואין הלכה כר"פ:

ג. עד שלא נמחה המגלה אמרה איני שותה, מגלתה נגנזת, ומנחתה מתפזרת על הדשן. ואין מגלתה פשרה להשקות בה סוטה אחרת. נמחה המגלה ואמרה טמאה אני, המים נשפכין ומנחתה מתפזרת על הדשן. נמחה המגלה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומסקין אותה בעל פרה:

זרעונו (ג) מגילתה נגזת. כלל ההיכל: ומנחתה מתפזרת על הדשן. ונשרפת על בית הדשן שהיה בעזרה ששורפים שם פסולי קדשי קדשים, דהואיל וקדשה בכלי שרת טעונה שריפה בעזרה: ואין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה, דכתיב (ספ) ועשה לה הכהן, כל עשייתה לשמה: והמים נשפכים. דכיון דאמרה

טמאה אני, זדוקה ועומדת היא. ומים המרים לא נתנו אלא לזכר זהם את הספק; מערערים אותה. דלמא טהורה היא, ומחמת בעיותא קאמרה:

ד. אינה מספקת לשנות עד שפנייה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין, והם אומרים הוציאוה (הוציאוה), שלא תטמא את העזרה. אם יש לה זכות, היתה תולה לה. יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מפאן אומר בן עזאי, חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם תשתה, תדע שהזכות תולה לה. רבי אליעזר אומר, כל המלמד בתו תורה, כאלו למדה תפלות. רבי יהושע אומר, רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות. הוא היה אומר, חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכות פרושין, הרי אלו מבלי עולם:

זכרונה (ז) אינה מספקת לשנות וכו'. בגמרא מוכיח דמתניתין ר' עקיבא היא דסבר כר"ס לאמר מקריב מנחתה ורח"כ משקה אותה, דכמה ללא קרבה מנחתה לא זדקי לה מיהא, דכתיב (במדבר ה) מנחת זכרון מזכרת עון: מתמלאת גידים. מתוך שבשרה נפוח נראית כמלחה גידים: שלא תטמא את העזרה. לא מטומאת מת קאמר, אלא שלא תפרוס נדה ותטמא שער נקנור ועזרת נשים שתלא דרך סם, שגדה וזבה אסורין לכנוס בהר הבית. אבל המת עצמו מותר להכניסו להר הבית ולשער נקנור שלא נתקדשו בקדושת העזרה: יש לה זכות וכו'. בגמרא מפרש דזכות דתורה הוא דתולה לה שהולכה בניה לבית הספר והמתינה לבעלה שיאל חוץ לעיר לעסוק בתורה: כאילו מלמדה תפלות. חבור משכב אנשים. שמתוך התורה היא מזינה ערמימות ועושה דבריה בהלנע. כדכתיב (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה: רואה אשה בקב. לזון מזונות מועטים, ויהא תשמיש מלוי לה: מתשעה קבין ופרישות. לפרוש מן התשמיש, הלכך אין טוב שתלמוד תורה: חסיד שוטה. מפרש בגמרא כגון דטבעה אשה בנהר ואמר לאו אורח ארעא לאסתכלי באתתא ולאכולה: רשע ערום. כגון המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו. ומשנפתחו בלב הדיין שערי זכות לדברי זה, קשה לסלקו, והרי רשעתו וערמתו של זה שעבר על לא תשא שמע שוא (שמות כ"ג): ואשה פרושה. כגון אשה כשפנית שהיתה עולרת רחם הגסים היוולדות בכספיה ובשעה שהיתה היוולדת מקשה בלדתה היתה אומרת אלך ואתפלל אולי תקובל תפלתי וסותרת כספיה ויולדת: ומכות פרושים. שמכה עצמו להראות שהוא עניו ולנוע, כגון שמהלך עקב בצד גודל ואינו מרים רגלו מן הארץ ומתוך כך מנקף ארבעותיו באבנים, והוא שנקרא בגמרא פרוש נקפי. או מי שעושה עצמו כעוֹס עיניו שלא להסתכל בנשים, ומתוך כך מכה ראשו בכותל ויואל ממנו דם, והוא הנקרא פרוש קוזאי, כלומר שמקיז דם מראשו מחמת פרישותו: הרי אלו מבלי העולם. שרואים להראות לבריות שהם חסידים ואין תוכם זכרם:

ה. רבי שמעון אומר, אין זכות תולה במים המרים. ואם אתה אומר, הזכות תולה במים המאירים, מדהה אתה את המים בפני כל הנשים השוות, ומוציא אתה שם רע על הטוהרות ששיתו שאומרים טמאות הן אלא שתלתה להן זכות. רבי אומר, הזכות תולה במים המאירים, ואינה יולדת ואינה משבחת, אלא מתנונה והולכת, לסוף היא מתה באותה מיתה:

דרטורה (ה) מדהה אתה את המים. מחסר ומחשיך. הגוון החסר נקרא דיהה בלשון משנה: מתנונה והולכת. נחלית והולכת:

ו. נטמאה מנחתה עד שלא קדשה בפלי, הרי היא ככל המנחות ותפדה, ואם משקדשה בפלי, הרי היא ככל המנחות ותשרף. ואלו שמנחותיהן נשרפות, האומרת טמאה אני לך, ושפאו לה עדים שהיא טמאה, והאומרת אני שותה, ושבעלה אינו רוצה להשקותה, ושבעלה בא עליה בדרך. וכל הנשואות לכהנים, מנחותיהן נשרפות:

דרטורה (ו) נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות. שנטמאו עד שלא קדשו בכלי: ותפדה. ותאל לחולין ומן המעות יקנה אחרת: ותשרף. שקדשה קדושת הגוף ואינה יולאה עוד לחולין: וכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות. ואפילו קרב קומץ כהלכתו ולא נטמאת, נשרפים שיריה על בית הדשן ואינו נאכלים, מפני שיש לכהן בעלה חלק בה שמסלו היא בזה, והתורה אמרה (ויקרא ו) וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל, ואין כולה כליל מפני שיש לה חלק בה שלכפרתה היא בזה, הא כיצד, הקומץ קרב בעלמו והשירים קרבין בעלמן:

ז. בת ישראל שנשאת לפהו, מנחתה נשרפת. וכהנת שנשאת לישראל, מנחתה נאכלת. מה בין פהו לכהנת, מנחת פהנת נאכלת, מנחת פהו אינה נאכלת. כהנת מתחללת, ואין להו מתחלל. כהנת מטמאה למתים, ואין פהו מטמא למתים. פהו אוכל בקדשי קדשים, ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים:

דרטורה (ז) וכהנת שנשאת לישראל. בת כהן: מנחתה נאכלת. דכל מנחת כהן כליל תהיה, כתיב, כהן ולא כהנת. וכן כהנת אלמנה וגרושה שהביאה מנחת נדבה נאכלת: כהנת מתחללת. מן התרומה ומן הכהונה. אם נבעלה לפסולים שוב אינה חוזרת לכשרותה לעולם: כהן אינו מתחלל. אם נשא גרושה חללה או זונה, אלא כל זמן שהיא עמה הוא פסול לעבודה, משגרסה חוזר להכשרו, דכתיב (שם כ"א) ולא יחלל זרעו, זרעו חלל, והוא אינו חלל: כהנת מטמאה למתים. דכתיב (שם) בני אהרן, ולא

צנות אהרן: ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים. לחטאת ואשם ומנחה זכולהו כתיב
סס (ו) כל זכר צבני אהרן יאכלנו:

ח. מה בין איש לאשה. האיש פורע ופורס, ואין האשה פורעת ופורמת. האיש מדיר את בנו בנזיר, ואין האשה מדירת את בנה בנזיר. האיש מגלח על נזירות אביו, ואין האשה מגלחת על נזירות אביה. האיש מוכר את בתו, ואין האשה מוכרת את בתה. האיש מקדש את בתו, ואין האשה מקדשת את בתה. האיש נסקל ערם, ואין האשה נסקלת ערמה. האיש נתלה, ואין האשה נתלית. האיש נמכר בגנותו, ואין האשה נמכרת בגנותה:

צדטורה (ח) האיש פורע ופורס. כשהוא מנוגע פורע את ראשו ופורס את בגדיו, דכתיב (סס י"ג) איש לרוע הוא וכו', איש פורע ופורס, ואין אשה פורעת ופורמת: האיש מדיר את בנו בנזיר. בנו קטן. וחלה נזירתו עליו ואפילו לכשיגדל. וזו הלכה היא בנזיר ואין לה סמך מן התורה: האיש מגלח על נזירות אביו. אם נדר אביו בנזירות והפריש קרבנותיו ומת יהיה בנו נזיר או שנדר בנזירות לאחר מיתת אביו. הרי הבן מגלח ביום מלאת ומביא קרבנות שהפריש אביו. וגם זו הלכה ואין לה סמך: האיש מקדש את בתו. מקבל קדושי בתו קטנה שלא מדעתה דכתיב (דברים כ"ב) את בתי נתתי לאיש הזה: האיש נסקל ערם. דכתיב (ויקרא כ"ד) ורגמו אותה, וא"ל לומר אותה ולא אותה, דהא כתיב (דברים י"ז) והולאת את האיש ההוא או את האשה ההיא, אלא אותה בלא כסותו אבל אותה בכסותה: האיש נתלה. דכתיב (סס כ"א) ותלית אותו על עץ, אותו ולא אותה: האיש נמכר בגנותו. דכתיב (שמות כ"ב) ונמכר בגניבתו, ולא בגניבתה:

גמרא סוטה דף כב ע"א

אשה פרושה וכו'. תנו רבנן: בתולה צילנית ואלמנה שובבית הרי אלו מבלי עולם איני והאמר רבי יוחנן: למדנו יראת חטא מבתולה וקבול שכר מאלמנה. יראת חטא מבתולה דרבי יוחנן שמעה לה היא בתולה דנפלה אאפה וקאמרה רבנו של עולם, בראת גן יעדו ובראת גיהנם, בראת צדיקים ובראת רשעים. יהי רצון מלפניך שלא יפסלו בי בני אדם. קבול

שָׁכַר מֵאֲלֻמָּנָה דְּהָיָא אֲלֻמָּנָא דְּהָוָא בֵּי כְּנִישְׁתָּא בְּשִׁבְיֹתָהּ כָּל יוֹמָא הָוָה אֲתִיָּא וּמְצִלָּא בֵּי מִדְרָשָׁה דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לָהּ: בְּתִי, לֹא בֵּית הַכְּנִסֶּת יֵשׁ בְּשִׁבְיֹתֶיךָ. אָמְרָה לָהּ: רַבִּי, וְלֹא שָׁכַר פְּסִיעוֹת יֵשׁ לִי. כִּי קָאָמַר כְּגוֹן יוֹחָנִי בֵּית רְטִיבִי. וּמִכּוֹת פְּרוּשִׁין וְכוּ'. תְּנִי רַבָּנָן: שְׁבַעַה פְּרוּשִׁין הֵן פְּרוּשׁ שְׁכָמִי פְּרוּשׁ נִקְפִי פְּרוּשׁ קִיזָאִי פְּרוּשׁ מְדוּכָא פְּרוּשׁ מַה חוּבְתִי וְאֶעְשְׂנָה פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה פְּרוּשׁ מִיְרָאָה. פְּרוּשׁ שְׁכָמִי זֶה הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה שְׁכָם, פְּרוּשׁ נִקְפִי זֶה הַמְנַקֵּף אֶת רַגְלֵי. פְּרוּשׁ קִיזָאִי אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק: זֶה הַמְקִיז דָּם לְכוֹתְלִים פְּרוּשׁ מְדוּכָא אָמַר רַבָּה בְּרַי שֵׁילָא דְמִשְׁפַּע כִּי מְדוּכָא פְּרוּשׁ מַה חוּבְתִי וְאֶעְשְׂנָה הָא מַעֲלִיּוֹתָא הִיא אֶלָּא דְאָמַר מַה חוּבְתִי תוֹ וְאֶעְשְׂנָה פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה פְּרוּשׁ מִיְרָאָה. אָמְרוּ לָהּ: אֲבֵיִי וְרַבָּא לִתְנָא לָא תִתְנִי פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה פְּרוּשׁ מִיְרָאָה דְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת אֶפְלוּ שְׁלֵא לְשָׁמָּה שְׁמַתוּדָּ שְׁלֵא לְשָׁמָּה בָּא לְשָׁמָּה. אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק דְמִטְמָרָא מִטְמָרָא וְדִמְגִלְיָא מְגִלְיָא בֵּי דִינָא רַבָּה לִיתְפָּרַע מְהִינִי דְחָפּוּ גוּנְדִי. אָמַר לָהּ יִנְאִי מְלָכָא לְדְבִיתָהּוּ אַל תִּתִּירָאִי מִן הַפְּרוּשִׁין וְלֹא מִמִּי שְׂאִינָן פְּרוּשִׁין אֶלָּא מִן הַצְּבוּעִין שְׂדוּמִין לְפְרוּשִׁין שְׁמַעֲשִׂיָהוּ כְּמַעֲשֶׂה זְמָרִי וּמְבַקְשִׁין שְׁכָר כְּפִנְחָס:

רס"י כִּי־לִנְיָת. צַעֲלַת תַּפְלָה: אֲלֻמָּנָה שׁוֹבְצִיתָ. צַעֲלַת סְכִינּוֹת הוֹלְכַת וּמִצְקַרְתָּ סְכִינּוֹתֵיהָ תְּמִיד: הָרִי אֲלוּ מִצְלֵי עוֹלָם. שְׂאִינָן אֲלָא נוֹאֲפּוֹת וּמִכְשָׁפּוֹת וּמִרְאֹת עֲלָמָן דְּקַנְיֹת שְׁלָא יִצְדָּקוּ אַחֲרֵיהֶן: וְקִצּוֹל שְׁכַר מֵאֲלֻמָּנָה. שְׁהִיתָה טוֹרַחַת עֲלָמָה יוֹתֵר מִן הָעוֹרֵךְ כְּדִי לְקַצֵּל שְׁכַר כְּדִמְפָרֵס וְאִזִּיל לְמַדְנֵי שִׁיטְרִיחַ אֲדָם עֲלָמָן בְּמִנּוֹת לְקַצֵּל שְׁכַר יוֹתֵר: צַרְחַת לְדִיקָיִם. לְנַחוּל גַּן עֵדֶן: צַרְחַת רַשָּׁעִים. לִירֵשׁ גִּיהֵנִס: שְׁלָא יִכְסְלוּ בִּי בְּנֵי אֲדָם. לְהַפְסִיד חֲלָקָם עַל יְדֵי מַג'ע וְלִירֵשׁ גִּיהֵנִס: כִּי קָאָמַר. מִצְלֵי עוֹלָם כְּגוֹן יוֹחָנִי צַת רְטִיבִי אֲלֻמָּנָה מִכְשָׁפָה הִיתָה וּכְשִׁמְגִיעַ עַת לִידַת אֲשָׁה הִיתָה עוֹלָרַת רַחֲמָה צַמְכָּפּוּ' וְלֵאחֲרַי שְׁמֵלְטַעֲרַת הַרְצָה הִיתָה אֲוֹמֵרַת אֲלֵךְ וְאַצְקָשׁ רַחֲמִים אֲוִלִי תִשְׁמַע תַּפְלָתִי וְהוֹלְכַת וּסוֹתֵרַת כְּשָׁפִיָּה וְהוֹלֵד יוֹאֵל פַּעַם אַחַת הִיא לָהּ שְׁכִיר יוֹם צַרְחַת וְהִיא הַלְכָה לְצִית הָאֲשָׁה הַיּוֹלְדַת וְשָׁמַע הַשְׁכִּיר קוֹל הַכְּשָׁפִים מִקְשָׁקִים צַכְלִי כְּמוֹ שְׁהוֹלֵד מִקְשָׁקִים צַמְעֵי הָאֵם וְצָא וּפְתַח אֶת מַגּוּפַת הַכְּלִי וְהַכְּשָׁפִים יִצְאוּ וְהוֹלֵד נוֹלֵד וְיִדְעוּ כִּי צַעֲלַת כְּשָׁפִים הִיא: פְּרוּשׁ שְׁכָמִי פְּרוּשׁ נִקְפִי פְּרוּשׁ מְדוּכָה. כְּלָהּ מִפְרָשׁ לָהּ: מַעֲשֶׂה שְׁכָם. שְׁלָא מְלוּ לִשׁ"ש אֲף זֶה מַעֲשִׂין לְהַנְּחִיתוּ שִׁיכְצָדוּהוּ בְּנֵי אֲדָם וְלֹא לִשׁ"ש: הַמְנַקֵּף רַגְלֵי. מֵהֵלֶךְ צַפְלֹת עֵקֶב צָלַד גּוֹדֵל וְאִינוּ מְרִים רַגְלֵי מִן הָאָרֶץ וּמִתּוֹךְ כִּךְ מִנְקָף אֲרַבְעוֹתֵי בְּצַרְבִּים: מַקִּיז דָּם צַכְתְּלִים. עוֹשָׂה עֲלָמָן כְּעוֹסֵם עֵינָיו שְׁלָא יִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים וּמִתּוֹךְ כִּךְ מַכָּה רַאשׁוֹ צַכּוֹתֵל וְהָדָם יוֹאֵל: דְּמַשְׁפַּע. שְׁהוֹלֵךְ כְּפוּף: כִּי מְדוּכָא. כְּצוֹכְנָא עֲשׂוּי כְּמַקְצַת וְרַאשׁוֹ כְּפוּף: פְּרוּשׁ מַה חוּבְתִי וְאֶעְשְׂנָה. לְמַדּוּנִי מַה עָלִי לְעַשׂוֹת וְאֶעֱשֶׂ: הָא מַעֲלִיּוֹתָא הִיא. אִם אִינוּ צָקִי צַחִיסוֹרִין וְדַקְדוּקֵי מִנּוֹת וְצָא לְלַמּוּד: מַה חוּבְתִי תוֹ וְאֶעְשְׂנָה. מַה לְעַשׂוֹת עוֹד וְלֹא עֲשִׂיתִי וּמִרְאָה עֲלָמָן כְּאִילוּ קִיִּים אֶת הַכֵּל: פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה. מֵאֲהָבַת שְׁכַר הַמִּנּוֹת וְלֹא לְאֲהָבַת מִנּוֹת צוֹרְאוֹ: מִירְאָה. שְׁל עוֹנֵשִׁין אֲלָא מַה עַל הָאֲדָם לְעַשׂוֹת מֵאֲהָבַת

הש"י כאשר זונו ה' אלהינו וסוף השכר לזבא: דמטמרא מטמרא וכו'. הנסחרות נסחרות מז"א והגלויות גלויות ומ"מ לז"ד הגדול כלם גלויות והוא יפרע מן המתכסים בטליות ומראין עזמן כפרושין ואינן פרושין: אל תתיראי מן הפרושין. שהפרושין היו שונאין אותו לפי שהרג מן החכמים הרבה ונהפך להיות לדוקי כדאמר בקידושין וכשמת היתה אשתו יראה מהן שלא יעזירו המלוכה מזניה והיתה אומרת לו לזקק מלפניהם עליה וא"ל אל תתיראי מן הפרושין שדיוקים הן ולא יגמלוך רעה ולא לזניך שלא חטאו להם: ולא ממי שאינן פרושין. שהם אוהבי: אלא מן הצועים. כלומר שאין מראיתם כתולדותם אלא צועין מצחוץ ואין חוכן כזרם: שמעשה' כמעשה זמרי. שהן רשעים ומזקשין שר כפנחס אומרין לצריות לכבדן כפנחס ואיכא דמפ' ליה לענין לניעותא:

זוהר ואתחנן דף ר"ס ע"ב

אמר רבי יהודה בכל עובדוי בעי בר נש לשונאה לקבליה לקדשא בריך הוא והא אוקימנא מלה. רבי יהודה לטעמיה דאמר רבי יהודה האי מאן דאזיל בארחה יכוון לתלת מלין ועלא מנהון צלותא ואף על גב דצלותא יתיר. עלאה מפלא תרי חברי או תלתא דלעאן במלי דאורייתא דהא לא מסתפו בגין דשכינתא (סי"א ועלא מנהון צלותא. ועלא מפלהו חבריא כמלי דאורייתא דהא שכינתא) אשתתף בהדיהו. כי הא דרבי אלעזר ורבי חי' הו' אזלי בארחה. אמר רבי אלעזר (סי"א חי') כתיב (בראשית א) ויעש יי אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור. וכי עד השתא פשיטי הו' מההוא עור אין אלא מאני לבושי יקר הו'. אמר לה רבי חי' אי הכי לא אתחזון להו אפלו כתנות עור. וכי תימא דעד לא חאבו אלבישו להו לא. אלא לבתר דחבו כתיב ויעש יי אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וגו'. אמר לה הכי הוא ודאי בקדמיתא הו' כגונא דלעלא ומתפשטון מן גוני דלתתא והוה נהורא דלעלא אסחר עליהו. ולבתר דחבו אהדר לון כגונא דהאי עלמא ואעבר מניהו גוני דלעלא מה כתיב ויעש יי אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. מגונא דהאי עלמא. כתיב (שמות כט) ואת אהרן ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות התם כגונא דלעלא. הכא כגונא דלתתא. התם כתנות שש הכא כתנות עור ואף על גב דאיהו בר הכי שפירא דאנון לבושין סליק על פלא. (בראשית א) ותפקחנה עיני שניהם בעפושא דהאי עלמא מה דלא הוה קודם דהו' משגחין ופקחין לעילא לזמנא דאתי כתיב (ישעיה מב) והולכת עירי בדרך לא ידעו וגו'. זמין קדשא בריך הוא לאפקחא עינין דלא חפימין ולאסתפלא בחכמתא עלאה ולאדתדבקה במאי דלא אתדבקו בהאי עלמא בגין דינדעון למאריהו. זכאין אנון צדיקיא דיזכוון לההיא חכמתא דלאו

חֲכָמָתָא כְּהֵימָרְהָ וְלֹא וְיָדִיעָה כְּהֵימָרְהָ וְלֹא וְדִבְקוּתָא כְּהֵימָרְהָ
דִּבְקוּתָא. עַד דְּהוּי אֲזִילִי חֲזוּ אֲנֹן לְסֻטִים אֲזִילִי בִּתְרִיהוּ לְאַקְפָּחָא לֹון.
אֲסִתְפֵּל בְּהוּ רַבִּי אֲלַעְזָר אֲתוּ תְרִי חֲיוֹן בְּרָא וְקֻטְלִי לֹון אֲמַר רַבִּי אֲלַעְזָר
בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְשִׁיזְבוּ, קָרָא עֲלֵיהוּ (מְשִׁלִּי ד) בְּלִכְתָּךְ לֹא יֵצֵר צַעֲדָךְ וְאִם תִּרְוַץ
לֹא תִפְשֵׁל וְכִתִּיב (תְּהִלִּים צא) כִּי מִלֹּאכֵיו יֵצֵא לְךָ וְגוֹ'. וְכִתִּיב (שם) כִּי בִי חֲשַׁק
וְאֲפִלְטָהוּ:

תרגום הזוהר אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל מַעֲשָׂיו לְרִיךְ הָאָדָם לְשׂוֹם כְּנָגְדוּ אֶת
הַקְּצָ"ה, וְכִבְר הָעֵמֶדְנוּ הַדְּבָר. רַבִּי יְהוּדָה הוֹלֵךְ לְטַעֲמוֹ, שְׂאֵמַר רַבִּי יְהוּדָה,
כָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ צְדָקָה, שְׂמִתִּירָא מִפְּנֵי לְסֻטִים, יִכּוֹן לְגוֹ דְּצָרִים, לְדוֹרוֹן
וְלִתְפִלָּה וְלִמְלַחֲמָה. כְּמוֹ יַעֲקֹב, בְּשָׂעָה שֶׁהָיָה מִתִּירָא מִפְּנֵי עֵשָׂו. וְהַחֲשׂוֹב
מֵהֶם, הֵיךְ תְּפִלָּה. וְחָף עַל פִּי שֶׁהַתְּפִלָּה חֲשׂוֹבָה יוֹתֵר. שְׁנֵי חֲצָרִים אֹו שְׁלֵשָׁה
שְׂעוֹסְקִים צְדָקָתִי תוֹרָה, הוּא עוֹד יוֹתֵר חֲשׂוֹב מִכָּל, כִּי חִינֵם מִתִּירָאִים מִפְּנֵי
לְסֻטִים, מִשׂוֹם שֶׁהַשְּׂכִינָה מְחוֹצְרָת עִמָּהֶם מִחֲמַת שְׂעוֹסְקִים צְתוֹרָה. רַבִּי
אֲלַעְזָר וְרַבִּי חֵיָא הָיוּ הוֹלְכִים צְדָקָה. אָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, כְּתוֹב, וַיַּעַשׂ יִי
אֱלֹהִים לְאָדָם וְלִחֲשָׁתוּ כְּתוֹנוֹת עוֹר. וְכִי עַד עָפָה הָיוּ מוֹפְשָׁטִים מִהָעוֹר
הַהוּא. וּמִשִּׁיב, כֹּן, שְׂעַד עָפָה לֹא הָיוּ לָהֶם אֲלוֹ כְּתוֹנוֹת עוֹר, כִּי פִלִּי לְבוּשִׁי
יִקָּר הָיוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי חֵיָא אִם כֹּן, לֹא הָיָה רָאוּי לָהֶם, אֲפֹלוּ כְּתוֹנוֹת עוֹר,
מֵאַחַר שֶׁחֲטָאוּ צִעַז הַדַּעַת. וְאִם תֵּאמַר שֶׁמִּטְרָם שֶׁחֲטָאוּ הַלְבִּישׁ אֹותָם
כְּתוֹנוֹת עוֹר, חִינּוּ כֹן, אֲלֹא לְאַחַר שֶׁחֲטָאוּ כְּתוֹב, וַיַּעַשׂ יִי אֱלֹהִים לְאָדָם
וְלִחֲשָׁתוּ כְּתוֹנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם. אָמַר לוֹ, כִּדְ הוּא וְדָחִי, שְׁלֵאֲחַר הַחֲטָא הָיָה.
אֲלֹא צְתוֹחִילָה הָיוּ מְלוֹבָּשִׁים כְּעִין שָׁל מַעֲלָה, דְּהֵינּוּ צִהָר הָעֲלִיוֹן שָׁל ז"א,
וְהָיוּ מִפְּשָׁטִים מִן הַגּוֹנִים שְׁלֵמִטָּה, שָׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהָיָה הָאֹור הָעֲלִיוֹן
מִסְבָּב אֹותָם. וְאַחַר שֶׁחֲטָאוּ, הַחֲזִיר אֹותָם צְגוֹנִים שָׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעֲבִיר
מֵהֶם הַגּוֹנִים שָׁל מַעֲלָה, שֶׁהָיָה לָהֶם מִז"א. מֵה כְּתוֹב, וַיַּעַשׂ יִי אֱלֹהִים
לְאָדָם וְלִחֲשָׁתוּ כְּתוֹנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם, כְּעִין הָעוֹלָם הַזֶּה. כְּתוֹב, וְאֶת אֲהָרֹן
וְאֶת צִנְוִי תִקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתוֹנוֹת. שָׁם הָיָה כְּעִין שָׁל מַעֲלָה, דְּהֵינּוּ מִצְחִינַת
אֹור ז"א, וְכֹאן, צְכְּתוֹנוֹת עוֹר שָׁל אָדָם הָרַאשׁוֹן, הָיוּ כְּעִין שְׁלֵמִטָּה. לְפִיכָךְ
שָׁם נִקְרָאִים כְּתוֹנוֹת שָׁם, הָרוֹמֵז עַל ז"א שֶׁהוּא נִקְרָא שָׁם, עַל שָׁם ו' הַקְּוֹת,
וְכֹאן כְּתוֹנוֹת עוֹר, שֶׁהֵם מִצְחִינַת הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת עוֹר, שֶׁהֵיךְ צְחִינַת
הָעוֹלָם הַזֶּה. וְחָף עַל פִּי שֶׁהוּא כִּדְ, הַיּוֹפִי שָׁל אֲלוֹ הַלְבוּשִׁים, הָיָה עוֹלָה עַל
הַכָּל. וְתִפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. הֵינּוּ שְׁנִפְקָחוּ עֵינֵיהֶם צְטוּפִם שָׁל הָעוֹלָם הַזֶּה,
דְּהֵינּוּ צְלִיֹור הַרְגִּיל צְעוֹלָם הַזֶּה. מֵה שְׁלֹא הָיָה מְקוּדָם, שֶׁהָיוּ מְשַׁגְּיחִים
וּפְקָחִים לְמַעֲלָה, צְעוֹלָם הָעֲלִיוֹן. לְעַתִּיד לְבֹא, כְּתוֹב וְהוֹלְכְתִי עוֹרִים צְדָקָה

לֹא יָדְעוּ וְגו'. כִּי עֲתִיד הַקָּצֵה לִפְתּוֹחַ עֵינַיִם שֶׁלֹּא הָיוּ חֲכָמוֹת, לְהַסְתַּפֵּל
בְּחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה, וּלְהַשְׁיֵג מֵהַשֵּׁלֶמֶת הַשְּׁלֵמָה הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּפְיְרוּ אֶת
רְצוֹנָם. אֲשֶׁרֵיהֶם הַלְדִּיקִים שֶׁיִּזְכּוּ לְחֲכָמָה הַהִיא, שֶׁאִין חֲכָמָה פְּחוֹתָהּ
הַחֲכָמָה, וְאִין יָדִיעָה פְּחוֹתָהּ הַיָּדִיעָה וְאִין דְּבָרוֹת פְּחוֹתָהּ הַדְּבָרוֹת. בְּעוֹד
שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אֶשֶׁר לְסָטָן הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם לְשָׂדֵד אֲוֹתָם. הַסְתַּפֵּל
בָּהֶם רָצִי אֲלַעֲזָר, בָּאוּ ב' חַיּוֹת הַשָּׂדֵד וְהָרְגוּ אוֹתָם. אָמַר רָצִי אֲלַעֲזָר בְּרוּךְ
הַרְחֵמוֹן שֶׁהֵלִילָנוּ. קָרָא עֲלֵיהֶם, בְּלִכְתּוֹד לֹא יֵרָא לְעַדְדָּהּ וְאִם תְּרוּץ לֹא תִכָּשֶׁל.
וְכַתּוּב, כִּי מִלְּאֲכָיו יָכוֹה לָךְ וְגו', וְכַתּוּב כִּי בִי חָשָׂה וְאֲפִלְטֶהוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יד

א. בְּשַׁחֲרִית בְּמוֹסָף וּבִנְעִילָה הַפְּתֻחִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם, אֲבָל בְּמִנְחָה אִין
נֹשְׂאוֹת כַּפַּיִם מִפְּנֵי שֶׁבְּמִנְחָה כָּבֵד סְעִדוּ כָּל הָעָם וְשָׂמָא שְׁתוּ הַפְּתֻחִים יִין
וְשָׁפוּר אָסוּר בְּנֹשְׂאוֹת כַּפַּיִם. וְאֲפִלּוּ בְיוֹם תַּעֲנִית אִין נוֹשְׂאִין כַּפֵּיהֶן בְּמִנְחָה
גְּזָרָה מִנְחַת תַּעֲנִית מִפְּנֵי מִנְחַת כָּל יוֹם: **ב.** בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּתַעֲנִית
שְׂמֵתִפְלִין בּוֹ מִנְחָה וּנְעִילָה כְּגוֹן צוּם כְּפִיר וְתַעֲנִית צָבוּר. אֲבָל תַּעֲנִית שְׂאִין
בּוֹ נְעִילָה כְּגוֹן תַּשְׁעָה בָּאָב וְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז. הוֹאִיל וְתַפְלַת מִנְחָה שְׁלֵהֶם
סְמוּךְ לְשִׁקִּיעַת הַחֲמָה הָרִי נִרְאִית כְּנֹעִילָה וְאִינָה מִתְחַלֶּפֶת בְּמִנְחָה שֶׁל כָּל
יוֹם וּלְפִיכָד יֵשׁ בָּהּ נֹשְׂאוֹת כַּפַּיִם. וְכֵהֵן שְׁעָבֵר וְעָלָה לְדוּכָן בְּמִנְחָה שֶׁל יוֹם
הַכְּפוּרִים הוֹאִיל וְהַדָּבָר יָדוּעַ שְׂאִין שֶׁם שְׁכָרוֹת הָרִי זֶה נוֹשֵׂא כַּפָּיו וְאִין
מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַחֲשָׁד שֶׁלֹּא יֵאָמְרוּ פְּסוּל הִיָּה לְפִיכָד הוֹרִידוּהוּ:

מוסר

ספר חסידים סימן קנה

מִשָּׁל לְמַלְךְ בֶּשֶׁר וְדָם שְׂצוּהָ לְעַבְדּוֹ לְלַכֵּת בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּאֵ אֶחָד לומר לְעַבְדּוֹ
אֶחָד אֶל תֵּלֵךְ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי שֶׁהַמֶּלֶךְ שָׁלַחךָ וְאֲנִי אֶתּוֹ לְךָ לְטָרִין וְלִקְחָ לְטָרִין
וְלֹא הֵלַךְ וְחִבְרוּ לֹא הֵלַךְ לְפִי שֶׁאֶחָד נָדַר לָתֵן לוֹ שְׁנֵי פְּשִׁיטִים הֲרִי זֶה שֶׁלִּקְחָ
רַק שְׁנֵי פְּשִׁיטִים יוֹתֵר עוֹנֵשׁוֹ שֶׁבְּדָבָר קַל בְּטַל רְצוֹן הַמֶּלֶךְ. כִּד זֶה שְׁחוּטָא
בְּדָבָר שְׂאִין יִצְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו עוֹנֵשׁוֹ גְּדוֹל. וְכָל דָּבָר שֶׁבָּא לְיָדְךָ לַעֲשׂוֹת וְאִינְךָ
עוֹשֶׂה מִפְּנֵי הַבִּשְׁתׁ שֶׁיִּקְרָאוּךָ חֲסִיד שׁוֹטָה תַּחֲשֵׁב כְּאֵלוֹ הִייתָ בִּשְׁעַת הַגְּזֵרָה
הִייתָ נִהְרָג עַל עֲבֵרָה קִלְהָ אֶפְלוֹ אַעֲרֹקְתָּא דְּמִסְאַנָּא וְכָל שְׂכָן שֶׁאַכְפָּךָ אֶת יִצְרִי
הַמְּסוּר בְּיָדֶי. וְאִם גְּנַבְתָּ תוֹדָה וְתַעֲמֹד לָךְ. וְאִם הַבִּשְׁתׁ מִלְּבַנְתָּ פְּנִיךָ הֲרִי
כְּקָרְבֵן כַּפָּרָה וּמִוֵּטֵב שֶׁתִּתְּבִישׁ בְּפָנֶי מָאָה וְאֵל תִּתְּבִישׁ בְּפָנֶי כַּמָּה רַבּוֹת וּבְפָנֶי
אוֹתָם עֲצָמִם שְׂאֵחַר מוֹתְךָ. וְכֵן הַמוֹנֵעַ אֶת הַמְּצֻנָּה מִפְּנֵי הַבִּשְׁתׁ בֵּין מְצוֹת
עֲשֵׂה בֵּין מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה יִתְּבִישׁ בְּפָרְהִסְיָא לְאַחַר מוֹתוֹ בְּפָנֶיהֶם וְאוּלַי אֶפְלוֹ
בְּחַיִּים כְּמוֹ צְדֻקָּהוּ שְׂאֵמַר פֶּן יִתְעַלְלוּ בִּי וְלֹא נִכְנַע לְפָנֶי ה' וְעִנְיוֹ עֵינָיו וְחָשׁוּב
לָךְ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת כ' כ' (פְּרוּשׁ כִּי כָל) כִּי כָל סְאוֹן סוֹאֵן, כִּי כָל הָעוֹלָם נִדוֹן מִדָּה
בְּמִדָּה שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים כח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב
לֵבָב מֵרַב כָּל וְעֲבַדְתָּ אֶת אוֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ ה' בְּךָ בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעָרוֹם
וּבְחֹסֶר כָּל, ה' יִצְיָלְנוּ:

ואתחנן יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

(ט) רַק הַשֹּׁמֵר כֹּה־וְשֹׁמֵר נִפְשֶׁךָ מֵאֵד פֶּן-תִּשְׁכַּח
אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן-יִסּוּרוּ
מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי זְיִיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבַבְךָ וּלְבַבִּי
בְּיָיִךְ: לְחוֹד אֶסְתַּמֵּר לָךְ וְטֵר נִפְשֶׁךָ לְחַדָּא דִּילְמָא תַּנְשִׂי ית פְּתַגְמִיא דִּי חֲזוּ
עֵינֶיךָ וְדִילְמָא יַעֲדוּן מִלְּבָבְךָ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ וְתִהְיוּ דְעֵנוּן לְבַבְךָ וּלְבַבִּי בְּיָיִךְ:

רס"י רק השמר לך וגו' פן תשכח את הדברים. אז כשלא תשכחו אותם ותעסוק על אמתתם תחשבו חכמים ונבונים ואם תעותו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים:

(ו) יוֹם אֲשֶׁר עֲבֹדֶת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּזֹרֵב
בְּאָמֹר יְהוָה אֵלַי הִקְהַל-לִי אֶת-הָעָם
וְאִשְׁמַעֵם אֶת-דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאֵה
אֹתִי כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם זָמִים עַל-הָאֲדָמָה

וְאֶת-בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן: יומא די קמטא קדם יי אלקהו בחרב פד
אמר יי לי פנוש קדמי ית עמא ואשמענון ית פתגמי די ילפון למדחל קדמי כל
יומא די אנון קימין על ארעא וית בגיהון יאלפון:

רש"י יום אשר עמדת. מוסב על מקרא שלמעלה ממנו אשר ראו עיניך,
יום אשר עמדת בחורב אשר ראייתם את הקולות ואת הלפידים: ילמדון. ילפון,
לעצמם: ילמדון. יאלפון, לאחרים:

(ז) וַתִּקְרְבוּן וַתַּעֲבֹדוּן תַּזֹּזֹת הָהָר וְהָהָר בְּעַר
בְּאֵשׁ עַד-לֵב הַשָּׁמַיִם זֹשֶׁף עֲנָן וְעַרְפָּל: וקרבתון
וקמתון בשפולי טורא וטורא בער באשתא עד צית שמא חשוכא עננא
ואמיטתא: (ז) וידבר יהוה אליכם בותוך האש קול

דבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים וְתִבְוֹנָה אֵינְכֶם רֹאִים
זֹכַרְתִּי קוֹל: ומליל יי עמכון מגו אשתא קל פתגמין אתון שמעין ודמות

ליתכון חזו אלהו קלא: (ז) וילמד לכם את-בריתו אשר

צוה אתכם לעשות עשרת הדבָרִים ויכתבם

עַל-שַׁעֲרֵי לְזֹזֹת אֲבָנִים: וחוי לכוון ית קימה די פקיד יתכוון

למעבד עשרא פתגמין וכתבנון על תרין לוחי אבנא: (ד) ואתי צוה

יהוה בעת ההוא ללמד אתכם זקנים

ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר אתם

עֲבָרִים שְׂמָה לְרֵשֵׁתָהּ: וְגַתִּי פִקִּיד יִי בְעֵדָנָה הִיא לְאֶלְפָּא
יִתְכוֹן קִימִיו וְדִינָיו לְמַעַבְדְּכוֹן יִתְהוּן בְּאַרְעָא דִּי אֲתוֹן עֲבָרִין תַּמּוֹן לְמִירְתָּהּ :

רש"י ואתי כוה ה' צעת ההוא ללמד אתכם. תורה שזעל פה:

נביאים - ישעיה - פרק מ

(טו) **וּלְבָנֹן אֵין הִי בְעֵר וְזִיזִיתוֹ אֵין הִי עוֹלָה:** (פ)
וְאֵילָנִי לְבָנֹן לֹא יִסְפְּקוֹן לְאֶדְלָקָא וְחִיּוֹתָא דְבָהּ לִית הִיא כְּמִיסַת לְעֶלְתָּא :

רש"י אֵין די בער . על מזבחו : וחיתו . של לבנון , אֵין די עולה , ד"א
ולבנון אֵין די בער וגו' לכפר על עון האומות :

(יז) **כָּל-הַגִּזְוִים כְּאֵין נִגְדוּ מֵאֶפְס וְתָהוּן זְוִזְשָׁבוּ-**
לוֹ: כָּל עַמְמַיָּא כְּלָמָא עוֹבְדִיהוֹן גְּמִירָא וְשִׁיבְרָא אֲנוֹן חֲשִׁיבִין קִדְמוֹהִי :

רש"י כאין נגדו . כאין הם צעיננו ואין חסובין לפניו :

(יח) **וְאֶל-בְּנֵי תִדְבְּרִיּוֹן אֶל וּבְמָה-דְּבִמֹת תִּעְרְכוּ לוֹ:**
וְלָמֵן אֲתוֹן מִדְּמִין קִדְם אֶל וּבְמָה דְּמִיּוֹת אֲתוֹן מְסַדְרִין קִדְמוֹהִי : (יט) **הַפֶּסֶל**

זָסַר זִזְרֵשׁ וְצָהַר בְּזָהַב יִרְקָעֵנוּ וְרִתְקוֹת כְּסָף
צוֹרָף: הָא צְלָמָא נְגָרָא עֲבִיד וְקִינָאָה בְּדַהַב מְחִפִּי לָהּ וְשִׁלְשָׁן דְּכָסָף קִינָאָה
מֵאֲחִיד לָהּ :

רס"י נסך . לו מסכה : נסך חרש . חרש של ברזל נוסכו מזרזל או מנחושת ואח"כ החרף מרקעו בטסי זהב ומלפהו מלמעלה : ורתקות . שלשלאות :

(ב) הַמִּסְכָּן תְּרוּמָה יַעַן לֹא-יִרְקַב יִבְזֹר זֹרֵעַ זֹכֶם יִבְקֶשׁ-לוֹ לְהַכִּין בַּסֵּל לֹא יִמוּט׃ (ס) אודו פרי אָעא דָּלא אָחיד רַקבא בְּחר נַגְר אומן בְּעי לֵה לְאַתְקנא צָלם דָּלא יצְטְלי :

רס"י המסכן תרומה . או אם בא לעשותו של עץ המלומד להבחין בין עץ המתקיים לשאר עצים שלא ירקב מהר יבחר , המסכן המלומד כמו (במדבר כג) ההסכן הסכנתי , תרומה הפרשה ברירת העצים :

(כא) הֵלֹא תִדְעוּ הֵלֹא תִשְׁמְעוּ הֵלֹא הִגַּד מִרְאֵשׁ לָכֶם הֵלֹא הִבִּינְתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ׃ הָלא יִדְעִתוּן הָלא שְׁמַעְתוּן הָלא אִתְחַנְוָה מן אִולָא עוֹבַד סְדְרי בְּראשִית לְכוּן הָלא תִסְתַּכְלוּן לְמַדְחַל קָדָם מן דְּבְרָא יְסוּדֵי אֶרְעָא :

רס"י הלא תדעו . מוסדות הארץ מי יסדה ואותו היה לכם לעבוד :

כתובים - תהילים - פרק צד

צד (א) אֵל-נִקְמֹת יְהוָה אֵל נִקְמֹת הוֹפִיעַ׃ אֵלֶּהָ מְרי פּוֹרְעֵנוּתָא יְיָ אֵלֶּהָ מְרי פּוֹרְעֵנוּתָא הוֹפֵעַ׃

רס"י הופיע . הראה וגלה לנו את נקמתך :

(ב) הַנִּשְׂאָה שֶׁפָּטָה הָאָרֶץ הַשְּׂבִיבָה גְּמוּלָה עַל-גַּאֲוִים:

אתנטל דין ארעא אתיב גומלא בישא על גינתנא : (ג) עַד-בִּמְתֵי

רְשָׁעִים | יְהוָה עַד-בִּמְתֵי רְשָׁעִים יַעֲלֹז: עד אימתי

רשיענא יי עד אימתי רשיענא יתבון בשלונתא : (ד) יִבְיַעוּ יַדְּבָרוּ עִתְקָה

יִתְאַמְרוּ כָּל-פְּעָלֵי אֱוֹן: יבועון וימללון גדופין אמרין מליו

דקלנא כל עבדי שקר :

רס"י יתאמרו . יסתבחו כמו (דברים כו) האמרת והאמירך :

(ה) עֹמֵר יְהוָה יִדְכָּאוּ וְנִזְזוּלְתָךְ יַעֲזֹבוּ: עמד יי ישופון

ואחסנתך ימסקנון : (ו) אֶלְמֵנָה וְגַר יִהְרֹגוּ וַיְדַתּוּבִים

יִרְצֹזוּ: ארמלתא וגירא יקטלון ויתמי ירצחון :

משנה שבועות פרק א

א. שבועות שפתיים שהן ארבע, ידיעות הטמאה שפתיים שהן ארבע, יציאות השבת שפתיים שהן ארבע, מראות נגעים שנים שהם ארבעה :

ברטורה (א) שבועות שתיים. כתיבי בקרא בהדיא (סג ה) או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים להרע או להטיב. אוכל להטיב. לא אוכל להרע. שמענה את עאמו. וה"ה לכל דבר שהוא הן ולאו להבא. ולהרע או להטיב להבא משמע: שהן ארבע. יש לרבות עוד שתיים אחרים ללא כתיבי. והן הן ולאו דלשעבר כמו אכלתי. ולא אכל. או לא אכלתי ואכל: ידיעות הטומאה. או נפש אשר תגע בכל דבר טומא (סג) האמור בויקרא אכל טומאת מקדש וקדשיו: שתי'. כתיב בקרא דכתיב (ויקרא ה) ונעלם ממנו

והוא טמא. משמע שנעלמה ממנו טומאה ועל ידי אותו העלם אכל בשר קודש. הרי אחת. או נכנס למקדש. הרי שתיים: שהן ארבע. יש לרבות עוד שנים חיובים אחרים העלם קודש. והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה: יליאות השבת. הולאה מרשות היחיד לרשות הרבים ולפינן מקרא מן ויאו משה ויעבירו קול במחנה וגו' (שמות לו) לא תפיקו מרשות היחיד לרשות הרבים: שתיים. אחד לעומד בחוץ והוסיט ידו לפניו ונטל החפץ והולאו. ואחד לעומד בפנים ונטל החפץ ממקומו. והולאו לחוץ: שהן ארבע. יש להוסיף עוד שתיים דהכנסה אף ע"ג ללא כתיבי. שכסם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהולאה כך הקפידה על ההכנסה. אחת לעומד בפניו. והולאו ידו לחוץ ונטל חפץ והכניס. ואחת לעומד בחוץ ונטל חפץ ממקומו. והוסיט לפניו והניחו: מראות נגעים שנים. כתיבי בקרא (ויקרא יג) שאת ובהרת: שהן ארבעה. תולדה דשאת ותולדה דבהרת לא כתיבי בקרא בהדיא:

ב. כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים, הרי זה בעולה ויורד. יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה, עד שינדע לו ויביא בעולה ויורד:

דרטורה (ג) שיש בה ידיעה בתחלה. אידיעת הטומאה קאי. ואידי דזוטרי מילייהו. מפרש להו בריש' והדר מפרש שבועות דנפיסי מילייהו. ויליאות ומראות. כל חדא וחדא. מפרשה במסכת דידי'. להכי לא פרקינהו בהאי מסכתא. ולא תנינהו הכא אלא משום דמי להדי בשתיים שהן ארבע: ידיעה בתחלה. שידע שנטמא: וידיעה בסוף. משאכל את הקדש בהעלם. או נכנס למקדש בהעלם וילאו. נודע לו שצטומאה אכל. או צטומאה נכנס: והעלם בינתיים. כשאכל את הקדש נעלמה ממנו טומאה או קודש. או נכנס למקדש ונעלמה ממנו טומאה או מקדש: הרי זה בעולה ויורד. עולה לעשיר ויורד לעני. עשיר מביא חטאת בהמה. ועני חטאת העוף. ודל שבדלים. עשירית האיפה. והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום: שעיר הנעשה בפניו. שעיר יום הכפורים שמביא מדמו לפניו: תולה. להגן עליו מן היסורין: עד שידע לו. שאכל קדש צטומאה ויביא קרבן עולה ויורד:

ג. אין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנגאמר (במדבר כט) מלבד חטאת הכפורים, על מה שזה מכפר זה מכפר. מה הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה, אף החיצון אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה:

דרטורה (ג) אין בה ידיעה בתחלה. שלא ידע צטומאה זו מימיו זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם. שהרי אין קרבן בא אלא על שיש בה ידיעה בתחלה: שעיר הנעשה

בחוז. הקרב במזבח החילון במוספין של יה"כ: ויוה"כ. עלמו מכפר עם השעיר: שנאמר. בשעיר הנעשה בחוץ (במדבר כט) שעיר עזים אחד חטאת: מלכד חטאת הכפורים. וחטאת הכפורים הוא השעיר הנעשה בפנים. והקישן הכתוב ללמדך שעל מה שזה מכפר זה מכפר. מה פנימי אינו בא אלל על דבר שיש בו ידיעה. ומאי נהו ידיעה בתחלה כדילפינן מקרא דכתיב לכל חטאתם דמשמע לאותם שיבואו לכלל חטאת כשתהיה להם ידיעה בסוף. ואי אפשר לבא לכלל חטאת אלל אם כן היתה לו ידיעה בתחלה. אף שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר אלל על שיש בו ידיעה ומאי נהו ידיעה בסוף ולל בתחלה ללל אחיל לכלל קרבן ומכפר זה כפר' גמורה בלל תליה:

ד. ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין אבל לא שעירי ראשי חדשים. ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרין, על הטור שאכל את הטמא. רבי מאיר אומר, כל השעירים כפרתן שוה על טמאת מקדש וקדשיו. הנה רבי שמעון אומר, שעירי ראשי חדשים מכפרין על הטור שאכל את הטמא, ושל רגלים מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ושל יום הכפורים מכפר על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף. אמרו לו, מהו שיקרבו זה בזה. אמר להם, יקרבו. אמרו לו, הואיל ואין כפרתן שוה, היאך קרבין זה בזה. אמר להן, כלן באין לכפר על טמאת מקדש וקדשיו:

ברטורה (ז) שעירי הרגלים. ככל הרגלים נאמרו שעירי חטאת במוספין: ושעירי ר"ח מכפרים. דכתיב בשעיר ר"ח (שם כה) לחטאת לה' חטא שאין מכיר בו אלל ה'. שעיר זה יהא מכפר. והיינו שאין בו ידיעה לל בתחלה ולל בסוף ושעירי רגלים ילפינן משעיר ר"ח בהיקש דשעיר הוה מלי למכתב בכלהו רגלים וכתב ושעיר ור"ח מוסיף על ענין ראשון. להקיש שעל מה שזה מכפר אלל מכפרים: כל השעירים כפרתן שוה. כל שעירי המוספין בין שעירי רגלים. בין שעירי ר"ח. בין שעיר הנעשה בחוץ ביה"כ. כפרתן שוה שהם מכפרין בין על שאין בה ידיעה בתחילה ויש לה ידיעה בסוף. בין על שאין בה ידיעה לל בתחלה ולל בסוף. בין על טור שאכל את הטמא. ונ"מ לטומאה שאירעה בין זו לזו. אלל שעיר הנעשה בפני' ביה"כ לל נחלקו עליו שהוא תולה על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף כדאמרי': היה ר"ש אומר. האי דהדר נקט ליה משום דבעי למימר אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה: מהו שיקרבו. אם אלל שעיר שהופרש ליוה"כ ונתכפרו בלל ונמלא זה ברגל או בר"ח. מהו שיקריב לשם שעירו של יום: אמרו לו הואיל ואין כפרתן שוה. ר"מ הוא דקאמר ליה לר' שמעון בשלמא אי אמרת כולן כפרתם שוה יקריב שהרי כולן כפרה אחת הן מכפרים. אלל לדידך זו שהופרשה לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש

זה ידיעה בסוף. היאך יקרב צדק לזכר על שאין זה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. או צד"ח לזכר על הטור שכל את הטמא: לזכר על טומאת מקדש וקדשיו. וכיון דזה סוין. אע"פ שפירתו חלוקות יכול הוא ליקרב:

ה. רבי שמעון בן יהודה אומר משמו, שעירי ראשי חודשים מכפרין על הטור שאכל את הטמא. מוסיף עליהם של רגלים, שמכפרין על הטור שאכל את הטמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. מוסיף עליהם של יום הכפורים, שהן מכפרין על הטור שאכל את הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף. אמרו לו, אומר הנה רבי מהו שיקרבו זה בזה. אמר להם, הן. אמרו לו, אם כן יהיו של יום הכפורים קרבין בראשי חודשים, אבל היאך של ראשי חודשים קרבין ביום הכפורים לכפר בפירה שאינה שלהן. אמר להן, כלן באין לזכר על טמאת מקדש וקדשיו:

דרטורה (ה) משמו. של ר"פ. וסתם ר"פ הוא ר"פ בן יוחאי:

ו. ועל זדון טמאת מקדש וקדשיו, שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפרין. ועל שאר עברות שבתורה, הקלות והחמורות, הזדונות והשגגות, הודע ולא הודע, עשה ולא תעשה, פרתות ומיתות בית דין, שעיר המשתלח מכפר:

דרטורה (ו) ועל זדון טומאת מקדש וכו'. סתמא היא. (דגמ' נקיט לה): שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים. דכתיב (ויקרא טז) ומפשיהם לכל חטאתם. ופשיהם. אלו המרידי': החמורות והקלות וכו'. כולה מתני' מפרשה בגמ' הכי. בין קלות בין חמורות בין שעשאו במזיד בין שעשאו בשוגג אותו שעשאו בשוגג בין נודע לו ספיקו. בין לא נודע לו ספיקו כלומר בין נודע לו שזא לידו ספק חלב ואכל: בין שלא נודע לו. שזא לידו ספק חלב. ואלו הן קלות עשה ולא תעשה ואלו הן חמורות כריתות ומיתות **ב"ד:**

ז. אחד ישראלים, ואחד פהנים, ואחד פהן משוים. מה בין ישראלים לפהנים ולכהן משוים, אלא שדם הפר מכפר על הפהנים על טמאת מקדש וקדשיו. רבי שמעון אומר, כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל, כך דם הפר מכפר על הפהנים. כשם שזדונו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל, כך זדונו של פר מכפר על הפהנים:

(ו) א' ישראל וא' כהנים. הכי קאמר. אחד ישראל ואחד כהנים וא' כהן משוח. מתכפרים בשעיר המשתלח בשא' עצירות ואין חלוק ביניהן: אלא שדם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. כל מה ששעי' הפנימי מכפ' על ישראל דהיינו תליית ישראל על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. וזו טומאת מקדש וקדשיו וכן כפר' שעיר החילון פרו של כ"ג הקרב בי"ה מכפר על הכהנים: ר"ש אומר כשם. שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל. כפרתו בלא שום וידוי. שאין וידוי בשעיר הפנימי. אלא בשעיר המשתלח. כך דם הפר בלא שום וידוי מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. אייתר ליה וידוי של פר במקום וידוי של שעיר המשתלח. לכפר על הכהנים בשאר עצירות. ואין להם כפרה בשעיר המשתלח:

גמרא שבועות דף יח ע"א

בעא מינה רבי יונתן בן יוסי בן לקוניא מרבי שמעון בן יוסי בן לקוניא אזהרה לבועל נדה מנין מן התורה שקל קלא פתק בה אזהרה לבועל נדה (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא ניפריש מיך מנא לן אמר חזקיה אמר קרא (שם טו) ותהי נדתה עליו אפלו בשעת נדתה תהא עליו. אשכחן עשה לא תעשה מנלן אמר רב פפא אמר קרא (שם יח) לא תקרב לא תקרב נמי לא תפרוש הוא דכתיב (ישעיה סה) האומר קרב אליך אל תגש בי כי קדשתיך. תנו רבנן (ויקרא טו) והזרתם את בני ישראל מטמאתם. אמר רבי יאשיה מפאן אזהרה לבני ישראל שיפרישו מנשותיהן סמוך לוסתן וכמה. אמר רבה: עונה. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל שאינו פורש מאשתו סמוך לוסתה אפלו הוין לו בנים כבני אהרן מתים. דכתיב (שם) והזרתם את בני ישראל מטמאתם. והדוה בנדתה וסמיך לה (שם טו) אחרי מות. אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי יוחנן: כל הפורש מאשתו סמוך לוסתה הוין לו בנים זכרים דכתיב (שם יא) ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור. וסמיך לה (שם יב) אשה כי תזריע וילדה זכר. רבי יהושע בן לוי אמר: הוין לו בנים ראויין להוראה דכתיב (שם י) ולהבדיל ולהורות. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הוין לו בנים זכרים, דכתיב (שם) להבדיל בין הקדש ובין החל. וכתיב התם (שם יא) להבדיל בין הטמא ובין הטהור. וסמיך לה (שם יב) אשה כי תזריע. רבי יהושע בן לוי אמר: בנים ראויין להוראה, דכתיב (שם) להבדיל

וּלְהוֹרוֹת. אָמַר רַבִּי בְּנִימִין בַּר יִפְתָּה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַמְקַדְּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ הַיּוֹן לֹא בְּנִים זְכָרִים שְׁנֵאמַר (שם יא) וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים. וְסָמִיד לֵה אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ:

רס"י שקל קלא. פיסת רגבים: פתח ביה. זרק בו: קרב אליך. עמוד בעלמך ליכני הדור היו אומרים לנביא עמוד בעלמך אל תגע בי שלא אטמאך שאתה קדוש ואני טמא קדשתיך טמאתיך כמו הן יסא איש בשר קדש וכמו פן תקדש: והזרתם. והפרשתם כמו וינזרו: אזהרה לישראל וכו'. לסמיד ליה והדוה זנידתה בהוא עניינא: עונה. במסכת נדה מפורש או יום או לילה אם וסתה זיום יפרוש כל היום ואם וסתה זלילה יפרוש כל הלילה והכי מפרש לה במסכת נדה זפ' האשה: ולהבדיל וכו'. המבדיל בין טומאה לטהרה תלד אשתו זכר: להבדיל ולהורות. זעניינא דשתויי יין כתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא וכו' ולהורות את בני ישראל: המקדש עצמו בשעת השמיא. דרך כניעות:

זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"א

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נֶשׁ אַקְדִּים בְּפִלְגוֹת לִילְיָא וְקָם וְאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרִיתָא עַד דְּנָהִיר צַפְרָא בְּצַפְרָא אֲנַח תְּפִלִּין בְּרִישָׁה וְתַפְלִין בְּרִישֵׁימָא קְדִישָׁא בְּדְרוּעָה וְאִתְעַטֵּף בְּעֵטוּפָא דְּמִצְוָה וְאִתִּי לְנִפְקָא מִתְרַעָא דְּבֵיתָה אֲעָרַע בְּמִזְוִזָּה רְשִׁימָא דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא בְּתַרְעָא דְּבֵיתָה אֲרַבַּע מְלָאכִין קְדִישִׁין מְזִדְוִגְן עִמָּה וְנִפְקִין עִמָּה מִתְרַעָא דְּבֵיתָה וְאוֹזְפִי לֵה לְבִי כְּנִישְׁתָּא וּמְכַרְזִי קָמָה הָבוּ יְקָרָא לְדִיוִקְנָא דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא הָבוּ יְקָרָא לְבָרָה דְּמִלְכָּא לְפָרְצוּפָא יְקָרָא דְּמִלְכָּא רוּחָא קְדִישָׁא שְׁרִיָּא עֲלֵה אַכְרִיז וְאָמַר (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְּאֵר. כְּדִין הָהוּא רוּחָא קְדִישָׁא סְלִקָּא לְעֵלָּא וְאַסְהִיד עֲלֵה קָמִי מִלְכָּא קְדִישָׁא כְּדִין פְּקִיד מִלְכָּא עֲלָא לְמַכְתָּב קָמָה כָּל אֲנוּן בְּנִי הִיכְלָה כָּל אֲנוּן דְּאִשְׁתַּמוּדְעוּן קָמִיָּה, הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב (מלאכי ג) וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זְכָרוֹן לְפָנָיו לִירָאִי יְיָ וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, מָאִי וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר (שמות לה) (ס"א כחשב האפוד) וְחוֹשְׁבֵי מַחְשְׁבוֹת אֲנוּן דְּעַבְדִּין לְשִׁמָּה אוּמְנוּתָא בְּכֵלָּא. אוּמְנוּתָא דְּתַפְלִין בְּבִתְיָהוֹן בְּרַצוּעֵיהוֹן וְכַתִּיבְתָּהוֹן. אוּמְנוּתָא דְּצִיצִית. בְּחוּטֵיהוֹן בְּחוּטָא דְּתַקְלָתָא. אוּמְנוּתָא דְּמִזְוִזָּה וְאֵלִין אֲנוּן חוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. וְכַתִּיב וְחוֹשְׁבֵי מַחְשְׁבוֹת. וְלֹא עוֹד אֵלָּא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁתַּבַּח בָּהּ וּמְכַרְזִי עֲלֵה בְּכֵלָהוּ עֲלֵמִין חֲמוּ מַה בְּרִיָּה עַבְדִּית בְּעוֹלָמִי. וּמָאן דְּיַעוּל קָמָה לְבִי כְּנִישְׁתָּא כַּד נִפִּיק מִתְרַעִיָּה וְלֹא תַפְלִין בְּרִישֵׁיָּה וְצִיצִית בְּלְבוּשֵׁיָּה וְאָמַר (תהלים ה) אֲשַׁתְּחֹה אֶל הַיְכָל קְדִשְׁךָ בִּירְאָתְךָ. קְדִשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר: אֵן הוּא מוֹרְאִי הָא סְהִיד סְהִדוּתָא דְּשַׁקְרָא:

אמר רבי שמעון, בשעה שאדם מקדים עצמו בחלות לילה, וקם ועוסק בתורה עד שמתאיר הצהר. ובצוקר מניח תפילין בראש ותפילין ברגלים הקדוש, דהינו תפילין של המלכות, בזרוע. ונתעטף בעטוף של מלכה. ובא ללכת מפתח ביתו הוא פוגש במזוזה, שהיא רושם של השם הקדוש, שהיא מלכות, בשער ביתו. הנה אז, ארבעה מלאכים קדושים מתחזרים עמו, ויוצאים עמו מפתח ביתו ומלוים אותו לצית הפנסת ומכריזים לפניו, תנו כבוד לארת המלך הקדוש, תנו כבוד לצן המלך, לארת הפנים של המלך. ורוח קדוש שורה עליו, מכריז ואומר, ישאל אלך בך אתפאר. אז, אותו הרוח הקדוש, עולה למעלה ומעיד עליו לפני המלך הקדוש. אז מלכה המלך העליון לכבוד לפניו כל ילדו בני היכלו, כל ילדו הנודעים לפניו. זה שנאמר, ויפתח בספר זכרון לפניו ליראי יי ולחושבי שמו. מהו ולחושבי שמו. הוא כמו שנאמר וחושבי מחשבות, שהם מחשבות אומנות. אף כן, ילדו שעושים לשמו, אומנות בכל דבר. אומנות התפילין, בהצתים שלהם בראועותיהם ובכתיבה שלהם. אומנות הליכות, בחוטים שלהם, בחוט התכלת. אומנות המזוזה. וילדו הם חושבי שמו, כמו שנאמר וחושבי מחשבות. ולא עוד, אלא שהקצ"ה משפחה זו ומכריז עליו בכל העולמות, ראו איזו צריה עשיתי בעולמי. ומי שנכנס לפניו לצית הפנסת, ובקשיואל מפתחו, בלא תפילין בראשו וליכות בלבשו, אומר אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. אומר הקצ"ה, איפה הוא מוראי, הרי מעיד עדות שקר. אמר רבי יוסי, אשרי חלקו של משה שאמר כאן בשמע ישאל, אליהנו. כי אמר רבי שמעון, משה נאחז במדרגה עליונה יותר מעל שאר הנביאים והנאמנים ואמר רבי שמעון, אם היו יודעים בני האדם דברי תורה, היו יודעים שאין מלה בתורה או אות בתורה שאין בה סודות עליונים

א. כיצד היא נשיאות פנים בגבולין בעת שיגיע שליח צבור לעבודה כשיאמר רצה, כל הכהנים העומדים בבית הכנסת נעקרו ממוקומו והולכין ועולין לדוכן ועומדין שם. פניהם להיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופות לתוך כפיהם, עד שישלים שליח צבור ההודאה. ומחזירין פניהם כלפי העם ופושטין אצבעותיהם ומגביהין ידיהם, כנגד כתפיהם ומתחילין יברכה. ושליח צבור מקרא אותן מלה במלה והן עונין. שניאמר (במדבר ו) "אמור להם", עד שיאמר. כשמשלימין פסוק ראשון כל העם עונין אמן. וחוזר שליח צבור ומקרא אותן פסוק שני מלה במלה והן עונין עד שמשלימין פסוק שני וכל העם עונין אמן. וכן פסוק שלישי. **ב.** כשישלימו הכהנים שלשה פסוקים מתחיל שליח צבור בברכה אחרונה של תפלה שהיא שים שלום והכהנים מחזירין פניהם כלפי הקדש וקופצין אצבעותיהן ועומדין שם בדוכן עד שיגמר הברכה וחוזרין למקומו:

מוסר

ספר חסידים סימן קנה

כל המרחם על האכזר אינו מרחם על הרחמנים ועל מי שהדין לרחם עליו כגון על בניו ועל בנותיו ואחיו וקרוביו ואין להם ויכול לכלכלם ואינו נוטן להם הרי כל מה שיש לו יבוא לידי מי שאין לו זכות וצדקה פרוש ליד בניו ובנותיו וקרוביו שאין צדקה שיצד בפרנסתם אלא דרך רחמנות ואפלו הוא מפרנס אחרים וכיון שהוא יודע שאביו ואמו ואחיו עניים ואינו מפרנס ומפרנס אחרים אותן עצמם שהוא מפרנס לבסוף יהיו אכזרים עליו ולא ירחמוהו ולא יחזיקו לו טובה על החסד שעשה עמם ויהפכו לו לשונאיו כי יש לך דבר שאין לו זכות לאדם אם יעשנה ואם לא יעשנה יחשב לו לרעה. כגון איש ואשתו שאוהבין ילדיהן ויש להן ומפרנסין אותן ומרחמים עליהם הרי אין זכות וצדקה כי מאהבתן עושין להם כן כמו כלב לגוריו והדב וכל חיות שמשימים נפשם בכפם לטרף טרף להביא לגוריהן ואם לא יהיו מרחמים על ילדיהן ולא מפרנסים אותם ואין לילדים מאומה או שמכין אותן שלא לצד או שלא ליסרם כלל. גדול עונם מנשוא לפיכך האב שעושה טובה למקצת בניו וקצתן מואס ולא עושה אתם טובה. אותו שהוא מואס יירשנו:

ואתחנן יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

וְזַעַמְרֹתֶם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רִאִיתֶם כָּל-תְּמוּנָה בַּיּוֹם הַדָּבָר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּזוֹרֵב

בַּיַּתְוָךְ הָאֵשׁ: ותסתמרוון לחדא לנפשתיכון ארי לא חזיתון כל דמות

ביומא די מליל יי עמכון בחרב מגו אשתא: (טז) **פֶּן-תִּשְׁזוֹזוּן**

וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנֹת כָּל-סֹמֶל תְּבַנִּית

זָכָר אֹו זָקָבָה: דילמא תחבלון ותעבדון לכון צלם דמות כל צורא דמות דכר און נקבא:

רס"י סמל. אורה:

תְּבַנִּית כָּל-בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תְּבַנִּית כָּל-

צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תִּעֹף בַּשָּׁמַיִם: דמות כל בעירא די

בארעא דמות כל צפר גדפא די פרח באור רקיע שמא: (יח) **תְּבַנִּית**

כָּל-רֵמֶשׂ בָּאֲדָמָה תְּבַנִּית כָּל-הָגָה אֲשֶׁר-

בַּבַּיִת מִתְנַזֵּת לָאָרֶץ: דמות כל רחשא די בארעא דמות כל נוני

די במא מלרע לארעא: (יט) **וּפֶן-תִּשָּׂא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה**

וְרִאִיתָ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הַיָּרֵחַ וְאֶת-

הַכּוֹכָבִים כָּל צִבְּא הַשָּׁמַיִם וְנִדְּוֹת וְהַשְׁתַּזוּוֹת

לָהֶם וַעֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר זָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֹתָם

לְכֹל הָעַמִּים תִּזְזֹת כָּל-הַשָּׁמַיִם: וְדִלְמָא תִזְקֹף עֵינֶיךָ
לְשָׁמַיָא וְתִחְזִי יְת שְׁמַשָּׁא וְיְת סִיְהָרָא וְיְת פּוֹכְבָיָא כֹּל חִילֵי שְׁמַיָא וְתִטְעִי וְתִסְגּוּד
לְהוֹן וְתִפְלַחְנוּן דִּי זְמִין יֵי אֶלְהָדָּךְ יְתַהוֹן לְכֹל עַמְמָא תַּחֲוֹת כָּל שְׁמַיָא:

רס"י ופן תשא עיניך. להסתכל בדבר ולחת לב לשוב לטעות אחריהם: אשר חלק וגו' לכל העמים. להאיר להם. דבר אחר לאלהות. לא מנעו מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הבליהם לטרדם מן העולם. וכן הוא אומר (תהלים לו, ג) כי החליק אליו בעיניו למאח עונו לשנא:

נביאים - ישעיה - פרק מ

(כב) **הַיֵּשֶׁב עַל-זָווג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבִּיהָ כַּזֹּזְגִים**
הַזֹּטָה כְּדֹק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּזֶּם כָּאֵהָל לְשֶׁבֶת:
דְּאִשְׁרֵי בְתַקּוּף רִוְמָא שְׂכִינַת יְקָרִיהּ וְכֹל יְתַבֵּי אֶרְעָא חֲשִׁיבִין קְדָמוּחֵי בְּקַמְצִין
דְּמַתַּח בְּזַעִיר שְׁמַיָא וּפְרָסִינֹון כְּמִשְׁפּוֹן יְקָרָא לְבֵית שְׂכִינְתָּא:

רס"י חוג. ל' מחוגה (לקמן מד) עוגל קומפ"ס זלע"ז: ויושביה. לפניו כחגבים: כדוק. כיריעה טיול"א זלע"ז:

(כג) **הַזֹּזְתָן רוֹזְגִים לְאִין שְׂפִטֵי אָרֶץ כִּתְהוּ עֲשִׂיהָ:**
דְּמָסַר שְׁלִטוֹנִין לְחוּלְשָׂא דְיַגֵּי אֶרְעָא כְּלָמָא עֵבִיד: (כד) **אָף בָּל-זִפְעוֹן**
אָף בָּל-זִרְעוֹן אָף בָּל-שִׁרְשָׁ בְּאָרֶץ גְּזִעָם וְגָם-
זִעָף בָּהֶם וַיִּבְעֹשׂוּ וְסַעְרָה כִּכְשׁ תִּשְׁאָם: (ס) אַפְלוּ
יְפִשׁוּן אַפְלוּ יְפִשׁוּן אַפְלוּ יִסְגּוּן וְאַפְלוּ יִתְרַבּוּן בְּאֶרְעָא בְּגִיְהוֹן וְאַף רוּגְזִיָּה יִשְׁלַח בְּהוֹן
וַיִּבְהַתּוּן וּמִימְרִיָּה כְּעֵלְעִילָא לְקִשָּׂא יְדַבֵּר יְתַהוֹן:

רס"י אף כל נטעו . אף הרי הם כמי שלא נטעו : אף כל זרעו . ועוד יתר מכאן שיורקו ויעקרו כאלו לא זרעו , זרעו' פחותה מנטיעה : כל שורש בארץ גזעם . לכשיעקרו לא ישריש הגזע בארץ שיהא מחליף כל שורש שבמקרא טעמו באות ראשונה ונקודה הרי"ש פתח וזה טעמו למטה ונקודת המזל לפי שהוא לשון פועל אינרטיניי בלע"ז :

(כה) **וְאֵל-בְּנֵי תִדְמוּנֵי וְאֲשֵׁוּהָ יֹאמַר קְדוֹשׁ: וְלִמֹן**
תִּדְמוֹן קְדָמִי וּתְשׁוּוֹן יִימַר קְדִישָׁא : (כו) **שְׂאוּ-מָרוֹם עֵינֵיכֶם**
וְרֵאוּ בְּנֵי-בְרָא אֵלֶּהָ הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם
לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא בִּירְבֵּי אוֹנִים וְאַמִּיץ כּוֹז
אִישׁ לֹא יַעֲדָר: (ס) זקופו לרומא עיניכוון וחסוי למדחל קדס מן דברא אלין דאפיק במנגן חילי שמא לכולהון בשמהן קרי מסגי גבורו ויתקוף חיל חד מסדריה לא מתעקב :

רס"י מי ברא אלה . כל הכבא אשר תראו במרום מרוב אונים , שיש לו ושהוא אמיץ כח איש מהכבא לא נעדר שלא יקרא בשם :

כתובים - תהילים - פרק קח

(א) **עֹרֶה הַגָּבֹל וְכִזֹּר אֶעֱיֶרֶה שְׁזֹזֶר:** שפח נבלא וכנרא אשפח בקרצתא :

רס"י אעירה שחר . דרך שאר מלכים השחר מעוררם ואני מעורר את השחר שאני קם חרות לילה שהנצל והכנור מעוררני כמו שאמרו רבותינו

כנור היה תלוי למעלה ממתתו של דוד כיון שהגיע חלי הלילה רוח כפונית
מנשבת בו והוא מנגן מאליו :

(ד) אֹדֶרְךָ בְּעַבְדִּים | יְהוָה וְאַזְמִירְךָ בְּכָל־אֲמִים : אודי
קדמך בעמני יי ואשבחינך באומניא : (ה) כִּי-גָדוֹל מַעַל-שָׁמַיִם
זֶסְדְּךָ וְעַד-שְׁזוֹקַיִם אֲבוֹתֶךָ : ארום רב מעלוי שמיא טובך
ועד שחקי מטי קושטך :

רס"י מעל שמים . וכתוב אחד אומר (לעיל כ"ז) עד שמים פירשו רבותינו
כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה :

(ו) רֹבֵמָה עַל-שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל-הָאָרֶץ
כְּבוֹדְךָ : אתרוםם עלוי שמיא אלהים ועל כל יתבי ארעא איקרך : (ז)
לְמַעַן יִזְכָּרוּן יְדִידֶיךָ הַוְשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְנֵי : מן
בגלל דישתזבון רחימך פרוק ?מינדך ועני יתי :

רס"י וענני . שכל עמד וידידיך תלוין בי :

משנה בכורות פרק ו

א. על אלו מומין שוחטין את הבכור, נפגמה אָזְנוֹ מן הסחוס, אָבֵל
לא מן העור, נסדקה אף על פי שלא חסרה, נקבה מלא כרשינה, או
שִׁבְשֵׁה. איזו היא יבשה, כל שתנקב ואינה מוציאה טפת דם. רבי
יוסי בן משלם אומר, יבשה, שתהא נפרקת :

(ב) על אלו מומין. נפגמה. אין פגימה בלא חסרון. אבל סדק משמע נמי
ברטורה

בלא חסרון. ושיעור פגימה כדי שתחגור זה לפורן: הסחום. תנוך האוזן שקורין טנרו"ם בלע"ז: אצל לא מן העור. לעור הדך בריא ולא הוי מומא. והאי עור היינו אליה רכה של אוזן: נקבה מלוא כרשינה. שיך בחלל הנקב שיעור גרגיר של כרשינה. בין שהנקב ארוך בין עגול, אם יש בכולו כדי להאטרף בחללו כשיעור גרגיר של כרשינה, הרי זה מום: שתהא נפרכת. נעשית פירוכים ופתיתים כשממשמשים בה. ואין הלכה כר' יוסי. וכל הני מומין דחשיב דמתניתין שפוחטין עליהן את הבכור ילפינן מקראי, דכתיב (דברים טו) וכי יהיה בו מום, כלל. פסח או עור, פרט. כל מום רע, חזר וכלל. כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר, אף כל מומין שבגלוי ואינו חוזר:

ב. ריס של עין שנקב, שפגם, שנסדק, הרי בעיניו דק, תבלול, חלזון נחש, וענב. ואיזהו תבלול, לבן הפוסק בסירא ונקנס בשחור. בשחור ונקנס בלבן, אינו מום, שאין מומים בלבן:

דרטורה (ג) ריס של עין. עפעף של עין: הרי בעיניו. כלומר הרי שיך בעיניו: דק. טיל"א בלע"ז: חלזון נחש. היינו חלזון היינו נחש. וקורהו נחש שעשוי מנומר כנחש. והוא בשר נוסף הנמשך וחופה קלת מן השחור שבעין. וקורין לו בערבי טפר"א כמו שקורין לכפורן טפר"א. לפי שהוא חופה את העין כדרך שהלפורן חופה בשר האלבע: ועינב. שיך בעינו כגרגיר של ענב: לבן הפוסק בסירא. סירא היינו שורה שבעין סביב השחור שמסם מראית העין ברה. ואם חוט לבן יולא מן הלבן שבעין ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור, הוי מום: שחור ונכנס בלבן. אם חוט אחד שחור יולא מן השחור שבעין ופוסק בסירא ונכנס בלבן: אין מומין בלבן דלאו עין הוא אלא שומן העין:

ג. חורוד והמים הקבועים. איזהו חורוד הקבוע, פל ששקה שמונים יום. רבי חנינא בן אנטונינוס אומר, בודקין אותו שלשה פעמים בתוך שמונים יום. ואלו הם מים הקבועים, אכל לח ויבש של גשמים, לח ויבש של שלמים. אכל היבש ואחר כך אכל הלח, אינו מום, עד שיאכל היבש אחר הלח:

דרטורה (ג) חורוד. כמין טפין לבנות בעין. תרגום לבן, חור: והמים. היורדים אל העין ומונעים הראות: הקבועים. אחרווייהו קאי, אחרוד והמים: בודקין אותו שלשה פעמים בתוך שמונים יום. בכל עשרים ושבעה יום שהוא שליך הזמן של שמונים יום בקירוב, בודקים אותו אם הלך החורוד. ואם הלך, אע"פ שחזר, מונין לו שמונים מיום שחזר. ואין החורוד קבוע עד שיעמוד שמונים יום. ואם לא בדקוהו בתוך שמונים יום, אע"פ שנמלא החורוד שם ביום שמונים לא הוי מום, דשמא בינתים

הלך וחזר. והלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס: אלו הן המים הקבועים. כלומר במאי ידעינן אי קבועים או עוברים: אכל לח ויבש של גשמים. אם האכילה לרפואה תבן וחזיר שקורין פיינ"ו בלע"ז: לח. הגדל בחדר וחזי ניסן: ויבש. שגדל באלול וחזי תשרי: של גשמים. היינו שגדל בשדה בית הבעל ומתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אכל לח ויבש של גשמים, הרי זה מוס. של בית השלחין, אינו מוס. ודגשמים נמי, אכל יבש ואחר כך אכל לח אינו מוס, עד שיאכל יבש אחר הלח: של בית השלחין. ארץ העריכה להשקות לח הוא רפואה ולא בדקין ביה: אכל יבש ואחר כך לח. לרפואה, אין זו רפואתו, ואע"פ שלא נתרפא בכך אינו מוס: עד שיאכל יבש אחר הלח. זו היא דרך רפואתו, תבן וחזיר הגדל בחדר וחזי ניסן מאכילין אותו בחדר וחזי ניסן, ותבן וחזיר הגדל באלול וחזי תשרי, דלח שחטינן ליה עד שיעברו עליו כל ימי הקיץ ויבדוק בשניהם. ואם לא נתרפא הוא מוס. ולריק שיאכל מהם לא פחות מכגורגרת בכל סעודה וסעודה כל שלשה חדשים בתחילת הסעודה ולאחר ששטה, ולא יהיה כפות בשעה שאוכל העשבים הללו לרפואה, ולא יהיה יחידי אלא עם חבריו, בשדה ולא בתוך העיר. ואם שלמו כל התנאים הללו ולא נתרפא הוא מוס ושחטינן עליו:

ד. חֲטָמוּ שְׁנִקְבּוּ, שְׁנִפְגָּם, שְׁנִסְדְּקוּ, שְׁפָתוֹ שְׁנִקְבָּהּ, שְׁנִפְגְּמָה, שְׁנִסְדְּקָהּ, חֲטָיו הַחִיצוֹנוֹת שְׁנִפְגְּמוּ אוֹ שְׁנִגְמְמוּ, וְהַפְּנִימִיּוֹת שְׁנִעְקְרוּ. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אֲנְטִיגְנוֹס אָמַר, אֵין בּוֹדְקִין מִן הַמִּתְאַיְמוֹת וְלִפְנֵים, אֶף לֹא אֶת הַמִּתְאַיְמוֹת:

ברטורה (ז) חוטמו שניקב וכו'. והוא שניקבו מחילות החיצונות של חוטם, שהנקב נראה מבחוץ. אבל אם אינו נראה אלא מצפנים כגון שניקבה מחילה החולקת את החוטם, אינו מוס, סתם הוא, ואין ילפינן מכלל ופרט וכלל דמומין שבגלוי בעינן: שפגם. ויש בו חסרון: שנסדק. ואין בו חסרון. ושיעור פגימה, כדי שתחגור בה כפורן: שפתו. שורה חיצונה של שפה, כלומר חודה החיצון: חטיו החיצונות. השנינים שבאמצע הפה: שפגמו. נחסרו: נימוקו ולא נשאר מהם אלא רושם מועט ואינן בולטות כמו שרגילין להיות: והפנימיות. שנינים הגדולות שקורין משילא"ש שנעקרו לגמרי. אבל נפגמו ונגממו לח הוא מוס: אין בודקין מן המתאימות ולפנים. שנינים הגדולות שאחת נראית כשתים ועשויות כתאומות, מסם ולפנים אינו נחשב מוס מפני שהוא סתם. והן עמנו שנעקרו לח הוא מוס. ואין הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס:

ה. נִפְגָּם הַזֶּבֶן, או עָרְיָה שֶׁל נִקְבָּה בַּמְקַדְשִׁים, נִפְגָּם הַזָּנָב מִן הָעֶצֶם, אֲבָל לֹא מִן הַפֶּרֶק, או שְׁהִיָּה רֹאשׁ הַזָּנָב מִפְּצִיל עֶצֶם, או שְׁיֵשׁ (בְּשֶׁר) בֵּין חֲלִיאַת לְחֲלִיאַת מְלֹא אֶצְבָּע:

ברטנורה

(ה) הזובן. הנרתיק שהגיד של הבהמה חבוי בו, כשנפגם הוא מוס ללא הדך בריא. אבל ניטל לא הוא מוס, לחוזר לאיתנו: עריה של נקבה. בית הערוה הבולט לחוז ונראה על שאר שטח הגוף: במוקדשים. בשאר קדשים שיש בהן נקבה כגון שלמים. לחילו בזכור ליכא נקבה: אבל לא מן הפרק. דנפגם בין הפרקים מעלה ארוכה כשלא נחתך כל הזנב: או שהיה ראש הזנב מפיל עמם. הזנב התלוי למטה נקלף העור ובשר ונשאר העמם מגולה, קוב אין מעלה ארוכה, הואיל ובראש הזנב הוא: מפיל. כמו אשר פל (בראשית ל). פירוש אחר, שנחלק הזנב בקצהו לשתי זנבות ובכל אחת משתיהן עמם: בין חוליא לחוליא מלוא אצבע. שחוליות של זנב רחוקות זו מזו מלא אצבע, דהיינו רוחב גדול: ואין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אין לו שתי ביצים בשני כיסין אלא בכיס אחד, אי נמי שני כיסין וביצה אחת, הרי זה מוס: רבי ישמעאל אומר אם יש לו שני כיסין. אסיפא פליג דקאמר תנא קמא אם אין לו אלא ביצה אחת ושני כיסין הוא מוס, לא היא, דכל שיש לו שני כיסין בידוע שיש לו שתי ביצים. אבל ארישא מודה דכי אין לו אלא כיס אחד כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי: רבי עקיבא אומר. בידוע לא אמרינן, אלא מושיבו על עכוזו גרסינן ודוגמתו בפרק כילד מעברין (דף נד) אכוזו תנן או עכוזו תנן. על עכוזו, על עגבתו אחת מושיבין את הזכור שאין לו אלא ביצה אחת בשני כיסין: וממעד. ומשמש בכיס ובכסלים: אם יש שם ביצה אחת סופה ללאת. ואם אינה יולאה הוא מוס: והתיר ר' עקיבא. דהוי מוס הואיל ולא מלאת במקומה כשמיעד ומשמש. וכן הלכה:

ו. אין לו ביצים, (א) אין לו אלא ביצה אחת. רבי ישמעאל אומר, אם יש שני כיסין, יש לו שתי ביצים. אין לו אלא כיס אחד, אין לו אלא ביצה אחת. רבי עקיבא אומר, מושיבו על עכוזו וממעד, אם יש שם ביצה, סופה לצאת. מעשה שמעך ולא יצאת, ונשחט ונמצאת דבוקה בכסלים, והתיר רבי עקיבא ואסר רבי יוחנן בן נורי: א. בעל חמש רגלים, או שאין לו אלא שלש, ושרגליו קלוטות כשל חמור, והשחול, והפסול. איזהו שחול, שנשחטה ירכו. וכסול, שאחת מירכותיו

ברטנורה

(ו) בעל חמש רגלים או שלש. הא דחשבינן ליה בעל מוס ולא טריפה, הני מילי כשיתר או חסר בידיו דהיינו אותם של כל הראש. אבל חסר רגל או יתר רגל מרגליו האחרונים, הוי טריפה ואסור באכילה: קלוטות. עגולות. ואפילו הן סדוקות הוי מוס, דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: שחול. שנשחטה ירכו. תרגום משיתיהו [שמות ב] שחלתיה: כסול. דרך הבהמה שהירך מחוברת לאליה סמוך לכסלים, ולא למעלה מן הכסלים, וזו הירך על גבי הכסל:

ח. נִשְׁבַּר עֶצֶם יָדוֹ, וְעֶצֶם רַגְלוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ נִכָּר. מוֹמִין אֵלּוּ מָנָה אֵילָא בְּיַבְנָה, וְהוֹדוּ לוֹ חֻכְמִים. וְעוֹד שְׁלֹשָׁה הוֹסִיף. אָמְרוּ לוֹ, לֹא שְׁמַעְנוּ אֶת אֵלּוּ. אֶת שְׁגִלְגַל עֵינָיו עָגוּל כְּשֵׁל אָדָם, וּפְיוֹ דוֹמָה לְשֵׁל חֲזִיר, וְשִׁנְטַל רַב הַמְדַבֵּר שֶׁל לְשׁוֹנוֹ. וּבֵית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ, הֲרִי אֵלּוּ מוֹמִין:

דרטורה (ח) חע"פ שאינו ניכר. כשהוא עומד שאין הסבר נראה, אבל ניכר כשהוא מהלך שהוא כולע. דאי אינו ניכר כלל לא הוא מוס: מומין אלו. נסבר עכס ידו ועכס רגלו שהזכרו למעלה: אילא. עס חכס: עגול כשל אדם. ללאו היינו אורחא שיהא גלגל עין הבהמה עגול כשל אדם: רוב המדבר. היינו אותו קת הלשון שאינו מודבק למלקוחיו: ובית דין של אחריהן אמרו הרי אלו מומין. וכן הלכה:

ט. מַעֲשֵׂה שְׁהֻלְחֵי הַתַּחְתּוֹן עוֹדֵף עַל הָעֲלִיּוֹן, וְשִׁלַּח רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְחֻכְמִים וְאָמְרוּ, הֲרִי זֶה מוּם. אֵזֶן הַגְּדִי שֶׁהִיָּתָה כְּפוּלָה, אָמְרוּ חֻכְמִים, בְּזִמָּן שֶׁהִיא עֶצֶם אֶחָד, מוּם. וְאִם אֵינָה עֶצֶם אֶחָד, אֵינָה מוּם. רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, זָנַב הַגְּדִי שֶׁהִיא דוֹמָה לְשֵׁל חֲזִיר, וְשִׁאִין בָּהּ שְׁלֹשׁ חֻלְיֹת, הֲרִי זֶה מוּם:

דרטורה (ט) מעשה שהלחי התחתון. משום דתנן לעיל דפיו דומה לחזיר פליגי רבנן עליה דאילא, קמשמע לן השתא דלא פליגי רבנן עליה אלא בשפתו העליונה עודפת על התחתונה, אבל שפתו התחתונה עודפת על העליונה מודים רבנן דהוי מום. ומעשה נמי שהלחי התחתון עודף על העליון ואמרו חכמים הרי זה מום. והני מילי כשעכס הלחי התחתון עודף על העליון אז הוי מום אפילו בבהמה. אבל אין בה עכס אלא ששפתו התחתונה ארוכה ומקבלת את העליונה, הוי מום באדם אבל לא בבהמה: אוזן הגדי שהיתה כפולה. שיש לו שתי אזנים מלד אחד אוזן בתוך אוזן: בזמן שהיא עכס אחד. שאין לה אלא תנוך אחד, שנכפל תנוך העליון לתוכו ונתחצר למטה, הוי מום: ואם אינה עכס אחד. שהתנוכים מובדלים למעלה: אינו מום. וטעמא לא אתפרש ומכל מקום לא דמי לבעל חמש רגלים, דאוזן בתוך אוזן אינו נראה כל כך: שהיא דומה לשל חזיר. עגולה כזנב החזיר וחע"פ שאינה דקה כמותה: שלש חוליות. דוקא בזנב של טלה הוא דבעינן שלש חוליות. אבל זנב של גדי, חוליא אחת בלבד מום. שתיים אינו מום. וכן הלכה:

י. רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן אֲנִטִיגְנוֹס אָמַר, אֶת שְׁיַבְּלַת בְּעֵינָיו, וְשִׁנְפָּגִם עֶצֶם יָדוֹ, וְעֶצֶם רַגְלוֹ, וְשִׁנְפָּסֶק עֶצְמוֹ שְׁבָפְיוֹ. עֵינָיו אַחַת גְּדוּלָה וְאַחַת קִטְנָה, אֵזֶנּוּ אַחַת גְּדוּלָה וְאַחַת קִטְנָה, בְּמִרְאָה אֲבָל לֹא בְּמִדָּה. רַבִּי

יְהוּדָה אֹמֵר, אַחַת מִבִּיצָיו גְּדוּלָה כְּשֵׁתִים בַּחֲבָרְתָּהּ, וְלֹא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים:

דרטורה (י) יבלת. פורו"ס בלע"ז. ואפילו היא בלובן שבעין, ויש בה סער הרי זה מוס: וסנפגס עלם ידו. סניכר המוס. ולעיל איירי בסנסבר: וסנפסק עלמו שפיו. שהינים קבועות זו. ולמעלה מן החוטין קא מייירי. דאי חוטין גופייהו דהיינו השינים עלמן שבאמלע הפה, הא תגן לעיל דאפילו נפגמו או נגממו הוי מוס: עינו אחת גדולה. כשל עגל: ואחת קטנה. כשל אווז: צמראה. סנראה לכל שזו גדולה מזו: אבל לא צמדה. שאם אינו ניכר אלא צמדה, אינו מוס: ולא הודו לו חכמים. לרבי יהודה. והלכה כחכמים:

יא. זַנֵּב הֶעָגַל שְׂאִינָה מַגְעַת לְעֶרְקוֹב, אָמְרוּ חֲכָמִים, כָּל מֵרֵבִית הֶעָגָלִים בֵּן, כָּל זָמַן שֶׁהוּן מִגְדִּילִין הֵם נִמְתָּחוֹת. לְאִיזָה עֶרְקוֹב אָמְרוּ, רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן אֲנִטְיָגְנוֹס אֹמֵר, לְעֶרְקוֹב שְׂבָאֲמָצַע הֵיֶרֶד. עַל אֱלוֹ מוֹמִין שׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּכוֹר, וַפְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין נִפְדִּין עֲלֵיהוֹן:

דרטורה (יא) לערקוב. להקשר העליון שהוא מקום חבור הירך עם השוק. וכנגדו בגמל ניכר שיש לו כנגד ארכובה עליונה זו עלם בולט לחוץ: כל מרבית העגלים כן. כל תרבות עגלים ומנהגן שיהא זנבן מגיע לערקוב [הלכך צריך מהכי הוי מומא] וכשהן גדילות נמתחות עד למטה: שבאמלע הירך. הוא הקפיץ העליון שפירשתי דכנגדו בגמל ניכר: על אלו מומין שוחטין את הבכור. אע"ג דתנן בריש פרחין על אלו מומין שוחטים את הבכור הדר תנייה הכא, משום דתנן שלשה הוסיף וכו' ואמרו לו לא שמענו את אלו, הדר וכללינהו לומר שאף על אלו מומין שוחטים:

יב. אֱלוֹ שְׂאִין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהוֹן לֹא בַּמִּקְדָּשׁ וְלֹא בַּמִּדְיָנָה, חֲנֻרְדִּין וְהַמִּים שְׂאִינָם קְבוּעִין, וְחֲטִיו הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁנִּפְגְּמוּ, (אבל לא) שְׁנַעְקָרוּ, וַיִּבְעַל גָּרֵב, וַיִּבְעַל יִבְלָת, וַיִּבְעַל חֲזִזִית, וַיִּזְקוּ, וְחוּלָה, וּמִזְהָם, וְשֶׁנַּעֲבָדָה בּוֹ עֵבֶרָה, וְשֶׁהִמִּית אֶת הָאָדָם (על פי עד אחד או על פי הבעלים), וְטִמְטוּם, וְאַנְדְּרוּגִינוֹס, לֹא בַּמִּקְדָּשׁ וְלֹא בַּמִּדְיָנָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר, אֵין מוּם גְּדוֹל מִזֶּה. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, אֵינּוּ בְכוֹר, אֶלָּא נִגְזָז וְנִעְבָּד:

דרטורה (יב) לא במקדש. לפי שאינן ראויין, שאין מקריבין במקדש אלא מן המזבחר: ולא במדינה. שאינן מומין קבועים להפקיע קדושתן. אלא מניחין אותן עד שיפול בהן מוס אחר קבוע ויהיו נשחטים עליו: גרב. מין שחין לח מבחוץ ומזפנים. וגרב האמור בתורה דהוי מוס, הוא שחין יבש: יבלת. בלובן העין ואין בה סער. ולעיל דחשיב לה במומין ששוחטין עליו, מייירי דיך בה סער: ובעל חזזית. תרי גוויי חזזית הו, חזזית המלרית היא ילפת הכתובה בתורה, שהוא לח מבחוץ ויבש מזפנים והוי

מומא ללא הדר בריא, דאמר מר, למה נקרא שמה ילפת, שמלפפת והולכת עד יום המיתה. וחזית השנויה כאן היא מין שחין שיך לה רפואה: ומזהם. שיואל ממנו ריח רע: וסנעצדה זו עבירה. שרבע את האשה או שהמית את האדם על פי עד אחד, שאין לו אלא עד אחד לא ברביעה ולא בנגיחה: או על פי עצמו. שאין שם עד, אלא הבעלים אמרו ראינוהו שרבע או שהמית, ואינו נסקל על פיהם. ואי הווי שנים עדים כשרים מעידים בדבר, הווי השור בסקילה, ואפילו בהנאה מיתסר: וטומטום ואנדרוגינום. דספק זכר הם וקדשי, ספק נקבה ולא קדשי: אין לך מוס גדול מזה. אנדרוגינום קאי [דמקום] נקבות הוי כמוס, והווי כזכור בעל מוס, ונשחט במדינה ואסור בגיזה ועבודה: וחכמים אומרים אינו זכור. דבריה בפני עצמו הוא. ונגזז ונעבד.

והלכה

כחכמים:

גמרא בכורות דף לו ע"א

אמר רבי אילעא לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן מאי קא משמע לן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. תנינא האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. מהו דתימא התם הוא דאי בעיא לא אמרה כלום, אבל הכא דלא סגי דלא אמר דקדשים בחוץ לא אכיל אימא לא הפה שאסר הוא, קא משמע לן דאי משום הכי הנה שדי בה מומא דניכר ואכיל לה. מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מההוא גברא דאגר לה חמרא לחברה ואמר לה לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנרש דליכא מיא אזל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא ואתא ואמר לה באורחא דנהר פקוד אזלי ומיהו מיא לא הווי ואמר רבא מה לו לשקר אי בעי אמר באורחא דנרש אזלי ואמר אביי מה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן הכי השתא התם ודאי איכא מיא הכא ודאי שדי בה מומא חששא הוא ובמקום חששא אמרינן מה לו לשקר:

כ"י לא היו מוחזקין. בטלה שהוא בכור וזכר כהן בעליו ואמר בכור הוא זה ומומו עמו שלל הוטל מוס זה בכונה ואתי לאחזויי לחכם אי קבוע הוא אי עובר הוא: א"א הייתי. ולא היינו מוחזקין בה שהיא א"א מעולם: נאמנת. ומותרת להינשא: דאי בעי לא אמרה כלום. כלומר אי הווי חסודה להינשא בחיי בעלה בלא גירושין הווי שתקה ולא אמרה א"א הייתי דהא בפנויה מחזיקין לה אצל

הכא בצכור ללא סגיי ללא אמר צכור הוא ללימא ליה חכס מוס קצוע הוא או עוצר דקדקס תמימים אין הכהן נחמד ללכול צחוץ דצר כרת הוא אלכל נחמד להטייל צו מוס ללאו בעלמא הוא וס"ד ללא יהא נאמן קמ"ל דאס כן דהוא הטייל צו מוס הוא צדי ציה מוס הניכר אפי' לע"ה שהוא מוס ותו לא הוא צעי למיתי קמן ולמימר צכור הוא דהא אין אחר יודע שהו' צכור וצקדקס צחוץ נמי ליכא לספוקי דהא מוס ניכר קדא: הכא ודאי קדא ציה מומא. צתמיה ללא הוא אללא חקשא:

זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"ב

רבי חייא אמר האי מאן דבעי דייסתמר אורחוי לא יעבר על מיא דאושדין קמי פתחא בגין דתמן שרי חד שידא והוא בין תרין דשין דפתחא ואנפוהי לקבלה דפתחא ואסתכי כל מה דעבדין בביתא ולא לבעי לה לאנש דישדי מיא בין תרי תרעי. רבי יצחק אמר מין צלילן לית לן בה והוא דלא יושיד לון ארח קלנא. מאי טעמא בגין דאית לה רשו לנזקא ולא עוד אלא דיהדר רישה לקבלה ביתא ובכל מה דאסתפל אתלטיא. תלת מאה ושתין וחמש שמשין כחושבון ימי שתא אית לה דהוא שליט עליהו וכלהו נפקין עם בני נשא פד נפק מתרעא דביתה. אמר רבי אלעזר כל דא בעי קדשא בריד הוא לנטרא לון לישראל ואתקין שמה קדישא לעלא דאיהו אורייתא ואורייתא כלא חד שמה קדישא איהו ומאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמה. תא חזי בעי בר נש בפתחא דביתה לרשמה שמה קדישא דאיהו מהימנותא דכלא. דהא בכל אתר דשמה קדישא אשתכח זיגין בישין לא משתכחי תמן ולא יכלין לקטרגא לה לבני נשא כמה דכתיב (תהלים צא) לא תאנה אליד רעה וגו'. (מזוזה אקרי) אתר דפתחא דביתה שריא כגונא דלעלא אתר דפתחא דביתה עלאה שריא מזוזה אקרי דהוא תקונא דביתה ופתחא דביתה. מההיא מזוזה ערקין מארי נימוסין מארי דדיגין קמיה לא משתכחין. ולקבל דא לתתא פד בר נש אתקין מזוזה לפתחא דביתה והאי שמה קדישא רשים באתני האי בר נש אתעטר בעטרוי דמארה ולא קרבין לפתחא דביתה זיגין בישין ולא משתכחי תמן:

תרגום הזוהר רבי חייא אמר, כל מי שרוצה להסמר בצדקיו, לא יעבור על מים ששופכים לפני הפתח. משום ששם שורה יד אחד, והוא צין ב' דלתות הפתח, ופניו כנגד הפתח, ורואה כל מה שעושים בצנית. ועל פן אין אדם צריך לשפוד מים צין ב' שערי הפתח. רבי יצחק אמר, מים כלולים, אין

חיסור צָהָם. אָלֵא אָלֵא יִשְׁפּוּד אֹתָם דְּרָדָּ בְּזִיוֹן. מֵהוּ הַטַּעַם. הוּא מְשֻׁם
עַיִן לֹא לֵשֶׁת רְשׁוּת לְהִזְיָה. וְלֹא עוֹד, אָלֵא שְׂמִחָזִיר רֵאשׁוּן פְּנֵגֵד הַבַּיִת, וְכָל
מִי שְׂמִסְתַּפֵּל צוֹ נִעְשָׂה מְקוּלָּל. שְׁלֵשׁ מֵאוֹת שָׁשִׁים וְחָמֵשׁ, פְּחָצְבוֹן יְמוֹת
הַשָּׁנָה, יֵשׁ לוֹ, לֵשֶׁת, מְשֻׁמָּים, שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְכָלֵם יוֹלְאִים עִם הָאָדָם
פְּסִיחָא מִפְּתַח צִיתוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל זֶה, פִּי רָכָה הַקָּצֵ"ה לְשִׁמּוֹר אֶת
יִשְׂרָאֵל, וְהִתְקִין שָׁמוֹ הַקְּדוּשָׁ לְמַעְלָה, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה. וְכָל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם
קְדוּשָׁ אֶחָד, וְמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, עוֹסֵק בְּשָׁמוֹ. צֵא וּרְאֵה, הָאָדָם כְּרִיד לְרֵשׁוֹם
צִפְתָּח צִיתוֹ אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוּשָׁ, שֶׁהוּא אֲמוּנָתָא כּוּל. פִּי צָכַל מְקוֹם שְׁהֵם הַקְּדוּשָׁ
נִמְאָר, מִיָּנִים רְעִים אִינֵם נִמְאָרִים שָׁם, וְאִינֵם יְכוּלִים לְהִטְרַג עַל הָאָדָם,
כְּמוֹ שְׂנֵאמַר לֹא תִאָּנֶה יִלְכִיד רְעָה וְגו'. הַמְּקוֹם שֶׁפְּתַח הַבַּיִת שׁוֹרָה שָׁם הוּא
כְּעֵין שְׁלִמְעֵלָה. הַמְּקוֹם שֶׁפְּתַח הַבַּיִת הָעֲלִיוֹן שׁוֹרָה, נִקְרָא מְזוּזָה, שֶׁהוּא
תְּקוּן הַבַּיִת, וּפְתַח הַבַּיִת. מֵהַמְּזוּזָה הֵיחָד צוֹרְחִים בְּעֵלֵי חָק, וּבְעֵלֵי הַדִּין
אִינֵם נִמְאָרִים לְפָנֶיהָ. וּכְנֵגֵד זֶה לְמַטָּה, כְּשֶׁהָאָדָם מְתַקֵּן מְזוּזָה לְפְתַח צִיתוֹ,
זֶה הַשֵּׁם הַקְּדוּשָׁ "שְׁדִי" רְשׁוֹם צְאוֹתֵיאוֹתֵי, הֵרִי אֹתוֹ הָאָדָם מְעוֹטָר
בְּעִטְרוֹתָיו שֶׁל אֲדוּנָה, וְהַמִּינִים הָרְעִים אִינֵם הִרְצִים לְפְתַח צִיתוֹ, וְאִינֵם
נִמְאָרִים שָׁם. רַבִּי אֶבְרָהָם הָיָה צֵא מְלַרְאוֹת אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן. פָּגַשׁ צוֹ רַבִּי יִלְחָה,
אָמַר לוֹ, מֵאִין אֶתָּה צֵא, בְּעַל הָאוֹר. אִישׁ הַמְּתַדְּבֵק צֵאשׁ אוֹכְלָה כָּל יוֹם,
הֵרִי הָאוֹר שׁוֹרָה עָמוֹ, וְאִינוּ כְּרִיד לְבִקְשׁוֹ מִפִּיָּשָׁהוּ. אָמַר לוֹ, לְמַדְנָה, שְׁחֹזַב
מוֹטָל עַל הָאָדָם לְהַקְּבֵל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה צָכַל רֵאשׁ חֲדָשׁ וְשָׁצַת. וְמִי הוּא, זֶה הוּא
רַבּוֹ. וְכָל שְׁכֵן מֵהָאוֹר הָעֲלִיוֹן הַקְּדוּשָׁ, שֶׁהוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁכַל הָעוֹלָם
כְּרִיכִים לְהַקְּבֵל פְּנָיו. אָמַר רַבִּי יִלְחָה, אֶחְזוֹר עִמָּךְ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאֶחְקֵל פְּנֵי
הַשְּׂכִינָה. וְאַטְעַם מֵאֲלוֹ הַדְּבָרִים הָעֲלִיוֹנִים, שְׁטַעֲמַת לְפָנָיו.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יד

א. אין המקרא רשאי (להקרות לפניהם) עד שישקלה הדבור מפי הצבור. ואין
הפניהם רשאים להתחיל בברכה עד שישקלה הדבור מפי המקרא. ואין הצבור
עונים אמן עד שתקלה הברכה מפי הפניהם. ואין הפניהם מתחילים בברכה

אַחֲרַת עַד שְׂיִכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר. וְאִין שְׁלִיחַ צְבוּר רִשְׁאֵי לַעֲנוֹת אָמֵן אַחֲרֵי
הַכְּהֻנִּים כְּשֶׁאֵר הָעַם שְׁמָא תִּטְרַף דְּעֵתוֹ וְלֹא יִדַּע אֵי זֹו בְּרַכָּה מִקְרָא אוֹתָן אִם
פְּסוּק ב' או פְּסוּק ג'. **ב.** אִין הַכְּהֻנִּים רִשְׁאֵים לְהַחֲזִיר פְּנִיָּהֶם מִן הַצְּבוּר עַד
שְׂיִתְחִיל שְׁלִיחַ צְבוּר שִׁים שְׁלוֹם. וְאִין הַכְּהֻנִּים רִשְׁאֵים לְעַקֵּר מִמְּקוֹמוֹן עַד
שְׂיִגְמַר שְׁלִיחַ צְבוּר שִׁים שְׁלוֹם. וְאִין רִשְׁאֵין לְכַף קִשְׁרֵי אֶצְבָּעוֹתֵיהֶן עַד
שְׂיִחֲזִירוּ פְּנִיָּהֶם מִן הַצְּבוּר. וּמִתְקַנּוֹת (עֲזָרָא) שְׁלֹא יַעֲלוּ הַכְּהֻנִּים לְדוּכּוֹן
בְּסַנְדְּלֵיהֶן אֶלָּא עוֹמְדִין יַחֲפִין. **ג.** כְּשִׂיִּהְיוּ הַכְּהֻנִּים מְבָרְכִין אֶת הָעַם לֹא
יִבִּיטוּ בְּעַם וְלֹא יִסִּיחוּ דְּעֵתָן אֶלָּא יִהְיוּ עֵינֵיהֶם כְּנֶגֶד הָאָרֶץ כְּעוֹמֵד בְּתַפְלָה
וְאִין אֲדָם רִשְׁאֵי לְהַסְתַּכֵּל בְּפָנֵי הַכְּהֻנִּים בְּשַׁעֲהָ שֶׁהֵן מְבָרְכִין אֶת הָעַם כְּדִי
שְׁלֹא יִסִּיחוּ דְּעֵתָם אֶלָּא כָּל הָעַם מִתְּכַוֵּן לְשִׁמְעַת הַבְּרַכָּה וּמְכַוֵּנִים פְּנִיָּהֶם כְּנֶגֶד
פְּנֵי הַכְּהֻנִּים וְאִינִם מִבִּיטִים בְּפָנֵיהֶם. אִם הִיָּה הַכְּהֻנִּים מְבָרְכִין אֶת הַמְּבָרָךְ מִתְחִיל
לְבָרֵךְ יַמְעַצְמוּ וְשְׁלִיחַ צְבוּר מִקְרָא אוֹתוֹ מְלָה בְּמִלָּה כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ. הִיוּ שְׁנֵים
אוּ יוֹתֵר אִין מִתְחִילִין לְבָרֵךְ עַד שְׂיִקְרָא לְהֵן שְׁלִיחַ צְבוּר וְאוֹמֵר לְהֵם כְּהֻנִּים
וְהֵם עוֹנִין וְאוֹמְרִים יְבָרְכֵךְ. וְהוּא מִקְרָא אוֹתוֹן מְלָה בְּמִלָּה עַל הַסֵּדֶר שְׁאֲמַרְנוּ.

מוסר

ספר חסידים סימן קנו

אִם תִּרְאֶה שְׁלֹשָׁה דְּוֵרוֹת וּלְמַעַלָּה זֶה אַחֲרֵי זֶה כְּלָם תִּלְמִידֵי חֲכָמִים וְאַחֲרֵי כֵן
זָרַעַם עֲמֵי הָאָרֶץ לֹא תֵאמַר דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּטִלִּים שְׁאֲמַרוּ (ישעיה נט) לֹא יִמוּשׁוּ
מִפִּיד וּמִפִּי זָרַעַד וּמִפִּי זָרַע וְכוּי שׁוּב לֹא יִפְסַק הַתּוֹרָה מֵהֵם. וְהַטַּעַם שֶׁהֵם
הִתְחַתְּנוּ בְּמִשְׁפָּחָה שְׂאִינָה הוֹגְנָת. וְאֲמַרו חֲכָמִים רַב בָּנִים דּוֹמִים לְאַחֵי הָאִם
לְכַךְ בְּנֵיהֶם עֲמֵי הָאָרֶץ. כִּי־זֶה בּוֹ לִירְאֵי אֱלֹהִים וְחֲסִידִים שְׁנֵאֲמַר (קהלת ד)
וְהַחוּט הַמְּשֻׁלֵּשׁ לֹא בְּמַהֲרָה יִנָּתֵק. וְאִם תִּרְאֶה שְׁפּוֹסֵק מְדוּר רְבִיעֵי יִרְאֵי
הַשְּׂמִים וְחֲסִידִים בְּיָדוּעַ שֶׁהִתְחַתְּנוּ בְּמֵי שְׂאִין דִּינָא לְהִתְחַתֵּן כְּגוֹן שְׂאִינוּ יִרְאֵי
שְׂמִים וְחֲסִיד וּלְפִיכֵךְ אוֹתוֹ הַדּוּר כֵּךְ, לְפִיכֵךְ יִתְחַנֵּן אֲדָם עַל עֲצָמוֹ וְעַל זָרַעוֹ
וְעַל זָרַע זָרַעוֹ בְּכָל יוֹם לְזוּג בְּזוּג יִרְאֵת שְׂמִים עִם תּוֹרָה וּגְמִילוֹת חֲסִידִים כִּי
עַל שְׁלֹשָׁתָם נֶאֱמַר (שם) וְהַחוּט הַמְּשֻׁלֵּשׁ לֹא בְּמַהֲרָה יִנָּתֵק. כִּי שְׁלֹשׁ תִּבּוֹת שְׁוֹת
בְּגִימְטְרִיא יִרְאֵת תּוֹרָה גְּמִילוּת חֲסִידִים כִּי שְׁקוּלִים יִרְאֵת בְּתוֹרָה
וּגְמִילוֹת חֲסִידִים. וְכִתִּיב בְּיִרְאֵת (תהילים ק) רִאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה' שְׁכָל טוֹב
לְכָל עֲשִׂיהֶם. הִרִי הִירְאֵת קִדְמָה וְכִתִּיב (דברים ה) מִי יִתֵּן וְהִיָּה לְבָבָם זֶה לְהֵם
לִירְאֵת אוֹתֵי. וְכִתִּיב (דברים י) מָה ה' אֱלֹהֵיךְ שְׂאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם לִירְאֵת וְגוֹי
לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה וְגוֹי. לֹא נֶאֱמַר לְכָל הָעוֹשִׂים אֶלָּא לְכָל עֲשִׂיהֶם,
הִירְאֵת שְׁכָל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם לְמַעַן תִּשְׁפִּילוּ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:

ואתחנן ליל שישי תורה

צרוף יחנה

(כ) וְאַתְּכֶם לְקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרִזָּל מִמִּצְרַיִם לְהֵיוֹת לָּו לְעַם גְּזוּזָה כַּיּוֹם הַזֶּה: וְיִתְכוּן קָרִיב יְיָ לְדַחֲלֵתָהּ וְאַפֵּק וְיִתְכוּן מִכּוּרָא דְפְרָזְלָא מִמִּצְרַיִם לְמַהְוֵי לָהּ לְעָמָא אַחְסָנָא כַּיּוֹמָא הַדִּין:

רש"י מכור. הוא כלי שמזקקים בו את הזהב:

(כא) וַיְהִי הַיּוֹם הַהוּא אֲנִי-בִּי עַל-הַבְּרִיכָה וַיִּשְׁבַּע לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת-הַיְרֵדָן וּלְבַלְתִּי-בֵּא אֶל-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ גְּזוּזָה: וַיְמַן קָדָם יְיָ הַיּוֹם הַזֶּה עָלַי עַל פְּתַגְמֵיכֶן וְקִיִּים בְּדִיל דְלָא לְמַעְבַּר יְת יִרְדְּנָא וּבְדִיל דְלָא לְמִיעַל לְאַרְעָא טְבָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָּךְ אַחְסָנָא:

רש"י התאנף. נתמלא רוגז: על דבריכם. על אודותיכם על עסקיכם:

(כב) כִּי אֲנֹכִי בֵּית בְּאֶרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר אֶת-הַיְרֵדָן וְאַתֶּם עֹבְרִים וַיִּרְשַׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת: אֲרִי אֲנָא מְאִית בְּאַרְעָא הַדָּא לִית אֲנָא עֹבֵר יְת יִרְדְּנָא וְאַתּוֹן עֹבְרִין וְיִתְרִתּוֹן יְת אַרְעָא טְבָא הַדָּא:

רס"י כי אנכי מת וגו' אינני עבר. מאחר שמת מהיכן יעבר, אלא אף
עלמותי אינם עוברין:

(כג) הַשְׁמֵרוּ לָכֶם בֵּן-תִּשְׁכֹּזוּ אֶת-בְּרִית יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם
כְּכָל תְּמוּנֹת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיךָ: אֲסַתְּמְרוּ
לְכוּן דִּילְמָא תִּתְנַשּׁוּן ית קִימָא דִּי אֱלֹהִיכוּן דִּי גִזַּר עִמָּכוּן וְתַעֲבְדוּן לְכוּן צְלָם
דְּמוֹת כְּלָא דִּי פִקְדוּ דִּי אֱלֹהִי:

רס"י תמונת כל. תמונת כל דבר: אשר נוד ה'. אשר נוד עליו שלא לעשות:

(כד) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֵשׁ אֹכֶלֶת הוּא אֵל קָנָא:
(פ) אַרְי יִי אֱלֹהֵיךָ מִימְרָה אֲשָׁא אֹכְלָא הוּא אֵל קָנָא:

רס"י אל קנא. מקנא לנקום אנפרנמנ"ט בלע"ז [חמה] מתחרה על רגז
להפרע מעובדי עבודה זרה:

(כה) כִּי-תוֹלִיד בָּנִים וּבָנִי בָנִים וְנֹשְׁנֹתֶם בְּאֶרֶץ
וְהִשְׁוֹזֹתֶם וַעֲשִׂיתֶם כְּכָל תְּמוּנֹת כָּל וַעֲשִׂיתֶם
הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה-אֱלֹהֵיךָ לְהַכְעִיסוּ: אַרְי תוֹלְדוּן בְּנִין
וּבְנֵי בְנִין וְתִתְעַתְּקוּן בְּאֶרְעָא וְתִחַבְּלוּן וְתַעֲבְדוּן צְלָם דְּמוֹת כְּלָא וְתַעֲבְדוּן דְּבִישׁ
קְדָם יִי אֱלֹהֵיךָ לְאַרְגָּזָא קְדָמוּהִי:

רס"י ונושנתם. רמז להם שיגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתיים
שנה, כמנין ונושנתם. והוא הקדים והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים
והקדים שתי שנים לנושנתם, כדי שלא יתקיים זהם (פסוק טו) כי אבד תאבדון
וזהו שנאמר (דניאל ט, יד) וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי כדק ה' אלהינו,
כדקה עשה עמנו שמהר להביאה שתי שנים לפני זמנה:

(כו) הָעֵידוֹתַי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-
הָאָרֶץ כִּי-אָבֹד תִּאבְדוּן מִיַּד מִיָּהָר מֵעַל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׂמֹה לְרֵשֶׁתָּהּ
לֹא-תִאָּרִיכוּן יָמִים עָלֶיהָ כִּי הַשָּׂמַד תִּשְׂמְדוּן:
אסֶהדִית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יַת שְׁמַיָא וְיַת אַרְעָא אַרְי מִיבֵד תִּיבְדוּן בְּפָרִיעַ מֵעַל
אַרְעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין יַת גְּרִדְנָא לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ לֹא תוֹרְכוּן יוֹמִין עֲלֶיהָ אַרְי
אַשְׁתַּצָּחַה תִּשְׁתַּצוּן:

רס"י העידתי בכם. הנני מוזמנים להיות עדים שהתריתי בכם:

(כז) וְהִפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם בְּיַד
מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִזְהַג יְהוָה אֶתְכֶם שָׂמֹה:
ויבִדֵר יִי יִתְכוֹן בְּעַמְמַיָא וְתִשְׁתַּאֲרוּן עִם דְּמַנְגוּ בְּעַמְמַיָא דִּי יִדְבֵר יִי יִתְכוֹן לְתַמּוֹן:
(כח) וְעַבְדְּתֶם-שָׁם אֱלֹהִים בְּמַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ
וְאֶבֶן אֲשֶׁר לֹא-יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאכְלוּן
וְלֹא יִרְיוּזוּן: וְתִפְלְחוּן תַּמּוֹן לְעַמְמַיָא פְּלַחֵי טְעוּתָא עֲבַד יְדֵי אִנְשָׁא אַעָא
וְאַבְנָא דִּי לֹא יִחְזוּן וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אֶכְלִין וְלֹא מְרִיחִין:

רס"י ועזדתם שם אלהים. כתרגומו. משחתם עובדים לעובדיהם כאלו
חתם עובדים להם:

(כט) וּבִקְשִׁיתֶם מִשָּׁם אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וּמִצָּאתָ
כִּי תִדְרֹשׁוּן בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ: וְתִתְבַּעֲוּ
מִתַּמּוֹן יַת דְּחִלְתָּא דִּי אֱלֹהִיךָ וְתִשְׁפַּח אַרְי תִּבְעֵי מוֹן קְדָמוּחֵי בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:
(ל) בִּצֹר לָךְ וּמִצָּאוֹךְ כֹּל תִּדְבָּרִים הָאֵלֶּה
בְּאַזְזָרִית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ

וּשְׁמַעְתָּ בְּהִלּוֹ: כַּד יִיעוֹק לָךְ וַיִּשְׁכַּחְנָךְ כָּל פְּתֻמָּא הָאֵלִין בְּסוּף יוֹמָא
 וּתְתוּב לְדַחֲלָתָא דִּינִי אֶלְהָךְ וּתְקַבֵּל לְמִימְרָה: (לא) **כִּי אָל רְחוּם**
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יִשְׁזוּיֶתְךָ וְלֹא
יִשְׁכַּח אֶת-בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר זָשַׁבַּע לָהֶם:
 אַרְי אֶלְהָא רַחֲמָא יי אֶלְהָךְ לֹא יִשְׁבַּקְנָךְ וְלֹא יַחְבֵּלְנָךְ וְלֹא יַתְנַשִּׁי יְת קִימָא
 דְּאַבְהָתְךָ דִּי קִיִּים לְהוֹן:

רש"י לֹא יִרְפָּךְ. מִלְּהַחְזִיק בְּךָ בְּיָדָיו. וְלֹא יִרְפָּךְ לֹא יִפְעִיל הוּא,
 לֹא יִתֵּן לְךָ רַפְיוֹן, לֹא יִפְרִישׁ אוֹתְךָ מֵאֲחֵלּוּ. וְכֵן אַחְזָתִיו וְלֹא אַרְפְּנוּ (שֵׁ"שׁ ג' ד') ,
 שֶׁלֹּא נִנְקַד אַרְפְּנוּ. כָּל לִשׁוֹן רַפְיוֹן מוֹסֵב עַל לִשׁוֹן מַפְעִיל וּמַתְפַּעֵל, כְּמוֹ (מַלְכִים
 ב' ד', כו) הִרְפָּה לֵה, תֵּן לֵה רַפְיוֹן (דְּבָרִים ט, יז) הִרְפָּה מִמְנִי, הִתְרַפָּה מִמְנִי:

(לב) **כִּי שִׁאל-נָא לְיָמִים רָאשֵׁינִים אֲשֶׁר-הָיוּ**
לְפָנֶיךָ לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים | אָדָם
עַל-הָאָרֶץ וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁבָיִם וְעַד-קִצֵּה
הַשָּׁבָיִם הַגְּדוֹל כַּדְּבַר הַגְּדוֹל הַזֶּה אוּ הַנְּשַׁמַּע
כְּבוֹדוֹ: אַרְי שְׁאַל פְּעוּ לְיוֹמָא קַדְמָאִי דְּהוּוּ קַדְמָךְ לְמִן יוֹמָא דִּי בָרָא יי אָדָם
 עַל אַרְעָא וְלִמְסִיפֵי שְׁמָא וְעַד סִיפֵי שְׁמָא הַהוּוּ פְּתֻמָּא רַבָּא הָדִין אוּ
 הַאֲשַׁתְּמַע פְּוִתָּה:

רש"י לְיָמִים רָאשֵׁינִים. עַל יָמִים רָאשֵׁינִים: וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁבָיִם. וְגַם שֶׁאֵל לְכָל
 הַבְּרוּאִים אֲשֶׁר מִקְהָה אֵל קָהָה זֶה פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ, מִלְּמַד עַל קוּמְתוֹ שֶׁל אָדָם
 שֶׁהִיָּתָה מִן הָאֲרֶז עַד הַשָּׁבָיִם וְהוּא הַשְּׁעוֹר עֲלָמוֹ אֲשֶׁר מִקְהָה אֵל קָהָה: הַגְּדוֹל
 כַּדְּבַר הַגְּדוֹל הַזֶּה. וְהוּוּ הַדְּבַר הַגְּדוֹל, הַשְּׁמַע עִם וְגו':

(לג) **הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים בְּדַבָּר בְּתוֹךְ-הָאָשׁ**
כְּאֲשֶׁר-שָׁמַעְתָּ אֶת-הַיּוֹזֵי: הַשְּׁמַע עִמָּא קַל מִימְרָא דִּינִי מִמְלַל

מגו אֲשֶׁתָּא כְּמָא דִּי שְׁמַעְתָּ אֶת וַיִּתְקַים : (לד) אֹו | הַנְּסָה אֱלֹהִים
 לָבוֹא לְקֻזֹּת לֹו גֹוִי מִקְּרָב גֹוִי בְּמִסֵּת בְּאוֹתָת
 וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְּוֹזְמָה וּבִיד וּזְזָקָה וּבְזָרוּעַ
 זְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֻלָּים כְּכֹל אֲשֶׁר-עָשָׂה
 לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ: או נסין די
 עבד יי לאתגלאה למפרק לה עם מגו עם פנסין באתין ובמופתין ובקרבא ובידא
 תקיפא ובדרעא מרמא ובחזונין וברבין פכל די עבד לכוון יי אלהכון במצרים
 לעיניך:

רס"י הנסה אלהים. הכי עשה נסים שום אלוה, לבא לקחת לו גוי וגו'.
 כל ההי"ן הללו תמיהות הן, לכך נקודות הן בחט"ף פת"ח, הנהיה, הנשמע,
 הנסה, השמע: במסות. על ידי נסיונות הודיעם גבורותיו, כגון (שמות ח, ה)
 התפאר עלי, אם אוכל לעשות כן, הרי זה נסיון: באותות. בסימנין להאמין
 שהוא שלוחו של מקום, כגון (שמות ז, ז) מה זה בידך: ובמופתים. הם נפלאות
 שהביא עליהם מכות מפלאות: ובמלחמה. בים, שנאמר (סם יד, כה) כי ה' נלחם
 להם:

(לח) אֶתְּהָ הָרְאֵת לְדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים
 אֵינְ עוֹד מִלְּבָדוֹ: אֶת אֶתְחַזִּיתָא לְמַדַּע אַרִי יי הוּא אֱלֹהִים לִית עוֹד
 בַּר מִנְה:

רס"י הראת. כתרגומו אתחזיתא. כשנתן הקדוש צרוך הוא את התורה פתח
 להם שזעה רגיעים. וכסם שחרע את העליונים כך קרע את התחתונים.
 וראו שהוא יחידי, לכך נאמר אתה הראת לדעת:

(לח) בֵּין-הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמַיִם אֶת-הַלְלוּ לִי־סֶרֶךְ
 וְעַל-הָאָרֶץ הָרְאֵךְ אֶת-אֲשֶׁר הַגְּדוּלָּה וְדַבָּרִיו

שְׁמַעְתָּ בִּיתּוֹךְ הָאֵשׁ: מן שְׁמָא אֲשַׁמְעָךָ ית קל מימרה לְאֶלְפוּתְךָ
ועל ארְעָא אֲחֻזְךָ ית אֲשַׁתְּהָ רַבְתָּא וּפְתַגְמוּהִי שְׁמַעְתָּ מְגוּ אֲשַׁתָּא : (לז) וְתַזְזוֹת
כִּי אָהַבְתָּ אֶת-אֲבֹתֶיךָ וַיְבַזְזוּ בְּזֵרְעוֹ אֲזֹרֶיךָ
וַיִּזְעַק בְּפָנָיו בְּכַזּוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם: וְחֲלַף אָרִי רַחִים
ית אֲבָהֶתְךָ וְאֲתָרְעֵי בְּבִנּוּהִי בְּתַרוּהִי וְאֶפְקָד בְּמִימְרָה בְּחִילָה רַבָּא מִמִּצְרַיִם :

רס"י ותחת כי אהב. וכל זה תחת אשר אהב: ויואלך בפניו. כחדם המנהיג
בנו לפניו שנאמר (שמות יד, יט) ויסע מלאך האלהים ההולך וגו' וילך מאחריהם.
דבר אחר ויואלך בפניו לפני אבותיו, כמו שנאמר (תהלים עח, יב) נגד אבותם
עשה פלא. ואל תתמה על שהזכירם בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון יחיד
ויבחר בזרעו אחריו:

(לח) **לְהוֹרִישׁ גִּוּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמוֹת מִמֶּנִּי מִפְּנֵיךָ**
לְהַבְיֵאךָ לְתַת-כָּךְ אֶת-אֲרָצָם גְּזֻזָּלָה כִּיּוֹם
הַזֶּה: לְתַרְכָּא עַמְמִין רַבְרַבִּין וְתַקִּיפִין מְנַד מוּ קַדְמָךָ לְאֶעְלוּתְךָ לְמַתּוּ לָךְ ית
אֲרַעְהוֹן אֲחֻסְנָא כִּיּוֹמָא הַדִּין :

רס"י ממך מפניך. סרסו ודרסו להוריק מפניך גוים גדולים ועלומים
ממך: כיום הזה. כאשר אתה רואה היום:

(לט) **וַיִּדְעֶתָ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-לְבַבְךָ כִּי יְהוָה**
הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ
בַּתַּזְזוֹת אֵין עוֹד: וְתַדַּע יוֹמָא דִּין וְתַתּוּב לְלַבָּךְ אָרִי יי הוא אֶלְהָא
דְּשַׁכְנַתָּה בְּשַׁמַּיָּא מִלְּעֵלָא וְשַׁלִּיט עַל אֲרַעָא מְלַרְע לִית עוֹד : (מ) וְשַׁבְרַתָּ
אֶת-זִזְקֵיךָ וְאֶת-מִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶךָ הַיּוֹם

אֲשֶׁר יִיטֵב לְךָ וּלְבִנֶיךָ אֲזוּרֶיךָ וּלְבִמְעוֹן תִּתְאַרְיֶךָ
יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה אֶלֶהֶיךָ נֹתֵן לְךָ

כָּל-הַיָּמִים: (פ) וְתִטֵּר יְת קִימוּהִי וְיִת פְּקוּדוֹהִי דִי אֲנָא מִפְּקֻדָּךְ יוֹמָא
דִּין דִּי יִיטֵב לְךָ וּלְבִנֶיךָ בְּתִרְךָ וּבְדִיל דְתוֹרִיךָ יוֹמִין עַל אֲרַעָא דִי יִנְי אֶלְהֶךָ זְהֵב לְךָ
כָּל יוֹמָא: (מא) **אֲזוּ יְבַדִּיל מִשְׁתֵּה שְׁלֵשׁ עָרִים**

בְּעֶבֶר הַיְרֵדָן מְזוֹרְזָה שְׁמוֹשׁ: בְּכּוּן יִפְרֵשׁ מִשְׁתֵּה תֵּלֵת קְרוּיִן
בְּעֶבְרָא דִּירְדְנָא מְדַנַּח שְׁמִשָּׂא:

רש"י **אז יבדיל** נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם. ואף על פי שאינו
קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען, אמר משה, מורה שאפשר לקימה
אקימנה: בעבר הירדן מזרחה שמש. באותו עבר שבמזרחו של ירדן: מזרחה
שמש. לפי שהוא דבוק, נקודה רי"ש בחטף, מזרח של שמש, מקום זריחת
השמש:

לָנֶס שְׁמוֹת רוּצוֹן אֲשֶׁר יִרְצוּן אֶת-רֵעֵהוּ
בְּבָלִי-דַעַת וְהוּא כָּא-שֵׁנָא כּוּ בִּתְבִיל שְׁלֵשׁ
וְנָס אֶל-אֲזוֹת בֵּין-הָעָרִים הָאֵל וְזוּי: לְמַעֲרוֹק תַּמּוּן
קְטוּלָא דִי יְקָטוּל יְת חֲבֵרָה בְּלָא מְנַדְעִי וְהוּא לָא סְגִי לֵה מֵאֲתַמְלִי וּמְדַקְמוּהִי
וְיַעֲרוֹק לְחַד מוּ קְרוּנָא הָאֵלִין וְיִתְקַסִּים: (מג) אֶת-בְּצָר בְּבוֹדֶבֶר

בְּאֶרֶץ הַבְּיָשָׁר לְרֵאוּבֵנִי וְאֶת-רְאֵמֹת בְּגֻלְעָד
לְגֹדֵי וְאֶת-גּוֹלָן בְּבַשָּׁן לְמִנְשֵׁי: יְת בְּצָר בְּמִדְבָּרָא בְּאֲרַעָא
מִישְׁרָא לְשִׁבְטָא דְרֵאוּבֵן וְיִת רְאֵמֹת בְּגֻלְעָד לְשִׁבְטָא דְגָד וְיִת גּוֹלָן בְּמִתְנָן
לְשִׁבְטָא דְמִנְשֵׁה: (מד) וְזֵאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-שָׂם מִשְׁתֵּה
לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְדָא אֲוֹרִיתָא דִי סִדֵּר מִשְׁתֵּה קְדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י וזאת התורה. זו שהיא עתיד לסדר אחר פרשה זו:

(מה) אֵלֶּה הָעֵדוּת וְהַזִּקָּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם

מִמִּצְרַיִם: אֵלֶּיךָ סֵהֲדוּתָא וְקִמְנָא וְדִינְנָא דִּי מִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִפְקְהוֹן מִמִּצְרַיִם:

רס"י חלה העדת וגו' אשר דבר. הם הם אשר דבר בלאתם ממצרים חזר
ואנחה להם בערבות מואב:

ואתחנן יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(מו) בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּנִיאַ מוֹל בַּיִת פְּעוֹר בְּאֶרֶץ
סִיזוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּזוֹשְׁבוֹן אֲשֶׁר
הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם:

בְּעֵבֶר דְּיַרְדֵּנָא בְּחִילְתָא לְקַבֵּל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ דְּסִיחוֹן מֶלְכָא דְאֶמְרָא דִּי יָתֵב
בְּחֻשְׁבוֹן דִּי מֹחָא מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפְקְהוֹן מִמִּצְרַיִם: (מז) וַיִּירָשׁוּ

אֶת-אֶרְצוֹ וְאֶת-אֶרֶץ אֶדְוִי | עוֹג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן שִׁעִי
מִלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּזוֹרֵז

שְׁבוּשָׁ: וִירִיתוּ יְת אֶרְעָה וְיֵת אֶרְעָה דְעוֹג מֶלְכָא דְמִתְנֹן תְּרִיו מִלְכֵי אֶמְרָא
דִּי בְּעֵבֶר דְּיַרְדֵּנָא מְדִנַּח שְׁמִשָּׂא:

(מח) **מֵעֶרְעָר אֲשֶׁר עַל-שְׂפַת-נְּזֹז לְאֶרֶץ וְעַד-**

הַר שֵׂיִאן הוּא זֶרְמוֹן: מֵעֶרְעָר דִּי עַל פִּיף נַחְלָא דְאֶרְנוּ וְעַד טוֹרָא

דְּשֵׂיִאן הוּא חֶרְמוֹן: (מט) **וְכָל-הָעֲרָבָה עֹבֵר הַיַּרְדֵּן**

בְּזֵרְזוֹת וְעַד יַם הָעֲרָבָה תְּנוֹזת אֲשֶׁר דַּת הַפְּסָגָה:

וְכָל מִישְׁרָא עֹבֵרָא דִּירְדְנָא לְמַדִּינְחָא וְעַד יָמָא דְּמִישְׁרָא תְּחוֹת מִשְׁפָּד מְרַמְתָּא:

ה (א) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל**

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת-הַזְּוָקִים

וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי דֹבֵר בְּאָזְנֵיכֶם

הַיּוֹם וּלְבִמֹּדֶתֶם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם: וקרא

מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְת קִמְיָא וְיְת דִּינְיָא דִּי אָנָּא מְמַלֵּל

קְדָמִיכוּן יוֹמָא דִּין וְתַלְפוּן יְתַהוֹן וְתַטְרוּן לְמַעַבְדְּהוֹן: (ב) **יְהוָה אֱלֹהֵינוּ**

כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּזֵרְב: יי אֱלֹהֵנָא גִזַּר עִמָּנָא קָדָם בְּחֵרֵב: (ג)

לֹא אֶת-אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה אֶת-הַבְּרִית

הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנֻזְנוּ אֲלֵהָ פַּה הַיּוֹם כִּלְנוּ

זִיִּים: לָא עִם אֲבֹהֵתְנָא גִזַּר יי יְת קִמְיָא הָדָא אֱלֹהוֹן עִמָּנָא אֲנַחְנָא אֵלִינוּ הָכָא

יוֹמָא דִּין בְּלָנָא קִמְיָו:

(ד) **פָּנִים | בְּפָנִים דֹּבֵר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר בְּתוֹךְ**

הָאָשׁ: מְמַלֵּל עִם מְמַלֵּל מְלִיל יי עִמְכוּן בְּטוֹרָא מְגוּ אֶשְׁתָּא:

רש"י פנים צפנים. אמר ר' ברכיה, כך אמר משה אל תאמרו אני מטעה אתכם על לא דבר, כדרך שהסרסור עושה בין המוכר ללוקח, הרי המוכר עלמנו מדבר עמכם:

(ה) אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין-יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת-דְּבַר יְהוָה כִּי יִרְאֶתֶם בְּפָנָי הָאֵשׁ וְלֹא-עֲלִיתֶם בְּהָר לֵאמֹר: (ס) אֲנִי הוֹיֵתִי קָאָם בֵּין מִימְרָא דִּי וּבִינֵיכוֹן בְּעֵדְנָא הֵחִיא לְחִנּוּאָה לְכוּן יֵת פִּתְגָמָא דִּי אַרִי דְחִלְתוֹן מְקַדָּם אֲשַׁתָּא וְלֹא סִלְקִתוֹן בְּטוּרָא לְמִימְרָ:

רש"י לאמר. מוסב על (פסוק 7) דבר ה' עמכם זהר מתוך האש לאמר אנכי ה' וגו' ואנכי עומד בין ה' וביניכם:

(ו) אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ דִּי אֶפְקִיד מֵאֶרֶא דְמִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדוּתָא: (ז) לֹא יִהְיֶה-לְךָ אֱלֹהִים אֲזוּרִים עַל-פָּנָי: לֹא יְהֵא לְךָ אֱלֹהֵי אַחֲרֵי בַר מְנִי:

רש"י על פני. בכל מקום אשר אני שם וזהו כל העולם. דבר אחר כל זמן שאני קים. עשרת הדברות כבר פרשתי:

(ח) לֹא-תַעֲשֶׂה-לְךָ פֶסֶל אִם כָּל-תְּמוּנֹת אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם אִם בַּמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתְנוֹת וְאֲשֶׁר בַּבַּיִם אִם מִתְנוֹת לָאָרֶץ: לֹא תַעֲבִד לְךָ צֶלֶם כָּל דְמוֹת דִּי בְשָׁמַיָא מְלַעְלָא וְדִי בָאֶרֶא מְלַרַע וְדִי בְמִיָא מְלַרַע לָאָרֶא: (ט) לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה

לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל
קָנָא פִקְדֵי עֵוֹן אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-שְׂלֵשִׁים

וְעַל-רִבְעִים לְשָׁנָיִם: לֹא תִסְגֹּד לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחְנוּן אֲרִי אֲנָא יי
אֱלֹהֶךָ אֵל קָנָא מִסְעַר חוֹבֵי אֲבָהוֹן עַל בְּנֵי מְרַדִּין עַל דְּרַ תְּלִיתֵי וְעַל דְּרַ רְבִיעֵי
לְשָׁנָיִם כַּד מִשְׁלָמִין בְּנֵינָא לְמַחְסֵי בְּתַר אֲבָהֵיהוֹן: (י) וְעֲשֵׂה זִוְסָד

לְאֵלֹפִים לְאֵהָבֵי וּלְשֹׁמְרֵי (מִצְוֹתוֹ) מִצְוֹתַי: (ס) וְעֲבַד

טִיבוֹ לְאֵלֹפֵי דְרִין לְרַחֲמֵי וּלְנִטְרֵי פִקּוּדֵי: (יא) לֹא תִשָּׂא אֶת-שֵׁם-

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת

אִישׁ-יִשָּׂא אֶת-שֵׁמוֹ לְשׁוֹא: (ס) לֹא תִימֵי בְּשֵׁם דְּיִי אֱלֹהֶךָ

לְמַגְנָא אֲרִי לֹא יִזְכִּי יי יְת דִּי יִמֵּי בְּשֵׁמָה לְשִׁקְרָא: (יב) שְׁמֹר אֶת-יוֹם

הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: טר

יְת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוּתָהּ כַּמָּא דִּי פִקְדֵי יי אֱלֹהֶךָ: (יג) שֵׁשֶׁת יָמִים

תַּעֲבֹד וְעֲשִׂיתָ כָּל-מְלָאכְתָּךְ: שְׁתָּא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעֲבַד כָּל

עֲבַדְתֵּךָ: (יד) וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת | לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא

תַּעֲשֶׂה כָּל-מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ-וּבִתֶּךָ

וְעַבְדְּךָ-וְאִמְתֶּךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֵמֹתֶךָ

וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִנְוִזוּ עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ

כַּמֹּרָה: וְיוֹמָא שְׁבִיעָא שַׁבְּתָא קָדְם יי אֱלֹהֶךָ לֹא תַעֲבַד כָּל עֲבִידָא אֶתְּ וּבְרַחֲ

וּבְרַחֲמֵךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְתוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל בְּעִירְךָ וְגִיּוֹרְךָ דִּי בְקִרְוֹךָ בְּדִיל דִּי יִנּוּחַ

עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ כְּוֹתֶךָ: (טו) וְזָכַרְתָּ כִּי-עֶבֶד הָיִיתָ | בְּאֶרֶץ

מִצְרַיִם וַיִּצְאָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד זִוְזָה

וּבִזְרַע זְטוּיָהּ עַל-כֵּן צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת

אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת: (ס) וְתִדְבֵר אֲרִי עֲבָדָה הַגּוֹיִתָּא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם
וְאַפְקֹדָּהּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִתַּמָּן בִּידָא תְקִיפָא וּבִדְרָעָא מְרַמְמָא עַל כּוּן פְּקֻדָּהּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
לְמַעַבְדָּהּ יְת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא:

רס"י שְׁמוּרָה. וּבִרְאשׁוֹנוֹת הוּא רֹאמֵר (שְׁמוֹת ט) זְכוּר. שְׁנֵיהֶם בְּזִכְרוֹן אֶחָד וּבְחִיבָה
אֶחָת נִלְמְדוּ וּבְשִׁמְיעָה אֶחָת נִשְׁמְעוּ: כְּאִשְׁרֵי לֹד. קוּדֵם מִתָּן תּוֹרָה בְּמִרְיָה:
וּזְכַרְתָּ כִּי עֲבָד הָיִיתָ וְגו' . עַל מִנְתַּי כֵּן פִּדְלֹךְ שְׁתִּהִיָּה לֹו עֲבָד וְתִשְׁמַר מִלְּוֹתָיו:

(טו) כִּבְדֹד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְבַמְעֵן וְיִאֲרִיכֶן יָמֶיךָ וּלְבַמְעֵן יִיטֵב לָךְ
עַל הַאֲדָבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ צִוְּךָ לָךְ: (ס) יְקָר
יְת אֲבוּדָה וְיִת אִמָּהּ כְּמָא דִּי פְּקֻדָּהּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּדִיל דִּינִרְכּוֹן יוֹמִיךָ וּבְדִיל דִּינִיטֵב לָךְ
עַל אֲרָעָא דִּינִי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ:

רס"י כְּאִשְׁרֵי לֹד. אִף עַל כְּבוֹד אֲבִי וְאִם נִלְטוּוּ בְּמִרְיָה שְׁנֵילְמֵר (שְׁמוֹת טו, כה)
שֶׁסָּס לֹו חֵק וּמִשְׁפָּט:

(יז) לֹא תִרְצֹז: (ס) וְלֹא תִנְאָף: (ס) וְלֹא תִגְזֹב: (ס)
וְלֹא תַעֲנֶה בְּרֵעֶךָ עֵד שְׂוֵא: (ס) לֹא תִקְטוֹל נֶפֶשׁ וְלֹא תִגּוֹף
וְלֹא תִגְנוֹב (נֶפֶשׁ) וְלֹא תִסְהֵד בְּחִבְרָךְ סְהִדוּתָא דְשִׁקְרָא:

רס"י וְלֹא תִנְאָף. אִין לִשׁוֹן נֶאֱוָף אֲלֵךְ בְּחֵשֶׁת אִישׁ:

(יח) וְלֹא תִזְבֹּד אִשֶׁת רֵעֶךָ (ס) וְלֹא תִתְאָוֶה בְּיֵת
רֵעֶךָ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ שְׂוֵרוֹ וְזִמְרוֹ וְכָל
אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: (ס) וְלֹא תִחְמַד אֶתֶּת חִבְרָךְ וְלֹא תִרְוֹג בֵּית חִבְרָךְ מִקְלָה
וְעַבְדָּהּ וְאִמָּתָהּ תִּזְרַח וְחִמְרָה וְכָל דִּי לְחִבְרָךְ:

רס"י ולא תתאוה. לא תרוג אף הוא לשון חמדה, כמו (בראשית ב, ט) נחמד למראה, דמתרגמנן דמרגג למחזי:

(יט) אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה אֶל-כָּל-קְהֵלְכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַעֲנָן וְהֶעֱרָפֹל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יִסָּף וַיִּכְתְּבֵם עַל-שֵׁנֵי לְוַזֹּת אֲבָנִים וַיִּתֶּנָּם אֵלָי: ית פתגמנא האליו מליל יי עם כל קהלכון בטורא מגו אשתא ענגא ואמיטתא קל רב ולא פסק וכתבנון על תרין לוחי אבנגא ויהבנו לי:

רס"י ולא יסף. מתרגמנן ולא פסק. כי קולו חזק וקיס לעולם. דזכר אחר, ולא יסף, לא הוסיף להראות בדותו פומבי:

(כ) וַיְהִי כִשְׁמַעְכֶם אֶת-הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַזֹּשֶׁךְ וְהָהָר בָּעַר בְּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלָי כָּל-רְאֵשֵׁי שְׁבֹטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם: וְהוּא כַד שְׁמַעְכוֹן ית קלא מגו חשוכא וטורא בער באשתא וקרבתון לותי כל רישי שבטיכון וסביכון: (כא) וַתֹּאמְרוּ הֵן הָרֵאָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת-כְּבוֹדוֹ וְאֶת-גְּדֻלּוֹ וְאֶת-קְלוֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רְאִינוּ כִּי-יִדְבֵּר אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם וְזָזִי: ואמרתון הא אחזינא יי אלהנא ית יקרה וית רבותה וית קל מימרה שמענא מגו אשתא יומא הדיו חזינא ארי זמלל יי עם אנשא ויתקיס: (כב) וַעֲתָה לָמוּהָ לְמוֹת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם-יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לְשִׁמֵּעַ אֶת-קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹד:

וּבֹתְנוֹ: וּכְעַן לְמֵא נְמוּת אַרְי תִּיכְלַנְנָא אֶשְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא אִם מוֹסְפִין אֲנַחְנָא
 לְמִשְׁמַע יְת קַל מִימְרָא דִינְי אֶלְהָנָא עוּד וּמִיתִין אֲנַחְנָא : (כג) **כִּי בִי כָל-**
בְּשֵׁר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים זְוִיִּים בְּדַבָּר
בֹּתוֹר-הָאֵשׁ כַּמְנוֹ וַיִּזְוִי: אַרְי מִן כָּל בְּשָׂרָא דִי שָׁמַע קַל מִימְרָא
 דִינְי קִימָא מְמַלְל מְגוֹ אֶשְׁתָּא כְּוַתְנָא וְאֶתְקִים : (כד) **קָרַב אֶתְהָ וּשְׁמַע**
אֶת כָּל-אֲשֶׁר יֹאמֵר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת |
תְּדַבָּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ אֵלֵיךָ וּשְׁמַעֵנוּ וְעֲשִׂינוּ: קָרַב אֶת וּשְׁמַע יְת כָּל דִי
 יִימַר יְי אֶלְהָנָא וְאֶת תְּמַלֵּל עֲמָנָא יְת כָּל דִי מְלֵל יְי אֶלְהָנָא עֲמָד וּנְקַבֵּל וְנַעֲבֹד :

רש"י ואת תדבר אלינו. התשתם את כחי כנקבה שנלטערתהי עליכם ורפיתם
 את ידי כי ראיתיהי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה. וכי לא היה יפה
 לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני:

וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבָּרְכֶם
אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת-קוֹל דְּבָרֵי
הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דְּבָרוּ אֵלַי הִיטִיבוּ כָל-
אֲשֶׁר דְּבָרוּ: וּשְׁמִיעַ קָדָם יְי יְת קַל פְּתַגְמִיכוֹן בְּמַלְלוֹתְכוֹן עֲמִי וְאָמַר יְי
 לִי שְׁמִיעַ קָדָמִי יְת קַל פְּתַגְמִי עֲמָא הַדִּין דִּי מְלִילוֹ עֲמָד אֶתְקִינוּ כָּל דִּי מְלִילוֹ :
בִּי-יִתֵּן וְהָיָה לְבַבְכֶם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי
וּלְשִׁמּוֹר אֶת-כָּל-בְּמִצְוֹתַי כָּל-הַיָּמִים לְבִמְעוֹן
יִיטֵב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעַלְמִים: לְנִי דִי יְהִי לְבָא הַדִּין לְהוֹן
 לְמַדְחַל קָדָמִי וּלְמִטְרָא יְת כָּל פְּקוּדֵי כָּל יוֹמָנָא בְּדִיל דְּיִיטֵב לְהוֹן וּלְבָנֵיהוֹן לְעַלְמִים :
כִּן אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֱלֹהֵיכֶם: אֲזַל אָמַר

להון תובו לכוון למשפניכון: (כח) ואתה פה עמוד עמודי
ואדברה אליך את כל-המצוות והזוהרים
והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר

אנכי נתן להם לרשתה: ואת הקא קים קדמי ואמלל עמד ית
כל תפקדתא וקזמנא ודיננא די תלפנון ונעבדון בארעא די אנא זהב להון
למירתה: (כט) ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה

אלהיכם אתכם לא תסרו ימין ושמואל: ותטרו
למעבד קמא די פקיד ?? אלהכון ותכוון לא תסטון ומנא ושמאלא: (ל)
בכל-הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם
תלכו למען תזיון וטוב לכם והארכתם ימים

בארץ אשר תירשון: בכל ארחא די פקיד ?? אלהכון ותכוון
תהכון בדיל דתיחון וניטב לכוון ותורכוון יומין בארעא די תירתון: (מ) ואת

המצוות הזוהרים והמשפטים אשר צוה יהוה
אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר

אתם עברים שמה לרשתה: ודא תפקדתא קזמנא ודיננא
די פקיד ?? אלהכון לאלפא ותכוון למעבד בארעא די אתון עברין תמן למירתה:
(מ) למען תירא את-יהוה אלהיך לשמור את-

כל-זקתיו ובמותיו אשר אנכי מצוה אתה
ובן ובן-בן כל ימי זמייך ולמען יארכן

ימייך: בדיל דתדחל קדם ?? אלהך למטר ית כל קזמוהי ופקודוהי די אנא

מפקדך את ובך ובר ברך כל יומי חניף ובדיל דיורכון יומיך: (נ) ושמעת
ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר

תִּרְבוּן מְאֹד כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֶיךָ
 לְךָ אֶרֶץ זָבֹת וְזֹלָב וּדְבָשׁ: (פ) וּתְקַבֵּל יִשְׂרָאֵל וְתִטֵּר לְמַעַבְד
 דִּי יִיטֵב לְךָ וְדִי תִסְגֹּן לְחֻדָּא כְּמָא דִּי מְלִיל יֵי אֱלֹהָא דְאַבְהֻתְךָ לְךָ אֶרְעָא עֲבָדָא
 חֵלֵב וּדְבָשׁ: (ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 יְהוָה | אֶזְוֹד: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יֵי אֱלֹהֵנָא יֵי חַד:

רס"י ה' אלהינו ה' אחד. ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האמות, הוא
 עתיד להיות ה' אחד, שנאמר (פנייה ג, ט) כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה
 לקרא כלם בשם ה' ונאמר (וכריה יד, ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

(ח) וְאֶהְבֶּתֶ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ
 וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ: וְתִרְחַם יְת יֵי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ
 וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל נְדָבְךָ:

רס"י ואהבת. עשה דבריו מאהבה. אינו דומה עושה מאהבה לעושה
 מיראה. העושה אלל רבו מיראה כשהוא מטריח עליו מניחו והולך לו: בכל
 לבבך. בשני יכריך. דבר אחר בכל לבבך, שלא יהיה לבד חלוק על המקום:
 ובכל נפשך. אפלו הוא נוטל את נפשך: ובכל מאדך. בכל ממונך יש לך אדם
 שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר ובכל מאדך. דבר אחר ובכל מאדך בכל
 מדה ומדה שמודד לך בין במדה טובה בין במדת פרענות וכן דוד הוא אומר
 (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא וגו' (שם קטז, יג) כרה ויגון אמלא וגו' :

(ט) וְהָיִו הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם
 עַל-לִבְּבְךָ: וַיְהִיו פְּתֻגְמָא הָאֵלִין דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּי יוֹמָא דִּין עַל לִבְּךָ:

רס"י והיו הדברים האלה. ומהו האהבה והיו הדברים האלה, שמתוך כך
 אתה מכיר בהקדוש ברוך הוא ומדבק בדרכיו: אשר אנכי מצוה היום. לא יהיו

בעיניך כדיוטגמא יסנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה.
דיוטגמא, מרות המלך הבאה במכתב:

וְשִׁנְנֶתֶם לְבַיִתְךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשֵׁבִיתְךָ בְּבֵיתְךָ^(ז)
וּבְלִכְתְּךָ בְּדַרְךָ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וְתִתְּנֶנּוּ לְבַנְיָךְ
וְתִמְלֵל בְּהוֹן בְּמִתְבָּךְ בְּבֵיתְךָ וּבְמִקְדָּשְׁךָ בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכַּבְךָ וּבְמִקְוֵיךָ:

רש"י וּשִׁנְנֶתֶם. לשון חדוד הוא, שיהיו מחדדים בפיו, שאם ישאלך אדם דבר לא תהא כריך לגמגם בו, אלא אמור לו מיד: לבניך. אלו התלמידים. מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר (דברים יד, א) בנים אתם לה' אלהיכם, ואומר (מלכים ב' ג, ג) בני הגזיאים אשר צבית אל, וכן בחזקיהו שלמד תורה לכל ישראל וקראם בנים שנאמר (ד"ה ב' כט, יא) בני עתה אל תשלו. וכסם שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם, כך הרב קרוי אב, שנאמר (מלכים ב' ג) אבי אבי רכב ישראל וגו': ודברת צם. שלא יהא עיקר דבורך אלא צם. עסם עיקר ואל תעסם טפל: ובשכבך. יכול אפלו שכב בחאי היום, תלמוד לומר ובקומך. יכול אפלו עמד בחאי הלילה, תלמוד לומר בשבתך צביתך ובלכתך בדרכך. דרך ארץ דברה תורה, זמן שכיבה וזמן קימה:

וּקְשַׁרְתֶּם לְאֹת עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בַּיָּד^(ח)
עֵינַיִךְ: וְתִקְטְרֶנּוּ לְאֵת עַל יָדְךָ וַיְהוּן לְתַפְלִין בֵּין עֵינַיִךְ:

רש"י וּקְשַׁרְתֶּם לְאֹת עַל יָדְךָ. אלו תפלין שצורוע: והיו לטטפת בין עיניך. אלו תפלין שצראש ועל סם מנין פרשיותיהם נקראו טטפת. טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים:

וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: (ט)
וְתִקְתְּבֶנּוּ עַל מְזוֹזוֹן וְתִקְבְּעֶנּוּ בְּסַפֵּי בֵיתְךָ וּבַתְּרַעֲיָךְ:

רס"י מזוזות ביתך. מזוזות כתיב, שאין כריך אלא אחת: ובשעריך. לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עירות:

(א) וְהָיְתָה כִּי יִבְיָאֲךָ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר זָשָׁבַע לְאַבְתָּיִךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לָתֵת לְךָ עָרִים גְּדֹלֹת וְטַבֹּת אֲשֶׁר
לֹא-בְנִיתָ: וַיְהִי אֲרִי יַעֲלֶנָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעָא דִּי קַיִים לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַתְּנוּ לָךְ קְרוֹי רַבְרָבוּ וְטָבוּ דִּי לֹא בְנִיתָ: (יא) וּבָתִּים
מִלְאִים כָּל-טוֹב אֲשֶׁר לֹא-מִלְאִתָּ וּבָרַת
וְיִצְוִבִים אֲשֶׁר לֹא-וְיִצְבֹּת כְּרַמִּים וְיִיתִים
אֲשֶׁר לֹא-נְטַעְתָּ וְאִכְלַתָּ וּשְׂבַעְתָּ: וּבְתִין מָלֵן כָּל טוֹב דִּי
לֹא מְלִיתָ וְגִבִּין פְּסִילֵן דִּי לֹא פְּסִלְתָּ פְּרָמִין וְיִיתִין דִּי לֹא נְצַבְתָּ וְתִיכּוּל
וְתִשְׁבַּע:

רס"י החוצים. לפי שהיו מקום טרשין וסלעים נופל בו לשון חציבה:

(ב) הַשְּׁמַר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר
הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים: אִסְתַּמַּר לָךְ
דִּילְמָא תִּנְשִׁי יָת (דחלפתא ד) יְיָ דִּי אִפְקִי מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִיתָא:

רס"י מבית עבדים. כהרגומו מבית עבדותא, ממקום שהייתם שם עבדים:

(ג) אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֶתֹתוֹ תַעֲבֹד וּבְשִׁמוֹ
תִּשְׁבַּע: יָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תַדְמַל וְקַדְמוֹהִי תַפְלַח וּבְשִׁמְהָ תַקְרַם:

רס"י ובשמו תשבע. אם יש בדך כל המדות הללו, שאתה ירא את שמו ועובד אותו, אז בשמו תשבע, שמתוך שאתה ירא את שמו תהא זהיר בשבועתך, ואם לאו לא תשבע:

(יד) **לֹא תִלְכֹּן אֲזֹרֵי אֱלֹהִים אֲזֹרִים בְּמֵאלֵהֶי**
הָעֲבֹדִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם: לא תהכון בְּתַר טַעוֹת עַמְמָא
מַטַּעוֹת עַמְמָא דִּי בְּסַחְרֵיכֹן:

רס"י מאלהי העמים אשר סביבותיכם. הוא הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את סביבותיך תועים אחריהם הלכך להזהיר עליהם ציותר:

(טו) **כִּי אֵל קָנָא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ פֶּן־יִזְוֶרְתָּ**
אֶף־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּךְ וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי
הָאָרֶץ בְּמָה: (ט) אַרִי אֵל קָנָא ?? אֶלְהָךְ שְׁכִנְתָּה בִּינְךָ דִּילְמָא יִתְקַר רְגִזָּא דִּי ??
אֶלְהָךְ בְּךָ וִישְׁצֵד מֵעַל אֶפִי אֶרְעָא: (טו) **לֹא תִנְסֹן אֶת־יְהוָה**
אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נָסִיתֶם בַּמִּסָּה: לא תנסון קָדָם ??
אֶלְהָכֹן כְּמָא דִּי נִסְתֹן בְּנִסִּיתָא:

רס"י במסה. כשילאו ממלכים שנסוהו במים, שנאמר (שמות יז, ז) הִיט ה' בקרבנו:

(יז) **שִׁמּוֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם**
וְעַד־תָּיו וְזִכְרֵי אֲשֶׁר צִוְּךָ: מִטְר תִּטְרוּן גִּת פְּקוּדָא דִּי ?? אֶלְהָכֹן
וּסְהַדוּתָה וּקְזִמוּהִי דִּי פְקֻדָּךְ: (יז) **וְעֲשִׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי**
יְהוָה לְבַמְעַן יִיטֹב לָךְ וּבָאתָ וִירִשֶׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ

הַטֹּבָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּיִךְ: וְתַעֲבֹד דָּכָשׁר
וְדַתְקוֹן קָדָם יְיָ בְּדִיל דְיִיטֵב לָךְ וְתַעוֹל וְתִירַת יְת אַרְעָא טַבְתָּא דִי קַיִים יְיָ
לְאַבְתָּיִךְ:

רס"י הישר והטוב. זו פסרה, לפני מסורת הדין:

(ט) לְהַדְרֹף אֶת-כָּל-אֵיבֶיךָ מִפְּנֵיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּר
יְהוָה: (ס) לְמַתְבַּר יְת כָּל בְּעָלֵי דְבָבָךְ מִקְדָּמָךְ כַּמָּא דִי מַלִּיל יְיָ:

רס"י כאשר דבר. והיכן דבר (שמות כג, כז) והמתתי את כל העם וגו' :

(ב) כִּי-יִשְׁאַלְךָ בֶּן־בְּנֵיךָ מִזֶּמֶר לֵאמֹר מַה הָעֲדוֹת
וְהַזִּזְקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶלְהֵינוּ
אֶתְכֶם: אַרְי יִשְׁאַלְנֶךָ בְּרָךְ מְחַר לְמִימְרָא מָא סְהַדוּתָא וְקִימְנָא וְדִינְנָא דִי
פְקִיד יְיָ אֶלְהֵנָא יִתְכוּן:

רס"י כי ישאלך בנך מה. יש מחר שהוא אחר זמן:

(בא) וְאָמַרְתָּ לְבֶנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה
בְּמִצְרַיִם וַיִּצִיֵּאֲנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד זִזְקָה:
וְתִימַר לְבָרְךָ עֲבָדִין הוֹינָא לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וְאַפְקִנָא יְיָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד תְּקִיפָא:
(בב) וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים |
בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל-בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: וַיִּהְיֶה יְיָ אֲתִין
וּמוֹפְתִין רַבְרַבִּין וּבִישׁוּן בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל אֲנָשׁ בֵּיתָה לְעֵינְנָא: (כג)
וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמִעַן הָבִיא אֶתְנוּ לְתַת
לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךְ: וְיִתְנָא אֶפְק

מתמו בדיל לאעלא יתנא למתו לנא ית ארעא די קנייס לאבֿהתנא : (כד) וַיִּצְוֵנוּ

יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַזֹּקִים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה
אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל-הַיָּמִים

לְיִזְוֵנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה: וּפְקֻדָּא יי למעבד ית כל קימנא האליו
למדחל ית יי אלהנא לטב לנא כל יומנא לקימוותנא פיומא הדיו : (כה)
וַיְצַדֵּקָהּ תְּהִיָּה-לָנוּ כִּי-זְשֻׁמוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-
כָּל-הַמִּצְוֹת הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר

צֻוֵּנוּ: (ס) וְזָכוּתָא תְּהֵא לָנָא אַרִי נֹטֵר לְמַעַבְדָּא ית כל תפקדְתָּא הָדָא קָדָם יי

אֱלֹהֵנָא כְּמָא דִּי פְקֻדָּא: ז (א) שביעי כִּי יִבְיָאֲךָ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ וְזָשַׁל גּוֹיִם-רַבִּים | מִפְּנֵיךָ הַזֹּהֲתִי
וְהַגְּרָשְׁתִּי וְהֶאֱמַרְתִּי וְהַכְּנַעְנִי וְהַפְּרָזִי וְהַזְּזִי

וְהַיְבוּסִי שִׁבְעָה גּוֹיִם רַבִּים וְעֵצוּמִים מִמֶּךָ: אַרִי
יעלנא יי אלהא לארעא די את עלל לתמו למירתה ויתרד עממין סגיאין מן
קדמך חתאי וגרגשאי וַאֲמַרְאִי וְכַנְעַנְאִי וּפְרָזִאִי וְחוּזַאִי וַיְבוּסַאִי שְׁבַעַא עַמְמִין
סגיאין ותקיפין מנד :

רס"י ונסל. לשון השלכה והתזה, וכן (דברים יט, ה) ונסל הצרזל:

(ב) וַיְנַתְּנֵם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהַכִּיתֶם הַזְּזִירִים
תִּזְזָרִים אֹתָם לֹא-תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא

תִּזְזָקֵם: וַיִּמְסְרֵנוּ יי אלהא קדמך ותמחננו גמרא תגמר יתהון לא תגזר להון
קם ולא תרחם עליהון :

רש"י לא תחנם. לא תתן להם חן. אסור לו לאדם לומר כמה נאה גוי זה.
דבר אחר אל תתן להם חניה בארץ:

(ג) וְלֹא תִתְּנוּתֵן בָּם בְּתֵף לֹא-תִתֶּן לְבָנֹו וּבָתּוֹ
לֹא-תִקְוֹו לְבִנְךָ: וְלֹא תִתְּחַמְּוּ בְּהוֹן בְּרִפְיָךְ לֹא תִתְּנוּ לְבָרָה וּבְרִתָּהּ לֹא
תִסָּב לְבָרְךָ: (ד) כִּי-יִסִּיר אֶת-בִּנְךָ מֵאֲזוּרֵי וְעַבְדּוֹ
אֱלֹהִים אֲזוּרִים וּזְרָה אֶף-יִהְיֶה בְּכֶם
וְהִשְׁמִידְךָ בְּיָדְךָ: אֲרִי יִטְעֶנּוּ יְת בְּרָךְ מִבְּתֵר פְּלַחְנֵי וַיִּפְלְחוּן לְטַעֲוֹת
עִמְמִיָּא וַיִּתְּקוּ רְגָזָא דִּי בְכוּן וַיִּשְׁצָךְ בְּפְרִיעַ:

רש"י כי יסיר את בנך מאחרי. בנו של גוי כשישא את בתך, יסיר את בנך
אשר תלד לו בתך מאחרי. למדנו שבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך, אבל בן
בנך הבא מן הגויה אינו קרוי בנך אלא בנה, שהרי לא נאמר על בתו לא
תקח כי תסיר את בנך מאחרי:

(ה) כִּי-אִם-כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִן-בְּזוּזֵיהֶם תִּתְּנֻוּ
וּמִצְבֹּתָם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירָהֶם תִּגְדִּילְעוּן
וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ: אֲרִי אִם פְּדִין תַּעֲבֹדוּן לְהוֹן
אֲגוּרֵיהוֹן תִּתְּרַעוּן וְקִמְתְּהוֹן תִּתְּבְּרוּן וְאֲשִׁרֵיהוֹן תִּקּוּצְצוּן וְצִלְמֵי טַעֲוֹתְהוֹן תִּזְקְדוּן
בְּנוּרָא:

רש"י מזבחתיהם. של בנין: מצבותם. רבן אחת: ואשירהם. חילנות שעובדין
אותן: ופסיליהם. כלמים:

(ו) כִּי עִם קָדוֹשׁ אַתָּה לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בְּזוּר
יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל

הַעֲבֹדִים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה: אָרִי עִם קָדִישׁ אֶת קָדֶם
 יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּךָ אֶתְרָעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַהֲוִי לֵה לְעַם חַבִּיב מִכָּל עַמְמֵי דִי עַל אֲפִי
 אֶרְעָא: (ז) לֹא בְּרַבְכֶם מִכָּל-הַעֲבֹדִים זֹשֶׁק יְהוָה
 בְּכֶם וַיִּבְזֹר בְּכֶם כִּי-אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל-
 הַעֲבֹדִים: לֹא מִדְּסֻגִּיאוֹן אֶתוֹן מִכָּל עַמְמֵי אֶרֶץ צְבִי יְיָ בְּכוֹן וְאֶתְרָעִי בְכוֹן אָרִי
 אֶתוֹן זְעָרִין מִכָּל עַמְמֵי אֶרֶץ:

רס"י לֹא מִרְצֹכְס. כַּפְּשׁוֹטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ לְפִי שְׁאִין אַתְּס מַגְדִּילִים עֲלֻמְכֶם כַּשְׁאֲנִי
 מִשְׁפִּיעַ לְכֶם טוֹבָה לְפִיכֶךְ חֶשְׁקֵתִי בְכֶם: כִּי אַתְּס הַמְעַט. הַמְּמַעֲטִין עֲלֻמְכֶם,
 כְּגוֹן אֲבֵרָהֶם, שְׁאֲמֵר (בְּרֵאשִׁית יח, כז) וְאֲנֹכִי עֶפֶר וְאֶפֶר, וּכְגוֹן מִשָּׁה וְאֶהֲרֹן שְׁאֲמֵרוּ
 (שְׁמוֹת טז, ח) וְנַחֲנוּ מֵה, לֹא כְּנֹבֹכְדִנְכֵר שְׁאֲמֵר (וַיִּשְׁעִיה יד, יד) אֲדֹמָה לְעֵלְיוֹן,
 וְסִנְחֵרִיב שְׁאֲמֵר (שֵׁם לו, כ) מִי בְּכָל אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת, וְחִירֶס שְׁאֲמֵר (יחֲזַקְאֵל כח, ב)
 אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבַּתִּי: כִּי אַתְּס הַמְעַט. הֲרִי כִי מִשְׁמַט בְּלָשׁוֹן דֵּהֲא:

(ח) כִּי בִּמְאֵהֲבַת יְהוָה אֶתְכֶם וּבִשְׁמֵרוֹ אֶת-
 הַשְּׂבִיעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם הַיְצִיא יְהוָה
 אֶתְכֶם בְּיַד זֹזָקָה וַיִּפְּדֶךָ מִבֵּית עַבְדִּים בְּיַד
 פְּרַעֲהַ מִלְכָּ-בְּמִצְרַיִם: אָרִי מִדְּרַחֶם יְיָ יִתְכוֹן וּמִדְּנִטְר יֵת קִנְיָא דִי
 קִיִּים לְאַבְהָתְכוֹן אֲפִיק יְיָ יִתְכוֹן בִּידָא תְּקִיפָא וּפְרָקֶךָ מִבֵּית עַבְדוּתָא מִידָא
 דְּפְרַעֲהַ מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם:

רס"י כִּי מֵאֲהַבַת ה'. הֲרִי כִי מִשְׁמַט בְּלָשׁוֹן אֲלֵא. לֹא מִרְצֹכְס חֶשְׁקֵ ה' בְּכֶם,
 אֲלֵא מֵאֲהַבַת ה' אַתְכֶם: וּמִשְׁמֵרוֹ אֶת הַשְּׂבִיעָה. מִחַמַּת שְׁמֵרוֹ אֶת הַשְּׂבִיעָה:

(ט) וַיִּדְעֶתָ כִּי-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא
 הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שְׁמֵר הַבְּרִית וְהַזֹּסֵד
 לְאַהֲבָיו וּלְשִׁמְרֵי (בְּמִצְוֹתָ) מִצְוֹתָיו לְאַלְפֵךְ דָּוָר: וְתִדַּע

אַרְי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא אֱלֹהִים אֱלֹהֵא מְהִימְנָא נָטַר קִימָא וְחִסְדָּא לְרַחֲמוּהִי וּלְנָטְרִי פְקוּדוֹהִי לְאַלְפֵי דְרִין:

רס"י לאלף דור. ולהלן הוא אומר (דברים ה, ט) לאלפים, כאן שהוא סמוך
אכל לשומרי מצותיו, העושין מיראה, הוא אומר לאלף, ולהלן שהוא סמוך
אכל לאוהביו, העושין מאהבה, שכרם יותר גדול, הוא אומר לאלפים:
לאוהביו. אלו העושין מאהבה: ולשומרי מצותיו. אלו העושין מיראה:

(י) וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאֵי אֶל-פְּנֵי לְהֶאֱבִידוּ לֹא
יֵאָזֵר לְשִׁנְאוֹ אֶל-פְּנֵי יִשְׁלָם-לוֹ: וּמִשְׁלָם לְסְנָאוּהִי טָב
די אנון עבדין קדמוהי בְּחִייהוֹן לְאוּבְדִיהוֹן לֹא מְאַחַר עֵבֶד טָב לְסְנָאוּהִי טָב
די אנון עבדין קדמוהי בְּחִייהוֹן מְשָׁלֵם לְהוֹן:

רס"י ומשלם לשנאיו אל פניו. בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי להאזינו
מן העולם הבא:

(יא) וְשִׁבַּרְתָּ אֶת-הַמִּצְוָה וְאֶת-הַזִּזְקִים וְאֶת-
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:
(פפ) וְתִטֵּר יָת תְּפַקְדָּתָא וְיָת קִימָא וְיָת דִּינָא דִּי אֲנָא מְפַקְדֵּי יוֹמָא דִּין
לְמַעַבְדֵּי הוֹן: פפ:

רס"י היום לעשותם. ולמחר לעולם הבא לטוב שכרם:

הפטרות ואתחנן - ישעיה מ

מ (א) נִזְזַמּוּ נִזְזַמּוּ עִבְדֵי יֵאמֵר אֱלֹהֵיכֶם: (ב) דְּבַרְוּ עַל-לֵב

יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלַיָּה כִּי מִלְּאָה צָבָאָה כִּי גִרְצָה
 עֲוֹנָהּ כִּי לְקוֹזָה מִיַּד יְהוָה כְּפֹלִים בְּכָל-זוֹטֵאתֶיהָ: ^(א)
 קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פָּנָיו דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה
 מִסְּפָה לֹאֲלֹהֵינוּ: ^(ב) כָּל-אִישׁ יִנְשֵׂא וְכָל-הָרַ וְגִבְעָה
 יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הֶעָקֵב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה: ^(ג)
 וְגִבְעָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל-בָּשָׂר יִזְדָּרוּ כִּי פִי יְהוָה
 דִּבֶּר: ^(ד) קוֹל אֲמַר קָרָא וְאֲמַר מָה אֶקְרָא כָל-הַבָּשָׂר
 זֹזְעִיר וְכָל-זוֹסֵדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה: ^(ה) יִבֶּשׂ זֹזְעִיר גִּבְלֵי צִיץ
 כִּי רִוּז יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכַן זֹזְעִיר הָעַם: ^(ו) יִבֶּשׂ זֹזְעִיר
 גִּבְלֵי צִיץ וּדְבַר-אֲלֹהֵינוּ יִקוּם לְעוֹלָם: ^(ז) עַל הָר-גִּבְעָה
 עָלִי-לָךְ מִבְּשָׂרֶת צִיּוֹן הָרִימִי בְּכוֹז קוֹלְךָ מִבְּשָׂרֶת
 יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֵל-תִּירָאִי אֲמַרִי לְעָרִי יְהוּדָה הַגָּדָה
 אֲלֹהֵיכֶם: ^(ח) הַגָּדָה אֲדַעֵי יְהוָה בְּזוֹזֶק יָבוֹא וְזָרְעוּ מִשְׁכָּה
 לוֹ הַגָּדָה שִׁכְרוּ אֹתוֹ וּפְעַלְתּוֹ לִפְנֵי: ^(ט) כְּרַעַה עֲדָרוּ
 יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ טָלָאִים וּבְזוֹיָקוֹ יִשָּׂא עָלוֹת יִגְהָל:
^(י) מִי-מִדָּד בְּשַׁעֲלוֹ מִיָּם וְשָׂמִים בְּזָרֶת תִּכֶן וְכָל
 בְּשַׁלְשׁ עֶפֶר הָאָרֶץ וְשָׁקֵל בְּפֹלֶס הָרִים וְגִבְעוֹת
 בְּמֵאֲזֵנִים: ^(יא) מִי-תִכֶן אֶת-רוּז יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ
 יוֹדִיעֵנוּ: ^(יב) אֶת-מִי זֹעֵץ וַיְבִינֵהוּ וַיִּלְמְדֵהוּ בְּאֶרֶז
 מִשְׁפָּט וַיִּלְמְדֵהוּ דָעַת וְדֶרֶךְ תִּבְנוּת יוֹדִיעֵנוּ: ^(יג) הֲאֵן
 גֹּזִים כְּמַר מִדְּלִי וְכִשְׁזוֹק מֵאֲזֵנִים זֹזְשָׁבוּ הֲאֵן אֵיִם
 כְּדֶק יִטּוֹל: ^(יד) וְלִבְזוֹן אֵיִן הֵי בָּעַר וְזוֹיָתוֹ אֵיִן הֵי עוֹלָה:
^(טו) כָּל-הַגֹּזִים כְּאֵיִן נִגְדּוּ מֵאֶפֶס וְתָהוּ זֹזְשָׁבוּ-לוֹ: ^(טז)
 וְאֵל-מִי תִגְדַּמְיוֹן אֵל וּמָה-דְּבָמוֹת תִּעְרְכוּ לוֹ: ^(יז) הַפֹּסֵל

זָסַף זֹרֵשׁ וְצָרַף בְּזָהָב יִרְקָעֵנּוּ וּרְתַקוּת כֶּסֶף צֹרֶף: (ס)
 הַמִּסְכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא-יִרְקָב יַבְזֹר זֹרֵשׁ זֹכֶם
 יִבְקֶשׁ-לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט: (כא) הֵלֹא תִדְעוּ הֵלֹא
 תִשְׁמְעוּ הֵלֹא הִגֵּד מִרְאֵשׁ לָכֶם הֵלֹא הִבְיַנְתֶּם
 מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: (כב) הֵיִשֵּׁב עַל-זוּג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבִּיהָ
 כְּזוּגָבִים הַזּוּטָה כְּהֶקֶ שְׂבִימִים וַיִּמְתְּנֶם כָּאֶהֱל לְשֶׁבֶת:
 (כג) הַמְזוֹתֵן רוֹזְזִים לְאִין שְׁפֹטִי אָרֶץ כִּתְהוּ עֲשֵׂה: (כד) אָף
 בָּל-זָטָעוּ אָף בָּל-זָרְעוּ אָף בָּל-שֶׁרֵשׁ בָּאָרֶץ זָאָעִם
 וְגַם-זָשָׁף בָּהֶם וַיִּבְשׂוּ וּסְעָרָה כִּכְשֵׁ תִשְׁאָם: (כה) וְאֶל-
 בְּנֵי תִדְבִיּוֹנֵי וְאִשׁוּהָ יֹאמֵר קְדוֹשׁ: (כו) שְׂאוּ-מָרוֹם
 עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי-בָרָא אֱלֹהֵי הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם
 לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא מִרְבֹּ אֲזִימִים וְאִמִּיץ כְּזוֹ אִישׁ לֹא
 זָעָר:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק א

א. מראות נגעים שנים שהן ארבעה. בהרת עזה כשֶׁלֶג, שְׁנִיָּה לָהּ כְּסִיד הַהִיכָל. וְהַשָּׂאת כְּקָרוֹם בִּיצָה, שְׁנִיָּה לָהּ כְּצֶמֶר לָבֹן, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, הַשָּׂאת כְּצֶמֶר לָבֹן, שְׁנִיָּה לָהּ כְּקָרוֹם בִּיצָה:

דרטורה (ה) מראות נגעים שנים. כתיבי בקרא זהדיא שאת ובהרת: שהן ארבעה. יש לך לרבות עוד שנים אחרים ללא כתיבי בקרא, והן תולדה דשאת ותולדה דבהרת, דמרבין להו מספחת, שאין ספחת שם נגע אלא לשון טפלה, וכן הוא אומר (שמואל א

(ג) ספחני נא אל אחת הבהונות, והטיל הכתוב ספחת בין שאת לבהרת, לומר לך שיס תולדה לשאת ויס תולדה לבהרת: בהרת עזה כשלב. לבנה ביותר. לכתיב (ויקרא יג) ואם בהרת לבנה היא, היא לבנה ואין למעלה ממנה לבנה: שאת כקרום בינה. לסבר האי תנא, אין שאת אלל לשון גובה, וכן הוא אומר (ישעיה ג) ועל כל הגבעות הנשאות. ואין לך כהה בלבנונית בכל ארבעה מראות כקרום בינה, לפיכך הוא גובה יותר מכולן, כמראה אל גובה מן החמה: שניה לה כלמר לבן. והוא עז בלבנוניתו יותר מסיד ההיכל שהיא תולדה לבהרת. משום כלמר קרא שאת לבנה. לענין מאי קרייה רחמנא לבנה, על כרחך לתולדה, שהיא לבנה יותר מתולדה לבהרת: שאת כלמר לבן. ורבנן סברי, שני מראות עזות שהן שלב ולמר לבן, הן לשני אבות בהרת ושאת, ושני מראות כהות מהן שהן סיד ההיכל וקרום בינה הן תולדות, הן תולדה גדולה לגדול, דהיינו סיד ההיכל לבהרת שהוא אל גדול, ותולדה קטנה לקטן דהיינו קרום בינה לשאת שהוא קטן מבהרת. ונפקא מינה בפלוגתייהו דרבנן ותנא קמא לענין אירוף, דחאי גרים מאב וחאי גרים מתולדה דידיה מאטרפין, וכן שני האבות שאת ובהרת מאטרפין, דדרשין והיה בעור צפרו לנגע, מלמד שמאטרפין זה עם זה, מדכתיב והיה ולא כתיב והיו, עשה כל הנגעים אחד. אלל שתי התולדות אין מאטרפין, לתולדה לבהרת אינה מאטרפת עם תולדה לשאת, ללא קאי והיה אלל אשאת ובהרת דכתיבי בהדיא, ולא לתולדות דאתו מרבויה. והשתא, לתנא קמא שלב וקרום בינה מאטרפין שלב ולמר לבן אין מאטרפין דרבנן שלב ולמר מאטרפין, שלב וקרום אין מאטרפין והלכה כחכמים: אמר לבן. אמר נקי של כבש בן יומו לאחר שרחניהו

ב. הפתוך שבשלב, כיון המזוג בשלב, הפתוך שבסיד, כדם המזוג בקלב, דברי רבי שמעאל. רבי עקיבא אומר, אדמדם שבזה ושפזה, כיון המזוג במים, אלא של שבג עזה ושל סיד דהה ממנה:

דרטורה (ג) הפתוך שבשלב. המעורב בלבן ואודם שבבהרת העזה כשלב, נראה: כיון המזוג בשלב. בלבנוניתו מרובה ואדמימות שבו מועט: והפתוך שבסיד. ההיכל והמעורב שבנגע שהוא כסיד ההיכל, נראה: כדם המזוג בלב. שאדמימות שבו מרובה ואע"ג ללא תני פתוך אלל לבהרת ותולדה, הוא הדין דיס פתוך נמי בשאת ותולדה, דתניא בתורת כהנים, שאת לבנה, מלמד שמטמאה חלקה. בהרת לבנה אדמדמה, מלמד שמטמאה פתוך. מנין ליתן את האמור של זה בזה, תלמוד לומר נגע רעת: שזה ושזה. שבשלב ובסיד: דיהה. חסרה מן הלבן, שאינה רחה בלבנונית כמותה. והלכה כרבי עקיבא:

ג. ארבעה מראות האלו מצטרפין זה עם זה לפטור, ולהחליט, ולהסגיר. להסגיר את העומד בסוף שבוע ראשון. לפטור את העומד

בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי. לְהַחֲלִיט אֶת שְׁנוֹלֵד לוֹ מִחֵיה אוֹ שְׁעַר לֶבֶן, בְּתַחֲלָה,
בְּסוּף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן, בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. לְהַחֲלִיט אֶת
שְׁנוֹלֵד לוֹ פְּשִׁיּוֹן, בְּסוּף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן, בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר.
לְהַחֲלִיט אֶת הַהוֹפֵךְ כִּלּוֹ לֶבֶן מִתּוֹךְ הַפְּטוֹר. לְפִטוֹר אֶת הַהוֹפֵךְ כִּלּוֹ
לֶבֶן מִתּוֹךְ הַחֲלִיט אוֹ מִתּוֹךְ הַסִּגָּר. אֵלּוּ מִרְאוֹת נְגָעִים שְׁכָל נְגָעִים
תְּלוּיִים

דרטורה (ג) מארבעה מראות הללו מאטרפין. גרסינו. ולא גרסינו ארבעה מראות,
שאין כל הארבעה מראות מאטרפין, דאין התולדה מאטרפת אלא עם אב שלה, וסתי
תולדות זו עם זו אינן מאטרפין, אבל שני אבות מאטרפין מדכתיב והיה בעור בצרו,
ולא כתיב והיו, משמע שעושה שאת ובהרת כאחד, דאי איכא חצי גרים מזה וחצי
גרים מזה מאטרפין לכגרים. ורמז"ם כתב, לכל הארבעה מראות מאטרפין, בין שתי
התולדות זו עם זו בין אב עם תולדה שאינה שלו, כל מקרום בינה ולמעלה מאטרפין,
והתוספתא מסייעת: לפטור להחליט ולהסגיר. לכל הנך מילי מאטרפין. וכולהו
מפרש להו: להסגיר העומד בסוף שבוע ראשון. דכתיב (ויקרא יג) ורעהו הכהן ביום
השביעי והנה הנגע עמד בעינו והסגירו הכהן שבעת ימים שנית: ולפטור את העומד
בסוף שבוע שני. שהעומד בשיעורו ולא פשה ועמד במראהו, אע"פ שלא ירד למטה
מארבעה מראות, פטרו בסוף שבוע שני. והא דכתיב (סג) ורעהו הכהן אותו ביום
השביעי שנית והנה כהה הנגע וגו' וטיהרו הכהן, לאו למימרא דאין מטהרו אלא
אם כן כהה, אלא אשמעינן קרא דאפילו נשתנה משלג לסיד או מסיד לשלג לא
אמרינן נגע אחר הוא וחוזר ומסגירו כתחילה אלא כעומד דמי ומטהרו: להחליט
את שנוולד לו מחיה או שער לבן בתחלה. כשהובא בתחילתו אל הכהן ויש בו בהרת
כגרים ומחית בשר כעלשה מרובעת בתוך מקום הבהרת, מחליטו מיד. וכן נמי שער
לבן, אם היה שחור ולא הספיק להסגירו עד שהפך ללבן, מחליטו מיד. אבל פשיון
לא מטמא בתחילה אפילו פושה והולך עד שלא הסגיר: בסוף שבוע ראשון. כלומר
להחליט כמו כן בסוף שבוע ראשון, שמתחלה לא היו לו סימנים הללו והסגירו,
ולסוף שבוע ראשון מלא בו מחיה או שער לבן, מחליטו: או בסוף שבוע שני. כגון
דבסוף שבוע ראשון עמד בעינו ולא היה בו לא שער לבן ולא מחיה, והסגירו פעם
שנית, ובסוף שבוע שני נולדו בו סימנים הללו, מחליטו: לאחר הפטור. כלומר
ואפילו לאחר הפטור שבסוף שבוע שני לא נולדו בו סימני טומאה ופטרו, ולאחר
כמה ימים נולדו, מחליטו: להחליט את שנוולד לו פשיון בסוף שבוע ראשון או בסוף
שבוע שני. כגון בהרת כגרים שאין בה מחיה ולא שער לבן והסגירה, אם פשתה
בסוף שבוע ראשון או לא פשתה אלא בסוף שבוע שני, מחליטו. ואם לא פשתה לא
בשבוע ראשון ולא בשבוע שני ופטרו ולאחר כמה ימים פשתה, מחליטו: להחליט
את ההופך כולו לבן מתוך הפטור. אם אחר שפטרו וטיהרו הכהן פרחו הארעתי
בכולו, טמא מוחלט: לפטור את ההופך כולו לבן מתוך החלט או מתוך הסגיר. אם
לאחר שטמאו הכהן, או לאחר שהזקק להסגיר קודם שטמאו, פרחו הארעתי בכולו,

פוטרו וטהור. שהפריחה עושה מן הטהור טמא ומן הטמא טהור. והמוסגר טמא מקרי: אלו מראות נגעים. ארבעה מראות אלו שהזכרנו חלקות או פתוכות:

ד. (רבי חנינא סגן הפהנים אומר, מראות נגעים ששה עשר). רבי דוסא בן הרפינס אומר, מראות נגעים שלשים וששה. עקבא בן מהללאל אומר, שבועים ושנים. רבי חנינא סגן הפהנים אומר, אין רואים את הנגעים בתחלה לאחר השבת, שבוע שלו חל להיות בשבת. ולא בשני, שבוע שני שלו חל להיות בשבת. ולא בשלישי לבתים, שבוע שלישי שלו חל להיות בשבת. רבי עקיבא אומר, לעולם רואים. חל להיות בתוך השבת, מעבירין לאחר השבת. ויש בדבר להקל ולהחמיר:

זכרונה (ז) מראות נגעים שלשים ושה. גרסינן. ולא גרסינן מראות נגעים ששה עשר. ושלשים ושה הו, ארבעה מראות חלקות וארבעה מראות פתוכות דעור וזכר, וכנגדן זכחין ומכוה, ששחין ומכוה אחת הן ולא חלקן הכתוב אלא לומר לך שאין מטטרפין, וכנגדן זנתקים, וכנגדן זקרחת וגזחת, שקרחת וגזחת אחת הן, הרי שלשים ושנים מראות, וירקרק ואדמדמס דנגעי בגדים, וירקרק ואדמדמס דנגעי בתים, הרי שלשים ושה: עקביא בן מהללאל אומר שבועים ושנים. הנך שלשים ושה בתחילה כשהזכר אל הכהן, ושלשים ושה אחריני כנגדן בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני של הסגר או בסוף שבוע שלישי לנגעי בתים להזחין בין מראה שלכתחלה למראה שבסוף, הרי שבועים ושנים. כך פירשן הרמב"ם וישר הוא. אלא דקשיא לי בגוה שהוא מונה מראות דנתקין, ואנן קיימא לן דנתקין מטמאין בכל מראות ואין להם מראות מיוחדות כשאר נגעים: שבוע שני שלו חל בשבת. דשני הסגרות שלשה עשר יום, דיום שביעי של שבוע ראשון עולה לכאן ולכאן, דכתיב (ויקרא יג) והסגירו הכהן שבעת ימים שנית, מלמד שיום שביעי עולה לו מן המנין מלפניו ומאחוריו. וכן שלשה שבועות דנגעי בתים אינם אלא תשעה עשר יום, דראשון ושביעי של שבוע אמלעי עולין לפניהם ולאחריהם: חל להיות בתוך השבת. שבוע השבת חל שביעי, אין רואים אותו בשבת מפני שהוא נראה כדן את הדין בשבת, אלא ממתין עד לאחר השבת. ואין הלכה כרבי עקיבא:

ה. כיצד להקל, היה בו שער לבן והלך לו שער לבן, היו לבנות והשחירו, אחת לבנה ואחת שחורה והשחירו שתיהן, ארפות והקצירו, אחת ארפה ואחת קצרה והקצירו שתיהן, נסמך השחין לשתיהן או לאחת מהן, הקיף השחין לשתיהן או לאחת מהן, או חלקן השחין ומחית השחין והמכה ומחית המכה והבהק, היתה בו מחיה והלכה לה המחיה, היתה מרבעת ונעשית עגלה או ארפה, מבצרת ונעשית מן הצד, מכנסת ונתפזרה, ובא השחין ונכנס

בְּתוֹכָהּ. הַקִּיפָה, חִלְקָה, אוֹ מַעֲטָה הַשְּׁחִין אוֹ מַחֲיַת הַשְּׁחִין וְהַמְּכֹה וּמַחֲיַת הַמְּכֹה וְהַבְּהֵק, הָיָה בּוֹ פְּשִׁיּוֹן וְהִלָּךְ לוֹ פְּשִׁיּוֹן אוֹ שְׁהִלְכָה לָהּ הָאוֹם אוֹ שְׁנַת־מַעֲטָה וְאִין בְּזָה וּבְזָה פְּגָרִים, הַשְּׁחִין וּמַחֲיַת הַשְּׁחִין וְהַמְּכֹה וּמַחֲיַת הַמְּכֹה וְהַבְּהֵק חוֹלְקִין בֵּין הָאוֹם לַפְּשִׁיּוֹן, הָרִי אֵלּוּ לְהַקֵּל:

צרטורה (ה) **היה בו שער לבן.** ביום השבת. ואם היה רואהו היה מחליטו, ולאחר השבת הלך לו, הרי זה להקל ואע"ג דאי נמי חלטו בשבת, כשהלך לו אחר השבת היה מטהרו, מכל מקום היה צריך להביא קרבן כדין מאורע מוחלט שנתרפא, ועכשיו פטור: היו לבנות. אי נמי היו לבנות ביום השבת שהיה ראוי להחליטו, ולמחר השחירו, הרי זה להקל: אחת לבנה ואחת שחורה והשחירו שתיהן. כדי נסבה, דאין כאן להקל, דבין כך ובין כך טהור, ואגב סיפא ללהחמיר נקט לה דקתני והלצינו שתיהן: ארוכות. היו השערות ביום השבת כדי לקרוץ בזוג, דהיינו שיעור טומאה, ולמחר נתקלרו, היינו להקל: אחת ארוכה ואחת קצרה. כדי נסבה, דבין כך ובין כך טהור, אלא אגב סיפא ללהחמיר נקט לה דקתני והאריכו שתיהן: נסמך השחין לשתיהן. לשתיהן שערות, לאחר השבת, ובשבת לא היה בו שחין, דאילו בשבת ראהו היה מחליטו מחמת השערות לבנות שבתוך הבהרת, ועכשיו לאחר השבת שבא השחין ונסמך לשתיהן או לאחת מהן, אינן סימן טומאה: הקיף השחין וכו'. או שהקיף השחין לשתיהן השערות לבנות: או לאחת מהן או חלקן השחין. שבא השחין או מחית השחין או המכוה או מחית המכוה או הבהק בין שער לשער, כל הני דבשבת לא היו ולאחר שבת באו, הרי זה להקל: היתה בו מחיה. בשבת, שהיא סימן טומאה: והלכה לה. לאחר השבת. אי נמי היתה מרובעת בשבת והיה ראוי להחליטו, ולאחר השבת נעשית עגולה או ארוכה דהשתא אינה סימן טומאה. אי נמי היתה מצולצלת המחיה בשבת באמצע הבהרת כמין מצלר של עיר שיושב באמצע העיר, ומתוך כך היה ראוי להחליטו, ולאחר השבת נעשית מן הכל. אי נמי היתה בשבת מכונסת כעדשה במקום אחד, ולאחר השבת נתפזרה: ובא השחין ונכנס לתוכה. כלומר בשבת לא היה שם שחין, והיתה המחיה סימן טומאה, ובא השחין ונכנס לתוכה: הקיפה או חלקה או מיעטה. כלומר, או שלא בא השחין על כל הנגע אלא על קצת המחיה ופחתה מכעדשה: השחין ומחית השחין המכוה ומחית המכוה והבהק. כל הני אמייעטה קיימו, שמייעטה השחין או מחית השחין, דהיינו שנעשה קרום כקליפת השום. או המכוה או מחית המכוה. כל הני שבשבת לא היו, ולאחר השבת באו: וכן הבהק. שבשבת היו מארבעה מראות ונעשה צוהק למחרתו ומיעט המחיה, דשחין וצוהק ממעטין מחיה, כדתיבא בתורת כהנים, בשר חי ולא השחין, בשר חי ולא הבהק: היה בו פסיון. בשבת: והלך לו. הפסיון לאחר השבת, דמה שפשה בשבת כנס למחרתו: או שהלכה האום. עיקר הנגע נקרא אום. והלכה האום ונשאר הפסיון: או שנתמעטה. האום ואין בין שניהם כגרים: השחין ומחית השחין. כלומר, אי נמי בשבת פשה ולא היה מפסיק בשבת בין האום לפסיון לא שחין ולא מחית השחין ולא

מכּוּה וּלְאֵל מַחִית הַמְּכּוּה וְלֹא צוּהָק, וּלְאַחַר הַשְּׂבַת הַפְּסִיק אַחַד מֵאַלּוֹ, הִרִי זֶה לְהַקְלֹ:

וְכִי יִצְדַּק לְהַחְמִיר, לֹא הָיָה בּוֹ שְׂעָר לֶבֶן וְנוֹלָד לוֹ שְׂעָר לֶבֶן, הָיָה שְׂחוֹרוֹת וְהִלְבִּינוּ אַחַת שְׂחוֹרָה וְאַחַת לְבָנָה וְהִלְבִּינוּ שְׂתִיחָן, קְצָרוֹת וְהִאָּרִיכוּ, אַחַת קְצָרָה וְאַחַת אָרְכָּה וְהִאָּרִיכוּ שְׂתִיחָן, נִסְמַךְ הַשְּׂחִין לְשְׂתִיחָן אוֹ לְאַחַת מֵהֶן, הַקִּיף הַשְּׂחִין אֶת שְׂתִיחָן אוֹ אֶת אַחַת מֵהֶן, אוֹ חֲלָקוֹ הַשְּׂחִין וּמַחִית הַשְּׂחִין וְהַמְּכּוּה וּמַחִית הַמְּכּוּה וְהַבְּהַק וְהִלְכוּ לָהֶם, לֹא הָיְתָה בּוֹ מַחִיָּה וְנוֹלָדָה לוֹ מַחִיָּה, הָיְתָה עֲגֻלָּה אוֹ אָרְכָּה וְנִעְשִׂית מְרִבֵּעַת, מִן הַצַּד וְנִעְשִׂית מְבַצְרֵת, מְפִזֵּרֵת וְנִתְכַּנְסָה וּבֵא הַשְּׂחִין וְנִכְנַס בְּתוֹכָהּ, הַקִּיפָהּ, חֲלָקָהּ, אוֹ מַעֲטָה הַשְּׂחִין אוֹ מַחִית הַשְּׂחִין וְהַמְּכּוּה וּמַחִית הַמְּכּוּה וְהַבְּהַק וְהִלְכוּ לָהֶן, לֹא הָיָה בּוֹ פְּשִׁיּוֹן וְנוֹלָד בּוֹ פְּשִׁיּוֹן, הַשְּׂחִין וּמַחִית הַשְּׂחִין וְהַמְּכּוּה וּמַחִית הַמְּכּוּה וְהַבְּהַק חוֹלְקִין בֵּין הָאוֹם לְפְּשִׁיּוֹן וְהִלְכוּ לָהֶן, הִרִי אֵלּוֹ לְהַחְמִיר:

צְרִטוּרָה (ו) נִסְמַךְ הַשְּׂחִין. צְרִטוּרָה: לְשִׂתִּיחָן. לְשִׂתִּיחָן הַשְּׂעָרוֹת, דִּהְשַׁתָּא לֹא הוּוּ סִימָן טוֹמָא, שְׂחִין שְׂעָר לְבָן סִימָן טוֹמָא אֵלּוֹ כִּשְׂחִין צְרִטוּרָה עֲלֵמּוֹ, לֹא צְרִיךְ הַשְּׂחִין אוֹ צְרִיךְ הַמְּכּוּה: אוֹ הַקִּיף הַשְּׂחִין וכו'. דִּאֵם רִאֵהוּ צְרִטוּרָה לֹא הִיא מַחֲלִיטָה וְהִלְכוּ לָהֶן לְאַחַר הַשְּׂבַת, שְׂנַעֲשֵׂה מִקּוּם הַשְּׂחִין וְהַמְּכּוּה לְלִקְחָהּ, וְהִרִי הוּא כְּעוֹר צֶבֶד, וְנִשְׂאָר עוֹר הַצֶּבֶד עִם הַנֶּגַע כְּצִחִילָה וְעִם שְׂעָר הַלְּבָן, וּמַחֲלִיטוֹ, הִרִי זֶה לְהַחְמִיר: חוֹלְקִין בֵּין הָאוֹם לְפְּשִׁיּוֹן. שְׂחִין מִפְּסִיקִין צְרִטוּרָה בֵּין עֵיקַר הַנֶּגַע לְפְּשִׁיּוֹן: וְהִלְכוּ לָהֶן. לְאַחַר הַשְּׂבַת, וְחִין שֶׁם דְּבַר הַמְּפִסִּיק, הִרִי אֵלּוֹ לְהַחְמִיר:

גמרא נדה דף כד ע"ב

מִלָּא מִיָּם וְכוּי בְּשִׁלְמָא דָּם וּמִיָּם לָאוּ כְּלוּם הִיא אֶלְא גְּנוּנִים נִיחוּשׁ שְׂמָא וְלָד הָוָה וְנִימוּחַ אָמַר אֲבִי כִּפְּהָ יֵין חֵי שְׂתֵת אָמוּ שֶׁל זֶה שְׂנִימוּחַ עוּבְרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה, רָבָא אָמַר מִלָּא תֵּנּוּ. וְאִם אֵיתָא דְּאֵתְמוּחֵי אֵתְמוּחַ מְחִסָּר חִסָּר, רַב אֲדָא בַּר אֶהֱבָה אָמַר גְּנוּנִים תֵּנּוּ וְאִם אֵיתָא דְּאֵתְמוּחֵי אֵתְמוּחַ כּוּלָּהּ בְּחַד גְּוֹנָא הָוָה קָאֵי. תֵּנְיָא אָבָא שְׂאוּל אוֹמַר קוּבַר מֵתִים הָיְתִי וְהָיְתִי מְסִתְפָּל בְּעֲצָמוֹת שֶׁל מֵתִים הַשּׁוֹתֵה יֵין חֵי עֲצָמוֹתָיו שְׂרוּפִין. מְזוּג עֲצָמוֹתָיו סְכוּיִין. כְּרָאוּי עֲצָמוֹתָיו מְשׁוּחִין. וְכָל מִי שֶׁשְׂתִּיתוֹ מְרוּבָה

מֵאֲכִילָתוֹ עֲצֻמוֹתָיו שְׂרוּפִין. אֲכִילָתוֹ מְרוּבָה מִשְׁתֵּיתוֹ עֲצֻמוֹתָיו סְכוּיִין
כְּרֹאֵי עֲצֻמוֹתָיו מְשׁוּחִין :

ד"ר שִׁמְאֵל וְלֵד הוּא וְנִימוּת. כִּיּוֹן לְלֹאֵו דֵם הוּא וְלֹאֵו מִיִם נִינְהוּ אִיכָא לְמִיחָשׁ
לֹולֵד: כִּמְה יִין חִי. וְכו'. ל' גֹּזְמָא: ה"ג רַבָּא אָמַר מִלָּא תַנֵּן: סְכוּיִין. שְׁחֹרִין
שְׁמַעְתִּי. ל"א סְכוּיִין בְּלָא מוּחַ וּמְסִיחָה אֲלֵא יִבְסִים: מְזוּג. יוֹתַר מִדְּלִי:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א

כְּתִיב וַיִּנְפֹשׁ וְאִוְקְמוּהָ. וְוִי נִפְשׁ דְּאֲבָדַת וְשִׁפִּיר אִיהוּ. אֲבָל אִי הָכִי וִי גּוּפָא
אֲצֻטְרִיךְ לְמִימַר דְּמִנְה אֲבָדַת נִפְשׁ. אֲבָל רְזָא דְּמִלְּה בְּבַר נֶשׁ אִיתַּנְפֹּשׁ
דְּנִטְלָא וּמְשִׁיךְ לְגַבְהָ לְהֵאִי רוּחָא מְעָרְבַ שְׁבַת. וְהָהוּא רוּחָא שְׂרָיָא בְּגוּיָה
דְּהֵיָא נִפְשׁ וְדִיָּרָא בְּהָ כָּל יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא. וְכַדִּין הָהוּא נִפְשׁ יִתִּיר בְּרַבּוּיָא
וְתוֹעֲלֵתָא יִתִּיר מִמְּה דְּהָוָה. וְעַל דָּא תַּנְיִנָן כָּל נִפְשָׁן דְּיִשְׂרָאֵל מִתְּעַטְרוּן
בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְעַטְרָא דְּלֵהוֹן דְּשְׂרָיָא הֵאִי רוּחָא בְּגוּיָהוּ.

תרגום הזוהר כְּתוּב, וַיִּנְפֹשׁ, וְהַעֲמִידוּהוּ, אִוִי שְׂאֲבָדָה הַנִּפְשׁ. וְהוּא יָפָה. אֲבָל
אִם כֵּן, "אִוִי לְגוּף" הִיָּה לְרִיךְ לֹוּמַר, שְׁמַמְנוּ אֲבָדָה הַנִּפְשׁ, וְצוּיִנְפֹשׁ לָא
נִזְכָּרָה אֲלֵא הַנִּפְשׁ. וּמְסִיב, אֲבָל סוּד הַדְּבָר, בְּאֲדָם יֵשׁ נִפְשׁ, שְׁמַקְבֵּלַת
וּמוֹשְׁכַת אֱלֹיָה אֵת הַרוּחַ הַזֶּה הַנִּי"ל, מְעָרְבַ שְׁבַת. וְהָרוּחַ הַזֶּה שׂוֹרָה צְתוּדָה
הַנִּפְשׁ הֵיָא וְשׁוֹכֵן בָּהּ כָּל יוֹם הַשְּׁבַת. וְאִזּוּ הַנִּפְשׁ הֵיָא בְּגַדְלוֹת וְתוֹעֲלַת
יִתִּירָה מִמְּה שְׁהִיָּתָה. וְעַל כֵּן לְמַדְנֹו, כָּל נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְּעַטְרוֹת בְּיוֹם
הַשְּׁבַת, וְהַעֲטָרָה שְׁלֵהֶם הִיָּא הַרוּחַ הַזֶּה הַנִּי"ל, הַשׁוֹכֵן בְּתוֹכֶם כִּיּוֹן שְׂוִיָּא
הַשְּׁבַת וְהָרוּחַ הֵיָא עוֹלָה לְמַעְלָה, אִזּוּ אִוִי לְנִפְשׁ שְׂאֲבָדָה מֵה שְׂאֲבָדָה, דְּהֵיָנוּ
הַעֲטָרָה הַעֲלִיּוֹנָה הֵיָא וְהַפֶּתַח הַקָּדוֹשׁ הֵיָא שְׁהִיָּה בָּהּ. וִי הוּא וַיִּנְפֹשׁ,
שְׁפִירוֹשׁוּ, אִוִי לְנִפְשׁ שְׂאֲבָדָה מֵה שְׂאֲבָדָה.

א. קושרת אשה מפתחי החלוק אף על פי שיש לו שני פתחים. וחויטי סבכה אף על פי שהיא רפוי בראשה. ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל בשעת מלבוש. ונודות יין ושמן אף על פי שיש לו שתי אזנים. וקדירה של בשר אף על פי שיכולה להוציא הבשר ולא תתיר הקשר. וקושרין דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו אבל לא בחבל. וקושרין לפני הבהמה או ברגלה בשביל שלא תצא אף על פי שיש לה שני אסרות. וחבל שהיה קשור בפרה קושרו באבוס. היה קשור באבוס קושרו בפרה, אבל לא יביא חבל מתוך ביתו ויקשר בפרה ובאבוס ואם היה חבל גרדי שמתר לטלטלו הרי זה מביא וקושר בפרה ובאבוס מפני שכל אלו הקשרים מעשה הדיוט הן ואינו של קזמא אלא פעם קושר ופעם מתיר ולפיכך מתר לקשר אותן לכתחלה. חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר ומפקיע וחותר ונוטל ואוכל:

מוסר

ספר חסידים סימן קנח

כשיתפיל אדם צריך שיעמד ביראה שנגמר (תהילים ב) עבדו את ה' ביראה. שלא ירוץ בתפלה כאלו שמח אם היה כבר מסים אלא בכל תבות יחשב לתת בלבבו כונה בכל מה שמוציא מפיו הלא יש לה לחשב אם יש לה דבר להתחנן ולבקש מאת המלך שהוא בשר ודם הירצה או הישא פניו אם תמהר דבריו לפניו. ולא מבעי שלא יעשה חפצה אלא שיאמר אין אתה אלא מתלוצץ ויגרש אותך מפניו ואם באת להללו ולשבחו דע כשאתה מתאנה לשבח קול נעים ושיר של שבת אם היו רצים בלא נגון מי היה מקבל, לפיכך אין להתפיל במהרה אלא במשך ובקול נעים ובקול רם שנגמר: להרים קול בשמחה. אמרו כשהיו מהלכים בעזרה היו הולכים עקב בצד גודל שלא יהיה עליו כמשאוי מלאכת ה' ועל זה נאמר (ירמיה כג) ותהי מרוצתם רעה וגבורתם לא כן לכן ברא הקדוש ברוך הוא קריאת הגבר ללמד ממנו דגמא שנגמר (אויב לה) מעוף השמים יחכמנו. וראה שאם אתה מדבר לפני מלך בשר ודם לא ירוצו דבריו ואם תשורר להנאתך תמשך בקולך ואיך תרוץ לפני מלך מלכי המלכים, לכן תברכנו בקולך ואל תעשה כאלו חובה לה שייצאו מפיה, לא כן אלא כשתאמר דברי בקשות תאמר בדרך תחנונים שנגמר (משלי יח) תחנונים ידבר רש. כי כשאדם מתחנן לפני שליט אינו מריץ דבריו ועל כל

דְּבַר מִשִּׁים לֵב שְׁלֵא יִטְעָה בְּדַבְרָיו וְקֹדֶם שְׁמִתְחַנֵּן לְשִׁלִּיט אוֹ לְמֶלֶךְ עוֹרֵךְ
דְּבָרָיו עַל הַסֵּדֶר שְׁלֵא יִגְמַגֵּם וְשִׁלֵּא יִשְׁכַּח וְשִׁלֵּא יִדְלַג אוֹת. כִּי תַעֲשֶׂה אֶת־הַ
שְׁנֵאמַר (איוב לו) הִיֶּעֱרַךְ שׁוֹעֵךְ לֹא בָצַר וְאוֹמֵר (הושע יד) קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים.
וְכִשְׁתֵּאמַר בְּרָכוֹת וּשְׁבָחוֹת תַּעֲשֶׂה כְּאֵלֹהֵי אֶתֶּה עוֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ וְהוּא אוֹמֵר לְךָ
הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ וְאֵל תְּרוֹץ דְּבָרֶיךָ וְאֵל תִּמְהַר לְהוֹצִיא דְּבָרֶיךָ מִפִּי. וְאִם
תִּצְטָרֵךְ לְפָרְנֶסָה אֵל תִּשִּׂים לְבָבְךָ רַק לְאוֹתָהּ בְּרָכָה כְּמוֹ לְבַרְכַּת הַשָּׁנִים אוֹ אִם
יֵשׁ לְךָ חוֹלָה אֵל תִּשִּׂים לְבָבְךָ רַק לְבַרְכַּת חוֹלִים מִפְּנֵי שְׁאוּמְרִים עֲלֶיךָ לְמַעַלְהָ
זֶה פְּלוּנֵי סְבוּר שְׂאִינוֹ צָרֶיךָ אֶלֶּא לְזוֹאת לְכָךְ תִּכְוֶן בְּכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׂמוּנָה
עֲשֶׂה בִּירְאֵת ה' לְהִיּוֹת לִפְנֵי בִּירְאָה עַל כָּל הַבְּרָכוֹת. וְאֵל תִּשִּׂים פְּנֵי לְבָבְךָ
רַק לְבִקְשׁוֹת כִּי עָקֵר הַפְּנִיָּה לְבְּרָכוֹת וּלְשִׁבְחָה. שְׂכֹן אָמְרוּ יִכְוֶן בְּכֵלֶם. וְאִם אֵי
אֶפְשֶׁר יִכְוֶן בְּבְרַכַּת אֲבוֹת אוֹ בְּבְרַכַּת הוֹדָאָה שְׂאִם תִּכְוֶן רַק בְּבִקְשׁוֹת אִזּוֹ יִהְיֶה
לְמַעַלְהָ שׁוֹטְנִים שְׁאוּמְרִים אִין רְאוּי לְקַבֵּל תִּפְלָתוֹ שְׁלִכְבוּד הַמָּקוֹם אִינוֹ
חוֹשֵׁשׁ לְבִקְשׁ בְּכִנּוּיָהּ וּבְדַרְךָ תִּחְנוּנִים וְאִין לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ שְׁבַרְצוֹן נִפְשׁוֹ מְכֻוֹן
וְלֹא בְּשִׁבְחָה לְכָךְ טוֹב לְהַתְּפַלֵּל וּלְכַוֵּן בְּשִׁמְחָה וּבְכִבּוּד לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא
תִּדְבֵר עִם אָדָם קֹדֶם שֶׁתַּעֲמֵד בְּתִפְלָה אֶלֶּא אָמַר דְּבָרִים הַמְכַנִּיעִים אֶת הַלֵּב
תִּחְלָה בְּרַחֲמִים וְכִשְׁתִּתְּפַלֵּל תוֹסִיף וְעַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה מַעֲנִינָה לְצָרְכְּךָ כִּי
בְּיוֹתֵר הֵם מְכַנִּיִם אֶת הַלֵּב:

פרשת עקב

עקב יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(יב) וְהָיָה | עֵקֶב תִּשְׂמְעוּן אֶת הַבְּשִׁפְטִים הָאֵלֶּה
וּשְׂמַרְתֶּם וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְשִׁמַּר יְהוָה אֶלְהֵיךָ
לְךָ אֶת-הַבְּרִית וְאֶת-הַזִּוְסָד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע

לְאֲבֹתֶיךָ: ויהי חלף די תקבלון ית דיננא האליו ותטרונו ותעבדונו ותהוון ויטר יי אלקהו לך ית קנמא וית חסדא די קיים לאבקהתו:

רס"י והיה עקב תשמעון. אם המלות הקלות שאלם דש צעקציו תשמעון: ושמר ה' וגו'. ישמור לך הצטחתו:

(יג) וְאֶהְבֶּךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֵּךְ וּבִרְךָ פְּרִי-בִטְנֶךָ וּפְרִי-אֲדָמֹתֶךָ דְלִצְנֶךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ שְׁעָר-אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֵּרֶת צִאֲנֶךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לְאֲבֹתֶיךָ לָתֵת לָךְ: וירחמנך ויברכנך ויסיגנך ויברך ויגדא דמעך ואבא דארעך עבורך וחמרך ומשחך בקרי תוריד ויעדרי ענך על ארעא די קיים לאבקהתו למתו לך:

רס"י שגר אלפיך. ולדי בקרך, שהנקבה משגרת ממעיה: ועשתרת לאנך. מנחם פרש אצירי צסן (תהלים כב, יג) , מבחר הלחן. כמו (בראשית יד, ה) עשתרות קרנים, לשון חזק. ואונקלוס תרגם ועדרי ענך. ורבותינו אמרו למה נקרא שם עשתרות שמעשירות את בעליהן:

(יד) בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל-הָעַמִּים לֹא-יִהְיֶה בָּךְ עֶקֶר וְעַקְרָה וּבְבִהְמֹתֶיךָ: בריך תהי מפל עממנא לא יחי בך עקר ועקרא ובבעירך:

רס"י עקר. שאינו מוליד:

(טו) וְהִסִּיר יְהוָה מִמֶּךָ כָּל-זֹזְלֵי וְכָל-בִּמְדוּוֹי מִצָּרִים הָרָעִים אֲשֶׁר יִדְעֶתָ לֹא יִשְׁיבֻם בָּךְ וְנִתְּנָם בְּכָל-שְׁנָאֶיךָ: ויעדי יי מנך כל מרעיו וכל מכתשי מצרים

בישגא די ידעת לא ישונון בך ויתננון בכל סגאד: (טז) ואכלת את-
כל-העמים אשר יהוה אלהיך נתן לך לא-
תזוז עינך עליהם ולא תעבד את-אלהיהם
כי-מוקש הוא לך: (טז) ותגמר ית כל עממא די יי אלהד זחב לך
לא תחוס עינד עליהון ולא תפלח ית טענתהון ארי לתקלא הוא לך: (יז) כי
תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני
איכה אוכל להורישם: דילמא תימר בלבך סגי אין עממא
האלין מני אכדין אפול לתרכותהון:

רס"י כי תאמר בלבבך. על כרחך לשון דלמא הוא, שמה תאמר בלבבך
מפני שהם רבים לא אוכל להורישם, אל תאמר כן, לא תירא מהם. ולא יתכן
לפרשו באחת משאר לשונות של 'כי', שיפול עליו שוב לא תירא מהם:

נביאים - ישעיה - פרק מט

(יד) ותאמר ציון עזבני יהוה ואדני שכוזני: ואמרת
ציון סליק שכניתה יי מני ויי רחמני:

רס"י ותאמר ציון. היא היתה סצורה שסכחתייה:

(טו) התישכוז אשה עולה מרזום בן-בטנה גם-

אלה תשכוזנה ואנכי לא אשכוזך: האפשר דתתנשי
אתתא ברה מלרחמא על בר מעהא מתיבא פנשתא דישראל ואמרת אם לית
קדמוהי אתנשאה דלמא לא מתנשי לי ית דעבדית עגל דדהב אמר לה נביא אף

אֵלַי אֲתֵנְשֶׁן מִתִּיבָא וְאִמְרָה לָּהּ אִם אֵיִת קִדְמוּהִי אֲתִנְשָׂאָה דְלָמָּא מִתְנַשִּׂי לִי יִת
דְאִמְרִית בְּסִינֵי נַעֲבִיד וְנִקְבֵּל מִיִּתִּיב וְאִמְרָה לָּהּ מִיִּמְרֵי לָּא יִרְחֻקִינָּךְ :

רס"י התשכח אשה עולה . עולל שלה : מרחם בן בטנה . מלרחם על בן
בטנה : גם אלה תשכחנה . אפילו אם אלה תשכחנה אנכי לא אשכחך :

הָן עַל-כַּפִּים זִקְדָּתִיךָ זִוְבוֹתֶיךָ זְגָדֵי תַבְמִיד: (טז)
הָא פְדַעַל יְדִין אֶת צִירָא קִדְמֵי שׁוּרָא לְקַבְּלֵי תְדִירָא :

רס"י על כפיים . על כפי רואה אני כאילו את חקוקה על כפי לראותך
ולזכרך תמיד , ד"א על כפיים מעל ענני כבוד כמו (איוב לב) על כפיים כסה
אור :

מִהָרֹּב בְּנֵיךָ מִהָרְסִיךָ וּמִזִּזְרֵיךָ מִמֶּךָ יֵצְאוּ: (יז)
זִחוּן בְּנֵיכִי חֲרַבְתִּיךָ מִפְּגָרְךָ וּמִחֲרַבְךָ מִנִּיךָ יִגְלוּן :

רס"י מהרו בניך . לשוב :

שְׂאֵי-סָבִיב עֵינֶיךָ וְרֵאֵי כֻלָּם זְקָבְצֹו בָּאוּ-
לָךְ זִי-אֲנִי זָאם-יְהוֹה כִּי כֻלָּם כְּעַדִּי תִלְבַּשְׂו
וְתִקְשְׂרִים כַּכֹּלָה: זְקוּפֵי יְרוּשָׁלַם סְחֹר סְחֹר עֵינְךָ וְחָזָא כָּל בְּנֵי עַם
גְלוּתִיךָ מִתְּכַנְשִׁין וְאֶתְּוּ לְגִוּיךָ קִיָּם אָנָּא אָמַר יְיָ אֲרִי פוֹלְהוֹן לִיךָ פְּלָבוּשׁ דִּיקָר
וְעוֹבְדֵיהוֹן בְּגוּיךָ פְּקִשׁוּט פְּלָתָא : (יט) **כִּי זִזְרֵיךָ וְשׂוֹמְוֹתֶיךָ**
וְאֲרִי הָרְסִתִּיךָ כִּי עֲתָהּ תִצְרִי מִיּוֹשֵׁב וְרִזְזָקוֹ
מִבְּלַעֲיךָ: אֲרִי חֲרַבְתִּיךָ וְצִדִּיּוֹתִיךָ וְאַרְעֵי מִפְּגָרוֹתִיךָ אֲרִי פְעוֹ תִדְחֻקוֹן מִיִּתִּיב
וְיִתְרַחֲקוֹן מִסְּלַעְמָךְ :

רס"י תלרי מיושב . תהי לרה מרוב יושבים שיבאו לחוכך יהי להם המקום

כתובים - תהילים - פרק ז

ז (א) שֶׁגִּיּוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר-שָׁר לַיהוָה עַל-דְּבָרַי-

כֹּשֶׁ בֶן-יְבִיזָי: תַּרְגוּמָא דְאֹדִיתָא לְדָוִד דִּי שִׁבַּח קָדָם יְיָ מְטוּל דִּי אָמַר
שִׁירְתָא עַל תְּבִירָא דְשָׂאוּל בַּר קִישׁ דְּמִין שִׁבְט בְּנֵימִין :

רש"י שגיון לדוד . מנחם אמר שגם זה אחד משמות הזמר ע"ש הכלי וכן פ"י על שגיונות , ורבותינו פירשו ל' משגה שנתודה ונתפלל על השגיון שאמר שירה על מפלתו של שאול כמו שנאמר וידבר דוד לה' וגו' (ש"צ כג) אבל ענין המזמור אינו מוכיח על כך , ואומר אני שאמרו על עסקי ישבי בנוב (שם כא) שצא עליו על עונשו של שאול כמו שפירשו רבותינו שאמר לו הקב"ה על ידך נטרד דואג האדומי על ידך נהרג שאול ובניו כו' (כדאית' בחלק שגיאות שצקש דוד להקב"ה להמסר ביד שונא ולא יכלה זרעו , סא"א) והפך דוד את תפלתו והתפלל שלא יפול ביד אויבו וכן פתרונו משגה שר דוד לה' על שגג לומר להקב"ה למוסרו ביד אויבו על דברי שאול שנהרג על ידו , ד"א על שגיון כנף המעיל אשר כרת לשאול : כוש . מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במעשיו :

ז (ב) יְהוָה אֱלֹהֵי בְּרַךְ זֹזְסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל-רִדְפָי

וְהַצִּילֵנִי: יי אלהי במימרה סברית פרוק יתי מפל רדפי ופצא יתי : (ג) פֶּן-

יִטְרַף כְּאֲרִיָּה נַפְשִׁי פִּרְק וְאִין בִּיזְיָל: דְּלָמָא תַּבַּר הִיד
אַרְיֹתָא נַפְשִׁי יַפְשַׁח וְלִית דִּיפְצִי :

רש"י פורק . ל' פרקו נזמי הזהב (שמות כג) :

(ד) יְהוָה אֱלֹהֵי אִם-עָשִׂיתִי וְאֵת אִם-יֵשׁ-עוֹלָ

בְּכַפִּי: יי אלהי אין עבדית שירתא הדא בכונתא בישא אין אית טלומא בידי :

רש"י **אם עשיתי זאת . מה שמפורט אחריו :**

(ה) אִם-גַּמְלָתִי שׁוֹלְמֵי רַע וְאַזְזַלְתָּה צוֹרְרֵי

רִיקָם: אין פּרעית לבגיל שְלמי ביש ודחקית מעיקי מגן :

רש"י **אם גמלתי שולמי רע . אם גמלתיו כגמולו : ואחלצה כוררי ריקם .**
שיחתי את חלוצתו בכרתי את כנף מעילו אם להשחית ולחללו ולהעמידו
ריקם ובשנאה עשיתי אלל להודיעו שהיה מסור בידי להרגו ולא הרגתיו
ואחלצה ל' הפסטה :

(ו) יִרְדֹּף אֹיִבִּי | נַפְשִׁי וְיֵשֶׁג וְיִרְבֹּס לְאֶרֶץ זָרִים

וְכַבּוּדִי | לְעֵפָר יִשְׁכֵּן סָלָה: ?הי רדף בעל דבבא נפשי ונדבק
ויכבוש לארעא חיי ויקרי לעפרא שרי לעלמין :

משנה תרומות פרק ג

א. התורם קשות ונמצאת מרה, אבטיח ונמצא סרוח, תרומה, ויחזור ויתרום. התורם חבית של יין ונמצאת של חמץ, אם ידוע שהיתה של חמץ עד שלא תרמה, אינה תרומה. אם משתרמה החמיצה, הרי זו תרומה. אם ספק, תרומה, ויחזור ויתרום. הראשונה, אינה מדמעת בפני עצמה, ואין חיבין עליה חמש. וכן השניה :

ברטנורה (6) התורם וכו'. בשוגג איירי ואפילו הכי יחזור ויתרום דהוי קרוב למוזיד משום דהוה ליה [למטעמיה]: ונמצאת של חומץ וכו'. שהתורם מן החומץ על היין אין תרומתו תרומה דיינ וחומץ שני מינים הן: אם ספק. עד שלא תרמה החמיכה או לאחר שתרמה החמיכה: תרומה ויחזור ויתרום. ונתן שתיהן לכהן וכהן נתן לו דמי הראשונה שהיא גדולה מן השניה שהשניה מתמעטת כפי מה שעולה תרומה הראשונה, ולפי שהכהן הוא המוסיף מחזירו ואנן קיימא לן בכל דוכתא המוסיף מחזירו עליו הראיה לפיכך אינו לוקח בלא דמיס אלא הקטנה וריד שיתן לו דמי הגדולה שהיא הראשונה: הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה. אם נפלה לפחות ממאה של חולין אין נעשית מדומע, דשמא אינה תרומה אלא השניה היא תרומה: וכן השניה. אינה מדמעת בפני עצמה שמא הראשונה תרומה ולא השניה: ואין חייבים עליה חומש. זר שאכל הראשונה לצדה או השניה לצדה אינו משלם חומש כדין שאר אוכלי תרומה בשגגה:

ב. נפלה אחת מהן לתוך החליו, אינה מדמעת. נפלה שניה למקום אחר, אינה מדמעת. נפלו שתיהן למקום אחד, מדמעות פקטנה שבשתיהן:

ברטנורה (5) מדמעות כקטנה שבשתיהן. כשיעור השניה שהיא קטנה שבשתיהן ואם יש בחולין מאה כנגד הקטנה אין נעשית מדומע אלא נוטל מן החולין כשיעור אלו השתי תרומות שנפלו בהן ונותנן לכהן והשאר חולין כמו שהיו:

ג. השתפין שתרימו זה אחר זה, רבי עקיבא אומר, תרומת שניהם תרומה. וחכמים אומרים, תרומת הראשון, תרומה. רבי יוסי אומר, אם תרם הראשון בשעור, אין תרומת השני תרומה. ואם לא תרם הראשון בשעור, תרומת השני, תרומה:

ברטנורה (2) תרומת שניהם תרומה. היינו דתרומת כל אחד מהן חליה תרומה וחליה חולין נמצא כשתרמו שניהם מחמשים סאין זה סאה וזה סאה, שלא קדשה תרומה כי אם חלי סאה בשל זה וחלי סאה בשל זה כל אחד כפי חלקו: אם תרם הראשון כשיעור. אחד מחמשים כשיעור שנתנו חכמים תרומתו תרומה. והלכה כרבי יוסי דלפרושי מלתייהו לחכמים קאתי. ואית דמפרשי אם תרם הראשון כשיעור מה שתרם חזירו אחר כך תרומתו תרומה, דחזינן דהוה ניחא ליה להאיך בתראה צמה שתרם הראשון, שהרי היתה לעתו מסכמת עמו כשיעור התרומה. ופירוש ראשון נראה בעיני:

ד. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּשָׁלָא דְּבַר, אָבַל הִרְשָׁה אֶת בֶּן בֵּיתוֹ אוֹ אֶת עֲבָדוֹ אוֹ אֶת שְׁפָחָתוֹ לְתָרוּם, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. בְּטָל, אִם עַד שְׁלָא תָרוּם בְּטָל, אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מְשִׁתְּרָם בְּטָל, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. הַפּוֹעֲלִים, אִין לָהּ רְשׁוּת לְתָרוּם, חוּץ מִן הַדְּרוּכוֹת, שְׁהוּן מְטַמְּאִים אֶת הַגֵּת מִיָּד:

דרטורה (ה) צמה דצרים אמורים. הא דפליג ר' עקיבא לעיל ואמר תרומת שניהם תרומה: בשלא דבר. שלא נטל רשות מחזירו לתרום אלא תרם מדעתו: אבל הרשה. שנתן בעל הבית רשות לתרום, תרומתו תרומה: ביטל. אם לאחר שמינה שליח לתרום ביטל שליחותו, לאחר שהלך השליח מלפניו: חוץ כו'. בעלים עמי הארץ שהשכירו פועלים חזרים, כדי להפריש תרומה בטהרה רשאים לתרום עד שלא יגעו בו הבעלים עמי הארץ ויטמאו את התרומה: מפני שהן מטמאין את הגת. שהבעלים עמי הארץ מיד כשהתחילו הדורכים לדרוך והלכו בגת שתי וערב אינם נזהרים יותר מליגע בגת ומטמאין אותה לפי שהם חושבים שמיד כשהתחילו לדרוך הפרישו החזרים תרומה גדולה, הלכך מפרישים החזרים הדורכים, מן היין, כדי שיעור תרומה הנריכה לכל הגת מיד כשהלכו בה שתי וערב, שאם יבואו הבעלים ויטמאו הגת קודם שיגמרו יש להן יין מזומן להפריש על הכל בטהרה:

ה. הָאוּמֵר תְּרוּמַת הַכְּרִי זֶה בְּתוֹכוֹ, וּמַעֲשֵׂרוֹתָיו בְּתוֹכוֹ, תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר זֶה בְּתוֹכוֹ, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, קָרָא שֵׁם. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים, עַד שְׁיֵאמֵר בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדְרוֹמוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר חֲסִמָּא אוֹמֵר, הָאוּמֵר תְּרוּמַת הַכְּרִי מִמְּנוֹ עָלָיו, קָרָא שֵׁם. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, הָאוּמֵר עֲשׂוֹר מַעֲשֵׂר זֶה עֲשׂוֹי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, קָרָא שֵׁם:

דרטורה (ו) קרא שם. ולריך לתרום ולעשר מתוכו ואינו יכול להפריש עליו ממקום אחר. ואף על גב דרחמנא קרייה לתרומה ראשית ובעינן שיהיו שיריה ניכרים, כיון דאמר בתוכו משמע באמלע הכרי תהא התרומה והא איכא סביביו שהם שיריה ניכרים: עד שיאמר בצפונו או בדדומו. אף על גב דבתוכו משמע באמלעיתו, לא הוי מקום מסוים, והרי הוא כאילו לא אמר כלום עד שיאמר בצפונו או בדדומו. וכן הלכה: תרומת הכרי ממנו עליו קרא שם. ללא בעינן שיריה ניכרים: עישור מעשר זה וכו'. רבי אלעזר בן יעקב פליג אר' שמעון דאמר תרומת מעשר זה בתוך הכרי קרא שם וקאמר דתרומת מעשר זה בתוכו קודם שהופרש המעשר לא קרא שם, אבל לאחר שהופרש המעשר אם אמר תרומת מעשר עליו קרא שם ולית הלכתא כחד מינייהו אלא כחכמים בלבד:

ו. הַמְּקַדִּים תְּרוּמָה לַבְּכוֹרִים, מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְתְרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי

לְרֵאשׁוֹן, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, מֵה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי. שְׁנֵאמַר
(שמות כב) מִלְּאֲתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאָחֵר:

ברטנורה (ו) שְׁנֵאמַר מִלְּאֲתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאָחֵר. הכי קאמר, אף על פי שהוא עובר בלא תעשה, שְׁנֵאמַר מִלְּאֲתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תֵאָחֵר, אף על פי כן מה שעשה עשוי, מִלְּאֲתָךְ אֵלּוּ הַזְכוּרִים שֶׁמִּתְמַלְּאִים בְּזִיכּוֹר, וְדַמְעָךְ זֶה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן נִמְי יֵשׁ בּוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר. לֹא תֵאָחֵר, לֹא תִשָּׂנֵה הַסֵּדֶר:

וּמִנֵּיין שֶׁיִּקְדָּמוּ הַבְּכוּרִים לְתְּרוּמָה, זֶה קְרוּי תְּרוּמָה וְרֵאשִׁית, וְזֶה קְרוּי תְּרוּמָה וְרֵאשִׁית, אֶלָּא יִקְדָּמוּ בְּכוּרִים, שֶׁהֵן בְּכוּרִים לְכֹל. וְתְּרוּמָה לְרֵאשׁוֹן, שֶׁהִיא רֵאשִׁית. וּמַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֵאשִׁית:

ברטנורה (ז) זֶה קְרוּי תְּרוּמָה וְרֵאשִׁית. בְּכוּרִים קְרוּיִן תְּרוּמָה לְאִמֵּר מִן וְתְּרוּמַת יָדָךְ (דברים יב) אֵלּוּ בְּכוּרִים דְּכֵתִיב בְּהוּ (שם כו) וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטּוֹב מִיָּדָךְ, וְקְרוּיִן רֵאשִׁית, רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדַמְתָּךְ (שמות כג). תְּרוּמָה קְרוּי תְּרוּמָה, אֵת מִשְׁמַרְתַּת תְּרוּמוֹתַי (במדבר יח), וְקְרוּי רֵאשִׁית דְּגַנְךָ (דברים יח): בְּכוּרִים שֶׁהֵן בְּכוּרִים לְכֹל. לִשְׁוֹן בְּכוּרִים דְּרִישׁ, לְכַךְ קְרִינְהוּ רַחֲמֵנָהּ בְּכוּרִים. אִי נִמְי מַשׁוֹם דְּכֵתִיב בְּפִרְשַׁת כִּי תִשָּׂא עַד שֶׁלֹּא נִלְטוּ עַל הַתְּרוּמוֹת: שִׁישׁ בּוֹ רֵאשִׁית. דְּבַמַּעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן יֵשׁ בּוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר, וְהַתְּרוּמָה קְרוּי רֵאשִׁית, לְפִיכֵךְ דִּין הוּא שִׁיקָדִים רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי:

ח. הַמִּתְכַּוֵּן לֹאמֵר תְּרוּמָה, וְאֵמַר מַעֲשֶׂר, מַעֲשֶׂר וְאֵמַר תְּרוּמָה, עוֹלָה וְאֵמַר שְׁלָמִים, שְׁלָמִים וְאֵמַר עוֹלָה, שְׁאִינִי נִכְנָס לְבֵית זֶה וְאֵמַר לְזֶה, שְׁאִינִי נִהְיֶה לְזֶה וְאֵמַר לְזֶה, לֹא אֵמַר כְּלוּם, עַד שֶׁיִּהְיוּ פִּיּוּ וְלִבּוֹ שְׁוִין:

ברטנורה (ח) עַד שִׁיֵּהוּ פִּיּוּ וְלִבּוֹ שְׁוִין. דְּכֵתִיב (שם כג) מוֹלֵא סַפְתִּיךָ תִּשְׁמֹר וְכֵתִיב (שמות ז) כֹּל נְדִיב לֵב, הֵא כִּיֵּלֵךְ, בְּעֵינַי גּוֹמֵר בְּלִבּוֹ וּמוֹלֵא בְּשַׁפְתּוֹ:

ט. הַנִּכְרֵי וְהַכּוֹתֵי, תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשֶׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֶׂר, וְהִקְדָּשׁוֹ הִקְדָּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין לְנִכְרֵי כָּרֶם רְבָעִי. וְנִכְכְּמִים אוֹמְרִים, יֵשׁ לוֹ. תְּרוּמַת הַנִּכְרֵי, מִדְּמַעַת, וְחִיבִין עָלֶיהָ חֲמִשׁ. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר:

ברטנורה (ט) הַעֲכוּ"ם וְהַכּוֹתֵי תְּרוּמַתָּן תְּרוּמָה. אִם הִפְרִישׁוּ תְּרוּמָה מִן הַתְּבוּאָה שֶׁלָּהֶן אֲבָל אִם תִּרְס הַעֲכוּ"ם מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל בְּסַלִּיחוֹת אֵין תְּרוּמַתוֹ תְּרוּמָה כַּדְרָשִׁין מ"ב תְּרִימוֹ גַּם אֵתָם (במדבר יח) מֵה אֵתָם בְּנֵי בְרִית אֶף שֶׁלּוֹחֲכֶם בְּנֵי בְרִית: וְחַכְמִים אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ. וְהַלְכָה כַּחכְמִים: תְּרוּמַת הַנִּכְרֵי מִדְּמַעַת. אִם נִפְלָה לְפַחוֹת מִמֵּאָה נַעֲשֶׂה הַכֹּל

מדומע ואסור לזרים: וחייבין עליה חומש. זר שאכלה בשגגה משלם קרן וחומש: ור' שמעון פוטר. מחומש אכל מודה הוא למדמעת, ואין הלכה כר' שמעון:

גמרא ברכות דף נד ע"ב

אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכים להודות: יורדי הים, הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי הים מנלן דכתיב (תהלים קז) לרדי הים באניות וגומר המה ראו מעשי ה'. ואומר: ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות. ואומר: יחוגו וינועו פשפור. ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקתיהם יוציאים. ואומר: יקם סערה לדממה. ואומר וישמחו כי ישתקו. ואומר: יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. הולכי מדברות מנלן, דכתיב: תעו במדבר בשימון דרדך עיר מושב לא מצאו ויצעקו אל ה' וינדרים בדרדך ישרה יודו לה' חסדו. מי שחלה ונתרפא, דכתיב: אוילים מדרדך פשעם ומעולותיהם יתענו כל אכל תתעב נפשם וגוי ויצעקו אל ה' בצר להם וגומר. ישלח דברו וירפאם וגומר. יודו לה' חסדו. מי שהיה חבוש בבית האסורים מנלן דכתיב: ישבי חשד וצלמות פי המרו אמרי אל וגומר. ואומר: ויכנע בעמל לבם וגומר. ואומר: ויצעקו אל ה' בצר להם. ואומר יוציאים מחשד וצלמות וגומר. ואומר: יודו לה' חסדו. מאי מברך אמר רב יהודה: ברוך גומל חסדים טובים. אביי אמר וצריך לאודויי קמי עשרה, דכתיב וירוממוהו בקהל עם וגומר. מר זוטרא אמר ותרין מנייהו רבנן שניאמר ובמושב זקנים יהלויהו. מתקיף לה רב אשי ואימא כולהו רבנן מי כתיב בקהל זקנים בקהל עם, כתיב ואימא בי עשרה שאר עמא ותרי רבנן קשיא. רב יהודה חלש ואתפח עאל לגביה רב חנא בגדתא ורבנן אמרי לה בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא אמר להו פטרותון יתי מלאודויי והא אמר אביי בעי אודויי באפי עשרה דהווי בי עשרה והא איהו לא קא מודה לא צריך, דעני בתרייהו, אמן:

כ"י כריכים להודות. כסיולאין מן הסכנה: וירוממוהו בקהל עם. בסוף פרשת המזמור: ואתפח. נתרפא: בגדתאה. קם עירו בגדת. היא עיר החסובה שבבל משחרב

בבל:

זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"א.

תא חזי מסטרא דהאי שפחה נפקי כמה גרדיני טהירין מקטרגין לקבליהו דישראל ולקטרגא לון. וקדשא בריך הוא עביד להו לישראל נטירו פאבא דבעי לנטרא לברה מן כלא. אמר קדשא בריך הוא לישראל כמה מקטרגין זמינין לקבליכו אשתדלו בפולחני ואנא אהא נטיר לכו לבר. ואתון תהווון זמינין בבתיכון מלגו ונימי בערסיכון ואנא אהא נטיר לכו לבר וסוחרני ערסיכו. ותא חזי בשעתא דאנון זינין בישין קריבין לפתחא דבר נש זקפון רישא ומסתכלן בשמא קדישא דאתחזי לבר דאיהו שדיי דמתעטר בעטרוי שמא דא שליט על כלהו ומיניה דחלין וערקין ולא קרבין לפתחא דבר נש. אמר לה רבי יצחק אי הכי ירשם בר נש שמא דא בפתחא דביתא ולא יתיר אמאי כל פרשתא. אמר לה שפיר הוא דהא שמא דא לא אתעטר אלא באנון אתון כלהו רשימין ברשימא דמלכא וכד אכתב כל פרשתא כדין שמא דא מתעטר בעטרוי ונפיק מלכא בכל חילוי כלהו רשימין ברשימא דמלכא כדין דחלין מניה וערקין מקמה. תא חזי והיה שמא קדישא מתתא לעלא ועל דא שרי אתרשים מלבר לקבלי שמא דא והי"ה מלגו שדיי מלבר למהוי נטיר בר נש מכל סטרין מלגאו ומלבר. אמר רבי אבא כמה חילין קדישין זמינין בההיא שעתא דאנח בר נש מזוזה לתרעה כלהו מכרזי ואמרי (תהלים קיח) זה השער לה' וגו'. זכאה חולקיהון דישראל כדין אשתמודעון ישראל דאנון בני מלכא קדישא דהא כלהו אתרשימו מניה. אתרשימו בגופיהו ברשימא קדישא אתרשימו בלבושיהו בעטופיהו דמצוה. אתרשימו ברישיהו בבתי דתפלי בשמא דמאריהון. אתרשימו בידיהו ברצועי דקדשה. אתרשימו במסאניהו במסאנא דמצוה. אתרשימו לבר בזריעה בחצדא. אתרשימו בבתיהון במזוזה דפתחא בכלא רשימין דאנון בני מלכא עלאה זכאה חולקיהון:

תרגום הזוהר זל ורעה מכל שפחה זו יכאו כמה רוחות חוקרי דין שמתקטרגים פנגד ישראל, וזאים לקטרג עליהם. והקדוש צרוף הוא עשה שמירה לישראל כמו חב הרובה לשומר את בנו מכל מקרה. אמר הקדוש צרוף הוא לישראל, כמה מקטרגים מוכנים פנגדכם, עסקו בעבודתי, ואני אהיה שומר אתכם מבחוץ. אפס תהיו נתונים בצדתיכם מצפנים ותהיו יסנים במטתכם, ואני אהיה שומר עליכם מבחוץ, ומסביב מטותיכם. וזל ורעה, ששעה שאלו מינים הרעים הרצים לפתחו של אדם, נושאים ראשם ומסתכלים בהשם הקדוש הנראה מבחוץ, שהוא שדי, שם הזה שולט על כלם, מפניו יראים ובורחים, ואינם הרצים לפתחו של האדם. אמר ליה רבי יצחק: אם כן, ירשם האדם שם הזה, שדי, צפתח הבית, ולא יותר, למה

כְּרִיכִים כָּל הַפְּרָשָׁה שְׁצִמְזוּזָהּ, אָמַר לוֹ, יִפֶּה הוּא, כִּי עַם הַזֶּה, עָדִי, אֵינִי מְתַעֵפֶר, אֲלֹא בְּאִלוֹ הָאוֹתִיּוֹת כָּלֵם הַרְשָׁוִים צְרָשִׁימַת הַמְּלָךְ, וּכְשֶׁנִּכְתְּבָתָּ כָּל הַפְּרָשָׁה, אִזּוֹ מְתַעֵפֶר עַם הַזֶּה בְּעֵטְרוֹתָיו. וְהַמְּלָךְ, יוֹלֵא כָּכָל לְבָאוֹתָיו, כָּלֵם רְשָׁוִים צְרָשִׁימַת הַמְּלָךְ, שֶׁהִיא הַמְּלָכוּת, אִזּוֹ מִפְּחָדִים מִפְּנֵיו, וּבִזְרוּחֵים מִפְּנֵיו. צֹא וּרְאֵה וְהָיָה, שֶׁל וְהָיָה אִם שָׁמוּעַ, הוּא עַם קְדוֹשׁ, הָיָה, מִמְּטָה לְמַעְלָה. כִּי כְּתוּב תְּחִלָּה ו'ה' וְאַחַר כָּךְ י'ה'. וְעַל כֵּן, נִרְשָׁם הַשֵּׁם עָדִי מִבְּחוּץ כְּנֻגַד הַשֵּׁם הַזֶּה. הַשֵּׁם וְהָיָה מִבְּפְנִימֵי, וְעָדִי מִבְּחוּץ. כִּדִּי שֶׁיְהִי הָאָדָם נִשְׁמָר מִכָּל הַלְּדָדִים מִבְּפְנִימֵי וּמִבְּחוּץ. אָמַר רַבִּי חֲצָא, כְּפֹמָה לְבָאוֹת קְדוֹשִׁים מוֹכְנִים בְּשַׁעַת הַהִיא שֶׁאָדָם מְנִיחַ מְזוּזָה לְפִתְחוֹ. כָּלֵם מְכַרְזִים וְאוֹמְרִים זֶה הַשַּׁעַר לַה' וְגו'. אֲשֶׁרִי חֲלָקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִזּוֹ נִפְרִים יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם צְנִי הַמְּלָךְ הַקְּדוֹשׁ, כִּי כָּלֵם רְשָׁוִים מִמְּנוֹ, רְשָׁוִים בְּגוֹפֵם, בְּרִשָׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁל צְרִית מִיָּלָה. רְשָׁוִים בְּלְבוּשָׁם, בְּעֵטוּף שֶׁל מְאוּהָ. רְשָׁוִים בְּרִאשָׁם בְּצַתִּים שֶׁל הַתְּפִלִּין, שֶׁהֵם עַם שֶׁל חֲדוּנָם. רְשָׁוִים בְּיָדֵיהֶם, בְּרִאוּעוֹת שֶׁל קְדָשָׁה. רְשָׁוִים בְּנַעֲלֵיהֶם בְּנַעַל שֶׁל מְאוּהָ, דֵּהִינוּ בְּקִרְבָּן פֶּסַח שֶׁנֶּאֱמַר נַעֲלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם וּבְחִלְיָהּ. רְשָׁוִים בְּשַׁדָּה בְּזָרִיעָה וּקְרִירָה. רְשָׁוִים בְּצַתִּיהֶם, בְּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ. כָּכָל דָּבָר הֵם רְשָׁוִים שֶׁהֵם צְנִי מְלָךְ הָעֶלְיוֹן, אֲשֶׁרִי חֲלָקָם.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

- א.** מְצוּת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְבָרֵךְ אַחַר אֲכִילַת מְזוּזָה שְׁנֵאָמַר (דברים ח) וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְאֵינִי חַיֵּב מִן הַתּוֹרָה אֲלָא אִם כֵּן שֶׁבַע שְׁנֵאָמַר וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַתָּ. וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים אֲכָל אֶפְלוֹ כְּזִית מְבָרֵךְ אַחֲרָיו. **ב.** וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים לְבָרֵךְ עַל כָּל מֵאֲכָל תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יִהְיֶה מִמְּנוֹ. וְאֶפְלוֹ נִתְּכּוֹן כֵּן לְאָכַל אוֹ לְשִׁתּוֹת כָּל שֶׁהוּא מְבָרֵךְ וְאַחַר כָּךְ יִהְיֶה. וְכֵן אִם הָרִיחַ רִיחַ טוֹב מְבָרֵךְ וְאַחַר כָּךְ יִהְיֶה מִמְּנוֹ. וְכֵן הִנְהִיגָה בְּלֹא בְרָכָה מְעַל. וְכֵן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים לְבָרֵךְ עַל כָּל מָה שֶׁיֵּאָכַל וְכֵן מָה שֶׁיִּשְׁתָּה. וְהוּא שֶׁיִּשְׁתָּה רְבִיעִית וְהוּא שֶׁיֵּאָכַל כְּזִית וּמִטְעָמַת אֵינָה צְרִיכָה בְרָכָה לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ עַד רְבִיעִית: **ג.** וְכֵשֶׁם שֶׁמְבָרְכִין עַל הַהֲנִיגָה כָּךְ מְבָרְכִין עַל כָּל מְצוּהָ וּמְצוּהָ וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה

אותה וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבת והודיה ודרך בקשה כדי לזכר את הבורא תמיד אף על פי שלא נהנה ולא עשה מצוה:

מוסר

ספר חסידים סימן קנט

חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה (משלי ט). אלו שבעה פסוקים שבמקרא שיש בהם חכמה ויראה. ואלו הן: ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. והיה אמונת עתיד חסן ישועת חכמת ודעת יראת ה' היא אוצרו. ראשית חכמה יראת ה' וגו'. הן יראת ה' היא חכמה וגו'. יראת ה' ראשית דעת חכמה ומוסר אילים בזו. תחלת חכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה. יראת ה' מוסר חכמה ולפני כבוד ענוה. הרי שבעה חכמה ויראת ה' בשבעה פסוקים כנגד שבעה דברים שהם רעות לנשמה ומושכים אותה לחטאים שנאמר (שם ט) שש הנה שגא ה' ושבע תועבת נפשו: ראיה, שמיעה, דבור, מעשה ידים והלוח רגלים ושכיבת נשים ולב חורש רעה. ושבעה באדם: עמידת הרגל, כפיית ידים ורגלים ועל ברפים וישיבה ושכיבה על ארבע רוחות על שני צדדים ועל הקדקד ועל הפנים. דבר אחר שבעה אברים: עינים, אזניים, פה להוציא דבור וגרון להכניס מאכל ומשתה. ידים ורגלים וערוה, אלו חצבה עמודיה שבעה. בנתה ביתה שכלם תלויים בבית הלב המנהיג חכמות למנע ולעצר רוחו ביראת ה'. ועל שבע עברות שפתבתי שהלב מנהיגם עליהם כנגדם שבעה פתות מקבלות פני שכינה:

עקב יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(יח) לא תירא מהם זכר תזכר את אשר-עשה יהוה אלהיך לפרעה ולכל-מצרים: לא תדמל מנהון

מדפּר תּדפּר ית די עבד יי אַלְהָד לְפָרַעַה וּלְכָל מִצְרַיִם: (יט) הַמִּסֹּת
הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֵיהֶם וְהָאֹתֹת וְהַמִּנְפֹתִים
וְהַיָּד הַזּוֹזָקָה וְהַיָּרֵעַ הַזְּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצֵאָה
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם כִּן-יַעֲשֶׂה יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם לְכָל-
הָעַמִּים אֲשֶׁר-אַתָּה יֵרָא מִפְּנֵיהֶם: נסיון וברביון די
חזקה עינד ואתיא ומופתיא וידא תקפתא ודרעא מרממא די אפקוד יי אלקוד
פו ועבד יי אלקוד לכל עממא די את דחל מקדמיהון:

רש"י המסות. נסיונות: והאותות. כגון (שמות 7, ג) ויהי לנחש, (שמות 7, ט) והיו
לדם ביצפת: והמופתים. המכות המפלאות: והיד החזקה. זה הדבר: והזרוע
הנטויה. זה החרב של מכת בכורות:

(כ) וְגַם אֶת-הַצִּרְעָה יִשְׁלֹחַ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם בָּם
עַד-אֲבֹד הַזְּשָׁאָרִים וְהַזְּסֻתָּרִים מִפְּנֵיהֶם: ואף ית
ערעיתא יגרי יי אלקוד בהון עד דיבדון דאשתארו ודאטמרו מקדמא:

רש"י הצרעה. מין שרץ העוף, שהיתה זורקת בהם מרה ומסרסתו ומסמחה
את עיניהם בכל מקום שהיו נסתרים שם:

(כא) לֹא תַעֲרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי-יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
בְּקִרְבָּךְ אֵל גָּדוֹל וְנֹרָא: לא תתבר מקדמיהון ארי יי אלקוד
שכנתה פינד אלקה רבא ודחילא:

נביאים - ישעיה - פרק מט

(כ) עֹד יֹאמְרוּ בְּאָזְנֶיךָ בְּנֵי שֹׁכְלֶיךָ צַר-לִי
הַמָּקוֹם גְּשָׁת-לִי וְאַשְׁכָּה: מִפְּעוֹן יִימְרוּן חַד חַד בְּגוֹיֶךָ בְּנֵי עַם
גְּלוּתֶיךָ עַק לִי אֶתְרָא רֹחַ לִי וְאַיְתִיב :

רס"י בני שכוליד . בניס שהיית שכולה מהם : גשה לי . התקרצ לכד אחר
בשזילי ואשבה :

(כא) וְאָמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ מִי יֵלֵד-לִי אֶת-אֱלֹהִים וְאַנִּי
שְׂכוּלָה וְגַלְמוּדָה גְּלָה | וְסוּרָה וְאַלֶּה מִי גִידֵל
הֵן אֲנִי זְשִׁאֲרֵתִי לְבִדִי אֱלֹהִים אֵיפֹה הֵם: (פ) וְתִימְרוּן
בְּלִבְיָד מִן רַבִּי לִי יֵת אֱלִינוּ וְאַנָּה תִּכְלָא וְיַחֲיִדָּא גְלֵינָא וּמְטַלְטְלָא וְאַלִינוּ מִן רַבִּי הָא
אַנָּה אֲשַׁתְּאֲרִית בְּלַחֲוֵי אֱלִינוּ הִיכָא הוּו :

רס"י גלמודה . שולדא בלע"ז : וסורה . מוסרת מכל אדם הכל אומרים
עלי סורו ממנה :

(כב) כָּה-אָמַר אֲדָנָי יְהוִה הַיְזָה אֲשֶׁא אָל-גּוֹיִם
יָדָי וְאָל-עַמִּים אָרִים זָסִי וְהַבִּיאוּ בְּזִיךְ בּוֹזֻצָן
וּבְזוֹתֶיךָ עַל-כִּתְפֶךָ תִּשָּׂאֲנָה: כְּדָנוּן אָמַר יְיָ אֱלֹהִים הָא אֲגִלִּי
בְּעַמְמִיָּא גְבוּרֵתִי וְעַל מַלְכּוּתָא אָרִים נָסִי וְיִיתוּן בְּנָדָּ בְּצִיבִין וּבְנָתָדָּ עַל פְּרוֹן יִתְנַטְלוּ

רס"י ידי . נסי סימן להביא גליות : נסי . פירקא בלע"ז כמו וכנס על
הגבעה (לעיל ז) והוא סימן קיבוץ ונותנין בראשה בגד : בחוץ . אויטיל"א
בלע"ז ודומה לו בעזרא וגם אני חלני נערת (נחמיה ה) :

(כג) וְהָיוּ בְּמִלְכִים אֲמִנִּיקָהּ וְשָׂרוּתֵיהֶם מִיַּנִּיקוֹתֶיהָ
אֲפִים אֶרֶץ יִשְׁתַּזְזוּ לָהּ וְעֵפֶר רֶגְלֶיהָ יִלְוֶכּוּ
וַיִּדְעֶתָ כִּי-אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר לֹא-יִבְשֶׁוּ קָוִי: (ס) וַיְהִיו
מִלְכָּא תוֹרְבִינָהּ וּמִלְכּוֹתֶיהוּן יִשְׁמְשׁוּנִיהָ עַל אֲפִיהוּן וְעַל אֶרְעָא יִשְׁתַּטְחוּן לְמַבְעֵי מַנִּיהָ
וְעֵפֶר רֶגְלָהּ יִלְחַכּוּ וְתִידְעִין אֶרֶץ אֲנָא יִי דְלֹא יִבְהַתּוּן צְדִיקָא דְמַסְבְּרִין לְפּוֹרְקָנִי :

כתובים - תהילים - פרק מד

(כד) עֲוֹרָה | לְבָמָה תִישָׁן | אֲדַנִּי הֲקִיְצָה אֶל-תִּזְזוֹן
לְצִצּוֹן: אֲתַגְבֵּר לָמָּה תְהִי כְגִבֵּר דְמִיךָ יִי אֲתַעַר אֶלְהֲנָא לֹא תִתְנַשִּׁי לְעֵלְמָא :
(כה) לְבָמָה-פְּנִיךָ תִסְתִּיר וְתִשְׁכַּח עֵינָינוּ וְכִלְוִי צִנּוֹ: לָמָּה
שְׁכִינַת יְקֻרָהּ תִסְלַק תִּשְׁלִי סְגוּפָנָא וְדוּחְקָנָא : (כו) כִּי שְׁזָזָה לְעֵפֶר
נִפְשֵׁנוּ דְבִבְקָה לְאֶרֶץ בְּטַנְנָנוּ: אַרוּם שִׁיחָא לְעֵפֶרָא נִפְשָׁנָא דְבִבְקַת
לְאֶרְעִית גּוּבָא מַעֲנִנָּא : (כז) קוּבְמָה עֲזָרְתָה לָנוּ וּפִדְנוּ לְבַמְעַן
זִזְסִדְךָ: קוּם סִיע לָנָא וּפְרוֹק יִתְנָא מְטוּל טוּבְךָ :

רש"י | **ופדנו למען חסדך . אינ לנו באים זכח מעשינו אלא למען חסדך**
עשה :

א. אין דורשין בעריות בשלשה. ולא במעשה בראשית בשנים. ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו. כל המסתכל בארבעה דברים, ראוי לו כאלו לא בא לעולם, מה למעלה, מה למטה, מה לפניו, ומה לאחור. וכל שלא חס על כבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם:

ברטורה (א) אין דורשין בעריות. לשלשה בני אדם כאחד אין דורשין להם סתרי עריות. כגון בתו [מאנוסתו] ללא כתיבא בקרא (בהדיא ואתיא) מדרשא. שמה בזמן שמדבר הרב עם אחד ישאו ויתנו השנים ביניהם. ולא יתנו לבם לשמוע מפי הרב כשדורש בו איסור ויבואו להקל בעריות על ידי שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמתן יותר משאר איסורים שבתורה: ולא במעשה בראשית. במעשה שעת ימי בראשית. אפילו לפני בני אדם וכל שכן לשלשה או יותר דאמר קרא (דברים ז) כי שאל נא לימים ראשונים. יחיד שואל ואין שנים שואלים: ולא במעשה מרכבה. שראה יחזקאל ושראה יסעיה. ורמב"ם פירש במעשה בראשית החכמה הטבעיות ומעשה מרכבה מליאת האל ותארו. והמלאכים והנפש והשכל. ומה יהיה אחר המות. ואין נראה לי שיקרא כל זה מעשה מרכבה. דא"כ חכמת המרכבה הוה ליה למתני. אלא מעשה מרכבה הוא שעל ידי הזכרת שמות של קדושה משתמשים בכתר. ורופין איך משמרות המלאכים במעמדן ואיך היכל לפנים מהיכל כעין הסוכין ברוח הקודש: ביחיד. אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו. אפילו לאדם אחד אין דורשין במרכבה. אלא אם כן היה חכם שאם ימסור לו ראשי פרחים יהיה הוא מבין השאר מדעתו: כל המסתכל בד' דברים. הני דמפרש ואזיל: ראוי לו. יפה וטוב היה לו אם לא בא לעולם: מה למעלה. מראשי החיות: מה למטה. מתחת לארץ: מה לפניו. חוץ למחילת הרקיע במזרח: ומה לאחור. למערב. פירוש אחר מה לפניו קודם שנברא העולם. מה לאחור בסוף העולם לאחרית הימים: כל שלא חס על כבוד קונו. שעובר עבירה בסתר ואמר אין שכינה מלויה כאן ומי רואני ומי יודעני:

ב. יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך, יוסי בן יוחנן אומר לסמוך. יהושע בן פרחיה אומר שלא לסמוך, נתאי הארבל אומר לסמוך. יהודה בן טבאי אומר שלא לסמוך, שמעון בן שטח אומר לסמוך. שמעיה אומר לסמוך, אבטליון אומר שלא לסמוך. הלל ומנחם לא נחלקו. יצא מנחם, נכנס שמאי. שמאי אומר שלא לסמוך, הלל אומר לסמוך. הראשונים היו נשיאים, ושניים להם אבות בית דין:

ברטורה (ב) יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך. ציוס טוב מפני שמסתמש בצעלי

חיים. שזכר כוחו הוא סומך. וזו המחלוקת היה בין הנשיאים ובין אבות בית דין. דור אחר דור: ילא מנחם. לעבודת המלך ופירש מלהיות חברו של הלל. לפיכך לא הודיע מענינו אם נחלק עם הלל בזה אם לאו. ונכנס שמאי במקומו להיות אב בית דין תחתיו. ונחלק על הלל: הראשונים. שהזכרו ראשון בכל זוג היו נשיאים:

ג. בית שמאי אומרים, מביאין שלמים ואין סומכין עליהם, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים, מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם:

ברטורה (ג) מביאים שלמים. שלמי אכילה לפי שיך בהם נורך אכילה להדיוט: ואין סומכים עליהם. אלא סומך עליהן מצד יום ללא בעינן וסומך ושחט תכף לסמיכה שחיטה אבל לא עולת יחיד ואפילו עולת רחיה שהרי יכול להקריבה בשאר ימות הרגל דאמר קרא (במדבר כ"ט) עלרת תהיה לכם. ולא לגבוה: ובית הלל אומרים מביאים שלמי חגיגה ועולות רחיה. דכתיב (דברים י"ו) עלרת לה' כל דלה. אבל נדרים בין עולות בין שלמים דברי הכל קריבין ביום טוב:

ד. עֲצֵרֶת שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּעָרֵב שַׁבָּת, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, יוֹם טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים, אֵין יוֹם טְבוּחַ (אַחֵר הַשַּׁבָּת), וּמוֹדִים שְׁאֵם חָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, שְׁיִוִם טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת, וְאֵין כְּהֵן גְּדוֹל מִתְּלַבֵּשׁ בְּכִלְיוֹ, וּמִתְרִין בְּהֶסֶפֶד וְתַעֲנִית, שְׁלֵא לְקַיִם דְּבָרֵי הָאוֹמְרִין עֲצֵרֶת אַחֵר הַשַּׁבָּת:

ברטורה (ד) יום טובח. שחיטת עולות רחיה של י"ט לאחר השבת שאין קרבים לא בי"ט לא בשבת. ועלרת יש לה תשלומין כל שבעה כפסח וסוכות: וב"ה אומרים אין לה יום טובח. אינה כריכה יום טובח שמותר להקריבו בי"ט וב"ה לטעמייהו דאמרי מביאין שלמים ועולות בי"ט ואשמועינן תנא דאפילו היכא דלא אפשר למיעבד למחר כגון דחל עלרת בע"ש אפי' בהא אמרי ב"ש דאין עולת רחיה קריבה בי"ט ודחו לה עד לאחר השבת: אין כהן גדול מתלבש בכליו. בכלים נאים שלו ביום טובח של עלרת שאחר השבת. כדי שלא יתנאה באותו היום. שיבינו הכל שאין היום י"ט: שלא לקיים דברי האומרים עלרת לאחר שבת. שהיו הלדוקים אומרים לעולם עלרת אחר שבת. מדכתיב (ויקרא כג) וספרתם לכם ממחרת השבת והן אומרים ממחרת שבת בראשית ואם כן לעולם חל עלרת באחד בשבת:

ה. נוטלין לידים לחליו ולמעשר ולתרומה. ולקדש, מטבילין. ולחטאת, אם נטמאו ידיו, נטמא גופו:

צרטורה

(ה) נוטלין ידיס לחולין ולמעשר ולתרומה. חולין ומעשר שני ותרומה. די להם נטילה בכלי. שאין זו אלא רביעית מים: לקדש מטבילין. פי' לאכול שלמים וחטאת ואשם. יש מעלה יתירה. שצריך להטביל את הידים במ' סאה. ואף על פי שאינן אלא סתם ידים. שלא נגעו בטומאה המטמאה את כל הגוף מדאורייתא: ולחטאת. ליגע במי חטאת מים המקודשים באפר פרה אדומה להזות מהם על טמאי מתים. יש מעלה יתירה. שאם נטמאו ידיו באחד מן הדברים המטמאים את הידים. ולא את הגוף כגון ספר. ואוכלין טמאים. ומשקין טמאים וכל טומאות שמדברי סופרים נטמא גם הגוף וכל הגוף צריך טבילה וכל מעלות הללו קזה גבוה מזה מדברי סופרים הם. והאי דנקט להו הכא גבי הלכות חגיגה. לפי שיש בסופן הלכות הרגל. שעמי הארץ חשובים טהורים ברגל. ולא באר ימות השנה. בסוף חומר בקדש:

ו. הטובל לחליו וְהַחֲזִק לְחַלְיוֹ, אָסוּר לְמַעֲשֵׂר. טָבַל לְמַעֲשֵׂר וְהַחֲזִק לְמַעֲשֵׂר, אָסוּר לְתַרוּמָה. טָבַל לְתַרוּמָה, וְהַחֲזִק לְתַרוּמָה, אָסוּר לְקַדֵּשׁ. טָבַל לְקַדֵּשׁ וְהַחֲזִק לְקַדֵּשׁ, אָסוּר לְחַטָּאת. טָבַל לְחַמּוּר, מִתָּר לְקַל. טָבַל וְלֹא הֶחֱזַק, כְּאֵלוֹ לֹא טָבַל:

צרטורה

(ו) הטובל לחולין. והחזק לחולין. ועוד זו מעלה. הטובל לאכול חולין ונתכון לטבול להיות מוחזק טהור לשם חולין: אסור למעשר. אסור לאכול מעשר שני. הנאכל בירוסלים עד שיטבול לשם מעשר. וכן כולם: אסור לחטאת. במים המקודשים באפר פרה: ולא החזקה. לא נתכוין לשם טבילת טהרה. אלא לרחיבה בעלמא: כאילו לא טבל. למעשר וכ"ס לתרומה. ולקדש. אבל טבילה היא לחולין. לחולין לא בעו כונה:

ו. בגדי עם הארץ מדרס לפרושין. בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש. בגדי קדש מדרס לחטאת. יוסף בן יועזר הנה חסיד שבפנהנה, והיתה מטפחתו מדרס לקדש. יוחנן בן גידגודא הנה אוכל על טהרת הקדש כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לחטאת:

צרטורה

(ז) מדרס. אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים. כדכתיב (ויקרא ט"ז) וכל הנגע במשכבה יכבס בגדיו: לפרושים. לאוכלי חוליהם בטהרת חולין: בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה. כאן חסר מעלה אחת. והכי אבעי ליה למתני בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני. בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה, דהיינו לכהנים בתרומתן. וכל הני מעלות מדברי סופרים נינהו שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אלא אלו. ומתוך שהן אלא

אלו כאילו לא שמרום. גזרו צבגדיהם שמה ישבה עליהם אשתו נדה. והרי הן מדרכ
הנדה: היה אוכל על טהרת הקודש. היה אוכל חולין שלו צטהרה. כאילו היה קודש.
שהיה נזהר בהן מכל טומאה המטמא את הקודש: והיה מטפחתו מדרכ לחטאת.
אבל לא לקדש. דקסבר האי תנא חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו. ואין כן
הלכה. דחולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו לכל הדברים. כדאיתא בסוף
מסכת נדה:

גמרא חגיגה דף טז ע"א

כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם. מאי היא. רבי אבא
אמר: זה המסתכל בקשת. רב יוסף אמר: זה העובר עברה בסתר.
מסתכל בקשת דכתיב (יחזקאל א) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום
הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'. רב יוסף אמר: זה
העובר עברה בסתר, כדרבי רבי יצחק דאמר רבי יצחק: כל העובר עברה
בסתר פאלו דוחק רגלי שכינה, שנאמר (ישעיה סו) כה אמר ה' השמים כסאי
והארץ הדם רגלי. איני והאמר רבי אלעא הזקן: אם רואה אדם שיצרו
מתגבר עליו, ילך למקום שאין מפירין אותו, וילבש שחורין ויתעטף
שחורין ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא לא קשיא
הא דמצי כיוף לה ליצרה הא דלא מצי כיוף ליצרה. דרש רבי יהודה בר
נחמני: מתורגמניה דריש לקיש: כל המסתכל בשלשה דברים עיניו
כהות: בקשת ובנשיא ובפנהנים. בקשת דכתיב (יחזקאל א) כמראה דמות
כבוד ה'. בנשיא דכתיב ונתת מהודך עליו. המסתכל בפנהנים בזמן שבית
המקדש קיים. שהיו עומדין על דוכן ומברכין את ישראל בשם המפרש.
דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש: מא דכתיב (מייכה ז) אל
תאמינו ברע אל תבטחו באלוף. אם יאמר לך יצר הרע חטוא והקדוש
ברוך הוא מוחל, אל תאמן, שנאמר אל תאמינו ברע ואין רע אלא יצר
הרע. שנאמר (בראשית ח) כי יצר לב האדם רע. ואין אלוף אלא הקדוש ברוך
הוא שנאמר (ירמיה ג) אלוף נעורי אתה. שמא תאמר מי מעיד בי אבני ביתו
וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו, שנאמר (חבקוק ב) כי אבן מקיר תזעק
וכפיס מעץ יעננה. וחכמים אומרים נשמתו של אדם מעידה בו. שנאמר
(מייכה ז) משוכבת חיקך שמר פתחי פיך. איזו היא דבר משוכבת בחיקו של
אדם. הוי אומר: זו נשמה. רבי זריקא אמר: שני מלאכי השרת המלוין
אותו הן מעידין בו, שנאמר (תהילים צא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל

דְּרָכֶיךָ. וְחֻכְמִים אֹמְרִים אֲבָרְיוֹ שֶׁל אָדָם מְעִידִין בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו מג) וְאַתֶּם עַדִּי נֹאֵם ה' וְאַנִּי אֵל:

רס"י לייטוי. עלה במערבא לא גרסינן לה: כאלו דוחק רגלי השכינה. אומר בלבו אין השכינה כאן וכתוב והארץ הדום רגלי: למקום שאין מכירין אותו. אין דעתו גסה עליו ושמא יקל כח יצרו וגם אם יחטא אין אדם נותן לב לפי שאינו חשוב בעיניהם וכן בלבוס שחורים: דמאי כייף ליה ליצריה. ובוטח על שהוא נחבא בסתר כאילו דוחק הרגלים: היכא דלא מצי כייף ליה ליצריה. טוב לו בזינעה מפרהסיא: ומזכרין את העם בשם המפורש. שהשכינה שורה על קשרי ארבעותיהם: אל תאמינו ברע. האומר לך חטא: ואל תצטחו באלוף. לומר שימחול: וכפיס. חתיכת עץ כמו כפיסין בבבא בתרא (דף טז): אתם עדי. הוא מעיד בעלמו בכל עוונות שאוכיח בפניו:

זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"ב.

אמר רבי אבא כתיב (שם קכא) יי' ישמר צאתך ובוֹאֶךָ מעתה ועד עולם. ישמר צאתך ותנח. אלא ובוֹאֶךָ מאי קא מיירי דהא מאן דעאל לביתה לא מסתפי. אלא האי בר נש דשוי רשימא קדישא לביתה במלין דשמא עלאה האי אתנטיר מכלא. פד נפיק ההוא דמדורה לתרעא דביתה זקוף וקמי רשימא קדישא ועין (ס"א גע"ז) בפתחה פד נפיק בר נש הוא אוזיף לה ונטיר לה פד עיל לביתה הוא אכריז קמה אזדהרו ביקרא דדיוקנא דמלכא קדישא וכל דא בגין ההוא רשימא דשמא קדישא דאתרשים בתרעיה ולא די לה לבר נש דאתנטיר בביתה אלא קדשא בריך הוא נטיר לה פד עיל וכד נפיק דכתיב יי' ישמר צאתך ובוֹאֶךָ מעתה ועד עולם. זכאין אנון ישראל בהאי עלמא ובעלמא דאתי. תא חזי האי רוחא בישא דשארין בין תרעי. וי לה לבר נש דלא ידע לאזדהרא מנה ולא רשים לפתחא דביתה שמא עלאה קדישא דישתפח עמה דהא אית לה תלת מאה ושתין וקמש שמשין בישין מקטרין כל חד משמש יומה וכלהו משתפחי עמה כל יומי שתא ומקטרין בה לעלא ותתא וכלהו משתפחי בה ביממא ובלייליא ביממא לקטרגא לה בלייליא לצערא לה בחלמה. פד נפיק לקטרגא לה פד עאל שוין ידיהו עליה דכתפיה ואמרין לה וי לה לפלגיא בהאי עלמא ובעלמא דאתי בגין קד בעאן בני מהימנותא למהוי רשימין בכלא למהוי רשימין ברשימא דמאריהו לאזדעזעא מניהו כל סטרין זינין בישין למהוי נטירין בהאי עלמא ובעלמא דאתי. זכאין חולקהוון דישראל עליהו כתיב (ישעיהו ט) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'.

אמר רבי אבהו, פתוב, יי ישמר יראתך ובוואך מעתה ועד עולם. שאיל, ישמר יראתך, נכון. אצל ובוואך, מה פרושו, הרי מי שנקנס לבייתו אינו מפחד, שיהיה כריז לשמירה. ומשיב, אלח האדם הזה המשים רושם קדוש לבייתו בדברי שם העליון דהינו המזוזה, הוא משומר מכל. פשוט אל אותו האדם ממדורו לשער הבית, נושא עיניו ורואה הרושם הקדוש, ומעין צפתחו. פשוט אל האדם הוא מלוה אותו ושומר. פנקנס האדם הוא מכריז לפניו, הזהרו בצבד ארת המלך הקדוש. וכל זה הוא, משום אותו הרושם של השם הקדוש שנקרשם צפתחו. ולא די לו לחדם שנסמר צביתו, אלח שפצ"ה שומר אותו פנקנס וכפיואל, שפתוב, יי ישמר יראתך ובוואך מעתה ועד עולם. חשירהם ישראל צעולם הזה וצעולם הבא. בא וראה, הרוח הרע הזה, השורה בין הפתחים, אוי לו לחדם שאינו יודע להזהר ממנו, ואינו רושם פתח ציתו צשם עליון קדוש, דהינו המזוזה, שימאל עמו. פי יש לו, לחותו רוח רע, שס"ה משמשים רעים מקטרגים צשס"ה ימות השנה, כל אחד משמש ציומו, וכלם נמאלים עמו, עם האדם, צכל ימי השנה, ומקטרגים עליו למעלה ולמטה. וכלם נמאלים עמו ציום ובלילה. ציום הם מקטרגים עליו, ובלילה מקערים אותו צחלום. פשוט לקטרג עליו, פשהוא נכנס לבייתו, משמים ידיהם על פתפיו, ואומרים לו, אוי לו לפלוגי שיאל מרשות אדונו. אוי לו לפלוגי צעולם הזה וצעולם הבא. משום זה כריכים צני האמונה להיות רשומים צכל, להיות רשומים צרושם אדונם, דהינו צמאות, שייראו מהם כל כדדי המינים הרעים, ויהיו שמוגים צעולם הזה וצעולם הבא. חשרי חלקם של ישראל, עליהם פתוב, ועמך פלם כדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כל הברכות פלן שלשה מינים ברכות הנגיה וברכות מצות וברפת הודאה שיהו דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכר את הבורא תמיד וליראה ממנו:

ב. וְנִסַּח כָּל הַבְּרָכוֹת עֲזָרָא וּבֵית דִּינֵי תַקְנֵי. וְאִין רָאוּי לְשִׁנוּתָם וְלֹא לְהוֹסִיף עַל אַחַת מֵהֶם וְלֹא לְגַרְעַ מִמֶּנָּה וְכָל הַמְשָׁנָה מִטְּבַע שְׁטַבְעֵי חֲכָמִים בְּבְרָכוֹת. אֵינִי אֶלָּא טוֹעָה וְכָל בְּרָכָה שְׂאִין בָּהּ הַזְכָּרַת הַשֵּׁם וּמַלְכוּת אֵינָה בְּרָכָה אֶלָּא אִם כֵּן הִיְתָה סְמוּכָה לַחֲבֵרְתָּהּ. ג. וְכָל הַבְּרָכוֹת כְּלוּ נֶאֱמָרִין בְּכָל לְשׁוֹן וְהוּא שְׂאִימֵר כְּעִין שְׁתַּקְנֵי חֲכָמִים. וְאִם שָׁנָה אֶת הַמְטָבַע הוֹאִיל וְהַזְכִּיר אֶזְכְּרָה וּמַלְכוּת וְעִנְיָן הַבְּרָכָה אֶפְלוּ בְּלְשׁוֹן חַל יֵצֵא:

מוסר

ספר חסידים סימן קס

אם באת לידי נסיון והתאפקת מלחטוא אל תחזיק טובה לך לומר עמדתי בנסיון שפא באו אבותיך לאותה מדה וכשלא חטאו בקשו מהקדוש ברוך הוא כשיבואו בניו באותה מדה שיתאפקו בהם מחטוא, שנאמר (בראשית כב) אלהים יראה לו השעה לעלה בני ויקרא שם המקום ההוא ה' יראה. שיהו בניו נשחטים על קדוש ה' ונשרפים כיצחק ותברך להקדוש ברוך הוא שיהחזיקך על יצרך, שנתן לך לב לנצח את יצרך הרע שנאמר, (דברי הימים ב' ל"ב) עזבו אלהים לנסותו. עזבו מפלל שבידו הכל לכה בקש מלפניו שנאמר (תהילים פו) יחד לבבי ליראה שמך וכתוב (שם נא) ורוח נכון חדש בקרבי:

עקב יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(כב) וְנִשְׁכַּל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם הָאֵל בּוֹפְנֶיךָ
מֵעַט מֵעַט לֹא תוֹכֵל כִּלְתָם מִהָר פֶּן-תִּרְבֶּה
עֲלֶיךָ זִזִית הַשָּׂדֶה: ויתרך יי אלהך ית עממא האליו מקדמך זער
זער לא תכול לשצי ותהון בפרי ע די למא תסגי עלך חיות ברא:

רס"י פן תרצה עליך חית השדה. והלא אם עושין לנו של מקום אין מתיראין מן החיה, שנאמר (איוב ה, כג) וחית השדה השלמה לך, אלא גלוי היה לפניו שעתידין לחטוא:

(כג) וְנִתְּנָם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָמָּם מִהוֹמָה גְדֹלָה עַד הַשָּׁמַיִם: וַיִּמְסְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ קִדְמָה וַיִּשְׁגְּשְׁנוּ שְׂגִישׁ רַב עַד דִּישְׁתָּצוּן:

רס"י והמס. נקוד קמ"ז כלו, לפי שאין מ"ם אחרונה מן היסוד, והרי הוא כמו והם אותם. אצל (ישעי' כה, כח) והמס גלגל עגלתו, כלו יסוד. לפיכך חזיו קמ"ז וחזיו פת"ת, כשאר פעל של שלש אותיות:

(כד) וְנָתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדְךָ וְהֶאֱבֹדְתָ אֶת-שָׁמַיִם מִתְּנוֹת הַשָּׁמַיִם לֹא-יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הַשָּׁמַיִם אֲתָם: וַיִּמְסַר מַלְכֵיהוֹן בְּיָדְךָ וְנִתְּבַד יָת שְׁמָהוֹן מִתְּחֹת שְׁמַיָּא

לא יתעבד אגש קדמך עד דתשיצי גתהון: (כה) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ לֹא-תִזְמַד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְזֹזֹת לָךְ פֶּן תִּקַּשׁ בּוֹ כִּי תִעַבְתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא:

צלמי טעותהון תוקדון בנורא לא תחמד פספא ודחבא די עליהון ותסב לך דילמא תתקל בה ארי מרחקא דיג אלקהו הוא: (כו) וְלֹא-תָבִיא תִעֲבָה אֶל-בֵּיתְךָ וְהֵייתָ זָרָם כַּמֶּהוּ שֶׁקֶץ | תִּשְׁקָצוּן וְתִעֵב | תִּתְעַבְּבוּ כִּי-

זָרָם הוּא: (פ) וְלֹא תַעַל דְּמַרְחָק לְבֵיתְךָ וְתִהִי חֲרָמָא כְּנֹתָה שְׁקָצָא תִשְׁקָצֶנָה וְרַחֲקָא תִרְחַקְנָה אַרְי חֲרָמָה הוּא:

נביאים - ישעיה - פרק מט

(כד) הִיִּקְחוּ מִגְבוּרַת מַלְכוּתוֹ וְאִם-שָׁבִי צְדִיק

יִמְלֹט׃ (ס) הִתְנַסִּיב מִגְבָּרָא עָדִי וְאִם דְּשָׁבוּ זָכָאִין יִשְׁתַּזְיֵב תּוֹ אֲמַרְת יְרוּשָׁלַם
הָאֲפֹשֶׁר דִּיתְנַסִּיב מַעֲשׂוֹ רְשִׁיעֵינָא דְאָמִיר עָלָה עַל חֲרָבָא תַחֲי עֲדָהּ דְעָדִי מִנִּי וְאִם
שָׁבִיא דְשָׁבָא יִשְׁמַעְעָל דְאָמִיר עָלֶיהָ דְצְדִיקָא הוּא יִשְׁתַּזְיֵב :

רס"י היוקח מגבור מלכות . כסבורים אתם שאי אפשר לקחת מעט
מלכות שביו של יעקב הלדיק :

(כה) כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה גַּם-שָׁבִי גְבוּרַת יִקְחוּ

וּמִלְכוּתוֹ עָרִיץ יִמְלֹט וְאֶת-יְרִיבֵךְ אֲנֹכִי אָרִיב

וְאֶת-בְּנֵיךְ אֲנֹכִי אוֹשִׁיעַ׃ אָרִי כְדָנוּ אָמַר יי אף דְשָׁבוּ גְבָרִין אֲתִיב
וְדַעְדוּ תִקְיִפִין אֲשִׁיזִיב וְיֵת פּוֹרְעָנוּתֵיךְ אֲנָא אֲתַפְרַע וְיֵת בְּנֵיךְ אֲנָא אֲפָרוֹק :

רס"י ואת יריבך . ועם מריבך אני אריב :

(כו) וְהֶאֱכַלְתִּי אֶת-מוֹזְנֵיךְ אֶת-בְּשָׂרָם וְכַעֲסִיס

דָּבָם יִשְׁכַּרוּן וַיִּדְעוּ כָל-בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְהוָה

מוֹשִׁיעֶךָ וְגֹאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב׃ (ס) וְאֲתוּ יֵת בְּסַר דְחַוּוּ מוֹנֵן

לֵיךְ מִיכַל לְכָל עוֹפָא דְשָׁמַיָא וּכְמָא דְמַתְרָנוּן מְחַמְר מְרוּיֵת כֵּן חוֹת בְּרָא מִדְמַחוּן
תַתְרֵוּ וַיִּדְעוּ כָל בְּסָרָא אָרִי אֲנָא יי פְרָקִיךְ וּמְשֻׁבִיךְ תִקְיִפָא דְיַעֲקֹב :

רס"י והאכלתי את מוניך . הבצליי לחית השדה את בשרם , מוניך ל' אל

תונו (ויקרא כה) אונאת דברים המקנתרי' אותך בגידופיהם : וכעסיס . מתק

יון : דמס ישכרון . כן ישכרו מדמס אותם הרגילים לשתות דס ומי הם חלו
עוף השמים כן ת"י :

נ (א) כה | אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יְהוָה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אֲמֹכֶם
אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיתָ אוּ בִי מִזֹּשֵׁי אֲשֶׁר-מִכְרַתִּי
אֶתְכֶם לֹהֵן הֵן בְּעוֹנֹתֵיכֶם לְמִכְרֹתֶם וּבְפִשְׁעֵיכֶם

שְׁלַחְתָּה אֲמֹכֶם: כְּדָנָן אָמַר יי אִידָא הִיא אַגְרַת פִּטוּרִין דִּיהֶבִית
לְכַנְשֵׁתְכוֹן אָרִי אֶתְרַחֶקֶת אוּ מִן גְּבַר דְּלִיה חוּבָה קְדָמִי דְּזַבְּנִית יִתְכוֹן לָהּ הָא
בְּחוּבֵיכוֹן אֲזַדְּבַנְתוֹן וּבְמַרְדֵּיכוֹן אֶתְרַחֶקֶת כְּנִשְׁתְּכוֹן : (ב) בַּדְּוֵעַ בְּאַתִּי

וְאִין אִישׁ קָרָאתִי וְאִין עוֹנֵה הֶקְצוֹר קָצְרָה יָדִי
מִפְּלוֹת וְאִם-אִין-בִּי כֹזֵן לְהַצִּיל הֵן בְּגַעְרַתִּי
אֲזַרְיֵב לָם אֲשֵׁים זְהָרוֹת מִדְּבָר תִּבְאֵשׁ דְּלַתָּתֶם

מִאִין מֵיִם וְדַתְמוֹת בְּצַמָּא: מָא דִּין שְׁלִיחַת נְבִיִי וְלֹא תְבוּ אֶתְנַבִּיאוּ
וְלֹא קְבִילוּ הָאֶתְקַפְּדָא אֶתְקַפְּדַת גְּבוּרַתִּי מִלְּמַפְרָק וְאִם לִית קְדָמִי חֵיל לְשִׁיזְבָּא הָא
בְּמִזְוִפִּיתִי אַחְרִיב יִמָּא אֲשׁוּי נַחְרִין מִדְּבָרָא יִסְרוֹן נוּגִיחוֹן מְבַלִּי מָא וַיְמוֹתוֹן
בְּצַחוּתָא :

רש"י מדוע צאתי . להתקרב אליכם ואין איש מי מכם פונה חלי :

כתובים - תהילים - פרק עד

כג) אֶל-תִּשְׁכַּח קוֹל צְרִיף שְׁאוֹן קְבִיף עֲלֶיהָ

תְּבִיִד: לֹא תִתְנַשֵּׂי קַל מְעִיקָד אֶתְרַגוּשָׁא דְקִימִין לְקַבְלָד דְּסַלְקָא תְּדִירָא :

עה (א) לַמְנַצֵּחַ אֶל-תְּשׁוּבָת מוֹמָר לְאַסֵּף שִׁיר:
לְשַׁחַת בְּזִמּוֹן דִּי אֲמַר דּוּד לָא תַחֲבַל עִמָּךְ תּוּשַׁבְתָּא עַל יְדוּי דְאַסֵּף שִׁירָא :

רש"י אל תשחת . את ישראל :

(ב) הוֹדִינוּ לָךְ | אֱלֹהִים הוֹדִינוּ וְקָרוֹב שְׁמֶךָ
סִפְרוּ נְפֻלֹתֶיךָ: אִיִּי אִיִּי לָךְ ?? אִיִּי וְקָרִיב שְׁמֶךָ אֲשַׁתְּעִיו פְּרִישׁוֹתֶךָ :

רש"י הודינו לך אלהים . על הטובה הודינו אף על הרעה וקרוב צפינו
שמך תמיד : ספרו . דורותינו נפלאותיך תמיד :

(ג) כִּי אֶקְוֶה מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֹּט: אָרוֹם אִידַע
זְמַנָּא אֲנָא תְרִיצֵן אֲדוּן :

רש"י כי אקח מועד . כשיש לנו יום טוב אין אנו עסוקים בנבול פה וקלות
ראש : אני מישרים אשפוט . אנו נותנים אל לבנו להללך ולשבחך מעין
המאורע ליום :

(ד) נְמוּגִים אֶרֶץ וְכָל-יְשֻׁבֵיהָ אֲנֹכִי תַכְּנֵתִי
עֲמוּדֵיהָ סִלָּה: מִתְמַסְסִין דְגְרִי אֶרְעָא וְכָל יִתְבָּהָ אֲנָא אֶתְקִינִית
עמוּדָהָ לְעֶלְמִין :

רש"י נמוגים ארץ וכל יושביה וגו' . ביום מתן תורה כשהיו נמוגים הארץ
וכל יושביה מתנאי שהתנית עם מעשה בראשית אם לא יקבלו וכו' תחזרו
לתוהו וזבו : תכנתי עמודיה . כשאמרתי נעשה וגשמע :

א. אַרוֹסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבֵם, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה, שְׁנֵאֲמַר אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה, פָּרַט לְאַרוֹסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבֵם. אֶלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מְמִזֵּרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, וּבֵת יִשְׂרָאֵל לְמִמְזֵר וּלְנִתִּין, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה:

ברטורה (ה) ארוסה ושומרת יבם. ארוסה שקנא לה ארוס ושומרת יבם שקנא לה יבם: לא שותות. דמעטינהו קרא: ולא נוטלות כתובה. שהיא גרמה לאסור עלמה עליו, שנסתרה אחר קינוי, דמקינוי ואיסור לא אמעיט, דכתיב (במדבר ה) דבר אל בני ישראל כו', לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי: תחת אישה. ביושבת תחתיו הכתוב מדבר: נתינה. מן הגבעונים. ואסורים לזכא בקהל: לא שותות. לזכא נאמרה פרשה אלכא ברואיה לקיימה, דכתיב (ספ) כי תשטה אשתו, ברואיה לאישות הכתוב מדבר, פרט לאלמנה לכהן גדול וכו': ולא נוטלות כתובה. ורע"ג דשאר אלמנות לכהן גדול גובין כתובתן כדאמרינן בכתובות [ק: וכן ביבמות פד.] זו אינן לה כתובה, שסתירתה גרמה לה:

ב. וְאֵלוּ לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה. הָאוֹמֶרֶת טְמֵאָה אֲנִי, וְשָׂבָאוּ לָהּ יַעֲדִים שֶׁהִיא טְמֵאָה, וְהָאוֹמֶרֶת אֲנִי שׁוֹתָה. וְשָׂבַעְלָה אֵינּוּ רוֹצֵה לְהַשְׁקוֹתָהּ. וְשָׂבַעְלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ, נוֹטְלַת כְּתָבָתָהּ וְלֹא שׁוֹתָה. מִתּוֹ בְּעֲלִיָּהּ עַד שֶׁלֹּא שָׁתוּ, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, נוֹטְלוֹת כְּתָבָה וְלֹא שׁוֹתוֹת. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה:

ברטורה (ב) אמר בעלה איני משקה ושבעלה זכא עליה דרך. שהוא גורם לה שלא תשתה, נוטלת כתובתה: מתו בעליהו. של כל סוטות הראויות לשתות, ולא הספיקו להשקותן עד שמתו: בית שמאי אומרים נוטלות כתובה. דשטר העומד לגבות כגבוי דמי: ולא שותות. דכתיב (ספ) והביא האיש את אשתו: וז"ה אומרים לא שותות ולא נוטלות כתובתן. כלומר מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובתן, דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי:

ג. מְעַבְּרַת חֲבֵרוֹ וּמִיִּנְקַת חֲבֵרוֹ לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, יָכוֹל הוּא לְהַפְרִישָׁה וּלְהַחֲזִירָה לְאַחַר זְמַן. אֵילוּנִית וְזִקְנָה וְשִׂאִינָה רְאוּיָה לֵילֵד, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתָבָה. רַבִּי אֶלְיעָזָר אוֹמֵר, יָכוֹל הוּא לְשֹׂא אִשָּׁה אַחֲרַת וּלְפָרוֹת

וְלִרְבוֹת הַיְמָנָה. וּשְׂאֵר כָּל הַנְּשִׁים, או שׁוֹתוֹת או לֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה:

ברטורה (ג) מעוברת חזירו. שמת או גרסה והניחה מעוברת או מניקה. ואסרוה חכמים לינשא עד שיהיה הולד בן שתי שנים. והלך זה ונשאה קודם הזמן, וקינא לה ונסתרה: לא שותה. שהרי אינה ראויה לקיימה, דס"ל לר"מ הנושא מעוברת חזירו או מינתקת חזירו יוליא ולא יחזיר עולמית. ואין הלכה כרבי מאיר: יכול הוא להפרישה. עד כ"ד חדשים: ולהחזירה. הלכך ראויה לאישות קרינא בה: איילונית. דוכרניתא דלא ילדה: ושאינה ראויה לילד. שסתתה כוס עיקרין. ואסור לקיימן למי שאין לו בנים: רבי אליעזר אומר יכול הוא לישא אשה אחרת. ויהיה מותר לקיים את זאת, הלכך ראויה לאישות היא. ואין הלכה כר' אליעזר:

ד. אִשָּׁת פֶּהוּן שׁוֹתָה וּמִתְתָּרַת לְבַעְלָהּ. אִשָּׁת סָרִיס שׁוֹתָה. עַל יְדֵי כָּל הַעֲרִיּוֹת מְקַנְאִין, חוּץ מִן הַקָּטָן, וּמִמֵּי שְׂאִינוֹ אִישׁ:

ברטורה (ה) אשת כהן שותה ומותרת לבעלה. אם נמלאת נקיה. דמהו דתימא הואיל ואשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ניהוש לה שמא נאנסה ולכך לא דקוה המים, קמ"ל: אשת סריס שותה. דלא תימא מזלעדי אישך אמר רחמנא, והאי לאו בר הכי הוא, קמ"ל: על ידי כל העריות מקנאים. אם קינא לה מאזיה או מאחיה ומאחד מכל עריות, ונסתרה, הוי קינוי ונאסרת עליו ושותה. דלא תימא נטמאה נטמאה ב' פעמים, אחד לבעל ואחד לבעל, היכא דמתסרא עליה בהאי זנות, לאפוקי הא דאסירא עליה וקיימא אימא לא קא משמע לן: חוץ מן הקטן. פחות מבן ט' שנים ויום אחד, שאין ביאתו ביאה, כך פירש הרמב"ם. ולי נראה קטן פחות מבן י"ג שנה ויום א' ולא הביא סימנים, דכתיב (במדבר ה) ושכב איש אותה, איש ולא קטן: וממי שאינו איש. למעוטי בהמה:

ה. וְאֵלוֹ שְׂבִיית דִּין מְקַנְאִין לָהּ, מִי שֶׁנִּתְחַרַּשׁ בְּעֻלָּה אוֹ נְשִׁתְטָה, או שְׁהִיָּה חָבוּשׁ בְּבֵית הָאִסוּרִין. לֹא לְהִשְׁקוֹתָהּ אֶמְרוּ, אֶלָּא לְפִסְלָהּ מִכְּתֻבָּתָהּ. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אֶף לְהִשְׁקוֹתָהּ. לְכַשְׂיֵצֵא בְּעֻלָּה מִבֵּית הָאִסוּרִין

ברטורה (ו) ואלו שב"ד מקנאין להם. אם רואין אותן שמתנהגות צפריכות: ולא להשקותה אמרו. דהא בעינן והביא האיש את אשתו, וליכא. ובעלה נמי לכשיבא אינו יכול להשקותה בקינוי זה, דבעינן וקינא והביא. ור"י לא בעי וקינא והביא. ואין הלכה כר"י. וסומא אינו משקה את אשתו, שנאמר (סג) מעיני אישה. וממה שנאמר (סד) אשה תחת אישה, למדנו שכל המונע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשקות אם היה אותו הדבר באשה, לפיכך אם היתה היא סומא אינה שותה. ואם היתה חגרת

אינה שותה, שנאמר (ספ) והעמיד אותה הכהן. וכן אם היתה גדמת, שנאמר (ספ) ונתן על כפיה. או אלמנת, דזעינן ואמרה האשה. וכן אם היה הצעל חגר או גדם או אלם אינו מוקה מדכתיב חשה תחת חשה כדאמרן:

גמרא סוטה דף כה ע"א

איבעיא להו בעל שמחל על קינויו קינויו מחול. או אינו מחול. מי אמרינן בקינוי דבעל תלא רחמנא ובעל הא מחיל לה לקינויו או דילמא פיון דקני לה מעיקרא לא מצי מחיל לה. תא שמע ואלו שבית דין מקנין להן מי שנתחרש בעלה או נשתטה או שהיה חבוש בבית האסורים ואי אמרת בעל שמחל על קינויו קינויו מחול. עבדינן מידי דאתי בעל מחיל לה. סתמא דמלתא אדם מסכים על דעת בית דין. תא שמע ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבוא עליה בדרך. ואי אמרת בעל שמחל על קינויו קינויו מחול לחליה לקינויה וליבעול. מאי שנא תלמידי חכמים דגמירי דאי בעי למיבעל אמרי לה: אחלה לקינויך ובעלה. תא שמע דאמר רבי יאשיה: שלשה דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים: בעל שמחל על קינויו קינויו מחול. וזקן ממרא שרצו בית דין למחל לו מוחלין לו. וכן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחל לו מוחלין לו. וכשבאתי אצל חברי שבדרום על שנים הודו לי ועל זקן ממרא לא הודו לי שלא ירבו מחלוקות בישראל. שמע מינה בעל שמחל על קינויו קינויו מחול שמע מינה. פליגי בה רב אחא ורביןא חד אמר קודם סתיירה מחול, לאחר אינו מחול. וחד אמר לאחר סתיירה נמי מחול ומסתברא כמאן דאמר אינו מחול ממאי מדקא מהדרי רבנן לרבי יוסי דתנא רבי יוסי אומר: בעלה נאמן עליה מקל וחמר. ומה נדה שהיא בכרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו, לא כל שכן. אמרו לו: לא אם אמרת בנדה שכן יש לו היתר תאמר בסוטה שאין לה היתר ואי אמרת לאחר סתיירה מחול משפחת לה דיש לה היתר דאי בעי מחיל לה לקינויה ובעיל, אלא שמע מינה לאחר סתיירה אינו מחול שמע מינה:

רש"י שמחל על קינויו. והסתא ס"ד לקצעי בין שמחל קודם סתיירה ובין שמחל לאחר סתיירה: עבדינן מידי דאתי בעל ומחיל. ואיכא זילותא דזי דינא: סתמא דמילתא אדם מסכים וכו'. וסמכינן אסתם דעתא דאיניש ומקנינן לה ואי אתי ומחיל מחול: מאי שנא תלמידי חכמי. תירוצא היא וה"ק לעולם מחיל ומ"ס דזעינן ת"ח דגמירי דאסורה ליה בדלא מחיל קינויו ואי אתי למיבעל אמרין ליה

אחל לקינויך: סח לי זעירא. שהיה מאנשי ירושלים: זקן ממרא. שהמרה על צ"ד
של לשכת הגזית ומיתתו בחנק: שהיא בללו. אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה
שנסתרה:

זוהר ואתחנן דף רס"ו ע"א.

אמר רבי אבא מאי דכתיב (ירמיה ב) אתי עזבו מקור מים חיים לחצב להם
בארות וגו'. אותי עזבו דא הוא מאן דמשקר באת רשימא קדישא. וכמה
משקר בה דעיל לה ברשותא אחרא כמה דאת אמר (מלאכי ב) ובעל בת אל
נכר דאקרו (ירמיה ב) בורות נשברים דהא עמין עובדי עבודה זרה אקרו
בורות נשברים. מקור מים חיים דא רשותא קדישא מהימנותא קדישא
ואקרי באר מבועי דמין צלילן נפקין ונזלין מנה כמה דאת אמר (שיר ד)
ונוזלים מן לבנון. (משלי ה) ונוזלים מתוך בארד וכתיב (שיר ד) מעין גנים באר
מים חיים. סטרא אחרא אקרי בורות נשברים. אשר לא יכילו המים (ס"א
מהו אלא ההוא וכו') תא חזי נהרא דנגיד ונפיק אשקי, לכל גנתא (ס"א ורוי לכל
גנתא) ורוי לכל אתר כמה דאוקימנא עד דמלי (נ"א דמטי) לההוא אתר בגנתא
דאקרי באר מים חיים. ומתמן אתזנו עלאין ותתאין (נ"א עלמין תתאין) כמה
דאת אמר (בראשית ב) ומשם יפרד. וכל אנון סטרין דסטר שמאלא לא
משתקין מההוא נביעו דמין נביעין בגין דאנון מסטרא דשאר עמין.
ואקרו בורות נשברים. ומאן דמשקר בשמא (נ"א פרשימא) קדישא בההוא
סטרא אתדבק בבורות נשברים. אשר לא יכילו המים ולא עילי לתמן.
וההוא דזכי לנטרא לה זכי לאתשקיא מההוא נביעו דנחלא (כעלמא דין)
בעלמא דאתי וזכי דאתמלי ההוא באר עלאה לנגדא ברקאן לעלא ותתא
זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי על דא כתיב (ישעיה נח) והיית כגן
רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. וי למאן דמשקר ברשימא קדישא
דהא משקר בשמא עלאה. ולא עוד אלא דגרים להאי באר דלא אתברכא
וקרינו עליה (דברים כב) כי, הוציא שם רע על בתולת ישראל. בתולת ישראל
דיקא. ואוקמה רבי שמעון באתריה מאן דשוי תסקופי מלין על אנתתה
קדמיתא ואפיק עלה שום ביש כמה דאפיק לעלא דכתיב כי הוציא שם
רע על בתולת ישראל סתם. ואזלא הא פי הא דאמר רבי חיא אמר רבי
יוסי בתולה ירתא שבע ברכות דאתברכא בשבע בגין דבתולת ישראל
ירתא שבע ברכאן ועל דא אקרי בת שבע. ואנתתא אחרא מאן ברקאן
דילה ברכתא דבעז ורות, כמה דאת אמר (רות ד) ויאמרו כל העם אשר
בשער והזקנים עדים יתן יי את וגו' דנדאי בתולה בשבע אתברכא ולא
אתתא אחרא ברזא דא:

אָמַר רַבִּי חֲזַח, מַה שְּׁפָתוֹב, אֲוֹתִי עֲזָבוּ מִקּוֹר מֵיָם חַיִּים לְחַלּוֹב
 לָהֶם צָרוֹת וְגו'. אֲוֹתִי עֲזָבוּ. זֶה הוּא שְׁמַשְׁקַר צָרוֹת רוּשָׁם הַקְדוּשָׁ וּבְמַה
 מְשַׁקֵּר צוּ. הֵינּוּ שְׁמַמְכְּנִיסוּ צְרָסוֹת אַחֵר. כְּדַכְתִּיב, וּבְעַל צַת אֵל נִכְר, שְׁנִקְרָאִים
 צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים. כִּי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה נִקְרָאִים צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים. וְשָׁל
 יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא הַמַּלְכוּת, נִקְרָאת, צָאֵר מִקּוֹר מֵיָם חַיִּים. זֶהוּ רְשׁוֹת הַקְדוּשָׁ
 שֶׁל הָאֱמוּנָה הַקְדוּשָׁה, שְׁהִיא הַמַּלְכוּת וְנִקְרָאת צָאֵר מִצּוֹעִים שְׁמִים לְלוֹלִים
 יוֹלְאִים וְנוֹזְלִים מִמֶּנָּה כְּדַכְתִּיב, וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. וְכֵן, וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ צָאֵר
 וְכַתוּב, מַעֲיֵן גְּנִים צָאֵר מֵיָם חַיִּים. הַסְּטֵרָא אַחֲרָא נִקְרָא "צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים
 אֲשֶׁר לֹא יִכִּילוּ הַמַּיִם". צָא וּדְרָא, נֶהַר הַנְּמִשָּׁה וְיוֹלְא, שְׁהוּא יְסוּד, מְשַׁקֵּה
 לְכָל הַגּוֹן, שְׁהוּא מַלְכוּת, וּמְרוּה לְכָל מְקוּם וּמְקוּם, כְּמוֹ שְׁהַעֲמַדְנוּ, עַד
 שְׁמַמְלָא לְאוֹתוֹ מְקוּם שֶׁל הַגּוֹן הַנִּקְרָא צָאֵר מֵיָם חַיִּים שְׁהוּא יְסוּד הַמַּלְכוּת,
 שְׁמַשְׁם נְזוּנִים הָעֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּדַכְתִּיב וּמַשְׁם יִפְרַד וְגו'. וְכָל אֵלּוּ
 הַכְדָּדִים שֶׁל כָּד שְׁמַל, אֵינֶם נְשַׁקִּים, מֵאוֹתוֹ מִצּוֹעַ מֵיָם נוֹבְעִים, מַשְׁם
 שְׁהֵם מַלְד שְׁאֵר הָעַמִּים, וְנִקְרָאִים צוֹרוֹת נְשַׁצְרִים. וּמִי שְׁמַשְׁקַר צְרוּשָׁם
 הַקְדוּשָׁ כְּכַד הֵהוּא, מִתְדַצֵּק צְבוֹרוֹת נְשַׁצְרִים אֲשֶׁר לֹא יִכִּילוּ הַמַּיִם, שְׁאֵינֶם
 נִכְנָסִים שָׁם. וְאוֹתוֹ שְׁזָכָה לְשִׁמְרוֹ זוֹכָה לְהַשְׁקוֹת מֵאוֹתוֹ מִצּוֹעַ הַנַּחַל, צְעוּלָם
 הַצָּא. וְזוֹכָה שְׁתַּמְלָא הַצָּאֵר הֵהוּא הָעֲלִיוֹנָה שְׁתַּמְשַׁכְנָה צְרוּת לְמַעְלָה
 וּלְמַטָּה. אֲשֶׁרִיו צְעוּלָם הָאֵה וּצְעוּלָם הַצָּא. עַל זֶה כְּתוּב, וְהָיִיתָ כְּגוֹן רוּה
 וּכְמוֹלָא מֵיָם אֲשֶׁר לֹא יִכְזָבוּ מִיַּמּוֹ. אוּי לְמִי שְׁמַשְׁקַר צְרוּשָׁם הַקְדוּשָׁ, כִּי
 מְשַׁקֵּר צֵשֶׁם הָעֲלִיוֹן, וְלֹא עוֹד אֵלּוּ שְׁגוֹרִים לְאוֹתָהּ הַצָּאֵר, שְׁהִיא מַלְכוּת,
 שֶׁלֹּא תַתְצַרְדָּה, וְהוֹרְאִים עֲלִיו, כִּי הוֹלִיא שֶׁם רַע עַל צְתוּלַת יִשְׂרָאֵל. צְתוּלַת
 יִשְׂרָאֵל הוּא צְדוּקָא, דְּהֵינּוּ הַמַּלְכוּת שְׁנִקְרָאת צְתוּלַת יִשְׂרָאֵל. צְסוּד שְׁחוּזְרַת
 תְּמִיד לְהָיוֹת צְתוּלָה. וְהַעֲמִיד רַבִּי שְׁמַעוֹן צְמִקוּמוֹ, שְׁמִי שְׁמַשְׁם עֲלִילַת
 דְּצְרִים עַל אֲשַׁתוֹ הַרְאִשׁוֹנָה וּמוֹלִיא עֲלִיָּה שֶׁם רַע, הוּא דוּמָה כְּמוֹ שְׁמוֹלִיא
 שֶׁם רַע לְמַעְלָה, צְמַלְכוּת, שְׁכַתוּב, כִּי הוֹלִיא שֶׁם רַע עַל צְתוּלַת יִשְׂרָאֵל,
 סָתָם. שְׁרוּמִז עַל הַמַּלְכוּת. וְזֶה הוּלְךָ עַל דְּרָךְ שְׁאֲמַר רַבִּי חַיָּא, צֵשֶׁם רַבִּי
 יוֹסִי, שְׁצְתוּלָה יוֹרְשַׁת שְׁצַע צְרוּת, כִּי מִתְצַרְכַת צְשַׁצַע סְפִירוֹת, מַשְׁם
 שְׁצְתוּלַת יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא הַמַּלְכוּת, יוֹרְשַׁת שְׁצַע צְרוּת שְׁהוּא סוּד שְׁצַע
 סְפִירוֹת, וְעַל כֵּן נִקְרָאת צַת שְׁצַע. שׂוֹאֵל, וְאַשָּׁה אַחֲרַת, דְּהֵינּוּ אֲשָׁה אֲלִמְנָה
 אוּ גְרוּשָׁה, שְׁנִשְׁאֵת לְאִישׁ, מֵאִין הֵן הַצְּרוּת שְׁלָה. וּמַשִּׁיב, מִן הַצְּרוּת שֶׁל
 צְעוּ וְרוֹת. כְּדַכְתִּיב, וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר צְשַׁעַר וְהַזְּקִנִים עֲדִים יִתָּן ה' אֵת
 וְגו'. כֵּן וְדַחֵי רַק צְתוּלָה מִתְצַרְכַת צְשַׁצַע צְרוּת, וְאִין אֲשָׁה אַחֲרַת צְסוּד

הלכה

פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כל הברכות כגון צריך שישמיע לאזנו מה שהוא אומר ואם לא השמיע

לאזנו יצא בין שהוציא בשפתיו בין שברך בלבו: **ב.** כל הברכות כגון לא יפסיק בין הברכה ובין הדבר שמברכין עליו בדברים אחרים ואם הפסיק צריך לחזור ולברך שנית. ואם הפסיק בדברים שהן מענין דברים שמברכין עליו אינו צריך לברך שנית. כיצד כגון שברך על הפת וקדם שיאכל אמר הביאו מלח, הביאו תבשיל, תנו לפלוני לאכל, תנו מאכל לבהמה וכיוצא

באלו אינו צריך לברך שנית וכל כיוצא בזה: **ג.** כל הברכות כגון מתר לטמא לברך אותו בין שהיה טמא טמאה שהוא יכול לעלות ממנה בו ביום. ואסור למברך לברך כשהוא ערם עד שיכסה ערותו במה דברים אמורים. באיש, אבל באשה יושבת ופניה טוחות בקרקע ומברכת:

מוסר

ספר חסידים סימן קסא

אם עמדת בנסיון גדול אל תאמן בעצמך עד יום מותך לומר: הואיל ולא חטאתי בזה הגדול לא אחטא יותר. לפי שאין יצר הרע של היום שווה לשל מחר, לפיכך אפלו באותו דבר שמא למחר לא תוכל לסבל. שהרי דוד לא חטא באביגיל וחטא בבית שבע. דוד לא חטא ברודפו שרצה להרגו ולא שלח ידו במשיח ה' ולא נתן רשות לאבישי לשלח יד בו ולבסוף חטא באוריה שהיה מבקש טובתו. שאם תאמר אוכל להאמין כי הואיל ונצלת מעברה גדולה הרי אתה תופש עצמך צדיק מן העליונים ולא עוד יותר מפי שברא אותך אתה מחזיק אותך וחקמתך, שנאמר (איוב ד) הן בקדושו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה. הקדוש ברוך הוא שהוא יודע מה עתיד להיות אינו מאמין במלאכיו ובקדושו. ואם תאמר שמחשבותיך מתחלפים מטובה

לְרַעָה, כָּל שֶׁכֶן שְׁלֵא תִאֱמֹן וְכֵן הוּא אֹמֵר (משלי כח) אֲשֶׁרִי אָדָם מִפֶּחַד תִּמְיֵד,
שְׁלֵא יִחְטָא לְמַד לְבָד מְלֵא דַעַת לְדַעַת יִרְאֵת ה' וְכִתִּיב (תהילים קיט) טוֹב טַעַם
וְדַעַת לְמַדְנִי:

עקב יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

ח (א) כָּל-הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם
תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְבִמְעַן תִּזְוִיֶן וּרְבִיתֶם וּבֵאתֶם
וּיְרִשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעַ יְהוָה
לְאֲבֹתֵיכֶם: כָּל תִּפְקֹדְתָא דִּי אֲנָא מִפְקֹדֵךְ יוֹמָא דִּין תִּטְרוּן לְמַעַבְדַּ בְּדִיל
דְתִיחוּן וְתִסְגִּוּן וְתִיתוּן וְתִירְתוּן יְת אַרְעָא דִּי קִיִּים יֵי לְאַבְהֶתְכוּן:

רשׁׁי כל המצוה. כפשוטו. ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כה, לז) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם, והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגמרה וגמרה ישראל, נקראת על שם:

ב) וַיִּזְכְּרֶתְךָ אֶת-כָּל-הַדְּרָךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה
אֶל-הַיָּרְדֵּן זֶה אֲרֵבְעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְבִמְעַן עֲנֹתְךָ
לְנִסְתֹתְךָ לְדַעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְךָ הִתְשַׁמֵּר
(מִצְוֹתוֹ) אִם-לֹא: וְתִדְפֵר יְת כָּל אֲרָחָא דִּי דִבְרָךְ יֵי אֶלְהָךְ
דְּנִן אַרְבְּעִין שָׁנִין בְּמִדְבָּרָא בְּדִיל לְעֲנִיּוּתְךָ לְנִסְיּוּתְךָ לְמַדַּע יְת דִּי בְּלִבְךָ הִתְטַר
פְּקוּדוֹהִי אִם לֹא:

**וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעֵבְךָ וַיִּאֲכַלְךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-
יָדַעְתָּ וְלֹא יָדַעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא
עַל-הַקְּלוֹזִים לְבַדּוֹ יִזְוֶיֶה הָאָדָם כִּי עַל-כָּל-**

מוֹצֵא פִי-יְהוָה יִזְוֶיֶה הָאָדָם: וענינו ואכפנו ואוכלנו ות מנא
די לא ידעת ולא ידעוון אבותיך בדיל לאודעותך ארי לא על לחמא בלחודוהי
מתקנים אנשא ארי על כל אפקות מימרא דיי יתקנים אנשא: (ד) **שְׂמַלְתְּךָ**
לֹא בִלְתָהּ מִעֲלֶיךָ וְרַגְלְךָ לֹא בַצֵּקָה יָזָה
אֲרַבְעִים שָׁנָה: פסותך לא אבליאת מנא ומסנא לא יחפו דנו ארבעין
שנין:

שמלתך לא בלתה. ענני כבוד היו שפיים בכסותם ומגהלים אותם כמין
כלים מגוהלים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם, כלבוש
הזה של חומט שגדל עמו: לא בצקה. לא נפחה בצקה, כדרך הולכי יחף
שרגליהם נפוחות:

**וַיִּדְעֶתָ עִם-לְבַבְךָ כִּי פֹאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-
בְּנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרָךָ: וְתַדַּע עִם לִבְךָ אֲרִי פֶמָא דִּי מְאַלְף**
גְּבָרָא יָת בְּרַח יי אלקה מאלף לך: (ו) וְשִׁבְרֵתָ אֶת-מוֹצוֹת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְלַכְתָּ בְּדַרְכָּיו וּלְיִרְאָה אֹתוֹ: ותטר ות
פקודיא דיי אלקה למחא בארמו דתקנו קדמוהי ולמדחל יתה:

נביאים - ישעיה - פרק נ

(ג) אֶלְבֵיֶשׁ שָׁמַיִם קְדָרוֹת וְשֶׁקֶ אֲשֵׁיִם כְּסוֹתָם:

(פ) אֶכְסִי שְׁמַיָא כְּדַבְּקָבְלָא וְכִסְקָא אֲשׁוּי כְּסוֹתְהוֹן : (ד) אֲדַעֲנִי יְהוָה נִתְּנָן

לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים כְּדַעַת לְעוֹת אֶת-יַעֲקֹב דְּבַר

יַעֲרִיר | בְּבִקָּר בְּבִקָּר יַעֲרִיר לִי אֲזִין לְשִׁמְעֵ

כְּלַמוֹדִים: ?? אֱלֹהִים יְהִי לִי לְשׁוֹן דְּמַלְפִין לְהוֹדְעָא אֶלְפָא לְצַדִּיקָא דְמַשְׁלָהוֹן

לְפַתְנָמִי אֲוִרִיתָא חוֹכְמָא בְּכוּן בְּצַפֵּר בְּצַפֵּר מְקַדִּין לְשַׁלְחָא נְבִיאֹוּהִי מְאִים יִתְפַתְחוּן
אֲוִדְנִי חִיבָא וְיִקְבְּלוּן אֲוִלְפֹן :

רש"י נתן לי לשון למודים . ישעיה היה אומר ה' שלחני ונתן לי לשון הראוי

ללמד כדי לדעת לעות את העיפים ואמאים לשמוע את דברי הקב"ה דבר :

לעות . מנחם חזרו במחלוקת עת לעשות לה' (תהלים קיט) לקבוע להם עתים

: יעיר לי און . מעורר את אזני ברוח קדשו : לשמוע כלמודים . במשפט

הלימודים האמת והנכחה :

(ה) אֲדַעֲנִי יְהוָה פִּתְחוּ-לִי אֲזִין וְאֶנְכִי לֹא מַרִיתִי

אֲזוֹר לֹא נְסוּגְתִי: ?? אֱלֹהִים שְׁלַחְנִי לְאֶתְנַבְּאָה וְאֶנָּא לֹא סְרִיבִית

לְאֶחוּרָא לֹא אֶסְתַּחֲרִית :

רש"י פתח לי און . והשמיעני את מי אשלח (לעיל ו) שלחתי את עמוס

והיו קורין אותו פסילום שלחתי את מיכה וכו' כדאיתא בפסיקתא דנחמו

נחמו : ואנכי לא מריתי . מליכך בשליחותו ולא נסוגותי אחר אלל ואומר

הנני שלחני (זס) :

(ו) אֲוִל נִתְּתִי לְמוֹכִים וְלִזְזִי לְבוֹרְטִים פְּנִי לֹא

הִסְתַּחֲרִיתִי בְּכֻלְמוֹת וְרִקָּ: גְּבִי יְהִיבִית לְמַחוּ וְלִיסְתִי לְמַרְטוֹן אֶפִי

לֹא טַמְרִית מֵאֶתְפָּנְעוּ וְרוֹק :

רש"י גוי נתתי למכיס . הוא אומר לי ישעיה בני סרצנים הם בני טרחנים
הם על מנת שלא תכעס עליהם אמרתי לו על מנת כן :

(ו) **וְאֵדָעִי יְהוָה יַעֲזֹר-לִי עַל-כֵּן לֹא זָכַלְמֹתִי
עַל-כֵּן שְׂמֹתִי פָנָי כַּזֹּכֵלְמוֹיֵשׁ וְאֵדָע כִּי-לֹא**

אֲבוֹשׁ: וְיִי אֱלֹהִים סָעִיד לִי עַל כֵּן לֹא אֶתְכַנְעֵית עַל כֵּן שְׂוִיתִי אִפִּי תַקִּיפִין
כְּטִינָרָא וְיִדְעָנָא אֲרִי לֹא אֶתְבַּהֲתִית :

רש"י וה' אלהים יעזר לי . אם יקומו עלי :

(ח) **קָרוֹב בַּמִּצְדִּיקִי בְּמִי-יִרְיֵב אֶתִּי זַעֲמֹדָה יוֹזֵד**

בְּמִי-בַעַל בּוֹשֶׁפֶטִי יִגְשׁ אֵלָי: קָרִיבָא זְכוּתִי מִן יָדִין עִמִּי נְקוּם
כְּחֵדָא מִן בְּעִיל דִּינִי יִתְקָרִיב לְוֹתִי :

רש"י קרוב מלדיקי . הקצ"ה קרוב לי לזכותי צדן :

כתובים - תהילים - פרק צד

(ז) **וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה-יְהוָה וְלֹא-יִבִּין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב:**

וַאֲמָרוּ לֹא יִחְמִי יְהוָה וְלֹא יִתְבַּיֵּן אֱלֹהֵא דְנִיעֻקֵּב : (ח) **בֵּינָנוּ בַעֲרִים בָּעֵם**

וְכִסְיֵלִים בּוֹתֵי תַשְׁכִּילוּ: אֶתְבוּנְנוּ דְשִׁטְוִן בְּעֵמָא וְכִסְיֵלָא אִימָתִי
תַשְׁכִּילוֹן :

רש"י זינוו זוערים זעס . קלת שוטום שזעולס :

(ט) הַנֹּטֵעַ אֵינֶן הֵלֵא יִשְׁמַע אִם-יֵצֵר עֵינַי הֵלֵא

יב"ט: האָפּשֶׁר די נַצִּיב אונדנאָ הֵלֵא שְׁמִיעַ אולפֿנא אין אָפּשֶׁר די בָּרָא עֵינַי וְלֹא אִסְתַּכַּל בְּאוֹרֵי תֵא :

רש"י הנוטע אזן . שמא הקב"ה שנטע אוזן לא ישמע זעקת עמו ועניו :

(י) הַיִּסָּר גּוֹיִם הֵלֵא יוֹכִיזוּ הַמְּלֻכֹּת אֲדָם דַּעַת:

האָפּשֶׁר דִּיהב אורִיתא לַעֲמִיָּה וְכֹד ? חוביון הֵלֵא יתנפֿחון הֵלֵא ?? אליף לַאֲדָם קִדְמֵי מִנְדָּעָא :

רש"י הלא יוכיח . ייסר אתכם על כך :

(יא) יִהְיֶה יָדַע מִזִּשְׁבוֹת אֲדָם כִּי-הֵבִיחַ הַבַּל:

קִדְם ?? דִּיעֹן מַחֲשֶׁבֶת בְּנֵי נְשָׂא אַרום הנון לְמָא :

רש"י ה' יודע . מחשבותיכם שאתם סבורין להתגאות בזר המלוכה ותדעו

כי הכל הם :

(יב) אֲשֶׁרִי | הַגִּבֹּר אֲשֶׁר-תִּיִסְרֵנוּ לֵאלֹהֵי וּבַתּוֹרֵתְךָ

תַּלְמִידֵינוּ: טב לגבֿרא די תכסֿנגייה זֵה וּמִן אוֹרִיתְךָ תֵאלֿפֿנייה :

רש"י אשרי הגבר . אשריהם הצדיקי' המעוני' תחת ידיכם ובלצל שיהו

עוסקין בתורה ובמלות :

משנה שבועות פרק ב

א. ידיעות הטמאה שתיים שהן ארבע. נטמא וידע ונעלמה ממנו הטמאה וזכור את הקדש, נעלם ממנו הקדש וזכור את הטמאה, נעלמו ממנו זה וזה, ואכל את הקדש ולא ידע ומשאכל ידע, הרי זה בעולה ויורד. נטמא וידע ונעלמה ממנו טמאה וזכור את המקדש, נעלם ממנו מקדש וזכור את הטמאה, נעלמו ממנו זה וזה ונכנס למקדש ולא ידע ומשיצא ידע, הרי זה בעולה ויורד:

ברטנורה (ה) ידיעות הטומאה. נטמא וידע שנטמא בשעת הטומאה או אחרי כן: נעלמה ממנו טומאה. ועל ידי אותו העלם אכל קדש הרי א' ונכנס למקדש הרי ב'. דכתיב ונעלם ממנו והוא טמא. משמע שנתעלמה ממנו טומאה. ולפי שאינו חייב עליה אלא א"כ ידע בתחלה שנטמא. ואחר כך נעלמה ממנו משום הכי קרי ליה ידיעות: נעלם ממנו הקדש. או המקדש ואכל קדש או נכנס למקדש. וזכור לטומאה. הרי שתיים אחרות ללא כתיבי: נעלמו ממנו זה וזה. אינו ממנין הידיעות אלא הא המשמע לן דאף על גב דבשעת אכילת קדש. או כניסת מקדש. אינו זכור לא לטומאה. ולא לקדש. חייב קרבן עולה ויורד:

ב. אחד הנכנס לעזרה ואחד הנכנס לתוספת העזרה, שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ובאורים ותמים ובסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ובשיר. ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהם, וכל ישראל אחריהם. הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת. וכל שלא נעשה בכל אלו, הנכנס לשם אין חיבין עליה:

ברטנורה (ו) א' הנכנס לעזרה. ראשונה: וא' הנכנס לתוספת. שהוסיפו עליה אחרי כן: שאין מוסיפין וכו'. לפיכך היא קדושה כראשונה: אלא במלך. לאמר קרא (שמות כה) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו. קרא יתירא הוא למדרש לדורות. ובימי משה הוא מלך ונביא. ואחיו כהן גדול והיו שם אורים ותומים ושבעים זקנים אף לדורות כן: ובשתי תודות. בשני לחמי תודה. והיו נושאים אותן בהקף סביב עד סוף הגבול שמקדשים. ושם אוכלים האחת ושורפים השניה. ועל פי נביא נאכלת וע"פ נביא נשרפת והיינו לתנן הפנימית נאכלת. והחיצונה נשרפת. ומנחמיה בן חכליה גמר. דכתיב ביה (נחמיה יב) ואעמידה שתי תודות גדולות: ובשיר. השיר שהיו אומרים ארוממך ה' כי דליתני (תהלים ב) ובית שני אף על פי שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים הקדושה שקדש שלמה הבית כראשונה

הדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. ועבודה דנחמיה בן חכליה לזכר בעלמא הוה:

ג. נְטִמָּא בְּעִזָּרָה וְנִעְלָמָה מִמְּנוּ טִמְאַה, וְזָכוּר אֶת הַמְּקֻדָּשׁ, נִעְלָם מִמְּנוּ מְקֻדָּשׁ וְזָכוּר הַטִּמְאַה, נִעְלָם מִמְּנוּ זֶה וְזֶה וְהַשְׁתַּחֲוָה, אוֹ שְׁשָׂהָ בְּכַדֵּי הַשְׁתַּחֲוָּא, בָּא לוֹ בְּאַרְכָּה, חֵיב. בְּקִצְרָה, פְּטוּר. זֶה הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁבַמְקֻדָּשׁ שְׂאִין חֵיבִין עָלֶיהָ:

דרטורה (ג) נטמא בעזרה. וידע שנטמא והשתחוה בהעלם זה כלפי פנים. אף על פי שלא שיה או השתחוה כלפי חוץ: והוא דשהה כדי השתחוה. ושעור השתחויה הוא כדי שיקרא אדם פסוק זה בישוב ויכרעו אפים ארכה על הרלפה וישתחוו להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו והוא פסוק (בדברי הימים ב' ז'): או שבא לו בארכה. שיאל לו דרך ארכה. שיש קצרה ממנו לכאת ואפילו לא שיה תחלה חייב: ובקצרה פטור. היכא ללא השתחוה ולא שיה. ויאל לו דרך קצרה פטור: זו היא מצות עשה שבמקדש. דיך כאן וישלחו מן המחנה כל טמא: שאין חייבין עליה. ב"ד פר העלם דבר שאם שגגו וטעו בהוראה זו. והורו לו שיאל בארכה אין מביאין על שגגת הוראה זו פר העלם דבר של דבר:

ד. וְאִיזוֹ הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁבַנְדָּה שְׁחֵיבִין עָלֶיהָ, הִיָּה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאִמְרָה לוֹ נְטִמְאֵתִי וּפְרַשׁ מִיָּד, חֵיב, מִפְּנֵי שְׂיִצִּיאוֹתוֹ הַנָּאָה לוֹ כְּבִיאוֹתוֹ:

דרטורה (ד) ואיזו היא מצות עשה שבנדדה. שדומה לזו שבמקדש. שאירע לו הטומאה. משבא בהיתר לידי כניסה. אם שגגו בית דין בהוראה זו חייבים עליה פר העלם דבר: היה משמש עם הטורה. שנכנס בהיתר ואמרה לו נטמאתי עכשיו ופירש מיד בקושי האבר חייב אלא יעמוד בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קושי וזהו העשה שבנדדה:

ה. רַבִּי אֶלְיָעָזָר אֹמֵר, (ויקרא ה) הַשָּׂרֵץ וְנִעְלָם מִמְּנוּ, עַל הָעֵלִם שָׂרֵץ חֵיב, וְאִינוּ חֵיב עַל הָעֵלִם מְקֻדָּשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, וְנִעְלָם מִמְּנוּ וְהוּא טִמָּא, עַל הָעֵלִם טִמְאַה חֵיב, וְאִינוּ חֵיב עַל הָעֵלִם מְקֻדָּשׁ. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר, וְנִעְלָם וְנִעְלָם שְׂתֵי פְעָמִים, לְחֵיב עַל הָעֵלִם טִמְאַה וְעַל הָעֵלִם מְקֻדָּשׁ:

דרטורה (ה) רא"א השרץ ונעלם. דאמר קרא (ויקרא ה) או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו. וקרא יתירא הוא. דהא לעיל כתוב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא. ושרץ בכלל דבר טמא הוא אלא ללמדך שאם ידע שנטמא ודאי ואינו יודע אם בשרץ אם

בנבלה אינו חייב קרבן אם אכל הקדש עד שתהיה לו ידיעה בתחלה אם בשרץ נטמא או בנבלה נטמא ור"ע סבר דכיון דידע ודאי שנטמא אף על גב דללא אתזכירא ליה הטומאה שנטמא אם בשרץ או בנבלה חייב. ותרווייהו פטרי על העלם מקדש: ור"י ישמעאל מחייב. והלכה כר"י:

גמרא שבועות דף טו ע"ב

ובשיר. תנו רבנן: שיר של תודה בכנורות ובצלצלים על כל פנה ופנה ועל כל אבן גדולה שבירושלים אומר (תהילים ל) ארוממך ה' כי דליתני וגומר. ושיר של פגעים, ויש אומרים שיר של נגעים מאן דאמר דנגעים דכתיב (שם צא) ונגע לא יקרב באהלה. ומאן דאמר דפגעים דכתיב (שם) לפל מצדד אלה. ואומר (שם) ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן. עד: כי אפה ה' מחסי עליון שמת מעונד וחוזר ואומר (שם) מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו ה' מה רבו צרי. עד: לה' הישועה על עמך ברכתך סלה. רבי יהושע בן לוי אמר להו להני קראי וגאני היכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי: אסור להתרפאות בדברי תורה להגן שאני ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה אי דאיכא מכה אסור ותו לא והתנן הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא. הא אתמר עלה. אמר רבי יוחנן ברוקק שנו, לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה. בית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן וכולי. למימרא דבית דין קמי תודה אזלי. והכתיב (נחמיה יב) וילך אחריהם הושעיה ורבי שרי יהודה הכי קאמר בית דין מהלכין ושתי תודות מהלכות ובית דין אחריהם. כיצד מהלכות. רבי חייא ורבי שמעון ברבי: חד אמר: זו כנגד זו. וחד אמר זו אחר זו. מאן דאמר זו כנגד זו הפנימית הך דמקרבא לחומה מאן דאמר זו אחר זו הפנימית הך דמקרבא לבית דין. תנן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת בשלמא למאן דאמר זו אחר זו אמטו להכי פנימית נאכלת משום דאתיא חיצונה קמה וקדשה לה אלא למאן דאמר זו כנגד זו תרווייהו בהדי הדדי קא מיקדשי ולטעמיה: למאן דאמר זו אחר זו חדא מי מיקדשה את כל שלא נעשית בכל אלו תנן ואפלו למאן דאמר באחת מכל אלו הגי תרווייהו חדא מצוה היא אלא אמר רבי יוחנן: על פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת:

כ"י ת"ר שיר של תודה. היו אומרים שם בכנורות וכו' ומהו שיר של תודה מזמור לתודה (תהלים ק): ארוממך ה' וגו'. הוא מזמור שיר חנוכה הבית לכך אומר אותו: ושיר של פגעים. יושב בסתר עליון ולפי שאמרו משה בהקמת משכן דכתיב

(שמות לט) ויצרך אותם משה ומה בירכן יהי רצון שתשרה שכינה צמעשה ידיכם ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו והכי איתא בתורת כהנים והוא מאחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למשה עד סוף מזמור לתודה: פגעים. מזיקין שפוגעין בצני אדם להזיק: ואומר ה' מה רבו ראי. לפי שאמר צו רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה שהיו מתלוצצים בשרי יהודה וצנימין כשהיו בני ישראל בני הגולה בונין את החומה שנא' (נחמיה ג) מה היהודים האומללים עושים וגומר היחיו את האבנים מערמות העפר והמה פרופות ואומר (ס) גם וגו' אם יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם: להני קראי. שיר של פגעים: וגני. כשהוא הולך לישון בלילה: דאיכא מכה. ולוחש עלה מקראות של תורה להתרפאות ומקשינן ואי איכא מכה אסור הוא דקאמר בה רבי יהושע בן לוי ותו לא: אין לו חלק. הלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים וגומר (שמות טו): צרוקה שנו. צרוקה ואחר כך לוחש: שאין מזכירין שם שמים וכו'. והכא קאמר כי אני ה' רופאך: זו כנגד זו. שני כהנים נושאין אותן זה אלל זה: הך דמקרבא לחומה. שיהא פנימית ממולעת בין העם לחומה: הך דמקרבא לבית דין. ההולכת אחרונה: וקדשה לה. ראשונה קידש את המקום וכשנכנסה אחרונה לשם לא נפסלה ביואלא שלא עברה במקום חול אלל במקום מקודש: כי הדדי נינהו. שתיהן מקדשות יחד או שתיהן יאכלו או שתיהן ישרפו: חדא מי מקדשה. את המקום הא אנו תנו כל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה אלמא כולהו בעינן: אפילו למאן דאמר. לקמן דכל אלו דמתני' אחת מכולן קאמר או מלך או כהן גדול או נביא או סנהדרין או שתי תודות הני שתי תודות מיהא תרוייהו בעינן לתרוייהו חדא מילתא היא: על פי נביא. חגי זכריה ומלכאי היו שם ועל פיהם צרוח הקודש עשו ואין טעם בדבר:

זוהר ואתחנן דף רס"ז ע"א

יומא חד הוה חלש רבי יוסי. עאל לגביה רבי אבא ורבי יהודה ורבי יצחק חמו לה דהוה נפיל על אנפוי ונאים יתבו. פד אתער חמו לה לאנפוי דחייבין. אמר לה רבי אבא מלה חדתא חמיתא אמר לה ודאי דהשתא סלקא נפשאי וחקמית יקרא מאנון דמסרו גרמיהו על קדושא דמאריהון דהו עאלין בתליסר נהרי דאפרסמונא דכיא. וקדשא בריד הוא משתעשע בהו וחקמין מה דלא יתבו לי רשותא למימר ושאילנא לון אמיןא האי יקרא דמאן הוא אמרו לי מאנון דרחימו למאריהון בההוא עלמא וממה

דְּחִמִית נִפְשָׁאֵי וְלִבָּאֵי אֲתִנְהִיר וְעַל דָּא אֲנִפְּאֵי חִיכִין. אָמַר לֵה רַבִּי אֲבָא זָפָא חוּלְקִין אֲבַל אוֹרִיתָא אֲסִהִיד בְּהוּ דְכִתִּיב (ישעיה כד) עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹקִים זּוּלְתָּהּ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לוֹ. אָמַר לֵה רַבִּי יְהוּדָה הָא שְׂאִילוֹ חֲבָרִיא דָּא דְכִתִּיב יַעֲשֶׂה תַעֲשֶׂה מִבְּעֵי לֵה. אָמַר לֵה הָא אֲתִמַּר אֲבַל רָזָא דְמַלְהָ הִינוּ דְכִתִּיב (תהלים כז) לְחַזוֹת בְּנַעַם יִי וְלִבְקַר בְּהִיכְלוֹ וְאוֹקְמוּהָ. נַעַם יִי הֵהוּא דְאֲתִיָּא מֵעֲתִיקָא קְדִישָׁא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁתְּעֵשַׁע בֵּה דְהָא הֵהוּא נַעַם מֵעֲתִיקָא נִפְקָא. וְלִבְקַר בְּהִיכְלוֹ בְּהִיכְלָא עֲלָאָה עַל כָּלָא אוֹף הָקָא עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹקִים זּוּלְתָּהּ יַעֲשֶׂה מָאן הֵהוּא עֲתִיקָא סְתִימָא דְכָלָא דְהָא בֵּה תִלְיָא. אָמַר לֵה וְדָאֵי הִכִּי הוּא. זָפָא חוּלְקִיהוּן דְאֲנוּן דְרַחֲמִימוּתָא דְמֵאֲרִיָּהוּן מִתְדַבְּקוּן בְּהוּ לְאֵלִין לִית שְׁעוּרָא לְחוּלְקִיהוּן בְּהֵהוּא עֲלִמָא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק כְּמָה מְדוּרִין עַל מְדוּרִין אִית לְהוּ לְצַדִּיקָא בְּהֵהוּא עֲלִמָא וּמְדוּרָא עֲלָאָה דְכָלָא אֲנוּן דְרַחֲמִימוּתָא דְמֵאֲרִיָּהוּן אֲתִקְשָׁר בְּהוּ דְהָא מְדוּרִיהוּן אֲתִקְשָׁר בְּהִיכְלָא דְסֻלִּיק עַל כָּלָא. מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהָאֵי אֲתַעֲטֹר :

תרגום הזוהר יום אחד היה חולה רבי יוסי, נכנסו אליו רבי חנניאל ורבי יהודה ורבי יצחק. ראו אותו שהיה נופל על פניו וישן. ישבו. פשהקוין משנתו, ראו את פניו שהיו שוחקות. אמר לו רבי חנניאל, דבר חדש רחית. אמר לו, ודאי, פי עתה עלתה נפשי ורחתה הפכוד של אלו שמסרו עמם על קדושת אדונם, שהיו נכנסים צי"ג נהרות אפרסמון טהור. והקצ"ה משתעשע בהם. ורחיתי מה שלח נתנו לי רשות לומר. ושאלתי להם ואמרתי: "כבוד של מי הוא." אמרו לי, שהוא של אלו שאהבו את אדונם כעולם ההוא, דהינו כעולם הזה. וממה שנפשי רחתה הואר לבי, ועל כן פני שוחקות. אמר לו רבי חנניאל, חשרי חלקה, אצל התורה מעידה בהם, שפתוב, עין לא ראתה אלהים זולתה יעשה למחפה לו. אמר לו רבי יהודה, הרי שלחו החברים, זה שפתוב יעשה, "תעשה" היה לריך לומר, על זה שפתוב "זולתה" לשון נוכח. אמר לו, הרי למדנו. אצל סוד הדבר הוא, הינו שפתוב, לחזות בנעם יי ולבקר בהיכלו. והעמדנו, נעם יי, הינו השפע הצא מעתיקה קדישא, שהוא הפתר, שהקצ"ה משתעשע בו. פי הנעם ההוא יוצא מעתיקה. ולבקר בהיכלו, הינו ההיכל העליון על הפל, שהוא צינה. אף כאן עין לא ראתה אלהים זולתה יעשה, מי יעשה, הינו אותו עתיקה הסתום מפל, פי בו תלוי שפע זה, ועל כן פתוב "יעשה" לשון נסתר. אמר לו, ודאי כן הוא. חשרי חלקם של אלו שאהבת אדונם נתדבקה בהם לאלו אין שיעור לחלקם כעולם ההוא. אמר רבי יצחק, כמה מדורים על מדורים יש לכדיקים כעולם ההוא, והמדור העליון מפלם, הוא לאותם שאהבת אדונם נהקרת בהם, פי המדור שלהם נהקר בהיכל העולה על הפל. מה

הלכה

פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כל הברכות כולן אף על פי שברך ויצא ידי חובתו מתר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתן כדי להוציאן חוץ מברכת ההנחה שאין בה מצוה שאינו מברך לאחרים אלא אם כן נהנה עמהן. אבל ברכת ההנחה שיש בה מצוה כגון אכילת מצה בלילי הפסחים וקדוש היום הרי מברך לאחרים ואוכלים ושותים אף על פי שאינו אוכל עמהן: **ב.** כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה ונתפס לציאת בה ידי חובתו יצא. ואף על פי שלא ענה אמן. וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך והוא שיהיה המברך חיב באותה ברכה. הנה המברך חיב מדברי סופרים והעונה חיב מן התורה לא יצא ידי חובתו עד שיענה או עד שישמע ממנו שהוא חיב בה מן התורה כמוהו:

מוסר

ספר חסידים סימן קסח

כתיב (שמות לד) פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים. ועשה חסד לאלפים הרי מי שזכה מרבה מדה טובה חמש מאות אם כן מי שהיה ראוי להיות שנה אחת בגן עדן למה יהיה בגן יותר על חמש מאות שנה, אלא מי שעובר על מנת שלא לקבל פרס ומשמחת לב אוהב הקדוש ברוך הוא אין הפסק לטובותיו, שנאמר (ישעיה ס) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. וכתיב (תהילים לו) יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה. ולמה אוהב הקדוש ברוך הוא את האבות מפני שכל היום וכל הלילה לא היה לבם פונה מלהרהר אחר חפצי שמים, שנאמר (משלי כג) כי אם ביראת ה' כל היום. כמו שנאמר (בראשית כח) וייקץ יעקב משנתו. ואתה תקרא: וייקץ יעקב משנתו. ארבעה ועשרים פסוקים אברהם יצחק ויעקב בפסוק אחד

על הסדר, אבל שאר פסוקים של האבות אינם על הסדר, כגון ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע, אשר גר שם אברהם ויצחק הרי אינו על הסדר ולכך ארבעה ועשרים על הסדר, כי היו כל ארבעה ועשרים שעות שלא היה להם פנאי מחפצי שמים אפלו בחלום שנאמר (תהילים קלט) ולי מה יקרו רעיך. וכתוב הקיצתי ועודי עמך:

עקב יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם בין לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ מִבְּיַאֲךָ אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה
אֶרֶץ זָוָזְלִי בָּיָמִים עֵינֹת וְתַהֲבֹת יִצְאִים בַּבִּקְעָה

וּבְהָרִ: אַרְי יי אֶלְהָךְ מַעֲלָךְ לְאַרְעָא טַבְתָּא אַרְעָא נְגֵדָא נַחֲלִין דְּמִיין מִבּוּעִי

עֵינֵנו וְתַהוֹמִין נְפָקִין בַּבִּקְעָן וּבְטוֹרִין: (ח) אֶרֶץ זֹטָה וְשַׁעֲרָה

וְגִפְן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ-נֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ: אַרְעָא
חֲטִין וְסַעֲרִין וְגוֹפְנִין וְתַאֲנִין וְרִמּוֹנִין אַרְעָא דְּזִיתָהָא עֲבָדִין מְשַׁחָא וְהִיא עֲבָדָא
דְּבָשׁ:

רס"י זית שמן. זיתים העושים שמן:

אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכֵּנֹת תֵּאכַל-בָּהּ לָזֶם
לֹא-תִזְזַסְר כָּל בַּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִיָּה בְּרֹזָל

וּבְמַהֲרִיָּה תִזְזַצַּב זֹזְשֵׁת: אַרְעָא דִּי לֹא בְּעַצוֹרִין (נ"א בְּמִסְכְּנֹה)

תִּיכּוּל בַּהּ לְחִמָּא לֹא תַחֲסֵר כָּל מַדְעַם בַּהּ אַרְעָא דִּי אֲבַנְהָא פְּרֹזְלָא וּמְטוֹרְהָא
תַּפְסוּל נְחָשָׁא: (ו) וְאֶכְלֹת וְשִׁבְעֹת וּבִרְכַת אֶת-יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ: וְתִיכּוֹל
וְתִשָּׁבַע וְתִבְרָךְ יְת וְיִ אֱלֹהֶיךָ עַל אֲרֻעָא טַבְתָּא דִּיהַב לָךְ: (יא)
הַשָּׁמַר לָךְ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שָׁמֹר מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי וּזְקָתִי
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֹךְ הַיּוֹם: אֲסַתְמַר לָךְ דִּילְמָא תִּתְנַשִּׁי יְת דַּחְלָתָא
דִּי אֱלֹהֶיךָ בְּדִיל דְלָא לְמַטַּר פְּקוּדוּהִי וְדִינוּהִי וְקִזְמוּהִי דִי אֲנָא מִפְּקֻדָּךְ יוֹמָא דִּין:

נביאים - ישעיה - פרק נ

(ט) הֵן אֲדָנִי יְהוָה יַעֲזֹר-לִי מִי-הוּא יִרְשִׁיעֵנִי הֵן
כִּלְמִ כִּבְיָדָא יִבְלוּ עֵשׂ יֹאכְלִים: (ס) הָא וְיִ אֱלֹהִים סְעִיד לִי
מִן הוּא דִי יַחֲבִינְנִי הָא כּוּלְהוֹן כְּלָבוּשָׂא דְבָלִי וְכַעֲשָׂא אֲכִיל יָה :

רס"י עש . תולע' הנגדים :

(י) מִי בָּכֶם יִרְא יְהוָה שְׂמִיעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר
הִלֵּךְ זֹנֵשְׁכִים וְאִיִן נִגְהַ לֹּו יִבְטֹחַ בְּעַם יְהוָה
וַיִּשְׁעֵן בְּאֱלֹהֵיו: (ס) אֲמַר נְבִיא עֲתִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַהּוּי אֲמַר
לְעַמְמִיָּא מִן בְּכוּן מִדְּחַלְיָא דִּי דִי שְׁמַע בְּקַל עַבְדָּה נְבִיא דְעַבַּד אוּרִיתָא בְּעַקָּא כְּגַבְר
דְּמַחְלָדָּ בְּקַבְלָא וְלִית זְהוּר לָה מִתְרַחֵץ בְּשִׁמָּא דִּי וּמִסְתַּמִּיךְ עַל פּוּרְקָנָא דְאֱלֹהִיהָ :

רס"י בקול עזדו . בקול הנביאים : אשר הלך חשכים . אפי' ארה צאה
עליו יבטח צסס ה' כי הוא יצילהו :

(יא) הֲיֵן כִּלְכֶם קְדוֹזִי אֵשׁ מֵאֲרֵי זִיקוֹת לָכוֹ |
בְּאֹר אֲשֶׁכֶם וּבְזִיקוֹת בְּעֵרְתֶם מִיְדֵי הָיִתְתָּה—

זֹאת לָכֶם לְמַעַצְבָּה תִּשְׁכַּחוּ: (ס) מְתִיבִין עֲמִמְיָא וְאָמְרִין
קְדָמוּהֵי רְבוּנְנָא לָא אֲפֻשֵׁר לָנָא לְמַעְסַק בְּאוֹרֵיתָא אֲרֵי כָּל יוֹמְנָא אֲתַגְרִינָא דִּין עִם
דִּין בְּקֶרְבָּא וְכַד נִצְחָנָא דִּין לְדִין אוֹקִידְנָא בְּתִיהוֹן וּשְׁבִינָא טְפִלְהוֹן וְנִכְסִיהוֹן וּבְחֻדָּא
גּוֹנָא שְׁלִימוֹ יוֹמְנָא וְלֹא אֲפֻשֵׁר לָנָא לְמַעְסַק בְּאוֹרֵיתָא מְתִיב קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא
וְאָמַר לְהוֹן הָא כּוֹלְכוֹן מְגֵרָן בְּאֲשֶׁתָּא מִתְקַפִּי חֶרֶב אֲזִילוּ פִּילוּ בְּאֲשֶׁתָּא דְגֵרִיתוֹן
וּבְחֶרְבָּא דְתִקִּיפְתוֹן מִמִּימְרֵי הוּת דָּא לָכוֹן לְתַקְלוֹתְכוֹן תִּתְּבוּן :

רש"י הן כולכם . שאינכם שומעים בקול נביאיו : קודחי אש . עזרתו
עליכם : מאזרי זיקות . מחזיקי זיקות הן גזין וגחלי אש הנזרקין בקלע ויש
לו דוגמא בל' ארמי זיקוקין דנור כך וכך זיקתא פסיק לן : לכו באור אשכם
. לפי דרככם תלקו : מידי . תהא גמולכם זאת לכם :

(א) נֹא שְׁמַעוּ אֵלַי רְדָפִי צֶדֶק מִבְּקֵשֵׁי יְהוָה
הַבֵּיטוּ אֶל-צוֹר וּזְצַבְתֶּם וְאֶל-מִקְבַּת בּוֹר

זִקְרַתְּם: קִבְּלוּ לְמִימְרֵי רְדָפִי קוּשְׁטָא דְבָעוּ אוּלְפּוֹ מוֹן קְדָם יְיָ אֲסַתְפְּלוּ דִּי
פְּחִיצִיבָא מְטִינְרָא אֲתַחְצַבְתוּן וְכַפְסוּלָא מְדָגוּב רִיקוֹן אֲתַפְּסִלְתוּן :

רש"י אל אור חולצתם . ממנו : ואל מקבת צור . שנוקבין וחולצין בה את
הצרות אשר נוקרתם בה , נוקרתם ל' נקרת הצור (שמות לב) יקרוה עורכי
נחל (משלי ז) ומי הוא הצור הוא הצרהם אביכם ומי היא המקבת היא שרה
אשר חולצתם אשר ילדתם ל' כי חלה גם ילדה (לקמן סו) :

(ב) הַבֵּיטוּ אֶל-אֲבֹרְתָם אֲבִיכֶם וְאֶל-שָׂרָה
תִּזְוֹלְכֶם כִּי-אֲזוּד קָרָאתִיו וְאֲבָרְכָהוּ

וְאֲרַבְּהוּ: אֲסַתְפְּלוּ בְּאֲבֹרְתָם אֲבוּכוֹן וּבְשָׂרָה דְאֲעֵדִיאֲתָכוֹן אֲרֵי חַד הָוָה
אֲבֹרְתָם יְחִידֵי בְּעֵלְמָא קְרִיבְתִּיהָ לְפִילְחָנֵי וּבְרַבְתִּיהָ וְאֲסַגִּיתִיהָ :

רס"י תחוללכם . אשר תלד אתכם : כי אחד קראתיו . כי אחד היה יחידו
בארץ כנען אשר הגליתיו שם מארצו וממולדתו , קראתיו רביתיו וגדלתיו
לשון קריאי העדה (במדבר א) וכשם שהוא היה יחיד וגדלתיו כן אגדל אתכם
שאתם יחידים לי :

כתובים - תהילים - פרק קח

ח אלהים | דבר בקדשו אעלה אזולקה
שכם ועמק סכות אמרד : אלהא ממלל מאתר בית שכנתיה
אבוע אפלג בזתא עם יתבי שכם ועם יתבי מישר סכות אמשח תחומא :

רס"י אלהים דבר בקדשו . שאמלוד ויבא העת ואעלוז בדברו , (עיין לעיל
פרשה ס' פסוק ח) : אחלקה שכם . אחלקה ארץ אויבי לישראל , שכם חלק כמו
(בראשית מ"ח) שכם אחד על אחיך , (ועמק סכות אמדל) :

ט לי גלעד | לי מנשה ואפרים מעוז ראשי
יהודה בוזקהי : דילי גלעד דילי מנשה גברין דבית אפרים עושנא דרישי
ומדבית יהודה ספרי : (ט) מואב | סיר רוזי עיל-אדום
אשליך זעלי עלי-פלשת אתרועע : דוששית מואבאי
היך דודי שזוגי על מלכות אדום אטלוק סנדלי על מלכות פלשתאי אתניבב :

רס"י מואב סיר רחאי . כלומר עבדי ושמשו ככלי תשמיש שמתמשין בו :
על אדום אשליך . עבודתי שיהיו מלכיהם נוטלין מנעלי ברגלי : אתרועע .
אריע להם קול ליראם מפני :

(יא) **בְּמִי יִבְלֵנִי עֵיר מִבְּצָר בְּמִי נִזְזֵנִי עַד-אֲדוֹם:** וְכִדּוֹן
דְּחִבִּית מִן אוֹבֵיל יָתִי עַד כְּרָפָא דְרוּמֵי רְשִׁיעָא מִן דְּפָרְנִי עַד קוּשְׁטִינְטִינָא דְאֲדוֹם :

רס"י מי יוזילני . לימות המשיח לפשוט יד בעשו זערי מצררים , מי שנחני
כבר על אדום שהכיתי בהם בגיא מלח שמנה עשר אלף :

(יב) **הֲלֵא-אֱלֹהִים וְנִזְזֵתָנּוּ וְלֵא-תִצָּא אֱלֹהִים**

בְּצַב־אֲתֵינּוּ: הָלֵא עַל דְּחִבְנָא קָדָם יי שְׂבַקְתְּנָא וְלֵא נִפְקָא שְׂכַנְתִּיחַ בְּחִלּוֹתְנָא
:

משנה בכורות פרק ז

א. מומין אלו, בין קבועין בין עוברין, פוסלין באדם. יותר עליהן
באדם: הכילון, והלפתון, המקבון, ושראשו שקוע, ושקיפס. ובעלי
החטופרת, רבי יהודה מכשיר, וחכמים פוסלין:

דרטורה (6) מומין אלו. הפוסלין בזכור, פוסלים בזכה לעבודה, בין קבועים בין
עוברים כל זמן שהן עליו: הכילון. שראשו חד מלמעלה ורחב למטה, ודומה לכיסוי
של חבית שקרוי אכלה, לפיכך נקרא כילון: והלפתון. שראשו דומה ללפת שרחבה
מלמעלה והולכת וכלה מלמטה: מקבון. שדומה ראשו למקבת, שבולט הפדחת לחוץ
וכן ערפו מאחוריו, ולדעיו שזה ראשו, ודומה לפטיש, דהיינו מקבת שיוצא מלפניו
ומאחוריו: ושראשו שקוע. גרסינו. יש מפרשים, שראשו בולט הרבה, ויוצא לחוץ כלפי
פניו. ויש מפרשים, שאינו בולט כלל לפניו, כענין שקיפס מאחוריו שאין ראשו בולט
מאחוריו כלל, והוא מחוסר, שדומה כמי שנחתך ממנו חתיכה מאחוריו. ולשון
שקיפס, שקול פיסא, שניטלה ממנו חתיכה. ובתוספתא מונה גם כן אוררו שקוע,
שראשו מוטל בין כתפיו ודומה כמי שאין לו אורר: ובעלי החטופרת ר' יהודה
מכשיר. כשיש ערס בחטופרת כולי עלמא לא פליגי דהוי מוס. כי פליגי, בשאין זה
ערס. ר' יהודה סבר, חתיכת בשר בעלמא היא. ורבנן סברי, אמר קרא (ויקרא כג) כל
איש אשר בו מום מזרע אהרן, השוה בזרעו של אהרן יעבוד, ושאינו שוה בזרעו של

ב. הקִרְחַת, פְּסוּל. אֵיזָהוּ קִרְחַת, כָּל שְׂאִין לוֹ שֶׁטַח שֶׁל שְׁעָר מִקְפָּת מְאֹזָן לְאֹזָן. וְאִם יֵשׁ לוֹ, הֲרִי זֶה כְּשֶׁר. אֵין לוֹ גְּבִינִים, אֵין לוֹ אֶלָּא גְּבִין אֶחָד, הוּא גְּבִין הָאֶמּוּר בְּתוֹרָה. רַבִּי דוֹסָא אוֹמֵר, כָּל שְׂגָבִינִיו שׁוֹכְבִין. רַבִּי חֲנִינְא בֶן אֲנִטְיָגְנוֹס אוֹמֵר, כָּל שְׂיֵשׁ לוֹ שְׂנֵי גְּבִים וְשְׂתֵי שְׂדָרְאוֹת:

ברטנורה (ב) ואם יש לו הרי זה כשר. והוא שתהיה שיטת השער המקפת מאוזן לאוזן מאחוריו. ולא לפניו. דטפי הוי נוי כשיש לו לאחוריו ולא לפניו, יותר מכשיש לו סביב כל הראש וצאמלע קרח וכל שכן דיס לו לפניו ולא לאחוריו דפסול: גבינים. גבות העין: שגביניו שוכבים. ששערות גביניו ארוכים ומוטלים על עיניו: מי שיש לו שני גבים ושתי שדראות. לא שיש לו שני גבים ממס. דההוא לא חי. אלא כגון ששדרתו עקומה ומחזי כגבין ושדראות הרבה. וכולי עלמא מודו דכל הני מומי דחסידי הני תנאי הוי מוס. ומשמעות דורשין בלבד איכא זינייהו, דכל חד סבר שהמוס שהוא מונה הוא גבין האמור בתורה:

ג. הַחֲרוּם, פְּסוּל. אֵיזָהוּ חֲרוּם, הַפּוֹחַל שְׂתֵי עֵינָיו כְּאֶחָד. שְׂתֵי עֵינָיו לְמַעְלָה, וְשְׂתֵי עֵינָיו לְמַטָּה, וְעֵינוֹ אַחַת לְמַעְלָן, וְעֵינוֹ אַחַת לְמַטָּן, רוֹאֶה אֶת הַחֶדֶר וְאֶת הָעֲלִיָּה כְּאֶחָד, סָכִי שְׂמֶשׁ, זוּגְדוּס, וְהַצִּירָן. וְשִׁנְשָׂרוּ רִיסֵי עֵינָיו, פְּסוּל, מִפְּנֵי מַרְאִית הָעֵין:

ברטנורה (ג) הכוחל שתי עיניו כאחת. שחוטמו שבין עיניו שקוע ואינו בולט כלל, עד שכשהוא בא להעביר מכחול בעיניו יכול למשוך המכחול בין עין לעין ואין החוטם מעכבו: שתי עיניו למעלה. בגובה המלח שלא כשאר בני אדם: ושתי עיניו למטה. מן המקום שנהוגים להיות: עינו אחת למעלה. מן המקום הנהוג: ועינו אחת למטה. מן המקום הנהוג: רואה את החדר ואת העליה כאחת. שעיניו עומדות במקומן הראוי, אבל עינו אחת רואה למעלה ועינו אחת למטה, חדר למטה ועליה למעלה. וכל מי שהוא מעוות הראות עושה כן, שמדבר עם חברו ונראה כאילו מביט בפני אדם אחר: סכי שמש. כשרואה להביט אל השמש מעמץ עיניו וסוגר עפעפיו: זוגדוס. זוג שנים. דוס בלשון רומי שנים. כלומר, הזוג של עינים או של גביני העין שדרכן להיות שוין, חלוק לשני עינים, כגון עינו אחת שחורה ואחת כעין התכלת, באחת מגבות עיניו שער מרובה ובאחת מעט. וכן בכל שאר זוגות של אברים כל זוגא דלא שוו להדדי, זוגדוס קרי ליה: צירן. שעיניו זולגות דולפות ויורדות תמיד דמעה: שנשרו ריסי עיניו. שנפל שער שבפעפיו: מפני מראית העין. אבל מוס גמור לא הוי. והני מילי כשנשאר בעפעפים רוסם שער. אבל אם לא נשאר רוסם

לשער כל עיקר, הרי זה מוס גמור. וכן אי נפיקי שערי בריסי העין, הוי מוס גמור. ושלשה דינים חלוקים יס צמומי אדם. המומין השוין צאדם וצבהמה, כהן לעבד ועבד כהן לוקה ועבודתו מחוללת. והמומין היתירים צאדם ואינן צבהמה לוקה אם עבד ואין עבודתו מחוללת. והמומין שהן מפני מראית העין, אם עבד ועבד אינו לוקה, ואין כריך לומר שאין עבודתו מחוללת:

ד. עיניו גדולות כֶּשֶׁל יַגְל, או קטנות כֶּשֶׁל אֵיז, גופו גדול מאבְּריו או קטן מאבְּריו, חֶטְמוֹ גָּדוֹל מֵאֲבָרָיו או קטן מאבְּריו חוֹטְמוֹ גָּדוֹל מֵאֲבָרָיו או קטן מאבְּריו הַצָּמָם וְהַצָּמֵעַ. אֵיזָה הוּא צָמֵעַ, שְׂאֲזָנָיו קְטַנּוֹת. וְהַצָּמָם, שְׂאֲזָנָיו דּוֹמוֹת לְסַפּוֹג:

זרטורה (ז) גופו גדול מאבְּריו. שיעור גופו גדול מן הראוי לפי שיעור שאר אבריו כגון ידיו ורגליו וסוקיו: חוטמו גדול. שיעור החוטם כשיעור אצבע קטנה של ידו. ואם היה ארוך מכן, או קצר מכן, הרי זה מוס: דומות לספוג. שכוולות וסתומות:

ה. שִׁפְתוֹ הֶעֱלִינָה עוֹדְפָת עַל הַתְּחִתּוֹנָה, וְהַתְּחִתּוֹנָה עוֹדְפָת עַל הֶעֱלִינָה, הִרִי זֶה מוּם. וְשִׁנְטָלוֹ שְׁנָיו, פְּסוּל, מִפְּנֵי מְרָאִית הָעֵינַן. דְּדָדוֹ שׁוֹכְבִים כֶּשֶׁל אִשָּׁה, כְּרִסוֹ צָבָה, טְבוּרוֹ יוֹצֵא, נִכְפָּה אֶפְלוֹ אַחַת לְיָמִים, רוּחַ קְצָרִית בָּאָה עָלָיו, הִמְאָשְׁכּוֹ, וּבַעַל גֶּבֶר. אֵין לוֹ בִּיצִים, אוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא בִּיצָה אַחַת, זֶהוּ מְרוּחַ אֶשְׁדָּ הָאָמוֹר בְּתוֹרָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, כָּל שֶׁנִּמְרָחוּ אֶשְׁכּוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כָּל שֶׁרוּחַ בָּאֶשְׁכּוֹ. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אֲנְטִיגֶנוֹס אוֹמֵר, כָּל שֶׁמְרָאִיו חֲשׂוּכִין:

זרטורה (ח) לדיו שוכבים. גדולים עד שנראים שוכבים כדדי אשה: נכפה. נופל מחמת חולי: אפילו אחת לימים. שאינו נופל תדיר אלא פעם אחת לזמן מרובה: רוח קלרית. שרוחו קלרה מחמת [מרה] השחורה הגוברת עליו לפרקים ונשאר בלא הרגש: המאושכן. שכים של ביצים ארוך עד שמגיע לארכובה. בין שהוא נפוח מחמת רוח או מחמת ליחה: ובעל גבר. בעל אבר. שנתארך הגיד שלו ונעשה גדול עד שמגיע לארכובותיו: שנמרחו אשכיו. שנימוחו ביציו: שרוח באשכיו. ועל ידי כן ביציו נפוחים: שמראיו חשוכין. שהוא שחור. ואע"פ שאינו שחור ככופי. ולשון מרוח אשך, מראה חושך, ולאו צביצים משתעי קרא. ובעיקר הדין לא פליגי, שכל אחד מהם מודה במוס שמונה חזירו דהוי מוס. ולא נחלקו אלא בפירושן של מקרא, ומשמעות דורשין איכא

ו. הַמְּקִישׁ בְּקֶרְסָלָיו, וּבְאַרְכּוּבוֹתָיו, וּבַעַל פִּיקָה, וְהֶעֱקַל. אֵיזָהוּ עֶקֶל, כָּל שֶׁמְקִיף פְּרִסוֹתָיו וְאֵין אֲרַכּוּבוֹתָיו נוֹשְׁקוֹת זו לָזוֹ. פִּיקָה

יוֹצֵאָהּ מִגּוֹדְלוֹ, עֲקִבוּ יוֹצֵא לְאַחֲרָיו, פְּרָסְתוּ רְחֵבָה כְּשֶׁל אָזוּ.
 אֲצַבְעוֹתַי מִרְכָּבוֹת זֹה עַל זֹה, אוֹ קְלוֹטוֹת (לְמַעַלָּה) עַד הַפָּרֶק, כְּשֶׁר.
 לְמִטָּה מִן הַפָּרֶק וְחֲתָכָהּ, כְּשֶׁר. הִיָּתָה בּוֹ יוֹתֶרֶת וְחֲתָכָהּ, אִם יֵשׁ בָּהּ
 עֶצֶם, פָּסוּל. וְאִם לֹא, כְּשֶׁר. יֵתֵר בְּיָדוֹ וּבִרְגְלָיו שֶׁשׁ וְשֶׁשׁ עֶשְׂרִים
 וְאַרְבַּע, רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר, וְחֲכָמִים פּוֹסְלִים. הַשּׁוֹלֵט בְּשֵׁתֵי יָדָיו,
 רַבִּי פּוֹסֵל, וְחֲכָמִים מְכַשֵּׁירִים. הַכּוֹשֵׁי, וְהַגִּיחֹר, וְהַלְבָּקוּ, וְהַקֶּפֶח,
 וְהַנָּס, וְהַחֲרֵשׁ, וְהַשּׁוֹטָה, וְהַשְּׂפֹר, וּבְעֵלֵי נֶגְעִים טְהוֹרִין, פְּסוּלִין
 בְּאֲדָם, וּכְשֶׁרִין בְּבַהֲמָה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שׁוֹטָה בְּבַהֲמָה
 אֵינָה מִן הַמְּבַחֵר, רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אוֹמֵר, אֵף בְּעֵלֵי דְלָדוּלִין, פְּסוּלִין
 בְּאֲדָם, וּכְשֶׁרִין בְּבַהֲמָה:

ברטנורה (ו) המקיש בקרסוליו. שארכובותיו עקומות לחוץ וקרסוליו לפניו ונוקשים
 זה בזה כשהוא מהלך. ומקיש בארכובותיו הוי איפכא, שרגליו עקומים כלפי חוץ
 ומרוחקים זו מזו עד שארכובותיו למעלה [העקומות] כלפי פנים נוקשות זו בזו: כעל
 הפיקין והעיקל. והא פריש עיקל כרישא: כל שהוא מקיף פרוטיו. כשיושב ומקרב
 פרסות רגליו זו לזו: ואין ארכובותיו נוגעות זו לזו. שעקומות כלפי חוץ. וכעל
 הפיקין הוא שפיקה יולאה מגודלו, חתיכת בשר עגולה כפיקה יולאה מגודל של ידו
 או מגודל של רגלו: עקבו יולא מאחוריו. כגון שקוקו עומד באמצע רגלו שחצי הרגל
 לפניו וחצי רגל לאחור: רחבות כשל אווז. שקלושות הן כשל אווז ואין ארכון יותר
 על רחבון: קלוטות. מדובקות זו בזו: עד הפרק. האמצעי של אצבעות: למטה מן
 הפרק. דהיינו לכל האפורן שמחוצרים כולן: וחתכה. שיהיו מחולקים, כשר: היתה בו
 יתירה. אצבע יתירה: אם יש בה עלם פסול. דהואיל וחתכה הרי הוא מחוסר אבר
 שנמלא בו: שש ושש עשרים וארבע. כלומר אפילו היו אצבעות ידיו ואצבעות רגליו
 שוין שכל יד וככל רגל יש שש ושש, אפילו הכי חכמים פוסלים. וכל שכן אם היה
 בידו אחת חמש ובידו אחת שש, דהוי מוס טפי. והלכה כחכמים: השולט בשתי ידיו
 רבי פוסל. דסבר, כחישותא אתילידא ביה בימין: וחכמים מכשירין. סברי, כריאותא
 היא דאתילידא ליה בשמאל. והלכה כחכמים: הכושי. שחור: הגיחור. אדום כארגמן:
 הלבקן. לבן ביותר: והקפת. ארוך ודק, שאינו עב לפי ארכו והוא מכוער ומגונה:
 והשכור. ולא מיין, הוא דחשיב כבעל מוס מן המומין היתרים באדם שאם עבד לוקה
 ואין עבודתו מחוללת. אבל השכור מיין ושכר, אם עבד חלל. דפרשת שתוי יין
 כתיב (ויקרא י) ולהבדיל בין הקודש ובין החול. ושכור דמתניתין אינו אלא ששתה חלב
 הרבה, או רוב דבש, או אכל דבילה קטילית, ונתבלבלה דעתו. שאלו חסודים כבעלי
 מומים ואין מחללים עבודה: ובעלי נגעים טהורים. כגון זוהק וכולו הפך לבן. דאז
 מנגעים טמאים, לא כריך למימר, דאפילו אכניסת עזרה חייב כרת: דלדולין. כמין
 חתיכות בשר יולאות תלויות בהן, והלכה כר' אליעזר בן יעקב:

אלו כשירין באדם, ופסולין בבמה, אותו ואת בנו, וטרפה,

וְיוֹצֵא דָפֶן, וְשֹׁנְעֵבֶדָה בְּהוֹ עֵבְרָה, וְשֶׁהִמִּית אֶת הָאָדָם. הַנוֹשֵׂא נָשִׁים
בְּעֵבְרָה, פָּסוּל, עַד שֶׁיִּדְוֹר הַנְּיָה. הַמְטַמֵּא לַמֵּתִים, פָּסוּל, עַד שֶׁיִּקְבֵּל
עָלָיו שְׁלֵא יֵהָא מְטַמֵּא לַמֵּתִים:

ברטנורה (ז) אותו ואת בנו. אב ובנו כהן עובדים עבודה ביום אחד ובזמן אחד. ואין
אותו ואת בנו צבהמה קרבין ביום אחד: וטריפה. שנוולד זה אחד מסימני טרפות
המנוויין צפרק אלו טריפות, אינה קריבה על גבי המזבח: ויואל דופן. שקרעו את
אמו והוליאורו חי. צבהמה, פסולה להקרבה, דכי יולד כתיב, פרט ליואל דופן. וצכהן
המקריב לא מיפסיל זהכי: הנושא נשים בעצירה. כהן שנשא גרושה וחללה זונה
נודר ועובד. אע"פ שעדיין לא גירש מותר לעבוד אחר שנדר שלא יהנה הוא ממנה
והיא ממנו עד שיגרש. והוא שידור על דעת רבים שאין לו התרה אלא לדבר מלוא
ולכא למיחש שמה ילך אכל חכם ויאמר דלכורך דבר מלוא הוא שואל שיתירו לו את
נדרו, לכיון דקיימא לן שהבא להתיר נדרו כריך לפרש על מה נדר, ודאי כי שמע
חכם דמשום שהיא גרושה או זונה דאסורה לו נדר, לא שרי ליה נדרו: עד שיקבל
עליו שלא יהא מיטמא למתים. הכא סגי ליה בצבלה, ולא מדרינן ליה כמו גבי נושא
נשים בעצירה, משום דהתם יכרו תוקפו, הכא גבי טומאה אין יכרו תוקפו, הלכך
צבלה גרידא סגי ליה:

גמרא בכורות דף מד ע"ב

אמר רבי אבא בריה דרבי חניא בר אבא: משתינין מים בפני רבים ואין
שותין מים בפני רבים. ותני נמי הכי משתינין מים לפני רבים ואין שותין
מים בפני רבים. ומעשה באחד שבקש להשתין מים ולא השתין ונמצא
כרסו צבה. שמואל איצטריך ליה בשבתא דרגלא נגדו ליה גלימא. אתא
לקמה דאבוה אמר ליה: אתן לך ארבע מאה זוזי וזיל אהדר עובדא את
דאפשר לך, דלא אפשר ליה ליסתפן. מר בר רב אשי איצטריך אגודא
דגמלא אשתין אמרו ליה: חמתך קאתיא. אמר להו: באודנה ותיפוק לי
משום עלקא בשותית. תנו רבנן: שני נקבים יש בו באדם. אחד מוציא שתן
ואחד מוציא שכבת זרע ואין בין זה לזה אלא כקלפת השום בשעה שאדם
נצרך אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר. אמר ריש לקיש: מאי דכתיב (דברים
ז) לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך. אימתי לא יהיה בך עקר. בזמן
שבבהמתך. אמר רבי יהושע בן לוי: לא יהיה בך עקר מן התלמידים.
ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום. אימתי. בזמן שאתה

משִׁים עֲצָמָךְ פְּבַהֲמָה. תִּנְיָא רַבּוֹן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַמּוּד הַחֹזֶר מִבֵּיא אָדָם לְיַד הַדְּרוֹקוֹן סִילוֹן הַחֹזֶר מִבֵּיא אָדָם לְיַד יַרְקוֹן. אָמַר רַבָּא בַר רַב הוּנָא אָמַר רַב קָטִינָא, אָמַר רִישׁ לָקִישׁ: דָּם רַבָּה שְׁחִין רַבָּה, שְׁכַבְתָּ זָרַע רַבָּה, צָרַעַת רַבָּה, צוּאָה רַבָּה, הַדְּרוֹקוֹן רַבָּה. מִי רַגְלִים רַבִּין, יַרְקוֹת רַבָּה, רוּחַ קְצָרִית בָּאָה עָלָיו. מֵאֵי נִיהוּ. (בְּאַלָּא) תִּנְיָא רוּחַ בֶּן נְפָלִים בָּאָה עָלָיו:

רס"י ואין שותין מים. דרך ת"ח להיות לנוע באכילה ובשתיה אבל להטיל מים לא ליהוי לנוע שמא ימתין ויסתכן: אינטריכא ליה. להטיל מים: בשבתא דריגלא. ל' יום קודם הרגל דשואלין ודורקין בהלכות הרגל כדאמרי' במגילה (ד' טז): נגדו ליה גלימא. פרס סדין בינו לבין העם: אהדר עובדא. דרוש שאסור להמתין ולהטיל מים עד שיהא לו כניעות: את דאיפשר לך. לפרוס סדין לפי שחשוב אתה: ואי ליטריד אינש אחרינא. ללא איפשר ליה וימתין עד שילכו העם ויסתכן ויהא עקור: חמתך. באודנה. אפי' בתוך אזנה הייתי מטייל מים אם לא היה לי מקום אחר קודם שאמתין וכ"פ בפניה: ותיפוק לי משום עלקא. דקתני לעיל שציקש להשתין ולא השתין ונמלא כריסו כזה ממאי דמשום המתנה הוה ליה דילמא עלקא פתה שקורין שנסוא"ה לפיכך כזה כריסו: בשותת. שאינו יכול להטיל מים יפה לאחר כן אלא שותת טיפין טיפין דוודאי מחמת עיכוב שתן הוה ליה: בזמן שבזהמתך. שהשים עצמך כזהמה שלא תהא לנוע בהטלת מים: שלא תהא תפלתך עקורה כו'. וכשתתפלל תהא נשמעת תפלתך: כזהמה. שלא תמתין מלהטיל מים: עמוד. גדולים: דם רבה שחין רבה. המרבה דם שאינו מקיז מרבה שחין: שכבת זרע רבה. מי שיש לו אשה ואינו משמש מטתו מרבה זרעת: נפלים. רוח שטות על ידי שד זהו בן נפלים:

זוהר עקב דף רע"א ע"ב

פִּתַח וְאָמַר וְעָשִׂיתָ שְׁלַחַן עֲצֵי שֹׁטִים וְגוֹמֵר. תָּא חֲזִי מְנַהֲגִין טַבִּין וְשַׁפְיָרִין הוּוּ נְהִי מְאִרֵי דְסַעֲדָתָא דְמַלְכָּא לְאַחֲזָאָה דְאַנּוּן מְבַנֵי פְתוּרָא דְמַלְכָּא. וְעֵשְׂרָה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לְמַעַבְדַּב בְּסַעֲדָתָא חַד נְטִילַת יָדַים תִּנְיָנָא לְתַקְנָא שְׁתֵּי כְפָרוֹת לְשִׁבְתַּת תְּלִיתָאָה לְמִיכַל תְּלַת סַעֲדָתִין וְלְאוּסָפָא מַחֲל עַל הַקֶּדֶשׁ רְבִיעָאָה לְאַנְהָרָא פְתוּרָא בְּשֶׁרְגָא חֲמִישָׁאָה כּוּס דְוִיכְלוּ שְׁתִיתָאָה לְמַהוּי עַל פְתוּרָא מִיְלֵי דְאוּרִיתָא. שְׁבִיעָאָה לְאַרְכָּאָה עַל פְתוּרָא בְּגִין דְעֵנִין יִתּוּן עַל פְתוּרָה תִּמְיָנָאָה נְטִילַת יָדַים בְּמִים אַחְרוּנִים תְּשִׁיעָאָה בְרַכַּת הַמָּזוֹן עֲשִׂירָאָה כּוּס דְבִרְכָה וְצָרִיךְ לְאַחֲזָרָא עָלֵיהּ וּלְתַקְנָא לּוֹן בְּרָזָא קְדִישָׁא דְאִיהִי כְלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירָן וְאִיהוּ פְתוּרָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מְסֻטְרָא

דגבורה. ובגין כך אוקמוה רבנן שלחן בצפון חד נטילת ידיים דהכי
 אוקמוה רבנן דמתניתין ידיים מזהמות פסולות לברכה תנינא למבצע על
 שתי כפרות בשבת דאנון רמיזין בתרי לוחי אורייתא דאתיהיבו בשבת
 זוגות תליתאה למיכל תלת סעדתינן בשבת כמה דאוקמוהו רבנן
 דמתניתין דאמר חד מניהו יהא חלקי עם גומרי שלש סעדות בשבת דאנון
 שלימו דשבע ברכאן דצלותא לאשלמא בהון לעשר ורזא דענג ונהר יצא
 מעדן להשקות את הגן. ומאן דלא מקיים לון ואית לה רשו לקימן אתהפך
 לה לנגע צרעת. רביעאה לאנהרא פתורא במנרתא כמה דאוקמוה
 קדמאין שלחן בצפון מנורה בדרום דפתורא דקדשא בריה הוא הכי
 צריכא למהוי חמישאה כוס דויכלו. 'כוס' בחושבן אלהים. ויכלו ע"ב
 דכליל לון כלה קדישא דהאי כוס מלא יינא דאורייתא צריה לאסהדא על
 עובדא דבראשית שתיתאה למהוי על פתורא דברי תורה דהכי אוקמוה
 מארי מתניתין שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה
 וכולי. ורזא דמלה בגין דהא אוקמוה שלחן בצפון ואורייתא אתיהיבת
 מימינא לחברא ימינא דאיהו רחמי בשמאלא דאיהו דינא דאורייתא איהי
 יי מימינא פתורא אדניי משמאלא. וצריה לחברא לון דבגין דפתורא
 משמאלא אוקמוה רבנן דמתניתין קשין מזונותיו של אדם פקריעת ים
 סוף ובגין כך צריה תלמיד חכם לזמנא עמה למאן דישתדל בפתגמי
 אורייתא שביעאה לארכאה על פתורא בגין עניים ובגין דא כל המאריה על
 שלחנו מאריכין לו ימיו ושנותיו ובגין כך וצדקה תציל ממות תמינאה
 מים אחרונים דתקיננו לון בגין מלח סדומית ורזא דמלה והתקדשתם אלו
 מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים תשיעאה כוס דברכה
 ואוקמוה מארי דמתניתין עשרה דברים נאמרו בכוס דברכה ואלין אנון
 עטור, עטוף הדחה שטיפה חי מלא, ומקבלו בשתי ידיו. ונותנו בימין
 ומסלקו מן הקרקע טפח. ונותן עיניו בו ומשגרו במתנה לאנשי ביתו.
 ועכשיו אין לנו אלא ארבעה שהן הדחה ושטיפה חי, מלא. ויש אומרים
 חי מן החבית, ויש אומרים חי הכוס שלם עשיראה ברפת מזונא אוקמוה
 רבנן בשלשה צריה כוס ורזא דמלה בגין דאיהי אהבת כלולותיה דאנון
 אבהו בכל, מפל כל ולית לארכאה יתיר :

תרגום הזוהר פתח ואמר, ועשית שלחן עצי שטים. צא וראה, מנהגים
 טובים ויפים היו נוהגים בצעלי סעודת המלך, להראות שהם מצני שלחן
 המלך. ועשרה דברים צריה האדם לעשות בסעודה. (א) נטילת ידיים. (ב)
 לערוך שתי חלות לשבת. (ג) לאכול שלש סעודות. ולהוסיף מחול על הקדש.
 (ד) להאיר נר על השלחן, כמו שהעמידוהו, שלחן בצפון ומנורה בדרום.
 וצריה הסבה, כמו שהעמידו, הסבו אחד מצדו לכלם. (ה) כוס של יין של
 ויכלו, דהינו קדוש. (ו) שדברי תורה יהיו על שלחנו. (ז) להאריה על שלחנו,
 כדי שיבואו עניים לשלחנו. (ח) נטילת ידיים צמים אחרונים. (ט) ברפת
 המזון. (י) כוס של ברפת המזון. וצריה לחזור על עשרת הדברים הנזכרים

לְעֵיל, לְתַקֵּן אֹתָם בְּסוּד קְדוּשָׁה, שֶׁהֵיחַ הַמַּלְכוּת, כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת. וְהוּא שֶׁלְּחַנו שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מְבַחֲשֵׁת הַגְּבוּרָה. וּמִשּׁוּם זֶה הֵעֱמִידוּ חַכְמֵי שְׁלַחַן בְּרַפּוּן, שֶׁהוּא כֵּד הַגְּבוּרָה. הֶרְאִישׁוּן שֶׁהוּא נְטִיילַת יָדַיִם, כִּי כָּד הֵעֱמִידוּ חַכְמֵי הַמַּשְׁנָה, יָדַיִם מְזוּהָמוֹת פְּסוּלוֹת לְבִרְכָה. הִתְקַוּוּ הַשְּׂנֵי לְבִרְכָה עַל שְׁנֵי כְּפָרוֹת בְּשִׁצָּת, שֶׁהֵם רְמוּזֵי בְּשֵׁנֵי לִוְחֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנוּ בְּשִׁצָּת זֹגוֹת. הִתְקַוּוּ הַשְּׂלִישֵׁי לְאֲכוּל שֶׁלֹּס סְעוּדוֹת בְּשִׁצָּת, כְּמוֹ שֶׁהֵעֱמִידוּ חַכְמֵי הַמַּשְׁנָה, שֶׁאִמַּר אֶחָד מֵהֵם, יְהִי חֻלְקֵי עִם גּוֹמְרֵי שֶׁלֹּס סְעוּדוֹת בְּשִׁצָּת, שֶׁהֵם סְלִמּוֹת שְׂבַע בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה, שֶׁמַּשְׁלִימִים עִמָּהֶם לְעֶשֶׂר. וְסוּד הָעֶנְג, הוּא סוּד הַפְּתוּב, וְנִהְרַר יוֹרְאָה מֵעֵדוֹן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן. וּמִי שֶׁאִינּוּ מְקַיֵּם אֹתוֹ, וַיֵּשׁ לוֹ רָשׁוּת לְקַיְמּוֹ, מִתְּהַפֵּף לוֹ עֵנְג לְנִגְעַת כְּרַעַת. הִתְקַוּוּ הָרְבִיעִי הוּא, לְהַאֲרִיב בְּמִנּוּחָה עַל הַשְּׁלַחַן, כְּמוֹ שֶׁהֵעֱמִידוּ הַרְאִישׁוֹנִים, שֶׁלְּחַן בְּרַפּוּן וּמִנּוּחָה בְּדָרוֹם. כִּי שֶׁלְּחַנו שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, כָּרִיף לְהִיּוֹת כָּד. הִתְקַוּוּ הַחֲמִישֵׁי הוּא, הַכּוּס שֶׁל וַיְכַלּוּ, דְּהִינּוּ כּוּס שֶׁל קְדוּשָׁה. כּוּס, הוּא בְּחֻשְׁבּוֹן אֱלֹהִים, דְּהִינּוּ פ"ו, וַיְכַלּוּ הוּא בְּחֻשְׁבּוֹן ע"ב, שֶׁהַפְּלָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהֵיחַ הַמַּלְכוּת, כּוּלְלַת אֹתָם, מִלְּאֵל יִינָה שֶׁל תּוֹרָה, כָּרִיף לְהַעֲדִיד עַל מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית. הִתְקַוּוּ הַשְּׁשִׁי הוּא, שֶׁיְהִי עַל שֶׁלְּחַנו דְּבָרֵי תּוֹרָה, כִּי כָּד הֵעֱמִידוּ בְּעֵלֵי הַמַּשְׁנָה, שֶׁלֹּסָה שֶׁאֲכַלּוּ עַל שֶׁלְּחַן אֶחָד וְלֹא אֲמַרּוּ עָלָיו דְּבָרֵי תּוֹרָה וְכו' (אֲבוֹת פְּרָק ג' מִשְׁנָה ג') וְסוּד הַדְּבָר, מִשּׁוּם שֶׁהֵעֱמִידוּ, שֶׁהַשְּׁלַחַן הוּא בְּרַפּוּן, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּיָוֵן, וְעַל כֵּן כָּרִיף לֹאמַר עַל הַשְּׁלַחַן דְּבָרֵי תּוֹרָה, כִּדִּי לְחַצֵּר הַיְמִינִי שֶׁהוּא רַחֲמִים בְּשִׁמְאֵל הוּא דִּין. כִּי הַתּוֹרָה הִיא הו"ה, מִיְמִינֵי, וְהַשְּׁלַחַן הוּא אֲדָנִי שֶׁהוּא מִשְׁמָאל. וְעַל כֵּן כָּרִיכִים לְחַצֵּר אֹתָם. וּמִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁלַחַן הוּא בְּשִׁמְאֵל, הֵעֱמִידוּ חַכְמֵי הַמַּשְׁנָה, כִּי קָשִׁים מְזוּנּוֹתָיו שֶׁל אָדָם כְּקַרְיַעַת יָם סוּף (פְּסָחִים ק"ח:). וּמִשּׁוּם זֶה, כָּרִיף לְהַזְמִין עִמּוֹ תַלְמִיד חָכֵם, אֶת מִי שֶׁיַּעֲסוּק בְּדְבָרֵי תּוֹרָה. הִתְקַוּוּ הַשְּׂבִיעִי הוּא, לְהַאֲרִיף עַל שֶׁלְּחַנו, כִּדִּי שֶׁיִּבְרָאוּ עֲנִיִּים. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל הַמַּאֲרִיף עַל שֶׁלְּחַנו מַאֲרִיכִים לוֹ יְמָיו וְשָׁנוֹתָיו. וּמִשּׁוּם זֶה וְדָקָה תְּכִיל מִמּוֹת. הִתְקַוּוּ הַשְּׂמִינִי הוּא, מִיָּם אַחֲרוֹנִים, שֶׁתְּקַנּוּ אֹתָם מִשּׁוּם מְלַח סְדוּמִית הַמַּעֲוָר אֶת הָעֵינַיִם. וְלָמָּה נִקְרָאִים חוֹבָה. וּמִשְׁבִּיב, אֲלֹא בְּדֶרֶךְ סוּד הוּא כִּי סֵם הַמּוֹת שׂוֹרָה עַל יָדַיִם מְזוּהָמוֹת, שֶׁעוֹשִׂים עֲלֵיהֶן בְּרָכָה, וְעַל כֵּן כּוּס שֶׁמְבַרְכִים עָלָיו בְּלֵי טְהָרָה, וְנִקְרָא טְמֵא. וּמֵה כּוּס שֶׁשׂוֹתִים בּוֹ, הוּא טְמֵא לְבִרְכָה עַד שֶׁהֵם מְטַהְרִים אֹתוֹ בְּרַחֲמֵי בְּפָנִים וּמְבַחֲשׁוּ, כָּל שְׁכַן הַיָּדַיִם. וּמִשּׁוּם זֶה מִיָּם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה. וְסוּד הַדְּבָר, וְהַתְּקַדְּשָׁתָם, יֵאלּוּ מִיָּם רִאשׁוֹנִים, וְהִיָּתָם קְדוּשִׁים, יֵאלּוּ מִיָּם אַחֲרוֹנִים. כִּי קְדוּשָׁה, הוּא שְׁמֹן עֵרֶב.

שָׁהוּ מוֹשְׁחִים אֶת הַיָּדִים לְאַחַר מַיִם אַחֲרוֹנִים (עין ברכות נג:) וְאֵלּוּ שְׁלֹשׁ דְּבָרִים, הֵם פְּנִינָה, קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה, וְגו' וּמִשּׁוּם זֶה, וְהִתְקַדְּשָׁתָם וְגו', שִׁיְהִי נֶפֶר שְׂאֵתָם צְנִים לְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא ז"ל צְנִים אֶתָם לֵה' אֲלֵהֶיכֶם. הַתְּקוּן הַתְּשִׁיעִי, הוּא כּוּם שֶׁל צְרָכָה, וְהַעֲמִידוּ צְעֵלֵי הַמִּשְׁנָה, עֲשֶׂה דְּבָרִים נְחָמְרוּ צְכוּם שֶׁל צְרָכָה, וְאֵלּוּ הֵם, עֲטוּר, עֲטוּר הַדָּחָה, שְׁטִיפָה, חֵי, מִלָּא, וּמִקְבָּלוּ בְּשִׁטֵּי יָדָיו, וְנוֹתְנוּ צִיּוּן, וּמִסְלָחוּ מִן הַהִרְקָע טַפַּח, וְנוֹתְנוּ עֵינָיו צוּ, וּמִשְׁגָּרוּ צְמִתָּה לְאַנְשֵׁי צִיתוֹ. וְעַתָּה חֵין לָנוּ מִהֵם אֲלֵה אַרְבָּעָה, שֶׁהֵם הַדָּחָה, וְשְׁטִיפָה, חֵי מִלָּא (ברכות נ"א). וְיֵשׁ אֲוִמְרִים חֵי מִן הַחֲצִית, אֲבָל צְכוּם אֶפְשָׁר לְתַת אֲוִתוֹ מְזוּג צְמִים, וְיֵשׁ אֲוִמְרִים, חֵי, פְּרוּשׁוֹ שִׁיְהִי הַכּוּם שְׁלֵם, וְחֵין פְּרוּשׁוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְזוּג צְמִים. הַתְּקוּן הָעֲשִׂירִי שְׁעַל הַשְּׁלָחוֹן שֶׁל שְׂבֵת, צְרַפְת הַמְּזוּן, הֵרִי הַעֲמִידוּ חֲכָמִים, בְּשִׁלְשָׁה שְׁאֲכָלוּ כְּאַחַד שְׁלִישֵׁי כּוּם. וְסוּד הַדְּבָר, הוּא מִשּׁוּם שֶׁשְׁלֵשָׁה הוּא צְחִינָת אֲהַבַת פְּלוּלוֹתֶיהָ שֶׁפְּרוּשׁוֹ אֲהַבָה שֶׁל שְׁלֹשׁ 'פּוּל', שֶׁהֵם הָאֲבוֹת, שֶׁכְּתוּב צְהָם, צְפַל מְפַל פּוּל. כִּי פְּלוּלוֹתֶיהָ הוּא מְלָשׁוֹן פּוּל. צְאֲצְרָהֶם נְחָמְרוּ, וְה' צְרָף אֶת אֲצְרָהֶם צְפַל. וּבִיִּלְחָק נְחָמְרוּ, וְאֲכָל מְפַל. וּבִיעֵקֵב נְחָמְרוּ, יֵשׁ לִי פּוּל. וְחֵין לְהַחֲרִיף צְהָה יוֹתֵרוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. רַבִּים שְׁנִיתוּ עֲדוּ לְאָכַל פֶּת אוֹ לְשִׁתוֹת יַיִן וּבִרְךָ אֶחָד מֵהֶם וְעָנוּ כָּלָם אָמֵן הֵרִי אֵלוּ מִתְּרִין לְאָכַל וְלְשִׁתוֹת אֲבָל אִם לֹא נִתְּכָנוּ לְאָכַל כְּאֶחָד אֲלֵה זֶה בָּא מְעַצְמוֹ וְזֶה בָּא מְעַצְמוֹ אִף עַל פִּי שֶׁהוּן אוֹכְלִין מִכֶּכֶר אֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּרָךְ לְעַצְמוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים. בְּפֶת וַיִּין בְּלִבָּד, אֲבָל שְׁאָר אוֹכְלִין וּמְשַׁקִּין אֵינָן צְרִיכִין הַסְבָּה אֲלֵה אִם בְּרָךְ אֶחָד מֵהֶם וְעָנוּ כָּלָם אָמֵן הֵרִי אֵלוּ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְּכָנוּ לְהַסֵּב כְּאֶחָד : **ב.** כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מִבְּרָךְ בְּרָכָה מְפַל הַבְּרָכוֹת כָּלָן אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע הַבְּרָכָה כָּלָה מִתְּחִלָּתָהּ וְעַד סוּפָהּ. וְאִף עַל פִּי שֶׁאֵינָו חֲבִיב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה חֲבִיב לְעֵנוֹת אָמֵן. וְאִם הָיָה הַמְּבָרָךְ נִכְרִי אוֹ אֶפְיִקוּרוֹס אוֹ כּוֹתִי אוֹ תִינוֹק הַמִּתְּלַמֵּד אוֹ שֶׁהָיָה גְדוֹל וְשָׂנֵה מִמְטַבֵּעַ הַבְּרָכָה אֵין עוֹנִין אַחֲרֵיהוֹן אָמֵן :

מוסר

ספר חסידים סימן קסז קסח

יְחַרְד הָאִישׁ לְתַקּוֹן מַעֲשָׂיו כִּי יֵשׁ צְדִיקִים שְׂזוּכִים לְהִיּוֹת אֶצְל שְׂכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) וְעָלִיף יִזְרַח ה'. וְכִתְיָב (ש"א כה) וְהִיִּתָּה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכִתְיָב (ישעיה ס) וְהִזָּה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם. וְיֵשׁ עוֹמֵד מִרְחוֹק וְרוֹאֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) וְחִתָּנוּ בְּאוֹר תִּרְאֶה. וְיֵשׁ שְׂלֵא רוֹאֶהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וְבֵל יִרְאֶה גְאוֹת ה'. וְכִתְיָב (איוב כ) אֵל יִרְא בְּפִלְגוֹת נְהַרֵי נְחָלֵי דְבִשׁ וְחִמָּאָה. אֵל תִּעַרְבַּ בְּנִים עִם בְּנוֹת פֶּן יִחְטִיאוּ. תִּשְׁמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֹל לְבָדִים, אֲבָל בְּחוּרִים וְזִקְנִים יִחְדְּיוּ וְכֵן יִלְדִים וְיִלְדוֹת מְשַׁמְקִים בְּרַחוּבוֹתֵיהֶם, יִלְדִים לְבָד וְיִלְדוֹת לְבָד. וְכֵן בְּסוּף תְּהִלִּים (קסח) בְּחוּרִים וְגַם בְּתוֹלוֹת וְלֹא אָמַר בְּחוּרִים עִם בְּתוֹלוֹת כְּמוֹ זִקְנִים עִם נְעָרִים. יְגַם, לְרַבּוֹת נְשִׁים לְבָד:

עקב ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(יב) פֶּן-תֹּאכַל וְשִׁבַעְתָּ וּבָתִּים טַבִּים תִּבְנֶה וְיִשְׁבַּחְתָּ: דִּלְמָא תִּיכּוּל וְתִשְׁבַּע וּבָתִּין שְׁפִירִין תִּבְנִי וְתִיתַב: (יג) וּבִקְרָךְ וְצִאֲנָךְ יִרְבִּין וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה-לָּךְ וְכָל אֲשֶׁר-לָךְ יִרְבֶּה: וְתוֹרָךְ וְעִנְךָ יִסְגּוּן וְכֶסֶף וְזָהָב יִסְגּוּ לָךְ וְכָל דֵּי לָךְ יִסְגּוּ: (יד) וְרַם לְבַבְךָ וְשִׁכְחוֹת אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: וְיָרִים לְבָד וְתִנְשִׂי יַת דְּחִלְתָּא דִּי אֶלְהָךְ דִּי אֶפְקֵד מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדוֹתָא: (טו) הַמוֹלִיכְךָ בְּמִדְבָר | הַגָּדֵל | וְהַעֲזָרָא זָזוּשׁ | שְׁרָף

וְעַקְרָב וְצַמְאֹן אֲשֶׁר אֵין-מַיִם הַמוֹצִיא לָךְ

מַיִם מִצֹּר הַזֶּזְלָמִישׁ: דְּדַבֵּר בְּמַדְבָּרָא רַבָּא וְדַחֵילָא אֶתְר חִינוּ

קָלוּ וְעַקְרָבִין וּבֵית צַחֲוֹנָא אֶתְר די לית מַנָּא דְאַפֵּק לָךְ מִנָּא מִטְנָרָא תְּקִיפָא: (טז)

הַמְּאֵכְלָךְ מִן בְּמִדְבָּר אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּן

אֲבוֹתֶיךָ לְמַעַן עֲנֹתְךָ וּלְמַעַן נִסִּיתְךָ לְהִיטִיבְךָ

בְּאַזְוָרִיתְךָ: דְּאוּכְלָךְ מִנָּא בְּמַדְבָּרָא די לֹא יִדְעוּן אֲבַהֲתָךְ בְּדִיל לְעַנְיֹתָךְ

וּבְדִיל לְנִסְיוֹתָךְ לְאוּטְבָא לָךְ בְּסוּפָךְ: (יז) וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ כֹּזֵל

וְעַצֵּם יָדַי עָשָׂה לִי אֶת-הַזֵּזִיל הַזֶּה: וְתִימַר בְּלִפְנֵי חִילִי

וְתִקַּף יָדַי קִנּוּ לִי יָת נִכְסֵיָא הָאֵלִין: (יח) וְזָכַרְתָּ אֶת-יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנּוֹתֵן לָךְ כֹּזֵן לַעֲשׂוֹת זֵזִיל

לְמַעַן הַקָּיִם אֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע

לְאֲבוֹתֶיךָ כַּיּוֹם הַזֶּה: (יט) וְתִדְפֹר יָת יְיָ אֱלֹהֶךָ אַרְי הוּא זָהֵב לָךְ עֶצֶה

לְמַקְנֵי נִכְסִין בְּדִיל לְקַנְמָא יָת קַנְמָה די קַיִים לְאַבְהֲתָךְ כַּיּוֹמָא הַדִּין: (כ)

וְהָיָה אִם-שָׁכַז תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

וְהִלַּכְתָּ אַזְוָרִי אֱלֹהִים אַזְוָרִים וְעַבַּדְתָּם

וְהִשְׁתַּזְוִיתָ לָהֶם הָעֲדֹתַי בְּכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד

תֵּאבְדוּן: וַיְהִי אִם מִנְשֹׁאָה תִנְשֵׂי יָת דַּחֲלָתָא דַּיְיָ אֱלֹהֶךָ וְתַחַד בְּתַר טַעֲנַת

עַמְמִיָּא וְתַפְלַחְנֹן וְתַסְגֹּד לְהוֹן אֶסְהַדִּית בְּכוּן יוֹמָא דִּין אַרְי מִיבַד תִּיבְדוּן: (כ)

כַּגֹּזִים אֲשֶׁר יְהוָה מֵאֲבִיד מִפְּנֵיכֶם כֵּן תֵּאבְדוּן

עַקֵּב לֹא תִשְׁמַעוּן בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (כ)

כַּעַמְמִיָּא די יְיָ מֵאֲבִיד מִקְדָּמִיכוּן כֵּן תִּיבְדוּן חֲלַף דְלֹא קַבְלַתוּן בְּמִימְרָא דַּיְיָ

אֱלֹהֵיכוֹן: ט שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתָה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת-

הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרֵשֶׁת גֹּזִים גְּדֹלִים וְעַצְבִּים מִמֶּךָ

עָרִים גְּדוֹלוֹת וּבְצֻרֹת בְּשָׂמַיִם: שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת עֶבֶר יוֹמָא
דִּין יַת יִרְדָּנָא לְמִיעַל לְמִירַת עַמְמִין רַבְרַבִּין וְתַקִּיפִין מִנְדָּ קְרוּוִין רַבְרַבּוֹ וְכַרְיָכוֹ
עַד צִית שְׂמַיָא:

רס"י גדלים ועצמים ממך. אתה עצום, והם עצומים ממך:

(ב) עִם-גְּדוֹל וְרַם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר אֶתָּה יַדְעָתָּ
וְאֶתָּה שְׂבֻמֶּתָּ מִי יִתְיַצֵּב לִפְנֵי בְנֵי עֲנָק: עַם רַב וְתַקִּיף
בְּנֵי גִבְרָיָא דִּי אֶתָּה יַדְעָתָּ וְאֶתָּה שְׂמַעָתָּ מִן יְפוּל לְמִיקַם קָדָם בְּנֵי גִבְרָיָא: (א)
וַיַּדְעָתָּ הַיּוֹם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא-הָעֹבֵר
לְפָנֶיךָ אִישׁ אֹכְלָהּ הוּא יִשְׁמִידֶם וְהוּא יִכְנִיעֶם
לְפָנֶיךָ וְהוֹרְשֶׁתֶם וְהֶאֱבַדְתֶּם מִיָּהָר כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה לָךְ: וְתִדַּע יוֹמָא דִּין אַרְיֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא דְעֵבֶר קְדָמָךְ מִימְרָה
אֲשָׁא אֲכָלָא הוּא יִשְׁצַנּוּן וְהוּא יִתְרַכְנּוּן קִדְ מִדָּ וְתִתְרַכְנּוּן כְּנּוּן וְתוֹבְדַנּוּן בְּפְרִיעַ כְּמָא
דִּי מְלִיל יְיָ לָךְ: (ד) אַל-תֹּאמְרוּ בְּלִבְבְּכֶם
בְּהַדָּף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתְּכֶם | מִלְּפָנֶיךָ לֵאמֹר
בְּצַדִּיקְתִּי הֵבִיאָנִי יְהוָה לְרֵשֶׁת אֶת-הָאָרֶץ
הַזֹּאת וּבְרֵשֶׁת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה מוֹרִישָׁם
מִלְּפָנֶיךָ: לֹא תִימַר בְּלִבְּךָ בְּדִיתְבֵּר יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִתְהוֹן מִקְדָּמָךְ לְמִימַר בְּזָכוֹתֵי
אֲעֲלֵנִי יְיָ לְמִירַת יַת אַרְעָא הָדָא וּבְחוּבֵי עַמְמַיָּא הָאֵלִין יְיָ מִתְרַכְּהוֹן מִקְדָּמָךְ:

רס"י אל תאמר בלבבך. לדקתי ורשעת הגוים גרמו:

(ה) לֹא בְּצַדִּיקְתְּךָ וּבְיִשְׁרָאֵל לְבַבְּךָ אֶתָּה בָּא
לְרֵשֶׁת אֶת-אֲרָצָם כִּי בְרֵשֶׁת | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה

וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָזוּם לֹא אֲכַלְתִּי וּבַיּוֹם לֹא

שָׁתִיתִי: בְּמִסְקֵי לְטוֹרָא לְמִסַּב לוחי אַבְנָא לוחי קִנְמָא די גִּזְר יי עִמְכוֹן ויתבית בְּטוֹרָא אַרְבָּעִין יַמְמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָוֹן לְחִמָּא לֹא אֲכַלִּית וּמִנָּא לֹא אֲשָׁתִיתִי:

רס"י ואשכז בהכ. חין ישיבה חלח לשון עכבה:

(י) וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת-שְׁנֵי לוֹזוֹת הָאֲבָנִים כְּתָבִים בְּאַצְבָּע אֱלֹהִים וְעָלִיהֶם כָּכָל-

הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהַר מוֹתוֹרָה

הָאֵשׁ בַּיּוֹם הַהֵוא: ויהב יי לי ית תַּרְוִין לוחי אַבְנָא פְּתִיבִין

בְּאַצְבָּעָא דִּי וְעָלִיהוֹן כָּכָל פְּתַגְמָא די מְלִיל יי עִמְכוֹן בְּטוֹרָא מִגּוֹ אֲשַׁתָּא בְּיוֹמָא

דְּקַהֲלָא: (יא) וַיְהִי בַּמִּקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים

לַיְלָה נָתַן יְהוָה אֵלַי אֶת-שְׁנֵי לוֹזוֹת הָאֲבָנִים

לוֹזוֹת הַדְּבָרִית: וְהוּא מְסוּף אַרְבָּעִין יַמְמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָוֹן יְהַב יי לי ית

תַּרְוִין לוחי אַבְנָא לוחי קִנְמָא:

רס"י לחת. לחת כתיב, ששתייהם שוות:

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם רָד בַּיָּהָר מִזֶּה כִּי שְׁוֹתָת

עִמָּךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם סָרוּ בַיָּהָר מִן-

הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם עָשׂוּ לָהֶם מִסְכָּה: וַאֲמַר יי לי

קוּם חוּת בְּפָרִיעַ מִכָּא אַרִי חַבִּיל עִמָּךְ די אֲפַקְתָּא מִמִּצְרַיִם סָטוּ בְּפָרִיעַ מִן אֲרַחָא

די פְּקִדְתַּנּוּן עָבְדוּ לְהוֹן מִתְּכָא: (יג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֹא אֲמַר

רְאִיתִי אֶת-הָעַם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם-קִישָׁה-עֲרָף

הוא: ואמר יי לי למימר גלי קדמי ית עמא הדין והא עם קשי קדל הוא:

(ד) הָרַף מִמְּנִי וְאַשְׁמִי־לָם וְאַמְוֹזָה אֶת-שְׁמָם
בַּתְּנוֹת הַשָּׁמַיִם וְאַעֲשֵׂה אֹתְךָ לְגֹי-עֲצוּם וְרַב

בַּמְּנוֹ: אַנַּח בְּעוֹתְךָ מִקְדָּמִי וְאַשְׁצִנּוּן וְאַמְחִי ית שמהון מתחות שמא ואעבד

יְתָד לַעַם תִּקְיָף וְסָגִי מִנְהוֹן: (ט) וְאַפֶּן וְאַרְדִּי מִן-הַהָר וְהָהָר

בְּעַר בְּאַשׁ וְשִׁנִּי לִוְזוֹת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי:

וְאַתְּפָנִיתִי וְנַחֲתִית מִן טוֹרָא וְטוֹרָא בְּעַר בְּאַשְׁתָּא וְתַרְיִן לוּחִי קִימָא עַל תְּרַתִּין

יָדַי: (ט) וְאַרְא וְהִגֵּת זֹטְאֲתֶם לִיהוּה אֱלֹהֵיכֶם

עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֲגָל בַּמִּסְכָּה סִרְתֶּם בַּיָּהָר מִן-

הַדָּרָךְ אֲשֶׁר-צָוָה יְהוָה אֶתְכֶם: וְחִזִּיתִי וְהָא חֲבַתוֹן קָדָם

יי אֶלְהֲכוּן עֲבַדְתוֹן לְכוּן עֲגָל מִתְכָּא סִטִּיתוֹן בְּפָרִיעַ מִן אֲרַחָא דִּי פִקִּיד יי יְתָכוּן:

(י) וְאַתְּפַשׁ בְּשִׁנֵּי הַלְּוֹזֹת וְאַשְׁלַכְּם מֵעַל שְׁתֵּי

יָדַי וְאַשְׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם: וְאַחַדִּית בְּתַרְיִן לוּחִיָּא וְרַמִּיתְנוֹן מֵעַל

תְּרַתִּין יָדַי וְתַבְרַתְנוֹן לְעֵינֵיכֶם:

עקב יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(יח) וְאַתְּנַפֵּל לְפָנַי יְהוָה כָּרְאֵשְׁנָה אֲרַבְעִים יוֹם

וְאַרְבְּעִים לַיְלָה לָזוּם לֹא אֲכַלְתִּי וּבַיּוֹם לֹא

שָׁתִיתִי עַל כָּל-זֹטְאֲתֶם אֲשֶׁר זֹטְאֲתֶם

לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיֵּסוּ: וְאִשְׁתַּטַּחֲתִי קָדָם
יְיָ פְּקֹדֵמִיתָ אַרְבָּעִין יְמָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלֹון לְחֶמָּא לֹא אַכְלִית וּמִנָּא לֹא אִשְׁתִּיתִי
עַל כָּל חוֹבֵיכוֹן דִּי חֲבַתוֹן לְמַעַבְד דְּבִישׁ קָדָם יְיָ לְאַרְגָּזָא קָדְמוֹהִי:

רס"י וּחְתַּנְפַּל לְפָנֵי ה' כְּרַחֲסָנָא אַרְבַּעַיִם יוֹם. שְׁנֵי אֲמַר (שְׁמוֹת לז, ל) וְעַתָּה
אֵעֲלֶה אֶל ה' אֲוֹלֵי אֲכַפְרָה. בְּאוֹתָהּ עֲלִיָּה נִתְעַכְּבְתִי אַרְבַּעַיִם יוֹם. נִמְלְאוּ כָלִים
בְּעִשְׂרִים וְתַשְׁעָה בָּאֵב. שְׁהוּא עֲלָה בְּשִׁמוֹנָה עֶשְׂרִי בְּתַמּוּז, בּו זְיוּם נִתְרַלָּה
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְאִמַר לוֹ לְמִשָּׁה (דְּבָרִים י, א) פֶּסַל לָךְ שְׁנֵי לוֹחֹת, עֲשֵׂה
עוֹד אַרְבַּעַיִם יוֹם, נִמְלְאוּ כָלִים בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. בּו זְיוּם נִתְרַלָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְחָה וְאִמַר לוֹ לְמִשָּׁה (בְּמִדְבָר יד, כ) סִלַּחְתִּי כְּדַבְּרְךָ. לְכַךְ הַקְּבַע
לְמַחִילָה וְלִסְלִיחָה. וּמִנִּין שְׁנִתְרַלָּה בְּרַחוּן שְׁלָם, שְׁנֵי אֲמַר בְּאַרְבַּעַיִם שָׁל לוֹחֹת
אַחֲרוֹנוֹת וְאִנְכִי עִמְדַתִּי בְּהַר כִּימִים הַרְּאִשׁוֹנִים (דְּבָרִים י, י) , מַה הַרְּאִשׁוֹנִים
בְּרַחוּן אֲף אַחֲרוֹנִים בְּרַחוּן, אִמּוֹר מַעַתָּה אֲמַלְעִיִים הִיוּ בְּכַעֲס:

**(יט) כִּי יִזְרַתִּי בְּמִפְנֵי הָאֵף וְהִזְזַמְתָּ אֲשֶׁר קָצַף יְהוָה
עָלֶיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וּלְשַׁמֵּעַ יְהוָה אֵלֵי גַם
בְּפַעַם הַהוּא:** אֲרִי דְחַלִּית מִקָּדָם רְגָזָא וְחִמְתָּא דִּי רְגַז יְיָ עָלֶיכוֹן
לְשַׁצָּאָה יִתְכוּן וְקַבִּיל יְיָ צְלוֹתֵי אֲף בְּזַמְנָא הַהִיא: (כ) וּבְאַהֲרֹן
הַתְּאַנֵּף יְהוָה בְּמֵאֵד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶתְפַּלֵּל גַּם-
בְּעַד אַהֲרֹן בְּעֵת הַהוּא: וְעַל אַהֲרֹן הָוּה רְגַז מִן קָדָם יְיָ לְחִדָּא
לְשַׁצִּיּוֹתָהּ וְצִלִּיתִי אֲף עַל אַהֲרֹן בְּעִדְנָא הַהִיא:

רס"י וּבְאַהֲרֹן הַתְּאַנֵּף ה'. לְפִי שְׁשַׁמַּע לְכַס: לְהַשְׁמִידוֹ. זֶה כְּלוּי בְּנִים. וְכֵן
הוּא אִמַר (עֲמוּס ב, ט) וְאִשְׁמִיד פְּרִיו מִמַּעַל: וְאִתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן. וְהוֹעִילָה
תְּפִלַּתִּי לְכַפֵּר מַחֲסָה, וּמַתּו שְׁנִים וּנְשַׁאֲרוּ הַשְּׁנִים:

**(כא) וְאֶת-זֹזְטָאֲתְכֶם אֲשֶׁר-עֲשִׂיתֶם אֶת-הָעֵגֹל
לְקַזְזוֹתִי וְאֶשְׂרַף אֶתּוֹ | בְּאֵשׁ וְאָכַת אֶתּוֹ טַזְזוּן**

הַיִּטֵּב עֵד אֲשֶׁר-הֵק לְעֹפָר וְאֲשַׁלֵּךְ אֶת-עֹפָרוֹ

אֶל-הַנְּזוֹל הַיֵּרֵד מִן-הַהָר: וְנָתַחֲבֹתְכוֹן דִּי עֲבַדְתוּן יָת עֲגָלָא

נְסִבִית וְאוֹקֻדִית יְתָה בְּנוֹרָא וְשִׁפִּית יְתָה בְּשׁוּפִינָא זָאוֹת עַד דִּי הָוָה דְּקִיק לְעֹפָרָא וְרָמַת יָת עֹפָרָה לְנַחְלָא דְנַחַת מִן טוֹרָא:

רס"י טחון. לשון הוה כמו (בראשית כו, יג) הלוח וגדל:

(כב) וּבַתְּבַעֲרָה וּבַמִּסָּה וּבַקְּבֻרָת הַתְּאֵוֹת

מִקְצָפִים הֵייתֶם אֶת-יְהוָה: וּבִדְלֻקְתָּא וּבְנִסְתָּא וּבְקִבְרֵי

דְּמִשְׁאַלֵי מְרַגְזִין הִוִּיתוּן קָדָם יי: (כג) וּבְשִׁלּוֹן יְהוָה אֶתְכֶם

מִקְדָּשׁ בְּרִנֵּעַ לֵאמֹר עָלוּ וּרְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ

אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וַתִּמְרוּ אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לּוֹ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי: וְכַד שְׁלַח יי

יְתַכּוֹן מְרָקִים גִּיָּאָה לְמִימַר סְקוֹ וְאַחְסִינּוּ יָת אֲרַעָא דִּי יְהֻבִית לְכוֹן וְסָרְבַתּוּן עַל

גְּזֵרַת מִימְרָא דִּי אֶלְהֻכוֹן וְלֹא הִימְנַתּוּן לָהּ וְלֹא קִבְּלַתּוּן לְמִימְרָה: (כד)

מִמְרֵי הֵייתֶם עִם-יְהוָה בַּיּוֹם דִּעֲתִי אֶתְכֶם:

מִסְרָבִין הִוִּיתוּן קָדָם יי מִיּוֹמָא דִּידְעִית יְתַכּוֹן: (כה) וְאַתְנַפְּלִי לְפָנַי

יְהוָה אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת-אַרְבָּעִים

הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפְּלַתִּי כִּי-אָבַר יְהוָה

לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם: וְאַשְׁתַּטַּחִית קָדָם יי יָת אַרְבָּעִין יְמָמִין וְיָת

אַרְבָּעִין לַיְלָוִן דִּי אֲשַׁתַּטַּחִית אַרְי אָמַר יי לְשַׁצָּאָה יְתַכּוֹן:

רס"י וּאֲחַנְפֵּל וְגו'. אלו הן עצמם האמורים למעלה (פסוק יח) וכפלן כאן,

לפי שכתוב כאן סדר תפלתו, שנאמר (פסוק כו) ה' אלהים אל תשחת עמך וגו'

:

וְאֶת־פָּלֶל אֶל-יְהוָה וְאָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹ-
תִשְׁוֹת עִמָּךְ וְנִזְוַלְתָּךְ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגֹדֶיךָ

אֲשֶׁר-הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד זְוֹקָה: וְצִלִּיתִי קָדָם יי

וְאָמַרְתִּי יי אֱלֹהִים לֹא תַחֲבֵל עִמָּךְ וְאַחֲסִנְתָּךְ דִּי פִרְקַתָּא בְּתַקְפָּךְ דִּי אִפְקַתָּא

מִמִּצְרַיִם בְּיַד תַּקִּיפָא: (כו) זְכוֹר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם

לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב אֶל-תִּפְוֹן אֶל-קְשִׁי הָעַם הַזֶּה

וְאֶל-רִשְׁעוֹ וְאֶל-זֹטְאָתוֹ: אֲדַכֵּר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק

וְלִיעֲקֹב לֹא תַתְּפַנִּי לְקִשְׁיוֹת עִמָּךְ הַדִּין וְלַחֲבוּיָהוֹן וְלַחֲטָאִיָּהוֹן: (כז) פֶּן-

יֹאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִשָּׁם מִבְּלִי

יְכַלֵּת יְהוָה לְהַבְיֵאֵם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-דִּבַּר

לָהֶם וּבִשְׁנֵאתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאֵם לְהַבְיֵאתָם

בְּיַד בָּר: דִּילְמָא יִימְרוּן דְּגַרִי אַרְעָא דִּי אִפְקַתָּנָא מִתְּמֹן מִדְּלִית יוּכְלָא דִּי

לְאַעְלוֹתְהוֹן לְאַרְעָא דִּי מְלִיל לְהוֹן וּמִדְּסַנִּי יְתַהוֹן אִפְקַנְוֹן לְקַטְלוֹתְהוֹן בְּמִדְּבָרָא:

וְהֵם עִמָּךְ וְנִזְוַלְתָּךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכֹזֶךְ

הַגָּדֹל וּבִזְרָעֶךָ הַזְּטוּיָה: (פ) וְאֲנוּן עִמָּךְ וְאַחֲסִנְתָּךְ דִּי אִפְקַתָּא

בְּחִילָךְ רַבָּא וּבְדַרְעָךְ מְרַמָּא: י (א) &nbארביעי בְּעֵת הַהוּא אָמַר

יְהוָה אֵלַי פָּסֶל-לָךְ שְׁעֵנִי-לוֹזֹזֹת אֲבָנִים

כְּרִאשֵׁינִים וְעֵלָה אֵלַי הָהָרָה וְעֲשִׂיתָ לָךְ אֲרוֹן

עֵץ: בְּעֵדְנָא חַהִיא אָמַר יי לִי פָּסֶל לָךְ תַּגְרִין לוּחֵי אֲבַנְיָא פְּקַדְמָאֵי וְסַק לְקַדְמֵי

לְטוּרָא וְתַעֲבַד לָךְ אֲרוֹנָא דְאַעָא:

רש"י זעת ההוא. לסוף ארבעים יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואחר כך ועשית לך ארון עץ, ואני עשיתי ארון תחלה, שכשאבוא והלחות בידי היכן

חתנם. ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים, כי ברדתו מן ההר כוה להם על מלכת המשכן, וצלאל עשה משכן תחלה ואחר כך ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה. וזהו שהיה יואח עמהם למלחמה. ואותו שעשה בצלאל לא יאח למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונסבה:

**וְאָכַתְבַּ עַל-הַלְלוֹת אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ
עַל-הַלְלוֹת הָרֵאשִׁימִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמַּתָּם**

בְּאֲרוֹן: וְאָכַתְבֹב עַל לוחֵמָא זַת פִּתְגָמָא דִּי הוּוּ עַל לוחֵמָא קִדְמָאִי דִּי תִבְרַתָּא

וּתְשׁוּנוֹן בְּאֲרוֹנָא: (ג) **וְאָעֵשׂ אֲרוֹן עֵצֵי שִׁטִּים וְאָפְסַל**

שִׁנֵּי-לוֹזֹת אֲבָנִים כְּרֵאשִׁימִים וְאָעַל הָהָרָה

וְשִׁנֵּי הַלְלוֹת בִּידָי: וְעִבְדִית אֲרוֹנָא דְאָעִי שִׁטִּין וּפְסָלִית תְּרִין לוחֵי

אֲבָנָא פְּקִדְמָאִי וְסִלְקִית לְטוֹרָא וְתִרִין לוחֵמָא בִּידָי: (ד) וְיִכְתֹּב עַל-

הַלְלוֹת כַּמְכַתֵּב הָרֵאשִׁוֹן אֶת עֲשִׂרַת הַדְּבָרִים

אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאָשׁ

בַּיּוֹם הַהֵוא וַיִּתְּנֶם יְהוָה אֵלָי: וְכָתַב עַל לוחֵמָא פְּכִתְבָא

קִדְמָאָה זַת עֲשָׂרָא פִּתְגָמָא דִּי מְלִיל יֵי עֲמֹכוֹן בְּטוֹרָא מְגוּ אֲשִׁתָּא בְּיוֹמָא דְקָהֶלָא

וַיִּחְבְּנוּ יֵי לִי: (ה) וְאָפֹן וְאֵרֵד מִן-הָהָר וְאָשִׁם אֶת-

הַלְלוֹת בְּאֲרוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיְהִי נֶשֶׁם כַּאֲשֶׁר

צִוִּיתִי יְהוָה: וְאֶת־פְּנִיתִי וּנְחִתִית מִן טוֹרָא וְשׁוֹיִתִי זַת לוחֵמָא בְּאֲרוֹנָא דִּי

עִבְדִית וְהוּוּ תִמּוֹן פְּמָא דִּי פְּקִדְנִי יֵי: (ו) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ

מִבְּאֵרֵת בְּנֵי-יַעֲקֹב מוֹסֵרָה שָׁם בְּמֵת אֲהָרֹן

וַיִּקְבֹּר שָׁם וַיִּכְתֹּב אֶלְעָזָר בְּנוֹ תַּזְוֹתָיו: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

נָטְלוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי יַעֲקֹב לְמוֹסְרָה תַּמּוֹן מִיַּת אֶהְרוֹ וְאֶתְקַבֵּר תַּמּוֹן וְשִׁמְשׁ אֶלְעָזָר בְּרָה תַּחֲוֹתוּהִי :

רש"י ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה. מה ענין זה לכאן. ועוד, וכי מבארות בני יעקן נסעו למוסרה, והלא ממוסרות באו לבני יעקן, שנאמר (במדבר לג, לא) ויסעו ממוסרות וגו'. ועוד, שם מת אהרן, והלא בהר ההר מת, לא וחשוב ותמלא שמונה מסעות ממוסרה להר ההר. אלא, אף זו מן התוכחה, ועוד זאת עשיתם כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד, יראתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למכרים, וחזרתם לאחוריכם שמונה מסעות עד בני יעקן ומשם למוסרה, שם נלחמו ככם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם, ומשם חזרתם הגדגדה הוא חור הגדגד:

(ו) **בַּיּוֹם הַזֶּה יִטְבְּתָה אֶרֶץ גְּזוֹלֵי בָּיִם:** מִתַּמּוֹן נָטְלוּ לְגִדְגָד וּמִן גִּדְגָד לְיִטְבֵּת אֶרְעָא נִגְדָא נִחְלִין דְּמִיּוֹ :

רש"י ומן הגדגדה וגו'. ובמוסרה עשיתם אצל כבד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת, ונדמה לכם כאלו מת שם. וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות, לומר שקשה מיתתו של לדיקים לפני הקדוש ברוך הוא, כיום שנשתברו בו הלוחות. ולהודיעך שהקשה לו מה שאמרו (במד' יד, ז) נתנה ראש לפרוש ממנו, כיום שעשו בו את העגל:

(ח) **בַּעַת הַהוּא הַבְּדִיל יְהוָה אֶת-שַׁבָּט הַלְוִי לַשָּׂאֵת אֶת-אֶרֶן בְּרִית-יְהוָה לְעֵמוֹד לְפָנָי יְהוָה לְשִׁרְתּוֹ וּלְבָרְךָ בְּשִׁבּוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:** בְּעֵדָנָה הֵיחָא אֶפְרַשׁ יְיָ יֵת שְׁבָטָא דְלוֹי לְמַטְלַת יֵת אֶרֶן קִימָא דְיְיָ לְמִיקַם קָדָם יְיָ לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְבָרְכָא בְּשִׁמְהָ עַד יוֹמָא הַדִּין :

רש"י בעת ההוא הבדיל ה' וגו'. מוסב לענין הראשון: בעת ההוא. בשנה

הראשונה לראתכם ממכרים וטעיתם בעגל ובני לוי לא טעו, הבדילם המקום מכס. וסמך מקרא זה לחזרת בני יעקן לומר שאף בזו לא טעו זה בני לוי, אלא עמדו באמונתם: לשאת את ארון. הלויים: לעמד לפני ה' לשרתו ולכרד בשמו. הכהנים, והוא נשיאת כפים:

**עַל-כֵּן לֹא-הָיָה לְלוֹי זֶזְזָלְךָ וְנִזְזָלָה עִם-אֲזִוּיוֹ
יְהוָה הוּא גִזְזָלְתּוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־הָיִךְ
לֹא: עַל כֵּן לֹא הָיָה לְלוֹי חֶלֶק וְאַחֲסָנָא עִם אַחֻוּהִי מִתְּנֶן דִּיחַב לָהּ יְיָ אֲנֹן
אֲחֲסָנְתָהּ כִּמְאֵי דִי מְלִיל יְיָ אֶלְהָדָּ לָהּ:**

רס"י על כן לא היה ללוי חלק. לפי שהבדלו לעבודת מזבח ואינן פנויין לחרוש ולזרוע: ה' הוא נחלתו. נוטל פרס מזמן מבית המלך:

**וְאֲנֹכִי עֹמְדֹתִי בְהָר כַּיּוֹמִים הָרִאשׁוֹנִים
אֲרַבְעִים יוֹם וְאֲרַבְעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה
אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהוּא לֹא-אָבָה יְהוָה
הַשְׁוֹזִיתָךְ: וְאֲנִי הָיִיתִי קָאֵם בְּטוֹרָא כַּיּוֹמִין קַדְמָאִין אֲרַבְעִין וְקָמִין
וְאֲרַבְעִין לַיְלָוֹן וְקָבִיל יְיָ צְלוֹתִי אַף בְּזִמְנָא הַהוּא לֹא אָבִי יְיָ לְחַבְלוֹתָדָּ:**

רס"י ואנכי עמדתי בהר. לקבל הלוחות האחרונות. ולפי שלא פרא למעלה כמה עמד בהר בעליה אחרונה זו, חזר והתחיל בה: כימים הראשונים. של לוחות הראשונות, מה הם בראון אף אלו בראון. אבל האמצעיים שעמדתי שם להתפלל עליכם היו בכעס:

**וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לָךְ לְמִסְעֵ לְפָנַי הָעַם
וַיָּבֵאוּ וַיִּירְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָשַׁבְעֹתִי**

לְאַבְתָּם לַתֵּת לָהֶם: (פ) וְאָמַר יְיָ לִי קוֹם זֵיל לְמַטּוֹל קָדָם עָמָא וַיַּעֲלוּ וַיִּרְתּוּן יַת אַרְעָא דִּי קִנְיִית לְאַבְתָּהוֹן לְמַתְּוּ לְהוֹן:

רס"י ויאמר ה' אליו וגו'. אף על פי שסרתם מאחריו וטעיתם בעגל, אמר לי (שמות לב, לד) לך נחה את העם:

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל בְּמַה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ (יב) **וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל בְּמַה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ**
שֶׁאֵל מִעֲבֹדְךָ כִּי אִם-לִירְאָה אֶת-יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ כָּלֹכֶת בְּכָל-דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ
וּלְעֹבֵד אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ
וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ: וְכַעַן יִשְׂרָאֵל מָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּבְעֵ מִנְּךָ אֱלֹהֵי לְמַדְחַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַחֵד בְּכָל אֲרָחוֹ דְתִקְנֹן קִדְמוֹהִי וּלְמַרְחֵם יְתֵה וּלְמַפְלַח קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:

רס"י ועתה ישראל. אף על פי שעשיתם כל זאת, עודנו רחמיו וחזתו עליכם, ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה וגו' : כי אם ליראה וגו'. רבותינו דרשו מכאן, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים:

לְשִׁבּוֹר אֶת-בְּמִצּוֹת יְהוָה וְאֶת-וּזְקָתָיו אֲשֶׁר (יג)
אֲנֹכִי בְּמִצְוֵי הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ: לְמַטְרָא יַת פְּקוּדֵיא דִּי יְיָ וַיַּת קִנְיִמוֹהִי דְאַנְא מִפְּקֻדָּא יוֹמָא דִּין לְדִיִּיטַב לָךְ:

רס"י לשמר את מצות ה'. ואף היא לא לחנם, אלא לטוב לך, שתקבלו שכר:

הֵן לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ הַשְּׂמַיִם וְהַשְּׂמַיִם (יד)
הָאָרֶץ וְכָל-אֲשֶׁר-בָּהּ: הָא דִּי אֱלֹהֶיךָ שְׂמַיָא וְשְׂמַיָא שְׂמַיָא אַרְעָא וְכָל דִּי בַּהּ:

רס"י הן לה' אלהיך. הכל, ואף על פי כן רק באבותיך חשק ה' מן הכל:

(טו) רַק בְּאַבֹתֶיךָ זָשִׁיךָ יְהוָה לְאַהֲבָה אוֹתָם
וַיִּבְזֹר בְּזָרְעָם אֲזָרִיהֶם בְּכֶם מִכָּל-הָעַמִּים
כִּיּוֹם הַיּוֹם: לחוד באבהתך צבי יי למרחם יתהון ואתרעי בבגיהון
בתריהון בכון מפל עממא פיומא הדין:

רס"י כנס. כמו שאתם רואים אתכם חסוקים מכל העמים היום הזה:

(טז) וּמִלֹּתֶם אֶת עֵרְלַת לִבְבְּכֶם וְעֵרְפְּכֶם לֹא
תִקְשׁוּ עוֹד: ותעדון ית טפשות לבכון וקדלכון לא תקשון עוד:

רס"י ערלת לבצכם. חוטם לבצכם וכסויו:

(יז) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים
וְאֵדֵי הָאֲדָנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא
אֲשֶׁר לֹא-יֵשָׁא פָנָיִם וְלֹא יִקְוֹז שְׂוֹד: ארי יי אלקכון
הוא אלקהא דינין ומרי מלכין אלקהא רבא גברא ודחילא די לית קדמוהי מסב
אפיו ואף לא לקבלא שחדא:

רס"י ואדני האדנים. לא יוכל שום אדון להציל אתכם מידו: לא ישא פנים.
אם תפרקו עלו: ולא יקח שחד. לפיסו בממוז:

(יח) עֲשֵׂה מִשִּׁפְטֵי יְתוּם וְאַלְמָנָה וְאַהֲבֵב גֵּר לְדַת
לוֹ קְלוּזָם וְשִׁמְלָה: עבד דין יתם וארמלא ורחם גיורא למתן לה
מזונא וכסו:

רס"י עשה משפט יתום ואלמנה. הרי גבורה, ואלל גבורתו אתה מולא ענותנותו: ואהב גר לתת לו לחם ושמלה. ודבר חשוב הוא זה, שכל עצמו של יעקב אבינו על זה נתפלל, (בראשית כח, ט) ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש:

(יט) וְאַהֲבֹתֶם אֶת-הַגֵּר כִּי-גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: וְתִרְחַמוּן יָת גֵּיזְרָא אֲרִי דְגֵרִין הוּיִתוּן בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם:

רס"י כי גרים הייתם. מוס שצד אל תאמר לחברך:

(כ) אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבֹתְרָבָק וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע: ית יי אלקהו תדחל וקדמוהי תפלח ולדחלתה תקרב ובשמה תקים:

רס"י את ה' אלהיך תירא. ותעבוד לו ותדבק בו, ולאחר שיהיו צד כל המדות הללו, אז בשמו תשבע:

(כא) הוּא תִהְיֶה לְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר-עָשָׂה אִתְּךָ אֶת-הַגְּדֹלָת וְאֶת-הַנְּזִירָאת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ: הוא תשבחתו והוא אלקהו דעבד עמו ית רברבתא וית חסינתא האליו די חזו עיניו: **(כב)** בְּשֵׁבַעִים זָפַשׁ יִרְדּוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרִימָה וְעַתָּה שׁוֹמֵר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם כָּרַב: בשבעין נפשו נחתו אבחתו למצרים וכעו שונו יי אלקהו ככוכבי שמיא למסגי: **(א)** וְאַהֲבֹת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְרַת בְּשִׁמְרָתוֹ וְזָקַתוֹ וּבְשִׁפְטָיו

וּבְצֹדֵתָיו כָּל-הַיָּמִים: וְתַרְחַם יָתָּ? אֶלְהָד וְתַטֵּר מִטְרַת מִימְרָה
 וּקְנִמוּהִי וְדִינוּהִי וּפְקוּדוּהִי כָּל יוֹמָא: (ב) וַיִּדְעֶתֶם ׀ הַיּוֹם ׀ כִּי |
 לֹא אֶת-בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ וְאֲשֶׁר לֹא-
 רָאוּ אֶת-מוֹסֵר יְהוָה אֶלְהֵיכֶם אֶת-גְּדֹלּוֹ אֶת-
 יָדוֹ הַזּוֹזָקָה וְזָרְעוֹ הַנְּטוּיָה: וְתִדְעוּן יוֹמָא דִּין אֲרִי לֹא יָת בְּנִיכּוֹן
 דִּי לֹא יָדְעוּ וְדִי לֹא חָזוּ יָת אֶלְפָנָא דִּי אֶלְהֵכּוֹן יָת רְבוּתָהּ יָת יָדָהּ תְּקִיפָא וְדַרְעָה
 מְרָמָא:

רש"י וידעתם היום. תנו לב לדעת ולהבין ולקבל תוכחת: כי לא את בניכם.
 אני מדבר עכשיו שיוכלו לומר אנו לא ידענו ולא ראינו בכל זה:

(א) וְאֶת-אֶתְתָּיו וְאֶת-בְּמַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ
 מִצְרַיִם לְפַרְעֹה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וְלִכְל-אֲרָצוֹ: וְיָת
 אֲתוּתָהּ וְיָת עוֹבְדוּהִי דִי עֶבֶד בְּגוֹ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה מֶלֶךְא דְּמִצְרַיִם וְלִכְל אֲרָעָה:
 (ד) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְזוּזִיל מִצְרַיִם לְסוֹסִיו וְלְרִכְבּוֹ
 אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת-מֵי יַם-סוּף עַל-פְּנֵיהֶם
 בְּרִדְפָם אֲזוּרֵיכֶם וַיֵּאבְדוּם יְהוָה עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה: וְדִי עֶבֶד לְמִשְׁרֵית מִצְרַיִם לְסוֹסוּתָהּ וְלִרְתִיכוּהִי דִי אֲסִיף יָת מֵי יָמָא
 דְּסוּף עַל אֲפִיחוֹן בְּמִרְדְּפָהוֹן בְּתִרִיכּוֹן וְאוּבְדָנוֹן יָת עַד יוֹמָא הַדִּין: (ה) וְאֲשֶׁר
 עָשָׂה לָכֶם בְּמִדְבָּר עַד-בְּאֵכֶם עַד-הַמָּקוֹם
 הַזֶּה: וְדִי עֶבֶד לְכוֹן בְּמִדְבָּרָא עַד מִיִּתִיכּוֹן עַד אֲתֵרָא הַדִּין: (ו) וְאֲשֶׁר
 עָשָׂה לְדָתְךָ וְלִאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב בֶּן-רְאוּבֵן ׀
 אֲשֶׁר פָּצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם וְאֶת-

בַּתִּיהֶם וְאֶת-אַהֲלֵיהֶם וְאֶת-כָּל-הַיְקוּם אֲשֶׁר
בְּרִגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְדִי עֶבֶד לְדַתְּוּ וְלֹאֲבִירָם
בְּנֵי אֱלִיָּאב בַּר רְאוּבֵן דִּי פִתַּח אֶרְעָא יֵת פּוּימָה וּבִלְעָתָנוּן וְיֵת אֲנַשׁ בַּתִּיהוֹן וְיֵת
מִשְׁפָּנִיהוֹן וְיֵת כָּל יְקוּמָא דִּי עֲמָהוֹן בְּגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל:

רס"י בקרב כל ישראל. כל מקום שהיה אחד מהם בורח, הארץ נזקעת מתחתיו וזולעתו, אלו דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, והלא כבר נאמר (במדבר טז, לב) ותפתח הארץ את פיה, ולא פויתיה. אמר לו, ומה אני מקים בקרב כל ישראל. אמר לו שנעשית הארץ מדרון כמשפך, וכל מקום שהיה אחד מהם [בורח], היה מתגלגל וזא עד מקום הבקיעה: ואת כל היקום אשר ברגליהם. זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

(ו) כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאֹת אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂה יְהוָה
הַגָּדֹל אֲשֶׁר עָשָׂה: אֲרִי עֵינֵיכוֹן חִזְאוּ יֵת כָּל עוֹבְדָא דִּי רַבָּא דִּי
עֶבֶד:

רס"י כי עיניכם הראת. מוסב על מקרא האמור למעלה, (פסוק ז) כי לא את בניכם אשר לא ידעו וגו' כי אם עמכם אשר עיניכם הראות וגו':

(ח) וּשְׂבִירְתֶם אֶת-כָּל-הַבְּצֻרֹת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצֹרֶךְ
הַיּוֹם לְבַמַּעַן תִּזְוֹזְקוּ וּבְאַתֶּם וְיִרְשֶׁתֶם אֶת-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׂמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
וְתִטְרוּן יֵת כָּל תַּפְקֻדָּתָא דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּא יוּמָא דִּין בְּדִיל דְתַתְּקִפוּן וְתַעֲלוּן
וְתִירְתוּן יֵת אֶרְעָא דִּי אַתְּוּן עֹבְרִין תַּמּוּן לְמִירְתָּהּ: (ט) וּלְבַמַּעַן תִּתְּאֲרִיכוּ
יָמֵיכֶם עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר זָשַׁבְעַת יְהוָה
לְאַבְתֵּיכֶם כֹּתֶת לָהֶם וּלְאֶרְעָם אֶרֶץ זָבַת זֹזָלָב
וְדַבְּשָׁ: (ס) וּבְדִיל דְתוֹרְכוּן יוּמִין עַל אֶרְעָא דִּי קִיִּים יֵי לְאַבְתְּכוֹן לְמַתּוּן

להוֹן וּלְבַנְיָהוֹן אֶרְעָא עֲבָדָא חֵלֵב וּדְבָשׁ: (י) שִׁישִׁי כִּי הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר אֶתָּה בָּא-שְׂמָה לְרֵשִׁתָּהּ לֹא כְּאָרֶץ
 מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יֵצְאֲתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע
 אֶת-זֶרְעֶךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלֶךָ כִּגְזֵן הַיַּרְק: אַרְי אֶרְעָא
 דִּי אֶתְ עֲלִל לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ לֹא כְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם הִיא דִּי נִפְקִיתוֹן מִתַּמּוֹן דִּי תִזְרַע
 ית זרעך ומשקת לה ברגלך כגנתא ירקא:

רש"י לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא. אֲלֹא טוֹבָה הַמְנַה. וְנֹאמְרָה הַבְּטַחָה זֶה לְיִשְׂרָאֵל
 זֵיכִירָתָם מִמִּצְרַיִם, שֶׁהִיוּ אֹמְרִים שְׂמָחָ לֹא נִבְרָא אֵל אֶרֶץ טוֹבָה וַיִּפֶּה כֶּזֶו.
 יִכּוֹל בַּגְּנוֹתָהּ הַכְּתוּב מִדְּבַר, וְכֵן אָמַר לָהֶם, לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִיא, אֲלֹא רַעֲו
 הַמְנַה, תִּלְמוּד לֹמַר (בַּמִּדְבָּר יג, כג) וַחֲזַרְוֹן שָׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה וְגו', אֲדָם אֶחָד
 בְּנָאוֹ, וְחַס בָּנָה לוֹעֵן לְמִצְרַיִם בְּנוֹ, וַחֲזַרְוֹן לִכְנַעַן. דַּכְּ אֶרֶץ אֲדָם בֹּנֵה אֶת
 הַנָּהָל וְאַחַר כֵּן בֹּנֵה אֶת הַכְּעוֹר שֶׁפָּסְלָתוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן, הוּא נוֹתֵן בְּשָׁנִי. וְכֵל
 מִקּוּם, הַחֲזִיב קוּדֵם. הֵא לְמַדַּת שְׁחֲזַרְוֹן יִפֶּה מִזְעוֹן, וּמִצְרַיִם מִשְׁבַּחַת מִכֵּל
 הָאֲרָלוֹת, שְׁנֹאמַר (בְּרֵאשִׁית יג, י) כִּגֵּן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְלוֹעֵן שְׁבַח מִצְרַיִם הִיא,
 שֶׁהִיְתָה מִקּוּם מַלְכוּת, שֶׁכֵּן הוּא אֹמַר (יִשְׁעִיָּה ל, ד) כִּי הִיוּ בְּלוֹעֵן שְׂרִיו. וַחֲזַרְוֹן
 פָּסְלָתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לַכֵּךְ הַקְּלוֹה לַקְּבוֹרַת מַתִּים, וְאַף עַל פִּי כֵן הִיא יִפֶּה
 מִזְעוֹן. וְכַמִּסְכַּת כְּתוּבַת (קִיב, א) דַּרְשׁוּ בַעֲנִין אַחַר, אֲפַשֵּׁר אֲדָם בֹּנֵה בֵּית לְבָנו
 הַקָּטָן וְאַחַר כֵּן לְבָנו הַגָּדוֹל, אֲלֹא שְׁמַבְנֵה עַל אֶחָד מִשְׁבַּעַה בְּלוֹעֵן: אֲשֶׁר
 יִלְאֲחַס מִשָּׁם. אֲפֵלוֹ אֶרֶץ רַעֲמַסָּם [וְאַרְצָה גוֹשָׁן] אֲשֶׁר יִשְׁבַּחְתֶּם בָּהּ וְהִיא בְּמִיטְבַּ
 אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁנֹאמַר (בְּרֵאשִׁית מו, יא) בְּמִיטְבַּ הָאֶרֶץ וְגו', אֵף הִיא אֵינָה כְּאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל: וְהַשְׁקִיתָ בְּרִגְלֶךָ. אֶרֶץ מִצְרַיִם הִיְתָה רַכִּיכָה לְהַבְיֵא מִיַּם מִנִּילוּס בְּרִגְלֶךָ
 וְלְהַשְׁקוֹתָהּ וְרִכִּיד אֶתָּה לְנַדַּד מִשִּׁינְתָּךְ וְלַעֲמוֹל, וְהַנְמוּד שׁוֹתָהּ וְלֹא הַגְּבוּהָ,
 וְאַתָּה מַעֲלָה הַמַּיִם מִן הַנְמוּד לְגְבוּהָ. אֲבָל זֶה (פְּסוּק יא) לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה
 מִיַּם. אֶתָּה יִשָּׁן עַל מַטְתְּךָ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁקָה נְמוּד וְגְבוּהָ, גְלוֹי וְשֹׁאֵינו
 גְלוֹי, כְּאַחַת: כִּגֵּן הַיַּרְק. שְׁאִין דִּי לוֹ בַּגְּשָׁמִים וּמִשְׁקִין אוֹתוֹ בְּרִגְלֶךָ וְכַתְּף:

(יא) וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶתֶם עֹבְרִים שְׂמָה לְרֵשִׁתָּהּ
 אֶרֶץ הָרִים וּבִקְעוֹת לְמִטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה-

בַּיּוֹם: וְאַרְעָא דִּי אַתְּנוּן עֲבָרִין תַּמּוּן לְמִירְתָּהּ אֲרַע טוּרִין וּבְקַעֲוֹן לְמִטְרָא שְׂמִינָא
תְּשַׁתִּי מִנָּא :

רש"י ארץ הרים וזקעת. משבח ההר מן המישור, שהמישור, צבית כור
אתה זורע כור, אבל ההר צבית כור ממנו חמסת כורין, ארבע מארבע
שפועיו, ואחד בראשו: וזקעת. הן מישור:

**אֲרֶץ אֱשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּרְשָׁה אֹתָהּ תִּבְמִיד
עֵינַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ בְּרִשְׁיִת' הַשָּׁנָה וְעַד**

אֲזוּרִית שָׁנָה: (ס) ארעא דין אלקהד תבע גתה תדירא עיני דין אלקהד
בה מרישא דשתא ועד סופא דשתא :

רש"י אשר ה' אלהיך דרש אתה. והלא אף כל הארצות הוא דורש, שנאמר
(איוב לח, כו) להמטיר על ארץ לא איש, אלא כזיכור אינו דורש אלא אותה,
ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה: תמיד עיני ה'
אלהיך בה. לראות מה היא כריכה ולחדש לה גזרות, עתים לטובה עתים
לרעה וכו', כדאיתא בראש השנה (יז, ט) : מרשית השנה. מראש השנה נדון
מה יהא בסופה:

**וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֵל-מִצְוֹתַי אֱשֶׁר
אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכֹל-לְבַבְכֶם וּבְכֹל-**

נַפְשֵׁיכֶם: ויהי אם קבלא תקבלו לפקודי די אגא מפקד יתכון יומא דין
למרחם ית יי אלקהכון ולמפלח קדמוהי בכל לבכון ובכל נפשכון :

רש"י והיה אם שמע. והיה, מוסב על האמור למעלה, (פסוק יא) למטר
השמים תשתה מים: והיה אם שמע תשמעו. אם שמע זישן תשמעו בחדש.
וכן (דברים ח, יט) והיה אם שכח תשכח, אם התחלת לשכח, סופך שתשכח כלה,

שכן כתיב במגלה אם תעזבני יום, יומים לעזבך [במגילת חסידים] (ספרי
מח) : מלוא אתכם היום. שיהיו עליכם חדשים, כאלו שמעתם בו זיום: לאהבה
את ה'. שלא תאמר הרי אני לומד בשביל שאתה עשיר, בשביל שאקרא רב,
בשביל שאקבל שכר. אלא כל מה שתעשו עשו מאהבה וסוף הכבוד לבא:
ולעזדו בכל לבצכם. עבודה שהיא בלב. וזו היא תפלה, שהתפלה קרויה
עבודה, שנאמר (דניאל ג, יז) אלהך די אנת פלח לה בתדירא, וכי יש פלחן בצבא,
אלא על שהיה מתפלל, שנאמר (שם ג, יא) וכיין פתיחן לה וגו'. וכן בדוד הוא
אומר (תהלים קמא, ב) תכון תפלתי קטרת לפניך: בכל לבצכם ובכל נפשכם.
והלא כבר הזהיר על כך (דברים ג, ה) בכל לבבך ובכל נפשך, אלא, אזהרה
ליחיד אזהרה ללבד:

וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקֹושׁ (ד)
וְאִסַּפְתִּי דַגְּנָךְ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ: וְאֶתְּנוּ מִטֶּר אֲרָעֲכוֹן בְּעֵדְנָה
בְּפִיר וְלִקִּישׁ וְתִכְנֹושׁ עֲבוּרָךְ וְחִמְרָךְ וּמִשְׁחָךְ:

רש"י ונתתי מטר ארצכם. עשיתם מה שעליכם, אף אני לעשה מה שעלי:
בעתו. כלילות שלא יטריחו אתכם. דבר אחר בעתו, כלילי שבתות שהכל
מאויין בצתייהם: יורה. היא רביעה הנופלת לאחר הזריעה שמרוה את הארץ
ואת הזרעים: ומלקוש. רביעה היורדת סמוך לקציר למלאות התצואה בקשיה.
ולשון מלקוש, דבר המאוחר. כדמתרגמינן (בראשית ל, מד) והיה העטופים ללבן,
לקישיא. דבר אחר לכך נקראת מלקוש שיורדת על המלילות ועל הקשין:
ואספת דגנך. אתה תאספנו אל הבית ולא אויבך. כענין שנאמר (ישעי' סב, ח).
(ט) אם אתן את דגנך וגו' כי מאספיו יאכלהו, ולא כענין שנאמר (שופטים ג, ג)
והיה אם זרע ישראל וגו' :

וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׂדְךָ לְבַהֲמוֹתָךְ וְאִכְלֹת (ט)
וְשִׁבְעֵתָ: וְאֶתְּנוּ עֵשֶׂב בְּחִקְלֶךָ לְבַעֲיָרָךְ וְתִיכּוֹל וְתִשָּׁבַע:

רש"י ונתתי עשב בשדך. שלא תצטרך להוליכה למדבריות. דבר אחר שתהיה
גוזז תצואתך כל ימות הגשמים ומשליך לפני בהמתך ואתה מונע ידך ממנה

שָׁלִים יוֹם קוֹדֵם לַקִּיר וְאִינֵה פּוֹחַתַּת מִדְּגָנָה: וְאֶכְלַת וְשָׁצַעַת. הָרִי זֹו צִרְכָּה אַחֲרַת, שְׁתֵּהֵא צִרְכָּה מִלּוּיָה צִפַּת צַחֹד הַמַּעִים:

הַשְּׂמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֹּה לְבַבְכֶם וְסִרְתֶּם (ט)
וְעַבְדִּיתֶם אֱלֹהִים אֲזֹזִרִים וְהִשְׁתַּזְזוּיִתֶם לָהֶם:
אַסְתַּמְרוּ לָכוֹן דִּילְמָא יִטְעוּן לְבָכוֹן וְתִסְטוּן וְתִפְלָחוּן לְטַעוֹת עַמְמִיָּא וְתִסְגְּדוּן לְהוֹן:

רס"י הַשְּׂמֵרוּ לָכֶם. כִּיּוֹן שְׁתֵּהִיו אֹוֹכְלִים וְשָׁצַעִים, הַשְּׂמֵרוּ לָכֶם שְׁלַח תִּצְעֵטוּ, שְׁאִין אִדָּם מוֹרֵד צִהֲקוֹשׁ צִרוּךְ הוּא אִלַּא מִתּוֹךְ שְׁצִיעָה, שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים ה, יב. יז) פֶּן תֵּאֲכַל וְשָׁצַעַת וּצְהַרְךָ וְלֹאֲנֵךְ יִרְצִין, מֵה הוּא אֹוֹמֵר אַחֲרִיו, וְרַס לְצַדֵּךְ וְשִׁכַּחַת: וְסִרְתֶּם. לְפָרוֹשׁ מִן הַתּוֹרָה וּמִתּוֹךְ כֵּךְ וְעַצְדַּתֶּם אֱלֹהִים אַחֲרִים. שְׁכִיּוֹן שְׁאִדָּם פּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה הוֹלֵךְ וּמִדְּבַק צִעְצוּדָה זֵרָה. וְכֵן דוּד אֲמַר (שְׁמוּאֵל א' כו, יט) כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מֵהַסְתַּפַּח צִנְחַלַּת ה' לֹאֲמַר לֵךְ עַבֵּד וְגו', וּמִי אֲמַר לוֹ כֵּן, אִלַּא כִּיּוֹן שְׁאִנִּי מִגִּרְשׁ מִלְעַסוֹק צִתּוֹרָה, הָרִינִי קִרּוֹב לְעַצוּד אֱלֹהִים אַחֲרִים: אֱלֹהִים אַחֲרִים. שְׁהֵם אַחֲרִים לְעוֹבְדֵיהֶם, לוֹעַק אִלּוּי וְאִינוּ עוֹנֵהוּ, נִמְלֵא עֲשׂוּי לוֹ כִּנְכְרִי:

וְזֹזְרָה אֶף-יְהוָה בְּכֶם וְעֲצָר אֶת-הַשְּׂמִימִים (י)
וְלֹא-יְהִיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת-יְבוּלָהּ
וְאֶבְדִּיתֶם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר
יְהוָה צִוְּתָן לָכֶם: וְיִתְקוּף רִגְזָא דִּי בְּכוּן וְיַחּוּד יֵת שְׁמִיָּא וְלֹא יְהִי מִטָּרָא וְאַרְעָא לֹא תִתֵּן יֵת עַלְלָתָהּ וְתִיבְדוּן בְּפָרִיעַ מֵעַל אֲרָעָא טְבָתָא דִּי יְהֵב לָכוֹן:

רס"י אֶת יְבוּלָהּ. אֶף מֵה שְׁאֲתָה מוֹצִיל לָהּ, כַּעֲנִין שְׁנֵאֲמַר (חֲגִי א, ו) זֵרַעְתֶּם הַרְבֵּה וְהֵצַא מֵעַט: וְאֶצְדַּתֶּם מֵהֵרָה. עַל כֹּל שְׁאֵר הַיּוֹסוּרִין אֲגִלָּה אַתְכֶם מִן הָאֲדָמָה, שְׁגֵרְמָה לָכֶם לַחֲטוּא. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שְׁשַׁלַּח צִנוּ לְצִיַּת הַמַּשְׁתָּה וְהִיָּה יוֹשֵׁב וּמִפְקִידוֹ [וּמִפְקִדוֹ] אֵל תֵּאֲכַל יוֹתֵר מִצְרֵךְ שְׁתַּצָּא נְקִי לְצִיַּתְךָ, וְלֹא הַשְּׁגִיחַ הַבֵּן הַהוּא. אֲכַל וְשְׁתָּה יוֹתֵר מִצְרֵכּוֹ וְהַקִּיָּא וְטִנְפָא אֶת כֹּל צִנֵּי הַמַּסְבָּה. נִטְלוּהוּ

בידיו וזכרונם וזרקוהו אחורי פלטרין [פלטיין] : מהרה. איני נותן לכם ארכא.
ואם תאמרו והלא נתנה ארכא לדור המבול, שנאמר (בראשית ו, ג) והיו ימיו
מאה ועשרים שנה, דור המבול לא היה להם ממי ללמוד ואתם יש לכם ממי
ללמוד:

(ח) וְשִׁמְתֶם אֶת-דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל-לְבַבְכֶם וְעַל-
זַפְשֵׁיכֶם וְקִשְׁרֹתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל-יְדֵיכֶם וְהָיוּ
לְטֹטְפוֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְתִשְׁוּוּן יָת פְּתִגְמֵי אֱלִין עַל לְבָכוֹן וְעַל
נְפִשְׁכוֹן וְתִקְטְרוּן יְתִהוֹן לְאֶת עַל יְדָכוֹן וְיִהוֹן לְתַפְלִין בֵּין עֵינֵיכֹן:

רס"י וּסְמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי. אף לאחר שתגלו היו מצינים צמרות, הניחו תפלין,
עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו. וכן הוא אומר (ירמיה לא, כ)
הציבי לך צינים:

(ט) וּלְמִדְּוָתֶם אֹתָם אֶת-בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם
בְּשֵׁבִיתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְוֹתְךָ בְּדָרְךָ וּבְשֵׁכְבְּךָ
וּבְקֹמְךָ: וְתִלְפוּן יְתִהוֹן יָת בְּנֵיכֹן לְמַלְאָ בְּהוֹן בְּמִתְבָּדָ בְּבֵיתְךָ וּבְמִקְוֶדָ
בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכְּבְּךָ וּבְמִקְיַמְךָ:

רס"י לדבר צם. משעה שהבן יודע לדבר, למדהו תורה וזה לנו משה (דברים
ג, ז) , שיהא זה למוד דבורו. מכאן אמרו, כשהתינוק מתחיל לדבר, אצו
מסיח עמו בלשון הקדש ומלמדו תורה, ואם לא עשה כן הרי הוא כאלו
קוצרו, שנאמר ולמדתם אתם את בניכם לדבר צם וגו' למען ירבו ימיכם
וימיו בניכם:

(כ) וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֵיךָ: וְתִכְתְּבֶנּוּן
עַל מְזוּזוֹן וְתִקְבְּעֶנּוּן בְּסִפֵּי בֵיתְךָ וּבְתַרְעֵיךָ: (כא) לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם
וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר זָשַׁבַּע יְהוָה

לְאַבְתֵיכֶם לַתַּת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל-

הָאָרֶץ: (ס) בְּדִיל דְיִסְגוּן יוֹמֵיכֹון וְיוֹמֵי בְּנִיכֹון עַל אֶרְעָא דִי קַיִים יִי לְאַבְתְּכֹון לְמַתָּן לְהוֹן כִּימֵי שָׁמַיָא עַל אֶרְעָא:

רש"י למען ירבו ימיכם וימי בניכם. אם עשיתם כן ירבו, ואם לאו לא ירבו, שדברי תורה נדרשין מכלל לאו הו, ומכלל הו לאו: לתת להם. לתת לכם אין כתיב כאן, אלא לתת להם, מכאן נמצינו למדים תחית המתים מן התורה:

(כב) **שביעי - במחוברות מפטיר** כִּי אִם-שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן

אֶת-כָּל-הַמִּצְוֹה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל-דְּרָכָיו וְלִדְבָקָהּ-בּוֹ: אַרְי אִם מִטַּר תִּטְרוּן יֵת כָּל תַּפְקֻדְתָּא דִּי אֲנָא מְפַקֵּד יִתְכוּן לְמַעֲבְדָּהּ לְמַרְחַם יֵת יִי אֶלְהֵכוּן לְמַהֵד בְּכָל אֶרְחוּ דְתַקְנוּ קְדָמוּהֵי וְלֹא תִקְרָבָא לְדַחֲלֵתָהּ:

רש"י שמר תשמרון. אזהרת שמירות הרבה להזהר בתלמודו שלא ישתכח: ללכת בכל דרכיו. הוא רחום ואתה תהא רחום, הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים: ולדבקה בו. אפשר לומר כן, והלא אש אוכלה הוא, אלא הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה אני עליך כאלו נדבקה בו:

(כג) וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה

מִלְפָּנֵיכֶם וְיִרְשׁוּתֵם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים בְּכֶם: וְיִתְרָד יִי יֵת כָּל עַמְמֵיָא הָאֵלִין מְקַדְמֵיכוּן וְתִירְתוּן עִמְמִין רַבְרַבִּין וְתַקִּיפוּן מִנְכוּן:

רש"י והוריש ה'. עשיתם מה שעליכם אף אני אעשה מה שעלי: ועלמים מכם. אתם גבורים, והם גבורים מכם, שאם לא שישראל גבורים, מה השבח

שמעבד את האמוריים לומר ועלמים מכם, אלא אתם גבורים משאר אמות
והם גבורים מכם:

**כד) כל-המקום אשר תדרך קף-רגלכם בו
לכם יהיה מן-המדבר והלבנון מן-הנהר
נהר-פרת ועד הים האזורון יהיה לכם:**
אתרא די תדרוז פרסת רגלכון בה דלכון יהי מן מדברא ולבנו מן נהרא נהר
פרת ועד גמא מערבא יהי תחומכון: (כה) **לא-יתיצב איש
בפניכם פוזדכם ומוראכם יתן | יהוה
אלהיכם על-פני כל-הארץ אשר תדרכו-
בה כאשר דבר לכם:** (סס)
דחלתכון ואימתכון יתן יי אלקכון על אפי כל ארעא די תדרכון בה כמה די
מליל לכון: סס:

קכ"י לא יתיצב איש וגו'. אין לי אלא איש, אמה ומספחה ואשה בכספיה
מנין, תלמוד לומר לא יתיצב מכל מקום. אם כן מה תלמוד לומר איש, אפלו
כעוג מלך הבשן: פחדכם ומוראכם. והלא פחד הוא מורא, אלא פחדכם על
הקרובים ומוראכם על הרחוקים. פחד לשון בעיתת פתאום. מורא לשון לאגה
מימים רבים: כאשר דבר לכם. והיכן דבר לכם (שמות כג, כז) את אימתי אשלח לפניך
וגו' :

הפטרות עקב - ישעיה מט

**דד) ותאמר ציון עובדי יהוה ואדני שכוזני: (ט) התשכח
אשה עולה מרנום בן-בטנה גם-אלה תשכחנה**

וְאַנְכִי לֹא אֶשְׁכַּחֲנָהּ: ^(ט) הֲאֵן עַל-כִּפּוּיִם זִוְקַתְיָהּ זִוּמוֹתַיָּהּ
נִגְדִי תַבְמִיד: ^(י) מִהָרוּ בִנְיָהּ מִהָרְסִיף וּמִזֹּרֶבֶיךָ מִמֶּנָּה
יֵצְאוּ: ^(יח) שְׂאֵי-סָבִיב עֵינֶיךָ וְרֹאֵי כֻלָּם נִקְבְּצוּ בְּאוּ-כֶף
זִי-אֲנִי נָאִם-יְהוָה כִּי כֻלָּם כָּעֲדֵי תִלְבָּשִׁי וְתִקְשְׁרִים
כִּכְלָה: ^(יט) כִּי זֹרְבַתְיָהּ וְשִׁמְמוֹתַיָּהּ וְאַרְץ הָרְסַתְיָהּ כִּי
עָתָה תִצְרֵי מִיּוֹשֵׁב וְרוֹזֵקוֹ מִבְּלִעְיָהּ: ^(כ) עוֹד יֹאמְרוּ
בְּאַזְנוֹתַי בְּנֵי שַׁכְלִיף צָר-לִי הַמָּקוֹם גְּשֵׁה-לִי וְאַשְׁבָּה:
^(כא) וְאִמְרַת בְּלִבְיָהּ מִי יִלְד-לִי אֶת-אֵלֶּה וְאֲנִי שְׂכוּלָה
וְגַלְמוּדָה גְּלָה | וְסוּרָה וְאֵלֶּה מִי גִדֹּל הֲאֵן אֲנִי נְשִׂאֲרַתִּי
לְבָדִי אֵלֶּה אִיפֹה הֵם: ^(כב) כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הֲגֵה
אֲשָׂא אֶל-גּוֹיִם יָדַי וְאֶל-עַמִּים אָרְיִם נָסִי וְהִבִּיאוּ
בִנְיָהּ בְּזוֹצֵן וּבְנִתְיָהּ עַל-כִּתְף תִּנְשֵׂאֲנָהּ: ^(כג) וְהָיוּ מְלָכִים
אֲמֹנִיךָ וְשָׂרוּתֵיהֶם מִיִּזְיִקַתְיָהּ אַפִּים אָרֶץ יִשְׁתַּזְזוּוּ כֶף
וְעַפֵּר רִגְלֶיהָ יִלְוֹכוּ וַיִּדְעֵת כִּי-אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר לֹא-
יִבְשׁוּ קָוִי: ^(כד) הֲיִקְחוּ מִגְּבוּרַתְיָהּ וְאִם-שָׁבִי צְדִיק
יִמְקֹט: ^(כה) כִּי-כֹה | אָמַר יְהוָה גַּם-שָׁבִי גְבוּר יִקְחוּ
וּמִלְקוּזוֹ עָרִיץ יִמְקֹט וְאֶת-יְרִיבָהּ אֲנִי אָרִיב וְאֶת-
בִּנְיָהּ אֲנִי אוֹשִׁיעַ: ^(כו) וְהִאֲכִלְתִּי אֶת-מוֹזֵיךָ אֶת-
בְּשָׂרָם וְכַעֲסִיס דָּמָם יִשְׁכַּרוּן וַיִּדְעוּ כָל-בָּשָׂר כִּי אֲנִי
יְהוָה מוֹשִׁיעֶךָ וְגִאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב: ^(כז) כֹּה | אָמַר יְהוָה
אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם אֲשֶׁר שְׁלֹזַתִּיהָ אוּ מִי
בְּזוֹשִׁי אֲשֶׁר-מְכַרְתִּי אֶתְכֶם לֹו הֲאֵן בְּעוֹזְתֵיכֶם
נְמַכְרְתֶם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלֹזַתֶם אֲמַכֶּם: ^(כח) מִדֹּעַ בָּאתִי
וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֵה הִקְצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפְּדוֹת

וְאִם-אֵינְ-בִי כֹזֵן לְהַצִּיל הֲאֵן בְּעֵרְתִי אֶזְרִיב יָם
אֲשֵׁים זְהָרוֹת מִדְּבַר תִּבְאֵשׁ דַּעְתָּם מֵאֵין זְמַיִם וְתַמּוֹת
בַּצִּמָּא: ^(א) אֲלֹבִישׁ שָׁבִיִּים קְדָרוֹת וְשֶׁק אֲשֵׁים כְּסוּתָם:
^(ב) אֲדַנִּי יְהוָה נָתַן לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים לְדַעַת לְעוֹת אֶת-
יַעַף דְּבַר יַעִיר | בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר יַעִיר לִי אֲזֵן לְשִׁמְעַ
כְּלִמוּדִים: ^(ג) אֲדַנִּי יְהוָה פָּתַח-לִי אֲזֵן וְאֶנְכִי לֹא מָרִיתִי
אֶזְזוֹר לֹא נְסוּגָתִי: ^(ד) גְּוִי זְעַתִּי לְמוֹכִים וּלְזוּזִי לְמוֹרְטִים
פָּנִי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִכָּל־מוֹת וְרָק: ^(ה) וְאֲדַנִּי יְהוָה יַעֲזֹר-
לִי עַל-כֵּן לֹא זָכַלְתִּי עַל-כֵּן שָׁמַתִּי פָנִי כֹזֵל־לִבִּישׁ
וְאֲדַע כִּי-לֹא אֶבּוֹשׁ: ^(ו) קָרוֹב מִצְדִּיקִי מִי-יָרִיב אֶתִּי
זַעֲמֻדָה יִזוּד מִי-בַעַל מִשְׁפָּטִי יִגֵּשׁ אֵלָי: ^(ז) הֲאֵן אֲדַנִּי
יְהוָה יַעֲזֹר-לִי מִי-הוּא יִרְשִׁיעֵנִי הֲאֵן כָּכֶם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ
עֵשׂ יֵאכְלֶם: ^(ח) מִי בָכֶם יִרָא יְהוָה שָׁמַע בְּקוֹל עֲבָדָו
אֲשֶׁר | הֲכַךְ זֹשִׁכִים וְאֵין נִגְהָ לֹו יִבְטֹחַ בְּשֵׁם יְהוָה
וַיִּשְׁעֵן בְּאֱלֹהָיו: ^(ט) הֲאֵן כָּלְכֶם קְדוּזִי אֵשׁ מֵאֲזָרִי זִיקוֹת
לָכוֹ | בְּאֹר אֲשַׁכֶּם וּבְזִיקוֹת בְּעֵרְתֶם מִיָּדִי הִיָּתָה-
זֹאת לָכֶם לְמַעַצְבָּה תִּשְׁכַּבּוּן: נֹא ^(י) שָׁמְעוּ אֵלָי רַדְפִּי
צַדִּיק מִבִּקְשֵׁי יְהוָה הַבֵּיטוּ אֶל-צוֹר זֹעֲצְבֹתֶם וְאֶל-
מִקְבַּת בּוֹר נִקְרַתֶם: ^(יא) הַבֵּיטוּ אֶל-אֲבָרְתֶם אֲבִיכֶם
וְאֶל-שָׂרָה תִזוּזוּלְכֶם כִּי-אֶזְזוֹד קָרָאתִי וְאֲבָרְכָהוּ
וְאֲרַבֶּהוּ: ^(יב) כִּי-נִזְוֹם יְהוָה צִיּוֹן נִזְוֹם כָּל-זֹרְבֹתֶיהָ
וַיִּשֶׁם מִדְּבָרָה כְּעֵדָן וְעֵרְבַתָּה כְּגֹן-יְהוָה שִׁשׁוֹן
וְשִׁמּוּזָה יִמְצֵא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ב

א. בהרת עזה נראית בגרמוני פהה, והפקה בכוש עזה. רבי ישמעאל אומר, בני ישראל, אני כפרתו, הרי הן כפוש עזה, לא שחורים ולא לבנים, אלא בינוניים. רבי עקיבא אומר, יש לצירים סממין שהן צרין צורות שחורות ולבנות ובינוניות. מביא סם בינוני ומקיפו מבחוץ, ותראה בבינוני. רבי יהודה אומר, מראות נגעים להקל אבל לא להחמיר, יראה הגרמוני בבשרו להקל, והכוש בבינוני להקל. וחכמים אומרים, זה וזה בבינוני:

דרטורה (א) בהרת גרמוני. לזן ביותר ובהרת עזה כסלג נראית בו כהה מתוך לבנונית יתירה שבצפרו, ופוטרין אותו: והכה. נראית: כוש עזה. מתוך שבצפרו שחור. ומסגירין אותו, דבתר בצרו של נראה אזלינן: בני ישראל אני כפרתו. מתוך חבתו היה אומר אני כפרתו, כלומר כל העונש שראוי לבוא עליהן אני מקבל על עצמי כדי לכפר עליהן שהן בינוניים וממוצעים ואינם נוטעין לאחת משתי הקצוות: לא לבנים ולא שחורים. אלא כשכרוע, שאינו לא לבן ולא שחור. אשכרוע, מין של ארז, בוסס בלע"ז. תרגום תאשור, הושכרוע. וקא סבר ר' ישמעאל דבמה שמיטהר האחד מיטהרים כולם, ובמה שמיטמא האחד מיטמאין כולם. וקיימי ר' ישמעאל ור' עקיבא בחדא שיטתא: ליירים. אומנין שמליירין לורות לנוי: כבינוני. כסם הבינוני: מראות נגעים להקל. וטעמא דר' יהודה מפרש בתורת כהנים, כתוב אחד אומר בעור בצפרו, וכתוב אחד אומר בעור הבשר, מלינו שמראות נגעים להקל אבל לא להחמיר, כיצד: יראה גרמוני בצפרו להקל. נמלאת מקיים בעור בצפרו: ואת הכוש בבינוני להקל. נמלאת מקיים בעור הבשר: זה וזה בבינוני. גרמוני וכוש בבינוני, והיינו ר' עקיבא:

ב. אין רואים הנגעים בשחרית ובין הערבים, ולא בתוך הבית, ולא ביום המעון, לפי שהפקה נראית עזה. ולא בצהרם, לפי שעזה נראית פהה. אימתי רואין, בשלש, בארבע, ובחמש, ובשבע, ובשמונה, ובתשע, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, בארבע, בחמש, בשמונה, ובתשע:

זרענונה (ז) אין רואין את הנגעים בשחרית ובין הערבים. וכו'. דילפינן מקרא דכתיב לכל מראה עיני הכהן, מה כהן שחסר מאור עיניו אינו רואה את הנגעים, אף יום שחסר מאורו אין רואין בו את הנגעים: ר' יהודה אומר בארבע בחמץ. וכו'. והלכה כר' יהודה:

ג. פהו הסומא באחת מעיניו, או שפכה מאור עיניו, לא יראה את הנגעים, שפאמר (ויקרא יג), לכל מראה עיני הכהן. בית האפל, אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו:

זרענונה (ג) אין פותחין לו חלונות. דכתיב (ויקרא יד) כנגע נראה לי, לי ולא לנרי, מכאן אמרו בית אפל אין פותחים לו חלונות:

ד. פיצד ראית הנגע, האיש נראה כעוֹדֵר וכמוֹסֵק זיתים. האשה כעוֹרֶקֶת וכמניקה את בנה, כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית. רבי יהודה אומר, אף פטוה בפשתן לשמאלית. פשם שפנראה לנגעו, פד הוא נראה לתגלתו:

זרענונה (ה) כעוֹדֵר וכמוֹסֵק. דרך העוֹדֵר מפסק רגליו, ודרך המוסק מגביה זרועותיו. עוֹדֵר, חופר בקרקע. מוסק, לוקט את זיתיו: כעורכת. את הפת, שמפסקת את רגליה: וכמניקה את בנה. לעיין תחת הדל. דמה שנראה באותה סעה אינו נחשב בין הסתרים: כאורגת בעומדים לשחי. שמגביה ידה הימנית לארוג, ומגלה בית השחי שלה: כטוה בפשתן. שדרך הטוה להגביה ידה השמאלית ומגלה השחי השמאלי. ומה שאינו נראה בכך, נחשב בית הסתרים. וכתיב לכל מראה עיני הכהן, פרט לבית הסתרים: לתגלתו. ביום טהרתו, ולריך לגלת, דכתיב (ויקרא יד) את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, מה אלו מקום כינוס שער ונראה, אף כל מקום כינוס שער ונראה, פרט לבית הסתרים:

ה. פל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו. רבי מאיר אומר, אף לא נגעי קרוביו. פל הנדרים אדם מתיר, חוץ מנדרי עצמו. רבי יהודה אומר, אף לא נדרי אשתו שפינה לבין אחרים. פל הפכורות אדם רואה, חוץ מפכורות עצמו:

זרענונה (ו) ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו. דאיתקוש נגעים לריבים, דכתיב (דברים כא) כל ריב וכל נגע, מה ריבים שלא בקרובים. אף נגעים שלא בקרובים ואין הלכה כר' מאיר: חוץ מנדרי עצמו. דכתיב (במדבר ב) לא יחל דברו, הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו: אף לא נדרי אשתו שפינה לבין אחרים. כגון נדרי שאינן של

עינוי נפש ודברים שאינם בינו לבינה, שהן כריכין חקירת חכם, ושמא יקל גבי אשתו ולא יזקר יפה. ודוקא בפני עצמו אינו יכול להתיר ואפילו הוא יחיד מומחה, אבל מאטראף הוא בכלל שלשה הדיוטות דכיון דהווי זי תלחא, לא (חסידי שמו) לא יחקרו יפה: כל הזכורות אדם רואה. אם יכולין לאכלן צמומן:

גמרא נדה דף כד ע"ב

תניא אבא שאול אומר: ואיתימא רבי יוחנן קובר מתים הייתי. פעם אחת רצתי אחר צבי ונכנסתי בקולית של מת ורצתי אחריו שלש פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא פלטה. כשחזרתי לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן היתה. תניא אבא שאול אומר: קובר מתים הייתי, פעם אחד נפתחה מערה תחתי ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי. כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום היתה ושמא תאמר אבא שאול ננס הוה, אבא שאול ארוך בדורו הוה. ורבי טרפון מגיע לכתפו. ורבי טרפון ארוך בדורו הוה ורבי מאיר מגיע לכתפו. רבי ארוך בדורו הוה ורבי חייא מגיע לכתפו. ורבי חייא ארוך בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו. רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה מגיע לכתפו. ורב יהודה ארוך בדורו הוה ואדא דיילא מגיע לכתפיה פרשתכינא דפומבדיתא קאי לה לאדא דיילא עד פלגיה וכולי עלמא קאי לפרשתכינא דפומבדיתא עד חרציה:

רש"י קולית. עלם הירך: דיול'. שמס דרבנן ואדא שמו: פרשתכינא. שם האינס:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב

עונתו דחפימין דידעי רזין עלאין מלילא דשבתא ליליא דשבתא ואוקמוה. אבל מלה דא שאילנא לבוצינא קדישא דהא חזינן דהאי פתרא תתאה נקטא מה דנקטא ביממא. ובלילא יהיב מזונא לכל חיליה פמה דאוקמוה. דכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לבייתה וחק לנערותיה. נקטא ביממא ויהבא בלילא. והשתא אמר מר דזווגא

אֲשֶׁתֶּכֶח בְּהֵאֵי לַיְלָא. אָמַר וְדַאי זְוִיגָא אֲשֶׁתֶּכֶח בְּלַיְלָא דָא מַאי טַעמָא. בְּגִין דְּהֵאֵי לַיְלָא אֲפֻרְיִשֶׁת נְשָׁמְתִין לְכָל אַנּוּן חֲפִימִין דִּדְדַּעִין רְזִין דְּחֻכְמָתָא. וְחַבְרָא וְזְוִיגָא לֹא אֲשֶׁתֶּכֶח בְּיוֹמָא אַחְרָא בְּכָל חֲדָוּה בְּלֹא עֲרַבְוּבִיא (ס"א אֶלָּא כְּגִין דָּא) אַחְרָא כְּגִין דָּא בְּגִין דְּאֵנּוּן נְשָׁמְתִין דְּפְלִיגַת פְּלִיגַת לֹון בְּחֲפִימִין בְּצַדִּיקָא בְּחֲסִידִים פְּדָקָא יָאוּת. (ס"א וְתוּ כָּכֵל) וּבְכָל לַיְלָא וְלַיְלָא זְוִיגָא אֲשֶׁתֶּכֶח וְדַאי. אֵימַתִּי בְּפִלְגוּת לַיְלָא וְהָא אוּקִימָנָא. אָבֵל לֹא בְּכָל סְטֵרִין כְּהֵאֵי זְוִיגָא. וּבְגִין דָּא חֲפִימִין דִּדְדַּעִין רְזִין בַּעֲזָן לְסַדְרָא שְׁמוּשָׁא דְלַהוּן בְּהֵאֵי לַיְלָא. מַאי טַעמָא. בְּגִין דְּכָל יוֹמֵי דְשַׁבְתָּא אֵית לֹון רוּחָא אַחְרָא דְשָׂרָא עַל עֲלָמָא וּבְהֵאֵי לַיְלָא אֵית לֹון רוּחָא אַחְרָא קַדִּישָׁא עֲלָאָה דְנַחְתָּא לְבְנֵי קַדִּישִׁין. וְהָהוּא רוּחָא נָשִׁיב מַעֲתִיקָא (קַדִּישָׁא) דְּכָל עֲתִיקִין וְנַחְתָּא לְגוּ נְקוּדָה תַּתְּאָה לְמִיָּהב בְּהַּ נִיחָא לְכָלָא וְדָא אַתְּפִלִּיג לְכָל סְטֵרִין לְעֵלָא וְתַתְּא כְּמָה דְאֵת אָמַר בְּיָנִי וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

תרגום הזהר עונתם של החכמים היודעים סודות עליונים, היא, מילל שצת לליל שצת. והעמידוהו. חבל דבר זה שאלתי את המאור הקדוש, שהרי לנו רואים שהפטר הפתוח הזה, שהוא מלכות, מקבלת מה שמקבלת מז"א צווג של יום, ובלילה היא נותנת מזון לכל רבאותיה, כמו שהעמדנו, שפתוב, ופקם צעוד לילה ופתן טרף לביתה וחק לנערותיה. לוקחת צווג של יום, ונותנת צלילה, הרי שאין צווג צלילה. ועפה אומר לדוני צווג נמא צלילה הזה של שצת. אמר, ודאי שנמא צווג צלילה הזה. מהו הטעם, הוא משום שהלילה הזה של שצת, שהוא המלכות, מחלקת נשמות לכל אלו החכמים היודעים סוד החכמה, ולא נמא צווג ציוס אחר צשמחה שלמה צלי ערוב אחר מסטרך אחרך כמו צלילה הזה, משום שאלו הנשמות שהיא מחלקת, היא מחלקת אותן צחכמים, צלדיקים, צחסידים, פראוי. וכן צכל לילה ולילה נמא ודאי צווג ז"א עם המלכות. מתי, הוא צחכות לילה. וכבר העמדנו. חבל אינו שלם צכל הצלדים צווג הזה של ליל שצת. ומשום זה, החכמים שיודעים סודות, לריכים לסדר השמוש שלמה צלילה הזה. מהו הטעם. הוא משום שצכל ימי השצת יש לנו רוח אחר השורה על העולם, ובלילה הזה, יש לנו רוח אחר קדוש, עליון היורד לצנים הקדושים. והרוח ההוא נושז מעתיקא דכל עתיקיו, שהוא הפטר, ויורד לנקודה הפתונה לתת צה מנוחה לכל. והרוח הזה נחלק לכל הצלדים למעלה ולמטה, כדכתיב **צִינִי וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. כל שראוי למאכל בהמה מתר לקשר אותו בשבת. לפיכך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה וכורף עליו וקושר הגמי. נשמטה לו רצועת מנעל או סנדל או שנשמט רב הרגל מתר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשר. **ב.** העניבה מתרת לפי שאינה מתחלפת בקשירה, לפיכך החבל שנפסק מקבץ שני קצותיו וכורף עליו משיחה ועונב עניבה:

מוסר

ספר חסידים סימן קעב

שְׁלֹשָׁה יְצָרִים רָעִים הֵם הַלּוֹחֲצִים אֶת הָאָדָם עַל דְּבָרֵי הָאִשָּׁה, שְׁנֵאמַר (הושע ז) כִּלְמֵס מְנַאֲפִים כְּמוֹ תַנּוּר בְּעֵרָה מֵאִפָּה. כִּי קָרְבוּ כַתְּנוּר לִבָּם בְּאֲרָבִים כָּל הַלִּילָה יִשֹּׁן אוֹפִיָהֶם בְּקֶר וְהוּא בּוֹעֵר כְּאֵשׁ לְהִבָּה. כִּלְמֵס יַחֲמוּ כַתְּנוּר. שְׁלֹשָׁה תַנּוּרִים בְּפִרְשָׁה שְׁלֹשָׁה יְצָרִים עַל הָאִשָּׁה. יְצָר לְרֵאוֹת וְלִרְאוֹת, יְצָר הַרְהוּר שֶׁל תַּאֲוָה וְחֲמוּד שֶׁל חֲמוּם. וְיְצָר בּוֹעֵר וְלֹא יִכְבֶּה שֶׁהֵלֵב חוֹשֵׁב כָּל שְׁעָה אַחַר הָאִשָּׁה וּמִשְׁתַּגֵּעַ אַחֲרֶיהָ עַד שִׁיָּהָא אֲצִלָּה. וְזֶהוּ קִשָּׁה מְכֻלָּם יֵשׁ שְׁנַעֲשָׂה עַל יְדֵי כְּשָׁפִים וְאֶפְלוּ לֹא רָאָה אוֹתָהּ מַעוֹלָם וּמָה שְׁאֲמָרוּ חֲכָמִים אֵין יְצָר הָרַע שׁוֹלֵט אֲלָא בְּמָה שְׁעִינִיו רֵאוֹת זֶה יְצָר חֲמוּד שֶׁל חֲמוּם הַתַּאֲוָה, אֲבָל יְצָר שֶׁהֵלֵב בּוֹעֵר אַחַר אִשָּׁה בְּלֹא רֵאִיָּה עֲנִין זֶה כְּאָדָם הַמִּשְׁתַּגֵּעַ וְכֹאֲשֶׁה מְעַבְרַת שְׁמֵתַאֲוָה לְאֹכֵל שׁוּם דְּבַר וְיּוֹמָם וְלִילָה הִיא מְהַרְהֶרֶת אַחַר אוֹתוֹ דְּבַר וְשׁוֹכַחַת שְׁאָר דְּבָרִים בְּעֵבוֹר זֶה. כִּדְּזֶה הַדְּבַר וְכָל הַיּוֹם בְּתוֹךְ לְבוֹ וְאֶפְלוּ יִשְׁמַע דְּבָרִים מִמֶּנָּה לְבוֹ שְׁמַח וְאִם יִרְאָה עֶבֶד אוֹ שְׁפָחָה מֵאוֹתוֹ בֵּית יִשְׁמַח וְהַדְּבַר עַל יְדֵי כְּשׁוּף, וְיֵשׁ בְּלֹא כְּשׁוּף:

רס"י מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת וגו'. הא למדת שכל העובד בעבודה זרה הרי הוא סר מכל הדרך שנצטוו ישראל. מכאן אמרו כל המודה בעבודה זרה כופר בכל התורה כלה:

(כט) **וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֵר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת-הַבְּרָכָה עַל-הָאָרֶץ גְּרָזִים וְאֶת-הַקְּלָלָה עַל-הָאָרֶץ עַיִבָל:**
ויחי ארי געלגד יי אלקה ל ארעא די אית עלל תמו למירתה ותתנו זת מברכיא על טורא דגרזין וזת מלטטא על טורא דעיבל:

רס"י ונתתה את הברכה. כתרגומו ית מצרכיא, את המצרכים: על הר גרזים. כלפי הר גרזים, הופכין פניהם ופתחו בצרכה, ברוך האיך אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'. כל הארורים שצפרשה אמרו תחלה בלשון ברוך, ואחר כך הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה:

(ל) **הֲלֹא-הִבֹּמֶה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן אֲזֹרֵי דָרֶךְ מִבּוֹא הַיַּשְׁמֵשׁ בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּעֶרְבָה מוֹל הַגְּלִלָּה אֶצֶל אֶלְנֵי מִרְיָה:**
הלא אנון בעברא דירדנא אחורי ארח מעלני שמשא בארעא פנענאה דיתב במישרא לקבל גלגלא בסטר מישרי מרה:

רס"י הלא המה. נתן בהם סימן: אחרי. אחרי העצרת הירדן הרבה והלאה למרחוק. וזהו לשון אחרי. כל מקום שנאמר אחרי, מפלג הוא: דרך מצוא השמש. להלן מן הירדן ללד מערב. וטעם המקרא מוכיח שהם שני דברים, שננקדו בשני טעמים, אחרי, נקוד בפשטא, ודרך, נקוד במשפל והוא לגש, ואם היה אחרי דרך, לבור אחד, היה נקוד אחרי, במשרת, בשופר הפוך, ודרך, בפשטא ורפה: מול הגלגל. רחוק מן הגלגל: אלוני מרה. שכם הוא, שנאמר (בראשית יב, ו) עד מקום שכם עד אלון מרה:

(לא) כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן לָבֹא לְרִשְׁתֵּי
אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהִי אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם
וַיִּרְשׁוּתְכֶם אֹתָהּ וַיִּשְׁבְּתֶם-בָּהּ: אַרְי אַתְּנוּ עֹבְרִין יְתַן יַרְדְּנָא
לְמַעַל לְמִירַת יְתַן אַרְעָא דִּי? אֶלְהֶכּוּן יְהֵב לְכוּן וְתִירְתּוּן יְתַהּ וְתִיתְבוּן בַּהּ:

רש"י כי אתם עברים את הירדן וגו'. נסים של ירדן יהיו סימן בידכם
שתבואו ותירשו את הארץ:

נביאים - ישעיה - פרק נד

(יא) עֲזִיָּה סֵעֲרָה לֹא יִזְוָמָה הַיָּהּ אֲנֹכִי מִרְבִּיץ
בְּפוֹךְ אֲבִיךָ וַיִּסְדֵּתִיךָ בַּסְּפִירִים: חֲשִׁיכְתָא מְקַבְּלָא עוּלְבָן
קֹרְתָא דְאַמְרִין עֲלֵה עֲמֻמָּא לֹא תִתְנַחֵם הָא אֲנָא כְּבֶשׂ בְּצַדִּידָא אֲבַנִּי רְצַפְתִּיךָ
וְאַשְׁכְּלִינִיךָ בְּאַבְנֵי טָבִין:

רש"י סוערה. שלזה סוער ברובי לרות: מרביץ בפור. רוקף לכפתך
מאבני נופך:

(יב) וְשִׁמּוֹתַי כְּדָכַד שְׁמִשְׁתִּיךָ וַיִּשְׁעֲרִיךָ לְאַבְנֵי
אֶקְדָּח וְכָל-גְּבוּלְךָ לְאַבְנֵי-זֹפִיץ: וְאַשְׁוִי בְּמַרְגְּלִין אֶעֱד
וְתַרְעִיךָ לְאַבְנֵי גִמְר וְכָל תְּחֻמִּיךָ לְאַבְנֵי צְרוּךְ:

רש"י כדכד. מין אבן טובה: שמשותיך: שמשותיך. י"ת אמך ומנחם חזרו עם
שמשוניה ויש פותרין ל' שמש חלונות שחמה זורחת בהן ועושין כנגדו מחילה
במיני זכוכית כזעים לנוי ומדרש תהלים פותר שמשותיך ושמש ומגן (תהלים

פד) שני החומה : לאצני אקדח . י"ת לאצני גמר גומרין תרגום גחלים פתח אקדח לשון קדחי אש והם מין אצנים טובות זוערות כלפידו' והוא קרזונקל"א לשון גחלת ויש פותרין ל' מקדח אצנים גדולות שכל חלל הפתח קדוח בתוכו והמזוזות והמפתן והסף כולן מתוך האצן הם : לאצני חפץ . לאצני כרוך :

יג) וְכָל-בְּצִירַי לְמוֹתֵי יְהוָה, וְרַב עֲלֹם בְּצִירַי: וְכָל בְּנֵי אֱלֹהִים בְּאוֹרֵתָא דִּינִי וְסִגִּי יְהִי שְׁלָם בְּנֵי: (יד) בְּצִירַי תְּכַוְנֵנִי רְזֻקִי מֵעֵשֶׂק כִּי-לֹא תִירָאִי וּבְמִזְזֹתָהּ כִּי לֹא-תִקְרַב אֵלָיָהּ: בְּזִכּוֹתָא תִתְקַנֵּין אֲתִרְחִקִי מֵעִישָׁקָא אֲרִי לֹא תִדְחֲלִין וּמִתְבִּירָא אֲרִי לֹא יַעוּל עֲלֶיךָ :

רש"י רחקי מעושה . כמו (לעיל נב) התנערי מעפר תרחקי מן העושה' אורתך (רחקי מעושה תרחק מלעשוק בני אדם כדרך שעושים רשעים שאוספי' ממון מגזל אצל אדם לא תרכו לגזול כי לא תיראו מלכות ועניות וממחמה כי לא תבא ולא תקר' אליך ארזנאל) (בצדקה שתעשה תהיה נכונה בגאולת עולם ותהיה רחוקה מעושה בני אדם כי לא תראי אפי' פחד ויראה לא יהיה לך מהם ותהיה רחוקה ממחמה שלא תקרב אליך , איל"ה שלוח') :

טו) הֵן גֹּר יְגוֹר אֶפְס בְּמֵאוֹתַי בּוֹי-גֹר אֶתְךָ עֲלִיךָ: יפול: הָא אֲתִפְנֵשָׂא אֲתִפְנֵשׁוּן לִיךָ גְלוּת עֲמִיךָ לְסוּפָא מַלְכִי עֲמִמָּא דְמִתְפְּנִשׁוּן לְאַעְקָא לִיךָ רְוִשְׁלָם בְּגוּיךָ יִתְרָמוּן :

רש"י הן גור יגור אפס מאותי . הן ירא יירא ויגור מגזרת רעו' אותו שאין אני עמו הוא שעיר : מי גר אתך . מי אשר נאסף עליך למלחמה , או מי גר מי שנתגרה בך , ורבותינו פירשוהו בגרים לומ' שאין מקבלי' גרים לימות משיחנו ואף בפשוטו של מקרא יתכן מי שנעשו גרים אתך זעניותך עליך יפול זעשירותך כמו על פני כל אחיו נפל (זראשית כה) :

(טו) (ה'ן) הִנֵּה אֲנֹכִי בִּרְאֵתִי זָרָשׁ נִפְלֹז בְּאֵשׁ פְּזֹז
וּמוֹצִיא כָּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאֲנֹכִי בִּרְאֵתִי מִשְׁזֹזִית
לְזֹזָבֵל: הָא אָנָּה בְּרִית נִפְתָּא נֶפֶח נור בְּשַׁחֲרִין וּמְפִיק מְנָא לְצוֹרְכֵיהּ וְאָנָּה
בְּרִית מְחַבְּלָא לְחַבְּלָא :

רש"י הנה אנכי . אשר זראתי חרש המתקן כלי ואני אשר זראתי משחית
המחבלו כלו' אני הוא שגריתי כך את האוי' אני הוא שהתקנתי לו פורעניות
: ומוציא כלי למעשהו . לצורך גומרו כל אורכו :

כתובים - תהילים - פרק ז

(ו) קוֹמָה יְהוָה | בְּאַפְךָ הַנְּשֵׂא בְּעֵבְרוֹת צוֹרְרֵי
וְעוֹרָה אֵלַי מִשִּׁפְטֵי צְדִיקָתְךָ: קוים ?? בְּתוֹקֶפְךָ אֲתַנְּטֵל בְּרוּגְזָא עַל
מַעֲיָקֵי וְסָרְהִיב לִי דִינָא דִּי פְקֻדָּתָא :

רש"י קומה ה' באפך . על שונאי כגון יסבי ואחיו ופלשתיים שלא אמסר
בידם : הנשא . התפאר להראות נקמת עברה בהתעצבך עליהם : ועורה
אלי . שאוכל לעשות בהם משפט נקמה אשר לוית והיכן לוית תרועם בצבט
ברזל (לעיל ז) ואיבתי את אויביך (שמות כג) זה מלאתי במדרש :

(ח) וְעֵרַת לְאֲבִימִם תִּסּוּבְּכָךְ וְעֵלִיָּה לְמָרוֹם
שׁוֹבָה: וְכִנְיֹשֶׁת אֲמַנָּא תַחֲזַרְינָךְ וְאֲמַטְלֶתְהָא לְבִי שְׂכִינְתָךְ תּוֹב :

רש"י ועדת לאמים תשובך . אם יחזרו אחריד להושיעם אל תשמע לקולם

, התרחק מעליהם וסוב וסב במקומך במרום רפיס"א בלעז ד"א למרום
סובה להראות להם סידך עליונה :

(ט) יהוה יִדְיִן עַבְדִּים שְׁפִטָנִי יהוה כְּצַדִּיקִי וּכְתַמִּי
עָלַי: מימרא דַּיְיָ דִּין עַמְמָא דוֹן יְתִי יְיָ כְּזִכּוֹתֵי וּכְשִׁלְמוֹתֵי פָּרַע עָלַי :

רס"י ה' ידן עמים . הפוך הדן מעלינו ותנהו על הרסעים , ידן לשון
יסורין . שפטני ה' כלדקי . שפוט לפי מעשים טובים סבדס ולא לפי
העבירות :

(י) יִגְמַר-נָא רַע | רְשָׁעִים וְתִכּוֹנֵן צַדִּיק וּבִנְיָן
לְזוֹת וּכְלִיּוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק: יִשְׁתַּצִּי כְּעוֹן בִּישָׂא דְרְשִׁיעֵי
וְיִשְׁתַּכְּלִין צַדִּיקֵי וּבְחוֹ לִבְבֵי וּכְלִין אֱלֹהָא זַכָּא :

רס"י יגמר . ל' כליון וכן פתר מנחם גמר אמר (לקמן טז) גמר חסיד (לקמן
יב) וכן כלס (סא"א) : ותכונן לדיק ובוחן לזות . אתה יודע מי הוא הלדיק
סתכוננהו : אלהים לדיק . כן שמך :

(יא) מִגְנֵי עַל-אֱלֹהִים מוֹשִׁיעַ יִשְׂרָאֵל-לֵב: תְּרִיסֵי עַל
אֱלֹהָא פְּרִיק תְּרִיסֵי לְבָא : (יב) אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל
זַעַם בְּכָל-יוֹם: אֱלֹהָא דִּינָא זַכָּא וּבְתַקּוֹף רְגִיז עַל רְשִׁיעֵי כָּל יוֹמָא :

רס"י שופט לדיק . אתה לשפוט לדיק : זועם בכל יום . כשרואה את מעשה
הרסעים :

א. המפריש מקצת תרומה ומעשרות, מוציא ממנו תרומה עליו, אבל לא למקום אחר. רבי מאיר אומר, אף מוציא הוא למקום אחר תרומה ומעשרות:

דרטורה (א) המפריש מקלת תרומה ומעשרות. כגון שהיה לו מאה סאין טבל והוציא מהם סאה תרומה וזדעתו להפריש עדיין השאר חוזר ומוציא מאותו הכרי עצמו עד שישלים צ' סאין כשיעור התרומה הטבל הוא שיעלה בידו ולא מה שכבר מתוקן: אבל לא למקום אחר. אם יש לו ק' סאין אחרים של טבל אינו יכול להפריש עליהן מאלו שהוציא מקלת תרומתן, דלגבי אחרים תלינן דלמא מן המתוקן הוא מוציא עליהן ולא מן הטבל שבו, ור' מאיר שרי אף למקום אחר. ואין הלכה כר' מאיר:

ב. מי שהיו פרותיו במגורה, ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני, מפריש עד שמונה סאין ואוכלן, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, אינו מפריש אלא לפי חשבון:

דרטורה (ב) במגורה. באור כדכתיב (תגי צ) העוד הזרע במגורה: ונתן סאה לבן לוי. מתניתין איירי בפועל חבר הבא לסעוד אל כל בעל הבית ואינו מאמינו על המעשרות, וראה הפועל את בעל הבית נתן ממגורתו סאה לבן לוי וסאה לעני, ר' מאיר אומר דאותו פועל יכול לאכול מן המגורה שמונה סאים, דמסתמא בתורת מעשר ראשון נתן ללוי ובתורת מעשר עני נתן לעני והרי יש כאן שמונה סאים מתוקנים ומעט יותר ואף על פי שלא ראהו מפריש תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ על התרומה: וחכמים אומרים. לא הפריש בעל הבית אלא לפי חשבון סעודה זו שרואה הפועל לאכול אכלו, והשאר מתנה בעלמא הוא דיהיב ללוי ולעני, הלכך אין הפועל יכול לאכול אכלו עד שיכלו שמונה סאין כדברי רבי מאיר, אלא אותה סעודה שהיה לו לאכול ותו לא. פירוש אחר, ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני והלכו להם, וכשבא להפריש שמונה סאין מן המגורה ולאכול אותם על סמך השני סאין שנתן לבן לוי ולעני, ואינו יודע אם אותן שני סאין קיימים אם לאו, רבי מאיר אומר מפריש שמונה סאין ואוכלן על סמך אותן שני סאין שנתן לבן לוי ולעני, בחזקת שהן קיימים: וחכמים אומרים אינו מפריש אלא לפי חשבון. הקיימים, אם כל השני סאין קיימים מפריש עליהן שמונה סאין ומעט יותר, ואם אין קיימים אלא חיינן אינו מפריש עליהם אלא ארבע סאין, לפי חשבון מה שנמלא מהן קיימים כך מפריש עליהם ולא יותר והלכה כחכמים:

ג. שְׁעוֹר תְּרוּמָה, עֵין יָפָה, אֶחָד מֵאַרְבָּעִים. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, מְשֻׁלְּשִׁים. וְהַבִּינוּנִית, מְחַמֵּשִׁים וְהַרְעָה, מְשֻׁשִׁים. תָּרַם וְעָלָה בְּיָדוֹ אֶחָד מְשֻׁשִׁים, תְּרוּמָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְתָרוּם. חֲזַר וְהוֹסִיף, חֲבִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת. עָלָה בְּיָדוֹ מְשֻׁשִׁים וְאֶחָד, תְּרוּמָה, וַיַּחְזֹר וַיִּתְרוֹם כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד, בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל וּבְמִנְיָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף שֶׁלֹּא מִן הַמִּקֵּף :

בְּרֵטוּרָה (ג) עֵין יָפָה אֶחָד מֵאַרְבָּעִים. מִי שֶׁהוּא נֹדֵיב לֵב וְתוֹרַם בְּעֵין יָפָה מִפְּרִיט אֶחָד מֵאַרְבָּעִים: וְהַבִּינוּנִית אֶחָד מֵחַמֵּשִׁים. לֹאֻ דַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי נִינְהוּ אֲלֹל תִּנְחַל קִמְחָה קְאָמַר לֵהּ, וּמַעֲיָן יָפָה דַבִּית שְׁמַאי אֲתַה לְמַד לְדַבְּרֵיהֶם עֵין רַעָה וּבִינוּנִית אֵף עַל גַּב לֵלֵחַ תְּנִי לֵהּ בְּמַתְנִיתִין: וְעָלָה בִּידוֹ אֶחָד מִשְׁשִׁים. כְּגוֹן שְׁתַּרַם מֵאוֹמֵד וְעָלָה בִּידוֹ אֶחָד מִשְׁשִׁים וְהוּא עֵין רַעָה: חֲזַר וְהוֹסִיף חַיִּיב בְּמַעֲשָׂרוֹת. דַּכְּבַר נִפְטָרוּ וְאֵין סָם תְּרוּמָה חַל עַל מַה שְׁמוֹסִיף הַלְכָךְ הַתּוֹסֶפֶת הַזֹּאת הוּא טַבַּל גְּמוּר וְחַיִּיבַת בְּמַעֲשָׂרוֹת: מִשְׁשִׁים וְאֶחָד. כְּגוֹן שֶׁהִיוּ בְּכָרֵי שְׁשִׁים וְאֶחָד סָאִין, וְעָלָה בִּידוֹ סָאָה, אֹתָהּ סָאָה, תְּרוּמָה: וַיַּחְזֹר וַיִּתְרוֹם. כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד [אִם הוּא רַגִּיל] לְתָרוּם אֶחָד מִשְׁשִׁים יִפְרִיט עַדִּיין אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּסָאָה, וְאִם הוּא רַגִּיל לְתָרוּם אֶחָד מֵחַמֵּשִׁים נִמְלָאוּ דִנְשָׁאֵרוּ עַדִּיין אֶחָד עֶשֶׂר סָאִין שְׁלַח נִתְרָמוּ: בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל. כְּלוּמַר אֹתוֹ מוֹתַר שֶׁהוּא תוֹרַם, מוֹתַר לְתָרוּם בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל וּבְמִנְיָן, לֵלֵחַ אֲמַרוּ לְתָרוּם מֵאוֹמֵד אֲלֹל בְּתַחֲלַת הַתְּרוּמָה: אֵף שְׁלַח מִן הַמּוֹקֵף. דַּסְבַּר ר' יְהוּדָה אֵין כְּרִיךְ לְתָרוּם מִן הַמּוֹקֵף אֲלֹל בְּתַחֲלַת תְּרוּמָה. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: מוֹקֵף. קְרוֹב וְסָמוּךְ וּבְאֹתוֹ מִקּוּם עֲלָמוּ:

ד. הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ צֵא וַיִּתְרוֹם, תוֹרַם כְּדַעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית, תוֹרַם כְּבִינוּנִית, אֶחָד מִחַמֵּשִׁים. פְּחַת עֲשָׂרָה אוֹ הוֹסִיף עֲשָׂרָה, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אִם נִתְפָּוֵן לְהוֹסִיף אֶפְלוֹ אַחַת, אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה :

בְּרֵטוּרָה (ד) כְּדַעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. לְפִי שֵׁיט תוֹרַם בְּעֵין יָפָה וַיֵּשׁ בְּעֵין רַעָה וַיֵּשׁ בְּבִינוּנִית: פִּיחַת עֲשָׂרָה. וְתַרַם מֵאַרְבָּעִים: אוֹ הוֹסִיף עֲשָׂרָה. וְתַרַם מִשְׁשִׁים: תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. דַּכִּיּוֹן דַּבְּחָחַד מִשְׁיַעוּרֵי חַכְמִים תַּרַם יוֹכַל לְמַימַר לֵיהּ, אֲנַח לֵהכִי אֲמַדְתִּיךְ: וְאִם נִתְכּוּיִן לְהוֹסִיף. שֶׁהִיא יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית וּבְמַתְכוּיִן הוֹסִיף אֲפִילוֹ אֶחָד, אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

ה. הַמְרַבֵּה בְּתְרוּמָה, רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אוֹמֵר, אֶחָד מֵעֲשָׂרָה, בְּתְרוּמָת מַעֲשֵׂר. יִתֵּר מִכָּאן, יַעֲשֶׂנָה תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר לְמִקּוּם אַחַר. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, מִחֻצָּה חֲלִין וּמִחֻצָּה תְּרוּמָה. רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים, עַד שִׁשִּׁיר שָׁם חֲלִין :

צרטורה (ה) אחד מעשרה. יכול להרבות ולהפריש תרומה, הואיל ואשכחן שם תרומה במקום אחד שהוא אחד מעשרה. ואם ריבה יותר אין שם תרומה על אותו ריבוי, והוא חולין הטבולין למעשר, ומדומע בתרומה, וזו היא תקנתו, שיעשנו תרומת מעשר למקום אחר. ויתנהו ללוי שיעשנו תרומת מעשר על מעשר טבל שלו והלוי יתן לו חולין כנגד אותו ריבוי. והא דקאמר יעשנו תרומת מעשר למקום אחר ולא אמר יעשנו תרומה למקום אחר, לפי שאין תורמין שלא מן המוקף אבל תרומת מעשר מפרישין אותה [אפילו] שלא מן המוקף: מחלה חולין ומחלה תרומה. דסבר יכול אדם לעשות חזי כריו תרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך לוי לראשית שיהא כדגן [ראשית היא תרומה] ודגן הוא השיריים: עד שישיר שם חולין. לא בעינן רק שיהיו שיריה ניכרים. והלכה כרבי טרפון ורבי עקיבא:

ו. בְּשֵׁלֶשֶׁה פְּרָקִים מְשַׁעְרִים אֶת הַפְּלִפְלָה, בַּבְּכוּרוֹת, וּבְסִיפּוֹת, וּבְאַמְצַע הַקֵּץ. הַמוֹנֶה, מְשַׁבַּח. וְהַמוֹדֵד, מְשַׁבַּח מְּמֹנֵו. וְהַשּׁוֹקֵל, מְשַׁלְּשֶׁתוֹ:

צרטורה (ו) הכלכלה. שמודלים זו להפריש המעשרות ותרומת מעשר, שאין מפרישים אותה אלא במדה ובמנין ובמשקל כדתנן ואל תרבה לעשר אומדות. אבל תרומה גדולה אין מפרישים אותה אלא מאומד כדתנן לעיל: משערין את הכלכלה. לידע מה שיכנסו זה מן הפירות: בכורות. בזמן שהפירות בכוריהן הן במלואן והכלכלה מכילה מהן פחות ממה שהיא מכילה מהן בסוף הקיץ שכבר התחילו להכטמק והן לנומות דקות: ובאמצע הקיץ. שהן מבזבזות ואינם מאומקות, הכלכלה מחזקת מן הפירות יותר ממה שמחזקת מהן כשהן מבזבזות במלואן, ופחות ממה שהיא מחזקת מהן בסוף הקיץ שכבר נכטמקו. הלכך משערין בשלשה זמנים הללו: ובסיפות. פירות שבסוף הקיץ: המונה משבחה. מן המוליא באומד: והמודד משבחה וכו'. ודוקא במעשרות ותרומת מעשר אבל לא בתרומה גדולה כדפרישית:

ו. רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אוֹמֵר, תְּרוּמָה, עוֹלָה בְּאַחַד וּמְאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בְּמֵאָה וְעוֹד, וְעוֹד זֶה, אֵין לוֹ שְׁעוֹר. רַבִּי יוֹסִי בֶן מִשְׁלָם אוֹמֵר, וְעוֹד, קָב לְמֵאָה סָאָה, שְׁתוֹת לְמִדְּמַע:

צרטורה (ז) תרומה עולה באחד ומאה. סאה של תרומה שנפלה למאה סאין של חולין שהם בין הכל אחד ומאה נוטל אחד מהן ונותנה לכהן והשאר חולין כמו שהיו: במאה ועוד. אם נפלה סאה של תרומה לתוך תשעים ותשעה סאין של חולין ומשהו יותר מתשעים ותשעה, וזה המשהו אין לו שיעור, הואיל ויש כאן מאה ועוד משהו נוטל סאה אחת ונותנה לכהן והשאר חולין כשהיה: קב למאה סאה שתות למדמע.

אם נפלה סאה של תרומה בל"ט של חולין וקב יותר, שהקב הוא שחת לסאה של תרומה המדמעת, שהסאה ששה קבים. אז נוטל סאה אחת והשאר חולין כשהיו. אבל אם היו החולין פחות מל"ט וקב, הכל מדומע, וימכרו כולם לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי סאה של תרומה שבה. והלכה כרבי אליעזר שאין תרומה עולה בפחות מאחת ומאה. דסתם לן תנא כוותיה בכמה דוכתי. והכל מודים שאין התרומה עולה במאה בלבד, וכל שכן בפחות ממאה דכתיב בתרומת מעשר (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו ממנו, דבר שאתה תורם ממנו אם נפל לחוכו מקדשו והיינו אחד ממאה דממאה שאין מפרישין עשר למעשר ראשון ומאותו עשר, סאה לתרומת מעשר, ואמר רחמנא שאם חזרה אותה סאה לתשעים ותשעה, מקדשתו, ונעשה הכל מדומע:

ח. רבי יהושע אומר, תאנים שחורות מעלות את הלבנות, והלבנות מעלות את השחורות. עגולי דבלה, הגדולים מעלים את הקטנים, והקטנים מעלין את הגדולים. העגולים מעלין את המלבנים, והמלבנים מעלין את העגולים. רבי אליעזר אוסר. ורבי עקיבא אומר, בידוע מה נפלה, אין מעלות זו את זו. וכשאינו ידוע מה נפלה, מעלות זו את זו:

ברטורה (ה) תאנים שחורות מעלות את הלבנות. תאנה של תרומה, שחורה או לבנה, שנפלה למאה תאנים של חולין חיינן שחורות וחיינן לבנות כולן מאטרפין לבטלה, שאם היה רואה היה דורסן ומערבן הכל ביחד ואם שחורה נפלה, מעלה אחת מן השחורות, ואם לבנה, מעלה אחת מן הלבנות, והשאר חולין כשהיו: עיגולי דבילה. דבילות תאנים הנדרסים בעיגול: גדולים מעלים את הקטנים. אם יש סם חמשים עיגולים קטנים ועשרים וחמשה עיגולים גדולים, ואחד מן הגדולים כשנים מן הקטנים, ונפל לחוכו עיגול קטן של תרומה, מסייעות כולן לבטל. וכן עיגולים ומלבנים. עיגולים הם הנדרסות בעיגול, מלבנים תאנים הנדרסות בצורת ריבוע כמין דפוס שעושים בו הלבנים מרובעות: ור' אליעזר אוסר. אם שחורה נפלה השחורות אסורות ואם לבנה נפלה הלבנות אסורות, וכן בגדולים וקטנים, ועיגולים ומלבנים, הדומין לאותה שנפלה אסורים: בידוע מה נפלה. שחורה או לבנה: אין מעלות. לפי שיכול לאכול האחרות וכיון דמותרות הן אין מסייעות לבטל. אבל אם אין ידוע אם שחורה נפלה או לבנה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו והלכה כר' עקיבא:

ט. פיצד, חמישים תאנים שחורות וחסמישים לבנות, נפלה שחורה, שחורות אסורות והלבנות מתרות. נפלה לבנה, לבנות אסורות ושחורות מתרות. בשיאינו ידוע מה נפלה, מעלות זו את זו. ובזו, רבי אליעזר מחמיר, ורבי יהושע מקל:

זרמורה (ט) כילד. לפרושי מלחיה דרבי עקיבא קאתי: ובזו רבי אליעזר מחמיר. זהא דתנינן לעיל, אכל במאי דבעינא למימר לקמן הוי איפכא:

י. ובזו רבי אליעזר מקל, ורבי יהושע מחמיר. בדורס ליטרא קציעות על פי הפד ואינו יודע אי זו היא, רבי אליעזר אומר, רואין אותן פאלו הן פרודות, והתחתונות מעלות את העליונות. רבי יהושע אומר, לא תעלה עד שיהיו שם מאה פדים:

זרמורה (י) בדורס ליטרא קציעות. ליטרא של תאנים יבקים של תרומה: על פי הכד. של חולין, והרבה כדין יס. ואין ידוע באיזה כד דרסה, ובכל כד יס מאה ליטרות של חולין, אפילו אין כאן מאה כדין שרי ר' אליעזר, ואף על פי שידוע הוא שהליטרא של תרומה היא כפי הכד ואינה מעורבת עם החולין, רואין אותן כאילו נפרדו ממקומן ונתערבו החולין בתרומה ועולין באחד ומאה. ורבי יהושע סבר כיון דאינה מעורבת אין התחתונות מסייעות לבטל את העליונות, אלא השולים מותרים והפנימיים אסורים. עד שיהיו שם מאה כדין ותבטל פי חבית זה במאה פומין. והלכה כר' יהושע:

יא. סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה, רבי אליעזר אומר, אם יש בקפוי מאה סאה, תעלה באחד ומאה. רבי יהושע אומר, לא תעלה. סאה תרומה שנפלה על פי מגורה, יקפאנה. ואם כן, למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה, בשאינו ידוע אם בלולות הן, או לאין:

זרמורה (יא) מגורה. אולר שאוגרים בו התבואה: וקפאה. הסיר מה שלמעלה, תרגום ויכף הברזל (מלכים ב' ו) וקפא פרזלא: אם יש בקפוי תעלה באחד ומאה. מפרש בירושלמי דהכי קאמר אם יש בקפוי עם מה שתחתיו אחד ומאה תעלה, ורבי אליעזר לטעמיה דאמר התחתונות מעלות את העליונות, וקא משמע לן דאף על גב דקפאה וגלי דעתיה שלא נתערבה עם התחתונות אף על פי כן התחתונות מסייעות לבטל: ורבי יהושע אומר לא תעלה. ר' יהושע לטעמיה דאמר לעיל שאין התחתונות מסייעות לבטל: סאה תרומה. סיומא דמלחיה דר' יהושע היא והכי קאמר כיון דלא תעלה כילד יעשה, יקפאנה יסיר מה שאף למעלה ומעט סביב לה עד שידע שהסיר כולה, והשאר הכל חולין: אם כן למה אמרו. מתניתין פריך על מלחיה דר' יהושע, אם כן באיזה מקום אמרו תרומה לריכה אחד ומאה, כיון שיש תקנה בקפוי, ומשני בשאין ידוע אם נבללה הסאה במגורה אחר שנפלה על פי המגורה, אי נמי בתחילה אין ידוע להיכן נפלה. והלכה כרבי יהושע:

לְיָדֵי כָּאֵב לֵב, שְׁנֵאמַר (משלי יג) תּוֹחֶלֶת מִמְשָׁכָה מִחֶלֶה לֵב. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק:
שְׁלֹשָׁה דְבָרִים מְזַכְּרִים עֲוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם וְאֵלוֹ הֵן: קִיר נְטוּי, וְעִיּוֹן תְּפִלָּה,
וּמוֹסֵר דִּין עַל חֲבֵרוֹ לְשָׁמַיִם. הָא לֹא קִשְׂיָא הָא דְמַעְיָן בְּהָא דְלֹא מַעְיָן
בְּהָא וְהִיכֵי עֲבִיד דְמַפִּישׁ בְּרַחֲמֵי וְהַמְאָרִיךְ עַל שְׁלֹחְנוֹ דִּילְמָא אֲתֵי עֲנִיָּא וְיַהֲיִיב
לֵה דְכֻתִּיב (יחזקאל מא) הַמְזַבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֵהָ. וְכֻתִּיב (שם) וַיְדַבֵּר אֵלַי
זֶה הַשְּׁלֶחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'. פֶּתַח בַּמְזַבֵּחַ וְסִיסִים בַּשְּׁלֶחַן. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר
דְּאִמְרֵי תַרְוִיְהוּ כָּל זְמַן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם מְזַבֵּחַ מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל וְעַכְשָׁיו
שְׁלֹחְנוֹ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר עָלָיו:

רס"י שימור. מן המזיקין: חולה. שהורע מזלו לפיכך השד מתגרה בו וכן חיה
אשה שילדה וכן חבל חתן וכלה ותלמידי חכמים מקנאתו מתגרה בהם: והמאריך
על שלחנו. שמתוך כך עניים באים ומתפרנסים: והמאריך בבית הכסא. רפואה
היא לו: ומעיין בה. אומר בלבו שיעשה בהשתו לפי שהתפלל בכוונה: כאב לב.
שאין בהשתו נעשית: תוחלת. לשון תפלה, כמו ויחל משה: מזכירין עונותיו. שעל
ידיהן מפשפסין למעלה במעשיו לומר בטוח זה בזכותיו נראה מה הם:

זוהר מקץ דף ר"ב ע"א

תָּנִן לְעוֹלָם יִרְגִּיז אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרַע וַיִּשְׁתַּדַּל אֲבִתְרָה אִי אָזִיל מִנָּה
יָאוֹת וְאִי לָאו יִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵיתָא דְהָא לִית לָךְ מַלְּה לְתַבְרָא יֵצֵר הָרַע אֶלְא
אוֹרֵיתָא, אִי אָזִיל מוֹטָב וְאִי לָאו יִדְבַר לֵה יוֹמָא דְמוֹתָא בְּגִין לְתַבְרָא לֵה,
הָכָא אִית לְאַסְתִּפְלָא דְהָא דָּא הוּא (קס"א ב) יֵצֵר הָרַע וְדָא הוּא מְלֵאךְ הַמְּוֹת,
וְכִי מְלֵאךְ הַמְּוֹת מִתְבַּר מְקַמֵּי יוֹמָא דְמוֹתָא וְהָא אִיהוּ קְטוּלָא דְבְּנֵי נֶשָׁא
הָוִי וְאַשְׁתַּמַּע דְחֻדְוָה הוּא דִּילֵה וּבְגִין כֶּף אֲסִטִּי לֹון לְבַנֵּי נֶשָׁא תְּדִיר בְּגִין
לְאַמְשָׁכָא לֹון לְדָא, אֶלְא וְדָאִי מַה דְאַתְמַר דִּיִּדְבַר לֵה בַר נֶשׁ הַהוּא יוֹמָא
דְמוֹתָא וְדָאִי הָכִי הוּא בְּגִין דְמִתְבַּר לְבָא דְבַר נֶשׁ דְהָא יֵצֵר הָרַע לֹא שְׂרִיָּא
אֶלְא בְּאַתֵּר דְאַשְׁתַּכַּח חֻדְוָה דְחַמְרָא וְגִסוּתָא דְרוּחָא, וְכַד אֲשַׁכַּח רוּחָא
תְּבִירָא כְּדִין אֲתַפְרֵשׁ מִנָּה וְלֹא שְׂרִיָּא בְּהַדְּהָ וּבְגִין כֶּף בְּעֵי לְאַדְכָּרָא לֵה יוֹמָא
דְמוֹתָא וְיִתְבַּר גּוּפָה וְאִיהוּ אָזִיל לֵה, תָּא חֲזִי יֵצֵר טוֹב בְּעֵי חֻדְוָה דְאוֹרֵיתָא
וְיֵצֵר רַע חֻדְוָה דְחַמְרָא וְנִיאופִין וְגִסוּתָא דְרוּחָא וּבְגִין כֶּף בְּעֵי בַר נֶשׁ
לְאַרְגָּזָא (לח) תְּדִיר מִהֵהוּא יוֹמָא רַבָּא יוֹמָא דְדִינָא יוֹמָא דְחוּשְׁבָנָא דְלִית
לֵה לְבַר נֶשׁ לְאַגְנָא עֲלֵה אֶלְא עוֹבְדוּי דְכִשְׁרֹן דְאִיהוּ עֲבִיד בְּהָאִי עֲלֵמָא בְּגִין
דְיִגְיָנוּ עֲלֵה בְּהֵיא שְׁעָתָא, תָּא חֲזִי וִירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבָאוּ בֵּית יוֹסֵף.
וּמַה כְּלָהוּ הוּוּ גִיבְרִין כְּלָהוּ תַקִּיפִין וְחַד עוֹלִימָא דְאִיתִי לֹון לְבֵיתָא דִּיוֹסֵף
דְחָלוּ, כֶּד יִיתִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַתְבַּע לֵה לְדִינָא לְבַר נֶשׁ עַל אַחַת כְּמַה
וְכְמַה, בְּגִין כֶּף בְּעֵי לֵה לְבַר נֶשׁ לְאַזְדַּהֲרָא בְּהָאִי עֲלֵמָא לְאַתְתַּקְפָּא בְּהָ

בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַיִּשְׁוִי בֵּה רִוְחָצְנָה דְאַף עַל גַּב דְּאִיְהוּ חָטִי אִי יְהִדֵּר מִנְּה
בְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא הָא תְּקִיף אִיְהוּ וַיִּתְתַּקֵּף בֵּה בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּאֵלוּ
לֹא חָטָא, דְּהָא שְׁבָטִין בְּגִין דְּחָטוּ עַל גְּנִבַת יוֹסֵף הוּוּ דְחָלִין דְּאֶלְמְלֵא לֹא
חָטוּ לָא הוּוּ דְחָלִין כָּלֵל בְּגִין דְּחֻבּוּי דְבַר נָשׁ מִתְבָּרִין לְבָה וְלִית לָהּ חֵילָא
כָּלֵל מֵאִי טַעְמָא דְּהָא הָהוּא יֵצֵר הַטּוֹב אֶתְבַּר עִמָּה וְלִית לָהּ חֵילָא
לְאַתְתַּקְפָּא עַל הָהוּא יֵצֵר הָרַע, וְעַל דָּא כְּתִיב (דְּבָרִים ט) מִי הָאִישׁ הִיָּרָא וְרָף
הִלְבַּב הִיָּרָא (דְּיִרְאָה דָא) מִחוּבִין דְּבִידּוּי דְּאֶנוּן תְּבִירָא דְּלִבָּא דְּבַר נָשׁ :

תרגום הזהר וְלִמְדָנוּ, לְעוֹלָם יִרְגִיז חָדָם יֵאֵר הַטּוֹב עַל יֵאֵר הָרַע, וַיִּסְתַּדֵּל
אֲחֵרָיו. אִם הֵלֵךְ מִמֶּנּוּ, טוֹב. וְאִם לֹא, יַעֲסוֹק צְפוּרָה, כִּי אִין לֵךְ דְּצַר לְשָׂצוֹר
אֵת הַיֵּאֵר הָרַע, אֲלֹא הַפּוֹרָה. אִם הֵלֵךְ, טוֹב. וְאִם לֹא, יִזְכִּיר לוֹ יוֹם הַמִּיתָה
כְּדִי לְשָׂצְרוּ. כְּאִן יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּל, הָרִי זְהוּ יֵאֵר הָרַע וְזְהוּ מִלְּאָךְ הַפְּוֹת. וְכִי
מִלְּאָךְ הַפְּוֹת יִשְׂצַר מִלְּפָנֵי יוֹם הַמִּיתָה, וְהָרִי הוּא הַהוֹרֵג אֵת צְנִי הָאָדָם,
וּמִשְׁמַע שְׁהַשְׁמַחָה שָׂלוּ, הִיא לְהַמִּית חַנְּנָשִׁים, שְׁמַשּׁוּם זְה הוּא מִסְטָה אֲוֹתָם
תְּמִיד, כְּדִי לְהַמְשִׁיכָם לְמִיתָה. וּמִשְׁבִּיב, אֲלֹא וְדָחִי מֵה שְׁלַמְדָנוּ שְׁהָאָדָם יִזְכִּיר
לוֹ יוֹם הַמִּיתָה, וְדָחִי כִּן הוּא, כְּדִי לְשָׂצוֹר הֵלֵב שָׁל הָאָדָם, כִּי יֵאֵר הָרַע אִינוּ
שׂוֹרָה אֲלֹא צְפִמְקוּם שְׁנַמְלָאוֹת שְׁמַחַת הַיִּין וְגִאוֹת הָרוּחַ. וְכַשְׁנַמְלָא רִוַח שְׂצוֹר
צָאָדָם אֲז מִתְפָּרַד מִמֶּנּוּ, וְאִינוּ שׂוֹרָה עָלָיו, וְעַל כֵּן כְּרִיךְ לְהַזְכִּיר לוֹ יוֹם
הַמִּיתָה, וַיִּשְׂצַר גּוּפּוֹ וְהוּא הוֹלֵךְ לוֹ. צֹא וְרִאָה, יֵאֵר הַטּוֹב כְּרִיךְ חֲדוּה שָׁל
תּוֹרָה, וַיֵּאֵר הָרַע כְּרִיךְ חֲדוּה שָׁל יִין וְנִיאוּף וְגִאוֹת רִוַח. וּמִשְׁוֹם זְה כְּרִיךְ
הָאָדָם לְהַפְּחִידוֹ תְּמִיד מֵאוֹתוֹ יוֹם הַגְּדוֹל, יוֹם הַדִּין, יוֹם הַחֲשָׁבוֹן, שְׁאִין מֵה
שְׁיָגוּן עַל הָאָדָם, אֲלֹא הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שְׁהוּא עוֹשֶׂה צְעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי
שְׁיָגוּן עָלָיו צְשָׁעָה הֵהִיא. צֹא וְרִאָה, וַיִּרְאוּ הַחַנְּנָשִׁים כִּי הוּבָחוּ וְגו': וּמֵה
שְׁפָלָם הָיוּ גְּבוּרִים, כְּלָם חֲזָקִים, וְעַלְמָם אֲחָד שְׁהַצִּיָּאָם לְצִית יוֹסֵף, גָּרַם לָהֶם
שְׁהָיוּ מִתִּירָאִים. צְעֵת שְׁיִצַּח הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא לְתַצּוּעַ אֵת הָאָדָם לְדִין, עַל
אֲחַת כְּפָה וְכָפָה שְׁיֵשׁ לִירָא וּלְפִיחַד. מִשְׁוֹם זְה כְּרִיךְ הָאָדָם לְהַזְהַר צְעוֹלָם
הַזֶּה, לְהַתְּחִיזָה צְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא, וַיִּשְׂאִים מְצַטְחוּ צוּ. כִּי אֲף עַל פִּי שְׁהוּא
חָטָא, אִם יַחְזוֹר צְתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הָרִי הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא חֲזָה, לְהַעֲבִיר עַל
מְדוּתָיו, וְלִסְלוֹחַ לוֹ, וַיִּכָּל לְהַתְּחִיזָה צְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא, כְּאֵלוּ לֹא חָטָא כָּלֵל.
כִּי הַשְּׂבָטִים, מִשְׁוֹם שְׁחָטָאוּ בְּגִנְבַת יוֹסֵף הָיוּ יִרְאִים, וְאִם לֹא הָיוּ חוּטָאִים,
לֹא הָיוּ יִרְאִים כָּלֵל. כִּי עֲוֹנוֹתָיו שָׁל הָאָדָם מִשְׂצָרִים אֵת לְבוֹ וְאִין לוֹ כַּח
כָּלֵל. מֵהוּ הַטַּעַם, כִּי יֵאֵר הַטּוֹב נִשְׂצַר עִמּוֹ וְאִין לוֹ כַּח לְהַתְּגַבֵּר עַל יֵאֵר
הָרַע. וְעַל כֵּן כְּתוּב, מִי הָאִישׁ הִיָּרָא וְגו', הִיָּרָא מִן הָעוֹנוֹת שְׁצִידָיו, שְׁהֶם

הלכה

פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כל העונה אמן לא יענה לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא ארפה אלא אמן בינונית. ולא יגביה קולו יותר מן המברך. וכל מי שלא שמע את הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים: **ב.** כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא והרי הוא פגשע לשוא ואסור לענות אחריו אמן. התינוקות מלמדין אותן הברכות פתקונן ואף על פי שהן מברכין לבטלה בשעת למוד הרי זה מתר ואין עונין אחריהן אמן והעונה אחריהן אמן לא יצא ידי חובתו:

מוסר

ספר חסידים סימן קעג

כלל גדול ותקנה לשלשה יצרים. להיות בעיר אחרת רחוק משם שאין שירות מצויות לבוא משם. ותקנה לראיה אל יהא מצוי אצל נשים וירחיק הליכתו מהן ויעצר רוחו מלראותן כשהן אצלו, כי העקר מניח מפני הבשת להתקרב אליהן ולדבר מאותן דברים, אבל ראיה שאחרים עושים ורגילים בנשים, מזה יעצר רוחו וכל עברה ועברה שתבוא לידו יחשב אם היו גוזרים עליו גזרה היה נהרג על קדוש השם ויאמר זה הדבר קשה יותר שלא אוכל לעמד בו, כל שכן זה הקל שלא אחטא. ועל הרהור אשה בעת שהוא בא להרהר על אשה בתפלה יתקע גודלי אצבעות רגליו בארץ ויתלה גופו עליהן ולא יסמוך ידיו לכתל. וזה הדבר מבטל ממנו כל מיני הרהורים ואם ישב ואינו יכול לעמד מפני בני אדם. ינעץ גודליו בחזק בארץ. ועל יצר שלישי אהבת לבו ואוהב אשה ביותר ואינו חושש באשה אחרת ולא באהבת בנים ובנות בעבור אהבת האשה הזאת. תקנתו לצאת מן המדינה ההיא ואם עברה בא לידו יתפלל עליה בכל לבו שלא יפשל בה שהרי על יסורי שעה

אָדָם מִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶן, עַל יִסּוּרֵי עוֹלָם שֶׁלָּהֶן אֵין סוֹף וְאֵין חֶקֶר כָּל שָׁכֵן שְׂיִבְכָה וְיִתְפַּלֵּל מְאֹד עֲלֵיהֶם. וְאִם עָמַד בְּדָבָר אֶל יַחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ לומר כַּמָּה אֲנִי צָדִיק שֶׁעֲמַדְתִּי בְּדָבָר זֶה אֶלָּא יִבְרָךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא חָטָא. שְׂבִידוֹ הַלְבָבוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא) פִּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בִּיד הִי לְכָל אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יִטְנוּ. וְנֶאֱמַר (בראשית כ) וְאָחֲשָׂה גַם אֲנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטוֹא לִי:

ראה יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(לב) וּשְׂמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַזִּוְקִים וְאֶת-
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם: וְתִטְרוּן
לְמַעַבְד יֵת כָּל קִזְמָא וְיֵת דִּינְנָא דִי אֲנָא זְהֵב קִדְמִיכוֹן יוֹמָא דִּין: **יב** (א)
אֱלֹהֵי הַזִּוְקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן
לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיךָ
לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר-אַתֶּם זֹנִיִּים
עַל-הָאָדָמָה: אֵלֵין קִזְמָא וְדִינְנָא דִי תִטְרוּן לְמַעַבְד בְּאַרְעָא דִּי זְהֵב יֵי
אֱלֹהֵא דְאַבְהָתְךָ לָךְ לְמִירְתָהּ כָּל יוֹמָא דִי אַתּוֹן קִזְמִין עַל אַרְעָא: **אבד**
תִּשְׁמְרוּן אֶת-כָּל-הַמִּקְבָּלוֹת אֲשֶׁר עָבַדוּ-שָׂם
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת-אֱלֹהֵיהֶם
עַל-הָהָרִים הָרְבִיִּים וְעַל-הַגְּבָעוֹת וְתַזּוֹת כָּל-
עֵץ רַעֲעִין: אַבְדָא תִשְׁמְרוּן יֵת כָּל אַתְרָא דִי פִלְחוּ תַמָּן עִמְמָא דִי אַתּוֹן
יִרְתִּין וְתַחוּן יֵת טַעֲוִתְהוֹן עַל טוֹרְיָא רַמְיָא וְעַל רַמְתָא וְתַחוּת כָּל אֵילָן עֲבוּף:

רס"י אבד תאבדון. אבד ואחר כך תאבדון מכאן לעוקר עבודה זרה שאכריז לשרש אחריה: את כל המקומות אשר עבדו שם וגו'. ומה תאבדון מהם, את אלהיהם אשר על ההרים:

(ג) וְנִתְצַתֶּם אֶת-בְּמוֹבְזוֹתֵם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת-
בְּמִצְבֹּתֵם וְאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ וּפְסִילֵי
אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת-שִׁמְמֵם בֵּין-

הַמְּקוֹם הַהוּא: ויתגרעון ית אגוריהון ויתגרעון ית קמתהון ואשריהון
תוקדון בגורא וצלמי טענתהון תקוצצון ותבדון ית שמהון מן אתרא ההוא:

רס"י מזבח. של אבנים הרבה: מצבה. של אבן אחת, והוא צימוס ששנויה
במשנה (ע"ז מז, ב) אבן שחלבה מתחלטה לצימוס: אשרה. אילן הנעבד: ואבדתם
את שמם. לכנות להם שם לגנאי, בית גליא קורין לה בית כריא, עין כל עין
קוז:

נביאים - ישעיה - פרק נד

(י) כָּל-כָּלִי יוֹצֵר עֲלֵיךָ לֹא יִצְלָח וְכָל-לְשׁוֹן
תִּקְוֶם-אֶתְךָ לְמִשְׁפַּט תִּרְשִׁיעֵי אֵת זַוְזוֹכֹת

עַבְדֵי יְהוָה וְצַדִּיקְתֶּם מֵאֵתִי זָאֵם-יְהוָה: (ס) כָּל זֶן
דיתקון עלד ירושלים לא יצלח וכל לישון דיקום עמך לדינא תחביגיניה דא אחסנת
עבדיא די וזכותיהון מן קדמי אמר יי :

רס"י כל כלי יואר . כל כלי זיין אשר ילטשוהו ויחדדהו בשצילך להלחם בך : יואר . ל' חרבות כורים (יהושע ה) אף תשיב כור חרבו (תהלים פט) :

נה (א) הָיוּ כָּל-צָמָא לָכוּ לַמִּים וְאֶשֶׁר אֵין-לוֹ כֶּסֶף לָכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא-

כֶּסֶף וּבְלוֹא מִזִּזִּיר יֵין וְזָלָב: וי כל דצבי למילף ייתי וילף ודלית לה כסף אתו שמעו ואליפו אתו שמעו ואליפו בלא בדמין ובלא בממון אוילפו דטב מחמר ומחלב :

רס"י הוי כל כמא . הוי זה ל' קריאה וזימון וקיצוץ הוא ויש הרבה במקרא (זכריה ב) הוי הוי ונוסו מארץ כפון : לכו למים . לתורה : שברו . ל' לשבור בר (בראשית מז) קנו : יין וחלב . לקח טוב מיין וחלב :

למה (ב) תִּשְׁקָלוּ-כֶּסֶף בְּלוֹא-לֶזֶם וַיִּגְיַעְכֶּם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שְׁמֵעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאֶכְלוּ-טוֹב

וְתִתְעַנְנָ בְּדִשָׁן נַפְשֵׁיכֶם: למה ותתקלון כספכון בלא למיכל ולא ותכון בלא למשבע קבילו למימרי ואלו דטב ותתפנק בדדהיו נפשכון :

רס"י למה תשקלו כסף . למה תגרמו לכם לשקול כסף לאויביכם בלא לחם :

הטו (א) אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמֵעוּ וַתִּזְוִי נַפְשֵׁיכֶם וְאַכְרַתָּה לָכֶם בְּרִית עִוְלָם זִסְהִי דָוָד

הַנְּאֻמָּנִים: ארכינו אודניכון וקבילו למימרי שמעו ותתקנים נפשכון ואגזר לכון קנים עלם טבות דוד דמהימנו :

כתובים - תהילים - פרק מה

מה (א) לַמִּנְצָוֹת עַל-שֵׁשִׁים לְבַי-הַרְוֹז מִשְׁכִּיל

שֵׁיר יְדִידוֹת: לְשִׁבְחָא עַל יְתֵבֵי סְנֵה־רִין דְּמִשָּׁה דְּאִתְאַמַר בְּנְבוּאָה עַל יְדִיהוֹן דְּבְנֵי קֶרַח שְׁכָלָא טְבָא וְתִשְׁבַּחְתָּא וְאוֹדְאָתָא :

רס"י על שושנים . לכבוד תלמידי חכמים יסדו השיר הזה שהם רכים כשושנים ונאוי' כשושני' ומרטיבי' מעשים טובים כשושנים : משכיל . ע"י תורגמן : שיר ידידות . שיר אהובים שיר של שבח להם להאחיזם על הזריות ולהאחיז תורתם עליהם :

(ב) רְוֹזֵשׁ לְבַי | וְדָבָר טוֹב אֶמַר אֲנִי מִעֲשֵׂי לְמַלְכִּי:

לְשׁוֹנֵי עֵט | סוֹפֵר מִדְּבָרֵי: בְּעֵי לְבִי מִמְּלַל טָב אֵימַר אֲנִי עוֹבְדֵי לְמַלְכָּא מִמְּלַל לִישְׁנֵי מוֹחֵי הַיָּד קוֹלְמוֹס סְפָרָא רְגִיל :

רס"י רחש לבי . כך התחיל המשורר בשירו השריץ לבי בקרבי דבר טוב כשצחך את הת"ח רחש לשון נענוע וכן כל לשון שיריץ וריחוש : אומר אני מעשי למלך . השיר הזה שיסדתי ועשיתי אני אומר למלך שנאמ' (משלי ה') בי מלכים ימלוכו : לשוני . רח בשירים כעט סופר מהיר , ראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן מהיר כלשון ערבי בקי :

(א) יִפִּיפִית מִבְּנֵי אֲדָם הוֹצֵק זֶזן בְּשִׁפְתוֹתֶיךָ עַל-

כֹּן בְּרַכָּךְ אֱלֹהִים לְעוֹלָם: שׁוֹפְרָךְ מִלְכָּא מְשִׁיחָא עֲדִיף מִבְּנֵי
נְשָׂא אֲתִיחֵיב רִיחַ נְבוֹאָה בְּסִפּוֹתֶיךָ מְטוֹל כֹּן בְּרַכְנֶךָ יִי לְעֵלְמָא :

רס"י יפיפית מבני אדם. העוסקים במלאכת חיי שעה, למה לפי שהוצק
חזן בשפתותיך להורות כהלכה, הוצק כמו נשפך כמו מורקות (זכריה ד'), ויצק
עליה שמן (ויקרא ב'): על כן ברכך. כמו שנאמר ה' עוז לעמו יתן ומה
שכרן ה' יצרך את עמו בשלום (לעיל כ"ט):

(ד) זֶזָזֹר-זֶזָרְבָךְ עַל-יָרְךָ גְּבֹרָה הוֹדֶךָ וְהִדְרָךְ:
זָרָז סִיפָךָ עַל יָרְכָךָ גְּבֹרָא הוֹדָךְ וְשִׁיבְהוֹרָךְ :

רס"י חגור חרבך על ירך. להלחם מלחמתה של תורה והוא הודך והוא
הדרכ:

משנה חגיגה פרק ג

א. חָמֵר בְּקִדְשׁ מִבְּתְרוּמָה, שֶׁמִּטְבִּילִין כֻּלִּים בְּתוֹךְ כֻּלִּים לְתְרוּמָה,
אֲבָל לֹא לְקִדְשׁ. אַחֲוָרִים וְתוֹךְ וּבֵית הַצְּבִיטָה בְּתְרוּמָה, אֲבָל לֹא
בְּקִדְשׁ. הַנּוֹשֵׂא אֶת הַמְּדָרְס נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקִּדְשׁ.
בְּגִדֵי אֹזְכְּלֵי תְרוּמָה, מְדָרְס לְקִדְשׁ. לֹא כְּמִדַּת הַקִּדְשׁ מִדַּת הַתְּרוּמָה,
שֶׁבְּקִדְשׁ מִתִּיר וּמִנְגִּיב וּמִטְבִּיל וְאַחַר כֵּן קוֹשֵׁר, וּבְתְרוּמָה קוֹשֵׁר וְאַחַר
כֵּן מִטְבִּיל:

ברטנורה (ה) חומר בקדש. שמתבטלין כלים בתוך כלים. כששניהם טמאים: אבל לא
לקדש. לאמרי כדו של כלי הפנימי המכביד על החיצון שהוא מונח בתוכו. חוצץ
בפני הטומאה (כריך לומר בפני המים וכן הוא ברס"י גמרא) ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה:
אחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה. כלי הראוי להשתמש בתוכו. ובאחוריו ובית

לְבִיטתוֹ. וְאִם נִטְמָא בֵּית לְבִיטתוֹ לֹא נִטְמָאוּ אַחֲרָיו וְתוֹכוֹ. וּפִירוּשׁ בֵּית הַלְּבִיטָה. בֵּית אַחֲזִיזָה. לְשׁוֹן וְיִלְבֵּט לֵה קָלִי (רוֹת 3) וְאִית דְּגַרְסַּם בֵּית הַלְּבִיטָה לְשׁוֹן אַרְבַּע שְׁעוּסִין לְכָלִי בֵּית אַחֲזִיזָה לְהַכְנִיִם אַרְבַּעוֹ בְּתוֹכוֹ. כִּשְׁהוּא שְׂוֵתָהּ. כְּדִי שְׁלֹא יִכְנִיִם יָדוֹ לְתוֹךְ הַכְּלִי: אֲבָל לֹא לְקַדָּשׁ. שְׁאִם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶם בְּטוֹמְאָה דְּרַבְּנָן כּוֹלוּ טְמֵאָה לְקַדָּשׁ: הַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס. מֵנַעַל שֶׁל זֶבֶד: נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה. אִם יִרְכָּה בְּחִבְיַת שֶׁל חֶרֶס, שְׁאִינוּ נוֹגַע בְּאֲוִירָה: אֲבָל לֹא אֶת הַקַּדָּשׁ. מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהִיא בְּאֶדָם אֶחָד שֶׁהִיא נוֹשֵׂא חִבְיַת יַיִן שֶׁל נִסְכִּים וּנְפִסְקָה לוֹ רַעוּעָה שֶׁל סַנְדֵּל שֶׁהִיא מִדְרָס הַזֶּבֶד. וְנִטְלָה בִּידוֹ וּמִתּוֹךְ כֵּךְ נִפְלָה לְאֲוִיר הַחִבְיַת וְנִטְמָא הַקַּדָּשׁ בְּאֲוִירָה שְׁעָה אֲמֵרוֹ הַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס לֹא יִשָּׂא אֶת הַקַּדָּשׁ. וּלְפִי שְׂמַעְשָׂה שֶׁהִיא בְּקַדָּשׁ הִיא. לְפִיכֵךְ לֹא גָזְרוּ אֲלֵא בְּקַדָּשׁ וְלֹא בְּתְרוּמָה: לֹא כַּמִּדַּת הַקַּדָּשׁ. בְּחֵלְכָה טְבִילוֹתָיו מִדַּת הַתְּרוּמָה: שְׂבַקְדָּשׁ. אִם יֵשׁ בְּגַד טְמֵא וְבֹא לְהַטְבִּילוֹ. אִם קָשׁוּר הוּא מִתִּיר אֶת קָשְׁרוֹ. מִשּׁוּם דְּלִמְיָא לְחֵלְכָה: וּמִנְגַב. אִם לֹא הוּא מִנְגַבּוֹ תַחֲלִילָה דְּשִׁמְנוֹנִית שְׁעָלָיו הוּי כְּחוֹלֵץ: וּבְתְרוּמָה. אִם יִרְכָּה קוֹשְׁרוֹ וְאַחַר כֵּךְ מִטְבִּיל כִּשְׁהוּא קָשׁוּר וְאִין בְּכַךְ כְּלוּם:

ב. בְּלִים הַנְּגַמְרִין בְּטְהָרָה, צְרִיכִין טְבִילָה לְקַדָּשׁ, אֲבָל לֹא לְתְרוּמָה. הַכְּלִי מְצַרֵף מֵה שְׂבִיתוֹכוֹ לְקַדָּשׁ, אֲבָל לֹא לְתְרוּמָה. הַרְבִּיעִי בְּקַדָּשׁ פְּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בְּתְרוּמָה. וּבְתְרוּמָה, אִם נְטִמְאָת אַחַת מִיָּדָיו, חִבְרָתָהּ טְהוֹרָה. וּבְקַדָּשׁ, מִטְבִּיל שְׂתִיחָהּ, שְׂהִיד מְטִמָּא אֶת חִבְרָתָהּ בְּקַדָּשׁ, אֲבָל לֹא בְּתְרוּמָה:

בְּרֵטוּרָה (3) כְּלִים הַנְּגַמְרִים בְּטְהָרָה. שְׂגַמְרֵן חֶזֶר וְנִזְהָר בְּהֶם מִשְׁבָּחוֹ קְרוֹב לְגוֹמְרֵן שֶׁהֵם רַעוּיִין לְקַבֵּל טוֹמְאָה: אֲרַף עַל פִּי כּוֹן: צְרִיכִין טְבִילָה לְקַדָּשׁ. חִישְׁיָנָן שְׂמֵא נִתַּן רוֹק מִפִּי ע"ה עַל הַכְּלִי בְּשַׁעָה שֶׁהִיא הַחֶזֶר אֲרוּחַז בּוֹ. וְאֲרַף עַל פִּי שְׂבִיתוֹתָה שְׁעָה עַדִּיין לֹא נִגְמַר הַכְּלִי וְלֹא הִיא מִקַּבֵּל טוֹמְאָה שְׂמֵא לְאַחַר שְׂנִגְמַר וְהִיא רַעוּי לְקַבֵּל טוֹמְאָה עַדִּיין הִיא הַרוֹק לֹא וּמִטְמָא דִּתְנֵן בְּמַסְכַּת נְדָה הַזֶּבֶד וְהַרוֹק מִטְמָאִין לְחִים: הַכְּלִי מִלְרַף מֵה שְׂבִיתוֹכוֹ. הִיו חֲתִיכוֹת הַרְבֵּה שֶׁל אוֹכְלִין בְּכָלִי אֶחָד וְנִגַע טְבוּל יוֹם שְׁהוּא פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה בְּאֲחַת מֵהֶן. הַכְּלִי מִלְרַפָּן לְהִיּוֹת כּוֹלֵן חֲשׂוּבִים כְּחֲתִיכָה אַחַת וְנִפְסְלוֹ כּוֹלֵן דְּכִתִּיב (בְּמִדְבָר 1) כֹּף אַחַת עֶשְׂרֵה זֶהָב הַכְּתוּב עֲשָׂאוֹ לְכָל מֵה שְׂבַכְף אַחַת: אֲבָל לֹא לְתְרוּמָה. אֲלֵא אֲוִירָה חֲתִיכָה שְׂנִגַע בָּהּ הִיא פְּסוּלָה וְהַשָּׂאֵר טְהוֹרוֹת: הַרְבִּיעִי בְּקַדָּשׁ פְּסוּל. וְאִינוּ פּוֹסֵל: אִם נִטְמָאָת אַחַת מִיָּדָיו. בְּטוֹמְאָת דְּרַבְּנָן כְּגוֹן בְּאוֹכְלִין וּמִשְׁקִין טְמֵאִים וְכִיּוֹלָא בֵּהֶן שְׂאִין מִטְמָאִין אֲלֵא יָדִים וְלֹא אֶת הַגּוֹף: וּבְקַדָּשׁ מִטְבִּיל אֶת שְׂתִיחָהּ. וְהוּא שְׂתִיחָה לְחִלּוּחִית בִּיד הַטְּמָאָה בְּשַׁעָה שְׂנִטְמָאָה. אֲבָל לֹא הִיא לְחִלּוּחִית בִּיד הַטְּמָאָה אִין הִיד הַאֲחַת טְמָאָה עַד שְׂתַגַּע בָּהּ:

ג. אוֹכְלִין אֲכָלִים נְגוּבִין בְּיָדִים מְסֻאָבוֹת בְּתְרוּמָה, אֲבָל לֹא בְּקַדָּשׁ. הָאוּיִן וּמְחִסֵּר פְּפוּרִים צְרִיכִין טְבִילָה לְקַדָּשׁ, אֲבָל לֹא לְתְרוּמָה:

ברטורה (ג)

אוכלין אוכלים נגובים זידים מסואבות בתרומה. הכי קאמר אוכלין אוכלים של חולין נגובין זידים מסואבות עם התרומה אבל לא עם הקדש. מי שתחב לו חזירו אוכלין של קדש בפיו זידים טהורות. וזה האוכל ידיו מסואבות או שתחב הוא עצמו אוכלין של קדש בפיו על ידי כוש או כרכר. ובהקש לאכול כנון או בכל של חולין עמהן. שאין ידים מסואבות השניות לטומאה מטמאות את החולין אפי"ה גזר רבנן שלא יאכלם עם הקדש שמא יגע זידיו מסואבות באוכלין של קדש שבפיו ולענין תרומה אף על פי שהידים המסואבות פוסלות לא עשו מעלה. זו אלא אמרינן זהיר ולא נגע. ולהכי נקט נגובים שאילו היה עכשיו משקין עליהם הוי המשקין נעשים ראשונים מחמת הידים ועושין את החולין שניים וכשנוגעין בתרומה שבפיו פוסלים אותה: האונן. שלא נטמא במתו: מחוסר כפורים. שטבל והעריב שמשו ולא הביא קרבנותיו: כריכין טבילה. לאחר שיביא קרבנו אם רצה לאכול קדש כיון דעד האידינא היו אסורים בקדש ארכינהו רבנן טבילה. ומחוסר כפורים פוסל את הקדש בנגיעה. והאונן. אף על פי שאסור לאכול אינו פוסל בנגיעה: אבל לא בתרומה. דמחוסר כפורים ואונן מותרים בתרומה. ואע"ג דאונן אסור במעשר שני מותר הוא בתרומה דמרבין ליה מוכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כג) זרות אמרתי לך ולא אנינות:

ד. חמר בתרומה, שביהודה נאמנים על טהרת יין ושמן כל ימות השנה, ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה. עברו הגתות והבדים והביאו לו חבית של יין של תרומה, לא יקבלנה ממנו, אבל מניחה לגת הבאה. ואם אמר לו, הפרשתי לתוכה רביעית קדש, נאמן. כדי יין וכדי שמן המדמעות, נאמנים עליהם בשעת הגתות והבדים, וקדם לגתות שבעים יום:

ברטורה (ה)

שביהודה נאמנים וכו'. להכי נקט ביהודה. לפי שרועה של ארץ כותיים היתה מפסקת בין גליל ליהודה. וירושלים ארץ יהודה היא. ולא היה אפשר להביא קדש מארץ הגליל ליהודה. לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים. ואפילו של חזרים שבגליל לא היה אפשר להביאו לנסכים: נאמנים על טהרת יין ושמן כל ימות השנה. ע"ה אמר יין זה טהור הוא והוא לנסכים. שמן זה טהור הוא והוא למנחות. נאמן לעולם דמקום חומרי דקדש מזדהר ולא משקר. אבל אם אמר יין ושמן אלו טהורים והן לתרומה אינו נאמן. שאין אסור טומאת תרומה חמור בעיני עמי הארץ וחיישינן דלמא משקרי בה: ובשעת הגתות והבטים. בעת הבציר ובעת שעוררים הזיתים צד נאמנים אף על התרומה לפי שכל בני אדם מטהרים את כליהם בעת עשיית היין והשמן. כדי להפריש התרומה בטהרה: עברו הגתות וכו'. לאחר שעבר זמן הבציר. או זמן עלירת הזיתים בבית הבד. והביא עם הארץ חבית של יין או של שמן של תרומה לכהן חבר ואומר שהיא טהורה. לא יקבלנה ממנו בחזקת טהורה דלאחר הגיתות והבדים אינו נאמן: אבל מניחה לגת הבאה. עם הארץ שידע שלאחר הגתות

הכדים אינו נאמן. מניח חזית זו לגת הבאה ואז נותנה לכהן. דבארתו שעה הוא נאמן עליה: רביעית. הלוג יין לנסכים נאמן על כל החזית. דמגו דמהימן אקדש מהימן נמי אחרומה: כדי יין וכדי שמן המדומעות. המטהר את טבלו לנסכים והשתא איכא חולין ותרומה וקדש מעורבין ומדומעין זה בזה. וזא לומר גם על הכדים שהן טהורים. אע"ג דעם הארץ אינו נאמן על הכדים אפילו בשעת הגיתות. האידנא מהמנינן ליה על הכדים אפילו קודם שעת הגתות שבעים יום. דמגו דמהימן אקדש מהימן נמי אחרומה ואכדים. דגנאי הוא לקדש שיהיו הכדים שעירוהו מהם בחזקת טומאה והוא קרב. ושבעים יום דנקט. משום לאורחא דעלמא הוא להזמין את הכלים ולטהרם ע' יום קודם הגתות:

ה. מן המודיעית ולפנים, נאמנין על כלי חרס. מן המודיעית ולחוץ, אין נאמנים. כיצד, הקדר שְהוּא מוכר הקדרות, נכנס לפנים מן המודיעית, הוא הקדר והן הקדרות והן הפוקחים, נאמן. יצא, אינו נאמן:

דרטורה (ה) מן המודיעית ולפנים. מודיעית כרך רחוק מירושלים ט"ו מיל. ממנו ולפנים לכל ירושלים נאמנים קדרים עמי הארץ ליקח מהן כלי חרס הדקים. כגון כוסות קדרות וקיתונות. לפי שאי אפשר בלא הם. וזירושלים אין עושין כבשונות מפני העשן לא לסייד ולא לקדרות לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם. שאין גוזרים גזירה על הכזור שאין יכולין לעמוד בה: הוא הקדר. מי שהביאו מחוץ למודיעית לו בלבד האמינו לפי שאי אפשר שלא להאמינו אבל אם מסרם ליד קדר אחר ע"ה היושב במודיעית או לפנים. לא האמינוהו: והן הקדרות. על אותן קדרות שהביא הוא נאמן. ואינו נאמן לכרף עמהם קדרות של קדר אחר שיושב במודיעית או לפנים: והן הלוקחין. חברים שראוהו שהביאם. נאמן הקדר אבל לא לכל לוקחים אחרים: יאל מן המודיעים. לשב לאחוריו אינו נאמן:

ו. הגבאין שנקנסו לתוך הבית, וכן הגנבים שהחזירו את הפלים, נאמנין לומר, לא נגענו. ובירושלים נאמנין על הקדש, ובשעת הרגל אף על התרומה:

דרטורה (ו) הגבאים. ישראל שהן גבאים למלכי אומות העולם לגבות מישראל מסים וארנוניות. ונכנסו לתוך הבית לעבט עבטו: וכן הגנבים. שנגנב כלי חרס והחזירו: נאמנים לומר לא נגענו. לתוכו. והוא שהחזירו מחמת תשובה שעשו מעמם. לא מחמת יראה: וזירושלים נאמנים על הקדש. נאמנים על כל כלי חרס בין גדולים בין קטנים. לומר שהן טהורין לקדש לפי שאין עושין כבשונות זירושלים, לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם. ובשעת הרגל אף אותה על התרומה דאמר קרא

(סופטים כ) ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חזרים הכתוב קראם בשעת
אסיפה כולם חזרים. ורגל שעת אסיפה יהיה:

ו הפותח את חביתו, והמתחיל בעסותו על גב הרגל, רבי יהודה
אומר יגמור וחקמים אומרים, לא יגמור. משעבר הרגל, היו
מעבירין על טהרת העזרה. עבר הרגל ביום ששי, לא היו מעבירין,
מפני כבוד השבת. רבי יהודה אומר, אף לא ביום חמישי, שאין
הכהנים פנויים:

ברטורה (ז) הפותח את חביתו. חזר שפתח חביתו למכור יין בירושלים ברגל.
ומשמחו בו עמי הארץ: לא יגמור לאחר הרגל. שאף על פי שבשעת הרגל הן טהורין.
לא שטהרתן טהרה עולמית. אלא שבשעת הרגל הכל חזירים, אבל לאחר הרגל
טמא מגען למפרע, כדאמרינן במתניתין לאחר הרגל מטבילין כלי העזרה מפני
שנגעו בהן עמי הארץ ברגל. ור"י דאמר יגמור סבר אם אתה אומר לא יגמור אף
הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים. ואין הלכה כר"י: מעבירין על טהרת
העזרה. מעבירין את הכלים ממקומן. להטבילן ולטהר את העזרה. מטומאת עמי
הארץ שנגעו בהן ברגל: מפני כבוד השבת. שהיו הכהנים צריכין להתעסק בצרכי
שבת איש בביתו: אף לא ליום ה'. אף אם עבר הרגל ליום ה' אין מטבילין אותן עד
לאחר השבת. לפי שאין הכהנים פנויים ליום מוצאי יום טוב להטבילן. שטרודין
להוסיא את הדשן שעל התפוח באמצע המזבח שקבלו פס כל ימות הרגל כל דשן של
המערכה, ואין הלכה כר"י:

ח. כיצד מעבירים על טהרת העזרה, מטבילין את הכלים שהיו
במקדש, ואומרים להם, הזהרו שלא תגעו בשלחן (ובמנורה)
ותטמאוהו. כל הכלים שהיו במקדש, יש להם שניים ושלישים,
שאם נטמאו הראשונים, יביאו שניים תחתיהן. כל הכלים שהיו
במקדש, טעונין טבילה, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני
שהן פקרקע, דברי רבי אליעזר. וחקמים אומרים, מפני שהן
מצפין:

ברטורה (ח) ואומרים להם. לע"ה ברגל. הזהרו שלא תגעו בשלחן. לפי שלא יוכלו
להטבילו לאחר הרגל שאי אפשר לסלקו ממקומו דכתיב ביה (שמות כח) לחם פנים
לפני תמיד: טעונים טבילה. מפני טומאת הרגל: חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת
מפני שהן כקרקע. מזבח הנחשת. שהתורה קראתו מזבח אדמה. ומזבח הזהב כתיב
(במדבר א) המנורה והמזבחות אתהשן מזבחות זה לזה. ושלחן הא אומרן ללא נגעו בו:
מפני שהן מצופין. הכי קאמר. וחכמים מטמאין ואומרינן שצריכין טבילה גם הם
מפני שהן מצופין. דאי לא הווי מצופין יש לטהרן משום כלי עץ העשוין לנחת. פירוש

אחר וחכ"א דטעמא דאין כריכין טבילה לפי שהם מצופין זהב ונחשת. ופויין בטייל לגביהן. והיו ככלי עץ העשוין לנחת שאין מטמאין ולא פליגי על ר"א אלא בטעמא דמלתא בלבד. כך פירש הרמב"ם בהלכות מטמא משכב ומוסב:

גמרא חגיגה דף כז ע"א

וחכמים אומרים: מפני שהן מצופין. אדרבא פיון דמצופין ניהו מטמו אימא וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין. ואי בעית אימא רבנו לרבי אלעזר קאמרי מאי דעתיה משום דמצופין מיבטל בטייל ציפויין גביהו. אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחמר מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדת אש היא הסף מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש, דכתיב (ירמיה כג) הלוא כה דברי פאש נאם ה'. על אחת כמה וכמה. אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחמר ממזבח הזהב. מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצות פרמון דכתיב (שיר ג) כפלח הרמון רקתך. אל תקרי רקתך אלא ריקנין שפך על אחת כמה וכמה:

רש"י אדרבא משום דמצופין ניהו ניטמאו. דאי לאו מצופה יא להם לטהרם משום כלי עץ העשוי לנחת: מאי דעתיה. דילפת טעמא מדקרינהו אדמה הא לאו הכי טמאין אף על גב דעשוין לנחת: מפני שהן מצופין. ובעי למימר שהציפוי מבטל והוא להו ככלי מתכות: מיבטל בטייל ציפויין לגביהו. דרחמנא קרא עץ לכולהו ובלאו האי קרא נמי לא מקבלי טומאה: סלמנדרא. חיה הנצראת מן האור כשזוערין אש במקום אחד שבע שנים תמיד בלי הפסק: כעובי דינר זהב. דבר מועט לא חסר זהבה דנעשה בו נס:

זוהר משפטים דף ק"ו ע"ב

תנינו לית מלה בעלמא דקימא קמי תשובה ולכלא קדשא בריה הוא מקבל ודאי. ואי תב בתיובתא הא אזדמן לקבליה ארח חיים ואף על גב דפגים מה דפגים כלא אתתקון וכלא אתהדר על תקוניה דהא אפלו דמה דאית בה אומא (קמי קדשא בריה הוא קרי ביה כי ?? צבאות יעץ ומי יפר דא איהו רזא סתימא. ותו כד קדשא בריה הוא אומי אומא לא אומי אלא אם לא יעביד תיובתא דהא לית פתגמא דקימא קמי תיובתא ועל כלא מכפר קדשא בריה הוא כד עבדין תיובתא שלמתא) קדשא בריה הוא מקבל דכתיב (ירמיה כב) חי אני נאם יי כי אם יהיה כניחו וגומר, וכתיב (שם) כתבו את האיש הזה ערירי וגומר, ובתר דתב בתיובתא כתיב (דברי הימים א' ג') ובני יכניה אסיר בנו שאלתיאל בנו. מכאן דתשובה מתבר כמה גזירין ודינין וכמה שלשלאין דפרזלא ולית מאן דקימא קמי דתיובתא ועל דא כתיב (ישעיה ס"ו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. אשר פשעו בי לא כתיב אלא הפושעים בי דלא בעאן לאתבא ולא תנחמא על מה דעבדו. אבל כיון דאתנחמו הא מקבל לון קדשא בריה הוא בגין כד בר נש דא אף על גב דפשע בה ופגים באתרא דלא אצטריה ותב לקמה מקבל לה וחס עליה דהא קדשא בריה הוא מלא רחמין איהו ואתמלי רחמין על כל עובדוי כמה דאת אמר (תהלים קמ"ה) ורחמיו על כל מעשיו. אפלו על בעירי ועופי מאטון רחמיו. אי עליהו מאטון רחמיו כל שכן על בני נשא דינדעין ואשתמודעאן לשבחא למאריהון דרחמיו מאטון עליהו ושראן עליהו ועל דא אמר דוד (שם קי"ט) רחמיך רבים יי כמשפטיך חייני :

תרגום הזהר למדנו, אין דבר בעולם העומד בפני תשובה, ואת כלם הקדוש צרוף הוא ודאי מקבל. ואם שב בתשובה, הרי מזומנת לו דרך החיים. ואף על פי שפגם מה שפגם, הכל מתתקון, והכל חוזר על תקונו. כי אפלו מה שיגש צו שבועה הקדוש צרוף הוא מקבלו, שכתוב, חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניחו וגו'. וכתוב, כתבו את האיש הזה ערירי וגו', ואחר ששב בתשובה, כתוב, ובני יכניה אסיר בנו וגו'. מכאן, שהתשובה משצרת כמה גזרות ודינים וכמה שרשרות של צרזל, ואין מי שעומד בפני התשובה. ועל זה כתוב, ויכאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. אשר פשעו בי, אינו כתוב, אלא הפושעים בי. דהינו אותם שלא ראו לשב בתשובה ולהתנחם על מה שפגמו. אבל אם התנחמו ועשו תשובה, מקבל אותם הקדוש צרוף הוא. משום זה אדם זה, אף על פי שפשע צו, ופגם במקום שלא כריה, ושכב לפניו, הוא מקבלו ומרחם עליו. כי הקדוש צרוף הוא מלא רחמים, ומתמלא רחמים על כל מעשיו, כמו שנאמר ורחמיו על כל מעשיו. אפלו על צהמות ועופות מגיעים רחמיו, כל שכן על בני האדם היודעים ונודעים לשבח לאדונם, שמגיעים עליהם רחמיו, ושורים עליהם. ועל זה אמר דוד, רחמיך רבים ה' כמשפטיך חייני.

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגנה והעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות הרי זה משבח, כגון אחר בונה ירושלים בברכת המזון ואחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית וכן בסוף כל ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות עונה בה אמן אחר עצמו: **ב.** ולמה יענה אמן אחר בונה ירושלים, והרי אחריה ברכת הטוב והמטיב מפני שבברכה זו בימי חכמי משנה תקנו וכאלו היא תוספת, אבל סוף עקר הברכות של ברכת המזון היא בונה ירושלים. ולמה לא יענה אמן אחר אהבת עולם מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של קריאת שמע וכן כל פיוצא בה מברכות שמברכין אותה תחלה לדבר, כגון ברכות שמברכין לפני קריאת מגלה והדלקת נר חנכה. למען לא יפסיק באמן בין ברכה ובין הדבר שברך עליו:

מוסר

ספר חסידים סימן קעג

שלשה מיני יצר הרע הם השנים בין בזקן בין בבחור והשלישי נוהג רק בבחור אלו הם אדם מתאוה לראות ואף אם יחפץ לעצם עיניו מראות לא יוכל ויראה בעל כרחו. והשני האדם בוער פתנור אש אחריה ולא יוכל להסירה מדעתו אלו נוהגים בין בבחור בין בזקן. והשלישי נוהג רק בבחור שמתאוה שתתקשה מנין לנו שפך הוא שכן מצינו בנאוף שלשה תנורים ויצר הרע דומה לאש, שנאמר כל הלילה ישן אופיהם בקר הוא בוער כאש להבה שלשה תנורים, שנאמר (שם) כלם מנאפים כמו תנור כי קרבו פתנור לבם. ונאמר כלם יחמו פתנור. שי שהיא עקר תבת האש שיי' בגימטריא יצר שי יש לה ג' פצולים וג' פעמים מונה אש בפסוק (שה"ש ח) רשפיה רשפי אש שלהבתיה. יצר הרע דומה לחפוד אם יחפוד בשרו יעלה שחין ואם יעצר ויסבל לא יעלה:

ראה יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה :

(ד) **לֹא-תַעֲשׂוּן כֶּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:** לֹא תַעֲבֹדוּן כֹּן קָדָם
יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י לא תעשון כן. להקטיר לשמים בכל מקום (פסוק ה) , כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר ונתחתם את מזבחתם ואזלתם את שמש לא תעשון כן, אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב:

(ה) **כִּי אִם-אֵל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׁבִטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת-שְׁמוֹ
שֵׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה:** אֵלֶהוּ לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי
יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׁבִטֵיכֶם לְאַשְׁרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תִּמְן לְבֵית שְׁכִנְתָּהּ תִּתְבַּעֲוּ וְתִיתּוּן
לְתִמְן:

רש"י לשכנו תדרשו. זה משכן שילה:

(ו) **וּבֵאתֶם שָׁמָּה עֲלֵתִיכֶם וּזְבוֹזֵיכֶם וְאֵת
מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמֹת יְדֵיכֶם וְנִדְרֵיכֶם
וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקָרְכֶם וְצֹאנְכֶם:** וְתִיתּוּן לְתִמְן
עֲלוֹתֵיכֶם וְנִכְסֵת קוֹדֵשֵׁיכֶם וְנִתְ מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְנִתְ אִפְרָשׁוֹת יְדֵיכֶם וְנִדְרֵיכֶם
וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכֹרֵי תוֹרְכֶם וְעִנְכֶם:

רס"י וזבחיכם. שלמים של חובה: מעשרתיכם. מעשר בהמה ומעשר שני לאכול לפנים מן החומה: תרומת ידכם. אלו הזכורים, שנאמר בהם (דברים טו, ז) ולקח הכהן הטנא מידך: וזכורות בקרכם. לתתם לכהן ויקריבם שם:

(י) וְאֶכְלֹתֶם - שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂבִיזוֹתֶם בְּכֹל מִשְׁלֹחַ יְדֵיכֶם אֹתָם וּבַתִּיכֶם אֲשֶׁר בְּרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְתִכְלוּ תִמְן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְתִחַדּוּ בְּכֹל אוֹשְׁטוֹת יָדְכֶם אֹתוֹ וְאָנֹשׁ בְּתִיכֶם דִּי בְרַכָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

רס"י אשר ברכך ה'. לפי הזרחה הבא:

(ח) לֹא תַעֲשֶׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִיזוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם אֲיֵשׁ כָּל-הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו: לֹא תַעֲבֹדוּן כָּל דִּי אֲנַחְנָא עֲבָדוּן הָכָא יוֹמָא דִּין גְּבַר כָּל מִן דְּכָשֵׁר קָדְמוֹהִי:

רס"י לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים וגו'. מוסב למעלה (דברים יא, לא) על כי אתם עזרים את הירדן וגו' כשתעזרו את הירדן, מיד מתרים אתם להקריב צבמה, כל ארבע עשרה שנה של כבוש וחלוקה, וצבמה לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהוא עמכם ונמשח והוא כשר להקריב בו חטאות ואשמות נדרים ונדבות, אבל צבמה אין קרב אלא הנדר והנדב. וזהו איש כל הישר בעיניו, נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שייקר בעיניכם להביאם ולא על ידי חובה, אותם תקריבו צבמה:

(ד) הֵן עַד לְאֻמִּים נִתְּנִי נְגִיד וּבְמִצְוֹת לְאֻמִּים :
הא רב לעמממא מניתייה מלך ושלטיט על כל מלכותא :

רש"י לאומים . סך וגדול עליהם ומוכיח ומעיד דרכיהם על פניהם :

(ה) הֵן גְּוֵי כְּלָא-תִּדְעַ תִּתְּקַרְא וְגְוֵי כְּלָא-יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ
ירוצו לבמען יהוה אלהיך ולקדוש ישראל כי

פֶּאֶרְךָ : (ס) הא עם דלא תדע יפלחינד ועם דלא נדעוד ירהטון לאסקא לך
מיסין בדיל יי אלהך ולקדישא דישראל ארי שבחך :

רש"י הן גוי לא תדע תקרא . לשמוך אם אלי תשמעו לשם ה' הנקרא
עליך :

(ו) דְּרִשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצֵאוֹ קְרֵאתוּ בְּהִיטְוֹ קָרוֹב :
תבעו דחלתא דיי עד דאתון חיינו בעו מן קדמוהי עד דאתון קזמין :

רש"י בהמצאו . קודם גזר דין בעוד שהוא אומר לכם דרשוני :

(ז) יֵעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אֶזְרָא בְּמוֹזַעְבוֹתָיו וַיִּשְׁבּוּ
אל-יהוה וירוזמהו ואל-אלהינו כי-ירבה

לְסִלּוֹזוֹ : ישביק רשיעא אורחיה דרשעא וגבר אגיס אשתנוהי ויתוב לפולחנא

דיי וירחם עלוהי ולדחלתא דאלהנא ארי מסגי לסלחא : (ח) כי לא

בְּמוֹזַעְבוֹתַי בְּמוֹזַעְבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי

נְאֻם יְהוָה : ארי לא מחשבתי מחשבתכון ולא אורחתכון תקנו פאורחת
טובי אמר יי :

רס"י כי לא מחשבותי מחשבותיכם . אין שלי ושלכם שוות לכך אני אומר לכם יעוזב רשע דרכו ויתפוש את דרכי . ואיש און מחשבותיו . ויתפוש את מחשבותי לעשות הטוב בעיני , ומדרש אגדה כי לא מחשבותי וגו' אין דיני כדיני צקר ודם אתם מי שמודה בדין מתחייב אבל אני מודה ועוזב ירוחם) משלי כה (:

כתובים - תהילים - פרק עה

(ה) אָמַרְתִּי לַהּוֹלָלִים אֵל-תִּהְיוּ וְלַרְשָׁעִים אֵל-תִּרְימוּ קָרוֹן : אָמַרְתִּי לְמַתְלַעְבוֹן לֹא תִתְלַעְבוּ וְרַשִׁיעַיָא לֹא תִרְימוּ אִיָקָר :

רס"י להוללים . לרשעים המערבזים את ישראל :

(ו) אֵל-תִּרְימוּ לְמַרְוֹם קָרוֹנְכֶם תִּדְבְּרוּ בְצִוְיָאָר עֲתִיקָ : לֹא תִרְימוּ לְמַרְוֹמָא אִיָקָרְכוּן אֲתוֹן דִּי מְמַלְלִין בְּתוֹקְפָא וּבְגִדוּפִין : (ז) כִּי לֹא מִבוֹצָא וּמִבְּמַעְרָב וְלֹא מִבְּמִדְבַּר הָרִים : אַרוֹם לִית בַּר מְנִי מִמִּדְנָחָא וְעַד מַעְרָבָא וְלֹא מִן צְפוֹנָא דְמִדְבְּרָא וּמִן דְרוֹמָא אֲתַר טוֹרָא :

רס"י כי לא ממוצא . השמש וממערבו ולא מן המדברות שאתם מפרשים בשיירא להרבות ממון לא בכל אלה להרים קרן :

(ח) כִּי-אֵלֵהֶיִם שִׁפְטָ יְהוָה יִשְׁפִּיל וְיָהּ יִרְיָם : אַרוֹם אֵלְהָא דָּן זְכִי דָּן וְזָנָן וְזָנָן וְזָנָן וְזָנָן :

רס"י כי אלהים שופט . על כל הרעה שעשיתם : זה ישפיל וזה ירים .
הגבוהים ישפיל והנמוכים ירים :

(ט) **כִּי כּוֹס בְּיַד-יְהוָה וַיִּיזן זָזַמַר | מִלֵּא מִסֶּךָ וַיִּלְגֵּם**
בְּיָדָהּ אֶרֶץ-שְׂבַמְרִיָּה יִמְצְאוּ יִשְׁתָּנוּ כָּל רִשְׁעֵי-אֶרֶץ:
ארום קס דלגוט ביד יי וחמר עשין מלי מזיגת מררתא לטלטלא מדעא די רשיעיא
ומה דשרי מנה קשי מן דין קדמאין ברם דורדיהא ופקטיהא ומצאו ישתנו כל
רשיעי ארעא :

רס"י כי כוס . התרעלה בידו : ויין חמר . חזק ווינו"ס בלע"ז : מלא מסך
הכוס מלא מזוג למזוג ולהשקות את כל הגוים : ויגר מזה . מזה הכוס יפיץ
ויקלח את משתייהם ל' כמים מוגרים (מיכה א') :

משנה סוטה פרק ה

א. כָּשֶׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, כִּד הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר
(במדבר ה) וּבָאוּ, וּבָאוּ. כָּשֶׁם שֶׁאֲסוּרָה לִבְעַל, כִּד אֲסוּרָה לְבוֹעֵל, שֶׁנֶּאֱמַר
(שם) נְטִמְאָה, וְנְטִמְאָה, דְּבִרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כִּד הָיָה
דוֹרֵשׁ זְכוּרָה בֶּן הַקָּצֵב. רַבִּי אוֹמֵר, שְׁנֵי פְעָמִים הָאֲמוּרִים בְּפִרְשָׁה אִם
נְטִמְאָה נְטִמְאָה, אָחַד לְבַעַל וְאָחַד לְבוֹעֵל:

ברטנורה (ה) כך בודקים אותו. את הבעל: וזאת וזאת. שניהם בוי"ו יתירא לדרשא:
נטמאה ונטמאה. וי"ו יתירא דבונטמאה שניה לדרשא: רבי אומר שני פעמים וכו'.
רבי לא לר"ש וי"ו יתירא כר"ע, אלא רבוי דקראי קא דריש, בין בזבאו וזבאו, בין
בנטמאה

ב. בּוֹ בֵּינֵם דָּרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, (ויקרא יא) וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם
אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יְטַמָּא, אֵינּוּ אוֹמֵר טַמָּא אֶלָּא יְטַמָּא, לְטַמָּא
אַחֲרֵיכֶם, לְמַד עַל כִּפּוּר שְׁנֵי שְׁמִטָּמָא אֶת הַשְּׁלִישִׁי. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,

מִי יִגְלֶה עֶפֶר מֵעֵינָיִךְ, רַבּוֹן יוֹחֲנָן בֶּן זִכְאִי, שֶׁהֵייתָ אוֹמֵר, עֲתִיד דּוֹר אַחֵר לְטַהֵר כְּפָר שְׁלִישִׁי, שְׂאִין לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא, וְהֵלֵא עֲקִיבָא תַלְמִידֶךָ מִבֵּיא לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא, שֶׁנֶּאֱמַר, כֹּל אֲשֶׁר בָּתוֹכוֹ יִטְמָא:

ברטנורה (ב) **בו ביום דרש.** כל היכי דתנינן בו ביום, ביום שהוסיפו את ר' אלעזר בן עזריה לנשיאות שנתרבו התלמידים, שנתנו רשות לכל ליכנס. ומסוס דהך דרשה דנטמאה ונטמאה נמי בו ביום נדרשה, נקטינהו לכל הנך הכא: כלי חרס. הוא ראשון, שנטמא מן השרץ שהוא אב. והאוכל שבתוכו שני שטמאו הכלי: אינו אומר טמא. כל אשר בתוכו טמא. אלא יטמא, למדרש ביה נמי יטמא, שנטמא את אחרים: למד על ככר שני. להכי נקט ככר, לפי שהוא מנוי בתנור: שנטמא את השלישן. ואפילו בחולין. דקרא סתמא כתיב: דור אחר. מן העתידים לזא. שיטהר את השלישן, ואף בתרומה, שאין לו מקרא מן התורה: והרי עקיבא תלמידך מביא לו ראייה מן המקרא שהוא טמא. אף בחולין. ואין הלכה כר"ע, דאין שני עושה שלישי בחולין, אלא בתרומה:

ג. **בו ביום דרש רבי עקיבא** (במדבר לה) **ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו', ומקרא אחר אומר** (שם) **מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב. אי אפשר לומר אלף אמה, שכבר נאמר אלפים אמה, ואי אפשר לומר אלפים אמה, שכבר נאמר אלף אמה, הא כיצד, אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים:**

ברטנורה (ג) **מגרש.** רחבה פנויה מזריעה ומאילנות לנוי העיר ואלפים לא הזכיר לתתם ללויים ולא נאמרו אלא ליציאת תחום שבת: שדות וכרמים. ואלפים סביב נתנו ללויים. מהם הניחו אלף סביב העיר למגרש, והשאר שדות וכרמים. והלכה כרבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, שתחום אלפים אמה דרבנן:

ד. **בו ביום דרש רבי עקיבא** (שמות טו), **אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר, שאין תלמוד לומר לאמר, ומה תלמוד לומר לאמר, מלמד שהיו ישראל עונין אחריו של משה על כל דבר ודבר, פקורין את ההלל, לכך נאמר לאמר. רבי נחמיה אומר, פקורין את שמע ולא פקורין את ההלל:**

ברטנורה (ה) **שאין ת"ל לאמר.** שאין דומה לשאר לאמר שבתורה שהשכינה מדברת למשה לאמר הדבור לישראל, אבל כאן אין לומר כן: פקורין את ההלל. ראשי פרקים

ה. בו ביום דרש רבי יהושע בן הרקנוס, לא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר (איוב יג) הן יקטלני לו איחל. ועדין הדבר שקול, לו אני מצפה או אני מצפה תלמוד לומר (שם כז) עד אגוע לא אסיר תמתי ממני, מלמד שמאהבה עשה. אמר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניך, רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש כל ימיך, שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה, שנאמר (שם א) איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע, והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה:

ברטורה (ה) מאהבה. שחב את המקום: שקול. משקלו שזה אינו מכריע לכאן ולכאן. יש לו הכתוב בוי"ו ומשמעותו כאילו היה לא באל"ף. ויש לא באל"ף ומשמעותו כאילו כתוב בוי"ו: הן יקטלני. הלל הוא הורגני לא איחל לו עוד. או לו אני מיחל: מיראה. מדלוגת פורענות שלא תבא עליו: ירא אלהים. ולא אהב אלהים:

גמרא סוטה דף ל ע"ב

תנו רבנן: דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה. וכיצד אמרו שירה. עולל מטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו. כיון שראו את השכינה. עולל הגביה צוארו ותינוק שמט דד מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו. שנאמר (תהילים ח) מפני עוללים וינקים יסדת עז. היה רבי מאיר אומר: מנין שאפלו עברים שבמעי אמן אמרו שירה. שנאמר (שם סח) במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. והא לא חזו. אמר רבי תנחום: כרס נעשית להו פאספקלריא המאירה וראו. בו ביום דרש רבי יהושע בן הרקנוס לא עבד איוב וכו' וליחזי האי לא. אי בלמ"ד אסף כתיב לא הוא אי בלמ"ד וי"ו כתיב לו הוא. וכל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה (ישעיה סג) בכל צרתם לא צר, דכתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמי דלא הוא. וכי תימא הכי נמי והכתיב (שם) ומלאך פניו הושיעם. אלא לאו משמע הכי ומשמע הכי. תניא רבי מאיר אומר: נאמר ירא אלהים באיוב ונאמר ירא אלהים באברהם. מה ירא אלהים האמור באברהם מאהבה אף ירא אלהים האמור באיוב מאהבה. ואברהם גופה מנלן דכתיב זרע אברהם אוהבי. מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה

מִירָאָה אֵיכָּא הָא דְתַנְיָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אוֹמֵר: גְּדוֹל הָעוֹשֶׂה מֵאַהֲבָה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה מִירָאָה שְׁזָה תְלוּי לְאֶלְפִי דוֹר וְזָה תְלוּי לְאֶלְפִים דוֹר. הֵכָא כְּתִיב (שְׁמוֹת כ) לְאֶלְפִים לְאַהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתַי. וְהֵתֵם כְּתִיב (דְּבָרִים ז) וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלְפִי דוֹר הֵתֵם נָמִי כְּתִיב לְאַהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלְפִי דוֹר. הָאֵי לְדִסְמִיךְ לֵה וְהָאֵי לְדִסְמִיךְ לֵה. הִנְהוּ תְרֵי תְלַמְיָדֵי דְהוּוּ יְתַבֵּי קַמָּה דְרַבָּא חַד אָמַר לֵה אֶקְרִינִן בְּחַלְמָאֵי (תְּהִלִּים לא) מָה רַב טוּבָּךְ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירְאִיךָ וְגו'. וְחַד אָמַר לֵה אֶקְרִינִן בְּחַלְמָאֵי (שֵׁם ה) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וַיַּעֲלֶצּוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. אָמַר לֵהוּ תִרְוִיכּוּ רַבְּנָן צְדִיקֵי גְמוּרֵי אֲתוֹן מִרְאֵהָ וּמִרְאֵהָ:

רס"י עוֹלָל. גְּדוֹל מִיוֹנֵק: בְּמַקְהֻלוֹת. כְּסַנְקְהֻלוֹ עַל הַיָּם: מִמְקוֹר. אִף אֲוֹתָם צְבִמְקוֹר: וְנַחֲזִי הָאֵי לָא כו'. וְאַמְאֵי אֲמַר עֲדִינִן הַדְּבַר שְׁקוּל: הַכִּי נָמִי לָלֵא הוּא. וְה"ק קִרְא חֵינוּ חוּשָׁךְ לִכְרַתָּם וְלֵא כִּרְ צֵה: בְּאַצְרֵהֶם. כִּי יִרְא חֲלָהִים אַתָּה: תְלוּי. זְכוּתוֹ לְדוֹרוֹתָיו לְהַגִּין עֲלֵיהֶם עַד חֲלָפִים דוֹר: לְחֲלָפִים לְאוֹהֲבָיו. סַמְךְ אוֹהֲבָיו לְחֲלָפִים וְאִידֵךְ קִרְא סַמְךְ לְחֲלָף דוֹר לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו דְהֵינּוּ מִירְאָה: וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ וְגו'. סִפִּיָּה דְקִרְא וַיַּעֲלֶצּוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ:

זוהר משפטים דף ק"ו ע"ב

תָּא חֲזִי מַה כְּתִיב (ישעיה נז) וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב בְּדַרְךְךָ לְבוֹ וְכְתִיב בְּתַרְיָה (שֵׁם) דְרַכְיִן רְאִיתִי וְאַרְפָּאָהוּ וְאַנְחָהוּ וְאַשְׁלַם נַחְמִים לוֹ וְלֹאֲבָלָיו. וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב אִף עַל גַּב דְּחִיבִין עֲבָדִין כָּל מַה דְּעֲבָדִין בְּזִדּוֹן דְּאֶזְלִין בְּאַרְחָא דְלַבִּיָּהוּ וְאַחֲרָנִין עֲבָדִין בְּהוּ הִתְרָאָה וְלֵא בְּעָאן לְצִיָּתָא לֹון בְּשַׁעֲתָא דְתַבִּין בְּתִיּוּבְתָא וְנִטְלִין אֲרַחָא טְבָא דְתִיּוּבְתָא הָא אֲסוֹתָא זְמִינִין לְקַבְּלִיהוּ הַשְׁתָּא אִית לְאַסְתַּכְּלָא אִי עַל חִיָּא אָמַר קָרָא אוֹ עַל מִתְיָא אָמַר קָרָא דְהָא רִישָׁא דְקָרָא לָאו אִיהוּ סִיפָא וְסִיפָא לָאו אִיהוּ רִישָׁא רִישָׁא דְקָרָא אַחֲזִי עַל חִיָּא וְסוּפָה אַחֲזִי עַל מִתְיָא אָלֵא קָרָא (ס"א רִישָׁא דְקָרָא) אָמַר בְּעוֹד דְּבַר נֶשׂ אִיהוּ בְּחִיּוֹי וְהַכִּי הוּא וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב בְּדַרְךְךָ לְבוֹ בְּגִין דְּיִצֵּר הָרַע דְּבַה תַּקִּיף וְאַתְתַּקֵּף בֵּה וְעַל דָּא אֶזְיִל שׁוֹבֵב וְלֵא בְּעֵי לְאַתְבָּא בְּתִיּוּבְתָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲמִי אוֹרְחוֹי דְקָא אֶזְלִין בְּבִישׁ בְּלֵא תוֹעֲלֵתָא אָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָנָּא אֲצִטְרִיכְנָא לְאַתְקָפָא בִּידָה, הָדָא הוּא דְכְתִיב רְאִיתִי (וְאַרְפָּאָהוּ) דְקָא אֶזְלִין בְּחִשׁוּכָא אָנָּא בְּעֵי לְמִיָּהֵב לֵה אֲסוֹתָא. וְאַרְפָּאָהוּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ אֶעִיל בְּלַבָּה אֲרַחֲי לְתִיּוּבְתָא וְאַסוֹתָא לְנִשְׁמַתָּה. וְאַנְחָהוּ מֵאִי וְאַנְחָהוּ כְּמָה דְאַתְ אָמַר (שְׁמוֹת לב) לֵךְ נַחַח אֶת הָעַם אֲנִיָּהֵךְ לֵה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְחַ מִיִּשְׂרָאֵל כְּמָאן דְּאַתְקִיף בִּידָא דְאַחֲרָא וְאַפְקִיָּה מְגוֹ חִשׁוּכָא וְאַשְׁלַם נַחְמִים לוֹ וְלֹאֲבָלָיו הָא אֲתַחֲזִי דְמִיתָא אִיהוּ (אָלֵא) אִין וְדָאֵי מִיתָה אִיהוּ וְקִיָּמָא בְּחִיּוֹי דְהוּאִיל (ס"א אָלֵא וְדָאֵי

חי איהו וקנימא כחייו והואיל) ואיהו רשע מיתא אקרי מהו ואשלים נחמים לו ולאבליו אלא קדשא בריה הוא עביד טיבו עם בני נשא דכינו דעאל משלשה עשר שנין ולהלאה פקד עמה תרין מלאכין נטורין דנטרי לה חד מימינה וחד משמאליה כד אזיל בר נש בארח מישר אנון חדאן בה ואתקיפו עמה בחדנה מכרזן קמה ואמרין הבו יקר לדיוקנא דמלכא וכד אזיל בארח עקימו אנון מתאבלן עליה ומתעברן מנה כיון דאתקיף בה קדשא בריה הוא ואנהיג לה בארח מישר כדיון כתיב ואשלים נחמים לו ולאבליו. ואשלים נחמים לו בקדמיתא דאיהו אתנחם על מה דעבד בקדמיתא. ועל מה דעבד השתא ותב בתיובתא ובתר כן ולאבליו אנון מלאכין דהוו מתאבלן עליה כד אתעברו מנה והשתא דאתהדרו בהדה הא ודאי נחומים לכל סטרין והשתא איהו חי ודאי חי בכל סטרין אחיד באילנא דחי וכוון דאחיד באילנא דחי כדיון אקרי בעל תשובה דהא כנסת ישראל תשובה אוף הכי אקרי ואיהו בעל תשובה אקרי וקדמאי אמרו בעל תשובה ממש. ועל דא אפלו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמד (ב) במקום שבעלי תשובה עומדים :

תרגום הזהר ברא וראה, וילך שובב צדקה לבו, וכתוב לחריו, דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלים נחומים לו ולאבליו. ומפרש, וילך שובב, הינו, אף על פי שהרשעים עושים כל מה שעושים, צדון, והולכים צדקה לבם, ואחרים עושים צהם התראה, ואינם רוצים להקשיב להם. עם כל זה, צטעה שחוזרים בתשובה, ולוקחים הדקה הפוזה של תשובה, הרי רפואה מוכנת לפנייהם. עתה יש להסתפל. אם על חיים מדבר הכתוב, או על מתים מדבר הכתוב, כי תחלת הכתוב אינה סופו, וסופו אינו כתחלתו. בתחלת הכתוב, מראה על חיים, שאומר וילך שובב וגו', וסופו מראה על מתים, שאומר ואשלים נחומים לו ולאבליו. ומשיב, אלא הכתוב מדבר, צעוד שהאדם הוא צחיים. וכה הוא, וילך שובב צדקה לבו, משום שייקר הרע שבו חזק ומתגבר בו ועל כן הולך שובב, ואינו רוצה לשוב בתשובה. הקדוש צרוף הוא רואה דרכיו, שהולך צרע בלא תועלת, אומר הקדוש צרוף הוא, אני כריף ללחוז אותו צידו. זה שנאמר, דרכיו ראיתי, שהולך צחשה, אני רוצה לתת לו רפואה. זה שנאמר, וארפאהו, הקדוש צרוף הוא מביא בלבו דקה התשובה והרפואה לנשמתו. ואנחהו, מה ואנחהו, הוא כדכתיב, לך נחה את העם, הקדוש צרוף הוא מנהיג אותו צדקה הישר, כמי שאוחז צידו של אחר ומוציאו מתוך החשה. ואשלים נחומים לו ולאבליו: שואל, הרי נראה שמת הוא, ואינו בתחלת הכתוב. ומשיב, כן, ודאי שהוא מת, והוא עומד צחיים שכוון שהוא רשע נקרא מת. מהו ואשלים נחומים לו ולאבליו. ואומר, אלא הקדוש צרוף הוא עושה חסד עם בני האדם,

שָׁפִיזוּן שֶׁנִּכְנָס לְשַׁנַּת שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וְהַלְאָה, נוֹתֵן עִמּוֹ שְׁנֵי מַלְאָכִים שׁוֹמְרִים
שְׁשׁוּמְרִים אוֹתוֹ, אֶחָד מִיָּמִינוּ וְאֶחָד מִשְׂמָאלוֹ. כְּשֶׁהֶאֱדָם הוֹלֵךְ צִדְקָה הַיָּשָׁר,
הֵם שֹׁמְחִים צוֹ, וּמְחַזְּקִים אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה. מְכַרְיִזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים, תָּנוּ כְּבוֹד
לְאוֹרְתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וּכְשֶׁהוֹלֵךְ צִדְקָה עֲקוּמָה, הֵם מְתַאֲצְלִים עָלָיו וְנֹעֲצְרִים
מִמֶּנּוּ. בִּיּוֹן שֶׁהַחֲזִיקָה צוֹ הַקְּדוּשׁ צָרוּךְ הוּא וְהַנְּהִיג אוֹתוֹ צִדְקָה הַיָּשָׁר, אִזְ כְּתוּב,
וְאֲשַׁלֵּם נְחוּמִים לוֹ וְלֹאֲצִלּוֹ. וְאֲשַׁלֵּם נְחוּמִים לוֹ, בְּתַחֲלָה, שֶׁהוּא מְתַנַּחֵם עַל
מָה שֶׁעָשָׂה בְּתַחֲלָה, וְעַל מָה שֶׁעָשָׂה עִתָּהּ, וְחוּזֵר בְּתַשׁוּבָה, וְאַחֵר כָּהֵן,
וְלֹאֲצִלּוֹ, שֶׁהֵם הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵיוּ מְתַאֲצְלִים עָלָיו כְּשֶׁעָבְרוּ מִמֶּנּוּ וְעִתָּהּ שֶׁחֲזְרוּ
אֵלָיו, הֲרֵי נְחוּמִים לְכָל הַגְּדָדִים, הֵן שֶׁמְתַנַּחֵם עַל מַעֲשָׂיו וְהֵן שֶׁמְתַנַּחֵם עַל
צָרוֹתָיו וְאֲצִלּוֹ. וְעִתָּהּ הוּא חַי וְדַחֵי, חַי בְּכָל הַגְּדָדִים, אוֹחֵז צֵעֵז הַחַיִּים.
וְכִיוֹן שֶׁאוֹחֵז צֵעֵז הַחַיִּים אִזְ נִקְרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה, פִּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא
הַמַּלְכוּת, נִקְרָאת גַּם בֵּן תְּשׁוּבָה, פִּי תְּשׁוּבָה הִיא אוֹתִיוֹת תְּשׁוּבָה ו' לְגִזֵּי ה',
שֶׁהוּ' הוּא יַעֲז הַחַיִּים, שֶׁהוּא ז"א, וְהוּ' הִיא הַמַּלְכוּת, וְעַל כֵּן נִקְרָאת הַמַּלְכוּת
תְּשׁוּבָה. וְהוּא נִקְרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה. וְהִרְאָשׁוֹנִים אֲמָרוּ בְּעַל תְּשׁוּבָה מִפְּנֵי,
דְּהֵינּוּ בְּעַלְהָ שֶׁל הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת תְּשׁוּבָה, כְּלוּמַר שֶׁהוּא מְשַׁפִּיעַ לָהּ וְעַל
כֵּן, אֲפִלּוּ לְדִיקִים גְּמוּרִים יֵאָמְרוּ יְכוּלִים לְעֵמוּד בְּמַקּוֹם שֶׁצְּעִלֵי תְּשׁוּבָה
עוֹמְדִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א

א. וְלָמָּה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחֵר בְּרֶכֶת הַפִּירוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהּ. מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּרֶכֶת
אַחַת וְאִין עוֹנִין אָמֵן אֶלָּא אַחֵר בְּרֶכֶת אַחֲרוֹנָה שֶׁקִּדְמָה אוֹתָהּ בְּרֶכֶת אַחֲרֵת
אוּ בְּרֶכֶת כְּגוֹן בְּרֶכֶת הַמֶּלֶךְ וּבְרֶכֶת כְּהֵן גְּדוֹל וְכִיּוֹצֵא בָּהֵן לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּבֵר
הַשְּׁלִים כֹּל בְּרֶכֶתוֹתָיו וְלִפְיָקָד עוֹנֶה אָמֵן : **ב.** כֹּל הָאוֹכֵל דְּבַר הָאֲסוּר בֵּין בְּזִדּוֹן
בֵּין בְּשִׁגְגָה אֵינּוּ מְבַרֵךְ עָלָיו לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוֹף. כִּי־צַד הֲרֵי שֶׁאֲכַל טָבַל שֶׁל
דְּבָרֵיהֶם אוּ שֶׁאֲכַל מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלוּ תְּרוּמוֹתָיו אוּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקִּדָּשׁ
שֶׁלֹּא נִפְדּוּ כֶּהֱלַכְתָּן אֵינּוּ מְבַרֵךְ. וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר אִם אֲכַל נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת אוּ
שֶׁתָּה יֵין נִסְדָּ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ : **ג.** אֲבָל אִם אֲכַל דְּמַאי אֶף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ רְאוּי אֶלָּא

לעניים. או מעשר ראשון שנטלה תרומתו אף על פי שלא נטל ממנו חשבון תרומה גדולה והוא שהקדימו בשבלין או מעשר שני והקדש שנתנו אף על פי שלא נתן את החמש הרי זה מברך תחלה וסוף וכן כל פיוצא בהן:

מוסר

ספר חסידים סימן קעד

שני בני אדם אחד היה מקשט עצמו כדי שתראינה אותו הנשים ומהרהר אחריהן ואחד אינו מתקשט ואינו מהרהר ובא עברה בידיהם ועשו או לא עשו איזה מהם עדיף. הוי אומר זה המתקשט מתעב. צא ולמד מדוד המלך עליו השלום שהיה קדוש ובשביל ראית בת שבע היה מה שהיה ולמראה עינים נלכד, הגם כי דוד בא לפי תמו כשטבלה בת שבע, אבל שלמה היה מלמד וצרו להתאוות שהיה לו אסף נשים ולא נמלט מהרהור פנודע. ה' יצילנו:

ראה יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ט) כי לא-באתם עד-עתה אל-המנויזה ואל-
המנויזה אשר-יהנה אלהיך נתן לך: ארי לא אתיתון
עד כען לבית נחא ולאחסנא ד׳ אלהיך יחב לך:

רס״י כי לא באתם. כל אותן ארבע עשרה שנה: אל המנוחה. זו שילה:
הנחלה. זו ירושלים: עד עתה. כמו עדיו:

(י) וְעַבְרַתֶּם ֹּאת-הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ
 אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִנְּזוּל אֶתְכֶם וְהִנִּיז
 לָכֶם מִכָּל-אֵיבֵיכֶם מִסְבִּיב וַיִּשְׁבַּתֶּם-בְּטוֹז:
 וְתַעֲבְרוּן יַת יַרְדֵּנָא וְתִיתְבוּן בְּאֶרְעָא דִּי אֶלְהֶכּוּן מִחֶסֶן יִתְכוּן וַיְנִיחַ לָכוּן מִכָּל
 בְּעַלֵּי דְבַבֵּיכּוּן מִסְחֹר סְחֹר וְתִיתְבוּן לְרַחֲצוֹן:

רס"י ועברתם את הירדן וישבתם בארץ. משתחלקה ויהא כל אחד מכיר את חלקו ואת שצטו: והניח לכם. לאחר כבוש וחלוק ומנוחה (סופטים ג, א) מן הגוים אשר הניח ה' לנסות צם את ישראל. ואין זאת אלא בימי דוד, אז:

(יא) וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְזֹר יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֶׁכֶן שְׁמוֹ שָׁם שְׁמָה תִבְיֵאוּ אֶת
 כָּל-אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוֶּה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם
 וּבְזוּיֵיכֶם מֵעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת יְדָכֶם וְכָל
 מִבְּזֹר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרֹו לַיהוָה: וַיְהִי אֶתְרָא דִּי
 יִתְרַעֵי יְיָ אֶלְהֶכּוּן בְּהַ לְאֶשְׁרָאָה שְׁכֵנִיתָה תִמּוֹן לְתִמּוֹן תִּיתוֹן יַת כָּל דִּי אֶנָּא מִפְקֵד
 יִתְכוּן עֲלֹתֵיכּוּן וְנִכְסֵת קוּדְשֵׁיכּוּן מֵעֲשֵׂרְתֵיכּוּן וְאַפְרָשׁוֹת יִדְכוּן וְכָל שְׁפַר נְדָרֵיכּוּן
 דִּי תִדְרֹו קָדָם יְיָ:

רס"י והיה המקום וגו'. בנו לכם בית הבחירה צירוסלים. וכן הוא אומר בדוד (שמואל ב' ז, א. ב) והי כי ישב המלך בציתו, וה' הניח לו מסביב מכל אויביו. ויאמר המלך אל נתן הגביא ראה נא אנכי יושב בצית ארזים, וארון האלהים ישב בתוך היריעה: שמה תביאו וגו'. למעלה אמרו (פסוק ו) לענין שילה וכאן אמור לענין ירוסלים, ולכך חלקם הכתוב, לתן התר בין זו לזו, משחרבה שילה ובאו לנוב, וחרבה נוב ובאו לגבעון, היו הצמות מתרות עד שבאו לירוסלים: מבחר נדריכם. מלמד שיביאו מן המבחר:

(ב) וּשְׂמוֹזַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֹתָם
וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהוּתֵיכֶם וְהַלְוִי
אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לּוֹ זִזְלָק וְזִזְזָלָה

אֹתְכֶם: וְתִחַדְדוּ קָדָם יי אֱלֹהֵיכֶם אֶתְוּ וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם
וְאִמְהוּתֵיכֶם וְלֹאֶה דִּי בְקָרוּיכֶם אָרִי לִית לָהּ חֶלֶק וְאַחְסָנָא עִמְכוּן: (ג)
הַשְׁמֵר לָךְ בֵּן-תַּעֲלָה עַל־תֵּיךְ בְּכָל-מְקוֹם
אֲשֶׁר תֵּרְאֶה: אִסְתַּמַּר לָךְ דִּילְמָא תִּסַּק עֲלוֹתְךָ בְּכָל אֶתְרָא דִּי תִחַזִּי:

רש"י השמר לך. לתן לא תעשה על הדבר. בכל מקום אשר תראה. אשר
יעלה בלבך, אבל אתה מקריב על פי נביא, כגון אליהו זהר הכרמל:

(ד) כִּי אִם-בְּמְקוֹם אֲשֶׁר-יִבְנוּ יְהוָה בְּאַזְוֹד
שְׁבַטֵיךָ שָׁם תַּעֲלָה עַל־תֵּיךְ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כֹּל
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצִּוְּךָ: אֱלֹהֵי בְּאֶתְרָא דִּי תִרְעִי יי בְּחַד מִן שְׁבַטֵיךָ תִּמְן
תִּסַּק עֲלוֹתְךָ וְתִמְן תַּעֲבֹד כֹּל דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּךְ:

רש"י באחד שבטיך. בחלקו של בנימין. ולמעלה הוא אומר (פסוק ה) מכל
שבטיכם. הא כולל, כשקנה דוד את הגרן מארונה היבוסאי גבה הזהב מכל
השבטים, ומכל מקום הגרן בחלקו של בנימין היה:

נביאים - ישעיה - פרק נה

(ט) כִּי-גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דַרְכֵי

בְּדַרְכֵיכֶם וּבִמְוֹזְשֵׁבֹתַי מִבְּמוֹזְשֵׁבֹתֵיכֶם: אָרִי כָמָא
דְרָמִין שְׂמַיָא מוּ אַרְעָא פֻּ תַקְנִן אִוְרְחַתֵי מֵאוּרְחַתְכוֹן וּמַחְשַׁבְתֵי תַקְנִן מִמַּחְשַׁבְתְּכוֹן :

רס"י כי גבהו שמים וגו' . כלומר כי יש הבדל וחילוק מעלות וסבב דרכי
יותר מדרכיכ' ובמחשבותי יותר ממחשבותיכם כגובה שמים על הארץ אתם
נותנים לב למרוד בי ואני נותן לב להשיב אתכם :

(י) כִּי כֹאשֶׁר יִרְדֹּה הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן-הַשָּׁמַיִם
וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם-הִרְוָה אֶת-הָאָרֶץ
וְהוֹלִיחָהּ וְהִצְבִּיזָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלֶזֶם
לְאֹכֵל: אָרִי כָמָא דְנַחֲתֵי מִטְרָא וְתַלְגָּא מוּ שְׂמַיָא וּלְתַמְּן לֹא אֶפְשָׁר לֵה דִיתוּב
אַלְהִין מְרוּי ית אַרְעָא וּמְרַבִי לֵה וּמוֹעִילָהּ וְיַהֲיִיב בַּר זֶרַעָא כְּמִיסַת לְזֶרַע וְלַחֲמָא
כְּמִיסַת לְמִיכָל :

רס"י כי כאשר ירד הגשם והשלג . ולא ישוב ריקם אך ייטיב לעולם :

(יא) כִּן יִהְיֶה דְבַרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא-יָשׁוּב
אֵלַי רִיקָם כִּי אִם-עֲשֵׂה אֶת-אֲשֶׁר זֹכַרְתִּי
וְהִצְלִיז אֲשֶׁר שְׁלֹזַתִּיו: פֻּ הוּי פִתְגָם טוֹבִי דְנַפֵּק מוּ קִדְמִי לֹא
אֶפְשָׁר דִיתוּב לְקִדְמִי רִיקוֹן אֶלְהִין עֶבֶד ית דְרַעֲיָנָא וּמַצְלַח לְדַשְׁלַחְנָא לֵה :

רס"י כן יהיה דברי אשר יאמר מפי . להודיעכם ע"י הנביאים לא ישוב
ריקם אך ייטיב לכם אם תשמעו להם :

(יב) כִּי-בְשִׁבְמוֹזָה תֵצֵאוּ וּבְשִׁלּוּם תִּנְבְּלוּן הָהָרִים
וְהַגְּבֻעוֹת יִפְצְזוּן לְפָנֵיכֶם רָגָה וְכָל-עֲצֵי

הַשְׁרָה יְמוּזָאוּ-כָף: אָרִי בְחֻדָּא תִפְקֹון מִבִּינֵי עֲמִמָּא וּבְשָׁלְמָא תִתּוּבְלוּן לְאַרְעֻכוּן טוּרָא וְרַמְתָּא יְבוּעוּן קְדָמִיכוּן תּוּשְׁבָחָא וְכָל אֵילָנֵי חֻקְלָא יִשְׁעֻנוּן בְּעִנְפֵיהוֹן :

רס"י כי צמחה תלאו . מן הגלות : ההרים והגזעות יפאחו לפניכם רנה . שיתנו לכם פריים ולמחס ויהנו (ירונו) יושביהם :

(ג) תַּזְזוֹת הַזְעֲצוּיִן יַעֲלֶה בְרוּשׁ (תזוזת) וְתַזְזוֹת הַסְרַפָּד יַעֲלֶה הַדָּס וְהָיָה לַיהוָה לְנִיחַם לְאֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת: (פ) חֲלָף רִשְׁיַעְנָא יִתְקַיְמוּן צְדִיקָא וְחֲלָף חֲנִיבָא יִתְקַיְמוּן דְחֲלֵי חֲטָאָה וַיְהִי קָדָם יְיָ לְשׁוּם לְאֹת עָלָם דְּלֹא יִפְסוּק :

רס"י תחת הנערוץ וגו' . רבותינו דרשו תחת הרשעים יעלו כדוקים : נערוץ . וסרפד . מיני קוליס הם כלומר הרשעים יאצדו והלדוקים יטלו ממשלתם :

(א) כֹּה אָמַר יְהוָה שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי-קְרוּבָה יַשׁוּעָתִי לָבוֹא וְצְדָקָתִי לְהַגָּלוֹת: כְּדָנוּ אָמַר יְיָ טְרוּ דִינָא עֲבִידוּ צְדָקָתָא אָרִי קָרִיב פּוּרְקָנִי לְמִיתֵי וְזָכוּתִי לְאַתְגְּלָאָה :

כתובים - תהילים - פרק צד

(ג) לַהֲשִׁקִּיטָ לֹא מִיָּמִי רַע עַד יִכָּרֵה לְרִשְׁעֵי נְשׂוֹזָת: לְשֻׁדָּא לֵה מִן יוֹמֵי בִישָׂא עַד דִּיתְכַּרִּי לְרִשְׁיַעָא שׁוּחָה :

רש"י להשקיט לו מימי רע . כי היסורין גורמין לו להשקיט להם מימי דין
גיהנם עד שיראה שיכרה לרשע שחת :

(יד) **כִּי | לֹא-יִטַּעַי יְהוָה עֵבְרוֹ וַיִּזְזַלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב:**
אָרוֹם לֹא יִנְטוֹשׁ יְיָ עַמּוֹ וְאַחֲסַנְתָּה לָּא יִשְׁבּוֹק : (טו) **כִּי-עַד-צִדְקָה**
יֵשׁוּב בְּיַשְׁפֹּט וְאַזְזָרְיוֹ כָּל-יִשְׂרָאֵל-לֵב: אָרוֹם עַד צְדָקָתָא
יָתוּב דִּינָא וּבִתְרוּי יִתְפָּרְקוֹן כָּל תְּרִיצֵי לְפָא :

רש"י כי עד לדה ישוב משפט . היסורין שלהם עד שידקו בשזילם ואחר
המשפט כל ישרי לב יתקבלו כי יטלו שרם :

(טו) **בְּי-יָקוּם לִי עַם-בְּיָרְעִים בְּי-יִתְיַצֵּב לִי עַם-**
פְּעָלִי אֲוֹן: מִן יָקוּם לִי לְאַגְחָא קֶרְבָּא עִם מְבַאֲשִׁין מִן יִתְעַתֵּד לִי לְמַנְצֵי עִם
עֲבָדֵי שְׂקָר :

רש"י מי יקום לי . זכות מי יעמד לנו בין המריעים הללו :

(יז) **לוֹלִי יְהוָה עֲזָרְתָה לִי כַּבֵּעַט | שְׂכָנָה דוּמָה**
נְפִשִׁי: אֲלוּלִי יְיָ סְעִיד לִי כַּזְעִיר שְׂרַת בְּשִׁתִּיקוּתָא נְפִשִׁי :

רש"י דומה . דומיה :

(יח) **אִם-אֲמַרְתִּי מִטָּה רַגְלִי זֹסִידָךְ יְהוָה**
יִסְעָרְנִי: אִין אֲמַרִית אֲתַמוּטָא רַגְלִי טוּבָךְ יְיָ יִסְעִיד יָתִי :

א. שְׁבוּעוֹת שְׁתֵּים שֶׁהֵן אַרְבַּע, שְׁבוּעָה שְׂאֵכֶל וְשָׁלָא אֵכֶל, שְׂאֵכֶלְתִּי וְשָׁלָא אֵכֶלְתִּי. שְׁבוּעָה שְׁלָא אֵכֶל וְאֵכֶל כֹּל שֶׁהוּא, חֵיב, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא, הֵיכָן מְצִינּוּ בְּאוֹכֵל כֹּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא חֵיב, שְׂזָה חֵיב. אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא, וְכִי הֵיכָן מְצִינּוּ בְּמִדְּבַר וּמְבִיא קֶרֶבֶן, שְׂזָה מִדְּבַר וּמְבִיא קֶרֶבֶן. שְׁבוּעָה שְׁלָא אֵכֶל וְאֵכֶל וְשִׁתָּה, אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלָא אֵכֶל וְשִׁתָּה וְאֵכֶל וְשִׁתָּה, חֵיב שְׁתֵּים:

דרטורה (ה) שבועות שתיים. שאוכל ושלל אוכל. הם השתיים המפורקות. לכתוב (סג) להרע או להטיב. דמשמע להבא לא אוכל להרע. אוכל להטיב: שאכלתי ושלל אכלתי. הם השתי' הנוספות ממדרש חכמים: מדבר ומביא קרבן. בשביל בטול דבורו. וכיון דמשום בטול דבורו הוא. אף זה בטול דבורו הוא שהאומר לא אוכל דעתו לאסור עצמו בכל שבו: שבועה שלא אוכל ואכל ושתה. אף על גב דשתייה בכלל אכילה אינו חייב אלא אחת דהוה ליה כאוכל וחוזר ומוכר בהעלם אחד: שלא אוכל ושלל אשתה. הוה להו שתי שבועות. ואף על גב דמכי אמר לא אוכל אתסר ליה בשתייה דשתייה בכלל אכילה וכי הדר ואמר תו לא אשתה הל"ל דאין שבועה חלה על שבועה שאני הכא כיון דאמר ברישא לא אוכל. והדר אמר לא אשתה. גלי דעתייה דהך אכילה דאמר ברישא אכילה גרידתא היא:

ב. שְׁבוּעָה שְׁלָא אֵכֶל, וְאֵכֶל פֶּת חֲטִיין וּפֶת שְׁעוֹרִין וּפֶת בְּסָמִין, אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלָא אֵכֶל פֶּת חֲטִיין וּפֶת שְׁעוֹרִין וּפֶת בְּסָמִין וְאֵכֶל, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

דרטורה (ב) חייב על כל אחת ואחת. מדקאמר פת ופת על כל מין ומין ש"מ לחלק. דאי לאסור עליו מינים הללו ותו לא. ה"ל למימר פת חטים. וכן של שעורים וכן

ג. שְׁבוּעָה שְׁלָא אֶשְׁתָּה וְשִׁתָּה מִשְׁקִין הַרְבֵּה, אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁלָא אֶשְׁתָּה יַיִן וְשִׁמּוֹן וְדַבְּשׁ וְשִׁתָּה, חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

דרטורה (ג) שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש. בגמרא מוקי לה כגון שהיה חזרו מסרב זו ואומר לו בא ושתה עמי יין ושמן ודבש. היה לו לומר שבועה שלא אשתה

עמד ותו לא. דכי אשתבע אמאי דמסרב צו אשתבע יין שמן ודבץ למה לי ש"מ לחלק:

ד. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֵכֵל, וְאֵכֵל אֲכָלִים שְׂאִינָן רְאוּיִין לְאֲכִילָה וְשָׁתָה מְשָׁקִין שְׂאִינָן רְאוּיִין לְשָׁתִיָּה, פְּטוּר. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֵכֵל, וְאֵכֵל נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים, חֵיֵב. רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר. אָמַר, קוֹנֵם אֶשְׁתִּי נְהַגִּית לִי אִם אֲכַלְתִּי הַיּוֹם, וְהוּא אֵכֵל נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים, הָרִי אֶשְׁתּוֹ אֶסְוֶרָה:

ברטנורה (ה) ואכל נבלות חייב. דראויין לאכילה הן אי לאו דרחמנא אסרינהו: ר"ש פוטרי. דמושבצע ועומד הוא עליהם. ופלוגתא דר"ש ות"ק בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים. כגון באומר שבועה שלא אוכל שחוטות וטרפות. ת"ק סבר מגו דחיילא שבועה אשחוטות. חיילא נמי אטרפות. דאיסור חל על איסור באיסור כולל ור"ש סבר אין איסור חל על איסור באיסור כולל. ואין הלכה כר"ש: אשתו אסורה. שהרי אכל אוכלי' ואפילו לר"ש. דטעמא דפטור בקמייתא לאו מקום דלאו בני אכילה נינהו. אלא שאין שבועה חלה על דבר אסור:

ה. אֶחָד דְּבָרִים שֶׁל עֲצָמוֹ, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁל אַחֲרִים, וְאֶחָד דְּבָרִים שֵׁישׁ בֶּהֶן מִמֶּשׁ, וְאֶחָד דְּבָרִים שְׂאִין בֶּהֶם מִמֶּשׁ. כִּיצַד, אָמַר, שְׁבוּעָה שְׂאִתּוֹ לְאִישׁ פְּלוֹנִי וְשֵׁלֹא אִתּוֹ, שְׁנַתְתִּי וְשֵׁלֹא נַתְתִּי, שְׂאִישׁוֹ וְשֵׁלֹא אִישׁוֹ, שְׂשֵׁנְתִּי וְשֵׁלֹא יִשְׁנַתְתִּי, שְׂאִזְרוֹק צְרוּר לַיִם וְשֵׁלֹא אִזְרוֹק, שְׂזַרְקַתִּי וְשֵׁלֹא זַרְקַתִּי. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר, אֵינּוּ חֵיֵב אֶלָּא עַל הָעֵתִיד לְבֹא, שְׂנִאָמַר (וּיִקְרָא ה) לְהִרְעֵ אוֹ לְהִיטִיב. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִם כֵּן, אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֵׁישׁ בֶּהֶן הִרְעָה וְהִטְבָּה, דְּבָרִים שְׂאִין בֶּהֶן הִרְעָה וְהִטְבָּה מִנֵּין. אָמַר לוֹ, מִרְבוּי הַכְּתוּב. אָמַר לוֹ, אִם רַבָּה הַכְּתוּב לְכַדְּ, רַבָּה הַכְּתוּב לְכַדְּ:

ברטנורה (ה) ואחד דברים של אחרים. כדמפרש שאתן לפלוני: שאין בהן ממש. תרי גוויי משמע. כגון שינה ומשמע שאין בהן הנאה. כגון שאזרוק רכור לים: מרבוי הכתוב. לכל אשר יבטא האדם. ופלוגתא דר"ע ור' ישמעאל דר"ע דריש בכל התורה רבויי ומעוטי ור' ישמעאל דריש כללי ופרטי ר"ע דריש או נפש כי תשבע ריבה להרע או להטיב מיעט. לכל אשר יבטא. חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה. ריבה הכל. מאי ריבה. ריבה כל מיילי לשעבר כלהבא ומאי מיעט מיעט דבר מורה. ור' ישמעאל דריש או נפש כי תשבע כלל להרע או להטיב פרט לכל אשר יבטא חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש להבא אף כל להבא. והלכה כר"ע:

ו. נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא בִטֵּל, פָּטוּר. לְקַיֵּם וְלֹא קַיֵּם, פָּטוּר. שְׁהִיָּה בְדִין שְׁיִהְיֶה חֵיב כְּדַבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא, מָה אִם הִרְשׁוּת שְׁאִינוּ מְשַׁבְּעַ עֲלֶיהָ מִהֵרָ סִינִי, הִרִי הוּא חֵיב עֲלֶיהָ. מִצְוָה שֶׁהוּא מְשַׁבְּעַ עֲלֶיהָ מִהֵרָ סִינִי, אֵינוֹ דִין שְׁיִהְיֶה חֵיב עֲלֶיהָ. אָמְרוּ לוֹ, לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בְּשִׁבוּעַת הִרְשׁוּת, שְׂכָן עֲשֵׂה בָּהּ לָאוּ כְּהֵן, תֹּאמַר בְּשִׁבוּעַת מִצְוָה שֶׁלֹּא עֲשֵׂה בָּהּ לָאוּ כְּהֵן, שְׂאִם נִשְׁבַּע לְבַטֵּל וְלֹא בִטֵּל, פָּטוּר:

דרטורה (ו) נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה פָּטוּר. מִשּׁוּם שְׁבוּעַת צְטוּי אֲזַל לֹקָה הוּא מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שׂוֹא: שֶׁהִיא צְדִין שִׁיחִיָּה חַיִּיב. כְּדַבְּרֵי ר' יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא. כְּלוּמַר שְׁאִילוֹ לְדַבְּרֵי ר' יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא הוּא חַיִּיב מִשּׁוּם שְׁבוּעַת צְטוּי שֶׁהִיא ר"י בֵּן בִּתְרִיא אֹמֵר מֵה אִם הִרְשׁוּת וכו': שֶׁלֹּא עֲשֵׂה בָּהּ לָאוּ כְּהֵן. וְקִרְא כְּתִיב לְהִרְעֵ אוֹ לְהַטִּיב דְּמִשְׁמַע דְּבַר שִׁישׁ צוֹ הֵן וְלֹאוּ וְאִין הִלְכָה כְּר"י צ"ב:

ז. שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר זוֹ, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַלְנָה, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַלְנָה, וְאֲכַלְנָה, אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. זוֹ הִיא שְׁבוּעַת בְּטוּי שְׁחֵיבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת וְעַל שְׁגָגָתָהּ קֶרְבָּן עוֹלָה וְיֹרֵד. שְׁבוּעַת שׂוֹא, חֵיבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת וְעַל שְׁגָגָתָהּ פָּטוּר:

דרטורה (ז) שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵל כֶּכֶר זוֹ. שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלָהּ. טַעַמָּא דְּאֹמַר שֶׁלֹּא אוֹכֵל וְהִדֵּר אֹמַר שֶׁלֹּא אוֹכֵלָהּ הוּא דְּאֵינוֹ חַיִּיב אֲלֵא אַחַת שְׁאִין שְׁבוּעָה חִלָּה עַל שְׁבוּעָה אֲזַל אֹמַר תַּחֲלָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלָהּ וְהִדֵּר אֹמַר שֶׁלֹּא אוֹכֵל וְאֲכַלְנָה כִּלְיָה חַיִּיב שְׁתִּים דְּכִי אֹמַר שֶׁלֹּא אוֹכֵלָהּ אֵינוֹ חַיִּיב עַד שִׁיֵּאֲכַל כִּלְיָה וְכִי הִדֵּר אֹמַר שֶׁלֹּא אוֹכֵל כִּיִּין שְׁאֲכַל מִמֶּנָּה כִּזִּית חַיִּיב הַלְכָךְ הַשְׁבוּעָה הַאֲחֵרָה חַיִּילָא וּמַחֲיִיב כִּי אֲכִיל מִינָה כִּזִּית. וְכִי הִדֵּר אֲכַל כִּלְיָה מַחֲיִיב מִשּׁוּם שְׁבוּעָה רֵאשׁוֹנָה: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלָהּ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלָהּ. אִף עַל גַּב דְּמִשְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלָהּ שְׁנִיָּה שְׁמַעִינן דְּאִין שְׁבוּעָה חִלָּה עַל שְׁבוּעָה תֵּנָא לֵן שְׁבוּעָה שְׁלִישִׁית לְאֲשִׁמוּעִינן דְּחִיּוּבָא הוּא דְּלִיכָא אֲשִׁבוּעוֹת בְּתַרִּייתָא הֵן שְׁבוּעוֹת הֵן וְלֹא יֵאָדוּ לְבַטֵּלָהּ וְאִם יִמְאָדוּ מִקּוּם יִחּוּלוּ שְׂאִם נִשְׂאֵל לְחַכֵּם עַל הַרֵאשׁוֹנָה. עַלִּתָּה שְׁנִיָּה תַּחֲתִיָּה וְנִאֲסַר בְּדַבְּרֵי מִשּׁוּם שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה וְכֵן אִם נִשְׂאֵל עַל הַשְׁתִּים חִלָּה הַשְׁלִישִׁית לְפִי שְׂחַכֵּם עוֹקֵר הַנִּדֵּר מַעִיקָרוּ וְהוּי כְּמִי שֶׁלֹּא נִדֵּר וְחִלָּה הַשְׁנִיָּה לְמַפְרַע שֶׁהִרִי הַרֵאשׁוֹנָה כְּמִי שְׁאֵינָה הוֹאִיל וְנִשְׂאֵל עֲלֶיהָ וְכֵן כְּנִשְׂאֵל עַל הַשְׁתִּים הִרִי כֹאֵלוּ אִינֵם. וְחַל הַשְׁלִישִׁית לְמַפְרַע:

ח. אֵיזוֹ הִיא שְׁבוּעַת שׂוֹא, נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיְדוּעַ לְאָדָם, אָמַר: עַל הַעֲמוּד שֶׁל אָבִן שֶׁהוּא שֶׁל זָהָב, וְעַל הָאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה, וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ. נִשְׁבַּע עַל דְּבַר שְׂאִי אֶפְשָׁר, אִם לֹא רָאִיתִי גִמְלַ שְׁפּוֹרֵחַ

בְּאוֹר, וְאִם לֹא רָאִיתִי נְחֹשׁ כְּקוֹרֵת בַּיִת הַבַּד. אָמַר לְעֵדִים בּוֹאוּ וְהַעֲיִדוּנִי, שְׁבוּעָה שְׁלֹא נֶעִידְךָ. נִשְׁבַּע לְבִטֵּל אֶת הַמִּצְוָה, שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת סִפָּה, וְשְׁלֹא לְטוֹל לוֹלֵב, וְשְׁלֹא לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, זֶה הִיא שְׁבוּעַת שְׁוֹא, שְׁחִיבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת וְעַל שְׁגָגָתָה פָּטוּר:

דרטורה (ח) אִם לֹא רָאִיתִי גַמֵּל פּוֹרַח בְּאוֹר. כלומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי וכו': נחש כקורת בית הבד. כתבנית קורת בית הבד וקורתה לחילו כעובי קורת בית הבד. לא היו שבעת שוא. לאיכא טובא: שבעה שלא נעידך. בטול מלוא היא דהא חייב להעיד שנאמר (ויקרא ה) אִם לֹא יגיד ונשא עונו:

ט. שְׁבוּעָה שְׁאֵכֵל כְּפָר זֶה, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֶכְלָנָה, הָרֵאשׁוֹנָה שְׁבוּעַת בְּטוּי וְהַשְּׁנֵיָה שְׁבוּעַת שְׁוֹא. אֶכְלָה, עֶבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא. לֹא אֶכְלָה, עֶבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא. לֹא אֶכְלָה, עֶבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא. לֹא אֶכְלָה, עֶבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא.

דרטורה (ט) אֶכְלָה עֶבֶר עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא. הכי קאמר אכלה עבר על שבעת שוא לחודה. לא אכלה עבר אף אשבעת בטוי דמכי נשבע שאוכל ככר זו חייב לאוכלה וכי הדך נשבע שלא יאכלנה. הרי נשבע לזטל את המלוא. ולוקה משום שבעת שוא בין יאכל בין לא יאכל ואי לא אכיל לה חייב שתיים. משום שבעת שוא. ואף משום שבעת שבעת

י. שְׁבוּעַת בְּטוּי נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרַחוּקִים וּבְקֵרוּבִים, בְּפִשְׁרִים וּבְפִסּוּלִין, בְּפָנֵי בַיִת דִּין וְשְׁלֹא בְּפָנֵי בַיִת דִּין, מִפִּי עֲצָמוֹ. וְחִיבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת וְעַל שְׁגָגָתָה קֶרְבָּן עוֹלָה וַיּוֹרֵד:

דרטורה (י) בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים. איידי דזעני למתני שבעת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים כו' תנא בשבעת בטוי שנוהגת בכל אלו: ברחוקים וקרובים. כגון שאתן לפלוני בין רחוק בין קרוב: בכשרים ובפסולים. בכשר לעדות ופסול: מפי עצמו. שהוליא הוא שבעה מפיו אבל אם השביעוהו אחרים אכלת ולא אכלת. ואמר לא אכלתי. ואכל. או להפך. פטור אם לא ענה אמן ואם ענה אמן אחר שהשביעו חברו הוי כנשבע מפי עצמו וחייב:

יא. שְׁבוּעַת שְׁוֹא נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרַחוּקִים וּבְקֵרוּבִים, בְּפִשְׁרִים וּבְפִסּוּלִים, בְּפָנֵי בַיִת דִּין וְשְׁלֹא בְּפָנֵי בַיִת דִּין, וּמִפִּי עֲצָמוֹ. וְחִיבִין עַל זְדוּנָה מִכּוֹת, וְעַל שְׁגָגָתָה פָּטוּר. אַחַת זֶה, וְאַחַת זֶה, הַמִּשְׁבַּע מִפִּי אַחֲרִים, חֵיב. פִּיצַד, אָמַר: לֹא אֶכְלָתִי הַיּוֹם וְלֹא הִנְחִיתִי תְּפִלִּין הַיּוֹם, מִשְׁבִּיעַךְ אָנִי וְאָמַר: אָמֵן, חֵיב:

(יא) שְׁבוּעַת שׁוֹא בְּרַחוּקִים וּבְקֶרוֹבִים. נִשְׁבַּע עַל אִישׁ שְׁהוּא אִשָּׁה בֵּין רַחוּק בֵּין קֶרוֹב: אַחַת זֶה וְאַחַת זֶה. אַחַת שְׁבוּעַת שׁוֹא וְאַחַת שְׁבוּעַת בֵּיתוֹ מוֹשְׁבֵעַ מִפִּי אַחֲרִים חַיִּיב בְּדַעְנִי אֲמוֹנ:

גמרא שבועות דף כט ע"ב

אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הָעוֹנֶה אֶמֶן אַחַר שְׁבוּעָה כְּמוֹצֵיא שְׁבוּעָה בְּפִי דְמִי דְכָתִיב (במדבר ה) וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אֶמֶן אֶמֶן. אָמַר רַב פַּפָּא מִשְׁמַיָּה דְרַבָּא מִתְּנִיתִין וּבְרִייתָא נְמִי דִּיקָא דְקִתְנִי שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים בְּרַחוּקִים וְלֹא בְּקֶרוֹבִים בְּכֹשְׁרִים וְלֹא בְּפִסּוּלִים וְאִינְהּ נוֹהֶגֶת בְּרֵאוּיִן לְהַעֲיֵד וּבְפִנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפִנֵי בֵּית דִּין מִפִּי עֲצָמוֹ וּמִפִּי אַחֲרִים אִינְוֹ חַיִּבִין עַד שְׂפִיכְפְּרוּ בְּהוֹן בְּבֵית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְתַנְיָא בְּבְרִיתָא שְׁבוּעַת הָעֵדוּת כִּיֻּצַּד. אָמַר לְעֵדִים בּוֹאוּ וְהַעֲיֵדוּנִי שְׁבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת אִוּ שְׂאִמְרוּ אִין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת מִשְׁבִּיעַ אָנִי עֲלֵיכֶם. וְאָמְרוּ לוֹ אֶמֶן בֵּין בְּפִנֵי בֵּית דִּין בֵּין שֵׁלָא בְּפִנֵי בֵּית דִּין, בֵּין מִפִּי עֲצָמוֹ בֵּין מִפִּי אַחֲרִים כִּיֻּן שְׂפִיכְפְּרוּ בֵּה חַיִּבִין. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר קִשְׁוֹן אֶהְדְּדִי אֶלָּא לָאוּ שְׁמַע מִינְהּ הָא דְעֵנָה אֶמֶן הָא דְלֹא עֵנָה אֶמֶן שְׁמַע מִינְהּ. אָמַר רַבִּינָא מִשְׁמַיָּה דְרַבָּא מִתְּנִיתִין דְּהִקָּא נְמִי דִּיקָא דְקָא תְּנִי שְׁבוּעַת בֵּיתוֹ נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, בְּרַחוּקִים וּבְקֶרוֹבִין בְּכֹשְׁרִין וּבְפִסּוּלִים בְּפִנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפִנֵי בֵּית דִּין, מִפִּי עֲצָמוֹ אִין מִפִּי אַחֲרִים לָא וְקִתְנִי סִיפָא זֶה וְזֶה מוֹשְׁבֵעַ מִפִּי אַחֲרִים חַיִּב קִשְׁוֹן אֶהְדְּדִי אֶלָּא לָאוּ שְׁמַע מִינְהּ הָא דְעֵנָה אֶמֶן הָא דְלֹא עֵנָה אֶמֶן. וְאֶלָּא שְׁמוּאֵל מֵאִי קָא מִשְׁמַע לָן דְּוִקָּא דְמִתְּנִיתִין קָא מִשְׁמַע לָן:

כ"ז כְּמוֹצֵיא שְׁבוּעָה מִפִּי. לְכָל דָּבָר בֵּין לְהַתְּחַיֵּב מִשּׁוֹם בֵּיתוֹ דְּעֵינִין סְיוּלִיא בְּסַפְתֵּי בֵּין לְעֵנִין שְׁבוּעַת עֵדוּת דְּמַחֲיִיב רַבִּי מֵאִיר מִפִּי עֲלָמוֹ אִף שְׁלָא בְּ"ד: מִתְּנִי וּבְרִיתָא נְמִי דִּיקָא. מִדְּמַקְשִׁין מִתְּנִי וּבְרִיתָא אֶהְדְּדִי וְלֹא מִתְּרִיז אֲלֵא בְּהַכִּי: אֲלֵא בְּרֵאוּיִן לְהַעֲיֵד. מִפְּרָשׁ לְקַמֵּן לְמַעוּטֵי מֶלֶךְ דְּתַנֵּן סְנֵהֲדֵרִין (דף יח) הַמֶּלֶךְ לֹא מַעֲיֵד: עַד שִׂיכְפְּרוּ בּוֹ בְּבֵית דִּין. לְכַתִּיב (ויקרא ה) אִם לֹא יִגִּיד בְּמִקוֹם הַרְחָוִי לְהַגְדָּה הַכְּתוּב מִדְּבַר וְקִרָא בְּמוֹשְׁבֵעַ מִפִּי אַחֲרִים כְּתִיב וְשִׁמְעָה קוֹל אֲלֵא אֲבָל מִפִּי עֲלָמוֹ בֵּין בְּ"ד בֵּין שְׁלָא בְּבֵית דִּין חַיִּיבִין דִּילִיף לִיה ר"מ צְפָרָק לְקַמֵּן (דף לא). בְּג"פ: מִשְׁבִּיעֵנִי עֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ אֲמוֹן בֵּין צְפִנִי בְּ"ד בֵּין שְׁלָא צְפִנִי בְּ"ד חַיִּיבִין. הַכִּי גְרַסִּין קְשִׁיין אֶהְדְּדִי. דֵּהָא הַכֹּא מִפִּי אַחֲרִים הוּא וּמַחֲיִיב רַבִּי מֵאִיר שְׁלָא בְּ"ד: דְּוִקָּא דְמִתְּנִי קַמ"ל. אֲשַׁמְעִי דְּוִקָּא תַנֵּן מִפִּי עֲלָמוֹ בְּשְׁבוּעַת בֵּיתוֹ אֲבָל מִפִּי

אחרים פטור ודקתני מתני' סיפא אחת זו ואחת זו מושבצ מפני אחרים חייב דוקא צענו אמן תנן מדקתני ואמרו אמן ללא תימא אורחא דמילתא קתני:

זוהר ויקרא דף י"ג ע"ב

אמר רבי יוסי נפש כי תחטא אהדרנא לקרא עד שיפוח היום עיטא להאי נפש לאזדהרא מחובהא ותיתוב לאתדכא עד שיפוח היום עד שלא יפוח יומא דהאי עלמא וייתי ההוא יומא תקיפא דיתבע לה מלכא דינא לנפקא מהאי עלמא ונסו הצללים דא הוא רזא בין חבריא דקא אמרי דבשעתא דמטא זמנא דבר נש לנפקא מן עלמא צולמא דבר נש אתעבר מנה, הדא הוא דכתוב עד שיפוח היום, עד דלא ינשף יומא לנפקא מהאי עלמא. ונסו הצללים דאתעבר צולמא יתוב קמי מארה. רבי אלעזר אמר תרין צולמין אית לה לבר נש כד איהו בקיומה חד רברבא וחד זעירא, דכתוב הצללים תרי וחד משתכחי כחדא כדן הוא בר נש בקיומא ועל דא ונסו הצללים כתיב, כדן בעי בר נש לאסתכלא בעובדוי ולתקנא לון קמי מארה ויודי עליה בגין דקדשא בריה הוא אקרי רחום וחנון ומקבל לאנון דתבין קמה ודא הוא עד שיפוח היום ונסו הצללים דכיון דאנון צללים מתעברן מנה ואיהו תפיס בקולרא תשובה היא אבל לא מעליא כל כך כזמנא דקאים איהו בקיומה ושלמה מלכא אכריז ואמר (קהלת יב) וזכר את בוראיך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגומר. ועל דא עד שיפוח היום דבעי בר נש לאתקנא עובדוי דכד מטון יומוי לאסתלקא מן עלמא קדשא בריה הוא תוהא עליה ואומר נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והא אומינא לה באומא דשמי דלא לשקרא בי ואסהדית בה כד נחתת לעלמא והוא עד ודאי מפמה זמנין דאסהדית בה לנטרא פקודי בגין כך הואיל ובר נש הוא עד בשעתא דיתוב קמי מלכא או ראה או ידע או ראה אנון חובין דעבד ואסתכל בהו או ידע בירוורא דמלה דעבר על פקודא דמארה אם לא יגיד אם לא יודי עליהו קמה מארה (מה כתיב) כד יפוק מהאי עלמא ונשא עונו וכד ישא עונו היאך פתחין לה פתחא והיאך יקום קמי מארה ועל דא נפש כי תחטא כתיב:

תרגום זוהר אמר רבי יוסי, נפש כי תחטא. נחזור אל הפתוי, עד שיפוח היום. עלה לנפש הזאת, שתזהר מחטאה, ותשוב להטהר, עד שיפוח היום, עד שלא יפוח היום של העולם הזה, ויבא היום ההוא הקשה שיתצע המלך דין להוליאה מהעולם הזה. ונסו הצללים, זה הוא סוד בין החברים, שאומרים, שבשעה שמוגיע זמנו של האדם לראת מן העולם, נעצר מפניו

הַכֶּלֶם שֶׁל הָאָדָם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם, עַד שֶׁלֹּא יִפְיַח הַיּוֹם לְכַחַת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנִסּוּ הַכֶּלְלִים, שֶׁנֶּעְצַר הַכֶּלֶם, יִשׁוּב לְפָנָי אֲדוֹנוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שְׁנֵי כְלָמִים יֵשׁ לוֹ לְאָדָם, בְּשֵׂהוּא בְּקִיּוּמוֹ, אֶחָד גָּדוֹל, וְאֶחָד קָטָן, שֶׁפְּתוּב, הַכֶּלְלִים, לְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁמַּעֲטוּ הוּא שְׁנַיִם. וּכְשֶׁנִּמְאָרִים יַחַד, אִזּוּ הָאָדָם בְּקִיּוּמוֹ, וְעַל כֵּן פְּתוּב, וְנִסּוּ הַכֶּלְלִים, וְאִזּוּ כָרִיד הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשָׂיו וּלְתַהַנֵּם לְפָנָי אֲדוֹנוֹ וְיִתְוַדֶּה עֲלֵיהֶם. כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִהְרָא רַחוּם וְחַנוּן וּמְהַבֵּיל אֶת הַשָּׂדִים לְפָנָיו. וְזֶה הוּא עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְנִסּוּ הַכֶּלְלִים. כִּי כִּיּוֹן שֶׁאֵלּוּ הַכֶּלְלִים נֶעְצְרִים מִמֶּנּוּ וְהוּא נֶאֱחָס בְּחַזִּיקִים, שֶׁהוֹלֵךְ לְמוֹת, אִם עוֹשֶׂה אִזּוּ פְּשׁוּעָה, הִיא פְּשׁוּעָה, אֲבָל חֵינֵה טוֹבָה כָּל כּוֹן, כְּתוּבָה שֶׁעוֹשֶׂה בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא בְּקִיּוּמוֹ. וְשֶׁלְמָה הַפְּלֵךְ מִכְרִיז וְאוֹמַר, וְזָכוֹר אֶת צוֹרְאָךְ בְּיָמֵי בְּחִירוֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יִבְרָאוּ יָמֵי הָרַעָה וְגוֹ'. וְלָכֵן, עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם, שֶׁכָּרִיד אָדָם לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו, שֶׁפֶּאֱשֶׁר יִגִּיעַ יוֹמוֹ לְהִסְתַּלֵּךְ מִן הָעוֹלָם, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תוֹקֶה עָלָיו וְאוֹמַר, וְנִפְּשׁ כִּי תַחַטָּא וְשִׁמְעָה קוֹל אֲלֵהָ, וְהִרִי הַשְּׂבַעֲתָי אֹתוֹ בְּשִׁבְעָה בְּשָׂמִי שֶׁלֹּא לְשִׁקֵּר כִּי. וְהַעֲדָתִי צוֹ כְּשִׁירָד לְעוֹלָם. וְהוּא עַד, וְדָחִי מִכַּפָּה זְמַנִּים שֶׁהַעֲדָתִי צוֹ לְשִׁמּוֹר מְאוֹתֵי. וְלָכֵן, הוֹאִיל וְהָאָדָם הוּא עַד, בְּשִׁבְעָה שִׁשְׁבַּע אֶל הַפְּלֵךְ, אִזּוּ רָחָה אִזּוּ יָדַע, אִזּוּ רָחָה, אִזּוּ הַעֲבִירוֹת שֶׁעָשָׂה וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. אִזּוּ יָדַע, בְּדָבָר בְּרוּךְ שֶׁעֲבַר עַל חוֹקֵי אֲדוֹנוֹ. אִם לֹא יִגִּיד, אִם לֹא יוֹדֶה עֲלֵיהֶם לְפָנָי צוֹרְאֵן מֵהַ פְּתוּב, כְּשִׁיֵּלֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, וְנִשָּׂא עוֹנוֹ, וּפְשָׁא עוֹנוֹ, כִּיֵּלֵד פּוֹתְחִים לוֹ פְּתָח, וְאִין יַעֲמוּד לְפָנָי צוֹרְאֵן, וְעַל כֵּן, פְּתוּב וְנִפְּשׁ כִּי תַחַטָּא.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב

א. סֵדֶר בְּרַכַּת הַמְּזוֹן כִּדּוּם הִיא רִאשׁוֹנָה בְּרַכַּת הַזֵּן. שְׁנֵי בְּרַכַּת הָאָרֶץ. שְׁלִישִׁית בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם. רְבִיעִית הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. בְּרַכָּה רִאשׁוֹנָה מְשִׁיחַ רִבְנוֹ תַקְנָה. שְׁנֵי תַקְנֵן יְהוֹשֻׁעַ. שְׁלִישִׁית תַקְנֵן דָּוִד וְשִׁלְמָה בְּנוֹ. רְבִיעִית חַכְמֵי מְשִׁיחַ תַקְנָה: **ב.** הַפּוֹעֲלִים שֶׁהֵיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת וְאָכְלוּ פֶתֶן אִין מְבָרְכִין לְפָנָיָהּ וּמְבָרְכִין לְאַחַר סְעֻדָתוֹ שְׁתֵּי בְרַכּוֹת בְּלִבָּד כְּדִי שְׁלֵא יִבְטְלוּ

מְלֹאכֶת בַּעַל הַבַּיִת. בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה כְּתוּבָה שְׁנֵיהֶם פּוֹתַח בְּבִרְכַת הָאָרֶץ וְכוּלֵל
בָּהּ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם וְחוֹתֵם בְּבִרְכַת הָאָרֶץ. וְאִם הָיוּ עוֹשִׂין בְּסַעֲדָתוֹ בְּלֶבֶד אוֹ
שְׁהִיָּה בַּעַל הַבַּיִת מִסָּב עִמָּהוּ מְבָרְכִין אַרְבַּע בְּרִכּוֹת כְּתוּבוֹת כְּשֶׁאֵר כָּל אָדָם:

מוסר

ספר חסידים סימן קעז

כְּתִיב (קהלת יב) כִּי אֵת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם זֶה
שֶׁנִּזְדַּמְּן לוֹ אִשָּׁה בְּקֶרֶן זָוִית אִם פָּגַעָה בּוֹ וְלֹא נִתְּכֶנּוּ לְרֵאוֹת אוֹתָהּ וְרָאָה
אוֹתָהּ יָפָה וְשָׂמַח עַל שְׂרָאָה אוֹתָהּ וְחוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ מֵאַחַר שֶׁבִּלֹּא כְּנִתִּי רְאִיתִיהָ
אֵין לִי עוֹן עַל כֶּכָּה עַל זֶה נֹאמֵר: הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם אִם טוֹב
שֶׁשָּׂמַח בְּדָבָר אִם רַע בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ בְּנִפְל אוֹיְבֶךָ אֵל תִּשְׂמַח.
שְׂמִיחַ לְאִיד לֹא יִנְקָה. וְזֶה שְׂמִיחַ שֶׁבָּא לְיָדוֹ וְהָיָה לוֹ לְחַשֵּׁב שֶׁמָּא חֲטָאתִי
שֶׁנִּזְדַּמְּן לִי לְרֵאוֹתָהּ. וְאִם בָּא מִצָּנָה לְיָדוֹ שֶׁלֹּא בְּכֹנְנָתוֹ יִשְׂמַח וַיְבָרֵךְ לְהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שְׂזַמְנָה לוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ:

ראה יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה:

(טו) רַק בְּכָל-אֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבָּח | וְאִכְלֵת בְּשֵׁר
כְּבִרְכַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ בְּכָל-
שְׂעָרֶיךָ הַטָּבֵא וְהַטָּהוֹר יִאכְלְלוּ כַּעֲבִי וְכֹאִיל:
לְחֹד בְּכָל רְעוֹת נִפְשֶׁךָ תִּכּוֹס וְתִיכּוֹל בְּשָׂרָא כְּבִרְכַתָּא דִּי אֱלֹהִי דִּי יְהֵב לָךְ בְּכָל
קֶרְוִיךָ מִסָּאבָא וְדִכְיָא יִכְלְנָה כְּבִשָׂר טָבֵא וְאִילָא:

רק ככל אות נפשך. כמה הכתוב מדבר, אם צנצר תאווה להתירה

להם בלח הקרבת אמורים, הרי הוא אומר במקום אחר (פסוק ט) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אכלה בשר וגו', במה זה מדבר, בקדשים שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל מקום. יכול יפדו על מום עובר, תלמוד לומר רק: תזבח ואכלת. אין לך בהם התר גזה וחלב, אלא אכילה על ידי זביחה: הטמא והטהור. לפי שבאו מכח קדשים, שנאמר בהם (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, הגרד להתיר בו, שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת: כלבי וכאיל. שאין קרבן בא מהם: כלבי וכאיל. לפטרו מן הזרוע והלחיים והקבה:

רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכוּ (ט)

כַּבָּיִים: לחוד דמא לא תיכלון על ארעא תשדנה פמנא:

רס"י רק הדם לא תאכלו. אף על פי שאמרת שאין לך בו זריקת דם במזבח, לא תאכלנו: תשפכו כמים. לומר לך שאין לך כסוי. דבר אחר הרי הוא כמים להכסיר את הזרעים:

לֹא-תֹכֵל לֶאֱכֹל בְּשִׁעְרֶיךָ מִעֵשֶׂר הַגֶּגֶךָ (י)

וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקֶרֶךָ וְצֹאנְךָ וְכֹל-

גְּדֹרֶיךָ אֲשֶׁר תִּזְרֹר וְגִדְּבֹתֶיךָ וְתַרְוִמֹת יִדְּךָ: יית לך

רשו למיכל בקרניך מעשר עבונך חמך ומשחך ובכורי תורך ועגך וכל גדרך די תדר וגדבתך ואפרשות ידך:

רס"י לא תוכל. בא הכתוב לתן לא תעשה על הדבר. רבי יהושע בן קרחה

אומר יכול אתה, אצל אינך ראוי, כיוצא בו (יהושע טו, סג) ואת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להוריקם, יכולים היו, אלא שאינו ראוי, לפי שכתוב להם אזרהם זרית כשלקח מהם מערת המכפלה. ולא יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם העיר שמה יבוס [נקראים יבוסים]. כך מפורש בפרקי דרבי אליעזר. והוא שנאמר (שמואל ב' ה, ו) כי אם הסירך העורים והפסחים, כלמים שכתבו עליהם את השבועה: ובכרת בקרך. אזהרה לכהנים: ותרומת ידך. אלו הבכורים:

(ח) כִּי אִם-לִפְנֵי יְהוָה אֲלֹהֶיךָ תֵּאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם
 אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֲלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתְהַ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ
 וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַכֹּלִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וּשְׂמוֹזֹת
 לִפְנֵי יְהוָה אֲלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדְךָ: אֶלְהוּ קָדָם יי
 אֶלְהוּ תִיכְלֶנָּה בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יי אֶלְהוּ בְּהַ אֶתְ וּבְרָךְ וּבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ
 וְלִנְאָה דִּי בְקִרְוִיךָ וְתַחְדֵּי קָדָם יי אֶלְהוּ בְּכֹל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ:

רס"י לפני ה'. לפני מן החומה: והלוי אשר נשעריך. אם אין לך לתת לו מחלקו, כגון מעשר ראשון, תן לו מעשר עני. אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמיד:

(ט) הַשְּׂמֵר לְךָ בֶּן-תַּעֲזֹב אֶת-הַכֹּלִי כָּל-יְמֵיךָ
 עַל-אֲדָמוֹתֶיךָ: (ס) אִסְתַּמַּר לְךָ דִּילְמָא תִּשְׁבּוֹק יֵת לְנָאִי כָּל יוֹמֶיךָ עַל
 אֲרַעְךָ:

רס"י השמר לך. לתן לא תעשה על הדבר: על אדמתך. אצל בגולה אינך מזהר עליו יותר מעניי ישראל:

נביאים - ישעיה - פרק נו

(ב) אֲשֶׁרִי אֲנֹשׁ יַעֲשֶׂה-אֶת וּבֶן-אָדָם יִזְוִיךָ בְּהַ
 שְׂמֵר שְׂבַת מִזֹּכְלוֹ וְשִׁמְר יָדוֹ מִעֲשׂוֹת כָּל-

רע: (ס) טובי אָנֹשׁ דִּינַעְבַּד דָּא וּבַר אֶנְשָׁא דִּינַתְקִיף בָּהּ יִטַר שְׁבַתָּא מֵאֲחֻלוֹתָהּ
 וְיִטַר יְדוּהֵי מִלְמַעְבַּד כָּל דְּבִישׁ :

רס"י יעשה זאת . שומר שבת וגו' :

(ג) וְאֵל-יֹאמֶר בֶּן-הַיְזָכָר הַנְּלוֹה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר הַבְּהֵל יְבַדִּילֵנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ וְאֶל-

יֹאמֶר הַסָּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יִבְשֵׁי: וְלֹא יִימַר בֶּר עַמְּמִין דְּמַתּוֹסָף עַל עַמָּא דִּי לְמִימַר אֲפָרְשָׂא יִפְרָשְׁנִי יְיָ מֵעַל עַמָּה וְלֹא יִימַר סָרִיסָא הָא אֲנָא חָשִׁיב כְּפָעַע יְבִישׁ :

רס"י הדלל יבדילני ה' מעל עמו . למה אתגיייר הלח הקב"ה יבדילני מעל עמו כשיקלם סכרם : ואל יאמר הסריס . למה איטיב דרכי ומעללי הן אני כעז יבש מאין זכרון :

(ד) כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה לְסָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁבְּרוּ אֶת-שַׁבְּתוֹתַי וַיַּבְּזוּרוּ בְּאֲשֶׁר זָוַפְצִיתִי וּבַמְּזֻזִיקִים

בְּבְרִיתִי: אָרִי כְדָנוּ אָמַר יְיָ לְסָרִיסָא דִּיטְרוּן ית יוּמֵי שְׂבִיָּא דִּילִי וּמַתְרַעֵן בְּדַצְבְּנָא וּמַתְקַפִּין בְּקִימֵי :

רס"י ומחזיקים . אוחזים :

(ה) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְזֻזוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב בְּמִצֵּיִם וּבַמִּבְצֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶן-לָו אֲשֶׁר לֹא

יִכְרֹת: (ס) וְאֶתֶן לְהוֹן בְּבֵית מִקְדָּשִׁי וּבְאַרְעַ בֵּית שְׁכֵנֹתַי אֶתֶר וְשׁוּם דְּטַב מִבְּנִין

וּמִבְּנֵי שׁוּם עֲלָם אֶתֶן לְהוֹן דְּלֹא יִפְסוֹק : (ז) וּבְנֵי הַיְזָכָר הַנְּלוֹיִם

עַל-יְהוָה לְשַׁרְתּוֹ וְלֹא אֶהְבֵּה אֶת-שֵׁם יְהוָה

לְהִיּוֹת לוֹ לְעַבְדִּים כָּל-שְׁמַר שַׁבָּת מִזֻּזְכָּלוֹ

וּבְמוֹזְזֵי־קַיִם בְּבִרְיָתִי: וּבְנֵי עַמְמֵיָא דְמִתּוֹסְפִין עַל עַמָּה דִּי לְשִׁמְשׁוּתָהּ
וּלְמַרְחַם יַת שְׂמָא דִּי לְמַהְוֵי לָהּ לְעַבְדִּין כָּל דִּיטֵר שְׂבָתָא לְאַחֲלוּתָהּ וּמִתְקַפִּין בְּקִימֵי
:

כתובים - תהילים - פרק קח

(יג) הִבָּה-כָּלְנוּ עֲזָרַת מִצָּר וְשׂוֹא תִשׁוּעַת אָדָם: הַב
לו סַעְדָא מוּ מְעִיקָא דְמִגְן פּוּרְקָנָא דְבֵר נְשָא : (יד) בְּאֱלֹהִים נַעֲשֶׂה-
זֵזִיל וְהוּא יְבוֹס צָרֵינוּ: בְּאֱלֹהָא נַעֲבִיד חֵילָא וְהוּא יְדוֹשֵׁשׁ מְעִיקָנָא
קט (ט) לְבַנְצִיזוֹן כְּדוֹד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהַלְלָתִי אֶל-
תְּנוּזָרְשִׁי: לְשַׁבְחָא עַל גַּד דְּוֹד תּוֹשְׁבְחָא אֱלֹהִים שְׂבַחְתִּי לֹא תִשְׁתּוֹק :

רש"י אלהי תהלתי אל תחרש . על כל ישראל נאמר :

(ב) כִּי פִי רָשָׁע וּפִי-בִרְמָה עָלַי פְּתוּחוּ דִבְרוּ אֵתִי
לְשׁוֹן שִׁקָּר: אַרוּם פּוּמָא דְרִשְׁעָא וּפּוּמָא דְנִכְלָא עַלִי פְתַחִין מְלִילוּ עַמִּי
לִישׁוֹן דְשִׁקָר :

רש"י כי פי רשע . עשו :

(ג) וְדִבְרֵי שִׁנְאָה סִבְבוּנֵי וַיִּלְחָצוּמוּנֵי זִזְנָם: וּמִמְלִלֵי
סְנוּתָא חֲזָרוּ יְתִי וְאֶגִּיחוּ עַמִּי מִגְן :

א. יש בכור לנחלה ואינו בכור לפהו, בכור לפהו ואינו בכור לנחלה, בכור לנחלה ולפהו, יש שאינו בכור לא לנחלה ולא לפהו. איזהו בכור לנחלה ואינו בכור לפהו, הבא אחר הנפלים שיצא ראשו חי, ובו תשעה שיצא ראשו מת, והמפלת כמין בהמה חיה ועוף, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, עד שיהא בו מצורת האדם. המפלת סנדל, או שליא, ושפיר מרקס, והיוצא מחתך, הבא אחריו, בכור לנחלה ואינו בכור לפהו. מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה, עודה שפחה ונשתחררה, עודה נכרית ונתגירה, משבאת לישראל ילדה, בכור לנחלה ואינו בכור לפהו. רבי יוסי הגלילי אומר, בכור לנחלה ולפהו, שנאמר (שמות יג), פטר רחם בישראל, עד שיפטרו רחם מישראל. מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה, נתגירה מעברת, נשתחררה מעברת, ילדה היא וכהנת, היא ולויה, היא ואשה שכבר ילדה, וכן מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון, או בן שבועה לאחרון, בכור לפהו ואינו בכור לנחלה. איזהו בכור לנחלה ולפהו, המפלת שפיר מלא דם, מלא מים, מלא גנינים, המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, המפלת יום ארבעים, הבא אחריו, בכור לנחלה

בבבבב (ה) יש בכור לנחלה. ליטול פי שנים: ואינו בכור לפהו. לתת לכהן פדיונו חמשת סלעים: הבא אחר הנפלים. כגון שהיו תאומים, אחד מהם נפל שלא כלו לו חדשיו ואחד כלו לו חדשיו, והנפל שלא כלו לו חדשיו יבא ראשו חי והחזירו, וקדמו אחיו וילא, זה האחרון בכור לנחלה. דראשון לא הפסידו ואע"ג דיכילת הראשון חשיבה לידה מעליא. וטעמא, משום דכתיב ראשית אונו, מי שלב לביו דוה עליו אם מת, יבא נפל (שהוליא ראשון) ראשון ללאו בר קיימא, [הוא] דאין לבו דוה עליו. אבל לענין פטר רחם, פטור האי ולד [אחרון], דבפטר רחם תלה רחמנא, והרי הראשון פטר את הרחם: וכן תשעה מת שיבא ראשו. והחזירו, וילא אחיו, הוי בכור לנחלה. דהא ראשון לא חשיב, דאין לבו דוה עליו, ולענין כהן (לח) פטר רחם הוא. אבל יבא ראשו בן תשעה חי ואחר כך החזירו ומת, בכור לנחלה נמי לא הוי זה הבא אחריו: וכן המפלת בהמה. כו'. למפטר מנחלה לא חשיבי, דאין לבו דוה עליהם. אבל פטר רחם מיהא הוי: וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת אדם. לא חשיב פטר רחם, והבא אחריו הוי בכור לפהו. והלכה כחכמים: סנדל. חתיכת צמר עשויה כדמות

ג. מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים, נותן חמש סלעים לפהו. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, האב פטור. מת האב והבנים קימים, רבי מאיר אומר, אם נתנו עד שלא חלקו, נתנו. ואם לאו, פטורין. רבי יהודה אומר נתחייבו נכסים. זכר ונקבה, אין פאן לפהו פלום:

ברטורה (ג) וילדה שני זכרים נותן חמש סלעים. לאחד מהן זכור: האב פטור. דמאי למימר הזכור מת. וכשמת הבן קודם שלשים אינו חייב בפדיון. ועכשיו שהדבר ספק שמא הזכור מת ופטור, שמא זה הנשאר הוא הזכור וחייב, הוי הכהן מוסיף מחזרו, והמוסיף מחזרו עליו הראיה. והוא הדין שהבן הנשאר פטור מלפדות את עצמו כשיהיה גדול: מת האב. לאחר שלשים: ואם לאו פטורים. לסבר ר' מאיר, האחין שחלקו זכסי אביהן דין לקוחות יש להן, לפי שאין ברירה לכל אחד על ירושתו, אלא הרי הן כאילו קנו זה מזה כל אחד חלקו, ואלו החמש סלעים היה חוב על אביהן כמלוה על פה ומלוה על פה אינה גובה מן הלקוחות, הלכך אם חלקו עד שלא נתנו פטורים: ר' יהודה אומר נתחייבו הנכסים. קסבר, האחים שחלקו יורשים הן, דיך ברירה לומר כל אחד זכה בחלקו, ומלוה על פה גובה מן היורשים. והלכה כר' יהודה: זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. לאמר ליה הנקבה ילדה ראשונה, והמוסיף מחזרו עליו הראיה:

ד. שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים, נותן עשר סלעים לפהו. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, אם לכהן אחד נתן, יחזיר לו חמש סלעים. אם לשני כהנים נתן, אינו יכול להוציא מידם. זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה, נותן חמש סלעים לפהו. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות, אין פאן לפהו פלום. אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים, נותן חמש סלעים לפהו. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, האב פטור. מת האב והבנים קימים, רבי מאיר אומר, אם נתנו עד שלא חלקו, נתנו ואם לאו, פטורין. רבי יהודה אומר, נתחייבו נכסים. זכר ונקבה, אין פאן לפהו פלום:

ברטורה (ד) שתי נשים. של איש אחד. וילדו שני זכרים במחזרו, שנתערבו: אם לכהן אחד נתן. פדיון שניהם, יחזיר לו הכהן חמש סלעים, הואיל ומת בתוך שלשים ואיגלחי מלתא דנפל הוא ושלא כדון שקל: אין יכול להוציא מידם. לכל חד חד מדחי ליה ואומר הריני מחזיק בם בשביל פדיון החי: או שני זכרים ונקבה. ילדו הנשים שלו במחזרה: נותן חמש סלעים לפהו. דממה נפשך חד הוי זכור, אם האחת ילדה שני זכרים האחד זכור, ואם האחת ילדה זכר ונקבה נמלא שחברתה ילדה זכר לזדו והוא זכור, ואותו שעם הנקבה פטור, שמא נקבה ילדה ראשון: אין

לכהן כלום. לאיכא למימר הנקבות ילאו תחלה ואין כאן זכור: האב פטור. דמאי למימר בן המזכרת מת: נתנו עד שלא חלקו. וכו'. כדפרישנא לעיל. והלכה כר' יהודה: זכר ונקבה. יס לומר אותה שלא זכרה ילדה הנקבה ואין כאן זכור:

ה. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בִּפְרוּ וַיִּלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים, זֶה נוֹתֵן חֲמִשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן, וְזֶה נוֹתֵן חֲמִשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן. מִת אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִם לָכֶהֱן אֶחָד נִתְּנוּ, יַחְזִיר לָהֶן חֲמִשׁ סְלָעִים. אִם לְשְׁנֵי כֹהֲנִים נִתְּנוּ, אֵינָן יְכוּלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָם. זָכָר וּנְקֵבָה, הָאֲבוֹת פְּטוּרִין, וְהֵבֶן חֵיב לַפְּדוֹת אֶת עַצְמוֹ. שְׁתֵּי נְקֻבוֹת וְזָכָר אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֻבוֹת, אֵין קָאן לַכֹּהֵן כָּלוּם:

ברטורה (ה) מת אחד. מן הולדות: יחזיר להם חמש סלעים. ויחלקו שני האבות. והני מילי כשכתב אחד מהן הרשאה לחברו, אבל אם לא כתב אחד מהן הרשאה לחברו, כי אזיל חד מנייהו לגבי כהן דחי ליה לומר זכר ונקבה האבות פטורים. דכל חד וחד אמר ליה לכהן הנקבה שלי היא: והבן חייב לפדות את עצמו. דמכל מקום זכור הוא: שתי נקבות וזכר. יס לומר האחת ילדה נקבה והאחרת זכר ונקבה והנקבה ילאה תחלה, הלכך אין כאן לכהן כלום. וכן שני זכרים ושתי נקבות:

ו. אַחַת בִּפְרָה וְאַחַת שְׁלֹא בִּפְרָה שֶׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים, וַיִּלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים, זֶה שְׁלֹא בִּפְרָה אֲשֶׁתּוֹ, נוֹתֵן חֲמִשׁ סְלָעִים לַכֹּהֵן. זָכָר וּנְקֵבָה, אֵין קָאן לַכֹּהֵן כָּלוּם. מִת הֵבֶן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֶף עַל פִּי שְׁנֵתָן לַכֹּהֵן, יַחְזִיר (לוֹ חֲמִשׁ סְלָעִים). לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּן, יִתֵּן. מִת בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים, בְּיוֹם שְׁלִפְנֵיו. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, אִם נָתַן, לֹא יִטּוֹל. וְאִם לֹא נָתַן, לֹא יִתֵּן. מִת הָאֵב בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, בְּחִזְקַת שְׁלֹא נִפְדָּה, עַד שְׁיָבִיא רְאִיָּה שְׁנִפְדָּה. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, בְּחִזְקַת שְׁנִפְדָּה, עַד (שְׁיָבִיא רְאִיָּה) שְׁלֹא נִפְדָּה. הוּא לַפְּדוֹת וּבְנוֹ לַפְּדוֹת, הוּא קוֹדֵם אֶת בְּנוֹ רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, בְּנוֹ קוֹדֵמוֹ, שְׁמֻצּוֹתוֹ עַל אָבִיו, וּמֻצּוֹת בְּנוֹ עָלָיו:

ברטורה (ו) אחת זכרה ואחת שלא זכרה. וכו': אין כאן לכהן כלום. דיש לומר המזכרת ילדה הנקבה: מת הבן בתוך שלשים יום. אבכורות ודאין דעלמא קאי: יחזיר. דנפל הוה. ולא מיחייב בפדיון עד לאחר שלשים יום: מת ביום שלשים ביום שלפניו. ואע"פ שנתן לו יחזיר. דגמרינן חודש חודש ממדבר, כתיב הכא (במדבר יח) ופדוייו מבן חודש תפדה, וכתיב במדבר (סג א) פקוד כל זכור זכר מבן חודש ומעלה, דמשמע לאחר שלשים: ר' עקיבא אומר אם נתן לא יטול. מספקא ליה לר' עקיבא מדאלטרין למכתב ומעלה גבי ערכין, ולא גמרינן ממדבר, הוה להו שני כתובים הבאים כאחד, ואין מלמדים הלכך אם נתן לא יטול. ואם לא נתן לא יתן, דהמוציא

מחזרו עליו הראיה. והלכה כחכמים: בחזקה שלח נפדה. ללא עבד אינך דפריק תוך שלשים: לאחר שלשים בחזקה שנפדה. לכהן [הוא מוֹלִיא מחזרו והורע כחו]: הוא קודם לבנו. הכל מודים כל היכא לית ליה אלא חמש סלעים הוא קודם את בנו, דמלוא דידיה עדיף. כי פליגי, לאיכא חמש סלעים ממשעבדי וחמש בני חורי. ר' יהודה סבר, מלוא הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, וחמש סלעים דידיה לאיחייב בהו אבוא אזיל כהן וטריף ממשעבדי, שהרי שעבדו של כהן קדים. והיינו דקאמר שמלתו על אביו, כלומר, שמאביו נשתעבדו הנכסים ובהני חמש בני חורי פריק לבריה מיד, לאי יהיב בני חורי משום פדיון דידיה, תו לא מיפריק בנו, דשמא שעבד הלוקחות קודם ללידת בנו. ורבנן סברי, מלוא הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, ואי יהיב בני חורי בשביל בנו תו לא מיפריק איהו, דכהן לא מאי טריף מלוקחות, הלכך מלוא דידיה עדיף. והלכה כחכמים:

ז. חמש סלעים של בן, במנה צורי. שלשים של עבד, וחמשים של אוֹנֵס וְשֶׁל מִפְתָּה, וּמֵאָה שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רָע, כָּלֵם בְּשָׂקֶל הַקֹּדֶשׁ, בְּמִנְהַ צוּרִי. וְכֵלֶן נִפְדִּין בְּכֶסֶף, וּבְשֹׁה כֶסֶף, חוץ מן השקלים:

דרטורה (ז) חמש סלעים של בן. הסלע האמור במשנה הוא השקל האמור בתורה בכל מקום. ופעמים נקרא בתורה כסף, חמשים כסף, מאה כסף. והוא היה בימי משה משקל שלש מאות ועשרים גרגירי שעורה. וצבית שני הוסיפו עליו והעלוהו למשקל שלש מאות ושמונים וארבע דשעורה. וכן מונים היום לחמש סלעים של בן, ונמלאו חמש סלעים משקל אלף ותשע מאות ועשרים שעורות בינוניות של כסף מזוקק: במנה צורי. היואל במדינת אור. וכל כסף של תורה כגון חמשת סלעים של בן, שלשים של עבד, וחמשים של אוֹנֵס ומפתה, ומאה של מוֹלִיא שם רע, כולם במנה צורי שהוא כסף מזוקק. וכל כסף שהוא מדבריהם כגון הקנסות וכתובת אשה לדברי רמב"ם כולם כסף מדינה, שאחד משמונה חלקים שבהם כסף ושבעה חלקים נחושת. אבל רבותי הורו שכתובת בתולה יש לה דין כסף של תורה, שכן כתיב כמוהר הבתולות, ומאתן זוז הן של כסף נקי. ומשקל כל זוזי תשעים ושש שעורות: וכולן נפדין. הכי קאמר, וכל הנפדים נפדין בכסף ובסוה כסף: חוץ מן השקלים. בין כל הנפדין כגון בכור אדם והקדשות, נפדין בין בכסף בין בסוה כסף, חוץ מן השקלים, שהבא לשקול מחלית השקל לריד שיתן אותו מכסף נקי מטבע מוֹיִיר, ולא סוה כסף. ומעשר שני נמי אין נפדה אלא במטבע של כסף שיש עליו אורה: ולא בסוה כסף. דכתיב (דברים יז) ולרת הכסף צידך, כסף שיש עליו אורה:

ח. אין פודין לא בעבדים, ולא בשטרות, ולא בקרקעות, ולא בקדשות. פתב לפהן שהוא חייב לו חמש סלעים, חייב לתן לו ובנו אינו פודי, לפיכך אם רצה הפהן לתן לו מתנה, רשאי. המפריש

פְּדִיּוֹן בְּנוֹ וְאָבֶד, חֵיב בְּאַחֲרֵי־וֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יח), "יְהִי־לָךְ" ו"יִפְדֶּה תִּפְדֶּה":

ברטנורה (ח) אין פודין. זכור אדם: לא בעבדים. אע"ג דאמרן לעיל זכסוף וזקוה כסף, אין פודין לא בעבדים: ולא בשטרות. שאם יש לו שטר על חבירו זחמש סלעים ונתנו לכהן שיגבה אותו חוב בפדיון זנו, אין זנו פדוי: ולא בהקדשות. כלומר, ולא ההקדשות נמי, אין פודין אותן לא בעבדים ולא בשטרות ולא בהקדעות: כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים. משום פדיון זנו: חייב ליתן לו זנו אינו פדוי. זכר תורה זנו פדוי לכשיתן. ומה טעם אמרו יתן זנו אינו פדוי, גזירה שמה יאמרו פודין בשטרות: לפיכך. דאמרינן שחייב ליתן לו חמש סלעים אחרים לפדיון זנו: אם ראה הכהן להחזירם וליתנם לו זמתנה רשאי. אבל תקנה אחרת ליכא. ואע"פ שהכהן רשאי להחזיר וליתן החמש סלעים זמתנה לאזי הזכור, אם דעת אזי הבן סומכת זודאי שיחזיר לו הכהן החמש סלעים אין הבן פדוי זין החזיר הכהן זין לא החזיר. כך נראה מן הגמרא: שנאמר יהיה לך ופדה תפדה. כשיהיה לך הפדיון אז זנו פדוי, והאי קרא לאהרן נאמר:

ט. הַזְכּוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאָב, וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאִם. וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשִׁבְחָה, וְלֹא בְּרֵאוּי בְּבִמְחֻזָּק. וְלֹא הָאִשָּׁה בְּכִתְבֵתָהּ, וְלֹא הַבָּנוֹת בְּמִזְוֹנוֹתֵיהֶן, וְלֹא הַיָּבָם. וְכֵלָּן אֵין נוֹטְלִין בְּשִׁבְחָה, וְלֹא בְּרֵאוּי בְּבִמְחֻזָּק:

ברטנורה (ט) ולא זנכסי האם. נכסי מלוג של האם, דכתיב (דברים כה) כי הוא ראשית אוננו לו משפט הזכורה, משמע דאדידיה קאי, כלומר זנכסיו משפט הזכורה, ולא זנכסיו אשתו: ואינו נוטל פי שנים זשבת. אם השזיחו הנכסים לאחר מיתת האב קודם שחלקו, אין הזכור נוטל פי שנים זשבת, אלא שזין את הנכסים מה הן שזין זשעת מיתת אזיהן, והזכור נוטל פי שנים זבהן זלכד שנאמר (סג) זכל אשר ימלא לו, לאז זשעת מיתה: זראוי. זנכסים שלא היה אזיהן מוחזק זשעת מיתתו אזל זראויין היו ליפול לו זירושה ונפלו להן לאחר זמן, אין הזכור נוטל זבהן פי שנים: ולא האשה זכתובתה. זשבת שהשזיחו. אם אין שזין הנכסים זשעת מיתת זעלה כדי שיעור זכתובתה ולאחר כך השזיחו, אינה נוטלת זכתובתה אלא כמה שהיו שזין. ואע"ג דזעלמא זעל חוב גובה השבת, מקולי זתובה שנו כאן. וכן אינה נוטלת זראוי זזמוחזק: ולא הזנות. נוטלות מזונות לאחר מיתת אזיהן זתנאי זתובה זזנו נוקזין די יהוויין זיכי מנאי יהוויין יתזן זזיתי ומתזנו מנכסאי, לא מן השבת שהשזיחו הנכסים ולא מן זראוי זבוא לאחר מיתה. כיון דמזונות הזנות מתנאי זתובה הן, זכתובה דמו: ולא היזם. הנוטל חלק המת שיזם אשתו, אינו נוטל חלק אחיו לא מן השבת ולא מן זראוי זבוא. מאי טעמא, זזכור קרייה רחמנא (דברים כה) והיה הזכור אשר תלד, זזכור, מה זכור אינו נוטל זשבת ולא זראוי זבוא, אף יזם אינו נוטל

לא בשבח ולא בראוי לצוא: וכולן אין נוטלין בשבח. הדך תנא ליה, לאתויי שבחא דממילא, כגון תצואה שהיתה שחת כשמת אביו ועכשיו נעשו שבולים, או תמרים סמדר ונעשו עכשיו תמרים גדולים. דאי מרישא, הוה אמינא כי אין צכור נוטל פי שנים בשבח הני מיילי בשבח שטרח צו אחיו כגון זיבול שדות וקסקוס ועידור: ולא בראוי כצמוחזק. לאתויי אם היה אבי אביהם חי בשעת מיתת אביהם והיו נכסים ראויים ליפול להם כשימות, אע"ג דודאי עתידים ליפול להם ואפילו יש לו בן אחר יטלו אלו חלק אביהן, וסלקא דעתך דאמינא דצמוחזק דמי, קמשמע לן. דאי מרישא הוה אמינא ראוי דתני רישא שאין הצכור נוטל צו, כגון שנפלו להן נכסי אחי אביהן שלא היו לו בנים בשעת מיתת אביהן, ואין ראויין אלא מספק דשמא לא יהיה לו זרע:

י. אלו שאינן חוזרין ביובל, הבכורה, והיורש את אשתו, והמביא את אשת אחיו, והמתנה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, מתנה כמכר. רבי אלעזר אומר, כלן חוזרין ביובל. רבי יוחנן בן ברוקה אומר, היורש את אשתו, יחזיר לבני משפחה וינכה להם מן הדמים:

ברטנורה (י) **הצכורה.** אינה חוזרת ציובל דכתיב (שם כח) פי שנים, מקיש שני חלקיו זה לזה, מה חלק פשיטותו אינה חוזרת ציובל דירוסה היא כדכתיב (שם) והיה ציום הנחילו את בניו, אף חלק צכורתו ירושה: והיורש את אשתו. דהאי תנא סבר דאורייתא היא, לשאריו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה (במדבר כז), מכאן שהבעל יורש את אשתו: והמביא את אשת אחיו. ונטל חלק אחיו, ירושה גמורה היא ואינו מחזיר לשאר אחיו ציובל. דצכור קרייה רחמנא, והיה הצכור, והצכורה אינה חוזרת ציובל כדילפינן: והמתנה כדברי ר' מאיר. למכר הוא לאמר רחמנא ליהדר ציובל, ירושה ומתנה לא: וחכמים אומרים מתנה כמכר. דכתיב (ויקרא כה) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, וקרא יתירא הוא, דהא כבר נאמר (שם) ושבתם איש אל אחוזתו, אלא לרבות את המתנה הוא דאתא: ר' אליעזר אומר כולן חוזרין ציובל. סבר לה כרבנן דאמרי, תשובו, לרבות את המתנה, והני כולהו מתנה נינהו. צכור, לתת לו פי שנים, מתנה קרייה רחמנא. והיורש את אשתו, ירושת הבעל דרבנן. והמביא את אשת אחיו, צכור קרייה רחמנא. מה צכורה חוזרת, אף יצא חוזר: היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה. ר' יוחנן בן ברוקה סבירא ליה ירושת הבעל את אשתו דאורייתא היא, והכא במאי עסקינן כגון שהורישתו אשתו בית הקברות. ומשום פגם משפחה אמור רבנן לשקול דמי וליהדר הקברות לבני משפחה: וינכה להם מן הדמים. דמי קבר אשתו. דהוא מיהת חייב בקבורתה. והלכה כחכמים דמתנה כמכר. וכר' יוחנן בן ברוקה דבעל שהורישתו אשתו בית הקברות שקיל דמי ומיהדר בית הקברות לבני משפחה, ומנכה להם מן הדמים דמי קבר אשתו:

גמרא בכורות דף מט ע"א

בְּחֻזְקַת שְׁלֵא נִפְדָּה אֶתְמַר הַפּוֹדָה אֶת בְּנוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם רַב אָמַר בְּנוֹ פְּדוּי וְשִׁמוּאֵל אָמַר אֵין בְּנוֹ פְּדוּי דְּכוּלֵי עֲלָמָא מֵעַכְשָׁיו אֵין בְּנוֹ פְּדוּי לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וְאִיתְנָהוּ לְמַעוֹת וְדַאי בְּנוֹ פְּדוּי כִּי פְּלִיגִי לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וְנִתְעַכְּלוּ הַמַּעוֹת. רַב אָמַר בְּנוֹ פְּדוּי מִיַּד דְּהוּא אֶקְדוּשִׁי אֲשֶׁה הֵתָם לָאוּ עַל אַף גַּב דְּנִתְעַכְּלוּ הַמַּעוֹת הוּוּ קְדוּשִׁי הֵכָא נִמְי לָא שְׁנָא וְשִׁמוּאֵל אָמַר לָךְ הֵתָם בְּיָדוֹ לְקַדְשָׁה מֵעַכְשָׁיו הֵכָא אֵין בְּיָדוֹ לְפָדוֹתוֹ מֵעַכְשָׁיו וְאַף עַל גַּב דְּקִימָא לָן דְּכָל הֵיכָא דְּפְלִיגִי רַב וְשִׁמוּאֵל הִלְכְּתָא כְּרַב בְּאַיְסוּרֵי וְכִשְׁמוּאֵל בְּדִינֵי הֵכָא הִלְכְּתָא כְּפֻתִיָּה דְּשִׁמוּאֵל. תַּנּוּן מִת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם אַף עַל פִּי שְׁנַתָּן לְכַהֵן יַחְזִיר לוֹ חֲמֵשׁ סְלָעִים טַעְמָא דְּמִת הָא לָא מִת בְּנוֹ פְּדוּי הֵכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן דְּאִיתְנָהוּ לְמַעוֹת. תָּא שְׁמַע בְּחֻזְקַת שְׁלֵא נִפְדָּה עַד שְׁיִאמְרוּ לוֹ שְׁנַפְדָּה הֵתָם נִמְי דְּאִיתְנָהוּ לְמַעוֹת בְּעֵינֵיהוּ. תַּנִּי תַּנָּא קַמָּה דְּרַב יְהוּדָה הַפּוֹדָה אֶת בְּנוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּנוֹ פְּדוּי אָמַר יָהּ שְׁמוּאֵל אָמַר אֵין בְּנוֹ פְּדוּי וְאֶת אִמְרַת בְּנוֹ פְּדוּי וְאַף עַל גַּב דְּקִימָא לָן כְּרַב בְּאַיְסוּרֵי וְכִשְׁמוּאֵל בְּדִינֵי הֵכָא הִלְכְּתָא כְּפֻתִיָּה דְּשִׁמוּאֵל. הוּא לְפָדוֹת וּבְנוֹ לְפָדוֹת הוּא קִדְּם לְבָנוּ וְכוּ'. תַּנּוּ רַבִּנָּן מִי הוּא לְפָדוֹת וּבְנוֹ לְפָדוֹת הוּא קִדְּם לְבָנוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר בְּנוֹ קוֹדְמוֹ שְׁמַצְנָתוֹ עַל אָבִיו וּמַצְנָת בְּנוֹ עָלָיו. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה הַכֵּל מוֹדִים הֵיכָא דְּלָפָא אֶלָּא חֲמֵשׁ סְלָעִים הוּא קִדְּם לְבָנוּ מַאי טַעְמָא דְּמַצְנָה דִּידָה עָדִיף כִּי פְּלִיגִי הֵיכָא דְּאִיכָּא חֲמֵשׁ מְשַׁעֲבָדוֹת וְחֲמֵשׁ בְּנֵי חוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה סָבַר מְלוֹה הַפְּתוּבָה בְּתוֹרָה כְּפְתוּבָה בְּשִׁטְר דְּמִיָּא וְדִידָה אָזִיל וְטָרִיף מִמְשַׁעֲבָדֵי וּבְהִנֵּי חֲמֵשׁ בְּנֵי חוּרִין פְּרִיק לָהּ לְבָרָה. וְרַבִּנָּן סָבְרֵי מְלוֹה הַפְּתוּבָה בְּתוֹרָה לָאוּ כְּפְתוּבָה בְּשִׁטְר דְּמִיָּא הִילְכָךְ מַצְנָה דִּידָה עָדִיף :

כ"ג אַהֲדוּסֵי אַשָּׁה. שָׂאֵם אַמַר הַרִי אַת מִקּוּדְשָׁת מִכֵּאֵן וְעַד ל' יוֹם מִקּוּדְשָׁת אַע"ג שְׁנִתְעַכְּלוּ הַמַּעוֹת: ת"פ. מִמַּתְנִיתִין דְּקַתְנִי מִת הַאֵב צַחוּךְ ל' צַחוּקַת שְׁלֵא נִפְדָּה עַד שִׁיאמְרוּ כו' מִכֵּלל שָׂאֵם אַמַר שְׁפַדְאוּ פְּדוּי וְקַשִּׂיא לְשִׁמוּאֵל: כְּכַתוּבָה בְּשִׁטְר דְּמִי. וְנִמְלָא שְׁטַר הַכֵּהֵן שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה קוּדְם לְשִׁטְר הַחוּב שְׁצִיד אַחֲרִים וְלִכְּן פּוּדָה א"ע תַּחֲלָה בְּשִׁטְר שְׁצִיד הַכֵּהֵן וְהַכֵּהֵן טוֹרֵף צוּ הַחוּב שְׁצִיד אַחֲרִים וְאַח"כ פּוּדָה אַתְּ הַכֵּהֵן מִמַּעוֹת בְּנוֹ אַתְּ פּוּדָה אַתְּ הַכֵּהֵן מִמַּעוֹת: אַבְעִינָן:

זוהר ויקרא דף ט"ו ע"א

תאנא בשעתא דקדשא בריד הוא אשגח בעלמא וחמא דמתכשרון
עובדיהון דבני נשא לתתא אתגליא עתיקא קדישא בזעיר אנפין ומסתכלן
כל אנון אנפין באנפין סתימין ומתברכן בלהו מאי טעמא מתברכא משום
דמסתכלן אלן באלן בארח מישר דלא סטאן לימינא ולשמאלא הדא
הוא דכתיב ישר יחזו פנימו ומתברכן בלהו ומשקין דא לדא עד דאתברכן
בלהו עלמא ומשתפחי בלהו עלמין כחד וכדין אתקרי יי אחד ושמו אחד.
וכד חובי עלמא סגיאוו אסתים עתיקא קדישא ולא משגיחין אנפין באנפין
וכדין דינן מתערי בעלמא וכרסון רמיו ועתיק יומין אסתים ולא אתגליא
הדא הוא דכתיב חזה הויית עד די פרסון רמיו ועתיק יומין יתיב עד די
פרסון רמיו דאנון כתרין עלאין דמשקין לבלהו אחרנין לאוקומי
בקיומיהו ומאן אנון אבהו ועתיק יומין יתיב ולא אתגלין וכדין מהפכין
חיבי עלמא רחמי לדינא. תאנא מסטרא דאימא נפקין גרדינן נימוסין
קלפין ואחדין בקולפוי דגבורה שלטין על רחמי כמה דאת אמר הנועדים
על יי. על יי ממש וכדין אשתפחו עלמין חסרין (ס"א קטירין) דלא שלמין
וקטטותא אתער בכלהו וכד בני עלמא מכשירן עובדיהון לתתא מתבסמן
דינן ומתעברן ומתערי רחמי ושלטון על ההוא בישא דאתער מן דינא
קשיא וכד מתערן רחמי חדוה ונחומין משתפחין משום דשליטין על
ההוא בישא, הדא הוא דכתיב וינחם יי על הרעה. וינחם משום (דשלטא על
הרעה) דאתכפיא דינא קשיא ושלטין רחמי. תאנא בשעתא דמתבסמן דינן
ושלטין רחמי כל כתרא וכתרא תב בקיומיה ומתברכאן בלהו כחדא וכד
תיבין כל חד וחד לאתרה ומתברכאן בלהו כחדא ומתבסמא אימא
בקלדיטי גליפין ותיבין לסטרהא פדין אקרי תשובה שלמה ואתפפר
עלמא דהא אימא בחדותא שלימתא יתבא דכתיב (תהלים קיג) אם הבנים
שמחה. וכדין אתקרי יום הכפורים, דכתיב בה (ויקרא טז) לטהר אתכם מפל
חטאתיכם ומתפתחין חמשין תרעי דסטרין גליפין.

תרגום הזוהר וּלְמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקְדוֹשׁ צָרוּךְ הוּא מְסַגֵּיחַ צְעוּלָם וְרוּחָה
מַעֲשִׂיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם לְמַטֵּה שָׁהִם פְּשָׁרִים, מִתְגַּלֶּה עֵתִיקָא קְדִישָׁא, שְׁהוּא
פֶּתֶר, צִז"א, שְׁהוּא ת"ת, וּמְסַתְּפָלִים כָּל יָלְווּ הַפְּנִים דִּז"א, צְפֻנִים הַסְּתוּמִים
דְּעֵתִיקָא, וּמִתְצַרְכִים כָּלָם. מֵהוּ הַטַּעַם מִתְצַרְכִים, הוּא מְשׁוּם שְׁמִסְתְּפָלִים
יָלְווּ בְּצַלְווּ צְדָרָךְ יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ בְּצַחֲיוֹנָתָהּ קוּ אֲמַלְעִי, שְׁחִינוּ נוֹטֵה לְיָמִין וְלֹא
לְשִׁמְאֹל. זֶה שְׁנֵאֲמַר יִשְׂרָאֵל יַחְזוּ פְּנִימוֹ. שְׁפָנִיהֶם דְּעֵתִיקָא וּז"א מְסַתְּפָלִים יָלְווּ
בְּצַלְווּ צְדָרָךְ יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ בְּצַחֲיוֹנָתָהּ קוּ אֲמַלְעִי. וְאִזּוּ מִתְצַרְכִים כָּלָם, וּמְשָׁקִים
זֶה לָזֶה עַד שְׁמִתְצַרְכִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְנִמְלָאִים כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּאֶחָד, וְאִזּוּ

נִקְרָא ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. וּכְשֶׁעוֹנוֹת הָעוֹלָם מִתְרַצִּים, נִסְתָּם עֲתִיקָא
 קְדִישָׁא, וְאִינֵם מִסְתַּכְּלִים פְּנִים צְפֻנִים, וְאִזְ דִּין מִתְעוֹרְרִים צְעוֹלָם וְהַכְּפֹאוֹת
 הַטּוֹב, וְעֲתִיקָא יוֹמִין, שְׁהוּא פִתְרָא, נִסְתָּם וְלֹא נִתְגַּלָּה. זֶה שְׁנֵאמַר חֲזִיהַּ הָוִית
 עַד דִּי פְרַסְוֹן רְמִין וְעֲתִיקָא יוֹמִין יִתִּיב. "עַד דִּי פְרַסְוֹן רְמִין", פְּרוּשׁוֹ, אֲלוֹ
 הַפְתָּרִים עַל־יוֹנִים הַמְּשַׁקִּים כָּל הָאֲחֵרִים לְהַעֲמִידֵם צְקוּיָמָם. וּמִי הֵם, הֵם
 הָאֲבוֹת, שְׁהֵם חוֹג"ת דְּז"א. וְעֲתִיקָא יוֹמִין יִתִּיב, הֵינוּ שְׁלֹא נִתְגַּלָּה, וְעַל כֵּן
 מְכוּנָה יוֹשֵׁב, כִּי הַיּוֹשֵׁב מִמַּעַט הוֹמָתוֹ. וְאִזְ מְהַפְּכִים רְשָׁעֵי עוֹלָם אֵת
 הַרְחָמִים לְדִין. לְמַדְנֹה, מְלֵךְ אֵימָרָא יוֹלְאִים הַלִּיפּוֹת חוֹקֵרֵי דִין וְחוֹק, וְנִתְחַזְּזִים
 צְחָקִיקוּתִיהָ שְׁל הַגְּבוּרָה דְהֵינוּ צְקוּ שְׁמַחֵל שְׁהוּא דִין, וְשׁוֹלְטִים עַל הַרְחָמִים.
 פְּדִכְתִּיב, הַנוֹעֲדִים עַל ה', עַל ה' מַפְשֵׁ, דְהֵינוּ צִינָה שְׁהוּא עַל ז"א שְׁנִקְרָא
 הָוִיהָ. וְאִזְ נִמְלָאִים הָעוֹלָמוֹת חֲסֵדִים, שְׁאִינֵם שְׁלָמִים, וּמַחְלוּקֵת מִתְעוֹרְרֵת
 צְכָלָם. וּכְשֶׁצְּנִי הָעוֹלָם מִטִּיבִים מַעֲשִׂיהֶם לְמַטָּה, מִתְצַטְּמִים הַדִּינִים
 וּמִתְעַבְּרִים, וּמִתְעוֹרְרִים הַרְחָמִים וְשׁוֹלְטִים עַל הַרְעָה הַהוּא שְׁנִתְעוֹרְרָא מִן
 הַדִּין הַקָּשָׁה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִים הַרְחָמִים, שְׁמַחָה וְנַחוּמִים נִמְלָאִים, מִשָּׂאֵם
 שְׁשׁוֹלְטִים עַל הַרְעָה הַהוּא, זֶה שְׁנֵאמַר וַיִּנָּחֵם ה' עַל הַרְעָה. וַיִּנָּחֵם, מִשָּׂאֵם
 שְׁנִכְנַע הַדִּין הַקָּשָׁה, וְהַרְחָמִים שׁוֹלְטִים. לְמַדְנֹה, צְשָׁעָה שְׁהַדִּינִים מִתְצַטְּמִים
 וְהַרְחָמִים שׁוֹלְטִים, כָּל סְפִירָה וְסְפִירָה שְׁצָה לְקוּמָה, וּמִתְצַרְכוֹת כָּלָם יַחַד.
 וּכְשֶׁחוֹזְרֵת כָּל אַחַת וְאַחַת לְמַקוּמָה, וּמִתְצַרְכוֹת כָּלָן יַחַד, וְאֵמָר מִתְצַטְּמֵת
 צְחָצְוֹר הַחֲקִיקוֹת שְׁחָזְרוּ לְצַחֲוִינְתָהּ, אִזְ נִקְרָאת פְּשׁוּבָה שְׁלָמָה וְנִתְפַּרְר
 הָעוֹלָם. כִּי אֵמָר יוֹשְׁבֵת צְשָׁמְחָה שְׁלָמָה, שְׁפִתּוֹב אִם הַצְּנִים שְׁמַחָה. וְאִזְ הִיא
 נִקְרָאת יוֹם הַפְּפוּרִים, שְׁפִתּוֹב צוּ, לְטֵהָר אֲתָכֶם מִכָּל חַטּוֹאֲתֵיכֶם. וְנִפְתָּחִים
 חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים שְׁל כְּדֵי הַחֲקִיקוֹת.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב

א. בְּרַפְתְּ הָאֲרָץ צָרִיךְ לוֹמַר הוֹדִיָּה בְּתַחֲלָתָהּ וּבְסוּפָהּ וְחוֹתֶם בָּהּ עַל הָאֲרָץ
 וְעַל הַמַּזוּן. וְכָל שְׁלֵא אָמַר אֲרָץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֵבָה בְּבִרְפַת הָאֲרָץ לֹא יֵצֵא
 יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְצָרִיךְ לְהִזְכִּיר בָּהּ בְּרִית וְתוֹרָה וּלְהַקְדִּים בְּרִית לַתּוֹרָה שְׁהַבְּרִית

הזאת שאומרין בברכת הארץ היא ברית מילה שנכתו עליה שלש עשרה בריתות והתורה כלה נכתו עליה שלש בריתות שנאמר (דברים כח) אלה דברי הברית וכו'. מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב אתם נצבים וכו' ולעברך

בברית וכו': **ב**. ברכה שלישית פותח בה רחם ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך. או נחמנו ה' אלהינו בירושלים עירך וחותם בה בונה ירושלים או מנחם עמו ישראל בבנין ירושלים ולפיכך נקראת ברכה זו נחמה. וכל מי שלא אמר מלכות בית דוד בברכה זו לא יצא ידי חובתו מפני שהיא ענין הברכה שאין נחמה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד:

מוסר

ספר חסידים סימן קעח

שלשה פנים אסורים לראות: פני עבודה זרה, פני אשה, פני רשע. פני רשע שנאמר (מ"ב ג) אם אביט אליך ואם אראך. פני אשה שלא היתה רשאית השונמית לכנס לפני אלישע דכתיב (שם ד) ותעמד בפתח. וכתיב ומה אתבונן על בתולה. פני עבודה זרה דכתיב (ויקרא יט) אל תפנו אל האלילים. וכתיב (יחזקאל ח) ויאמר אלי בן אדם שא נא עיניך דרך צפונה ואשא עיני דרך צפונה והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה ולא אמר ראה ואראה כי בדמות אדם היה ודמות זכרות ונקבות נזקקין זה בזה על ידי כשוף ועל ידי אבן שואבת. דבר אחר בלא זקיקה. וכתיב מושב סמל הקנאה המקנה ובשניה דלג מושב ואמר סמל הקנאה הזה. וזהו מה הם עושים מהם חסר ה' דמות זכרותם ונקבותם ולא אמר ראה ולא ואראה לפי שאסור לראות בשעה שהבריות נזקקים ולא אמר ראה בנשים מבכות את התמוז ולא בעשרים וחמשה איש אחוריהם. אל היכל ה' הרי שאסור להסתפל בצורת עבודה זרה ובצורת רשע ובצורת אשה. שלשה פעמים אמר הראית תשוב תראה כנגד ג' פרצופים שעשה מנשה. ובשביל פקוח נפש מתרין שלשתן לראות שהרי יונדב בן רכב נכנס בבית עבודה זרה כדי שלא יהרג שום צדיק וכתיב (בראשית יט) ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וביד שתי בנותיו וכתיב (שם לג) כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים. מה פני אלהים אחרים אסור אף פני רשע אסור. אבל להנאתן אפלו לפקוח נפש אסור שאם עולה טינא בלבו שיצר הרע מתגרה בו לראות ימות ולא יראנה. ואסור לראות שום אדם והוא מתבייש ממך אם תראנו פגון אדם רודף אחר חברו לתת צדקה והוא מתבייש אם יראנו שום אדם ואם מביא שום דבר לשוק למכר או שום חפץ מן השוק או אפלו עוסק בשום מלאכה או אפלו בביתו והוא מתבייש אם תראה אותו אל תעמד שם והשמט ממנו:

ראה ליל שישי תורה

צרוף יהנה

(ב) כִּי-יִרְזוּיִבְּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר
דָּבַר-לְךָ וְאָמַרְתָּ אֲכַלָּה בָּשָׂר כִּי-תֵאָנֶה
נֹפֵֹשׁ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל-אַוֹת נֹפֵֹשׁ תֹּאכַל

בָּשָׂר: אַרְי יִפְתִּי יִי אֶלְהָדָּ ית תַּחֲוֹמָדָּ כָּמָא דִּי מְלִיל לָדָּ וְתִימַר אִיכּוּל בָּשָׂרָא
אַרְי תַּתְרַעִי נִפְשָׁד לְמִיכּל בָּשָׂרָא בְּכָל רַעוּת נִפְשָׁד תִּיכּוּל בָּשָׂרָא:

רס"י כי ירחיב וגו'. למדה תורה דרך ארץ, שלא יתאוה אדם לאכול בשר,
אלא מתוך רחבת ידים ועושה: בכל אות נפשך וגו'. אבל במדבר נאסר להם
בשר חלון, אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים:

(כא) כִּי-יִרְזֹק בְּמִדָּה הַבְּקוּם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּם שְׂמוֹ שָׁם וְיִבְזֹתָ מִבְּקִרְךָ
וּמִצֵּאֲנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָךָ

וְאֶכְלֶתָ בְּשַׁעְרֶיךָ בְּכָל אַוֹת נֹפֵֹשׁ: אַרְי יִתְרַחַק מִנָּדָּ
אַתְרָא דִּי תַרְעִי יִי אֶלְהָדָּ לְאַשְׁרָאָה שְׂכַנְתָּהּ תַּמָּן וְתַפּוּס מִתּוֹרָדָּ וּמַעְגָּדָּ דִּי יְהִיב
יִי לָדָּ כָּמָא דִּי פְקֻדְתָּדָּ וְתִיכּוּל בְּקִרְוִידָּ בְּכָל רַעוּת נִפְשָׁד:

רס"י כי ירחק ממך המקום. ולא תוכל לבוא ולעשות שלמים בכל יום כמו
עכשיו שהמשכן הולך עמכם: וזכתת וגו' כאשר צויתך. למדנו שיש צווי בזביחה
היאך ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה בסיני:

(כב) אַךְ כַּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת-הַעֲבִי וְאֶת-הָאֵיל כֵּן
תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִזְדָּוּ יֹאכְלֶנּוּ: בָּרַם כָּמָא
די מתאכל בשר טבא ואילא כן תיכלנה מסאבא ודכיא פחדא וכלנה:

רס"י אך כאשר יאכל את העבי וגו'. אינך מזהר לאכול בטהרה. אי מה
צבי ואיל חלבון מתר, אף חלין חלבון מתר, תלמוד לומר אך:

(כג) רַק חֹזֶק לְבַלְתִּי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא
הַנֶּפֶשׁ וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבֶּשֶׂר: לְחֹד תִּקְרֹף
בדיל דלא למיכל דמא ארי דמא הוא נפשא ולא תיכול נפשא עם בשרא:

רס"י רק חזק לבלתי אכל הדם. ממה שנאמר חזק אתה למד שהיו שטופים
בדם לאכול, לפיכך הכרז לומר חזק, דברי רבי יהודה. רבי שמעון בן עזאי
אומר, לא צא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק
במאות, אם הדם, שהוא קל להשמר ממנו, שאין אדם מתאוה לו, הכרז לחזקך
באזהרתו, קל וחמר לשאר מצות: ולא תאכל הנפש עם הבשר. אזהרה לאבר
מן החי:

(כד) לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: לֹא
תיכלנה על ארעא תשדנה כמא:

רס"י לא תאכלנו. אזהרה לדם התמצית:

(כה) לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּלְבִנְיָךְ אֲזוּרֶיךָ
כִּי-תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: לֹא תיכלנה בדיל דייטב לך
ולבניך בתרף ארי תעבד דקשר קדם ?:

רס"י לא תאכלנו. אזהרה לדם האיברים: למען ייטב לך וגו'. לא ולמד

מתן שכרן של מצוות, אם הדם שנפשו של אדם קאה ממנו, הפורץ ממנו זוכה לו ולזבניו אחריו, קל וחמר לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להם:

(כו) **רַק קַדְשֵׁיךָ אֲשֶׁר-יְהִיוּ לָךְ וְגֵדְרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֵל-הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר-יִבְנוּ יְהוָה: לַחֹד מֵעֶשֶׂר קוֹדְשֵׁיךָ דִּיהוּן לָךְ וְגֵדְרֶיךָ תִּטּוֹל וְתִיתִי לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ:**

רש"י רק קדשך. אף על פי שאתה מתר לשחוט חליו, לא התרתי לך לשחוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה, אלא הביאם לבית הבחירה:

(כז) **וְעִשִּׂיתָ עִלְתֶּיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֲלֵהֶיךָ וְדָם-וְיִבְזִיךָ יִשְׁפֹךְ עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֲלֵהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכַל: וְתַעֲבֹד עֲלוֹתֶיךָ בִּשְׂרָא וְדָמָא עַל מִדְבַּחָא דִּי אֶלְהָךְ וְדָם נְכַסֵּת קוֹדְשֵׁיךָ יִתְשַׁד עַל מִדְבַּחָא דִּי אֶלְהָךְ וּבִשְׂרָא תִיכּוֹל:**

רש"י ועשית עלתך. אם עולות הם תן הבשר והדם על גבי המזבח, ואם זבחי שלמים הם, דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה ואחר כך והבשר תאכל. ועוד דרשו רבותינו (פסוק כז) , רק קדשך בא ללמד על הקדשים שצחולה לארץ וללמד על התמורות ועל ולדות קדשים שיקריבו:

(כח) **שִׁבֹר וְשִׁבְעֶתָ אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַבְּעֵן יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ אֲזַרְיֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֲלֵהֶיךָ: (ס) טר ויתקבל ית כל פתגמא קאליו די אגא מפקדך בדיל דייטב לך ולבניך בתרך עד עלם ארי תעבד דתקו ודכשר קדם יי אלקך:**

רס"י שמר. זו משנה שאתה צריך לשמרה בצטנך שלא תשכח. כענין שנאמר (משלי כג) כי נעים כי תשמרם בצטנך, ואם שנית אפשר שתשמע ותקיים, הא כל שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה: את כל הדברים. שיהא חביבה עליך מזה קלה כמורה חמורה: הטוב. בעיני השמים: והישר. בעיני אדם:

שלישי (כט) **כִּי-יִכְרִית יְהוָה אֶלְהֵיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרֵשֶׁת אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וַיִּרְשֻׁת אֹתָם וַיִּשְׁבֹּת בְּאַרְצָם:** ארי ישעי יי אלקהד ת עממא די את עלל לתמן לתרכא תהון מקדמך ותירת תהון ותיתב פארעהון: **הַשְּׁמֹר לְךָ פֶּן-תִּנְקֶשׁ אֲזוּרֵיהֶם אֲזוּרֵי הַשְּׂמֵדָם מִפְּנֵיךָ וּפֶן-תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֵּה אֶת-אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה-כֵן גַּם-אֲנִי:** אסתמר לך דילמא תתקל בתריהון בתר דישתצון מקדמך ודילמא תתבע לטעותהון למימר אכדין פלחין עממא האלון ת טעותהון ואעבד כן אף אנא:

רס"י פן תנקש. אנקלום תרגם לשון מוקש. ואני אומר שלא חש לדקדק בלשון, שלא מצינו נו"ן בלשון יוקש ואפלו ליסוד הנופל ממנו, אבל בלשון טרוף וקשקוש מצינו נו"ן (דניאל ה, ו) וארכבתה דא לדא נקשן. ואף זה אני אומר, פן תנקש אחריהם פן תטרף אחריהם להיות כרוך אחר מעשיהם, וכן (תהלים קט, יא) ינקש נושה לכל אשר לו, מקלל את הרשע להיות עליו נושים רבים והיו מחזירין ומנקשין אחר ממונו: אחרי השמדם מפניך. אחר שתראה שאשמדם מפניך, יש לך לתת לב מפני מה נשמדו אלו, מפני מעשים מקלקלים שבידיהם, אף אתה לא תעשה כן שלא יבואו אחרים וישמידוך: איכה יעבדו. לפי שלא ענש על עבודת אלילים אלא על זבח וקטור ונסוד והשתחואה, כמו שכתוב (שמות כב, יט) בלתי לה' לבדו, דברים הנעשים לגבוה, בא ולמדך כאן, שאם דרכה של עבודה זרה לעצדה בדבר אחר, כגון פוער

לפעור, וזרק חזן למרקולים, זו היא עבודתה וחיב. אבל זבח וקטור ונסוד
והשתחואה, אפלו שלא כדרכה חיב:

לא-תַעֲשֶׂה כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל-
תּוֹעֲבֹת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנָא עָשׂוּ לַאֱלֹהֵיהֶם כִּי
גַּם אֶת-בְּנֵיהֶם וְאֶת-בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ
לַאֱלֹהֵיהֶם: לא תעבד כן קדם יי אלקהו ארי כל דמרחק קדם יי די סני
עבדו לטענתהון ארי אף ית בניהון ונת בנתיהון מוקדין בנורא לטענתהון:

רס"י כי גם את צניהם. גם, לרבות את אבותיהם ואמותיהם. אמר ר'
עקיבא אני ראיתי נכרי שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו:

יג (א) אֶת כָּל-הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצִוֶּה אֶתְכֶם
אֲתוּ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא-תִסָּף עָלַי וְלֹא
תִּגָּרַע בּוֹמֵנֹי: (פ) ית כל פתגמא די אנא מפקד יתכון יתה תטרונו למעבד
לא תוספון עלוהי ולא תמנעון מנה:

רס"י את כל הדבר. הלה כחמורה: תשמרו לעשות. לתן לא תעשה על עשה
האמורים צפרשה. שכל השמר לשון לא תעשה הוא, אלא שאין לוקין על
השמר של עשה: לא תספ עליו. חמשה טוטפות בתפליו, חמשה מינין בלולב,
ארבע ברכות בצרכת כהנים:

כ"י-יָקוּם בְּקִרְבְּךָ זָבִיא או זֶלֶם וְזָלֹם וְנָתַן
אֵלֶיךָ אֹת או מוֹפֵת: ארי יקום בינך ובגא או חלם חלמא ויתן
לך את או מופתא:

רס"י ונתן חליך אות. בשמים, כענין שנאמר בגדעון (שופטים ו, יז) ועשית לי

אות, ואומר (שם ו, לט) יהי נא חרצ אל הגזה וגו' : או מופת. בארץ. [ס"א
אות. בשמים, לכתיב (בראשית א, יד) והיו לאחת ולמועדים או מופת. בארץ
. לכתיב (סופטים שס) אם טל יהיה על הגזה לצדה ועל כל הארץ חרצ [אף
על פי כן לא תשמע לו. ואם תאמר מפני מה נותן לו הקדוש ברוך הוא
ממשלה לעשות אות, כי מנסה ה' אלהיכם אתכם:

וּבֹא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵלַיךָ לֵאמֹר
זִלְכָה אֲזוּרֵי אֱלֹהִים אֲזוּרִים אֲשֶׁר לֹא-

יִדְעֶתֶם וְנַעֲבֹדֶם: וַיִּיַתֵּי אֶתָּא וּמוֹפְתָא דִּי מַלְלִיל עֲמָדָא לְמִימַר נְהִדָּ

בְּתַר טַעוֹת עֲמִמְיָא דִּי לֹא יִדְעֶתְנֹון וְנִפְלְחִנֹון: (ד) לֹא תִשְׁמַע אֶל-

דְּבַרִּי הַנְּבִיא הַהוּא אִן אֶל-זוֹלָם הַזּוֹלָם

הַהוּא כִּי מִנְסָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת

הַיִּשְׁכֶּם אֱהָבִים אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל-

לְבַבְכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם: לֹא תִקְבַּל לְפַתְגָּמֵי נְבִיא הַהוּא אִן

לְחַלְמֵ חִלְמָא הַהוּא אֲרִי מְנַסִּי יֵי אֶלְהָכוֹן יְתָכוֹן לְמַדַּע הַאִיתִיכוֹן רַחֲמִין יְת יֵי

אֶלְהָכוֹן בְּכָל לְבָכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן: (ה) אֲזוּרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

תִּלְכוּ וְאֶתּוֹ תִירְאוּ וְאֶת-מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ

וּבְהִלְכוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֶתּוֹ תַעֲבֹדוּ וְכוּ תִדְבַּקוּן: בְּתַר

דְּחַלְמָא דִּיֵי אֶלְהָכוֹן תְּהָכוֹן וְנִתָּה תִדְחַלּוֹן וְנִתָּה פְקוּדוּהִי תִטְרוֹן וּלְמִימְרָה תִקְפְּלוֹן
וְקִדְמוּהִי תִפְלְחוֹן וּבְדְחַלְתָּה תִתְקַרְבוּן:

רס"י ואת מצותיו תשמרו. תורת משה: ובקולו תשמעו. בקול הנביאים: ואתו
תעבדו. במקדשו: ובו תדבקו. הדבק בדרכיו. גמול חסדים, קצור מתים, בקר
חולים, כמו שפעה הקדוש ברוך הוא:

(ו) וְהִנָּבִיא הַהוּא אֹו זֹלִים הַזֹּלֹם הַהוּא יוֹבִית
 כִּי דָבָר-סֹרֶה עַל-יְהוָה אֶלְהֵיכֶם הַמוֹצִיא
 אֶתְכֶם | בַּמֶּאֲרֵץ בְּמִצְרַיִם וְהַפֹּדֵךְ מִבַּיִת עֲבָדִים
 לְהִדְיוּזָהּ בֵּין-הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר עֶוְךָ יְהִנֶּה אֶלְהֵיךָ
 לְלֶכֶת בָּהּ וּבַעֲרֹת הָרֶעַ בְּמִקְרָבֶיךָ: (פ) וּנְבִיא הַהוּא אֹו

חלם חלמא ההוא ותקטל ארי מליל סטגא על יי אלהכון די אפיק ותכון
 מארעא דמצרים ודפרקא מבית עבדווא לאטעויותא מן ארחא די פקדא יי אלהא
 למחא בה ותפלי עבד דביש מבינא:

רס"י סרה. דבר המוסר מן העולם שלא היה ולא נברא ולא כויתיו לדבר
 כן, דיסטולוד"א בלע"ז: והפך מצית עבדים. אפלו אין לו עליך אלא
 שפלאך, דיו:

(ז) כִּי יִסִּיתֶךָ אֲזוּיָהּ בֵּין-אִמֶּךָ אֹו-בִנֶּךָ אֹו-בִתֶּךָ
 אֹו | אֲנִישֵׁת זַוִּיקָהּ אֹו רֵעֶךָ אֲשֶׁר כִּנְפִשְׁךָ בַּסֵּתֶר
 לְאִמּוֹר גְּלֻכָּהּ וְנַעֲבָדָהּ אֶלְהֵים אֲזוּרִים אֲשֶׁר
 לֹא יִדְעֶת אֶתְּהָ וְאַבְתִּירָהּ: אַרִי יִמְלַכְנָהּ אַחִידָהּ בַּר אִמָּהּ אֹו בְרָהּ
 אֹו בְרִתָּהּ אֹו אֶתְּת קִימָהּ אֹו חֲבָרָהּ דִּי כִנְפִשָׁה בַּסֵּתֶרָה לְמִימַר נְהַךְ וְנִפְלַח לְטַעֲוֹת
 עֲמִמָּיָה דִּי לֹא יִדְעֶת אֶתְּ וְאַבְתִּירָהּ:

רס"י כי יסיתך. אין הסתה אלא גרוי, שנאמר (שמואל א' כו, יט) אם ה' הסיתך
 בי, אמיתר"א בלע"ז, שמשיאו לעשות כן: אחיד. מאב: בן אמך. מאס: חיקך.
 השוכנת בחיקך ומחקה כד אפיקייד"א בלע"ז, וכן (יחזקאל מג, יד) ומחיק
 הארץ, מיסוד התקוע בארץ: אשר כנפשא. זה אביך. פרש לך הכתוב את
 החזיון לך, קל וחמר לאחרים: בסתר. דבר הכתוב בהוה, שאין דברי מסית
 אלא בסתר. וכן שלמה הוא אומר (משלי ז, ט) כנשא בערב יום באישון לילה
 ואפלה: אשר לא ידעת אתה ואבתיך. דבר זה גנאי גדול הוא לך שאף האמות

חזן מניחזן מה שִמסרו להם אצותיהם, וזה אומר לך עזוב מה שִמסרו לך אצתיך:

(ח) בְּאֵלֵהֶי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם הַקְּרִבִים
אֵלֶיךָ אֹ הָרִזֻקִים בְּמִןּ בְּמִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד-
קֵצֵה הָאָרֶץ: מִטְעוֹת עַמֵּמָא דִּי בְּסַחְרֵינִיכוֹן דְּקָרִיבִין לָךְ אוֹ דְרַחֲמִיקוֹן
מִנְךָ מִסִּיפֵי אֶרְעָא וְעַד סִיפֵי אֶרְעָא:

רס"י הקרבים אליך או הרחוקים. למה פרט קרובים ורחוקים, אלא כך אמר הכתוב, מטיבן של קרובים אתה למד טיבן של רחוקים, כשם שאין ממש בקרובים כך אין ממש ברחוקים: מקלה הארץ. זו חמה ולבנה ולבא השמים שהן מהלכין מסוף העולם ועד סופו:

(ט) לֹא-תִאבֶּה לֹו וְלֹא תִשְׁמַעַ אֵלָיו וְלֹא-תִזְזוֹס
עֵינֶיךָ עָלָיו וְלֹא-תִזְזַמֵּל וְלֹא-תִכְסֶּה עָלָיו: לֹא תִיבִי
לָהּ וְלֹא תִקַּבֵּל מִנָּהּ וְלֹא תִחֹס עֵינֶךָ עָלֶיהָ וְלֹא תִכְסִי עָלֶיהָ:

רס"י לא תאבה לו. לא תהא תאב לו. לא תאהבנו. לפי שנאמר (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, את זה לא תאהב: ולא תשמע אליו. בהתחננו על נפשו למחול לו, לפי שנאמר (שמות כג, ה) עזב תעזב עמו, לזה לא תעזוב: ולא תחוס עינך עליו. לפי שנאמר (ויקרא יט, טז) לא תעמד על דם רעך, על זה לא תחוס: ולא תחמול. לא תהפך בזכותו: ולא תכסה עליו. אם אתה יודע לו חובה אינך רשאי לשתוק:

(י) כִּי הָרַגְתָּ הָרִגְנוּ יָדְךָ תִהְיֶה-בּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה
לְהַבִּיתוֹ וַיֵּד כָּל-הָעָם בְּאַזְזוֹרָה: אָרִי מִקְטֵל תִּקְטְלֶנָּה
יָדְךָ תִּהְיֶה בָּהּ בְּקִדְמִיתָא לְמִקְטֵלָהּ וַיֵּדָא דְכָל עַמָּא בְּבִתְרִיתָא:

רס"י כי הרג תהרגנו. אם ילא מבית דין זכאי, החזירכו לחובה. ילא מבית דין חיב, אל תחזירכו לזכות: ידך תהיה זו בראשונה. מלכה זיד הנסת להמיתו. ללא מת בידו, ימות ביד אחרים, שנאמר ויד כל העם וגו' :

(יא) וּסְקַלְתוּ בְּאֲבָנִים וּבָמֹת כִּי בִקֵּשׁ לְהַדְיֹזֵק מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַבּוֹצֵי אֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: וְתִרְגַּמְנָה בְּאֲבָנָא וַיְמוֹת אַרְי בְּעֵא לְאַטְעִיּוֹתָךְ מִדַּחֲלָתָא דִּי אֶלְהָךְ דִּי אֶפְקֹךְ מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדוֹתָא: (יב) וְכָל-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא-יוֹסֵפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדְּבַר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ: (פ) וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּדְחֲלוּ וְלֹא יוֹסֵפוּ לְמַעַבְדַּ כְּפִתְגָמָא בִישָׂא הַדִּין בִּינְךָ: (יג) כִּי-תִשְׁמָע בְּאַזְנוֹת עֲרִיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְתֵּךְ שָׁם לֵאמֹר: אַרְי תִּשְׁמַע בְּחַד מִקְרוֹיךָ דִּי יִי אֶלְהָךְ זָהָב לָךְ לְמַתָּב תִּמְו לְמִימָר:

רס"י לשבת סם. פרט לירושלים שלא נתנה לדירה: כי תשמע וגו' לאמר. אומרים כן, ילאו וגו' :

(ד) יִצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי-בְלִיעַל מִקִּרְבְּךָ וַיִּדְיֹזוּ אֶת-יִשְׁבֵּי עִירָם לֵאמֹר גְּלֹכָה וְנַעֲבְדָה אֱלֹהִים אֲזוּרִים אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּתָם: נִפְקוּ גְבָרִין בְּנֵי רְשָׁעָא מִבִּינְךָ וְאַטְעִיּוּ יַת יַתְבֵּי קִרְתָּהוֹן לְמִימָר נְהַךְ וְנִפְלַח לְטַעֲוֹת עַמְמָא דִּי לֹא יִדְעוּתוֹן:

רס"י בני בליעל. בלי עול. שפרקו עולו של מקום: אנשים. ולא נשים: יסבי

עירס. ולא יושבי עיר אחרת. מכאן אמרו אין נעשית עיר הגדחת עד שידיוחה
אנשים, ועד שיהיו מדיחיה מתוכה:

ראה יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(טו) וְדַרְשֵׁת וְזָקְרָת וְשָׂאֲלָת הַיֵּטֵב וְהִלְגָּה אֲמֹת
זָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשִׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקֶרְבְּךָ:
וְתִתְבַּע וְתִבְדּוֹק וְתִשָּׂאֵל יְאוֹת וְהָא קִשְׁטָא פְּנוּ פְּתִיגְמָא אֲתֵעְבִידָא תּוֹעֵבָתָא הַדָּא
בִּינְךָ:

רס"י ודרשת וחקרת ושאלת היטב. מכאן למדו שבע חקירות מרכזי
המקרא. כאן יש שלש דרישה וחקירה והיטב. ושאלת, אינו מן המניין, וממנו
למדו בדיקות. ובמקום אחר הוא אומר (דברים יט, יח) ודרשו הסופטים היטב.
ועוד במקום אחר הוא אומר (סם יז, ז) ודרשת היטב. ולמדו היטב היטב לגזרה
שזה, לתן האמור של זה בזה:

(טו) הִכָּה תִּכָּה אֶת-יְשֻׁבֵי הָעִיר (ההוא) הַהוּא
לְפִי-זָרֵב הַזֹּזֵרִים אֹתָהּ וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בָּהּ
וְאֶת-בְּהֵמֹתָהּ לְפִי-זָרֵב:
מִמָּחָא תִּמְחִי יָת יְתִבִי קֶרְפָּא הַהִיא
לְפִתְגָם דְּחָרְב גִּמְר יְתִה וְיָת כָּל דִּי בִּה וְיָת בְּעִירָה לְפִתְגָם דְּחָרְב:

רס"י הכה תכה. אם אינך יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם, המיתם
באחרת:

(יז) וְאֶת-כָּל-שְׂלָלָהּ תִּקְבְּעִי אֶל-תּוֹךְ רוּזְבָהּ
וְשָׂרְפֶתָּ בְּאֵשׁ אֶת-הָעֵיר וְאֶת-כָּל-שְׂלָלָהּ
כְּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהֵיטֵתָהּ תָּל עֹזְכֶם לֹא

תִּבְנֶה עוֹד: וְיֵת כָּל עֲדָאָה תִּכְנֹשׁ לְגוֹ פְתִיחַ וְתוֹקֵד בְּנוֹרָא יֵת קֶרְתָּא וְיֵת
כָּל עֲדָאָה גְמִיר קָדָם יי אֶלְהָדַ וְיֵתְחִי תַל חָרִיב לְעֵלְמָס לֹא תִתְבְּנִי עוֹד:

רס"י לה' חלהיך. לשמו ובשכילו:

(יח) וְלֹא-יִדְבֹק בְּיָדְךָ בְּמֵאוֹמָהּ מִן-הַזֹּזִירִים לְבֹעֵן
יִשׁוּב יְהוָה מִזֹּזִירוֹן אִפּוֹ וְנִתַּן-לָךְ רוּזָמִים

וְרוּזָמִיר וְהָרִבְךָ כְּאֲשֶׁר זָשָׁבַע לְאֲבוֹתֶיךָ: וְלֹא יִדְבֹק
בְּיָדְךָ מִדְעָם מִן חֶרְמָא בְּדִיל דִּיתוּב יי מִתְקוּף רִיגְזָה וִיחַב לָךְ רַחֲמִין וִירַחֲסִי עֲלֶיךָ
וְיִסְגְּנֶךָ כְּמָא דִּי קִיִּים לְאֲבָהָתְךָ:

רס"י למען ישוב ה' מחרון אפן. שכל זמן שעבודה זרה בעולם, חרון אפן
בעולם:

(יט) כִּי תִשְׁבַּע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׂמֹר אֶת-
כָּל-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת

הַיֵּשֶׁר בְּעֵינַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (פ) אָרִי תִקְבַּל לְמִימְרָא דִּיִּי אֶלְהָדַ
לְמִטְרָ יֵת כָּל פְּקוּדוֹתֵי דִּי אָנָּא מִפְּקוּדַי יוֹמָא דִּין לְמַעַבְדַּ דְכָשֶׁר קָדָם יי אֶלְהָדַ:

יז (א) בְּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא
תִּתְגַּדְּדוּ וְלֹא-תִשְׁיָמוּ קְרוּזָה בֵּין עֵינֵיכֶם

לְבָמֹת: בְּנִין אַתּוֹן קָדָם יי אֶלְהָכּוֹן לֹא תִתְחַמְמוֹן וְלֹא תִשׁוּוֹן מְרִט בֵּין עֵינֵיכּוֹן
עַל מִית:

רס"י לא תתגדלו. לא תתנו גדידה ושרט בצנרכם על מת כדרך שהאמוריים עושין, לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראויין להיות נאים ולא גדודים ומקורחים: בין עיניכם. אלכל הפדחת. ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא כא, ה) לא יקרחו קרחה בראשם, לעשות כל הראש כבין העינים:

(ב) כִּי עִם קָדוֹשׁ אֶתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בְּזֹרֵה יְהוָה לַהֲיֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ: (ס) אָרִי עִם קָדִישׁ אֶת קָדִים יִי אֶלְהָדּ וּבְךָ אֶתְרָעִי יִי לְמַהֲוִי לֵה לְעַם חֲבִיב מְכָל עַמְמַנָּא דִּי עַל אֶפִי אֶרְעָא :

רס"י כי עם קדוש אתה. קדשת עלמך מאבותיך. ועוד, וכך בחר ה':

(ג) לֹא תֹאכַל כָּל-תּוֹעֵבָה: לא תיכול כל דמרחק:

רס"י כל תועבה. כל שתעבתי לך, שאם ארם און בכור כדי לשחטו במדינה, הרי דבר שתעבתי לך כל מוס לא יהיה בו, וזא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המוס. בשל בשר בחלב הרי דבר שתעבתי לך, והזהיר כאן על אכילתו:

(ד) זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שֹׁר שֵׁה כְּשִׁבִים וְשֵׁה עֲזִים: דִּין בְּעִירָא דְתִיכְלוֹן תּוֹרִין אֶמְרִין דְרַחֲלִין וְגִדְדוֹן דְעִזִּין: (ה) אֵיל וְצִבִי וְיִזְבֹּר וְאֶקוֹ וְדִישָׁן וְתֵאוֹ וְזֶמֶר: אֶלָּא וְטִבְיָא וְיַחְמוֹרָא וְיַעֲלָא וְרִימָא וְתוֹרְבְּלָא וְדִיפָּא:

רס"י זאת הבהמה וגו' איל וכזי ויחמור. למדנו שהחיה בכלל בהמה, ולמדנו שבהמה וחיה טמאה מרבה מן הטמאה, שכלל מקום פורט את

המועט: ואקו. מתרגס יעלכ (אויב לט, א) יעלי סלע הוא אשטנצו"ק : ותאו. תורבלל, סור היער. באלל יער, בלסון ארמי:

**וְכָל-בְּהֵמָה מִפְּרִסַּת פְּרִסָּה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת
שְׁתֵּי פְּרִסוֹת מֵעֵלַת גְּרָה בְּבֵהֵמָה אֹתָהּ
תֹּאכְלוּ:** וְכָל בְּעִירָא דְסָדִיקָא פְּרִסְתָּא וּמִטְלָפָא טְלָפִין תְּרִיתִין פְּרִסְתָּא
מִסְקָא פְּשָׂרָא בְּבִעִירָא יְתֵה תִיכְלוּ:

רס"י מפרסת. סדוקה כתרנומו: פרסה. פלנט"א [כף רגל]: וסענת. חלוקה
בשתי פרנים. שיס סדוקה ואינה חלוקה בצפרנים והיא טמאה: צבהמה.
משמע מה שנמא צבהמה אכל, מכאן אמרו שהליל נתר צשחיתת אמו:

**אך את-אֵה לֹא תֹאכְלוּ מִמֵּעַלֵי הַגֶּרֶה
וּמִמִּפְּרִיֵי הַפְּרִסָּה הַשְּׂסוּעָה אֶת-הַגָּמֹל
וְאֶת-הָאֲרֵנֶבֶת וְאֶת-הַשָּׁפָן כִּי-מֵעֵלָה גְּרָה
הֵבִיָּה וּפְרִסָּה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם:
בְּרַם יֵת דִּין לֹא תִיכְלוּ מִמִּסְקֵי פְּשָׂרָא וּמִמִּסְדִּיקֵי פְּרִסְתָּא מִטְלָפֵי טְלָפִיָּא יֵת
גְּמֵלָא וְיֵת אֲרֵנְבָא וְיֵת טְפִזָּא אֲרֵי מִסְקֵי פְּשָׂרָא אֲנוּ וּפְרִסְתָּהוּן לֹא סָדִיקָא
מִסְאָבִין אֲנוּ לָכוּן:**

רס"י השסועה. צריה היא שיס לה שני גצין וסתי שדראות. אמרו צבותינו
למה נשנו, צבהמות מפני השסועה, וצעופות מפני הראה, שלל נאמרו צתורת
כהנים:

**וְאֶת-הַזֹּזִיר כִּי-מִפְּרִיֵי פְּרִסָּה הוּא וְלֹא גְּרָה
טְמֵא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ
וּבְנֵבְלָתָם לֹא תִלְעוּ:** (ס) וְיֵת חֲזִירָא אֲרֵי מִסְדִּיק פְּרִסְתָּא הוּא
וְלֹא פֶּשֶׁר מִסְאָב הוּא לָכוּן מִבְּסָרְהוּן לֹא תִיכְלוּ וּבְנֵבְלָתָהוּן לֹא תִקְרְבוּ:

רס"י וּבְנִבְלַתֶם לֹא תִגְעוּ. רְבוּתֵינוּ פִרְשׁוּ, בְּרַגְלֵי. שְׂאֵדָם חִיב לְטַהֵר אֶת עַמְּנוּ בְּרַגְלֵי. יְכוּל יִהְיוּ מְזַהְרִים בְּכָל הַשָּׁנָה, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (וַיִּקְרָא כֹה, א) אֲמוֹר אֵל הַכֹּהֲנִים וְגו' וְמָה טִמְאַת הַמֵּת חֲמוּרָה, כֹּהֲנִים מְזַהְרִים וְאִין יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים, טִמְאַת נִבְלָה קִלְבָּה לֹא כָל שָׂכוֹ:

ט אֶת-זֶה תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּבַּיִם כָּל אֲשֶׁר-
לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקִישׁוֹת תֹאכְלוּ: וְתִדִּין תִּיכְלוּן מִפֶּל דִּי בְּמִנְא
כָּל דִּי לֵה צִינְיוֹן וְקִלְפִין תִּיכְלוּן: (ט) וְכָל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סִנְפִיר
וְקִשְׁקִישׁוֹת לֹא תֹאכְלוּ טַמְאָה הִיא לָכֶם: (ס) וְכָל דִּי
לֵית לֵה צִינְיוֹן וְקִלְפִין לֹא תִיכְלוּן מִסְאָב הִיא לָכוֹן: (יא) כָּל-צִפּוֹר
טַהוֹרָה תֹאכְלוּ: כָּל צִפּוֹר דְּכָנָא תִיכְלוּן:

רס"י כָּל צִפּוֹר טַהוֹרָה תֹאכְלוּ. לְהַתִּיר מִשְׁלַחַת שְׂבִמְאוֹרְעֵי:

יב וְזֶה אֲשֶׁר לֹא-תֹאכְלוּ מֵהֶם תִּנְפִיר וְהַפָּרֶס
וְהַעֲזִיזִיה: וְדִין דִּי לֹא תִיכְלוּן מִנְהוֹן נִשְׂרָא וְעַר וְעִזָּא:

רס"י וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם. לְאַסֵּר אֶת הַשְּׁחוּטָה:

יג וְהִרְאָה וְאֶת-הָאֵלִיה וְהִדְּיָה לְבִינָה: וּבֵת כְּנָפָא
וְטָרְפִיתָא וְדִיתָא לְזָנָה:

רס"י וְהִרְאָה וְאֶת הָאֵלִיה וְגו'. הִיא רָאָה הִיא אֵלִיה הִיא דִּיה. וְלִמָּה נִקְרָא שְׂמָה רָאָה, שְׂרוּאָה צִוּתָר. וְלִמָּה הַזְהִיר בְּכָל שְׂמוּתֵיה, שְׁלַח לְתוֹן פִּתְחוֹן פִּה לְבַעַל דִּין לְחֻלּוֹק, שְׁלַח יִהְיֶה הָאוֹסְרָה קוֹרָא אֹתָהּ רָאָה וְהַבָּח לְהַתִּיר אֲמוֹר,

זו דיה שמה או איה שמה, וזו לא אסר הכחוז. ובעופות פרט לך הטמאים, ללמד שהעופות הטהורים מרבים על הטמאים, לפיכך פרט את המועט:

וְאֵת כָּל-עֶרְב לְמִינֹו: וְיֵת פֶּל עֶרְבָא לְזִנְה: (יט) וְאֵת בֵּת הַיְעֵנָה וְאֵת-הַתְּזוּמָס וְאֵת-הַשְּׁזוּף וְאֵת-הַיֵּץ לְמִינֵהוּ: וְיֵת בֵּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפֵּר שְׁחָפָא וְנָצָא לְזִנְהֵי: (טז) אֵת-הַכּוּס וְאֵת-הַיֵּשׁוּף וְהַתְּשֻׁבֹת: וְקִדְיָא וְקִפּוּפָא וּבִנְתָא:

רס"י והתנשמת. קלז"א שורי"ץ :

וְהַקָּאֵת וְאֵת-הַרְזוּמָה וְאֵת-הַשְּׁלָף: וְקִתָּא וִירְקָרְקָא וְשְׁלֵי נוּנָא:

רס"י שלד. השולה דגים מן היס:

וְהַזְּסִידָה וְהַאֲנָפָה לְמִינֵה וְהַדּוּכִיפָת וְהַעֲטָלָף: וְחִנְרִיתָא וְאִבּוּ לְזִנְה וְנִגְר טוּרָא וְעֲטָלְפָא:

רס"י דוכיפת. הוא תרנגול הזר ובלע"ז הרופ"א וכרבלתו כפולה:

וְכָל שְׁרֵץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ: וְכָל רֶחֶשׂא דְעוּפָא מְסָאָב הוּא לְכוּן לֹא יִתְאָכְלוּ:

רס"י שרץ העוף. הם הנמוכים הרוחשים על הארץ, כגון זבובין וארעים וחגבים טמאים, הם קרויים שרץ:

כָּל-עוֹף טָהוֹר תֵּאָכְלוּ: כָּל עוּפָא דְכִי תִיכְלוּ:

רס"י כל עוף טהור תאכלו. ולא את הטמא. זא לתן עשה על לא תעשה. וכן צבהמה, אותה תאכלו ולא צבהמה טמאה, לאו הזא מכלל עשה, עשה, לעבור עליהם צעשה ולא תעשה:

(כא) לֹא תֹאכְלוּ כָּל-נֶבֶלָה לֵאמֹר אֱשֶׁר-בְּשַׁעְרֶיךָ. תִּתְנַנֶּנָּה וְאָכְלָהּ אֹו מִכֹּר לְזָכְרִי כִּי עִם קָדוֹשׁ אֲתָה לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִבְשֹׁל גְּדִי בַזֶּזֶלֶב

אבו: (ס) לא תיכלון כל נבילא לתותב ערל די בקרויך תתננה וייכלנה או תנננה לבר עממין ארי עם קדיש את קדם יי אלקה לא תיכול בשר בחלב:

רס"י לגר אשר צעריך. גר תושב שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואוכל נבלות: כי עם קדוש אתה לה'. קדש את עצמך צמתר לך. דברים המתרים ואחרים נוהגים צהם אסור, אל תתירם צפניהם: לא תצטל גדי. צלש פעמים. פרט לחיה ולעופות ולצבהמה טמאה: לא תצטל גדי וגו' :

(כב) עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל-תְּבוּאֹת זְרַעֲךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה: עֲשֶׂרָה תַעֲשֶׂר ית כל עללת זרעך דפוק חקלא שתא בשתא:

רס"י עשר תעשר. מה ענין זה אלל זה, אמר להם הקדוש צרוך הוא ליצראל, לא תגרמו לי לצטל גדיים של צבואה עד שהן צמעוי אמותיהן, שאם אין אתם מעשרים מעשרות כראוי, כשהוא סמוך להצטל אני מוציא רוח קדים והיא מצדפתן. שנאמר (מלכים ב' יט, כא) וצדפה לפני קמה, וכן לענין צכורים: שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן החדש על היסן:

(כג) וְאָכְלָתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר- יִבְזֹר לְשֶׁכֶן שְׁמוֹ שָׁם בְּמַעֲשֶׂר דְּהַגָּזָה תִּירֶשְׁךָ

וַיִּצְהָרָהּ וּבְכָרֹת בְּקָרָהּ וַיִּצְאֶנָּהּ לְבַמְעַן תִּלְבְּדוּ
לְיִרְאָהּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיהָ כָּל-הַיָּמִים: וְתִיכּוֹל קָדָם
יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׂכַנְתָּהּ תַּמּוֹן מַעֲשֵׂר עֲבוּרָה חֲמֻרָה וּמִשְׁחָה
וּבְכוּרֵי תוֹרָה וְעִנְיָה בְּדִיל דְּתִילָף לְמַדְמַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל יוֹמָנָא:

רס"י ואכלת וגו'. זה מעשר שני. שכבר למדנו לתן מעשר ראשון ללוים, שנאמר (במדבר יח, כו) כי תקחו מאת בני ישראל וגו', ונתן להם רשות לאכלו בכל מקום, שנאמר (שם יח, לא) ואכלתם אתו בכל מקום, על כרחך זה מעשר אחר הוא:

(כד) וְכִי-יִרְבֶּה בְּמִמֶּךָ הַדָּרָה כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ
כִּי-יִרְוֹזֶךָ בְּמִמֶּךָ הַבְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹם לְשִׂמוֹ שָׂם כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: וְאַרְי יִסְגִי מִנְּךָ אֲרַחֵא אַרְי לֹא תִכּוֹל לְמַטְלָה אַרְי יִתְרַחֵק מִנְּךָ
אַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׁרָאָה שְׂכַנְתָּהּ תַּמּוֹן אַרְי יִבְרַכְנָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

רס"י כי יברכך. שיהא התבואה מרובה לשאת:

(כה) וְנִתְּתָהּ בַּכֶּסֶף וַיִּצְרַתְּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ
אֶל-הַבְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וְתִתְּנוּ
בַּכֶּסֶף וְתִצְוֹר כֶּסֶף בְּיָדְךָ וְתִתְּנֶה לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ: (כו)
וְנִתְּתָהּ הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר-תִּאֲוֶה נְפִשְׁךָ בַּבָּקָר
וּבַצֹּאן וּבַלֵּיזָן וּבַעֲזָר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׂאֲלֶךָ
נְפִשְׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׂם לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמּוֹזֹת
אֶתְּנָה וּבִיתְךָ: וְתִתְּנוּ כֶּסֶף בְּכָל דִּי יִתְרַעֵי נְפִשְׁךָ בְּתוֹרֵי וּבַעֲנָא וּבְחֻמְר
חֲדַת וְעִתִּיק וּבְכָל דִּי תִשְׂאֲלָנָה נְפִשְׁךָ וְתִיכּוֹל תַּמּוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְתַחֲדֵי אֶתְּ וְאַנְש
בֵּיתְךָ:

רס"י ככל אשר תאווה נפשך. כלל: בצקר ובצאון וביין ובשכר. פרט: ובכל אשר תשאכלך נפשך. חזר וכלל. מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ ורחוי למאכל אדם וכו' :

(כז) וְהִלֵּי אֲשֶׁר-בְּשַׁעְרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבֵנוּ כִּי אֵין לָו זֹלָקָה וְנִזְזָלָה עִמָּךְ: (ס) וְלֹאָה דִּי בְקָרְוִידָ לֹא תִשְׁבְּקֵנָה אַרִי לִית לָה חֶלֶק וְאַחֲסָנָא עִמָּךְ:

רס"י והלוי וגו' לא תעזבנו. מלתו לו מעשר ראשון: כי אין לו חלק ונחלה עמך. יראו לקט שכחה ופאה והפקר, שאף הוא יש לו חלק עמך בהן כמוד, ואינו חיבין במעשר:

(כח) מִקְצָה | שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מֵעֵשֶׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהַזֹּזֹת בְּשַׁעְרֶיךָ: מסוף תלת שנין תפק ית כל מעשר עללתך בשתא ההיא ותצנע בקרניד:

רס"י מקצה שלש שנים. בא ולמד שאם השהה מעשרותיו של שנה ראשונה וסנייה לשמטה, שיצערס מן הבית בשלישית:

(כט) וּבֹא הִלֵּי כִּי אֵין-לוֹ זֹלָקָה וְנִזְזָלָה עִמָּךְ וְהִיָּר וְהִלֵּיתוֹם וְהִאֲלַמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְאָכְלוּ וְשִׁבְּעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-מַעֲשֵׂה יְדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: (ס) וְיִיתִי לֹאָה אַרִי לִית לָה חֶלֶק וְאַחֲסָנָא עִמָּךְ וְגִיּוּרָא וְיִתְמָא וְאַרְמָלָא דִּי בְקָרְוִידָ וְיִיכְלוּ וְיִשְׁבְּעוּ בְּדִיל דִּי יְבָרְכְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּכָל עוֹבְדֵי יְדֶךָ דִּי תַעֲבִד:

רס"י ובא הלוי. ויטול מעשר ראשון: והגר והיתום. ויטלו מעשר שני, שהוא

של עני של שנה זו, ולא תאכלנו אתה בירושלים כדרך שנזקקת לאכול מעשר שני של שתי שנים: ואכלו וסבצו. תן להם כדי שביעה. מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן וכו'. ואתה הולך לירושלים למעשר של שנה ראשונה ושניה שהשקית ומתודה בערתי הקדש מן הבית (דברים כו, יג), כמו שמפורש ב"כי תכלה לעשר" (שם כו, יב):

טו (א) שיש **מקץ שבע-שנים תעשה שמטה:**
מסוף שבע שנים תעבד שמטתא:

רס"י מקץ שבע שנים. יכול שבע שנים לכל מלוא ומלוא, תלמוד לומר (פסוק ט) קרבה שנת השבע. ואם אתה אומר שבע שנים לכל מלוא ומלוא להלוות כל אחד ואחד, היאך היא קרבה, הא למדת שבע שנים למנין השמטות:

(ב) וזה דבר השמטה שמוט כל-בעל במשה ידו אשר ישה ברעהו לא-יש את-רעהו ואת-אזויו כי-קרא שמטה ליהוה: ודין פתגם שמטתא דתשמט כל גבר מרי רשו די גרשי בתברה לא יתבע מן חברה ומן אחוהי ארי קרא שמטתא קדם יי:

רס"י שמוט כל בעל משה ידו. שמוט את ידו של כל בעל משה:

(ג) את-הזכרי תגש ואשר יהיה לך את-אזויו תשבט ידך: מן בר עממין תתבע ודי יחי לך עם אחוה תשמט ידך:

רס"י את הנכרי תגש. זו מלות עשה:

(ד) אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה-בְּךָ אֲבִיוֹן כִּי-בָרַךְ
 יְבָרְכֶךָ יְהוָה בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן-
 לְךָ נְזֻזָה לְרִשְׁתָּהּ: לְחוּד אָרִי לֹא יְהִי בְּךָ מִסְכָּנָא אָרִי בְרָכָא
 יְבָרְכֶנְךָ יְיָ בְּאַרְעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא לְמִירְתָּהּ:

רס"י אפס כי לא יהיה בך אביון. ולהלן הוא אומר (פסוק יא) כי לא יחדל אביון, אלא בזמן שאתם עושים רצוננו של מקום, אביונים באחרים ולא בכס, וכשאין אתם עושים רצוננו של מקום אביונים בכס: אביון. דל מעני, ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר:

(ה) רַק אִם-שָׁמוּעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר
 אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם: לְחוּד אִם קִבְּלָא תְקַבֵּל לְמִימְרָא דִּינִי אֱלֹהֶיךָ לְמִטְר
 לְמַעַבְדַּת יְתָ כָּל תְּפַקְדָּתָא הִדָּא דִּי אֲנָא מִפְקֵדֵךָ יוֹמָא דִּין:

רס"י רק אם שמוע תשמע. אז לא יהיה בך אביון: שמוע תשמע. שמע קמעא משמיעין אותו הרבה:

(ו) כִּי-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לְךָ
 וְהַעֲבַטְתָּ גְּזֵיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמִשְׁכַּתְךָ
 בְּגְזֵיִם רַבִּים וּבָרַךְ לֹא יִמְשָׁלוּ: (ז) אָרִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְרָכְךָ כְּמָא
 דִּי מְלִיל לְךָ וְתוֹזַף לְעַמְּמִין סְגִיָּאין וְאַתָּה לֹא תִזוּף וְתִשְׁלוּט בְּעַמְּמִין סְגִיָּאין וּבָרַךְ
 לֹא יִשְׁלֹטוּן:

רס"י כאשר דבר לך. והיכן דבר, ברוד אתה בעיר: (דברים כח, ג) והעבטת. כל לשון הלואה כשנופל על המלוה, נופל כלשון מפעיל. כגון והלוית, והעבטת. ואם היה אומר ועבטת היה נופל על הלוה, כמו ולוית: והעבטת

גוים. יכול שתהא לזה מזה ומלזה לזה, תלמוד לומר ואתה לא תעבט: ומשלת בגוים רבים. יכול גוים אחרים מושלים עליך, תלמוד לומר וכך לא ימשלו:

(ז) כִּי-יְהִיֶּה בְךָ אֲבִיוֹן מֵאֲזוּד אֲזוּיֶךָ בְּאֲזוּד
שְׁעָרֶיךָ בְּאֲרֻצְךָ אֲשֶׁר-יְהִינָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ
לֹא תִאֲמִין אֶת-לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת-יָדְךָ

מֵאֲזוּיֶךָ הָאֲבִיוֹן: אָרִי יְהִי בְךָ מִסְכָּנָא מִחַד מֵאֲחִיךָ בְּחֵדָא מִקְרוּיךָ
בְּאֲרֻעָךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לְךָ לֹא תִתְקַרֵּף יָת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ יָת יָדְךָ מֵאֲחִיךָ מִסְכָּנָא:

רס"י כי יהיה בך אביון. התאב תאב קודם: מאחד אחד. אחיד מאבד, קודם לאחיד מאמר: שערך. עניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת: לא תאמץ. יש לך אדם שמלטער אס יתן אס לא יתן, לכך נאמר לא תאמץ. יש לך אדם שפושט את ידו וקופלה, לכך נאמר ולא תקפץ: מאחיד האביון. אס לא תתן לו, סופך להיות אחיו בעניות [של אביון]:

(ח) כִּי-פָתַחַתְּ תִפְתָּחַתְּ אֶת-יָדְךָ לָּוִי וְהָעֵבֶט

תִּפְתָּחַתְּנוּ דֵי מִזְזָסְרוּ אֲשֶׁר יִזְזָסַר לָּוִי: אֱלָא מִפְּתַח תִּפְתָּחַתְּ יָת יָדְךָ לָּוִי וְאִזְזָפָא תִזְזָפְנָה כְּמִסַּת חֶסְרֻנָּה דִּיחֶסְרִי לָּוִי:

רס"י פתח תפתח. אפלו כמה פעמים: כי פתח תפתח. הרי כי משמש בלשון אלא: והעבט העביטנו. אס לא רצה במתנה, תן לו בהלוואה: די מחסרו. ואי אתה מורה להעשירו: אסר יחסר לו. אפלו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו: לו. זו אשה. וכן הוא אומר (בראשית ב, יח) אעשה לו עזר כנגדו:

(ט) הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן-יְהִיֶּה דְבָר עִם-לִבְּךָ
בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָּה שְׂנֵית-הַשְּׂבַע שְׂנֵית
הַשְּׂמֵטָה וְרַעַה עֵינֶיךָ בְּאֲזוּיֶךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן

לו וקרא עליך אל-יהודה והיה בך זוטא: אסתמר
לך דילמא יהי פתגם עם לבך ברשע למימר קריבא שתא שביעתא שתא
דשמטתא ותבאש עינד באחווד מספנא ולא תתנו לה ויקרי עלך קדם יי ויהי בך
חובא:

רס"י וקרא עליך. יכול מזה, תלמוד לומר (דברים כד, טו) ולא יקרא: והיה
בך חטא. מכל מקום, אפלו לא יקרא. אם כן למה נאמר וקרא עליך, ממהר
אני לפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא:

(י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי
בגלל | הדבר הזה יברכה יהודה אלהיך
בכל-מעשהך ובכל מעלולך: מתן תתנו לה ולא יבאש
לבך במתנדך לה ארי בדיל פתגמא הדיו וברכנד יי אלהך בכל עובדך ובכל
אושטות ידך:

רס"י נתון תתן לו. אפלו מזה פעמים: לו. זינו וזינד: כי בגלל הדבר. אפלו
אמרת לתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה:

(יא) כי לא יזדל אביון מקרב הארץ על-כן
אנכי מצוך לאמר פתון תפתון את-ידך
לאזיך לעניך ולאבינך בארץ: (ס) ארי לא יפסוק
מספנא מגו ארעא על כן אנא מפקדך למימר מפתח תפתח ית ידך לאחווד
לענדך ולמסכנד בארעך:

רס"י על כן. מפני כן: לאמר. ענה לטובתך אני משיאך: לאחיד לעניך.
לאיזה את, לעני: לעניך. זיו"ד אחד, לשון עני אחד הוא. אבל ענייך זשני
יודי"ן, שני עניים:

(יב) כִּי-יִמְכַר לְךָ אֲזִיזְךָ הָעֶבְרִי אוֹ הָעֵבֶרֶת
וְעִבְדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנַת הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְנֶנּוּ

זֶפְשֵׁי מֵעֶמְרָה: אָרִי יִזְדָּבֵן לָךְ אַחֲוָה בֵּר יִשְׂרָאֵל אוֹ בֵּת יִשְׂרָאֵל וְיִפְלְחֶנְךָ
שִׁית שָׁנָיו וּבִשְׁתָּא שְׁבִיעִתָא תִּפְטָרְנָה בֵּר חוֹרִין מֵעֶמְרָה:

רס"י כי ימכר לך. על ידי אחרים, שמכרוהו בית דין בגנבתו הכתוב מדבר. והרי כבר נאמר (שמות כא, ג) כי תקנה עבד עברי, ובמכרוהו בית דין הכתוב מדבר. אלא מפני שני דברים שנתחדשו כאן. אחד שכתוב או העבריה, אף היא תלא בשש. ולא שמכרוהו בית דין, שאין האשה נמכרת בגנבתה, שנאמר בגנבתו ולא בגנבתה, אלא בקטנה שמכרה חביה, ולמד כאן שאם ילאו שש שנים קודם שתביא סימניו תלא. ועוד חדש כאן (פסוק יז) העניק תעניק:

(יג) וְכִי-תִשְׁלַחְנֶנּוּ זֶפְשֵׁי מֵעֶמְרָה לֹא תִשְׁלַחְנֶנּוּ

רִיקָם: וְאָרִי תִפְטָרְנָה בֵּר חוֹרִין מֵעֶמְרָה לֹא תִפְטָרְנָה רִיקָן: (יד) הָעֵבֶרֶת

תִּעֲבֶדְךָ לֹוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר

בְּרַכָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְתִתֶּן-לֹוּ: אֶפְרָשָׂא תִפְרֵשׁ לָהּ מֵעֶמְרָה

וּמֵאֲדָרָה וּמִמַּעֲצָרְתָּהּ דִּי בְרַכָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן לָהּ:

רס"י העניק תעניק. לשון עדי בגובה ובמרחית העין, שיהא נכר שהטיבות

לו. ויש מפרשים לשון הטענה על כוונתו: מלאך ומגרנד ומיקבד. יכול אין לי אלא אלו בלבד, תלמוד לומר אשר ברכך, מכל מה שברכך בוראך. ולמה נאמרו אלו, מה אלו מיוחדים שהם בכלל ברכה אף כל שהוא בכלל ברכה, ילאו פרדות. ולמדו רבותינו במסכת קדושין (יז, א) בגזרה שזה כמה נתן לו מכל מין ומין:

(טו) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְךָ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-כֵּן אֲנִי מִצְוֶךָ אֶת-הָעֶבֶר

הַיּוֹם הַזֶּה וְתִדְבֵר אֶרֶץ עֲבָדָה הַיּוֹמָה בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּפְרִקוּדָּהּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
עַל כֵּן אֲנִי מְפַקְדֶּךָ יְת פְּתַגְמָא הַדִּין יוֹמָא דִּין :

רס"י וזכרת כי עבד היית. והענקתי וסניתי לך מצות מצרים וצת הים, אף
אתה הענק וסנה לו:

**וְהָיָה כִּי-יֹאמַר אֲלֵיךָ לֹא אֵצֶא מִעֲמֹךָ כִּי
אֶהְיֶיךָ וְאֶת-בֵּיתְךָ כִּי-טוֹב לֹו עֲמֹךָ:** ויהי ארי יימר
לך לא אפוק מעמך ארי רחמך ונת אנט בייך ארי טב לה עמך: (יז) וְלִקְוֹזֹת
אֶת-הַבְּרִיעַ וְנִתְתָּהּ בְּאַזְנוֹ וּבִדְלַת וְהָיָה לְךָ
עֲבָד עוֹלָם וְאֵף לְאַמְתְּךָ תַּעֲשֶׂה-כֵּן: וְתִסַּב יְת
מְרַצְעָא וְתִתֵּן בְּאַדְנָהּ וּבְדָשָׁא וְיִהְיֶה לְךָ עֲבָד פְּלַח לְעֵלָם וְאֵף לְאַמְתְּךָ תַּעֲבָד כֵּן :

רס"י עבד עולם. יכול כמשמעו, תלמוד לומר (ויקרא כה, י) וסבתם איש אל
אחזתו ואיש אל משפחתו תשובו, הא למדת שאין זה, אלא עולמו של יובל:
ואף לאמתך תעשה כן. הענק כן. הענק לה. יכול אף לרציעה השוה הכתוב אותה,
תלמוד לומר (שמות כא, ה) ואם אמר יאמר העבד, עבד נרצע, ואין אמה נרצעת:

**לֹא-יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלּוֹזְךָ אֶתוֹ זֶוּפְשִׁי
מִעֲמֹךָ כִּי מִשְׁנֶה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדְךָ נֵשֵׂא
נְשָׁיִם וּבָרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:**
(ס) לא קשי בעינך במפטרך יתה בר חורין מעמך ארי על חד תרין פאגר אגירא
פלחך שית שניו ויברכנך יי אלקה בכל די תעבד:

רס"י כי משנה שכר שכיר. מכאן אמרו עבד עברי עובד בין ביום ובין
בלילה. וזה כפלים שבעבודת שכירי יום. ומה עבודתו בלילה, רבו מוסר לו
שפחה כנענית והולדות לאדון:

(יט) שבועי
כָּל-הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךְ
וּבְצֵאֲנֶךָ הַזָּכָר תִּקְדָּשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹ בְּכוֹר צֵאֲנֶךָ: כָּל
בוֹקְרָא דִּי יִתְּלִיד בְּתוֹרְךָ וּבְעֶגְדָּ דְכָרִין תִּקְדָּשׁ קָדָם יי אֶלְהָךְ לֹא תִפְלַח בְּבוֹקְרָא
דְּתוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹ בּוֹקְרָא דְעֶגְדָּ:

רס"י כל הבכור וגו' תקדיש. ובמקום אחר הוא אומר לא יקדיש, שנאמר (ויקרא כז, כו) אך בכור אשר יזכר לה' וגו', הא כיצד, אינו מקדישו לקרבן אחר, וכאן למד שמאזה לומר הרי אתה קדוש לבכורה. דבר אחר אי אפשר לומר תקדיש שכבר נאמר לא יקדיש, ואי אפשר לומר לא יקדיש שהרי כבר נאמר תקדיש, הא כיצד, מקדישו אתה הקדש עליו, ונותן להקדש כפי טובת הנאה שבו: לא תעבד בכור שורך ולא תגז וגו'. אף החלוק למדו רבותינו שאסור, אלא שדבר הכתוב בהוה:

(כ) לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׂנֵה בְּשָׂנֵה
בַּמִּקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְחָר יְהוָה אֶתְּךָ וּבֵיתְךָ: קָדָם יי
אֶלְהָךְ תִּיכְלֶנָּה שְׂפָא בְּשָׂפָא בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יי אֶת וְאַנְשׁ בֵּיתְךָ:

רס"י לפני ה' אלהיך תאכלנו. לכהן הוא אומר, שכבר מזינו שהוא ממתנות כהנה אחד תם ואחד בעל מוס, שנאמר (במדבר יח, יח) וזכרם יהיה לך וגו': שנה בשנה. מכאן שאין משהין אותו יותר על שנתו. יכול יהא פסול משעברה שנתו, כבר הקש למעשר, שנאמר (לעיל יד, כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויורהך ובכרת בקרך ולאנד, מה מעשר שני אינו נפסל משנה לחזרתה, אף בכור אינו נפסל, אלא שמאזה תוך שנתו: שנה בשנה. אם שחטו בסוף שנתו, אוכלו אותו היום ויום אחד משנה אחרת. למד שנאכל לשני ימים ולילה אחד:

(כא) וְכִי-יְהִיֶּה בּוֹ מוֹם פְּסוּזִי אוֹ עוֹר כָּל מוֹם רַע
לֹא תִבְּוֹזוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ: וְאֵרִי יְהִי בָּהּ מוּמָא חָגִיר אוֹ עוֹר
כָּל מוֹם בַּיֵּשׁ לֹא תִפְסְנֶה קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

רש"י מום. כלל: פסח או עור. פרט: כל מום רע. חזר וכלל. מה הפרט
מפורש מום הגלוי ואינו חוזר, אף כל מום שבגלוי ואינו חוזר:

(כב) בַּשְּׂעָרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יִזְדָּו
כְּצִבִּי וְכֹאֵיל: בְּקֶרְוֶיךָ תִּיכַלְנֶה מִסְּאֵבָא וְדִכָּא פְּחָדָא פְּבָסָר טְבִיא
וְאִילָא: (כג) רַק אֶת-דָּמוֹ לֹא תֹאכַל עַל-הָאָרֶץ
תִּשְׂפֹכֶנּוּ כַּמַּיִם: (ס) לְחוּד יֵת דְּמָה לָּא תִּיכּוּל עַל אֲרַעָא תִּשְׂדַּגְהָ פְּמִיָּא:

רש"י רק את דמו לא תאכל. שלא תאמר הואיל וכלו התר הבא מכלל אסור
הוא, שהרי קדוש ונשחט בחוץ בלא פדיון ונאכל, יכול יהא אף הדם מתר,
תלמוד לומר רק את דמו לא תאכל:

טז (א) שָׂמוֹר אֶת-זִדְעֵי הָאֲבִיב וְעֵשִׂיתָ פְּסוּזִי
לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ כִּי בְּזִדְעֵי הָאֲבִיב הוֹצִיאֲךָ
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מִבְּצֻרִים לִלְכָה: טר ית גרמא דאביבא ותעבד
פסחא קדם יי אלהי ארי בגרמא דאביבא אפקא יי אלהי ממצרים ועבד לך
נסין בליליא:

רש"י שמור את חדש האביב. מקודם בואו שמור, שיהא ראוי לאביב להקריב
בו את מנחת העמר, ואם לאו, עבר את השנה: ממחרים לילה. והלא ביום
יאלו, שנאמר (במדבר לג, ג) ממחרת הפסח יאלו בני ישראל וגו', אללא לפי
שבליילה נתן להם פרעה רשות ללאת, שנאמר (שמות יב, לא) ויקרא למשה
ולאהרן ללילה וגו':

(ב) וּבְזֹזֹת פֶּסֶחַ לִיהְיֹת אֱלֹהֶיךָ צֶאֱן וּבְקָר
בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה לְשֵׁכֶן שְׁמוֹ שָׁם:
ותכוס פסחא קדם ?? אלהד מן בני ענא ונכסת קודשגא מן תורי באתרא די
יתרעי ?? לאשראה שכנתה תמן:

רס"י וזכתת פסח לה' אלהיך לאן. שנאמר (שמות יב, ה) מן הכבשים ומן העזים
תקחו: ובקר. תזבח לחגיגה. שאם נמנו על הפסח חצורה מרבה, מביאים
עמו חגיגה כדי שיהא נאכל על השזבע, ועוד למדו רבותינו דברים הרבה
מפסוק זה:

(ג) לֹא-תֹאכַל עִלְיֹי זֹמִין שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-
עִלְיֹי מִצֹּת לֹזֶם עֲנִי כִי בְּזֹפְזוֹן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם יְצִאתְךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי זְיִיךָ:
עלוהי פטיר לחם עני ארי בבחילו נפקתא מארעא דמצרים בדיל דתדפר ת
יומא מפקד מארעא דמצרים כל יומי חגיד:

רס"י לחם עני. לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים: כי בחפזון יצאת.
ולא הספיק צאק להחמיץ וזה יהיה לך לזכרון. וחפזון לא שלך היה אלא של
מצרים, שכן הוא אומר (שמות יב, ג) ותחזק מצרים על העם וגו': למען תזכר.
על ידי אכילת הפסח והמלה, את יום לאתך:

(ד) וְלֹא-יִרְאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל-גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת
יָמִים וְלֹא-יִלִּין מִן-הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּבְרָז בְּעֶרְב
בַּיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁן לְבַקֵּר:
יומין ולא יבית מן בסרא די תכוס ברמשא ביומא קדמאה לצפרא:

רס"י ולא ילון מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. אזהרה

למותיר צפסח דורות, לפי שלא נאמר אלא צפסח מצרים, ויום ראשון האמור כאן הוא ארבעה עשר בניסן, כמה דלחאמר (שמות יב, טו) אך ביום הראשון תשציתו שאר מצתיכם. ולפי שנסתלק הכתוב מענינו של פסח והתחיל לדבר בחקות שבעת ימים, כגון שבעת ימים תאכל עליו מצות ולא יראה לך שאור בכל גבולך, הלכך לפרש באיזו זמנה הוא מזהיר, שאם כתב ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב לבקר הייתי אומר שלמים הנשחטים כל שבעה כלן צבל תותירו ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, לכך כתב בערב ביום הראשון. דבר אחר בחגיגת ארבעה עשר הכתוב מדבר, ולמד עליה שנאכלת לשני ימים. והראשון האמור כאן, ביום טוב הראשון הכתוב מדבר. וכן משמעות המקרא, בשר חגיגה אשר תזבח בערב, לא ילין ביום טוב הראשון עד בקרו של שני, אבל נאכלת היא בארבעה עשר ובחמשה עשר, כך היא שנויה במסכת פסחים (עא ב) :

לֹא תֹכֵל לִבְנוֹת אֶת-הַפֶּסַח בְּאֶזְרֵיךָ (ה)
אֲשֶׁר-יְהִי אֱלֹהֶיךָ זֵיתֶן לָךְ: יית לך רשוי למכס ית פסחא
 בחדא מקרויך די אלקהיך יחב לך: (ו) **כִּי אִם-אֶל-הַמִּקְוֹם**
אֲשֶׁר-יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֶׁכֶן שְׂמוֹ נַעֲמֶם
תִּבְנוֹת אֶת-הַפֶּסַח בְּעָרֹב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד
צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: אלהו לאתרא די יתרעי ?? אלקהיך לאשראה שכנתה
 תמן תכוס ית פסחא ברמשא כמעל שמשא זמן מפקד ממצרים:

רס"י בערב כבוא השמש מועד לאתך ממצרים. הרי שלשה זמנים חלוקים, בערב, משך שעות ולמעלה זכחהו. וכבוא השמש, תאכלהו. ומועד לאתך, אתה שורפהו. כלומר, נעשה נותר וילא לבית השרפה:

וּבִשְׂלֹת' וְאֶכְלֹת' בַּמִּקְוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה (ו)
אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִית' בַּבֶּקֶר וְהִלַּכְת' לְאֵהֲלֶיךָ: ותבשל
 ותיכול באתרא די יתרעי ?? אלקהיך בה ותתפגי בצפרא ותהיך לקרויך:

רס"י ובשלת. זהו כלי חס, שאף הוא קרוי בשול: ופנית בצקר. לבקרו של
שני, מלמד שטעון לינה ליל של מואחי יום טוב:

(ח) **שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל בְּמִצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי**
עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: (ט)
שְׁתֵּי יוֹמִין תִּיכּוֹל פְּטִירָא וּבִיוֹמָא שְׁבִיעָא פְּנִשׁ קָדָם ?? אֶלְהָךְ לָא תַעֲבִד עֲבִידָא:

רס"י ששת ימים תאכל מצות. ובמקום אחר הוא אומר (שמות יב, טו) שבעת
ימים, שבעה מן הישן וששה מן החדש. דבר אחר למד על אכילת מצה
בשביעי, שאינה חובה, ומכאן אתה למד לששת ימים. שהרי שביעי בכלל היה
ויאכל מן הכלל ללמד, שאין אכילת מצה זו חובה אלא רשות, ולא ללמד על
עצמו יאכל אלא ללמד על הכלל כלו יאכל, מה שביעי רשות אף כלם רשות,
חוץ מלילה הראשון שהכתוב קבעו חובה, שנאמר (שמות יב, יח) בערב תאכלו
מצות: עזרת לה' אלהיך. עכור עצמך מן המלאכה. דבר אחר כנופיא של
מאכל ומשתה, לשון (שופטים יג, טו) נעלמה נא אותך:

(ט) **שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת תִּסְפֹּר – לָךְ בְּהַזְנוֹל זִזְרִימִשׁ**
בַּקָּמָה תִּזְנוֹל לְסִפּוֹר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת: שְׁבָעָא שְׁבִיעִין
תַּמְנִי לָךְ מִדְּשָׁרִיּוֹת מְגָלָא בְּחָצֵד עוֹמְרָא דְאַרְמוֹתָא תִּשְׁרִי לְמַמְנִי שְׁבָעָא שְׁבִיעִין:

רס"י מהחל חרמש בקמה. משנקצר העמר שהוא ראשית הקליר:

(י) **וְעֵשִׂיתָ זִזְרִימִשׁ שִׁבְעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת**
נְדָבַת יִדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרַכְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: וְתַעֲבִד חֲגָא דְשְׁבִיעָא קָדָם ?? אֶלְהָךְ מִסֹּת נְדָבַת יְדָךְ דִּי תַתְּנָן כְּמָא
דִּי יְבָרַכְנָךְ ?? אֶלְהָךְ:

רס"י מסת נדבת ידך. די נדבת ידך, הכל לפי הצרכה, הצא שלמי שמחה, וקדש קרואים לאכול:

(יא) וְשִׁבְמוֹזֶתְךָ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲתָהּ וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתֶךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיִּתּוּם וְהָאֶלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֶׁכֶן שְׂמוֹ שָׁם: וְתִחַדִּי קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת וּבְרָךְ וּבְרַתֵּךְ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתֶךָ וְלֹאֲהָ דִּי בְקָרוֹיךָ וְגִיּוֹרָא וְיִתְמָא וְאַרְמְלָא דִּי בִינְךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׂרָאָה שְׂכִנְתָּהּ תִּמּוֹ:

רס"י והלוי. והגר והיתום והאלמנה. ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך, בנך ובתך ועבדך ואמתך, אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך:

(יב) וְזָכַרְתָּ כִּי-עֲבַד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׂמַרְתָּ וְעִשִׂיתָ אֶת-הַזִּזְקִים הָאֵלֶּה: (פ) וְתִדְפֹר אָרִי עֲבָדָא הַוִּיתָא בְּמִצְרַיִם וְתִטֵּר וְתַעֲבֹד יְת קִימְנָא הָאֵלִין:

רס"י זכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פדיתך, שתשמור ותעשה את החקים האלה:

(יג) זֶזַג הַסִּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָּךְ שִׁבְעַת יָמִים בְּאַסְפֹּךָ מִזֶּרְנֶךָ וּבְמִיקְבְּךָ: חָגָא דְמִטְלָא תַעֲבֹד לָךְ שִׁבְעָא יוֹמִין בְּמִכְנָשְׁךָ מְאֻדְרָךְ וּמִמְעָצְרֶתְךָ:

רס"י באספך. בזמן האסוף שאתה מכניס לבית פרות הקיץ. לזכר אחר באספך מגרנד ומיקבד, למד שמסככין את הסכה בפסולת גורן ויקב:

(ד) וְשִׁמּוֹזֹתַי בְּזוֹנְגָךָ אֶתְּהָ וּבִבְנֶיךָ וּבְבָתְּרֶיךָ וְעַבְדְּךָ
וְאִמְתֶּיךָ וְהַכֹּלִי וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר

בְּשַׁעֲרֶיךָ: וְתַחֲדֵי בַחֲגוֹךָ אֶתְּ יִבְרָךְ וּבְרַתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּיךָ וְלִנְאֻחַ וְגִיּוֹרָא

וְיַתְמָא וְאַרְמְלָא דִּי בְקִרְוֵיךָ: (ט) שְׂבַעַת יָמִים תִּזְוֹגְךָ לִיהוָה

אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְזֹר יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂי

יְדֶיךָ וְהָיִיתָ אִךָ שְׂמוֹזֹ: שְׁבַעַת יוֹמִין תַּחֲוֹג קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרָא

דִּי יַתְרַעֵי יי אַרְיִי יִבְרַכְנֵךְ יי אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל עֲלֻלְתְּךָ וּבְכֹל עוֹבְדֵי יְדִיךָ וְיַתְחִי בְּרַם חַדְי:

רס"י והיית אך שמח. לפי פשוטו אין זה לשון כווי אלא לשון הצטחה, ולפי

הלמודו למדו מכאן לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה:

(ט) שְׂכֹלֶשׁ פְּעַמִּים | בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל-זְכוּרְךָ

אֶת-פְּנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר

בְּזוֹגְךָ הַמִּצְוֹת וּבְזוֹגְךָ הַשְּׂבַעוֹת וּבְזוֹגְךָ הַסִּכּוֹת וְלֹא

יִרְאֶה אֶת-פְּנֵי יְהוָה רִיקָם: תֵּלַת זְמַנִּין בְּשַׁתָּא יַתְחֲזִי כָּל

זְכוּרְךָ קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרָא דִּי יַתְרַעֵי בַחֲגָא דְפִטְרִיָא וּבַחֲגָא דְשְׁבוּעָא וּבַחֲגָא
דְּמִטְלָא וְלֹא יַתְחֲזִי קָדָם יי רִיקָנוֹן:

רס"י ולא יראה את פני ה' ריקם. אלא הבא עולות ראיה ושלמי חגיגה:

(ז) אִישׁ כְּמוֹתָנַת יָדוֹ כְּבִרְכַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר

גָּתַן-לָךְ: (סס) גִּבֹר כְּמוֹתָנַת יְדֵיהָ כְּבִרְכַתָּא דִּי יי אֱלֹהֶיךָ דִּי יַחֲבֵל לָךְ: ססס:

רס"י איש כמתנת ידו. מי שיש לו אוכלין הרבה ונכסים מרובין יביא עולות

הפטרות ראה - ישעיה נד

(א) עֲנִיָּה סַעֲרָה לֹא גִזְזָמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מִרְבִּיץ בַּפּוֹךְ
 אֲבִיךָ וַיִּסְדֹּתְךָ בַּסְּפִירִים: (ב) וְשִׁמּוֹתַי כַּדְּכֹד
 שְׁמֹשֶׁתְךָ וְשַׁעֲרֶיךָ לְאֲבִי אֶקְדָּח וְכָל-גְּבוּלְךָ
 לְאֲבִי-זֹפִי: (ג) וְכָל-בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם
 בְּנֵיךָ: (ד) בְּצַדִּיקָה תִּכְוֶנְנִי רִזְזִיקִי מֵעֲשֶׂק כִּי-לֹא תִירָאִי
 וּבְמוֹזוֹתָהּ כִּי לֹא-תִקְרַב אֵלַיךָ: (ה) הֵן זָוַר יָגוּר אֶפְסָס
 בְּמֹאֲתַי מִי-גָר אֶתְּךָ עָלֶיךָ יְפוּל: (ו) הִנֵּה אֲנֹכִי
 בָּרָאתִי זֹרֵעַ נִפְוֹז בְּאֵשׁ פְּזוֹם וּבְמוֹצִיא כָּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ
 וְאֲנֹכִי בָּרָאתִי מִשְׁזוּזִית לְזוֹבָל: (ז) כָּל-כָּלִי יוֹצֵר עָלֶיךָ
 לֹא יִצְלָח וְכָל-לְשׁוֹן תִּקְוֹם-אֶתְּךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשִׁיעֵנִי
 זֹאת גִּזְזוֹלֹת עַבְדֵי יְהוָה וְצַדִּיקְתֶּם מֵאֲתִי זָאם-יְהוָה: נה
 (א) הוּא כָּל-צִמָּא לָכוּ לְבָיִם וְאֲשֶׁר אֵין-לוֹ כֶּסֶף לָכוּ
 שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוּא-כֶּסֶף וּבְלוּא מְזוּזִיר
 יֵין וְזָלָב: (ב) לָמָּה תִּשְׁקָלוּ-כֶּסֶף בְּלוּא-לְזוֹם וַיִּגְיַעְכֶּם
 בְּלוּא לְשִׁבְעָה שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֲלִי וְאָכְלוּ-טוֹב וְתִתְעַנְנָה
 בְּדִשָּׁן זֶפֶשְׁכֶּם: (ג) הֵטוּ אַזְנֹכֶם וּלְכוּ אֵלַי שִׁמְעוּ וְתִזְוִי
 זֶפֶשְׁכֶּם וְאֶכְרַתְהָ לָּכֶם בְּרִית עִוְלָם זֹסֶדִי דָוִד
 הַנְּאֻמָּנִים: (ד) הֵן יַעַד לְאוֹבָיִם גִּתְתִּיו נְגִיד וּבְמִצְוֵה

לְאֵמִים: (ה) הֲיֵן גְּוֵי לֹא-תִדְעַ תִּקְרָא וְגְוֵי לֹא-יִדְעוּךָ
אֵלֶיךָ יְרוּצוּ לְמַעַן יִהְיֶה אֶלֶיךָ וּלְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי
פְּאֲרָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ג

א. הכל מטמאין בנגעים, חוץ מן הנכרים וגר תושב. הכל פשרים לראות את הנגעים, אלא שהטמאה והטהרה בידי כהן. אומר טמא, והוא אומר טהור, והוא אומר טהור. אין רואים שני נגעים כאחד, בין באיש אחד ובין בשני אנשים, אלא רואה את האחד ומסגירו ומחליטו ופוטרו, וחוזר לשני. אין מסגירין את המסגר ולא מחליטין את המחלט. אין מסגירין את המחלט, ולא מחליטין את המסגר. אבל בתחלה, בסוף שבוע, המסגיר מסגיר, והמחליט מחליט, מסגיר ופוטרו, מחליט ופוטרו:

דרטורה (ו) הכל מיטמאין. ואפילו קטן דמהו לתימא איש כרוע כתיב (ויקרא יג), קא משמע לן אדם כי יהיה בעור בשרו כתיב (סג): **הכל כשרים לראות את הנגעים.** ואע"פ שאינו בקי בהן ובשמותיהן, אם חכם עמו, רואה אבל זינו לבין עממו אם אינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים: **שהטומאה והטהרה ציד כהן.** חכם ישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן, אע"פ שהוא שוטה אומר טמא, אומר טהור: **בין באיש אחד בין בשני אנשים.** שנוולדו שני נגעים באיש אחד או בשני אנשים, אין הכהן רואה אותן צבת אחת, שאין הכהן יכול לראות יפה שני נגעים כאחד: **ומסגירו.** אי בר הסגר הוא, כגון על ידי ארבעה מראות: **ומחליטו.** אם ראוי להחליט, כגון על ידי שער לבן או מחיה: **ופוטרו.** אם הוא למטה מארבעה מראות: **וחוזר לשני.** מאחר שנוולד השני קודם שהסגיר את הראשון או שהחליטו: **אין מסגירים את המוסגר.** וכן נמי: **אין מחליטין את המוסגר.** לאם הסגירו בנגע אחד ואחר כך נוולד לו נגע אחר שראוי להסגירו או להחליטו, אין נזקק לו, וכי מתסי מן הראשון אין על הנגע השני לא תורת מוסגר ולא תורת מוחלט עד שיזקק לו: **אבל בתחלה בסוף שבוע המסגיר מסגיר.** אם בתחלת השבוע נוולד השני קודם שהסגיר את הראשון,

מסגיר על הראשון ומסגיר על השני. וכן בסוף שבוע ראשון אם עמד הראשון בעיניו, מסגירו וחוזר ומסגיר על השני: והמחליט מחליט. מחליט על הראשון וחוזר ומחליט על השני: מסגיר על הראשון ופוטר על השני: מחליט ופוטר. מחליט על הראשון ופוטר על השני. והוא הדין איפכא, מסגיר ומחליט, או מחליט ומסגיר, פוטר ומסגיר, פוטר ומחליט:

ב. חָתָן שֶׁנִּרְאָה בּוֹ נִגְעַ, נוֹתֵנִין לוֹ שִׁבְעַת יָמֵי הַמְּשֻׁתָּה, לוֹ, וּלְבֵיתוֹ, וּלְכִסּוּתוֹ. וְכֵן בְּרִגְלָ, נוֹתֵנִין לוֹ כָּל יָמֹת הָרִגְלָ:

ברטורה (ב) נותנין לו שבעת ימי המשתה. לכתוב וזיוס הראות בו, מכדי לכתוב רחמנא ובהראות, מאי וזיוס, לומר לך יס יום שאתה רואה ויש יום שאי אתה רואה:

ג. עוֹר הַבָּשָׂר מִטְּמֵא בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וּבְשִׁלְשָׁה סִימָנִין בְּשַׁעַר לָבָן וּבְמַחְיָה וּבְפִשְׁיֹן. בְּשַׁעַר לָבָן וּבְמַחְיָה, בְּתַחֲלָה, וּבְסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, וּבְסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּבְפִשְׁיֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, וּבְסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּמִטְּמֵא בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, שֶׁהוּן שְׁלִשָּׁה עָשָׂר יוֹם:

ברטורה (ג) עור הבשר. שנראה בו אחד מארבעה מראות: בתחילה. כשהובא אל הכהן בלא הסגר, מיטמא בשער לבן ובמחיה. אבל בפשיון אינו מיטמא עד סוף שבוע ראשון, או סוף שבוע שני, ולאחר הפטור דסוף שבוע שני כשעמד בעיניו ופטר, אם אחרי כן פשה חוזר וחולטו: שלשה עשר יום. דיום שביעי של שבוע ראשון עולה לכאן ולכאן:

ד. הַשְּׁחִין וְהַמְּכוּה מִטְּמֵאִין בְּשְׁבוּעַ אֶחָד, וּבְשָׁנֵי סִימָנִין בְּשַׁעַר לָבָן וּבְפִשְׁיֹן. בְּשַׁעַר לָבָן, בְּתַחֲלָה, בְּסוֹף שְׁבוּעַ, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּבְפִשְׁיֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּמִטְּמֵאִין בְּשְׁבוּעַ אֶחָד, שֶׁהוּא שְׁבַעַת יָמִים:

ברטורה (ד) השחין והמכוה מיטמאין בשבוע אחד. דשאר נגעים יש להן שני הסגרות, ואלו אם לא פשה בשבוע ראשון ולא נולד שער לבן, פוטר. ולשון מיטמאין דנקט, הכי קאמר כשבאו אלו שני סימנים בסוף שבוע אחד, טמא. הא לא באו, טהור:

ה. הַנִּתְקִין מִטְּמֵאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, בְּשָׁנֵי סִימָנִין בְּשַׁעַר צָהָב דִּק וּבְפִשְׁיֹן. בְּשַׁעַר צָהָב דִּק, בְּתַחֲלָה, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ

שְׁנֵי, לְאַחַר הַפְּטוּר. וּבַפְּשִׁיּוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רְאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנֵי, לְאַחַר הַפְּטוּר. וּמִטְמְאֵין בְּשְׁנֵי שְׁבוּעוֹת, שֶׁהוּן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר יוֹם:

ברטורה (ה) הנתקין. נגעים שבראש או בזקן, קרויין נתקים: בשער אהוב דק בתחלה. אם בתחלה נולד לו שער אהוב, מחליטו אהוב דומה לזהב: בסוף שבע ראשון ובסוף שבע שני. אם בסוף שבע ראשון פשה או נולד לו שער אהוב, מחליטו. ואם לאו, מסגירו שנית. ואם בסוף שבע שני פשה או נולד לו שער אהוב, מחליטו. ואם לאו, פוטרו. ואם לאחר הפטור פשה או נולד לו שער אהוב, מחליטו:

ו. הקרחת והגבחת מטמאות בשני שבעות, ובשני סימנין במחיה ובפשייון. במחיה, בתחלה, בסוף שבע ראשון, בסוף שבע שני, לאחר הפטור. ובפשייון, בסוף שבע ראשון, בסוף שבע שני, לאחר הפטור. ומטמאות בשני שבעות, שהן שלשה עשר יום:

ברטורה (ו) הקרחת והגבחת. לקמן בסוף פרק י' מפרש איזו היא קרחת ואיזו היא גבחת: במחיה ובפשייון. אבל בשער לזן אין מיטמאין, לפי שאין שער אומח בהו:

ז. הבגדים מטמאין בשני שבעות, ובשלשה סימנין בירקרק ובאדמדם ובפשייון. בירקרק ובאדמדם, בתחלה, בסוף שבע ראשון, ובסוף שבע שני, לאחר הפטור. ובפשייון, בסוף שבע ראשון, בסוף שבע שני, לאחר הפטור. ומטמאין בשני שבעות, שהן שלשה עשר יום:

ברטורה (ז) בירקרק ובאדמדם. הא דקרי צבגדים וצבתים סימן טומאה ירקרק ואדמדם, ולא קרי לעיל סימן טומאה לארבעה מראות שבעור בשר, משום לארבעה מראות שבעור בשר אפילו עומדים בו כמה שנים אינן מחליטים בלל שער לזן ובלל פשיון ובלל מחיה, אבל צבגדים כשעמד הירקרק או אדמדם שני שבעות אע"ג ללא פשה כתיב [ויקרא יג] באש תשרפו, להכי קרי להו צבגדים סימן טומאה, וכן צבתים שלשה שבעות כשחזר הנגע לכמות שהיה או מירקרק לאדמדם או מאדמדם לירקרק, כתיב (סג יד) ונתן את הבית, כאילו פשה, להכי קרי להו סימן טומאה: לאחר הפטור. כגון שכהה, אם חזר אחרי כן, שורף:

ח. הבתים מטמאין בשלשה שבעות, ובשלשה סימנין בירקרק ובאדמדם ובפשייון. בירקרק ובאדמדם, בתחלה, בסוף שבע ראשון, בסוף שבע שני, בסוף שבע שלישי, לאחר הפטור. ובפשייון, בסוף שבע ראשון, בסוף שבע שני, בסוף שבע שלישי, לאחר הפטור. ומטמאין בשלשה שבעות, שהן תשעה עשר יום. אין

בַּנְּגָעִים פָּחוֹת מִשְׁבֹּעַ אֶחָד, וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת:

בַּרְטוּרָה (ח) תַּעֲנֶה עֶשֶׂר יוֹם. רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי עַל שְׁבֹעַ אֲמַנְעֵי עוֹלָם לַפְּנִימָה וְלֹא־חֲרִימָה: פָּחוֹת מִשְׁבֹּעַ אֶחָד. כַּגֹּן שְׁחִין וּמְכוּה: שְׁלֹשָׁה שְׁבֹעוֹת. כַּגֹּן נִגְעֵי בְּתוּם:

גמרא נדה דף כה ע"א

שָׂאֵלוּ לַפְּנֵי רַבִּי: הַמִּפְּלֵת שְׁפִיר מְלֵא בֶּשֶׂר מֵהוּ. אָמַר לָהֶם: לֹא שְׁמַעְתִּי. אָמַר לַפְּנֵי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל בְּרַבִּי יוֹסִי: כִּדְ אָמַר אַבָּא: מְלֵא דָם טְמֵאָה נְדָה. מְלֵא בֶּשֶׂר טְמֵאָה לִידָה. אָמַר לָהּ: אֵלְמֵלֵא דְדָבָר חֲדָשׁ אֲמַרְתְּ לָנוּ מִשׁוּם אָבִיךָ שְׁמַעְנוּךָ עֲכָשְׁיוּ מִדְּהָא קָמִייתָא כִּיחִידָאָה קְאָמַר פְּסוּמְכוּס שְׁאָמַר מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר הָא נָמִי שְׁמָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲמַרְהָ וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּתַנְיָא הַמִּפְּלֵת שְׁפִיר שְׁאִינוּ מְרַקְס. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲמַר וְלָד. וְחֲכָמִים אֲמַרִים אִינוּ וְלָד. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ מִשׁוּם רַבִּי אֲשֶׁרֶיָה מִחֲלֻקַּת בְּעֵכוֹר אָבֵל בְּצִלּוֹל דְּבָרֵי הַכֹּל אִינוּ וְלָד. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: בְּצִלּוֹל מִחֲלֻקַּת. אִיבְעִיָא לָהּ בְּצִלּוֹל מִחֲלֻקַּת אָבֵל בְּעֵכוֹר דְּבָרֵי הַכֹּל וְלָד אוֹ דִּילְמָא בִּין בָּזָה וּבִין בָּזָה מִחֲלֻקַּת תִּיקוּ:

כ"ז כְּסוּמְכוּס. כַּר"פ דַּם שְׁבֹעַ הַחֲתִיכָה מִטְמֵא מִשׁוּם נְדָה וַיְחִידָהּ הִיא: כַּרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲמַר. דַּם עוֹר שְׁפִיר לַחֲדוּדֵיהּ מִטְמֵא מִשׁוּם לִידָה וַיְחִידָהּ הִיא דַּלְמָא אֲפִי בְּמִלְכָּא בְּסַר פְּלִיגֵי כִּוּוֹן דִּלְעֵינּוּ מִרוּקָם מַעֲוֹלָם לֹא הִיָּה וְלָד וְאִף ע"ג דַּפְּלִיג ר"י בְּסַפִּיר לַחֲדוּדָא בְּמִלְכָּא דַּם מוֹדָה לָד וְלָד הוּא דַּם מוֹכִיחַ עֲלֵיו: בְּעֵכוֹר. מֵה שְׁבֹעוֹת עֵכוֹר דִּלְכָא לְמִימַר וְלָד הִיָּה וְנִימוּח: בְּצִלּוֹל. שְׁהוּא מִלְכָּא מִיָּם כְּלָלוּן:

זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א

כַּד אֲנוּן חֲפִימִין יְתַבִּין בְּהֵוָה רוּחָא קְדִישָׁא רוּחָא עֲלָאָה בְּעָאן לְשִׁמְשָׁא עֲרִסְיָהוּ וְהֵאֵי רוּחָא אֲמִשְׁיָךְ אֲבַתְרָה לְתַתָּא כָּל אֲנוּן נְשִׁמְתִין קְדִישִׁין

וַיִּרְתֵּינוּ קִדְיָשִׁי עֲלֵינוּ בְּהָאֵי רוּחָא נִשְׁמַתִּין קִדְיָשִׁין לְבַנְיָהוּן כְּדָקָא יָאוּת.
כִּיּוֹן דְּהָאֵי רוּחָא שְׂרָא עַל עֲלָמָא כָּל רוּחִין בִּישׁוּן וְכָל מְקַטְרָגִין בִּישׁוּן
אֶסְתַּלְקוּ מֵעֲלָמָא. וְלֹא בַעֲיָנוּ לְצַלָּאָה עַל נְטוּרָא בְּגִין דִּישְׂרָאֵל אָנוּן נְטִירִין
בְּהָאֵי רוּחָא וְסַפְתָּ שְׁלוֹם פְּרִיסַת גְּדַפְהָא עֲלֵיהוּ וְאָנוּן נְטִירִין מְכָלָא.
וְאִיתִימָא הָא תְּנִינָן דְּלֹא יַפּוֹק בְּרַ נֶשׁ יַחֲדָאֵי לֹא בְּלִילְיָא רְבִיעָאָה דְּשַׁבְּתָא
וְלֹא בְּלִילְיָא דְּשַׁבְּתָא וּבְעֵי בְּרַ נֶשׁ לְאֶסְתַּמְרָא. וְהָא אֲמָרֵן דְּבְּלִילְיָא דְּשַׁבְּתָא
נְטִירִין בְּנֵי נֶשׂא מְכָל מְקַטְרָגִין דְּעֲלָמָא וְלֹא בַעֲיָנוּ לְצַלָּאָה עַל נְטוּרָא.

תרגום הזהר וּכְשֶׁאֲלוּ הַחֲכָמִים יוֹשְׁבֵי צְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ הַהוּא, הָרוּחַ הָעֲלִיוֹן,
כְּרִיכִים לְשִׁמְשׁ מִטְּתָם, כִּי הָרוּחַ הַזֶּה מִמְּשִׁיךְ אַחֲרָיו לְמַטָּה, כָּל אֲלוּ הַנְּשָׁמוֹת
הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהַקְּדוֹשִׁים הָעֲלִיוֹנִים יוֹרְשִׁים צְרוּחַ הַזֶּה, נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת לְבַנְיָהֶם
כְּרָחוּי. כִּיּוֹן שֶׁהָרוּחַ הַזֶּה שׂוֹרֵה עַל הָעוֹלָם, כָּל הָרוּחוֹת הַרְעוּת וְכָל
הַמְּקַטְרָגִים הַרְעִים מְסַתְּלָקִים מִן הָעוֹלָם, וְאִין אָנוּ כְּרִיכִים לְהַתְּפִיל עַל
שְׁמִירָה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׁרָאֵל יֵם שְׁמוּרִים צְרוּחַ הַהוּא, וְסַפְתָּ שְׁלוֹם, שֶׁהִיא
הַמְּלֻכּוֹת, פּוֹרְשֶׁת פְּנִפִּיָה עֲלֵיהֶם, וְהֵם נִשְׁמָרִים מְכָל. וְאִם תֵּאמַר, הֲרִי
לְמַדְנוּ, שֶׁלֹּא יֵרָא אָדָם יַחֲדָאֵי לֹא צְלִיל רְבִיעֵי שָׁל הַשְּׂבֻעָה, וְלֹא צְלִיל שְׁבַת.
וְהָאָדָם כְּרִיךְ לְהִשְׁמַר. וְהֲרִי אֲמַרְנוּ שֶׁצְלִיל שְׁבַת מְשׁוּמָרִים צְנִי הָאָדָם מְכָל
מְקַטְרָגִי הָעוֹלָם וְאִין אָנוּ כְּרִיכִים לְהַתְּפִיל עַל שְׁמִירָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. מִתֵּר לְקֶשֶׁר קֶשֶׁר שְׂאֵינוּ שֶׁל קִנְיָא לְדַבֵּר מִצְוָה כְּגוֹן שֶׁיִּקְשֶׁר לְמַדְד שְׁעוֹר
מִשְׁעוּרֵי הַתּוֹרָה. נִימַת כְּנוֹר שֶׁנִּפְסְקָה קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ בְּמִקְדָּשׁ אֲבָל לֹא
בְּמִדִּינָה. וְלֹא יִקְשֶׁר נִימָא לְכַתְּחִלָּה אֲפֹלוּ בְּמִקְדָּשׁ: **ב.** כָּל קֶשֶׁר שֶׁחִיבִין עַל
קִשּׁוּרָו כְּדִ חִיבִין עַל הַתּוֹרָה. וְכָל קֶשֶׁר שֶׁהִקְוֶה אוֹתוֹ פְּטוּר כִּן הַמְּתִיר אוֹתוֹ
פְּטוּר. וְכָל קֶשֶׁר שֶׁמִּתֵּר לְקִשְׁרוֹ כִּי מִתֵּר לְהַתִּירוֹ:

מוסר

ספר חסידים סימן קעט

אל יקבל אדם בביתו נשים פן יהרהר אחריהם. ואל ידור בבית שאנשים עולים שם שיביאוהו לשבועה או הוא אותם ואם יש לו בנים שמא ילמדו ממעשיהם. ואל ידור אדם במקום שיש משפחות מקבצות כי אין מקבלים תוכחה כי המשפחה מחפה עליהם שלא יתבישו לעיני משפחות שבעיר ולעולם לא יהיה בלא ריב ובלא מצה. ולא ידור בעיר שפריצים שם שותים ולא בעיר שאין אחד ראש שנגמר (משלי כח) בפשע ארץ רבים שריה. צא ולמד מפשרי אמות העולם טפסר אחד היה ובמקומו היה שוק גדול והיה באותו יום מתקבצים מכל המקומות ונתקבצו שם זונות הרבה ולאותן זונות היתה גברת אחת על כלן אמר לשלוחו השר קח ממון הרבה ותשכיר לי כל הזונות, כי למחר יבואו לשוק ולאחר שתשכיר לי את כלן כמו שירצו תכניסן כלן בבית אחד ותציע לכל אחת מטה אחת יפה ותן להן לאכל ולשתות ומלאכת צמר ותשמרון עד שיעבר השוק ותשיבו למקומן. הלך ודבר לגברת של זונות כל מה שאת חפצה איתן לנשים שלך יותר ממה שתרויחו. ונתן לה כל מה שאמרה והכניס כלן בבית אחד ושמרון. לאחר שעבר השוק השיב כלן לעיר כך היה עושה כל זמן שהיה השוק והזונות באות. כל שכן ישראל צריכים לעשות סג וגדר לעושי עברה. על פן צוה (דברים כג) לא תהיה קדשה מבנות ישראל:

פרשת שופטים

שופטים יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 1 דמילוי יו"ד דשם בי"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(יח) שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ
אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטִים

אֶת-הָעַם מִשְׁפָּט-צְדָקָה: דִּינֵינוּ וּפְרָעֵנוּ תִּמְנֵי לָךְ בְּכֹל קִרְוִיךָ דִּי
וְיִאֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָּךְ לְשִׁבְטֶיךָ וַיְדוּנוּן יְתַעַמֵּא דִּין דְּקִשׁוּט:

רס"י שפטים ושטרים. שופטים, דינים הפוסקים את הדין. וקוטרים, הרודין את העם אחר מלכותם. שמכין וכופתין במהלך ובזרועה עד שיקבל עליו את דין השופט: בכל שערך. בכל עיר ועיר: לשבטך. מוסב על תחן לך. שופטים וקוטרים תחן לך לשבטך בכל שערך אשר ה' אלהיך נתן לך: לשבטך. מלמד שמושיבין דינים לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר: ושפטו את העם וגו'. מנה דינים מומחים ולדיקים לשפוט נדק:

לֹא-תִטָּה מִשְׁפָּט לֹא תִכְיֹר פְּגָיִם וְלֹא-תִקְוֹז עֵשׂוֹד כִּי הַעֲשׂוֹד יַעֲוֹר עֵינָי וְזֹכְמִים וַיִּסְכְּף דְּבָרֵי צְדִיקִים: לֹא תִצְלִי דִין לֹא תִשְׁתְּמוּדַע אַפִּין וְלֹא תִקְבֵּל שְׁחָדָא אַרִי שְׁחָדָא מְעוֹר עֵינֵי חִפְיִמִּין וּמְקַלְקֵל פְּתַגְמִין תְּרִיצִין:

רס"י לא תטה משפט. כמשמעו: לא תכיר פנים. אף בשעת הטענות. אזרה לדין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב. לפי שכשרואה שהדין מכבד את חברו מסתמין טענותיו: ולא תקח שחד. אפלו לשפוט נדק: כי השחד יעור. משקבל שחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבו אלכו להפוך בזכותו: דברי דיקים. דברים המלדקים, משפטי אמת:

צְדָקָה צְדָקָה תִרְדָּף לְבַמְעַן תִּזְוֶיָהּ וַיִּרְשִׁית אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהִינָה אֶלֶיךָ נֹתֵן לָךְ: (ס) קִשְׁטָא קִשְׁטָא תַּחֲיֵי רְדִיף בְּדִיל דְּתַיְחִי וְתִירַת יְתַאֲרַעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָּךְ:

רס"י נדק נדק תרדף. הלך אחר בית דין יפה: למען תחיה וירשת. כדאי הוא מנוי הדינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן:

(כא) לֹא-תִטֶּעַ לְךָ אֲשֶׁרָה כָּל-עֵץ אֲצֶל מִזְבֵּחַ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לְךָ: לֹא תִצּוּב לְךָ אֲשֶׁרֶת כָּל
אֵילָן בְּסִטֵּר מִדְּבַחַא דִּי אֱלֹהִי דִּי תַעֲבֹד לְךָ:

רס"י לא תטע לך אשרה. לחייבו עליה מסעת נטיעתה ואפלו לא עבדה
עובר בלא תעשה על נטיעתה: לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה'
אלהיך. אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית:

(כב) וְלֹא-תִקֵּים לְךָ בַּמִּצְבָּה אֲשֶׁר שָׂנָא יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: (ס) וְלֹא תִקֵּים לְךָ קִמָּא דִּי סִגִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

רס"י ולא תקים לך מצבה. מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפלו לשמים:
אשר שנא. מזבח אבנים ומזבח אדמה כוה לעשות, ואת זו שנא כי חק היתה
לכנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשיו שנאה, מאחר
שעשאוהו אלו חק לעבודה זרה:

יז (א) לֹא-תִזְבְּחֶנּוּ לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ עֹזֵר וְשֵׂה אֲשֶׁר
יְהִיָּה בּוֹ בְּיוֹם כָּל דְּבַר רַע כִּי תִזְעַבֶּת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ הוּא: (ס) לֹא תִכּוּס קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ תֹּר וְאָמַר דִּי יְהִי בָּהּ מוֹמָא
כָּל מִדְּעָם בִּישׁ אַרְי מְרַחֵק קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא:

רס"י לא תזבח וגו' כל דבר רע. אזהרה למפגל בקדשים על ידי דבור רע.
ועוד נדרשו בו שאר דרשות בשחיטת קדשים:

נביאים - ישעיה - פרק נא

(יב) אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְּזוֹמֵכֶם מִי-אֶת וְהִירָאֵל
מֵאֲנוֹשׁ יְמוֹת וּבִמְבֹן-אֲדָם זֹצִיר יִנְתֶּן: אֲנָא אֲנָא הוּא
מִנְחִמְכוֹן מִמֶּן אֲתוֹן דְחִלִין מֵאֲנִשָּׁא דְמֵאִית וּמְבַר אֲנִשָּׁא דִי כְעֶסְבָּא חֲשִׁיב :

רש"י מי את . בת לדיקים כמותך מלחה זכוי' למה תיראי מאנוש אשר
סופו למות :

(יג) וְהִשְׁכַּחוּ יְהוָה עֲשֶׂךָ נוֹטָה שָׁמַיִם וַיִּסַּד אָרְצָה
וְהִתְפַּזְזוּ תְבַמִּיד כָּל-הַיּוֹם מִפְּנֵי זִמַּת הַמִּצִּיקָה
כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁוֹזֵת וְאִיה זִמַּת הַמִּצִּיקָה:
וְאֲתִנְשִׂיתָא פּוֹלְחָנָא דִּי דְעַבְדֵּךְ דְתִלָּא שְׁמַיָּא וְשַׁכְלִיל אֲרַעָא וְדַחֲלֵתָא תְדִירָא כָּל
יּוֹמָא מִן קַדָּם חֲמַת מְעִיקָא כְּמָא דְמִתְקַנִּין לְחַבְלָא וּכְעֹן אֵן הִיא חֲמַת דְמְעִיקָא :

רש"י ותשכח ה' עושך . ולא נשענת עליו : המציק . מושלי אומות העולם
המשעבדים ככם : כאשר כונן . נזדמן : ואיה חמת המציק . מחר בא ואיננו
:

(יד) מוֹהַר צִעָה לְהַפְתֵּנוּ וְלֹא-יְמוֹת לְפִשְׁזוֹת וְלֹא
יִזְזֶר לְזוֹמוֹ: מוֹחִי פּוֹרְעֵנִיתָא לְאֲתִגְלָאָה וְלֹא יְמוֹתוֹן צְדִיקָא לְחַבֵּל וְלֹא
יַחְסְרוֹן מְזוֹנְיָהוֹן :

רש"י מהר רועה להפתח . אפי' נקבין קשין עליו ונריך הוא להפתח בהילוך
המעיס כדי שלא ימות לשחת וכיון שמהיר להפתח נריך הוא למזונות רבים
שאם יחסר לחמו אף הוא ימות : רועה . ל' דבר העומד להיות נירוק כמו
שאומר במואב שדימהו הנבי' ליון (ירמ' מח) השקטו אל שמריו ולא הורק
מכלי אל כלי ונא' שם ושלחתי לו רועים ורעהו וכליו יריקו , ד"א מהר רועה

אותו האויב המציק שהוא עכשיו חגור מתני' חלוץ כח ימהר להפתח ולהיות חלץ : רועה . חוגר כמו (לקמן סג) רועה ברוב כחו . ולא ימות . המסור בידו לשחת אבל הלשון ראשון מדר' אגד' הוא בפסיקת' רבתי :

(טו) וְאַנְכִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רַגְעַ תֵּלֵם וַיִּהְיֶמוּ גְּכָלִּי
יְהוָה צְבָאוֹת שׁוּבוּ: וְאַנָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ דְּנִזִּיף בְּיָמָא וְהָמוּ גְלוּהִי יְיָ צְבָאוֹת
שְׁמִיָּה :

רס"י רוגע היס . לשון עורי רגע (אויב ז) פרונל"א בלע"ז :

(טז) וְאֲשֵׁים דְּבַרְי בְּפִיךָ וּבְיַד יְדֵי כְּסִיתִיךָ לְנִטְעַ
שְׁמַיִם וְלִיסַד אֲרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי—אֲתָה:
(ס) וְשׁוּיְתִי פְתַגְמִי נְבוּאָתִי בְּפִיךָ וּבְטַלֵּל גְּבוּרָתִי אֲגַנִּית עֲלֶיךָ לְקִימָא עַמָּא דְאַמִּיר
עֲלִיהוֹן דְּיִסְגוֹן כְּכֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְלִשְׁכַּלְלָא כְּנִשְׁתָּא דְאַמִּיר עֲלִיהוֹן דְּיִסְגוֹן כְּעַפְרָא
דְאַרְעָא וְלְמִימַר לְדִדְרִין בְּצִיּוֹן עַמִּי אֲתוֹן :

רס"י לנטוע שמים . לקיימא עמא דאמיר עליהון דיסגון ככוכבי שמיא :
וליסוד ארץ . ולשכללא כנישתא דאמיר עליהון דיסגון כעפרא דארעא :

(יז) הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר
שָׁתִית בְּיַד יְהוָה אֶת—כּוֹס זִזְבוֹתוֹ אֶת—קִבְעַת
כּוֹס הַתְּרַעֵלָה שְׁתִית בְּצִיּוֹת: אֲתַרְבָּא אֲתַרְבָּא קוּמִי יְרוּשָׁלַם
דְּקִבְעִילָתָּ מִן קִדָּם יְיָ אֶת כּוֹס דְּחִימְתָּהּ יְיָ פִּילֵי כּוֹס דְּלוֹתָא שְׁתִית אַעֲדִית :

רס"י קבעת . ת"י פילי והוא שם כוס ולי נראה קבעת אלו השמרים
הקבועים בתחתית הכלי ומצית יורה עליו כמה שנאמר שמריה ימאו (תהלים
עה) : התרעלה . הוא משקה המטמטם ומתיש כח האדם כאסור וקשור
ומעוטף כמו הברזשים הרעלו (נחום ז) והשרות והרעלות שהוא לשון עיטוף
ובמס' שבת מדיות רעולו' מין סרבל נאה להתעטף בו . תרעלה .

אינטוויסמנ"ט זלע"ז : מלית . אגוסטי"ר זלע"ז :

כתובים - תהילים - פרק ז

(יג) **אם-לא ישוב זרבו ילְטוּשׁ קִשְׁתּוֹ דְרֹךְ וַיְכַוְנֶנָּה:** אם לא יתוב לדחלתייה סיפה שחיץ קשתייה מתיחא וסדירא :

רש"י אם לא ישוב . הרשע מרשעו : חרבו ילטוש . הקב"ה עליו ילטוש פורציר"א זלעז וידרוך קשתו :

(יד) **ולו הכין כלי-מוֹת זִזְצִיו לְדֹלְקִים יַפְעֵל:** ומטולתייה פקין זגגי מותא גירוי לְדֹלְקִי צדיקא זעביד :

רש"י ולו . ולרשע הכין הקב"ה כלי מות : לדלקים . לרודפים כמו כי לזקת אחרי (זראשית לא) וכן פירושו חזיו להרוג את הרשעים הדולקים את הדלקים יפעל הקב"ה ויזמינם להמיתם , כל דליקה ל' רדיפה היא :

(טו) **הַיָּגָה יִזְבֹּל-אֶן וְהָרָה עֵבֶל וַיִּלְד שֶׁקֶר:** הא זצטער לשקר ויעדי עמלא ויליד שקרא :

רש"י יחבל . ל' הריון ולידה כמו (שיר ח) שמה חבלתך אמר : והרה עמל וילד שקר . כל מה שהוא מוליד ויגע הכל משקר זו שאינו מתקיים בידו מתלא אמר כל מה דשקרא מוליד פחתא נסבא :

ימכור לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה: ואם טמאים היו. החולין והמעשר ראשון שנפלה בהן תרומה טהורה, להשתא לא מאי למעצדיניהו תרומת מעשר על מקום אחר, מפריש עליו תרומת מעשר וימכרנו לכהנים ויאכלום הכהנים: ניקודים. פירוש ביוצק כמו יבש היה נקודים (יהושע ט): או קליות. כי היכי דלא תתקשר התרומה הטהורה שיש בה, לקבל טומאה, דכל אוכל שלא בא עליו משקה משצעה משקים אינו מוכשר לקבל טומאה: או ילושו דמי פירות. כגון מי תותים ורמונים דלא מכשרי: או יחלקום לעיסות. שיתן פחות מכביצה בכל עיסה ועיסה, דאוכל שהוא פחות מכביצה אינו מקבל טומאת אוכלים ואינו מטמא טומאת אוכלים. ואי קשיא מאי שנא מסאה תרומה טמאה שנפלה בחולין טהורים דאמרין ירקבו משום דעושה הכל תרומה ונחשב כתרומה טמאה טהורה שנתערבו, ואם כן תרומה טהורה וחולין טמאים נמי שנתערבו יחשבו כתרומה טהורה וטמאה שנתערבו ויהיו אסורים באכילה. ויש לומר דלא דמי, דלעיל הנך חולין נעשו כתרומה ליאסר לזרים מכח תרומה טמאה הלכך לכהנים נמי אסורי כדין תרומה טמאה, אבל הנך חולין דהכא אין נעשים תרומה אלא מכח תרומה טהורה הלכך שריין לכהנים כתרומה טהורה:

ב. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מֵאָה חֲלִין טְהוּרִין, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, תְּרוּם וְתִשְׂרֹף, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, סָאָה שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שֶׁעֲלָתָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, תִּעְלָה וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת, אוֹ תְלוּשׁ בְּמֵי פְרוֹת, אוֹ תִתְחַלֵּק לְעִסוֹת, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמִקּוֹם אֶחָד כְּבִיצָה :

דרטורה (ב) סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורים. והשתא התרומה עולה באחד ומאה ולא נעשה הכל מדומע, והחולין טהורים לא הוכשרו לקבל טומאה ולא טימאתן התרומה טמאה: תירום ותשרף. כשם שאם היתה תרומה טהורה תעלה ותאכל, כך הטמאה תירום ותשרף. והאי תשרף דומיא דתקב שאסור ליהנות ממנה בשעה ששורפה דאי שרית ליה ליהנות ממנה אחי למיכלא דסבור שהיא מותרת על ידי ביטול: תעלה ותאכל נקודים. ביוצק כוליה כדפרשין לעיל. והלכה כחכמים:

ג. סָאָה תְּרוּמָה טְהוּרָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה חֲלִין טְמֵאִין, תִּעְלָה וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת, אוֹ תְלוּשׁ בְּמֵי פְרוֹת, אוֹ תִתְחַלֵּק לְעִסוֹת, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמִקּוֹם אֶחָד כְּבִיצָה :

דרטורה (ג) תעלה ותאכל. זהא מודה רבי אליעזר דאף אותה סאה נאכלת, משום דלעיל תרומה טמאה נפלה אף על פי שנתבטלה בחולין הטהורים מכל מקום כשמגביהה פס תרומה עליה וחוזרת לשמה הראשון. אבל הכא דטהורה נפלה אף

על פי שהחולין היו טמאים כשמגזייה חזרה לשם תרומה טהורה כמו שהיתה:

ד. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה, בֵּית שְׂמַאי אוֹסְרִים, וּבֵית הֵלֵל מְתִירִין. אָמְרוּ בֵּית הֵלֵל לְבֵית שְׂמַאי, הוֹאִיל וּטְהוֹרָה אֶסוּרָה לְזָרִים וּטְמֵאָה אֶסוּרָה לְכֹהֲנִים, מָה טְהוֹרָה עוֹלָה, אִף טְמֵאָה תֵעָלֶה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׂמַאי לֹא, אִם הָעֶלּוּ הַחֲלִין הַקְּלִין הַמְּתִירִין לְזָרִים, אֶת הַטְּהוֹרָה, תֵּעָלֶה תְּרוּמָה הַחֲמוּרָה הָאֶסוּרָה לְזָרִים, אֶת הַטְּמֵאָה. לְאַחַר שֶׁהוֹדוּ, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, תְּרוּם וְתִשְׂרַף. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֲבָדָה בְּמַעוֹטָה:

ברטורה (ז) בית שמאי אוסרים. דסברי תרומה טמאה שנתערבה בטהורה אינה עולה באחד ומאה כדמפרש טעמא לקמון: לאחר שהודו. בית שמאי לדברי בית הלל. משום דהקשו להם בית הלל לבית שמאי ומה תרומה טהורה שהיא במיתה אלל הזרים עולה, טמאה שהיא בעשה אלל כהן לא כל שכן, וחזרו בית שמאי להורות כדברי בית הלל: תירום ותשרף. והשאר מותר: אצדה במעוטה. כיון דהכל תרומה ואין כאן גזל השבט אפילו לתרום אין לריד. והלכה כחכמים:

ה. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, הַגְּבִיחָה וְנִפְלָה לְמִקּוֹם אַחֵר, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, מְדַמְעַת כְּתְרוּמָה וְדָאִי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֵינָה מְדַמְעַת אֶלָּא לְפִי חֻשְׁבוֹן:

ברטורה (ח) כתומה ודאי. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה. אינה מדמעת אלל לפי חשבון. הסאה שהגזייה אין זה אלל חלק אחד ממאה תרומה והשאר חולין:

ו. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְנִדְמָעוּ, וְנִפַּל מִן הַמְּדַמְעַת לְמִקּוֹם אַחֵר, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, מְדַמְעַת כְּתְרוּמָה וְדָאִי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֵין הַמְּדַמְעַת מְדַמְעַת אֶלָּא לְפִי חֻשְׁבוֹן, וְאֵין הַמְּחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֶלָּא לְפִי חֻשְׁבוֹן, וְאֵין הַמֵּים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמִּקְוָה אֶלָּא לְפִי חֻשְׁבוֹן:

ברטורה (י) אין המדומע מדמע אלל לפי חשבון. לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דמוע בעינין מאה מן החולין, ולא בעינין מאה סאין כנגד כל אותה סאה של דמוע, שאינה נחשבת כולה תרומה לאסור חולין שניים: ואין המחומץ מחמץ אלל לפי חשבון. עיסה של חולין שנתחמלה בשאור תרומה הרי כולה אסורה לזרים ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחמלתה אינה אוסרת אלל לפי חשבון שאור של תרומה שמעורב בה. ולא מתסרר אחרונה אלל אם כן נפל מן הראשונה

שיעור גדול כל כך שיש בשאור של תרומה המעורב בה כדי לחמץ האחרונה בלח
צירוף החולין המדומעין: ואין המים שאובים פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון.
מקוה שיש בו עשרים ואחד סאים מי גשמים, ממלא בכתף תשע עשרה סאים ופותקן
למקוה דרך המשכה והן טהורין, ואף על גב דשלשה לוגין מים שאובים פוסלים את
המקוה, השאיבה כשרה כשהיא דרך המשכה והיה שם רוב שיעור המקוה שהם
עשרים ואחד סאים מי גשמים והיינו לפי חשבון, דאין השאובים פוסלין המקוה
כשהיא דרך המשכה אלא אם כן הם עשרים [סאים] מים שאובים שאין שם רוב
שיעור מקוה ממי גשמים והלכה כחכמים:

ז. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, הַגְּבִיחָה וְנִפְלָה אַחֲרָת, הַגְּבִיחָה וְנִפְלָה אַחֲרָת, הֲרִי זֶה מִתְּרָת, עַד שֶׁתְּרָבָה תְּרוּמָה עַל הַחֲלִין:

דרטורה (ז) הגביהה. כדן תרומה שעולה באחד ומאה: הרי זו מותרת. ולרין לתרום: עד שתרבה תרומה על החולין. דהיינו עד שיפלו שם חמשים ואחד של תרומה אצל מחנה על מחנה שרי:

ח. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיחָה עַד שֶׁנִּפְלָה אַחֲרָת, הֲרִי זֶה אֲסוּרָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, מִתִּיר:

דרטורה (ח) עד שנפלה אחרת. סאה אחרת של תרומה: הרי זו אסורה. דכמו שנפלו צבת אחת דמי: ור"ש מתיר. כשלא נודע לו נפילה ראשונה עד שנפלה שניה מודה ר"ש דכמאן דנפלו צבת אחת דמי, כי פליגי, היכא דנודע לו צנתיים ולא הספיק להרים עד שנפלה אחרת, רבי שמעון סבר כיון דעומד להרים, כמורס דמי, ואזדא לטעמיה דאית ליה בעלמא כל העומד ליזרק כזרוק דמי, וחכמים אומרים השתא מיהת לא הורמה. והלכה כחכמים:

ט. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וּטְחָנָה וּפְחָתָהּ, כְּשֵׁם שֶׁפְּחָתָהּ הַחֲלִין, כֶּדָּהּ פְּחָתָהּ הַתְּרוּמָה, וּמִתֵּר. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה, וּטְחָנָה וְהוֹתִירוּ, כְּשֵׁם שֶׁהוֹתִירוּ הַחֲלִין, כֶּדָּהּ הוֹתִירָה הַתְּרוּמָה, וְאֲסוּר. אִם יָדוּעַ שֶׁהַחֲטִיִּים שֶׁל חֲלִין יָפוֹת מִשָּׁל תְּרוּמָה, מִתֵּר. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה, וְאַחַר כֵּן נָפְלוּ שָׁם חֲלִין, אִם שׁוּגְג, מִתֵּר. וְאִם מִזִּיד, אֲסוּר:

דרטורה (ט) וטחנן. כולן צבת אחת: ופחתו. לא אמרינן חולין פחתו ולא התרומה ואין כאן מאה ואחד ואסור: ואם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר. דשל חולין הותירו ושל תרומה לא הותירו ויש כאן אחד ומאה, ואף על גב דמעיקרא

נאסרו חזרו והותרו בטחינה, ואפילו לכתחילה יכול לטחון כדי להתיכן: ואם מזיד
אסור. הנסוהו רבנן לפי שביטל איסור לכתחילה והוא הדין לכל איסורים שבתורה
שביטלן במזיד שהן אסורים:

גמרא ברכות דף נה ע"א

ואמר רב יהודה: שלשה דברים מקצרין ימיו ושנותיו של אדם. מי
שנותנין לו ספר תורה לקרות ואינו קורא. כוס של ברכה לברך ואינו
מברך. והמנהיג עצמו ברבנות. ספר תורה לקרות ואינו קורא, דכתיב
(דברים ל) כי הוא חייף וארץ ימיד. כוס של ברכה לברך ואינו מברך, כדכתיב
(בראשית יב) וּבְרַכְתָּהּ מְבֹרָכִיף. והמנהיג עצמו ברבנות. דאמר רבי חמא בר
חנינא: מפני מה מת יוסף קדם אחיו. מפני שהנהיג עצמו ברבנות. ואמר
רב יהודה, אמר רב: שלשה צריכין רחמים: מלך טוב, שנה טובה וחלום
טוב. מלך טוב דכתיב (משלי כא) פִּלְגִי מִים לֵב מֶלֶךְ בֵּינֵי הַיָּם. שנה טובה דכתיב
(דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. חלום
טוב דכתיב (ישעיה לח) וְתַחְלִימֵנִי וְתַחְיֵינִי. אמר רבי יוחנן: שלשה דברים
מקריז עליהם הקדוש ברוך הוא בעצמו ואלו הן: רעב ושבע ופרנס טוב.
רעב, דכתיב (מ"ב ה) כִּי קָרָא ה' לָרַעַב וְגו'. שבע דכתיב (יחזקאל לו) וְקִרְאתִי
אֶל הַדָּגוֹן וְהִרְבִּיתִי אוֹתוֹ. פרנס טוב, דכתיב (שמות לא) וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה
לֵאמֹר רְאֵה קִרְאתִי בְשֵׁם בְּצֻלָּאֵל וְגו'. אמר רבי יצחק: אין מעמידין פרנס
על הצבור אלא אם כן נמלכין בצבור שנקאמר (שם לה) רְאוּ קִרְאָה ה' בְּשֵׁם
בְּצֻלָּאֵל. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה הגון עליך בצלאל. אמר
לו: רבוננו של עולם, אם לפניך הוא הגון לפני לא כל שכן. אמר לו: אף על
פי כן לך אמור להם. הלך ואמר להם לישאל: הגון עליכם בצלאל. אמרו
לו: אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון, לפנינו לא כל שכן:

רש"י אצרכה מצרכך. והמצרכך ברכת המזון מצרכך לבעה"ב: יוסף מת קודם
לאחיו. דכתיב וימת יוסף וכל אחיו: צריכין רחמים. צריכין רחמים שיבואו
לפי שהם בידו של הקדוש ב"ה ואין להם רשות לבא אלא ברשותו: ראה קראתי
בשם. ראה משמע היש בלכך תן עיניך בדבר:

זוהר פנחס דף ר"מ ע"א

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני וגוי. כתיב החפץ ליי בעולות וזבחים כשמע בקול יי וגוי לית רעותא דקדשא בריה הוא דחוב בר נש ועל חובה יקריב קרבן אלא קרבן דאיהו בלי חובה דא איהו קרבן שלים ואקרי שלמים וקרבן תמיד אוף הכי ואף על גב דמכפר על חובין. רבי אבא פתח: זבחי אלהים רוח נשברה וגומר. האי קרא אוקמוה דרעותא דקדשא בריה הוא לא אתרעי בקרבן דבר נש על חובוי אלא רוח נשברה ובני נשא, לא ידעי מאי קאמרי והכי שמענא מבוצינא קדישא דכד אתי בר נש לאסתאבא בחובוי אמשיך עלה רוחא מסטרא דמסאבא ואתגאי על בר נש ושלטי עלה לכל רעותה וההוא סטרא מסאבא אתגבר בחילה ואתתקף ושלטי עלה לרעותה אתי בר נש ושלטי עלה לאתדכאה מדכאין לה. בזמנא דהוה בי מקדשא קים אקריב קרבנה כל כפרה דילה תליא עלה עד דאתחרט ותבר לההוא רוח מגו גאותה דילה ומאיך לה ודא הוא תבירו דההוא דרגא דמסאבא וכד אתבר ההוא רוח מסאבא וקריב קרבנה דא איהו דאתקבל ברעוא פדקא יאות ואי לא אתבר ההוא רוח לאו קרבנה פלום ולכלבי אתמסר דהא קרבנא דא לאו דקדשא בריה הוא אלא מפלבי ובגין כך זבחי אלהים פדקא יאות הוא רוח נשברה דיתבר ההוא רוח מסאבא ולא ישלט ועל דא מאן דיתבר לה פדקא יאות עלה כתיב רוח הולך ולא ישוב להוי ההוא גברא באבטחותא דלא יתוב לגבה לעלמין. הדא הוא דכתיב ולא ישוב. יב נשבר ונדכה ההוא גברא דלא אתגאי ולא אתענג בענוגין דעלמא, אלהים לא תבזה ביקרא איהו לגבה:

תרגום הזוהר לו את בני ישראל וגוי: פתוח, החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה' וגוי. אין לנו של הקדוש צרוף הוא שאדם יחטא ויקריב קרבן על חטאו, אלא קרבן שהוא בלי עון, זה הוא קרבן שלם. ונקרא שלמים, וגם כן קרבן תמיד הוא שלם, ואף על פי שהתמיד מכפר על עונות, מכל מקום הוא קרבן שלם. רבי אבא פתח, זבחי אלהים רוח נשברה וגוי. מקרא זה העמידו שרלון הקדוש צרוף הוא הוא, שאינו רוצה שאדם יביא קרבן על חטאו אלא רוצה רוח נשברה. ובני אדם אינם יודעים מה שאומרים. וכך שמעתי מן המאור הקדוש, כשאדם צא להטמא בעונותיו, הוא ממשיך עליו רוח מלך הטומאה, והרוח מתגאה על האדם, ושולט עליו לכל רצונו. וכך הטומאה ההוא, שהרוח נמשך ממנו, מתגבר בכחו ומתחזה ושולט עליו לרצונו. צא אדם ושולט עליו להטמא, מטהרין אותו מלמעלה. בזמן שהיה בית המקדש קים, החוטא מקריב קרבנו. כל כפרה

שָׁלוֹ תְלוּיָהּ עָלָיו, עַד שֶׁמִתְחַרְטוּ וּמִשָּׁבַר לְאוֹתוֹ רוּחַ הַטּוֹמְמָה שֶׁמִּשָּׁדָּה עָלָיו צְחָטָאוֹ, מִגְּאוֹתוֹ, וּמִשָּׁפִּילוֹ. וְזֶה הוּא שְׂבִירָה לְאוֹתוֹ מִדְּרַגַת הַטּוֹמְמָה, שֶׁהָרוּחַ נִמְסָד מִמֶּנֶה, וּכְשֶׁנִּשְׁבַּר אוֹתוֹ רוּחַ הַטּוֹמְמָה, וּמִקְרִיב קִרְבָּנוֹ, זֶה הוּא קִרְבֵּן הַמְּהוּבָל בְּרָלוֹן פְּרָאוֹי. וְאִם אוֹתוֹ רוּחַ הַטּוֹמְמָה, אֵינּוּ נִשְׁבַּר, אֵין קִרְבָּנוֹ פְּלוּם, וְהוּא נִמְסָר לַפְּלִבִּים. כִּי קִרְבֵּן זֶה אֵינוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ צְרוּדָה הוּא אֶלָּא שֶׁל הַפְּלִבִּים. וּמִשּׁוּם זֶה זְבַחֵי אֱלֹקִים פְּרָאוֹי, הוּא רוּחַ נִשְׁבָּרָה, שֶׁיִּשְׁבַּר אוֹתוֹ רוּחַ הַטּוֹמְמָה, וְלֹא יִשְׁלוּטוּ. וְעַל כֵּן, מִי שֶׁמִּשָּׁבַר פְּרָאוֹי, עָלָיו כְּתוּב, רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יִשׁוּב. אוֹתוֹ אֵיךְ יִהְיֶה צְטוּחַ שֶׁלֹּא יִשׁוּב אֵלָיו לְעוֹלָם. זֶה שֶׁאֵמַר וְלֹא יִשׁוּב. לִב נִשְׁבַּר וְנִדְפָּה, אֲדָם זֶה שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּאֲהַר וְאֵינוֹ מִתְעַנֵּג צְתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם, אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה, כִּי הוּא צְכָצוּד אֶחָלוֹ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב

א. שֶׁכַּח וְלֹא הִזְכִּיר בְּשִׁבְתָּ אוֹ בְּיוֹם טוֹב קִדְּשַׁת הַיּוֹם אִם נִזְכַּר קִדְּם שִׁיתְחִיל בְּבִרְכָה רְבִיעִית בְּשִׁבְתָּ אוֹמֵר בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְאוֹת וּלְבָרִית קִדְּשׁ בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ הַשִּׁבְתָּ. בְּיוֹם טוֹב אוֹמֵר בְּרוּךְ אֲשֶׁר נָתַן יָמִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמִינִים. וּמִתְחִיל בְּבִרְכָה רְבִיעִית וְגוֹמְרָה. וְאִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁהִתְחִיל בְּבִרְכָה

רְבִיעִית פּוֹסֵק וְחוֹזֵר לְרֵאשׁ שֶׁהוּא בְּרִכַּת הַזֵּן: **ב.** בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים שֶׁכַּח וְלֹא אָמַר יַעֲלֶה וְיָבֵא אִם נִזְכַּר קִדְּם שֶׁהִתְחִיל בְּרִכָּה רְבִיעִית אוֹמֵר בְּרוּךְ אֲשֶׁר נָתַן רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן וְאֵינוֹ חוֹתֵם בָּהּ וּמִתְחִיל בְּבִרְכָה רְבִיעִית וְגוֹמְרָה. וְאִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁהִתְחִיל בְּבִרְכָה רְבִיעִית גּוֹמֵר אוֹתָהּ וְאֵינוֹ חוֹזֵר וְכֵן בְּחִלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. וּבְחִנּוּכָה וּבְפּוּרִים אִם שֶׁכַּח וְלֹא הִזְכִּיר הָעֲנָנוּ בְּבִרְכַת הַמָּזוֹן אֵינוֹ:

אל ישב אדם במקום שאוכלים כשיש להם בשבת: אחד חלל שבת והיה נושא את כספו בא לפני חכם להורות לו תשובה אמר לה: הפסך או שויו חלק לעניים שמתבישים לקבל צדקה ולא רצה לתת וגם החכם לא אמר לו תשובה אחרת: מעשה בחסיד אחד שהיה אחד מבישו ומדבר לו דברים רעים אמרו לו הקהל: נעשה לו נזיפה ונגזר עליו חרם. אמר להן: אל תעשו. אמרו לו: נעשה בשביל שלא יעשה לאחרים. אמר להם: ממני תלמדו וכן תעשו שאני סובל ואיני נותן לכם להתקוטט בשביל כך כשתשמעו את חרפתכם מני נבל כל היום מקול מחרף ומגדף אל תשימו לב לכל דבריו הרי כתיב (במדבר יב) והאיש משה ענו מאד מכל האדם. וכנגדו כתיב אחריו (דברים לד): ולא קם נביא עוד וגו'. וכתיב (שם יג) אחריו ה' תלכו. וכתיב (ישעיה מב) החשתי מעולם אחריש אתאפק:

שופטים יום שני תורה

כיון בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ב) כִּי-יִמְצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶזְרְךָ אִישׁ-
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אִישׁ אֶו-אֵפֶה אִישׁ-
יַעֲשֶׂה אֶת-הָרֶעַ בְּעֵינָי יְהוָה-אֱלֹהֶיךָ לְעֵבֵר
בְּרִיתוֹ: אַרְי שְׁתַּכַּח בִּינְךָ בַחֲדָא מִקְרוֹיךָ דַּיְי אֶלְהָךְ יְהַב לְךָ גִּבּוֹר או אֶתְתָּא
דִּי יַעֲבֵד יֵת דְּבִישׁ קָדָם יֵי אֶלְהָךְ לְמַעַבְרַי עַל קִנְמָה:

לעבר זריתו. אשר כרת אתכם שלא לעבוד עבודה זרה: רס"י

(א) וַיִּלְכְּדוּ וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֲזִזִּים וַיִּשְׁתַּזְזוּ לָהֶם
וּלְשִׁמְשׁוֹ אִם אִם לִירוֹז אִם לְכָל-צָבָא הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר לֹא-צְוִיתִי: וְאִזְל וּפְלַח לְטַעֲנוֹת עַמְמֵיָא וּסְגִיד לְהוֹן וּלְשִׁמְשָׁא
אוֹ לְסִיְהָרָא אִם לְכָל חִילֵי שְׁמַיָא דִּי לֹא פְקֻדִית:

רס"י אָסר לֹא כוֹחִי. לעזדס:

(ב) וְהִגִּדְדוּ-לְךָ וְשָׁמַעְתָּ וְדַרְשֵׁתָּ הַיִּטֵּב וְהִגֵּה אֲמֹת
נְכוֹן הַדְּבָר נַעֲשִׂיתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:
וַיִּתְחַוֵּי לְךָ וְתִשְׁמַע וְתִתְבַּע יְאוֹת וְהָא קִשְׁטָא פְּנוֹ פְתִגְמָא אֲתַעְבִּידַת תּוֹעֵבָתָא
הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

רס"י נְכוֹן. מְכוֹן הַעֲדוֹת:

(ג) וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אִם אֶת-הָאִשָּׁה
הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוֹ אֶת-הַדְּבָר הַרְעֵ הַזֶּה אֶל-
שְׁעָרֶיךָ אֶת-הָאִישׁ אִם אֶת-הָאִשָּׁה וְסִקְלֹתָם
בְּאֲבָנִים וּמָוֹתוֹ: וְתִפֹּק יְת גְּבָרָא הַהוּא אִם יְת אֲתַתָּא הַהִיא דִּי עָבְדוּ יְת
פְתִגְמָא בִישָׂא הַדִּין לְתַרְע בֵּית דִּינָךְ יְת גְּבָרָא אִם יְת אֲתַתָּא וְתִרְגְּמוּן בְּאֲבָנָא
וַיְמוֹתוֹן:

רס"י וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא. אִל שְׁעָרִיךָ וְגו'. הַמְתַּרְגֵּם אִל שְׁעָרִיךָ, לְתַרְע
בֵּית דִּינָךְ, טוֹעָה, שְׁכֵן שְׁנִינוּ אִל שְׁעָרִיךָ זֶה שְׁעַר שְׁעַבְדָּא בּוֹ, אִם אִינוּ אִלֵּא שְׁעַר
שְׁנִינוּ בּוֹ, נִאֲמַר שְׁעָרִיךָ לְמַטָּה וְנִאֲמַר שְׁעָרִיךָ לְמַעְלָה (פְּסוּקָא ב) מֵה שְׁעָרִיךָ
הַאֲמֹר לְמַעְלָה שְׁעַר שְׁעַבְדָּא בּוֹ אִם שְׁעָרִיךָ הַאֲמֹר לְמַטָּה שְׁעַר שְׁעַבְדָּא בּוֹ.
לְתַרְגְּמוֹ

נביאים - ישעיה - פרק נא

(יח) אִין-מִנְהָלָה כָּה מִכָּל-בְּנֵי יִלְדָה וְאִין מִזִּזְיָה
בְּיָדָה מִכָּל-בְּנֵי גֵה־לָה: לית דִּמְנַחַס לָה מִכָּל בְּנִין דִּילִידַת
וְלִית דִּמְתַקִּיף בִּידָה מִכָּל בְּנִין דִּרְבִּיאַת : (יט) שְׁתַּיִם הִלָּה קָרְאֲתִיךְ:
מִי יִזְוֹד לָךְ הַשֵּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהָרַעַב וְהַזֶּזֶרֶב מִי
אַנְזִיבִיךְ: תִּרְתִּין עָקוּ אֲתָהּ עֲלֵךְ יְרוּשָׁלַם לָא יְכִילִית לְמִיקָם כַּד אֲרַבַּע יִיתוּן
עֲלֵךְ בִּיזָא וְתִבְרָא וְכַפְנָא וְחִרְבָא לִית דִּי מְנַחְמִיד אֱלֵהִין אָנָּא :

רס"י שְׁתַּיִם הִנֵּה קִרְאֲתִיךְ . כְּרוֹת כְּפוּלוֹת שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם : מִי אֲנַחְמֵךְ . מִי
אֲבִיךָ לָךְ לְנַחֲמֵךְ וְלוֹמֵר אֵף אֲוֹמֵה פְלוֹנִית הִיא לְקַתָּה דִּוְגַמְתָּךְ :

(כ) בְּזִיךְ עֵלְפִי שְׁכָבוּ בְּרֵאשֵׁי כָל-זִזְזִוֹת כְּתוּא
מִכְּמַר הַבְּלָאִים זִזְמַת-יְהוָה גְּעַרְתָּ אֱלֹהִיךְ: בְּנִיד
יְהוֹן מִטְרַפִּין רָמוּ בְּרִישׁ כָּל שׁוֹקֵיָא כְּמִזְרְקֵי מִצְדוּ מְלוֹ חִימְתָּא מוֹ קָדָם יִי מִזִּזְפִּיתָא
מוֹ קָדָם אֱלֵהִיךְ :

רס"י עוֹלְפוּ . לָשׁוֹן עֵיִיפוֹת כְּמוֹ (עֲמוּס ח) תַּחֲעַלְפֵנָה הַבְּתוּלוֹת בְּכַמָּא פְּשָׁמִי"ר
בְּלַע"ז . כְּתוּא מְכַמֵּר . הַפְּקַר כְּתוּא זֶה שְׁנַפֵּל לְמַכְמַר , תוּא כְּמוֹ וְתוּא זִמְרָא
(דְּבַר' יד) :

(כא) לָכֵן שְׁמַעִי-נָא זֵאת עֲנִיָּה וְשִׁכַּרְתָּ וְלֹא בִיִּין:
(פ) בְּכֹן שְׁמַעִי כְּעוֹ דָּא מִטְּלִטְלָתָא דְּרוּגָא מוֹ עָקָא וְלֹא מוֹ חִמְרָא :

רס"י ושכורת ולא מיין . שכורת מדבר אחר שלא מיין :

כתובים - תהילים - פרק מה

(ה) וְהִדְרֶךָ | צִלּוֹז רִכְבִּי עַל-הַבַּר-אֲמַת וְעֵצוֹה-

צִדִּיק וְתוֹרָה נֹרְאוֹת יְמִינֶךָ : וְשִׁבְחֶךָ סְגִי בְּגִין כִּן תִּצְלַח
לְמַרְבֵּב עַל סוּסֵי מַלְכוּתָא עַל עֵסֶק הַמְּנוּתָא וְקִשׁוּט וְעִנְיֹתֵינוּתָא צִדְקָתָא וְיִלְפָנֶךָ ?
לְמַעַבְד דְּחִילָן בְּיַד ? מִינֶךָ :

רס"י על דבר אמת . להורות כדת ולהתנהג בענות לדק : ותורך . התורה
ודבר האמת שתעסוק בו היא תורה אותך טכסיסי המלחמה לעשות ימין
נוראות לפי שהזכיר תלמוד תורה בלשון מלחמה נופל בו ל' ימין המיומנת
להלחם , (כלומר הסדר להלחם ביד ימין) :

(ו) זֶזְצִיךָ שְׁנוֹנִים עַבְדִּים תִּנְזַחְתִּיךָ יִפְלוּ בְּלֵב אוֹיְבֵי

הַמֶּלֶךְ : גִּרְרָךְ שְׁלִיפִין עַמְּמִין תִּחְוִתֶךָ יִפְלוּ וּבְגִי קִשְׁתֶּךָ יִשְׁתַּלְחוּן בְּלֵב סָנְאֵי
מֶלֶךָ :

רס"י חניך שנונים . בלב אויבי המלך שנונים אגייסוך בלע"ז , והרי זה
מקרא מסורס מצינו שהתלמידים קרוים חנים שנאמר כחנים ביד גבור כן
בני הנעורים (לקמן קכ"ז) ותלמידי חכמים (המזויינים) בהלכה קרוים אויבים
זה לזה לפי שעה שנאמר לא יבושו כי ידברו את אויבי' בשער (סס) : עמים
תחתיך יפלו . בשכר התורה יפלו העובדי גלולים תחתיים של ישראל :

(ו) כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וְעַד שִׁבְטִי מִיַּשָּׁר שִׁבְטִי

מַלְכוּתְךָ: פּוֹרְסֵי יְקָרְךָ יְיָ קָנִים לְעַלְמֵי עֲלָמִין חוֹטְרָא תְרַצְתָּא חוֹטְרָא דְמַלְכוּתְךָ:

רש"י כסאך אלהים . כסאך סר וסופט לעולם ועד כענין שנאמר נתתיך אלהים לפרעה (שמות ו') ולמה בצביל שצבט מיסור שצבט מלכותך שמספטיך חמת וראוי אתה למלוד :

(ח) אֱהָבָת צְדָקָה וְהִשָּׁנָא רְשָׁעַ עַל-כֵּן | מִשְׁוֹךְ

אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שְׂמִיךְ שְׂמִיךְ מִשְׁוֹן מִשְׁוֹן בְּרִיךְ: מְטוֹל דִּי רַחֲמֵיךָ צְדָקְתָּא וְסִנִּיתָא רְשָׁעָא מְטוֹל הִיכְנָא רַבִּיךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מְשַׁחַא דְחֻדְנָא וְתִיר מִן חֲבָרְךָ:

רש"י משחד וגו' שמון ששון . כל לשון גדולה נופל עליה ל' משיחת שמון
כדת המלכים

משנה ביצה פרק א

א. בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, תֵּאָכֵל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא תֵאָכֵל. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, שְׂאוֹר בְּכֻזֵּית וְחֻמֵץ בְּכַכּוּתָבֶת. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, זָה וְזָה בְּכֻזֵּית:

ברטנורה (6) ביצה שנולדה ביום טוב. [ביום טוב] שלאחר שצת עסקינן. וטעמייהו דבית הלל דאמרו לא תאכל, משום דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה, ונמאלת שצת מכינה ליום טוב, והתורה אמרה (שמות טו) והיה ביום הששי והכינו, וסתם שסי חול הוא, וחול מכין לשבת, וחול מכין ליום טוב, ליום טוב נמי אקרי שבת, ואין יום טוב מכין לשבת ולא שצת מכינה ליום טוב. והכנה כי הך דביצה אע"ג דבידי שמים היא מקריא הכנה. ומיהו, שצת ויום טוב דחסיבי, בעי סעודתן

הזמנה בחול ואין אחד מהן מכין לחצרו אפילו בהכנה דבידי שמים. אבל סעודת חול לא חשיבא ולא בעיא הזמנה, הלכך באחד בשבת בעלמא שאינו יום טוב לית לן למיסר ביאה שנולדה בו לפי שנגמרה בשבת, דסעודת חול לא אכרכה רחמנא זימון מצעוד יום. ואסרו ביאה שנולדה בכל יום טוב ואע"פ שאינו אחר שבת, גזירה משום יום טוב שאחר שבת. וכן אסרו ביאה שנולדה בכל שבת לגומעה חיה, גזירה משום שבת שאחר יום טוב. ושבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, ביאה שנולדה בזה אסורה בזה. וכן שני ימים טובים של ראש השנה. אבל שני ימים טובים של גלויות דממה נפשך אחד מהם חול, ביאה שנולדה בזה מותרת בזה: שאור בכזית. לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי דזה וזה בכזית, מדפתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ, שאור לא ימלא בבתיכם כי כל אוכל מחמלת (שמות יב), לומר כך זהו שאור וזהו חמץ כזה כן זה. כי פליגי, לענין ביעור, בית שמאי סברי מדכתב רחמנא לתרוייהו שאור וחמץ ולכתוב חמץ שאין חמוצו קשה ואפילו הכי חייב לבער וקל וחומר לשאור שאינו חמוצו קשה, אלא שמע מינה שיעורו: של זה לא כשיעורו של זה, ולא ילפינן ביעור מאכילה. ובית הלל סברי, זה וזה בכזית, דילפינן ביעור מאכילה. ומשום דהגך תלת מיילי מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יום טוב, תנא להו הכא גבי הדדי: בככותבת. תמרה:

ב. השוחט חיה ועוף ביום טוב, בית שמאי אומרים, יחפור בדקר ויכסה, ובית הלל אומרים, לא ישחוט, אלא אם כן היתה לו עפר מוכן מבעוד יום. ומודים, שאם שחט, שיחפור בדקר ויכסה. שאפר פירה מוכן הוא:

דרטורה (ב) השוחט חיה ועוף. הבא לשחוט חיה ועוף ונמלך בבית דין כיצד יעשה: בית שמאי אומרים. בית דין מורין לו שיחוט לכתחלה ויחפור בדקר נעוץ שהכינו מבעוד יום, כלומר שיעקור אותו ממקום נעילתו ויעלה עפר ויכסה. ומירי כשהוא נעוץ בעפר תיחוח הראוי לכיסוי, שאינו מחוסר כתישה: דקר. יתד שנועלים בארץ. לשון וידקור את שניהם (במדבר כה): שאפר כירה מוכן הוא. לאו אמלתייהו בבית שמאי ובית הלל האי, אלא מלתא באנפי נפשה הוא, והכי האמר, ואפר כירה מוכן הוא ואינו כריך הזמנה, דדעתיה עלויה. ולא שנו אלא שהוסק מערב יום טוב, אבל הוסק ביום טוב אסור, דליכא למימר דעתיה עלויה מאתמול. ואם ראוי ללכות בו ביאה, שעדיין הוא רמץ חם, אע"פ שהוסק ביום טוב, מותר לכסות בו, איידי דמאי להפוכי ביה ללכות בו ביאה, שקיל ליה נמי ומכסה בו:

ג. בית שמאי אומרים, אין מוליכין את הסלם משובב לשובב, אבל מטהו מחלון לחלון. ובית הלל מתירין. בית שמאי אומרים, לא יטול, אלא אם כן נענע מבעוד יום. ובית הלל אומרים, עומד ואומר

ברטנורה (ו) אין מוליכין את הסולם משובד לשובד. בסולם של עליה כ"ע לא פליגי דאסור ובסולם של שובד נמי כשהוא מוליכו ברה"ר מודו ב"ה דאסור שהרואה אומר לתקן גגו הוא מוליכו ועושה מלאכה ביו"ט כי פליגי שמוליכו ברה"י ואין בני אדם רואים אותו ב"ט סברי אין מוליכין שכל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור וב"ה מתירין אע"ג דבעלמא דינא הכי הוא הכא פרי משום שמחת יו"ט: מחלון לחלון. באותו שובד עצמו שכן דרך שובד להיות בו (מחילות הרבה) קן לכל זוג וזוג וחלון בכל קן וקן: זה וזה אני נוטל. פלוגתייהו דב"ט וב"ה דוקא בצריכה ראשונה שדרך מגדלי יונים תמיד להניח צריכה ראשונה דהיינו שני גוזלות ראשונות שאמהות משתעשעות בהן ולא יצרחו וב"ט סברי דצדור בעלמא לא סגי דימא כי שקיל להו למחר אתי לאמלכי וחיים עלייהו והוי טילטול שלא לצורך אבל משנענע וממשמש בהן מצעוד יום לשחיטה ולא חס עלייהו תו לא חיישינן דחיים וב"ה סברי לא גזרינן דלמא חס עלייהו ואפי' בצריכה ראשונה:

ד. זִמְן שְׁחוּרִים וּמְצָא לְבָנִים, לְבָנִים וּמְצָא שְׁחוּרִים, שְׁנִיִּים וּמְצָא שְׁלֶשָׁה, אֶסוּרִים. שְׁלֶשָׁה וּמְצָא שְׁנִיִּים, מְתָרִים. בְּתוֹךְ הַקֵּן וּמְצָא לְפָנֵי הַקֵּן, אֶסוּרִים. וְאִם אֵין שָׁם אֶלָּא הֵם, הָרִי אֵלוֹ מְתָרִים:

ברטנורה (ז) זמן שחורים ומלא לבנים. הא מלתא דפשיטא הוא ולא אנטריך למתנייהו אלא ה"ק זימן שחורים ולבנים ומלא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים והכי פירושא דמתני' זימן שחורים בקן זה ומלא בו לבנים זימן לבנים במקום שחורים וזימן שחורים מהו דתימא הני אינהו ואתהפוך אתהפוכי קמ"ל: שנים ומלא שלשה. ואינו מכיר המוכנין, כולן אסורין: שלשה ומלא שנים מותרים. האחד הלך, והשנים נשארו. ולא אמרינן כשם שהאחד הלך כן הלכו כולם והני אחריני נינהו: זימן בתוך הקן ומלא לפני הקן. ובתוך הקן לא מלא כלום, אסורים: ואם אין. באותו שובד אלא הן: הרי אלו מותרין. ואע"פ שיש שובד אחר קרוב לו בתוך חמשים אמה, אם אין אותו שובד בשורה של שובד זה בשורה אלא בקרן זוית, לא אמרינן מההוא שובד הקרוב אתו, שהגוזלות כל זמן שאינם פורחים אלא מדדין ברגליהן אינן מדדין אלא כנגד הקן שלהן בשורה, שאם רואין קניהן כשהופכין לאחוריהן מדדין ואם לאו אין

ה. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֵין מְסַלְקִין אֶת הַתְּרִיסִין בְּיוֹם טוֹב. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין אֵף לְהַחֲזִיר. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֵין נוֹטְלִין אֶת הָעֶלְי לְקַצֵּב עָלָיו בְּשָׂר. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֵין נוֹתְנִין אֶת הָעוֹר לְפָנֵי הַדְּרָסוֹן וְלֹא יִגְבְּיָהֶנּוּ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עִמּוֹ כְּזֵית בְּשָׂר.

וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵין מוֹצִיאִין לֹא אֶת הַקָּטָן
וְלֹא אֶת הַלּוֹלֵב וְלֹא אֶת סֵפֶר תּוֹרָה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים. וּבֵית הַלֵּל
מִתִּירִין:

ברטנורה (ה) העלי. יד של עץ גדול הרבה ועגול שכותשים בו את הריפות ודומיהן. ומפני כובדו וגדלו אין תורת כלי עליו: להכב. לחתוך: ובית הלל מתירין. משום שמחת יום טוב, ואע"פ שאין עליו תורת כלי: לפני הדורסן. שידרסו עליו בני אדם כדי שלא יפסיד: ולא יגביהנו. לטלטלו לאחר הפשטתו: ובית הלל מתירין. דאי לא שרית ליה לא שחיט כדי שלא להפסיד העור וממנע משמחת יום טוב: תריסין. מוכרי בשמים יש להן חנויות העשויות כמין תיבות ועומדות בשוק ואינן מחוברות בקרקע, ותריסין הן ללתות שסוגרין בהן פתחי אותן תיבות, ופעמים שמסלקים אותן תריסין מפתח התיבה ושוחין עליהן הסממנין שבתנות: מתירין אף להחזיר. בתריסין שאין להם ליר כלל כולי עלמא לא פליגי דשרי אפילו לנעול בהן פתח [בית שבתוך] החצר. ובתריסין שיט להן ליר מן הצד כולי עלמא לא פליגי דאסור לנעול בהן אפילו פתחי חנויות, דדמי לבנין. כי פליגי, בתריסין שיט להן ליר באמצע כעין בליטה ותוחזין אותה בחור שבאמצע דופן פתח החנות, בית שמאי סברי גזרינן ליר באמצע חטו ליר מן הצד, ובית הלל סברי לא גזרינן בתריסי חנויות, ושרי להחזיר, משום דבעי לאפוקי תבלין ואי לא שרית ליה לאהדורי לא פתח ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: לא את הקטן. ולא כל מידי דלאו אורך אכילה: ובית הלל מתירין. דאמרי מתוך שהותרה הולאה לאורך אכילה, הותרה נמי שלא לאורך אכילה. והוא שיהיה בה אורך מורה כגון הני דחשיב במתני' או אורך הנאה כגון מפתח ביתו וכיוצא בהן. לאפוקי הולאה אבנים וכיוצא בזה דבהא מודו בית הלל דאסור:

1. **בית שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵין מוֹלִיכִין חֻלָּה וּמִתְנֹת לִפְהֵן בְּיוֹם טוֹב,**
בֵּין שְׁהוּרְמוּ מֵאֶמֶשׁ, בֵּין שְׁהוּרְמוּ מֵהַיּוֹם. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. אָמְרוּ
לָהֶם בֵּית שְׁמַאי, גְּזַרְה שְׁוֵה, חֻלָּה וּמִתְנֹת מִתְּנָה לִפְהֵן, וּתְרוּמָה
מִתְּנָה לִפְהֵן, כְּשֵׁם שְׁאֵין מוֹלִיכִין אֶת הַתְּרוּמָה, כִּדְ אֵין מוֹלִיכִין אֶת
הַמִּתְנֹת. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל, לֹא, אִם אֶמְרָתֶם בַּתְּרוּמָה שְׁאֵינוּ
זָכָאי בַּהֲרַמְתָּהּ, תֵּאמְרוּ בַּמִּתְנֹת שְׁזָכָאי בַּהֲרַמְתָּן:

ברטנורה (ו) אין מוליכין חלה [ומתנות חלה] וּמִתְנֹת בְּיוֹם טוֹב. אע"פ שמוותר בהפרשתם, לא שרו בהולכתם, אלא תיקון עיסתו התירו לו ולא יותר: מתנות. הזרוע והלחיים והקיבה: גזירה שוה. לאו דוקא, דכולה מדרבנן גזרו משום גזירה דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביום טוב, אלא דומיא דגזירה שוה: מתנה לכהן. מעשרים וארבע מתנות כהונה: כשם שאין מוליכין את התרומה וכו'. הך מתני' אדחיא לה בגמרא, דלא נחלקו ב"ש וב"ה שמוליכין חלה ומתנות. לא נחלקו אלא בהולכת תרומה, שב"ש אומרים אין מוליכין וב"ה אומרים מוליכין. אמרו להן ב"ש לב"ה חלה ומתנות מתנה

לכהן ותרומה מתנה לכהן, כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה, אמרו להם צ"ש, לא, אם אמרתם בחלה ומתנות שזכאי בהמתן, שנתנו חכמים כח ורשות בהפרשתן לפי שהחיוז שלהן בא ביום טוב ולשין ושוחטין ביום טוב וכיון שהותרו אותן של יום טוב שרינו להו להוליך אותן שנעשו מערב יום טוב, תאמרו בתרומה שאינה זכאי בהמתה, שהרי אי אפשר שיבוא חיוב תרומה לכרי ביום טוב לפי שאין חיוב תרומה אלא משעת מריחה בכרי ואין ממרחין ביום טוב, הלכך אין מוליכין תרומה ביום טוב:

ז. בית שמאי אומרים תבלין גדוכין במדוך של עץ. והמלח בפך, ובפעף הפרור, ובית הלל אומרים תבלין גדוכין פדרפן במדוך של אבן, והמלח במדוך של עץ:

דרטורה (ז) במדוך של עץ. אבל לא של אבן. ומיהו במדוך של עץ נדוכין כדרכן ואין כריך שינוי, מפני שהן מפיגין טעמן אם נדוכין מאתמול: והמלח בפך. של חרס ידוכנו: או בעץ פרור. הוא הכף שמגיסין בו הקדירה, למלח בעי שינוי, שהיה לו לדוך מאתמול, שאינו מפיג טעמו. והלכה שהבא לדוך מלח ביו"ט מטה המדוכה על דה ודך על ידי שינוי. והתבלין נדוכין כדרכן ואין לריכין שינוי:

ח. הבורר קטנית ביום טוב, בית שמאי אומרים, בורר אכל ואוכל. ובית הלל אומרים, בורר פדרכו בחיקו בקנון ובתמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה. רבן גמליאל אומר, אף מדיח ושולה:

דרטורה (ח) בורר אוכל. מלקט האוכל אחד אחד מן הפסולת: בורר כדרכו בחיקו. ובלבד שלא יהיה טורח ברירת הפסולת מרובה. אבל אם טורח ברירת הפסולת מרובה על טורח ברירת האוכל כגון שהפסולת דק ביותר מע"פ שהאוכל מרובה בשיעורו על הפסולת, מודים בית הלל שבורר את האוכל ומניח את הפסולת, דלמעוטי בטרחא עדיף: אף מדיח ושולה. שמביא כלי מלא קטנית ונותן עליו מים והפסולת קף על פני המים ומסיר אותו בידו: שולה. כמו של נעלך (שמות ג). ואין הלכה כרבן גמליאל:

ט. בית שמאי אומרים, אין משלחין ביום טוב אלא מנות. ובית הלל אומרים, משלחין בהמה חיה ועוף, בין חיה בין שחויטין. משלחין יינות שמנים וסלתות וקטניות, אבל לא תבואה, ורבי שמעון מתיר בתבואה:

דרטורה (ט) אין משלחין ביום טוב. דורון איש לרעהו: אלא מנות. דבר מוכן שאין

עשוי להניחו למחר, כגון חתיכות בשר ודגים: ובית הלל אומרים וכו'. ולא שרו בית הלל ללח ללכות על ידי אדם אחד או שנים. אבל שלשה בני אדם או יותר נושאי מנחה אסור, דאושא מלתא טובא ונראין כמוליכין למכור בשוק: אבל לא תבואה. שאינה ראויה לאכילה שהרי כריכה טחינה ואין טוחנין ביום טוב: ור' שמעון מתיר בתבואה. שיכול לכתשה במכתשת קטנה ויבשלה מעשה קדירה. ואין הלכה כר' שמעון:

• משלחין פלים, בין תפורין בין שאינן תפורין, ואף על פי שיש בהן פלאים, והן לצרף המועד, אבל לא סנדל המסמר ולא מנעל שאינו תפור. רבי יהודה אומר, אף לא מנעל לבן, מפני שצריך אמן. זה הפלל, כל שנאותין בו ביום טוב, משלחין אותו:

ברטורה (י) משלחין כלים תפורין. דחזו למלבוש. ושאין תפורין חזו לאכסויי: כלאים. כשהן קשין שאין מחממין, מותר לשכב עליהם: סנדל המסומר. של עץ מחופה מסמרים. שגזרו חכמים עליו שלא לנעלו בשבת ויו"ט, משום מעשה שהיה שנהרגו הרוגי מלכות על ידו, כמבואר במסכת שבת פרה כמה חלה יולאה (דף טו): ולא מנעל שאינו תפור. ואפילו הוא מחובר ביתדות של עץ וכיוצא בהן: אף לא מנעל לבן. באתריה דר' יהודה לא היו נועלים מנעל לבן עד שמשחירין אותו: שריד אומן. להשחירו: כל שנאותין בו. הכי קאמר, כל שנאותין בו בחול כמות שהוא ואינו כריך למלאכה אחרת, אע"פ שאין נאותין בו ביום טוב כגון תפילין שבחול לובשין אותן כמות שהן וביום טוב אין לובשין אותן, משלחין אותן ביום טוב:

גמרא ביצה דף יד ע"ב

בין תפורים וכו'. בשלמא תפורים חזו למלבוש שאין תפורים נמי חזו לכסויי אלא פלאים. למאי חזו, וכי תימא חזו למימך ותיתה והתניא (ויקרא יט) לא יעלה עליך. אבל אתה יכול להציעו תחתיד, אבל אמרו חכמים: אסור לעשות כן שפא תפרך לו נימא על בשרו. וכי תימא דמפסיק מידי דביני ביני. והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלים אפלו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם, משום שפאמר לא יעלה עליך אלא בוילון והאמר עולא וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו

אָלֶּא בְּקִשׁוֹן. וְכִי הָא דְאָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ הָאֵי נִמְטָא גְמָדָא דְנָרְשׁ שְׂרָיָא. אָמַר רַב פִּפְא עַרְדְּלִין אִין בְּהוֹן מְשׁוּם כְּלָאִים אָמַר רַבָּא הֵינִי צְרָרִי דְפְשִׁיטִי אִין בְּהוֹן מְשׁוּם כְּלָאִים. דְּבִזְרָנִי יֵשׁ בְּהוֹן מְשׁוּם כְּלָאִים. רַב אֲשִׁי אָמַר אָחַד זָה וְאָחַד זָה אִין בְּהוֹן מְשׁוּם כְּלָאִים לְפִי שְׂאִין דְרָדָּה חֲמוּם בְּכָד :

רס"ז למימד. לכפלה: שמא תכרך לו נימא. ויש נימין גדולים וגסים ומחמם במקומה ועובר משום לא תלכס שעטנז, ר"נ נימא בעלמא כיון דעיקר הבגד מהגהו ומחממו מלמטה הוי ליה הא לבישה דחית זה הנאה: דמפסיק מידי. שנותן בגד אחר ביניהם: אסור לישן עליהם. מדרבנן: בזילון. שראוי לפרסו כנגד הפתח: וילון טמא. מקבל טומאה ולא עשאוה כ אחד ממחילות הבית שאינו מקבלות טומאה: מתחמם כנגדו. מעטף בשוליו לפיכך יש תורת כלי עליו וכיון דמתחמם כנגדו אסור לעשותו כלאים: בקשין. קשין שאין מתחממין מותר לישב עליהם: גמלא. קשה דבר שהוא כוץ נעשה קשה: דנרש. שם מקום: שריא. לשיבה שאינו מתחמם: כררי דפשיטי כו'. בגד כלאים שזורעין בו מעות מותר לתתן בחיקו שהמעות מהקשין אותו ואינו מחמם: בזרני. שזרור בהם זרעים: יש בהם משום כלאים. ואסור לתתן בתוך חיקו: ערדלאים. שרגילין ללכסן תחת מנעליהן ותולה עליהן עור של תישים מעובדין תחת קרקעיתן כנגד העקב של רגל ויש עושין אותן של כמר וקורין אותן נמטי:

זוהר וארא דף כ"ו ע"ב

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבַבְךָ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵי קָרָא הֲכִי מִבְּעֵי לֵה וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבַבְךָ (אָלֶּא זְכָאָה הוּא מֵאן דִּישְׁתַּדֵּל כְּאוֹרֵיתָא). תּוֹ (תּוֹ חֲזִי) וְהַשַּׁבּוֹת אֶל לְבַבְךָ מִבְּעֵי לֵה. אָלֶּא אָמַר מֹשֶׁה אֵי אַתְּ בְּעֵי לְמִיקָם עַל דָּא וּלְמַנְדַּע כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבַבְךָ וּכְדִין תִּנְדַּע לֵה. לְבַבְךָ יֵצֵר טוֹב וַיֵּצֵר רַע דְּאֶתְכַלִּיל דָּא בְּדָא וְאִיהוּ חַד. כְּדִין תִּשְׁפַּח כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים דְּהָא אֶתְכַלִּיל דָּא בְּדָא וְאִיהוּ חַד. וְעַל דָּא וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבַבְךָ לְמַנְדַּע מְלָה. תּוֹ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר חֲבִיבִין עֲבָדִין פְּגִימוּתָא לְעֵלָא. מֵאֵי פְּגִימוּתָא דְשִׁמְאָלָא לָא אֶתְכַלִּיל בֵּימִינָא. דִּישְׁפַּח רַע לָא אֶתְכַלִּיל בֵּינְצֵר טוֹב בְּגִין חוּבִיָּהוּ דְבִנְיָ נְשָׂא. וּפְגִימוּ לָא עֲבָדִי אֶלָּא לֹון מְמִשׁ. הִדָּא הוּא דְכִתִּיב (דְּבָרִים לב) שְׁחַת לוֹ לֹא בְּנִיו מוֹמִם. כְּבִיכּוֹל עֲבָדִי וְלֹא עֲבָדִי דְלֹא אֶתְמַשְׁךְ עֲלִיהוּ בְּרַכּוֹן דְלַעֲיֵלָא כְּמָה דְאֶתְּ אָמַר וְעֵצֵר אֶת הַשְּׂמִים וְלֹא יְהִי מְטָר. וְלֹא עֲבָדִי דְהָא שְׂמִיָּא נְטִילִי לֹון לְגַרְמִיָּהוּ בְּרַכָּאן

מה דיצטרריך. ולא נטלי לאמשכא לתתא ודאי מומם דאנון חגיבין איהי תו לו בוא"ו דלא אתפליל ימינא בשמאלא בגין דלא יתמשכון ברכאון לתתאי לא באלי"ף דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא. מאן גרים דא. בגין דחגיבין מפרישין יצר רע מיצר טוב. ומתדבקון ביצר רע. רבי אבא פתח ואמר ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. כהאי גוונא. הכא אתרמיזי יחודא קדישא ואזהרה הוא לבר נש ליחדא שמא קדישא פדקא יאות ברחימו עלאה בכל לבבך דא ימינא ושמאלא (נ"א קדישא) דאקרי יצר טוב ויצר רע. ובכל נפשך דא נפש דוד דאתיהיבת ביניהו. ובכל מאדך לאכללא לון לעלא באתר דלית בה שיעורא הכא הוא יחודא שלים למרחם לה לקדשא בריך הוא פדקא יאות:

תרגום הזהר פתח רבי אלעזר ואמר, וידעת היום והשבות אל לבבך פי הוי"ה הוא האלקים. שואל, מהרע זה היה כריך לומר, וידעת היום פי יי הוא האלקים, ולבסוף, והשבות אל לבבך. ועוד, והשבות אל לבבך, היה כריך לומר, ולא לבבך. אלף אמר משה, אם אתה רוצה לעמד על זה ולדעת פי יי הוא האלקים, אז, והשבות אל לבבך, ותדע זה, פי לבבך פרושו, שיצר הטוב ויצר הרע, השוכנים בלב, נכללו זה בזה, והם אחד. ואז תמלא פי הוי"ה הוא האלקים, פי נכללו זה בזה, והוא אחד. לכן הקדים הפתוח, והשבות אל לבבך, לדעת על ידו את הדבר, שיי הוא האלקים. עוד אמר רבי אלעזר, הרשעים עושים פגם למעלה על ידי מעשיהם הרעים. מהו הפגם. הוא, פי השמאל אינו נכלל בימין למעלה, אלף שולט בדין בפני עצמו. שהוא משום שהיצר הרע למטה אינו נכלל ביצר הטוב מחמת החפאים של בני אדם ואינם עושים פגם למעלה, אלף לעולם ממש. זה שנאמר, שחת לו לא בניו מומם, הינו פביכול עושים פגם ואינם עושים פגם: עושים, הינו שגורמים, שאלו ימשכו עליהם הצרכות של מעלה, כמו שנאמר, ועצר את השמים ולא יהיה מטר. ולא עושים, משום שהשמים, מקבלים לעולם צרכות וספע פמה שצרכים, אלף שאינם מקבלים ספע להמשיך למטה, ודאי מומם של אלו הרשעים הוא. עוד יש לפרש, לו עם ו' פרושו, שאלו נכלל הימין בשמאל, למעלה, כדי שאלו תמשכנה צרכות למטה ועל זה נאמר שחת לו עם ו'. לא עם א' פתוח, שאינם מקבלים צרכות להמשיך אל הפתונים. מי גרם זה. הוא בצביל שהרשעים מפרידים היצר הרע מיצר הטוב. ומתדבקים ביצר הרע. רבי אבא פתח ואמר, ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, כעין זה, גם באו נרמזי יחוד הקדוש, ואזהרה הוא לאדם ליחד את השם הקדוש פראוי, צאהבה עליונה. בכל לבבך: הינו בשני יצריה, זהו ימין ושמאל שנקרא יצר הטוב

וַיֵּאָכֵל הָרַע. וּבְכָל נִפְשָׁהּ, זֶהוּ נִפְשָׁה דְּוָד שְׁנִיתָנָה צִיּוּיָהּ. וּבְכָל מְאֻדָּהּ, הִינּוּ לְכָלל אֹתָם, הִימִין וְהַשְּׂמָאל, לְמַעְלָה, צְמִיחָם שְׁאִין צוּ שְׁעוּר. כִּי אֵין הוּא הִיחֹד הַשְּׂלֵם לְאַהֲבָה אֶת הַקְּדוּשָׁה צְרוּדָה הוּא כְּמוֹ שְׁלִיחָהּ:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב-ג

א. מִי שֶׁאָכַל וְשָׁכַח וְלֹא בִרְךָ. אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁיִּתְעַפֵּל הַמֶּאֱכָל שֶׁבְּמַעְיוֹ חוּזַר וּמְבָרַךְ. נִתְעַפֵּל הַמְּזוּן בְּמַעְיוֹ אִינוּ חוּזַר וּמְבָרַךְ לְכֹן אִם נֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְלֹא יָדַע אִם בִּרְךָ אוֹ אִם לֹא בִרְךָ חוּזַר וּמְבָרַךְ. וְהוּא שֶׁלֹּא נִתְעַפֵּל הַמְּזוּן שֶׁבְּמַעְיוֹ: **ב.** חֲמִשָּׁה מֵינִין הֵן: הַחֲטִיף וְהַשְּׁעוּרִין וְהַכֶּסֶם וְשִׁבְלַת שׁוּעַל וְשִׁיפּוֹן. הַכֶּסֶם מִמִּין הַחֲטִיף וְשִׁבְלַת שׁוּעַל וְשִׁיפּוֹן מִמִּין הַשְּׁעוּרִין. וְחֲמִשָּׁה מֵינִין הֵאלוּ כְּשֶׁהֵן שְׁבָלִים נִקְרְאִים תְּבוּאָה בְּכָל מְקוֹם וְאַחַר שֶׁדָּשִׁין וְזוּרִין אוֹתָן נִקְרְאִין דְּגָן וְכִשְׁטוּחֵינִין אוֹתָן וְלָשִׁין אֶת קִמְחוֹ וְאוֹפִין אוֹתָן נִקְרְאִים פֶּת. וְהַפֶּת הַנֶּעֱשֶׂה מֵאֶחָד מֵהֵן הִיא הַנִּקְרְאֶת פֶּת בְּכָל מְקוֹם בְּלֹא לוּוּי:

מוסר

ספר חסידים סימן קפג קפד

אֶחָד הָיָה מְצַעֵר אֶת הַחֶכֶם וְאָמְרוּ לְחֶכֶם כְּמָה גְּדוֹל עוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְצַעֵרְךָ עַל לֹא פִשְׁעוּ. אָמַר לוֹ הַחֶכֶם: אֵינִי מִפְּשִׁיעוֹ אֶלָּא עוֹנוֹתִי עָשׂוּ לִי. אָמַר: מִצָּוָה לָךְ לְהַעֲנִישׁוֹ וּלְקַלְלוֹ. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן הִייתִי מַעֲנִישׁ וּמְקַלֵּל אֶת עַצְמִי כִּי עוֹנוֹתִי גָרְמוּ לְצַעֵר זֶה שֶׁהָרִי אָמַר הַפֶּתוּב: הָאֱלֹהִים מְצָא אֶת עוֹן עֲבָדֶיךָ. אָמַר יְהוּדָה: בְּרוּר לִי שֶׁאֶחָד מֵעֲבָדֶיךָ שֶׁם הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַתוֹ אֶלָּא עוֹנֵנוּ גָרַם שֶׁבָּא לָנוּ לְצַעֵר, לְכֹן כְּשֶׁקַּלֵּל שְׂמַעִי אֶת דָּוִד אָמַר דָּוִד (שׁוּ"ב טו) הִנִּיחוּ לוֹ וַיִּקְלַל כִּי הִ' אָמַר לוֹ וְעוֹנֵי גָרַם, אִם לֹא הִייתִי חוּטָא לֹא בָּא אֲמִנּוֹן לְשַׁכַּב עִם תְּמָר וְלֹא הָיָה אֲבִשְׁלוֹם מוֹרֵד בְּאֲבִיו וְשׁוֹכֵב עִם נְשִׂי אֲבִיו, לְפִיכָךְ מֵה יִתְאוּנֶן אָדָם חֵי גִבֹר עַל חֲטָאָיו: שְׁלֹשָׁה אֵינֶן נוֹדְעִים אֶלָּא בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים הָעֵנּוּ בְּשַׁעַת

שׁוֹפְטִים יוֹם שְׁלִישִׁי תוֹרָה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ביין להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

עַל-פִּי | שְׁנַיִם עֵדִים א֥וֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוֹבֵט
הַבֵּית לֹא יוֹבֵט עַל-פִּי עֵד אֶזְזֹד: על מימר תרין סהדין
או תלתא סהדין יתקטל דחייב קטול לא יתקטל על מימר סהיד חד:

רש"י שנים [ועדים] או שלשה. אם מתקימת עדות בשנים למה פרט לך בשלשה, להקיש שלשה לשנים, מה שנים עדות אחת, אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שיזמו כלם:

יֵד הָעֵדִים תִּהְיֶה-בּוֹ בְּרֵאשִׁיתָ לְהַבִּיתוֹ וַיֵּד
כָּל-הָעָם בְּאֶזְזֹרָתָהּ וּבְעֵרַת הָרָע בְּמִקְרָבָהּ: (פ)
ידא דסהדינא תהי בה בקדמיתא למקטלה וידא דכל עמא בבתריתא ותפלי עבד
דביש מפינד: (ח) **כִּי יִפְלֹא בְּמִקְרָהּ דְּבָר לְמוֹשֶׁפֶט בֵּין-**
דָּם | לְדָם בֵּין-דִּין לְדִין וּבֵין זֵעַע לְזֵעַע דְּבָרֵי
רִיבָת בְּשַׁעֲרֵיהָ וּקְבֹמָתָהּ וְעַלִּיתָ אֵל-הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֶלֶיהָ בּוֹ: ארי יתכסי מנד פתגמא לדינא
בין דמא לדמא בין דינא לדינא ובין מכתש סגירו למכתש סגירו פתגמי פלגתא
דינא בקרניד ויתקום ותסק לאתרא די יתרעי יי אלהד בה:

רש"י כי יפלא. כל הפלאה לשון הזדללה ופרישה, שהדבר נדלל ומכסה ממך:

צין דס לדס. צין דס טמא לדס טהור: צין דין לדיון. צין דין זכאי לדיון חיב: צין נגע לנגע. צין נגע טמא לנגע טהור: דברי ריב. שיהו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר זה מחיב וזה מזכה: וקמת ועלית. מלמד שבית המקדש גבוה מכל המקומות:

(ט) וּבֹאֵת אֶל-הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הָהֵם וְדַרְשֵׁת וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: וְתִיתִי לָוֶה לְפָנָי וְלָוֶה לְפָנָי וְהָיָה בְיוֹמָא הָאֵנוּ וְתִתְבַּע וְיַחֲוִין לְךָ יָת פְּתִגְמָא דְדִינָא:

רס"י הכהנים הלויים. הכהנים שילאו משצט לוי: ואל השפט אשר יהיה בימים ההם. ואפלו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע לו. אין לך אלא שופט שבימך:

(י) וְעֲשִׂיתָ עַל-פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ בַּיּוֹם-הַבֹּקֶם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֶךְ: וְתַעֲבֹד עַל מִימַר פְּתִגְמָא דִּי יַחֲוִין לְךָ מִן אֲתֵרָא הַהוּא דִּי יִתְרַעֵי וְנִטַּר לְמַעֲבַד כְּכֹל דִּי יִלְפְּנֵךְ:

נביאים - ישעיה - פרק נא

(כב) כָּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה וְאֶלְהֵיךָ יָרִיב עִמּוֹ הִלָּה לְקִזְזוֹתַי מִיָּדְךָ אֶת-כּוֹס הַתִּרְעָלָה אֶת-קַבְעֵת כּוֹס זַזְמוֹתַי לֹא-תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָהּ עוֹד: כְּדִן אָמַר רַבּוֹנֵךְ וְנִטַּר לְמַעֲבַד פּוֹרְעָנוֹת דִּין עַמִּיהָ הָא קַבְלִית מִן יָדֵךְ

ית פָּסָא דְלוֹטָא ית פְּלִי פָּסָא דְחִימְתִּי לָא תוּסִיפִין לְמִשְׁתָּה עוּד דְלוֹטָא ית פְּלִי
פָּסָא דְחִימְתִּי לָא תוּסִיפִין לְמִשְׁתָּה עוּד :

רס"י יריב עמו . אַסְר ידִין דִּין עמו :

(כג) וְשִׁמְתִּיהָ בְיַד-מוֹזֵיךָ אֲשֶׁר-אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ
שׂוֹזֵי וְנִעְבְּרָה וְתִשְׁבְּיָמִי כְּאֶרֶץ גֹּזֵר וְכוֹזֵזִין
לְעִבְרִים: (פ) וְאִמְסְרִינָה בְּיַד דְּהוּוּ מוֹנֵן לִיךָ דְּהוּוּ אָמְרוּ לְנַפְשִׁיךָ אִמְאִיכִי
וְנַעֲדִי וְאִמְאִיכָתָּ כְּאַרְעָא יְקָרִיךָ וְהוּוּיָת כְּשׁוּק לְעָדוֹן :

רס"י מוגיד . מניעיד ומטלטליך כמו והנה ההמון נמוג (ש"א יד) קרוסלי"ר
בלע"ז . שחי ונעצורה . על גביך :

(א) עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עֲזָרָךְ צִיּוֹן לְבָשִׁי | בְּגָדֵי
תַּפְּאֵרְתֶךָ יְרוּשָׁלַם עֵיר הַקְּדֹשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף
יבֹא-בָךְ עוֹד עָרְלָ וְטָמֵא: אֲתַגְּלָא אֲתַגְּלָא לְבָשִׁי תוּקִפִּיךָ צִיּוֹן
לְבָשִׁי לְבוּשֵׁי תוּשְׁבְּתִיךָ יְרוּשָׁלַם קִרְתָּא דְּקוּדְשָׁא אַרְי לֹא יוֹסִפּוֹן וְיַעֲדוֹן בֵּיךָ עוּד
עָרְלִין וּמְסֻבִּין : (ב) הַתְּנַעֲרֵי מִעֲפָר קוּמֵי עִבְדֵי יְרוּשָׁלַם
(התפתזו) הַתְּנַפְּתוּזִי מוֹסְרֵי צְוֹאֲרֶךְ שְׂבִיָּה בַת-
צִיּוֹן: (ס) אֲתַנְפְּצִי מִעֲפָרָא קוּמֵי תְּבִי עַל פּוֹרְסֵי יְקָרָא יְרוּשָׁלַם אֲתַפְּסִקוּ חֲנֻקֵי
צוֹרִיכוֹן שְׂבִיָּא כְּנִשְׁתָּא דְּצִיּוֹן :

רס"י התנערי . אוסקור"א בלעז כמנער את הטלית : קומי . מן הארץ
מגזרת לארץ תשב (לעיל ג) : שבי . על הכסא : התפתחי . הוי נחרת : מוסרי
קרוגל"ס בלע"ז : שביה . כמו שבויה :

(ג) כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה וְזַנֹּם נִמְכַרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף
תִּנְאַלְוּ: (ס) אָרִי כִדְנו אָמַר יְיָ מִגֹּן אֲזַדְבְּנֶתוֹן וְלֹא בְכֶסֶף תִּתְפָּרְקוּן :

רש"י חנם נמכרתם . על עסקי חנם הוא יצר הרע שאינו לכם לשכר : ולא
בכסף תגאלו . תגאלו . חלל . בתשובה :

כתובים - תהילים - פרק עה

(י) וְאֲנִי אֶגִּיד לְעַלְמֵי אֲמוֹרָה לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: וְאֲנִי
אֲתַנִּי לְעַלְמֵי נְסִיָּא אֲשַׁבַּח לֵאלֹהֵי דְיַעֲקֹב :

רש"י ואני אגיד לעולם . מאז והלאה את נקמתו וגבורתו :

(יא) וְכָל-קִרְנֵי רִשְׁעִים אֶגְדַּע וְתִרְוַמְנָה קִרְנוֹת
צְדִיקָה: וְכָל תְּקוּף רוּם רִשְׁעִיָּא אֶמְאַיֵּד אֶתְלַשְׁנוּן מִתּוֹקְפִיהוּן וְתִרְוַמֵּם תְּקוּף
רוֹמְחוֹן דְּצַדִּיקָא :

רש"י וכל קרני רשעים . של עמלק : אגדע . כענין שנא' (יחזקאל כה) ונתתי
את נקמתי בצדום ביד עמי ישראל יגדעו קרן עמלק וגו' ואז תרוממני
קרנות לדיקו של עולם ישראל שהם שצחו של הקב"ה :

(א) לְבַמְנַצֵּזוֹ בְּנִגְיֵנֹת מוֹמֹר לְאָסָף שִׁיר: לְשַׁבְחָא
בְּתוֹשֶׁבְחָתָא תוֹשֶׁבְחָא עַל יְדָא דְאָסָף שִׁירָא : (ב) נֹדַע בִּיהוּדָה
אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ: אֲתִיְדַע בְּדַבֵּית יְהוּדָה אֶלְהָא

בְּדַבַּר יִשְׂרָאֵל רַב שְׁמִיָּה : (ג) וַיְהִי בְּשָׁלֹם סִכּוֹ וּבְמַעֲוֹנָתוֹ
בְּצִיּוֹן: וְהָיָה בִירוּשָׁלַם בַּיַּת מִקְדָּשֶׁיָּהּ וּמְדוּרַת בַּיַּת שְׁכִינַת קוֹדֶשֶׁהּ בְּצִיּוֹן :

משנה סוטה פרק ו

א. מִי שֶׁקָּנָא לְאִשְׁתּוֹ וְנִסְתַּתְּרָה, אֶפְלוּ שָׁמַע מֵעוֹף הַפּוֹרְחַת, יוֹצִיא וַיִּתֵּן
כְּתָבָהּ, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, עַד שֶׁיִּשְׁאָאוּ וַיִּתְּנוּ בָּהּ
מוֹזְרוֹת בְּלִבָּנָה :

בְּרֵטְנוּרָה (ה) מִי שֶׁקִּינָא. וְנִסְתַּתְּרָה אֶפְלוּ שָׁמַע מֵעוֹף הַפּוֹרְחַת. שְׁנִסְתַּתְּרָה: יוֹצִיא וַיִּתֵּן
כְּתוּבָה. ר' אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמֵיהּ דְּאִמְרַת דְּבַר ר' קָסְטִירָה לֹא זַעֲי עֵדוּת וְאֶפְלוּ עֵבֶד וְאֶפְלוּ
שְׁפַחָה נִאֲמָנִים דִּהֵינּוּ נְמוּי כְּעוֹף הַפּוֹרְחַת, לְחַתְקָא סְתִירָה לְטוּמְאָה דְּכוּלְהוּ מֵהֵימְנֵי
זֶה, הִלְכֵךְ נִאֲסְרָה עֲלֵיו. וְאִם אִינוּ רוֹכֵה לְהַשְׁקוּתָהּ יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתוּבָה: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
אֹמֵר עַד שֶׁיִּשְׁאָאוּ וַיִּתְּנוּ זֶה מוֹזְרוֹת בְּלִבָּנָה. נָשִׁים הַטּוֹוֹת לְאֹרֶךְ הַלְּבָנָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
לְטַעְמֵיהּ דְּאִמְרַת מַשְׁקָה עַל פִּי שְׁנִים. מֵיְהוּ מִשִּׁשְׁאָאוּ וַיִּתְּנוּ זֶה מוֹזְרוֹת בְּלִבָּנָה בְּפִרְיֹאֲתָהּ
מִכּוּעַר הַדְּבַר וְתֵלָא, דִּהֵא אֶפְלוּ מִיָּא תוּ לֹא זַדְקֵי לֵה כְּדַתְנִיא בְּר' קָ, וְטַהוּרָה הִיא,
וְלֹא שִׁשְׁאָאוּ וַיִּתְּנוּ זֶה מוֹזְרוֹת בְּלִבָּנָה. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:

ב. אָמַר עַד אֶחָד אֲנִי רְאִיתִיהָ שְׁנִטְמָאָת, לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה. וְלֹא עוֹד
אֶלָּא אֶפְלוּ עֶבֶד, אֶפְלוּ שְׁפַחָה, הָרִי אֶלּוּ נְאָמְנִין אֶף לְפִסְלָה מִכְּתָבָתָה.
חֲמוּתָהּ וּבֵת חֲמוּתָהּ וְצָרְתָהּ וַיִּבְמָתָהּ וּבֵת בְּעֵלָהּ, הָרִי אֶלּוּ נְאָמְנֹת,
וְלֹא לְפִסְלָה מִכְּתָבָתָהּ, אֶלָּא שְׁלֵא תִשְׁתָּה :

בְּרֵטְנוּרָה (ז) אֲנִי רְאִיתִיהָ שְׁנִטְמָאָת. בְּאוֹתָהּ סְתִירָה, שְׁהִיא ע"פ עֵדִים לֹא יְהוֹשֻׁעַ,
אוּ ע"פ עוֹף הַפּוֹרְחַת לֹא אֱלִיעֶזֶר: לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה. דַּעַד אֶחָד נִאֲמָנִים זֶה אֶף לְהַפְסִידָה
כְּתוּבָתָהּ שְׁרַגְלִים לְדַבְּרָה: אֶף לְפִסְלָה מִכְּתוּבָתָהּ. שְׁלֵא תִשְׁתָּה וְלֹא תִטּוּל כְּתוּבָתָהּ:
וַיִּבְמָתָהּ. אֶשֶׁת אַחֵי זֶעֱלָה: וְזֶה זֶעֱלָה. מִאֲשָׁה אַחֲרָת: הָרִי אֶלּוּ נִאֲמָנֹת. לְעֵדוּת זֶה,
אֲע"פ שֶׁהָיָה פְּסוּלוֹת לְכָל שָׂרָר עֵדוּת שְׁהוּא לְרַעְתָּהּ, לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה הֵאֱמִינָה כָּל עֵדוּת
שִׁשׁ זֶה. וּמֵיְהוּ לֹא לְפִסְלָה מִכְּתוּבָתָהּ, הוֹאִיל וְשׁוֹנְאוֹת אוֹתָהּ, אֶלָּא שְׁלֵא תִשְׁתָּה:

אמר רבא בר רב הונא: פיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפלו בדבר הלכה, שנאמר (נחמיה ח) וכפתחו עמדו כל העם. ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר (איוב לב) והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד. רבי זירא אמר רב חסדא מהכא (נחמיה ח) ואזני כל העם אל ספר התורה. שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים. אמר להם: מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא ולא פסעתי על ראשי עם קדש ולא נשאתי כפי בלא ברכה. מאי מברך? אמר רבי זירא, אמר רב חסדא אשר קדשנו בקדשתו של אהרן וצננו לברך את עמו ישראל באהבה. כי עקר פרעה מאי אמר? יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצוינתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון. וכי מהדר אפיה מצבורא מאי אמר אדבריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש. רבונו של עולם, עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה עמנו מה שהבטחתנו. (דברים כד) השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך וגו'. אמר רב חסדא: אין הפהנים רשאים לכף קשרי אצבעותיהן עד שיחזרו פניהם מן הצבור. אמר רבי זירא אמר רב חסדא: אין הקורא רשאי לקרות הפהנים עד שיכלה אמן מפי הצבור ואין הפהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה דבור מפי הקורא ואין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הפהנים ואין הפהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור. אמר רב חסדא אין הפהנים רשאים להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל שליח צבור בשם שלום ואין רשאים לעקר רגליהם ולילך עד שיגמר שליח צבור שם שלום. ואמר רב זירא, אמר רב חסדא: אין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור. אמר רבי תנחום, אמר רבי יהושע בן לוי: המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה:

ר"י במה הארכת ימים. באיזה זכות: הפנדריא. לקצר דרכו דרך זה"כ ליכנס בפתח זה וללכת כנגדו: ולא פסעתי על ראשי עם קודש. שהיו יושבים התלמידים בצ"ה ע"ג קרקע והמהלך ביניהם כשהן יושבים נראה כפוסע על ראשיהם לפיכך צריך להקדים או לישב בחוץ: ולא נשאתי כפי לברך. כהן היה: וכי עקר כרעיה. בעבודה למיסק והוא מחזיר פניו כלפי תיבה מאי אומר: וכי מהדר אפיה. כשגומר ברכותיו מחזיר פניו לכל התיבה: מה שהבטחתנו. שתסכים על ידינו כדכתיב ואני אברכם: לכוף קשרי אצבעותיהם. שפוסטין אותן כשמברכין: ואין הקורא. ש"ל הקורא כהנים: שיחזרו פניהם. לברך: אמן. של ברכת הודאה: לעקור רגליהם. מן הדוכן אלא עומדין כפופים לפני התיבה: עד שיכלה אמן. של ברכת התורה וכל הני משום דתרי קלי לא משתמע:

זוהר מצורע דף נ"ה ע"א

אמר רבי אלעזר כתיב (ויקרא טו) והזרתם את בני ישראל מטמאתם וגומר. בטמאם את משפני אשר בתוכם. והזרתם כהאי זר דאיהו זר מפלהו ולא אתחבר במה דליתה דילה. ותא חזי בשעתא דמסתאבין בני נשא לתתא מסאבין לון בכלא והא אתמר (אבל) בשעתא דרוח מסאבא אתער חשבתון זר אלא רוח מסאבא דלתתא אתער רוח מסאבא אחרא ואתיהיב לה רשותא לנחתא לעלמא מאי רשותא רשותא דקדשה דהוה נחית ומחי בה לא אשתכח ואסתלק וכדין אתגליא דינא לקבליהון דחיבין ואוסיף דינא על דינה וכדין תרין רוחין משתכחין בעלמא חד רוחא דדינא וחד רוחא דמסאבא. אמר רבי אלעזר אצטריכנא הכא למימר מלה דאוליפנא מאבא. תא חזי הכא ילפינן מנגע דביתא דכד רוחא מסאבא שריא בביתא וקדשא בריך הוא בעי לדכאה לה שדר נגע צרעת בבית לקטרנא דא בדא והוה נגע לא אעדי מביתא ואף על גב דרוח מסאבא אסתלק מהוה ביתא עד דינתצון ביתא אבנין ואעין וכלא כדין אתדכי אתרא כהאי גונא מאן דאסתאב ואתער רוח מסאבא ושארי עלוי פד בעי קדשא בריך הוא לדכאה עלמא אתער רוח דינא תקיפא ואשתכח בעלמא ושריא על ההוה רוח מסאבא ומקטרגי דא בדא עד דיתעבר מעלמא והוה רוחא דינא תקיפא לא אסתלק מאתרה עד דינתצ אתר שיפין וגרמין וכלא. כדין אתדכי עלמא ואתעברו מנה רוחין מסאבין ועלמא אשתכח בדכיו ועל דא תנינן אתא לאסתאבא מסאבין לה ודאי וי לה לבר נש פד שארי עלה רוח מסאבא ואשתכח בה בעלמא דודאי לנדע דקדשא בריך הוא בעי לבערא לה מן עלמא. זכאין אנון צדיקיא דכלהו קדישין ואשתכחו בקדשה קמי מלכא קדישא ושריא עלה רוח קדישא בהאי עלמא ובכלמא דאתי :

תרגום זוהר אמר רבי אלעזר כתיב, והזרתם את בני ישראל מטמאתם וגומר. בטמאתם את משפני אשר בתוכם. והזרתם כהאי זר הזה, שהוה זר מפלס, ואינו מתחבר במה שאינו שלו. וזו וריאה, בצעה שצני אדם נטמאים למטה, מטמאים אותם בכל, וכבר למדנו זה. אבל, בצעה שרוח הטומאה נתעורר למטה מתעורר רוח זר, פי רוח הטומאה שלמטה מעורר רוח הטומאה האחר, ונתנה לו רשות לרדת בעולם. שואל, מה הרשות שנתנה לו. ומשיב, אותה רשות של הקדשה שהיתה יורדת תמיד ומעפצת אותו רוח זר מלשלוט, אינה נמלאת, מחמת רוח הטומאה, והיא מסתלקת ואז מתגלה הדיון, שהוה רוח הזר, כנגד הרשעים, ומוסיף דין על דיון, פי נמלא אז, שפתי רוחות נמלאים בעולם אחד, רוח הדיון, דהינו רוח זר, ואחד, רוח הטומאה. אמר רבי אלעזר, כאן אני כריך לומר דבר שלמדתי

מאזני. צא וראה, אנחנו למדים כאן מנגע הצית. כי פשרוח הטומאה שורה
צבית והקדוש צרוף הוא רוחה לטהר את הצית, שולח נגע רעת צבית,
שיקטרגו זה צזה, ונגע ההוא אינו סר מהצית, אחר שנתגבר על רוח
הטומאה ואף על פי שרוח הטומאה נסתלק מן הצית, עד שיפארו את הצית,
העלים והחצנים והכל, אז נטהר המקום. כעין זה, מי שנטמא ועורר את
רוח הטומאה ושארה עליו, פשרוה הקדוש צרוף הוא לטהר העולם מעורר
פנגדו רוח דין חזה, שהוא נמאח צעולם ושארה על רוח הטומאה ההוא,
ונלחמים זה צזה עד שפעציר את רוח הטומאה מן העולם, ואותו רוח דין
החזה של הנגע שהעצירו מן העולם, אינו מסתלק ממקומו עד שיפארו
המקום, דהינו הגוף, החצרים והעצמות והכל, אז נטהר העולם ורוחות
הטומאה נעצרים, והעולם נמאח צטהרה. ועל כן למדנו, הצא לטמא
מטמאים אותו ודאי. אוי לו לאדם שאורה עליו רוח הטומאה ונמאח עמו
צעולם, כי ידוע ודאי, שהקדוש צרוף הוא רוחה לצבירו מן העולם, ועל כן
יוסיף לו טומאה. פנזפר לעיל. אשריהם הצדיקים שפלים קדושים, ונמאחים
צקדשה לפני המלך הקדוש, ושארה עליהם רוח הקדוש, צעולם הזה וצעולם
הצא.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

א. האוכל פת חיב לברך לפניו: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המוציא
לחם מן הארץ, ולאחריו ארבע ברכות. אכל דגן שלוק כמו שהוא מברך
לפניו בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות רבות. אכל קמח, מברך לפניו
שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות: **ב.** קמח של אחד מחמשת המינין
ששלקוהו וערבוהו במים או בשאר משקים אם היה עבה כדי שיהיה ראוי
לאכילה וללעסו מברך עליו בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה
ועל הכלכלה ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתיה מברך עליו בתחלה שהכל
ולבסוף בורא נפשות רבות:

מוסר

ספר חסידים סימן קפה

לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה אָדָם כְּפֹי טוֹבָה כִּי מִמְהָרִים לְפָרַע מִמֶּנּוּ. שֶׁהָרִי נָבַל הָיָה כְּפֹי טוֹבָה לְדוֹד וְעַבְדּוֹ שֶׁשׁוֹמְרִים צִאֲנוּ וְחוֹמָה הָיָה עֲלֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (שׁ"א כה) חוֹמָה הָיָה עֲלֵינוּ גַם לֵילָה גַם יוֹמָם וְכוּ' מֵת לְעֶשְׂרֵת הַיָּמִים. וְשִׁמְעֵי שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה לוֹ רָעָה גְדוֹלָה מְזוֹ לֹא מֵת אֶלָּא שִׁמְעֵי בְּעִבּוֹר שֶׁהָיָה קְרוֹב לְשֹׂאוֹל לֹא הָיָה כְּפֹי טוֹבָה, אֲבָל דָּוִד וְאַנְשֵׁי הָיָה קְרוֹבִים לְנָבַל וְעָשׂוּ לוֹ טוֹבָה וְהָיָה כְּפֹי טוֹבָה, לְפִיכָךְ מִהָרִי לְהִפָּרַע מִמֶּנּוּ וּכְתִיב (משלי יז) מְשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תִּמּוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. וְלָמָּה לֹא תִּמּוֹשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה אִם אֲנִשֵּׁי בֵּיתוֹ אוֹיְבֵי אִישׁ בְּעַל הַבַּיִת כְּדָכְתִּיב (מיכה ז) אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנִשֵּׁי בֵּיתוֹ אוֹתוֹ שֶׁגָּמַל לָהֶם טוֹבָה וְהִכְנִיסָם לְבֵיתוֹ יִשְׁלְמוּ לוֹ רָעָה. לֹא תִּמְשֵׁשׁ כְּתוֹב בִּיּוֹד כְּאֵלּוֹ אָמַר עַל נָבַל שֶׁמֵּת לִיּוֹד יָמִים. וְיִרְמֶיָהוּ בִקֵּשׁ עַל כְּפֹי טוֹבָה אֵלּוֹ שֶׁלֹּא לְהֶאֱרִיךְ אֶפְסִים לְאוֹתוֹ שֶׁהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם טוֹבָה. וְהֵם מְשִׁיבִים לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה. וְאִם תֵּאֱמַר לָמָּה בִקֵּשׁ נִקְמָה כִּי לֵית דִּינָא בְּאַרְעָא כִּי הָיָה חֲפָצִים בְּעֵלְיָה בְּלֹא יְדִיעַתוֹ לְתַפְשׂוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כ) אוֹלֵי יַפְתָּה וְנוֹכְלָה לוֹ, הָרִי לֹא יוֹכֵל לְהִשְׁמַר מֵהֶם וּמְגַרְשִׁים אוֹתוֹ מִנְחָלְתוֹ וּמְזוֹנֹתָיו יִקְחוּ:

שופטים יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(יא) עַל-פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְעַל-הַבְּמִשְׁפָּט
אֲשֶׁר-יִאמְרוּ כָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן-הַדְּבָר
אֲשֶׁר-יִגִּידוּ כָךְ יִמִּין וּשְׂמֹאל: עַל מִימַר אוֹרִיָּתָא דִּי יִלְפְּנָךְ
וְעַל דִּינָא דִּי יִמְרוּן לָךְ תַּעֲבֹד לֹא תִסְטִי מִן פְּתִגְמָא דִּי יַחוּוֹן לָךְ יִמְיָנָא וּשְׂמֹאלָא:

רס"י ימין ושמאל. אפלו אומר לך על ימין ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן שאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל:

(יב) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן לְבַלְתִּי שְׁמוֹעַ אֶל-הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׂרֵת שָׁם אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֹן אֶל-הַשֹּׁפֵט וּבֵית הָאִישׁ הַהוּא וּבְעֵרַת הָרֶעַ מִיִּשְׂרָאֵל: וְגַבְר דִּי יַעְבַּד בְּרָשַׁע בְּדִיל דְּלֹא לְקַבְּלָא מִן פְּהִנָּא דְקָאִם לְשִׁמְשָׂא תַמְוֹן קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֹן מִן דִּנְגָא וְיִתְקַטֵּל גְּבָרָא הַהוּא וְתַפְּלִי עַבְדֵּי דְבֵישׁ מִיִּשְׂרָאֵל: (יג) וְכָל-הָעָם יִשְׁמָעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא יִזְדָּוֶן עוֹד: (ס) וְכָל עַמָּא יִשְׁמָעוּ וְיִדְחֻלוּ וְלֹא יִרְשִׁיעוּ עוֹד:

רס"י וכל העם ישמעו. מכאן שממתינין לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל:

(יד) כִּי-תָבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְיִרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשֵׁימָה עָלַי בְּמִכָּךְ כֹּכֵל-הַגִּזְוִים אֲשֶׁר סָבִיבֹתַי: אַרְי תַּעוֹל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ וְתִירְתָהּ וְתִיתַב בָּהּ וְתִימַר אֲמַנִּי עָלַי מִלְּפָא בְּכָל עַמְמַנָּא דִּי בְּסַחְרָנִי: (טו) שׁוּם תַּשְׁיִם עָלֶיךָ בְּמִכָּךְ אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקְרָב אֲזוּיָהּ תַשְׁיִם עָלֶיךָ בְּמִכָּךְ לֹא תֹכֵל כֹּתֵת עָלֶיךָ אִישׁ זָכְרִי אֲשֶׁר לֹא-אֲזוּיָהּ הוּא: מְנַאָה תַמְנִי עֲלֶיךָ מִלְּפָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִגּוֹ אַחֲרֶיךָ תַמְנִי עֲלֶיךָ מִלְּפָא לֵת לָךְ רְשׁוֹ לְמַנְאָה עֲלֶיךָ גְּבָר נֹכְרִי דִּי לֹא אַחֲרֶיךָ הוּא: (טז) רַק לֹא-יִרְבֶּה-כֹּן סוֹסִים וְלֹא-יִשְׁיִב אֶת-הָעָם מִצְרִימָה לְבַמְעַן הִרְבּוּת סוֹס וְיִהְיֶה

אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד:
לְחוּד לֹא יִסְגִי לֵה סוּסוֹן וְלֹא יִתֵּב ית עֲמָא לְמִצְרַיִם בְּדִיל לְאַסְגָּאָה לֵה סוּסוֹן וְיִי
אָמַר לָכוֹן לֹא תוֹסְפוֹן לְמִתּוֹב בְּאַרְחַח הַדִּין עוֹד:

רס"י לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים. אֲלֹא כְּדֵי מִרְכַּבְתּוֹ, שְׁלַח יִסִּיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה,
שֶׁהַסּוּסִים צָחִים מִסָּס. כִּמָּה שְׁנֵאֲמַר בְּשִׁלְמָה, וְתַעֲלֶה וְתֵאֲחַז מִרְכַּבָּה מִמִּצְרַיִם
בְּשֵׁךְ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוּסִים בְּחִמְשִׁים וּמֵאוֹה (מִלְכִּים א' י, כט) :

נְבִיאִים - יִשְׁעִיָּה - פֶּרֶק נב

(ד) כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּמִצְרַיִם יִרְד־עַמִּי
בְּרֵאשִׁיטָה לָגוֹר עִם וְאַשׁוּר בְּאַפְסַ עֵשֶׂקוֹ: אַרְי
כְּדִנּוֹ אָמַר יְיָ אֱלֹהִים לְמִצְרַיִם נַחַת עַמִּי בְּקִדְמִיתָא לְאַתּוֹתְבָא תִּמְנָן וְאַתּוֹרָאָה בְּלִמָּא
אַנְסִיָּה :

רס"י מִצְרַיִם יִרְדֵּ עַמִּי וְגו' . הֵם הַמִּצְרַיִים הָיוּ קָצַת חוֹב עֲלֵיהֶם שְׁנַעֲסוּ
לָהֶם אֲכַסְנִיָּא וְכֻלְכְּלוּ אֲזַל אֲשׁוּר בְּאַפְסַ וּבַחֲנִי עֵשֶׂקוֹ :

(ה) וְעֵתָהּ (ב'י) - (כ"י) - בּוֹה - לִי - פֹּה - נְאֻם - יְהוִה - כִּי -
לִקְחוּ עַמִּי זִזְנָם (ב'ש"ל) מִשְׁכְּלִי יְהִי לִי כֹל נְאֻם - יְהוִה
וְתַבִּיִד כָּל - הַיּוֹם עַמִּי מִנְּאִץ: וְכַעַן עֲתִידָנָא לְמִפְרַק אָמַר יְיָ
אַרְי אֲזִדְבּוּ עַמִּי מִגּוֹן עַמְמִיָּא דְשְׁלִיטוּ בְּהוֹן מִשְׁתַּבְּחִין אָמַר יְיָ וְתִדְרָא כָּל יוֹמָא עַל
פּוֹלְחָן שְׁמֵי מְרַגְזִין :

רס"י מָה לִי פֹה . לָמָּה אֲנִי שׁוֹהָא וּמִשְׁהָא בְּנֵי כַּחַן : יְהִי לִי כֹל . מִתְּפֹאֲרִים

לאמר ידינו רמה : מנואץ . מתנאץ והרי זה דוגמת וישמע את הקול מדבר אליו (במדבר ח) :

(ו) לָכֵן יֵדַע עַמִּי שָׁמַי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי-אֲנִי-

הוּא הַמְדַבֵּר הַגָּזְנִי: (ס) בְּכוּ יִתְרַבֵּא בְעַמְמִיָּא שְׁמַי בְּכוּ בַעֲדָנָא הַהִיא תִּידְעוּן אַרְי אָנָּא הוּא דְמַלְלִית וּמִימְרֵי קָזִים :

רש"י ידע עמי . כשאגאלם יכירו כי שמי אדון שליט ומושל כמשמעו : לכן ביום . גאולתם יזינו כי אני הוא המדבר והנני קיימתי :

(ז) בַּה-נְאוּ עַל-הַהָרִים רַגְלֵי מִבְּשָׁר מִשְׁבִּיעַ

שְׁלוֹם מִבְּשָׁר טוֹב מִשְׁבִּיעַ יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן

מַלְכָּא אֱלֹהֵיךְ: מה גאון על טורי ארעא דישראל רגלי מגלי מבסר משמע שלם

מבסר טב משמע פורקו אמר לכנשתא דציון איתגליאת מלכותא דאלהיך : (ח)

קוֹל צַפִּיקָךְ גִּשְׂאוּ קוֹל יִזְדָּרוּ יִרְגְּזוּ כִּי עֵינַי בְּעֵינַי

יִרְאוּ בְּשׁוֹב יְהוָה צִיּוֹן: קל פרנסין דמרימין קלהון פחדא משבחין ארי בעינייהון יחזון גבורו די עבד יי פד יתיב שכתתה לציון :

רש"י כופים שמעמידים על החומות והמגדלים לצער ולכרות מי בא לעיר :

(ט) פְּצֹזוּ רַגְלֵי יִזְדָּרוּ זָרְבוּת יְרוּשָׁלַם כִּי-נֹזָם

יְהוָה עֵבְרוּ גְּאֵל יְרוּשָׁלַם: בועו ושבחו פחדא חרבת ירושלם ארי

עתיד יי לנחמא עמה פריק ירושלם :

כתובים - תהילים - פרק צד

(יט) בָּרַב שִׁרְעָפִי בְּקֶרְבִי תִזְזוּבְמִיךָ יִשְׁעֵי שִׁעוֹ
נִפְשֵׁי: בְּסִגְעֵי מַחְשַׁבְתָּא בְּגוֹי נִיחוּמְתָד יִפְרַנְקוּן נִפְשֵׁי : (כ) הִיזָז בְּרַךְ
כִּסֵּא הַוּוֹת יִצָּר עָמַל עָלַי-זֶזְקָ: הַאֲפֹשֶׁר דִּיתְחַפֵּר עִמָּךְ פּוֹרְסֵי
שְׁקָרָא בְּרִית לְעוֹתָא הִתְעַתֵּד עָלַי קָזָם :

רש"י היחצרך כסא הוות . היוכל להדמות לך האומות היוארים כלמים ומסכות של עמל : עלי חק . בשזיל חק להיותו חק להם עבודתם :

(כא) יִגְדוּדוֹ עַל-נִפְשֵׁי צְדִיק וְדָם זָקִי יִרְשִׁיעוּ: יִכְנָסוּן
בִּישׁוֹן עַל נִפְשָׁא דְצַדִּיקָא וְאֲדָמָא זָפִי יַחֲיִבוּן דִּין דְקָטוּל :

רש"י יגודו . יאספו גדודים על נפש כדוק להרוג : ירשיעו . יחייבוו צדין להורגו :

(כב) וַיְהִי יְהוָה לִי לְבִשְׂגָב וְאֱלֹהִי לְצוּר מִזְוָסִי:
וַיְהִי יְיָ לִי לְסֹעִיד וְאֱלֹהִי לְתִקּוּף רִוְחָצְנִי : (כג) וַיֵּשֶׁב עָלֵיהֶם אֶת-
אוֹזָם וּבָרַעַתָם יִצְמִיתָם יִצְמִיתָם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:
וְאֶתִיב עָלֵיהוֹן יַת שְׁקָרִיהוֹן וּבְבִישְׁתְּהוֹן יִגְמְרִינוּן יִגְמְרִינוּן יְיָ אֱלֹהֵנָא :

רש"י אונס . אונסם כמו (חויב כא) יאפון לצניו אונס :

(א) לָכוּ זָרְעָנָה לִיהוָה זָרְעָה לְצוּר יִשְׁעָנוּ: אֶתוֹן
נִשְׁבַח קָדָם יְיָ נִיבב קָדָם תִּקִּיף פּוֹרְקָנָא :

א. שְׁבוּעַת הַעֲדוּת נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְנָשִׁים, בְּרַחוּקִין וְלֹא בְקָרוּבִין, בְּפָשְׁרִים וְלֹא בְפָסוּלִין. וְאֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְרֵאוּיִין לְהַעֲיִד, בְּפָנֵי בַּיִת דִּין וְשֵׁלֹא בְּפָנֵי בַּיִת דִּין, מִפִּי עֶצְמוֹ. וּמִפִּי אַחֲרִים, אִין חִיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בְּהֶן בְּבַיִת דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, בֵּין מִפִּי עֶצְמוֹ וּבֵין מִפִּי אַחֲרִים, אֵינָן חִיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בְּהֶן בְּבַיִת דִּין:

בְּרֵטוּרָה (ה) שְׁבוּעַת הַעֲדוּת נוֹהֶגֶת בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְנָשִׁים. דְּכַתִּיב (ויקרא ה) וְהוּא עַד בְּרֵאוּי לְהַעֲיִד הַכְּתוּב מִדְּבַר וְחֻשָּׁה אֵינָהּ רְאוּיָה לְהַעֲיִד דְּכַתִּיב (דברים יט) וְעַמְדוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים. וְהוּא קָרָא בְּעֵדִים הוּא דְּכַתִּיב נֹאמֵר כֹּאן שְׁנַיִם. וְנֹאמֵר לְהַלֵּן שְׁנַיִם. ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים (שם יז): וְלֹא בְּקָרוּבִים. דְּפָסוּלֵי עֲדוּת נִינְהוּ דְּכַתִּיב (שם כז) לֹא יוֹמְתוּ אֲבוֹת עַל בָּנִים. בְּעֲדוּת בָּנִים. וְהִ"ה לְשֹׂאֵר קָרוּבִים: וְלֹא בְּפָסוּלִים. כְּגוֹן חֵיבֵי מֵיתוֹת וְחֵיבֵי מַלְקוּת וּגְזֵלֵן דְּחֻקֵּי רִשְׁעִים וְהַתּוֹרָה אֲמַרָה אֵל תִּשָּׂא רִשְׁעָה: וְאֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֲלֹא בְּרֵאוּיִין לְהַעֲיִד. לְחַפּוּקֵי מֶלֶךְ שְׁחִינּוּ מַעֲיִד. וְהַפְּסוּלִים לְעֲדוּת מִדְּרַבְּנָן כְּגוֹן מִשְׁחָקִים בְּקוּבִיא וּמִפְרִיחֵי יוֹנִים: בְּפָנֵי ב"ד וְשֵׁלֹא בְּפָנֵי ב"ד מִפִּי עֶלְמוֹ. אִם מִפִּי עֶלְמוֹ נִשְׁבַּע שְׁבוּעָה שְׁחִינּוּ יוֹדַע לֶךְ עֲדוּת חֵיבֵי. בֵּין נִשְׁבַּע בְּפָנֵי בַּיִת דִּין בֵּין שֵׁלֹא בְּפָנֵי בַּיִת דִּין: וּמִפִּי אַחֲרִים. כְּגוֹן מִשְׁבִּיעַ אֶנִּי עַלִּיכֶם שְׁתַּבּוּאוֹ וְתַעֲיָדוּנִי. וְאֲמַרוּ לוֹ אִין אֲנוּ יוֹדְעִים לֶךְ עֲדוּת אֵינֶם חֵיבִין עַד שְׂיִכְפְּרוּ בְּב"ד. דְּכַתִּיב (ויקרא ה) אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׁאַל עוֹנוֹ בְּמִקּוֹם שְׁחִילוֹ הִיא מַגִּיד הִיא מוֹעִיל. וְקָרָא בְּמוֹשְׁבַע מִפִּי אַחֲרִים כְּתִיב וְאִין הַלְכָה כְּר"מ:

ב. וְחִיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שְׂגָגְתָּהּ עִם זְדוֹן הַעֲדוּת, וְאֵינָן חִיבִין עַל שְׂגָגְתָּהּ. וַיִּמָּה הֵן חִיבִין עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, קָרְבָן עוֹלָה וַיִּוֹרֵד:

בְּרֵטוּרָה (ב) וְחֵיבִין. קָרְבַן עוֹלָה וַיִּוֹרֵד עַל זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה שְׁחִינּוּ לֹא נֹאמֵר בָּהּ וְנַעֲלָם: וְעַל שְׂגָגְתָּהּ עִם זְדוֹן הַעֲדוּת. שְׂיִדְעִים שְׁשְׁבוּעָה זוֹ אֲסוּרָה אֲבָל אִין יוֹדְעִים שְׁחֵיבִים עַלִּיהָ קָרְבַן: וְאִין חֵיבִין עַל שְׂגָגְתָּהּ. אִם שְׂגָגִים הֵם לְגַמְרֵי כְּסוּרִים שְׁחֵיבִין יוֹדְעִין לוֹ עֲדוּת וְאִח"כ נִזְכְּרוּ שְׁחֵיבִין הֵן אֲנוּסִים וְלֹא קָרִינָן בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שְׂקָר:

ג. שְׁבוּעַת הַעֲדוּת פִּיצָד. אָמַר לְשָׁנִים בּוֹאוּ וְהַעֲיָדוּנִי. שְׁבוּעָה שְׁחֵיבִין אֲנוּ יוֹדְעִין לֶךְ עֲדוּת, אוֹ שְׂאָמְרוּ לוֹ אִין אֲנוּ יוֹדְעִין לֶךְ עֲדוּת, מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עַלִּיכֶם וְאָמְרוּ אָמֵן, הִרִי אֵלּוֹ חִיבִין. הַשְּׁבִיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים

חוץ לְבֵית דִּין וּבָאוּ לְבֵית דִּין וְהוּדוּ, פְּטוּרִים. כְּפָרוּ, חִיבִים עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הַשְּׂבִיעַ עֲלֵיהֶן חֲמִשָּׁה פְּעָמִים בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְכָפְרוּ, אֵינָן חִיבִין אֶלָּא אַחַת. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, מֵה טַעַם, הוֹאִיל וְאֵינָם יְכוּלִין לְחַזֵּר

זרמורה (ג) וּבָאוּ לְבֵית דִּין וְהוּדוּ פְּטוּרִים. ואפילו כפרו חוץ לבית דין על כל שבועה שאין כפירה חוץ לבית דין חסובה כפירה: כפרו בבית דין חייבין על כל אחת ואחת. לאמר קרא (ויקרא ה) והיה כי יאסם לאחת מאלה לחייב על כל אחת ואחת: מה טעם. אין חייבים אלא אחת אפילו שתקו וכפרו לבסוף. ולא אמרינן כפירה קיימא אכולהו לחייבם על כל אחת ואחת: הואיל. ואילו כפרו בבית דין בפעם ראשונה שוב לא היו יכולין לחזור ולהודות. שכבר הגידו שאינם יודעים לו קום עדות. ושוב אין חוזרים ומגידים הלכך אף על גב דלא כפרו אלא לבסוף כל השבועות היו לבטלה. חוץ מן הראשונה. דאם מה ששתק בראשונה כפירה היא. שוב אינם ראויים להשביעין ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין. ומה זו שבועה על שבועה. על כרחך כי כתיב לאחת לחייב על כל אחת ואחת. אשבועה חוץ לב"ד וכפרו לב"ד כתיב לשבועות לחוץ לבית דין שהיה משביעין שיבאו לב"ד ויעידו ולא ילאו לבטלה. וראויות לחלק שאם כפרו שם בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביעין:

ד. כְּפָרוּ שְׁנֵיהֶן בְּאַחַת, שְׁנֵיהֶן חִיבִין. בְּזֶה אַחַר זֶה, הִרְאִישׁוֹן חִיב וְהַשְּׂנִי פְטוּר. כְּפָר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד, הַכּוֹפֵר חִיב. הָיוּ שְׁתֵּי כְּתֵי יַעֲדִים, כְּפָרָה הִרְאִישׁוֹנָה וְאַחַר כֵּן כְּפָרָה הַשְּׁנֵיָה, שְׁתֵּיהֶם חִיבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהַעֲדוֹת יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּם בְּשְׁתֵּיהֶן:

זרמורה (ה) כפרו שניהם כאחת. בתוך כדי דבור: בזה אחר זה. שהיה בין זה לזה יותר מכדי דבור: הראשון חייב. אבל השני פטור. שמכיון שכפר הראשון שוב אין השני ראוי להעיד. שהוא יחידי: שתיהן חייבות. בגמרא פריך ראשונה אמאי חייבת הא קיימא כת שנייה. ומה הפסידו הראשונים בכפירתם ומשני דמתני' איירי כגון שהיו העדים של כת שנייה קרובים בנשותיהן שלא היו כשרים להעיד כשכפרה כת ראשונה ונשותיהן גוססות. מהו דתימא כיון דקיי"ל רוב גוססים למיתה. הווי להו כאילו מתו ותפטר כת ראשונה דהא קיימא שנייה. קמ"ל השתא מיהא לא שכיב ונמלא שלא היה שם בשעת כפירה אלא כת ראשונה בלבד ולפיכך חייבין:

ה. מְשַׁבְּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שְׂיֵשׁ לִי בְּיַד פְּלוּנִי פְקֻדוֹן וּתְשׁוּמַת יָד וְגִזְל וְאַבְדָּה. שְׂבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ יַעֲדוֹת, אֵין חִיבִין אֶלָּא אַחַת. שְׂבוּעָה שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין שְׂיֵשׁ לָךְ בְּיַד פְּלוּנִי פְקֻדוֹן וּתְשׁוּמַת יָד וְגִזְל וְאַבְדָּה, חִיבִין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. מְשַׁבְּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי שְׂיֵשׁ לִי בְּיַד פְּלוּנִי פְקֻדוֹן חֲטוּן

וּשְׁעוּרֵין וְכֶסֶם יִין. שְׁבוּעָה שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ עֵדוּת, אִין חִיבֵין אֶלָּא אַחַת. שְׁבוּעָה שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִין לָךְ עֵדוּת שְׁיִשׁ לָךְ בְּיַד פְּלוֹנֵי חֲטוּין וּשְׁעוּרֵין וְכֶסֶם יִין, חִיבֵין עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

בְּרֵטוּרָה (ה) תְּשׁוּמַת יָד. הַלּוּאָה שָׁסָם בִּידוּ מִמוֹן: וְאַצְדָּה. שְׁמַלְחָ אֲצֵדְתֵי: חֲטוּין וּשְׁעוּרֵין וְכֶסֶם יִין. רִישָׁא אֲשִׁמוּעֵין מִין אַחַד וְתַצִּיעוּת חֲלוּקוֹת. וְסִיפָא אֲשִׁמוּעֵין תַּצִּיעָה אַחַת כּוֹלָם פִּקְדוֹן. וּמִינִים חֲלוּקִים:

ו. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וְתַעֲיִדוּנִי שְׁיִשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנֵי נָזֶק וְחֲצֵי נָזֶק, תְּשְׁלוּמֵי כָּפָל, תְּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה, וְשְׁאַנְסֵי אִישׁ פְּלוֹנֵי אֶת בְּתִי, וּפְתָה אֶת בְּתִי, וְשִׁחַבְלֵי בְּנִי, וְשִׁחַבְלֵי בִי חֲבֵרִי, וְשִׁחַבְלֵי אֶת גְּדִישֵי בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים, הָרִי אֱלוּ חִיבֵין:

בְּרֵטוּרָה (ו) נֶזֶק וְחֲלֵי נֶזֶק. בַּחֲלֵי נֶזֶק כְּרוּרוֹת דִּמְמוּנָה הוּא וְלֹא קִנְסָא דִּמְמַרִּין בַּעֲדוֹת שֶׁל קִנְסָא חִיבֵין: תְּשְׁלוּמֵי כָּפָל וְתְּשְׁלוּמֵי ד' וְה'. מִשּׁוּם קִרְנָא: שְׁאַנְסֵי אִישׁ פְּלוֹנֵי וּפִיתָה אֶת בְּתִי. מִשּׁוּם בִּצְתָא וּפְגָם דִּמְמוּנָה הוּא: וְשִׁחַבְלֵי בְּנִי. הַכֹּהֵן שְׁאִין בֵּה חֲזוּרָה שְׁאִינוּ חִיבֵי עֲלִיהַ מִיתָה. וְכוּיִן דְּלִיכָא מִיתָה אִיכָא מִמוֹן: וְשִׁחַבְלֵי בִי חֲבֵרֵי בִיה"ב. וְנִקְטָ לֵה דִלָּף עַל גַּב דִּעֲנוּשׁ כִּרְתָ חִיבֵי מִמוֹן:

ז. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא תְּבוֹאוּ וְתַעֲיִדוּנִי שְׁאַנְסֵי כְּהֵן, שְׁאַנְסֵי לְוִי, שְׁאַנְסֵי בֶן גְּרוּשָׁה, שְׁאַנְסֵי בֶן חֲלוּצָה, שְׁאַנְסֵי פְּלוֹנֵי כְּהֵן, שְׁאַנְסֵי פְּלוֹנֵי לְוִי, שְׁאַנְסֵי בֶן גְּרוּשָׁה, שְׁאַנְסֵי בֶן חֲלוּצָה, שְׁאַנְסֵי אִישׁ פְּלוֹנֵי אֶת בְּתוֹ, וּפְתָה אֶת בְּתוֹ, וְשִׁחַבְלֵי בִי בְּנִי, וְשִׁחַבְלֵי בִי חֲבֵרִי, וְשִׁחַבְלֵי אֶת גְּדִישֵי בְּשִׁבְתָּ, הָרִי אֱלוּ פְּטוּרֵין:

בְּרֵטוּרָה (ז) שְׁאַנְסֵי כְּהֵן פְּטוּרֵין. שְׁאִין הַעֲדִים חִיבֵין אֲלָא כַּשְׁכֶּפְרוּ בְּדַבְרֵי שִׁישׁ בּוֹ תַצִּיעוּת מִמוֹן: שְׁאַנְסֵי אִישׁ פְּלוֹנֵי אִו פִּיתָה בְּתוֹ שֶׁל פְּלוֹנֵי. וּבְתוֹ דִּקְתָנֵי אֲלִישׁ פְּלוֹנֵי כְּהֵן דְּלַעֲיִל קָחֵי (דַּחְנָא לַעֲיִל מִינֵיהּ שְׁאִישׁ פְּלוֹנֵי כְּהֵן אִו לְוִי. וְאִינוּ בֶן גְּרוּשָׁה וְעֲלִיהַ קָחֵי). אִו שְׁהַצִּיעֵין שְׁאַנְסֵי אִישׁ פְּלוֹנֵי אֶת בְּתוֹ שֶׁל אֲוֹתוֹ פְּלוֹנֵי דִלִּירֵי בִיהַ עַד הַשְׁתָּא: פְּטוּרִים. דְּבַעֲיִן שִׁשְׁמַעוּ מִפִּי הַתּוֹבַע. וּבְגַמְרָא מוֹקֵי לֵה בְּבֹא בַּהֲרַשָּׁאָה. וְאִי תַצִּיעַת מִמוֹן אַחַר הוּי הִיו חִיבֵים וְאֲשִׁמוּעֵין דִּלִּין נַחֲשַׁב הַמּוֹרְשָׁה בַּעַל דִּין בְּזֵה כַּשֶּׁאֲרַ מִמוֹן דְּכוּיִן דִּמְמוֹן שְׁהוּא שׁוֹאֵל לֹא מִטִּיֹא לִידֵיהַ מַעוֹלָם לֹא מִזֵּי לְמַכְתַּב הַרְשָׁאָה עֲלִיהַ: וְשִׁחַבְלֵי בִי בְּנִי. חֲבֵלָה. הִיא חֲזוּרָה: פְּטוּרֵין. שְׁאִם הַעֲיִדוּהוּ הִיא מִתְחִיבֵי מִיתָה. וְלֹא מִמוֹן: וְשִׁחַבְלֵי בִי חֲבֵרֵי וְשִׁחַבְלֵי אֶת גְּדִישֵי בְּשִׁבְתָּ. דִּתְרוּיָהוּ חִיבֵי מִיתָה נִינְהוּ וּפְטוּרִים מִן הַמִּמוֹן:

ח. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תְּבוֹאוּ וְתַעֲיִדוּנִי שְׁאַמְרֵי אִישׁ פְּלוֹנֵי לִתְּנֵן לִי מֵאֲתֵימִים זֵוִז וְלֹא נִתְּנֵן לִי, הָרִי אֱלוּ פְּטוּרֵים, שְׁאִין חִיבֵין אֶלָּא

זרטורה (ח) שאמר איש פלוני ליתן לי וכו' פטורים. דכתיב בשבועת העדות תחטא וכתיב בשבועת הפקדון תחטא. מה שבועת הפקדון על תביעת ממון איש לו על חברו. אף שבועת העדות כריך שיהיה על תביעת ממון איש לו עליו. וזה שטוען שאמר איש פלוני ליתן. לי מאתים זוז אינה תביעת ממון איש לו על חברו שאפילו הוא כדבריו שאמר לו חברו שיתן לו מאתים זוז אין חברו חייב לו כלום בשביל אמירה זו:

ט. משביע אני עליכם, כשתדעון לי עדות שתבואו ותעידוני, הרי אלו פטורים, מפני שקדמה שבועה לעדות:

זרטורה (ט) מפני שקדמה שבועה לעדות. ורחמנא אמר (ויקרא ה) ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע שקדמה העדות לשבועה. ולא שקדמה שבועה לעדות:

י. עמד בבית הכנסת ואמר, משביע אני עליכם שאם אתם יודעים לי עדות שתבואו ותעידוני, הרי אלו פטורין (עד שיהיה מתפנו להם):

זרטורה (י) אם יודעים אתם לי עדות וכו' פטורין. דכתיב והוא עד עד שייחד את עליו:

יא. אמר לשנים, משביע אני עליכם איש פלוני ופלוני שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני, (שבועה שאין אנו יודעין לה עדות), והם יודעין לו עדות עד מפי עד או שהיה אחד מהן קרוב או פסול, הרי אלו פטורין:

זרטורה (יא) והם יודעים לו עדות עד מפי עד וכו' פטורים. שאם העידוהו לא היתה עדותן מועלת לו כלום:

יב. שלח ביד עבדו או שאמר להן הנתבע משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו, הרי אלו פטורין עד שישמעו מפני התובע:

זרטורה (יב) עד שישמעו מפי התובע. דכתיב (סג) אם לוא יגיד מלא בוי"ו ואל"ף למדרש הכי. אם לו לא יגיד כלומר לתובע ונשא עונו אם לאחר לא יגיד. פטור:

יג. מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, מְצִוָה אֲנִי עֲלֵיכֶם, אוֹסְרֶכֶם אֲנִי, הָרִי אֱלוֹ חֲבִיבִין. בְּשָׂמִים וּבְאֶרֶץ, הָרִי אֱלוֹ פְטוּרִין. בֵּאלִ"ף דל"ת, ביו"ד ה"א, בְּשָׂדֵי, בְּצִבְאוֹת, בְּחֲנוֹן וְרַחוּם, בְּאֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד, וּבְכָל הַפְּנוּיִין, הָרִי אֱלוֹ חֲבִיבִין. הַמְקַלֵּל בְּכֶלֶן, חֲבִיב, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ בְּכֶלֶן, חֲבִיב, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַמְקַלֵּל עַצְמוֹ וְחֲבָרוֹ בְּכֶלֶן, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. יִכְכֶּה אֱלֹהִים, וְכֵן יִכְכֶּה אֱלֹהִים, זֶה הֵיא אֱלֹה הַכְּתוּבָה בְּתוֹרָה. אֵל יִכָּד, וְיִבְרָכָד, וְיִיטִיב לָד, רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב וְחֲכָמִים פּוֹטְרִין:

ברטורה (יג) מלוא אני עליכם. וכו'. והוא שיאמר מלוא אני עליכם בשבועה. אוסרכם אני בשבועה: המקלל ככולם. מצדך את השם באחד מהם: ר"מ מחייב. שקילה: וחכמים פוטרים. דעל שם המיוחד דוקא בשקילה. דכתיב (ויקרא כד) בנקבו שם יומת ועל הכנויים באזהרה לאלהים לא תקלל (שמות כג) ובשבועות העדות מודים חכמים לר"מ דחייב על הכנויים כמו שחייב על השם המיוחד. דשבועות [עדות] כתיב (ויקרא ה) ושמעה קול אלה: המקלל עצמו. דכתיב (דברים ז) השמר לך ושמור נפשך מאד. וכל השמר. פן. ואל. אינו אלא ל"ת: והמקלל חברו. דכתיב (ויקרא יט) לא תקלל חרש אפילו חרש שאינו שומע ולא קפיד אקללתו לא תקלל. וכ"ש שאר כל אדם דשמע וקפיד: יככה אלהים וכן יככה אלהים. אם אמר לעדים יככה אלהים אם לא תעידוני. או ששמע אחד שקורא בקללות שבתורה יככה אלהים. ואמר הוא לעדים וכן יככה אלהים אם לא תעידוני. או שאמר אל יככה אלהים אם תעידוני או יברכך ה' אם תעידוני. וייטב לך אלהים אם תעידוני. בכל אלו ר"מ מחייב דמכלל לאו אתה שומע הן אל יככה אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני יככה. וכן יברכך אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני. יקללך ובכל אלו אין הלכה כר"מ:

גמרא שבועות דף ל ע"א

תנו רבנן (דברים יט) ועמדו שני האנשים. מצוה לבעלי דינין שיעמדו. אמר רבי יהודה: שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם, מושיבין איזהו אסור שלא יהא אחד עומד ואחד יושב, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריו. אמר רבה בר רב הונא: האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי מותבינא לה לצורבא מרבנן ולעם הארץ נמי אמרי לה

תיב ואי קאי לן בה. רב בר שרביא הוה לה דינא קמה דרב פפא אותבה ואותיב נמי לבעל דינה אתא שליחא דבי דינא בטש בה ואוקמה לעם הארץ ולא אמר לה רב פפא תיב היכי עביד הכי והא מסתתמן טענתה. אמר רב פפא: מימר אמר: איהו הא אותבן שליחא הוא דלא מפייס מינאי. ואמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי לא ליקדוים צורבא מרבנן וליתיב משום דמיחזי כמאן דסדר לה לדיניה ולא אמרו אלא דלא קביע לה עידיה, אבל קביע לה עידיה לית לן בה מימר אמר בעדיה טריד. ואמר רבה בר רב הונא: האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא בה מלתא למיזל לבית דינא דזוטר מינה לאסהודי קמה לא ליזיל. אמר רב שישא ברה דרב אידי אף און נמי תנינא מצא שק או קופה ואין דרכו ליטל הרי זה לא יטל הני מילי בממונא, אבל באסורא אין חכמה ואין תבונה ואין יצאה נגד ה'. כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב. רב יימר הוה ידע לה סהדותא למר זוטרא אתא לקמה דאמימר אותבינהו לכהו אמר לה רב אשי לאמימור והאמר עולא מחלקת בבבלי דינים אבל בעדים דברי הכל בעמידה. אמר לה: האי עשה והאי עשה, עשה דכבוד תורה עדיף:

רס"י מלוא צבעלי דינים שיעמדו. (בעמידה) דהא קרא נמי צבעלי דיניו איירי דכתיב אשר להם הריב (דברים י"ט): שלא יהא אחד עומד ואחד יושב. שלא יראה חזירו שמכזבין אותו יותר ממנו ויסתמו דבריו: בטש. בעט. ללא מיפייס מינאי. לא עשיתי לו טובה ואינו אוהבי: לא ליקדים וליתיב. לפני הדיין קודם שיבא צעל דינו ואפי' יושב ושותק: דמיחזי כמאן דסדר ליה. טענתיה וגורם שיחשדוהו במטעים דבריו לדיין ועובר בלא תשא שמע שוא כדלקמן: קבע עידיה. שהדיין רבו ויש לו קדיעות ללמוד: שאין דרכו ליטול. אם היה שלו: הרי זה לא יטול. אינו מזהר עליו בלא תוכל להתעלם שנאמר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם (ב"מ 97 ב'): אבל באיסורא. כגון אשה הבאה לפני חכם להחירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי אין חכמה חשוב לנגד ה': האי עשה ועמדו: והאי עשה. את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים (ב"ק 97 מ"א):

זוהר ויחי דף רמ"ג ע"ב

רבי יוסי ורבי חזקיה הוו אגלי למחמי לרבי שמעון בקפוטקיא אמר רבי חזקיה האי דאמרינן לעולם יסדר בר נש שבחא דמארה ולבתר יצלי צלותה האי מאן דלבה טריד ובעי לצלאה צלותא ואיהו בעקו ולא יכיל לסדר שבחא דמרה פדקא יאות מאי הוא אמר לה אף על גב דלא יכיל

לְכוּנָא לְבַא וִרְעוּתָא סְדוּרָא וּשְׁבַחָא דְמַרְהָ אֲמַאי גְרַע אֶלְא יִסְדֵּר שְׁבַחָא דְמַרְהָ אֶף עַל גַּב דְּלֵא יְכִיל לְכוּנָא וַיְצַלֵי צְלוּתָהּ, הִדָּא הוּא דְכְתִיב (תהלים י) תִּפְלָה לְדוֹד שְׁמַעָה יִי צְדָק הַקְּשִׁיבָה רְנָתִי. שְׁמַעָה יִי צְדָק בְּקַדְמִיתָא בְּגִין דְּאִיהוּ סְדוּרָא דְשְׁבַחָא דְמַרְהָ וּלְבַתֵּר הַקְּשִׁיבָה רְנָתִי הַאֲזִינָה תִּפְלָתִי מֵאֵן דִּיכִיל לְסַדְרָא שְׁבַחָא דְמַרְהָ וְלֵא עֲבִיד עֲלֵה כְּתִיב (ישעיה א) גַּם כִּי תִרְבוּ תִּפְלָה אִינְנִי שׁוֹמֵעַ יְדִיכֶם וְגוֹמֵר. כְּתִיב (דברים כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבֹקֵר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים. תִּפְלוֹת כְּנֶגֶד תַּמִּידִים תִּקְנוּם. תָּא חֲזִי בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא אֲתַעֵר הָכִי נְמִי לְעֵלָא וּבְאַתְעָרוּתָא דְלְעֵלָא הָכִי נְמִי לְעֵלָא מִנָּה עַד דְּמַטִּי אֲתַעֵרוּתָא לְאַתֵּר דְּבַעֲיָא בּוּצִינָא לְאַדְלָקָא וְאַדְלִיק וּבְאַתְעָרוּתָא דְתִתְנָא דְלִתְתָּא אֲדִלִיק בּוּצִינָא לְעֵלָא וְכַד הָאִי אֲדִלִיק בּוּצִינָא כְּלָהוּ בּוּצִינָא אַחֲרָנִי דְלָקִין וּמִתְבָּרְכָאן מִנָּה כְּלָהוּ עֲלֵמִין אֲשֵׁתִּפַּח דְאַתְעָרוּתָא דְקֶרְבְּנָא תִקְוָנָא דְעֲלָמָא וּבְרַכָּאן דְעֲלֵמִין כְּלָהוּ הָא כִּי צִד שְׂאֵרֵי תִנְנָא לְסַלְקָא אֲנוּן דִּיּוֹקְנִין קִדִּישִׁין דְמִמֶּנּוּ עַל עֲלָמָא אֲתַהֲנוּן (ס"א אֲתַתְּקִנוּ) לְאַתְעָרָא וּמִתְעָרִין לְדַרְגִין בְּכִסּוּפָא דְלְעֵילָא כְּמָה דְאֵת אֲמַר (תהלים קד) הַכְּפִירִים שׁוֹאֲגִים לְטָרֵף וְגוֹמֵר. אֵלִין מִתְעָרִין לְדַרְגִין עֲלָאִין דְעֲלִיָּהוּ עַד דְּמַטִּי אֲתַעֵרוּתָא עַד דְּבַעֲיָא מְלָכָא לְאַתְחַבְרָא בְּמִטְרוּנִיתָא וּבְכִסּוּפָא דְלִתְתָּא נְבַעִין מִיִּין תִּתְּאִין לְקַבְּלָא מִיִּין עֲלָאִין דְהָא לֹא נְבַעִין מִיִּין עֲלָאִין אֶלָּא בְּאַתְעָרוּתָא דְכִסּוּפָא דְלִתְתָּא וְכַדִּין תִּיאוּבְתָא אֲתַדְבֵּק וְנְבַעִין מִיִּין תִּתְּאִין לְקַבְּלָא מִיִּין עֲלָאִין וְעֲלֵמִין מִתְבָּרְכָאן וּבּוּצִינָא כְּלָהוּ דְלִיקוּ וְעֲלָאִין וְתִתְּאִין מִשְׁתַּכְּחִי בְּבִרְכָאן :

תרגום הזהר רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזַקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים לְרֵחוֹת אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּקַפּוּטְקִיָּא. אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, זֶה שְׁאֲנוּ אוֹמְרִים, לְעוֹלָם יִסְדֵּר אֶדָּם שְׁבַחוּ שְׁל חֲדוּנוּ וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, יֵשׁ לְשָׂאוֹל, מִי שְׁלָצוּ טְרוּד וְרוּחָה לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלָּתוֹ, אוֹ שְׁהוּא בְּצִרְהָ, וְאִינוּ יָכוֹל לְסַדֵּר שְׁבַחוּ שְׁל חֲדוּנוּ, מַה הוּא. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, אֶף עַל פִּי שְׁאִינוּ יָכוֹל לְכוּן אֶת הַלֵּב וְהַרְלוֹן, לְמָה יִגְרַע סֵדֵר שְׁבַחוּ שְׁל רְצוֹנוֹ. אֶלְא יִסְדֵּר שְׁבַחוּ שְׁל רְצוֹנוֹ, אֶף עַל פִּי שְׁאִינוּ יָכוֹל לְכוּן, וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶה שְׁנַאֲמַר תְּפִלָּה לְדוֹד שְׁמַעָה וְגו'. שְׁמַעָה ה' דָּדָה מִתְחַלָּה, מִשּׁוּם שְׁהוּא סֵדֵר שְׁבַח שְׁל רְצוֹנוֹ, וְאַחַר כֵּן הַקְּשִׁיבָה רְנָתִי הַאֲזִינָה תִּפְלָתִי. מִי שְׁיָכוֹל לְסַדֵּר שְׁבַח שְׁל חֲדוּנוּ וְאִינוּ עוֹשֶׂה, עֲלִיו כְּתוּב, גַּם כִּי תִרְבוּ תִּפְלוֹת תִּפְלָה וְגו'. כְּתִיב, אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה וְגו': תִּפְלוֹת נֶגֶד הַתַּמִּידִים תִּקְנוּ. צֵא וּרְאֵה, צְהַתְעוֹרְרוֹת שְׁל מִטָּה עַל יְדֵי הַקְּרִבַת הַקְּרִבָּן, נִתְעוֹרַר גַּם כֵּן לְמַעְלָה. וְכֵן גַּם צְהַתְעוֹרְרוֹת שְׁל מַעְלָה אֶת הָעֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ, נִתְעוֹרַר הָעֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ. עַד שְׁהַתְעוֹרְרוֹת מְגִיעַ לְמָקוֹם שְׁאֵרִיכִים שָׁם לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּר, וְהוּא נִדְלָק. וְנִמְלֵא שְׁבַחְהַתְעוֹרְרוֹת הָעֵשָׂן הָעוֹלָה מִקְרָבָן שְׁלִמְטָה, נִדְלָק הַנֵּר לְמַעְלָה, וְכַשֵּׁן הַזֶּה נִדְלָק כֹּל נִרוֹת הָאַחֲרִים נִדְלָקִים, וְכֹל הָעוֹלָמוֹת מִתְצַרְכִּים מִמֶּנּוּ. נִמְלֵא. שְׁהַתְעוֹרְרוֹת הַקְּרִבָּן הוּא תְּקוּן הָעוֹלָם, וּבְצִרְכוֹת

העולמות כֵּלִים. ומִפְרָשׁ דְּבָרָיו. וְשׂוֹאֵל לֵאמֹר, וְנִעֲשֶׂה זֶה. וְאוֹמֵר, הִתְחִיל עֲשֵׂן הַקְרָצוֹן לְעֹלֹת, יֵלְכוּ לְרֹת הַקְדוּשׁוֹת הַמְּמוּנִים עַל עוֹלָם הָעֲשִׂיָה, מִתְּפִלּוֹת לְהִתְעוֹרֵר לְהַעֲלֹת מִ"ן, וּמִתְעוֹרְרוֹת לְמַדְרָגוֹת שְׁמַעְלִיָּהוּ צְעוֹלָם הַיִּצְרָה, צְתָשׁוּקָה עֲלִיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַפְּפִירִים שׂוֹאֲגִים לְפָרֶךְ. וְאֵלֶּיךָ צְעוֹלָם הַיִּצְרָה, מִתְעוֹרְרוֹת לְמַדְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁמַעְלִיָּהוּ צְעוֹלָם הַיִּצְרָה, עַד שֶׁמִּגִּיעַ הִתְעוֹרְרוֹת לְמַקּוֹם שְׁכָרִיכִים לְהַדְלִיחַ אֶת הַיָּד, דְּהֵינּוּ עַד שְׂרֹכָה הַמְּלֻכָה, לְהִתְחַצֵּר צְמִטְרוֹנִיתָא. שְׂבִיחַתְּהוֹת שְׁלֵמָה, עוֹלָם מִיַּם פְּחִתּוֹנִים דְּהֵינּוּ מִ"ן, כְּנֶגֶד מִיַּם עֲלִיוֹנִים מִן הַמְּדַרְגָּה שְׁמַעְלִיָּהוּ, כִּי מִיַּם פְּחִתּוֹנִים, דְּהֵינּוּ מִ"ן, יֵינֵם נוֹצְעִים זוֹלָת עַל יְדֵי הִתְעוֹרְרוֹת הַשְּׂתוֹקְהוֹת שֶׁל הַפְּחִתּוֹנָה, וְאִז הַשְּׂתוֹקְהוֹת שֶׁל הַפְּחִתּוֹנָה וְהַעֲלִיוֹנָה מִתְּדַבְּרוֹת, וְנוֹצְעִים מִיַּם פְּחִתּוֹנִים נֶגֶד מִיַּם עֲלִיוֹנִים הַיִּזְרָדִים, וְנֶגֶד הַזְּרוֹג, וְהַעֲלִיוֹנוֹת מִתְּדַבְּרוֹת וְכָל הַיִּצְרָה דוֹלְקִים וְהַעֲלִיוֹנִים וְתַחֲפוֹנִים נִמְלָאִים צְבָרוֹת.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

א. קִמַּח שֶׁל אֶחָד מִחֲמִשֵּׁת הַמֵּינִין שֶׁבְּשָׁלוֹ בְּקִדְרָה בֵּין לְבָדוֹ בֵּין שְׁעָרְבוּ עִם דְּבָרִים אֲחֵרִים כְּגוֹן לְבִיבוֹת וְכִיּוֹצָא בָּהֶן וְכֵן הַדָּגוֹן שֶׁחֲלָקוֹ אוֹ כְּתִישׁוֹ וּבְשָׁלוֹ בְּקִדְרָה כְּגוֹן הַרִיפּוֹת וְגֵרֶשׁ הַפְּרָמֶל וְכִיּוֹצָא בָּהֶן וְכָל זֶה הוּא הַנִּקְרָא מַעֲשֵׂה קִדְרָה וְכֵן כָּל תְּבִשְׁיֵל שְׁעָרְבַּ בּוֹ מִחֲמִשֵּׁת הַמֵּינִין בֵּין קִמַּח בֵּין פֶּת בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרָא מֵינֵי מְזוֹנוֹת : **ב.** בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה הַמִּין הַזֶּה חָשׁוּב אֲצִלּוֹ וְלֹא הָיָה טְפֵלָה אֲבָל אִם הָיָה אֶחָד מִחֲמִשֵּׁת הַמֵּינִין שְׁעָרְבַ טְפֵלָה אֵינּוּ מְבָרֵךְ אֶלָּא עַל הָעֵקֶר וּפּוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה וְזֶה כָּלל בְּבִרְכוֹת כָּל שֶׁהוּא עֵקֶר וְעַמּוֹ טְפֵלָה מְבָרֵךְ עַל הָעֵקֶר וּפּוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה בֵּין שֶׁהָיָה הַטְּפֵלָה מְעַרְבֵת עִם הָעֵקֶר בֵּין שְׁלֵא הָיָה מְעַרְבֵת :

מוסר

ספר חסידים סימן רח רמ

כף כף ששוקליו במאזנים זכיות ושכר ועברות ופרענות השוה לעברה. וזהו שניאמר בדניאל תקילתא במאזניא ואשתכחת חסיר באותו ענין שאדם מתלוצץ ותלוצצו עליו. מעשה באחד שנתלוצץ באחד שהיה רואה הבית והעליה כאחד ונולדו בניו קד (פרוש מחסר ראות עיניו): אם תראה בית של צדיק או בית פנסת חרב או נכרים או רשעים דרים בו דע שישאל היו דרים בו דרך בזיון. וכן בית המדרש שנוהגים בו קלות ראש סופו נופל ביד ערלים דיו לעבד שיהא כרבו. פרוש לא נהגו נכרים קלות ראש ובזיון בבית ה' עד שנהגו בו ישראל שניאמר (ירמיה ז) המערת פריצים היה הבית הזה. ואחר קד וארוה כל עוברי דרך. לעולם לא יעשו הערלים רעה אלא אם כן יעשו ישראל תחלה רעה ביניהם זה לזה ולא יתבזו תלמידי חכמים אלא אם כן יבזו זה לזה תחלה או שמבזין את התורה ואין מוחין בידם:

שופטים יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(יז) וְלֹא יִרְבֶּה-לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוּר לִבָּבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה-לוֹ מֵאֵד: וְלֹא יִסְגִּי לָהּ נָשִׁין וְלֹא יִטְעִי לָבָה וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִסְגִּי לָהּ לְחֵדָא:

רש"י ולא ירבה לו נשים. אלא שמונה עשרה, שמאינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואספה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' יב, ח): וכסף וזהב לא ירבה לו מאד. אלא כדי לתן לאכסניא [לאכסניא]:

(יח) וְהָיָה כְשִׁבְתוֹ עַל כֶּסֶף מִמְלֻכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת-בְּשִׁמְתָהּ הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל-סֵפֶר מִלְפָּנָי

הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם: וַיְהִי כַמִּתְבָּה עַל פְּרָסָא מַלְכוּתָהּ וַיִּכְתּוּב לָהּ יְת פִּתְשָׁן אֲוִרִיתָא הָדָא עַל סְפָרָא מִן קְדָם פְּהִנְנָא לְנָאִי:

רס"י והיה כשצתו. אם עשה כן, כדאי הוא שתקיים מלכותו: את משנה התורה. שתי ספרי תורה. אחת שהיא מנחת צבית גנזיו ואחת שנכנסת ויואלת עמו. ואונקלוס תרגם פתשגן, פתר משנה לשון שנון ודבור:

(ט) וְהִיתְהָ עֵבְמוּ וְקָרָא בּוֹ כָּל-יְמֵי זְיָיו לְמַעַן יִלְבֹּד לְיִרְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהָיו לְשִׁבּוֹר אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת-הַזִּוְקִים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם: וַתְּהִי עִמָּה וַיְהִי קָרִי בָּהּ כָּל יוֹמֵי חַיֹּהִי בְּדִיל דְּגַלְף לְמַדְחַל קְדָם יְיָ אֱלֹהֵהּ לְמַטְר יְת כָּל פִּתְגָמֵי אֲוִרִיתָא הָדָא וַיְת קִימָא הָאֵלִין לְמַעַבְדָּהוּן:

רס"י דברי התורה. כמסמעו:

(כ) לְבַלְתִּי רוּם-לְבָבוֹ מֵאֲזִיו וּלְבַלְתִּי סוּר בִּין-הַמִּצְוֹת יְמִין וְשִׁמְאוֹל לְמַעַן יֵאָרִיךְ יְמֵי עַל-מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל: (ס) בְּדִיל דְּלָא יָרִים לְפָהּ מֵאַחוּהִי וּבְדִיל דְּלָא יִסְטִי מִן תַּפְּקֻדָּתָא וְיִמְנָא וְשִׁמְאֵלָא בְּדִיל דִּינִרְדֵּי זִמְיָן עַל מַלְכוּתָהּ הוּא וּבְנוֹהִי בְּגוֹ יִשְׂרָאֵל:

רס"י ולבלתי סור מן המורה. אפלו מורה קלה של נביא: למען יאריך ימים. מכלל הן אתה שומע לאו. וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחל עד צואי אליך להעלות עלות (שמואל א' י, ה) וכתוב ויחל שבעת ימים (שמואל א' יג, ה) ולא שמר הצטחתו לשמור כל היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שבא שמואל ואמר לו נסכלת לא שמרת וגו' ועתה ממלכתך לא תקום (שם יג ז, יד). הא למדת, שבשביל מורה קלה של נביא נענש: הוא ובניו. מגיד שאם בנו הגון למלכות הוא קודם לכל אדם:

יח (א) שלישי לא-יהיה לכהנים הלויים כל-
שבט לוי וזכך ונזכה עם-ישראל אשי יהוה
ונזכתו יאכלון: לא יהי לכהנא לואי כל שבטא דלוי חלק ואחסנא
עם ישראל קרבנא דינ ואחסנתה ייכלון:

נביאים - ישעיה - פרק נב

(י) וזשף יהוה את-זרוע קדשו לעיני כל-הגוים
וראו כל-אפסי-ארץ את ישועת אלהינו: (ס)
גלא יי ית דרע קודשיה לעיני כל עממא ויחזון כל דבסיפי ארעא ית פורקנא
דאלקנא:

רש"י חסף . גלה :

(יא) סורו סורו צאו משם טמא אל-תגעו צאו
מתוכה הברו נשאי כלי יהוה: אתפרשו אתפרשו פוקו
מתמן במסאב לא תקרבון פוקו מגנה אתבחרו נטלי מני בית מקדשא דינ :

רש"י לאו מתוכה . מתוך הגלות כל נחמות האלו האחרונות אינן אלא על
גלות האחרון : טמא . אל תגעו , שקץ יהיו לכם מליג' בהם : הצרו . הטהרו
: נושאי כלי ה' . הכהנים הלויים שהיית' נושאי' כליו (של הקד"ה) במדבר)
מכאן לתחי' המתים) :

(יב) כִּי לֹא בְּזוֹפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבְמִנּוּסָה לֹא תִלְכּוּן
כִּי-הֵלֶךְ לִפְנֵיכֶם יְהוָה וּמֵאִסְפֹּכֶם אֱלֹהֵי

יִשְׂרָאֵל: (ס) אָרִי לֹא בְּבַהִילוֹ תִפְקוּן מִבִּינֵי עַמְמֵיָא וּבְעִירוֹקֵי לֹא תִתּוּבְלוּן
לְאֲרַעְכוֹן אָרִי מְדַבֵּר קְדָמִיכוֹן יְיָ וְעֵתִיד לְכַנְשָׂא גְלוּתְכוֹן אֱלֹהֵא דְיִשְׂרָאֵל :

רש"י כי הולך לפניכם . שני דברים שצסוף המקרא הזה מיישצין שני דברים
שצבראשו . כי לא צחפזון תלאו . מה טעם , כי הולך לפניכם ה' לנחותכם
הדרך ומי ששלוחו מקדים לפניו לנחותו הדרך אין יליאתו צחפזון . וצמנוסה
לא תלכוּן . לפי שמאסיפכם אלהי ישראל הולך מאחריכם לשמור אתכם מכל
רודף כמו ונסע דגל מחנה דן מאסף לכל המחנות ההולך אחרי המחנה קרוי
מאסף לפי שהוא ממתין את הנחלשים ואת הנכשלים וכן הוא אומר ציהושע
והמאסף הולך אחרי הארון :

(יג) הִלָּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי יְרוֹם וְנִשְׂא וְגָבַהּ מֵאֲדָ: קא
יְצַלַח עַבְדֵי מְשִׁיחָא יְרוֹם וְיִסְגִי וְיִתְקוֹף לַחֲדָא :

רש"י הנה ישכיל עבדי . הנה צאחרית הימים יכליח עבדי יעקב צדיקים
צבו :

(יד) כִּאֲנֶשֶׁר נִשְׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן-מִנְשׁוֹזֹת בַּמַּיִשׁ

מִרְאֵהוּ וְתִאֲרוּ מִבְּנֵי אָדָם: כָּמָא דְסָבְרוּ לֵהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹמִין
סְגִיאוֹן דְחָוָה חֲשִׁידָ בִינֵי עַמְמֵיָא חֲזוֹהוֹן וְזִינְהוֹן מִבְּנֵי אֲנָשָׂא :

רש"י כאשר שממו . כאשר תמהו עליהם עמים רבים צראותם שפלותם
ואמרו זה אל זה כמה משחת מאיש מראהו (של ישראל) ראו מה תארם חשוך
משאר בני אדם כן כאשר אנחנו רואים צעינינו :

כתובים - תהילים - פרק קט

(ד) תִּזְזַת-אֱהָבָתִי יִשְׁטַנּוּנִי וְאַנִּי תִפְלֶה: חֶלֶף דִּי רַחֲמִית
סִטְנוּ לִי וְאַנָּא אֶצְלִי :

רש"י תחת אהבתי . אוחך יסטנוני : ואני תפלה . ואני מתפלל אליך תמיד
(מלאתי) :

(ה) וַיִּשְׁיִבּוּ עָלַי רַעַת תִּזְזַת טוֹבָה וְשִׁנְאַת תִּזְזַת
אֱהָבָתִי: וְשׁוֹן עָלַי בִּישְׁתָּא חֶלֶף טָבָא וְסִנְאַתָּא חֶלֶף דְרַחֲמִית :

רש"י רעה תחת טובה . שבעים פרים אני מקריב בכל שנה בשביל שבעי
אומי' ומבקש לגשמים והם מריעים לי (בשוחר טוב) :

(ו) הַפְקֵד עָלַי רִשְׁעַ וְשִׁטְן יַעֲמֹד עָלַי-יְבִיזוּ: אֶסְעַר
עלוי רשיעא וסטנא יקום על מיניה : (ז) בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רִשְׁעַ
(ח) וְתִפְלֹתוֹ תִהְיֶה לְזוֹטָאָה: בְּאֲדִינָה פּוֹק חֶבֶב וְצְלוּתָה תִּהְיֶה
לְחֹבְתָא :

רש"י בהשפטו . לפניך ילא מדינך מחויב ורשע :

(ח) יִהְיוּ-יְבִיּוֹ בְּמַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יִקְחוּ אֶזְרוֹ: יְהוֹן יוֹמוֹי
קלילין מנגן שנוי יירת אחרו :

רש"י פקודתו . גדולתו פרבוסטיא"ה בלע"ז כמו ופקד המלך פקידים)

משנה בכורות פרק ט

א. מעֶשֶׂר בְּהֶמָה נוֹהֵג בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ, בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשָׁלֹא בְּפָנֵי הַבַּיִת, בְּחֵלִין אֲבָל לֹא בְּמִקְדָּשֵׁין. וְנוֹהֵג בְּבִקְרָא וּבְצֹאן, וְאֵינֶן מִתְעַשְׂרִים מִזֶּה עַל זֶה. בְּכִבְשִׁים וּבְעִזִּים, וּמִתְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. בְּחֶדְשׁ, וּבִישׁוֹן, וְאֵינֶן מִתְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. שֶׁהָיָה בְּדִין, מָה אִם הֶחֱדַשׁ וְהִישָׁן שְׁאֵינֶן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, אֵין מִתְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הַכִּבְשִׁים וְהָעִזִּים שֶׁהֵם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, אֵינֶן דִּין שְׁלֹא יִתְעַשְׂרוּ מִזֶּה עַל זֶה, תִּלְמוּד לֹמַר (ויקרא כז), וְצֹאן, מִשְׁמַע כָּל צֹאן, אֶחָד:

בְּרֵטוּרָה (א) מעֶשֶׂר בְּהֶמָה. כֹּל אֶשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֵט הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קוֹדֵשׁ. וּמִקְרִיבִים חֲלָצוּ וּדְמוּ. וְשֶׁאֵר הַבָּשָׂר נֹאכַל לְבַעֲלִים טְהוּרִים זִירוּשָׁלַיִם כְּדִין שְׁלָמִים. וְאִם בַּעַל מוֹס הוּא, אוֹכְלִים אוֹתוֹ בְּטוֹמְאָה בְּכָל מְקוֹם: בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשָׁלֹא בְּפָנֵי הַבַּיִת. וְהֵאִידֵנָה אֲמֹר רַבֵּן דָּלָא לִיפְרָקוּ מִעֶשֶׂר בְּהֶמָה, מִשּׁוּם תְּקֵלָה. דְּאִין לֵנוּ בֵּית לַהֲקָרִיבָה, וְאִין לַשְׁהוּיָה עַד שֶׁתְּפֹל בַּעַל מוֹס, וְאִתִּי בַּעַל לִידֵי תְּקֵלָה דְּגִיזָה וְעִבּוּדָה, אוֹ שְׁמֵא יִשְׁחַטְנָה בַּעַל מוֹס: אֲבָל לֹא בְּמוֹקְדָשֵׁין. כְּגוֹן קְדָשִׁים קְלִים דְּאִיכָא לְמֵאן דְּאֲמַר מִמּוֹן בַּעֲלִים נִינְהוּ סְלִקָא דְּעַתָּה אֲמִינָא לִיעֶשֶׂר, קַמְשַׁמַּע לָן וְהִיָּה קוֹדֵשׁ אֲמַר רַחֲמֵנָא, וְלֹא שְׂכַבְרֵי קְדוּשָׁה: בְּכִבְשִׁים וְעִזִּים. כְּלוּמַר וְנוֹהֵג בְּכִבְשִׁים וּבְעִזִּים: וּמִתְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. מִדְּרַבֵּי רַחֲמֵנָא וְלֵאמֹר, דְּמִשְׁמַע כֹּל לֵאמֹר מִיִּן אֶחָד חֲשִׁיב לִיהַ לְעֵנִין מִעֶשֶׂר: בְּחֶדְשׁ. שְׁנוּלְדוּ לְאַחַר רֵאשׁ חוֹדֵשׁ אֲלוּל שְׁהוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמִעֶשֶׂר בְּהֶמָה: וְצִיָּן. שְׁנוּלְדוּ קוֹדֵם אֲלוּל: וְאִין מִתְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. מִן הַחֶדְשׁ עַל הַיָּסוּן וּמִן הַיָּסוּן עַל הַחֶדְשׁ. דְּכַתִּיב עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר, בְּשָׁתֵי מַעֲשָׂרוֹת הַכְּתוּב מִדְּבַר, אֶחָד מִעֶשֶׂר בְּהֶמָה וְאֶחָד מִעֶשֶׂר דְּגוֹן, מִה מִעֶשֶׂר דְּגוֹן מִחֶדְשׁ עַל הַיָּסוּן לֹא, דְּהֵאֵר כְּתִיב (דברים יז) שְׁנֵה שְׁנֵה, דְּמִשְׁמַע וְלֹא מִשְׁנֵה זֶה עַל שְׁנֵה אַחֲרָתָא, אֶחָד מִעֶשֶׂר בְּהֶמָה מִחֶדְשׁ עַל הַיָּסוּן לֹא:

ב. מעֶשֶׂר בְּהֶמָה מִצְטָרֵף כְּמֵלֵא רְגֵל בְּהֶמָה רוּעָה. וְכִמָּה הִיא רְגֵל בְּהֶמָה רוּעָה, שְׁשָׂה עֶשֶׂר מִיל. הָיָה בֵּין אֶלּוּ לְאֶלּוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מִיל, אֵינֶן מִצְטָרֵפִין. הָיָה לוֹ בְּאֶמְצָע, מִבֵּיא וּמִעֶשְׂרֵן בְּאֶמְצָע. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, הִירְדוּן מִפְסִיק לְמִעֶשֶׂר בְּהֶמָה:

דרטורה (ב) כמלא רגל בהמה רועה. כמו שיכולות להשתמר ברועה אחד כשהבהמות רועות מתרחקות זו מזו. והיינו ששה עשר מיל, דבהכי שלטא עינא דרועה. ואם יס לו חמש בהמות בכפר זה וחמש בכפר אחר רחוק זה מזה ששה עשר מיל, מביאן לתוך דיר אחד ומעשרן. ואם רחוקות יותר, פטורות. דאמר קרא (ירמיה ^ב) תעבורנה הארץ על ידי מונה, משמע אם יכולות להמנות ברועה אחד מקרי לאן ותעבורנה תחת השצט להתעשר, ואי לא לא: שלשים ושנים מיל אינו מאטרפין. משום דבעי למתני בסמוך שאם היה לו עדר באמצע, אותן האמצעיות מרפות את הלדדים, להכי תני שאם הלדדים רחוקות זו מזו שלשים ושנים מיל אין האמצעי מרפן: מביא ומעשרן באמצע. לאו [מביא] באמצע ממש קאמר: הירדן מפסיק. שאם היו לו חמש בהמות מכאן וחמש בהמות מכאן וירדן באמצע, אין מאטרפין ופטורות. ואין הלכה כר' מאיר:

ג. הלוקוח או שניתן לו מתנה, פטור ממעשר בהמה. האחים השתפין שחייבין בקלבון, פטורין ממעשר בהמה. ושחייבין במעשר בהמה, פטורין מן הקלבון. קנו מתפוסת הבית, חייבין. ואם לאו, פטורין. חלקו וחקרו ונשתתפו, חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה:

דרטורה (א) הלוקוח או שניתן לו מתנה פטור ממעשר בהמה. בגמרא ילפינן ליה מדכתיב (שמות כב) זכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך לאנך, מה בניך אינן בלוקוח ומתנה ללא שייך זהו לקיחה ומתנה אלא אכלו נולדו, אף לאנך ובקרך אינן בלוקוח ומתנה. ואע"ג דהאי קרא בזכור הוא דכתיב ואנן ילפינן מעשר מיניה, היינו משום דכתיב כן תעשה לשורך, ועשייה ודאי לא מצית מוקמא בזכור דהא מרחם קדיש ולא בעי עשייה שיקדישנו האיש, אם אינו ענין לזכור תנהו ענין למעשר בהמה: האחים השותפין. האחים שחלקו בירושת אביהן ואחר כך נשתתפו: כשחייבין בקלבון. כשמביאין שקליהן מביאין שני חללים ונותנים שני קלבונו. והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן. ואם נתנו זין שניהם שקל שלם נותנים שני קלבונו, שהיה להם לשקול לחלאין: ופטורים ממעשר בהמה. מכל הנולדים להם כל ימי השותפות. שהשותפות פוטר ממעשר בהמה, דכתיב אשר יהיה לך, ולא של שותפות. ואע"ג דהאי קרא בזכור הוא דכתיב, אם אינו ענין לזכור דהא שמעינן דאיתיה בשותפות דכתיב (דברים יב) ובכורות בקרכם ולאנכם תנהו ענין למעשר בהמה: וכשחייבין במעשר בהמה. כגון אם לא חלקו מעולם, שתפוסת הבית קיימת, דהיינו שירושת אביהן עומדת, חייבין במעשר בהמה לעשר הנולדים להם כל ימי שותפותם. דהכי אמרינן בצרייתא, יכול אפילו קנו בתפוסת הבית, תלמוד לומר יהיה, דמשמע מכל מקום: פטורים מן הקלבון. לגמרי. ששוקלין זין שניהם שקל שלם. שממון אביהם בחזקתו עומד, והאב ששוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטר בשלו, פטור מן הקלבון. דתנן בשקלים, השוקל בשביל העני או בשביל שכנו או בשביל בן

עירו פטור מן הקלבון. ובניו נמי אינן מצות שקליהם עליו והווי ליה כשכנו וכן עירו: קנו בתפוסת הבית חייבין. במעשר בהמה. כדאמרין תלמוד לומר יהיה למשמע מכל מקום שיהיה. ובפירושי רבותי מצאתי, דהאי קנו לא שלקחו במעות, אלא שנפלו להם בהמות מירוסת אביהם: חלקו וחזרו ונסתתפו. הווי כשותפים דעלמא: ופטורים ממעשר בהמה. וחייבין בקלבון:

ד. הכל נכנס לדיר להתעשר, חוץ מן הפלאים, והטרפה, ויוצא דפן, ומחוסר זמן, ויתום. איזהו יתום, כל שמתה אמו או שנשחטה. רבי יהושע אומר, אפלו נשחטה אמו והשליח קיים, אין זה יתום:

ברטורה (ה) הכל נכנס לדיר להתעשר. הכל, לאחויי רובע, ונרבע, ומוקצה שהפרישוהו להקריבו לעבודה זרה, ונעבד שעבדו הבהמה עצמה, ואתנן זונה ומחיר כלב, וטומטום ואנדרוגינום, שכל אלו אע"פ שהם פסולים לקרבן נכנסין לדיר להתעשר, דכיון דלא הקפידה תורה בצעל מוס לגבי מעשר כדכתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע, לא הקפידה נמי בכל הגך פסולין: חוץ מן הכלאים והטריפה ויואלא דופן. כו'. לתנו רבנן, שור או כשב (סס כב) פרט לכלאים, דהיינו הבא מתיש ורחל. או עז, פרט לנדמה שבא מאיל ורחל ודומה לעז, כי יולד, פרט ליואלא דופן. והיה שבעת ימים, פרט למחוסר זמן. תחת אמו, פרט ליתום שמתה אמו כשילדתו. דכל הני, פסולים לקדשים. ומעשר בהמה יליף מקדשים בגזירה שוה, נאמר כאן (סס כז) תחת השבט, ונאמר להלן תחת אמו. מה להלן פרט לכל השמות הללו, אף כאן פרט לכל השמות הללו. וטריפה נמי אינה נכנסת לדיר להתעשר דכתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור, פרט לטריפה שאינה עוברת כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה שיהיא אחת מן הטרפיות, והוא הדין לכל שאר מיני טרפיות: והשליח קיים. העור קיים. תרגום והפשיט, וישלח: אין זה יתום. לפי שיש מקומות שכשהבהמה מתה מחמת לידה מפשיטין אותה ומלבישים בעורה את החיה [את הולד] כדי שיתחמם, ומעלי ליה כאילו היתה אמו חיה. ואין הלכה כרבי יהושע:

ה. שלש גרנות למעשר בהמה, בפרוס הפסח, בפרוס העצרת, בפרוס הקח, דברי רבי עקיבא. בן עזאי אומר, בעשרים ותשעה באדר, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באב. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים, באחד בניסן, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באילול. ולמה אמרו בעשרים ותשעה באילול ולא אמרו באחד בתשרי, מפני שהוא יום טוב, ואי אפשר לעשר ביום טוב, לפיכך הקדימוהו בעשרים ותשעה באילול. רבי מאיר אומר, באחד באילול ראש השנה למעשר בהמה. בן עזאי אומר, האילולין מתעשרין בפני עצמן:

ברטורה (ה) שלש גרנות למעשר בהמה. בשלשה פרחים בשנה הבהמות מתעשרות.

ולשון גרנות, כתבואת גורן שהיא טובולה למעשר ואין אוכלים ממנה עד שיעשרו, כך בשלשה פרחים הללו אין אוכלים מן הבהמות ולא מוכרים מהן עד שיעשרו אותן: פרום הפסח. חמשה עשר יום קודם הפסח דהיינו יום אחרון של אדר. ולשון פרום, פלגא, חלי הזמן, ששואלין בהלכות הפסח, דתניא שואלין [ודורשין] בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום. וכן פרום עצרת חמשה עשר יום קודם, וכן פרום החג דהיינו יום אחרון של אלול. וקבעו הנך תלתא זמני שיהיו קובעות למעשר בהמה, כדי שיהיו בהמות מצויות לעולי רגלים, דאע"ג דתנן במתניתין שעד שלא הגיע זמן הגורן מותר למכור ולשחוט, דגורן הוא הקובע למעשר, אפילו הכי לא שחטי להו אינשי עד דמעשרין, דניחא ליה לאינש לקיומי מצוה בממוניה בדבר שאין חסר בו כלום כגון מעשר בהמה שהוא עצמו מקריב מעשר ואוכלו שלמים, ואם לא היו מעשרים בשלשה פרחים הללו, היו הרבה נמנעים למכור לפי שלא עשרו, ולא היו בהמות מצויות לעולי רגלים: בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר. דהיינו חמשה עשר יום קודם הפסח, אלול דר' עקיבא סבר אדר הסמוך לניסן פעמים חסר פעמים מלא, וחמשה עשר יום קודם הפסח פעמים מתחילים בעשרים ותשעה באדר פעמים בשלשים באדר, הלכך לא קבע ליה זמן. וכן עזאי סבר, אדר הסמוך לניסן לעולם חסר, ותחלת פרום הפסח הוא לעולם בעשרים ותשעה באדר: באחד בסיון. מתוך שמיעוט בהמות יולדות מניסן ועד עצרת, אי מקדים ומעשר להו חמשה עשר יום קודם עצרת, כולן יהיו נאכלין קודם עצרת ולא תהא בהמה מצויה לעולי רגלים: בעשרים ותשעה באב. בן עזאי לטעמיה דאמר לקמן: האלוילין מתעשרין בפני עצמן. ואין מצטרפין עם אותן שנוולו קודם אלול דשמא באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה והווי להו חדש וישן ומספקא ליה אימת הוא ראש השנה, או אלול או תשרי, הלכך לא קבע זמן גרנן של קייטי בעשרים ותשעה באלול, דלא ליתי לרופי הנולדים באלול בהדייהו: באחד בניסן. סברי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר שואלים בהלכות הפסח קודם לפסח שתי שבתות, והיינו נמי בהלכות הפסח דמעשרין לבהמות כי היכי דליתחזו בהגל: באחד בסיון. כדאמרן טעמא דבן עזאי, לפי שמיעוט בהמות יולדות מניסן ועד עצרת: ולא אמרו באחד בתשרי. ואע"ג דהוא יום שתי שבתות: מפני שהוא יום טוב. חדא ועוד קאמר, חדא משום דבעי היכרא באחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר, ואע"ג דלא אתי לרופי דתשרי בהדייהו דהא אכתי לא נולד קום טלה היום, ואי נולד מחוסר זמן הוא, אפילו הכי לא מעשרין ההוא יומא משום דבעינן למיעבד היכרא בין חדש לישן דלידעו אינשי דלא ליצטרפו החדש עם הישן. ועוד, מפני שהוא יום טוב, משום סקרתא לבד אדום שצובע בו העשירי כדי שהיא ניכר, ואסור לצבוע ביום טוב: האלוילין מתעשרין בפני עצמן. כדפרישנו לעיל דמספקא ליה אי הוא ראש השנה למעשר בהמה אחד באלול או אחד בתשרי, הלכך אין מתעשרין האלוילין עם הנולדים מתשרי ואילך, משום דלא

ללא

לצטרפו

ישן

בחדש:

ו. כָּל הַנוֹלָדִים מֵאֶחָד בְּתִשְׁרֵי עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֵלוּל, הָרִי אֵלוּ מִצְטָרְפִין. חֲמִשָּׁה לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְחֲמִשָּׁה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֵינָן מִצְטָרְפִין. חֲמִשָּׁה לְפָנֵי הַגָּרוֹן וְחֲמִשָּׁה לְאַחַר הַגָּרוֹן, הָרִי אֵלוּ מִצְטָרְפִין. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שְׁלֹשׁ גְּרָנוֹת לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, שְׁעָד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַגָּרוֹן, מִתֵּר לְמִכּוֹר וְלִשְׁחוּט. הִגִּיעַ הַגָּרוֹן, לֹא יִשְׁחוּט. וְאִם שָׁחַט, פְּטוּר:

ברטנורה (ו) כל הנולדים. הך סתמא כר' אליעזר ור' שמעון: חמשה לפני ראש השנה. אגב דבעי למתני חמשה לפני הגרון וחמשה לאחר הגרון מצטרפין, תנא נמי האי: לא ישחוט. שהגרון קובע למעשר מדרבנן: ואם שחט פטור. ובהמה שריא באכילה. ללא אשכחן בטבל דמעשר בהמה לא לאו ולא מיתה:

ז. פִּיצַד מֵעֶשְׂרֵן, כּוֹנֵסֵן לְדִיר וְעוֹשֶׂה לְהֵן פֶּתַח קָטָן כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ שָׁנִים יְכוּלִין לְצֵאת כְּאַחַת, וּמוֹנֶה בְּשִׁבְט, אֶחָד, שָׁנִים, שְׁלֹשָׁה, אַרְבָּעָה, חֲמִשָּׁה, שֵׁשָׁה, שִׁבְעָה, שְׁמוֹנֶה, תִּשְׁעָה, וְהַיּוֹצֵא עֶשְׂרֵי סוּקְרוֹ בְּסִקְרָא וְאוֹמֵר הָרִי זֶה מֵעֶשֶׂר. לֹא סִקְרוֹ בְּסִקְרָא וְלֹא מִנְאֵם בְּשִׁבְט, אוֹ שְׁמִנְאֵם רְבוּצִים, אוֹ עוֹמְדִים, הָרִי אֵלוּ מֵעֶשְׂרִים, הִיָּה לוֹ מֵאָה וְנִטְלָה עֶשְׂרָה, עֶשְׂרָה וְנִטְלָה אֶחָד, אֵין זֶה מֵעֶשֶׂר. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הָרִי זֶה מֵעֶשֶׂר, קִפְצָ (אֶחָד) מִן הַמְּנוּיִין לְתוֹכוֹן, הָרִי אֵלוּ פְּטוּרִין. מִן הַמֵּעֶשְׂרִים לְתוֹכוֹן, כִּלְוֹן יָרְעוּ עַד שִׁסְתְּאָבוּ, וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן לְבָעָלִים:

ברטנורה (ז) לדיר. מקום מוקף אבנים או קנים שמכניסים בו הלחץ: היה לו מאה ונטל עשרה. כלל שום מנין: או עשרה. ונטל אחד כלל מנין: אין זה מעשר. דכתיב (ויקרא כז) העשירי יהיה קודש, ואין זה עשירי: ר' יוסי בר יהודה אומר הרי זה מעשר. דסבר רבי יוסי, כשם שתרומה גדולה ותרומת מעשר ניטלים באומד ובמחשבה, דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם, במחשבה הויא תרומה כך מעשר ניטל באומד ובמחשבה, דמעשר, תרומה קרייה רחמנא, דכתיב (סג) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה. ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ניטל במחשבה, אף מעשר בהמה ניטל במחשבה. ואין הלכה כר' יוסי: קפץ אחד מן המנויין. שמנה עשרה שילאו מן הפתח ונטל העשירי ונפטרו התשעה, וקפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר. כל אותן שבדיר פטורים אם אינו ניכר איזה הוא. דסתמא זה ילא עשירי והוא אינו ראוי לכך שכבר נפטר אי נמי, כל אחד מהן ספק אם הוא מנוי כבר ונפטר, וכל ספיקא לאו בר עישורי הוא: מן המעשרים. מן העשיריים שכבר קדשו, קפץ אחד לתוך הדיר, הווי כולהו ספק מעשר וירעו עד שיסתאבו, דכל זמן שהן תמימים אסור לשחטן בחוץ. ולאחר שיסתאבו יאכלו במומן לבעלים:

ח. יִצְאוּ שְׁנַיִם כְּאֶחָד, מוֹנֶה אוֹתָן שְׁנַיִם שְׁנַיִם. מִנָּאן אֶחָד, תְּשִׁיעֵי וְעֲשִׂירֵי מִקְלָקְלִין. יִצְאוּ תְּשִׁיעֵי וְעֲשִׂירֵי כְּאֶחָת, תְּשִׁיעֵי וְעֲשִׂירֵי מִקְלָקְלִין. קָרָא לְתְּשִׁיעֵי עֲשִׂירֵי וְלְעֲשִׂירֵי תְּשִׁיעֵי וּלְאֶחָד עֶשֶׂר עֲשִׂירֵי, שְׁלֹשֶׁתָן מִקְדָּשִׁין. הִתְּשִׁיעֵי נֶאֱכַל בְּמוֹמוֹ, וְהִעֲשִׂירֵי מֵעֶשֶׂר, וְאֶחָד עֶשֶׂר קָרַב שְׁלָמִים וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכִי יֵשׁ תְּמוּרָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. אָמְרוּ מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, אֱלוֹ הִיא תְּמוּרָה, לֹא הִיא קָרַב. קָרָא לְתְּשִׁיעֵי עֲשִׂירֵי וְלְעֲשִׂירֵי עֲשִׂירֵי וּלְאֶחָד עֶשֶׂר עֲשִׂירֵי, אֵין אֶחָד עֶשֶׂר מִקְדָּשׁ. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁלֹּא נֶעְקַר שֵׁם עֲשִׂירֵי מִמֶּנּוּ, אֵין אֶחָד עֶשֶׂר מִקְדָּשׁ:

ברטורה (מ) הכי גרסינן ילאו שנים כאחד, מונה אותן שנים שנים. מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקלין. ילאו שנים כאחד זה אלל זה ברוב הפתח ומנה אותן זוג אחד. מונה כולן שנים שנים זוג, והזוג העשירי קדוש בקדושת מעשר. והוא הדין אם מנאן שלשה או ארבעה: מנאן אחד. לשנים הראשונים שיאלו מנה אחד, ולשלישי שני ולרביעי שלישי: תשיעי ועשירי מקולקלים. לפי שהתשיעי בחשבון הוא עשירי באמת, ועשירי בחשבון הוא אחד עשר, ומשום הכי הו מקולקלים וירעו עד שיסתאבו. ולא דמו לקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי דעשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים, דהתם נפק אחד אחד, וכי מטי עשירי וקרייה תשיעי ולאחד עשר קרא עשירי, מצריך לכולי עלמא שהתשיעי לחשבון הוא עשירי לבהמות, והעשירי אחד עשר, ואיהו הוא דשינה וטעה, הלכך העשירי מעשר גמור, והאחד עשר קרב שלמים מגזירת מלך, כדמפרש לקמן. אבל הכא דיאלו שנים בתחילה ביחד ולא מיצריך עשירי שהוא קורא תשיעי ליהוי עשירי, לאו מעשר גמור הוא מאליו, וכדאמר איהו נמי לא הוי, הלכך מקולקלים: שלשתן מקודשים. דכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר בקר, לרבות תשיעי ואחד עשר. יכול שאני מרבה אף שמיני ושביעי, אמרת, הואיל והוא קדוש וטעותו מקודשת, מה הוא אינו קדוש אללא בסמוך לו כלומר העשירי עצמו הסמוך אלל גופו, אף טעותו אינה מקודשת אללא בסמוך לעשירי דהיינו תשיעי מלפניו ואחד עשר מאחוריו: וכי יש תמורה עושה תמורה. סבר רבי יהודה דהאי אחד עשר הוי תמורה, דהאי דקרייה עשירי כמאן דאמר [ז] תהא תחת העשירי דמי. ואין תמורה עושה תמורה, דכתיב (ס) והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, ולא תמורת תמורתו: אמרו משום ר' מאיר אינה תמורה. אין האחד עשר תמורת העשירי. שאם היה תמורה לא היה קרב, דתמורת מעשר אינה קריבה, דכתיב (במדבר יח) לא תפדה קודש הס, הם קרבין ולא תמורתן, ובצכור כתיב, וילפינן מעשר מניה. והלכה שאין האחד עשר עושה תמורה כל שלא נעקר שם עשירי ממנו. דכל היכא דקרא לעשירי עשירי, תו לא מיקדש אחד עשר במאי דקרי ליה עשירי:

גמרא בכורות דף נח ע"ב

תנו רבנן: באיזה צד מעשר פונסן לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יהיו שנים יכולין לצאת כאחד אמותיהם מבחוץ והם מבפנים וגועות ויוצאות לקראת אמן. ולפקינהו אינהו יעבור פתיב ולא שיגעבירוהו. ולשדי להו ירקא וליפקו לנתה. אמר רב הונא: גזרה משום לקוח ומשום יתום. תנו רבנן (ויקרא כז): כל אשר יעבר תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת תחת השבט מצוה למנותו בשבט. לא מנאן בשבט או שמנאן רבוצים או עומדים מנין. תלמוד לומר: עשירי קדש. מכל מקום. ואין לי אלא שקרא שמו עשירי. לא קרא שמו עשירי מנין. תלמוד לומר: והיה קדש מכל מקום. יכול, היו לו מאה ונטל עשרה עשרה ונטל אחד, יכול יהיו מעשרין. תלמוד לומר: עשירי. ואין זה עשירי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: הרי זה מעשר. מאי טעמיה דרבי יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבא אלעזר בן גומל דתניא אבא אלעזר בן גומל אומר (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר. כשם שתרומה גדולה נטלת באמד ובמחשבה אף תרומת מעשר נטלת באמד ובמחשבה ומעשר קריה רחמנא תרומה. דכתיב (שם) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוויים לנחלה ואתקש מעשר בהמה למעשר דגן. מה מעשר דגן נטל באמד ובמחשבה, אף מעשר בהמה נטל באמד ובמחשבה:

כ"י יתום. שמתה אמו קודם שנולד והסתא אי הוה שדו ירקא הוה נפיק נמי יתום דמיפטר ואף על גב דאיכא יתום דמיחייב כגון שנולד ואח"כ מתה אמו והוא לא נפיק אלא ע"י ירקא מ"מ זהא דמעמיד אימותיהן של אלו מבחוץ ליהוי ליה הכירא ויהיה נזכר דיתום ולקוח לאו בני עשורי נינהו: טריפה אינה עוברת. כגון שנסברו רגליה מן הארכובה ולמעלה ולא מאי למיזל: ה"ג יכול היו לו מאה וכו': בשתי תרומות. ואף ע"ג דלא כתיב האי קרא תרומתכם אלא בתרומת מעשר נפקא לן דמייכי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן כלומר בתרומה גדולה שנטל ישראל מגרנו והסתא איתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא דמה תרומה גדולה וכו': באומד. שמאמד בדעתו כך וכך יס בכרי הזה ולפי אומדנותו נוטל תרומה: במחשבה. שמחשב שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה כדלמרינן (דמאי פ"ז מ"ד) לגבי לוקח יין מזין הכותים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מונה אותן אי נמי נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ותרוייהו אומד ומחשבה נפקא לן מונחשב: איתקש. בריש פירקין (דף נח) ואת מעשרותיכם

זוהר נח דף ע"ג ע"ב

פָּתַח וְאָמַר (תהלים נא) כִּי פָשַׁעִי אָנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תִמְיֵד. כַּמָּה אֵיךְ לֹן לְבִנִי נִשָּׂא לְאֶסְתֵּמְרָא מִחוּבֵיהוּ מִקְמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְהָא לְבַתֵּר דְּחֻטָּא בְּרִיךְ נֶשׁ רְשִׁים הוּא חוּבָה לְעֵלְא וְלֹא אֶתְמַחֵק בְּרִיךְ בְּתִקְפָּא דְתִיּוּבְתָא סְגִיָּא כַּמָּה דְאֵת אָמַר (ירמיה ב) כִּי אִם תִּכְבְּסִי בְּנֶתֶר וְתִרְבִּי לָךְ בּוֹרִית נְכֹתֶם עֹונֵךְ לְפָנֵי. תָּא חֲזִי כִּינּוּן דְּחָב בְּרִיךְ נֶשׁ קְמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְמַנָּא חֲדָא עֲבִיד רְשִׁימוּ וְכַד חָב בְּהָ זְמַנָּא תִּנְיָנָא אֶתְתַּקֵּף הוּא רְשִׁימוּ יִתִּיר חָב בְּהָ זְמַנָּא תְּלִיתָא אֶתְפִּשֵׁט הוּא כְּתִמָּא מְסֻטָּרָא דָּא לְסֻטָּרָא דָּא כְּדִין כְּתִיב (שם) נְכֹתֶם עֹונֵךְ לְפָנֵי. תָּא חֲזִי דְּוֹד מְלָכָא כִּינּוּן דְּחָב קְמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עֶסְקָא דְּבֵת שְׁבַע חָשִׁיב דְּהוּא חוּבָא אֶתְרִשִׁים עֲלֵהּ לְעֵלְמִין מַה כְּתִיב (שמואל ב' יב) גַּם יִי הָעֵבִיר חַטָּאתֵךְ לֹא תִמּוֹת. אַעְבַּר הוּא רְשִׁימוּ מִקְפָּה. אָמַר לֵה רַבִּי אַבָּא וְהָא תִּנְיָנָן דְּבֵת שְׁבַע דִּילֵיהּ דְּדוֹד מְלָכָא הֵוֹת מִן יוֹמָא דְאֶתְבְּרִי עֲלֵמָא אֶמְאִי יְהֵבָה קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאוּרֵיהּ חֲתִי מִן קְדָמַת דְּנָא אָמַר לֵה הֲכִי אוּרְחוּי דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָף עַל גַּב דְּאֶתְתָּא אֲזַמִּינָא לֵה לְבַר נֶשׁ לְמַהוּי דִּילֵיהּ אֶקְדִּים אַחֲרָא וְנָסִיב לֵה עַד דְּמָטָא זְמַנָּה דְּהָא כִּינּוּן דְּמָטָא זְמַנָּה אֶתְדַחֵיָּא הֵא דְנָסִיב לֵה מִקְמִי הֵא אַחֲרָא דְאֶתִּי לְבַתֵּר וְאֶסְתַּלַּק מִעֲלֵמָא וְקָשִׁי קְמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאֶעְבְּרָא לֵה מִעֲלֵמָא עַד דְּלֹא מְטִי זְמַנָּה מִקְמִי הֵא אַחֲרָא וְרָזָא דְּבֵת שְׁבַע דְּאֶתִּיהִיבֵת לְאוּרֵיהּ חֲתִי (כְּדָמָרוּ) בְּקִדְמִיתָא פּוּק וְדוּק וְתִשְׁכַּח אֶמְאִי אֶתִּיהִיבֵת אֶרְעָא קְדִישָׁא לְכַנְעַן עַד לֹא יִיתוּן יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁכַּח מְלָכָה דָּא וְכֹלָא רָזָא חֲדָא אִיהוּ וּמְלָכָה חֲדָא. תָּא חֲזִי דְּוֹד אָף עַל גַּב דְּאוּדִי עַל חוּבֵי וְתַב בְּתִיּוּבְתָא לֹא אַעְדִּי לְבָהּ וְרַעוּתָהּ מְאֻנּוּן חוּבִין דְּחָב וּמַהוּא חוּבָא דְּבֵת שְׁבַע בְּגִין דְּדַחִיל עֲלִיהוּ תְּדִיר דְּלֵמָא גְרַם חַד מְנִיהוּ וּיקְטָרְג עֲלֵיהּ בְּשַׁעְתָּא דְּסַכְנָה וּבְגִין כְּדָ לֹא אֲנִשִּׁי לֹן מְנָה וּמְרַעוּתִיהּ. דְּבַר אַחַר כִּי פָשַׁעִי אָנִי אֲדַע כְּלָהוּ דְּרַגִּין דְּתַלְוּן בְּהוּ חוּבֵי בְּנֵי נֶשׂא אָנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תִמְיֵד. דָּא פְּגִימוּ דְּסִיחָרָא דְּלֹא נִפְקַת מִמְּסָאָבוּתָא עַד דְּאֶתָּא שְׁלֵמָה וְאֶתְנַהֲרֵת בְּאַשְׁלֵמוּתָא וּכְדִין אֶתְבַּסֵּם עֲלֵמָא וּיְתִיבוּ יִשְׂרָאֵל לְרַחֲצוֹן דְּכְתִיב (מלכים א' ה') וַיִּשְׁבוּ יְהוּדָה וּיִשְׂרָאֵל לְבִטָּח אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ. וְעַם כָּל דָּא וְחַטָּאתִי נִגְדִי תִמְיֵד וְלֹא אֶתְפַּסֵּק מִעֲלֵמָא עַד דְּיִיתִי מְלָכָא מְשִׁיחָא לְזְמַנָּא דְּאֶתִּי כַּמָּה דְּאֶתְמַר (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעְבִּיר מִן הָאָרֶץ:

תרגום זוהר פָּתַח וְאָמַר, כִּי פָשַׁעִי אָנִי אֲדַע וְגו': כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לְבִנֵי אָדָם לְהַשְׁמֵר מִפְּנֵי הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא מְעוֹנוּתֵיהֶם. כִּי לְאַחַר שְׁחֻטָּא הָאָדָם נִרְשָׁם

עוֹנוֹ לְמַעַלְהָ, וְיֵאֵינוּ גְמוּחָהּ, רַק בְּתַקְפָּהּ שָׁל תְּשׁוּבָה גְדוּלָהּ. כְּמוֹ שְׁאַתָּה אֹמֵר,
כִּי אִם תִּכְבְּסִי בִנְתֵךְ וְגו'. זֶה וּרְיָאָהּ, כִּיּוֹן שְׁחַטָּא הָאֲדָם לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּף
הוּא, פְּעַם אַחַת עוֹשָׂה רָשָׁם, וּכְשֶׁחַטָּא צוּ צִפְעִים הַשְּׂנֵיָה מִתְחַזֵּק הַרָשָׁם
יֹתֵר, חַטָּא צוּ פְּעַם שְׁלִישִׁית, מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ כֶּתֶם מֵעֶבֶר אֶל עֶבֶר, אִז כְּתוּב
נִכְתָּם עֲוֹנֶךָ לְפָנָי. זֶה וּרְיָאָהּ, דְּוָד הַמְּלִיכָהּ, כִּיּוֹן שְׁחַטָּא לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא
צְעִנְיוֹן צֵת שְׂבַע, חֲשָׁב, שְׁחַטָּא זֶה רָשָׁם עָלָיו לְעוֹלָם. מֵה כְּתוּב, גַּם ה'
הַעֲבִיר חֲטָאתְךָ לֹא תָמוּת. לְהוֹרוֹת שְׁהַעֲבִיר אוֹתוֹ הַרָשָׁם מִפְּנֵיו. אֲמַר לוֹ
רְבִי אֲבָחָהּ, וְהֵרִי לְמַדְנָהּ, שְׂבַת שְׂבַע, שָׁל דְּוָד הַמְּלִיכָהּ הִיָּתָהּ, מִיּוֹם שְׁנִבְרָחַ
הָעוֹלָם, אִם כֵּן, לְמָה נִתְּנָה הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְאוּרִיָּהּ הַחַתִּי מִקְדָּם לְכֹן.
אֲמַר לוֹ, כֶּךָ דְרָכֵיו שָׁל הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, אֲרַף עַל פִּי שְׁהַאֲשָׂה מִזְמַנְתָּ לְהָאֲדָם
לְהִיּוֹת שָׁלוֹ, מִקְדִּימוֹ אַחֵר וְנוֹשָׂא אוֹתָהּ מִקְדָּם שְׁהַגִּיעַ זְמַנוֹ שָׁל זֶה. כִּיּוֹן
שְׁהַגִּיעַ זְמַנוֹ, נִדְחָה זֶה שְׁנִבְרָחַ אוֹתָהּ, מִפְּנֵי זֶה הַשְּׂנֵי שְׂבַח אַחֵר כֶּךָ, וּמִסְתַּלֵּק
מִהָעוֹלָם. וְהָשָׂה הַדְּבָר לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְהַעֲבִירוֹ מִהָעוֹלָם, מִפְּנֵי
הַשְּׂנֵי, לְפָנֵי זְמַנוֹ. וְהַסּוּד שְׂבַת שְׂבַת נִתְּנָה מִקְדָּם לְאוּרִיָּהּ הַחַתִּי, אֶל וְדוּקָהּ,
וְתִמְנָחָה לְמָה נִתְּנָה אֶרֶץ הַקְּדָשׁ לְכַנְעֵן מִקְדָּם שְׂבַח וְיִשְׂרָאֵל, וְאִז תִּמְנָחָה גַּם
הַדְּבָר הַזֶּה, שְׂבַת שְׂבַע נִתְּנָה מִקְדָּם לְאוּרִיָּהּ, וְהַכֹּל הוּא סוּד אַחַד וְדָבָר
אַחַד. זֶה וּרְיָאָהּ, דְּוָד, אֲרַף עַל פִּי שְׁהַתּוֹדָה עַל חַטָּאתוֹ וְחִזַּר בְּתְשׁוּבָהּ, לֹא
סָר לְבוֹ וּרְכוּנוֹ מֵאֲחֻזָּה חַטָּאִים שְׁחַטָּא, וּמֵאוֹתוֹ הַחַטָּא דְבַת שְׂבַע, מִפְּנֵי
שְׂבַח צְבִיבִים תְּמִיד, אוּלַי יִגְרַם אַחַד מֵהֶם וְיִבְחַל לְהַטְרֵג עָלָיו צְשַׁעַת
הַסְּפִנָּה. וּמִשּׁוּם זֶה לֹא הִסִּיחַ אוֹתָם מִמְּנוֹ וּמִרְכוּנוֹ. וְעַל כֵּן אֲמַר, כִּי פְשַׁעֵי
אֲנִי יִדְעֶה וְחַטָּאתֵי נִגְדֵי תְמִיד. דְּבָר אַחֵר כִּי פְשַׁעֵי אֲנִי יִדְעֶה וְגו': שְׁאַתָּה,
כֹּל הַמְּדַרְגּוֹת שְׂבַח פְּלוּס עֲוֹנוֹת צְנִי אָדָם אֲנִי יִדְעֶה, וְחַטָּאתֵי נִגְדֵי תְמִיד.
זוּ מַעוּט הִיָּרַח, שְׁלֹא תִקּוֹן. כִּי לֹא יִרְאֶה מִפְּגָמָה עַד שְׂבַח שְׁלֵמָה, וְאִז הֵאֵרָה
צְשַׁלְמוֹת צְמִלּוּתָהּ צְבִי פְּגָם. וְאִז נִתְּבַשְׂם הָעוֹלָם וְיִשְׂבּוּ יִשְׂרָאֵל לְצַטְט.
שְׂכַתוּב, וְיִשְׂבּוּ יִהְיֶה וְיִשְׂרָאֵל וְגו' וְעַם כֹּל זֶה וְחַטָּאתֵי נִגְדֵי תְמִיד, כְּלוּמַר
דְּגַם צִימֵי שְׁלֵמָה לֹא נִתְּקוּן מַעוּט הִיָּרַח צְשַׁלְמוֹת, כִּי צִיַּת הַמְּקַדָּשׁ חִזַּר
וְנִחְרַב. וְהַלְצָנָה שְׁהִיא הַנּוֹקְבָה חִזְרָה לְמַעוּטָהּ. וְלֹא יִפְסַק הַפְּגָם מִהָעוֹלָם
עַד שְׂבַח מְלִיכָהּ הַמְּשִׁיחַ לְעַתִּיד לְבָח כְּמוֹ שְׂבַח מֵרְיָאָהּ אֲעֲבִיר
מִזְ

א. כיצד היא הטפלה המערבת כגון לפת או כרוב שבשלו וערב בו קמח של אחד מחמשת המינין כדי לדבקו אינו מברך עליו בורא מיני מזונות שהלפת הוא העקר וקמחו טפלה. שכל דבר שמערבין אותו לדבק או כדי לתן ריח או כדי לצבע את התבשיל הרי זו טפלה. אבל אם ערב כדי לתן טעם בתערובות הרי הוא עקר. לפיכך מיני דבש שמבשלין אותו ונותנין בהן חלב חיטה כדי לדבק ועושין מהן מיני מתיקה אינו מברך עליו בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העקר: **ב.** כיצד היא הטפלה שאינה מערבת הרי שצריך לאכל דג מליח ואכל הפת עמו כדי שלא יזיק המלח גרונו ולשונו הרי זה מברך על המלח ופוטר את הפת מפני שהפת טפלה לו וכן כל פיוצא בזה:

מוסר

ספר חסידים סימן רי ריא

אם ראית תלמיד חכם שהאריך ימים דע לך שהוסיף דקדוקים על חברו דברים שאינם כתובים בתורה שהרי בפרוש אמרו במסכת מגלה: במה הארכת ימים וכו' ואין שם דבר אחד מן התורה אלא דקדוקי של סברא שאינן של תורה: אם ראית חסידים שלוקים דע לך שהיה להם לבקש על אחרים שלא ילקו או מתחברים לרשעים או דרים בעיר עמהם. אם ראית מלך ושלטון שלוקח הרבה מס מהקהל לפי שהיה להקהל לרחם על העניים לתן להם צרכם כדי שלא ילכו בעולם לקבץ שלא ירחקו מנשותיהם ומזרעם או מחלקת ביניהם או בטול תפלות. וכתיב (דברים כח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך וגו' מרב כל ועבדת את אויביך:

שופטים ליל שישי תורה

צרוף יהודה

(ב) וְנִזְזַלְתָּ לֹא-יְהִי-לָּו בְּקֶרֶב אֶזְזִיו יְהוָה הוּא
נִזְזַלְתָּ כִּפְאֶשֶׁר דְּבַר-לָו: (ס) וְאַחֲסָנָא לָא יְהִי לָהּ בְּגוֹ אַחוּהִי
מִתְנָן דִּיהֵב לָהּ יְיָ אֲנֹן אַחֲסָנִיתָהּ כְּמָא דִּי מְלִיל לָהּ:

רס"י כל שצט לוי. בין תמימין בין בעלי מומין: חלק. בצזה: ונחלה. בארץ: אשי ה'. קדשי המקדש [הקדשים]: ונחלתו. אלו קדשי הגבול תרומות ומעשרות. אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי דרשו, ונחלה לא יהיה לו. זו נחלת שאר: בקרב אחיו. זו נחלת חמשה. ואיני יודע מה היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואלך נקראת ארץ חמשה עממין, ושל סיחון ועוג, שני עממין אמורי וכנעני. ונחלת שאר לרבות קיני וקנזי וקדמוני. וכן דורש בפרשת מתנות שנאמרו לאהרן על כן לא היה ללוי וגו' (דברים י, ט) להזהיר על קיני וקנזי וקדמוני. שוב נמלא בדברי רבי הלונימוס הכי גרסינן בספרי ונחלה לא יהיה לו אלו נחלת חמשה. בקרב אחיו אלו נחלת שבעה. נחלת חמשה שצטים ונחלת שבעה שצטים. ומתוך שחמשה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שצטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחזי שצט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחזי שצט מנשה, ושבעה האחרים נטלו מאליהן אחרי מות יהושע, מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבעה לבד: כאשר דבר לו. לאהרן, בארצם לא תנחל וגו' אני חלקך (במדבר יח, ט):

(ג) וַיְהִי בְּיַד מִשְׁפָּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת
אֲבוֹתֵי הַזֹּבָבִים אִם-שׂוֹר אִם-שֵׁה וְנָתַן לְכֹהֵן
הָאָרֶץ וְהַלְוִיִּים וְהַקְּבָה: וְדִין יְהִי דְחֲזִי לְכַהֲנָא מִן עֲמָא מִן
נְכִסֵּי נְכִסְתָּא אִם תֹּר אִם אִמֵּר וְיִתְּנוּ לְכַהֲנָא דְרוּעָא וְלוּעָא וְקִבְתָּא:

רס"י מאת העם. ולא מאת הכהנים: אם שור אם שיה. פרט לחיה: הזרוע. מן הפרק של ארכזה עד כף של יד שקורין אשפלדו"ן [עלם השכם]: והלחיים.

עם הלשון. דורשי רשומות היו אומרים, זרוע, תחת יד, שנאמר (במדבר כה, ז) ויקח רמה צידו. לחיים, תחת תפלה, שנאמר (תהל' קו, ז) ויעמד פינחס ויפלל: והקבה. תחת (במד' כה) האשה אל קבתה:

(ד) **וְרֵאשִׁית דְּגַגְנְךָ תִּירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וְרֵאשִׁית גֶּזְאֶיךָ תִּתֶּן-לוֹ:** ריש עבודתך חמרך ומשחך וריש גזא דעגנך תפרש לה:

רש"י ראשית דגנך. זו תרומה, ולא פרש בה שעור, אבל רבותינו נתנו בה שעור, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, צינונית אחד מחמשים. וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר וששיתם האיפה מחמר השערים (יחזקאל מה, יג) ששית האיפה, חצי סאה. כשאתה נותן חצי סאה לכור, הרי אחד מששים, שהכור שלשים סאין: וראשית גז לאנד. כשאתה גוזז לאנד בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן. ולא פרש בה שעור. ורבותינו נתנו בה שעור אחד מששים. וכמה לאן חיבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר (שמואל א' כה, יח) וחמש לאן עשויות. רבי עקיבא אומר ראשית גז ששים, גז לאנד ארבע, תתן לו הרי חמש:

(ה) **כִּי בֹו בְּזֹר יִהְיֶה אֶלְהֶיךָ מִכָּל-שִׁבְטֶיךָ לְעֵמֹד לְשֵׁרֶת בְּשֵׁם-יְהוָה הוּא וּבְנָיו כָּל-הַיְבֻמִּים:** (ס) ארי בה יתרגי יי אלקה מכל שבטיך למקם לשמשא בשמא דיי הוא ובנוהי כל יומיא:

רש"י לעמד לשרת. מכאן שאין שרות אלא מעומד:

(ו) **וְכִי-יבֹא הַלְוִי מֵאֲזוּד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-הוּא גֵר שָׁם וּבֹא בְּכָל-אֹתוֹת נַפְשׁוֹ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְזֹר יְהוָה:** וארי ייתי לואה מתדא מקרויך מכל ישראל די הוא דר תמן וייתי בכל רעות נפשה

לאתרא די יתרעיי יי: (ו) וְיִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיוּ כָכֹל-
אֲזוּיוֹ הַלְלוּם הָעַמֹּרִים שָׁם לִפְנֵי יְהוָה: וישמש בשמא
דיי אלהה ככל אחוהי לנאי דמשמשין תמן (בצלח) קדם יי:

רש"י וכי יבא הלוי. יכול צבן לוי ודאי הכתוב מדבר, תלמוד לומר ושרת, ולא לויים שאין ראויין לשרות: ובא בכל אות נפשו וגו' ושרת. למד על הכהן שצא ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו ואפלו במשמר שאינו שלו. דבר אחר עוד למד על הכהנים הבאים לרגל שמקריבין במשמר ועובדין בקרבנות הבאים מחמת הרגל, כגון מוספי הרגל, ואף על פי שאין המשמר שלהם:

(ח) וְזָלַק כְּזוֹלָק יֹאכְלוּ לֶבֶד מִמִּכְרֵיוֹ עַל-
הָאֲבוֹת: (ט) חלק כחלק ייכלון בר ממטרפתא דיייתי בשפתא דכן אתקיננו
אבהתא:

רש"י חלק כחלק יאכלו. מלמד שחולקין בעורות ובבשר שעירי חטאות. יכול אף בדברים הבאים שלא מחמת הרגל, כגון תמידין ומוספי שבת ונדריים ונדבות, תלמוד לומר לבד ממכריו על האבות, חוץ ממה שמכרו האבות בימי דוד ושמואל, שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה טול אתה שבתך ואני אטול שבתך:

(ט) כִּי אֶתְהַלַּךְ בָּא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ לֹא-תִלְבֹּד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֵבֹת הַגּוֹיִם
הָהֵם: ארי את עלל לארעא דיי אלקהד יחב לך לא תילף למעבד כתעבת
עממיא האנון:

רש"י לא תלמד לעשות. אבל אתה למד להבין ולהורות, כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקלקלים, ולהורות לבניך לא תעשה כד וכד, שזה הוא חק הגוים:

(י) לֹא-יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּזוֹ-וּבִתּוֹ בְּאִשׁ קָסָם

קָסָמִים מְעוֹנָן וּמְעוֹנֵשׁ וּמְכַשֵּׁף: לֹא יִשְׁתַּכַּח בְּךָ מַעֲבֵר בְּרָח וּבְרִיתָהּ בְּנוֹרָא קָסָם קָסָמִין מְעוֹנָן וּמְנַחֵשׁ וְחָרֵשׁ:

רש"י מעביר בנו ובתו באש. היא עבודת המולך. עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיים: קסם קסמים. איזהו קוסם, האוחז את מקלו ואומר אם אלוך אם לא אלוך. וכן הוא אומר, (הושע 7, יב) עמי צערו ישאל ומקלו יגיד לו: מעונן. רבי עקיבא אומר אלו נותני עונות, שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים אומרים אלו אוחזי העינים: מנחש. פתו נפלה מפיו, רבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו:

(יא) וְזוֹכֵר וְזוֹכֵר וְשֹׂאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי וְדַרְשׁ אֶל-

הַבּוֹתִים: וְרִטְיוֹן רָטוֹן וְשֹׂאֵל בְּדִין וְדְכוּרוֹ וְתַבַּע מִן מִתְיָא:

רש"י וחבר חבר. שמלך נחשים או עקרבים או שאר חיות למקום אחד: ושאל אוב. זה מכשפות ששמו פיתום ומדבר משחיו ומעלה את המת בצית השחי שלו: וידעני. מכנים עלם חיה ששמה ידוע, לתוך פיו, ומדבר העלם על ידי מכשפות: ודרש אל המתים. כגון המעלה בזכרותו והנשאל בגלגלת:

(יב) כִּי-תוֹעֲבַת יְהוָה כָּל-עֲשֵׂיהַ אֱלֹהִים וּבְגִלְלֵי

הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֹהִים יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם

בְּפִגְיֶיךָ: אָרִי מְרַחֵק יי כָּל דְּיַעֲבֹד אֱלִין וּבְדִיל תּוֹעֲבַתָּא הָאֱלִין יי אֶלְהָךְ מְתַרְךְ יְתַהוֹן מְקַדְמָךְ:

רש"י כל עשה אלה. עשה כל אלה לא נאמר אלא כל עשה אלה, אפלו אחת מהן:

(יג) תָּבִימִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: שְׁלִים תִּהְיֶה בְּדַחֲלָתָא
דַּיְי אֶלְהָד :

רש"י תמים תהיה עם ה' אלהיך. התהלך עמו בתמימות ותלפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו:

(יד) חמישי כי | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲתָהּ יוֹרֵשׁ
אוֹתָם אֶל-מַעַנְנִים וְאֶל-קִסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאֲתָהּ
לֹא כֵן נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: אַרְי עֲמִמָּא הָאֵלִין דִּי אַתְּ גֵּרַת
יְתַחוּן מִן מַעַנְנָא וּמִן קִסְמָא שְׁמַעִין וְאַתְּ לֹא כֵן יְהַב לָךְ יְי אֶלְהָד :

רש"י לא כן נתן לך ה' אלהיך. לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכונה על הנביאים ואורים ותמים:

(טו) נָבִיא מִקְרֹבךָ מֵאֲזִיךָ כְּמוֹנֵי יָקִים לָךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶלְיִו תִּשְׁמְעוּן: נְבִיא מִבְּיַד מֵאֲחִידָא כְּוַתִּי יָקִים לָךְ יְי
אֶלְהָד מִנְהַ תִּקְבְּלוּן :

רש"י מקרוב מאחיד כמני. כמו שאני מקרוב מאחיד יקים לך תחתי, וכן מנביא לנביא:

(טז) כָּכֹל אֲשֶׁר-שָׂאֲלָתָּ מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּזוֹרֵב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא אִסָּף לְשִׁמְעַתְּ
אֶת-קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֶת-הָאֵשׁ תִּגְדֹּלְתָהּ
הַזֹּאת לֹא-אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אָבוֹתַי: כָּכֹל דִּי שְׂאֶלְתָּא
מִקְדָּם יְי אֶלְהָד בְּחַרְבַּ בְּיוֹמָא דְקָהָל לְמִימַר לֹא אוֹסַף לְמִשְׁמַע יְת קַל מִימְרָא

דַּי אֱלֹהֵי וְיַת אֲשֶׁתָּא רַבְתָּא הָדָא לָא אַחְזִי עוּד וְלֹא אַמּוּת: (יז) וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֵלַי הֵיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבַּרְוּ: וַאֲמַר יְיָ לִי אוֹטִיבוּ דִּי
 מְלִילוּ: (יח) נָבִיא אֲקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲזִיזֵיהֶם כַּמּוֹךְ
 וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו וְדִבַּר אֵלֵיהֶם אֶת כָּל-אֲשֶׁר
 אֶצְוֶנוּ: נְבִיא אֲקִים לְהוֹן מְגוֹ אַחִיהוֹן כְּוַתְּדָּ וְאַתְּוּ פְּתַגְמֵי נְבוּאָתִי בְּפוּמָה
 וַיִּמְלַל עִמָּהוֹן יַת כָּל דִּי אַפְקַדְנָה: (יט) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא-
 יִשְׁמַע אֶל-דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִדְבַּר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי
 אֲדַרְשׁ בְּעַמּוֹ: וַיְהִי גְבַרָא דִּי לֹא יִקְבַּל לְפַתְגְּמֵי דִּי יִמְלַל בְּשִׁמִּי מִימְרֵי
 יִתְבַּע מְנַה: (כ) אֶךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר יִזְיֵד לְדִבַּר דְּבָר
 בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא-צְוִיתִיו לְדִבַּר וְאֲשֶׁר
 יִדְבַּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲזוּרִים וּבַיַּת הַנְּבִיא
 הַהוּא: בְּרַם נְבִיא דִּי יִרְשַׁע לְמַלְלָא פְּתַגְמָא בְּשִׁמִּי יַת דִּי לֹא פְּקַדְתָּה לְמַלְלָא
 וְדִי יִמְלִיל בְּשׁוּם טַעוֹת עַמְמָא וְיִתְקַטֵּל נְבִיא הַהוּא:

רס"י אַשֶׁר לֹא צוִיתִיו לְדַבַּר. אַבְל צוִיתִיו לְחַזְרוּ: וְאֲשֶׁר יִדְבַר בְּשֵׁם אֱלֹהִים
 אַחֲרֵיהֶם. אַפְלוּ כּוֹן אֶת הַהֲלָכָה, לְאֲסוּר אֶת הַאֲסוּר וְלִהְיֵיר אֶת הַמַּתָּר: וּמַתָּ.
 בַּחֲנֻקָּה. שְׁלֵסָה מֵיַתְחַן צִידֵי אָדָם, הַמַּתְנַבֵּחַ מַה שְׁלֹא שָׁמַע וּמַה שְׁלֹא נֹאמַר לוֹ
 וְנֹאמַר לְחַזְרוּ, וְהַמַּתְנַבֵּחַ בְּשֵׁם עֲצוּדָה זָרָה. אַבְל הַכּוּבֵשׁ אֶת נְצוּחָתוֹ וְהַעוֹבֵר
 עַל דְּצִירֵי נְצִירָא וְהַעוֹבֵר עַל דְּצִירֵי עַלְמוֹ מֵיַתְחַן צִידֵי שָׁמַיִם, שְׁנֹאמַר אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ
 מַעֲמוֹ (פְּסוּק יט):

רסא וְכִי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ אֵיכָה יִדְעֵ אֶת-הַדְּבָר
 אֲשֶׁר לֹא-דִבַּרְוּ יְהוָה: וְאַרְי תִּימַר בְּלִבְךָ אֲכַדּוֹן נִדְעָ יַת פְּתַגְמָא
 דִּי לֹא מְלִלָה יְיָ:

קס"י וכי תאמר בלבבך. עתידין אתם לומר, כשיבא חנניה בן עזור ומתנבא (ירמיה כז, טז) הנה כלי בית ה' מושבים מצבלה עתה מהרה, וירמיהו עומד ואוח על העמודים ועל הים ועל יתר הכלים שלא גלו עם יכניה, (קס כז, כב) בצלה יוצאו עם גלות לדקיהו:

כב) אֲשֶׁר יִדְבַר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא-יְהִי הַדְּבָר' וְלֹא יֵבֵא הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא-דִבְרוּ יְהוָה בְּזֵדוֹן דִּבְרוּ הַנְּבִיא לֹא תִגֹּר בַּמִּצְוֹת: (ס) די
יְמַלֵּל נְבִיא בְּשֵׁמָא דַּיְי וְלֹא יְהִי פְתֻגְמָא וְלֹא יִתְקַיֵּם הוּא פְתֻגְמָא דִּי לֹא מַלְלָה יְי בְּרִשְׁעָא מַלְלָה נְבִיא לֹא תִדְחַל מִנָּה:

קס"י אשר ידבר הנביא. ויאמר דבר זה עתיד לבא עליכם, ותראו שלא יבא, הוא הדבר אשר לא דברו ה' והרג אותו. ואם תאמר זו צמתנבא על העתידות, הרי שצא ואמר עשו כד וכך ומפי הקדוש ברוך הוא אני אומר, כבר נכטו שאם צא להדיחך מאחת מכל המצוות לא תשמע לו, אלא אם כן ממחה הוא לך שהוא לדיק גמור, כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב צבמה בצעת אסור הצמות כדי לגדור את ישראל. הכל לפי אורך השעה וסוג הפרצה, לכך נאמר אליו תשמעו: לא תגור ממנו. לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה ולא תירא לענש עליו:

יט) כִּי-יִכְרִית יְהוָה אֶלְהֵיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה אֶלְהֵיךָ נָתַן לְךָ אֶת-אֲרָצָם וְיִרְשׁוּתָם וַיִּשְׁבְּתוּ בְּעַרְיָתָם וּבַבְּתִיחָם: אָרִי יִשְׂצִי יְי אֶלְהֵיךָ ית עֲמִמָּא די יְי אֶלְהֵיךָ זָהב לָךְ ית אֲרַעְהוֹן וְתִרְתַּנּוּן וְתִיַתֵּב בְּקִרְוֵיהוֹן וּבְבִתְיָהוֹן: (ב) עֲלֹשׁ עָרִים תִּבְדְּיֵל לְךָ בְּתוֹף אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֶלְהֵיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁוֹתָהּ: תִּלַּת קְרוּיִן תִּפְרֹשׁ לָךְ בְּגוֹ אֲרָעָא די יְי אֶלְהֵיךָ זָהב לָךְ לְמִירְתָּהּ: (ג) תִּתְכַּיֵּן לְךָ הַדְּרָךְ:

וְשַׁלַּשְׁתָּ אֶת-גְּבוּל אֶרְצְךָ אֲשֶׁר יִזְוִיֶּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לָנוֹס שְׂמָה כָּל-רֵצוֹן: תִּתְּקֹן לָךְ אֶרְחָא
וְתִתְּלַת יָת תַּחֲוּס אֶרְעָךְ דִּי יַחְסֵנְךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ וַיְהִי לְמַעֲרֹק תַּמּוֹן כָּל קְטוּלָא:

רס"י תכין לך הדרך. מקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים: ושלשת את גבול ארצך. שיהא מתחלת הגבול עד העיר הראשונה של עיר מקלט, כשעור מהלך שיס ממנה עד השניה. וכן משניה, לשלישית. וכן מן השלישית, עד הגבול השני של ארץ ישראל:

(ח) וַיְהִי דְבַר הָרֵצוֹן אֲשֶׁר-יִזְוֶה שְׂמָה וּזְוִי אֲשֶׁר
יִכָּה אֶת-רֵעֵהוּ בְּבָכִי-דַעַת וְהוּא לֹא-שִׁנָּא לוֹ
בְּתַמּוֹל שְׁלֹשִׁים: וְדִין פְּתָגָם קְטוּלָא דִּיעֲרוֹק תַּמּוֹן וַיִּתְּקִים דִּי יְקַטוּל

יָת חֲבֵרָה בְּלֹא מְנַדְעָה וְהוּא לֹא סָנִי לָהּ מֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקֻמוּהִי: (ח) וְאֲשֶׁר
יָבֵא אֶת-רֵעֵהוּ בִּיעֵר לְזוֹטָב עֵצִים וְגִדְוֹזָה
יָדוֹ בַּגְּרוֹז לְכֶרֶת הָעֵץ וְנִשְׁכַּל הַבְּרוֹז מִן-הָעֵץ
וּבְמִצָּא אֶת-רֵעֵהוּ וְבִמַּת הוּא יִזְוֶה אֶל-אֲזוֹת
הָעֵרִים-הָאֵלֶּה וּזְוִי: וְדִי יַעוּל עִם חֲבֵרָה בְּחֶרֶשׂא לְמַקְצָא אֲעִין
וְתִתְּמַרְיֵג יָדָה בְּפִרְזָלָא לְמַקְצָא אֲעָא וַיִּשְׁתַּלַּף פִּרְזָלָא מִן אֲעָא וַיִּשְׁכַּח יָת חֲבֵרָה
וַיִּמּוֹת הוּא יַעֲרוֹק לְחֻדָא מִן קְרוּנָא הָאֵלִין וַיִּתְּקִים:

רס"י ונדחה ידו. כשזא להפיל הגרזן על העץ, ותרגומו ותתמריג ידו, לשון ונשמטה ידו להפיל מכת הגרזן על העץ. כי שמתו הזקק, תרגם יונתן (שמואל ב' ו' ו') ארי מרגוהי תוריא: ונשל הזרזל מן העץ. יש מרבותינו אומרים נשמת הזרזל מקתו, ויש מהם אומרים שישל הזרזל חתיכה מן העץ המתבקע, והיא נתזה והרגה:

שופטים יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

פֶּן-יִרְדֹּף גַּאֲלֵהֶם אֲזוּרֵי הָרִצּוֹן כִּי-יִזְזוּם ֹ
לְבַבּוֹ וְהַשִּׁיטּוֹ כִּי-יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכָּהוּ נַפְשׁוֹ וְלוֹ
אֵין מִשְׁפָּט-בְּיָמֵי כִי לֹא שֵׁנָה הוּא כֹּ מִתְמוֹל

שְׁלֹשׁוֹם: דילמא ירדוף גאל דמא בתר קטולא ארי יחס לפה ונדבקנה
ארי תסגי ארחא ויקטלנה נפש וליה לית חובת דין דקטול ארי לא סגי הוא לה
מתמלי ומדקמוהי:

רש"י פן ירדף גאל הדם. לכך אני אומר להכין לך דרך, וערי מקלט רבים:

עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לֵאמֹר שְׁלֵשׁ עָרִים
תִּבְדְּיֵל לָךְ: על כן אנא מפקדך למימר תלת קרויו תפרש לך: (ח)
וְאִם-יִרְזֹזִיב יְהוָה אֶלְהֵיךָ אֶת-גְּבֻכְךָ כְּאִשֶּׁר
נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְנָתַן לָךְ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר

דִּבַּר לְאַתָּת לְאַבְרָהָם: ואם נפתי יי אלקהך נת תחומך כמא די קיים
לאברהם ונתן לך כל ארעא די מליל למתנו לאברהם:

רש"י ואם ירחיב. כאשר נשבע לתת לך ארץ קיני וקניזי וקדמוני:

כִּי-תִשְׁמֹר אֶת-כָּל-הַמִּצְוֹת הַאֵלֶּאת לַעֲשׂוֹתָהּ
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם ֹ לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו כָּל-הַיָּמִים וַיִּסְפֹּת לְךָ
עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה: אַרְי תִּטֵּר יְת כָּל
תִּפְקֹדְתָא הָדָא לְמַעְבְּדָה דִּי אָנָּא מִפְקֹדֵךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְחָם יְת יִי אֱלֹהֵךְ וּלְמַחֵךְ
בְּאַרְחוֹ דְתִקְנֹן קְדָמוּהִי כָּל יוֹמָיָא וְתוֹסֵף לְךָ עוֹד תְּלַת קְרוּוִין עַל תְּלַת אֱלִין:

רס"י ויספת לך עוד שלש. הרי תשע. שלש שבעבר היקדו ושלש שבאחרי
כנעו ושלש לעתיד לבא:

(י) וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם זָקִי בְּקֶרֶב אֶרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ צִוָּךְ לֵךְ גִּזְזִילָהּ וְהָיָה עִלְיָךְ דְּבָמִים: (פ) וְלֹא
יִשְׁתַּפֵּךְ דָּם זָכִי בְּגוֹ אֶרְעֵךְ דִּי יִי אֱלֹהֵךְ יֵהֵב לְךָ אַחְסָנָא וַיְהִי עֲלֵךְ חוֹבַת דִּין
דְּקִטּוֹל: (יא) וְכִי-יְהִיָּה אִישׁ עֲנָא לְרַעְתּוֹ וְאַרְבַּ לּוֹ
וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ וַנִּפֹּשׂ וּבְמַת וְנָס אֶל-אַוֹזַת
הָעָרִים הָאֵלֶּה: וְאַרְי יְהִי גִבֵּר סְנִי לְחִבְרָה וַיִּכְמֹן לָהּ וַיִּקּוּם עֲלוּהִי וַיִּמְחַנֵּה
נֶפֶשׁ וַיִּמְוֵת וַיַּעֲרוֹק לְחֵדָא מִן קְרוּוִיָּא הָאֱלִין:

רס"י וכי יהיה איש שנא לרעהו. על ידי שנאתו הוא בא לידי וארצ לו.
מכאן אמרו עבר אדם על מצוה קלה סופו לעבור על מצוה חמורה. לפי
שעבר על לא תשנא, סופו לבא לידי שפיכת דמים. לכך נאמר כי יהיה איש
שנא לרעהו וגו', שהיה לו לכתוב וכי יקום איש וארצ לרעהו והכהו נפש:

(יב) וְשִׁלְזוּ וְקִנְיֵי עִירוֹ וּלְקִזְזוּ אֹתוֹ בְּמִשְׁם וְנִתְּנֵי אֹתוֹ
בְּיַד גֵּאֵל הַתָּרָם וּבְמַת: וַיִּשְׁלַחוּן סְבִי קְרִיתָה וַיִּדְבְּרוּן יְתָה מִתְּמֹן
וַיִּתְּנוּן יְתָה בְּיַד גֵּאֵל דְּמָא וַיִּמְוֵת: (יג) לֹא-תִזְזוּס עֵינֶיךָ עָלָיו
וּבְעֵרַת דָּם-הַזָּקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ: (ט) לֹא תַחֲוִס
עֵינְךָ עֲלוּהִי וְתִפְלִי אֲשַׁדִּי דָם זָכִי מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּיטֵב לְךָ:

רס"י לא תחוס עינך. שלא תאמר הראשון כבר נהרג, למה אנו הורגים את זה ונמלאו שני ישראלים הרוגים:

(יד) **ש"ש** לא תסיג גבול רעהך אשר גבולו ראשנים בגוזלתך אשר תנזול בארץ אשר יהיה אלהיך נתן לך לרשתה: (ט) לא תשני תחומא דחברך די תחמו קדמאי באחסנתך די תחסו בארעא די יי אלקה יהב לך למירתה:

רס"י לא תסיג גבול. לשון (ישעיה מב, יז) נסגו אחור, שמחזיר סימן חלקת הקרקע לאחור לתוך שדה חברו למען הרחיב את שלו. והלא כבר נאמר (ויקרא יט, יג) לא תגזל, מה תלמוד לומר לא תסיג, למד על העוקר תחום חברו שעובר בשני לאוין. יכול אף בחוזה לארץ, תלמוד לומר בנחלתך אשר תנחל וגו', בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוזה לארץ אינו עובר אלא מקום לא תגזל:

(טו) **לא-יקום עד אזור באיש לכל-עון ולכל-זפתא בכל-זזטא אשר יזזטא על-פי | שני עדים או על-פי שלשה-עדים יקום דבר: לא יקום שהיד חד בגבר לכל עון ולכל חובין בכל חט די יחטי על מימר תרין שהדין או על מימר תלתא שהדין יתקיים פתגמא:**

רס"י עד אחד. זה בנה אב. כל עד שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לך בו אחד: לכל עון ולכל חטאת. להיות חברו נענש על עדותו, לא עונש גוף ולא עונש ממון, אבל קם הוא לשבועה. אמר לחברו תן לי מנה שהלוייתך, אמר לו אין לך בידי כלום, ועד אחד מעיד שיש לו, חיב להשבע לו: על פי שני עדים. ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמוד תרגמן בין העדים ובין הדינים:

(ט) כִּי-יִקְוֹם עַד-זָמַס בְּאִישׁ לְעֵצוֹת בּוֹ סָרָה:
אַרְי יְקוֹם סְהִיד שְׁקַר בְּגִבֹּר לְאַסְהָדָא בַּה סְטָנָא:

רס"י לענות צו סרה. דזר שאינו, שהוסר העד הזה מכל העדות הזאת, כגון, שאמרו להם והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני:

(יז) וְעַבְדוֹ שְׁנֵי-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-לָהֶם הָרִיב
לְפָנָי יְהוָה לְפָנָי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יְהִיוּ
בַּיָּמִים הָהֵם: וַיְקוּמוּן תְּרִין גְּבָרִין דִּי לְהוֹן דִּינָא קָדָם יֵי קָדָם פְּהִינָא
וְדִינָא דִּי יְהוֹן בְּיוֹמָא הָאֲנוּן:

רס"י ועמדו שני האנשים. בעדים הכתוב מדבר, ולמד שאין עדות בנשים, ולמד שארכיזין להעיד עדותן מעומד: אשר להם הריב. אלו בעלי הדין: לפני ה'. יהי דומה להם כאלו עומדין לפני המקום, שנאמר (תהלים פג, א) בקרב אלהים יאפט: אשר יהיו בימים ההם. יפתח בדורו כשמואל בדורו, כריך אתה לנהוג צו כבוד:

(יח) וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטִב וְהַגָּה עַד-שֶׁקֶר
הַעַד שֶׁקֶר עָנָה בְּאִזְוִיו: וַיִּתְּבַעֲוּ דִינָא גְאוֹת וְהָא סְהִיד שְׁקַר
סְהָדָא שְׁקָרָא אֶסְהַד בְּאַחוּהִי:

רס"י ודרשו השופטים היטב. על פי המזימין אותם, שבדקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה: והנה עד שקר. כל מקום שנאמר עד, בשנים הכתוב מדבר:

(יט) וְעֵשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לְעֵשׂוֹת לְאִזְוִיו
וּבְעֵרַת הָרַע בְּמִקְרָבָה: וַתַּעֲבְדוּן לָהּ כְּמָא דִּי תַשִּׁיב לְמַעֲבַד
לְאַחוּהִי וַתַּפְּלִי עֲבַד דְּבִישׁ מִבִּינָךְ:

רס"י כאשר זמם. ולא כאשר עשה. מכאן אמרו, הרגו אינן נהרגין: לעשות לאחיו. מה תלמוד לומר לאחיו, למד על זוממי צת כהן נשואה שאינן בשריפה, אלא כמיתת הזועל שהוא בחנק, שנאמר (ויקרא כא, ט) היא באש תשרף, היא ולא זועלה. לכך נאמר כאן לאחיו, כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם לעשות לאחותו. אבל בכל שאר מיתות השואה הכתוב אשה לאיש, וזוממי אשה נהרגין כזוממי איש. כגון שהעידוה שהרגה את הנפש, שחללה את השבת, נהרגין במיתתה. שלא מעט כאן אחותו אלא במקום איש לקים בהן הזמה במיתת הזועל:

(ב) וְהַנְּשֵׂאִים יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא-יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת
עוֹד כַּדְּבַר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבָּךְ: וְדִשְׁתַּאֲרוּן יִשְׁמְעוּן
וְיִדְחֻלוּ וְלֹא יוֹסְפוּן לְמַעַבְד עוֹד כְּפִתְגָמָא בִישָׂא הַדִּין בִּינָךְ:

רס"י ישמעו ויראו. מכאן שצריכין הכרזה, איש פלוני ופלוני נהרגין על שהוזמו בבית דין:

(כא) וְלֹא תִזְזוּס עֵינֶיךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵין בְּעֵין שֵׁן
בְּשֵׁן יַד בְּיַד רֶגֶל בְּרֶגֶל: (ס) וְלֹא תִחֹס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ חֶלֶף נֶפֶשׁ
עֵינֶךָ חֶלֶף עֵינֶךָ שֵׁן חֶלֶף שֵׁן חֶלֶף יָדָא חֶלֶף יָדָא רֶגֶל חֶלֶף רֶגֶל:

רס"י עין בעין. ממוז, וכן שן בשן וגו' :

כ (א) כִּי-תֵצֵא לְמַלְזוּמָה עַל-אֵיבֶךָ וְרֵאתָ סוֹס
וְרֶכֶב עִם רַב בְּמִמְךָ לֹא תִירָא בֵיהֶם כִּי-יְהוּהוּ
אֶלְהֵיךָ עִמָּךְ הַבְּמַעַלְךָ בַּמֶּרְיָן מִצָּרִים: אַרְי תַּפּוּק
לְאַגְחָא קָרְבָּא עַל בְּעֵלֵי דְבַבְךָ וְתַחֲזִי סוּסוֹן וְרַתְּפִין עִם סְגִי מְנָךְ לָא תִדְחַל מְנַהוֹן
אַרְי יְיָ אֱלֹהֶךָ מִימְרֵיהּ בְּסַעֲדָךָ דְאַסְקָךָ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם:

רש"י כי תלך למלחמה. סמוך הכתוב יציאת מלחמה לכאן, לומר לך, שאין מחסר דבר יולא למלחמה. דבר אחר לומר לך, אם עשית משפט לך אתה מבטח שאם תלך למלחמה אתה נולח. וכן דוד הוא אומר (תהלים קיט, קכא) עשיתי משפט ולדק כל תניחני לעשקי: על איצד. יהיו בעיניך כאויבים, אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך: סוס ורכב. בעיני כלם כסוס אחד, וכן הוא אומר (סופטים ו, טז) והכית את מדין כאיש אחד. וכן הוא אומר (שמות טו, יט) כי בא סוס פרעה: עם רב ממך. בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב:

(ב) **וְהָיָה כְּקָרְבָּכֶם אֶל-הַמְּלֻחָמָה וְנָעַשׂ הַכֹּהֵן וּדְבַר אֶל-הָעָם:** ויהי כמקרבכון לאגחא קרבא ויתקריב פהגא וימלל עם עמא:

רש"י כקרבתם אל המלחמה. סמוך ללאתכם מן הספר מגבול ארצכם: ונגש הכהן. המשוח לכך. והוא הנקרא משוח מלחמה: ודבר אל העם. בלשון הקדש:

(ג) **וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם לַמְּלֻחָמָה עַל-אֹיְבֵיכֶם אֶל-יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל-תִּירְאוֹ וְאֶל-תַּזְפוֹנוֹ וְאֶל-תַּעֲרִצּוֹ בַּמִּצֵּי־הָאֵם:** ויימר להון שמע ישראל אתון קריבין יומא דין לאגחא קרבא על בעלי דבביכון לא יזוע לבכון לא תדחלוון ולא תתבהתון ולא תתברון מקדמיהון:

רש"י שמע ישראל. אפלו אין זכם זכות ללא קרית שמע בלבד, כדאי אתם שושיע אתכם: על איביכם. אין אלו אחיכם, שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר (דה"י ב' כח, טו) ויקמו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשציה, וכל מערמיהם הלבישו מן השלל וילבשו וינעלום ויאכלום וישקום ויסכום וינהלום בחמרים לכל כושל, ויציאום ירחו עיר התמרים אלל אחיהם, וישובו שמרון, אלל על אויביכם

אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה: אל ירך לבצכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תעראו. ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי האמות עושים. מגיפים בתריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדם וינוסו, ורומסים בסוסיהם ומאהילין אותם להשמיע קול שעתה פרסות סוסיהם, ולווחין בקולם ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול: אל ירך לבצכם. מנהלת סוסים: אל תיראו. מהגפת התריסין: ואל תחפזו. מקול הקרנות: ואל תעראו. מקול האוחה:

(ד) כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם הַהֵלֵךְ עִמָּכֶם לְהַלְוֹתְכֶם
לָכֶם עִם-אֱיִבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם: אָרִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם
דַּמְדַּם קֶדְמֵיכֶם לְאֹהֲבֵי לְכוֹן קָרֵב עִם בְּעָלֵי דְבִיכֶם לְמַפְרֵק יְתָכוֹן:

רס"י כי ה' אלהיכם וגו'. הם באים בנחנו של צר ודם ואתם באים בנחנו של מקום. פלשתיים באו בנחנו של גלית, מה היה סופו, נפל ונפלו עמו: ההלך עמכם. זה מחנה הארון:

(ה) וְדַבְּרוּ הַשְּׂטָרִים ֹּאֵל-הָעָם לֵאמֹר בְּמִי-
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת-וְזָדַשׁ וְלֹא זָזְכוּ יִלְכֶּךָ
וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן-יָמוּת בַּמְלֻזָּזָה וְאִישׁ אֲזַזְר
יִזְזַכְּלוּ: וַיִּמְלֹן סָרְבָּא קָדָם עָמָא לְמִימָר מִן גְּבָרָא דִּי בְנָא בֵּיתָא חֲדָתָא
וְלֹא חֲנִכָּה יְהֵד וַיְתוּב לְבֵיתָהּ דִּילְמָא יָמוּת בְּאֹהֲבֵי קָרְבָּא וְגַבְרָא אַחֲרֵן יַחְנִכָּנָה:

רס"י ולא חנכו. לא דר זו. חנוך לשון התחלה: ואיש אחר יחננו. ודבר של עגמת נפש הוא זה:

(ו) וּבְמִי-הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-צָטַע כָּרָם וְלֹא זָזְכוּ יִלְכֶּךָ
וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן-יָמוּת בַּמְלֻזָּזָה וְאִישׁ אֲזַזְר

יִזְכְּלֵנוּ: וּמִן גְּבֻרַת דֵּי נְצִיב פְּרָמָא וְלֹא אַחֲלָה יְהִי וּיְתוּב לְבֵיתָהּ דִּילְמָא יְמוֹת בְּאַגְחָא קֶרְבָּא וּגְבַר אַחֲרֵן יְחַלְגָהּ:

רש"י ולא חללו. לא פדאו בשנה הרביעית, שהפירות טעונים לאכלן בירוסלים או לאכלן בדמים ולאכל הדמים בירוסלים:

(ו) וּבְמֵי-הָאִישׁ אֲשֶׁר-אֶרֶשׁ אִשָּׁה וְלֹא לְקִזְזָה יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן-יָמוּת בַּמְלִיזָמָה וְאִישׁ

אֲזוּר יִקְזֶזְזָה: וּמִן גְּבֻרַת דֵּי אֶרֶס אֲתַתָּא וְלֹא נְסִיבָה יְהִי וּיְתוּב לְבֵיתָהּ דִּילְמָא יְמוֹת בְּאַגְחָא קֶרְבָּא וּגְבַר אַחֲרֵן יִסְבְּנָה:

רש"י פן ימות במלחמה. יסוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות:

(ח) וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבָּר אֶל-הָעָם וַאֲמָרוּ מִי-הָאִישׁ הַיֵּרָא וְרָךְ הַלֵּבָב יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ

וְלֹא יִמַּס אֶת-לִבָּב אֲזוּזֵי כָל־בָּבוּ: וַיִּוְסְפוּ סְרְכֵינָא לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּימָרוּן מִן גְּבֻרַת דְּדַחַל וְתַבִּיר לְבָא יְהִי וּיְתוּב לְבֵיתָהּ וְלֹא יְתַבֵּר יֵת לְבָא דְאַחוּהֵי כְּלָבָה:

רש"י ויספו השטרים. למה נאמר כאן ויספו, מוסיפין זה על דברי הכהן, שהכהן מדבר ומשמיע מן (פסוק ג, ד) שמע ישראל עד להוסיע אתכם, ומי האיש ושני ופלישי כהן מדבר ושומר משמיע, וזה שומר מדבר ושומר משמיע: הירא ורך הלבב. רבי עקיבא אומר כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר הירא מעצירות שזידו, ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה לכסות על החוזרים בשביל עצרות שזידם, שלא יצינו שהם בעלי עברה, והרואהו חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה:

(ט) וְהָיָה כְּכֹלֹת הַשְּׂטָרִים לְדָבָר אֶל-הָעָם

וּפְקֻדוֹ שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: (ס) וַיְהִי כִּד וְשָׁצוֹן
סְרֻכָּיָא לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּמְנֹן רַבְּנֵי חֵילָא בְּרִישׁ עֲמָא:

רס"י שרי צבאות. שמעמידין זקפין, מלפניהם ומלאחריהם וכסילין של ברזל
בידיהם וכל מי שרואה לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו. זקפין, בני אדם
עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שובו אל
המלחמה ולא תנוסו, שתחלת נפילה ניסה:

(י) שבביעי כִּי-תִקְרַב אֶל-עֵיר לְהִלָּזֵם עָלֶיהָ

וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: אַרְי תִּקְרַב לְקָרְתָא לְאַגְחָא (קרבא) עֲלֶהָ
וְתִקְרִי לָהּ מְלִין דְּשָׁלָם:

רס"י כי תקרב אל עיר. במלחמת הרשות הכתוב מדבר, כמו שמפורש בענין
(פסוק טו) כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו':

(יא) וְהָיָה אִם-שָׁלוֹם תַּעֲנֶנָּה וּפְתִיחוּהָ לָךְ וְהָיָה

כָּל-הָעָם הַנִּמְצָא-בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְבַמֶּס וְעַבְדֶּיךָ:
וַיְהִי אִם שָׁלָם תַּעֲנֶנָּה וְתִפְתַּח לָךְ וַיְהִי כָּל עֲמָא דִּישְׁתַּבַּח בָּהּ יְהוֹן לָךְ מִסְקֵי מִסִּין
וַיִּפְלְחֶנָּה:

רס"י כל העם הנמצא בה. אפלו אתה מואח בה משצעה אמות שנלטויות
להחרימם, אתה רשאי לקימם: למס ועבדוך. עד שיקבלו עליהם מסים
וסעבוד:

(יב) וְאִם-לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂיתָה עִמָּךְ

מִלְחָמָה וַיִּצְרֶתָ עָלֶיהָ: וְאִם לֹא תִשְׁלַם עִמָּךְ וְתַעֲבֹד עִמָּךְ קָרַב
וְתִצּוֹר עֲלֶיהָ:

רס"י ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה. הכתוב מבשרך שאם לא תשלים עמך סופה להלחם כך אם תניחנה ותלך: וזרת עליה. אף להרעיבה ולהאמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים:

(יג) וַיִּתְּנָהּ יְהוָה אֶל־הַיָּד בַּיָּד וְהִכִּיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ לְפִי־זָרָב׃ וַיִּמְסַרְנָהּ יְיָ אֶל־הַיָּד בַּיָּד וְתִמְחִי יָת כָּל דְּכוּרָהּ לְפִתְגָם דְּחָרָב׃

רס"י ונתנה ה' אלהיך בידך. אם עשית כל האמור בענין, סוף שה' נתנה בידך:

(יד) רַק הַנְּשִׁימִים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵיר כָּל־שְׂלָלָהּ תִּבּוֹז לָךְ וְאִכַּלְתָּ אֶת־שְׂלָלָהּ אִי־בִיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶל־הַיָּד לָךְ׃ לחוד נשיא וטפלא ובעירא וכל די יהי בקריתא כל עדאה תבוז לך ותיכול ית עדאה דסנאף די יחב יי אלהיך לך:

רס"י והטף. אף טף של זכרים. ומה אני מקים (פסוק יג) והכית את כל זכורה, בגדולים:

(טו) כִּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הַעָרִים הַרְוֹזֶקֶת בְּמִן בְּמֵדָה אֲשֶׁר לֹא־בְמֵעָרֵי הַגְּזוּיִם־הָאֵלֶּה הַגְּזוּיִם׃ כן תעבד לך קרונא די רחיקין מנד לחדא די לא מקרוי עממא האליו אנון: (טו) רַק בְּמֵעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֶל־הַיָּד נָתַן לָךְ נְזוּלָה לֹא תִזְוֶיָה כָּל־נְשִׂמָה׃ לחוד מקרוי עממא האליו די יי אלהיך יחב לך אסנא לא תקים כל נשמא: (יז) כִּי־הָזָרָם

תִּזְזַר יָמִים הַזֹּזֹתַי וְהָאֲמֹרִי הַכֹּנְעָנִי וְהַפְּרִזִּי הַזֹּזִי
וְהַיְבוּסִי כַּאֲשֶׁר צִוֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: אָרִי גִמְרָא תְּגַמְרֵנוּ
חֲתָאֵי וְאֲמַרְאֵי כְּנַעֲנָאֵי וּפְרִזָּאֵי חֲנֹאֵי וַיְבוּסָאֵי כְּמָא דִּי פִקְדָּד יִי אֱלֹהִים:

רס"י כאשר עוד. לרבות את הגרגסי:

לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא-יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל
הַתּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְזִטְאֲתָם
לְיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ח) בְּדִיל דִּי לֹא יִלְפוּן יִתְכוּן לְמַעֲבַד כְּכֹל תּוֹעֲבַתְהוֹן
דִּי עֲבָדוּ לְטַעֲוֹתְהוֹן וַתְּחֹבֹבוּן קָדָם יִי אֱלֹהִים:

רס"י למען אשר לא ילמדו. הא אם עשו תשובה ומתגירים, אתה רשאי
לקבלם:

כִּי-תִצְוֹר אֶל-עֵיר יָמִים רַבִּים לְהַכְּלוֹם
עָלֶיךָ לְתַפְשָׁה לֹא-תִשְׁזַזִּית אֶת-עֵצָה לְנִדְוֹן
עָלָיו גְּרִיזֵן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוּ לֹא תִכְרַת כִּי
הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדָּה לָבֵא מִפְּנֵיךָ בַּמִּצֹּר: אָרִי תִצְוֹר
לְקַרְתָּא יוֹמִין סְגִיאוֹן לְאֲגַחְתָּא עֲלֵה לְמַכְבְּשָׁה לֹא תִחַבֵּל יְת אֵילָנָה לְאֲרַמָּא עֲלוּחֵי
פְּרִזָּלָא אָרִי מְנַה תִּיכּוּל וַיְתַה לָּא תִקּוּץ אָרִי לֹא כְּאֲנָשָׁא אֵילָן חֲקֵלָא לְמִיעַל
מִקְדָּמָה בְּצִינְרָא:

רס"י ימים. שנים: רבים. שלשה. מכאן אמרו חז"ל על עירות של נכרים
פחות משלשה ימים קודם לשבת. ולמד שפותח בשלום שנים או שלשה ימים.
וכן הוא אומר (שמואל ב' א, א) וישב דוד בצלקלג ימים שנים, וזמלחמת הרשות
הכתוב מדבר: כי האדם עץ השדה. הרי כי משמש בלשון דלמא. שמה האדם
עץ השדה להכנס בתוך המצור מפניך להתיסר ביסורי רעב ולמא כאנשי
העיר, למה תשחיתנו:

(כ) רַק עֵץ אֲשֶׁר-תִּדְעַ כִּי-לֹא-עֵץ מֵאֲכָל הוּא
אֲתוֹ תִשְׁוֶיית וְכִרְתָּ וּבִנִית מִצֹּר עַל-הָעֵיר
אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְּוִזְמָה עַד רִדְתָּה: (פ)
לחוד אילו דתדע ארי לא אילו דמאכל הוא יתה תחבל ותקוץ ותבני כרקומין
על קרפא די היא עבדא עמד קרבא עד דתקבשה:

רס"י עד רדתה. לשון רדוי, שתהא כפופה לך:

כא (א) כִּי-יִמְצָא זֹכֵל בְּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוּה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֹל בְּשֵׂדָה לֹא נֹדַע
בְּנֵי הַכְּהֹנִים: ארי ישתכח קטילא בארעא די יי אלהא יחב לך למירתה רמי
בחקלא לא אתידע מן קטלה: (ב) וימצאו זקניך ושפטריך
ומדרדו אל-הערים אשר סביבת הזולל: ויפקו
סביד ודיניד וימשחו לקרנא די סחרנות קטילא:

רס"י ויאלו זקניד. מיחדים שבזקניד, אלו סנהדרי גדולה: ומדרו. ממקום
שהחלל שוכב: אל הערים אשר סביבת החלל. לכל זד לידע איזו קרובה:

(ג) וְהָיָה הָעֵיר הַקְּרֹבָה אֶל-הַזּוֹלֵל וְלִקְוֹזוֹ זְקֵנֵי
הָעֵיר הַהוּא עֹגְלֹת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא-עֵבֵד בָּהּ
אֲשֶׁר לֹא-מִשְׁכָּה בָּעָל: וְתָחִי קִרְפָּא דקריבא לקטילא וידיברון
סבי קרפא תהיא עגלת תורי די לא אתפלח בה די לא נגידת בנור: (ד)
והורדו זקני העיר ההוא את-העגלה אל-
נזול איתן אשר לא-יעבד בו ולא יזרע
וערפו-שם את-העגלה בנזול: ויחתו סבי קרפא תהיא

ית עגלתא לנחלא בגר די לא יתפלח בה ולא יזדרע וינקפון תמן ית עגלתא
בנחלא :

רש"י אל נחל איתן. קשה, שלא נעבד: וערפו. קולץ ערפה בקופיץ. אמר
הקדוש ברוך הוא תבא עגלה צת שנתה שלא עשתה פרות ותערף במקום
שאינו עושה פרות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פרות:

(ה) וְנִגְשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָּם בּוֹזֵר יְהוָה
אֶל־הֵיךְ לְשִׁרְתּוֹ וּלְבַרְכָּהּ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל-פִּיהֶם
יִהְיֶה כָּל-רִיב וְכָל-נִגְעָה: ויתקרבון פהננא בני לוי ארי בהון
יתרעי יי אלהד לשמשותה ולברכא בשמא דיי ועל מימרהון ?הי כל דין וכל
מכתש סגירו: (ו) וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרִבִּים
אֶל-הַזֹּזֵל יְרוֹצוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הָעֵגְלָה
הָעֲרוּפָה בַּזֹּזֵל: וכל סבי קרפא ההיא דקריבין לקטילא יסחון ית

ידיהון על עגלתא דנקפתא בנחלא: (ז) **מפטיר** וְעָנוּ וְאָמְרוּ
יְדֵינוּ לֹא (שפכה) שִׁפְכוּ אֶת-הַדָּם הַזֶּה וְעַיְנֵינוּ
לֹא רָאוּ: ויתבון ויימרון ידנא לא אשדו ית דמא הדין ועיננא לא חזאה:

רש"י ידיו לא שפכה. וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם,
אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוויה. והכהנים אומרים כפר
לעמד ישראל:

(ח) כִּפּוֹר לְעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ יְהוָה וְאֵל-
תִּיתֵן דָּם זָכָי בְּקֶרֶב עֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפּוֹר לָהֶם
הַדָּם: פהננא יימרון כפר לעמד ישראל די פרקתא יי ולא תתן חובת דם
זפי בגו עמד ישראל ויתפפר להון על דמא:

רס"י ונכפר להם הדם. הכתוב מבשרם שמסעשו כן, יכפר להם העון:

(ט) וְאַתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַזֶּה מִקֶּרְבְּךָ כִּי-תַעֲשֶׂה

הַיֵּשֶׁר בְּעֵינַי יְהוָה: (ססס) וְאַתָּה תִּפְלֵי אֲשֶׁדִי דָם זָכִי מִבִּינְךָ אֲרִי
תַעֲבֹד דְּכָשֶׁר קָדָם יי: ססס:

רס"י ואתה תבער. מגיד שאם נמלא ההורג אחר שנתערפה העגלה הרי זה
יהרג, והוא הישר בעיני ה':

הפטר שופטים - ישעיה נא

(ב) אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַעֲזֹבְכֶם בִּי-אֶת וְהִירָאִי מֵאַנּוֹשׁ
יָמוֹת וּבִמְבֹן-אָרְם זֹזְרִיר יִזְתָּן: (כ) וְתִשְׁכּוּז יְהוָה עֲשֶׂךָ
זוֹטָה שָׁמַיִם וְיִסֵּד אֶרֶץ וְתִפְוֹזֹד תְּבִיִד כָּל-הַיּוֹם
מִפְּנֵי זֹמַת הַמִּצִּיק פֶּאֶשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁוֹיִת וְאִיה זֹמַת
הַמִּצִּיק: (ד) בְּהַר צִעָה לְהַפְתּוֹז וְכֹא-יָמוֹת לְשִׁוּוֹת וְכֹא
יִזְוֹסֵר לְזֹמֹו: (ט) וְאַנְכִי יְהוָה אֶלְהִיךָ רַגַע הַיָּם וַיִּהְיֶוּ
גְּלִי יְהוָה צְבָאוֹת שָׁמוֹ: (י) וְאַשְׁיִם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֶל
יָדֵי כִסִּיתִיךָ לְנֹטַע שָׁמַיִם וְלִיֵּסֵד אֶרֶץ וְכֹאמֹר לְצִיּוֹן
עֲבִי-אֶתָּה: (י) הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי קוֹבֵי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר
שָׁתִית בְּיַד יְהוָה אֶת-כּוֹס זֹמַתוֹ אֶת-קַבְּעַת כּוֹס
הַתְּרַעֲלָה שָׁתִית מִצִּית: (י) אִין-מִנְהַל לָהּ מִכָּל-בְּנֵי

יִלְדָה וְאִין מוֹזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל-בָּנִים גְּדֻלָּהּ: (ט) שְׂתֵימָם
הִנֵּה קָרְאתִיךָ מִי יָנוּד לָךְ הַשֵּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהָרַעַב
וְהַזֶּזֶר בְּמִי אֲנִיזְמֶךָ: (כ) בְּנִיךָ עֵלְפוֹ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל-
זוֹצוֹת כְּתוּא מִכְמַר הַמְּלָאִים זִמְת-יְהוָה גְּעַרְת
אֶלְהִיךָ: (כא) לָכֵן שְׂמַעִי-נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכַרְת וְלֹא
בְּמִיזִן: (כב) כֹּה-אָמַר אֲדַגִּיךָ יְהוָה וְאֶלְהִיךָ יְרִיב עִמּוֹ הִנֵּה
לְקוֹזוֹתִי מִיְהִיךָ אֶת-כּוֹס הַתְּרַעֲלָה אֶת-קַבְלֶת כּוֹס
זִמְתִּי לֹא-תוֹסִיפִי לְשִׁתוֹתָה עוֹד: (כג) וְשִׂמְתִּיהָ בְּיָד-
מוֹזִיךָ אֲשֶׁר-אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ שִׁזְזִי וְנַעֲבָרָה וְהַשְׁיִמִי
כְּאֶרֶץ גֹּזֶל וְכוֹזוּן לְעַבְרִים: (כד) עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עוֹךְ
צִיּוֹן לְבָשִׁי | בְּגָדֵי תַפְאֲרֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי
לֹא יוֹסִיף יָבֵא-בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא: (כה) הַתְּנַעֲרִי מֵעַפְר
קוֹבֵי שְׂבִי יְרוּשָׁלַם (הַתְּפַתְזוּ) הַתְּפַתְזוּ מוֹסְרֵי צִוְאֲרֶךְ
שְׂבִיָּה בַת-צִיּוֹן: (כו) כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה זִזְמִם זְמַכְרֹתֵם
וְלֹא בְּכֶסֶף תִּגְאָלוּ: (כז) כִּי כֹה אָמַר אֲדַגִּי יְהוָה מִצְרַיִם
יֵרֵד-עִמִּי בְּרֹאשְׁנָה לָגוֹר שָׁם וְאֲשׁוֹר בְּאַפְס עֲשָׂקוֹ:
(ח) וְעַתָּה (מז) - (לז) - בַּה-לִי - פַּה נָאִם - יְהוָה כִּי-לְקוֹז עִמִּי
זִזְמִם (מִשְׁלוֹ) מוֹשְׁלִיו יְהִי לִי לֹא נָאִם - יְהוָה וְתַמִּיד כָּל-
הַיּוֹם שְׂבִי מִנְאֶשׁ: (ט) לָכֵן יִדַע עַמִּי שְׂבִי לָכֵן בַּיּוֹם
הַהוּא כִּי-אֲנִי-הוּא הַבְּרִיךְ הַגְּנִי: (י) בַּה-נָאוּ עַל-
הַהָרִים רִגְלֵי מִבְּשָׁר מִשְׂבִּיעַ שְׁלוֹם מִבְּשָׁר טוֹב
מִשְׂבִּיעַ יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן בְּמֶלֶךְ אֶלְהִיךָ: (יא) קוֹל צְפִיךָ
נְשָׂאוּ קוֹל יִזְדָּדוּ יְרִגְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב יְהוָה
צִיּוֹן: (יב) פְּצוּזוּ רְגְנוּ יִזְדָּדוּ זָרְבּוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי-נָזִם יְהוָה

עֲבֹדוּ אֱלֹהֵי יְרוּשָׁלַם: (א) וְזָשָׁף יְהוָה אֶת-אֶרְוֵעַ קִדְשׁוֹ
 לְעֵינָי כָּל-הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל-אֶפְסֵי-אָרֶץ אֶת יִשׁוּעַת
 אֱלֹהֵינוּ: (א) סֹרוּ סֹרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אֶל-תִּגָּעוּ צְאוּ
 מִתּוֹכָהּ הַבָּרוּ נִשְׁאַי כְּלֵי יְהוָה: (ב) כִּי לֹא בְּזוּפוֹזוֹן תִּצְאוּ
 וּבְמִנּוּסָה לֹא תִלְכוּן כִּי-הִלֵּךְ לִפְנֵיכֶם יְהוָה
 וּבְמִסְפָּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ד

א. יש בשער לבן מה שאין בפשיון, ויש בפשיון מה שאין בשער לבן. ששער לבן מטמא בתחלה, ומטמא בכל מראה לבן, ואין בו סימן טהרה. יש בפשיון, שהפשיון מטמא בכל שהוא, ומטמא בכל הנגעים, חוץ לנגע, מה שאין בו בשער לבן:

דרטורה (א) יש בשער. ששער לבן מטמא בתחילה. כשהובא אל הכהן ויש בנגע שער לבן, טמא. מה שאין בו בפשיון שאינו מטמא אלא בסוף שבוע: ומטמא בכל מראה לבן. אפילו למטה מארבעה מראות, דכתיב (ויקרא יג) ומראה הנגע עמוק, מראה הנגע עמוק ולא מראה שער לבן עמוק. מה שאין בו בפשיון שאין פשיון מטמא למטה מארבעה מראות, שבאותן מראות שהאוס מטמא, הפשיון מטמא: ואין בו סימן טהרה. ואילו בפשיון יש בו סימן טהרה, שאם פרח כולו טהור: מטמא בכל שהוא. אבל שער לבן אינו מטמא בפחות משתי שערות, דמיעוט שער שתיים: חוץ מן הנגע. כשפשה חוץ לנגע, טמא. אבל שער לבן בעינו שיהא בנגע, כדכתיב (סז) ושער בנגע הפך לבן:

ב. יש במחיה מה שאין בפשיון, ויש בפשיון מה שאין במחיה. שהמחיה מטמא בתחלה, ומטמא בכל מראה, ואין בה סימן טהרה. יש בפשיון, שהפשיון מטמא בכל שהוא, ומטמא בכל הנגעים, חוץ

לַגְגַּע, מָה שְׂאִין כֶּן בְּמַחֲיָה :

דרטורה (ג) בכל מראה. היינו כמראה הבשר בין כוסי בין לבן בין אדום: מטמא בכל שהוא. אבל במחיה בעי כעדשה חוץ מן הנגע: מה שאין כן במחיה. שהמחיה רכיכה להיות בתוך הנגע:

ג. יש בשער לבן מה שאין במחיה, ויש במחיה מה שאין בשער לבן. ששער לבן מטמא בשחין ובמכה, במקנס ובמפזר, במבצר ושלא במבצר. יש במחיה, שהמחיה מטמא בקרחת ובגבחת, הפוכה ושלא הפוכה, ומעקבת את ההופך פלו לבן, ומטמא בכל מראה, מה שאין כן בשער לבן:

דרטורה (ג) ובמכונס. שהשתי שערות במקום אחד בנגע: במפוזר. זה במזרח הנגע וזה במערב: במזלר. שתי שערות באמצע הנגע, כמצלר שבאמצע העיר: שאינו מזלר. בחוט היוצא מן הנגע. ויש ברחבו שתי שערות. מה שאין כן במחיה דבעינן מזלרת ומכונסת: הפוכה ושלא הפוכה. בין שהזרת קדמה למחיה, בין שהמחיה קדמה לזרת. מה שאין כן בשער לבן, שאם קדם לזרת, טהור: ומעכבת את ההופך כולו לבן. דאם הוחלט במחיה ופרחה הזרת כולו חוץ ממקום המחיה, עדיין טמא הוא. אבל אם פרחה כולו, אע"ג דכל גופו מלא שער לבן, טהור, שאין שער לבן מעכב:

ד. שתי שערות, עקרון משחיר וראשון מלבין, טהור. עקרון מלבין וראשון משחיר, טמא. כמה יהא בלבנונית, רבי מאיר אומר, כל שהוא. רבי שמעון אומר, כדי לקרוץ בזוג. היתה אחת מלמטה ונחלקה מלמעלה והיא נראית בשתיים, טהור. בהרת ובו שער לבן או שער שחור, טמא. אין חוששין שמה מעט מקום שער שחור את הבהרת, מפני שאין בו ממש:

דרטורה (ה) עיקרון משחיר וראשון מלבין טהור. דאמר קרא (ויקרא יג) ושער בנגע הפך לבן, העיקר הסמוך לנגע הפך לבן: כדי לקרוץ בזוג. כדי שינטל צפי הזוג של מספריים. והלכה, דשיעור שער לבן ארכו חין פחות מכדי שינטל צפי הזוג, אבל הלבנונית שבו בכל שהוא: ונראית כשתיים טהור. שיש שערות המחולקות בראשן לשתיים ובעיקרון אינן אלא אחת. הכי גרסין: בהרת ובה שער לבן ושער שחור טמא. בהרת שהיא כגריס מנולמם ובה שתי שערות לבנות, והשאר מלאה שערות שחורות, טמא, ולא אמרינן שמקום השערות שחורות ממעט הבהרת מכגריס:

ה. בהרת פגריס וחוט יוצא ממנה, אם יש בו רחב שתי שערות,

זוֹקְקָה לְשַׁעַר לָבֶן וּלְפִשְׁיֹן, אֲבָל לֹא לְמַחְיָה. שְׁתֵּי בְּהָרוֹת וְחוּט יוֹצֵא מִזֹּו לָזוּ, אִם יֵשׁ בּוֹ רֹחַב שְׁתֵּי שַׁעְרוֹת, מְצַרְפֵּן. וְאִם לֹא, אִין מְצַרְפֵּן:

ברטנורה (ה) זוקקה לשער לבן ולפשיון. דאי איכא צרותו החוט שער לבן, מחליטו. או אם פשה אלל החוט בסוף שבו, טמא. אבל אם אין צרוחב החוט שתי שערות ואית ביה שער לבן, לא מטמא, דלא חשיב מן הנגע. וכן אם פשה אלל החוט שאין צרוחבו שתי שערות, כפשיון רחוק מן הנגע הוא חשוב ובעי כגרים: אבל לא למחיה. דאפילו יש צרוחב החוט שתי שערות, אין מחיה שבו מטמאה, שהמחיה כריכה שתהא מצורתה צאמנע הנגע כמצלר שהוא צאמנע העיר: מצרפן. ונידונים כנגע אחד. ואם פשה אחת מהן משהו, או נולד שער לבן בצחת מהן, מחליט על שתיהן: ואם לאו אינו מצרפן. ונדונים כשני נגעים, ואם פשה האחת והאחרת לא פשה, מחליט בזו ומסגיר בזו. ונפקא מינה, דלכי מיטהר, בעי לאתויי שני קרצנות:

ו. בַּהֲרַת כְּגָרִיס וּבֵה מַחְיָה כְּעֶדְשָׁה וְשַׁעַר לָבֶן בְּתוֹךְ הַמַּחְיָה, הִלְכָה הַמַּחְיָה, טְמֵאָה מִפְּנֵי שַׁעַר לָבֶן. הִלְךְ שַׁעַר לָבֶן, טְמֵא מִפְּנֵי הַמַּחְיָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטֵהָ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִפְכַּתּוּ הַבְּהָרֹת. בַּהֲרַת הַיָּא וּמַחְיָתָה כְּגָרִיס וְשַׁעַר לָבֶן בְּתוֹךְ הַבְּהָרֹת, הִלְכָה הַמַּחְיָה, טְמֵאָה מִפְּנֵי שַׁעַר לָבֶן. הִלְךְ שַׁעַר לָבֶן, טְמֵא מִפְּנֵי הַמַּחְיָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטֵהָ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִפְכַּתּוּ בַּהֲרַת כְּגָרִיס. וּמוֹדָה, שֶׁאִם יֵשׁ בְּמִקּוֹם שַׁעַר לָבֶן כְּגָרִיס, שְׁהוּא טְמֵא:

ברטנורה (ו) בהרת כגרים. בלא מקום מחיה. דהיינו תשע עדקות בהרת, ועדשה אחת מחיה. עשר עדקות בין הכל גרים הן תשע עדקות, ומחיה אין פחות מעדשה. וכל היכא דתנינן בהרת, הוא הדין לשאר מראות חלקות ופתוכות: והלכה המחיה. שצא הנגע על מקומה: הלך שער לבן. שנסך, או הפך לשחור: ר"ש מטהר. אהלכה מחיה קאי: שלא הפכתו בהרת. ששער לבן קדם לבהרת של מקום המחיה: שלא הפכתו בהרת כגרים. שער לבן קדם לבהרת כגרים, דמקום המחיה היה חסר מכגרים. וכאן נמי לא פליג ר"ש אלא אהלכה מחיה. ואין הלכה כר"ש:

ו. בַּהֲרַת וּבֵה מַחְיָה וּפִשְׁיֹן, הִלְכָה הַמַּחְיָה, טְמֵאָה מִפְּנֵי הַפִּשְׁיֹן. הִלְכָה הַלְךְ הַפִּשְׁיֹן, טְמֵאָה מִפְּנֵי הַמַּחְיָה. וְכֵן בְּשַׁעַר לָבֶן וּבְפִשְׁיֹן. הִלְכָה וְחִזְרָה בְּסוֹף שְׁבוּעָה, הָרִי הִיא כְּמוֹת שְׁהִיָּתָה. לְאַחַר הַפִּטּוּר, תִּרְאָה כְּתַחֲלָה. הִיָּתָה עֲזָה וְנִעְשִׂית כְּהָה, כְּהָה וְנִעְשִׂית עֲזָה, הָרִי הִיא כְּמוֹ שְׁהִיָּתָה, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא תִתְמַעַט מֵאַרְבָּעָה מְרֵאוֹת. כְּנִסָּה וּפְשִׁתָּה, פְּשִׁתָּה וְכִנְסָה, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְחֻכְמִים מְטַהְרִין:

ברטנורה (ז) בהרת ובה מחיה ופשיון. בהרת כגרים והסגירו ולסוף שבו מלא בו

מחיה ופסיון והחליטו: הלכה המחיה. כגון שצא עליה הנגע, טמא הבהרת מפני הפסיון: הלך הפסיון. כגון שכנסה הבהרת וחזרה לכגרים: וכן שער לצן ופסיון. אם הלך האחד, טמא מפני השני: הלכה וחזרה בסוף השבוע. כגון שהסגירו על בהרת כגרים, והלכה הבהרת באמצע השבוע ובסוף השבוע חזרה: הרי היא כמות שהיתה. ומסגירו הסגר שני: לאחר הפטור. דראה אותה הכהן בסוף שבוע כשהלכה לה ופטרו, אם אחרי כן חזרה: תיראה בתחילה. והאי חזרה היינו במקומה הראשון. דאי במקום אחר, אם כן הרי זו בהרת אחרת: היתה עזה. כשלב כשהסגירו: ונעשית כהה. בסוף שבוע ראשון, כגון כסיד או כקרום. או שהיתה כקרום בשעת הסגר, ונעשית עזה כשלב בסוף שבוע ראשון: הרי היא כמות שהיתה. וטעונה הסגר שני, כמו עמד בעיניו: ובלבד שלא תתמעט מארבעה מראות. שאם נתמעטה מארבעה מראות, פוטרו מיד וטהור: כנסה ופשתה. היכא להסגירה בבהרת כגרים, ובסוף שבוע כנסה, ואחר כך פשתה את מקום הכנוס ולא יותר. או שפשתה בסוף שבוע, ואחר כך כנסה את מקום הפסיון ולא יותר: רבי עקיבא מטמא. שהרי פשה: וחכמים מטהרים. שאין זה פסיון אלא הרי היא כמו שהיתה, ואי קאי בסוף שבוע ראשון, מסגירו הסגר שני. ואי קאי בסוף שבוע שני, פטרו וטהור:

ח. בְּהֶרֶת פְּגָרִים וּפְשֻׁתָּה כְּחֻצֵי גְרִים וְהִלֵּךְ מִן הָאוֹם כְּחֻצֵי גְרִים, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, תִּרְאָה בְּתַחֲלָה. וְחֲכָמִים מְטַהְרִין:

דרטורה (ח) ופשתה כחצי גרים. לכל המזרח: והלך מן האום כחצי גרים. לכל המערב: תיראה בתחלה. לחשיב כנגע אחר, ונגע חדש הוא זה, ויסגיר: וחכמים מטהרים. דלא חשיב פסיון אלא אם כן מוסיף על שיעור הנגע שהיה בתחילה, וזה שאינו עכשיו אלא כגרים, נחשב כראשון שעמד בעיניו וטהור:

ט. בְּהֶרֶת פְּגָרִים וּפְשֻׁתָּה כְּחֻצֵי גְרִים וְעוֹד, וְהִלֵּךְ מִן הָאוֹם כְּחֻצֵי גְרִים, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְחֲכָמִים מְטַהְרִין. בְּהֶרֶת פְּגָרִים וּפְשֻׁתָּה כְּחֻצֵי גְרִים וְעוֹד, וְהִלֵּךְ לָהּ הָאוֹם, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, תִּרְאָה בְּתַחֲלָה:

דרטורה (ט) ופשתה כחצי גרים ועוד. וכו': ר' עקיבא מטמא. משום ועוד דאשתייר זה מן הפסיון. ובפשתה לאחר הפטור איירי: וחכמים מטהרין. דכיון דאזל ליה חצי גרים מן האום, ליכא מנגע חדש אלא חצי גרים ועוד: ופשתה כגרים ועוד. לאחר הפטור, ואחר כך הלכה לה כל האום ולא נשתייר אלא הגרים ועוד החדש: ר' עקיבא מטמא. דהא פשה ליה משיעור קמא. ורבנן סברי, כיון דאזל ליה קמא כוליה, והא נגע דקאי חדש, תיראה בתחילה ויסגיר:

י. בְּהֶרֶת כְּגָרִיס וּפְשֻׁתָּה כְּגָרִיס נוֹלְדָה לְפִשְׁיוֹן מְחִיָּה אוֹ שֶׁעַר לָבוֹן וְהִלְדָּה לָהּ הָאוֹם, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמְּא. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, תִּרְאֶה בְּתַחֲלָה. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וְאֵין בָּהּ פְּלוּם, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת, הָרִי זֶה לְהַסְגִּיר. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת, הָרִי זֶה לְהַסְגִּיר. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת, הָרִי זֶה לְהַסְגִּיר:

ברטנורה (י) **זהרת כגריס ופשטה כגריס.** בזפפטה לאחר הפטור איירי: ר' עקיבא מטמא. ליש כאן נגע וסימן טומאה עמו: תיראה בתחילה. ואע"ג דכשתיראה בתחילה נמי יטומאנה הכהן מיד, דמחיה וקער לבן מטמאים בתחילה, מכל מקום נפקא מינה דלרבנן בעי אחויי קרבן אכל חד וחד ולר' עקיבא כנגע ראשון חשוב, וכי מתסי מהאי מיייתי חד קרבן. ובכל הנך דפליגי ר' עקיבא וחכמים במתניתין, הלכה כחכמים: ואין זה כלום. אין זה שער לבן: וזה שעה אחת. ונולדה זהרת כו': הרי זו להסגיר. ואע"פ שקדם כגריס זהרת לשער האחרון, כיון דלא קדמה את הראשון, לא מהני, דבעינן שתקדים כגריס זהרת לשתי השערות: זהרת כחצי גריס וזה שתי שערות. וכו': הרי זו להסגיר. ואע"ג דחצי גריס הראשון קדם לשתי שערות, לא מהני, עד שיקדים הגריס שלם לשתי שערות:

יא. בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וְאֵין בָּהּ פְּלוּם, נוֹלְדָה בְּהֶרֶת כְּחֻצֵי גְרִיס וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, הָרִי זֶה לְהַחֲלִיט, מִפְּנֵי שְׁאֲמָרוֹ, אִם בְּהֶרֶת קִדְמָה לְשֶׁעַר לָבוֹן, טַמְּא. וְאִם שֶׁעַר לָבוֹן קִדְם לְבִהֶרֶת, טָהוֹר. וְאִם סָפֵק, טַמְּא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קָהָה:

ברטנורה (יא) **ונולדה זהרת כחצי גריס וזה שתי שערות הרי זו להחליט.** כל היכא דתנן וזה שתי שערות או וזה שעה אחת, לאו דאתו שערות וזהרת זהדי הדדי, אלא דזהרת קדמה ואחר כך באו שערות: ואם שער לבן קודם לזהרת טהור. דכתיב (ויקרא יג) והיא הפכה שער לבן, הבהרת היא שגרמה לשער שיהפך ללבן: ספק טמא. ספק אם שער לבן קדם לבהרת, או זהרת קדמה לשער לבן, טמא: ורבי יהושע קיהה. גרסינן. מלשון תקהינה שיניו. כלומר, היו שיניו קהות מדברי האומר ספק טמא. דאיהו סבר ספק טהור. ואין הלכה כרבי יהושע:

גמרא נדה דף כה ע"א

ואם היתה מרקס וכוי. תנו רבנן: איזהו שפיר מרקס. אבא שאול אומר: תחלת בריתו מראשו ושני עיניו כשתי טפין של זבוב. תני רבי חייא מרחקין זה מזה שני חוטמין כשתי טפין של זבוב. תני רבי חייא ומקרבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כעדשה ואם היתה נקבה נדונה כשעורה לארפה וחתוך ידים ורגלים אין לו ועליו מפרש בקבלה (איוב י) הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוככני. חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי. ואין בודקין אותו במים שהמים עזין וטורדין אותו אלא בודקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין רואין אלא בחמה. כיצד בודקין אותו. כיצד בודקין אותו כדאמרינן. אלא במה בודקין אותו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא. אבא שאול בר נש ואמרי לה אבא שאול בר רמש אומר: מביא קיסס שראשו חלק ומנענע באותו מקום אם מסכסך בידוע שזכר הוא ואם לאו בידוע שנקבה היא:

רש"י טיפין של זבוב. עיני זבוב: ופיו מתוח כחוט השערה. סדק קטן ונראה כאילו חוט השערה מתוח סם: גויתו. גיד אבר הזכר והא דתנו תשז לזכר ולנקב' אלמא מספקא לן אם זכר אם נקבה כשאין ניכר בו האבר מיירי: כשעורה. היא וסדוקה לאורכה: וחתוך ידים ורגלים. עדיין אין נראין כדאמרינן תחילת צרייתו מראשו: כחלב. שכבת זרע שהוא נחוץ וקלוש מתחלה בשעת יציאתו כחלב ואחר כך נעשה קפוי: וטורדין אותו. ממהין: ומנענע. באותו מקום מלמטה למעלה כדאמרינן בסמוך: אם מסכסך. הקיסס שיש דבר המעכב היינו גיד ואי נקבה ליכא עיכובא:

זוהר ויקהל דף ר"ה ע"א

תא חזי הכי הוא ודאי. ליליא רביעאה דשבתא בעינן לאסתמרא מניהו. מאי טעמא. בגין דכתוב (בראשית א): יהי מארת. מארת פתיב חסר והא אוקמוה דבגין דהיא חסרה כמה חבילי טהירין אתפלילין בהאי מארת לטין ומארת אנון בגריעותא דסיהרא וכלהו שליטין בההוא ליליא בליליא דשבתא פיון דכלהו מתבדרן לאעלא בנוקבא דעפרא דלא יכלין לשלטאה בעי בר נש יחידאי לאסתמרא. ותו אף על גב דלא יכלין לשלטאה אתחזון לזמנין ובר נש יחידאי בעי לאסתמרא. מלה דא הכי תנינן ואי הכי גריעותא דנטורא איהו. אבל בשבתא נטירו אשתכח לעמא

קדישא וקדשא בריך הוא כד עאל שבפא מעטר לכל חד וחד מישראל
ובעי דינטרון לה לההוא עטרא קדישא דאתעטרו בה ואף על גב דאנון לא
אשתכחו בישובא לזמנין לבר נש יחידאי אתחזון ואתרע מזלה. ואצטריך
לה לבר נש לאתעטרא בעטרא קדישא ולנטרא לה. סוף סוף נטירו
אשתכח בההוא ליליא לעמא קדישא הואיל וספת שלום פריסא על עמא
דהא תגינן בכל אתר דספת שלום אשתכח סטרא אחרא לא אשתכח תמן.
ועל דא נטורא איהו ונטורא שכית:

תרגום הזהר צא וראה, כן הוא ודאי, שליל רביעי שבשפת כריכים להשמר
מהם מסטרא אחרא. מהו הטעם. משום שפתיב, יהי מארת. פתוב מארת
חסר ו', שמשום שהלכנה חסרה, כמה מחנות רוחות נכללו במארת הזה.
הללות ומארת הם צמעוטה של הלכנה, וכלם שולטים צלילה ההוא. צליל
שפת, כיון שכל המזיקים מתפזרים להפנים צנקה העפר, כדי שלא יוכלו
לשלוט ולהזיק, כריך אדם יחיד להזהר שלא יכא יחיד. ועוד, אף על פי
שאינם יכולים לשלוט, הם יכולים להראות לפעמים, ואדם יחיד כריך
לשמור את עצמו שלא יראה אותם. שיכול להנזק על ידי הראיה. ואם כן,
אם אדם חסור לראת צליל שפת יחיד הרי היא חסרון של השמירה. ומשיב.
אבל בשפת נמצא שמירה לעם הקדוש. והקדוש צרוף הוא, כשנכנס השפת
הוא מעטר לכל אחד ואחד מישראל, צנשמה יתרה, וכריכים לשמר לאותה
עטרה הקדושה שנתעטרו בהם. ואף על פי שהם, המזיקים, אינם נמצאים
צמקום ישוב, עם כל זה לפעמים, לאדם יחיד, הם נראים, ונחלש מזלו.
וכריך האדם להתעטר בעטרה הקדושה ולשמר אותה. סוף סוף, שמירה
נמצאת לעם הקדוש, משום שפפת שלום, פרושה על העם. כי למדנו כי
צכל מקום שפפת שלום נמצא, הסטרא אחרא אינו נמצא שם. ועל כן היא
שמירה, והשמירה

הלכה פסוקה

א. הפותל חבלים מן ההוצין ומן החילף או מחוטי צמר או מחוטי פשתן או חוטי שער וכיוצא בהן הרי זה תולדת קושר וחב. ושעורו כדי שיעמד החבל בפתילתו בלא קשירה שנמצאת מלאכתו מתקימת. וכן המפריד את הפתיל הרי זה תולדת מתיר וחב והוא שלא יתכנו לקלקל בלבד ושעורו כשעור הפותר: **ב.** התופר שתי תפירות חב והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שתעמד התפירה ולא תשטט. אבל אם תפר יתר על שתי תפירות אף על פי שלא קשר חב שהרי מתקימת התפירה. והמותח חוט של תפירה בשבת חב מפני שהוא מצרכי התפירה:

מוסר

ספר חסידים סימן ריב ריג

בעיר אחת היתה קהלה גדולה והיו עשירים ומחמת עשרם מתגאים ולא היו עוסקים בתורה כדבעי להון למעבד והיה שם זקן אחד וחכם. אמר להם דעו לכם אם לא תתעסקו בתורה ותחזרו בכם תמה אני אם לא תתחרב העיר. כל זמן שאותו זקן חי בזכותו לא נעשה דבר כשנפטר והלך לעולמו בא מלך אחד ודחק את העיר ונתנו את השליש על פי השבועה ואמר להם: השבעו לי בתורתכם שנתתם לי מכל ממונכם שלישי. באו רוכלים ואמרו למלך שהטמינו תחת קרקע כספים. אמר להם: עברתם על תורתכם ונשבעתם לשקר. והולכתם בשביה והחריב העיר לקיים את דברי הזקן כדכתוב: מקים דבר עבדו: יש הריגת דבר או חרב שלא נגזר אלא לכלות הממזרים וכדי שלא לבישם שאם לא ימותו רק הממזרים היה נודע והיתה המשפחה מתבישת מפני חברתה. ועוד יש הריגה לפי שאבות הכשרים לא עשו סג לדרך. וכתוב (ויקרא י) במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. וכתוב (קהלת ג) במקום הצדק שמה הרשע. ועוד שאין לכשרים לדור בעיר עם הרשעים. וכן כמה ממון נאבד כשישנו עם ממון שנעשה בעולה כדכתוב (דה"ב ב) בהתחברך לאחזיהו פרץ ה' את מעשיך וזהו (משלי יג) יש נספה בלא משפט:

פרשת כי תצא

כי תצא יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(י) **כִּי-תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל-אִיְבֹיֶיךָ וַיִּתְּנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשִׁבִיתָ שְׂבִיּוֹ:** אָרִי תִפּוֹק לְאַגְחָא קֶרְבָּא עַל בְּעָלֵי דְבָבְדָּ וְיִמְסְרֵנוּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּיַדְךָ וְתִשְׁפִּי שְׂבִיָּהוֹן:

רס"י כי תצא למלחמה. במלחמת הרשות הכתוב מדבר, שבמלחמת ארץ ישראל אין לומר ושבית שביו, שהרי כבר נאמר (לעיל כ, טז) לא תחיה כל נשמה: ושבית שביו. לרבות כנענים שבתוכה ואף על פי שהם משבעה אמות:

(יא) **וְרֵאִיתָ בַּשָּׂבִיָּה אִשָּׁה יְפֹת-תֵאֵר וַיִּזְשַׁקְתָּ בָּהּ וּלְקִוּוֹת לָךְ לְאִשָּׁה:** וְתִחַזֵּי בְּשִׁבְיָה אֶתְתָּא שְׁפִירַת חַזוּ וְתִתְרַעֵי בַּהּ וְתִסְבַּח לָךְ לְאִנְתּוֹ:

רס"י אשת. אפלו אשת איש: ולקחת לך לאשה. לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. שאם אין הקדוש ברוך הוא מתירה, ישאנה באסור. אבל אם נשאה, סופו להיות שונאה, שנאמר אחריו (פסוק טו) כי תהיין לאיש וגו' וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכך נסמכו פרשיות הללו:

(יב) **וְהִבַּאתָ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְלִקְוָה אֶת-רֵאשָׁה וְעִשִּׂתָּהּ אֶת-צַפְרֵינֶיהָ:** וְתַעֲלֶנָּה לְגוּ בֵּיתְךָ וְתִגְלַח תְּרִישָׁה וְתִרְבִּי יֵת טוֹפְרֵנָּה:

רס"י ועשתה את צפרניה. תגדלם כדי שתתנול:

(יג) וְהִסִּירָהּ אֶת-שְׂמֹלֶת שַׁבְּיָהּ מֵעַלֶּיהָ וַיִּשְׁבָּה
בְּבֵיתָךְ וּבְכַתֵּף אֶת-אֲבִיָּהּ וְאֶת-אִמָּהּ יִרוּז
יָמִים וְאֶזְזֵר כִּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבַעֲלֹתָהּ וְהִיתָה
לְךָ לְאִשָּׁה: וְתַעֲדִי יָת כָּסוּת שַׁבְּיָה מִנָּה וְתִיתֵב בְּבֵיתְךָ וְתִבְכִּי יָת אָבוּהָ
וְיָת אִמָּה גְרַח יוֹמִין וּבִתֵּר כִּן תִּיעוֹל לְוָתָהּ וְתִבְעֲלֶנָה וְתִהִי לְךָ לְאִנָּתוֹ:

רס"י והסירה את שמלת שביה. לפי שהם נאים, שהגויס צנותיהם מתקשטות במלחמה בשביל להזנות אחרים עמהם: וישנה צדיתך. צדית שמשתמש בו, נכנס ונתקל בה, יולא ונתקל בה, רואה בצדיותה, רואה בנוולה, כדי שתתגנה עליו: וצכתה את אביה. כל כך למה, כדי שתהא צת ישראל שמחה וזו עלצה, צת ישראל מתקשטת וזו מתנולת:

(יד) וְהָיָה אִם-לֹא זֹפֶצֶת בָּהּ וְשִׁלְזָתָהּ לְנַפְשָׁהּ
וּמִכּוֹר לֹא-תִמְכְּרֶנָּה בַּכֶּסֶף לֹא-תִתְעַמָּר בָּהּ
תַּנּוֹת אִשְׁרָךְ עֲנִיתָהּ: (ט) וַיְהִי אִם לֹא תִתְרַעֲוִי בָהּ וְתִפְטְרֶנָּה לְנַפְשָׁהּ
וּזְבָנָהּ לֹא תִזְבַּנְנָהּ בַּכֶּסֶף לֹא תִתְגַּר בָּהּ חֶלֶף דִּי עֵינֵיתָה:

רס"י והיה אם לא חפצת בה. הכתוב מצטרף סופך לשנאותה: לא תתעמר בה. לא תשתמש בה, כלשון פרסי קורין לעצדות ושמוש, עימראה. מיסודו של רבי משה הדקן למדתי כן:

(טו) כִּי-תִהְיֶינָּה לְאִישׁ שִׁוְתֵי זָנָשִׁים הָאֵזוֹת אֲהוּבָה
וְהָאֵזוֹת שִׁנּוּאָה וַיִּלְדוּ-לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה
וְהַשִּׁנּוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה: אַרְי תְּהוּן
לְגַבֵּר תִּרְתִּין נָשִׁין חֲדָא רְחֻמָּתָא וְחֲדָא שְׁנִיָּאָתָא וַיִּלְדוּ לָהּ בָּנִין רְחֻמָּתָא וְשִׁנְיָאָתָא
וַיְהִי בְּרָא בְּרָא לְשִׁנְיָאָתָא:

נביאים - שמואל א - פרק יז

יז (א) וַיֹּאסְפוּ כָּל־שֹׁתֵי־אֶת־מִזְבְּחֵיהֶם לְמַלְזָמָה
וַיֹּאסְפוּ שֹׁכְהַ אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיִּזְזוּ בֵּין־שׂוֹכְהַ

וּבֵין־עֲזָקָה בְּאֶפְסֵ דְמִים: וּכְנָשׁוּ פְּלִשְׁתִּי־נָתַתְּ מִשְׁרִיתִיהוֹן
לְאִגָּחָא קִרְבָּא וְאִתְכַנְּשׁוּ לְשׂוֹכְהַ דִּי לְשִׁבְטֵ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל בֵּין שׂוֹכְהַ וּבֵין עֲזָקָה בְּאֶפְסֵ
דְמִים:

רס"י זאפס דמים . כך גם המקום :

(ב) וַיִּשְׂאוּ וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל זָאָסְפוּ וַיִּזְזוּ בְּעֵמֶק

הָאֵלֶּה וַיַּעֲרְכוּ מַלְזָמָה לְקַרְאֵת כָּל־שֹׁתֵי־אֶת־וְשָׂאוּ
וַיִּנְשׂוּ יִשְׂרָאֵל אִתְכַנְּשׁוּ וְיִשְׂרָאֵל בְּמִישַׁר בּוֹטְמָא וְסִדְרוּ קִרְבָּה לְקַדְמוֹת פְּלִשְׁתִּי : (ג)

וּכָל־שֹׁתֵי־עַמֻּדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה וַיִּשְׂאוּ אֶל־

עַמֻּדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה וְהֵלֵא בִּינֵיהֶם: וּפְלִשְׁתִּי

קִמְיָן עַל טוֹרָא מְכָא וַיִּשְׂרָאֵל קִמְיָן עַל טוֹרָא מְכָא וְחִילְתָּא בִּינֵיהוֹן : (ד) וַיִּצָּא

אִישׁ־הַבָּצִּים מִמִּזְבְּחוֹת כָּל־שֹׁתֵי־אֶת־נִשְׁבוּ

מִגַּת גְּבָהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרְתָּ: וּנְפַק גְּבָרָא מִבִּינֵיהוֹן מִמִּשְׁרֵית

פְּלִשְׁתִּי גָלִית שְׂמָה מַגַּת רוּמָה שְׂתָא אָמִין וְזִירְתָּא :

רס"י איש הבנים . גבור ליכא ממערכתו , לעמוד בין שתי המערכות :

(ה) וְכֹזֵבַע זְוֹזֵשֶׁת עַל-רֵאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קִשְׁקָשִׁים
הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן זְוִמְשֶׁת-אֶלְפִים
שְׁקָלִים זְוֹזֵשֶׁת: וְקוּלָס דְנַחֵשׁ עַל רֵישָׁה וְשִׁרְוֹן גְּלָבִין הוּא לְבוּשׁ וּמִתְקַל
שִׁרְיוֹנָה חֲמִשָּׁא אֶלְפִין תְּקֵלִי נְחָשָׁא :

רש"י ושריוון קשקשים . כמין קשקשות דגים עשוין מצרזל , נופלים על גב
השריוון [ס"א נקבי השריוון] , קשקשת לכל נקב :

(ו) וּבְצִוְנָת זְוֹזֵשֶׁת עַל-רֵגְלָיו וְכִידוֹן זְוֹזֵשֶׁת בֵּין
כִּתְפוּיו: וְטָרְקָלִילִין דְנַחֵשׁ עַל רֵגְלוֹהִי וּמִסְחָפָא דְנְחָשָׁא נְפִיק מִן קוּלָסָא וּמִטַל
בֵּין כְּתֻפוֹהִי :

רש"י ומלחת נחשת . כמין יד צרזל היוצא מן הכובע כנגד החוטמים , שקורין
נש"ל צלע"ז , והיתה מגעת לו עד רגליו : וכידון נחשת . תרגם יונתן :
ומסחפא דנחשא נפיק מן קולסא ומטל בין כתפוהי . פירוש : כמין חנית
נחשת בזלטת מן הכובע , ונמשכת בין כתפיו , להגן על אוארו מן החרב :

כתובים - תהילים - פרק ח

ח (א) לְבַנְצֹוֹן עַל-הַגְּתִית מִזְמוֹר לְדָוִד: לְשַׁבְחָא עַל
פְּנוּרָא דְאִתֵּי מַגַּת תְּוִשְׁבַּחְתָּא לְדָוִד :

רש"י הגתית . כלי זמר שבא מגת שם מכוים אומנים לעשותם ורבותינו
אמרו על אדום שעתידה לידרך כגת כמו שנאמר פורה דרכתי לצדי (ישעי' סג
) אך ענין המזמור אינו מוכיח :

(ב) יְהוָה אֲדַלֵּנוּ מִה-אֲדִיר שְׁמֹךְ בְּכָל-הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר תִּנְתֶּה הוֹדֶךָ עַל-הַשָּׁמַיִם: יי אֵלֶּהָ רַבּוֹנָא כְּמָה תְּלִיל
 שְׁמֹךְ וּמִשְׁבַּח בְּכֹלֵא אֲרַעָא דִּיהִבְתָּא זֶדֶךְ עֵיל מִן שְׁמַיָא :

רש"י מה אדיר שמך . יותר מכדי כח מדת התחתונים לא היו התחתונים כדלוי שתשרה שכינתך ביניהם : אשר תנה הודך על השמים . ראוי שתתנהו על השמים ואתה בענותך הגדולה יסדת עוז מפי עוללים ויונקים השרית שכינתך במקדש ותקנת להודות לך עוז מפי הלויים והכהנים שהם בני אדם גדלים בליכלוך , כעוללים ויונקי שדים , עוללים לשון ועוללתי בעפר קרני (חייב טז) וע"ש הלכלוך נקראו כל תינוקות עוללים :

(ג) מִפִּי עוֹלָלִים וְיֹנְקִים יִסְדֶּתָּ עֹז לְמַעַן צוֹרֵרֶיךָ
 לְהַשְׁבִּיט אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: מפום עולמָיָא וְיוֹנְקָיָא אֲשֶׁתִּסְתָּא
 עוֹשֵׁנָא מִן בְּגִלֵּל מְעִיקֶיךָ לְבִטְלָא בְּעֵיל דְּבָבָא וְגִזּוּמָא :

רש"י למען צורריך . להודיעם כי עמך אנחנו להשצית חרפת אויב ומתנקם האומר לא טובים אתם מהאומו' ואני כשאני רואה שמיד וגו' אני תמה בלבי מה אנוש כי תזכרנו :

(ד) כִּי-אֶרְאֶה שְׁמִיךָ בַּמַּעֲשֵׂי אֶצְבְּעֹתֶיךָ יְרוּזָ
 וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנֹתָה: מטול דְּאֶחְמֵי שְׁמִיךָ עוֹבְדֵי אֶצְבְּעֹתֶיךָ
 סִיְהָרָא וְכוֹכְבָּיָא דִּי אֲתִקְיִנְתָּא : (ה) מִה-אֲנֹשׁ כִּי-תִזְכְּרֵנוּ
 וּבֶן-אָדָם כִּי תִפְקֶדְנוּ: מה בַּר נְשָׂא מְטוּל תִּדְכָּר עוֹבְדֵי וְבַר נְשָׂא
 מְטוּל תִּסְעַר עֲלוּי : (ו) וְתִזְוֹסְרָהוּ בַּמַּעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד
 וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ: וְחִסְרֶתָּ יְתָה קָלִיל מִמְּלָאכְיָא וְאִיקְרָא וְשִׁבְחִירָא
 תִּכְלָלֵינָה :

רס"י ותחסרהו מעט מאלהים וגו'. מאלהים ל' מלאכים שנתת כח ביהושע להדמים החמה וליצק את הירדן במשה לקרוע מי ים סוף ולעלות למרום ובאליהו ולהחיות את המת :

משנה פרק תרומות ו

א. האוכל תרומה שוגג, משלים קרן וחמש. אֶחָד הָאוֹכֵל וְאֶחָד הַשּׁוֹתֵה וְאֶחָד הַסֹּדֵף אֶחָד תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְאֶחָד תְּרוּמָה טְמֵאָה, מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה וְחֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. אֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּרוּמָה, אֶלָּא חֲלִין מִתְקַנִּים, וְהֵם נֶעְשִׂין תְּרוּמָה, וְהַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה. אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל, אֵינוֹ מוֹחֵל:

ברטורה (א) האוכל תרומה שוגג משלים קרן וחומש. כדכתיב (ויקרא כג) [ואיך] כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו, והחומש הוא רביעית מה שאכל כגון אם אכל תרומה שקוה דינר משלם דינר ורביעית, שהם בין הכל חמש רביעיות דינר, נמצא הקרן עם חומשו חמשה, וכל חומשים האמורים בתורה כך הם: אחד השותה. יין: ואחד הסדף. שמן. דשתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים יד) צבקר ובלאון וביין ובשכר וכתיב בתריה ואכלת שם, וסיכה כשתיה דכתיב (תהלים קט) ותצא כמים בקרבן וכשמן בעלמותיו: וחומש חומשה. שאם אכל תרומה ושלם קרן וחומש, וחזר ואכל תשלומי החומש, מוסיף חומש על אותו חומש: אינו משלם תרומה. שהתרומה לכהן, ותשלומי מה שאכל הם חוב עליו, ואינו יכול לפרוע חובו ממקום אחר: אלא חולין מתוקנים. שהפרישו מהן תרומות ומעשרות, דרחמנא אמר (ויקרא כג) ונתן לכהן את הקודש, דבר הראוי להיות קודש. וחומש נמי כריך להיות מחולין מתוקנים דכתיב (ס) ויסף חמישיתו עליו, מלמד שחומשו כמותו: והם נעשין תרומה. אותן חולין מתוקנים: והתשלומין תרומה. שאם חזר ואכל בשוגג אותן חולין שנסתלמו, מה שחוזר ומשלם תחתיהן גם הם נעשין תרומה: אינו מוחל. לכיון דגזירת הכתוב היא דחייב לשלם דבר הראוי להיות קודש ואינו יכול לפטור עצמו בדמים, אין הדבר תלוי בצעלים:

ב. בת ישראל שאכלה תרומה ואחר כך נשאת לפה, אם תרומה שלא זכה בה פה אכלה, משלמת קרן וחמש לעצמה. ואם תרומה

שְׂזָכָה בָּהּ כֹּהֵן אֲכָלָהּ, מִשְׁלָמַת קָרוֹן לְבַעֲלִים, וְחֹמֶשׁ לְעֶצְמָהּ, מִפְּנֵי
שְׂאֵמְרוֹ, הָאוֹכֵל תְּרוּמָה שׁוֹגֵג, מִשְׁלָם קָרוֹן לְבַעֲלִים, וְחֹמֶשׁ לְכֹל מִי
שִׁירְצָה:

צרטורה (ז) בת ישראל. שהפרישה תרומה ולא נתנה לכהן ואכלתה שוגג: ואחר כך
נשאת לכהן. והרי היא ראויה לאכול בתרומה לאשת כהן אוכלת בתרומה: משלמת
קרן וחומש לעלמה. שהרי אם היתה אותה תרומה שאכלה עכשיו בעין לא היתה
חייבת ליתנה לכהן דהיא נעשית כהנת בנישואיה הלכך עתה נמי התשלומין הן שלה:
משלמת קרן לבעלים. כדין גוזל חזירו אבל החומש תערב לעלמה:

ג. המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה, הוא משלם את הקרן,
והם משלמין את החמש, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, הם
משלמין קרן וחמש, והוא משלם להם דמי סעודתן:

צרטורה (ח) הוא משלם את הקרן. דמי תרומה כדין גוזל שהרי הוא נעשה גזול
עליה: והן משלמין את החומש. עון אכילתן בשוגג שאין משלם חומש אלא אוכל
וסותה וסך עלמו, אבל המזיק את התרומה אינו משלם חומש דכתיב (ס) ואיש כי
יאכל קודש פרט למזיק: הן משלמין קרן וחומש. חולין מתוקנים ויעשו תרומה, והוא
משלם להם דמי חולין שהיה צריך להאכילן ואיכא בינייהו דלר' מאיר אין המאכיל
משלם אלא דמי תרומה ולרבנן משלם דמי חולין:

ד. הגויב תרומה ולא אכלה, משלם תשלומי כפל דמי תרומה.
אכלה, משלם שני קרנים וחמש, קרן וחמש מן החליו, וקרן דמי
תרומה. גניב תרומת הקדש ואכלה, משלם שני חמשים וקרן, שאין
בהקדש תשלומי

צרטורה (ט) דמי תרומה. שאין דמיה יקרים כחולין: קרן וחומש מן החולין. והן
נעשין תרומה כדין כל אוכל תרומה בשגגה: וקרן דמי תרומה. משום כפל לגנב:
תרומת הקדש. שהקדיש הכהן תרומה לצדק הבית: שני חומשים. חד משום אוכל
תרומה וחד משום נהנה מן ההקדש. אבל כפל בהקדש ליכא דכתיב (שמות כב) ישלם
לרעהו ולח להקדש:

ה. אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר, ולא
ממעשר ראשון שנטלה תרומתו, ולא ממעשר שני והקדש שנפדו,
שאין הקדש פודה את הקדש, דברי רבי מאיר. וחכמים, מתירין
באלו:

זרטטורה (ה) מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה. משום דאין בהם זיקת תרומה ומעשרות הלכך לא הוי בכלל דבר הראוי להיות קודש. ולא דמי לחולין מתוקנים שהנהו היו ראויין להיות קודש קודם שנתקנו, אבל לקט שכחה ופאה מעולם לא נראו להיות קודש: ומן ההפקר. לאחר שזכה בו: ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו. ואף על גב דהשתא הוי כחולין המתוקנים, כיון דקודם שניטלה תרומתו לא חזי השתא נמי לא חזי: שאין הקדש פודה הקדש. ואלו חסוברים כהקדש קודם שנפדו ואין אדם יכול לפטור עצמו בממון גבוה וסבר ר' מאיר מעשר שני ממון גבוה הוא וכיון דקודם שנפדו לא חזו, הו' לא חזו לאחר שנפדו: וחכמים מתירין באלו. במעשר שני והקדש שנפדו והלכה כחכמים:

ו. רבי אליעזר אומר, משלמין ממין על שאינו מינו, ובלבד שישלם מן היפה על הרע. ורבי עקיבא אומר, אין משלמין אלא ממין על מינו. לפיכך, אם אכל קשואין של ערב שביעית, ומתין לקשואין של מוצאי שביעית, וישלם מהם. במקום שרבי אליעזר מקל, משם רבי עקיבא מחמיר, שניאמר, (ויקרא כב) ונתן לפהו את הקדש, כל שהיא ראוי להיות קדש, דברי רבי אליעזר. ורבי עקיבא אומר, ונתן לפהו את הקדש. קדש קדש. שאכל:

זרטטורה (ו) שישלם מן היפה על הרע. כגון שאכל גרוגרות ולפי מדה שאכל גרוגרות ישלם תמרים ולא לפי דמים כיון דזוזא אכל וזוזא משלם מאי נפקא מינה שישלם מן היפה על הרע. ואיכא למאן דאמר דאפילו לפי דמים מצינן למימר דאי אכל מידי דלא הפז עליה זבינא משלם מידי דהפז עליה זבינא: לפיכך. שאין יכול לשלם ממין אחר: אם אכל קשואים. של תרומה: של ערב שביעית. ואין קשואים של אותה שנה מצויים עוד שכבר נתקשו ולא חזו לאכילה ומין אחר אינו יכול לשלם כריך להמתין למוצאי שביעית: וישלם. מקשואים של מוצאי שביעית דמשל שביעית אסור לפרוע חובו דדמי לסחורה:

גמרא ברכות דף נח ע"א

רבי שילא נגדיה ליהווא גברא דבעל מצרית אזל אכל בה קורצי בי מלקא. אמר איפא חד גברא ביהודאי דקא דיין דינא בלא הורמנא דמלקא. שדר

עֲלֶיהָ פְּרִיסְתָּקָא כִּי אֲתָא אָמַר לֶהּ מַאי טַעְמָא נִגְדַתִּיהָ לְהָאִי. אָמַר לְהוּ דְבָא
עַל חֲמִרְתָּא אָמַרִי לֶהּ אֵית לָךְ סְהַדִּי אָמַר לְהוּ אִין. אֲתָא אֶלְיָהּ אֲדַמִּי לֶהּ
כְּאַנְשׁ וְאַסְהִיד אָמַרִי לֶהּ אִי הָכִי בְּרַ קְטָלָא הוּא אָמַר לְהוּ אָנּוּ מִיּוֹמָא
דְּגַלְיָנָא מֵאַרְעִין לִית לֹן רְשׁוּתָא לְמַקְטֵל אֲתוּן מַאי דְּבַעִיתוּן עֲבִידוּ בֵּהּ. עַד
דְּמַעֲיִנִי בֵּהּ בְּדִינָא. פְּתַח רַבִּי שִׁילָא וְאָמַר (דְּה"א כ"ט) לָךְ ה' הִגְדִּלָּהּ וְהִגְבוּרָהּ
וְגוֹמַר. אָמַרִי לֶהּ: מַאי קְאָמַרְתְּ אָמַר לְהוּ הָכִי קְאָמִינָא בְּרִידָא רְחֻמְנָא דִּיְהֵב
מְלָכוּתָא בְּאַרְעָא כְּעִין מְלָכוּתָא דְרַקִּיעָא וְיֵהֵב לְכוּ שׁוּלְטָנָא וְרַחֲמֵי דִינָא.
אָמַר: חֲבִיבָא עֲלִיָּהּ יִקְרָא דְמְלָכוּתָא פּוֹלִי הָאִי יֵהֵבִי לֶהּ קוּלְפָּא. אָמַרוּ לֶהּ:
דִּין דִּינָא כִּי הוּא נְפִיק. אָמַר לֶהּ הֵהוּא גְבַרָא עֲבִיד רְחֻמְנָא נִיסָא לְשַׁקְרִי
הָכִי אָמַר לוֹ רְשָׁע לָאו חֲמַרִי אִיקְרוּ דְכְּתִיב (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשׂוֹר חֲמוּרִים
בְּשָׂרָם חֲזִיָּיה דְקָאזִיל לְמִימְרָא לְהוּ דְקָרִינְהוּ חֲמַרִי אָמַר הָאִי רוֹדֵף הוּא
וְהִתּוֹרָה אָמְרָה אִם בָּא לְהַרְגֵךְ הַשֶּׁפֶס חֲהַרְגוּ מַחֲיָיָה בְּקוּלְפָּא וְקִטְלִיהּ:

רס"י קולפא. מקל לרדות: והתורה אמרה כו'. אם במחשבת ימצא הגנב וכו' לפי
שכא על עסקי נפשות שידוע הוא שאם תמצאנו חותר לא תעמוד עצמך מלהציל
ממונך והיא בא לדעת כן שיקים עליך להרגך אמרה תורה השכם אתה והרגהו:

זוהר ויקרא דף מ"ו ע"ב

תִּנְיָא בְּאַרְבַּע תְּקוּפִין דְּשַׁתָּא קֵלָא אֲתַפְסִיק וְדִינִין מִתְעָרִין וְתִשׁוּבָה תִּלְיָא
עַד דְּאֲתַתְּקוּן. וְכַד דִּינִין מִתְעָרִין קֵלָא נְפִיק וְאַרְבַּעָא זְוִיִּין (ס"א מנין) דְּעֵלְמָא
סְלָקִין וְנִחְתִּין כְּרוּזָא קָרִי וְלִית מָאן דְּיִשְׁגַח וְיִתְעַר וְקִדְשָׁא בְּרִידָא הוּא זְמִין
אִם יְתוּבוּן יְתוּב וְאִי לָאו כְּלָא (ס"א קלא) אֲתַפְסִיק וְדִינִין אֲתַעְבִּידוּ וְכַדִּין
אֲתַקְרִי וְיִתְעַצֵּב וְיִתְעַצֵּב בְּבִתִּי בְּרָאִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה תִּנְיָנָא מִן יוֹמָא
דְּאֲתַחְרַב בֵּי מַקְדְּשָׁא לִית יוֹמָא דְלָא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ רְתַחָא בִישָׂא מַאי טַעְמָא
מִשׁוּם דְּתִנְיָנָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָאִי אָמַר רַבִּי יִיסָא נְשִׁבַע הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁלָא יִכְנַס בִּירוּשָׁלַם דְלַעֲיִלָּא עַד שִׁיכְפְּנִסוּ יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם דְלַתְתָּא וּבְגִין
כְּךָ רְתַחָא אֲשַׁתְּכַחַת בְּעֵלְמָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי כְּתִיב עֲרוֹת אֲבִיךָ וְעֲרוֹת אֲמִיךָ
לֹא תִגְלֶה. וְכְתִיב אֲמִיךָ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ וְתִנְיָנָא אֲמִיךָ הִיא וְדָאִי הָא
אִם גְּלָה עֲרוֹתֶיהָ לְמָאן בְּעִי לְאַתְבָּא לֶהּ וְדָאִי לְתַקְנָא מַאי דְגַלִּי. דְּתִנְיָא כַּד
סְגִיָּא יִצְרָא בִישָׂא בְּבַר נֶשׁ לֹא סְגִי אֶלָּא בְּאֲנוּן עֲרִיִין וְכִלְהוּ חוּבֵי אַחִידוּן
בְּחַהּוּא עֲרִין וְכְתִיב לֹא תִגְלֶה כַּד אֲתַתְּקוּן אֲתַתְּקוּן לְקַבֵּל הֵהוּא דְגַלִּי וְדָא
אַקְרִי תִשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק כָּל חוּבֵי עֵלְמָא אַחִידוּן (ס"א דא) בְּדָא עַד
דְּאִימָא אֲתַגְלִיָּא בְּגַנְיָהוּן. וְכַד אִיְהִי אֲתַגְלִיָּא כָּל אֲנוּן בְּגִין אֲתַגְלִין (כְּגוֹה)
וְכְתִיב (דברים כב) לֹא תִקַח הָאִם עַל הַבָּנִים וְכַד אֲתַתְּקוּן עֵלְמָא לְתַתָּא אֲתַתְּקוּן
כְּלָא עַד דְּסִלְקָא תְּקוּנָא לְאִימָא קְדִישָׁא וּמִתְתַקְנָא וְאֲתַכְסִיָּא מִמָּה
דְּאֲתַגְלִיָּא וּבְגִין כְּךָ כְּתִיב (תהלים לב) אֲשֶׁרִי נִשׁוּי פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה וְכַדִּין

אֶקְרִי תְּשׁוּבָה וְיָדָא יוֹם הַכְּפוּרִים אֶתְקָרִי כְּמָה דְכְּתִיב מְכַל
חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימְתִי אֶתְקָרִי תְּשׁוּבָה כְּד
אֵימָא מִתְּפִסָּיָא וְקִימָא בְּחֻדְוָה עַל בְּנִין דְכְּתִיב (תהלים קי"ג) אִם הַבְּנִים
שְׂמַחַה וְתִבְּאֵת בְּקִיּוּמָא וּמֵאן דְּהוּוּ סְגִיר תֵּב לְאַתְרֵיהּ וְכִלְהוּ תַּבִּין חַד לְחַד
וּמִתְּבָרְכָאן כָּל חַד וְחַד וּכְדִין אֶתְקָרִי תְּשׁוּבָה (שְׁלִימְתָא) תְּשׁוּבָה סְתָם
לְאַכְלָלָא כְּלָא :

תרגום הזהר לְמַדְנֵנוּ צְחָרְצַע תְּקוּפּוֹת צְשָׁנָה, נְפִסְקָה הַקּוּל, וְדִינִים מִתְּעוֹרְרִים
וְהַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה עַד שְׁנִתְּתִיקוּן. וּכְשֶׁהַדִּינִים מִתְּעוֹרְרִים יוֹלָא קוּל. וְחָרְצַע
זְוִיּוֹת הָעוֹלָם, עוֹלִים וְיֹרְדִים. פְּרוּז הוֹרָא וְחִין מִי שְׁיִשְׁגִיחַ וְיִתְעוֹרֵר. וְהַקְּדוּשָׁ
צְרוּף הוּא מוֹכֵן, חָס יִסּוּבוּ יִסּוּבוּ הַדִּינִים לְמִקּוּמָם. וְחָס לֹא הַקּוּל נְפִסְקָה
וְהַדִּינִים, נַעֲשׂוּ. וְחֵז נִקְרָא וְיִתְעַלֵּב. וְיִתְעַלֵּב, הֵינּוּ צְבָתִים הַחִילוּנִים. חָמַר
רַבִּי יְהוּדָה לְמַדְנֵנוּ, מִיּוֹם שְׁנִחְרַב בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, חִין יוֹם שְׁלֹא נִמְלָא צוּ כַּעַם
רַע, מֵהַ הַטְּעַם. הוּא מִשְׁוֹם שְׁלִמְדְנֵנוּ, חָמַר רַבִּי יְהוּדָה חָמַר רַבִּי יִסָּא, נְשָׂע
הַקְּדוּשָׁ צְרוּף הוּא שְׁלֹא יִכְנַס צִירוּשָׁלַיִם שָׁל מַעְלָה, עַד שְׁיִכְנַסוּ יִשְׂרָאֵל
צִירוּשָׁלַיִם שָׁל מַטְוָה. וּמִשְׁוֹם כְּדַ כַּעַם נִמְלָא צְעוּלָם. חָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתוּב,
עֲרוֹת חֲבִיב וְעֲרוֹת חָמֵךְ לֹא תִגְלֶה. וְכְתוּב, חָמֵךְ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה.
וְלְמַדְנֵנוּ חָמֵךְ הִיא וְדָחִי, דְּהֵינּוּ הַמְּלָכוּת שְׁהִיא חָס שָׁל יִשְׂרָאֵל. וְחָס גְּלָה
עֲרוֹתָה, לְמָה כְּרִיד לְהַשִּׁיב אֹתָהּ, צְסוּד הַתְּשׁוּבָה, הוּא וְדָחִי כְּדִי לְתִיקוּן מֵה
שְׁגָלָה. שְׁלִמְדְנֵנוּ, פְּחִשְׁר נִתְּגַבֵּר הַיֵּלֵךְ הָרַע צְחָדֵם חִינוּ מִתְּגַבֵּר אֲלָא צְעֵרִיוֹת.
וְכָל הַחֲטָאִים חָחוּזִים צְעֵרוּהּ הַהִיא. וְכְתוּב, לֹא תִגְלֶה. וּכְשֶׁנִּתְּתִיקוּן, מִתְּתִיקוּן
כְּנִגֵּד זֶה שְׁגָלָה, וְזֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה. חָמַר רַבִּי יִלְחַק כָּל חֲטָאֵי הָעוֹלָם חָחוּזִים
צְוָה, עַד שְׁחָמַא, מִתְּגַלֵּה צְשָׁבִיל הַחֲטָאִים, וּכְשֶׁהִיא מִתְּגַלֵּה כָּל יִלְוּ הַבְּנִים,
מִתְּגַלֵּים. וְכְתוּב, לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבְּנִים. וּכְשֶׁנִּתְּתִיקוּן הָעוֹלָם לְמַטְוָה נִתְּתִיקוּן
הַכּל, עַד שְׁעוּלָה הַתְּקוּן לְחָמַא קְדִישָׁא, וּמִתְּתִיקוּת וּמִתְּפִסִּית מִמָּה שְׁנִתְּגַלֵּה,
וּמִשְׁוֹם זֶה כְּתוּב, חֲשִׁרִי נְשָׂי פְּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. וְחֵז נִקְרָא תְּשׁוּבָה. תְּשׁוּבָה
וְדָחִי. וְחֵז נִקְרָא יוֹם הַכְּפוּרִים, כְּמוֹ שְׁנִחְרַב מְכַל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה'
תְּטַהְרוּ. חָמַר רַבִּי יְהוּדָה מְתִי נִקְרָא הַמְּלָכוּת, תְּשׁוּבָה. הוּא, כְּשֶׁהָאֵם,
שְׁהִיא הַמְּלָכוּת, מִתְּפַסָּה, וְעוֹמֶדֶת צְשָׁמְחָה עַל הַבְּנִים, שְׁמִשְׁפַּעַת לָהֶם כָּל
טוֹב. שְׁכְּתוּב, אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה. וְחוּזְרַת לְקִיּוּם, וּמִי שְׁהִיא מִקְדָּם לְכֹן סְגוּר
וְגוּז, חֲזַר לְמִקּוּמוֹ. וְכָל הַמְּדַרְגּוֹת חוּזְרוֹת אֶחָד לְאֶחָד, וּמִתְּצַרְכוּת כָּל אַחַת
וְאַחַת. וְחֵז נִקְרָא תְּשׁוּבָה. תְּשׁוּבָה סְתָם לְכָל הַכּל.

א. הפת שפנתת אותה פתים ובשלה בקדירה או לשה במרק אם יש בפתייתין כזית או שנכר שהן פת ולא נשתנה צורתה מברך עליה בתחלה המוציא ואם אין בהן כזית או שעברה צורת הפת בבשול מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות: **ב.** עסה שנאפית בקרקע כמו שהערביים שוכני המדברות אופים הואיל ואין עליה צורת פת מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות ואם קבע מזונו עליה מברך המוציא. וכן עסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב או שערב בה מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת פת הבאה בכיסנין אף על פי שהוא פת מברך עליה בורא מיני מזונות. ואם קבע סעדתו עליה מברך המוציא:

מוסר

ספר חסידים סימן ריד רטו

אם ראית מדינה שעמי הארץ בה ויש בה שלום ושבע ואין מזיק להם מאומה ואין בהם תורה, דע שאין ביניהם תלמיד חכם או יש ואינו מוכיח שאינו דומה מי שחוטא בשוגג למי שחוטא במזיד אם כן הם כלם שוגגים או גמילות חסדים יש ביניהם או אהבה יש ביניהם: אם ראית איש עשיר ומצליח ומתחתן בו איש צדיק ואחר כך אינו מצליח כבתחלה דע לך לפי שעושה רעה לאותו צדיק. ועוד לפי שכשהוא מוכיחו בדברי שמים אין נשמעין לו ומלבן אתה למד (בראשית ל) ויברך ה' אותך לרגלי. מעשה באדם אחד שהיה מצליח בבנים ובנכסים בא חסיד אחד ונתארח אצלו ומן אותו היום והלאה ירד מנכסיו והיה קללה משלחת בביתו ואמר האיש מאותו היום שבא החסיד לביתי אני מפסיד. לטוב קויתי ויבא רע. הרי פוטיפר נתברך בגלל יוסף ולבן בגלל יעקב ואני להפך. אמר החכם לאחר שעשה לבן ליעקב שלא כדיון היה יורד שמא עשית לו שלא כדיון. אמר: חלילה. אמר לו החכם: שמא כשמוכיח אתכם אין אתם שומעים לעצתו ואף על פי שאותן מעשים בידך כשהייתם מצליחים. לאחר שהוכיח אתכם מזידים אתם, לפיכך אין הצלחה לכם פאותה אלמנה שלא שמעה לאליהו וכתיב (מ"א יז)

כי באת אלי להזכיר עוני. אבל מי ששומע לצדיק תבא עליו ברכה:

כי תצא יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

וְהָיָה בַּיּוֹם הַזֶּה הַזֵּזַיְכוֹן אֶת-בְּנֵי אֶת אֲשֶׁר-יְהִי לָהֶם כֹּל לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת-בֶּן-הָאֵתוּבָה עַל-פְּנֵי

בֶּן-הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר: וְיִהְיֶה בַּיּוֹם דִּיחָסוֹן לְבָנוּהִי יָת דִּי יְהִי לָהּ לִית לָהּ רְשׁוֹ לְבַכֵּרָא יָת בֶּר רְחֻמָּתָא עַל אִפִּי בֶר שְׁנִינְתָא בּוּכְרָא: (יז) כִּי

אֶת-הַבְּכֹר בֶּן-הַשְּׂנוּאָה יִכִּיר לְתַת כֹּל פִּי שְׂנִיִּים בְּכֹל אֲשֶׁר-יִמָּצֵא לָהּ כִּי-הוּא רֵאשִׁית

אֲזוֹ לָהּ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: (ט) אֲרִי יָת בּוּכְרָא בֶר שְׁנִינְתָא יִפְרֵשׁ לְמַתָּן לָהּ תַרְתִּין חֻלְקִין בְּכֹל דִּי שְׁתַּכַּח לָהּ אֲרִי הוּא רִישׁ תַּקְפָּה לָהּ חֻזָּא בְּכָרוּתָא:

רס"י פי שנים. כנגד שני אחים: זכר אשר ימלא לו. מכאן שאין הזכור נוטל פי שנים זכאוי לזכר לאחר מיתת האב, כזמחזק:

כִּי-יְהִי לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּבּוֹרֵה אִינְנוֹ שְׂמוֹעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אָבִיו וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמָע

אֲלֵיהֶם: אֲרִי יְהִי לְגִבֵר בֶּר סָטִי וּמְרִי לִיתוּהִי מְקַבֵּל לְמִימַר אָבוּהִי וּלְמִימַר אִמָּה וּמִלְפָּן יָתָה וְלֹא יִקַּבֵּל מִנְהוֹן:

רפ"י סורר. סר מן הדוד: ומורה. מסרב בדברי אביו, לשון ממרים: ויסרו אותו. מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. בן סורר ומורה אינו חיב, עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חלי לוג יין. שנאמר (פסוק כ) זולל וסבא, ונאמר (משלי כג, כ) אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו. ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו ומצקס למודו ואינו מואל, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חיב:

וּתְפֹשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל-יְקֻנָּי עִירוֹ וְאֶל-שַׁעַר מִקְדָּמוֹ: וַיַּחֲדוּ בֵּה אָבוּהִי וְאִמּוֹ וַיִּפְקוּ וַתֵּה לְקָדָם סָבִי קִרְתָּה וְלַתְּרַע בֵּית דִּין אֲתָרָה:

נביאים - שמואל א - פרק יז

וְעַץ זַזְזִיתוֹ כַּמְזֹר אֲרָגִים וְלַהֲבַת זַזְזִיתוֹ שֵׁשׁ-מֵאוֹת שְׁקָלִים בְּרוֹזל וְנִשָּׂא הַצֶּנֶה הַיָּכָר: לְפָנָיו: וְאַעֲא דְמוֹרְנִיתִיה כְּאַכְסוֹ דְגַרְדָּאִין וְשַׁנְנָא דְמוֹרְנִיתִיה מִתְקַל שִׁית מְאַה תְּקִלִי פְרִזְלָא וְנָטַל תְּרִיסָא אֲזִיל קְדָמוּהִי :

רפ"י כמנור אורגים. תרגם יונתן כאכסן דגרדאין, אינסובל"א בלע"ז: שש מאות שקלים. כל השקלים האמורים בנביאים, מנים:

וַיַּעֲבֹד וַיִּקְרָא אֶל-מַעֲרֻכַת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תַעֲבֹאוּ לַעֲרֹךְ מִלְּזִמְהָ הַלְוָא אֲנֹכִי

הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשָׂאוֹל בְּרוּ-לָכֶם

אִישׁ וַיֵּרֶד אֵלָי: וְקָם וְאָכְרִיז עַל סְדְרֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן לְמָה תִּפְקֹון

לְסְדָרָא קֶרְבָּא הָלָא אָנָּא פְּלִישְׁתָּאָה וְאַתּוֹן עֲבָדִין לְשָׂאוֹל אָנָּא הוּא גְלִית פְּלִישְׁתָּאָה דְּמִין גַּת דְּקִטְלִית תְּרִין בְּנֵי עָלִי כְּהֵנִי חֲפְנֵי וּפְנַחֶס וּשְׁבִיתִי יַת אֶרֶון קִימָא דִּי וְאוּבְלִית יִתִּיה לְבֵית דָּגוֹן טַעֲנֹתִי וְהָוָה תִּמְוֵן בְּקִירוֹי פְּלִישְׁתָּאֵי שְׁבַעַא גְרַחִין אֶף כָּל קֶרֶב וּקְרָב דְּהוֹן לְהוֹן לְפְלִישְׁתָּאֵי אָנָּא נְפִיק בְּרִישׁ חִילָא וַיִּנְצַחֲנָא בְּקֶרְבָּא וַרְמִינָא קִטְלִין כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא וְעַד כְּעַן לָא אֲכַשְׁרוּ יַתִּי פְּלִישְׁתָּאֵי לְמַהוּי רַב אֶלְפָּא עֲלוּיְהוֹן וְאַתּוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מָה גְבוּרָה עֲבַד לְכוֹן שָׂאוֹל בְּרִישׁ דְּמִן גְּבַעְתָּא דְּמִנִּיתוֹן יִתִּיה מֶלְכָּא עֲלוּיְכוֹן אִם גְּבַר גְּבַר הוּא יַחוּת וַיַּעֲבִיד קֶרְבָּא עֲמִי וְאִם גְּבַר חֲלָשׁ הוּא בְּחַרוּ לְכוֹן גְּבַרָא וַיַּחוּת לְוֹתִי :

רש"י למה תלכו . כולכם לערוך מלחמה , ילחם אחד כנגדי בשביל כולכם , וצתנאי שהוא מפורק : אם יוכל להלחם אתי וגו' : הלוא אנכי הפלשתי . איני לא שר מלחמה ולא שר חלף , הלוא פלשתי כלאחד מן האחרים , ואף על פי שנלחמתי להם כמה מלחמות , אני הרגתי חפני ופנחס , ושציתי את הארון , ואתם נעשיתם עבדים לשאול , ולוא הושיע אתכם מימיו בגבורתו : **צרו לכם . צרו לכם : איש . את שאול , וירד אלי :**

אם-יוכל להלחום אתי והכני והיינו לכם (ט)

לעבדים ואם-אני אוכל-לו והכיתיו והייתם

לנו לעבדים ועבדתם אתנו: אם יפול לאנחא קרבא עמי

ויקטלינני ונחי לכו לעבדו ואם אנא אפול ליה ואקטליניה ותהוון לנא לעבדו

ותפלחוון יתנא : (ט) **ויאמר הפלשתי אני וזרפתי את-**

מערכות ישראל היום הנה ותנו-לי איש

ונלחמה יזוד: ואמר פלשתיא אנא חסדית ית סדרי ישראל יומא דין למימר איתו לי גברא ונגיח קרבא פחדא :

כתובים - תהילים - פרק מה

(ט) בור-ואֶהָלוֹת קִצִּיעוֹת כָּל-בְּגְדוֹתֶיךָ מִן-

הַיִּכְלִי נִשָּׂן מִנֵּי שְׂמֹזְזוֹךְ: מִיָּרָא דְכָנָא וְאַקְסִיל אֱלוֹאִין וְקִצִּיעָתָא
מִתְגַּמְרִין כָּל לְבוּשֵׁיךָ מִן הַיִּכְלִיא דְמִכְבָּשִׁין בְּשִׁין דְפִיל מְאַרְע מְנִי יַחְדוֹנָךְ :

רש"י מר ואהלות קציעות . קידה מתרגמינן קציעתא : כל בגדותיך . כל
בגדיך מריחים כריח בשמים , ומדרשו כל בגדותיך וסרחוניך מתכפרים
ומריחים ריח ערב : מן היכלי שן מני שמחוד . יותר מהיכלי שן משוכחים
ההיכלות המתוקני לך בגן עדן לשמחך בהם , שן איבוייר"א זלע"ז , מני
שמחוד היכלות אשר מני הם שמחוד הנותנים שכר :

(י) בְּנֹת מַלְכִים בִּיקְרוֹתֶיךָ זַעֲבָה שַׁעַל לִימִינְךָ

בְּכַתֶּם אוֹפִיר: פְּלָכִי מִלְּפָנֶיךָ אֶתִּין לְמִקְבֵּל אִפְךָ וְלִיקְרוֹתְךָ בְּזַמֵּן
דְמַעְתָּר סִפְר אוֹרִייתָא בְּסִטְר יְמִינְךָ וּמִתְפַּתְבָּא בְּאוֹבְרִיזִין דְמִן אוֹפִיר :

רש"י בנות מלכים . יהיו מבקרות אותך כענין שנאמ' ושרותיהם מיניקותיך
(ישעיה מ"ט) : ביקרותיך . קו"ף דגוש לפי שהוא לשון בקור ואף על פי שכתוב
יו"ד לפניו , ראיתי בנקוד רב סעדיה תיבה זו סדורה עם מי נתן למשיסה
יעקב (שם מ"ב) שכתוב בו יו"ד והסמ"ך מודגשת , ומנחם חזרו לשון יוקר
כמו יקר מכלי פז (סא"א) . שגל . מלכה כמו והשגל יושבת אלכלו (דניאל ה)
וישתון בהון מלכא רב רבנוהי שגלתיה ולחינתיה אשתך תתיב לוימינך : בכתם
אופיר . בקבולת עדי זהב הבא מאופיר :

(יא) שְׂמֵעִי-בַת וְרֵאִי וְהִטִּי אָזְנְךָ וְשִׁכּוֹזִי עֲמוֹךָ

וּבֵית אָבִיךָ: שְׂמֵעִי כְּנִישָׁתָא דִישְׂרָאֵל אוֹרִית פּוּמִיָּה וְחִמִּי פְרִישַׁת עוֹבְדוֹי
וְתַצְלִי אוֹדְנָךְ לְפַתְגָּמִי אוֹרִייתָא וְתַתְנָשִׁי עוֹבְדִין בִּישִׁין דְרְשִׁיעֵי עִמָּךְ וּבֵית טַעוֹת
דְפִלְחָת בֵּית אָבוּיךָ :

רס"י שמעי צת וראי . שמעי כנסת ישראל וראי דרך הטוב : והטי אזנך . לתורה : ושכחי עמך . מעצר הנהר שאת גדילה ביניהם : ובית אביך . ע"א שעצדו אבותיך בעצר הנהר :

(יב) וַיִּתְּאוּ הַמֶּלֶךְ יִפְיָךְ כִּי-הוּא אֲדֹנָיִךְ

וְהַשְׁתַּזְזוּי-לוֹ: וּבְכֹן יִרְגַּג מֶלֶכָא שׁוֹפְרָךְ אַרְוִים הוּא רַבּוּנִיךְ וְתַסְגְּדוּן לִיה

רס"י ויתאו המלך יפיד . ואם תעשי כן יתאוה המלך הקב"ה לנווי מעשך :

משנה ביצה פרק ב

א. יום טוב שחל להיות ערב שבת, לא יבשל אדם בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותר הותר לשבת, ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בית שמאי אומרים, שני תבשילין. ובית הלל אומרים, תבשיל אחד. ושון בָּדָג וביצה שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד, לא יבשל עליו בתחלה. ואם שיר ממנו כל שהוא, סומך עליו לשבת:

ברטורה (ה) יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחילה. כלומר לא יהא תחילת ביסולו עיקרו לשום שבת, אלא לשום יום טוב יהא תחילת ביסולו, ומה שמוותר יהא לשבת: ועושה תבשיל מערב יום טוב. לשם עירובי תבשילין אית דאמרי טעמא דהאי תבשיל מערב יום טוב, משום כבוד שבת הוא, שמתוך שמערב יום טוב זוכר השבת, יברור מנה יפה לשבת ולא ישכח שבת משום טרדת יום טוב. ואית דאמרי משום כבוד יום טוב הוא, כדי שיראו שאין אופין מיום טוב לשבת אלא אם כן התחיל מבעוד יום דביו"ט אינו אלא גומר, קל וחומר מיום טוב לחול דלגמרי אין אופין ולא מבשילין. ומבכרין על ערובי תבשילין כדרך שמבכרין על ערובי חרות. וצריך לזכות על ידי אחר לכל מי שרואה אחר כך לסמוך על עירובו, ואפילו שלא

מדעתו, דזכין לאדם שלא בפניו: אכלו או שאבד. אותו תבטל שביטל, מערב שבת: סומך עליו. לבטל ביטולו ביום טוב לאורך שבת. אבל מתחילתו אין עירובי תבטילין פחות מכזית, בין לאחד בין למאה. ואם התחיל בעיסתו ונאבד עירובו, מה שהתחיל גומר:

ב. חל להיות אחר השבת, בית שמאי אומרים, מטבילין את הפל מלפני השבת, ובית הלל אומרים, כלים מלפני השבת, ואדם בשבת:

ברטורה (א) מטבילין את הכל. שחייב אדם לטהר עצמו ברגל. וכל מה שצריך טבילה בין אדם בין כלים מטבילין מלפני השבת: כלים מלפני השבת. שכיון שהן ראויין לאחר טבילה לדבר שלא היו ראויין לו קודם טבילה, אי מטביל להו בשבת וצו"ט הוה ליה מתקן מנא ואסור. ושבת דנקט הכא, להודיעך כוחן דבית הלל, דאפילו בשבת שרו להטביל אדם, משום דנראה כמיקר וכמלטין ורוחץ לתענוג ולא לשם טבילה:

ג. ושיוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרו, אבל לא מטבילין. ומטבילין מגב מגב ומהבורה לבבורה:

ברטורה (א) ושיוין שמשיקין את המים בכלי אבן. מי שיט לו מים יפיע לשחת ונטמאו, ממלא מהן כלי אבן שאינו מקבל טומאה ונותנן במקוה מים מלוחים או עכורים עד שנושקים מים למים, ונמלאו אלו זרועים ומהוצרים למי מקוה ובטלו אגבייהו וטהרו. ואין טהרה במקוה לשום אוכל ומשקה אלא למים בלבד, ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה: אבל לא מטבילין. שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא שצריך טבילה לכלי, להשיק בו, כדי לעלות טבילה לכלי אגב השקת המים: ומטבילין מגב לגב. מי שהטביל כלים לדעת שידרוך בהן זיתים בבית הבד לשמן של חולין, ונמלך לדרוך בהן ענבים בגת ליין של תרומה, צריך להטבילן פעם שניה לשם תרומה. וכן אם הטביל כלים לשם תרומה ונמלך לעשות בהם קודש, צריכים טבילה שנית לשם קודש. ואותה טבילה יכול להטביל צו"ט, שאין כאן תיקון כלי לפי שאין טבילה זו להעלות אותן מידי טומאה אלא לתוספת טהרה: ומחצורה לחצורה. אם הטביל כלים על מנת לאכול פסחו עם חצורה זו ונמלך להימנות עם חצורה אחרת ובא להטביל כליו פעם שניה, אותה טבילה מותר לעשותה ביום טוב:

ד. בית שמאי אומרים, מביאין שלמים ואין סומכין עליהן, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים, מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם:

זרטורה (ז) מביאין שלמים. ביום טוב. שלמי חגיגה. לפי שיך בהם לורך אכילה לאדם: ואין סומכין עליהם. שהסמיכה אסורה משום שבות, שצכל כוחו היה סומך, והוה ליה משתמש בצעלי חיים. אלא סומכין עליהם מערב יום טוב, ללית להו לבית שמאי תיכף לסמיכה שחיטה: אבל לא עולות. חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן לבור וזמנו קבוע. אבל לא יביא עולת יחיד שאין בה אכילת הדיוט. ואפילו עולות ראייה קריבות בשאר ימות הרגל ולא ביום טוב, דרחמנא אמר (במדבר כט) עלרת תהיה לכם, לכם ולא לגבוה: ובית הלל אומרים. מביאים שלמי חגיגה ועולות ראייה, דכתיב (דברים טז) עלרת לה', כל דלה'. אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב לא עולות ולא שלמים:

ה. בית שמאי אומרים, לא יחם אדם חמין לרגליו, אלא אם כן ראיין לשתייה. ובית הלל מתירין. עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה:

זרטורה (ה) לא יחם אדם חמין לרגליו. אוכל נפש התורה התורה, ולא להבעיר אור בצביל רחיקה: ובית הלל מתירין. דמתוך שהתורה הבערה לורך אכילה, הותרה נמי שלא לורך אכילה כשיש בה לורך איזו הנאה. ופסק הלכה דחמין שהוחמו ביום טוב רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו, דגזרו יום טוב אטו שבת. וחמין שהוחמו מערב יום טוב רוחץ בהן כל גופו ביום טוב:

ו. שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר בדברי בית שמאי, אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת, ואין זוקפין את המנורה ביום טוב, ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמר רבן גמליאל, מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין, אלא רקיקין. אמרו לו, מה נעשה לבית אביד, שהיו מחמירין על עצמן ומקלין לכל ישראל, להיות אופין פתין גריצין וחרין:

זרטורה (ו) אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת. דסברי בית שמאי, אין אופין אלא אם כן עירב צפת, ואין מבשלין אלא אם כן עירב על התבשיל, ואין טומנין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יום טוב. ובית הלל סברי דאופין ומבשלין וטומנין על עירוב של תבשיל בלבד. ומיהו בגמ' מוכח דבית הלל נמי בעו פת ובשר. וכן הלכה: אין זוקפין מנורה. של חוליות שנתפרקו חוליותיה, אין מחזירים אותה, דהוי כבוהה ויש צנין בכלים. ובית הלל סברי אין צנין בכלים: גריצין. ככרות עבות: אלא רקיקין. ככרות דקות, דסברי בית שמאי אין אופין פת מרובה ביו"ט משום טרחא. ובית הלל אומרים אופין פת מרובה ביו"ט, שבזמן שהפת מרובה היא נאפית יפה: וחרין. עיסה גדולה הנאפית על גבי גחלים משום דבעיא היסק גדול שהגחלים

הולכות ועוממות וטרחא איכא. ואין הלכה כרבן גמליאל בכל מה שמחמיר כדברי
בית
שמאי:

ז. אף הוא אמר שלשה דברים להקל, מכבדין בין המטות, ומניחין
את המגמר ביום טוב, ועושין גדי מקלס בלילי פסחים. וחקמים
אוסרין:

ברטנורה (ז) מכבדין בין המטות. שאוכלין סם. שהגילים להסב ולאכול על גבי
מטות. ומפני שהוא מקום מועט לא חיישינן שמא יסוה גומות כדחיישינן גבי בית
שהוא גדול ואי אפשר שלא יהיה סם גומא: מוגמר. לבונה על גבי גחלים להריח
בה. אבל לגמר את הכלים דברי הכל אסור: מקולם. כרעיו ובני מעיו תלויין חוץ
לו [בבבא] כשולוהו, והיו עושים זכר לפסח דכתיב ביה (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל
קרבו. מקולם כגבור זה שכלי זיינו עמו. תרגום וכובע נחשת, וקולם דנחשא.
ורמז"ס פירש, מקולם מכובד, לשון קילום: וחקמים אוסרין. בשלשתן. כיבוד, משום
אשווי גומות. מוגמר, משום דלאו כורך לכל נפש הוא, שאינו אלא למפונקים
ולמעונגים ולמי שריחו רע. מקולם, מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ. והלכה
כחקמים:

ח. שלשה דברים רבי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מִתִּיר, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין.
פָּרְתוּ יוֹצֵאָה בְּרִצּוּעָה שְׁבִין קַרְנֵיהָ, וּמְקַרְדִּין אֶת הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב,
וְשׁוֹחֲקִין אֶת הַפְּלִפְלִין בְּרַחֲמֵם שְׁלָהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין מְקַרְדִּין
אֶת הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, מִפְּנֵי שְׁעוֹשָׂה חֲבוּרָה, אֲבָל מְקַרְצְפִין.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֵין מְקַרְדִּין, אֵף לֹא מְקַרְצְפִין:

ברטנורה (ח) פרתו יולאה ברצועה שבין קרניה. לנוי. ואמרו חכמים משאוי הוא ואינה
תקטיט לה. ולא פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה אלא של שכנתו, ועל שלא
מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין ביום טוב. כמין מגירה קטנה של ברזל ששיניה
דקות ומחכין ומגרדין בה הבהמה ורע"ג דעביד חבורה: ברחים שלהן. קטנות
העשויות לכך: מקרלפין. במגירה של עץ ששיניה גסות, ואין עושין חבורה: אף לא
מקרלפין. דגזרינן קרלוף חטו קירוד. ואין הלכה כר' אלעזר בן עזריה בשלשה דברים
הללו, אלא במקרדין את הבהמה בלבד, משום דבהא קם ליה בשיטתיה דרבי שמעון
דאמר דבר שאין מתכוין מותר, וקיימא לן כוותיה. וחקמים דפלוגי עליה סברי כר'
יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואינה הלכה:

ט. הַרְחִים שֶׁל פְּלִפְלִין, טִמְאָה מְשׁוּם שְׁלֹשָׁה כְּלִים, מְשׁוּם כְּלֵי קְבוּל
וּמְשׁוּם כְּלֵי מִתְּכֹות וּמְשׁוּם כְּלֵי קְבוּל וּמְשׁוּם כְּלֵי קְבוּל:

צרטורה (ט) משום שלשה כלים. שאם פירש אחד מהן אינו סברי כלים, אלא כל אחד מהם חשוב כלי בפני עצמו וטמא, אף על פי שבעודו ברחים הן מחוברים ונראים ככלי אחד: משום כלי קבול. התחתונה שמקבלת אבק שחיקת הפלפלין דרך נקבי הכברה, טמאה משום כלי קבול, שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא: ומשום כלי מתכת. העליונה שכותשין וטוחנין בה הפלפלין, טמאה משום כלי מתכת. דמשום כלי עץ ליכא לטמוייה, דפשוטיהן טהורים, אלא משום כיפוייה התחתון שהוא של מתכת: ומשום כלי כברה. אמנעית שהיא מקפת את הכברה. משום כלי עץ לא מטמאה, דאין קבולה קבול. אלא חכמים גזרו טומאה על הכברה משום כלי ארוג, ואפילו אין הכברה של מתכת מטמאה משום כלי כברה:

• **עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת, ואינה נגררת אלא על גבי כלים. רבי יהודה אומר, כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה, מפני שהיא כובשת:**

צרטורה (י) עגלה. העשויה לשחוק לקטן, ומיוחדת לו ליטב עליה: טמאה מדרס. אם היה הקטן זב, נעשית עגלה אב הטומאה: ונטלת בשבת. דתורת כלי עליה: ואינה נגררת. בשבת: אלא על גבי כלים. על גבי בגדים. מפני שעושה חריץ בקרקע, וחופר חייב משום חורס: ר' יהודה אומר וכו'. תרי תנאי נינהו ואלביא דר' יהודה. דתנא קמא נמי ר' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואתא האי תנא אחריתי ואמר דלא אסר ר' יהודה בעגלה של קטן, מפני שאינה עושה חריץ בהלכה ע"י חפירה, אלא כובשת הקרקע ונדוש תחתיה ונעשה אפרה נמוך אבל אינה מזיזה עפר ממקומה. וכבר אפסיקא הלכתא כר"ש דאמר גורר אדם מטה כסא וספסל. ובלבד שלח יתכוין לעשות חריץ:

גמרא ביצה דף טו ע"ב

לא יבשל וכו' מנא הני מילי אמר שמואל דאמר קרא (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו. זכרהו מאחר שבא להשפיעו. מאי טעמא. אמר רבא: כדי שיברר מנה יפה לשבת. ומנה יפה ליום טוב. רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת, קל וחמר מיום טוב לחול. תנן עושה

תְּבַשִּׁיל מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְסוּמָךְ עָלָיו לְשֶׁבֶת בְּשִׁלְמָא לְרַב אִשִּׁי דְאָמַר כְּדִי שְׂיֵאמְרוּ אֵין אוֹפִין מִיוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת, הִינוּ דְמֵעֶרֶב יוֹם טוֹב אֵין בְּיוֹם טוֹב לֹא. אֶלָּא לְרַבָּא מָאִי אֲרִיָּא מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב אֶפְלוּ בְּיוֹם טוֹב נְמִי. אֵין הֲכִי נְמִי אֶלָּא גְזָרָה שְׁמָא יִפְשַׁע. וְתַנָּא מִיִּיתֵי לָהּ מְהֵכָא (שם טו) אֵת אֲשֶׁר תֵּאֲפוּ אִפוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְׁלוּ בְּשִׁלוּ. מִכָּאן, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵין אוֹפִין אֶלָּא עַל הָאֲפוּי וְאֵין מְבַשְׁלִין אֶלָּא עַל הַמְּבַשֵּׁל. מִכָּאן סָמְכוּ חֲכָמִים לְעֵרוּבֵי תְּבַשְׁלִין מִן הַתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֲבָא, אָמַר רַב: עֵרוּבֵי תְּבַשְׁלִין צָרִיכִין כְּזֵית בֵּין לְאַחַד בֵּין לְמֵאָה. אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב: עֵרוּבֵי תְּבַשְׁלִין צָרִיכִים דַּעַת פְּשִׁיטָא דַּעַת מְנִיחַ בְּעֵינָן. דַּעַת מִי שְׁהֵנִיחוּ לוּ בְּעֵינָן אוּ לֹא בְּעֵינָן. תָּא שְׁמַע דְאֲבוּהַ דְשִׁמוּאֵל מֵעֶרֶב אֶכּוּלָּה נְהֵרְדַעָא. רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי אֲסִי מֵעֶרְבֵי אֶכּוּלָּה טְבַרְיָא. מִכְרִיז רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: מִי שְׁלָא הֵנִיחַ עֵרוּבֵי תְּבַשְׁלִין יָבֵא וְיִסְמַךְ עַל שְׁלֵי וְעַד כְּמָה. אָמַר רַב נְחוּמִי בַר זְכַרְיָה מְשֻׁמֵּה דְאֲבֵי עַד תְּחוּם שֶׁבֶת. הֵהוּא סְמִיָּא דְהֵנָּה מְסַדֵּר מִתְּנִיתָא קָמִיהַ דְמָר שְׁמוּאֵל חֲזִיָּה דְהֵנָּה עָצִיב. אָמַר לָהּ: אֲמַאי עָצִיבַת. אָמַר לָהּ דְלָא אוֹתִיבֵי עֵרוּבֵי תְּבַשְׁלִין. אָמַר לָהּ סְמוּךְ אֲדִידִי. לְשֶׁנָּה חֲזִיָּה דְהֵנָּה עָצִיב אָמַר לָהּ: אֲמַאי עָצִיבַת אָמַר לָהּ דְלָא אוֹתִיבֵי עֵרוּבֵי תְּבַשְׁלִין. אָמַר לָהּ: פּוֹשַׁע אֵת לְכוּלֵי עֲלָמָא שְׂרִי לְדִידֶךָ אָסוּר:

רס"י מנה"מ. לאו דוקא מקראי יליף דעירובי תבשילין דרבנן והכי קמבעיא ליה אהיכא אסמכוה רבנן: זכור. אין זכירה אלא בדבר המשתכח: זכרהו מאחר שבה להשכיחו. כשבה י"ט בע"ש קרוב שבת להשתכח מחמת י"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהיך הכתוב לזוכרו וכשמערב עירובי תבשילין נמלא שזוכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת: מ"ט. למה תקנו ערוב קרא ודאי לאו בערוב משתעי ולא ערוב משתמע מיניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בפסחים זכרהו על היין וערוב' מדרבנן ומה ראו לתקן: אמר רבא כדי שיצרכו' וכו'. מתוך שמערב' זוכר את השב' ואינו מכלה את הכל לי"ט וזכור מנה לזה ומנה לזה: רב אשי אמר. לא לכבוד שבת הקנוהו אלא לכבוד י"ט, כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת. אלא אם כן התחיל מצעוד יום דאינו אלא שגומר והולך אצל אתחולי לא קל וחומר דמיום טוב לחול. לגמרי לא: בשלמא לרב אשי. דאמר לכבוד יום טוב תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביום טוב היינו דמערב יו"ט הורכך לעשותו: אלא לרבא. דאמר כדי שיצרכו: אפי' ביום טוב. ועשהו לפני סעוד' יום טוב יס כאן זכירת שבת לזכור מנותיו: שמה יפשע. ישכח ולא יערב משום דטריד: ותנא מייתי לה מהכא. כן דרך שיטת הש"ס כשמתחילין האמוראים להוציא טעם מן המקרא ויס תנא של ברייתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראים למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: את אשר תאפו אפו. הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמוז היא שיש לך יום ששי שאין אופין לכורך מחר: אלא על האפוי. בחמישי בשבת: אופין. פת: מבשילין. תבשיל: בין לאחד בין למאה. די להם בכזית:

כריכי' דעת. שידעו שלכם כד נעשו ורצ הונח לא פירש דעת מי ומפרשין לה אנן ואמרין הא ודאי פשיטא לן דכי אמר רב הונח כריכים דעת דעתו דמניח מיהא בעי דאיהו עדיף שעושהו לשם כך מיהו מצעי לן דעת מי שהניח לכרכו כגון שעשאו זה לצורך חזירו כלום כריך שימלך זו תחלה לעשותו על פיו: עד תחום שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם: ולא עלו על לבו לזכרון: מסדר מתניתא. שהיה יודע משניות בגרסא ומחזר עליהן לפני מר שמואל שהיו סדורות בפיו כעיקרן: סמוך אדידי. דמערבנא אכולא נהרדעא שהיה עירו: לשנה. לשנה אחרת וראש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות: לדידך אסור. שאין דעתו על המזידין והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים:

זוהר ויקרא דף ט"ז ע"ב

פתח ואמר (משלי ט"ז) איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף איש תהפוכות ישלח מדון כמה דאמרן חיביא עבדי פגימו לעילא ונרגן מפריד אלוף מפריד אלופו של עולם ודא קדשא בריך הוא. דבר אחר איש תהפוכות ישלח מדון. מהו ישלח. ישלח לאנון נטיען מדון דינקון מסטרא דדינא. ונרגן מפריד אלוף כמה דאמרן חיביא עבדין פגימו לעילא מפריד דיחודא לא ישתכח מפריד למטרוניתא ממלכא ולמלכא ממטרוניתא ובגין כך לא אקרי אהד דאחד לא אקרי אלא פד אנון בזווגא חדא. ווי לאנון חיביא דעבדין פרוידא לעילא זכאין אנון צדיקיא דאנון מקימן קיומא דלעילא וזכאין אנון מאריהון דתשובה דתיבין פלא לאתריהו. ועל דא תנינן אתר דבעלי תשובה יתבי צדיקים גמורים לא יתבי ביה מאי טעמא אלא אנון אתתקנו באתר עלאה באתר דשקיו דגנתא משתכח מתמן ודא הוא תשובה ועל דא אקרוין בעלי תשובה ואלין אתתקנו באתר אחרא דאקרי צדיק ועל דא אלין יתבין באתר עלאה ואלין יתבין באתר זוטרא מאי טעמא אלין תיבין מין לאתריהו מאתר עלאה דנהרא עמיקא עד ההוא אתר דאקרי צדיק. וצדיקים גמורים נגדין לון מההוא אתר דאנון יתבי להאי עלמא ועל דא אלין עלאין ואלין תתאין. זכאה חולקיהון דמארי תשובה וזכאה חולקיהון דצדיקיא דבגניהון עלמא מתקימא הדא הוא דכתיב (ויקרא ה') והיה כי יחטא ואשם וגומר מה כתיב לעילא או מצא אבדה וכחש בה וגומר דהא בגין דא אסתלק קדשא בריך הוא מפלא כביכול קדשא בריך הוא לא אשתכח בקיומיה דהא כנסת ישראל אתפרשא מאתרהא הדא הוא דכתיב (ירמיה ז') אבדה האמונה (ל"ה קצ"א) מאי אמונה דא כנסת ישראל כמה דאת אמר (תהלים צ"ב) ואמונתך בלילות. אבדה האמונה כמה דאת אמר (ירמיה ט') על מה אבדה הארץ וכלא

חד וְהָא אִיקִימְנָא אַבְדָּה וְלֹא נֶאֱבַדְתּוּ וְלֹא אַבְדָּה. פְּגוּמָא דָּא (ישעיה נ"ז)
הַצְדִּיק אֲבִיד אֲבִיד אוֹ נֶאֱבַד לֹא פְתִיב אֶלָּא אֲבִיד. הַדָּא הוּא דְכֹתִיב (ירמיה ז')
אַבְדָּה הָאֱמוּנָה בְּגִין כְּדִּי וְהִשִּׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אֶת הָאֲבָדָה וְגוֹמֵר:

תרגום הזהר פִּתְחָ וְחָמֵר. אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוּן וְנִרְגָן מִפְּרִיד חֲלוּף. אִישׁ
תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוּן, הוּא כְּמוֹ שְׁחֲמֵרְנוּ, שְׁהֲרִשְׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה.
כִּי מְדוּן, פִּירוּשׁוֹ פְּגָם. וְנִרְגָן מִפְּרִיד חֲלוּף, הֵינוּ שְׁמִפְּרִיד חֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם,
שְׁזָהוּ הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא. פִּירוּשׁ אַחֵר, אִישׁ תְּהַפּוּכוֹת יִשְׁלַח מְדוּן. מֵהוּ יִשְׁלַח.
הוּא שְׁיִשְׁלַח לְחֲלוּ הַנְּטִיעוֹת, מְדוּן, דְּהֵינוּ שְׁגוּרִים לָהֶם שְׁיִינְקוּ מֵאֵד הַדִּין.
וְנִרְגָן מִפְּרִיד חֲלוּף. הוּא כְּמוֹ שְׁחֲמֵרְנוּ, שְׁהֲרִשְׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה,
מִפְּרִיד, הֵינוּ שְׁלַח נִמְאָר יְחוּד, שְׁמִפְּרִיד הַמְּלַכָּה מִן הַמְּלָךְ, וְהַמְּלָךְ מִן
הַמְּלַכָּה. וּמִשּׁוּם זֶה לֹא נִקְרָא אַחַד, כִּי לֹא נִקְרָא אַחַד, אֲלָּא הֵם צִיחוד אַחַד.
אִישׁ לְחֲלוּ הֲרִשְׁעִים שְׁעוֹשִׂים פִּירוּד לְמַעְלָה. אֲשֶׁרִיָּהֶם הַלְּדִיקִים, שְׁהֵם
מְקִימִים הַקִּיּוּם שְׁלִמְעָלָה, וְאֲשֶׁרִיָּהֶם צְעִלֵי תְּשׁוּבָה, שְׁמַחְזִירִים הַכֹּל
לְמִקְוֵמוֹ. וְעַל כֵּן לְמִדְּנוּ, צְמָקוֹם שְׁצַעֲלֵי תְּשׁוּבָה יוֹשְׁבִים, לְדִיקִים גְּמוּרִים
אִין יוֹשְׁבִים שָׁם. מֵהוּ הַטַּעַם. אֲלָּא הֵם צְעִלֵי הַתְּשׁוּבָה נִתְּתַקְּנוּ צְמָקוֹם עַלְיוֹן
צְמָקוֹם שְׁהַשְׁקוּי שֶׁל הַגּוֹ נִמְאָר שָׁם, וְזוֹ הִיא תְּשׁוּבָה. וְעַל כֵּן נִקְרָאִים צְעִלֵי
תְּשׁוּבָה. וְאֲלָּא, לְדִיקִים הַגְּמוּרִים, נִתְּתַקְּנוּ צְמָקוֹם אַחֵר, שְׁנִקְרָא לְדִיקָה. וְעַל
כֵּן, אֲלָּא צְעִלֵי תְּשׁוּבָה, יוֹשְׁבִים צְמָקוֹם עַלְיוֹן, וְאֲלָּא, לְדִיקִים גְּמוּרִים, יוֹשְׁבִים
צְמָקוֹם קָטָן, מֵהוּ הַטַּעַם. הוּא, כִּי אֲלָּא צְעִלֵי תְּשׁוּבָה, מְשִׁיבִים הַמַּיִם,
לְמִקְוֵמוֹם, מְמָקוֹם עַלְיוֹן שֶׁל הַנְּהַר הָעֵמֶק, עַד אֲוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא לְדִיקָה.
וְלְדִיקִים גְּמוּרִים מְמָשִׁיכִים אֶת הַשֶּׁפַע, מֵאֲוֹתוֹ מְקוֹם שְׁהֵם יוֹשְׁבִים, לְעוֹלָם
הַזֶּה. וְעַל כֵּן אֲלָּא צְעִלֵי תְּשׁוּבָה הֵם עַלְיוֹנִים וְאֲלָּא לְדִיקִים גְּמוּרִים הֵם
תַּחְתּוֹנִים. אֲשֶׁרִי חִלְקָם שֶׁל צְעִלֵי תְּשׁוּבָה, וְאֲשֶׁרִי חִלְקָם שֶׁל הַלְּדִיקִים
שְׁצַעֲבִילִם הָעוֹלָם מִתְּקִיּוֹם. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב, וְהִיא כִּי יִחַטָּא וְאֲשֵׁם וְגוֹ'. מֵה פְּתוּב
לְמַעְלָה, אוֹ מִנְּאָר חֲצִבָּה וְכַחֵשׁ צֶה וְגוֹ'. כִּי הַחֲוִטָּא פּוֹגֵם לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם זֶה
מִסְּתַלַּק הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא מִן הַכֹּל. כְּבִיכּוֹל הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא לֹא נִמְאָר
צְקִיּוֹמוֹ, כִּי כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא הַמְּלִכּוֹת, נִפְרָדָה מִמְּקוֹמָה. זֶה שְׁנִנְאָמֵר
אֲבָדָה הָאֱמוּנָה. מֵה הִיא אֱמוּנָה. הִיא כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ שְׁנִנְאָמֵר, וְאֱמוּנָתָהּ
צְבִילוֹת, וְלִיָּלָה הוּא הַמְּלִכּוֹת. אֲבָדָה הָאֱמוּנָה, הוּא כְּמוֹ שְׁנִנְאָמֵר, עַל מֵה
אֲבָדָה הָאֲרָץ. וְהַכֹּל אַחַד, כִּי הַמְּלִכּוֹת נִקְרָאת אֱמוּנָה וְנִקְרָאת אֲרָץ. וְהִיא
הָעֵמֶדְנוּ, אֲבָדָה פְּתוּב, וְלֹא פְּתוּב, נִאֲבָדְתָּ, וְלֹא אֲבָדָה, שְׁפִירוּשׁ שְׁהִיא
עֲלָמָה נִאֲבָדָה. כְּעִין זֶה פְּתוּב הַלְּדִיקָה אֲבָד, אֲבִיד אוֹ נִאֲבָד לֹא פְּתוּב, אֲלָּא

חֲזָדָה, וְזֶהוּ שְׂפָתַי חֲזָדָה הַאֲמוּנָה. מִשּׁוֹם זֶה פְּתוּב, וְהִשְׁיִב אֶת הַגְּזֵלָה לֹא
אֶת הַחֲזָדָה וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג

א. אָרְזוּ שְׂבִשְׁלוּ אוֹ שֶׁעָשָׂה מִמֶּנּוּ פֶת בְּתַחֲלָה מְבָרָךְ עָלֶיהָ בּוֹרָא מִיָּנִי מְזוֹנוֹת
וּלְבִסּוֹף בּוֹרָא נְפֹשׁוֹת וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְעַרְבֵם עִם דְּבַר אַחַר אֶלָּא אָרְזוּ לְבַדּוֹ
אֲבָל פֶּת דּוֹחֵן אוֹ פֶת שֶׁל שְׂאָר מִיָּנִי קִטְנִית בְּתַחֲלָה מְבָרָךְ שֶׁהַכֹּל וּלְבִסּוֹף בּוֹרָא
נְפֹשׁוֹת רַבּוֹת: **ב.** כָּל שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו בְּתַחֲלָה הַמוֹצֵיא מְבָרְכִין לְאַחֲרָיו בְּסוֹף
בְּרַכַּת הַמְּזוֹן כְּסִדְרָה אַרְבַּע בְּרַכּוֹת. וְכָל שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו בְּתַחֲלָה בּוֹרָא מִיָּנִי
מְזוֹנוֹת מְבָרְכִין בְּסוֹף לְאַחֲרָיו בְּרַכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ חוּץ מִן הָאָרְזוּ: **ג.** בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֲכָל מִפְּנֵי וּלְמַעַל אֲבָל אֲכָל פְּחוֹת מִפְּנֵי בֵין מִן הַפֶּת
בֵין מִשְׂאֵר אוֹכְלִין וְהַשּׁוֹתָה פְּחוֹת מְרַבֵּיעֵית בֵין מִן הַיָּיִן בֵין מִשְׂאֵר מִשְׁקִין
מְבָרָךְ בְּתַחֲלָה בְּרַכָּה הָרְאוּיָה לְאוֹתוֹ הַמִּין וּלְבִסּוֹף אֵינּוּ מְבָרָךְ כָּלֵל:

מוסר

ספר חסידים סימן רטו ריז ריח

אִם רָאִיתָ רֶשַׁע עֹשֶׂה שֶׁמִּתְחַתְּנִים בּוֹ גְדוֹלִים, דַּע לָךְ כִּי הָעֹשֶׂה לֹא בָּא לְיָדוֹ
אֶלָּא שֶׁיִּדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ עֹשֶׂה לֹא יִתְחַתֵּן בּוֹ לְכַף הַקְּדִים
וְנָתַן לוֹ הָעֹשֶׂה לֹא בְּעִבּוֹר זְכוּתוֹ מִתְחַתְּנִים בּוֹ אֶלָּא עִבּוֹר זְכוּת אֲבוֹתָיו
וְאֲמוֹתָיו אוֹ שֶׁהָיוּ מְבִזִּים אוֹתוֹ קֶדֶם לָכֵן: מִדָּה בְּמִדָּה לֹא בְּטִלָּה וְתִכְחַשׁ שָׂרָה
לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יִרְאֶה. לָפִי שֶׁכְּזָבַח עַל יָדֵי יִצְחָק, לְפִיכָךְ מִתָּה עַל יָדֵי
יִצְחָק בְּעַקְדָתוֹ: אִם בָּא רְאוּבֵן לִידֵי צַעַר וְהִגִּיד צַעְרוֹ לְשִׁמְעוֹן וְשִׁמְעוֹן הִתְחַנֵּן
עַל רְאוּבֵן כְּאִלּוֹ הַצַּעַר עַל עֲצָמוֹ לְבִסּוֹף כְּשִׁיבָא עַל שִׁמְעוֹן שׁוֹם צַעַר וְלֹא
הִתְחַנֵּן רְאוּבֵן עַל שִׁמְעוֹן כְּמוֹ שִׁמְעוֹן עַל רְאוּבֵן הָרִי כְּאִלּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וישעיה
ג) גִּזְלַת הָעֵנִי בְּבִתְיָכֶם וְאֶפְלוּ אִם נוֹשַׁע שִׁמְעוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י"ט) וְאֶהְבֶּתְ לְרַעַד

כְּמוֹדָּךְ. וְאִם הִתְחַנְּנוּ עַל חֲבֵירוֹ אֶף עַל פִּי שְׁלֵא יוֹעִיל כְּשֵׁיבֵא הוּא אוֹ זָרְעוּ לְאוֹתוֹ
צַעַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ זוֹכֵר מֵה שְׁעָשָׂה לְחֲבֵירוֹ כְּשֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ זֶה הַמְּאָרֶע וּמוֹשִׁיעוֹ:

כי תצא יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם בין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(כ) וְאָמְרוּ אֶל-יְהוָה עֵירוֹ בְּגָנְנוּ זֶה סוֹרֵר וּבְמִרְהוֹ
אֵינָנּוּ שְׁמַע בְּהִלָּנוּ זוֹכֵל וְסַבָּא: וַיִּמְרוּן לְסָבִי קִרְתָּהּ בְּגָנָא
דִּין סָטִי וּמְרִי לִיתוּהִי מְקַבֵּל לְמִימְרָנָא זָלִל בְּסָר וְסָבִי חָמֵר: (כא) וַיִּרְגְּמֵהוּ
כָּל-אֲנָשֵׁי עֵירוֹ בְּאֲבָנִים וּמֵת וּבַעֲרֹתָ הָרַע
מִקִּרְבָּךְ וְכָל-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ: (ס) וַיִּרְגְּמֵהּ כָּל
אֲנָשֵׁי קִרְתָּהּ בְּאֲבָנָא וַיָּמוּת וַתִּפְּלֵי עֶבֶד דְּבִישׁ מִבִּינְךָ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּן
וַיִּדְחֲלוּן:

רס"י וכל ישראל ישמעו ויראו. מכאן שאריך הכרזה בצית דין, פלוני נסקל
על שהיה בן סורר ומורה:

(כב) וְכִי-יְהִיֶה בְּאִישׁ זָזָא מִשְׁפָּט-בְּיָד
וְהוֹבִיט וְתַלִּית אֹתוֹ עַל-עַץ: וְאִרִי יְהִי בְּגִבְרַת חוֹבֵת דִּין דְּקָטוּל
וַיִּתְקַטֵּל וְתַצְלוּב יָתָה עַל צְלִיבָא:

רס"י וכי יהיה באיש חטא משפט מות. סמיכות הפרשיות מגיד, שאם חסים
עליו אביו ואמו, סוף שיאל לתרבות רעה ויעבור עצרות ויתחייב מיתה בצית
דין: ותלית אהו על עץ. רבותינו אמרו, כל הנסקליון, נתליון, שנאמר (פסוק כג)
כי קללת אלהים תלוי. והמזכך ה', בסקילה:

(כג) לֹא-תִלִּין נְבִלְתוֹ עַל-הָעֵץ כִּי-קִבֹּר
 תִּקְבְּרֵנוּ בַיּוֹם הַהוּא כִּי-קִלְקַלְת אֱלֹהִים תִּלְוִי
 וְלֹא תִטְמֵא אֶת-אֲדֹמֹתֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 זָתָן לְךָ נְזוּלָה: (ס) לֹא תִבִּית נְבִלְתָהּ עַל צְלִיבָא אַרְי מְקַבֵּר תִּקְבְּרֵנָה
 בַּיּוֹמָא הַהוּא אַרְי עַל דְּחָב קָדָם ? אַצְטֵלָב וְלֹא תִסָּאֵב יַת אַרְעָךָ דִּי ? אֶלְהָךָ
 יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא:

רס"י כי קללת אלהים תלוי. זלזולו של מלך הוא, שאדם עשוי זדמות דיקנו
 וישראל הם בניו. משל לשני אחים תאומים שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה
 מלך, ואחד נתפס ללסטיות ונתלה, כל הרואה אותו אומר המלך תלוי. כל
 קללה שבמקרא לשון הקל וזלזול, כמו (מלכ' א' ב, ח) והוא קללני קללה נמרצת:

(כד) לֹא-תִרְאֶה אֶת-שׂוֹר אֲזוּיָךְ אִו אֶת-שׂוֹ
 נְזוּזִים וְהִתְעַלְמֵת בֵּינֵם הַשֵּׁב תִּשְׁיָבָם
 לְאֲזוּיָךְ: לֹא תִחַזִּי יַת תּוֹרָא דְאַחוּךְ אִו יַת אִמְרָה דְטָעֹן וְתִתְקַבֵּשׁ מִנְהוֹן
 אֶתְבָּא תִתְבַּנוֹן לְאַחוּךְ:

רס"י והתעלמת. כוזב עין כאלו אינו רואה: לא תראה' והתעלמת. לא
 תראה אותו שתעלם ממנו, זהו פשוטו. ורבותינו אמרו פעמים שאתה
 מתעלם וכו' :

נביאים - שמואל א - פרק יז

(לא) וישמעו שְׂאוֹל וְכָל-יִשְׂרָאֵל אֶת-דְּבָרֵי

הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיִּזְזֵנוּ וַיִּרְאוּ מֵאֵד: (פ) וּשְׁמַע שְׂאוּל

וְכָל יִשְׂרָאֵל יַת פִּתְגָמֵי פְּלִשְׁתָּהָה הָאֵילָן וְאֶתְּבָרוּ וַדְּחִילוּ לַחֲדָא : (יב) וְדָוִד

בֶּן-אִישׁ אֶפְרַתִּי הָיָה מִבֵּית לָזָוִם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ

יִשַׁי וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים וְהָאִישׁ בַּיָּמֵי שְׂאוּל זָקָן

בָּא בְּאֲנָשִׁים: וְדָוִד בֶּר גִּבּוֹר אֶפְרַתִּי הָדִין מִבֵּית לָחֶם לְבֵית יְהוּדָה וּשְׁמֹה

יִשַׁי וְלֹה תִמְנָנָא בְּנִין וְגִבְרָא בְּיוֹמֵי שְׂאוּל סִיב מִנִּי בְּבַחֲרִיָּא :

רס"י אפרתי . בית לחם יוסצת צארץ אפרת : וכו שמנה בניס . ומה שכתוב

(צדכיי הומיס א צ טו) : 'אולס הסקי דוד הסציעוי ולא כתב יותר , יס לומר

שאחד מת בלח בניס , ולפיכך לא כתבו סס : צאנסיס . נמנה צכנסיות

החצוביס :

(ג) וַיִּלְכְּוּ שְׂלֵשֶׁת בָּנָי-יִשַׁי הַגְּדֹלִים הֶלְכוּ

אֲזָזִירִי-שְׂאוּל לַמְּלֹחָמָה וְשֵׁם ׀ שְׂלֵשֶׁת בָּנָיו

אֲשֶׁר הֶלְכוּ בַּמְּלֹחָמָה אֶלִיָּאב הַבְּכוֹר

וּבְמִשְׁנֵהוּ אֲבִינָדָב וְהַשְּׁלִשִׁי שִׁמְהָה: וַאֲזָלוּ תִלְתָּא בְּנֵי יִשַׁי

רְבַרְבָּא אֲזָלוּ בְּתֵר שְׂאוּל לְקִרְבָּא וְשׁוּם תִּלְתָּא בְּנוּהֵי דְאֲזָלוּ לְקִרְבָּא אֶלִיָּאב בּוּכְרָא

וְתִנְיָנָה אֲבִינָדָב וְתִלְתָּהָה שְׁמֹה : (יד) וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׂלֵשֶׁה

הַגְּדֹלִים הֶלְכוּ אֲזָזִירִי שְׂאוּל: (ס) וְדָוִד הוּא זְעִירָא וְתִלְתָּא

רְבַרְבָּא אֲזָלוּ בְּתֵר שְׂאוּל :

רס"י ודוד הוא הקטן . שהיה צבית שאלו מקודס לכן לנגן לפניו :

(טו) וְדָוִד הֵלֵךְ וְשָׁב מֵעַל שְׂאוּל לְרַעוּת אֶת-

צָאן אָבִיו בֵּית-לָזָוִם: וְדָוִד אֲזָל וְתֵב מְלוֹת שְׂאוּל לְמַרְעֵי יַת עָנָא

דְּאֲבוּהֵי בֵית לָחֶם :

רש"י ודוד הולך . היה הולך וסב תמיד מאכל שאול לבית אביו :

כתובים - תהילים - פרק עו

(ד) **שָׁבַת עֲבָר רַעֲפֵי-קִנְיָת מִיָּזַן וְזָרַב וּמְלֻזָּמָה**

סְלָה: פֶּד עֲבָדוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל רְעוּתִיהָ אֲשֶׁר־י שְׁכַנְתִּיהָ בִּינִיהוּן תִּמּוֹן תִּבְר גְּרִיִן וְקִשְׁתִּין דְּעַמָּא מְגִיחֵי קִרְבָּא תִּרְיָסָא וְסִדְרֵי קִרְבָּא בִּטְל לְעֵלְמִין :

רש"י שמה שזר רשפי קשת . של סנחריב ואוכלוסיו , רשפי קשת אין רשפי קשת לשון רשפי אש שאין לשון רשפי אש נופלים בקשת וזה רפי ורשפי אש דגוש ורשפי קשת ל' ולחומי רשף (דברים ל"ב) דמתרגמינן עוף , ובני רשף יגזיהו עוף (איוב ה') וכן ומקניהם לרשפים (לקמן עה) לכפרים , וכן ובני רשף בני עפיפה הם שדים יגזיהו לעוף אף זה לשון חלים המעופפים כענין שנאמר ומחץ יעוף יומם , שמה שזר רשפי קשת חלים שהקשת מעופף , וכל המזמור הזה מדבר במפלת סנחריב שלא מצינו א״כ נופל בירוסלים אלא הוא :

(ה) **נִאֹר אֶתְּהָ אֲדִיר בְּהַרְרֵי-טָרֶף:** נְהִיר דְּחִיל אֶתְּ אֶלְהָא

מִשְׁבַּח מִן בֵּית מִקְדָּשְׁךָ יְזַעֲוִן מִן קִדְמָךָ מְלַכְנָא דִּי תַבְּיִן בְּכַרְפֵי טוּרְנָא אֶתְר בֵּית כְּנִישׁוֹת בְּזַתְהוֹן :

רש"י נאור אתה אדיר . לשון נאר מקדשו (איכה ב') נארת ברית עבדך (לקמן

פט) מנאר את אויביך וקמייך ומטאטאן מן העולם , נאור על שם מעשוך נקרא כמו חנון ורחום וקנא על שם שהוא חונן שהוא מרחם שהוא מקנא : אדיר מהררי טרף . חזק מענקים טורפים הגזוהים כהרים ולנגדך אין גבורת' נודעת :

(ו) אֲשַׁתּוֹלְלוּ | אֲבִירֵי לֵב זָמוּ שְׁנֹתָם וְלֹא-מִצְאוּ

כָּל-אֲנָשֵׁי-זָזִיל יְדֵיהֶם: אֲשַׁלְּחוּן מֵעֲלוֹיָהוּן זְיָנִי קִרְבָּא גְבָרֵי לְבָא
אֲתַנְמַנְמוּ בְּשִׁנְתָּהוֹן וְלֹא סְפִיקוּ כָּל גְבָרֵי חִילָא לְמַחַד זְיָנִיָּהוֹן בְּיַדִּיהוֹן :

רש"י אשתוללו . כמו השתוללו כמו (דה"י ב' כ') ואחרי כן אתחזר אחזיה וגו' כמו התחזר ונגזר אשתוללו מגזרת (איוב יב) מוליד יועלים שולל , והוא לשון משגה וסלו כשומים שוגים והתי"ו נופלת בלשון המתפעל באמצע התיבה בכל תיבה שתחילתה שי"ן : נמו שנתם . נרדמו בשינה לשון תנומה : ולא מצאו . ידיהם וכחם כשצאת ליפרע מהם :

(ז) מִצְעָרְתָךְ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב זָרְדָם וְרִכָּב וְסוֹס:
מִמְזוּפְתָךְ אֱלֹהָא דְיַעֲקֹב דְּמַכּוּן אֲרִתִּיכּוּן וּפְרָשִׁין אֲתַעֲקְרוּ :

רש"י נרדם ורכב וסוס . וי"ו של ורכב טפילה היא כמו (בראשית לו) אלה בני כזעון ואיה וענה וי"ו של ואיה טפילה היא :

(ח) אֲתָהּ | זֹרָא אֲתָהּ וּבִי-יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ מִאֲזַ

אִפְרָךְ: אֲנִתְ דְּחִיל אֲנִתְ הוּא אֱלֹהָא וּמִן יְקוּם קְדָמָךְ מְעַדוּ דִּיתְקוּף רִוְגָךְ :

רש"י מאז אפך . משעה שאתה כועס :

משנה סוטה פרק ז

א. אלו נאמרין בכל לשון, פְּרִשְׁת סוֹטָה, ודוּי מְעִשֵׁר, קְרִיאַת שְׁמַע, וּתְפִלָּה, וּבְרַכַּת הַמְּזוּן, וּשְׁבוּעַת הַעֲדוּת, וּשְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן:

ברטנורה (ה) אלו נאמרין. פרשת סוטה. דכתיב (במדבר ה') ואמר אל האשה בכל לשון שהיא אומרת: וידוי מעשר. בערתי הקדש מן הבית כו', אומר בכל לשון שיראה, דכתיב (דברים כ"ז) ואמרת לפני ה' אלהיך, בכל לשון שאתה אומרת: קריאת שמע. דכתיב (ס"ו) שמע ישראל, בכל לשון שאתה שומע: ותפלה. לבור שמתפללין, מתפללין בכל לשון. אבל יחיד אינו מתפלל אלא בלשון הקודש: וברכת המזון. דכתיב (ס"ח) וברכת, בכל לשון שאתה מזכר: ושבועת העדות ושבועת הפקדון. בכל לשון שהשביעו ולא הודו, חייבין. שבועת העדות ילפינן לה דכתיב (ויקרא ה') ושמעה קול אלה, בכל לשון שאתה שומע. ושבועת הפקדון גמר תחטא תחטא משבועת העדות:

ב. ואלו נאמרין בלשון הקדש, מקרא בפורים, וחליצה, ברכות וקלויות, ברפת כהנים, וברפת כהן גדול, ופרשת המלך, ופרשת עגלה ערופה, ומשוח מלחמה בשערה שהוא מדיבר אל העם:

ברטנורה (ז) מקרא בכורים. שהיה קורא מארמי אובד אבי (דברים כ"ו) עד סוף הפרשה: וחליצה. יבמה היא אומרת (ס"ה) מאן יבמי להקים לאחיו אם בישראל לא אבה יבמי, והוא אומר לא חפצתי לקחתה, ואחר החליצה אומרת ככה יעשה לאיש: ברכות וקלויות. שאמרו ישראל זה גריזים וזה עיבל: ברכת כהנים. נשיאת כפים: ברכות כהן גדול. ביום הכיפורים אחר עבודת היום שלפני ולפניו הוא קורא את הפרשה בתורה ומזכר שמנה ברכות המפורשות במתניתין: ופרשת המלך. היא פרשת הקהל, כדמפרש בסוף פרקין: ופרשת עגלה ערופה. (ס"א) ידונו לא שפכו את הדם הזה, כפר לעמך ישראל וגו': פרשת משוח מלחמה. (ס"ב) והיה כקרבכם וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו':

ג. מקרא בפורים כיצד, (דברים כו) וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ולהלן הוא אומר (שם כז) וענו הלויים ואמרו, מה ענינה האמורה להלן בלשון הקדש, אף כן בלשון הקדש:

ברטנורה (ג) כילד. כמו מנין: ולהלן הוא אומר. בצרכות וקלויות של הר גריזים: מה ענינה האמורה להלן בלשון הקודש. דכתיב (ס"ז) ואמרו אל כל איש ישראל קול רם, וכתיב התם (שמות י"ט) והאלהים יענו בקול, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש:

ד. חליצה כיצד, (דברים כו) וענתה ואמרה ולהלן הוא אומר (שם כז) וענו הלויים ואמרו, מה ענינה האמורה להלן בלשון הקדש, אף כן בלשון הקדש, רבי יהודה אומר, וענתה ואמרה ככה, עד שתאמר בלשון הזה:

(ז) וענתה ואמרה ככה. אינו כריך ללמדה בגזרה שזה שמעלמה היא למדה. וענתה ואמרה ככה כלשון הזה תאמר:

ה. ברכות וקללות כיצד, כיון שעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם שבאצל אלוני מורה, שנאמר (שם יא) הלא המה בעבר הירדן וגו', ולהלן הוא אומר (בראשית יב) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה, מה אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור כאן שכם, ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלוים והארון עומדים למטה באמצע, הכהנים מקיפין את הארון, והלוים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן, שנאמר (יהושע ח) וכל ישראל וזקניו ושטריו ושפטיו עמדים מזה ומזה לארון וגו'. הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה, ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן. הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, (דברים כז) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן, עד שגומרין ברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד, וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר (שם) באר היטב, ונטלו את האבנים ובאו וקנו

זרמטורה (ח) שבשומרון. אכל שומרון: מכאן ומכאן. על ההרים: שבועים לשון. ככתב של שבועים אומות, וכל הרועה ללמדה יבא וילמוד. שלא יהיה פתחון פה לאומות לומר לא היה לנו מהיכן ללמוד: את האבנים. סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשלמים: ולנו במקומו. צבית מלונם בגלגל, ושם הקימו את האבנים:

ו. ברפת פהנים כיצד, במדינה אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש אומר את השם ככתבו, ובמדינה בכנויו. במדינה פהנים נושאים את ידיהן כנגד כתפיהן, ובמקדש על גבי ראשיהן, חוץ מפהן גדול שאיננו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ. רבי יהודה אומר, אף פהן גדול מגביה ידיו למעלה מן הציץ, שנאמר (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם:

זרמטורה (י) במדינה אומר אותה שלש ברכות. שמפסיקין הכהנים בין פסוק לפסוק, ועונים הציבור אמן: ובמקדש ברכה אחת. לפי שאין עונים אמן במקדש ואין כאן שום הפסק: ככתבו. ביו"ד ה"א: בכנויו. באל"ף דל"ת. שאין מזכירין השם ככתבו

אלא במקדש בלבד, שנאמר (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי אצור אליך וזרכתך, סרס המקרא ודרשהו, בכל המקום אשר אצור אליך וזרכתך, דהיינו במקדש, גם אזכיר את שמי: כנגד כתפיהן. מפני שצריך נשיאת כפים, דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וכתיב (דברים י"ח) הוא ובניו כל הימים, מה הוא בנשיאות כפים אף בניו בנשיאת כפים כל הימים: ובמקדש. שמזכרים את העם בשם המפורש ושכינה למעלה מקשרי אלצעותיהם, מגזייהם ידיהם למעלה מראשיהם: שאין מגזייה ידיו למעלה מן הציץ. מפני שהשם כתוב בו. ואין הלכה כר' יהודה:

א. ברכות פהן גדול פיצד, חזן הפקנסת נוטל ספר תורה ונותנה לראש הפקנסת, וראש הפקנסת נותנה לסגן, והסגן נותנה לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד, וקורא (שם טז) אחרי מות, (שם כג) ואף בעשור. וגולל את התורה ומניחה בחיקו ואומר, יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן. (במדבר כח) ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה, ומברך עליה שמונה ברכות, על התורה, ועל העבודה, ועל ההודיה, ועל מחילת העון, ועל המקדש, ועל ישראל, ועל הכהנים, ועל שאר התפלה:

ברטורה (ו) ברכות כהן גדול. ביה"כ, לאחר שכלתה עבודת היום קורא בתורה ומברך שמונה ברכות: חזן הכנסת. שמש הכנסת שטורח עסקי הכנסת עליו להכניס ולהוציא להפשיט את התיבה ולהכין [הכל]: ראש הכנסת. על פיו נחתכין דברי הכנסת, מי יפרוס על שמע, מי יפטיר בנביא, מי ירד לפני התיבה: סגן. המוכן תחת כהן גדול. שאם יארע בו פסול ישמש תחתיו: והסגן נותנה לכהן גדול. וכולן משום כבודו של כהן גדול, דכתיב (משלי י"ד) כרוב עם הדרת מלך: וכהן גדול עומד ומקבל. מכלל דיושב היה, ש"מ בעזרת נסים היה קורא. דאי בעזרת ישראל קיי"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד: וקורא אחרי מות. שהוא מסדר יום הכיפורים: ואף בעשור. שזפרשת שור או כשב, דסמוכה היא לפרשת אחרי מות ויכול לגלול ס"ת לשם בעוד שהמתורגמן מתרגם פסוק אחרון של פרשת אחרי מות, ואין כאן שיהיה כדי שיפסיק המתורגמן: וגולל את התורה. ואע"פ שעדיין לא קרא בעשור של חומש הפקודים, יקרא אותה על פה ולא יגלול ס"ת לשם מפני שהוא רחוק ויש שיהיה כדי שיפסיק התורגמן ואיכא גנאי לצבור. ולקרות בב' ס"ת א"א, לפי שאין אדם אחד קורא בשני ספרי תורה בצבור, משום פגמו של ספר תורה הראשון: יותר ממה שקריתי לפניכם. מה שאני עתיד לקרות עוד על פה, אל תאמרו שחסר מן הספר הזה לכך איני גוללו פה. וכל כך למה, שלא להוציא לעז על ס"ת: על התורה. ברכה שלאחריה: ועל העבודה. ראה ה' אלהינו: ועל ההולאה. מודים אנחנו לך: ועל מחילת עון. אתה בחרתנו, שחותם זה מלך מוחל וסולח לעונותינו: ועל המקדש. שתשרה שכינה בבית המקדש, וחותם זה בא"י שוכן בציון: ועל הכהנים. שיקובל קרבנותיהם בראון. וחותם זה מקדש הכהנים: ועל שאר התפלה. שיהו ישראל נושעין

מאויביהם. וחותרם זה עמך ישראל לריכוס יסועה בא"י שומע תפלה:

ח. פְּרַשְׁתָּ הַמֶּלֶךְ כִּי צַד, מוֹצְאֵי יוֹם טוֹב הִרְאִישׁוּן שֶׁל חָג, בְּשִׁמְיִנִי בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית, עוֹשִׁין לוֹ בֵּימָה שֶׁל עֶץ בְּעֶזְרָה, וְהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ, שְׁנֵאמַר (דברים לא) מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּמַעַד וְגוֹ'. חֲזוֹן הַכְּנֻסֶת נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנָה לְרֹאשׁ הַכְּנֻסֶת, וְרֹאשׁ הַכְּנֻסֶת נוֹתְנָה לְסֵגוֹ, וְהַסֵּגוֹ נוֹתְנָה לְכַהֵן גָּדוֹל, וְכַהֵן גָּדוֹל נוֹתְנָה לְמֶלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ עוֹמֵד וּמִקְבֵּל וְקוֹרֵא יוֹשֵׁב. אֲגַרְפֵּס הַמֶּלֶךְ עֹמֵד וְקִבֵּל וְקָרָא עוֹמֵד, וְשִׁבְחוּהוּ חֲכָמִים. וְכִשְׁהִגִּיעַ (שם יז) לְלֵא תוֹכֵל לְתַת עָלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי, זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת. אָמְרוּ לוֹ, אַל תִּתְיָרָא אֲגַרְפֵּס, אֲחִינוּ אֶתְהָ, אֲחִינוּ אֶתְהָ, אֲחִינוּ אֶתְהָ, וְקוֹרֵא מִתְחַלֵּת (דברים א) אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים עַד שְׁמַע, וְשָׁמַע (שם ו), וְהָיָה אִם שָׁמַע (שם יא), עֲשֹׂר תִּעֲשֹׂר (שם יד), כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר (שם כו), וּפְרַשְׁתָּ הַמֶּלֶךְ (שם יז), וּבְרָכוֹת וּקְלָלוֹת (שם כח), עַד שְׁגוֹמַר כָּל הַפְּרָשָׁה. בְּרָכוֹת שֶׁכֶּהוּ גָדוֹל מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, הַמֶּלֶךְ מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, אֶלָּא שְׁנוֹתָן שֶׁל רְגָלִים תַּחַת מַחִילַת הָעוֹן:

בְּרֵטוֹרָה (ח) בְּשִׁמְיִנִי. בְּשִׁמְיִנִי שֶׁל שְׁמִיטָה שְׁעֵבֵרָה, שֶׁהִיא מוֹלֵאֵי שְׁבִיעִית זו. בְּמוֹלֵאֵי יו"ט רֵאשׁוֹן, לְכַתִּיב (דברים ל"א) בְּחַג הַסּוּכוֹת, שׁוֹמַע אֲנִי אֶפִּילוּ בְיו"ט אַחֲרוֹן שֶׁל חָג, ת"ל בְּזוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לִירְאוֹת, מִתְחִילַת חוֹל הַמוֹעֵד: אֲגַרְיִפֵּס הַמֶּלֶךְ. מִזְרַעוֹ שֶׁל הוֹרְדוֹס הִיָּה, וּבִימֵיו נִחְרַב בַּיִת שְׁנֵי: זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת. שֶׁהַמֶּלֶךְ הַזֶּה פּוֹסֵלוֹ מִן הַמַּלְכוּת: אֲחִינוּ אֶתְהָ. שְׁאֲמוּ מִיִּשְׂרָאֵל: וְקוֹרֵא מִתְחַלֵּת אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים עַד שְׁמַע. שְׁבִיעִית חֲנֻן. וּמִחֲזַר עִם פְּרַשְׁתָּ שְׁמַע פְּרַשְׁתָּ וְהִיָּה אִם שְׁמוֹעַ, שִׁישׁ בְּפִרְשַׁת שְׁמַע קְבֵלַת מַלְכוּת שְׁמִים וּבְפִרְשַׁת וְהִיָּה אִם שְׁמוֹעַ קְבֵלַת עוֹל מְאוֹת. וּמִדְּלָג, וְקוֹרֵא עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר. וּמִשֶּׁם מִדְּלָג וְקוֹרֵא כִּי תִכְלֶה לַעֲשֹׂר מִפְּנֵי שֶׁהוּא זְמַן אֲסִיף וּמִתְנוּת עֲנִיִּים וְהַפְּרַשְׁתָּ תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת. וְהַע"פ שְׁפִרְשַׁת הַמֶּלֶךְ בִּין עֵשֶׂר לְכִי תִכְלֶה לַעֲשֹׂר הִיָּה קוֹרֵא אוֹתָם יַחַד, שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בְּמַעֲשָׂרוֹת. וְהַח"כ בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת, שֶׁהֵן קְבֵלַת גְּזֵרוֹת וְעוֹנָשִׁים שֶׁל תּוֹרָה. וְחֹזֵר וְקוֹרֵא פְּרַשְׁתָּ הַמֶּלֶךְ, שׁוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ:

גמרא סוטה דף לח ע"ב

בְּרַפְּתָ כְּהֵנִים כִּי צַד. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִנֵּיִן שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

מִתְּאֵוָה לְבִרְכַּת כְּהֻנִּים שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו) : וְשָׂמוּ אֶת שְׁמֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֲבָרְכֶם. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי : כָּל כֹּהֵן שֶׁמְבָרֵךְ מִתְּבָרֵךְ. וְשֶׁאִינוּ מְבָרֵךְ אִין מִתְּבָרֵךְ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב) וְאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי : כָּל כֹּהֵן שֶׁאִינוּ עוֹלָה לְדוֹכֵן עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה עֲשֵׂה : כֹּה תְּבָרְכוּ, אָמַר לָהֶם וְשָׂמוּ אֶת שְׁמֵי. רַב אָמַר : חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה הוּא. וְלֹא פְּלִיגִי הָא דְסָלִיק לְפָרְקִים. הָא דְלֹא סָלִיק לְפָרְקִים. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי : כָּל כֹּהֵן שֶׁאִינוּ עוֹלָה בְּעִבּוּדָה שׁוֹב אִינוּ עוֹלָה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אֶהָרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מִעֲשׂוֹת הַחֲטָאִת וְהָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים. מַה לְּהֵלֵן בְּעִבּוּדָה אֶף כָּאֵן בְּעִבּוּדָה. אִינִי וְהָא רַבִּי אָמִי וְרַבִּי אָסִי סָלְקִי. רַבִּי אָמִי וְרַבִּי אָסִי מִעֲקָרָא הָווּ עֲקָרִי פְּרַעֲיָהּוּ מְמַטָּא לָא הָווּ מְטוּ הָתֵם וְכִדְתָנִי. רַבִּי אוֹשְׁעִיָא לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁלֹא עֲקָר אֶת רִגְלֵיו אֶבֶל עֲקָר אֶת רִגְלֵיו עוֹלָה. וְתַנּוּ נְמִי אִם הִבְטַחְתוּ שֶׁנוֹשָׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ רְשָׁאי וְהוֹיֵן בָּהּ הָא לֹא עֲקָר. אֶלָּא דְנָד פּוֹרְתָא הָכִי נְמִי דְעֲקָר פּוֹרְתָא. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי אִין נּוֹתְנִין כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ אֶלָּא לְטוֹב עֵין שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כב) טוֹב עֵין הוּא יְבוֹרֵךְ כִּי נָתַן מִלְחָמוֹ לְדָל. אֵל תִּקְרִי יְבוֹרֵךְ אֶלָּא יְבָרֵךְ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי : מִנִּין שֶׁאֶפְלוּ עוֹפּוֹת מִכִּירִין בְּצָרִי הָעֵין שֶׁנֶּאֱמַר (שם א) כִּי חֲנָם מְזוֹרָה הִרְשֵׁת בְּעֵינֵי כָּל בַּעַל כָּנָף. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי : כָּל הַנְּהַנְּהָ מְצָרִי הָעֵין עוֹבֵר בְּלֹא שֶׁנֶּאֱמַר (שם כג) אֵל תִּלְחֶם אֶת לָחֶם רַע עֵין וְגוֹמֵר. כִּי כְּמוֹ שֶׁעַר בְּנִפְשׁוֹ כֵּן הוּא אֶכּוֹל וְשִׁתָּה יֹאמַר לָךְ וְגוֹמֵר. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר : עוֹבֵר בְּשֵׁנֵי לְאוּיִן אֵל תִּלְחֶם וְאֵל תִּתְּאוּ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי : אִין עֲגָלָה עָרוּפָה בָּאָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל צָרִי הָעֵין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כא) וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה. וְכִי עַל לִבְנוֹ עֲלִיתָה שְׂזָקְנֵי בֵּית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵם. אֶלָּא לֹא בָּא לְיָדֵינוּ וּפְטָרְנוּהוּ וְלֹא רָאִינוּהוּ וְהִנְחִינוּהוּ לֹא בָּא לְיָדֵינוּ וּפְטָרְנוּהוּ בְּלֹא מְזוֹנוֹת, לֹא רָאִינוּהוּ וְהִנְחִינוּהוּ בְּלֹא לְוִיָּה :

כ"י וְשָׂמוּ אֶת שְׁמֵי. תנה הכתוב הדבר בהן להיות זכרה זו שימת שמו על עמו ולא עשאה כורך ישראל אלא כורך המקום: ואזכרה מצרכיך. דאלו ואני אזכרם אישראל קאי וכר"ע דאמר דאלו טרפות למדנו זכרה לישראל מפי כהנים מפי הגבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אזכרם הוי אומר הכהנים מצרכין את ישראל והקב"ה מסכים על ידם: לפרקים. בחגים ובמועדים: שאינו עולה בעבודה. קודם שיסיים ש"ץ רצה לריד לעלות על הדוכן: וירד מעשות. אלמא בעוד עבודה בידו בירך ואח"כ וירד מעשות אלמא השתא הוא דגמר: מעיקרא הו עקרו כרעייהו. ממקומן בעבודה אבל רחוק היה מקומן מן הדוכן ולא מטו עד דגמרו זכרה עבודה: ותנן נמי בזכרות. אם הבטחתו כו' רישא הכי איתא העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו שלא תיטרף דעתו בשונו לתפלתו ולא ידע להתחיל מיד בשם שלום ואם הבטחתו שהוא מלומד בדבר ולא תטרף דעתו נושא את כפיו וחוזר לתפלתו: רשאי לישא את כפיו. והא לא עלה בעבודה אלא דעקר פורתא וש"מ סגי בהכי שעוקר מעט רגליו לילך לכד הדוכן בעבודה: לצרך. זכרה המזון: לטוב עין.

סונאי זכע וגומלין חסד בממונס: מכירין זכרי עין. ואין אוכלין משלהם: כי חנם
מזורה הרפת וכו'. לעיל משתעי זכרי עין וקאמר שאלו כרי עין חנם מאזדין
המזונות סזורין זרפתם לכוד את העופות זזה שאף הן מכירין זהן ואינס נהגים
ממזונותיה: כי כמו שער וכו'. מנחס זן סרוק פרשו לשון שיעור תמיד הוא משער
ומחשב כמה יאכל זה ועד מתי: ופטרנוהו זלל מזונות. כלומר למזונות הולכך
ולא הי' לו וראה א' נוסח מזונות זכא לחוטפה ממנו לאונס רעזונו ועמד זה עליו
והרגו: זלל לווייה. חזורה שילך עמהם:

זוהר מצורע דף רכט ע"ב

רבי חזקיה ורבי יוסי ורבי יהודה הוו אזלי בארחה. אמר רבי יוסי כל חד
וחד מינן לימא מלי דאורייתא. פתח רבי יהודה ואמר (תהלים עט) אל תזכר
לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו וגו'. תא חזי קדשא בריך הוא
ברחימותא דישראל רחים לון דאנון עדביה ואחסנתיה לא מסתפל אחרא
בדיניהון בר איהו בלחודיה. וכיון דאיהו מסתפל בדיניהו אתמלי עליהו
רחמין בגין דאיהו כאב דרחים על בגים כמה דאת אמר (שם קג) כרחם אב
על בגים רחם יי וגו' וכיון דאשתפח לון חובין מעבר לון ראשון ראשון עד
דאעבר לכלהו מקמיה וכיון דאעבר לון מקמיה לא אשתאר עליהו חובין
למיהב שולטנו לסטרא אחרא דדינא עליהו. אתי למיחב קמיה
כדבקדמיתא אנון חובין קדמאי דאעבר מקמיה חשיבה עליהו ועל דא
כתיב אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך וגו' דאי רחמיך
לא יקדימו עליהו דישראל לא יכלין לקימא בעלמא בגין דכמה אנון מארי
דדינא קשיא מארי תריסין וכמה דלטורין דקימי עליהו דישראל לעילא
ואלמלא דאקדים קדשא בריך הוא רחמי עליהו דישראל עד לא ישגח
בדיניהון לא יכלין לקימא בעלמא ועל דא מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו
מאד דלותא דעובדין טבין דלותא דעובדין דכשרון. תא חזי אלמלי יסגלון
ישראל עובדין דכשרון קמי קדשא בריך הוא לא קימין עמין עובדי עבודה
זרה בעלמא. אבל ישראל אנון גרמין לשאר עמין לזקפא רישיהו בעלמא
דאלמלי ישראל לא יהון חטאן קמי קדשא בריך הוא שאר עמין עובדי
עבודה זרה אתכפין קמיהו. ותא חזי אלמלא דאמשיכו ישראל בעובדין
בישין לסטר אחרא בארעא קדישא הא אתמר דלא שלטו שאר עמין
עובדי עבודה זרה בארעא קדישא ולא אתגלו מעל ארעא ועל דא כתיב כי
דלונו מאד דלית לן עובדין דכשרון כדקא חזי ובגין כך כי דלונו מאד מהר
יקדמונו רחמיך:

רְבִי חֲזַקְיָה וְרְבִי יוֹסִי וְרְבִי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רְבִי יוֹסִי, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמֶּנּוּ יֹאמַר דְּבָרֵי תוֹרָה. פָּתַח רְבִי יְהוּדָה וְאָמַר, אֵל תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנוֹת וְגו'.

זֶה וּרְיָאָה, הֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּחֵבֶבֶת יִשְׂרָאֵל שְׁאוּבֵי אוֹתָם, שֶׁהֵם גּוֹרְלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, לֹא מִסְתַּפֵּל אַחַר בְּדִינֵיהֶם, רַק הוּא בְּלִבְדּוֹ. וְכִיוֹן שֶׁהוּא מִסְתַּפֵּל בְּדִינֵיהֶם מִתְמַלֵּחַ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא כְּאֵב הַמְּרַחֵם עַל בְּנָיִם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּרַחֵם אָב עַל בְּנָיִם רַחֵם ה' וְגו'.

וְאִם נִמְלָא לָהֶם עֲוֹנוֹת, מֵעֲבִיר אוֹתָם רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, עַד שֶׁמַּעֲבִירָם בְּפֶן לְפָנָיו, וְכִיוֹן שֶׁהַעֲבִירָם מִלְּפָנָיו לֹא נִשְׁאַר עֲלֵיהֶם עֲוֹנוֹת, לְתַתּוֹ מִמְּשָׁלָה לְסַטְרָא אַחֲרָא שְׂדִידוֹנוֹ אוֹתָם בְּשִׁבְלָם. בָּאוּ לְחַטָּא לְפָנָיו בְּבִתְחִלָּה, אִלּוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים שֶׁכָּבֵר הַעֲבִירָם מִלְּפָנָיו, חוּזַר וְחוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם. וְעַל כֵּן כְּתוּב, אֵל תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רֵאשׁוֹנִים מֵהָר יִקְדְּמוֹנוּ רַחֲמֵיךָ וְגו'.

כִּי אִם לֹא יִקְדְּמוֹנוּ רַחֲמֵיךָ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוֹכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם, מִשּׁוֹם שֶׁכַּפָּה הֵם בְּעֵלֵי הַדִּין הַקָּשָׁה, וְכַפָּה מְהַטְרָגִים עוֹמְדִים עַל יִשְׂרָאֵל מִלְּמַעְלָה, וְאִם לֹא הִקְדִּים הֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, מִטְרָם שִׁישְׁגִיחַ בְּדִין שֶׁלָּהֶם, לֹא יוֹכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם, וְעַל כֵּן מֵהָר יִקְדְּמוֹנוּ רַחֲמֵיךָ כִּי דַלּוֹנוֹ מֵאֵל, דְּהִינוּ דְלוּת שָׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים, דְלוּת שָׁל מַעֲשִׂים יִשְׁרִים. זֶה וּרְיָאָה, אִם אֲכַרְוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲשִׂים טוֹבִים לְפָנֵי הֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא הָיוּ עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת בְּעוֹלָם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל גּוֹרְמִים לְשָׂאֵר הָעַמִּים, לְהָרִים אֶת רֵאשֵׁם בְּעוֹלָם, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ חוֹטְאִים לְפָנֵי הֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָיוּ שָׂאֵר הָעַמִּים עַפּוּ"ם נִכְנָעִים לְפָנֵיהֶם. וְזֶה וּרְיָאָה, אִם לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּשִׁיכִים בְּמַעֲשִׂים רָעִים, לְכַד הָאֲחֵר, בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה לְמַדְנֵוּ, שֶׁלֹּא הָיוּ שׂוֹלְטִים שָׂאֵר עַמִּים עַפּוּ"ם בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הוֹגְלוּ מִן הָאָרֶץ. וְעַל זֶה כְּתוּב, כִּי דַלּוֹנוֹ מֵאֵל, שְׁחִין לָנוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּרָאוּי, וְעַל כֵּן, כִּי דַלּוֹנוֹ וְגו'.

א. כל המברך ברכת המזון או ברכה אחת מעין שלש צריך לברך אותה במקום שאכל. אכל כשהוא מהלך יושב במקום שפסק ויברך. אכל כשהוא עומד יושב במקומו ויברך. שכח לברך ברכת המזון ונזכר קדם שיתעפל המזון שבמעיו מברך במקום שנזכר. ואם היה מזיד חוזר למקומו ומברך. ואם ברך במקום שנזכר יצא ידי חובתו. וכן אם ברך כשהוא עומד או כשהוא מהלך יצא ידי חובתו. ולכתחלה לא יברך ברכת המזון ולא ברכה מעין שלש אלא כשהוא יושב ובמקום שאכל: **ב.** מי שנסתפק לו אם ברך המוציא או לא ברך המוציא אינו חוזר ומברך מפני שאינה מן התורה. שכח לברך המוציא אם נזכר עד שלא גמר סעדתו חוזר ומברך ואם נזכר לאחר שגמר אינו חוזר ומברך:

מוסר

ספר חסידים סימן ריט רכ

(ויקרא כב) ונקדשתי בתוך בני ישראל. בני ישראל מצויים על קדוש ה' ואין הנכרים מצוין על קדוש ה'. רבי אבא חד זימנא הוה מחיט גבי חד ארמאי ברומי אייתי לה בשר נבלה. אמר לה: אכיל או אנא קטיל לך. אמר לה: אית בעית מקטל קטול לית אנא אכיל בשר דנבלה. אמר לה: מאן מודע לך דאלו אכלת הוינא קטיל לך. או יהודי או ארמאי. נכרים שדוחקים את היהודים לאכל נבלה אם רוצה להרג כדי שלא יאכל יוכל לעשות: אחד ספר לחברו: אני הלכתי בין העכו"ם בבגדי כהנים כדי שיהא דומה להם ולא יזיקוהו ואחד ספר למדתו ספריהם וכשאני ביניהם אני אומר מזמורים בלשונם לקים החכמה תחיה בעליה. אמר החכם עליכם נאמר (יחזקאל כ) חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם שחרי רבי אלעזר אמר נאמן עלי הדין ונצטער שעל כן נצל:

כי תצא יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ב) וְאִם-לֹא קָרַב אֲזוּיָךְ אֵלַיִךְ וְלֹא יִדְעֶתָּו
וְאִסְפָּתוּ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד הָרֶשֶׁת
אֲזוּיָךְ אֹתוֹ וְהִשְׁבֹּתוּ לוֹ: וְאִם לֹא קָרַב אַחוּד לְוַתְּךָ וְלֹא יִדְעֶתָּ
לָהּ וְתִכְנָשְׁנָה לְגוֹ בֵּיתְךָ וַיְהִי עִמָּךְ עַד דִּיתַבַּע אַחוּד יָתָה וְתִתִּיבְנָה לָהּ:

רש"י עד דרש אחיך. וכי תעלה על דעתך שיתנהו לו קודם שידרשהו, אלא דרשהו שלא יהא רמאי: והשבתו לו. שיהא בו השבה, שלא יאכל צביתך כדי דמיו ותצבע ממנו. מכאן אמרו, כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל, ושאינו עושה ואוכל, ימכר:

(ג) וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְזוּמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשֹׂמְכָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל-אֲבֹדֹת אֲזוּיָךְ אֲשֶׁר-תֵּאבְדַּ
בְּמִנּוֹ וּבְמִצְאֹתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: (ס) וְכֵן תַּעֲבֹד
לְחֲמָרָה וְכֵן תַּעֲבֹד לְכִסִּיתָהּ וְכֵן תַּעֲבֹד לְכָל אֲבֹדֹת אַחוּד דִּי תִיבַד מִנָּה וְתִשְׁכַּחנָה
לִית לָךְ רִשׁוֹ לְאֲתַפְסָאָה:

רש"י לא תוכל להתעלם. לכבוש עינך כאלו אינך רואה אותו:

(ד) לֹא-תִרְאֶה אֶת-זוּמְרוֹ אֲזוּיָךְ אִו שׂוֹרוֹ נְפִלִים
בְּדַרְךָ וְהִתְעַלְמִיתָ מֵהֶם הֵקֵם תִּתְקִים עִמּוֹ: (ס) לֹא
תִחַזִּי יַת חֲמָרָא דְאַחוּד אִו תוֹרָה רָמֵן בְּאַרְחָא וְתִתְקַבֵּשׁ מִנְהוֹן אֶקְמָא תִקִּים
עִמָּה:

רש"י הקם תקים. זו טעינה. להטעין משאוי שנפל מעליו: עמו. עם בעליו,
אבל אם הלך וישב לו, ואמר לו הואיל ועליך מורה אם רצית לטעון טעון,
פטור:

(ה) לֹא-יְהִי־הָגֵבֶר עַל-אִשָּׁה וְלֹא-יִלְבָּשׁ
הַגֵּבֶר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבֶת יִהְיֶה אֶל־הָיָד
כָּל-עֲשֵׂה אֶל־הָ: (פ) לֹא יְהִי תִקּוּן זֵין דְּגִבֶר עַל אִתְתָּא וְלֹא תִקּוּן גִּבֶר
בְּתִקּוּנֵי אִתְתָּא אַרְי מְרַחֵק קָדָם יִי אֶלְהָדָּ כָּל עֶבֶד אֱלֹיִן:

רס"י לֹא יִהְיֶה כְּלִי גִבֶר עַל אִשָּׁה. שְׂתֵּהָא דוּמָה לְחַיִּשׁ כְּדִי שְׂתִלְכַּד בֵּין הָאֲנָשִׁים,
שְׂחִין זֹו אֲלֹא לְשֵׁם נִיחּוּף: וְלֹא יִלְבַּשׁ גִּבֶר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה. לִילְכַּד וְלִישֹׁב בֵּין הַנָּשִׁים.
דְּבֵר אַחַר שְׂלֵא יִסִּיר שְׁעַר הָעֵרֹוה וְשְׁעַר שַׁל בֵּית הַשְּׁחִי: כִּי תוֹעֵבֶת. לֹא אֲסֵרָה
תּוֹרָה אֲלֹא לְבוֹשׁ הַמְּבִיא לִידֵי תוֹעֵבָה:

(ו) כִּי יִקְרָא קֶזֶן-צִפּוֹר | לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל-עֵץ
| אִו עַל-הָאָרֶץ אֶפְרוֹזִים אִו בֵּיטִים וְהָאֵם
רְבִצָּת עַל-הָאֶפְרוֹזִים אִו עַל-הַבֵּיטִים לֹא-
תִקְוֹז הָאֵם עַל-הַבֵּטִים: אַרְי יַעֲרַע קִנָּא דְצִפּוֹרָא קְדָמָּה בְּאֶרְחָא
בְּכָל אֵילָן אִו עַל אֶרְעָא אֶפְרוֹזִין אִו בֵּיטִין וְאֵמָּא רְבִעָא עַל אֶפְרוֹזִין אִו עַל בֵּיטִין
לֹא תִסָּב אֵמָּא עַל בֵּטִיָּא:

רס"י כִּי יִקְרָא. פֵּרֵט לְמִזְמָן: לֹא תִקַּח הָאֵם. צַעוּדָה עַל צְנִיָּה:

(ז) שִׁלְחוּ תִשְׁלַחוּ אֶת-הָאֵם וְאֶת-הַבֵּטִים תִּקְוֹז-
לָךְ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהָאֶרְכָּת יָמֶיךָ: (ח) שְׁלַחַא תִּשְׁלַח
אֵת אֵמָּא וְאֵת בֵּטִיָּא תִסָּב לָךְ בְּדִיל דְיִיטֵב לָךְ וְתוֹרִיךָ יוֹמִין:

רס"י לְמַעַן יִיטֵב לָךְ. אֵם מַלְוָה קֵלָה שְׂחִין צֵה חֲסֵרוֹן כִּיס, אֲמֵרָה תּוֹרָה
לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהָאֶרְכָּת יָמֶיךָ, קַל וְחֹמֶר לְמַתָּן שְׂכָרָן שַׁל מַלְוָת חֲמוּרוֹת:

נביאים - שמואל א - פרק יז

(טו) וַיִּגַּעַשׁ הַפְּלִשְׁתִּי הַשְּׂכָם וְהָעָרָב וַיִּתְיַצְּבּוּ אַרְבָּעִים יוֹם: (פ) וְקָרִיב פְּלִישְׁתָּאָה וּמִקָּדִים וּמִחֲשִׁידָה וְאֶתְעַתֵּד אַרְבָּעִין יוֹמִין :

רש"י השכם והערב . אמרו רבותינו (סוטה מז ב) : כלי לבטלם מקריאת שמע :

(יז) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְדָוִד בְּנֹו קָוֹז-נָא לְאַזְזִיקָי אִיפֹת הַקָּלִי' הַזֶּה וְעִשְׂרָה לָזָוִם הַזֶּה וְהָרֶץ הַמְּיוֹזָזָה לְאַזְזִיקָי: וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְדָוִד בְּרִי' סב קָוֹז לְאַחַד מִכִּילְתָּא דְקָלְנָא הָדִין וְעִסְרָא טוּלְמִין דְלַחְמָא הָדִין וְאוּבִיל לְמִשְׁרִיתָא לְאַחַד: (יח) וְאֵת עֵשְׂרַת זֹרְעֵי הַזָּרְעָה תָּבִיא לְעֵשֶׂר-הָאֶלֶף וְאֵת-אַזְזִיקָי תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֵת-עֵרְבָתָם תִּקְוֹז: וְיַת עֵסֶר גּוּבְנֵי דְחִלְבָּא הָאֵלִין תּוּבִיל לְרַב אֶלְפָּא וְיַת אַחַד תִּסְעִיד לְשָׁלָם וְיַת טִיבִיהוֹן תִּיַתִּי :

רש"י חריצי החלב . (תרגום :) גובנין דחלבא : לשר האלף . אני אומר : לשר של אותו אלף שאחיו (ס"א שאני) ממנו , שלכל השבטים היו שרי אלפים לפי אלפיהם , ואני שמעתי : לשר האלף זה יהונתן , שאמר עליו (לעיל יג ב) : ואלף היו עם יונתן בגבעת בנימין : ואת ערובתם תקח . ואת ערובת הכלתם ושלומם , תקח באזניך ובלבדך , ותגד לי . וכן תרגם יונתן : וית טיביהון תייתי : ערובתם . לשון הכלה , כמו (תהלים קיט קכב) ערוב עזדך לטוב , גרנטי"ש בלע"ז . ורבותינו אמרו (שבת נו א) : גט כריתות יקח מאתם ויביא לנשותיהם , להפריד עירוב שבינו לבינה :

(ט) וְשָׂאוֹל וְהַבָּמָה וְכָל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעַמֶּקֶת
הָאֵלֶּה נִלְוָמִים עִם-פְּלִשְׁתִּים: וְשָׂאוֹל וְאַנּוֹן וְכָל אֲנָשׁ
יִשְׂרָאֵל בְּמִישַׁר בּוֹטְמָא מְגִיחִין קַרְבָּא עִם פְּלִשְׁתִּי : (כ) וַיִּשְׁכְּבוּ דָּוִד
בַּבֶּקֶר וַיִּטֵּשׂ אֶת-הַצֵּאֵן עָל-שִׁמֹּר וַיֵּשָׂא וַיִּלְכֹּד
כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יְשׁוּי וַיָּבֵא הַמְּעַנְזָה וְהַזִּזִּיל הַיֵּצֵא
אֶל-הַמְּעַרְכָּה וְהִרְעוּ בַּמְּלֻחָמָה: וְאַקְדָּם דָּוִד בְּצַפְרָא
וּשְׁבַק יָת עָנָא עַל נֶטְרָא וְנָסִיב וְאַזֵּל כְּמָה דְפְקֻדִיהָ יְשׁוּי וְאַתָּא לְכַרְפוּמָא וּמְשַׁרְיָת
עֲבָדִי קַרְבָּא נְפָקוּ לְסֻדְרָא וְנִבְיָבוּ בְּקַרְבָּא :

רש"י המעגלה . סביבות המחנה עושים מעגל , והיולא חוץ , לפנים או
לאחור , מתחייב . לפנים , שמא ירוו עליו בני מערכות האויבים , לאחור
, מבקש הוא לנוס :

(כא) וַתִּעַרְךָ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים בְּמַעַרְכָּה לְקָרְאֵת
בְּמַעַרְכָּה: וְסֻדְרוּ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּי סֻדְרָא לְקַדְמוֹת סֻדְרָא :

רש"י ותערוד וקראל . מערכת וקראל :

כתובים - תהילים - פרק צה

(ב) נִקְרְבָה פָנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת זָרִיעַ לוֹ: וְקָדָם אֲפֹי
בְּתוֹדָתָא בְּתוֹשְׁבַתָּא נִבְבַּב קְדָמוּי : (ג) כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּבְמִקְרָ:

גָּדוֹל עַל-כָּל-אֱלֹהִים: אַרום אֱלֹהָא רַבָּא יי ומלְכָא רַבָּא עַל כָּל
אֱלֹהָא : (ד) אֲשֶׁר בִּידוֹ מוֹזְקָרִי-אָרֶץ וְתוֹעֵפּוֹת
הָרִים כּוֹ: די בִּידִיהָ תִלְגֵּן פִּשְׁפוּשֵׁין דְאַרְעָא וְתוֹקְפִי רוּם טוּרָא די לִיה :

רס"י ותועפות . לשון גובה כעוף המעופף :

אֲשֶׁר-כּוֹ הַיָּם וְהוּא עֲשֵׂהוּ וַיִּבְרָא יָדָיו יִצְרוּ:
די לִיה נְמָא וְהוּא עֶבֶד יְתִיה וְנִבְשָׁתָא אִידוֹ בְרִיאָו : (ו) בָּאוּ זְשִׁתְּזוּתָא
וְנִכְרַעְתָּהּ זְבָרְכָהּ לְפָנֵי-יְהוָה עֲשִׂנוּ: אַתּוּן נְסָגוּד וְנִגְמוּן
נְחֵמוּט קָדָם יי דְעֶבִיד יְתִנָּא :

רס"י נצרכה . לשון ויצרך את הגמלים (בראשית כד) :

כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאַנְזוּנוּ עִם בְּרַעֲיָתוֹ וְצֹאן יָדוֹ
הַיּוֹם אִם-בְּהֵלְךָ תִשְׁמָעוּ: אַרום הוּא אֱלֹהָנָא וְאַנְחָנָא עֲמִיהָ
וְעָאוּ רַעֲיָתָא אִידִיהָ יוֹמָא דִּין אִם בְּמִימְרִיהָ תִקְבְּלוּן :

רס"י היום . בעולם הזה אם צקולו תשמעו :

משנה שבועות פרק ה

א. שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים, ברחוקים ובקרובים,
בפְּשָׁרִים ובפְּסוּלִים, בפְּנֵי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בפְּנֵי בֵּית דִּין, מְפִי עֲצָמוֹ,
ומְפִי אַחֲרִים. אִינוּ חַיָּב עַד שְׂיִכְפֹּר בּוֹ בְּבֵית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר.

וְחִכְמִים אֹמְרִים, בֵּין מִפִּי עֲצֻמוֹ בֵּין מִפִּי אַחֲרִים, כִּיּוֹן שֶׁכָּפַר בּוֹ, חָיֵב. וְחָיֵב עַל זְדוּן הַשְּׁבוּעָה וְעַל שְׁגָגָתָהּ עִם זְדוּן הַפְּקָדוֹן, וְאֵינוֹ חָיֵב עַל שְׁגָגָתָהּ. וּמָה חָיֵב עַל זְדוּנָהּ, אֲשֶׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים:

דרטורה (ה) שבועת הפקדון. באנשים ובנשים. איידי דתנא בשבועת העדות באנשים ולא בנשים. תנא נמי הכא לכולהו: בקרובים. שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אללו: בפני בית דין ואלא בפני בית דין. אם מפי עצמו נשבע שהוליא שבועה מפיו. או שענה אמן אחר השבועה. ואחר כך הודה חייב קרבן. דכתיב (ויקרא ה) וכחש בעמיתו. כל דהו: ומפי אחרים. ולא ענה אמן כגון משביע אני עליך שתחזיר לי פקדון. ואמר אין לך בידי כלום. אינו חייב עד שיכפור בבית דין: וכו' וא"ל וכו'. והלכה כחכמים: וחייב על זדון השבועה. דלא כתיב בה ונעלם: זדון השבועה. שזכור על הפקדון ויודע שנתחייב על כפירתו קרבן: ועל שגגתה עם זדון הפקדון. שאינו יודע שחייב בשבועה זו קרבן אבל זכור הוא שהפקדון אללו: בכסף שקלי'. הקנוי בשני סלעים דהכי כתיב גבי איל אשם (ויקרא ה) בערכך כסף שקלים:

ב. שבועת הפקדון פיצד. אמר לו, תן לי פקדוני שיש לי בידך, שבועה שאין לה בידך, או שאמר לו אין לה בידך, משביעך אני ואמר אמן, הרי זה חייב. השביע עליו חמשה פעמים בין בפני בית דין ובין שלא בפני בית דין וכפר, חייב על כל אחת ואחת. אמר רבי שמעון, מה טעם, מפני שיכול לחזור ולהודות:

דרטורה (ג) מפני שיכול לחזור ולהודות. אחר כפירה נמלא שבכל שבועה הוא כופר ממון:

ג. היו חמשה תובעין אותו, אמרו לו תן לנו פקדון שיש לנו בידך, שבועה שאין לכם בידך, אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לה בידך ולא לה ולא לה, חייב על כל אחת ואחת. רבי אליעזר אומר, עד שיאמר שבועה באחרונה. רבי שמעון אומר, עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד. תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שיש לי בידך, שבועה שאין לה בידך, אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לה בידך פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה, חייב על כל אחת ואחת. תן לי חטין ושעורין וכסמין שיש לי בידך, שבועה שאין לה בידך, אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לה בידך חטין ושעורין וכסמין, חייב על כל אחת ואחת. רבי מאיר אומר, אפלו אמר חטה ושעורה וכסמת, חייב על כל אחת:

דרטורה (ג) שבועה באחרונה. אין לך בידי ולא לך ולא לך בשבועה. והשתא קיימא

שבועה אכולהו. ואין הלכה לא כר"א ולא כר"ש: אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת. דסבר ר"מ הטוען את חברו חטה מין חטה קאמר וכן שעורה וכן כוסמת. דכתיב (שמות ט) והחטה והכוסמת. והוי כאילו טענו חטין ושעורין וכוסמין. ורבנן סברי גרגיר א' של חטה ושל שעורה ושל כוסמת קאמי' ואין הלכה כר"מ:

ד. אַנְסַתָּ וּפְתִיתָ אֶת בְּתִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא אֲנִסְתִּי וְלֹא פְתִיתִי. מְשַׁבְּיעַךְ אֲנִי וְאָמַר אֱמֹן, חֵיב. רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר, שְׁאִינוּ מְשַׁלְּמִים קֶנֶס עַל פִּי עֲצָמוֹ. אָמְרוּ לוֹ, אַף עַל פִּי שְׁאִינוּ מְשַׁלְּמִים קֶנֶס עַל פִּי עֲצָמוֹ, מְשַׁלְּמִים בְּשֵׁת וּפְגָם עַל פִּי עֲצָמוֹ:

דרטורה (ז) שאינו משלם קנס ע"פ עצמו. וכיון דכי אודי לא מחייב כי כפר נמי לאו ממונא כפר ליה: אבל משלם בוסת ופגם. הלכך ממונא כפר. ופלוגתא דרבנן ורבי שמעון. דר"ש סבר כי אמר לו אנסת או פיתית את בתי. קנסא קתבע מיניה שדמיו קלובין חמשים כסף. ולא קא תבע מיניה בוסת ופגם שאין דמיו קלובים ללא שביק אינש מידי דקייץ ותבע מידי ללא קייץ. הלכך קנסא כפר ליה ופטור. ורבנן סברי בוסת ופגם קא תבע ליה ללא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מפטר הלכך כי כפר ליה ממונא כפר ליה וחייב. ואין הלכה כר"ש:

ה. גִּנְבַתְּ אֶת שׁוֹרִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא גִנְבַתִּי, מְשַׁבְּיעַךְ אֲנִי וְאָמַר אֱמֹן, חֵיב. גִּנְבַתִּי אֲבָל לֹא טִבַּחְתִּי וְלֹא מְכַרְתִּי, מְשַׁבְּיעַךְ אֲנִי וְאָמַר אֱמֹן, פְּטוֹר. הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא הֵמִית, מְשַׁבְּיעַךְ אֲנִי וְאָמַר אֱמֹן, חֵיב. הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עֲבָדִי, וְהוּא אֹמֵר לֹא הֵמִית, מְשַׁבְּיעַךְ אֲנִי וְאָמַר אֱמֹן, פְּטוֹר. אָמַר לוֹ, חֲבַלְתָּ בִּי וְעָשִׂיתָ בִּי חֲבוּרָה, וְהוּא אֹמֵר לֹא חֲבַלְתִּי וְלֹא עָשִׂיתִי בְּךָ חֲבוּרָה, מְשַׁבְּיעַךְ אֲנִי וְאָמַר אֱמֹן, חֵיב. אָמַר לוֹ עֲבָדוּ, הִפְלַתְּ אֶת שְׁנֵי וְסָמִיתָ אֶת עֵינַי, וְהוּא אֹמֵר לֹא הִפְלַתִּי וְלֹא סָמִיתִי, מְשַׁבְּיעַךְ אֲנִי וְאָמַר אֱמֹן, פְּטוֹר. זֶה הַפְּלָל, כָּל הַמְשַׁלְּמִים עַל פִּי עֲצָמוֹ, חֵיב. וְשְׁאִינוּ מְשַׁלְּמִים עַל פִּי עֲצָמוֹ, פְּטוֹר:

דרטורה (ח) המית שורך את עבדי. קנסא הוא דמשלם ל' סלעים אפילו אינו שוה אללא דינר: א"ל עבדו הפלת את שיני. קנסא הוא שיוציא עבדו לחירות בשביל אחד מאבריו:

גמרא שבועות דף לח ע"ב

אנסת ופתית את בתי וכולי. אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי שמעון הואיל ועקר קנס הוא תובע. אמר רבא: משל דרבי שמעון למה הדבר דומה. לאדם שאמר לחברו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך. אמר לו שבועה שאין לך בידי חטין ואשתכח דחטין הוא דלית לה הא שעורין וכוסמין אית לה דפטור דכי אשתבע אחטין אקושטא משתבע. אמר לה אביי: מי דמי התם בחטין קא כפר לה בשעורין וכוסמין לא קא כפר לה הכא בכלא מלתא הוא דקא כפר לה. הא לא דמא אלא לאומר לחברו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לה בידי כלל ואשתכח דחטין הוא דלית לה הא שעורין וכוסמין אית לה דמחיב. אלא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן לדברי רבי שמעון: קנס הוא תובע ולא בשת ופגם לדברי חכמים אף בשת ופגם הוא תובע. במאי קא מיפלגי. אמר רב פפא: רבי שמעון סבר לא שביק אנש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ. ורבנן סברי לא שביק מידי דכי מודה בה לא מפטר ותבע מידי דכי מודה בה מיפטר:

רש"י ועיקר קנס הוא תובע. עיקר תביעתו על הקנס הוא ואף על גב דבזשת ופגם נמי בכלל כפירה ניהו לא מחייב עלייהו כדמפרש ואזיל: רבא ככולא מילתא כפר ליה. דהא לא חנסתי קאמר והבזשת ופגם בכלל כפירה: הא לא דמיא. קשיא דאביי היא דקמסיק למילתיה:

זוהר קדושים דף פ"ז ע"ב

רבי יוסי פתח קרא ואמר (ויקרא י"ט) לא תאכלו על הדם. הא בכמה אתר אוקמוה חבריא וכל הני קראי אבתריה. וכל חד וחד באתגלגא אבל האי קרא אית לאתערא ביה דכתוב (שם) מפני שיבה תקום וגומר. מפני שיבה שיבה דאורייתא סתם. תקום דבעי בר נש למיקם בקיומא (מכאן דבעי בר נש למיקם) מקמי ספר תורה והכי רב המנונא (ס"א י"א) סבא פד הנה חמי ספר תורה הנה קם מקמיה ואמר מפני שיבה תקום (פד הנה חומש דאורייתא הנה קם מקמיה) (ס"א עבד ליה הדורא) (נהנה אמר והדרת פני זקן) פגונא דא בעי בר נש למיקם בקיומיה לקמיה דתלמיד חכם בגין דאיהו קאים בקיומא (נ"א בדיוקנא) קדישא עלאה ורמוז לכהנא עלאה (ס"א והכא רמז לעתיק קדישא עלאה) דכתוב

והדרת פני זקן דאיהו בעלמא. אמר רבי שמעון מפאן רמז לתורה שבכתב ורמז לתורה שבעל פה ותו תנינו. האי קרא לדרשא הוא דאתא מפני שיבה תקום כמה דאתערו ביה חבריא מפני שיבה תקום אזהר ליה לבר נש עד לא יסתלק בסיבותא דיקים בקיומא טבא בעלמא בגין דדין הוא הדורא ליה אבל לסוף יומוי לית שבחא ליה לבר נש כל כד דאיהו סיב ולא יכיל למהוי ביש אלא שבחא דיליה כד איהו בתוקפיה ואיהו טב ושלמה מלכא צוח ואמר (משלי כ) גם במעלליו יתנפר נער וגו'. כגונא דא פתיב (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורותיך. אמר רבי אלעזר ודאי (הכי הוא) ארחא דא מתקנא קמן והאי ארחא דקדשא בריך הוא. פתח ואמר (תהלים א) כי יודע יי דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד מאי כי יודע יי אלא קדשא בריך הוא יודע ואשגח בארחא דצדיקא להוטרוא להו ולאגנא להו והוא אזיל קמיהו לנטרא להו ובגין כד מאן דנפיק לארחא בעי דלהוי ההיא ארחא דקדשא בריך הוא וישתתף ליה בהדיהו ובגין כד פתיב כי יודע יי דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד היא מגרמה בגין דקדשא בריך הוא לא אשתמודע ליה לההוא ארחא דלהו ולא אזיל בהדיהו. פתיב דרך וכתיב ארח מה בין האי להאי אלא דרך דשאר קרסולי בני נשא אזלו בה. ארח דאיהו אתפתח מן זמנא זעירא (דא ארח כמה דאת אמר (איוב לד) וארח לחברה עם פועלי און) ועל ארחא דא פתיב (משלי ד) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. אמן כן יהי רצון. ברוך יי לעולם אמן ואמן: ימלוך יי לעולם אמן ואמן:

תרגום הזהר רבי יוסי פתח המקרא והאמר, לא תאכלו על הדם. זה, העמידו החברים צכמה מקומות, וכל אלו הפתובים שפלאחריו, וכל אחד ואחד פרשו על פי נגלה. אצל במקרא זה יש להעיר זו. שפתוב, מפני שיבה תקום וגו'. מפני שיבה, הינו מפני שיבה אוריתא סתם תקום. מפאן שפאן שפאן כריך לקום מפני ספר תורה. וכד עשה רב המנונא סבא, פשהיה רואה ספר תורה, היה קם מפניה, והאמר, מפני שיבה תקום. פעין זה כריך האדם לקום מלא קומתו לפני תלמיד חכם, משום שהוא נמלא בצורה הקדושה העליונה, שהוא, רומז לכהן הקדוש העליון, שפתוב, והדרת פני זקן, שהוא צעולם, אמר רבי שמעון, מפאן רמז לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה. ועוד למדנו. מקרא זה, מפני שיבה תקום, הוא לדרש, כמו שהעירו זו החברים. מפני שיבה תקום, התורה מזהירה לאדם, שפפני זיאתו לשיבה יקום צקיום טוב צעולם, דהינו שיעשה תשובה, משום שזה הדך לו, אצל אם עושה תשובה צסוף ימיו, אין שצר לאדם כל כד, פיון שהוא זקן ואינו יכול להיות רע. אלא שצחו הוא, פשהוא צכחו והוא טוב. ושלמה המלך צוח ואמר, גם במעלליו יתנפר נער וגו'. פעין זה פתוב, וזכור את בוראך בימי בחורותיך. אמר רבי אלעזר ודאי דרך הזה מתוקן לפנינו, וזהו דרך

שָׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא. פֶּתַח וְאָמַר כִּי יוֹדַע ה' דָּרָךְ לְדַיְקוּם וְדָרָךְ לְשָׁעִים תֵּאָבֵד. שׂוֹאֵל, מֵהוּ כִּי יוֹדַע ה'. אֲלֹא הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא יוֹדַע וּמִסְגִּיחַ בְּדָרָךְ הַלְדַיְקוּם לְהַטִּיב לָהֶם וּלְהַגִּן עֲלֵיהֶם, וְהוּא הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם לְשִׁמְרָם. וּמִשּׁוּם זֶה מִי שֵׁיוֹרָא לְדָרָךְ, לְרִיף שֶׁהַדָּרָךְ הַזֶּה תִּהְיֶה דָּרָךְ הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא וְיִסְתַּתֵּף הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא עִמּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה כְּתוּב, כִּי יוֹדַע ה' דָּרָךְ לְדַיְקוּם וְדָרָךְ לְשָׁעִים תֵּאָבֵד, שֶׁתֵּאָבֵד מֵאֲלֵיָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לֹא נוֹדַע לְדָרָךְ הַהוּא שְׁלָהֶם, וְאִינוּ הוֹלֵךְ עִמָּהֶם. שׂוֹאֵל, פֶּעַם כְּתוּב דָּרָךְ וּפֶעַם כְּתוּב אֲרַח, מֵהוּ צִיּוֹן זֶה לְזֶה, וּמִסְגִּיב, אֲלֹא דָרָךְ, הוּא, שֶׁכָּל הַקְּסוּלֵי צִיּוֹן אֲדָם הוֹלְכִים צוֹ. אֲרַח, הוּא שֶׁנִּפְתַּח מִזְמַן הָאֵל, וְעוֹד לֹא הִלְכוּ צוֹ הַרְצֵה. וְעַל אֲרַח זֶה כְּתוּב וְאֲרַח לְדַיְקוּם כְּאוֹר נֶגֶה וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. הִיָּה אוֹכֵל בְּבֵית זֶה וּפָסַק סְעֻדָתוֹ וְהִלָּךְ לְבֵית אַחֵר אוֹ שֶׁהָיָה אוֹכֵל וְקִרְאָהוּ חֲבָרוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ וְיִצָּא לוֹ לְפֶתַח בֵּיתוֹ וְחֹזֵר, הוֹאִיל וְשִׁנְיָה מְקוֹמוֹ צָרִיף לְבָרָךְ לְמַפְרַע עַל מַה שֶּׁאָכַל וְחֹזֵר וּמְבָרָךְ בְּתַחֲלָה הַמוֹצֵא וְאַחֵר כֵּן יִגְמֹר סְעֻדָתוֹ: **ב.** חֲבָרִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים לְאָכַל וְיִצְאוּ לְקִרְאָת חֵתָן אוֹ לְקִרְאָת כְּלָה, אִם הִנִּיחוּ שֵׁם זָקֵן אוֹ חוֹלָה חוֹזְרִין לְמְקוֹמָן וְגוֹמְרִין סְעֻדָתוֹ וְאִינוּ צָרִיכִין לְבָרָךְ שְׁנֵינָה. וְאִם לֹא הִנִּיחוּ שֵׁם אָדָם כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא וְצָרִיכִין בְּרַכָּה לְמַפְרַע וְכִשְׁהוּ חוֹזְרִין צָרִיכִין בְּרַכָּה לְכַתְּחִלָּה: **ג.** וְכֵן אִם הָיוּ מְסַבִּין בְּשִׁתְיָה אוֹ לְאָכַל פְּרוֹת שֶׁכָּל הַמְּשַׁנָּה מְקוֹמוֹ הָרִי פָּסַק אֲכִילָתוֹ וּלְפִיכָךְ מְבָרָךְ לְמַפְרַע עַל מַה שֶּׁאָכַל וְחֹזֵר וּמְבָרָךְ שְׁנֵינָה לְכַתְּחִלָּה עַל מַה שֶּׁהוּא צָרִיף לְאָכַל וְהַמְּשַׁנָּה מְקוֹמוֹ מְפַנֵּה לְפָנֵה בְּבֵית אֶחָד אִינוּ צָרִיף לְחֹזֵר וּלְבָרָךְ. אֲבָל בְּמִזְרָחָה שֶׁל תֵּיאָנָה וּבֵא לְאָכַל בְּמַעְרָבָה צָרִיף לְחֹזֵר וּלְבָרָךְ:

וּבְגוּיִים לֹא יִתְחַשֵּׁב (במדבר כג) כָּל רוּאֵיהֶם יִפְּרוּם כִּי הֵם זָרַע בְּרָךְ ה'. כִּיצַד שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל אִם בָּאִים חִלּוֹת עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ עַל בְּגִדֵיהֶם סִימָן מִעֲבוֹדַת זָרָה וְשֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ עֲצָמָם כְּאֵלוֹ הֵם מִשְׁרֵתֵי עֲבוֹדַת זָרָה שֶׁלֹּא יִשְׂמְנוּ עַל בְּתִיחֵם סִימָן מִעֲבוֹדַת זָרָה וְשֶׁלֹּא יִגְלְחוּ בְּגִבָּהּ הָרֹאשׁ שֶׁיְהִיוּ הַנְּכָרִים סְבוּרִים שֶׁהֵם נְכָרִים וְאִם נְכָרִים עוֹבְרִים וּפּוֹגְעִים בָּהֶן יִהְיוּ הַנְּכָרִים הוֹלְכִים בְּבֵית תְּפִלָּתָם לֹא יֵלְכוּ עִמָּהֶם הַיְהוּדִים שֶׁיְהִיוּ סְבוּרִים שֶׁהֵם נְכָרִים שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים מד) אִם שִׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וְנִפְּרוֹשׁ כְּפִינוּ לֹא לֵזֶר הֲלֹא אֱלֹהִים יִחְקֹר זֹאת. וְכֹתִיב (מ"ב י) וַיִּבֹא יְהוָה וַיְהוֹנֵתֵן בֶּן רֶכֶב בֵּית הַבַּעַל וַיֵּאמְרוּ לְעוֹבְדֵי הַבַּעַל חֲפָשׂוּ וּרְאוּ פֶן יֵשׁ פֹּה עִמָּכֶם מִעֲבֹדֵי ה' כִּי אִם עוֹבְדֵי הַבַּעַל לְבָדָם כִּי הִיוּ יִרְאִים פֶּן יִהְיֶה מִעֲבֹדֵי ה' עִמָּהֶם מִיִּרְאֵת הַמֶּלֶךְ:

כי תצא יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

כי תבנה בית זרע ועשית מעקה
לגרך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הגפול

בבבב: ארי תבני ביתא חדשא ותעבד תיקא לאגרא ולא תשוי חובת דין דקטול בביתך ארי יפל דנפל מנה:

רש"י כי תבנה בית חדש. אם קימת מצות שלוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה, שמצוה גוררת מצוה, ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים. לכך נסמכו פרשיות הללו: מעקה. גדר סביב לגג, ואונקלוס תרגם תיקא כעין תיק שמשמר מה שבתוכו: כי יפול הגפול. ראוי זה לפול ואף על פי כן לא תתגלגל מיתחו על ידך, שמגלגליו זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חיב:

(ט) לֹא-תִזְרַע בְּרֵמֶה כְּלָאִים פֶּן-תִּקְדָּשׁ
הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֲת הַכֶּרֶם: (ס)
לא תזרע פרמץ ערובין דילמא תסתאב דמעת זרעא די תזרע ועללת פרמא:

רש"י כלאים. חטה ושעורה וחרצן במפלת יד: פן תקדש. כתרגומו תסתאב.
כל דצר הנתעב על האדם, בין לשבח כגון הקדש, בין לגנאי כגון חסור, נופל
בו לשון קדש, כמו (ישעיה סה, ה) אל תגש בי כי קדשתיך: המלאה. זה מלוי
ותוספת שהזרע מוסף:

(י) לֹא-תִזְזַרְע בְּשׂוֹר-וּבְזֹמֶר יִזְדָּו: לא תרדי בתזרא
ובחמרא פחדא:

רש"י לא תחרש בשור ובחמור. הוא הדין לכל שני מינים שבעולם, והוא
הדין להנהיגם יחד קשורים זוגים בהולכת שום משא:

(יא) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנָא עִמָּךְ וְכִתְנוּ מִחִבֵּר פְּחָדָא:
לא תלבש שעטנא עמר וכתנו מחבר פחדא:

רש"י שעטנא. לשון ערוז. ורבותינו פראו שוע טווי ונווז:

(יב) גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה-לָךְ עַל-אֲרָבַע כִּנְפוֹת
כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶה-בָּהּ: (ס) פֶּרֶסְפְּדִין תַּעֲבֹד לָךְ עַל אֲרָבַע
פִּנְיֵי כְּסוּתְךָ דִּי תִכְסִי בָּהּ:

רש"י גדלים תעשה לך. אף מן הכלאים. לכך סמכן הכתוב:

נביאים - שמואל א - פרק יז

(כב) וַיִּטֹּשׁ דָּוִד אֶת-הַכֵּלִים מֵעָלָיו עַל-יַד שׁוּמֵר הַכֵּלִים וַיֵּרֶץ הַמַּעְרָכָה וַיָּבֵא וַיִּשְׁאַל לְאַזְוִיו לְשָׁלוֹם: וַשִּׁבַּק דָּוִד נֶת מְנַפָּא דִּי עֲלוּהִי עַל דִּי נָטִיר מְנַפָּא דִּי עֲלוּהִי עַל דִּי נָטִיר מְנַפָּא וְרַחַט לְסִדְרָא וְאַתָּא וְשָׂאֵל לְאַחוּהִי בְּשָׁלֻם :

רס"י שומר הכלים . סל בני הצבא . (כג) ממערות פלשתים . כתיב , בזותינו לרסן (סוטה מז ב) : מלח בני אדם הערו בערפה אמו , כשפירקה מלחמי רות ונעמי חמותה :

(כג) וְהוּא | בְּדַבָּר עִמָּם וְהִנֵּה אִישׁ הַבְּנִיִּים עוֹלָה גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי שָׂמוּ בַמֶּת (במערות) בַּמַּעְרָכֹת פְּלִשְׁתִּים וַיִּדְבֹּר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע דָּוִד: וְהוּא מִמְּלִיל עִמָּהוֹן וְהָא גְּבָרָא מִבִּינְיָהוֹן סְלִיק גְּלִית פְּלִשְׁתִּיָּה שְׁמָה מִגַּת מִסְדְּרֵי פְּלִשְׁתִּי וּמְלִיל כְּפִתְגָמֵיָּה הָאֵלֶּין וְשָׁמַע דָּוִד : (כד) וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּרְאוּתָם אֶת-הָאִישׁ וַיִּצְסוּ בַּמִּפְּזִיו וַיִּירְאוּ בְּמַאֲד: וְכָל אֲנָשׁ יִשְׂרָאֵל בְּמַחְזִיחֹן יַת גְּבָרָא וְאַפִּיכוּ מִן קַדְמוּהִי וְדַחִילוּ לְחֻדָּא : (כה) וַיֹּאמֶר | אִישׁ יִשְׂרָאֵל הֲרֵאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלָה הַזֶּה כִּי לֹוֹזֵהָ אֶת-יִשְׂרָאֵל עֹלָה וְהִזָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִכְנֹו יַעֲשֶׂרְנוּ הַבְּיָרָה | עֲשֶׂר גְּדוֹל וְאַת-בֵּיתוֹ יִתֵּן-לוֹ וְאֶת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה זֶפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל: וְאָמַר אֲנָשׁ יִשְׂרָאֵל הַחֲזִיתוּן גְּבָרָא דְסְלִיק הַדִּין אַרִי לְחַסְדָּא יַת יִשְׂרָאֵל סְלִיק וַיְהִי גְּבָרָא דִּיקְטְלִינִיָּה יַעֲתְרִינִיָּה מְלָכָא עוֹתֵר סְגִי וַיַּת בְּרִיתִיָּה יִתֵּן לָהּ וַיַּת אַבּוּהִי יַעֲבִיד חוּרִין רַבְרַבִּין בְּיִשְׂרָאֵל :

רס"י יעשה חפשי . מדברים האמורים במספטי המלוכה :

(כו) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-הָאֲנָשִׁים הָעֹבְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר מִה-יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יָכַח אֶת-הַפְּלִשְׁתִּי הַלֵּז וְהִסִּיר זֹרֶמָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרַל הַזֶּה כִּי זֹרֵף מֵעֲרֻכֹת אֱלֹהִים זָרִים: וַאֲמַר דָּוִד לַגְּבִרָא דְקִימִין עִמָּה לְמִימַר מַה יִתְעַבֵּיד לַגְּבִרָא דִיקְטוּל יִתְפְּלִשְׁתָּא דִיכִי וְנַעְדִי חֲסוּדָא מֵעַל יִשְׂרָאֵל אָרִי מִן פְּלִשְׁתָּא עֲרָלָא הַדִּין אָרִי חֲסֵד סְדָרִי עֲבָדִי קָרְבָא דְעִמָּה דִי קִימָא :

כתובים - תהילים - פרק קט

(ט) יְהִי-בְצִיּוֹ יִתּוּבִים וְאֲשֶׁתוֹ אֶלְמִנָּה: יְהוּן בְּנוֹי יִתְמִי וְאַתְתִּיה אֲרַמְלָתָא : (י) וְזֹעַ יִזְעוּ בְצִיּוֹ וְשֹׂאֲלוֹ וְדָרְשׁוּ מִזֹּזְרֵי בֹתֵיהֶם: וְאַטְלָטְלָא יִטְלָטְלוּ בְנוֹי וְשֹׂאֲלוּ וְתַבְעוּן מִדְּהֹת צְרֵתְהוּן :

רס"י ושאלו ודרשו מחרבותיהם . הכל ישאלו עליה מה נהיתה צפלוני ופלוני מתוך קול חורבה שיאל עליהם : ודרשו . משמע מאת אחרים שהרי נקוד חטף קמץ וכן ושאלו מפי אחרים הוא משמע שיאלו אחרים עליהם , ויש לפתור ושאלו ממשקל חזק יהיו משאלים על הפתחים :

(יא) יִנְקֶשׂ זֹשֶׁה לְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּבְזּוּ זָרִים יִגְיֵעוּ: יִגְבַּב מְזוּפָא לְכָל דִּילִיה וַיִּבְזּוּ נְכָרָאִין לִיעוּתִיה :

רפ"י ינקש נושה לכל אשר לו . אדם הטורח מחזיר ולהוט לעשות דבר נופל בו לשון מתנקש כלומר מוטרף ומתלצט כמו (לניאל ה) וארכובתיה דא לדא נקשן וכו פון תנקש אחריהם אף כאן יהיה הנושה בעשו את עבודתו שנאמר ורצ יעבד לעיר , ל"א יהיה הנושה נוגע ונקרב לכל אשר לו ינקש שייטאלופי"ץ בלע"ז יהי משפט הנושה נוקש ונשען על כל ממונו וזהו יעקב הנושה בעשו את עבודתו שנאמר ורצ יעבד לעיר מלאתי בדור אחר שיבא אחר כורתו ימח שמו וטבעו שאפילו זכרון לא יפול עליו צפי הדור הנולד בעול' לאחר שנשחת שמו שארטרמייר"א בלע"ז :

(יב) **אֵל-יְהוָה-כֹּל מִשְׁנֵךְ זֶסֶד וְאֵל-יְהוָה זֶזֶן לִיתוּבִיּוֹ:** לָא יְהִי לִיה נְגִיד חֲסָדָא וְלֹא יְהִי לִיה חֲיִס עַל גִּתְמוּי : (ג) **יְהוָה-אֲזַרְיֶתוּ לְהַכָּרִית בְּדֹר אֲזֹר יִמְזוּ שְׂמֵם:** יְהִי סוּפִיָּה לְאֲשִׁתְצָא בְּדֹר אוּחְרוֹ יְתַמְחִי שְׂמֵהוּן :

משנה ערכין פרק א

א. הפל מעריכין, ונערכין, נודרים, ונדרים, פהנים ולוים וישראלים, נשים ועבדים. טמטום ואנדורוגינוס, נודרים ונדרים ומעריכין, אבל לא נערכין, שאינו נערה אלא זכר ודאי ונקבה ודאית. חרש שוטה וקטן, נדרין ונערכין, אבל לא נודרין ולא מעריכין, מפני שאין בהם דעת. פחות מבן חדש, נדר אבל לא נערה :

ברטורה (ה) הכל מעריכין. הכל, לאחויי בן שלש עשרה שנה ויום אחד ולא הביא שתי שערות, שהוא מעריך. והוא מופלא הסמוך לאיש. ומופלא חקרי ליה, לפי שבדקים אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש. אע"ג דאיש כי יפליא כתיב (ויקרא כז), כשהוא סמוך לפרקו קרוי איש לענין זה. והכל דקאי נמי על נערכים, לאחויי מנוול ומוכה שחין שאין שוין דמים. לסלקא דעתך אמינא נדר בערך כתיב (שם), כל שישנו בדמים ישנו בערכין, כל שאינו בדמים אינו בערכין,

המשמע לן והכל דקאי על נודרים, משום נידרים נקט יה. ונידרים גופיה אלטרקיד, לחתויי פחות מכן חודש שהוא נידר אע"פ שאינו נערך: מעריכין. אם אמר על אחד, ערך פלוני עלי, נותן ערך אותו פלוני כפי שניו כמו שקלוב בפרשת ערכין, שהערך נותן לפי שנים של נערכין: ונערכין. אם אמר אחר עליו, ערך פלוני זה עלי. או אמר הוא עצמו, ערכי עלי: נודרים. אמר, דמי פלוני עלי, לריך שיתן כמו שהוא יפה למכור בשוק: ונידרים. אמר אחר עליו, דמי פלוני עלי. או אמר הוא עצמו, דמי עלי: כהנים ולוים. כהנים אלטרקא ליה לאשמועינן דנערכין, דסלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב (ספ) והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן ישראל לפני כהן ולא כהן לפני כהן, הלכך כהן ליתיה בערכין דאי עני הוא לא קרינא ביה והעמידו לפני הכהן, המשמע לן דכהנים איתנהו בתורת ערכין. ואידי דתנן כהנים, תנן לוים וישראלים: נשים ועבדים. והאשה משלמת כשתתאלמן או תתגרש, והעבד כשיסתחרר: טומטום ואנדרוגינום נודרים ונידרים. שהרי יש להם דמים: ומעריכין. את אחרים. אם אמרו ערך פלוני עלי, נותנים ערך אותו פלוני: אבל לא נערכין. אם אמר ערכי עלי, או אמר אחר עליהם ערך פלוני עלי, לא אמר כלום. דזכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין, עד שיהיה זכר ודאי או נקבה ודאית: פחות מכן חודש נידר. אם אמר, דמיו עלי. שהרי שוה דמים כל שהן: אבל לא נערך. שלא נאמר ערך בפרשה אלא מכן חודש ומעלה:

ב. הנכרי, רבי מאיר אומר נעריך אבל לא מעריך. רבי יהודה אומר, מעריך אבל לא נעריך. זה וזה מודים, שנודרין ונדרין:

ברטורה (ב) נכרי, ר' מאיר אומר נערך. תרי קראי כתיבי בפרשת ערכין, חד ריבוי וחד מיעוט. בני ישראל, מיעט את הנכרי. איש כי יפליא, ריבה כל איש ואפילו נכרי במשמע. ר' מאיר סבר, נכרי נערך ולא מעריך, שכן מצינו שריבה הכחוב בנערכים יותר מנעריכים שהרי חרש שוטה וקטן נערכין אבל לא מעריכין, הלכך קדי מיעוטא למעריך, וריבויא לנערך: ר' יהודה אומר נכרי מעריך ולא נערך. שכן מצינו טומטום ואנדרוגינום מעריכים ולא נערכים. והלכה כר' יהודה הלכך נכרי שאמר ערך ישראל פלוני עלי, חייב ליתן כפי שניו הערך הקלוב בפרשה. וישראל שאמר ערך נכרי פלוני עלי, או נכרי שאמר ערכי עלי, לא אמר כלום:

ג. הגוסס, והיוצא להרג, לא נדר ולא נעריך. רבי חנינא בן עקבא אומר, נעריך, מפני שדמיו קצובין (אבל אינו נדר, מפני שאין דמיו קצובין). רבי יוסי אומר, נודר ומעריך ומקדיש. ואם הזיק, חייב בתשלומין:

ברטורה (ג) הגוסס לא נידר. ללאו בר דמים הוא, דלמיתה הוא עומד: ולא נערך. דכתיב והעמידו והעריכו, והאי לאו בר העמדה והערכה הוא: והיוצא ליהרג. שנגמר

דינו בצית דין של ישראל אצל יואל ליהרג על פי המלכות, לא שנא מלכי ישראל ולא שנא מלכות של נכרים דברי הכל מעריך ונערך: לא נידר. ללאו בר דמים הוא: ולא נערך. דכתיב (ויקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה ור' חנינא בן עקביא דאמר נערך, מוקי להאי קרא דכל חרם אשר יחרם לדקשא אחריתי: ר' יוסי אומר כו'. ר' יוסי ותנא קמא לא פליגי בנודר ומעריך ומקדיש. כי פליגי באם הזיק תנא קמא סבר, אם הזיק פטור מן התשלומים. ואע"פ שמזיק חייב בתשלומין מן התורה, מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, אלא כמלוה על פה, ומלוה על פה אינו גובה מן היורשים. ורבי יוסי סבר, מלוה הכתובה בתורה כמלוה הכתובה בשטר דמיא וגובה מן היורשים. והלכה כתנא קמא. אצל לאחר שתקנו דמלוה על פה גובה מן היורשים בית דין גובין מממונו ומשלמים מה שהזיק:

ד. האשה שהיא יוצאה להרג, אין ממתינין לה עד שתילד. יושבה על המשבר, ממתינין לה עד שתילד. האשה שנהרגה, נהנין בשערה. בהמה שנהרגה, אסורה בהנייה:

ברטורה (ד) אין ממתינין לה עד שתלד. דמהו דתימא ולדות ממונא דבעל הן כדכתיב (שמות כא) כאשר יסית עליו בעל האשה, ולא נפסדינהו מיניה, קמשמע לן דכתיב (דברים כג) ומתו גם שניהם, גם לרבות את הולד: יצבה על המשבר. מקום מושב האשה היולדת קרוי משבר: ממתינין לה עד שתלד. דכיון דנעקר ללאה, גופא אחרינא הוא ואינו כגוף אמו: נהנין בשערה. לאו שערה ממש קאמר, אלא פאה שהיתה לה משער אשה אחרת קשורה לשערה. ודוקא כשאמרה תנו אותה לבתי או לפלונית, דכיון דאמרה תנו גליא דעתה ללא ניחא לה דתהוי כגופה לאתסורי, וכנטולה מחיים דמיא. אצל בענין אחר אסור, שנויי המת אסורים בהנאה: בהמה שנהרגה אסורה בהנאה. אפילו שערה:

גמרא ערכין דף ו ע"א

תנו רבנן: סלע זו לצדקה עד שלא באתה ליד גבאי מתר לשנותה. משבאתה ליד גבאי אסור לשנותה איני והא רבי ינאי יזיף ופרע שאני רבי ינאי דניחא להו לעניים דכמה דמשהי מעשה ומייתי להו. תנו רבנן: ישראל שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת אסור לשנותה סבר רבי חייא:

בַּר אֲבָא לְמִימָר לֹא שָׁנָא לְדַבֵּר הֲרָשׁוּת וְלֹא שָׁנָא לְדַבֵּר מִצְוָה. אָמַר לֵיהּ רַב אָמִי: הֲכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנּוּ אֶלָּא לְדַבֵּר הֲרָשׁוּת אֲבָל לְדַבֵּר מִצְוָה מִתֵּר לְשִׁנוּתָהּ מִדְּאָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נִכְרִי שֶׁהִתְנַדָּב מְנוּרָה אוֹ נֵר לְבֵית הַכְּנֶסֶת עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּקַּע שָׁם בְּעַלְיָהּ אֶסוּר לְשִׁנוּתָהּ מִשְׁנִשְׁתַּקַּע שָׁם בְּעַלְיָהּ מִתֵּר לְשִׁנוּתָהּ. לְמֵאִי, אֲלִימָא לְדַבֵּר הֲרָשׁוּת מֵאִי אִירִיָּא נִכְרִי אֶפְלוּ יִשְׂרָאֵל נְמִי אֶלָּא לְדַבֵּר מִצְוָה וְטַעֲמָא דְנִכְרִי הוּא דְפַעֲי, אֲבָל יִשְׂרָאֵל דְלֹא פַעֲי שְׁפִיר דְמִי. שְׁעִזְרַק טִייעָא אֵינְדָב שְׁרָגָא לְבֵית כְּנִישְׁתָּא דְרַב יְהוּדָה. שְׁנִייה רְחָבָא. וְאִיקְפֵּד רַבָּא. אִיכָּא דְאָמְרִי שְׁנִייה רַבָּא וְאִיקְפֵּד רְחָבָא. וְאִיכָּא דְאָמְרִי שְׁנִייה חֲזָנִי דְפּוּמְבִּדִיתָא וְאִיקְפֵּד רְחָבָא וְאִיקְפֵּד רַבָּא. מָאן דְשְׁנִייה סָבַר דְלֹא שְׁכִיחַ וּמָאן דְאִיקְפֵּד סָבַר זְמַנּוֹן דְמִקְרִי וְאִתִּי:

רס"י רבי ינאי. גבאי הוה ויזיף מעות הלדקה לכורכו ופורע: דכמה דמשהי. רבי ינאי דלית ליה זוזי למיפרע ניחא להו לעניי: דמעשה. רבי ינאי לכזורא ואמר דלית ליה מעות לחלק לעניי וכופה אותם ללדקה ואיכא רווח' לעניי: מנורה. כמשמעה: נר. קרוי"קול של כסף או של זהב: מדאמר רב חסי וכו'. כלומר מדנקט רב חסי נכרי דפעו וכוועק למה שניתן מה שנתתי מכלל דישראל ללא פעו שרי לשנויי לדבר מורה דאי בישראל אסור למה ליה למנקט נכרי: שלא נשתקע שם בעליה ממנה. שעדיין אומר זו היא נדבתו של פ' נכרי אסור לשנית' דפעו: ולמאי. קאמר רב חסי דאסור לשניתה אלימא וכו': שעזרק. נכרי היה: לא שכית. שעזרק במתא דליפעי קסוחר היה ומחזר בעיירות:

זוהר נשא דף קכ"ב ע"א

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָווּ אֶזְלֵי מְאוּשָׁא לְלֵד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה (נ"א יצחק) נִימָא מְלִין דְאִוְרִיתָא וְנִיזִיל. פִּתַח רַבִּי יְהוּדָה (יצחק) וְאָמַר (שמות כא) כִּי פִתַח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְגוֹמֵר. מַה כְּתִיב בְּתַרְיָה בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם וְגוֹמֵר וּמַה עַל דָּא כְּדִ מָאן דְגָרִים לְאַבְאָשָׁא עֲלֵמָא בְּחוּבוֹי עַל אַחַת כְּמַה וְכְמַה אֶלָּא תְּוֹהֲנָא דְאָף עַל גַּב דְאֲבָאִישׁ עֲלֵמָא אֲמַאי אִית לִיה תְּשׁוּבָה כְּמַה דְכְתִיב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹמֵר וְהִתְנַדְּוּ אֶת חֲטָאתָם וְהָשִׁיב. אֶלָּא וְדַאי דָּא מְהֵנְיָא לְהוּ בְּגִין דְעֵבִיד תְּשׁוּבָה כְּבִיכּוֹל הוּא עֵבִיד לִיה מִמֶּשׁ דְּהָא מַה דְפָגִים לְעִילָא אֶתְקִין לִיה וּבְמַה בְּתְשׁוּבָה דְכְתִיב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹמֵר וְהִתְנַדְּוּ אֶת חֲטָאתָם וְהָשִׁיב תְּשׁוּבָה אֶתְקִין כְּלָא אֶתְקִין לְעִילָא אֶתְקִין לְתַתָּא אֶתְקִין לְגַרְמִיָּה אֶתְקִין לְכָל עֲלָמָא. פִּתַח רַבִּי יִצְחָק (יהודה) אֲבִתְרִיהּ וְאָמַר (דברים ד) בְּצַר לָךְ וּמִצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹמֵר בְּצַר לָךְ מִכָּאן דְתְשׁוּבָה מְעִלָּא מִכָּלָא עַד לָא יִשְׁרִי דִינָא בְּעֲלָמָא דְבִתְר דְשָׁרִי דִינָא

תקיף חיליה מאן יעבר ליה מעלמא ויסלק ליה. דהא כיון דשארי דינא לא יסתלק עד דישתלים בתר דאשתלים ועבד תשובה אתקין עלמין כלהו. משמע דכתיב ומצאוד כל הדברים האלה באחרית הימים וכתיב ושבתי עד יי אלהיך וגומר כי אל רחום יי אלהיך וגומר. באחרית הימים מאי אכא הכא אלא לאכללא כנסת ישראל דאיהי בגלותא ואשתכחת בעאקו דלהון ולא שבקת לון לעלמין ובגין כך קדשא בריך הוא אף על גב דשארי דינא בעלמא בעי דיהדרון ישראל בתשובה לאוטבא להו בהאי עלמא ובעלמא דאתי ולית לך מאן דקאים קמי תשובה. תא חזי אפלו כנסת ישראל תשובה אקרי ואי תימא (תשובה) עלמא. (ס"א מעלמא) (ג"א עלמא) בכל אתר לא שכיח אלא דא אקרי תשובה כד אהדר רחמי לקבלהא ואי תבת על כל אנון אוכלוסין וינקא לון ותשובה מעלמא כד אתמסר נפשא לגבה ונטיל לה בזמנא דאיהי בתשובה כדון כלא אתתקו לעילא ותתא ואתתקו הוא וכל עלמא. חייבא חד בעלמא קלקולא דכמה אחרנין בגניה ווי לחייבא ווי לשביביה תא חזי יונה בגין דלא בעא למיהך בשליחותא דמאריה כמה בני נשא הוו אתאבידו בגניה בימא עד דכלהו אהדרו עלוי ודאינו ליה בדינא בימא וכדון אשתזיבו כלהו וקדשא בריך הוא חס עליה לבתר ושזיב כמה אוכלוסין בעלמא. אימתי כד אהדר למאריה מגו עקתיה. הדא הוא דכתיב (יונה ג) קראתי מצרה לי אל יי ויענני. וכתיב (תהלים קי"ח) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגומר :

תרגום הזוהר רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים מאושא ללד. אמר רבי יהודה, נאמר דברי תורה ונלך. פתח רבי יהודה ואמר, פי יפתח איש צור או כי יכרה איש צור וגו', מה פתח אחריו בעל הצור ישלם וגו', ומה על זה כך, מי שגרם להרע לעולם צחטפאיו על אחת כמה וכמה. אלא תמה אני, כיון שהרע לעולם, למה מועיל לו התשובה כמו שכתוב, איש או אשה וגו' והתודו על חטאתם והשיב. אלא ודאי זה מועיל להם משום כיון שעושה תשובה כפיכול הוא עושה אותו ממש. פי תשובה משיבה ה' אל הו', פי מה שפגם למעלה תקן אותו, וצדקה בתשובה. שכתוב, איש או אשה פי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב וגו'. ותשובה מתקנת הכל, מתקנת למעלה ומתקנת למטה מתקנת את עצמו, ומתקנת לכל העולם. פתח רבי יצחק, ואמר, כצד לך ומצאוד כל הדברים האלה וגו', כצד לך מפאן שתשובה טובה מכל, צטרם שיטרה הדיו בעולם. פי אחר שפצר שרה הדיו, נתחזק פחו, מי יעבירו מן העולם ויסלקו. פי כיון שפצר שרה הדיו אינו מסתלק עד שינשלם. אחר שנשלם הדיו, ועשה תשובה, מתקן כל העולמות. זה משמע, משכתוב, ומצאוד כל הדברים האלה באחרית הימים, וכתיב, ושבתי עד יי אלהיך וגו', פי אל רחום יי אלהיך. באחרית הימים, מה באחרית הימים, מה ענין לכאן. שהוא לכלול כנסת ישראל הנקראת אחרית הימים,

שְׁהִיָּא בְּגִלְוֹת, וְנִמְלֵאת עִמָּהֶם צְרָרָה, וְחֵינָה עוֹצֵת לְעוֹלָם. וּמִשּׁוּם זֶה הִקְדוּשׁ
צְרוּף הוּא אַף עַל פִּי שְׁהִסְרָה דִּין צְעוֹלָם, רוּחָה שְׁיִסְרָחַל יַחֲזֵרוּ צְתִישׁוּבָה
לְהֵטִיב לָהֶם צְעוֹלָם הַזֶּה וּצְעוֹלָם הַבָּא. וְחֵינן לָךְ דְּצֵר הָעוֹמֵד צְפִנֵי תְּשׁוּבָה.
צֵא וּרְאֵה, אֲפֹלוּ פְּנֵסַת יִסְרָחַל שְׁהוּא מְלָכוּת, נִקְרְאת תְּשׁוּבָה. וְחָם תֵּאמַר,
תְּשׁוּבָה עַלְיוֹנָה, הִיא חֵינָה מְאִוְיָה צְכַל מְקוּם. אֲלֹא זֶה הַמְּלָכוּת, נִקְרְאת
תְּשׁוּבָה, פְּשָׁחֲזָרוּ הֶרְחָמִים, פְּנִיגְדָה, וְהוּא שְׂצָה לְהַנִּיק כָּל יֵלְוּ הַהִמּוֹנִים שְׂצָה.
וּתְשׁוּבָה הַכִּי טוֹבָה הִיא, פְּשָׁחֲזָרוּ מוּסַר נִפְשׁוֹ חֵלְיָה, וְהִיא לוֹקַחַת אוֹתָהּ
צְזָמֵן שְׁהוּא צְתִישׁוּבָה, אֲזִי מִתְּפִיחוּ הַכֹּל לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, וְהוּא נִתְּפִיחוּ וְכַל
הָעוֹלָם. רָשַׁע אֶחָד צְעוֹלָם, פְּמָה אֲחֵרִים נִזְקִים צְשָׁבִילוֹ. אוּי לְרָשַׁע אוּי
לְשָׂכְנוֹ. צֵא וּרְאֵה, יוֹנָה, מִשּׁוּם שְׂלֵחַ רָחָה לְכַת צְשָׁלִיחוֹת חֲדוֹנוֹ, פְּמָה צְנִי
חָדָם הֵיוּ נִצְרָדִים צְשָׁבִילוֹ צֵים עַד שְׂכַלֵּם חֲזָרוּ עָלָיו וְדָנוּ אוֹתוֹ צְדִין לְהַשְׁלִיכוֹ
לַיָּם. וְאֲזִי נִכְלוּ כָּלֵם, וְהִקְדוּשׁ צְרוּף הוּא חָם עָלָיו אַחַר כָּךְ, וְהִגִּיל פְּמָה
הַמּוֹנִים צְעוֹלָם, דְּהֵינּוּ חֲנִשֵּׁי נִינּוּה, מִתִּי הִיָּה זֶה. הוּא פְּשָׁחֲזָר צְתִישׁוּבָה
לְחֲדוֹנוֹ מִתּוֹף רָרְתוֹ. זֶה שְׂכַתוּב, קְרָחֲתִי מְרָרָה לִי אֵל יִי וַיַּעֲנֵנִי. וְכַתוּב, מִן
הַיַּמָּר קְרָחֲתִי יָהּ עֲנֵנִי צְמִרְחָב יָהּ, וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. בְּרַךְ עַל הַפֶּת פֶּטֶר אֶת הַפְּרָפְרַת שְׂאוֹכְלִין בְּהֵם הַפֶּת מִמִּינֵי תַבְשִׁיל
וּפִירוֹת וְכִיּוּצָא בְּהוֹ, אֲבָל אִם בְּרַךְ עַל הַפְּרָפְרַת לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת. בְּרַךְ עַל
מַעֲשֵׂה קְדָרָה פֶטֶר אֶת הַתַּבְשִׁיל. בְּרַךְ עַל הַתַּבְשִׁיל לֹא פֶטֶר אֶת מַעֲשֵׂה קְדָרָה:

ב. גָּמַר בְּלָבוּ מְלֻאָכֵל אוּ מְלֻשְׁתוֹת וְאַחַר כֵּן נִמְלָךְ לְאָכֵל אוּ לְשִׁתוֹת אֵף עַל
פִּי שְׂלֵא שְׁנָה מְקוּמוֹ חוּזָר וּמְבָרַךְ. וְאִם לֹא גָמַר בְּלָבוּ אֶלָּא דַּעֲתוֹ לְחֲזֹר וּלְאָכֵל
וּלְשִׁתוֹת אֶפְלוּ פָּסֵק כָּל הַיּוֹם כֵּלּוּ אֵינּוּ צָרִיף לְבָרַךְ שְׁנִיָּה:

יש שנהרג על קדוש ה' ויש צדיקים שאינם נהרגים על קדוש ה' אלא מתים בידי שמים על מטותיהם ואלו היה בשעת הגזרה היו נהרגים ולא יפסידו אלא שפוחתים להם מן השכר טובת הנאה שלא יבואו לידי כן כדי שיחיו ויולידו בנים ואותן הנהרגים עודפים עליהם שכר כנגד חיי עולם הנה שלא קבלו ועולה מדת הדין לטען כנגד הרשעים אם היה מביא לידי מחשבה ונסיון שלא היו יכולים לעמוד ולקבל פרענות כנגד הנסיון שלא יוכלו לעמוד. ויכולים לומר הצדיקים יש להם שכר שגלוי ונדוע לך אם היינו באים לידי נסיון היינו יכולין לעמוד ולא היינו חוטאים. הרבה יהודים נהרגים בשעת הגזרה. והרבה גמרו להרג ונצולו וראה יהודי אחד שמו רבי שפתי בחלום הרוג אחד שמו רבי שבתאי אמר רבי שבתאי ההרוג כל אותם שגמרו בלבם להרג על קדוש ה' חלקם עמנו בגן עדן: רשע אחד היה קבור בין ההרוגים באו בחלום לאדם חשוב חי שיוציאוהו מביניהם שקשה להם ביותר:

כי תצא ליל שישי תורה

צרוף יהודה

כי-יִקְחוּ אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנָאָהּ: ארי יסב
גבר אתתא ויעול לותה ויסננה:

רס"י וזא חליה ושנאה. סופו:

ושם לה עלילות דברים והוצא עליה שם
רע ואמר את-האשה הזאת לקוזתי ואקרב
אליה ולא-מצאתי לה בתולים: וישוי לה תסקופי מלן
ויפק עלה שום ביש ויימר ת אתתא הדא נסבית ועלית לותה ולא אשכחית
לה בתולין:

רס"י וחס לה עלילת דברים. עברה גוררת עברה, עבר על לא תשנא (ויקרא יט, יז) סופו לבא לידי לשון הרע: את האשה הזאת. מכאן שאין אומר דבר אלא בפני בעל דין:

וּלְקוֹז אָבִי (הנער) הַנְּעֵרָה וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ אֶת-בְּתוּלִי (הנער) הַנְּעֵרָה אֶל-זְקֵנֵי הָעִיר הַשְּׂעֵרָה:
ויסב אבוקא (ני"א אבוקה) דעולמא וְאִמָּהּ וְיִפְקוּן ית בְּתוּלֵי עוֹלָמָא לְקָדָם סְבִי קָרְתָא לְתַרְע בֵּית דִּין אֲתָרָא:

רס"י אבי הנערה ואמה. מי שגדלו גדולים הרעים יתזו עליה:

וְאָמַר אָבִי (הנער) הַנְּעֵרָה אֶל-הַזְּקֵנִים אֶת-בְּתִי זָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וְיִשְׁנָאָהּ:
דעולמא לסביא ית בְּרַתִּי יְהִיבִית לְגַבְרָא הַדִּין לְאִנְתּוֹ וְיִסְנָנָהּ:

רס"י ואמר אבי הנערה. מלמד שאין רשות לאשה לדבר בפני האיש:

וְהִזָּה-הוּא שָׁם עֲלִיכֶת דְּבָרִים לְאִמֹר לֹא-מִצְאָתִי לְבִתְךָ בְּתוּלִים וְאֶלָּה בְּתוּלֵי בְּתִי וּפְרִשׁוּ הַשְּׂבֻמָּה לְפָנָי זְקֵנֵי הָעִיר:
מליו למימר לא אשפחית לברתך בתולין וְאֵלִין בְּתוּלֵי בְּרַתִּי וְיִפְרְסוּן שׁוֹשִׁיפָא קָדָם סְבִי קָרְתָא:

רס"י ופרשו השמלה. הרי זה משל, מחורין הדברים כשמלה:

וּלְקוֹזוֹ זְקֵנֵי הָעִיר-הַהִוא אֶת-הָאִישׁ וְיִסְרוּ אֹתוֹ:
וְיִדְבְּרוּן סְבִי קָרְתָא הִחִיא ית גַּבְרָא וְיִלְקוּן יְתָהּ:

(יט) וְעֲנִשׁוּ אֹתוֹ בְּמֵאָה כֹּסֶף וְנִתְּנוּ לְאָבִי הַזֵּעֵרָה
 כִּי הוֹצִיא שָׁם רֶעַעַל בְּתוֹכָתּוֹ יִשְׂרָאֵל וְלוֹ-
 תְהִיָּה לְאִשָּׁה לֹא-יִוָּכַל לְשִׁלּוּזָהּ כָּל-יָמָיו: (ס)
 וְיִגְבוּ מִנֵּה מֵאָה סְלַעִין דְּכֹסֶף וְיִתְּנוּ לְאָבוּהָא דְעוֹלְמָתָא אַרְי אֶפְק שׁוּם בֵּישׁ עַל
 בְּתוֹלְתָא דְיִשְׂרָאֵל וְלֵה תְהִי לְאִנְתּוֹ לִית לֵה רְשׁוֹ לְמִפְטָרָה פֶּל יוֹמוֹהִי: (כ)
 וְאִם-אִמָּת הָיָה הַדְּבָר הַזֶּה לֹא-נִמְצְאוּ
 בְּתוֹכָם (לְזַעַר) לְזַעֲרָה: וְאִם קִשְׁטָא הָוָה פְּתַגְמָא הַדִּין לֹא
 אֲשַׁתְּכַחוּ בְּתוֹלִין לְעוֹלְמָתָא:

(כא) וְהוֹצִיאָהּ אֶת-הַזֵּעֵרָה אֶל-בֵּיתוֹ בֵּית-
 אָבִיהָ וְסִקְלוּהָ אֲנָשִׁי עִירָהּ בְּאֲבָנִים וּבִמְתָהּ
 כִּי-עָשְׂתָה נְבֻלָּה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ
 וּבְעֵרַת הָרָע מִקָּרְבָּהּ: (ס) וְנִפְקוּן יָת עוֹלְמָתָא לְתַרְע בֵּית
 אָבוּהָא וְיִרְגְּמֵהּ אֲנָשִׁי קָרְתָהּ בְּאֲבָנִיא וְתַמּוֹת אַרְי עֶבְדַּת קָלְנָא בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנָא
 בֵּית אָבוּהָא וְתַפְלִי עֶבֶד דְּבֵישׁ מִבִּינָד:

(כב) כִּי-יִמְצָא אִישׁ שֹׁכֵב | עִם-אִשָּׁה בְּעֵלְתָּ-
 בְּעַל וּבִמְתּוֹ גַּם-שְׁנֵיָהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם-
 הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבְעֵרַת הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: (ס) אַרְי

יָקוּם אִישׁ עַל-רֵעֵהוּ וּרְצוּזוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר

הָאֵלֶּה: וְלְעוֹלָמְתָא לֹא תַעֲבֹד מִדַּעַם לִית לְעוֹלָמְתָא חוּבַת דִּין דְקָטוּל אַרִי כְמָא דִיקוּם גְּבָרָא עַל חֲבֵרָה וְיִקְטַלְנָה נֶפֶשׁ כֵּן פְּתַגְמָא הַדִּין:

רס"י כי כאשר יקום וגו'. לפי פשוטו זהו משמעו, כי אנוסה היא ונחזקה עמד עליה כאלים העומד על חצרו להרגו. ורבותינו דרשו זו הרי זה צא ללמד ונמצא למד וכו' :

(כו) כִּי בַשָּׂדֶה מִצָּאָה צִעָקָה (הַנְּעָר) הַנְּעָרָה

הַבְּמִאֲרֵשָׁה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ: (ס) אַרִי בְחַקְלָא אֲשַׁכְחָה צְוֹמַת

עוֹלָמְתָא דְמִאֲרֵסָא וְלִית דְּפָרִיק לָהּ: (כח) כִּי-יִבְצָא אִישׁ (נְעָר)

נְעָרָה בְּתוֹלָה אֲשֶׁר לֹא-אֲרֵשָׁה וּתְפֹשֶׁה

וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִבְצָאוּ: אַרִי יִשְׁכַּח גְּבַר עוֹלָמְתָא בְּתַלְתָּא דִּי לֹא

מִאֲרֵסָא וְיִחְדַּנְהּ וְיִשְׁכּוּב עִמָּהּ וְיִשְׁתַּכְּחוּן: (כט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב

עִמָּהּ לְאָבִי (הַנְּעָר) הַנְּעָרָה זֹמְשִׁים כֶּסֶף וְלוֹ-

תְּהִיָּה לְאִשָּׁה תְּנוּזַת אֲשֶׁר עֲנָה לֹא-יִוָּכַל

שְׁלֹזָה כָּל-יָמָיו: (ס) וְיִתְּנוּ גְּבָרָא דִּישְׁכַּב עִמָּהּ לְאִבּוּהָ דְעוֹלָמְתָא

חֲמִשִּׁין סְלַעִין דְכֶסֶף וְלָהּ תְּהִי לְאִנְתּוֹ חֶלֶף דִּי עֲנָה לִית לָהּ רְשׁוֹ לְמִפְטָרָה כָּל

יּוֹמָהּ: כג (א) לֹא-יִקְוֹז אִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ אָבִיו וְלֹא

יִגְלֶה כֶּנֶף אָבִיו: (ס) לֹא יִסַּב גְּבַר יְת אֶתֶת אִבּוּהִי וְלֹא יִגְלִי כְּנָפָא

דְּאִבּוּהִי:

רס"י לא יקח. אין לו זה לקוחין ואין קדושין תופסין זה: ולא יגלה כנף

אביו. שומרת יבם של אביו הראויה לאביו. והרי כבר הזהר עליה מקום (ויקרא

יה, יד) ערות אחי אביו, אלא לעבור על זה צנני לאוין ולסמוך לה (פסוק ג) לא

יבא ממזר, ללמד שאין ממזר אלא מחיבי כריתות וקל וחמר מחיבי מיתות בית דין, שאין בעריות מיתת בית דין שאין בה כרת:

לֹא-יָבֵא פְּצוּעַ-דָּכָה וְכִרְוֹת שְׂפָכָה בְּקִהְלֵי יְהוָה: (ט) לא ידפי דפסיק ודמחבל למעל בקהלא דיני:

רס"י פצוע דכה. שנפצעו או שנדכאו בימים שלו: וכרות שפכה. שנכרת הגיד וקוב אינו יורה קלוח זרע אלא שופך ושותת ואינו מוליד:

לֹא-יָבֵא מִמְזֹר בְּקִהְלֵי יְהוָה גַּם דָּוָר עֲשִׂירֵי לֹא-יָבֵא לוֹ בְּקִהְלֵי יְהוָה: (ס) לא ידפי ממזרא למעל בקהלא דיני אף דרא עשיראה לא ידפי לה למעל בקהלא דיני:

רס"י לא יבא ממזר בקהל ה'. לא ישא ישראלית:

לֹא-יָבֵא עֲמוּנָי וּמוֹאָבִי בְּקִהְלֵי יְהוָה גַּם דָּוָר עֲשִׂירֵי לֹא-יָבֵא לָהֶם בְּקִהְלֵי יְהוָה עַד-עוֹלָם: לא ידפון עמונאי ומואבאי למעל בקהלא דיני אף דרא עשיראה לא ידפי להון למעל בקהלא דיני עד עולם:

רס"י לא יבא עמוני. לא ישא ישראלית:

עַל-דִּבְרֵי אֲשֶׁר לֹא-קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלִזְוֹם וּבַבָּיִת בְּהִירָךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עָלֶיךָ אֶת-בְּלָעַם בֶּן-בְּעוֹר מִפְתּוֹר אֲרָם זָהָרִים לְקַלְכָּר: על יסק די לא ערעו יתכוון בלחמא ובמיא בארחה במפקכון ומצרים ודי אגר עלך ית בלעם בר בעור מפתור ארם די על פרת ללטייתך:

רס"י על דבר. על העצה שיעזו אחכם להחטיאכם: דרך. כשהייתם
בטרוף:

וְלֹא-אָבָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ אֶל-בְּלָעַם
וַיִּהְיֶה וַיְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּרָ אֶת-הַקְּלָלָה לְבָרְכָה
כִּי אֶהְבֵּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְלֹא אָבִי יי אֱלֹהֶיךָ לְקַבֵּל מִן בְּלָעַם
וְהִפֵּךְ יי אֱלֹהֶיךָ לָךְ ית לְוֹטִין לְבָרְכוּ אָרִי רַחֲמֶיךָ יי אֱלֹהֶיךָ: (ו) לֹא-תִדְרֹשׁ
שְׁלָמָם וּמִבְּתָם כָּל-יְמֵיךָ לְעוֹלָם: (ס) לֹא תִתְבַּע
שְׁלָמָהוֹן וְטַבְתָּהוֹן כָּל יוֹמֶיךָ לְעָלָם:

רס"י לא תדרש שלמם. מכלל שנאמר (פסוק יז) עמד ישב בקרנך יכול אף זה
כן, תלמוד לומר לא תדרש שלמם:

וְלֹא-תִתְעַב אֲדָמִי כִּי אֲזוּזִיךָ הוּא
לֹא-תִתְעַב מִצָּרִי כִּי-גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ: לֹא תִרְחַק
אֲדוֹמָאָה אָרִי אַחֲוֶיךָ הוּא לֹא תִרְחַק מִצָּרָאָה אָרִי דִּיר הוּיָתָא בְּאֶרֶץ:

רס"י לא תתעב אדמי. לגמרי ואף על פי שראוי לך לתעבו שיאל בחרב
לקראתך: לא תתעב מצרי. מכל וכל, אף על פי שזרקו זכורכם ליאור. מה
טעם, שהיו לכם אכסניא בשעת הדחה. לפיכך. ט בניס אשר יולדו להם דור
שלישי. ושאר האמות מתרין מיד. הא למדת שהמחטיא לאדם קשה לו מן
ההורגו, שההורגו הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוליאו מן העולם הזה ומן
העולם הבא, לפיכך אדום שקדמם בחרב לא נתעב וכן מצרים שטבעום,
ואלו שהחטיאום נתעבו:

בְּנִיִּים אֲשֶׁר-יּוֹלְדוּ לָהֶם דוֹר שְׁלִישִׁי יִבָּא
לָהֶם בְּקֵהָל יְהוָה: (ס) בְּנֵי דִי יִתְגַּלְדוּ לְהוֹן דְּרָא תִּלְיָתָא יְדִפִּי

כי תצא יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(י) **כִּי-תֵצֵא מִזִּמְנֵה עַל-אִיבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל**

דְּבַר רָע: אָרִי תִפּוֹק מִשְׁרִיתָא עַל בְּעָלֵי דְבָבָךְ וְתִסְתַּמֵּר מִכָּל מִדְעָם בֵּישׁ:

רש"י כי תלך וגו' ונשמרת. שהטון מקטרג בשעת הסכנה:

(יא) **כִּי-יְהִיֶּה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יְהִיֶּה טָהוֹר**

מִקְרָה-לִילָה וַיֵּצֵא אָל-מִזְוִיָּךְ לְמִזְוֵה לֹא יָבֵא

אָל-תֵּוֹךְ הַמִּזְוֵה: אָרִי יְהִי בְךָ גִבֹּר דִּי לֹא יְהִי דְכִי מִקְרָה לִילָה

וַיִּפּוֹק לְמִפְרָא לְמִשְׁרִיתָא לֹא יַעוּל לְגוּ מִשְׁרִיתָא:

רש"י מקרה לילה. דבר הכתוב בהוה: ויכא אל מחוץ למחנה. זו מצות עשה:

לא יבא אל תוך המחנה. זו מצות לא תעשה. ואסור לכנס למחנה לוויה, וכל

שכן למחנה שכינה:

(יב) **וְהָיָה לְפָנֹת-עֶרְבַי יִרְזָץ בַּבָּיִת וְכָבֵא**

הַשֶּׁמֶשׁ יָבֵא אָל-תֵּוֹךְ הַמִּזְוֵה: וַיְהִי לְמִפְנֵי רַמְשָׁא יִסְחִי

בְּמִיָּא וְכַמְעַל שְׁמִשָׁא יַעוּל לְגוּ מִשְׁרִיתָא:

רס"י והיה לפנות ערב. סמוך להערב שמשו יטבול, שאינו טהור בלא הערב
שמש:

(יג) וַיֵּד תִּהְיֶה לְךָ מִזְזוּיִן לַמְּזֻזָּה וַיֵּצֵאתָ שָׁמָּה
זְזוּיִן: וְאַתָּה מֵתְקוּ יְהִי לְךָ מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וְתַפּוּק תִּמּוֹ לְבָרָא:

רס"י ויד תהיה לך. כתרגומו ואתר, כמו (במדבר ב, יז) איש על ידו: מחוץ
למחנה. חוץ לענו:

(יד) וַיִּתֵּד תִּהְיֶה לְךָ עַל-אַזְנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ זְזוּיִן
וְזוּפְרִתָּה בָּהּ וְשִׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת-צִצְיֹתֶיךָ: וְסִפְתָּא
תְּהִי לְךָ עַל זִינְךָ וְיְהִי בְּמִיתְבְּדָ לְבָרָא וְתַחֲפֵר בֵּהּ וְתִתּוּב וְתַכְסִּי יָת מִפְּקֻתָךְ:

רס"י על אזנך. לבד משאר כלי תשמישך: אזנך. כמו כלי זינך:

(טו) כִּי יִהְיֶה אֲלֶיךָ מִתְהַלְךְ | בְּקֶרֶב מְזֻזֶיךָ
לְהֵצִיִּלְךָ וְלִתֵּת אֵיבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִזְזוּיֶיךָ
קָדוּשׁ וְלֹא-יֵרְאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשֵׁב
מֵאַזְזוּרֶיךָ: (ס) ארי יי אלהך שכינתה מהלכא בגו משריתך לשזבויתך
ולממסר בעלי דבבך קדמך ותהי משריתך קדישא ולא תתחזי בך עברת פתגם
ויתוב מימרה מלאוטבא לך:

רס"י ולא יראה בך. הקדוש צרוך הוא ערות דבר:

(ט) לֹא-תִסְגֵּיר עֶבֶד אֶל-אֲדָנָיו אֲשֶׁר-יִנְצֵל

אֶלֶּיךָ מֵעַם אֲדָנָיו: לֹא תִמְסַר עֶבֶד עַמּוּי לְיַד רַבּוֹנָה דִּישְׁתַּזְב לְוַתֶּךָ מַלְוֹת רַבּוֹנָה:

רש"י לֹא תִסְגֵּיר עַבְד. כְּתַרְגוּמוֹ. דְּבַר אַחַר אִפְלו עַבְד כִּנְעָנִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂבַרַח מִחוּלָה לְאַרְצָ לְאַרְצָ יִשְׂרָאֵל:

(י) עַמְּךָ יֵשֵׁב בְּקֶרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְזֹר

בְּאַזְוֹד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תוֹנֵנּוּ: (ס) עַמְּךָ יִתֵּב בִּינְךָ

בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי בְּחֻדָּא מִן קַרְוִיךָ בְּדִיטֵב יֵה לֹא תוֹנְנָה: (יח) לֹא-תִהְיֶה

קִדְשָׁה מִבְּנֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא-יִהְיֶה קִדְשׁ מִבְּנֵי

יִשְׂרָאֵל: לֹא תִהְיֶה אֶתְתָּא מִבְּנַת יִשְׂרָאֵל לְגִבְרַ עֶבֶד וְלֹא יִסֵּב גִּבְרָא מִבְּנֵי

יִשְׂרָאֵל אֶתְתָּא אֶמָּא:

רש"י לֹא תִהְיֶה קִדְשָׁה. מִפְקֶרֶת, מִקְדָּשָׁת וּמִזְמַנַת לְזִנוּת: וְלֹא יִהְיֶה קִדְשׁ.

מִזְמַן לְמִשְׁכַּב זְכוּר. וְאוֹנְקִלוֹס תַּרְגָּם לֹא תִהְיֶה אֶתְתָּא מִבְּנַת יִשְׂרָאֵל לְגִבְרַ עַבְד,

שְׂאֵף זֹ מִפְקֶרֶת לְזַעֲיֵלַת זְנוּת הִיא, מֵאַחַר שְׂאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לוֹ זֵה, שְׂהַרִי

הַקָּשׁוּ לְחַמּוֹר, שְׂנֵאֲמַר (בְּרַאשִׁית כג, ה) שְׂבו לְכֶם פֶּה עַם הַחַמּוֹר, עַם הַדּוּמָה

לְחַמּוֹר. וְלֹא יִסֵּב גִּבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְתָּא אֶמָּא, שְׂאֵף הוּא נַעֲשֶׂה קִדְשׁ עַל

יָדָה, שְׂכַל זַעֲיֵלוֹתָיו זַעֲיֵלוֹת זְנוּת שְׂאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לוֹ זֵה:

(יט) לֹא-תָבִיא אֶתְנִין זֹנָה וּבְזוּזִיר כָּלֵב בַּיִת יִהְיֶה

אֶלֶּיךָ לְכָל-נָדָר כִּי תוֹעֵבַת יִהְיֶה אֶלֶּיךָ

זָם-שְׁנֵיָהֶם: (ס) לֹא תַעַל אֲגַר זְנוּתָא וְחוּלְפָן פְּלָבָא לְבַיִת מִקְדָּשָׁא דִּינִי

אֶלֶּיךָ לְכָל נָדָרָא אֲרִי מְרַחֵק קָדָם ?? אֶלֶּיךָ אֵף תִּרְוִיחוּן:

רס"י אַתָּן זֹנָה. נָתַן לָהּ טֹלָהּ בְּחַתֻּנָּהּ פֶּסוּל לְהַקְרִיבָהּ: וּמַחִיר כָּלֵב. הַחֲלוּף
שָׁה בְּכָלֵב: גַּם שָׁנִיָּהּ. לְרַבּוֹת שְׁנוּיָהּ, כְּגוֹן חֲטִיִּים וְעִשְׂאֵן סֹלֶת:

(ב) לֹא-תַשִּׁיךְ לְאַזְזִיךְ זֶשֶׁךְ כֶּסֶף זֶשֶׁךְ אֲכָל זֶשֶׁךְ
כָּל-דְּבָר אֲשֶׁר יֵשֶׁךְ: לֹא תִרְבִּי לְאַחֲוֶה רַבִּית כֶּסֶף רַבִּית עֲבוּר
רַבִּית כָּל מִדְעָם דְּמִתְרַבִּי:

רס"י לֹא תִשִּׂיד. אֲזַהְרָה לָלוּהּ שֶׁלֹּא יִתֵּן רַבִּית לְמִלּוּהּ, וְאַחֵר כִּי אֲזַהְרָה לְמִלּוּהּ
(וַיִּקְרָא כֵה, לִז) אֵת כֶּסֶף לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׂדָּ:

(כא) לִזְכָּרִי תַשִּׁיךְ וּלְאַזְזִיךְ לֹא תַשִּׁיךְ לְבֹמֵעַן
יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מִשְׁלֹחַ יָדְךָ עָלַי-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁבֹתָ לְרֵשֶׁתָּהּ: (ס) לְבָר
עֲמִמִּין תִּרְבִּי וְלְאַחֲוֶה לֹא תִרְבִּי בְּדִיל דִּיבְרַכְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ עַל
אַרְעָא דִּי אֲתָ עָלִיל לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ:

רס"י לִנְכְרֵי תִשִּׂיד. וְלֹא לְאַחֲוֶה. לֹאֻ הִבָּח מִכָּלֵל עֲשָׂה, עֲשָׂה, לְעַבּוֹר עֲלוּי
בְּשָׁנֵי לְאוּיִן וְעֲשָׂה:

(כב) כִּי-תִנְדָּר זִנְדָר לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תִאֲזַנֵּר
לְשֵׁלְמוֹ כִּי-דָרְשׁ יְדָרְשֶׁנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִעֲבֹר:
וְהָיָה בְּךָ זִטָּא: אֲרִי תִנְדָר נְדָר קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תִאֲמַר לְשֵׁלְמוֹתָהּ
אֲרִי מִתְבַּע יִתְבַּעְנָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִנָּךְ וַיְהִי בְךָ חוֹבָא:

רס"י לֹא תִאֲחַר לְשִׁלְמוֹ. שֶׁלְשָׁה רְגִלִים. וּלְמִדּוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָא:

(כג) וְכִי תִזְדָּחַל לְגֹדֶר לֹא-יִהְיֶה בָךְ זִזְטָא: וְאֵרִי
תִתְמַנַּע לְמַגְדֵּר לֹא יִהְיֶה בְךָ חוֹבָא: (כד) מוֹצֵא שְׂפָתַיךָ תִּשְׁמֹר
וְעֲשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר זָדַרְתָּ לַיהוָה אֶלֹהֶיךָ זָדַבְתָּ
אֲשֶׁר דַּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: (ס) אִפְקוּת סְפוּתָךְ תִּטַּר וְתַעֲבֹד כְּמֵא דִּי
נְדַבְתָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ נְדַבְתָּא דִּי מְלַלְתָּא בְּפוּמָךְ:

רס"י מולא שפתוך תשמר ועשית. לתן עשה על לא תעשה:

(כה) כִּי תִבֵּא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ
עֲנָבִים כְּנֹפֶשֶׁךָ שִׁבְעָךָ וְאֶל-כֹּלֶיךָ לֹא תִתֵּן: (ס)
אֵרִי תִתְגַּר בְּכֶרֶמָא דְחִבְרָךְ וְתִיכּוּל עֲנָבִין כְּנֹפֶשֶׁךָ שִׁבְעָךָ וְלִמְאָנָךְ לֹא תִתֵּן:

רס"י כי תבא בכרם רעד. בפועל הכתוב מדבר: כנפוך. כמה שתרצה:
שבעך. ולא אכילה גסה: ואל כלוך לא תתן. מכאן שלא דברה תורה אלא
בשעת הבצירה, בזמן שאתה נותן לכלוך של בעל הבית, אבל אם שכרו לעדור
ולקשקש, אינו אוכל:

(כו) כִּי תִבֵּא בְּקִמַּת רֵעֶךָ וְקִטְפֹת מְלִיכָת בִּידְךָ
וְזֹרֵמִשׁ לֹא תִזְיֹף עַל קִמַּת רֵעֶךָ: (ס) אֵרִי תִתְגַּר בְּקִמַּתָּא
דְחִבְרָךְ וְתִקְטוּף מְלִילָן בִּידְךָ וּמְגִלָּא לֹא תִרִים עַל קִמַּתָּא דְחִבְרָךְ:

רס"י כי תבא בקמת רעד. אף זו בפועל הכתוב מדבר:

(כז) כִּי-יִקְחוּ אִישׁ אִשָּׁה וּבָעֻלָּה וְהָיָה אִם-לֹא
תִּמְצָא-זָוָן בְּעֵינָיו כִּי-מִצָּא בָהּ עֵרֹוֹת דְּדָבָר
וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלוּחַ

מִבֵּיתוֹ: אָרִי יִסֵּב גִּבֵּר אֶתְתָּא וַיִּבְעֵלנָה וַיְהִי אִם לֹא תִשְׁפַּח רַחֲמִין בְּעֵינֹהֵי אָרִי אֲשֶׁפַּח בָּהּ עֶבְרַת פְּתָגָם וַיִּכְתֹּב לָהּ גִּט פְּטוּרִין וַיִּהְיֶה בַּיָּדָה וַיִּפְטְרֶנָּה מִבֵּיתָה:

רס"י כי מלא צה ערות דבר. מאוה עליו לגרסה שלא תמלא חן בעיניו:

(ב) **וַיֵּצֵאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיְתָה לְאִישׁ-אֲזוּר:**
וַתִּפּוֹק מִבֵּיתָה וַתִּהְיֶה וַתִּהְיֶה לְגִבֵּר אֲחָרוֹ:

רס"י לאיש אחר. אין זה בן זוגו של ראשון, הוא הוליא רשעה מתוך ביתו וזה הכניסה:

(ג) **וַיֵּצֵאָה הָאִישׁ הָאֲזוּרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֵת וְנָתַן בְּיָדָהּ וַשְׁלֹזָה מִבֵּיתוֹ אִם כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאֲזוּרוֹן אֲשֶׁר-לְקֹזָה לוֹ לְאִשָּׁה:**
גְּבָרָא בְּתֵרָאָה וַיִּכְתֹּב לָהּ גִּט פְּטוּרִין וַיִּתֵּן בַּיָּדָה וַיִּפְטְרֶנָּה מִבֵּיתָה אוֹ אָרִי יָמוּת גְּבָרָא בְּתֵרָאָה דְּנִסְבָּה לָהּ לְאִנְתּוֹ:

רס"י וסנאה האיש האחרון. הכתוב מבשרו סופו לשנאותה, ואם לאו קוצרתו, שנאמר או כי ימות:

(ד) **לֹא-יִוָּכַל בַּעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר-שְׁלֹזָה לָשׁוּב לְקֹזָתָהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אֲזוּרִי אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ כִּי-תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תִזְזִי אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ זָוָלָה:**
לִית לָהּ רִשׁוֹ לְבַעֲלָהּ קִדְמָאָה דִּי פְטִרָה לְמַתְבַּל לְמַסְבָּה לְמַהֲוִי לָהּ לְאִנְתּוֹ בְּתֵר דִּי אִסְתָּאֲבַת אָרִי מְרַחֲקָא הִיא קִדְמָאָה וְלֹא תַחֲנִיב יָת אֲרַעָא דִּי יִי אֶלְהָדָה יְהִי לָךְ אֲחִסְסָנָא:

רס"י אחרי אשר הטמאה. לרבות סוטה שנסתרה:

(ה) **כִּי-יִקְחוּ אִישׁ אִשָּׁה זֹדֵנָה לֹא יֵצֵא בַעֲבָא וְלֹא-יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל-דָּבָר זָכָי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֲזוֹת וְשִׁמּוֹן אֶת-אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר-**

לְקָחוּ: אָרִי יִסַּב גִּבֹר אֶתְתָּא חֲדָתָא לָּא יִפּוֹק בְּחִילָא וְלֹא יַעֲבֹר עֲלוּהִי לְכָל מִדְעָם פְּנֵי יְהִי לְבֵיתָהּ שְׁתָּא חֲדָא וְיִחַדִּי יָת אֶתְתָּהּ דִּי נִסַּב:

רס"י אשה חדשה. שהיא חדשה לו ואפלו אלמנה, פרט למחזיר גרושתו: ולא יעבר עליו. דבר הזכא: לכל דבר. שהוא אורח הזכא, לא לספק מים ומזון ולא לתקן דרכים, אבל החוזרים מעורכי המלחמה על פי כהן, כגון בנה בית ולא חנכו או ארס אשה ולא לקחה, מספיקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים: יהיה לביתו. אף בשביל ביתו, אם בנה בית וחנכו ואם נטע כרם וחללו, אינו זז מביתו בשביל כרכי המלחמה: לביתו. זה ביתו: יהיה. לרבות את כרמו: ושמח. ישמח את אשתו. ותרגומו ויחדי ית אתתיה. והמתרגם ויחדי עם אתתיה, טועה הוא, שאין זה תרגום של ושמח אלא של ושמח:

(ו) **לֹא-יִזְזוּבָל רִזְזִים וְרָכָב כִּי-נִפְשׁ הוּא זֹבָל:**
(ז) לָּא יִסַּב מִשְׁכּוֹנָא רַחֲמָא וְרָכָבָא אָרִי בְּהוֹן מִתְעַבֵּד מְזוֹן לְכָל נִפְשׁ:

רס"י לא יחבל. אם בא למשכנו על חובו צבית דין, לא ימשכנו בדברים שעושים בהן אוכל נפש: רחיס. היא התחתונה: ורכב. היא העליונה:

(ח) **כִּי-יִמְצָא אִישׁ גֵּזֵב נִפְשׁ מֵאֲזוּיוֹ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַבֵּר-בּוֹ וּבִמְכָרוֹ וּבִמֹת' הַגֵּזֵב הַהוּא וּבַעֲרֹתַי**

הָרָע מִקְרָבָךְ: (ט) אָרִי יִשְׁתַּכַּח גִּבֹר גִּנְבַּ נִפְשָׁא מֵאֲחוּהִי מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתְגַּר בֵּיהּ וְיִזְבְּנֵהּ וְיִתְקַטֵּל גִּנְבָּא הַהוּא וְיִתְפַּלֵּי עַבְדֵּי דְבִישׁ מִבְּיָנֵךְ:

רס"י כי ימלא. בעדים והתראה. וכן כל כי ימלא שבתורה: והתעמר בו. אינו חיב עד שיסתמש בו:

(ח) הַשְׁמֵר בְּנֶגְעַת-הַצָּרְעָת לְשֹׁמֵר מְאֹד וּלְעֵשׂוֹת כָּכֹל אֲשֶׁר-יִוָּרֶוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַקְּלָיִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ לְעֵשׂוֹת: אֲסַתְמַר בְּמִכְתָּשׁ סְגִירוֹ לְמִטֵּר לְחֹדָא וּלְמַעֲבָד כָּכֹל דִּי יִלְפוּן יִתְכוּן פְּהִנְגָא לְוַאֵי כְּמָא דִּי פְּקֻדְתָּנוּן תִּטְרוּן לְמַעֲבָד:

רס"י השמר בנגע הצרעת. שלא תתלוש סימני טמאה, ולא תקוז את הבהרת: ככל אשר יורו אתכם. אם להסגיר אם להחליט אם לטהר:

(ט) זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמֵרִים בְּהַרְרָךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: (ס) הָוִי דְכִיר יַת דִּי עֲבַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמֵרִים בְּאַרְחָא בְּמַפְקָכוֹן מִמִּצְרַיִם:

רס"י זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים. אם באת להזהר שלא תלקה בצרעת, אל תספר לשון הרע. זכור העשוי למרים שדברה באחיה ולקחה בנגעים:

(י) כִּי-תֵשֶׂה בְּרֵעֶךָ מִנְּשֵׂאת מְאוּמָה לָא-תָבֵא אֶל-בֵּיתוֹ לְעֵבֶט לְעֵבֶט עֲבָטוֹ: אַרְי תְּרִשִׁי בְּחִבְרָךְ רְשׁוֹ מִדְּעַם לָא תַעוֹל לְבֵיתָהּ לְמַסָּב מִשְׂכֹּנָה:

רס"י כי תשה ברעך. תחוב בחברך: משאת מאומה. חוב של כלום:

(יא) בַּזְּזוּיִן תִּעְבְּדוּ וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתְהַלְּמָהּ נִשְׂאָה בּוֹ
יוֹצֵיא אֶלֶיךָ אֶת-הָעֵבוֹט הַזֶּה: בְּבָרָא תִקּוּם וּגְבָרָא
די אַתְּ רָשִׁי בַּהּ יִפֶּק לְוַתֵּךְ יַת מִשְׁכּוֹנָא לְבָרָא: (יב) וְאִם-אִישׁ עֲנִי
הוּא לֹא תִשְׁכַּב בְּעֵבְטוֹ: וְאִם גְּבַר מִסְכֵּן הוּא לֹא תִשְׁכּוּב
בְּמִשְׁכּוֹנָה:

רס"י לֹא תִשְׁכַּב בְּעֵבוֹטוֹ. לֹא תִשְׁכַּב וְעֵבוֹטוֹ אֲלֹכְךָ:

(יג) הַיֵּשֶׁב תִּשְׁיֵב לוֹ אֶת-הָעֵבוֹט כְּבוֹא הַיֵּשֶׁמֶשׁ
וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכָךְ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה
לְפָנָי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (ס) אֶתְבָּא תִתֵּב לֵהּ יַת מִשְׁכּוֹנָא כְּמַעַל שְׁמִשָּׁא
וְיִשְׁכּוּב בְּכִסּוּתָהּ וּבִרְכָכָךְ וְלָךְ תִּהְיֶה זְכוּתָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

רס"י כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ. אִם כִּסוּת לִילָה הוּא, וְאִם כִּסוּת יוֹם הַחֲזִירָהּ צְדָקָה,
וְכִזְר כְּתוּב צוֹחֵלָה הַמִּשְׁפָּטִים (שְׁמוֹת כג, כה) עַד צֹא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיֵבנוּ לוֹ, כֹּל הַיּוֹם
תִּשְׁיֵבנוּ לוֹ וְכִזְר הַשֶּׁמֶשׁ תִּקְחֵנוּ: וְצְדָקָה. וְאִם אִינוּ מְצְדָקָה, מִכֹּל מְקוֹם וְלָךְ
תִּהְיֶה צְדָקָה:

(יד) לֹא-תִעַשֶׂק שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן
מֵאַזְזִיקָה אֹו מִגְּרָר אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ בְּשַׁעֲרֶיךָ: לֹא
תַעֲשׂוּק אֲגִירָא עֲנִיא וּמִסְכָּנָא מֵאַחִידָה אֹו מִגִּירָדָה דִּי בְּאַרְעָךָ בְּקִרְוֵיךָ:

רס"י לֹא תַעֲשֶׂק שְׂכִיר. וְהִלָּח כְּזֶר כְּתוּב, אֲלֹא לַעֲבוֹר עַל הַצְדִּיק עֲנִי לְאוּמִן
לֹא תַעֲשׂוּק שְׂכִיר שְׂכִיר שְׂכִיר עֲנִי וְאֶבְיוֹן, וְעַל הַעֲשִׂיר כְּזֶר הַזֶּה (וַיִּקְרָא יט, יג)
לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רַעַךְ: אֶבְיוֹן. הַתִּחַב לְכֹל דְּבַר: מִגְּרָד. זֶה גַר לְדָק: בְּשַׁעֲרֶיךָ. זֶה
גַר תּוֹשֵׁב הָאוֹכֵל נְבִלוֹת: אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ. לְרַבּוֹת שְׂכִיר בְּהִמָּה וְכֹלִים:

(טו) בְּיוֹמוֹ תִּתֶן שִׁכְרוֹ וְלֹא-תִבּוֹא עָלָיו הַשְּׂמֵשׁ
כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת-נַפְשׁוֹ וְלֹא-
יִקְרָא עָלָיִךָ אֵל-יְהוָה וְהָיָה בְּךָ זִזְטָא: (ס) בְּיוֹמָה
תִּתֶן אֲגָרָה וְלֹא תַעוֹל עֲלוּהֵי שְׂמֵשׂא אַרְי עֲנִיָּא הוּא וְלֵה הוּא מְסַר יָת נַפְשָׁה וְלֹא
יִקְרִי עַלְדָּ קָדָם יְיָ וַיְהִי בְּדָ חוֹבָא:

רס"י ואליו הוא נשח את נפשו. אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות,
עלה בכבש ונתלה באילן: והיה כך חטא. מכל מקום, אלח שממהרין להפרע
על ידי הקורח:

(טז) לֹא-יּוֹמְתוּ אָבוֹתַי עַל-בְּנֵים וּבְנֵים לֹא-
יּוֹמְתוּ עַל-אָבוֹת אִישׁ בְּזוֹטָאוֹ יּוֹמְתוּ: (ס) לֹא יְמוֹתוּן
אַבְהוֹן עַל פּוּם בְּנִין וּבְנִין לֹא יְמוֹתוּן עַל פּוּם אַבְהוֹן אֲנֵשׁ בְּחוֹבָה יְמוֹתוּן:

רס"י לא יומתו אבות על בנים. בעדות בנים. ואם תאמר בעון בנים, כבר
נאמר איש בחטאו יומתו, אבל מי שאינו איש, מת בעון אביו, הקטנים מתים
בעון אבותם בידי שמים:

(יז) לֹא תִפְתָּה מִשְׁפַּט גֵּר יִתּוּם וְלֹא תִזְזַבֵּל בְּגֵר
אֶלְבִּינָה: לֹא תַצְלִי דִין גֵּיזְרָא וַיִּתְמָא וְלֹא תַסַּב מִשְׁכּוֹנָא לְבוּשׁ אַרְמָלָא:

רס"י לא תטה משפט גר יתום. ועל העשיר כבר הזהר (דברים טז, יט) לא
תטה משפט, ושנה בעני לעבור עליו בשני לאוין, לפי שנקל להטות משפט
עני יותר משל עשיר, לכך הזהיר ושנה עליו: ולא תחבל. שלא בשעת הלואה:

(יח) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּיָשָׁם עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶה לְעֲשׂוֹת אֶת-

הַדְּבָר הַזֶּה: (ס) וְתִדְבֵר אֲרִי עֲבָדָא הוֹיִתָא בְּמִצְרַיִם וּפְרָקוּדּוּ יְיָ אֱלֹהֵיךָ
מִתַּמּוֹן עַל כּוֹ אֲנָא מִפְּקֻדָּי לְמַעַבְדּוּ יְת פְּתַגְמָא הַדִּין :

רס"י וזכרת. על מנת כן פדיתיד לשמור חקותי אפלו יש חסרון כים בדבר:

(ט) כִּי תִקְצֹר הַצֵּיִרָה בְּשַׂדֶּךָ וְשִׁכְזוֹת עֲמֹר
בְּשַׂדֶּה לֹא תָשׁוּב לְקֹזְזוֹתוֹ לְגַר לִיתוֹם
וְלֹא לְמִנָּה יִהְיֶה לְמַעַן יִבָּרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: (ס) אֲרִי תַחְצוֹד חֲצָדָי בְּחִקְלָי וְתַנְשִׁי עֲמָרָא
בְּחִקְלָא לֹא תַתּוּב לְמַסְבִּיחַ לְגִיּוֹרָא לְיַתְמָא וְלֹא רְמָלָא יְהִי בְּדִיל דִּיבְרַכְנָי יְיָ אֱלֹהֵיךָ
בְּכֹל עוֹבְדֵי יְדָי :

רס"י ושכחת עמר. ולא גדיש. מכאן אמרו עמר שיש בו סאתים ושכחו אינו
שכחה: בשדה. לרבות שכחת קמה ששכח מקלטה מלקטור: לא תשוב לקחתו.
מכאן אמרו, שלאחריו שכחה, שלפניו אינו שכחה, שאינו צבל תשוב: למען
יזכרך. ואף על פי שצאת לידו שלא במתכון, קל וחמר לעושה במתכון. אמור
מעשה, נפלה סלע מידו ומלאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתכרך עליה:

(כ) כִּי תִזְזַבֵּט אֵיִתְךָ לֹא תִפְאַר אֲזוֹרֶיךָ לְגַר
לִיתוֹם וְלֹא לְמִנָּה יִהְיֶה:

אֲרִי תַחְבּוֹט אֵיִתְךָ לֹא תִפְלִי בַתְרָי
לְגִיּוֹרָא לְיַתְמָא וְלֹא רְמָלָא יְהִי :

רס"י לא תפאר. לא תטול תפארתו ממנו. מכאן שמניחין פאה לאילן:
אחריו. זו שכחה:

(כא) כִּי תִבְצֹר בְּרִמְךָ לֹא תַעֲוִלְלֵךְ אֲזוֹרֶיךָ לְגַר
לִיתוֹם וְלֹא לְמִנָּה יִהְיֶה:

אֲרִי תַקְטוּף פְּרָמְךָ לֹא תַעֲלֵל בַתְרָי
לְגִיּוֹרָא לְיַתְמָא וְלֹא רְמָלָא יְהִי :

רס"י לא תעולל. אם מנחת צו עוללות לא תקחנה. ואיזו היא עוללות כל שאין לה לא כתף ולא נטף. יש לה אחד מהם הרי היא לצעל הבית. וראיתי בתלמוד ירושלמי איזו היא כתף, פסיגין זה על גב זה. נטף, אלו התלויות בשדרה ויורדות:

וְזָכַרְתָּ כִּי-עֲבָדָה הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה: (ס) וְתִדְבֵר אֶרֶץ עֲבָדָה הוּיָתָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם עַל כּוּן אֲנָא מִפְּקֻדָּי לְמַעַבְדָּי יָת פְּתִגְמָא הַדִּין: **כח** **כִּי-יְהִיָּה רִיב בֵּין אַנְשִׁים וְנָשִׁים אֶל-הַמִּשְׁפָּט וְשִׁפְטוֹם וְהִצְדִּיקוּ אֶת-הִצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת-הָרָשָׁע:** אַרְי יְהִי דִין בֵּין גְּבֻרָא וְיִתְקַרְבוּן לְדִינָא וְיִדְוִנְגוּן וְיִזְכְּרוּן יָת זְכָאָה וְיִחֲזִיבוּן יָת חֲזָבָא:

רס"י כי יהיה ריב. סופם להיות נגשים אל המשפט. אמור מעתה אין שלום יואל מתוך מריצה, מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק הוי אומר זו מריצה: והרשיעו את הרשע. יכול כל המתחזיבין צדין לוקין, תלמוד לומר והיה אם צן הכות הרשע, פעמים לוקה ופעמים אינו לוקה. ומי הוא הלוקה, למוד מן הענין (פסוק 7) , לא תחכם שור צדישו, לאו שלא נתק לעשה:

וְהָיָה אִם-בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהַפִּילוּ הַשִּׁפְטִי וְהִכָּתוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: וְיְהִי אִם בֶּר חֲזָבָא לְאַלְקָאָה חֲזָבָא וְיִרְמֵנָה דִּינָא וְיִלְקָנָה קְדָמוּהִי כְּמִסַּת חוּבָתָה בְּמִנְיָן:

רס"י והפילו השפט. מלמד שאין מלקין אותו לא עומד ולא יושב אלא מטה: לפניו כדי רשעתו. ולאחריו כדי שתיים. מכאן אמרו, מלקין אותו שתי ידות מלאחריו ושליש מלפניו: במספר. ואינו נקוד במספר, למד שהוא דבוק, לומר במספר ארבעים ולא ארבעים שלמים, אלא מנין שהוא סוכס ומשלים לארבעים, והן ארבעים חסר אחת:

(א) אַרְבַּעַיִם יִכְנֹוּ לֹא יִסְיֵף פֶּן-יִסְיֵף לְהַכֹּתוֹ עַל-
אֵלֶּה בְּמַכֵּה רַבָּה וְנִקְלָה אֲזוּיָהּ לְעֵינֶיהָ: אַרְבָּעִין
יִלְקָנָה לֹא יוֹסֵף דִּילְמָא יוֹסֵף לְאִלְקוּיָתָהּ עַל אֵלִין מְחָא רַבָּא וְיִקְל אַחֲוֵד לְעֵינֵיהּ:

רס"י לֹא יִסְיֵף. מכאן אזהרה למכה את חברו: ונקלה אחיד. כל היום קוראו
רשע ומשלקה קראו אחיד:

(ד) לֹא-תִזְזָסֶם עֲשׂוֹר בְּדִישׁוֹ: (ט) לֹא תַחֲוֹד פּוּם תּוֹרָא בְּדִישָׁהּ:

רס"י לֹא תַחֲסֵם שׂוֹר בְּדִישׁוֹ. דבר הכתוב בזהו והוא הדין לכל בהמה חיה
ועוף העושים במלאכה שהיא בדבר מאכל. אם כן למה נאמר שׂוֹר, להוציא
את האדם: בדישו. יכול יחסמנו מבחוץ, תלמוד לומר לֹא תַחֲסֵם שׂוֹר מכל
מקום, ולמה נאמר דִישׁ, לומר לך מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו
וגדולו מן הארץ, אף כל כיוצא בו, יצא החולב והמגבן והמחצץ שאין גדולו
מן הארץ, יצא הלש והמקטף שנגמרה מלאכתו לחלה, יצא הבדל בתמרים
ובגרוגרות שנגמרה מלאכתן למעשר:

(ה) כִּי-יִשְׁבּוּ אֲזוּזִים יִזְדָּוּ וּבִמַת אֲזוּד בִּמְהֵם וּבָן
אִין-לוֹ לֹא-תִהְיֶה אִשֶׁת-הַבַּיִת הַזֹּזוּצָה לְאִישׁ
אֲרִי יִבְבְּמָהּ יִבֵּא עָלֶיהָ וּלְהִזָּזָה לֹו לְאִשָּׁה וּיִבְבְּמָהּ:
אֲרִי יִתְבוֹן אַחֲרֵי פְחָדָא וְיִמּוּת חַד מְנַהוֹן וְיִבֵּר לִית לָהּ לֹא תִהְיֶה אִתָּת מְתַנָּא לְבָרָא
לְגַבֵּר אֲחֲרָן יִבְבְּמָהּ יַעוּל עֲלָהּ וְיִסְבָּהּ לָהּ לְאִנְתָּו וְיִבְבְּמָהּ:

רס"י כִּי יִשְׁבּוּ אֲחִים יַחְדוּ. שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, פרט לאשת
אחיו שלא היה בעולמו: יחדו. המיוחדים בנחלה, פרט לאחיו מן האם: ובן
אין לו. עין עליו: בן או בת, או בן הבן, או בת הבן, או בת הבת:

(ו) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יִקְוֶה עָלַי שֵׁם אֲזִוּוּ
הַבָּת וְלֹא-יִמְוָנָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: ויהי בוכרא די תליד
יקום על שמה דאחיהי מתנא ולא יתמחי שמה מישראל:

רס"י והיה הבכור. גדול האחים הוא מיצם אותה: אשר תלד. פרט לאילונית
שאינה יולדת: יקום על שם אחיו. זה שיצם את אשתו יטול נחלת המת בנכסיו
אזיו: ולא ימחה שמו. פרט לאשת סרים ששמו מחוי:

(ז) וְאִם-לֹא יִזְפֹּץ הָאִישׁ לְקַזֹּזֹת אֶת-יְבָמֹתָו
וְעִלְתָּהּ יְבָמֹתָו הַשְּׂעֵרָה אֶל-הַיְקָנִים וְאָמְרָה
מֵאֵן יִבְמִי לְהַקְיִם לְאֲזִוּוּ שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא
אָבָה יִבְמִי: ואם לא יצבי גברא למסב ית יבמתה ותסק יבמתה לתרע
בית דינא לקדם סביא ותימר לא צבי יבמי לאקמא לאחיהי שמה בישראל לא
אבי ליבמותי:

רס"י השערה. כתרומו לתרע בית דינא:

(ח) וְקָרְאוּ-לוֹ זִקְנָי-עִירוֹ וְדַבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד
וְאָמַר לֹא זָפַצְתִּי לְקַזֹּזְתָּהּ: ויקרון לה סבי קרתה וימללון
עמה ויקום וימר לא רענא למסבה:

רס"י ועמד. בעמידה: ואמר. בלשון הקדש, ואף היא דבריה בלשון הקדש:

(ט) וְנָעֲשָׂה יְבָמֹתָו אֵלָיו לְעֵינָי הַיְקָנִים וְזָזְלָהּ
זָעָלוֹ מֵעַל רֵגְלוֹ וַיִּרְקֶה בְּפָנָיו וְעִנְתָּהּ וְאָמְרָה
כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יִבְנֶה אֶת-בֵּית

אָזוּזִיוֹ: וְתִתְקַרֵּב בְּמִתְנָה לְוַתָּה לְקָדֶם סְבִיָּא וְתִשְׂרִי סִינָה מֵעַל רִגְלָהּ וְתִרְזַק בְּאַנְפוּהִי וְתִתֵּב וְתִימַר כְּדִין יִתְעַבֵּד לְגִבֹר דִּי לֹא יִבְנִי יָת בֵּיתָא דְאַחוּהִי:

רס"י וירקה בפניו. על גבי הרקע: אשר לא יבנה. מכאן למי שחלץ שלא יחזור וייבס, ללא כתיב אשר לא בנה, אלא אשר לא יבנה, כיון שלא בנה שוב לא יבנה:

(י) **וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בַּיִת זְכוּלִין הַנֶּעֱלָ:** (ס) וְיִתְקַרֵּי שְׁמָהּ בְּיִשְׂרָאֵל בַּיִת שְׂרִי סִינָא:

רס"י ונקרא שמו וגו'. מזה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל:

(יא) **כִּי-יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יִזְדָּרוּ אִישׁ וְאָזוּזִיוֹ וְקָרְבָּהּ אִשֶּׁת הָאָזוּזִי לְהַצִּיל אֶת-אִשְׁתָּהּ מִיַּד מִכָּהוֹ וְשִׁלְזָה יָדָהּ וְהַזְזִיקָהּ בְּמַבְשָׁיו:** אַרְי יִנָּצוּן גְּבָרִין פְּחָדָא גְבַר וְאַחוּהִי וְתִתְקַרֵּב אֶתְתַּחַד לְשַׁזְבָּא יָת בְּעֵלָהּ מִנֵּד מְחוּהִי וְתוֹשֵׁט יָדָהּ וְתִתְקַרֵּב בְּבֵית בְּהִתְנָה:

רס"י כי ינאו אנשים. סופן לזכא ליד מכות, כמו שנאמר מיד מכהו. אין שלום יולא מתוך ידי מריבה:

(יב) **וְקָצָתָהּ אֶת-כַּפָּהּ לֹא תִזְזוּס עֵינָךְ:** (ס) וְתִקְוֹץ יָת יָדָהּ לֹא תַחוּס עֵינָךְ:

רס"י וקלטה את כפה. ממון דמי בשתו. הכל לפי המביט והמתביט. או אינו אלא ידה ממש, נאמר כאן לא תחוס, ונאמר להלן בעדים זוממין (לעיל יט, יג) לא תחוס, מה להלן ממון, אף כאן ממון:

(יג) **לֹא-יְהִיֶּה לְךָ בְּכִיסֶּךָ אֲבָן וְאֲבָן זָדוּלָה וְקִטְנָה:** לֹא יְהִי לְךָ בְּכִיסֶּךָ מִתְקַל וּמִתְקַל רַבְתָּא וּזְעָרְתָּא:

רש"י אבן ואבן. משקלות: גדולה וקטנה. גדולה שמכחשת את הקטנה, שלא יהא נוטל בגדולה ומחזיר בקטנה:

(יד) **לֹא-יְהִיֶּה לְךָ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה זָדוּלָה וְקִטְנָה:** לֹא יְהִי לְךָ בְּבֵיתְךָ מְכִילָא וּמְכִילָא רַבְתָּא וּזְעָרְתָּא:

רש"י לא יהיה לך. אם עשית כן, לא יהיה לך כלום:

(טו) **אֲבָן שְׁלֵמָה וְצֹדֵק יְהִיֶּה-לְךָ אֵיפָה שְׁלֵמָה וְצֹדֵק יְהִיֶּה-לְךָ לְבַמְעַן יִאָרִיכוּ יַמֶּיךָ עַל הַבְּדָבָה אֲשֶׁר-יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ:** מִתְקַלִּין שְׁלָמִין דְקָשׁוּט יְהוֹן לְךָ מְכִילֵן שְׁלָמִין דְקָשׁוּט יְהוֹן לְךָ בְּדִיל דִּינֹרְכוּן יוֹמִיךָ עַל אֲרָעָא דִּי אֱלֹהִיךָ יִהְיֶה לְךָ:

רש"י אבן שלמה וצדק יהיה לך. אם עשית כן יהיה לך הרבה:

(טז) **כִּי תוֹעֲבֹת יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹהִים כָּל עֲשֵׂה עוֹל:** (פ) אָרִי מְרַחֵק קֹדֶם יִי אֱלֹהִיךָ כָּל עֶבֶד אֱלִין כָּל עֶבֶד שְׁקֵר:

(יז) **זְכוֹר אֶת-אֲשֶׁר-עָשִׂה לְךָ עֲבָדְךָ בְּהָרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:** הוּי דְכִיר יְת דִּי עֶבֶד לְךָ עֲמַלְק בְּאֲרָחָא בְּמַפְקֵכוֹן מִמִּצְרָיִם:

רס"י זכור את אשר עשה לך. אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגרוי האויב, שנאמר (משלי יא, ח) מאזני מרמה תועבת ה', וכתיב בתריה בא זדון ויבא קלון:

(יח) אֲשֶׁר קָרָךְ בַּדָּרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל-הַגְּזוּזֵי שָׂכָלִים
אֲזוּרִיךָ וְאַתָּה עֵיף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: די ערען
בְּאַרְחָא וְקִטְל בְּךָ פֶּל דְּהוּוּ מִתְאַחֲרִין בְּתַרְךָ וְאַתָּה מְשַׁלְּהִי וְלֹא דְחִיל מִן קָדָם
:??

רס"י אשר קרך בדרך. לשון מקרה. דבר אחר לשון קרי וטמאה, שהיה מטמאין במשכב זכור. דבר אחר לשון קור וחוס, לנגד והפסיד מרתיחתך, שהיו כל האמות יראים להלחם בכם וזא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמצטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכזה, הקרה אותה בפני אחרים: ויזנב בך. מכת זנב, חותך מילות וזורק כלפי מעלה: כל הנחשלים אחריו. חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטון: ואתה עיף ויגע. עיף בצמא, דכתיב (שמות יז, ג) ויצמא עם העם למים, וכתיב אחריו ויבא עמלק: ויגע. בדרך: ולא ירא. עמלק, אלהים' מלהרע לך:

(יט) וְהָיָה בְּהַגְזִיזוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲלֵיכֶם מִסְבִּיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה-אֱלֹהֶיךָ זִיתָן לָךְ
זִזְזָה לְרֵשִׁיתָהּ תַּבְּוִזָּה אֶת-זָכָר עַמְלֵק בְּיַד יְהוָה

הַשָּׂבִיב לֹא תִשְׁכַּח: (פפפ) ויהי בד יניח יי אלקה לך מפל בעלי דבבך מסחור סחור בארעא די יי אלקה יחב לך אחסנא למירתה תמחי ית דוכנא דעמלק מתחות שמיא לא תתנשי: פפפ:

רס"י תמחה את זכר עמלק. מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד ש (שמואל א' טו, ג) . שלא יהא עם עמלק נזכר אפלו על הבהמה, לומר בהמה

הפטרות כי תצא - ישעיה נד

נד (א) רָגִי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצוּזֵי רָגָה וְצֹהֲלֵי לֹא-וּזְלָה
 כִּי-רַבִּים בָּנָי-שׁוֹמְמֵה מִבָּנָי בְּעוֹלָה אָמַר יְהוָה: (ב)
 הַרְזוּיָבִי | מִקּוֹם אֲהַלְךָ וּיְרִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל-
 תְּזוּשְׁכֵי הָאָרֶץ כִּי מִיִּתְרֶיךָ וַיִּתְדַתְּךָ וּזְזֹקִי: (ג) כִּי-יִבְמִין
 וְשִׁמְאוֹל תִּפְרָצֵי וְזָרְעֶךָ גֹּזִים יִירָשׁוּ וְעָרִים זְשֻׁמוֹת
 יוֹשְׁבָיו: (ד) אֶל-תִּירְאֵי כִי-לֹא תִבּוֹשֵׁי וְאֶל-תִּכְלָמֵי כִי
 לֹא תִזְזָפִירֵי כִי בְשֵׁת עֲלוֹבֵיךָ תִשְׁכָּזוּ וְזִזְרַפֹּת
 אֶלְמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרֵי-עוֹד: (ה) כִּי בַעֲלֶיךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה
 צָבָאוֹת שִׁמּוֹ וְגֵאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ
 יִקְרָא: (ו) כִּי-כֹאשָׁה עֲזוֹבָה וְעֲצוּבַת רוּזוֹ קָרָאךָ יְהוָה
 וְאִשֶׁת זְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: (ז) בְּרַגְעַ קָטָן
 עֲזוֹבֹתֶיךָ וּבְרוֹזָמִים גְּדֹלִים אֶקְבֹּצֶךָ: (ח) בְּשִׁנְצָף קָצָף
 הִסְתַּרְתִּי פָנָי רָגַעַ מִיָּמֶךָ וּבְזוֹסֵד עוֹלָם רוֹזְמֹתֶיךָ אָמַר
 גֵּאֲלֶךָ יְהוָה: (ט) כִּי-בִי זֹזוֹ זָאת לִי אֲשֶׁר זְשַׁבְּעֵתִי מִעֵבֶר
 בִּי-זֹזוֹ עוֹד עַל-הָאָרֶץ כֵּן זְשַׁבְּעֵתִי מִקָּצָף עֲלֶיךָ
 וּבְמִזְעָר-בָּרֶךְ: (י) כִּי הִהָרִים יִבְמוֹשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּבְמוֹטְנָה
 וּזְזוֹסֵדִי מֵאֲתֶךָ לֹא-יִבְמוֹשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִבְמוֹט
 אָמַר בְּרוֹזְמֶךָ יְהוָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ה

א. כל ספק נגעים טהור, חוץ מזה, ועוד אחר. ואיזה, זה מי שהיתה בו בהרת פגריס והסגירה, בסוף שבוע והרי היא כסלע, ספק שהיא (היא) ספק שאחרת באה תחתיה, טמא:

דרטורה (א) כל ספק נגעים חוץ מזה. לספק בהרת קדמה, ספק שער לבן קדם: הרי היא כסלע. נעשית רחצה וגדולה כסלע: ספק שהיא היא. וראויה להחליט שהרי פשה: ספק שאחרת באה תחתיה. והראשונה הלכה וראויה להסגיר, דאין פשיון מטמא בתחלה: טמא. ומחליטו:

ב. החליטו בשער לבן, הלך שער לבן וחזר שער לבן, וכן במחיה ובפשיון, בתחלה בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור, הרי היא כמו שהיתה. החליטו במחיה והלכה המחיה וחזרה המחיה. וכן בשער לבן ובפשיון, בתחלה, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור, הרי היא כמו שהיתה. החליטו בפשיון, הלך הפשיון וחזר הפשיון. וכן בשער לבן, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור, הרי היא כמות שהיתה:

דרטורה (ב) הלך שער לבן. שהחלט בעצורו: וחזר שער לבן. אחר תחתיו: וכן במחיה וכן בפשיון. או שלא חזר שער לבן, אלא שנולדה בו מחיה שהיא גם כן סימן טומאה, או שפשה הנגע: בתחילה בסוף שבוע ראשון. כלומר, בין שהחלט היה בתחלה היה בתחילה כשהוצא אל הכהן, בין בסוף שבוע ראשון, בין בסוף שבוע שני, בין לאחר הפטור כגון שעמד בעיניו שני שבועות ופטרו ואחר הפטור בא שער לבן והחליטו, בכל הני גווני אם הלך לו שער לבן וחזר שער לבן, או מחיה או פשיון: הרי היא כמות שהיתה. כלומר, נשאר בטומאה כמו שהיה, הואיל ויש בו סימן טומאה, אע"פ שאין זה אותו סימן שהיה בשעת החלט: וחזר הפשיון וכן בשער לבן. הא ללא קתני הכא וכן במחיה, לפי שכשהלך הפשיון וזאת המחיה, פעמים שהיה טהור, כגון שהמחיה מיעטה הנגע מכגרים:

ג. שְׁעַר פְּקֻדָּה, עֲקֵבִיא בֶן מְהֻלְלָל מְטֵמָא, וְחַכְמַיִם מְטַהְרִין. אֵיזָה
הוּא שְׁעַר פְּקֻדָּה, מִי שֶׁהִתְהַבֵּר בּוֹ בְּהִתְהַבֵּר וּבָהּ שְׁעַר לָבוֹן, הִלְכָה הַבְּהִירָתָה
וְהִנִּיחָה לְשְׁעַר לָבוֹן בְּמִקְוֵמוֹ וְחִזְרָה, עֲקֵבִיא בֶן מְהֻלְלָל מְטֵמָא,
וְחַכְמַיִם מְטַהְרִין. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מוֹדָה אֲנִי בָּזָה שֶׁהוּא טָהוֹר.
אֵיזָה הוּא שְׁעַר פְּקֻדָּה, מִי שֶׁהִתְהַבֵּר בּוֹ בְּהִתְהַבֵּר כַּגֵּרִיס וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת,
וְהִלְדָּה הֵימְנָה כַּחֲצֵי גֵרִיס וְהִנִּיחוֹ לְשְׁעַר לָבוֹן בְּמִקְוֵם הַבְּהִירָתָה וְחִזְרָה.
אָמְרוּ לוֹ, כָּשֶׁם שֶׁבִטְלוּ אֶת דְּבָרֵי עֲקֵבִיא, אַף דְּבָרֵי אֵינֶן מְקִימִין:

דרטורה (ג) שְׁעַר פְּקֻדָּה. לָשׂוֹן פְּקֻדוֹן, שֶׁהַפְּקִידָה הַזֶּה הִתְהַבֵּר אֶת הַשְּׁעַר צְעוֹר הַצָּר
וְהִלְכָה לָהּ: וְחַכְמַיִם מְטַהְרִים. וְטַעֲמֵיהֶן, דְּכַתִּיב וְהִיא הַפְּקִידָה, שֶׁהַפְּקִידָה הִיא וְלֹא
הַפְּקִידָה חִזְרָתָה: אַף דְּבָרֵי אֵינֶן מְקִימִין. דֵּהֲלִי נְמִי טָהוֹר. וְהִלְכָה כַּחֲמַיִם:

ד. כָּל סִפְקֵי נִגְעִים בְּתַחֲלָה טָהוֹר, עַד שֶׁלֹּא נִזְקַק לְטַמְּאָה. מִשְׁנִזְקַק
לְטַמְּאָה, סִפְקוֹ טָמֵא. כִּי צָד, שְׁנַיִם שְׂבָאוֹ אֶצֶל כְּהֵן, בָּזָה בְּהִתְהַבֵּר כַּגֵּרִיס
וּבָזָה כְּסָלַע, בְּסוּף שְׁבוּעַת בָּזָה כְּסָלַע וּבָזָה כְּסָלַע, וְאֵינוֹ יָדוּעַ בְּאֵיזָה
מִהֵן פְּשָׁה, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד בֵּין בְּשְׁנַיִם אֲנָשִׁים, טָהוֹר. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר, בְּאִישׁ אֶחָד, טָמֵא. וּבְשְׁנַיִם אֲנָשִׁים, טָהוֹר:

דרטורה (ד) בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד. אַע"ג דְּמָה נִפְשָׁךְ יֵשׁ צוֹ בְּהִתְהַבֵּר אֶת שְׁפָתָהּ, אִתָּהּ
שֶׁתַּחֲלִיתָהּ כַּגֵּרִיס וְעַכְשָׁיו כְּסָלַע, וְהִיא רְאוּיָה לְהַחֲלִיטוֹ, אֲפִילוּ כִּי הוּאִיל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ
עַל אִיזָה נִגְעַת מַחֲלִיט: טָהוֹר. מִגִּזְרַת הַכְּתוּב דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא יג) וְאִם פְּשָׁה תִפְשָׁה צְעוֹר
וְטִימָא הִכְהֵן אִתָּהּ, אֶת הַנִּגְעַת הַדֹּלָה הוּא מְטַמְּא, וְאֵינוֹ מְטַמְּא אֶת הַנִּגְעַת שֵׁשׁ צוֹ
סִפְקֵי: בֵּין בְּשְׁנַיִם אֲנָשִׁים. אַע"פ שֶׁאֶחָד מֵהֶם טַעֲוֹן הַסִּגְרָה שְׁבַע יָמִים שְׁנִית בְּסוּף שְׁבוּעַת
רִאשׁוֹן, וְהַחֲתֵר מוֹחֲלֵט, הוּאִיל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִיזָה לְהַסְגִּיר וְאִיזָה לְהַחֲלִיט, שְׁנִיחָה
טָהוֹרִים מִגִּזְרַת הַכְּתוּב: ר' עֲקִיבָא אוֹמֵר. וכו' וְאֵין הִלְכָה כִּי עֲקִיבָא:

ה. מִשְׁנִזְקַק לְטַמְּאָה, סִפְקוֹ טָמֵא כִּי צָד, שְׁנַיִם שְׂבָאוֹ אֶצֶל כְּהֵן, בָּזָה
בְּהִתְהַבֵּר כַּגֵּרִיס וּבָזָה כְּסָלַע, בְּסוּף שְׁבוּעַת בָּזָה כְּסָלַע וְעוֹד וּבָזָה כְּסָלַע
וְעוֹד, שְׁנִיחָה טָמֵאִין. אַף עַל פִּי שֶׁחִזְרוּ לְהִיּוֹת כְּסָלַע וְכְסָלַע, שְׁנִיחָה
טָמֵאִין, עַד שֶׁחִזְרוּ לְהִיּוֹת כַּגֵּרִיס. זֶה הוּא שֶׁאָמְרוּ, מִשְׁנִזְקַק
לְטַמְּאָה, סִפְקוֹ טָמֵא:

דרטורה (ה) שְׁנִיחָה טָמֵאִין. דְּכַתִּיב פְּשָׁה: אַע"פ שֶׁחִזְרוּ לְהִיּוֹת כְּסָלַע. דֵּהֲשַׁתָּא
אֶחָד מֵהֶם טָהוֹר. הוּאִיל וְהוֹזַקְקוּ לְטוֹמְאָה, שְׁנִיחָה טָמֵאִים, דְּכַתִּיב (סז) וְטִיבְהוּ הִכְהֵן,
אֶת הַדֹּלָה הוּא מְטַהֵר, וְאֵינוֹ מְטַהֵר אֶת הַסִּפְקֵי: עַד שֶׁחִזְרוּ לְהִיּוֹת כַּגֵּרִיס. דֵּהֲשַׁתָּא
וְדִלִּי שְׁנִיחָה טָהוֹרִים, שֶׁהַפְּשִׁוֹן שֶׁצְעָזְרוּ הוֹחֲלֵט הַלֵּךְ מִשְׁנִיחָה:

גמרא נדה דף כה ע"ב

המפלת סנדל. תנו רבנן. סנדל דומה לדג של ים מתחלתו ולד הוא אלא שגורף. רבן שמעון בן גמליאל אומר: סנדל דומה ללשון של שור הגדול. משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה סנדל צריך צורת פנים. אמר רבי אדא אמר רבי יוסף אמר רבי יצחק: סנדל צריך צורת פנים ואפלו מאחוריו. משל לאדם שסטר את חברו והחזיר פניו לאחוריו. בימי רבי ינאי בקשו לטהר את הסנדל שאין לו צורת פנים. אמר להם רבי ינאי: טיהרתם את היולדות והתנא משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים. אמר רב ביבי בר אביי אמר רבי יוחנן: מעדותו של רבי נחוניא נשנית משנה זו. אמר רבי זעירא: זכה בה רב ביבי בשמעתיה דאנא והוא הווינא יתבין קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שמעתא. וקדם איהו ואמר וזכה בה למה הזכירו סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד. אי דאיתיילידא נקבה בהדה הכי נמי. הכא במאי עסקינן דאיתיליד זכר בהדיה. מהו דתימא הואיל ואמר רב יצחק בר אמי: אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. איש מזרע תחלה יולדת נקבה. מדקא זכר הא נמי זכר. קא משמע לן אימא שניהם הזריעו בבית אחד האי זכר והאי נקבה:

רס"י דג של ים. דג ים צים ושמו סנדל: אלא שנרף. נמעד: לשון של שור הגדול. דהיינו פניו טוחות. ואע"ג דמוקמינן לעיל פניו טוחות אין אמו טמאה גבי סנדל ודאי אמו טמאה לידת סנדל דולד טעמו מוכיח עליו דולד היא אלא שנימוח ע"י חזירו שדחקו: כריך כורת פנים. אפי' מאחוריו אפי' אינו אלא מאחוריו הוי ולד: שסטר. הכהו על לחיו: משנה זו. דקתני כריך כורת פנים: מעדותו של רבי נחוניא נשנית. הוא העיד עליה בבית המדרש ויחידאה הוא: זכה בה רב ביבי בשמעתיה. מזליה גרם לומר שמועה זו וקדמני שגם אני שמעתי מרבי יוחנן דמעדותו של רבי נחוניא נשנית ולא זכיתי לאומרה: והלא אין סנדל שאין עמו ולד. ובכל סנדל נמי מי הויא טמאה לידה: אי דאיתיליד נקבה בהדיה. ה"נ דלא היה כריך להזכירו דיך לה ימי טומאה וטהרה דנקבה שאפי' הוא זכר גמור כי איכא נקבה בהדי' ויזבת לנקבה וימי טומאה וטהרה של זכר מובלעים בתוכו: דאיתיליד זכר בהדיה. ומספקינן לסנדל בנקבה ויושבת שזועיים לטומאה אבל טהרה דנקבה לא יהינן

לה דלמא זכר הוא: האי נמי זכר. ולא תשב אלא לזכר. קמ"ל וכו':

זוהר ויקהל דף ר"ח ע"א

יומא דשבתא חדוה איהו לכלא וכלא אתנטר לעילא ותתא. ונהורא (נ"א ונקודה) תתאה נהרא לסלקא לעילא בשפירו דעטרין שבועין חולקין יתיר וסבא דכל סבין אתער. כדן פד סליק נהורא עמא קדישא מקדמי לבי כנשתא בלבוש יקר בחדוה מתעטרון בעטרא קדישא דלעילא בההוא רוחא דקימא עליהו לתתא משבחון בשירין ותושבחון וסלקין ותושבחון לעילא ועלאין ותתאין כלהו בחדוה ומתעטרון כלהו כחדא. פתחי עלאי ואמר זכאין אתון עמא קדישא בארעא דמאריכון אתעטר עליכו וכל חילין קדישין מתעטרין בגניכון. האי יומא יומא דנשמתינ איהו ולא יומא דגופא בגין דשולטנו דצורא דנשמתינ איהו וקימו עלאין ותתאין כלהו בזווגא חדא בעטרא דרוחא יתירה עלאה קדישא :

תרגום הזוהר יום השבת, הוא שמחה לכל, והכל נשמר למעלה ולמטה. ונהקדה התחפונה, מאירה לעלות למעלה לאו"ח זיפי שבועים עטרות, שהם חלקים יתרים מצליל שבת. והזקון מפל הזקנים נתעורר, שהוא הכתר. להשפיע אליה. אז כשעולה האור, עם הקדוש מקדימים לבית הכנסת בלבוש יקר, בשמחה, ומתעטרים בעטרה הקדושה שלמעלה, וברוח הזה, שהוא הנשמה יתרה, העומד עליהם למטה, משבחים בשירות ותשבחות, והתשבחות עולות למעלה, ועליונים ותחפונים כלם הם בשמחה, ומתעטרים כלם יחד. פותחים העליונים ואומרים, אשריכם עם קדוש צארז, שאדוניכם מתעטר עליכם, וכל הכבחות הקדושים מתעטרים בשבילכם. יום הזה הוא יום של הנשמות, ואינו יום הגוף, משום שהוא שליטת רור הנשמות, שהוא הבינה ועומדים עליונים ותחפונים כלם צווג אחד, בעטרה של רוח יתרה, העליון הקדוש.

א. הקורע כדי לתפר שתי תפירות חייב. אבל הקורע להפסיד פטור מפני שהוא מקלקל. הקורע בחמתו או על מת שהוא חייב לקרע עליו חייב מפני שמישב דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככת בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב והפוח בית הצנאר בשבת חייב: **ב.** המדבק נירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדת תופר וחייב. וכן המפרק נירות דבוקין או עורות דבוקין ולא נתפנו לקלקל בלבד הרי זה תולדת קורע וחייב:

מוסר

ספר חסידים סימן רכד

מקום דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים עליונים מסכימים לדעת תחתונים כשעליונים אומרים לךך וךך ראויים. אומר להם הקדוש ברוך הוא המתנינו עד שהצדיקים אומרים ככה ולכך לא היה אומר שמועה מפי רבי מאיר עד שאמורא אמר רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קלפתו זרק. ואמר השתא קאמר והלא הכל גלוי וידוע לפניו, אלא הפך שישכימו עליונים ותחתונים למדת משפטיו שפאמר (תהילים נא) למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. (תהילים פה) אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. (פשאדם צדיק ודן דיו אמת לאמתו ומחפש איזה מדה טובה ראוי לעשות רצונו מדה במדה שמכון לדעת העליונים חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו על מדת פרענות אומר השטן: רבונו של עולם, אפלו תחתונים מסכימים לדעתי. וכתוב (הושע ט) תן להם רחם משכיל ושדים צומקים. וכי לא בעבור שהיה הנביא מרחם על ישראל יתן להם. אלא כך מדת גזרה של מעלה כשהצדיקים גוזרים עושים העליונים ואומר השטן אף התחתונים אומרים להם כן ועל מדה טובה שגראה בעיני הצדיקים ואומרים בפיהם שפאמר למען תצדק בדברך אמר אליהו: רבונו של עולם, והלא הצדיקים מסכימים לדעתנו וכשנפטר לעולמו באת מדת הדין של מעלה ומנשקין אותו שפגנו לדעתו) וכל האומר דבר שמועה מפיהם הם מתפללים עליו שם ומליצים טובה עליו כשישראל עושין רצונו של מקום גורם שבעלי דינים של מעלה מנשקים זה את זה ואם לאו מלאכי שלום מר יבכיון וזהו שפאמר (ישעיה כז) יעשה שלום:

פרשת כי תבוא

כי תבוא יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 7 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

כו (א) וְהָיְתָה כִּי-תֵבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ נְזֻכָה וִירֵשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבֹּת בָּהּ: וַיְהִי
אֲרִי תַעֲוִל לְאֶרְעָא דִּי יִי אֶלְהָדָּ יְהַב לָדָּ אַחְסָנָא וְתִירְתָּהּ וְתִיתַב בָּהּ:

רס"י והיה כי תבוא וירשטה וישבת בה. מגיד שלא נתחייבו בזכורים עד שצנצן את הארץ וחלקוה:

כז (ב) וּלְקִזְזֹתָ מִרְאשֵׁיתָ | כָּל-פְּרֵי הָאָדָמָה אֲשֶׁר
תָּבִיא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ
וַיִּשְׁבֹּת בַּטָּנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּן שְׁמוֹ שָׁם: וְתִסַּב מִרִישׁ כָּל אֲבֵא דְאֶרְעָא
דִּי תַעֲלֵל מֵאֶרְעָדָּ דִּי יִי אֶלְהָדָּ יְהַב לָדָּ וְתִשְׁוִי בְּסִלָּא וְתִתְהַדָּ לְאֶתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי
אֶלְהָדָּ לְאֶשְׂרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תִּמְן:

רס"י מראשית. ולא כל ראשית, שאין כל הפרות חייבין בזכורים אלא שבעת המינין בלבד. נאמר כאן ארץ, ונאמר להלן (לעיל ה, ח) ארץ חטה ושערה וגו' , מה להלן משבעת המינים שנסתבחה בהם ארץ ישראל, אף כאן שבה ארץ ישראל שהן שבעה מינין: זית שמן. זית אגורי ששמנו אגור בתוכו: ודבש. הוא

דבש תמרים: מראשית. אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שזכרה כורכ עליה גמי לסימן ואומר הרי זו זכורים:

(ג) וּבֹאֲתָ אֶל-הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הָהֵם
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֶלְהֵיךָ כִּי-
בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר זָשַׁבַע יְהוָה לְאֲבוֹתֵינוּ
לֵאמֹר לָנוּ: וְתִיתִי לְוַת פְּהִנָּא דִי יְהִי בְיוֹמָנָא הָאֲנֹן וְתִימַר לֵה חֲנוּתִי יוֹמָא
דִּין קָדָם יִי אֶלְהָד אַרִי עֲלִית לְאַרְעָא דִי קִיִּים יִי לְאַבְהָתָנָא לְמַתָּן לָנָא:

רש"י אֶשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הָהֵם. אין לך אלא כהן שבימך, כמו שהוא: ואמרת אליו. שאינך כפוי טובה: הגדת היום. פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים:

(ד) וּלְקַח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר מִיָּדְךָ וְהִזְיִזוּ לְפָנָי מִזֶּבֶחַ
יְהוָה אֶלְהֵיךָ: וְיִסַּב פְּהִנָּא סְלָא מִיָּדְךָ וְיִחְתַּנְנָה קָדָם מְדַבְחָא דִּי אֶלְהָד:

רש"י ולקח הכהן הטהור מידך. להניף אותו. כהן מניח ידו תחת יד הזעלים ומניף:

(ה) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָי | יְהוָה אֶלְהֵיךָ אֲרַמִּי
אֲבֹד אֲבִי וַיִּרַד מִצְרַיִמָּה וַיַּעַר נֶשֶׁם בְּבֹתִי מִעֵט
וַיְהִי-נֶשֶׁם לְלוֹי גָּדוֹל עֲצוֹם וְרַב: וְתַתִּיב וְתִימַר קָדָם יִי
אֶלְהָד לְבֹן אֲרַמָּאָה בְּעָא לְאוּבָדָא יְת אָבָא וְנִחַת לְמִצְרַיִם וְדַר תַּמֹּן בְּעַם זָעַר
וְהָוָה תַּמֹּן לְעַם רַב תַּקִּיף וְסָגִי:

רש"י וענית. לשון הרמת קול: ארמי אבד אבני. מזכיר חסדי המקום. ארמי אבד אבני, לבן, בקש לעקור את הכל, כשרדף אחר יעקב. ובצביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאלו עשה, שאמות העולם חושב להם הקדוש צדוק

הוא מחשבה רעה כמעשה: וירד מלכימה. ועוד אחרים באו עלינו לכלותנו, שאחרי זאת ירד יעקב למלכים: במתי מעט. בשבעים נפש:

(ו) וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲזֹבוּנוּ וַיִּהְיוּ עִלְיָנוּ
עֲבֹדָה קָשָׁה: וְאַבְרָם יָשָׁב לָנָא מִצְרָאִי וְעַנְיָנָא וַיִּהְיוּ עֲלָנָא פְּלַחְנָא קִשְׁיָא:

נביאים - ישעיה - פרק ס

ס (א) קוֹמֵי אֲוִרֵי כִּי בָא אֲוִרָךְ וְכִבְדוֹ יִהְיֶה עִלְיָךְ:

אַרְזוּ: קומי אנחרי רושלים ארי מטא זמן פורקניד ויקרא דינן עלך ותגלי: (ב)

כִּי-הִנֵּה הוֹזַעְתָּ יְכֻסָּה-אֶרֶץ וְעָרְפֹל לְאֲמִים

וְעִלְיָךְ יִזְרֹז יִהְיֶה וְכִבְדוֹ עִלְיָךְ יִרְאֶה: ארי הא

חשוכא יחפי ארעא וקבלא למלכותא וביד שרי שכנתא דינן ויקרה עלך ותגלי:

(ג) וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאֲוִרָךְ וּמַלְכִים לְנִצָּה וְרִזְזָךְ: ויהבון

עממנא לנהוריד ומלכנא לקביל זהוריד: (ד) שְׂאֵי-סָבִיב עֵינֶיךָ

וּרְאֵי כֻלָּם נִקְבְּצוּ בְּאוּ-לָךְ בְּנֵיךְ מִרְזוּק יִבְאוּ

וּבְנֵיתֶךָ עַל-צַד וַתֵּאֱמָנָה: זקופי רושלים סחור סחור עינדן ונחזי
כל בני עם גלותך דמתכנשין ואתו לגויד בגד מרחיק ייתון ובנתך על נססין ותנסבון

רס"י על כל תאמנה. על גססין, כסלים של מלכים תהיינה אמונות:

(ה) אִז תֵּרְאִי וְנִהְרֶת וּפְנֹד וּרְנֹב לְבַבְךָ כִּי-
יִהְפֶּךָ עָלֶיךָ הַמֶּזֶן לִמְזֵל גְּזִימִים יִבְאוּ לָךְ: בְּכֹן תַּחֲזִין
וּתְנַהֲרִין וְתִדְחֲלִין וְיִפְתִּי לְבִיד בְּדַחֲלַת חֲטָאִין אָרִי יִתְחַלֵּף לִיד עוֹתֵר מֵעֲרָבָא נְכָסִי
עֲמִמָּא יִתְעַלּוּ לְגוּיָד :

רש"י אז תראי ונהרת . זכן תחזין ותנהרין : ופחד ורחב לבבך . ויתמה
וירחב לבדך : כי יהפך עליך המזון ים . ארי יתחלף ליד עותר מערבא : חיל
גויס . נכסי דפלחי כוכביא :

(ו) שִׁפְעַת גַּמְלִים תִּכְסֶּךָ בְּכָרִי מִדִּין וְעִיפָה
כֻּלָּם מִשִּׁבָּא יִבְאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשְׂאוּ וְתִתְקַלֹּת
יִהְיֶה יִבְשָׁרוּ: שְׁגֵרַת עֲרָבָאֵי תַחֲפִי סוּחַרְנִיד הוֹגְגִי מִדִּין וְהוֹלֵד פּוּלְהוֹן
מִשִּׁבָּא יִיתוּן זָהָב וּלְבוֹנָה יִהוּן טְעִינִין וְדָאֲתָא עֲמָהוֹן בְּתוּשְׁבַחְתָּא דִּי? הוֹן מִשְׁתַּעֲוֹן :

רש"י שפעת . רוב : בכרי מדין . הוגגי מדין הם גמלים בחורים וכן זכרה
קלה (ירמיה ב) : ועיפה . גם הם מזני מדין עיפה ועפר (זכריה כה) :

כתובים - תהילים - פרק ח

(ו) תִּמְשִׁיכֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיךָ כֹּל שִׁתָּה תַחֲזֹת-
רַגְלָיו: אֲשַׁלְטָתָהּ בְּעוֹבְדֵי יָדָךְ פִּלָּא שׁוֹיֵתָא תַחֲזֹת רַגְלוֹי : (ח) צִנָּה
וְאֶלְפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדֵי: עֲאוּ וְתוֹרֵי כְּלָהוֹן וְלַחֹד
בְּעִירֵי חֲקָלָא :

רס"י כנה ואלפים . כאן ובקר כמו (דברים כה) שגר אלפיך , כנה לשון פעולה הוא כמו (במדבר לב) וגדרות לכנאכס , אוזיילדי"ץ בלעז , יש מדרשי אגדה ואינם מתייבזין לפי המקראות :

ט צָפוֹר שְׁבִימִים וְדָגִי הַיָּם עֵיבָר אֲרוֹזוֹת יַמִּים :

צפרי שמפא ונוני נמא ולונתו דחליף אסרטי נמא : (ו) יְהוָה אֲדֹנָינוּ

בַּה-אֲדִיר שְׁמוֹךְ בְּכָל-הָאָרֶץ : יי אלקא רבוננא כמה תליל

ומשבח שמוך בכלא ארעא : **ט** (א) לַמְּנַצֵּחַ עַלְמוֹת לַבֵּן בְּמוֹר

לְדוֹד : לְשִׁבְחָא עַל מִיתוּתָא דְגַבְרָא דִּי נִפְק מִבְּנֵי מִשְׁרִיתָא תוֹשְׁבְתָא לְדוֹד :

רס"י על מות לבן . יש פותרין על מות לבן על מת בנו אבסלום ולא יתכן פתרונו מפני אומ' לבן ולא אמר הבן ואין לו במזמור עדות וזכרון לאמץ זה הפתרון ויש פותרין על מות לבן נבל ואף זה לא יתכן להפוך את השם ואין במזמור זכרונו (סא"א) וראיתי במסורה הגדולה שהיא תיבה אחת שהרי חיבר לה (לקמן מה) והוא ינהגנו עלמות פתרו מנחם ודונש מה שפתרו ואינו נראה בעיני , וראיתי בפסיקה' שהענין מדבר בעמלק גערת גויס שם מחית ואומר אני למנחם על מות לבן שיר זה לעתיד לבא כשיתלבן ילדותו ושחרותו של ישראל ותגלה לדקתם ותקרב ישועתם שימחה עמלק וזרעו , עלמות ילדות , לבן כמו ללבן , ומנחם פתר עלמות לבן , נגינות ללמד וכה פתרונו למנחם על מות לבן למסורר נגינות ללמד , ויהי לבן כמו להבין ולבונן , עלמות ע"ש כלי שיר ששמו עלמות כמו שאמר (להלן מו) על עלמות שיר ודונש פתר לבן שם אדם שהי' שמו לבן שהי' נלחם בדוד בימים ההם ומה שהוא אומר גערת גויס אצדת רשע הרשע הזה הוא לבן ההורג עם נקיים ואע"פ שאין אתה רואה במקום אחר אדם שהי' שמו לבן רק במקום הזה כן אתה מולא בשמות אחרים שאינן נכתבים במקרא רק פעם א' :

ב אֲדֹתָּהּ יְהוָה בְּכָל-לְבָי אֲסַפְרָה כָּל-

נְפֹלְאוֹתֶיךָ : אֲשַׁבַּח קָדָם יי בְּכָל לְבָי אֲשַׁתְּעֵי פוֹלְחוֹן פְּרִישׁוֹתָךְ :

רפ"י כל נפלאותיך . גאולה האחרונה ששקולה כנגד כל הנסים כמו שנאמר
(ירמ' טז) לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה וגו' :

משנה תרומות פרק ז

א. האוכל תרומה מזיד, משלים את הקרן ואינו משלים את החמש. התשלומין חליו, אם רצה הפהו למחול, מוחל:

ברטנורה (א) האוכל תרומה מזיד. כלל התראה, לאילו אתרו ציה, לוקה ואינו משלם. ואף על גב דכלל התראה חייב מיתה בידי שמים, אינה פוטרת מן התשלומין: ואינו משלם את החומש. ללא חייבה תורה חומש אלל לאוכל תרומה בשגגה: התשלומין חולין. לתשלומין דשוגג בלבד קרינהו רחמנא קודש, כדכתיב ונתן לכהן את הקודש אבל תשלומין דמזיד חולין הן והואיל והן חולין אם רצה הכהן למחול מוחל, מה שאין כן בתשלומין של שוגג שאם רצה למחול אינו מוחל מפני שהן קודש:

ב. בת כהן שנסאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה, משלמת את הקרן ואינה משלמת את החמש. ומיתתה בשרפה. נשאת לאחד מכל הפסולין, משלמת קרן וחמש. ומיתתה בקנק. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, זו וזו משלמות את הקרן ואינן משלמות את החמש, ומיתתן בשרפה:

ברטנורה (ב) בת כהן שנסאת לישראל. ואסורה לאכול בתרומה: משלמת את הקרן. כדין גוזל את חבירו אבל לא חומש, דכהנת היא וכתיב (ויקרא כג) וכל זר לא יאכל קודש, יראה זאת שאינה זרה ואפשר לה שתשוב לבית אביה כנעוריה ותהא מותרת לאכול בתרומה: ומיתתה בשריפה. אם זנתה תחת בעלה ישראל, כדכתיב (שם כד) ובת איש כהן כי תחל לזנות וגו', כל שהיא בת כהן לא שנת אשת כהן ולא שנת אשת ישראל, באש תשרף: נשאת לאחד מכל הפסולים. כגון חלל נתין וממזר. משלמת קרן וחומש, שהרי נתחללה בביאתו ואינה ראויה עוד לאכול בתרומה והרי היא כזרה: ומיתתה בחנק. כדכתיב ובת איש כהן כי תחל לזנות, מי שראויה לחזור לבית אביה אלמלא זנות זה, היא בשריפה, יתה נבעלת לפסול לה, שאינה ראויה לחזור לבית אביה שזו אינה בשריפה: וחכמים אומרים וכו'. ללא הויה זרה עד שתהא זרה

שְׁנָאֵמַר (קהלת י) זְבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שְׁמֹן רוֹקַח. וּשְׁמוּאֵל אָמַר כְּמִין חֲטָה הוּא דוֹמָה שְׁנָאֵמַר (בראשית ד) לִפְתַּח חֲטָאת רוּבֵץ :

רס"י יד ליד לא ינקה רע. אפי' הוא כמסה רבינו שקיבל תורה מימינו של הקב"ה לא ינקה רע וקרא באשה משתעי: עם הארץ. לא שמש תלמידי חכמים שלא למד משנה זו ששנינו לא יהלך אדם אחורי אשה ואפי' היא אשתו: ולמאי דקאמר ר"נ. שהלך אחריה ממש, א"כ אפילו בי רב. עם תנוקות של רבן נמי לא קרא: בשעה שהלבוש כו'. דכיון שאינו נכנס נראה כפורה עול ומזזה ביהכ"נ: ואי דרי מידי. אין כאן גנאי דמוכחא מלתא דהאי דלא נכנס הוא מפני המשו: ואי איכא פתחא אחרינא. אין כאן ביזוי דמאן דחזי סבר צפתחא אחרינא ליעול: יציע. לשון אבצועות כל משקה מסריח מעלה רתיחה ואבצועות: חטאת. לשון חטה דריש ליה:

זוהר פנחס דף רל"א ע"א

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לִימָא לֹן מַר מַלְיָן מְעַלְיָתָא דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה. פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר (מלכים ב' ד') וַיְהִי הַיּוֹם. בְּכָל אֶתֶר דְּכַתִּיב וַיְהִי אִיהוּ צַעַר. וַיְהִי בִימֵי צַעַר וְדַאי וַיְהִי הַיּוֹם יוֹמָא דְאִית בֵּיה צַעַר וְדַא אִיהוּ רֵאשׁ הַשָּׁנָה יוֹמָא דְאִית בֵּיה דִּינָא קִשְׂיָא עַל עֲלָמָא. וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבוֹר אֱלִישַׁע אֶל שׁוּגַם יוֹמָא דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַנּוֹה. וּבְכָל אֶתֶר וַיְהִי הַיּוֹם דָּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה (איוב א') וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים יוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַנּוֹה בְּכָל זְמַנָּא תַרְיִן יוֹמִין אֲנוּן מְאִי טַעֲמָא בְּגִין דְּלִהוּי יִצְחָק כָּלִיל דִּינָא וְרַחֲמֵי תַרְיִן יוֹמִין וְלֹא חֵד דְאֶלְמָלָא אֲשַׁתְּפַח יַחֲדָאִי יַחְרִיב עֲלָמָא וְעַל דָּא פְתִיב תַרְיִן זְמַנִּין וַיְהִי הַיּוֹם וַיְהִי הַיּוֹם. וַיָּבֵאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים. אֲלִין בֵּית דִּין רַבְרָבָא בְּנֵי הָאֱלֹהִים וְדַאי בְּנוֹי דְמַלְכָּא קָרִיבִין לְגַבְיָהּ וְאֲנוּן שְׁבַעִין מְמַנֵּן דְסַחְרִין תְּדִירָא לְמַלְכָּא וְאֲנוּן חֲתַכִּין דִּינָא עַל עֲלָמָא. לְהַתְיַצֵּב עַל יֵי. וְכִי עַל יֵי קִימֵי אֶלָּא בְשַׁעֲתָא דְאֶלִּין קִימֵי עַל דִּינָא. דִּינָא קִדְמָאָה דְכֻלָּא בֵּיה מֵאן הוּא דְלֹא יוֹקִיר לְשַׁמָּא דְקִדְשָׁא בְרִידָה הוּא וְדִלָּא יוֹקִיר לְאֹרְיָתָא וְלַעֲבָדוּי. אוֹף הָכִי מֵאן הוּא דְלֹא חִישׁ עַל יְקָרָא דְשַׁמָּא קִדְשָׁא דְלֹא יִתְחַלֵּל בְּאַרְעָא מֵאן הוּא דְלֹא חִישׁ לִיקָרִיָּה דְקִדְשָׁא בְרִידָה הוּא מֵאן הוּא דְלֹא שׁוּי יְקָר לְשַׁמָּא דָּא. וַיָּבֵא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. גַּם לְרַבּוֹת הַהוּא נוֹקְבָא דִילִיָּה אוֹף הָכִי לְהַתְיַצֵּב עַל יֵי דְאִיהוּ חִישׁ נְמִי לִיקָרָא דְשַׁמָּא דָּא :

תרגום זוהר אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, יֵאמֹר נָח אֲדוֹנֵי דְזָבְרִים יִפִּים שְׁלֵל לֵאשׁ הַשָּׁנָה. פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, וַיְהִי הַיּוֹם, בְּכָל מְקוֹם שְׁפָתוֹב,

וַיְהִי, הוּא לְשׁוֹן לְעַר. וַיְהִי צִיּוּמֵי הוּא לְעַר. וַדְּחֵי, וַיְהִי הַיּוֹם, הוּא יוֹם שְׁנֵי צוֹ לְעַר, וְזֶה הוּא רֵאשִׁי הַשָּׁנָה, יוֹם שְׁנֵי צוֹ דִּין קָשָׁה עַל הָעוֹלָם. וְכֹן, וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹד חֲלִישָׁע אֶל שׂוֹנֵם, הָיָה צִיּוֹם שֶׁל רֵאשִׁי הַשָּׁנָה. וּבְכָל מְקוֹם וַיְהִי הַיּוֹם, זֶה רֵאשִׁי הַשָּׁנָה. וּלְפִיכָךְ, וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּצְאֻ בְּנֵי הָאֱלֹהִים הָיָה יוֹם רֵאשִׁי הַשָּׁנָה. רֵאשִׁי הַשָּׁנָה הוּא תְּמִיד שְׁנֵי יָמִים, מֵהוּ הַטַּעַם. הוּא, כְּדֵי שְׁיִנְחָק וַיְהִי כְּלוֹל מִדִּין וּרְחֻמִּים, שְׁהֵם שְׁנֵי יָמִים, וְלֹא יִהְיֶה יִנְחָק אֶחָד, כִּי אִם הָיָה נִמְאָר אֶחָד, הָיָה מִחֲרִיב הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן פְּתוּב צְחִיּוֹב, שְׁנֵי פְּעֻמִּים, וַיְהִי הַיּוֹם, וַיְהִי הַיּוֹם. וַיִּצְאֻ בְּנֵי הָאֱלֹהִים: אֵלֹהֵי דִין הַגְּדוֹל, בְּנֵי הָאֱלֹהִים וַדְּחֵי, אֲשֶׁר בְּנֵי שֶׁל הַמַּלְאָךְ שְׁהֵם יִשְׂרָאֵל, קִרְבִּים לְפָנֵיהֶם. וְהֵם שְׂבָעִים מְמוּנִים הַמְּסַבְּבִים תְּמִיד אֶת הַמַּלְאָךְ, וְהֵם הַגּוֹזְרִים דִּין עַל הָעוֹלָם. לְהַתְיַצֵּב עַל ה', שׂוֹאֵל, וְכִי עַל ה' עוֹמְדִים. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא בְּשָׂעָה שְׁהֵם עוֹמְדִים לְדוֹן הָעוֹלָם, דִּין הַרְאֵשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל הוּא, מִי הוּא שְׁאִינוֹ מְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְאִינוֹ מְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה וְעֲבָדָיו. אֲרָף כָּךְ, מִי הוּא שְׁאִינוֹ דוֹאֵג עַל כְּבוֹד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, שְׁהוּא הַשְּׂכִינָה, שְׁלֹא יִתְחַלֵּל בְּחָרְזָה. וּמִי הוּא שְׁאִינוֹ דוֹאֵג עַל כְּבוֹד הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, שְׁהוּא ז"א. מִי הוּא שְׁאִינוֹ נוֹתֵן כְּבוֹד לַשֵּׁם הַזֶּה. וַיִּצְא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. גַּם, צָח לְרֵבּוֹת, הַנוֹקְדָא שֶׁל הַשָּׁטָן, אֲרָף כָּךְ, לְהַתְיַצֵּב עַל ה', הִינוּ, שְׁגַם הַשָּׁטָן דְּאֵג לְכְבוֹד שֵׁם הַזֶּה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

- א.** הִיו שׁוֹתִין וְאָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְבָרֵךְ בְּרֶפֶת הַמְּזוֹן אוֹ בּוֹאוּ וּנְקַדֵּשׁ קְדוּשַׁת הַיּוֹם נֶאֱסַר עֲלֵיהֶם לְשִׁתּוֹת עַד שְׁיִבְרְכוּ אוֹ יְקַדְּשׁוּ וְאִם רָצוּ לְחַזֵּר וְלְשִׁתּוֹת קִדְּשׁוּ שְׁיִבְרְכוּ אוֹ יְקַדְּשׁוּ אֶף עַל פִּי שְׁאִינֵם רְשָׁאִים צְרִיכִים לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ תְּחִלָּה בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן וְאַחַר כֵּךְ יִשְׁתּוּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְבַדִּיל אֵין צְרִיכִין לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ: **ב.** הִיו מְסַבִּין לְשִׁתּוֹת יֵין וּבֵא לָהֶם מִיֵּן יֵין אַחַר כְּגוֹן שֶׁהִיו שׁוֹתִין אֲדָם וְהִבִּיאוּ שְׁחוֹר אוֹ יָשָׁן וְהִבִּיאוּ חֲדָשׁ אֵינֵן צְרִיכִין לְבָרֵךְ בְּרֶפֶת הֵינֵן פְּעַם שְׁנִיָּה, אֲבָל מְבָרְכִין בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם הַטּוֹב וְהַמְּטִיב:

מוסר

ספר חסידים סימן רכה רכו

חכם אחד צוה לבנו שלא יהנה יותר מדאי בעולם הזה שלא יעברו עליו שמונה ימים בלא תעניות ואפלו על שונאו יתפלל שייעבוד להקדוש ברוך הוא: דע והבן אף על פי שאמרו חכמים: יפה תענית לחלום פאש לנערת. לא אמרו אלא לעושי תשובה עם התענית. הרי יהודי אחד ראה חלום קשה בליל ט' בתשרי והתענה בטי' בתשרי וביום הכפורים הרי שני ימים ולילה ולא הועיל לו. לפי שמראין לו חלום קשה שיפושפש במעשיו כי התענית במקום חטאת. מה קרבן אינו מועיל בלא תשובה שנאמר: זבח רשעים תועבה. אף תענית חלום אינו מועיל בלא תשובה:

כי תבוא יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ו) וּנְצַעֲקָ אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת-קִלְנוֹ וַיֵּרָא אֶת-עַנְיֵנוּ וְאֶת-עֲמַלְנוֹ וְאֶת-קִלְוֹצֵנוּ: וַצְלִינָא קָדָם יי אֱלֹהָא דְאַבְהַתְנָא וְקַבִּיל יי צְלוֹתְנָא וְגַלִּי קְדָמוּהִי עֲמַלְנָא וְלֹאֲוֹתְנָא וְדוּחְקָנָא: (ח) וַיִּוְצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד זְוֹזְקָהּ וּבְזֹרַע נְטוּיָהּ וּבְמִרְא גְדֹל וּבְאֲתוֹת וּבְמוֹפְתִים: וְאַפְקָנָא יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד תְּקִיפָא וּבְדִרְעָא מְרַמְמָא וּבְחִזּוֹנָא רַבָּא וּבְאֲתִין וּבְמוֹפְתִין: (ט) וַיִּבְאֵנוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת זֹלָב

וְדָבַשׁ: וְאִתְּנָא לְאַתְרָא הַדִּין וַיִּהְיֶה לָנָא יְת אַרְעָא הַדָּא אַרְעָא עֲבָדָא חֵלֵב
וְדָבַשׁ:

רש"י כל המקום הזה. זה בית המקדש: ויתן לנו את הארץ. כמשמעו:

(ו) וְעֹתָהּ הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת-יְרֵאֻשֵׁית פְּרִי
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהַצְּוֹתוֹ לִפְנֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַשְׁתַּזְוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
וְכַעַן הָא אֵינִיתִי יְת רִישׁ אָבָא דְאַרְעָא דִּיהֲבַת לִי יְיָ וְתַחֲתֵנָּה קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ
וְתַסְגִּיד קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

רש"י והנחתו. מגיד שנוטלו אחר הנחת הכהן ואוחזו בידו כשהוא קורא,
ומוניף: וחוזר

נְבִיאִים - יִשְׁעִיה - פֶּרֶק ס

(ו) כָּל-צֹאֵן יִקְדָּר יִקְבְּצוּ לָךְ אֵילֵי נְבִיֹת
יִשְׂרָאֵל יַעֲלֶה עֲלֵי-רְצוֹן מִזְבֹּחַי וּבֵית תַּפְאֲרֹתִי
אֶפְסָר: כָּל עָאן עֲרַבְאֵי יִתְכַנְשׁוּן לְגוּיָךְ דְּכַרִּי נְבִיֹת יִשְׁמְשׁוּנִיךָ וְיַתְסָקוּן לְרַעְוָא
עַל מִדְּבַחֵי וּבֵית תְּוֹשְׁבַתֵי אֲשַׁבַּח:

רש"י איולי נביות . דכרי נביות :

(ח) **בַּי-אֵלֶּהָ כָּעֵב תְּעוֹפִינָה וְכִיּוֹנָיִם אֶל-**

אֲרַבְתִּיהֶם: מן אליו דאָתוּ בגלי פֿעננין קלילין וְלֹא אַתְעַכְבָּא גְלוּתָא

דישראל דמתפנשין ואתגו לארעהון הא פיונין דתיבן לגו שובכיהון : (ט) **כִּי-**

לִי | אֵיִם יִקְוּ וְאַנְיֹת תַּרְשִׁישׁ בְּרֵאשִׁיטָה

לְהַבִּיא בְּנִיךָ בְּמִרְזוּק כֶּסֶפִּים וְזָהָב אֹתָם

לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִּאֲרָךְ:

אַרְי לְמִימְרֵי נְגוּן יִסְבְּרוּן וְנַחְתִּי סְפִינֵי יִמָּא אִידָא פֿרָסָא קִלְעָתָא בְּקִדְמִיתָא
לְאַיְתָאָהּ בְּגֵד מְרַחֵיק פֿסְפִּיחֵון וְדַהֲבֵון עֲמָהוּן לְשִׁמָּא דִּינֵי אֶלְהָד וְלִקְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל
אַרְי שְׁבַחְדָּ :

רש"י זראשונה . כמו כזראשונה בימי שלמה כעניין שנא' (מ"א י) כי אני תרשיש למלך זים אחת לשלש שנים תבא אני תרשיש וגו' , תרשיש שם הים לשם ה' אלהיך . שנקרא עליך כי ישמעו שמעו ושם גבורתו ויבואו : כי פארך . נתן לך פאר :

(י) **וּבָנֹוּ בְנֵי-יִצְחָר זִמְזִמְתִּיךָ וּבְמִלְכֵיהֶם יִשְׂרָדְתוּךָ כִּי**

בְּקִצְפִי הַכִּיִּתִיךָ וּבְרִצוֹנֵי רִזְזִמְתִּיךָ: ויבנו בני עממא

שורד ומלכיהון ישמשונד ארי ברוגזי אלקייתיה וברעותיה ארחס עלד :

רש"י וזכרונֵי . וזהריכותי לך אימונ"א פייזמנ"ט זלע"ז :

כתובים - תהילים - פרק מה

(יג) **וּבֵּת-צָר | בְּמִנְזָה פָּנֶיךָ יִזְלֹו עֲשִׂירֵי עָם:** וַיִּתְּבִי
כַּרְכָּא דְצוּר בְּתַקְרוּבְתָא יִיתוּן וְאַפְּסִיף יִשְׁחָרוּן לְבֵית מִקְדָּשִׁיף עֲתִירֵי עַמְמָנָא :

רש"י ובה כר במנחה פניך יחלו . כמו (שמות ל"ב) ויחל משה וזכר זה
תזכו שיביאו לך אשכרים ודורון אותם שהם עכשיו עשירי עם :

(יד) **כָּל-כְּבוֹדָהּ בֵּת-מֶלֶךְ פְּנֵימָה מִבוֹשֵׁבֵצוֹת**
זָהָב לְבוֹשָׁתָהּ: כָּל שֵׁפֶר אָרְג נִכְסֵי פִלְכֵי אוֹצְרֵי מַלְכָּנָא דְמַטְמָרוּן מִלְּגִיו
יְקָרְבוּן לְכַהֲנָנָא דְמַרְמָצִיו בְּדַהֲבָא סְנִינָא לְבוֹשִׁיהוּן :

רש"י כל כבודה בת מלך פנימה וגו' . אותם שכל כבוד תלוי בהם והם
כנסיו' של מלך אשר נהגו עמם בצניעות עתה בגדיהם חשובים ממשצרות
זהב של כהני' גדולי' , משצרות קאטונ"ס בלע"ז :

(טו) **לְרַקְמוֹת תּוֹבֵל לְמֶלֶךְ בְּתוֹלוֹת אֲזוּרִיָּה**
רְעוּתִיָּה מִיּוֹבְאוֹת קָרָה: בְּלְבוּשֵׁי צִיּוּרִין יְקָרְבוּן קוּרְבָנִיהוּן קָדָם
מַלְכָּא דְעֵלְמָא וְשָׁאֵר חֲבָרִיּהוּן דִּי מִתְבַּדְּרִין בֵּינֵי עַמְמָנָא יִתְיַתְּנוּ בְּחֻדְוָא לְוַתְּ
לִירוּשָׁלַם :

רש"י לרקמות תובל למלך . בצגדי רקמה יציאום מנחה למלך על כל
הארץ , רקמות אצרודי"ץ בלע"ז , זה שנאמר והביאו את כל אחיכם מכל
הגוים מנחה וגו' (ישעיה ס"ו) . בתולות אחריה רעותיה . ילכו אחריהם כענין
שנאמר (זכריה ח') והחזיקו בכנף איש יהודי וגו' לאמר נלכה עמכם כי שמענו
אלהים עמכם : מוצאות לך . כלפי הקב"ה אמרו המשורר :

(טז) **תּוֹבֵלְלָהּ בְּשִׁמְזוֹת וְגַיִל תִּבְאִינָהּ בְּהִיכָל**
מֶלֶךְ: יִתְיַתְּנוּ בְּחֻדְוֹ וַתּוֹשְׁבַחְתָּא וְיַעֲלוּן בְּהִיכְלָא דְמֶלֶךְ עֲלֵמִין :

א. אין צדין דגים מן הביבין ביום טוב, ואין נותנין לפניהם מזונות. אבל צדין חיה ועוף מן הביבין, ונותנין לפניהם מזונות. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל הביבין שוין. זה הפלל, כל המחסר צידה אסור, ושאינו מחסר צידה מתיר:

ברטורה (א) אין לדין דגים. אע"ג דשחיטה ואפיה ובישול מאבות מלאכות הן והותרו לכורך יו"ט, אידה דמיא לקצירה, וקצירה לא הותרה ביו"ט. ביבין של דגים, הן בריכות של מים שדגים מתגדלים שם. ביבין של חיות, קרפיפות מוקפין גדר סביב ומביאם שם חיות, ויולדות ומתגדלות שם: ואין נותנין. לפני הדגים מזונות, דאפשר להם בלא מזונות, ואין מזונות עליך: אבל לדין חיה ועוף. המוכנים מאתמו: מן הביבין. הקטנים, שאין מחוסרים אידה. ורבן שמעון בן גמליאל לאו לאפלוגי אתנא קמא אתא, אלא לפרושי: כל המחוסר אידה. שריך לבקש תחבולה כדי לתפסו. וכל דרהיט בתריה ומטי ליה בחד שחיה, לא הוי מחוסר אידה. ואי לא, הוי מחוסר אידה:

ב. מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב, לא יטול מהן ביום טוב, אלא אם כן יודע שניצודו מערב יום טוב. ומעשה בנכרי אחד, שהביא דגים לרבן גמליאל, ואמר, מתירין הו, אלא שאין רצוני לקבל

ברטורה (ב) ומעשה בנכרי אחד. חסורי מחסרה והכי קתני, ספק מוכן אסור, ורבן גמליאל מתיר, ומעשה בנכרי אחד וכו'. ואין הלכה כר"ג. אלא פירות ודגים שהובאו ביום טוב ספק נלקטו היום ספק מאתמו, ספק ניאודו היום ספק מאתמו, אסורים. וכל שאסור לאכלו אסור לטלטלו. ואם אורתן מוכחת עליהן כגון פירות דכמושין שאי אפשר שנקטו היום, וכן דגים שהביאום ממקום רחוק שאי אפשר שניאודו היום, מותרים. ודבר מוכן שצא מחוץ לתחום בשביל ישראל, אסור לאותו ישראל שהובא בשבילו ולכל בני ביתו, ומותר לישראל אחר. ופירות או דגים שנתלשו או ניאודו ביום טוב ראשון, מותרין לערב בליל יום טוב שני בכדי שיעשו. חוץ משני ימים טובים של ראש השנה שהם אסורים עד מולאי יום טוב שני בכדי שיעשו. ופירוש כדי שיעשו, כדי שיתלשו הפירות ממקום שנתלשו ויביאו אותם מן המקום שהביאום. ועיר שדלתותיה נעולות בלילה, כריך שימתין לבוקר בכדי שיעשו: אלא שאין רצוני לקבל ממנו. שאני שאנא אונא אותו:

ג. בְּהִמָּה מְסַכְּנֶת לֹא יִשְׁחוּט, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ שְׁהוּת בַּיּוֹם לְאָכֹל מִמֶּנָּה כְּזִית צָלִי. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, אֶפְלוּ כְּזִית חֵי מִבֵּית טְבִיחָתָהּ. שְׁחָטָהּ בַּשָּׂדֶה, לֹא יִבְיָאָנָה בַּמוּט וּבַמוּטָה. אֲבָל מִבֵּיא בִּידּוֹ אִבְרִים אֲבָרִים:

דרטורה (ג) בהמה מסוכנת. שהוא ירא שמא תמות. ואינו כריך לה שכבר סעד סעודתו: לא ישחוט. אלא אם כן יודע שיש שהות ביום לאכול כזית ללי הימנה: מבית טביחתה. שהוא מזומן ומופשט מעורו ועומד. ואין הלכה כרבי עקיבא: לא יביאנו במוט ובמוטה. בשני בני אדם. משום דאושא מלחא ומזלזל בכבוד יום טוב:

ד. בְּכוֹר שֶׁנֶּפֶל לְבוֹר, רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, יֵרֵד מִמָּחָה וַיִּרְאֶה, אִם יֵשׁ בוֹ מוֹם, יַעֲלֶה וַיִּשְׁחוּט. וְאִם לֹא, לֹא יִשְׁחוּט. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, כָּל שְׂאִין מוֹמוֹ נִכָּר מִבְּעוֹד יוֹם, אִין זֶה מִן הַמוֹכֵן:

דרטורה (ד) בכור שנפל לבור. בכור בעל מום שלא הראהו לחכם מערב יום טוב מבעוד יום להתיירו, ונפל לבור ביום טוב וירא שמא ימות סס: ירד מומחה. שצקי להבחין בין מום קבוע למום עובר: ויראה. מום שהיה בו מאתמול. אם מום קבוע הוא: יעלה וישחוט. דמשום מוקצה ליכא, דמאתמול דעתיה עלויה: ואם לאו לא ישחוט. הכי קאמר, ואם לאו דאותו מום שהיה בו מערב יום טוב לא היה קבוע, אלא היום נעשה בו מום קבוע, אפילו עבר והעלהו לא ישחוט. ולא אמרינן מאתמול הוה דעתיה עלויה וכיון שיש בו עכשיו מום קבוע נשחטיה, דהואיל והמום של אתמול לא היה קבוע, מוקצה מחמת איסור הוא: אין זה מן המוכן. לאו משום מוקצה אסר ליה, דהא לית ליה לר' שמעון מוקצה, אלא מפני שמתירו ביום טוב הוה ליה כמתקנו ונראה כדן דין, דגזור ביה משום שבות. והכי קאמר, אין התרתו היתר ואינו מוכן להיות כשר:

ה. בְּהִמָּה שְׁמִתָּהּ, לֹא יִזְיָנָה מִמְּקוֹמָהּ. וּמַעֲשֶׂה וְשִׂאָלוּ אֶת רַבִּי טַרְפוֹן עָלֶיהָ וְעַל הַחֻלָּה שֶׁנִּטְמָאָה. וְנִכְנַס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְשָׂאֵל, וְאָמְרוּ לוֹ, לֹא יִזְיָנָה מִמְּקוֹמָהּ:

דרטורה (ה) בהמה שמתה. בבהמת קדשים מיירי, כדקתני עליה ועל החלה שנטמאת. ובהמת קדשים שמתה אסורה בהנאה וטעונה קבורה הלכך לא יזינה ממקומה. אבל בהמת חולין מחתכין אותה לפני הכלבים. והני מילי, שהיתה מסוכנת מאתמול דדעתיה עילויה. אבל לא היתה מסוכנת מאתמול אף בהמת חולין לא יזינה ממקומה: החלה שנטמאת. אינה ראויה לכהן ביום טוב אף להסקה או לתתה לכלבו,

ו. אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביום טוב, אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין ביניהן. רבי יהודה אומר, שוקל אדם בשר כנגד הפלי או כנגד הקופיץ. וחכמים אומרים, אין משגיחין בכף מאזנים כל עקר:

דרטורה (ו) אין נמנין. אין פוסקים דמים להיות שנים שלשה בני אדם אומרים בהמה זו בשלשה זוזים זוז לכל אחד: ושוחטין ומחלקים ביניהן. למחלה לשליש ולרביע ואין מזכירין פיסוק דמים: שוקל אדם בשר. אע"פ שאסור לשקול בליטרא דהוי מעשה חול, מותר לשקול כנגד הכלי וכנגד הקופיץ ולמחר יראו הקופיץ והכלי כמה משקלו: וחכמים אומרים אין משגיחין. אין מעיינין: בכף מאזנים כל עיקר. ואפילו לשמור הבשר מן העכברים אסור לשום אותו בכף מאזנים. והלכה כחכמים:

ז. אין משחיזין את הספין ביום טוב, אבל משיאה על גבי חברתה. לא יאמר אדם לטבח, שקול לי בדינר בשר, אבל שוחט ומחלקים ביניהן:

דרטורה (ז) אין משחיזין את הספין. ברחים או במשחזת: אבל משיאה על גבי חברתה. דמשנה מדרכ חול:

ח. אומר אדם לחברו, מלא לי כלי זה, אבל לא במדה. רבי יהודה אומר, אם היה כלי של מדה, לא ימלאנו. מעשה באבא שאול בן בטנית, שהיה ממלא מדותיו מערב יום טוב ונותנן ללקוחות ביום טוב. אבא שאול אומר, אף במועד עושה כן מפני ברורי המדות. וחכמים אומרים, אף בחל עושה כן, מפני מצוי המדות. הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו, ואומר לו, תן לי ביצים ופגוזים במנין, שפן דרף בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו:

דרטורה (ח) אבל לא במדה. בכלי המיוחד למדה שמודד ומוכר בו. אבל אם אינו מיוחד לכך אף על פי שעומד למדה שכשישכר זה שהוא מודד בו יעמוד זה תחתיו מותר למלאותו: אם היה כלי של מדה. אע"פ שעדיין לא יחדו לכך לא ימלאנו. ואין הלכה כר' יהודה: ממלא מדותיו מערב יום טוב. לפי שאין מודדין ביום טוב: אף בחול המועד עושה כן. מפני ביטול בית המדרש. שהיו רבים באים לשאול הימנו במועד שאין טרודין במלאכה. והיה ממלא מדותיו בליכא שאינו זמן בית המדרש כדי שיהא פנוי ביום: מפני מצוי המדות. כשהיה מוכר שמן היו לו מדות הרבה ומביאין הלקוחות כליהן ומודד לכל אחד ואחד במדה לעצמו, ומתמנות והולכות

גמרא ביצה דף כה ע"א

אמר רמי בר אבא. הפשט ונתוח בעולה והוא הדין לקצבים. מכאן למדה
תורה דרדך ארץ שלא יאכל אדם בשר קדם הפשט ונתוח. מאי קא משמע
לן אורח ארעא קא משמע לן כדתנא לא יאכל אדם שום ובצל מראשו
אלא מעליו ואם אכל הרי זה רעבתן פיוצא בו. לא ישתה אדם כוסו בבת
אחת ואם שתה הרי זה גרגרו. תנו רבנן: השותה כוסו בבת אחת הרי זה
גרגרו שנים דרדך ארץ שלשה מגסי הרוח. ואמר רמי בר אבא: חצובה
מקטע רגליהון דרשיעיא. נטיעה מקטע רגליהון דקצבין ודבועלי נדות.
תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל שנאמר (שופטים י) ויוסיפו
בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת
אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת
אלהי פלשתים ויעזבו את ה' ולא עבדוהו. ממשמע שנאמר ויעזבו את ה'
איני יודע שלא עבדוהו ומה תלמוד לומר ולא עבדוהו. אמר רבי אלעזר:
אמר הקדוש ברוך הוא אפלו כתורמוס הזה ששולקין אותו שבע פעמים
ואוכלין אותו בקנוח סעדה לא עשאוני בני. תנא משמיה דרבי מאיר מפני
מה נתנה תורה לישראל. מפני שהן עזין. תנא דבי רבי ישמעאל (דברים לג)
מימינו אש דת למו. אמר הקדוש ברוך הוא: ראויין הללו שתנתן להם דת
אש איכא דאמרי דתייהם של אלו אש. שאלמלא לא נתנה תורה לישראל
אין כל אמה ולשון יכולין לעמד מפניהם והיינו דאמר רבי שמעון בן
לקיש: שלשה עזין הן: ישראל באמות, קלב בחיות, תרנגול בעופות. ויש
אומרים אף עז בבהמה דקה. ויש אומרים אף צלף באילנות:

רס"י הפשט ונתוח. פירש הכתוב בטוב' שהיא אכילת גבוה והוא הדין יש ללמוד
לקצבים באכילת הדיוט: מאי קא משמע לן. דרך ארץ או אסור ולמימר לאסור
לאכול עד שניתחנה שמה ימאל לה סימן טרפה בסתר והחזיק לנו הבהמות בספק
טרפות אף קודם שראה בהן טרפות: אורח ארעא. ולא משום איסור טריפי:
כדתיא. מצינו אף תנאים שמלמדים הלכות דרך ארץ שלא יראה אדם עצמו על
הבריות כרעבתן אף זה הממהר לאכול קודם הפשט נראה כרעבתן: צלל. כיצול"ה:
מעליו. מאל העליון: חצובה מקטע רגליהון דרשיעייא. עשב שרשיו נקובין

ויורדין בעומק ואין מתפשט לכדדין כלל ונוטעים אותו זין גבולי שדו' וזו תיחס יהושע לישראל את הארץ מקטע רגלי הרשעי' ליום הדין שגוזלין וחומסין ומסיגין גבול ואין למדים ממנו: נטיעה מקטע רגליהון דקלבים. נטיעת ערלה שאמרה תורה להמתין שלש שנים מלאכול פירות מקטע רגלי הקלבים הממהרין לאכול קודם הפשט ונתוח ופעמים שנמלא טרפה וכן דבועלי נדות שממהרין ואינם יכולים להמתין עד שתטבול: תורמוס. מין קטניות עגול כמין עדשה ורחב כמעט קטנה והוא מר מאד עד ששולקין אותו שבע פעמים ונעשה מתוק וטוב עד שיאכל למטעמים בקנוח סעודה: מקטע רגליהון דשונאי ישראל. דכתיבי ז' ע"ז זהאי קרא ולבסוף ויעזבו את ה' התורמוס הזה לאחר שהטריח את בעליו שבעה פעמים הוא חוזר למוטב והם הטריחו את בוראן להביא עליהם פרעניות ולהכעיסו בשביעיות אלה ולא חזרו בהן: מאי ולא עדוהו. ל' קבלה הוא שהוא קובל עליהם הקדיחוני והקניטוני ז' פעמים כבשול התורמוס ואחרי כל זאת לא נחשבתי בעיניהם: שהן עזים. ונתנה להם תורה שיעסקו והיא מתקת כחם ומכנעת לבם: דתיהם של אלו. מנהגם של אלו אש שהם עזים כאש: מימינו אש דת למו. מימינו נתן להם התורה מפני שאש דת למו והרבה מקראות חסרים כזה: עזים. קשים להנלח אנדרי"ץ בלעז: כלף באילנות. לא ידעתי מהו עזות שלו:

זוהר אמור דף צ"ח ע"ב

בחדש השביעי באחד לחדש. רבי יצחק פתח (תהלים פא) תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו. זכאין אנון ישראל דקדשא בריך הוא קריב לון לגביה מן כל אומין עובדי פוכבים ומזלות ואתרעי בהו ומאתר רחיקא קריב לון לגביה. הדיא הוא דכתיב (יהושע כד) ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר יי אלהי ישראל בעבר הנער ישבו אבותיכם מעולם. לאחזאה דהא מאתר רחיקא אתרעי בהו וקריב לון לגביה וכתיב (שם) ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנער וגומר הני קראי אית לאסתכלא בהו וכי כל ישראל לא הוו ידעי דא וכל שכן יהושע אלא אורייתא פלא סתים וגליא פמה דשמא קדישא סתים וגליא בגין דאורייתא פלא שמא קדישא היא ועל דא איהי סתים וגליא אי ישראל ויהושע הוו ידעי אמאי כתיב כה אמר יי אלא ודאי סתימא דמלה טיבו סגי עבד קדשא בריך הוא בישראל דאתרעי בהו באבהתא ועביד לון רתיכא קדישא עלאה ליקריה ואפיק לון מגו נהרא עלאה וקירא קדישא בוצינא דכל בוצינין בגין דיתעטר בהו הדיא הוא דכתיב כה אמר יי בעבר הנער ישבו אבותיכם מעולם הנער ההוא נהר דאשתמודע ואתידע מעולם מאי קא בעי הכא אלא לאחזאה חכמתא

מעבר הנָהָר מעולם אֵלָּא הוּא נָהָר עוֹלָם אַקְרִי וְעַל דָּא בְּעֵבֶר הַנְּהָר יִשְׁבוּ אֲבוּתֵיכֶם מֵעוֹלָם לְאַחֲזָאָה טִיבוּ וְקִשׁוּט דְּעֵבֶד קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא לְיִשְׂרָאֵל. וְאַקְח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרְהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר מֵאִי קָא מִיְרִי. אֵלָּא אֲבָרְהָם לֹא אֶתְדַבֵּק בֵּיהּ בְּהַהוּא נָהָר כְּמוֹ יֶצְחָק דְּאֶתְדַבֵּק בֵּיהּ בְּסִטְרָא לְאַתְתַּקְפָּא. תָּא חֲזִי הָאִי נָהָר אַף עַל גַּב דְּלָאוּ אִיהוּ דִּינָא דִּינִין נְפִיקי מִסִּטְרֵיהּ וְאַתְתַּקְפוּ בֵּיהּ וְכַד יֶצְחָק אֶתְתַּקֵּף (פְּדִינִי) בְּבִנְיָו עֲלֵאִין וְתִתְּאִין מִתְּפַנְפִּי לְדִינָא וְכִרְסִיָּא דְּדִינָא אֶתְתַּקֵּן וּמִלְכָּא קְדִישָׁא יִתִּיב עַל פְּרִסְיָא דְּדִינָא וְדִאִין עֲלֵמָא כְּדִין תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפָר בְּפֶסַח לְיוֹם חֲגֵנוּ זְכָאִין אֲנוּן יִשְׂרָאֵל דִּידְעִין לְסֻלְקָא פְּרִסְיָא דְּדִינָא וּלְתַקְנָא פְּרִסְיָא דְּרַחֲמֵי וּבְמָה בְּשׁוֹפָר :

תרגום הזוהר צַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי צְאָחַד לַחֲדָשׁ: רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, תִּקְעוּ צַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בְּפֶסַח לְיוֹם חֲגֵנוּ. חֲשֵׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שְׁהַקְדוּשָׁא צְרוּדָה הוּא קֶרֶב אוֹתָם מִכָּל אוֹמוֹת הָעוֹלָם וּבְחַר צְהָם. וּמִמְקוֹם רְחוֹק קֶרֶב אוֹתָם. זֶה שְׁנַחֲמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צְעִצְרֵי הַנְּהָר יִשְׁבוּ חֲבוּתֵיכֶם מֵעוֹלָם, לְהִרְאוֹת פִּי מִמְקוֹם רְחוֹק רַכָּה צְהָם, וְהִרְצֵם אֲלֵיוּ. וְכִתּוּב, וְאַקְח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרְהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר וְגו'. מִקְרָאוֹת אֲלוּ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּל צְהָם. וְכִי כָל יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ יוֹדְעִים זֶה, וְכָל שְׁפָן יְהוֹשֻׁעַ, וְלָמָּה הָיָה כְּרִידָה לֹאמַר כֹּה אָמַר ה' וְגו'. אֲלֹלָה הַתּוֹרָה כְּלָפָה סְתוּמָה וּגְלוּיָהּ כְּמוֹ הַשֵּׁם הַקְדוּשָׁא, שְׁהוּא סְתוּם וְגְלוּי, שְׁפָתוֹב צְהָי"ה וְנִקְרָא צְחֲדָנִי. מִשָּׁם שְׁהַתּוֹרָה כְּלָפָה הִיא שֵׁם הַקְדוּשָׁא, וְעַל כֵּן הִיא סְתוּמָה וּגְלוּיָהּ. וְשָׂאֲלֵנוּ, אִם יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשֻׁעַ הָיוּ יוֹדְעִים זֶה לָמָּה פָּתוּב, כֹּה אָמַר ה'. וּמִשִּׁיב, אֲלֹלָה וּדְאִי הַסּוּד שָׁל הַדְּבָר הוּא, כִּי חֶסֶד גָּדוֹל עָשָׂה הַקְדוּשָׁא צְרוּדָה הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, שְׁבַחַר צְחֲבוֹת, וְעָשָׂה אוֹתָם מְרַפְּצָה עֲלֵיוֹנָה קְדוּשָׁה לְכַבּוֹדוֹ, וְהוֹלִיָּאם מִנְּהָר הָעֲלִיוֹן הִיָּקַר וְהַקְדוּשָׁא, הַמְּאוֹר שָׁל כָּל הַמְּאוֹרוֹת. כְּדִי שְׁיִתְעַטֵּר צְהָם. זֶה שְׁנַחֲמַר כֹּה אָמַר ה' צְעִצְרֵי הַנְּהָר יִשְׁבוּ חֲבוּתֵיכֶם מֵעוֹלָם. הַנְּהָר, הֵינּוּ נָהָר הַהוּא הַיְדוּעַ וְהַנּוֹדֵעַ. הַפָּתוּב לֹאמַר מֵעוֹלָם, שׁוֹאֵל, מַה הוּא רוֹכֵה צְזָה פָּחוּן. וּמִשִּׁיב, אֲלֹלָה לְהִרְאוֹת חֲכָמָה שְׁמַעְצְרֵי הַנְּהָר, הֵינּוּ מֵעוֹלָם, כִּי נָהָר הַהוּא נִקְרָא עוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹאמַר, צְעִצְרֵי הַנְּהָר יִשְׁבוּ חֲבוּתֵיכֶם מֵעוֹלָם, לְהִרְאוֹת חֶסֶד וְחֵמֶת שְׁעָשָׂה הַקְדוּשָׁא צְרוּדָה הוּא לְיִשְׂרָאֵל, צְזָה, וְאַקְח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרְהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר. שׁוֹאֵל, מַה מְלַמְּדֵנוּ הַפָּתוּב צְזָה שְׁאוֹמַר וְאַקְח אֶת אֲבָרְהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר, וְאִינוּ לֹאמַר וְאַקְח אֶת יִצְחָק. וּמִשִּׁיב, אֲלֹלָה אֲבָרְהָם, לֹא נִתְדַבֵּק בְּאוֹתוֹ הַנְּהָר, כְּמוֹ יִצְחָק, שְׁנִתְדַבֵּק צוּ צְלָדוּ לְהַתְחַזֵּק. צֹא וּרְאֵה, נָהָר הַזֶּה, אֵף עַל פִּי שְׁהוּא אִינוּ דִּין, דִּינִין יוֹלְאִים מֵהַלֵּד שְׁלֹו. וְהַדִּינִים מִתְחַזְּקִים צוּ, וְכִשְׁיִצְחָק מִתְחַזֵּק מִשָּׁם צְדִינִיו, אֲזִי הָעֲלִיוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים מִתְחַסְּפִים לְדִין, וְנִתְתַּקֵּן

פסח הדין, והמלך הקדוש, יושב על פסח הדין ודן את העולם. אז, תקעו
בחדש סופר בפסח ליום חגנו. אחריהם ישראל שיודעים להעביר פסח
הדין, ולתקן פסח הרחמים, ובמה עושים זה בסופר.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. אין מברכין על אוכל מן האוכלין ולא על משקה מן כל המשקים עד
שיבא לפניו ואם ברוך ואחר כך הביאו לפניו צריך לחזור ולברך. נטל אכל
וברך עליו ונפל מידו ונשרף או שטפו נהר נוטל אחר וחוזר ומברך עליו אף
על פי שהוא מאותו המין וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.
על ברכה ראשונה כדי שלא להוציא שם שמים לבטלה. עומד אדם על אמת
המים ומברך ושונה אף על פי שהמים שהיו לפניו בשעת הברכה אינם
המים ששתה מפני שלכך נתפנו תחלה: **ב.** דברים הבאים בתוך הסעודה
והן מחמת הסעודה אינן צריכים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם אלא ברכת
המוציא שבתחלה וברכת המזון שבסוף פוטרת הכל שהכל טפלה לסעודה.
ודברים שאינן מחמת הסעודה שבאו בתוך הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ולא
לאחריהם. ודברים הבאים לאחר הסעודה בין מחמת הסעודה בין שלא
מחמת הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ולאחרייהם: **ג.** בשבתות ובגמים טובים
ובסעודת הקזת הדם ובשעה שיצא מן המרחץ וכיוצא בהן שאדם קובע
סעדו על היין אם ברוך על היין שלפני המזון פטר את היין ששתה לאחר
המזון קדם שיברך ברכת המזון, אבל בשאר הגמים צריך לחזור ולברך
בתחלה על היין שלאחר המזון. בא להן יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך
לעצמו שאין בית הבליעה פנוי שיענו אמן ואינו פוטר את היין שלאחר
המזון:

מוסר

ספר חסידים סימן רכח רכט

מה שפֿתוֹב וְנִסְלַח לוֹ כְּשֶׁהֵבִיא קָרְבָּן עַל הַמִּזֵּיד בְּשִׁבְעַת הַיְעָדוֹת וּבְשִׁבְעַת הַפְּקֻדוֹן וּבְאַשֶׁם שְׁפָחָה חֲרוּפָה זֶהוּ כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל הַשְּׂגָגוֹת מְבִיאִין קָרְבָּן וְאִם אִין מְבִיאִין קָרְבָּן נֶעְנְשִׁים עָלֶיהָ אִף עַל פִּי שְׂאִין פְּוֹנְתוֹ לְכָד. מְלָךְ בְּשֶׁר וְדָם שְׂגָזָר שְׁלֹא לְהַחֲלִיף מַעוֹת וְשִׁגָּה אֶחָד וְהַחֲלִיף וְשָׁמַע הַמְּלָךְ הַיּוֹכֵל לֹמֵר שְׂגִיתִי הִירָצָהוּ אוֹ הִישָׂא פָּנִים לְפָטֵר גַּם עִתָּה בְּדָבָר הַזֶּה, כֵּן לְפָנֵי מְלָךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַלְתִּי לֹמֵר לְפָנֵי הַמְּלָךְ כִּי שְׂגָגָה הִיא: הַמִּתְעַנֶּה בְּשַׁבַּת תַּעֲנִית חֲלוּם וּלְמַחֵר רֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ חֲלוּ שָׁל מוֹעֵד אוֹ פּוּרִים אוֹ חֲנֻכָּה לֹא יִתְעַנֶּה אֶלָּא אַחֵר כֵּךְ יִתְעַנֶּה יוֹם אֶחָד עַל שְׁהִתְעַנֶּה בְּשַׁבַּת. אֲבָל אִם הִתְעַנֶּה בְּיוֹם טוֹב בְּשִׁבִיל חֲלוּם וּבְיוֹם טוֹב אַחֲרוֹן לְמַחֵר יִתְעַנֶּה. מִי שְׁיִתְעַנֶּה בְּשַׁבַּת תַּעֲנִית חֲלוּם לֹא יִתְפַּלֵּל עֲנָנוּ כִּי לֹא יוֹכֵל לֹמֵר בְּיוֹם צוּם תַּעֲנִיתוֹ וּבְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ, כִּי לֹא יִתְכַּן לֹמֵר כֵּן בְּשַׁבַּת. כְּשֶׁחָל בְּשִׁשִּׁי יוֹם תַּעֲנִית שְׁקוּרִין בּוֹ וְיִחַל. (אז טוֹב יֵלְכוּ מִמְּבֻעֹד יוֹם לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיֵאָכְלוּ מִמְּבֻעֹד יוֹם לְכָד טוֹב אֲזִי שְׁלֹא לְאַחֵר וְלֹא לְהַשְׁלִים):

כי תבוא יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה' ראשונה דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) וְשָׁמַזְזָתָּ בְּכָל-הַטּוֹב אֲשֶׁר גָּתַן-לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ אֶתְּהָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: (ס) וְתִחַדִּי בְּכָל טַבְתָּא דִּי יְהֵב לְךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ וְלֶאֱנַשׁ בֵּיתְךָ אֶת וְלוֹאֵי וְגִיּוֹרָא דִּי בִּינְךָ:

רש"י וְשָׁמַזְזָתָּ בְּכָל הַטּוֹב. מִכֹּאן אָמְרוּ אִין קוֹרִין מִקְרָא בְּזוֹרִים אֲלֹא בְּזַמֵּן שְׁמַחָה, מַעֲרַת וְעַד הַחַג, שְׂאֵדָם מִלְּקַט תְּבוּאָתוֹ וּפִירוֹתוֹ וַיִּינוּ וְשָׁמְנוּ, אֲבָל מִהַחַג וְאֲלֵךְ, מְבִיא וְאִינוּ קוֹרָא: אֶתְהָ וְהַלְוִי. אִף הַלְוִי חֵיב בְּצוּרִים אִם נִטְעוּ בַּחֹד עֲרִיהֶם: וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ. מְבִיא וְאִינוּ קוֹרָא, שְׂאִינוּ יוֹכֵל לֹמֵר לְאַבְוֵתוֹ:

(יב) שני כי תכלה לעשר את-כל-מעשר
 תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר
 ונתתה ללוי לגר ליתום ולא למנה ואכלו
 בשעריך ושבועו: ארי תשצי לעשרא ית כל מעשר עלפתך בשפא
 תליתאה שנת מעשרא ותתן לגואי לגיורא ליתמא ולארמלא ויכלון בקרויך
 וישבעון:

רס"י כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית. כשתגמור
 להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הבעור והוידוי בערב הפסח
 של שנה הרביעית, שנאמר (דברים יד, כח) מקלה שלש שנים תוליא וגו'. נאמר
 כאן מקץ, ונאמר להלן (סג לא, י) מקץ שבע שנים, לענין הקהל מה להלן רגל
 אף כאן רגל, אי מה להלן חג הסכות אף כאן חג הסכות, תלמוד לומר כי
 תכלה לעשר, מעשרות של שנה השלישית רגל שהמעשרות כלין בו, וזהו פסח,
 שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר הסכות, נמלאו מעשרות של שלישית כלין
 בפסח של רביעית, וכל מי שסיהה מעשרותיו הצריכו הכתוב לבערו מן הבית:
 שנת המעשר. שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו
 בשתי שנים שלפניה, שנה ראשונה של שמטה נוהג בה מעשר ראשון, כמו
 שנאמר (במדבר יח, כו) כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר, ומעשר שני,
 שנאמר (דברים יד, כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויכהרדך, הרי
 שני מעשרות, וזו ולמדך כאן בשנה השלישית שאין נוהג מאותן שני מעשרות
 אלא אחד, ואיזה, זה מעשר ראשון. ותחת מעשר שני תן מעשר עני שנאמר
 כאן ונתת ללוי. את אשר לו, הרי מעשר ראשון. לגר ליתום ולאלמנה. זה
 מעשר עני: ואכלו בשעריך ושבועו. תן להם כדי שבען מכאן אמרו אין פוחתין
 לעני בגורן פחות מחלי קב חטים וכו' :

(יג) ואמרת לפני יהוה אלהיך בערתי הקדש
 מן-הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום
 ולא למנה ככל-מצותך אשר צויתני לא-

עֲבַרְתִּי בַּמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי: וְתִימַר קָדֵם יי אֱלֹהֶיךָ
פִּלְתִּי קָדֵשׁ מִעֲשָׂרָא מִן בֵּיתָא וְאַף יְהַבְתִּיהָ לְלוֹאִי וּלְגִיּוֹרָא לְיִתְמָא וּלְאַרְמְלָא כְּכֹל
פְּקוּדֵיךָ דִּי פְּקֻדְתֵּיךָ לֹא עֲבַרְתִּי מִפְּקוּדֵיךָ וְלֹא אֶתְנַשִּׁיתִי:

רס"י ואמרת לפני ה' אלהיך. התודה שנתת מעשרותיך: בערתי הקדש מן
הבית. זה מעשר שני ונטע רבעי, ולמדך שאם שיהיה מעשרותיו של שתי שנים
ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו: וגם נתחיו ללוי. זה מעשר
ראשון. וגם, לרבות תרומה וזכורים: ולגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני:
ככל מותך. נתתם כסדרן ולא הקדמתי תרומה לזכורים, ולא מעשר
לתרומה ולא שני לראשון, שהתרומה קרויה ראשית, שהיא ראשונה משנעשה
דגן, וכתוב מלאתך ודמעך לא תאחר (שמות כב, כח) , לא תשנה את הסדר: לא
עברתי ממלותיך. לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ומן החדש על הישן: ולא
שכחתי. מלבדך על הפרשת מעשרות:

(ד) לֹא-אֶכְלֹתִי בְּאֲזִי בַּמִּנְוֹ וְלֹא-בְעֵרְתִּי בַּמִּנְוֹ
בְּטִמָּא וְלֹא-נָתַתִּי בַּמִּנְוֹ לְמִית שְׂבוּעָתִי בְּקוֹל
יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: לֹא אֶכְלִית
בְּאֲבָלֵי מְנָה וְלֹא פִלְתִּי מְנָה בְּמִסְאָב וְלֹא יְהַבִּית מְנָה לְמִית קַבְלִית לְמִימְרָא דִּי
אֱלֹהֵי עֲבָדִית כְּכֹל דִּי פְּקֻדְתֵּיךָ:

רס"י לא אכלתי באני ממנו. מכאן שאסור לאונן: ולא בערתי ממנו בטמא.
בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא. והיכן הזהר על כך
(לעיל יב, יז) לא תוכל לאכל בשעריך. זו אכילת טמאה, כמו שנאמר בפסולי
המקדשים (לעיל טו, כג) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו', אבל זה, לא
תוכל לאכול דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר: ולא נתתי ממנו למת.
לעשות לו ארון ותכריכין: שמעתי בקול ה' אלהי. הביאותיו לבית הבחירה:
עשיתי ככל אשר צויתני. שמחתי ושמחתי בו:

(ט) הַשִּׁבְיָהּ מִמִּנְוֹן קָדְשֶׁךָ מִן-הַשְּׂבִימִים וּבָרַךְ:
אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר

נָתַתָּה לָנוּ כְּאִשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבֻת

זָוָל וְדָבָשׁ: (ס) אֲסִתְכִי מִמְדוֹר קוֹדֶשֶׁךָ מִן שָׁמַיָא וּבְרַךְ יְת עַמְךָ יִשְׂרָאֵל וְיִת אֶרְעָא דִּי יְהִבְתָּ לָּנָא כְּמָא דִּי קִיְמַתָּא לְאַבְהֶתְנָא אֶרֶע עֲבָדָא חֲלָב וְדָבָשׁ:

רס"י השקיפה ממעון קדשך. עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות, שאמרת (ויקרא כו, ג) אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם: אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו. לתת לנו וקימת ארץ זבת חלב ודבש:

נביאים - ישעיה - פרק ס

(יא) וּפְתַחוּ וּפְתַחוּ שְׁעַרְיָךְ תְּמִיד יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִסְגְּרוּ לְהָבִיא אֶלֶיךָ זָוִל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם נְהוֹגִים: וְיִתְפַתְּחוּ תַרְעֻם תְּדִירָא יִימָם וְלַיְלָה לֹא יִתְאַחֲדוּן לְאַעְלָא לְגוּיָךְ נְכֹסִי עַמְמִיָא וּמַלְכֵיהוֹן זְקוּקִין:

רס"י ופתחו שערך תמיד. ל' פתוח ממשקולת ל' כזל ע"ש שפתיחתן פתיחת עולם פתיחת תמיד כמו שזר מל' שזירה כך מלשון פתיחה טי"ש אוזכר ט"ש בלע"ז:

(יב) כִּי-הֵגֹי וְהַמְּלָכָה אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹדוּךָ יֵאבְדוּ וְהַגּוֹיִם זָרִיב יִזָּרְבוּ: אַרְי עִם וּמַלְכוֹ דְּלֵא יִפְלְחוּנִיךָ יְרוּשָׁלַם יִבְדוּן וְעַמְמִיָא אֲשֶׁתְּצַאָה יִשְׁתַּיְצוּן: (יג) כְּבוֹד הַלְּבָבוֹן אֶלֶיךָ יָבוֹא בְּרוּשׁ תְּדַהֵר וְתֵאשְׁוֹר יִזְדָּו לְפָאָר

בְּמָקוֹם מִקְדָּשֵׁי וּבְמָקוֹם רִגְלֵי אֲכַבָּד: יָקָר לִבְנוֹ לְגוֹיִךָ
יִתְעַל בִּירוֹן מוֹרְנֵי וְאֲשַׁפְּרֵי בְּחֵדָּא לְשִׁבְחָא אֲתֵר בֵּית מִקְדָּשֵׁי וְאֲתֵר בֵּית אֲשֵׁרִיּוֹת
שְׂכִינְתֵי אֲנִיקָר :

רס"י כְּרוֹץ תְּדַהַר וּתְאֲשׁוּר . מִיָּנִי עָלִי יַעַר לְצַנּוֹן :

(יד) וְהִלְכּוּ אֵלֶיךָ שְׂוֹזוֹזוֹ בְּנֵי מִעֲזִיבֶיךָ וְהִשְׁתַּוְּזוּ
עִלְ-כַּפּוֹת רִגְלֵיךָ כָּל-מִנְאַצִּיבֶיךָ וְקָרְאוּ לְךָ עֵיר
יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: וַיִּהְיוּ לְגוֹיִךָ כְּפִיפִין בְּנֵי מִשְׁעַבְדִּיךָ
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְמַבְעֵי מַנְיָדָה עַל פְּרִסְתָּהּ רִגְלֵיךָ כָּל דְּהוּוּ מְרַגְזִין לִיךָ וַיִּקְרוּ לִיךָ קְרִתָּא דִּינִי
צִיּוֹן דְּאֲתֵרֵי בְּהָ קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל :

רס"י צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל . צִיּוֹן דְּאִיתְרַעֵי בְּהָ קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל צִיּוֹן שַׁל קְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל :

(טו) תִּזְוֹת הַיּוֹתֵר עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאִין עוֹבֵר
וּשְׂבִיתִיךָ לְגֵאֹן עוֹכְלִים מִשְׁוֹשׁ דְּדוֹר וְדוֹר: חֲלָף דְּהוּוֹת
שְׂבִיקָא וּמְטִלְטָלָא וְלִית דְּעָדִי וְאֲשׁוּיְנָךָ לִיקָר עָלִים בֵּית דִּין דְּר וְדָר :

כתובים - תהילים - פרק עו

(טו) **בְּיַמֵּי הַשְּׂמֵעַת דִּין אֶרֶץ יִרְאָה וּשְׂקָטָה:** מו
שְׂמִיָּא אֲשַׁמְעָתָא דִּין אֶרֶץ דְּעַמְמֵי דְּחִילַת אֶרֶץ דִּישְׂרָאֵל שְׂדוּכְתָּא :

רס"י מַשְׁמִים הַשְּׂמֵעַת דִּין . כַּשְׁתַּנְבַּח יַשְׁעִיהָ עַל פּוֹרְעֵנוֹתוֹ שַׁל סַנְחֵרֶב
וְנַתְקִיִּים בּוֹ , אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שִׁירָאָה מִמֶּנּוּ וּמֵאוּכְלוֹסִיוֹ אִזְ שְׂקָטָה :

(י) בְּקוֹם-לְמִשְׁפַּט אֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ כָּל-עַנְוֵי-

אֶרֶץ סִלָּה: אָמְרִין צְדִיקָא יְקוּם לְדִינָא עִם רְשִׁיעֵי אֱלֹהֵי לְמַפְרָק מִן יְדִיהוֹן כָּל עֲנוּתֵי אֶרֶץ לְעֵלְמִין :

רש"י בקום למשפט אלהים . לעשות משפט מאויביו להושיע חזקיהו וסיעתו :

(יא) כִּי-זִמְתָּ אֶת־הַדָּם תִּזְדָּק וְשִׁאֲרֵי זִמְתָּ תִּזְדָּק: כִּד אֲנִתְּ רְגִז עַל עַמְךָ אֲנִתְּ מְרַחֵם עֲלֵיהוֹן כִּד יִתְקוֹף רִוְגְךָ עַל עַמְךָ יִתְגַּבֵּן וְיִזְדוֹן לְשִׁמְךָ :

רש"י כי חמת אדם תודך . כעסן של רשעים גורם שהזכריות מודים להקדוש ברוך הוא כשהם מראין כעסם והקצ"ה נפרע מהם הכל מקלסין לפניו ואף הם עצמם מקלסין לפניו כשרואין שאין כעסן כלום כמו שמצינו בזבוכדנצר כשהשליך חנניה מיסאל ועזריה לכבשן האש מה נאמר שם יהא שמיה דאלהא מצדך וגו' וע"י כן שארית החמת תחגור תעכב ותחדול שאר הרשעים מעוכבים ונמנעים מלהראות גאותם וחמתם , תחגור ל' עכבה בלשון משנה פגימת הסכין כדי שתחגור בו הלפוד , ושמעתי משמו של רבי אלעזר הגאון בר' יצחק שהיה מביא המקרא הזה עדות לאותה משנה , ויש עוד לפתור חגיגה זו כמשמעה לשון חגורה ופירושו כך נאה לחגור חימה ולעטות קנאה כי הכח והיכולת שלך ולשון שארית זה הוא מאחר שחמת אדם אינו כלום נשאר כל חגורות חימה לך :

(יב) נְדָרוֹ וְשִׁלְמוֹ לִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל-סְבִיבֵי

יֹבְבֵיכֶם לְמוֹרָא: נְדָרוֹ וְשִׁלְמוֹ קָדָם ?? אֱלֹהֵיכֶם כָּל דִּי תִבְיִן חֲזוֹר חֲזוֹר לְמִקְדָּשֵׁי יִתּוֹן קוֹרְבָנָא לְבֵית מוֹקֵדֶשׁ דְּחֵיל :

רש"י נדרו ושלמו . נדריכם : כל סביביו . השומעים תשועה זו וכן עשו כמ"ש (ישעי' יט) יהיו חמש ערים בארץ מלכים מדברות שפת כנען ונסצעות לה' בצאות : יובילו שי למורא . למה לפי שבעת חפלו :

יבצר רוזן נגידים נזרא למלכי-ארץ: יזער גסות רוחהון דרבבנא דחילא על כל מלכי ארעא :

רש"י יבצור רוח . גסה של נדיזים ממעט גאותם , יבצור ימעט כמו)
בראשית יא (לא יבצר מהם :

משנה סוטה פרק ח

א. משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם, בלשון הקדש היה מדבר, שנאמר (דברים כ) והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן, זה כהן משוח מלחמה. ודבר אל העם, בלשון הקדש. ואמר אליהם (שם) שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, ולא על אחיכם, לא יהודה על שמעון, ולא שמעון על בנימין, שאם תפלו בידם ירחמו עליכם, כמה שנאמר (דה"ב כח) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערמיהם הלבישו מן השלל וילבשוים וינעלוים ויאכלוים וישקוים ויסכוים וינהלוים בחמרים לכל פושל ויביאוים ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישובו שמרון. על אויביכם אתם הולכים, שאם תפלו בידם אין מרחמין עליכם. (דברים כ) אל ירד לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו'. אל ירד לבבכם, מפני צהלת סוסים וצחצוח חרבות. אל תיראו, מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין. אל תחפזו, מקול קרנות. אל תערצו, מפני קול צוחות. כי ה' אלהיכם ההלך עמכם, הן באין בנצחוננו של בשר ודם, ואתם באים בנצחוננו של מקום. פלשתים באו בנצחוננו של גלית, מה היה סופו, לסוף נפל בחרב ונפלו עמו. בני עמון באו בנצחוננו של שובד, מה היה סופו, לסוף נפל בחרב ונפלו עמו. ואתם אי אתם כן. כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם וגו', זה מחנה הארון :

ברטורה (א) משוח מלחמה. ודבר אל העם בלשון הקודש. נאמר כאן (דברים כ) ודבר אל העם, ונאמר להלן (שמות י"ט) משה ידבר, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש: לכל כושל. כל הכושלים שאינן יכולין ללכת ברגליהן: הגפת תריסין. הכאת המגינים זו בזו להשמיע קול ולחיים: הקלגסין. מקלות שראשיהן עקומים ומכין בהם

על גבי אבנים והם מנתזים על האויבים: שובך. שר לבא הדרעזר בשמואל (ב' י ט"ז):

ב. (ש) וּדְבָרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל הָעַם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְגוֹ', אֶחָד הַבּוֹנֵה בַיִת הַתְּבֹן, בַּיִת הַבְּקָר, בַּיִת הָעֵצִים, בַּיִת הָאוֹצְרוֹת. אֶחָד הַבּוֹנֵה, וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ, וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שֶׁנִּתֵּן לוֹ מִתְּנָה. (ש) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ וְגוֹ', אֶחָד הַנוֹטֵעַ הַכָּרֶם וְאֶחָד הַנוֹטֵעַ חֲמֹשֶׁה אֵילָנֵי מֵאֶכָל, וְאֶפְלוּ מִחֲמֹשֶׁת מִיָּנִין, אֶחָד הַנוֹטֵעַ, וְאֶחָד הַמְּבַרֵּיךְ, וְאֶחָד הַמְּרַכֵּב, וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ, וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שֶׁנִּתֵּן לוֹ מִתְּנָה. (ש) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְגוֹ', אֶחָד הַמְּאַרְס אֶת הַבְּתוּלָה, וְאֶחָד הַמְּאַרְס אֶת הָאֵלְמָנָה, אֶפְלוּ שׁוֹמְרֵת יָבָם. וְאֶפְלוּ שָׁמַע שְׁמֵת אַחִיו בַּמְּלַחְמָה, חוֹזֵר וּבָא לוֹ. כָּל אֵלוּ שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי כֹהֵן מַעֲוֹרְכֵי מְלַחְמָה וְחוֹזְרִין, וּמְסַפְּקִין מִים וּמְזוֹן וּמִתְקַנִּין אֶת הַדְּרָכִים:

צטטורה (ב) אחד הבונה ואחד הלוקח. בית בנוי, שהרי אללו הוא חדש: ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל. דבהכי הוא כרם, שמים כנגד שמים, ואחת יולאת זנב: ואפילו מחמשה מינים. מאטרפיס:

ג. וְאֵלוּ שְׁאִינָן חוֹזְרִין, הַבּוֹנֵה בַיִת שֶׁעַר, אַכְסְדָּרָה, וּמְרַפֶּסֶת. הַנוֹטֵעַ אַרְבָּעָה אֵילָנֵי מֵאֶכָל, וְחֲמֹשֶׁה אֵילָנֵי סָרֶק. הַמְּחִזֵּר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ, אֵלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחַלּוּצָה לְכַהֵן הַדִּיּוֹט, מִמְּזֹרֵת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בֵּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזֹר וּלְנִתְיִין, לֹא הָיָה חוֹזֵר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף הַבּוֹנֵה בַיִת עַל מְכוּנּוֹ, לֹא הָיָה חוֹזֵר. רַבִּי אֶלְיעָזֶר אוֹמֵר, אֵף הַבּוֹנֵה בַיִת לְבָנִים בְּשָׂרוֹן, לֹא הָיָה חוֹזֵר:

צטטורה (ג) אילני סרק. כגון ארזים וסקמים שאינם עושים פרי: המחזיר את גרושתו. ואירסה, אינו חוזר, שאינה חדשה לו, וקרא כתוב חשה חדשה: אלמנה. ואירסה כהן גדול, אינו חוזר בשבילה, דכתיב ולא לקחה, והיה אפשר לומר ולא לקח, מאי לקחה, שמהא ראויה לו ללקיחה: על מכונו. סתרו וזנאו כמדה ראשונה. אינו חוזר, ללאו חדש הוא, וגרע מהלוקח והיורש: הבונה בית לבנים בשרון. מקום הוא ששמו שרון, ואין הקרקע שלו יפה ללבנים, ולא הוא דבר של קיימא, שהיו כריכין לחדשה שני פעמים כל שבע שנים:

ד. וְאֵלוּ שְׁאִינָן זָזִין מִמְּקוֹמוֹן, בָּנָה בַיִת וְחָנְכוּ, נָטַע כָּרֶם וְחָלְלוּ. הַנוֹשֵׂא אֶת אֶרְוִסְתּוֹ, הַכּוֹנֵס אֶת יְבָמָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, (דברים כד) נָקִי יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שְׁנֵה אַחַת. לְבֵיתוֹ, זֶה בֵּיתוֹ. יְהִיָּה, זֶה כְּרָמוֹ. וְשָׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ, זֶה אִשְׁתּוֹ. אֲשֶׁר לָקַח, לְהַבְיָא אֶת יְבָמָתוֹ. אֵינָן מְסַפְּקִין מִים וּמְזוֹן

ברטנורה (ז) ואלו שאין זזין ממקומן. דהנך דלעיל הולכים עד הגבול ושם שומעין דברי כהן וחוזרים מן המערכה לתוך ארץ ישראל ואין חוזרין לבתיהן אלא עוסקים לספק מים ומזון להולכים למלחמה. ואלו אין זזין ממקומן ואפילו ללכת עד הספר ולקבץ על פי כהן: הבונה בית וחנכו. ולא דר בו עדיין שנה. וכן הנוטע כרם וחללו, ועדיין לא עברה שנה רביעית שלימה עליו: נקי יהיה לביתו. בשביל ביתו: יהיה. לריבויא הוא. הוסיף כך הכתוב הויה אחרת להיות כזו:

ה. (שם ב) וַיִּסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וַאֲמָרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַף הַלֶּבֶב יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, הַיָּרֵא וְרַף הַלֶּבֶב, כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂאִינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּקִשְׁרֵי הַמְּלַחְמָה וְלִרְאוֹת חֶרֶב שְׁלוֹפָה. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגָּלִי אָמַר, יָרֵא וְרַף הַלֶּבֶב זֶהוּ הַמִּתְיָרֵא מִן הָעֵבְרוֹת שֶׁבִידוֹ, לְפִיכָךְ תִּלְתֶּה לּוֹ הַתּוֹרָה אֶת כָּל אֱלוֹ, שְׂיַחְזוֹר בְּגִלְגָּל. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אֲלֻמְנָה לְכַהֵן גָּדוֹל, גְּרוֹשָׁה וְחֻלּוּצָה לְכַהֵן הַדִּיּוֹט, מִמְזַרְת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמִמְזָר וּלְנִתְיוֹ, הָרִי הוּא הַיָּרֵא וְרַף הַלֶּבֶב :

ברטנורה (ה) ויספו השוטרס. על דברי כהן: בקשרי המלחמה. כשמתקשרין לעמוד כפופין שלא יפרקום אויבים: לפיכך. שהירא זהו הירא מעבירות שבידו, תלתא תורה בזנה ונטע ואירס לחזור בגלגל, כדי שיתלו בכך החזרה ולא יתבייש לומר עליו מעבירות שבידו הוא ירא וחוזר: ר' יוסי אומר אלמנה לכהן גדול וכו'. לר' יוסי הגלילי אפילו עבר על דברי סופרים חוזר. ולר' יוסי עד שיעבור על דברי תורה, דומיא דאלמנה לכהן גדול:

ו. (שם ט) וְהָיָה כְּכֹלֵת הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וַיִּפְקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם, וַיַּעֲקְבוּ שֶׁל עָם. מַעֲמִידִין זְקִיפִין לְפָנֵיהֶם, וְאַחֲרֵיהֶם מְאַחֲרֵיהֶם, וְכַשִּׁילִין שֶׁל בְּרִזָּל בִּידֵיהֶן, וְכָל הַמְּבַקֵּשׁ לְחֻזוֹר, הַרְשׁוֹת בִּידוֹ לְקַפַּח אֶת שׁוֹקִיו, שְׁתַּחֲלַת נִיסָה נְפִילָה, שְׁנֶאֱמַר (ש"א ד) נָס יִשְׂרָאֵל לְפָנַי פְּלִשְׁתִּים וְגַם מִגָּפָה גְדֹלָה הִיָּתְהָ בָעָם, וּלְהֶלֶן הוּא אָמַר (שם לא) וַיִּגְסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים וְגוֹ':

ברטנורה (ו) ובעקבו של עם. בסופו של עם, שמשמרים שלא יחזרו האחרונים לאחוריהם לנוס: זקפים. גבורים ממונים לכך שאם יפול אחד מן הנלחמים יעמידוהו ויזקפוהו: ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם. לשמור שלא ינוסו: כשילים. קרדומות של ברזל: לקפח את שוקיו. לחתוך את שוקיו: שתחלת ניסה נפילה. לשון מסורס הוא, שתחלת נפילה ניסה:

ז. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּמִלְחָמַת הָרְשׁוּת. אָבֵל בְּמִלְחָמַת מְצֻוָּה, הַכֵּל יוֹצֵאֵיךְ, אֶפְלוּ חֲתָן מִחֲדָרוֹ וְכֻלָּה מִחֻפָּתָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּמִלְחָמַת מְצֻוָּה. אָבֵל בְּמִלְחָמַת חוּבָה, הַכֵּל יוֹצֵאֵיךְ, אֶפְלוּ חֲתָן מִחֲדָרוֹ וְכֻלָּה מִחֻפָּתָהּ:

ברטורה (ז) בד"א. שחוזרים מן המערכה, ויש שאין זזין ממקומם. במלחמת הרשות: אצל במלחמת מלוא הכל יוצאים. מלחמת ר"י ומלחמת עמלק הכל מודים שהיא חובה והכל יוצאים בה. ומלחמת בית דוד שהיא לרווחה להרחיב גבול ישראל ולקחת מס מהעמים כגון מלחמת ארם נהרים וארם טובה, הכל מודים שהיא רשות. לא נחלקו ת"ק ורבי יהודה אלא במלחמה שנלחמים ישראל עם אויביהם כדי שלא יתגברו עליהם וילכו להם. ת"ק קרי לה מלחמת רשות וסובר שאין אדם רשאי להתבטל מן המלוא כדי להלחם במלחמה כזו. ור' יהודה סבר שגם זו מלחמת מלוא, מאחר שהוא להושיע את ישראל מיד שונאיהם, והעוסק במלוא פטור מן המלוא. ואין הלכה כר' יהודה:

גמרא סוטה דף מד ע"א

מי האיש אשר ארש וכו' (דברים כ). תנו רבנן: אשר ארש. אחד המאיר את הבתולה ואחד המאיר את האלמנה. אחד שומרת יבם ואפלו חמשה אחין ומת אחד מהם במלחמה בלן חוזרין. לא לקח ולא לקחה פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי. הא אמר (שם) הירא ורף הלבב זה המתירא מעברות שבדו. אפלו תימא רבי יוסי הגלילי כדרבא דאמר רבא: לעולם אינו חייב עד שיבעל. מה טעם לא יקח משום לא יחלל משום הכי אינו לוקה עד שיבעל. תנו רבנן: אשר בנה אשר נטע, אשר ארש. למדה תורה דרף ארץ שיבנה אדם בית ונטע כרם ואחר כך ישא אשה. ואף שלמה אמר בחכמתו (משלי כד) הכן בחוץ מלאכתך. זה בית ועתדה בשדה לך, זה כרם. אחר ובנית ביתך, זו אשה. דבר אחר: הכן בחוץ מלאכתך, זה מקרא. ועתדה בשדה לך, זה משנה. אחר ובנית ביתך, זה גמרא. דבר אחר: הכן בחוץ מלאכתך, זה מקרא ומשנה. ועתדה בשדה לך, זה גמרא. אחר ובנית ביתך אלו מעשים טובים. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: הכן בחוץ מלאכתך

זֶה מִקְרָא וּמִשְׁנָה וּגְמָרָא. וְעֵתְדָה בְּשָׂדָה לָךְ אֵלּוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים. אַחַר:
וּבְנִיתָ בֵּיתְךָ, דְרוֹשׁ וְקַבֵּל שְׂכָר:

רס"י אפילו וכו'. היא לו שומרת יבם שלא קדשה הוא אלא מכח אחיו בזה לו:
לקחה. מדלל כתיב לקח מיעוט הוא למעוטי לקיחת איסור: ונתינה. מן הגזעונים
דכתיב זהו ויתנם יהוסע לחוטבי ענים והן משבע' אומות: כדרכה. לחמר אין
עבירה בקידושין על שיבעול שיביא זרעו או את האשה לידי חילול ומזורת ונתינה
אין עבירה בקידושין ללא כתיב זה לא יקח אלא לא יבא ולא תחתן אצל אלמנה
כתיב זה ולא יקח וקיחה היינו קידושים ואכטריך דרבה ללא תימא מקדושין עבד
ליה איסורא: ועתה בשדה כך. ונצבה בשדה מלאכתך כך: גמרא. לתת סברא
להבין בטעמי המשנה והלכה כדברי מי:

זוהר ויחי דף רכ"ו ע"ב

תנא ראש השנה דא הוא רישא דשנתא דמלכא. ומאן הוא ראש השנה דא
יצחק דאקרי ראש דאיהו חד רישא דמלכא (נ"יא לעילא) אתר דאקרי ראש
השנה. בגני כך כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון. ועל דא תנינן בראש
השנה דהא ברישא דשנתא שארי יצחק. ובחג נדונים על המים ודא הוא
שירותא (דרישא) דימינא דמלכא ועל דא חדותא דמיא אשתתכח בכלא
בשעתא דנסכי מיא ושאי לון בגין דמים הא ידיעה ועל דא בארבעה
פרקים אלין פלא משתתכחין. אמר רבי יוסי פד יסתכלון מלי פלא אשתתכח
בהני פרקין אברהם יצחק ויעקב דוד מלכא ובהני עלמא אתדון ובארבע
פרקין בני נשא אתדנו ביומין דאשתתכחו בעלמא ובכל יומא ויומא ספרין
פתיחין ועובדין כתיבין ולית מאן דישיגח ולית מאן דינרפין אוידיה
ואורייתא אסהידת ביה בכל יומא וקלא קרי בחילא (משלי ט') מי פתי יסור
הנה חסר לב אמרה לו ולית מאן דינצית לקליה. תאנא בשעתא דבר נש
קאים בצפרא סהדין קימין לקבליה וסהדין ביה והוא לא אשגח. נשמתא
אסהידת עליה בכל עדן ובכל שעתא אי אצית יאות ואי לאו הא ספרין
פתיחין ועובדין כתיבין. אמר רבי חנא זכאין אנון צדיקיא דלא מסתפון
מן דינא לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי הדא הוא דכתיב (שם כה)
וצדיקים כפפיר יבטח וכתוב (תהלים ל"ז) צדיקים יירשו ארץ:

תרגום הזוהר למדנו ראש השנה זה הראש של השנה של הפלגה, ומי הוא
ראש השנה, זהו יצחק שנקרא ראש שהוא אחד של הפלגה, מקום
שנקרא שנה, משום זה, כל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ועל פני

לְמַדְנוּ צְרָחַשׁ הַשָּׁנָה כָּל צָחִי וְכוּ', כִּי צְרָחַשׁ הַשָּׁנָה שׁוֹרָה יִלְחָק. וּבְחַג נְדוּנִים
עַל הַמַּיִם: זֶהוּ הַתְּחִלָּה הַיָּמִין שֶׁל הַמְּלָךְ, כִּי בַחַג נֶאֱמַר, וַיִּמְיֵנוּ תְּחִבְּתֵנוּ.
וְעַל כֵּן שְׂמַחַת הַמַּיִם נִמְאָר צֶפֶל, צִשְׁעָה שְׂמֵנִסְכִּים מֵיַם וְשׁוֹחֲצִים אֹתָם, כִּי
מֵיַם הֵם יְדוּעִים, וְעַל זֶה צְאֲרָצַע פְּרָקִים אֲלוֹהֵי הַכֹּל נִמְאָר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי
כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים צִדְצָרִים, הַכֹּל נִמְאָר צִאֲלוֹ אֲרָצַע פְּרָקִים: אֲצִרְהֵם, יִלְחָק,
יַעֲקֹב, וְדוּד הַמְּלָךְ, הָעוֹלָם נְדוּן, וּבְצִדְצַע פְּרָקִים צְנִי אָדָם נְדוּנִים, הַיָּמִים,
נִמְאָרִים צְעוֹלָם. וּבְכָל יוֹם וַיּוֹם הַסְּפָרִים פְּתוּחִים, וְהַמַּעֲשִׂים, שֶׁל צְנִי אָדָם,
פְּתוּבִים, וְאִיִּן מִי שִׁשְׁגִיחַ, וְאִיִּן מִי שִׁיטָּה אֲזַנִּיו, וְהַתּוֹרָה מְעִידָה בְּכָל יוֹם,
מִי פְתִי יסוּר הִנֵּה חֶסֶד לִב אֲמָרָה לוֹ. וְאִיִּן מִי שִׁיטָּמַע לְהוֹלָה. לְמַדְנוּ, צִשְׁעָה
שְׁהָאָדָם קָם צִצְקָר, יַעֲדִים עוֹמְדִים לְנִגְדוֹ וַיִּמְעִידִים עָלָיו, וְהוּא אִינּוֹ מִסְגִּיחַ,
וְהַנְּשָׂמָה מְעִידָה עָלָיו בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, אִם שׁוֹמֵעַ, טוֹב. וְאִם אִינּוֹ
שׁוֹמֵעַ, הֵרִי הַסְּפָרִים פְּתוּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים. אָמַר רַבִּי חִיָּא, אֲשֶׁרִיָּהֶם
לְדִיקָיִם, שְׁאִינֵם מִתִּירָחִים מִפְּנֵי הַדִּין לֹא צְעוֹלָם הָזֶה, וְלֹא צְעוֹלָם הַצָּא.
וְזֶה שְׁנֵאֲמַר וְלִדִּיקָיִם כְּפִפִּיר יִצְטָח. וְכַתּוּב, לְדִיקָיִם יִירָשׁוּ אֲרָצָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

- א.** נָשִׁים וְעַבְדִּים חִיְבִין בְּבִרְכַת הַמְּזוּן וְסַפֵּק יֵשׁ בַּדָּבָר אִם הוּא חִיְבִין מִן
הַתּוֹרָה לְפִי שְׂאִין קְבוּעָה לָהּ זְמַן אוֹ אִינֵם חִיְבִין מִן הַתּוֹרָה לְפִיכֶךָ אִין מוֹצִיאִין
אֶת הַגְּדוֹלִים יְדֵי חוּבְתָן אֲבָל הַקְּטַנִּים חִיְבִין בְּבִרְכַת הַמְּזוּן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים
- כְּדֵי לְחַנְּכֵן בְּמִצּוֹת: **ב.** שְׁלֹשָׁה שְׂאֲכָלוּ פֶת כְּאֶחָד חִיְבִים לְבָרֵךְ בְּרִכַת הַזֵּמֶן
קֶדֶם בְּרִכַת הַמְּזוּן וְאִי זוֹ הִיא בְּרִכַת הַזֵּמֶן אִם הִיוּ הָאוֹכְלִים מִשְׁלֹשָׁה עַד
עֶשְׂרֵה מְבָרֵךְ אֶחָד מֵהֶם וְאוֹמֵר נְבָרֵךְ שְׂאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ וְהַכֹּל עוֹנִין בְּרוּךְ שְׂאֲכָלְנוּ
מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חִינּוֹ. וְהוּא חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ בְּרוּךְ שְׂאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חִינּוֹ.
- ג.** וְאַחַר כֵּן אוֹמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם הַזֶּן אֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ
בְטוֹבוֹ עַד שְׁגוֹמֵר אֲרָבַע בְּרָכוֹת וְהוּן עוֹנִין אֲמֵן אַחַר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה:

מוסר

ספר חסידים סימן רלג רלג

כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה לָזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ"ד) וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה. אֱלוֹ הִיָּה אֶחָד מוֹחָה לֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה שְׁעֲרָבִים זֶה בָּזֶה לְכָד רָאִתָּה שֶׁפָּחָה בְּאוֹר שְׂכִינָה בָּיָם וּבְמִתָּן תּוֹרָה מִה שְׁלֹא רָאָה יַחְזִקָא לְכָד נֶאֱמַר וְנִזְכָּה כְּלָנוּ בְּמַהֲרָה לְאוֹרוֹ וְהִילְכָד אֹמְרִים בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ כְּלָנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנִיךָ. וּכְתִיב (ישעיה מ) וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר: מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שְׁחָלָה, בָּא הַרוֹפֵא אֶצְלוֹ לְרַפְּאוֹתוֹ אָמַר לוֹ: אִם תִּשְׁתֶּה מִיָּם תִּהְיֶה בְּסַכְּנָה וְאִם תִּשְׁתֶּה מֵאֶכָּל פְּלוּנֵי תִּהְיֶה בְּסַכְּנָה בְּנִפְשָׁךָ. וְאָמַר לְבָנוּ תָּן לִי מִיָּם וְאוֹתוֹ מֵאֶכָּל פְּלוּנֵי וְאִם לֹא לֹא אֶמְחַל לָךְ לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא לְעוֹלָם הַבָּא. אָמְרוּ לוֹ הַקֹּהֵל: אֵל תִּהְיֶה חוֹשֵׁשׁ בְּדַבְּרֵינוּ אֵל יִתְּנוּ לְגוֹסֵס לֶאֱכֹל כִּי אֵינוּ יָכוֹל לְבַלֵּעַ אֲבָל נוֹתֵנִין בְּפִיו מִיָּם שְׂמוֹצְצִין מִן שְׁלוּוֹיָה שֶׁל בַּגִּי'א שְׂגִי'א בְּלַעֲי' וְיִכְתְּשׁוּהוּ וְיִמְצוּ הַמֶּרְק מִמֶּנּוּ וְנוֹתֵן בְּפִיו שְׂיוֹכֵל לְדַבֵּר. וְאֵין צוֹעֲקִין עָלָיו בְּשַׁעַת יְצִיאַת הַנֶּשְׁמָה כְּדִי שְׁלֹא תִּחְזֹר הַנֶּשְׁמָה וְיִסְבֵּל יִסּוּרִים קָשִׁים. עֵת לְמוֹת לָמָּה הַצָּרָד קֹהֵלֶת לומר כֵּן אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם גּוֹסֵס כְּשֶׁנֶּפֶשׁ אָדָם יוֹצֵאָה אֵין צוֹעֲקִים עָלָיו שֶׁתִּשׁוּב נִפְשׁוֹ כִּי אֵינוּ יָכוֹל לְחַיּוֹת כִּי אִם מַעֲט יָמִים וְאוֹתָן יָמִים יִסְבֵּל יִסּוּרֵי וְכֵן לָמָּה לֹא יֹאמַר עֵת לְחַיּוֹת לְפִי שְׂאִין זֶה תְּלוּי בְּאָדָם כִּי אֵין שְׁלֵטוֹן בְּיוֹם הַמּוֹת:

כי תבוא יום רביעי תורה

כיוון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ט) **שלישי** הַיּוֹם הַזֶּה יִהְיֶה אֶלֶּהֶיךָ מִצִּוְרָךְ לַעֲשׂוֹת אֶת-הַזִּוְקִים הָאֵלֶּה וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרַתָּ וְעִשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל-לְבַבְךָ וּבְכָל-

נְפִשְׁךָ: יוֹמָא הַדִּין יי אֶלְהָד מְפַקְדָד לְמַעַבְדַּד ית קִימְנָא הָאֵלִין וְיַת דִּינְנָא וְתִטֵּר וְתַעֲבֵד יתְהוֹן בְּכָל לְבָד וּבְכָל נִפְשָׁךְ:

רש"י היום הזה ה' אלהיך מצוה. בכל יום יהיו צעניך חדשים, כאלו זו ביום נלטויות עליהם: ושמרת ועשית אותם. בת קול מצרכתו הזאת זכורים היום, תשנה לשנה הזאה:

(יז) אֶת-יְהוָה הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיְוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשֹׁמֵר וּזְכָיו וּבְמִצְוֹתָיו וּבְשִׁפְטָיו וּלְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל: ת יי חטבת יומא דין למיהוי לך לאלה ולמהד בארחו דתקנו קדמוהי ולמטר קדמוהי ופקודוהי ודינוהי ולקבלא למימרה:

רש"י האמרת. והאמירך (פסוק יח) אין להם עד מוכיח במקרא. ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה. הבדלתי לך מאלהי הנכר להיות לך לאלהים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה. ומאחתי להם עד, והוא לשון תפארת, כמו (תהלים ז"ד) יתאמרו כל פועלי און:

(יח) וַיְהִי־הוּא הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לְהִיְוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לְךָ וּלְשֹׁמֵר כָּל-מִצְוֹתָיו: ויי חטבת יומא דין למיהוי לה לעם חביב קמא די מליל לך ולמטר כל פקודוהי:

רש"י כאשר דבר לך. (שמות יט, ה) והייתם לי סגולה:

(יט) וּלְתַתְּךָ עָלָיוֹן עַל כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂה לְתַהֲלָה וּלְעַם וּלְתַפְאֶרֶת וּלְהִיְוֹתָ עִם-הַדָּשׁ לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר: (פ) ולמתנד עלאה על כל עממא די עבד לתשפחא ולשום ולרבו ולמתנד עם קדיש קדם יי אלהו קמא די מליל:

רס"י ולהיתך עם קדש וגו' כאשר דבר. (ויקרא כ, טו) והייתם לי קדושים:

כז (א) ויצו משה ויקני ישראל את-העם
לאמר שמור את-כל-המצות אשר אנכי
מצות אתכם היום: ופקיד משה וסבי ישראל ית עמא למימר טר
ית כל תפקדתא די אנא מפקד יתכוון יומא דין:

רס"י שמר את כל המצוה. לשון הוה גרדנ"ט זלע"ז (בעאזכטענד) :

(ב) והיה ביום אשר תעברו את-הירדן אל-
הארץ אשר-יהנה אלהיך נתן לך והקמות לך
אבנים גדולות ושידת אתם בשיר: ויהי ביוםא די
תעברון ית ירדנא לארעא דיי אלהיך יחב לך ותקיס לך אבניו רברבין ותסוד
יתחון בסידא:

רס"י והקמת לך. בירדן ואחר כך תוליא משם אחרות ותבנה מהן מזבח
זהר עיבל. נמצאת אתה אומר, שלשה מיני אבנים היו, שנים עשר בירדן,
וכנגדן בגלגל, וכנגדן זהר עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (ל"ה) :

נביאים - ישעיה - פרק ס

(ט) וינקה זלבל גוים ושד מלכים תינקה וידעת
כי אני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב:

ותשבעין נכסי עממא ובבזת מלכין ותתפנקין ותדעין ארי אגא יי פרקיד ומשזביד
תקיפא דיעקב :

רס"י וקד מלכים . ל' סדים ותינקי יורה עליו :

(יז) תַּזְזוּת הַזְּזוּשֵׁת אָבִיא זָהָב וְתַזְזוּת הַבְּרוֹזָל
אָבִיא כֶּסֶף וְתַזְזוּת הָעֵצִים זְזוּשֵׁת וְתַזְזוּת
הָאֲבָנִים בְּרוֹזָל וְשִׁמְתֵי פִקְדֹתֶךָ שְׁלוֹם וְנִזְשֵׁיךָ

צְדָקָה: חלף נחשא דבזו מניד ירושלם איתי דהבא וחלף פרזלא איתי פספא
וחלף אעיא נחשא וחלף אבגנא פרסלא ואשגי פרנסד שלם ושלטוניד בזכו :

רס"י תחת הנחשת . שנטלו ממד : ושמתי פקודתך שלום . ואשוי פרנסך
שלם ושלטוניד בזכו : פקודתך . פקידים שלך , ורבותינו אמרו הפקודות
שצאו עליך בגלותך והנוגשים שדחקוך יהיו לך לשלום ולצדקה :

(יח) לֹא-יִשְׁמַע עוֹד זִמָּם בְּאֶרֶץ עוֹד וְשֹׁבֵר
בְּגִבּוֹלֶיךָ וְקָרְאת יִשׁוּעָה זִזְמוֹתֶיךָ וְשִׁעְרֶיךָ

דַּתְהִלָּה: לא ישמע עוד חטפא בארעיד בזה ותבירא בתחומיך ויערעון פירקון

על שורדך ועל תרעך יהון משבחין : (יט) לֹא-יְהִי־לְךָ עוֹד

הַשְּׂמִיעַ לְאֹר יוֹזָם וּלְנִגָּה הִירִזוּ לֹא-יֵאִיר לְךָ

וְהִי־לְךָ יְהוָה לְאֹר עוֹלָם וְאֱלֹהֶיךָ

לְתַפְאֲרֹתֶךָ: לא תצטרך עוד לנהור שמשא ביממא ואף לא לזהור

סיהרא בגילגא ויהי לך יי לנהור עלם ואלקה לתושבתתך :

רס"י לא יהיה לך עוד . לא תצטרכי לאור השמש :

(כ) לא-יבוא עוד שמישך וירונך לא יאסף כי יהוה יהיה-כך לאור עולם ושלבמו ימי אבך:
לא תבטל עוד מלכותיך ויקריך לא יעדי ארי יי יהי ליך לנהור עלם וישלמו יומי אבליך :

רש"י לא יאסף . לשון אספו נגהם (יואל ב) הכניסו אורם :

(כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ גזר
(מטעו) מטעי מעשה ידי להתפאר : ועמיך פולחון זכאין לעלם יחסנון ארעא נצבא דחדותי עובד גבורתי לאשתבחא :

רש"י להתפאר . שיהיה מתפאר צם פרוונטי"ר בלע"ז :

כתובים - תהילים - פרק צה

(ח) אל-תקשו לבבכם כמריבה כיום מטה
במדר : לא תקשון לבכון היך במצותא היך יומא דנסייתון אלהא במדברא
(ט) אשר נסוני אבותיכם בוזנוני עם-ראו פעלי : די נסיאו יתי אבהתכון בחנו יתי לחוד חמון עובדי :

רש"י בחנוני . חנס : גם ראו פעלי . במארים :

(י) אֲרַבְעִים שָׁנָה | אֶקוּט בְּדוֹר וְאֹמַר עִם תַּעֲיִ
לִבְבָהֶם וְהֵם לֹא-יִדְעוּ דַרְכָּי: אֲרַבְעִין שָׁנִין מְאַסִּית בְּדָרָא
בְּמִדְבָּרָא וְאִמְרִית עִמָּא דְטַעֲנִתָּא בְּלִבְהוֹן הַנוּן וְאֲנוּן לֹא יִדְעוּ אֲרַחֵי :

רס"י ארבעים שנה . קטתי בהם , רצתי עמהם לשון נקטה נפשי בחיי)
חיוב י) נלחמתי צם ארבעים שנה להמיתם במדבר כי אמרתי תועי לצב הם
:

(יא) אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתִּי בְּאִפִּי אִם-יִבְאֹן אֶל-
בְּנוֹתַי: דְּקִמִּית בְּתַקוּף רוּגְזִי אִם יַעֲלוּן לְנִיחַ בֵּית מִקְדָּשִׁי :

רס"י אל מנחתי . לארץ ישראל ולירושלים אשר קראתים מנוחה שנאמר
(לקמן הלכ) זאת מנחתי עדי עד :

(א) שִׁירוֹן לִיהוָה שִׁיר זִדְדֵשׁ שִׁירוֹן לִיהוָה כָּל-
הָאָרֶץ: שִׁבְחוּ קָדָם ?? תוֹשִׁבְתָּא חֲדַתָּא שִׁבְחוּ אֲנְגְלִי מְרוֹמָא שִׁבְחוּ קָדָם ??
כָּל צְדִיקֵי אֲרָעָא :

רס"י שיר חדש . מזמור זה על העתיד וסופו מוכיח כי צא לשפוט את
הארץ , בכל מקום שיר חדש על העתיד :

(ב) שִׁירוֹן לִיהוָה בְּרָכוּ שְׁמוֹ בְּשָׁרוֹן מִיּוֹם-לְיוֹם
יִשׁוּעָתוֹ: שִׁבְחוּ קָדָם ?? בְּרִיכוּ שְׁמִיהָ בְּשָׁרוֹן מִיּוֹמָא לְיוֹמָא פּוֹרְקַנְיָה :

א. שְׁבוּעַת הַדִּינָיו, הַטְּעָנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף וְהַהוֹדָאָה בְּשׁוּה פְּרוּטָה. וְאִם אֵין הַהוֹדָאָה מִמֵּין הַטְּעָנָה, פְּטוּר. כִּי צַד, שְׁתֵּי כֶּסֶף לִי בִּידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֶלָּא פְּרוּטָה, פְּטוּר. שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה לִי בִּידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֶלָּא פְּרוּטָה, חַיֵּב. מָנָה לִי בִּידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי, פְּטוּר. מָנָה לִי בִּידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֶלָּא חֲמִשִּׁים דִּינָר, חַיֵּב. מָנָה לְאַבָּא בִּידָךְ, אֵין לָךְ בִּידֵי אֶלָּא חֲמִשִּׁים דִּינָר, פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְשִׁיב אַבְדָּה:

בְּרֵטוּרָה (א) שְׁבוּעַת הַדִּינָיו. הַשְּׁבוּעָה שֶׁהַדִּינָיו מִשְׁבִּיעִים ע"י הוֹדָאָה בַּמִּקְלָה הַטְּעָנָה לְרִיךְ שֶׁלֹּא תֵהֵא הַטְּעָנָה פְּחוּת מִשְׁתֵּי מַעוֹת כֶּסֶף. שֶׁהוּא שְׁלִישׁ דִּינָר שֶׁהַדִּינָר שֶׁשׁ מַעוֹת וְהוּא מִשְׁקַל כ"ו שְׁעוּרוֹ בִּינוּנוֹת נִמְלָאוּ שְׁתֵּי מַעוֹת מִשְׁקַל ל"ב שְׁעוּרוֹת: וְהַהוֹדָאָה. שֶׁמַּחֲיִיבְתוֹ לִישָׁבַע לֹא תֵהֵא פְּחוּת מִשׁוּה פְּרוּטָה. שֶׁאִם הִיא מֵה שְׁכַפֵּר לוֹ פְּחוּת מִשְׁתֵּי כֶּסֶף, אוֹ מֵה שֶׁהוּדָה פְּחוּת מִשׁוּה פְּרוּטָה. אֵינוֹ חַיֵּיב שְׁבוּעָה לְאוֹרֵייתָא נְקִיט חִפְלָא בִּידֵי כַּגוֹן סֵפֶר תּוֹרָה. אוֹ תְּפִילִין כְּשֶׁנִּשְׁבַּע. וְהַמַּחֲוִיב שְׁבוּעָה הַיֹּסֵת לֹא נִקְט הַנִּשְׁבַּע חִפְלָא בִּידֵיהִי. אֲלֹא חֲזוֹן הַכִּנְסֵת אוֹ הַמִּשְׁבִּיעַ נְקִיט חִפְלָא בִּידֵיהִי בְּשַׁעֲה שֶׁחֲבִירוֹ נִשְׁבַּע לוֹ. וְשִׁלְשָׁה מֵינֵי שְׁבוּעוֹת הֵן לְאוֹרֵייתָא וְלֹא יוֹתֵר. הַמּוֹדָה בַּמִּקְלָה הַטְּעָנָה. וּמִי שֶׁעַד אֶחָד מֵעִיד כִּנְגְדוֹ שֶׁהוּא נִשְׁבַּע לְהַכְחִיץ הַעַד וְשְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִים. וְכֹל שֶׁאֵר שְׁבוּעוֹת הַנִּזְכָּרִים בַּמִּשְׁנָה. הֵם בְּתַקְנַת חֲכָמִים. וְהֵם כַּעֲיֵן שֶׁל תּוֹרָה בְּנִקְיֻטָּת חִפְזָא. וְאֵין הַפְּרָשׁ בֵּין שְׁבוּעָה לְאוֹרֵייתָא לְשְׁבוּעוֹת הַנִּזְכָּרוֹת בַּמִּשְׁנָה אֲלֹא שֶׁהַמַּחֲוִיב שְׁבוּעָה לְאוֹרֵייתָא וְלֹא רוֹכֵה לִישָׁבַע בֵּית דִּין יוֹרְדִין לְנַכְסָיו וּנְפִרְעִים מִמֵּנוּ מִשְׁלָם. וְהַמַּחֲוִיב שְׁבוּעָה מִדְּבָרֵיהֶם בְּתַקְנַת חֲכָמִים וְלֹא רוֹכֵה לִישָׁבַע. מִשְׁמַתִּין אוֹתוֹ עַד שִׁפְרַע אוֹ עַד שִׁישָׁבַע. וְאִם עֵמֵד בְּנִדְוִיו ל' יוֹם וְלֹא רָכָה לִישָׁבַע. וְלֹא לְשָׁלֵם. מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מַרְדּוֹת וּמִתִּירִין לוֹ נְדוּיוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ. וְאֵין יוֹרְדִין לְנַכְסָיו: אֵין לָךְ בִּידֵי אֲלֹא פְּרוּטָה פְּטוּר. שֶׁאֵין הַהוֹדָאָה מִמֵּין הַטְּעָנָה שְׁזֵה טַעְנָנוּ כֶּסֶף. וְזֵה הוֹדָה לוֹ נַחוּשֵׁת וְדוּקָא שֶׁלֹּא טַעְנָנוּ אֲלֹא מִשְׁקַל שְׁתֵּי מַעוֹת כֶּסֶף אוֹ יוֹתֵר. אֲבָל אִם טַעְנָנוּ מִטְּבַע כֶּסֶף. וְזֵה הוֹדָה לוֹ נַחוּשֵׁת וְדוּקָא שֶׁלֹּא טַעְנָנוּ אֲלֹא מִשְׁקַל שְׁתֵּי מַעוֹת כֶּסֶף אוֹ יוֹתֵר. אֲבָל אִם טַעְנָנוּ מִטְּבַע כֶּסֶף. הִרִי הוֹדָה לוֹ בַּמִּטְּבַע: שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה. קָא סַבֵּר טַעְנָנוּ חֲטִים וְשְׁעוּרִים וְהוֹדָה לוֹ עַל אַחַת מֵהֵן חַיֵּיב: מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְשִׁיב אַבְדָּה. שֶׁהוּא פְּטוּר מִשְׁבוּעָה. כְּדַתְנָן גִּיטִין (דף מ"ח) הַמּוֹלֵא מִלֵּיאָה לֹא יִשָּׁבַע מִפְּנֵי תַקוּן הָעוֹלָם. וְדוּקָא כְּשֶׁאֵין הַבֵּן טוֹעֵן וְדָאִי מִנֵּה לְאִבֵי בִידֵךְ אֲלֹא שְׁמַא אֲבָל טַעְנָנוּ וְדָאִי וְאִמֵּר הוּא לֹא הִיא לוֹ אֲלֵלֵי אֲלֹא חֲמִשִּׁים חַיֵּיב שְׁבוּעָה לְאוֹרֵייתָא לְאֵין זֵה מִשִּׁיב אַבְדָּה:

ב. מָנָה לִי בִּידָךְ, אָמַר לוֹ (בְּפְנֵי עֵדִים) הֵן. לְמַחֵר אָמַר לוֹ תִּנְהוּ לִי. נִתְּתִיו לָךְ, פְּטוּר. אֵין לָךְ בִּידֵי, חַיֵּב. מָנָה לִי בִּידָךְ, אָמַר לוֹ הֵן, אֵל תִּתְּנָהוּ לִי אֶלָּא בְּעֵדִים. לְמַחֵר אָמַר לוֹ תִּנְהוּ לִי. נִתְּתִיו לָךְ, חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ

ברטורה (ט) מנה לי בידך. ואמר לו הן ובפני עדים. וכגון שאמ' אתם עידי דקוב אינו יכול לטעון משטה הייתי בך: פטור. משבועה דאורייתא אצל משביעין אותו היסת: אין לך בידי. לא היו דברים מעולם: חייב. לשלם. ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן והוא שכפר צבית דין אצל שאל צבית דין לא הוחזק כפרן:

ג. לטרא זָהב יש לי בידך, אין לך בידך אלא לטרא כסף, פטור. דינר זָהב יש לי בידך, אין לך בידך אלא דינר כסף וטריסית ופנדיון ופרוטה, חייב, שהכל מין מטבע אחת. כור תבואה יש לי בידך, אין לך בידך אלא לתך קטנית, פטור. כור פרות יש לי בידך, אין לך בידך אלא לתך קטנית, חייב, שהקטנית בכלל פרות. טענו חטין, והודה לו בשעורים, פטור. ורבו גמליאל מחייב. הטוען לחברו בכדי שמו והודה לו בקנקנים, אדמון אומר, הואיל והודה לו מקצת ממין הטענה, ישבע. וחכמים אומרים, אין ההודאה ממין הטענה. אמר רבו גמליאל, רואה אני את דברי אדמון. טענו כלים וקרקעות, והודה בכלים וכפר בקרקעות, בקרקעות וכפר בכלים, פטור. הודה במקצת הקרקעות, פטור. במקצת הכלים, חייב, שהנכסים שאין להם אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לשבע עליהן:

ברטורה (י) אלא לטרא כסף פטור. שאין כאן הודאה ממין הטענה: לתך. חזי כור ט"ו סאין: כדי שמו. כדי מלאים שמו: והודה לו בקנקנים. כדי רקים בלא שמו: הואיל והודה במקצת הטענה. דהוה ליה כמו טענו חטין ושעורין והודה לו בחד מהן והלכה כדאדמון. אצל אין הלכה כרצן גמליאל דמחייב בטענו חטין והודה לו בשעורים: פטור. משבועה דאורייתא. לא על הקרקעות ולא על הכלים. שאין הודאת קרקעות מביאתו לידי שבועה. שאין דין שבועה בקרקעות: הודה במקצת כלים. דאיכא הודאה וכפירה בלאו קרקעות. חייב ליטבע אף על הקרקעות על ידי גלגול שבועה: זוקקין. גוררין:

ד. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן, ואין משביעין את הקטן, אבל נשבעים לקטן ולהקדש:

ברטורה (י) אין נשבעין על טענת חרש. כגון שטענו חרש ברמיזה. דחרש שאמרו חכמים בכל מקום אינו שומע ואינו מדבר: וטענת קטן. כגון שטענו קטן. דאמר קרא כי יתן איש אל רעהו ואין צנתינת קטן כלום. [והחרש] והשוטה כקטן הוא. ודוקא שבועה דאורייתא. הוא שאין נשבעין על טענת קטן. אצל שבועת היסת חייבין ליטבע על טענתו: אצל נשבעין לקטן ולהקדש. הבא ליפרע מנכסי קטן לא יפרע

אלא בצבועה וכן המקדיש נכסיו ויאל עליו שטר חוב. וזא ב"ח ליפרע מן הנכסים
אל הקדש   כריך   שצבועה:

ה. ואלו דברים שאין נשבעין עליהם, העבדים, והשטרות, והקרקעות, וההקדשות. אין בהן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה. שומר חנם אינו נשבע. נושא שכר אינו משלם. רבי שמעון אומר, קדשים שחייב באחריותו, נשבעין עליהן. ושאינו חייב באחריותו, אין נשבעים עליהם:

ברטורה (ה) העבדים והשטרות והקרקעות וכו'. דכתיב (שמות כג) על כל דבר פצע. כלל על שור על חמור על שה על שלמה. פרט. על כל אצדה. חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש. דבר המיטלטל וגופו ממון. אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון. יאלו קרקעות שאינן מטלטלין. יאלו עבדים שהוקשו לקרקעות. יאלו שטרות שאף על פי שהם מטלטלין אין גופן ממון. שכל אלו אין נשבעין עליהן. והקדש אין נשבעין עליו דכתיב (סג) כי יתן איש אל רעהו. ולא של הקדש: אין בהם תשלומי כפל. דבהני דוקא דמרבין כעין הפרט דכתיב באותה הפרשה ישלם שנים: ולא תשלומי ארבעה וחמשה. דכל היכא דליכא כפל אינו משלם ד' וה'. לכיון דליכא כפל הוה להו תשלומי ג' וד' ותשלומי ד' וה' אמר רחמנא. ולא תשלומי ג' וד': שומר חנם אינו נשבע. שומר חנם אין לו עליו אלא שצבועה. דכתיב (סד) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו. ואותה הפרשה בשומר חנם נאמר. ועל העבדים ועל הקרקעות ועל השטרות אינו נשבע. דילפינן לה מדכתיב כי יתן איש אל רעהו. כלל. כסף או כלים פרט. לשמור. חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון. אצל כל וכו' יאלו קרקעות לאלו מיטלטלים וכו'. וכל הני דאמרינן בהו אינו נשבע. דוקא שצבועה דאורייתא. אצל שצבועת היסת לעולם חייבין לישבע: נושא שכר אינו משלם. גניבה ואצדה הכתוב בו לחיוב. דכתיב (סג) אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו ועבדים וקרקעות ושטרות אינו משלם. דכתיב בשומר שכר (סג) כי יתן איש אל רעהו. כלל. (חמור או שור או שה וכל בהמה פרט. לשמו חזר וכלל וכו') כדאמרינן לעיל. רעהו כתיב בשומר חנם ובשומר שכר דמשמע רעהו ולא הקדש. ושאל. ושוכר. לא הזכרו כאן למעוטי בהו עבדים וקרקעות ושטרות והקדשות. ללא שייך שאלה בקרקעות ולא בשטרות על הרוב וכל שכן שכירות שאינו שייך בשטרות וכן לא שייך שאלה ושכירות בהקד'.
שחסור   להשאיל   ולהשכיר   ההקדשות:

ו. רבי מאיר אומר, יש דברים שהן פקרקע ואינן פקרקע, ואין חקמים מודים לו. כיצד, עשר גפנים טעונות מסרתי לך, והלה אומר אינן אלא חמש, רבי מאיר מחייב שבועה. וחקמים אומרים, כל

הַמְחַבֵּר לְקַרְקַע הָרִי הוּא פְּקַרְקַע. אֵין נִשְׁבְּעִין אֶלְא עַל דְּבַר שְׁבִמְדָּה וְשְׁבִמְשָׁקֵל וְשְׁבִמְנֶן. כִּי צַד, בֵּית מִלָּא מְסַרְתִּי לָךְ וְכִיס מִלָּא מְסַרְתִּי לָךְ, וְהָלָה אֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ אֶלְא מָה שֶׁהִנְחַתְּ אֶתָּה נוֹטֵל, פְּטוֹר. זֶה אֹמֵר עַד הִזִּי וְזֶה אֹמֵר עַד הַחֲלוֹן, חֲבִיב:

זרענונה (1) ר' מאיר אומר יש דברים שהם בקרקע. ענבים העומדים ליבצר הוא לאיכא בין חכמים לרבי מאיר. לרבי מאיר סבר ענבים העומדים ליבצר כצורות דמיין. וחכמים סברי לאו כצורות דמיין. והלכה כחכמים. ודוקא דדין שומרים אבל גבי מקח וממכר ואונאה ומוד' במקלת הטענה בכל הני קיימא לן דדבר העומד ליבצר כצור דמו. וכן הלכה: עד הזיז. קורה של עלייה הבולטת מתוך הבית וכללא דמלתא לעולם אינו חייב שבועה לאורייתא עד שיטענונו דבר שבמדה או שבמשקל או שבמנין. ויודה לו במקלת המדה. או במקלת המשקל. או במקלת המנין:

4. הַמְלִיָּה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמְשָׁכוֹן וְאָבֵד הַמְשָׁכוֹן, אָמַר לוֹ סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְשָׁקֵל הָיָה שְׁוֹה, וְהָלָה אֹמֵר לֹא כִי אֶלְא סָלַע הַלְוִיתִנִּי עָלָיו וְסָלַע הָיָה שְׁוֹה, פְּטוֹר. סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְשָׁקֵל הָיָה שְׁוֹה, וְהָלָה אֹמֵר לֹא כִי אֶלְא סָלַע הַלְוִיתִנִּי עָלָיו וְשָׁלְשָׁה דִּינָרִים הָיָה שְׁוֹה, חֲבִיב. סָלַע הַלְוִיתִנִּי עָלָיו וְשִׁתַּיִם הָיָה שְׁוֹה, וְהָלָה אֹמֵר לֹא כִי אֶלְא סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְסָלַע הָיָה שְׁוֹה, פְּטוֹר. סָלַע הַלְוִיתִנִּי עָלָיו וְשִׁתַּיִם הָיָה שְׁוֹה, וְהָלָה אֹמֵר לֹא כִי אֶלְא סָלַע הַלְוִיתִיךָ עָלָיו וְחֲמִשָּׁה דִּינָרִים הָיָה שְׁוֹה, חֲבִיב. וּמִי נִשְׁבַּע, מִי שֶׁהִפְקִדוֹן אֶצְלוֹ, שְׁמָא יִשְׁבַּע זֶה וְיוֹצִיא הָלָה אֶת הַפְּקִדוֹן:

זרענונה (2) המלוה את חברו על המשכון. נעשה עליו שומר שכר לא שנא משכנו בשעת הלואתו. לא שנא משכנו שלא בשעת הלואתו. ואם אבד או נגנב והיה המשכון כנגד החוב ילא משכנו בחובו. ואין להם זה על זה כלום. ואם החוב יתר על המשכון משלם לזה המלוה מה שהיה החוב יותר. ואם המשכון יותר על החוב משלם מלוה ללוה. ואם נאבד באונס ששומר שכר פטור. גם המלוה פטור. ונשבע שבאונס נאבד. וגובה חובו כולו: שקל. חצי סלע: לא פי. לא כן היה אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרים היה שוה: חייב. שהרי הוא הודה במקלת הטענה שהסלע שוה ארבעה דינרין. וכיון שהלוה חייב לישבע כמה היה שוה המשכון שלו. והמלוה חייב לישבע על המשכון שאינו ברשותו ואף על פי שמשלם דמיו. משום דחיישינן שמא עיניו נתן בו. בית דין משביעין את המלוה תחלה שאין המשכון ברשותו. ואחר כך משביעין את הלוה כמה היה שוה. שמא ישבע הלוה תחלה ולא דקדק בשומא. ויוליא המלוה את המשכון ויפסלנו לעדות ולשבועה והא דתנינן בסיפא מי נשבע. מי נשבע תחלה האמר: מי שהפקדון אצלו. המלוה שהיה המשכון אצלו נשבע שאין המשכון ברשותו:

גמרא שבועות דף לח ע"ב

תנו רבנן: שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. אומרים לו הוי יודע שכל העולם פלו נזדעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. וכל עברות שבתורה נאמר בהן ונקה. וכאן נאמר לא ינקה. וכל עברות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנאמר (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. ואין בשרו אלא קרובו שנאמר (ישעיה נח) ומבשרך לא תתעלם וכל עברות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם פלו שנאמר (הושע ד) אלה וכחש ואימא עד דעביד להו לכולהו לא סלקא דעתך דכתיב (ירמיה כג) מפני אלה אבלה הארץ. וכתיב (הושע ד) על כן תאבל הארץ ואומלל כל יושב בה. וכל עברות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר (זכריה ה) הוצאתיה נאם ה' צבאות וגומר. ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו הוצאתיה לאלתר ובאה אל הגנב, זה הגונב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חברו וטוענו ומשביעו ואל בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו. הא למדת דברים שאין אש ומים מכלין אותו שבועת שקר מכלה אותו אם אמר איני נשבע, פוטרין אותו מיד. ואם אמר הריני נשבע, העומדים שם אומרים סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגומר. וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין. שכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל אמר להן: דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי, שנאמר (דברים כט) ולא אתכם לבדכם וגומר כי את אשר ישנו פה וגומר:

כ"י בלשונה. ככל לשון שהוא מבין בו: שכל העולם נזדעזע. לקמיה בעי ליה: את פיך. שבועת שקר: לחטיא את בשרך. את קרוביו: פוטרין אותו מיד. ואין משהין אותו כאן שלא יחזור בו ועל כך ישלם מי שקבל עליו כז"ל: הרשעים. מפרש לקמיה: אלא על דעתנו. הא פרישנא טעמא משום הניא דרצא בפרק שלישי: לא אתכם. כלומר לא כשאתכם במחשבה לבדכם:

זוהר פנחס דף רל"א ע"ב

ביומי דראש השנה מתקנין ביי דינא פּרסיא למלכא למידן כל עלמא וישראל עליון בקדמיתא בדינא קמיה דליפוש רחמי (ס"א קמי דליפוש רגזא) תנן ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. יום ביומו מאי הוא אלא הני תרין יומין דראש השנה אמאי תרין יומין בגין דאנון תרי ביי דינא דמתחברן פחדא דינא עלאה דאיהו קשיא דינא תתאה דאיהו רפא ותרונהו משתכחי ועל דא לא ידעי הני בבליאי רזא דיבבא ויללותא ולא ידעי דתרונהו אצטריכו יללותא דאיהו דינא תקיפא. תלת דינין דאיהו דינא רפא גנוחי גנח רפא אנון לא ידעי ועבדין תרונהו ואנון ידעינו ועבדינו תרונהו (ס"א ועל דא רזא דיבבא ויללא ותרונהו אצטריכו הני בבליאי אנון לא ידעי ועבדין תרונהו) וכלא נפקין לארח קשויט. פתח ואמר (תהלים פ"א) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. תקעו בחדש שופר מאי בחדש דא ביי דינא רפא דאקרי חדש בכסה (כס דעלמא עלאה כ"ס ה' דא פחד יצחק דאיהו כס למלכא עלאה. תו בכסה) דא דינא קשיא פחד יצחק דינא דאתכסי תדיר דלאו איהו דינא באתגליא. כי חק דא דינא רפא ומשפט דא דינא (קשיא) ברחמי ותרונהו אנון פחדא בגין כד תרין יומין ותרונהו ברזא חדא. אשרי העם יודעי תרועה וגומר לא כתיב שומעי או תוקעי תרועה אלא יודעי תרועה בגין (ס"א כגון) חכימין דדירין באורא דארעא קדישא אנון יודעי תרועה רזא דתרועה כמה דכתיב (שם ב) תרועים בשבט ברזל מאן עמא פישראל דינדעין רזין עלאין דמאריהון למיעל קמיה ולא תקשרא ביה וכל אנון דינדעי רזא דתרועה תקרבון למיהד באור פניו דקדשא בריהו ודא אור קדמאה דגניז קדשא בריהו הוא לצדיקיא ועל דא אצטריד למנדע לה:

תרגום הזוהר בַּיּוֹמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הַיְבִית דִּין מִתְקַנִּים כִּפּוּר אֶל הַמֶּלֶךְ לְדוֹן כָּל הָעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָסִים תְּחִלָּה לְדוֹן לְפָנָיו, כְּדֵי שְׂיִתְרַצֶּה הַרְחָמִים. תָּנִן וּמִשְׁפֵּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. מֵהוּ יוֹם בְּיוֹמוֹ. וּמִשְׁבִּי, אֲלֹכָא אֲלוֹהִים שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְלָמָּה הֵם שְׁנֵי יָמִים. מִשּׂוּם שֶׁהֵם שְׁנֵי צְפוּי דִּין הַמִּתְחַצְּרִים יַחַד. דִּין עֲלִיוֹן שְׁהוּא קָשָׁה צְדִין תְּחִתּוֹן שְׁהוּא רַפָּה. וְשְׁנִיָּהֶם נִמְאָרִים. וְעַל זֶה לֹא יָדְעוּ הַצְּבָלִים סוּד הַשְּׂצָרִים וְהַתְּקִיעָה, שֶׁלֹּא יָדְעוּ שְׁשִׁיָּהֶם לְרִיכִים, הַתְּרוּעָה הִיא דִּין קָשָׁה. שֶׁלֹּשָׁה שְּׂצָרִים הֵם דִּין רַפָּה. וְעַל כֵּן דוֹמָה לָמִי שְׂגוּנַח מְלָצוּ, שְׁהוּא רַפָּה. הֵם הַצְּבָלִים לֹא יָדְעוּ אֵיזָה מִשְׁנִיָּהֶם לְרִיכִים, וְעַל כֵּן עָשׂוּ שְׁנִיָּהֶם. וְאֲנוּ יוֹדְעִים אֶת שְׁנִיָּהֶם, שְׁשִׁיָּהֶם לְרִיכִים וְעוֹשִׂים אֶת שְׁנִיָּהֶם. וְהַכֹּל יוֹרָא לְדַרְדְּרָה הָאֲמִת. פֶּתַח וְאָמַר, תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפֵר צְפָסָה וְגו'. תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפֵר, מֵהוּ בַּחֲדָשׁ. וּמִשְׁבִּי, זֶה הוּא דִּין הַרְפָּה,

שְׁנֵי חֳדָשׁ חֲדָשׁ. בְּפֶסֶה, זֶה הוּא דִין קֶסֶה הַמְּכַוְנָה פְּחַד יִלְחָק. דִין שֶׁהוּא מְכַוְנָה
תְּמִיד שְׁאִינוּ דִין בְּגָלוּי. כִּי חֹק, הוּא דִין רָפָה וּמִסְפָּט, הוּא דִין כְּלוּל
בְּרַחֲמִים. וְשֵׁנִי הֵם יַחַד, וּמִשּׁוֹם זֶה יֵשׁ שְׁנֵי יָמִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְשֵׁנִי הֵם
הֵם בְּסוּד אֶחָד. אֲשֶׁרֵי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה וְגו': לֹא פְתוּב שׁוּמְעֵי, אוֹ תוֹקְעֵי
תְרוּעָה, אֲלֹא יוֹדְעֵי תְרוּעָה. הוּא מִשּׁוֹם שֶׁרַק הַחֲכָמִים הַיּוֹשְׁבִים בְּחֹוֹר אֶרֶץ
הַקְּדוּשָׁה הֵם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. סוּד הַתְרוּעָה, הוּא כְּמוֹ שֶׁפְתוּב, תְרוּעַם בְּשִׁבְט
בְּרָזָל. מִי עַם כִּי־שָׂרָל שְׂוֹדְעִים סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים שֶׁל רְבוּנָם, לְפָנֶם לְפָנֵינוּ
וְלִהְתְּהַשֵּׁר בּוֹ. וְכָל יָלְפוּ הַיּוֹדְעִים סוּד הַתְרוּעָה, יִתְקַרְבוּ לְלֶכֶת בְּחֹוֹר פְּנֵינוּ
שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא. שֶׁזֶה הוּא אֹר הַרְאָשׁוֹן שֶׁגָּנַז הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא
לְרִדְיָקִים. וְעַל כֵּן לְרִיכִים לְדַעַת אֹתָהּ. אֶת הַתְרוּעָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

א. הֵיוּ הָאוֹכְלִין מַעֲשֶׂרָה וּלְמַעַלָּה מִזְמָנִין בְּשֵׁם כִּיצַד הַמְּבָרָךְ אוֹמֵר נְבָרָךְ
לְאַלְהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וְהוּ עוֹנִין בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חִיֵּינוּ
וְהוּא חוֹזֵר וְאוֹמֵר בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוֹ חִיֵּינוּ וּמִתְחִיל בְּרַכַּת
הַמְּזוּן: **ב.** הַסּוּעַד בְּבֵית חֲתָנִים מְשִׁיתְחִילוֹ לְהַתְעַסֵּק בְּצָרְכֵי סְעֻדַת נְשׂוּאִין
וְלִהְיֵנָה עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר הַנְּשׂוּאִין מְבָרָךְ נְבָרָךְ שֶׁהַשְּׂמִחָה בְּמַעוֹנוֹ
שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ. וְהֵם עוֹנִים בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וְכֹוֹי וְאִם
הֵיוּ עֲשָׂרָה מְבָרָךְ נְבָרָךְ לְאַלְהֵינוּ שֶׁהַשְּׂמִחָה וְכֹוֹי. וְכֵן סְעֻדָּה שְׁעוֹשִׂין אוֹתָהּ
אַחַר הַנְּשׂוּאִין מִחֲמַת הַנְּשׂוּאִין עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ מְבָרָךְ שֶׁהַשְּׂמִחָה בְּמַעוֹנוֹ:

מוסר

שערי תשובה דף כח עג

פת לצים איש לשון הנותן דפי בבני אדם כענין שנאמר (תהילים ט) תשב באחיק
 תדבר בבו אמוך תתן דפי. ונקרא לץ שנאמר (משלי כא) זד יהיר לץ שמו עושה
 בעברת זדון פרוש שתי המדות הרעות שהם הזדון והגאון נקבצו ונתחברו
 באדם הלץ כי מבלי היות לו תועלת בדבר הוא גורם נזק עצום לחבריו אשר
 יבאיש את ריחם בעיני האדם וזה תכלית הזדון יותר מן הגוזל והחומס
 שעושה להרבות לו ממון וגם הוא יהיר כי השפל והנכנע כאשר יכיר מגרעת
 עצמו ומומיו לא יתלוצץ על בני אדם. ואמרו זכרונם לברכה: לעתיד לבא
 מתקבצות חיות אצל הנחש ואומרות לו: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל
 ואתה מה הנאה יש לך. אומר להם: ומה יתרון לבעל הלשון שנאמר (קהלת י)
 אם ישוד הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון. וזה החלק גם הוא
 מחלקי פת מספרי לשון הרע:

כי תבוא יום חמישי תורה

כיון בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
 יתרה משבת הבאה:

(א) וכתבת עליהן את-כל-דברי התורה הזאת
 בעברך לביען אשר תבא אל-הארץ אשר-
 יהנה אלהיך. נתן לך ארץ זבת זבל ודבש
 כאשר דבר יהנה אלהי-אבותיך לך: ותכתוב
 עליהן ית כל פתגמי אורייתא הדיא במעברך בדיל די תעול לארעא די אלקה
 יחב לך ארעא עבדא חלב ודבש כמא די מליל יי אלקה דאבהתך לך: (ד)
 והיה בעברכם את-הירדן ותקימו את-
 האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום
 בהר עיבל ושדת אותם בשׂיד: ויהי במעברכון ית
 ירדנא תקימוון ית אבניא האליו די אנא מפקד יתכון יומא דין בטורא דעיבל
 ותסוד יתהון בסידא: (ה) ובגית פם מוזבזז ליהנה אלהיך
 מוזבזז אבנים לא-תניף עליהם ברזל: ותבני תמן

מִדְבַּחַּ קָדָם יי אֱלֹהִים מִדְבַּח אֲבָנִים לֹא תֵרִים עֲלֵיהוֹן פְּרִזְלָא: (ו) אֲבָנִים
שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהָעֲלִיתָ עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה
יְת מִדְבַּחַּ ד?? אֱלֹהִים וְתִסַּק עֲלוּהֵי עֲלוֹן קָדָם יי אֱלֹהִים: (ז) וְזִבְחוֹת
שְׁלָמִים וְאֲכִלְתָּ שֶׁם וְשִׁבְחוֹת לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: וְתִכּוֹס נִכְסֵי קוֹדֶשֶׁת וְתִכּוֹל תִּמְן וְתַחֲדֵי קָדָם יי אֱלֹהִים:

נביאים - ישעיה - פרק ס

(כב) הִקְטַן יְהִי לְאֶלֶף וְהִצְעִיר לְגוֹי עֲצוֹם אֲנִי
יְהוָה בְּעַתָּה אֲזַיְשֶׁנָּה: (ס) הִזְעִיר בְּהוֹן יְהִי לְאֶלְפָא וְדִחְלִישׁ לְעַם
תִּקְרִיף אָנָּה יי בְּזַמְנָה אִתִּינָה :

רס"י **זעתה אחישנה . זכו אחישנה לא זכו זעתה :**

סא (א) רוּחַ אֲדָנִי יְהוָה עָלַי יַעַן מִשִּׁיחוּ יְהוָה אֹתִי
לְבָשָׁר עֲזוּיִם שְׁלֹזְזִי לְזֹבֵשׁ לְזִשְׁבִּירִי-לֵב
לְקָרָא לְשִׁבּוּיִם דְּרוּר וְלְאַסּוּרִים פְּקוּז-קוּזוּ:
אָמַר נְבִיא רִיחַ נְבוּאָה מִן קָדָם יי אֱלֹהִים עָלַי חֲלַף דְּרַבִּי יְתִי יי לְבָשָׁר עֲנֻתִנָּא
שְׁלַחְנִי לְתַקְפָּא לְתַבִּירִי לְפָא לְמַקְרִי לְדִשְׁבּוֹ חִירוֹ וְלְדַאסּוּרִין אֲתַגְלוּ לְגַחוּר :

רס"י **יען משח . אין משחה זו אלא ל' שררה וגדולה : להרוא לשבויים**

דרור . כלומר לצער להם בצורת הגאולה : פקח קוח . פקח את מלקוחם
וקצים והתירם :

(ב) לְקָרָא שְׁנַת-רְצוֹן לַיהוָה וַיּוֹם זָקָם לְאֱלֹהֵינוּ
לְזִזּוֹם כָּל-אֲבֹלִים : למקרי שנת רצוא קדם יי ויום פורענותא קדם
אלהנא לנחמא כל אבליא :

רש"י שנת רצון . שנת פיוס ורצוי :

(ג) לְשׁוֹם | לְאֲבֹלֵי צִיּוֹן כָּתַתְתָּ לָהֶם פֶּאֶר תַּזְוֹת
אֶפֶר שֶׁמֶן שֶׁשׁוֹן תַּזְוֹת אֶכֶל בַּמַּעֲטָה תִּהְיֶה
תַּזְוֹת רוּחַ כִּדְהָה וְקָרָא לָהֶם אֵיכֵי הַצֶּדֶק בַּמַּטֵּעַ
יְהוָה לְהַתְּפָאֵר : לשנאה לאבלי ציון למתו להון כליל חלף קטם משח
דחדנה חלף אבלא רוח משבחא חלף רוחיהון דהנות עמנא ויקרון להון רברבי
קושטא עמה דיי לאשתבחא :

רש"י אילי הדק . לשון אילנות כמו (לעיל ב) מאילים אשר חמדתם ומטע
ה' יורה עליו :

(ד) וּבָנוּ זֹרְבוֹת עוֹלָם שְׂמִמּוֹת רֵאשֵׁימֹו יְקוּמָמוּ
וְזוֹדְשׁוּ עָרֵי זֹרֵב שְׂמִמּוֹת צֹר וְדוֹר : ויבנו חרבת עלם
צדית קדמאי יקוממו ויחדתיו קרויו דהנאה חרבו צדנא לדר ודר :

כתובים - תהילים - פרק קט

(יד) יִזְכָּר | עֵוֹן אֲבוֹתָיו אֶל-יְהוָה וְזִטְאת אָמוֹ
אֶל-תַּמּוּז׃ דְּפַר עֲוֹנֹת אֲבֹתָיו קָדָם יְיָ וְחֹבֶת אֲמִיָּה לֹא תִתְמַחֵי :

רש"י עון אבותיו . עון שהעוה על אבותיו , לאברהם שגרע חמש שנים מחייו ולאביו גרם כהיון עינים : וחטאת אמו . שהשחית רחמה וסגרם להעלים יום קבורתה מן הזריות שלא יקללוה שיאל מכריסה עשו כמו שנאמר (בראשית ל"ה) ותמת דבורה מינקת רבקה וגומר אלון זכות בלשון יוני קורין לאחר אלון שאכל אחר היה ליעקב עם של דבורה שמתה אמו והעלימו מיתתה :

(טו) יְהִיוּ נֶגְד־יְהוָה תַּמּוּיד וַיִּכְרַת מֵאֶרֶץ וְכָרָם׃
יְהוֹנוּ קָבֵל מִימְרָא דְגִי תְדִירָא וַיִּשְׁיָצִי מֵאֶרְעָא דְכַרְנְהוֹן :

רש"י יהיו . העונו' האלה נגד ה' תמיד : ויכרת מארץ זכרם . של עשו ואלופיו :

(טז) יַעֲזֹב אִשְׁרָא | לֹא זָכַר עֲשׂוֹת זֶזְסֵד וַיִּרְדֹּף אִישׁ-
עֲזָי וְאֲבִיוֹן וְנִכְאָה לִבָּב לְמוֹתָת׃ מְטוּל דְלָא אֲדַפֵּר לְמַעַבְד
טִיבוֹ וְרִדִּיף גְבַר עֲנִיָּא וְחֲשִׁיקָא וּמְפִיף לְבָא לְאַתְקֻטְלָא :

רש"י יעזב אשר לא זכר עשות חסד . לעסוק באביו כמו שעשה יעקב נזיד עדשים לנחם את יצחק שבאותו היום מת אברהם : איש עני . ישראל :

(יז) וַיִּאָהֵב קַלְלָהּ וַתְּבוֹאֶהוּ וְלֹא-זֹפִין בְּבִרְכָה
וַתִּרְזַק מִמֶּנּוּ׃ וְרַחִים לְטוֹטָא וְאַתְנִית לִיהּ וְלֹא אֲתַרְעִי בְּבִרְכָתָא וְאַתְרַחֵקת
מִנִּיהּ :

רש"י ויאהב קללה . קללתו של הקדוש ברוך הוא שכפר בו :

(יח) וַיִּלְבַּשׁ הַקָּלָה כְּמִדּוֹ וַתָּבֵא כַּמִּים בְּקַרְבּוֹ

וְכִשְׁמֹן בְּעֶצְמוֹתָיו: וְלָבַשׁ לְנֹטָא הַיָּד לְבוּשָׁא וְעֵלֶת הַיָּד מִזָּא בְּגוּשְׁמִיָּה וְהַיָּד מְשַׁחָא בְּאַבְרָזִי :

רס"י וילבש קללה . הכנים עצמו בקללה ונוחה לו פריקת עול הקרבן
וזרכת כהנים וקללת האומות :

משנה ערכין פרק ב

א. אין בערכין פחות מסלע, ולא יתר על חמשים סלע. פיצד, נתן סלע והעשיר, אינו נותן פלוס. פחות מסלע והעשיר, נותן חמשים סלע. ה'ה בידיו חמש סלעים, רבי מאיר אומר, אינו נותן אלא אחת. וחכמים אומרים, נותן את כלם. אין בערכין פחות מסלע, ולא יתר על חמשים סלע. אין פתח בטועה פחות משבעה, ולא יתר על שבעה עשר. אין בנגעים פחות משבוע אחד, ולא יתר על שלשה שבועות:

בבבורה (א) אין בערכין פחות מסלע. אפילו עני שהעריך ואין ידו משגת, אינו נדון בפחות מסלע, דכתיב (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה צסקל הקודש, כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחותים משקל: ולא יותר על חמשים. דזהו גדול שבערכין דכתיבי צפרשה: נתן סלע והעשיר. בן עשרים שערכו חמשים והיה עני ונתן סלע בערכו, דעני נידון בהשגת ידו, והעשיר, פטור: פחות מסלע. נתן פחות מסלע: והעשיר. נתן חמשים. דבנתנה קמייתא לא ילא ידי ערכו ועדיין ערכו עליו: היו בידו חמש סלעים. עני בן עשרים שהעריך עצמו והיו לו חמש סלעים: ר' מאיר אומר אינו נותן אלא אחת. דסבר ר' מאיר או נתן כל החמשים שעליו, או אינו נותן אלא שקל: וחכמים אומרים נתן כל מה שבידו. דקרא דכתיב וכל ערכך יהיה צסקל, לפחות שבערכין הוא דאתא, שאפילו עני שבעניים לא יתן פחות. ומיהו היכא דאית ליה טפי יהיב, דכתיב (ויקרא כז) על פי אשר תשיג. והלכה כחכמים: אין פתח בטועה פחות משבעה. אידי דאיירי באין בערכין פחות ולא יותר, תני נמי לכל הנך דאית בהו אין פחות ולא יותר: פתח. תחלת נדות. שדין נדה דאורייתא הוא, אם התחילה וראתה

היום, מונה שָׁה וְהוּא. רֵאִתָּה שְׁנַיִם, מוֹנֵה חֲמִשָּׁה וְהֵם. רֵאִתָּה שְׁלֹשָׁה, מוֹנֵה אַרְבָּעָה וְהֵם. [וְאִפְּיֻלוֹ] רֵאִתָּה כָּל שְׁבַע וּפְסָקָה לְעֶרֶב, טוֹבֵלֶת וּמְשַׁמֶּשֶׁת. וּמִיּוֹם שְׁבִיעִי וְאִילָךְ, הוֹוִיִן יָמֵי זִיבָה אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם, שְׁאֵם רֵאִתָּה בֵּהֶן יוֹם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם שׁוֹמֵרֵת יוֹם כְּנֹגֵד יוֹם וּטוֹבֵלֶת. וְאֵם רֵאִתָּה בֵּהֶן שְׁלֹשָׁה רְלוּפִים, הוּיָא זְבָה גְדוּלָה שְׁטַעוֹנָה שְׁבַע נְקִיִּים וּקְרִבָּן. וְאֵם מִשְׁכּוֹ יָמֵי זִיבָה חוֹדֶשׁ אוֹ שְׁנָה, אִינָה חוֹזֵרֶת לְתַחֲלַת נְדוּת עַד שְׁתַּשְׁבַּ שְׁבַע נְקִיִּים. וּכְשִׁיבָה שְׁבַע נְקִיִּים, וּרְאִתָּה, הוּיָא תַחֲלַת נְדָה וּמוֹנֵה שָׁה וְהוּא. וְחוֹזֵרֶת לְעֵנִינָה כְּכֹל הַמְּפֹרָשׁ. וְאֵם לֹא רֵאִתָּה בְּאוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁלֹשָׁה רְלוּפִים, אִינָה זְבָה. וּכְשִׁתְּרָאָה אַחֲרֵיהֶן, בִּין שְׁהִיָא רֹאָה סְמוּךְ בִּין שְׁהֲרַחֲיקָה רֵאִיִּתָּה הוּיָא תַחֲלַת נְדָה. וְאִפְּיֻלוֹ תְּרָאָה שְׁלֹשָׁה רְלוּפִים, אִינָה מוֹנֵה אֶלְלָא אַרְבָּעָה וְהֵם. שְׁאִין יָמֵי זוּב אֶלְלָא אוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוּף נְדוּת זֶה לְתַחֲלִילַת נְדוּת הַבָּא: אִין פְּתַח בְּטוּעָה פְּחוּת מִשְׁבַּעָה. טוּעָה [שְׁרֵאִתָּה] הַיּוֹם וְאִינָה יוֹדַעַת אֵם בִּימֵי נְדוּתָה עוֹמֵדֶת אוֹ בְּאוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁל יָמֵי זוּב, אִינָה חוֹזֵרֶת לְפְתַח נְדוּתָה בְּפְחוּת מִשְׁבַּעָה נְקִיִּים וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁבַעָה עֶשֶׂר נְקִיִּים. כִּיֻּלָּד, טוּעָה שְׁאֵמְרָה יוֹם אֶחָד טְמֵאָה רֵאִיתִי הַיּוֹם, וְאִינָה יוֹדַעַת אֵם בִּימֵי נְדוּת הִיא וְכִרְיִכָה לְמַנּוּת שָׁה וְהוּא, אֵם בְּאוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁל יָמֵי זִיבָה וְאִינָה כִּרְיִכָה לְשְׁמוֹר אֶלְלָא יוֹם כְּנֹגֵד יוֹם, פְּתַחָה שְׁבַעָה עֶשֶׂר, שְׁאֵם לֹא תְּרָאָה עַד לְאַחַר שְׁבַעָה עֶשֶׂר יוֹם לְבַד מִיּוֹם זֶה, חוֹזֵרֶת לְפְתַח נְדוּתָה. דֹּאֵם יוֹם זֶה שְׁרֵאִתָּה תַחֲלַת יָמֵי זִיבָה הוּא, כִּיּוֹן שְׁכֹלוֹ אֶחָד עֶשֶׂר שְׁלֹמוֹ יָמֵי זִיבָה וְהֲרַחֲיקָה רֵאִיִּתָּה שְׁלֹא רֵאִתָּה עַד לְאַחַר שְׁבַעָה עֶשֶׂר וְתַחֲלִילַת נְדָה הִיא. וְאִפְּיֻלוֹ אֵם תֹּאמַר שְׁיּוֹם זֶה תַחֲלַת נְדָה הוּא, אַע"פ כֵּן יִלְתָּה מִיָּמֵי הַזּוּב לְסוּף יוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר לְבַד מִיּוֹם זֶה. אֲבָל אֵם תְּרָאָה יוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר, לֹא יִלְתָּה מִן הַסֵּפֶק אֵם יוֹם נְדָה הוּא אוֹ יוֹם זִיבָה הוּא, דִּישׁ לֹאמַר שְׁמֵאָה יוֹם זֶה שְׁרֵאִתָּה תַחֲלַת יָמֵי נְדָה הוּא, וְיּוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר שְׁרֵאִתָּה בּוֹ, סוּף אֶחָד עֶשֶׂר שְׁבִין נְדָה לְנְדָה הוּא, אוֹ, שְׁמֵאָה יוֹם רֵאִשׁוֹן מִיָּמֵי הַזּוּב [הוּא], וּכְשִׁכְּלוֹ אֶחָד עֶשֶׂר יִלְתָּה מִיָּמֵי הַזּוּב, וְיּוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר שְׁרֵאִתָּה בּוֹ תַחֲלַת נְדָה הוּא. וְכֹל שְׁכֵן אֵם תְּרָאָה קוֹדֵם שְׁבַעָה עֶשֶׂר, שְׁלֹא יִלְתָּה מִן הַסֵּפֶק. וְכֹל זְמַן שְׁתֵּהָא בְּסַפִּיקָה זוֹ, מִקּוּלְקַלְתָּ הִיא, שְׁלַעוּלָם נַחֲמִיר עֲלֵיהֶּן מִסֵּפֶק. שְׁכַשְׁתְּרָאָה יוֹם אֶחָד נֹאמַר תַחֲלַת נְדָה הִיא וְכִרְיִכָה שָׁה וְהוּא, וּכְשִׁתְּרָאָה שְׁלֹשָׁה רְלוּפִים נֹאמַר יָמֵי זוּב הֵן וְכִרְיִכָה שְׁבַעָה נְקִיִּים וּקְרִבָּן אֲבָל לְאַחַר שְׁבַעָה עֶשֶׂר אִין לְהַחֲמִיר, דּוּלְאִי תַחֲלַת נְדָה הִיא, וְאִפְּיֻלוֹ תְּרָאָה שְׁלֹשָׁה יָמִים רְלוּפִים תְּמַנָּה אַרְבָּעָה וְהֵם וּטוֹבֵלֶת וְטַהוּרָה: אִין בְּנִגְעִים פְּחוּת מִשְׁבּוּעָה אֶחָד. לְהַסְגֵּר. דִּישׁ בְּנִגְעֵי אָדָם שְׁנִבְרָרִים לְשְׁבּוּעָה אֶחָד אֵם לְטַהַר אֵם לְחֻלוּתוֹ: וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁלֹשָׁה שְׁבּוּעוֹת. נִגְעֵי בְּתִים. דִּתְנִיָא בְּתוֹרַת כְּהֵנִים, מִנִּין שְׁאֵם עֵמֵד בְּעֵינָיו בְּשְׁבּוּעָה רֵאִשׁוֹן וּבְשְׁבּוּעָה שְׁנִי שְׁחוּלְזָה וְקוּלָּה וְטַח וְנוֹתָן לוֹ שְׁבּוּעָה שְׁלִישִׁי, תְּלַמּוּד לֹאמַר (וַיִּקְרָא יְיָ) וְבֹא הַכֹּהֵן וְאֵם בָּא יִבֹּא כו':

ב. אִין פּוֹחֲתִין מֵאַרְבָּעָה חֲדָשִׁים הַמְּעַבְרִים בְּשָׁנָה, וְלֹא נִרְאָה יָתֵר עַל שְׁמוֹנָה. שְׁתֵּי הַלָּחִם נֶאֱכָלוּת אִין פְּחוּת מִשְׁנַיִם, וְלֹא יָתֵר עַל שְׁלֹשָׁה. לָחֵם הַפָּנִים נֶאֱכָל אִין פְּחוּת מִתְּשַׁעָה, וְלֹא יָתֵר עַל אֶחָד עֶשֶׂר.

קָטוֹן נְמוּל אֵין פְּחוֹת מְשֻׁמוֹנָה, וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר:

ברטנורה (3) אֵין פּוֹחֲתִין מֵאַרְבַּעַה חֲדָשִׁים מְעוֹבְרוֹת. שֶׁל שְׁלָשִׁים יוֹם לְשָׁנָה. לְלֹא עֲבָדִינָן טוֹפֵי מְשֻׁמוֹנָה חֲסָרִים. אֲבָל ח' חֲסָרִים עֲבָדִינָן: וְלֹא נִרְאָה יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנָה. כְּלוּמַר, וְלֹא נִרְאָה לְחֲכָמִים לְעַבֵּר בְּשָׁנָה יוֹתֵר עַל ח' חֲדָשִׁים. שְׁחֲדָשָׁה שֶׁל לְבָנָה עֲשָׂרִים וְתִשְׁעָה יוֹם וְחֲמִי, וְשָׁתֵי יוֹתֵר שְׁעָה, וְשָׁבְעִים וְשָׁלְשָׁה חֲלָקִים הָרִי לְשָׁנֵי חֲדָשִׁים חֲמִשִּׁים וְתִשְׁעָה יָמִים, חוּדָשׁ אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְתִשְׁעָה וְחוּדָשׁ אֶחָד מִשְׁלָשִׁים יוֹם חוּדָשׁ שֶׁל עֲשָׂרִים וְתִשְׁעָה הוּא חֲסֵר, וְחוּדָשׁ שֶׁל שְׁלָשִׁים קָרוֹי מֵלֵא מֵאוּ מְעוֹבֵר. וְבִדְוִן הִיא שִׁיהִי כָל חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה אֶחָד מֵלֵא וְאֶחָד חֲסֵר. אֲלֹא מִפְּנֵי יִתְיָרוֹת הַשָּׁתֵי יוֹתֵר שְׁעָה וְשָׁבְעִים וְשָׁלְשָׁה חֲלָקִים שִׁיךְ בְּכָל חוּדָשׁ וְחוּדָשׁ, כְּרִיכִים פְּעָמִים לְעֵשׂוֹת שְׁמוֹנָה חֲדָשִׁים מִחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה מִלְּאִים וְאַרְבַּעַה חֲסָרִים, פְּעָמִים שְׁמוֹנָה חֲסָרִים וְאַרְבַּעַה מִלְּאִים: אֵין פְּחוֹת מִשְׁנַיִם. לְיוֹם שְׁנֵי לְאַפְיִיתָן: וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁלָשָׁה. וְיוֹם שְׁלִישִׁי לְאַפְיִיתָן נִאֲכָלִין. וְהוּא לֵא. כִּיֹּלֵד, חֵל יוֹם טוֹב שֶׁל עֵרְתָה בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, נִאֲפוֹת בְּעֵרְבַת שַׁבָּת, שְׁאִין אֲפִייתָן דּוּחָה לֹא שַׁבָּת וְלֹא יוֹם טוֹב, וְנִאֲכָלוֹת בְּיוֹם טוֹב לְאַחַר תְּנוּפְתָן דְּהֵיִינוּ לְיוֹם שְׁלִישִׁי. וְכִשְׁחַל עֵרְתָה בְּשַׁבָּת יָמֵי שַׁבּוּעַ, נִאֲפוֹת בְּעֵרְבַת יוֹם טוֹב וְנִאֲכָלוֹת בְּיוֹם טוֹב שְׁהוּא שְׁנֵי לְאַפְיִיתָן: לְחַס הַפְּנִים נִאֲכָל אֵין פְּחוֹת מִתִּשְׁעָה. שְׁהוּא נִאֲפָה בְּעֵרְבַת שַׁבָּת וְנִאֲכָל לְשַׁבָּת אַחֲרַת שְׁהוּא יוֹם תְּשִׁיעִי לְאַפְיִיתָו. חֲלוּ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְהִיּוֹת בְּחֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת וְשָׁשִׁי בְּשַׁבָּת, אֲרֹפִין לְחַס הַפְּנִים בְּרִבְעִיעִי בְּשַׁבָּת, וּמִסְדְּרִים אוֹתוֹ עַל הַשְּׁלַחֵן בְּשַׁבָּת, וְנִאֲכָל לְשַׁבָּת שְׁנִיָּה שְׁהוּא יוֹם אֶחָד עֶשֶׂר לְאַפְיִיתָו: וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר: וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר. כִּיֹּלֵד, נוֹלֵד בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת שֶׁל עֵרְבַת שַׁבָּת, אֵינוּ נְמוּל בְּשַׁבָּת, דְּשִׁמְאַ תְּשִׁיעִי הוּא. דְּבִין הַשְּׁמֵשׁוֹת סָפֵק יוֹם וְסָפֵק לַיְלָה, וְאִם יוֹם הוּא נִמְאַל שַׁבָּת יוֹם תְּשִׁיעִי, וּמִיֵּלָה שֶׁלֹּא בְּזִמְנָה אֵינָה דּוּחָה לֹא אֵת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֵת יוֹם טוֹב, וְאִם חֲלוּ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה אַחַר אוֹתָה שַׁבָּת, אֵינוּ נְמוּל עַד יוֹם שְׁלִישִׁי שְׁהוּא שְׁנַיִם עֶשֶׂר לְלִידָתָו:

ג. אֵין פּוֹחֲתִין מֵעֶשְׂרִים וְאַחַת תְּקִיעוֹת בְּמִקְדָּשׁ, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל אַרְבָּעִים וְשְׁמוֹנָה. אֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי נְבָלִין, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁשָׁה. אֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי חֲלִילִין, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר. וּבְשְׁנַיִם עֶשֶׂר יוֹם בְּשָׁנָה הַחֲלִיל מִכָּה לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ, בְּשַׁחֲטִיתָ פֶּסַח רֵאשׁוֹן, וּבְשַׁחֲטִיתָ פֶּסַח שְׁנִי, וּבְיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וּבְיוֹם טוֹב שֶׁל עֶצְרַת, וּבְשְׁמוֹנָה יָמֵי הַחֲגֵג, וְלֹא הָיָה מִכָּה בְּאַבּוּב שֶׁל נְחֻשֶׁת אֶלָּא בְּאַבּוּב שֶׁל קָנָה, מִפְּנֵי שֶׁקוֹלוֹ עָרַב. וְלֹא הָיָה מִחֲלִיק אֶלָּא בְּאַבּוּב יְחִידִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִחֲלִיק יָפָה:

ברטנורה (2) אֵין פּוֹחֲתִין מֵעֲשָׂרִים וְאַחַת תְּקִיעוֹת בְּמִקְדָּשׁ. בְּמִסְכַּת סוּכָה פֶּרֶק הַחֲלִיל (97 ג) הֵן מְפוֹרָשִׁים. וְהֵא דְתַנְּנָן וְלֹא מוֹסִיפִין עַל אַרְבַּעִים וְשְׁמוֹנָה, לְאוּ דוּקָא, דְּזִמְנִין דְּמוֹסִיפִין עַד שְׁבַע וְחֲמִשִּׁים תְּקִיעוֹת כְּשַׁחַל עֵרְבַת פֶּסַח לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, וּמִשּׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחַ כּוֹלֵי הָאֵי לֹא הִשִּׁיב לִיה: אֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי נְבָלִים. לְשָׁנֵי לְוִים: וְלֹא מוֹסִיפִים

על ששה. לא אחפרש טעמא: חלילין. מין כלי זמר שקולו נשמע למרחוק, כלמילי"ס בלע"ז, ובערבי מזמאר"י: ולא מוסיפין על שנים עשר. כנגד שנים עשר יום בשנה שהחליל מכה בהן לפני המזבח. ולשון מכה נופל בחליל, לפי שהוא עשוי נקבים ומכה באצבעו על הנקבים להנעים הקול: בשחיטת הפסח. בארבעה עשר בניסן שהיו קורין ההלל בעזרה בשעת שחיטה, כדאמר בפרק תמיד נשחט (דף סז): אבוב. הקנה הדק שבראש החליל. ובגמרא מוכח דחליל גופיה קרוי אבוב: שקולו ערב. כשהוא של קנה יותר משל נחשת. ודוקא חליל שמכה לפני המזבח על הקרבן הוא שדוחה את השבת וכל שכן יום טוב. אבל חליל של בית השואבה לא היה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב, כדמוכח בסוכה פרק החליל: לא היה מחליק אלא באבוב יחידי. כשהיה מגיע לסיים הנעימה, היה אחד מן החלילים מאריך לאחר שסיימו האחרים, שזהו חילוק יפה יותר משאילו יסיימו שניהם כאחד. וחילוק היינו סיוס השמעת קול הנעימה ובשעת הקרבה היה שיר זה, והיו הלויים משוררים צפה את ההלל באותן שנים עשר ימים, והחלילים היו מחללים. אבל בשאר ימים היו מהללים בכלל וכנורות והשיר היה שיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש, בראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה וכל המזמור, בשני גדול ה' ומהולל מאוד וגו', וכן כולן:

ד וְעַבְדֵי הַכֹּהֲנִים הָיוּ, דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, מְשֻׁפָּחוֹת בַּיַּת הַפְּגָרִים וּבֵית צְפָרְיָא וּמְאִמָּאוֹם הָיוּ מְשִׁיאִין לְכַהֲנָה. רַבִּי חֲנִינְיָא בֶן אֲנְטִיגֹנוֹס אֹמֵר, לְוִיִּם לְוִיִּם הָיוּ:

ברטורה (ז) ועבדי כהנים היו. אותן המכים בחליל. דסבירא ליה לר' מאיר, אין מעלים מן הדוכן ליוחסים ולא למעשרות, הלכך לא אכפת לן אם היו עבדים: בית הפגרים ובית לפריא. שם משפחות מיוחסות: ומאמאום. שם מקום: משיאין לכהונה. כהנים היו נושאים את בנותיהן, שמשפחות מיוחסות שבישראל היו. ורבי יוסי סבר, דמעלין מן הדוכן ליוחסים, הלכך אי לאו דמיוחסין היו, לא הגיחוס לנגן על הדוכן: ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר לויים היו. ר' חנינא בן אנטיגנוס סבר מעלין מן הדוכן למעשרות הלכך לויים היו. ולא פליגי אלא במנגנים בכלי זמר, אבל בקיר שצפה כולי עלמא מודו דאין אומרים שיר צפה על הקרבן אלא לויים, דכתיב גבי לויים (דברים יח) ושרת בשם ה' אלהיו, איזהו שירות שהוא בשם ה', הוי אומר זה השיר והלכה כר' יוסי:

ה אין פוחתין מששה טלאים המבקרין בלשפת הטלאים, כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה, ומוסיפין עד לעולם. אין פוחתין משתי חצוצרות, (ומוסיפין עד לעולם). (אין פוחתין) מתשעה כנורות, ומוסיפין עד לעולם. והצלצל לבד:

ברטורה

(ה) אין פוחתין משקה טלחים המזוקרים. האי תנא סבר דכזשים של תמידין טעונים בקור ממוס ארבעה ימים קודם שחיטתן, דומיא דפסח מזכירין שיהיה מקחו מצעשור ושחיטתו בארבעה עשר, ליליף מועדו האמור בתמידים (במדבר כח) תשמרו להקריב לי במועדו, ממועדו האמור בפסח (שם ט) את הפסח במועדו, הלכך, קודם יום חינוך ארבעה ימים, מבקרין שמונה טלחים ונותנין בלשכת הטלחים, וזיום חינוך נוטלים שנים לתמידין ונשחרו שם ששה מזוקרים. ולאחר כן קודם הלילה מבקרים שנים ונותנים שם, ומשום דהנגד ליתנהו אכתי בשעת נטילת השנים, לא חשיב להו. וכן לעולם נוטלים שנים ונותנים שנים. ואלו השנים שנותנים נוטלים אותם לחמישי של יום נתינתן: כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה. סימנא בעלמא נקט, דכי היכי דאזי מיקלעי שבת ושני ימים טובים של ראש השנה בהדי הדדי, היה צריך להקדים ולבקר ההוא לשלישי בשבת מערב שבת, דהא לא מאי קודם היום לילך ולבקש טלה ולבקר, והויא לקיחה ארבעה ימים קודם שחיטה, הכי נמי לעולם בעינן ארבעה ימים קודם שחיטה: ומוסיפין עד לעולם. אם ראו להוסיף טלחים מבקרים בלשכת הטלחים, מוסיפין כמו שיראו: משתי חלוארות. כשתוקעין בחלוארות אין פוחתין משתיים: ומוסיפין עד לעולם. בגמרא מפרש עד מאה ועשרים. שנאמר (דברי הימים ב ה) ועמהם הכהנים למאה ועשרים מחזירים בחלוארות: והאלל לבד. לללל אחד היה שם ולא יותר. לאמר קרא (דברי הימים א טז) ואסף במלכותם להשמיע. ואע"ג דמלכותם כתיב לשון רבים, מפני שהן שתי חתיכות רחבות של מתכת שמכין זו על זו ומיהו חדא עיבדתא עביד, שאין אחד מהם מועיל בלא חברו, וחד גברא עביד זהו:

ו. אין פוחתין משנים עשר לויים עומדים על הדוכן, ומוסיפין עד לעולם. אין קטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלויים עומדים בשיר, ולא היו אומרים בנגבל וכנור אלא בפה, כדי לתן תבל בנעימה. רבי אליעזר בן יעקב אומר, אין עולין למנין, ואין עומדים על הדוכן, אלא בארץ היו עומדין, וראשיהן מביין רגלי הלויים, וצווערי הלויים היו נקראין:

ברטורה

(ו) אין פוחתין משנים עשר לויים. תשעה לתשעה כנורות, ושנים לשני נבלים, וחד ללללל: דוכן. כמין אלטבא שהלויים עומדים עליה: אין קטן נכנס. אין לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגוף את הדלתות: אלא בשעה שהלויים עומדים. על הדוכן בשיר אז נכנסים לויים קטנים לשורר עמהם: ולא היו. אותם קטנים אומרים בנגבל וכנור. אלא צפה: כדי ליתן תבל. ליתן תבלין בנעימת הלויים. לפי שקול הקטנים דק וכלול ומתבל את קול הגדולים: לא עולין. אותן קטנים: למנין. שנים עשר לויים הראיכה לזוכן: ולא עולין. על האלטבא המוכנת לזוכן. אלא בארץ היו עומדים: וצווערי הלויים היו נקראים. שהיו מצערים את הלויים

גמרא ערכין דף י ע"ב

תנו רבנן: אבוב היה במקדש חלק היה דק היה של קנה היה ומימות משה היה צנה המלך וצפוחו זהב ולא היה קולו ערב, נטלו את צפוי ויהיה קולו ערב כמו שהיה. צלצול היה במקדש של נחשת היה והיה קולו ערב ונפגם ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלקסנדריה של מצרים ותקנוהו ולא היה קולו ערב. נטלו את תקונו והיה קולו ערב כמות שהיה. מכתשת היתה במקדש של נחשת היתה ומימות משה היתה והיתה מפטמת את הבשמים נתפגמה והביאו אומנין מאלקסנדריה של מצרים ותיקנוהו ולא היתה מפטמת כמו שהיתה, נטלו את תיקוניה והיתה מפטמת כמו שהיתה. אלו שני פלים נשתירו ממקדש ראשון ונתפגמו ולא היה להם ארוכה ועליהם אמר דוד (מ"א ו) נחשת ממורט. (דה"ב ד) נחשת מרוק. ועליהם הוא אומר (עזרא ח) וכלי נחשת מוצהב שנים חמודות כזהב. רב ושמואל. חד אמר: כל אחד ואחד שקול כשנים של זהב. וחד אמר שניהם שקולין כאחד של זהב. תני רב יוסף: שניהם שקולין כאחד של זהב. תני רבי נתן אומר: שניים היו, שנאמר: שנים אל תקרי שנים אלא שניים. תני רבן שמעון בן גמליאל אומר: שילוח היה מקלח מים בכאיסיר. צנה המלך והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו וחרו ומיעטוהו והיה מקלח מים לקים מה שנאמר (ירמיה ט): אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הרדולים לא היה במקדש. מאי הרדולים. אמר אביי: טבלא גודגדנא מפני שקולו ערב. ומערב את הנעימה:

ד"י חלק. קלון: דק. טונב"ש גולדו דקה: כלכל. שני כלי' מכין זה על גבי זה וקולם דקה וקורין להן כנ"ב: מפטמת את הבשמים. שבה היו כותשין סממני הקטורת והיה קולה כלול ומפטמת הבשמים יפה ונותנת בהן ריח דאמרינן בכריתות השוחק אומר היטב הדק הדק היטב שהקול יפה לבשמים: שני כלים. כלכל ומכתשת נחשת: ממורט. דק שיכולין לקבלו: ממורה. קלל לוישנ"ט: שניים. שני כללים ושני מכתשות: בכאיסר. פי המעיין שהוא נובע שם רחב כאיסר: אל יתהלל חכם. שחמתו אינה אלא מקלקלת לפי שכלי מקדש ראשון על פי הגזורה נעשו דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית: הרדולים טבלא

גודגדני. זוג ועינבל שקורין אישקליט"א: ומערבב את הנעימה. כשהיה קול זה
מסיים:

זוהר פקודי דף רל"ז ע"ב

תא חזי ביומא דראש השנה עלמא אתדון ובי דינא קדישא (קדשא בריך הוא)
יתיב ודון כל עלמא וההוא סטרא אחרא קאים מסטרא דא וכל אנון
דאתדנו למותא אשגח עליהו ואתרשימו קמיה. ובשעתא דישראל מתערי
רחמי בההוא קול שופר כדין אתערבבא ליה כלא דלא ידע ולא משגח
באנון דאתדנו עד דלבתר כל אנון דלא מהדרי בתיובתא ואגזר עליהו
מותא ודאי נפקין פתקין מבי מלכא ואתמסרו ליה כיון דאתמסרו ליה
לא אהדרו פתקין עד דאתעביד דינא וישראל כלהו בעיין לאסטמרא מניה
כל שכן בר נש בלחודוי (וכל שכן וכל שכן) דהא ברזא עלאה דלעילא בעיין
לאסטמרא ולמיהב ליה בכל ירחא וירחא כד סיהרא בעי לאתחדתא חד
שעיר בגין דלא יקטרג חדותתא (ס"א חדותא) ויטול חולקיה כדקא חזי ליה
וסיהרא קדישא לינקא בקדשה לחדותותי כדקא נאות וכד מתחדשא בכל
ירחא וירחא בגין כך אקרי נער והא אוקימנא והאי אחרא דא דאיהו
תדיר במסאבו ולא נפיק מניה אקרי מלך זקן וכסיל ובגין כך ישראל
קדישין דאנון עמא חד ביחודא קדישא קדשא בריך הוא יהיב לון עיטא
לאשתתבא מפלא. זכאין אנון בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (ישעיה מ')
ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר :

תרגום הזוהר בלא וכלאה ביום ראש השנה גדון העולם, והקדוש ברוך הוא
יושב ודן כל העולם. וסטרא אחרא ההוא עומד מלך זה, וכל אלו דנדונו
למיתה משגיח עליהם, ונרשמים לפניו. ובשעה שישראל מעוררים רחמים
בקול שופר ההוא, אז נתערבב לו הכל שאינו יודע ואינו משגיח באלו
שנדונו. עד, שלאחר כל אלה אינם חוזרים בתשובה, ונגזר עליהם מיתה,
יואלים פתאים מצית המלך ונמסרו לו, לסטרא אחרא, כיון שהפתאים
נמסרו לו אינם חוזרים עד שנעשה הדיו. וישראל כלם כריכים להשמר
מפנו, מן המקטרג, כל שכן אדם לבדו, כי צפוד העליון של מעלה כריכים
להשמר, ולתת לו בכל חדש וחדש, פשהלצנה, שהיא המלכות, כריכה
להתחדש, שעיר אחד, כדי שלא יקטרג על ההתחדשות, ויקח חלקו מן
השעיר כראוי לו והלצנה הקדושה שהיא המלכות, תינה בקדשה להתחדש

כָּרְאוּי. וּכְשֶׁמִתְחַדְשֶׁת בְּכָל חֹדֶשׁ, נִקְרָאת מְשֹׁם זֶה, נְעַר, וּכְבֵר הַעֲמִדְנוּ.
וְהֵאָחֵר הֵזָה, דְּהֵינּוּ הַסְטֵרָא אֲחֵרָא, שֶׁהוּא תָּמִיד בְּטוּמְאָה וְאֵינוּ יוֹרָא מִמֶּנּוּ,
נִקְרָא מְלֹךְ זֶהוּ וּכְסִיל. וּמְשֹׁם זֶה יִסְרָאֵל הַקְדוּשִׁים שָׁהִם עִם אֶחָד בְּיַחְוֵד.
קְדוּשָׁה, הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָהֶם יַעֲרָה לְהַנְאִל מִן הַכֹּל. אֲשֶׁרֵיהֶם בְּעוֹלָם
הֵזָה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׂכָתוֹב, וְעַמְדָּה כָּלֵם לְדִיקָה לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אַרְצָה נֶכֶד מִטְּעֵי
מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְפַּיֵּא.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. הַכֹּל חַיָּבִין בְּבִרְכַת הַזִּמּוּן כְּדָרְךָ שְׁחַיָּבִין בְּבִרְכַת הַמְּזוּן אֲפֵלוּ כֹהֲנִים
שֶׁאֲכָלוּ קִדְשֵׁי הַקְדָּשִׁים בְּעֶזְרָה וְכוּ כֹהֲנִים וְיִשְׂרָאֵלִים שֶׁאֲכָלוּ כְּאֶחָד וְאֲכָלוּ
הַכֹּהֲנִים תְּרוּמָה וְיִשְׂרָאֵל חֵלִין חַיָּבִין בְּזִמּוּן כְּחַיָּבִין בְּבִרְכַת הַמְּזוּן : **ב.** נָשִׁים
וְעֶבְדִים קֹטְנִים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם אֲבָל מְזַמְּנִין לְעַצְמָן וְלֹא תִהְיֶה חֲבוּרָה שֶׁל
נָשִׁים וְעֶבְדִים וְקֹטְנִים מִפְּנֵי הַפְּרִיצוּת. אֲבָל נָשִׁים מְזַמְּנוֹת לְעַצְמָן אוֹ עֶבְדִים
לְעַצְמָן. וּבִלְבָד שֶׁלֹא יִזְמְנוּ בְּשֵׁם. אֲנִדְרוּגִינוֹס מְזַמֵּן לְמֵינוּ וְאֵינוּ מְזַמֵּן לֹא
לְנָשִׁים וְלֹא לְאֲנָשִׁים מִפְּנֵי שֶׁהוּא סִפִּיק. וְהַטְּמֵטוֹס אֵינוּ מְזַמֵּן כָּלֵל. קֵטָן הַיּוֹדֵעַ
לְמִי מְבָרְכִין מְזַמְּנִין עָלָיו וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא כֶּבֶן שְׁבָעָה אוֹ שְׁמוֹנָה. וּמְצִטְרֵף
בֵּין לְמֵנוּ שֶׁלֹשׁ בֵּין לְמֵנוּ עֶשְׂרֵה לְזַמֵּן עָלָיו. וְהַנְּכָרִי אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו :

מוסר

שערי תשובה דף כח עג

מִי שֶׁלֹעִיג לְבַנֵי אָדָם כִּי יָבוֹז לָהֶם בְּלִבּוֹ לְקַצֵּר הַשְּׂגָתָם בְּמַעֲלוֹת אוֹ בְּהַצְלָחוֹת
הַזִּמּוּן בְּכָבוֹד וּבְשִׁרְרָה אוֹ יָבוֹז אוֹתָם לְעֵנִים וְרִישָׁם וְהַגְּאוּהָ הַבִּיאָתָהּ אֶל
הַמִּדָּה הַזֹּאת אוֹ רַב הַשְּׁלוּהָ וְהַתְעַנוּג כְּעֵנֵן שְׁנֵאֵמַר (תהילים קכג) רַבַּת שְׁבָעָה
לָה נִפְשָׁנוּ הַלְעֵג הַשְּׂאֲנָנִים הַבוֹז לְגֵאֵי יוֹנִים. וּפְעָמִים יִלְעִיג הַלֵּץ עַל הַקְדוּשִׁים

והנביאים כענין שְׁנֵאמַר (ירמיה א) כִּלּוֹ לֹעֵג לִי. וְאָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי יד) בַּז לָרַעְהוּ חוֹטֵא. וְעוֹד נֵאמַר (שם יא) בַּז לָרַעְהוּ חֶסֶר לֵב וְנֵאמַר (שם יז) לֹעֵג לָרֶשׁ חֲרָף עוֹשֶׂהוּ שְׂמֵחַ לְאִיד לֹא יִנְקָה. פְּרוֹשׁ לֹעֵג לָרֶשׁ הָרָאָה אֶת נִפְשׁוֹ כִּי תִדְמָה אֲשֶׁר הִחְזָחוֹת בְּיַד בְּנֵי אָדָם וְהִשָּׁג יִשְׁיִגוּן אוֹתָם בְּחֻקְמָתָם כְּעִנְיֵן שְׁנֵאמַר (דברים ח) וְאָמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ כִּי חֵי וְעַצֵּם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחִיִּל הַזֶּה. וְנֵאמַר (ישעיה י) כִּי אָמַר בְּכַח יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֻקְמָתִי כִּי נְבוֹנוֹתִי וּבַעֲבוּר זֶה לֹעֵג לָרֶשׁ כִּי יֹאמַר בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא הִשָּׁיַג לְעֹשֶׂר וּמַחְסֵר דָּעִתּוֹ וְשִׁפְלוּת יָדָיו. וְהִנֵּה חֲרָף עוֹשֶׂהוּ הָרֶשׁ וְהַעֲשִׂיר כִּי הִכֵּל מֵאֵת ה' יִתְבָּרֵךְ כְּעִנְיֵן שְׁנֵאמַר (משלי כג) עֲשִׂיר וְרֶשׁ נִפְגְּשׁוּ עוֹשֶׂה כֶּלֶם ה'. וְעַל הַשְּׂמֵחַ לְאִיד אָמַר לֹא יִנְקָה. כִּי אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזִּיק בְּמַעֲשֵׂה וְלֹא בְּדַבּוּר לֹא יִנְקָה, אֲדָּ אֵין רַעַת הַשְּׂמֵחַ לְאִיד מִשְׁגֵּת לָרַעַת הַלֹּעֵג עַל הָרֶשׁ. וּמִפְּנֵי כִּי הִלְיֻצְנוֹת בְּסִבַּת הַגְּאֻהָ שֶׁהוּא הַפֶּךָ הֶעֱנָה אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי ג) אִם לִלְצִים הוּא יִלְיָץ וְלִעֲנֻיִם יִתֵּן חוֹן. פְּרוֹשׁ, אִם לִלְצִים בְּאֵמֶת הִלְצִים הַלֹּעֲגִים לְבְנֵי אָדָם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִלְעַג לָהֶם כְּעִנְיֵן שְׁנֵאמַר (תהילים ב) יוֹשֵׁב בְּשִׁמְיִם יִשְׁחַק ה' יִלְעַג לָמוֹ. וְלִשׁוֹן אִם לְאֵמֶת הַדָּבָר. וְכֵן (במדבר כב) כִּי אִם יִהְיֶה לְבָעַר קִין (משלי כג) כִּי אִם יֵשׁ אַחֲרִית:

כי תבוא תבוא ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(ח) וְכִתְבֶּתָּ עַל-הָאֲבָנִים אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיִּטָּב: (ט) וְתִכְתּוֹב עַל אֲבָנֵי יָת כָּל פְּתֻגְמֵי אוֹרֵיתָא הַדָּא פְּרִשׁ יָאוֹת:

רס"י **באר היטב. כצנעים לשון:**

(ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֵל כָּל-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַסֵּכֶת | וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה זֵה־יֵיטֵב לָעָם לִיהוֹה אֶל־הָיָה: וּמִלִּיל מֹשֶׁה וְכִהְנִיָּא לְוָאֵי לְכָל יִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵי אֲצִית וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל יוֹמָא הַדִּין הוֹיְתָא לְעַמָּא קָדָם יִי אֱלֹהֵךָ:

רפ"י הסכת. כתרגומו: היום הזה נהיית לעם. בכל יום יהיו צעיניך כאלו היום זאת עמו בצרית:

וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת-
מִצְוֹתָיו וְאֶת-זִוְלָתוֹ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם: (ט)
ותקבל למימרא ד' אלקה' ותעבד' תתפקודה' ונתקמוהי די אגא מפקד' יומא
דין: (יא) **וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת-הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא**
לְאמֹר: ופקיד משה נת עמא ב'ומא ההוא למימר: (יב) **אֵלֹהִים**
יַעֲבֹדוּ לְבָרְךָ אֶת-הָעָם עַל-הָרַגְרָגִים
בְּעֵבְרָתְכֶם אֶת-הַיְרֵדָן שְׁמַעוֹן וְלֵוִי וַיְהוּדָה
וַיַּעֲשֶׂיכֶם וַיֹּסֶף וּבְזִיבּוֹן: אליו יקומו לברכא' נת עמא על טורא
דג'רים במעברכו' נת ירדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובג'מיו:

רפ"י לצדך את העם. כדאיתא במסכת סוטה (לג, א) ששה צבטים עלו לראש הר ג'רים, וששה לראש הר עיבל, והכהנים והלוים והארו' למטה צאמלע. הפכו לויס פניהם כלפי הר ג'רים ופתחו בצרכה, צרו' האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו' ואלו ואלו עונין אמון. חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה ואומרים, (פסוק טו) ארו' האיש אשר יעשה פסל וגו' , וכן כלס עד (פסוק כו) ארו' אשר לא יקים:

וְאֵלֹהִים יַעֲבֹדוּ עַל-הַקָּלִלָה בְּהָרַגְרָגִים
רְאוּבֵן גָּד וְאֲשֶׁר וַיְבֹלֵן דָּן וְנַפְתָּלִי: ואליו יקומו על
לוטיא בטורא דעיבל ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי: (יד) **וַעֲזָבוּ הַלְוִיִּם**
וְאָמְרוּ אֶל-כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם: (ט) ויתיבון
לואי ויימרון לכל אגש ישראל קלא רמא: (טו) **אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר**

יַעֲשֶׂה פָּסֶל וּמִסֵּכָה וְתוֹעֵבֹת יִהְיֶה מַעֲשֵׂה יְדֵי
 זֹרֵעַ וְשֵׁם בַּסֵּתֶר וְעֵזָו כָּל-הָעַם וְאָמְרוּ אֱמֹן:
 (ס) לִיט גְּבֵרָא דִּי יַעֲבֵד צָלָם וּמִתְכָּא מְרַחְקָא קָדָם יְיָ עֲבָד יְדֵי אֱמֹן וְשׁוּי בְּסִתְרָא
 וַיִּתִּיבוּן כָּל עַמָּא וַיִּימְרוּן אֱמֹן: (ט) אֲרוּר מִקְלָה אֲבִיו וְאִמּוֹ
 וְאָמְרוּ כָּל-הָעַם אֱמֹן: (ס) לִיט דִּיקְלֵי אֲבוּהֵי וְאִמּוֹה וַיִּימֵר כָּל
 עַמָּא אֱמֹן:

רש"י מקלה רציו. מזלזל, לשון (לעיל כ"ה) ונקלה אחיד:

(יז) אֲרוּר מִסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמְרוּ כָּל-הָעַם
 אֱמֹן: (ס) לִיט דִּישְׁנֵי תְּחוּמָא דְּחִבְרָה וַיִּימֵר כָּל עַמָּא אֱמֹן:

רש"י מסוג גבול. מחזירו לאחוריו וגונז את הקרקע, לשון (ישעיה נט) והסג
 אחר:

(יח) אֲרוּר מִשְׁיֵגָה עוֹר בְּדֶרֶךְ וְאָמְרוּ כָּל-הָעַם
 אֱמֹן: (ס) לִיט דִּישְׁטַעֵי עוֹרָא בְּאַרְחָא וַיִּימֵר כָּל עַמָּא אֱמֹן:

רש"י משגה עור. הסומא בדבר ומסיראו עלה רעה:

(יט) אֲרוּר מִטָּה מִשְׁפָּט גֵּר-יִתּוֹם וְאֶלְמֵנָה וְאָמְרוּ
 כָּל-הָעַם אֱמֹן: לִיט דִּישְׁטַעֵי דִּין דִּינֵי יִתְּמָא וְאַרְמְלָא וַיִּימֵר כָּל עַמָּא
 אֱמֹן: (כ) אֲרוּר שֹׁכֵב עִם-אִשְׁתֵּי אֲבִיו כִּי גָּלָה כְּנָף
 אֲבִיו וְאָמְרוּ כָּל-הָעַם אֱמֹן: (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אִתְּתֵי אֲבוּהֵי
 אֲרִי גְּלִי כְּנָפָא דְּאֲבוּהֵי וַיִּימֵר כָּל עַמָּא אֱמֹן: (כא) אֲרוּר שֹׁכֵב עִם-

כָּל-בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם
 כָּל בְּעִירָא וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן: (כב) **אָרוּר שֵׁכֵב עִם-אֲזוּזוֹ**
בֵּית-אָבִיו אוֹ בֵּית-אָמוֹ וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן:
 (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אַחְתָּהּ בֵּית אָבוּהִי אוֹ בֵּית אִמָּהּ וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן: (כג)
אָרוּר שֵׁכֵב עִם-זוֹתְנֹתוֹ וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן:
 (ס) לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֲמוּתָהּ וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן: (כד) **אָרוּר בִּמְכַתֵּל**
רַעְהוּ בַּסֵּתֶר וְאָמַר כָּל-הָעַם אָמֵן: (ס) לִיט דִּימְחִי
 לַחֲבֵרָה בַּסֵּתֶרָא וְיִימַר כָּל עַמָּא אָמֵן:

רס"י מכה רעהו בסתר. על לשון הרע הוא אומר. ראיתי ביסודו של רבי
 משה הדרכון, אחד עשר אחרים יש כאן, כנגד אחד עשר שבטים. וכנגד
 שמעון לא כתב ארוך, לפי שלא היה בלבו לדבר לפני מותו כשכרך שאר
 השבטים, לכך לא ראה להללו:

(כה) **אָרוּר לִקְוֹן שִׁזְזוֹד לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם זָקִי וְאָמַר**
כָּל-הָעַם אָמֵן: (ס) לִיט דִּי מְקַבֵּל שְׁחָדָא לְמַקְטֵל נֶפֶשׁ דָּם זָכִי וְיִימַר
 כָּל עַמָּא אָמֵן: (כו) **אָרוּר אֲשֶׁר לֹא-יִקְיִים אֶת-דְּבָרֵי**
הַתּוֹרָה-הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל-הָעַם
אָמֵן: (ס) לִיט דִּי לֹא יִקְיִים יְת פִּתְגָמֵי אוֹרִיתָא הַדָּא לְמַעֲבַד יְתַהוֹן וְיִימַר כָּל
 עַמָּא אָמֵן:

רס"י אשר לא יקיים. כאן כלל את כל התורה כלה וקבלה עליהם באלה
 ובשבעה:

כח (א) וְהָיְתָה אִם-שָׁמוּעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה
אֶלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר
אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם וְנָתַתְּךָ יְהוָה אֶלֹהֶיךָ עֲלִיּוֹן עַל

כָּל-גְּזוּי הָאָרֶץ: ויהי אם קבלת תקבל למימרא די? אלקה? למטר
למעבד ית כל פקודוהי די אנא מפקד? יומא דין ויתננך? אלקה? עלאה על כל
עממי ארעא: (ב) וּבְאוֹ עָלֶיךָ כָּל-הַבְּרָכּוֹת הָאֵלֶּה
וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֶלֹהֶיךָ: וייתון עלך?

כל ברפתא האליו ויידבקנך ארי תקבל למימרא די? אלקה? (ג) בְּרוּךְ
אַתָּה בָּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֵה: ברין את ברפתא וברין
את בחקלא: (ד) בְּרוּךְ פְּרִי-בִטְנְךָ וּפְרִי אֲדָמְתֶךָ וּפְרִי
בְּהֵמֹתֶךָ שֶׁגֶר אֶלְפִיךָ וְעֲשֵׂתְרוֹת צֹאנֶךָ: ברין ולדא
דמעו ואבא דארעו וולדא דבעירך בקרי תורין ועדרי ענך:

רש"י שגר אלפיך. ולדות בקרך שהזהמה משגרת ממעיה: ועשתרות לאנך.
כתרגומו. ורבותינו אמרו למה נקרא שם עשתרות, שמעשירות את בעליהן
ומחזיקות אותם כעשתרות הללו שהן סלעים חזקים:

(ה) בְּרוּךְ טַבְאָךָ וּבְמִשְׁאֲרֶתֶךָ: ברין סלך ואצונך:

רש"י ברוך טנאך. פירותיך. דבר אחר טנאך דבר לח שאתה מסנן בסלים:
ומשארתך. דבר יבש שנשאר בכלי ואינו זב:

(ו) בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ: ברין
את במעלך וברין את במפקך:

רס"י צרוך אתה צבאך וצרוך אתה צלחתך. שאתה ילידתך מן העולם צלח
הטח כצילחתך לעולם:

(ו) שישי ייתן יהוה את-איביך הקבמים עליך
נזפים לפניך בדרך אזור יצאו אליך
ובשבעה דרכים ינוסו לפניך: יתנו יי את בעלי דבבך
דקימין עלך תבירין קדמך בארחה חדא יפקון לותך ובשבעא ארחו יערקון
מקדמך:

רס"י ובצבעה דרכים ינוסו לפניך. כן דרך הגנהלים לצרוח, מתפזרין לכל
לד:

כי תבוא יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ח) יצו יהוה אתך את-הברכה באסמיה ובכל
משלוח ידך וברכה בארץ אשר-יהנה אלהיך
נותן לך: יפקד יי עמך את ברפתא באוצרך ובכל אושטות ידך ויברכך
בארעא ויי אלקה יחב לך: (ט) יקימך יהנה לו לעם קדוש
כאשר זשבע-לך כי תשבור את-מוצות יהוה
אלהיך והלכת בדרך כיו: יקימך יי לה לעם קדיש כמא די
קיים לך ארי תטר את פקודיא ויי אלקה יתחם בארחו דתקנו קדמוהי: (י)
וראו כל-עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך

וַיִּרְאוּ בַּמּוֹרָ: וַיַּחֲזוּ כָּל עַמְּמֵי אֶרֶץ אֲרִי שָׁמָּה דַּיִּי אֶתְקַרֵי עֲלֶיךָ וַיִּדְחֻלּוּ

מִנְּךָ: (יא) וְהוֹתַרְךָ יְהוָה לְטוֹבָה בְּפָרִי בְּטוֹבְךָ

וּבְפָרִי בְּהַמּוֹתְךָ וּבְפָרִי אֲדַמּוֹתְךָ עַל הָאֲדָמָה

אֲשֶׁר זָשָׁבַע יְהוָה לְאַבְתָּיִךְ לָתֵת לָךְ: וַיִּוְתַרְנֶךָ יי

לְטָבָא בְּוֹלְדָא דְמַעֲדָ וּבְוֹלְדָא דְבַעֲרָדָ וּבְאֶפָא דְאַרְעָדָ עַל אֶרֶץ דִּי קַיִים יי

לְאַבְתָּיִךְ לְמַתְּוֹ לָךְ: (יב) יִפְתָּחַז יְהוָה אֶלְךָ אֶת-אוֹצְרוֹ

הַטּוֹב אֶת-הַשְּׂמִימִים לָתֵת מִטָּר-אֲרִצְךָ בְּעֵתוֹ

וּלְבָרְךָ אֶת כָּל-מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהַלְוִיתָ גֹּוִים

רַבִּים וְאֵתָה לֹא תִלְוֶה: קְפַתַּח יי לָךְ יֵת אוֹצְרָה טָבָא יֵת שְׁמַיָא

לְמַתְּוֹ מִטָּר אֶרֶץ בְּעַדְנָה וּלְבָרְכָא יֵת כָּל עוֹבְדֵי יָדְךָ וְתוֹזֵף לְעַמְּמִין סְגִיָאִין וְאֵת

לֹא תִזוּף: (יג) וַיִּזְתַּנֶּךָ יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהִיִּיתָ

רֶק לְבַמַּעַלָה וְלֹא תִהְיֶה לְבַמַּטָּה כִּי-תִשְׂבַּמַּע

אֶל-מִצְוֹת אֶלְהֵיךָ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֹךְ

הַיּוֹם לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת: וַיִּתְנַנֶּךָ יי לְתַקִּיף וְלֹא לְחַלֵּשׁ וַיִּתְהִי בְּרַם

לְעֵלָא וְלֹא תְהִי לְתַחְתָּא אֲרִי תִקְבֵּל לְפַקוּדִיָא דַּיִי אֶלְהֵךְ דִּי אֲנָא מְפַקְדָךְ יוֹמָא

דִּין לְמִטָּר וּלְמַעֲבָד: (יד) וְלֹא תִטּוֹר מִכָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר

אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם יַמִּיִן וַיִּשְׂמָאוּ לְלַכֵּת

אֲזוּרֵי אֶלְהִים אֲזוּרִים לְעַבְדָּם: (פפ) וְלֹא תִסְטוּן מִכָּל

פַּתְגְּמָיָא דִּי אֲנָא מְפַקְדָךְ יִתְכוּן יוֹמָא דִּין יַמִּינָא וַיִּשְׂמָא לָא לְמַחָדָ בְּתַר טַעוֹת

עַמְּמָיָא לְמַפְלַחְנוּן: (טו) וְהִיָּה אִם-לֹא תִשְׂבַּמַּע בְּקוֹל

יְהוָה אֶלְהֵיךָ לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתַיִן

וַיִּזְקַתְּוּ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֹךְ הַיּוֹם וּבָאוּ עֲלֶיךָ

כָּל-הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגוּךָ: וַיְהִי אִם לֹא תִקְבֵּל

במימרא דיי אלהך למטר למעבד ית כל פקודוהי וקנמוהי די אנא מפקדך
 יומא דין וייתון עלך כל לוטנא האליו וינדבקך: (ט) אָרוּר אַתָּה
 בְּעֵיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה: לֵיט אַתָּה בְּקִרְתָּא וְלֵיט אַתָּה
 בְּחַקְלָא: (י) אָרוּר טַנְאָךְ וּבִשְׂאֲרֵיךְ: לֵיט סֶלֶךְ וְאַצְוֹתְךָ: (יח)
 אָרוּר פְּרִי-בְּטַנְךָ וּפְרִי אֲדָמוֹתְךָ שְׂעָר אֲלֻפִיךָ
 וְעִשְׂתֵּרֶת צֵאֲנֶךָ: לֵיט וּלְדָא דַמְעָךְ וְאַבָּא דַאֲרַעָךְ בְּקִרֵי תוֹרִיךְ וְעֲדֵרֵי
 עָנְךָ: (יט) אָרוּר אַתָּה בְּבֵאָךְ וְאָרוּר אַתָּה בְּצֵאֲתֶךָ:
 לֵיט אַתָּה בְּמַעְלָךְ וְלֵיט אַתָּה בְּמַפְקָךְ: (כ) יִשְׁלֹז יְהוּה | בְּךָ אֶת-
 הַמֵּאֲרָה אֶת-הַמְּהוּמָה וְאֶת-הַמְּזִעְרָת בְּכָל-
 מִשְׁלֹז יְדָךְ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְּׂמִדָךְ וְעַד-
 אֲבִדָךְ מֵהָר מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי:
 יְגֵרִי יֵי בָּךְ ית מארתא ונת שגושנא ונת מזופיתא בכל אושטות ידך די תעבד עד
 דתשתצי ועד דתיבד בפריע מו קדם בישות עובדיך דשבקתא דחלתי:

רש"י המארה. חסרון כמו (ויקרא יג, נג) לרעת ממארת: המהומה. שגשג קול
 בהלות:

(כא) יִדְבֶּק יְהוּה בְּךָ אֶת-הַדָּבָר עַד כִּלְתּוֹ אֹתְךָ
 מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׂמָה
 לְרִשְׁתָּהּ: יְדַבֵּק יֵי בָּךְ ית מותא עד דישיצי יתך מעל ארעא די את עלל
 לתמן למירתה: (כב) יִכְכֹּה יְהוּה בְּשׂוֹפֹת וּבְקַדְוֹת
 וּבְדַלְקַת וּבְזוּרְזוּר וּבְזוּרְב וּבְשִׂדְפוֹן וּבְיִרְקוֹן
 וּבְרִדְפוֹךְ עַד אֲבִדָךְ: ימחנך יי בשחפתא ובקדחתא ובדלקתא
 ובחרחורא ובחרבא ובשדפונא ובירקונא וירדפנך עד דתיבד:

רס"י בשחפת. שבשרו נשחף ונפוח: ובקדחת. לשון (דברים לב, כג) כי אש קדחה באפי והיא אש של חולים מלוי"ד בלע"ז (פיעבערהימאע) שהיא חמה מאד: ובדלקת. חמה יותר מקדחת, ומיני חלאים הם: ובחרחר. חולי המחממו תוך הגוף ולמא תמיד למים ובלע"ז אישרדימיני"ט לשון (איוב ל, ט) ועלמי חרה מני חרב (ירמי' ו, כט) נחר מפוח מאש: ובחרב. יביא עליך גיסות: שדפון וירקון. מכות תבואה שבשדות: שדפון. רוח קדים אשלי"דה בלע"ז (זאננפערבראננט) : ירקון. יובש מפני התבואה מכסיפין ונהפכין לירקון קמ"א בלע"ז : עד אבדך. תרגום עד דתיבד, כלומר עד אבד אותך שתכלה מאליך:

(כג) וְהָיוּ שָׁמַיְךָ אֶשֶׁר עַל-רֵאשֶׁיךָ נְזֻזֹת וְהָאָרֶץ אֶשֶׁר-תַּזְזֹתֶיךָ בְּרִזָּל: ויהיו שמיך די עלוי רישך חסינן פנחשא מלאחחא מטרא וארעא די תחותך תקיפא כפרזלא מלמעבד פרון :

רס"י והיו שמיך אשר על ראשך נחשת. קללות הללו משה מפי עלמו אמרו, וצבהר סיני מפי הקדוש ברוך הוא אמרו כמשמעו, ואם נאמר (ויקרא כו, יד) ואם לא תשמעו לי, (ויקרא כו, כא) ואם תלכו עמי קרי, וכן הוא אומר (פסוק טו) בקול ה' אלהיך (פסוק כא) ידבק ה' בך, (פסוק כג) יככה ה'. הקל משה בקללותיו לאמרן בלשון יחיד. וגם כן בקללה זו הקל, שבראשונות הוא אומר (ויקרא כו, יט) את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה, שלא יהיו השמים מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע, ומתוך כך יהא חורב בעולם והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחשת מזיע, והיא מרקבת פירותיה, וכאן הוא אומר שמיך נחשת וארצך ברזל, שיהיו שמים מזיעין אף על פי שלא יריקו מטר, מכל מקום לא יהיה חורב של אבדן בעולם, והארץ לא תהא מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע, ואין הפרת מרקיבין. ומכל מקום קללה היא, בין שהיא כנחשת בין שהיא כברזל, לא תוליא פרות, וכן השמים לא יריקו מטר:

(כד) יִתֵּן יְהוָה אֶת-מִטְרֵ אֶרְצְךָ אֲבָק וְעָפָר בִּין-הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עֲלֶיךָ עַד הַשְּׁמַיִם: יתן יי ית מטר ארעך אבקה ועפר בין השמים ירד עליך עד השמים:

רס"י מטר ארלך אצק ועפר. זיקא דבתר מטרא, מטר יורד ולא כל ארכו ואין זו כדי להרצין את העפר, והרוח באה ומעלה את האצק ומכסה את עשב הזרעים שהן לחים מן המים, ונדבק בהם ונעשה טיט ומתיבץ, ומרקיבין:

(כה) **יִתְנֶהּ יְהוָה | נֶגֶף לְפָנַי אֵי־בִיךָ בְּדֶרֶךְ אֲוֹדִי**
תֵּצֵא אֵלָיו וּבִשְׂבָעָה דְרָכִים תִּנּוֹס לְפָנָיו וְהֵייתָ
לְעֵזָה לְכֹל בְּמַלְכוֹת הָאָרֶץ: יתנגד ?? תביר קדם סנאד
בְּאֶרְחָא חָדָא תְּפּוֹק לְוַתָּהּ וּבִשְׂבָעָא אֶרְחֹן תַּעְרוֹק מִקְדָּמוּהִי וַתְּהִי לְזִיעַ לְכֹל מַלְכוֹת אֶרְעָא:

רס"י לזעוה. לאימה ולזיע, שיזעו כל שומעי מכותיך ממך, ויאמרו אוי לנו, שלא יבוא עלינו כדרך שצא על אלו:

(כו) **וְהֵייתָ נִבְלָתָךְ לְמֵאֲכָל לְכֹל-עוֹף הַשָּׁמַיִם**
וּלְבַהֲמֹת הָאָרֶץ וְאִין מִזֹּזְרִיד: וְתְהִי נְבִלְתָּךְ מִשְׁגָּרָא לְמִיכַל לְכֹל עוֹפָא דְשָׁמַיָא וּלְבַעִירַת אֶרְעָא וְלִית דְּמַנִּיד: (כו) **יִכְכָּה יְהוָה**
בְּשׂוֹזִין בְּמִצְרַיִם (וּבַעֲפָלִים) וּבְטֹזְזִיִּים וּבַעֲרָב
וּבְזֹזְרִים אֲשֶׁר לֹא-תוֹכֵל לְהִרְפֹּא: מְחַנְדָּךְ ?? בְּשִׁחְנָא דְמִצְרַיִם וּבְטֹחֹרִין וּבְגִרְבָּא וּבְחָרִיס יִבְיֵשׁ דִּי לֹא תִכּוּל לְאַתְסָאָה:

רס"י צחין מלרים. רע היה מאד, לח מצחוץ ויבץ מצפנים, כדאיתא בצבורות (מא, א): גרב. צחין לח: חרם. צחין יבץ כחרם:

(כז) **יִכְכָּה יְהוָה בְּשַׁעֲעוֹן וּבְעוֹרוֹן וּבְתַמְהוֹן לְבָב:**
מְחַנְדָּךְ ?? בְּטַפְשׁוּתָא וּבְסַמִּיּוּתָא וּבְשַׁעֲמֻמוֹת לְבָא:

רס"י וכתמהון לצב. אוטם הלצ אסטורדיסו"ן צלע"ז [תדהמה] :

(כט) וְהָיִיתָ מִמַּשֵּׁשׁ בַּצֹּהָרִים כְּאִשֶּׁר יְמוּשֵׁשׁ הָעוֹר
בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיזוּ אֶת-דַּרְכֶיךָ וְהָיִיתָ אֶף-
עֲשׂוּקָה וְגִזּוֹל כָּל-הַיָּמִים וְאִין מוֹשִׁיעַ: וְתִהִי מִמַּשֵּׁשׁ
בְּטַהֲרָא כְּמָא דִּי מַשֵּׁשׁ עוֹרָא בְּקַבְלָא וְלֹא תִצְלַח יְת אֶרְחֻתֶיךָ וְתִהִי בְרַם עֲשִׂיק
וְאָנִיס כֹּל יוֹמָא וְלִית דְּפָרִיק:

רס"י עשוק. צכל מעשיק יהיה ערעור:

(ל) אִשָּׁה תִאֲרֶשׁ וְאִישׁ אֲזוֹר (ישגלנה) יִשְׁכַּבְנָה בַּיִת
תְּבַנָּה וְלֹא-תֵשֵׁב בּוֹ כְּרַם תִּטַּע וְלֹא תִזְזַלְלָנוּ:
אֲתַתָּא תִירוֹס וְגִבְר אַחְרוֹן יִשְׁכַּבְנָה בֵּיתָא תְּבַנִּי וְלֹא תִיתַב בָּהּ כְּרַמָּא תְּצוּב וְלֹא
תַחלְנָה:

רס"י ישגלנה. לשון שגל, פלגש, והכתוב כנהו לשבח, ישכבנה, ותקון סופרים
הוא זה: תחללנו. בשנה הרביעית לאכול פריו:

(לא) עֲשׂוֹרָךְ טָבוּזוֹ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ
זֶזְמֶרְךָ גִּזּוֹל מִלְּפִנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב כָּךְ צִאֲנָךְ גִּתְנוֹת
לְאִיבֶיךָ וְאִין כָּךְ מוֹשִׁיעַ: תִּזְרָךְ יְהִי נָכֵס לְעֵינֶיךָ וְלֹא תִיכּוּל
מִנָּה חֲמָרְךָ יְהִי אָנִיס מִקֻּדְמָךְ וְלֹא יִתּוּב לָךְ עָנָךְ מִסִּירִין לְבַעֲלֵי דְבָבְךָ וְלִית לָךְ
פָּרִיק: (לב) בְּנִיךָ וּבְנֹתֶיךָ גִּתְנִים לְעַם אֲזוֹר וְעֵינֶיךָ
רְאוֹת וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם כָּל-הַיּוֹם וְאִין לְאֵל יִדְךָ:
בְּנִיךָ וּבְנֹתֶיךָ מִסִּירִין לְעַמָּא אַחְרוֹן וְעֵינֶיךָ חֲזוֹן וִיסוּפּוֹ בְּגֻלְלָהוּ כֹּל יוֹמָא וְלִית חִילָא
בִּידְךָ:

רס"י וכלות אליהם. מנפות אליהם שיסובו ואינם שנים. כל תוחלת שאינה
באה, קרויה כליון עינים:

(לג) פרי אדמתך וכל-יגיעך יאכל עם אשר
לא-ידעת והיית רק עשוק ורצון כל-הימים:
אבא דארעך וכל לאותך יכול עמא די לא ידעת ותהי ברם עשיק ורעיע כל
יומנא: (לד) והיית משגע במראה עיניך אשר
תראה: ותהי משפטה מחזו עיניך די תחזי: (לה) יככה יהוה
בשחזין רע על-הברכים ועל-השקים אשר
לא-תוכל להרפא מכף רגלך ועד קדקדך:
ומחנך יי בשחנא בישא על רכבנא ועל שקנא די לא תכול לאתסאה מפרסת
רגלך ועד מוחך: (לו) יולך יהוה אתך ואת-מלכך
אשר תקים עליך אל-גוי אשר לא-ידעת
אתה ואבותיך ועבדת שם אלהים אזורים עין
ואבן: יגלי יי יתך ונת מלכך די תקים עלך לעם די לא ידעת את ואבהתיך
ותפלח תמו לעממנא פלחי טעותא אעא ואבנא: (לז) והיית לשמה
למשל ולשנינה בכל העמים אשר-ינהגך
יהוה שמה: ותהי לצדו למתל ולשועי בכל עממנא די ידברנך יי לתמו:

רס"י לשמה. אשטורדישו"ן [תדהמה] כל הרואה אותך ישום עליך: למשל.
כשתבא מכה רעה על אדם, יאמרו זו דומה למכת פלוני: ולשנינה. לשון (לענין
ג ז) ושנתם, ידברו בד, וכן תרגומו ולשועי, לשון ספור, ואשתעי:

(לח) זָרַע רֵב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּבִמְעַט תִּאָסֵף כִּי יִזְזַסְכְּלוּ הָאֲרָבֹה: בַּר זָרַע סָגִי תִפְק לְחֻקָּא וְזָעַר תִּכְנוֹשׁ אֲרִי יַחְסִלְנָה גּוֹבָא:

רס"י יחסלנו. יכלנו, ועל שם כך נקרא חסיל, שמכלה את הכל:

(לט) כָּרְבִיִּים תִּטָּע וְעֵבְדֹתַי וַיִּיזן לֹא-תִשְׁתֶּה וְלֹא תִאָּגֵר כִּי תִאֲכָלְנוּ הַתְּלַעְתָּ: בְּרִמּוֹן תִּצּוּב וְתִפְלַח וְחִמְרָא לֹא תִשְׁתִּי וְלֹא תִכְנוֹשׁ אֲרִי תִיכְלִנָה תִלְעֶתָא: (מ) אִיתֵיָם יִהְיוּ לָךְ בְּכָל-גְּבוּלְךָ וְשִׁמּוֹן לֹא תִסּוֹף כִּי יִשָּׁל אִיתָךְ: זִיתִין יִהוּן לָךְ בְּכָל תְּחוּמָךְ וּמִשְׁחָא לֹא תִסּוֹף אֲרִי יִתְרוֹן זִיתָךְ:

רס"י כי ישל. ישיר פירותיו, לשון (לעיל יט, ה) ונשל הברזל:

(מא) בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא-יִהְיוּ לָךְ כִּי יִלְכוּ בַּיָּשִׁבִי: בְּנִין וּבָנִין תּוֹלִיד וְלֹא יִהוּן לָךְ אֲרִי יִחֲכוּן בְּשִׁבְגָא: (מב) כָּל-עֵצֶךָ וּפְרֵי אֲדָמְתָךְ יִירֶשׁ הַצֹּלְצָל: כָּל אֵילָנְךָ וְאִבָּא דְאַרְעָךָ יַחְסִינָה סְקָאָה:

רס"י יירש הצלצל. יעשנו הארצה רש מן הפרי: יירש. יעני: כלצל. מין ארצה. ואי אפשר לפרש יירש לשון ירשה, שאם כן היה לו לכתוב יירש, ולא לשון הורשה וגירושין, שאם כן היה לכתוב יורש:

(מג) הַיָּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עֲלֶיךָ מִעֵלָה מִעֵלָה וְאֶתְּהָ תִתְּרַד מִטָּה מִטָּה: תּוֹתַב עָרַל דִּי בִינְךָ יִחִי

סליק עיל מנוד לעלא לעלא ואת תהי נחת לתחתא לתחתא : (מד) הוא ילוד
 ואתה לא תלוננו הוא יהיה לראש ואתה תהיה
 לזנב: הוא יוזפנד ואת לא תוזפנה הוא יהי לתקיף ואת תהי לחלש : (מה)
 ובאו עליך כל-הקללות האלה ורדפוך
 והשיגוך עד השמדך כי-לא שמעת בקול
 יהוה אלהיך לשמר מצותיו וזקתיו אשר
 צוה: וייתן עלך כל לטמא האליו וירדפנד וידבקנד עד דתשתצי ארי לא
 קבלתא למימרא דיי אלהך למטר פקודוהי וקזמוהי די פקדך : (מו) והיו
 בך לאות ולמופת ובזרעך עד-עולם: ויהוון בך לאת
 ולמופת ובבניך עד עלם : (מז) תזוזת אשר לא-עבדת את-
 יהוה אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל:
 חלף די לא פלחתא קדם ?? אלהך בחדווא ובשפירות לבא מסגי פלא:

רס"י מרב כל. צעוד שיהיה לך כל טוב:

(מח) ועבדת את-אביך אשר ישלוננו יהוה בך
 ברעב ובצמא ובעירם ובזוסר כל ונתן על
 ברזל על-צוארך עד השמידו אותך: ותפלח ית בעלי
 דבבך די יגרנה יי בך בכפנא ובצחונתא ובערטליתא ובחסירות פלא ויתן ניר
 פרזלא על צוארך עד דישיצי יתך : (מט) ישא יהוה עליך גוי
 מרזוק מקצה הארץ כאשר יראה הנשר גוי
 אשר לא-תשמע לשונו: ייתי יי עלך עם מרחיק מספי ארעא
 כמא די משתדי נשרא עמא די לא תשמע לישנה:

רס"י כאשר ידעה הנשר. פתאום, ודרך מללחת, ויקלו סוסיו: לא תשמע לשונו. לא תכיר לשונו, וכן (ברא' מא) תשמע חלום לפתח אותו. וכן (שם מט) כי שומע יוסף אינטינדר"י בלע"ז [להבין]:

(ו) **גָּוִי עָזוּ פָּנִים אֲשֶׁר לֹא-יִשָּׂא פָּנִים לְאִקֵּן וְנָעַר**

לֹא יוֹזֵן: עם תְּקוּף אֲפִיּוֹ דִּי לֹא יִסֵּב אֲפִיּוֹ לְסָבֵא וְעַל וְנִקָּא לֹא מְרַחֵם: (נא)

וְאָכַל פְּרִי בְּהֵמֹתַי וּפְרִי-אֲדָמֹתַי עַד הַשְּׂמִדָּה אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁאֵיר לְךָ דָּגָן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהַר שֶׁגֶר אֶלְפִיךָ וַעֲשִׂיתָרַת צְאֲנֶךָ עַד

הַגְּבִירֹו אֹתְךָ: וַיִּיכֹל וּלְדָא דְבַעֲרִיךָ וְאִבָּא דְאַרְעָךָ עַד דְתִשְׁתַּצִּי דִּי לֹא

יִשְׁאַר לְךָ עֲבוּרָא חֲמֵרָא וּמִשְׁחָא בְּקָרִי תוֹרִיךָ וְעֲדָרִי עֲנָךָ עַד דְּלוּבֵד יָתֵךְ: (נב)

וְהִצֵּר לְךָ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ עַד רֵדַת זִמְתֵיךָ

הַגְּבִהֹת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אֲתָה בְּטוֹז בְּהָן

בְּכָל-אַרְצֶךָ וְהִצֵּר לְךָ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ בְּכָל-

אַרְצֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ: וְנַעַק לְךָ בְּכָל קַרְוֵיךָ

עַד דְּיִכְבֵּשׁ שׁוּרֵיךָ רַמְיָא וּכְרִיכְיָא דִּי אִתְּ רַחֵץ לְאַשְׁתַּזְבָּא בְּהוּ בְּכָל אַרְעָךָ וְנַעַק לְךָ בְּכָל קַרְוֵיךָ בְּכָל אַרְעָךָ דִּי יִהֵב וְיִ אֶלְהָךָ לְךָ:

רס"י עד רדת חמתך. לשון רדוי וכבוש:

(ג) **וְאָכַלְתָּ פְּרִי-בְּטֶנְךָ בְּשֶׁר בְּנִיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר**

נָתַן-לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר-

יִצִּיק לְךָ אֵיבֶךָ: וְתִיכֹל וּלְדָא דְמַעְעָךָ בְּשֶׁר בְּנִיךָ וּבְנֹתֶיךָ דִּי יִהֵב לְךָ וְיִ

אֶלְהָךָ בְּצִנְרָא וּבְעַקְתָּא דְנַעַק לְךָ סִנְאָךָ:

רש"י ואכלת פרי בטנך בשר בניך וגו' במאור. מחמת שיהיו כרין על העיר ויהיה שם מאוה, עקת רעבון:

(נד) הָאִישׁ הָרַךְ בְּךָ וְהֶעֱנָה מְאֹד תִּרְעַ עֵינָיו
בְּאֶזְוִיו וּבְאִשָּׁת זַיִקּוֹ וּבִיתָר בְּנָיו אֲשֶׁר יוֹדְתִיר:
גְּבָרָא דְרַפִּיךָ בְּךָ וְדַמְפְנִק לַחֲדָא תַבְּאֵשׁ עֵינָהּ בְּאַחוּהִי וּבְאַתְתָּ קִימָהּ וּבְשָׂאָר בְּנוּהִי
דִּי שְׂאָר:

רש"י הרך בך והענג. הוא הרך הוא הענוג, לשון פנוק. ומהתענג ומרד מוכיח עליהם ששניהם אחד, אף על פי שהוא מפנק ודעתו קלה בדבר מאוס, ימתק לו לרעבונו בשר בניו וזנותיו עד כי תרע עינו בזניו הנותרים מתת לאחד מהם מצטר בניו אחיהם אשר יאכל. דבר אחר הרך בך הרחמני ורך הלבב, מרוב רעבנותם, יתאכזרו ולא יתנו מצטר בנייהם השחוטים לזניהם הנותרים:

(נה) בַּהֲתַת | לְאֶזְוִד מִיָּהֶם מִבְּשַׂר בְּנָיו אֲשֶׁר יֹאכְל
מִבְּכִי הַשְּׂאִיר - כֹּן כֹּל בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר
יֵצִיק לְךָ אִיבָךְ בְּכָל - שְׁעָרֶיךָ: מְלַמֵּתוֹן לְחַד מִנְהוֹן מִבְּשַׂר
בְּנוּהִי דִּי יִיכּוֹל מִדְּלָא אֲשֶׁתְּאָר לָהּ פְּלָא בְּצִינָא וּבְעִקְתָּא דִּי יַעֲקֹב לְךָ סְנַאָד בְּכָל
קַרְוִיךָ: (נו) הָרַכָּה בְּךָ וְהֶעֱנָה אֲשֶׁר לָא - גְּסַתָּה
כַּף - רִגְלָהּ הֶעֱנָה עַל - הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנָהּ וּבִמְרָךְ
תִּרְעַ עֵינָהּ בְּאִישׁ זַיִקָּהּ וּבְבִתָּהּ וּבְבִתָּהּ: דְּרַפִּיכָא
בְּךָ וְדַמְפְנִקָא דִּי לָא נִסִּיאַת פְּרִסַת רִגְלָהּ לְאַחַתָּא עַל אַרְעָא מִמְּפִנְקוֹ וּמִרְפִּיכּוֹ
תַבְּאֵשׁ עֵינָהּ בְּגִבְרָה וּבְבִרְתָּהּ:

רש"י תרע עינה באיש חיקה וזבנה וזבתה. הגדולים:

(ז) וּבְשִׁלִּיתָהּ הַיּוֹצֵאת | מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְבִטְנֶיהָ
אֲשֶׁר תֵּלֵד כִּי-תֹאכְלֶם בְּזוֹסֶר-כֹּל בַּסֵּתֶר
בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אֵיבֶךָ
בַּשֶּׁעָרֶיךָ: וּבְזַעַר בְּנֶהָא דְיִפְקוּן מִנָּה וּבְבִנְהָא דִּי תֵלִיד אַרִי תִיכְלִנוּן
בְּחִסְרוֹת כֹּלָא בַּסֵּתֶרָא בְּצִינְרָא וּבְעֵקֶתָא דִּי יַעֲק לָךְ סִנְאָדָּ בְּקֶרְוִיךָ:

רס"י ובשלייתה. בניה הקטנים. בכלן תהא עינה כרה כשתאכל את האחד
מלתן לאשר אכלה מן הבשר. נט והפלא ה' את מכתך. מפלאות ומזלות
משאר מכות: ונאמנות. ליסרך לקים שליחותן:

(ח) אִם-לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה לְיִרְאָה
אֶת-הַשָּׁמַיִם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: אִם לֹא תִטַּר לְמַעַבְדַּד יְת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרִינְתָא הָדָא דְכִתְיָבִין בַּסֵּפֶרָא
הַדִּין לְמַדְחַל יְת שְׁמָא יִקְרָא וּדְחִילָא הַדִּין יְת יֵי אֶלְהָדָּ: (נט) וְהַפְּלֵא
יְהוָה אֶת-מִכְתָּרְךָ וְאֶת מִכּוֹת וְרַעְךָ מִכּוֹת
גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת וּזְכָרִים רַעִים וְנֶאֱמָנִים: וְיִפְרֹשׁ יֵי יְת
מְחַתָּדָּ וְיֵת מַחַת בְּנִיךָ מָחוּ רַבְרָבוּ וּמְהִימָנוּ וּמְכַתְּשִׁין בִּישִׁין וּמְהִימָנִין: (ס)
וְהַשְׁיִיב בְּךָ אֶת כָּל-מִדּוֹת מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִגְרֹת
מִפְּנֵיהֶם וְדַבְּקוּ בְּךָ: וְיִתֵּב בְּךָ יְת כָּל מְכַתְּשֵׁי מִצְרַיִם דִּי דְחֻלְתָּא
מִקְדָּמִיהוֹן וְיִדְבְּקוּן בְּךָ:

רס"י אשר יגרת מפניהם. מפני המכות, כשהיו ישראל רואים מכות משנות
הזאות על מצרים, היו יראים מהם שלא יבואו גם עליהם, תדע, שכן כתוב

(שמות טו, כו) אם שמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, אין מירחין את האדם אלא בדבר שהוא יגור ממנו:

גַּם כָּל-וְזוּלֵי וְכָל-מִכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב
בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יֵעָלֶם יְהוָה עִלְיָךְ עַד
הַשְּׂמֹרָה: אף כל מרע וכל מחא די לא כתיבין בספרא דאורייתא קדא
ייתנון יי עלך עד דישתצף:

רס"י יעלם. לשון עליה:

וְנִשְׁאַרְתֶּם בְּבֵיתִי מִעַט תְּזוּזַת אֲשֶׁר הֵייתֶם
כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי-לֹא שָׂמַעְתָּ בְּקוֹל
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ותשתארונו בעם זער חלף די הויתון ככוכבי שמא
למסגי ארי לא קבלתא למימרא דיי אלהך:

רס"י ונשארתי שמתי מעט תחת וגו'. מועטין חלף מרזין:

וְהָיָה כְּאֲשֶׁר-שָׁשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב
אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יַשְׁעֵי יְהוָה
עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם
וְנִסּוּזְתֶם מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אֶתְּהָ בָא-שָׂמָה
לְרִשְׁתָּהּ: ויהי כמא דחדי יי עליכון לאוטבא יתכון ולאסגאה יתכון כן
יחדי יי עליכון לאובדא יתכון ולשצאה יתכון ותטלטלון מעל ארעא דאת עלל
לתמן למירתה:

רס"י כן ישיש ה'. את אויביכם עליכם להאזיב וגו' : ונסחתם. לשון עקירה וכן (משלי טו, כה) בית גאים יסח ה':

(דס) וְהִפִּיעַךְ יְהוָה בְּכָל-הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ
וְעַד-קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבְדְּתָ שָׁם אֱלֹהִים אֲזוּזִים
אֲשֶׁר לֹא-יִדְעֶתְּ אֶתְּהָ וְאַבְתִּיךָ עֵץ וְאַבְן: ויבדרנד
יְי בְּכָל עַמְמָא מְסִיפִי אַרְעָא וְעַד סִיפִי אַרְעָא וְתַפְלַח תַּמּוּן לְעַמְמָא פְּלַחִי טַעוּתָא
דִּי לֹא יִדְעֶתְּ אֶתְּ וְאַבְתִּיךָ אַעָא וְאַבְנָא :

רס"י ועזדת שם אלהים אחרים. כתרגומו, לא עבודת אלהות ממס, אלא מעלים מס וגולגולות לכומרי עבודה זרה:

(סה) וּבִגְוִים הָהֵם לֹא תִרְגְּעֵ וְלֹא-יִהְיֶה בְּמוֹזוֹ
לְכַף-רִגְלָךְ וְנִתַּן יְהוָה לְךָ שֵׁם לֵב רִגְזוֹ וְכִלְיוֹן
עֵינָיִם וְדָאֲבוֹן נְפִשׁ: ובעממא האנון לא תנוח ולא יהי מנח לפרסת
רגלך ויתנו יי לך תמון לב דחל וחשכת עיניו ומפחו נפש :

רס"י לא תרגיע. לא תנוח, כמו (ישעיה כח, יב) וזאת המרגעה: לב רגז. לב חרד, כתרגומו דחל, כמו (שם יד, ט) שאול מתחת רגזה לך, (שמות טו, יד) שמעו עמים ירגזון, (שמואל ב' כב, ח) מוסדות השמים ירגזו: וכליון עינים. מכפה לישועה ולא תבא:

(סו) וְהָיוּ זִמְיָךְ תִּלְאִים לְךָ מִנְּגָד וּפְזוּדֶת לִילָה
וְיוֹזָמָם וְלֹא תִאֲמִין בְּזוֹיִיךָ: ויהיו זמייך תלואים לך מנגד ופזודת לילה
ויוזמם ולא תאמין בזוייך: ויהיו זמייך תלואים לך מנגד ויהיו זמייך תלואים לך מנגד ויהיו זמייך תלואים לך מנגד

רס"י חייך תלואים לך. על הספק, כל ספק קרוי תלוי, שמא אמות היום

בחרב הצאה עלינו. ורבותינו דרשו זה הלוקח תצואה מן השוק; ולא תאמין בחייד. זה הסומך על הפלטר:

בַּבֶּקֶר תֹּאמַר מִי-יִתֶּן עֲרֵב וּבְעֲרֵב תֹּאמַר מִי-יִתֶּן בֶּקֶר מִפּוֹזֵד לְבִבְךָ אֲשֶׁר תִּפּוֹזֵד וּבַמְּרֵאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: בְּצַפְרָא תִימַר מִן יִתֵּן רַמְשָׁא וּבְרַמְשָׁא תִימַר מִן יִתֵּן צַפְרָא מִתְּנֹהוּת לְבָד דִּי תְּהִי תְּנֹה וּמַחְזֵי עֵינֶיךָ דִּי תְּהִי חֲזִי:

רס"י בצקר תאמר מי יתן ערב. ויהיה הערב של אמש. ובערב תאמר מי יתן צקר. של שחרית, שהלכות מתחזקות תמיד, וכל שעה מרבה קללתה משלפניה:

יְהִי עֵיבְךָ יְהוֹה | מִצְרִים ֹּ בְּאַנְיֹות בְּדָרְךָ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא-תִסִּיף עוֹד לְרֵאתָהּ וְהַתְּמַכְרֶתֶם עִם לְאֵיבֶיךָ לְעַבְדֵי יְהוָה וְלַעֲפֹזוֹת וְאִין קִלְעָה: וְיִתִּיבְנָךְ יְיָ מְצָרִים בְּסַפִּינֵי בְּאַרְחָא דִּי אֲמַרִית לָךְ לֹא תוֹסֵף עוֹד לְמַחְזֵי וְתִזְדַּבְּנוּ תַמֵּן לְבַעֲלֵי דְבָבְךָ לְעַבְדֵי וּלְאִמָּהוּ וְלִית דְּקִנְיָה:

רס"י באניות. בספינות, בשציה: והתמכרתם עם לאיביך. אתם מזקקים להיות נמכרים להם לעבדים ולשפחות: ואין קנה. כי יגזרו עליך הרג וכליון: והתמכרתם. בלע"ז איפורונדרי"ץ וו"ש [ותמכרו עצמכם]. ולא יתכן לפרש והתמכרתם לשון ונמכרתם על ידי מוכרים אחרים, מפני שנאמר אחריו ואין קונה:

אֱלֹהֵי דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-עָוִה יְהוֹה אֶת-מוֹשֶׁה לְכַרֵּת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב

מִלְבָּד הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת אִתְּם בְּזוֹרְבִי: אֵלֶיךָ
פְּתַגְמֵי קִימָא דִּי פְקִיד יְיָ יַת מֹשֶׁה לְמַגְזֵר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְמוֹאָב בַּר
מִקִּימָא דִּי גִזֵּר עִמָּהוֹן בְּחֵרֵב:

רס"י לכרת את בני ישראל. שיקבלו עליהם את התורה זאלה וזכבועה:
מלכד הזרית. קללות שזתורת כהנים שנאמרו זסיני:

כט (א) שביעי וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֶת כָּל-אֲשֶׁר
עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעֹה
וּלְכָל-עַבְדָּיו וְלְכָל-אַרְצוֹ: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר
לְהוֹן אַתּוֹן חֲזִיתוֹן יַת כָּל דִּי עַבְד יְיָ לְעֵינֵיכֹן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְפָרְעֹה וְלְכָל
עַבְדוֹהִי וְלְכָל אַרְעָה: (ב) הַמִּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ
עֵינֵיךָ הָאֵתֶת וְהַמִּפְתִּיּוֹת הַגְּדֹלִים הָאֵלֶּם: נסיו רבֵרביִן
דִּי חֲזָא עֵינֵךְ אַתְנָא וּמוֹפְתֵינָא רַבְרַבִּיא הָאֲנוּן: (ג) וְכֹא-נִתַּן יְהוָה
לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לְרֹאוֹת וְאָזְנִים לְשִׁמְעַ
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְכֹא יְהִי לָכֹן לָבָא לְמַדַּע וְעֵינֵיךְ לְמַחֲזִי וְאֲדִינִי
לְמִשְׁמַע עַד יוֹמָא הַדִּין:

רס"י ולא נתן ה' לכם לב לדעת. להכיר את חסדי הקדוש צרוך הוא ולדבֵק
זו: עד היום הזה. שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לזני לוי, כמו
שכתוב (לקמן לא, ט) ויתנה אל הכהנים בני לוי, זאו כל ישראל לפני משה
ואמרו לו, משה רבינו, אף אנו עמדנו זסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו,
ומה אתה משליט את בני שזטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר לא לכם נתנה,
לנו נתנה. ושמח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם היום הזה נהיית לעם
וגו' (לעיל כז, ט) , היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפלים זמקום:

(ד) וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם אֲרַבְעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא-
בָּלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מִעֲלֵיכֶם וְנַעַלְךָ לֹא-בִלְתָּה
מִיַּעַל רַגְלֶךָ: וְדַבְרִית יִתְכוֹן אֲרַבְעִין שָׁנִין בַּמִּדְבָּר לֹא בְלִיאַת כְּסוּתְכוֹן
מִנְכוֹן וּמִסַּנְדָּ לֹא: עֲדוּ מֵעַל רַגְלֶךָ: (ה) לְזוֹם לֹא אֲכַלְתֶּם וַיִּיזֶן
וַיִּשְׁכַּר לֹא שִׁתִּיתֶם לְבֹעֶז תִּדְרְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: לַחֲמָא לֹא אֲכַלְתֶּנוּ וְחֹמֶר חֲדַת וְעַתִּיק לֹא שִׁתִּיתֶנוּ בְּדִיל דְּתִדְעוּן
אַרִי אֲנָא יֵי אֶלְהֵכוֹן: (ו) **מפטיר** וְתָבֵאוּ אֶל-הַמָּקוֹם
הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיזוֹן מִלֶּךָ-זֹּשֶׁבֹן וְעוֹג מִלֶּךָ-הַבְּשָׂן
לְקַרְאֲתָנוּ לְמִלְזוּמָה וְנָכֶם: וְאַתְתֶּנוּ לְאַתְרָא הַדִּין וּנְפִק סִיחוֹן
מִלְפָּא דְחֻשְׁבּוֹן וְעוֹג מִלְפָּא דְמִתְנֹן לְקַדְמוּתָנָא לְאַגְחָא קַרְבָּא וּמְחוּנוֹן:

רס"י ותבאו אל המקום הזה. עתה אתם רואים עצמכם בגדלה וכבוד, אל
הצעטו במקום ואל ירום לזככם, ושמרתם את דברי הברית הזאת. דבר אחר
ולא נתן ה' לכם לב לדעת, שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת
משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה,
אבל מכאן ואלך יקפיד ולפיכך (פסוק ה) ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו'
:

(ו) וְנִקְוֹז אֶת-אֲרָצָם וְנִתְּנָה לְזוֹלָה לְרֵאוּבֵנִי
וּלְגָדִי וּלְזוֹצֵי שֶׁבֶט הַבְּנֵי־שֵׁנִי: וְנִסְבְּנָא יַת אֲרַעְהוֹן וַיְהִבְנָה
לְאַחְסָנָא לְשֶׁבֶט דְּרֵאוּבֵן וּלְשֶׁבֶט דְּגָד וּלְפִלְגוּת שֶׁבֶט דְּמְנַשֶּׁה: (ז)
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-דְּבַרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְעִשִּׂיתֶם
אֹתָם לְבֹעֶז תִּשְׁכִּילוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: (פפ)
וְתִטְרוּן יַת פְּתַגְמֵי קִמָּא הָדָא וְתַעֲבְדוּן יַתְהוֹן בְּדִיל דְּתַצְלָחוּן יַת כָּל דִּי תַעֲבְדוּן:
פפ:

הפטרת כי תבוא - ישעיה ס

ס קֹוֹבֵי אֹרֵי כִי בָא אֹהֶרַךְ וּכְבוֹד יְהוָה עָלֶיךָ זָרוּז׃
(ב) כִּי-תֵגֵה הַזֹּשֶׁף יְכַסֶּה-אֶרֶץ וְעָרְפֹל לְאֲמִים וְעָלֶיךָ יִזְרוּז יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלֶיךָ יֵרָאֶה׃ (ג) וְהִלְכּוּ גֹיִם לְאוֹהֶרַךְ וּבְמִלְכִים לְנִגְזָה זָרוּז׃ (ד) שְׂאֵי-סָבִיב עֵינֶיךָ וְרֵאֵי כֻלָּם זָקְבִצּוּ בָאוּ-לָךְ בְּנֶיךָ מִרְזוּק יָבֹאוּ וּבְנֹתֶיךָ עַל-עַד תִּתְאַמְנָה׃ (ה) אִז תִּרְאֵי וְנִהְרַת וּפְזוּד וְרוּז לְבַבְךָ כִּי-יִהְיֶה עָלֶיךָ הַמּוֹן יָם זָיִל גֹּיִם יָבֹאוּ לָךְ׃ (ו) שִׁפְעַת גְּמֻלִים תִּכְסֶּה בְּכָרֵי מִדִּין וְעֵינָפָה כֻלָּם מִשְׁבָּא יָבֹאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשְׂאוּ וּתְהַלֶּת יְהוָה יִבְשְׂרוּ׃ (ז) כָּל-עָאן קָדָר יִקְבִצּוּ לָךְ אֵיכֵלִי זְבוֹת יִשְׂרָתְנֶךָ יַעֲלוּ עַל-רָצוֹן בְּזָבוּזִי וּבֵית תִּפְאָרְתִּי אֶפְאֶר׃ (ח) מִי-אֶלֶה כָּעַב תִּעֹפִינָה וּכְיוֹנִים אֶל-אַרְבֵּיתֵיהֶם׃ (ט) כִּי-לִי אֲיִים יִקְווּ וְאֲנִיּוֹת תִּרְשִׁישׁ בְּרֵאשִׁינָה לְהַבִּיא בְנֶיךָ מִרְזוּק כֶּסֶפִּים וְזָהָב אֲתֶם לְשֵׁם יְהוָה אֶלְהֵיךָ וּלְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִאָרְךָ׃ (י) וּבָנֹו בְגֵי-יָזְכַר זִמְתֶּךָ וּבְמִלְכֵיהֶם יִשְׂרָתְנֶךָ כִּי בְקֶצֶפִי הִכִּיתֶךָ וּבְרָצוֹנִי רִזְמִיתֶךָ׃ (יא) וּפְתוּזוּ שְׁעָרֶיךָ תִּמְיֵד יוֹמָם וְלִילָה לֹא יִסְגְּרוּ לְהַבִּיא אֵלֶיךָ זָיִל גֹּיִם וּבְמִלְכֵיהֶם נְהוּגִים׃ (יב) כִּי-הֲגֹי וְהַמְּמֻלָּה אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹדוּךָ יִאֲבְדוּ וְהַגֹּיִם זָרִב יִזָּרְבוּ׃ (יג) כְּבוֹד הַלְבָבוֹן אֵלֶיךָ יָבֹא בְרוֹשׁ תִּדְהָר

וּתְאִשׁוּר יִזְדָּהוּ לְפָאֵר מִקּוֹם מִקְדָּשֵׁי וּמִקּוֹם רַגְלֵי
אֲכַבֵּד: (ד) וְהִלְכּוּ אֵלֶיךָ שְׂזֻזוּזִים בְּנֵי מַעֲזִיבָה וְהִשְׁתַּזְזוּ
עַל-כַּפּוֹת רַגְלֵיךָ כָּל-מִנְאַצִּיךָ וְקָרְאוּ לְךָ עֵיר יְהוָה
צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: (ט) תַּנּוֹת הַיּוֹתֵךְ עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה
וְאֵין עוֹבֵר וְשִׁמְתִיךָ לְגֵאָוֶן עוֹלָם מִשׁוֹשׁ דָּוָר וְדָוָר: (טז)
וּמִנְקַת זֹלָב גּוֹיִם וְשֵׁד מְלָכִים תִּינַקֵּי וַיִּדְעֶתָ כִּי אֲנִי
יְהוָה מוֹשִׁיעֶךָ וְגֵאָלְךָ אֲבִיר יַעֲקֹב: (יז) תַּנּוֹת הַגְּזוֹשֶׁת
אָבִיא זָהָב וְתַנּוֹת הַבְּרוֹזֶל אָבִיא כֶּסֶף וְתַנּוֹת הַעֲצִים
גְּזוֹשֶׁת וְתַנּוֹת הָאֲבָנִים בְּרוֹזֶל וְשִׁמְתִי פְקַדְתְּךָ שְׁלוֹם
וְגִשְׁיִךְ צְדָקָה: (יח) לֹא-יִשְׁמַע עוֹד זִמְסִי בְּאַרְצְךָ שֵׁד
וְשֵׁבֵר בְּגִבּוֹלֵיךָ וְקָרְאתָ יִשׁוּעָה זִזְמוֹתֶיךָ וּשְׁעָרֶיךָ
תִּתְקַלָּה: (יט) לֹא-יְהִי־לְךָ עוֹד הַשְּׂמֵשׁ לְאֹר יוֹזֵם
וּלְגִזָּה הַיִּרְזוֹן לֹא-יֵאִיר לְךָ וְהָיָה-לְךָ יְהוָה לְאֹר
עוֹלָם וְאֵלֶיךָ לְתַפְאֲרֶתְךָ: (כ) לֹא-יָבֹא עוֹד שְׂמִישְׁךָ
וּיְרֻזְךָ לֹא יֵאֶסֶף כִּי יְהוָה יְהִי־לְךָ לְאֹר עוֹלָם
וּשְׁלָמוֹ יָמֵי אֲבֹתֶיךָ: (כא) וְעַמְּךָ כָּל־צַדִּיקִים לְעוֹלָם
יִירְשׁוּ אֶרֶץ גְּזָר (מטעו) מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאֵר: (כב)
הִקְטַן יְהִי־לְךָ וְהִצַּעִיר לְגוֹי עֲצוּם אֲנִי יְהוָה
בְּעַתָּה אֲזַיְשֶׁנָּה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה נגעים פרק ו

א. גופה של בהרת, פגרים הקלקי מרבע. מקום הגריס, תשע עדשות. מקום עדשה, ארבע שערות. נמצאו שלשים ויש שערות:

דרטורה (א) גופה של בהרת כגרים. חצי פול: הקלקי. שם מקום. ופולין סבו גדולים: מרובע. וזה שיעור מלומס שבבהרת. ואם היה הנגע עגול או על אורה אחרת, אם יש בו כדי שיכנס בתוך הנגע כגרים הקלקי מרובע, טמא. ואם לאו, טהור:

ב. בהרת פגרים ובה מחיה פעדשה, רבתה הבהרת, טמאה. נתמעהטה, טהורה. רבתה המחיה, טמאה. נתמעהטה, טהורה:

דרטורה (ב) רבתה הבהרת. מבחוץ: טמאה. משום פסיון: נתמעהטה טהורה. לזכא כגרים: רבתה המחיה. וכנסה הבהרת: טהורה. לאין המחיה מבולרת, לזענין בהרת כעדשה מכל טהור סביב למחיה:

ג. בהרת פגרים ובה מחיה פחותה מפעדשה, רבתה הבהרת, טמאה. נתמעהטה, טהורה. רבתה המחיה, טמאה. נתמעהטה, רבי מאיר מטמא, וחקמים מטהרים, שאין הנגע פושה לתוכה:

דרטורה (ג) רבתה הבהרת. מבחוץ: טמאה. שהרי פשתה בעור: נתמעהטה טהורה. ואפילו היתה המחיה כעדשה: רבתה המחיה. ונעשית כעדשה, טמאה: נתמעהטה. שפשתה הבהרת עליה: ר' מאיר מטמא. להשיב ליה פסיון מבפנים כמו מבחוץ: וחקמים מטהרים. דפסיון שבפנים לא חשיב פסיון. והלכה כחקמים:

ד. בהרת יתרה מפגרים ובה מחיה יתרה מפעדשה, רבו או שנתמעהטו, טמאין, ובלבד שלא יתמעהטו מפשעור:

דרטורה (ד) שלא יתמעהטו מכשעור. בהרת מכגרים, ומחיה מכעדשה:

ה. בהרת פגרים ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת, הפנימית להסגיר, והחיצונה להחליט. אמר רבי יוסי, אין המחיה סימן טמאה לחיצונה, שהבהרת לתוכה. נתמעהטה והלכה לה, רבן גמליאל אומר, אם מבפנים היא כלה, סימן פסיון לפנימית, והחיצונה טהורה. ואם מבחוץ, החיצונה טהורה, והפנימית

לְהַסְגִיר. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, בֵּין כָּד וּבֵין כָּד טְהוּרָה:

דרטורה (ה) בהרת כגרים. מרובע ורצועה של בשר חי ברוחב כעדשה מקפת אותה מסביב, ולחוז לאותו בשר חי מקפת בהרת כגרים מסביב, והרי יש כאן שתי בהרות, אחת פנימית ואחת חיצונית, ומחיה מפסקת ביניהן סביב: הפנימית להסגיר. לאין לה מחיה באמצעה: והחיצונית להחליט. דמחיה המקפת לפנימית סימן טומאה לחיצונית, שהרי היא מצולצלת באמצעה: שהבהרת בתוכה. לפי שהבהרת לתוכה אינה חסובה סימן טומאה לחיצונית, דבעינן מצולצלת, נגע מכאן ונגע מכאן ומחיה באמצע, [בלי הפסק דבר אחר בתוך המחיה], והכאן יש כאן נגע ומחיה ונגע ומחיה ונגע. ואין הלכה כר' יוסי: נתמעטה המחיה. שפשתה הבהרת עליה: והלכה לה. או שהלכה לה כולה: אם מצפנים היא כלתה. שבהרת הפנימית כיסתה המחיה: סימן פשיון לפנימית. ומחליטה, שהרי פשתה מבחוץ: והחיצונית טהורה. שהלכה מחיתה או נתמעטה מכעדשה: אם מבחוץ. שהבהרת החיצונית כיסתה המחיה: החיצונית טהורה. שנתמעטה מחיתה או הלכה, ופשיון ליכא שאין נגע פושה לתוכה: והפנימית להסגיר. שהנגע עמד בעיניו: בין כך ובין כך. בין כלתה מצפנים בין כלתה מבחוץ: טהורה. שכסם שאם פשתה החיצונית למחיה שבתוכה אינו פשיון, כך כשפשתה הפנימית למחיה שבתוך הבהרת החיצונית אינו פשיון והלכה כר' עקיבא:

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵימָתִי, בְּזִמְן שֶׁהִיא כְּעֵדֶשָׁה מוּבָאת. הִיָּתָה יִתְרָה מְכַעֲדָשָׁה, הַמּוֹתֵר סִימָן פְּשִׁיּוֹן לְפָנִימִית, וְהַחִיצוֹנָה טְמֵאָה. הִיָּה בְּהַק פְּחוֹת מְכַעֲדָשָׁה, סִימָן פְּשִׁיּוֹן לְפָנִימִית, וְאִין סִימָן פְּשִׁיּוֹן לְחִיצוֹנָה:

דרטורה (ו) אימתי. החיצונית טהורה כשפשתה הפנימית או החיצונית על מחיה, לאמרן לעיל שהחיצונית טהורה, הני מילי בזמן שהיא כעדשה מוצאת, שהמחיה כעדשה מרומצמת לא פחות ולא יותר. אבל אם היתה המחיה יתירה מכעדשה: המותר סימן פשיון לפנימית, והחיצונית טמאה. כלומר, אם פשתה הפנימית על אותו מותר, שתייהן להחליט פנימית משום פשיון, וחיצונית משום מחיה. ואם פשתה החיצונית על אותו מותר, מכל מקום החיצונית להחליט משום מחיה, והפנימית להסגיר. ואין הלכה כר' שמעון: היה צוהק פחות מכעדשה. סמוך לפנימית, והחיצונית מקפת לצוהק: סימן פשיון לפנימית. אם פשתה הפנימית וכיסתה את הצוהק, הפנימית להחליט, שהרי פשתה מבחוץ. ואם החיצונית פשתה וכיסתה את הצוהק, אינו סימן פשיון לחיצונית, שאין נגע פושה לתוכו. והאי דנקט צוהק פחות מכעדשה, דאם היה כעדשה היה מטמא משום מחיה דקיימא לן מחיה מטמאה בכל המראות. אבל פחות מכעדשה אין כאן מחיה, לאין מחיה פחותה מכעדשה:

ז. עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאשֵׁי אֲבָרִין בְּאָדָם שְׂאִינָן מִטְמְאִין מְשׁוּם מַחֲיָה, רְאשֵׁי אֲצָבָעוֹת יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וְרְאשֵׁי אֲזָנַיִם, וְרֹאשׁ הַחֹטֶם, וְרֹאשׁ הַגּוֹיָה, וְרְאשֵׁי הַיָּדַיִם שְׂבָאָשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶף שֶׁל אִישׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֶף הַיָּבֵלוֹת וְהַדְּלוּלִין אֵינָן מִטְמְאִין מְשׁוּם מַחֲיָה:

ברטנורה (ז) שְׂאִינָן מִיטְמְאִין מְשׁוּם מַחֲיָה. לְכַתִּיב וּרְאֵהוּ הַכֹּהֵן, בְּעִינָן שִׁירָאָה אֶת הַנֶּגַע עִם הַמַּחֲיָה כּוֹלָו כְּאֶחָד, וְכַשִּׁי כַּגְרִים בְּרֹאשׁ הַחֹטֶם אוֹ בְּרֹאשֵׁי אֲצָבָעוֹת הוּא שׁוֹפֵעַ אֵילֶךְ וְאֵילֶךְ וְאֵינוֹ יִכּוֹל לְרַאוֹת כּוֹלָו כְּאֶחָד: רֹאשֵׁי אֲזָנַיִם. נַחֲשָׁבִים כְּאֶחָד. וְכֵן רֹאשֵׁי דָּיִן. וְאֵין הַלֵּכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁמֵּנָה רֹאשֵׁי דָּיִן שְׂבָאָשָׁה: וְרֹאשׁ הַגּוֹיָה. הוּא גִיד הָאֵמָה: וַיְבַלֵּת. לָשׁוֹן [אוֹ חֲרוֹץ אוֹ יִבְלַת] (וַיִּקְרָא כֵּן). פּוֹרוֹ"שׁ בַּלְע"ז: וְלְדוּלִין. בְּשֵׁר שְׂפִירָשׁ וְגַדְלָדֵל. וְאֵית דְּגַרְסֵי, וְתַלְתּוּלִין, בְּשֵׁר שְׁנַעְשָׂה כְּמוֹ תַל גְּבוּהָ. וְאֵין הַלֵּכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

ח. אֵלוֹ מְקוֹמוֹת בְּאָדָם שְׂאִינָן מִטְמְאִין בְּבִהְרָתָהּ, תוֹךְ הָעֵין, תוֹךְ הָאָזָן, תוֹךְ הַחֹטֶם, תוֹךְ הַפֶּה, הַקֶּמֶטִין, וְהַקֶּמֶטִין שְׂבָצוּאָר, תַּחַת הַיָּד, וְבֵית הַשְּׁחִי, כַּף הַרְגֵל, וְהַצְּפָרָן, הָרֹאשׁ, וְהַזָּקוֹן, הַשְּׁחִין וְהַמְּכוּה וְהַקֶּדַח הַמּוֹרְדִין, אֵינָן מִטְמְאִין בְּנִגְעִים, וְאֵינָן מְצַטְרְפִים בְּנִגְעִים, וְאֵין הַנֶּגַע פּוֹשֵׁה לְתוֹכוֹ, וְאֵינָן מִטְמְאִין מְשׁוּם מַחֲיָה, וְאֵין מְעַכְבִּין אֶת הַהוֹפֵךְ כִּלּוֹ לָבוֹן. חֲזַר הָרֹאשׁ וְהַזָּקוֹן וְנִקְרָחוּ, הַשְּׁחִין וְהַמְּכוּה וְהַקֶּדַח וְנִעְשׂוּ צָרְבֵת, הֵרִי אֵלוֹ מִטְמְאִין בְּנִגְעִים, וְאֵינָן מְצַטְרְפִין בְּנִגְעִים, וְאֵין הַנֶּגַע פּוֹשֵׁה לְתוֹכוֹ, וְאֵינָן מִטְמְאִין מְשׁוּם מַחֲיָה, אֲבָל מְעַכְבִּין אֶת הַהוֹפֵךְ כִּלּוֹ לָבוֹן. הָרֹאשׁ וְהַזָּקוֹן עַד שֶׁלֹּא הָעֵלוֹ שְׁעָר, וְהַדְּלוּלִין שְׂבָרֹאשׁ וְשְׂבָזָקוֹן, נִדְּוִינָן כְּעוֹר הַבָּשָׂר:

ברטנורה (ח) שְׂאִינָן מִיטְמְאִין בְּבִהְרָתָהּ. בְּאֲרַבְעָה מַרְאוֹת נִגְעִים, שָׂחַת וְתוֹלְדָתָהּ בְּהֵרַת וְתוֹלְדָתָהּ: תוֹךְ הָעֵין תוֹךְ הָאָזָן. שְׂכַל אֵלוֹ אֵינָן חַשׁוּבִים כְּעוֹר בְּשֵׁר, וְהַכְּתוּב אוֹמֵר (טו) וְהָיָה בְּעוֹר בְּשֵׁר: הַקֶּמֶטִין. שְׂבָצוּאָר הַגּוֹף: וְהַקֶּמֶטִין שְׂבָצוּאָר. תֵּנָח סִיפָא, לְגַלּוּי דְּקִמְטִין דְּרִישָׁא קִמְטִין שֶׁל שָׂחַר הַגּוֹף הוּא, לְכַל תֵּימָא קִמְטִין לְכוּרָא דּוּקָא לְכַל מִתְחַזִּי כְּאַחֲרֵינִי: תַּחַת הַדָּד. כְּשֶׁנִּרְאִית כְּמִנִּיקָה אֶת בְּנָהּ, מֵה שְׂאִינוֹ נִרְאָה בְּאוֹתָהּ שְׂעָה אֵינוֹ מִטְמָא: וְבֵית הַשְּׁחִי. כְּשֶׁנִּרְאָה כְּמוֹסָק זֵיתַיִם: כַּף הַרְגֵל. מֵה שְׂחַת [הַקַּעְרוּרִית] שֶׁל הַרְגֵל. לְכַל אֵלוֹ אֵינָן עוֹר בְּשֵׁר הַנִּרְאָה: וְהַצְּפָרָן. לֹא חַשִּׁיבָא עוֹר בְּשֵׁר: הָרֹאשׁ וְהַזָּקוֹן. אֵינָן מִיטְמְאִין בְּבִהְרָתָהּ, לְכַתִּיב (סג) נִתַּק הוּא לְרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקוֹן הוּא, אֵין לְרֹאשׁ וְלַזָּקוֹן טוֹמָאָה אֲלֹא טוֹמָאָה נִתְקִין בְּלִבָּד: הַשְּׁחִין וְהַמְּכוּה וְהַקֶּדַח הַמּוֹרְדִין. שְׂכַל נִתְרַפְּאוּ יָפָה וְלֹא נִקְרַם הָעוֹר שְׂלֵהֶם כְּקְלִיפַת הַשֹּׁם: אֵין מִיטְמְאִין. מְשׁוּם נִגַע לְבִשְׂחִין כְּתִיב (סד) שְׂחִין וְנִרְפָּא, וְבִמְכוּה נִמִּי כְּתִיב (סד) וְהֵיטָה מַחֲיַת הַמְּכוּה: קִדָּח. הוּא שְׂחִין שְׂכַל מַחֲמַת דְּבַר אַחַר, כְּגוֹן מַחֲמַת מַכַּת אֲבָן אוֹ עֵץ אוֹ גַּפְתָּ אוֹ סִיד, וְמְכוּה נִמִּי שְׂכַל

באה מחמת האש עצמו אלא מחמת תולדות האש כגון רמץ חס וגפסית חס, כל אלו קרויין קדח. לשון כקדוח אש המסים. וקדח המורד נמי שלא נתרפא ולא העלה קרום כקליפת הסוס, אינו מטמא משום נגע: המורדים. כל זמן שלא נתרפאו שלא העלו קרום, קרויין מורדים, כלומר שעדיין עומדים במרדם. ואית דגרסי מורדים בשני רישיון. לשון רר בשרו (ויקרא טו): ואין מלטרפים בנגעים. אם היה חלי גרים נגע בעור בשרו וחלי גרים באחד מן המקומות הללו, אין מלטרפים לכגרים: ואין הנגע פושה לחוכו. דכיון דלא מיטמאו באום, לא מיטמאו נמי בפסיון: ואינם מיטמאין משום מחיה. דאם פרח בכולו ויש ברראשו או בכף רגלו או בקמטין בשר חי, אין מיטמאין משום מחיה. אי נמי, אם היה אחד מן המקומות הללו מזכיר בתוך הנגע, אינו מיטמא משום מחיה: ואינם מעכבים את ההופך כולו לבן. אם פרחו הטרעת בכולו חוץ מאחד המקומות הללו, אין מעכבין, דכתיב (ויקרא יג) וכסתה הטרעת את כל עור הנגע, עור הראוי להיות בו נגע, פרט לאלו שאין מיטמאין משום נגע: חזר הראש והזקן ונקרחו. שנקרח השער שהיה בהן ונעשו כעור בשר. וכן השחין והמכוה והקדח שנעשו רצבת, שנתרפאו וקדם עליהם עור כקליפת הסוס: הרי אלו מיטמאין בנגעים. בארבעה מראות. והוא הדין דהוה מצי למתני נתפסו הקמטין נמי מיטמאין בנגעים: ואין מלטרפין בנגעים. ראש וזקן אין מלטרפין. וכן עור הבשר והזקן, או עור הבשר והראש, אין מלטרפין. דאם בא לו חלי גרים נתק ברראש אי נמי חלי גרים נתק בזקן וחלי גרים שחין וחלי גרים מכוה, אין מלטרפין לכגרים: ואין הנגע פושה לחוכו. נגע של עור בשר אין פושה לא בנתק הראש ולא בנתק הזקן ולא בשחין ולא במכוה, דלא חשיבי כעור בשר: ואין מיטמאין משום מחיה. דנתקים מיטמאין בשער כהוב ופסיון. ושחין ומכוה בשער לבן ופסיון: אבל מעכבין את ההופך כולו לבן. שאם פרחו הטרעת בכולו ונשאר הראש או הזקן שנקרחו שלא פרחו הטרעת בהן, או השחין והמכוה והקדח שנעשו רצבת, טמא עד שיפרח בכולו: הראש והזקן שלא העלו שער. כגון קטן שלא צמח זקנו או לא השעיר ראשו, נידונים כעור בשר ליטמא בבהרת. וכן הדלדולין שברראש וזקן דלית בהו שער נידונים כעור בשר, ומעכבים את הפריחה, והנגע פושה לחוכו, ומלטרפין לכגרים:

גמרא נדה דף ל ע"ב

רבי ישמעאל אומר: יום ארבעים ואחד תשב לזכר ולגדה וכו'. תניא רבי ישמעאל אומר: טמא וטהר בזכר וטמא וטהר בנקבה. מה כשטמא וטהר

בְּזָכַר יִצְיָרְתוֹ כִּי־צָא בּוֹ אֵף כְּשֶׁטָּמְא וְטָהַר בְּנִקְבָּה יִצְיָרְתָה כִּי־צָא בָּהּ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין לְמַדִּין יִצְיָרָה מִטָּמְאָה. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל: מַעֲשֵׂה בְּקִלְיֹאֻפְטָרָא מְלַכְתַּת אֶלְכֶסְנִדְרוֹס שְׁנַתְחִיבוּ שְׁפַחוּתִיָּה הַרִיגָה לְמַלְכוּת וּבִדְקוֹן וּמִצָּאָן זֶה וְזֶה לְאַרְבָּעִים וְאַחַד. אָמַר לָהֶן: אֲנִי מֵבִיא רְאִיָּה מִן הַתּוֹרָה וְאַתֶּם מֵבִיאִין לִי רְאִיָּה מִן הַשּׁוּטִים. מֵאֵי רְאִיָּה מִן הַתּוֹרָה. אֵילִימָא טָמְא וְטָהַר בְּזָכַר וְטָמְא וְטָהַר בְּנִקְבָּה וְכוּ'. הָא קְאָמְרִי לֵה אֵין דְּנִין יִצְיָרָה מִטָּמְאָה. אָמַר קָרָא: תֵּלֵד הוֹסִיף לָהּ הַפְּתוּב לְדָה אַחֲרַת בְּנִקְבָּה. וּמֵאֵי רְאִיָּה מִן הַשּׁוּטִים אֵימור נִקְבָּה קָדִים וְאֵיעֵבוּר מִיּוֹמִין קָמִי זָכַר. וְרַבְּנָן סָמָא דְנִפְצָא אֲשַׁקִּינְהוּ. וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֵיכָא גּוּפָא דְלֹא מְקַבֵּל סָמָא. אָמַר לָהֶם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: מַעֲשֵׂה בְּקִלְיֹפְטָרָא מְלַכְתַּת יוֹנִים שְׁנַתְחִיבוּ שְׁפַחוּתִיָּה הַרִיגָה לְמַלְכוּת וּבִדְקוֹן וּמִצָּאָן זָכַר לְאַרְבָּעִים וְאַחַד וּנְקָבָה לְשִׁמוּנִים וְאַחַד. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מֵבִיאִין רְאִיָּה מִן הַשּׁוּטִים מֵאֵי טַעֲמָא: הֵד דְנִקְבָּה אֵיִיתְרָה אַרְבָּעִין יוֹמִין וְהָדָר אֵיעֵבַר. וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל לְשׁוּמַר מְסַרְיָנְהוּ. וְרַבְּנָן אֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לְעָרִיּוֹת אֵימָא שׁוּמַר גּוּפָה בָּא עָלֶיהָ וְדִילְמָא אֵי קָרְעִיהָ לְהֵד דְנִקְבָּה בְּאַרְבָּעִין וְחַד הָוָה מִשְׁתַּכְחָא כְּזָכַר. אָמַר אַבְיֵי בְּסִימְנִיהוֹן שׁוּנָן:

רס"י טימא וטיהר בזכר. מ' יום בין סתיהן ז' לטומאה ול"ג יום לימי טוהר: נתחייבו הריגה. ומתוך שעומדות ליהרג ניסו בהם ויחדום לביאה וקרעו סתיהם לסוף ארבעים ונמלא אחד זכר ואחד נקבה: תלד. דאם נקבה תלד קרא יתירה הוא דמאי למכתב ואם נקבה וטמאה שבעים דהא כתיב לעיל וילדה זכר: מקמי זכר. ואע"ג שיחדום לבעול ביום אחד שמא מעוברת היתה קודם לכן: סמא דנפלא. סם שמפלת בו ומנפלה כל זרע שצמעים קודם לכן: לשומר מסרינהו. שלא בא אדם עליה אלא אותו היום: ודלמא אי קרעוהו וכו'. לר"י פריך נהי נמי דלשומר מסרינהו אפ"ה מנלן שלא נולדה נקבה עד פ"א דלמא אי קרעוה להך ליום מ"א הוה משתכחא: בסימנהו שוין. נקבה שנמלא ליום פ"א לא היו אצריה ושערה ופרינה אלא כשיעור של זכר ליום מ"א:

זוהר ויקהל דף ר"ח ע"ב

צְלוּתָא דְשִׁבְתָּא דְעָמָא קְדִישָׁא תְּלַת צְלוּתִין אֲשֶׁתְּכָחוּ בְּהַאי יוֹמָא לְקַבֵּל תְּלַת שְׁבִיתֵי וְאוֹקְמוּהָ וְכִלְהוּ חַד. פִּינּוֹן דְּעָלוּ עָמָא קְדִישָׁא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא אֲסוּר לְאַשְׁתְּדָּלָא אֶפְלוּ בְּצוּרָה בֵּי כְּנִישְׁתָּא אֶלָּא בְּמִלֵּי תְּשַׁבְּחוּ וְצְלוּתָא וְאוֹרִיתָא. וְכִדְקָא חֲזִי לוֹן. וּמֵאֵן דְּאַשְׁתְּדָּל בְּמִלִּין אַחֲרָנִין וּבְמִלִּין דְּעָלְמָא דָּא אֵיחוּ בַר נֶשׁ דְּקָא מְחַלֵּל שְׁבִיתָא לֵית לֵיהּ חוּלְקָא בְּעָמָא דִּישְׂרָאֵל. תְּרִין

מלאכין ממנו על דא ביומא דשבתא ואנון שוין דיהון על רישיה ואמרי ווי לפלגיא דלית ליה חולקא בקדשא בריד הוא. ועל דא בעי לאשתדלא בצלותא ובשירין ובתשבחון דמאריהון ולאשתדלא באורייתא. האי יומא איהו יומא דנשמתין דאתעטרך ההוא צורא דנשמתין בתשבחון דמאריהון. בגין כך משבחי בתשבחון תושבחתא דנשמתא והינו נשמת כל חי תברך את שמך יי אלהינו ורוח כל בשר וכו'. ולית תשבתא אלא בסטרא דנשמתא ורוחא. והאי יומא קיימא ברוחא ונשמתא ולא דגופא:

תרגום הזהר תפלת השצת של עם הקדוש. שלש תפלות נמלאים ציום הזה פנגד שלש שצחות, והעמידוהו. וכלם אחד. וכיון שצאו העם הקדוש לצית הפנסת, חסור לעסק חפלו צלרכי צית הפנסת חלח צדצרי תשצחות, תפלה ותורה, וכראוי להם. ומי שעוסק צדצרים חחרים וצדצרי העולם, זה הוא אדם שפחלל שצת, אין לו חלק צעם ישראל. שני מלאכים ממונים על זה ציום השצת, והם משימים ידיהם על ראשו, ואומרים, אוי לפלוני, שאין לו חלק צהקדוש צרוך הוא. ועל פן צריכים להשפיל צתפלות ושיירות ותשצחות לצדונם, ולעסק צתורה. יום הזה הוא יום של הנשמות, שנתעטר צרוך ההוא של הנשמות, שהוא הצונה, ועל פן משצחים צתשצחות התשצחה של הנשמה, והינו, נשמת כל חי תברך את שמך יי אלהינו ורוח וכו'. ואין תשצחה חלח מצד הנשמה והרוח. ויום הזה עומד צצחינת רוח ונשמה, ואינו של

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הבונה כל שהוא חב חב המשנה פני הקרקע בבית כגון שהשפיל תל או גיא זה בונה וחב. אחד נתן את האבן ואחד נתן את הטיט הנותן הטיט חב. ובנדבך העליון אפלו העלה את האבן והניחה על גבי הטיט חב שהרי אין מניחין עליה טיט אחר והבונה על גבי פלים פטור: **ב.** העושה אהל קבוע הרי זה תולדת בונה וחב. וכן העושה פלי אדמה כגון תנור וחבית קדם שישרפו הרי זה תולדת בונה וחב. וכן המגבן את הגבינה הרי זה תולדת בונה ואינו חב עד שיגבן כגרגרת. המכניס יד הקרדים בתוך העץ שלו הרי

זֶה תּוֹלְדֵת בּוֹנָה וְכֵן כָּל כּוֹס בּוֹנָה בּוֹ כֵּן הַתּוֹקֵעַ עַץ בְּעֵץ בֵּין שְׁתַּקְעָה בְּמִסְמָר בֵּין
שְׁתַּקְעָה בְּעֵץ עֲצָמוֹ עַד שְׁנֵת־אֶחָד זֶה תּוֹלְדֵת בּוֹנָה וְחֵיב:

מוסר

שערי תשובה דף כח

מי שְׁלוּעַג תְּמִיד לְדַבְרִים וְלַפְעֻלֹת וְאִין דַּעְתּוֹ לְהַבְזוֹת בְּעַלְיָהּ אֶדְ מְרַחֵק
הַדְּבָרִים שְׂאִין לְהִרְחִיקָם וּמְרַחֵק תּוֹחֵלֶת הַפְּעֻלֹת שְׂיֵשׁ תִּקְוָה לְתוֹעֵלָתָם וְעַל
זֶה נֶאֱמַר (משלי יז) בּוֹ לְדַבֵּר יִחַבֵּל לוֹ וְאָמְרוּ אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם וְאֵל תְּהִי
מִפְּלִיג לְכָל דָּבָר שְׂאִין לָךְ אָדָם שְׂאִין לוֹ שְׁעָה וְאִין לָךְ דָּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם.
וְהַלֵּץ הַזֶּה הִבִּיאָהוּ לְמִדְתּוֹ הַרְעָה הַיּוֹתוֹ חֶכֶם בְּעֵינָיו. וּפְעָמִים שְׁתַּבִּיא הַמִּדָּה
הַזֹּאת אֶת הָאָדָם לִיָּדֵי מִינּוֹת לְהַלְעִיג עַל הַמְצוֹת כְּעֵנָן שְׂנֵאֶמֶר (תהילים קיט)
זָדִים הִלְצוּנִי עַד מְאֹד מִתּוֹרֶתְךָ לֹא נְטִיתִי. וְזֹאת הִיא הַכֶּתֶת שְׂאִינָה מְקַבֵּלֶת
תּוֹכָחָה עַל שְׂנֵאֶמֶר (משלי ט) אֵל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׁנֵאֶדְ. וְנֶאֱמַר (שם) יוֹסֵר לֵץ לּוֹקֵחַ
לוֹ קֶלוֹן. וְנֶאֱמַר (שם יב) לֵץ תִּכָּה וּפְתִי יַעֲרִים. וְהַגּוֹרֵם אֵל הַכֶּתֶת הַזֹּאת לְבִלְתִּי
שְׂמוֹעַ מוֹסֵר, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּדָּה הַמְבִיאָה אֵל חֶלֶק הַזֶּה הִיא מִדַּת הַיּוֹתוֹ חֶכֶם
בְּעֵינָיו וְכָל כֵּן מְשַׁלָּה בּוֹ הַמִּדָּה הַזֹּאת עַד שִׁיתְּלוּצֵץ לְדַעַת זוּלָתוֹ וְהִיא הַמִּדָּה
שְׂאִין לָהּ תִּקְוָה שְׂנֵאֶמֶר (שם כו) רְאִיתָ אִישׁ חֶכֶם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ:

פרשת נצבים

נצבים יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד י דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

(ט) אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם רֵאשֵׁיכֶם שְׂבִטֵיכֶם וְקַיִיכֶם
וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: אַתּוֹן קִימִין יוֹמָא דִּין פְּלִכוֹן
קָדָם וְיִ אֶלְהָכוֹן רִישֵׁיכוֹן שְׂבִטֵיכוֹן סְבִיכוֹן וְסָרְכִיכוֹן כָּל אֲנָשׁ יִשְׂרָאֵל:

רס"י אתם נצבים. מלמד שכנסם משה לפני הקדוש צרוך הוא ביום מותו להכניסם בצרית: ראשיכם שבטיכם. ראשיכם לשבטיכם: זקניכם ושטריכם. החשוב חשוב קודם, ואחר כך כל איש ישראל:

(י) טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מְוַזְנִיךָ
מְוַזְנֵיב עֵצִיךָ עַד שְׂאֵב מִימִיךָ: טַפְּכֶם וְנְשִׁיכֶם וְגֵיּוֹרְךָ דִּי
בְּגוֹ מְשָׁרִיתְךָ מְלַקֵּט אֶעֱיֵד עַד מְלִי מִיָּד:

רס"י מחטב עריך. מלמד שצאו כנענים להתגיר בימי משה, כדרך שצאו גבעונים בימי יהושע. וזהו האמור בגבעונים (יהושע ט, 7) ויעשו גם המה בערמה, ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים:

(יא) לְעֵבְרְךָ בְּבְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְאַלְתּוֹ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם: לְאֶעְלוּתְךָ בְּקִמָּא דִּי אֶלְהָךְ
וּבְמוֹמְתָה דִּי וְיִ אֶלְהָךְ גְּזַר עִמָּךְ יוֹמָא דִּין:

רס"י לעברך. להיותך עובר בצרית. ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך, אלא כמו (לעיל 7, יד) לעשותכם אותם: לעברך בצרית. לך העברה, כך היו כורתים ברית, עושין מחאה מכאן ומחאה מכאן ועוברים בנתים, כמו שנאמר (ירמיה 7, יח) העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו:

(יב) שני לַמַּעַן הַקִּים-אֶתְךָ הַיּוֹם | לֹא לָעַם
וְהוּא יִהְיֶה-לְךָ לְאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לְךָ
וּכַאֲשֶׁר זָשַׁבַע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב: בְּדִיל לְאַקְמָא יְתֵד יוֹמָא דִּין קַדְמוּהִי לְעַמָּא וְהוּא יְהִי לְךָ לְאֱלֹהִי
כַּמָּא דִּי מַלִּיל לְךָ וּכַמָּא דִּי קִיִּים לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

רש"י לַמַּעַן הַקִּים אַתָּךְ הַיּוֹם לֹא לָעַם. כֹּל כֵּךְ הוּא נִכְנַס לְטֵרוּחַ לַמַּעַן הַיּוֹם
אַתָּךְ לַפְנֵי לָעַם: וְהוּא יִהְיֶה לְךָ לְאֱלֹהִים. לְפִי שְׂדֵדֵר לְךָ וְנִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם שֶׁלֹּא
לְהַחֲלוֹף אֶת זְרַעֲם בְּאַמָּה אַחֲרָת, לְכַךְ הוּא אוֹסֵר אֶתְכֶם בְּשִׁבְעוֹת הַלָּלוּ, שֶׁלֹּא
תִּקְנִיטוּהוּ אַחֲרֵי שֶׁהוּא אֵינוֹ יֹכֵל לְהַבְדִּיל מִכֶּם. עַד כֹּאֵן פִּרְשִׁיתִי לְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל
פִּרְשָׁה. וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה, לְמָה נִסְמְכָה פִּרְשֵׁת אֶתְּם נִצְבִּים לְקַלְלוֹת, לְפִי שֶׁשְׁמַעוּ
יִשְׂרָאֵל מֵאַהֲרֹן הַלְלוֹת חֶסֶד שְׁתִּים, חוּץ מִמִּטֵּ שְׁבַתוֹרַת כְּהֻנִּים, הוֹרִיקוּ פְּנֵיהֶם
וְאַמְרוּ מִי יֹכֵל לְעַמּוֹד בְּאַלּוֹ, הַתְּחִיל מִשָּׁה לְפִיֶּסֶם אֶתְּם נִצְבִּים הַיּוֹם, הַרְבֵּה
הַכַּעֲסָתֶם לְמַקּוֹם וְלֹא עָשָׂה אֶתְכֶם כְּלוּיָהּ וְהָרִי אֶתְּם קִימִים לַפְּנֵי: הַיּוֹם. כִּיֹּם
הַזֶּה שֶׁהוּא קִיִּים וְהוּא מֵאַפִּיל וּמֵאַיִר, כֵּךְ הָאִיר לְכֶם וְכֵךְ עֵתִיד לְהָאִיר לְכֶם,
וְהַקְּלָלוֹת וְהַיִּסּוּרִין מִקִּימִין אֶתְכֶם וּמִלִּיבִין אֶתְכֶם לַפְּנֵי. וְאַף הַפִּרְשָׁה שֶׁל
מַעֲלָה מִזֹּו פִּיּוּסִין הֵם (לְעִיל פְּסוּק א') , אֶתְּם רְאִיתֶם אֶת כֹּל אֲשֶׁר עָשָׂה. דְּבַר
אַחֵר, אֶתְּם נִצְבִּים. לְפִי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל יוֹלְאִין מִפְּרַנְס לְפְּרַנְס מִמִּשָּׁה לִּיהוֹשָׁע,
לְפִיכֵךְ עָשָׂה אֶתְּם מִנְּבָה כְּדִי לִזְרֹם. וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשָׁע, וְכֵן שְׁמוּאֵל (שְׁמוּאֵל א'
יב, ז) הַתִּלְבְּזוּ וְאַשְׁפֹּטָה אֶתְכֶם, כְּשִׁילְאוּ מִיָּדוֹ וְנִכְנְסוּ לִידוֹ שֶׁל שְׂאוּל:

(יג) וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי כִּרְתִּי אֶת-הַבְּרִית
הַזֹּאת וְאֶת-הָאֱלֹהִים הַזֵּאת: וְלֹא עִמְכוֹן בְּלַחֲדִיכוֹן אֲנִי גִזַּר יְת
קִמָּא הָדָא וְיֵת מוֹמְתָא הָדָא: (יד) כִּי אֶת-אֲשֶׁר יִשְׁעוּ פֹה
עִמְנוּ עִמְדוּ הַיּוֹם לְפָנַי יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר
אֵינְנוּ פֹה עִמְנוּ הַיּוֹם: אֲרִי יְת מִן דְּאִיתוּהִי הָכָא עִמְנָא קָאִם יוֹמָא
דִּין קַדָּם יִי אֱלֹהֵנָא וְיֵת מִן דְּלִיתוּהִי הָכָא עִמְנָא יוֹמָא דִּין:

נביאים - ישעיה - פרק סא

(י) עוֹשׂ אֲשֵׁישׁ בְּיְהוָה תִּתְגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי
 הִלְבִּישֵׁנִי בְּגָדֵי-יְשׁוּעָה בְּמַעֲיֵל צְדָקָה יַעֲטֵנִי
 כְּזוֹתָן יִכְהֶן פְּאֵר וְכִכְלָה תַעֲרָה כְּלִיָּהּ: אָמַרְתָּ
 יְרוּשָׁלַם מְחֻדָּא אֶחָדִי בְּמִימְרָא דִּינִי תְבוּעַ נַפְשִׁי בְּפוּרְקָנָא דְאֱלֹהֵי אַרִי אֶלְבָּשְׁנִי
 לְבוּשִׁין דְּפוּרְקוֹן מְעִיל דְזָכוּ עֲטָפְנִי פְחַתְנָא דְמַצְלַח בְּגוּנְיָהּ וְכִכְלָנָא רַבָּא דְמַתְקוֹן
 בְּלְבוּשׁוֹהֵי וְכִכְלָתָא דְמַתְקֻשְׁטָא בְּתַקְוִנְהָא :

כחתן . אשר ילבש לבושי פאר ככהן גדול : וככלה תעדה כליה .

תכטייה :

(יא) כִּי כִּאֲרָץ תּוֹצִיא צְמֻזָּה וְכִכְלָה יְרוּעֵיָהּ
 תַצְבִּיחוּ כֶן | אֲדַנִּי יְהוָה יַצְמִיחוּ צְדָקָה וְתַהֲלָה
 נְגִיד כָּל-הַגּוֹיִם: אַרִי כְאֲרַעָא דְמַפְקָא צְמֻחָה וְכִכְלָה שְׂקָנָא דְזִירוּעָהָ
 מְרַבְּנָא כּוּ יְיָ אֱלֹהִים יְגַלִּי זְכוּתָא וְתוֹשִׁבְתָּא דִירוּשָׁלַם לְקַבֵּל כָּל עַמְמֵנָא :

כי כארץ תוציא כמחה וגו' :

(כ) לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְיֶה וְלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא
 אֶשְׁקוּט עַד-יֵצֵא כִכְלָה צְדָקָה וְיִשְׁוֲעַתָּה

כַּלְפִּיד יִבְעֶר: עד דאָעבד פּוּרְקוֹן לְצִיּוֹן לֹא אָנִיחַ לְעַמְמִיָּא וְעַד דְּאִיתִי נְחֵמָא לִירוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקִּיט לְמַלְפוֹתָא עַד דִּיתְגַּלִּי בְּשַׁרְפָּרָא נְהוּרָא וּפּוּרְקָנָא כְּבִיעִיר יִבְעֶר :

רס"י למען ציון . אעשה ולא אחסה על מה שעשו לה : לא אשקוט . לא יהא שלום לפני עד יאל כנוגה לדהקא :

(ב) וְרָאוּ גוֹיִם צַדִּיקָךְ וְכָל-מַלְכִים כְּבוֹדְךָ וְקָרָא לָךְ שֵׁם זֹדֶשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְבְּלוּ: וְנִחְזוּן עַמְמִיָּא זְכוּתִיךָ וְכָל מַלְכֵיָא יִקְרִיף וְיִקְרוּן לִיךָ שְׁמָא חַדְתָּא דִּי בְּמִימְרֵיהּ דִּינִי יִפְרָשִׁינִיהּ :

רס"י יקבנו . יפרשנו :

(ג) וְהָיִיתָ עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת בְּיַד-יְהוָה (וַיִּצְנֹף) וַיִּצְנֹף מְלוּכָה בְּכַף-אֶלְהֵיךָ: וְתַהוֹן כָּלִיל דְּחַדְתָּא קָדָם יְיָ וְכַתְרָא דְּתוֹשְׁבַתָא קָדָם אֱלֹהֵיךָ : (ד) לֹא-יֵאמֹר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאֲרֵצְךָ לֹא-יֵאמֹר עוֹד שְׂמֻמָּה כִּי לָךְ יִקְרָא זֹפְצִי-בָּהּ וּלְאֲרֵצְךָ בְּעוֹלָה כִּי-זֹפֵץ יְהוָה בְּךָ: וְאֲרֵצְךָ תִּבְעַל: לֹא יתאמר ליה עוד שביקא ולא רעיה לא יתאמר עוד צדקא ארי ליה יתקרי עבדי רעותי בה ולא רעיה יתבא ארי תהי רעוא מן קדם יְיָ ביה ולא רעיה תתנתב :

רס"י בעולה . מיוסבת :

כתובים - תהילים - פרק ט

(ו) אֶשְׁמֹזָזָה וְאֶעֱלֶצָה בַּךְ אֲזַמְרָה שִׁמְךָ עַל־יָוִן:
אֶחָדִי וְאֶבְדָּח בְּמִימְרֶךָ אֲשַׁבַּח שְׁמֶךָ עֲלָאָה : (ד) בְּשׁוֹב-אֹיְבֵי אֲזוֹזֹר
יִכְשְׁלוּ וְיִאבְדּוּ מִפְּנֵיךָ : בְּדִינְתּוֹב בְּעַל דְּבָבֵי לְאַחֲרָא יִתְקַלּוּ
וְיִהוּבְדוּן מִן קְדָמְךָ : (ה) כִּי-עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינֵי יִשְׁבֹּת
'לְכֹסֵא שׁוֹפֵט צְדָקָה : מְטוֹל דְּעַבְדְּתָא פּוֹרְעֵנִיתִי וְדִינֵי יִתְבָּתֵּא עַל
כּוֹרְסֵי דִינָא זְכָאָה :

רש"י משפטי ודיני . תיבות כפולות במקרא ואין חילוק ביניה' כמו עדי וסהדי במרומים (איוב טז) עלמיו אפיקי נחוסה גרמיו כמטיל ברזל (שם מ) : משפטי ודיני . בשמים : ישבת לכסא . כסא המשפט :

(ו) זָעַרְתָּ גּוֹיִם אֲבֹדֹת רָשָׁע שָׁמַם בְּזוּזִיתָ לְעוֹלָם
וְעָדָה : נִזְפַּתָּא עַמְמֵי דְפִלְשֶׁתַּי הוּבְדַתָּא גְלִית רְשִׁיעָא שׁוּמְהוֹן מְחִיתָא לְעַלְמֵי
עַלְמִין :

רש"י גערת גוים . עמלק ראשית גוים (במדבר כד) : אצדת רשע . אצותיו שמש מחית . כי מחה אמחה (שמות יז) :

(ז) הָאֹיִב | תַּמוּ זִרְבוֹת לְנִצּוֹז וְעָרִים נֹתְשֹׁת
אֲבָד זְכָרָם הַמָּוָה : וְכַד נִפְל בְּעַל דְּבָבָא אֲשֶׁתְּצִי חֲלוּתָהּ וְכַרְפִּיהוֹן
אֲצַתְדִּי לְעַלְמָא וְקַרְוִיהוֹן צְדִיתָא הוּבְדַתָּא דְכַרְנְהוֹן מִנְהוֹן :

רש"י האויב תמו . כי חרבות השנאה לנלח הם עליו כחרב חדה , ד"א חרבות לנלח אותו אויב שחרבות שנאתו היתה עלינו לנלח וזהו עמלק שנאמ' בו ועברתו שמרה נלח (עמוס א) חרבות לשון חרבן וכן פתרונו האויב תמו

חרבות לנלח , וכן נאמר (ביהזקאל לה) שממות עולם אתנגד ועריך לא תסובנה : וערים נתשת . כי תאמר אדום רשקנו וגו' ונשוב ונבנה חרבות כה אמר ה' לבראות המה יבנו ואני אהרום (מלאכי א) : אבד זכרם . אותה השעה :

(ח) ויהיה לעולם ישב כונן לבושפט כסאו: ומימרא די לעלמין מותבה בשמי מרומא תקין לדינא פורסה :

רש"י וה' לעולם יבן וגו' . שם שלם וכסא שלם כמו שנאמר כסאו , אבל קודם שימחה כתוב כי יד על כס יה (שמות יז) כס חסר ושם חלוק :

משנה תרומות פרק ח

א. האשה שהיתה אוכלת בתרומה, באו ואמרו לה, מת בעליך או גרשך, וכן העבד שהיה אוכל בתרומה, ובאו ואמרו לו, מת רבך, או מוכרך לישראל, או נתנדב במתנה, או עשאך בן חורין. וכן כהן שהיה אוכל בתרומה, ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, רבי אליעזר מחייב קרן וחמש. ורבי יהושע, פוטר. הנה עומד ומקריב על גבי המזבח, ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, רבי אליעזר אומר, כל הקרבנות שהקריב על גבי המזבח, פסולים. ורבי יהושע, מכשיר. נודע שהוא בעל מום, עבודתו פסולה :

ברטנורה (א) האשה. בת ישראל הנשואה לכהן: מת רבך. וירשו בן בתו מישראל או בתו הנשואה לישראל: שהוא בן גרושה או בן חלוצה. ופסול מלאכול בתרומה: רבי אליעזר מחייב קרן וחומש. בכולהו: ורבי יהושע פוטר. בגמרא מוקי לה דוקא באוכל תרומת חמץ בערב פסח מפני שזמנו בהול שהשעה לחוקה ועומד לבער החמץ של תרומה. והלכה כר' יהושע: ורבי יהושע מכשיר. דכתיב (דברים לג) בדרך ה' חילו ופועל ידיו תרצה. אפילו חלל שבו פועל ידיו תרצה: נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה. אף לר' יהושע. דכתיב (במדבר כה) את זריתיו שלום, כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. והלכה כר' יהושע:

ב. וְכֵלָם, שֶׁהֵיטָה תְרוּמָה בְּתוֹךְ פִּיָּהֶם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יִבְלְעוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, יִפְלוּטוּ. אָמְרוּ לוֹ נְטִמְאָתָּ וְנְטִמְאָת תְּרוּמָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יִבְלְעוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, יִפְלוּטוּ. טָמְאָה הֵיטָה וְטָמְאָה הֵיטָה תְרוּמָה, אוֹ נוֹדַע שֶׁהוּא טָבֵל, וּפְעֻשָׁר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ, וּפְעֻשָׁר שְׁנִי וְהַקָּדָשׁ שֶׁלֹא נִפְדּוּ, אוֹ שֶׁטַעַם טַעַם פִּשְׁפֻּשׁ לְתוֹךְ פִּי, הָרִי זֶה יִפְלוּט:

דרטורה (ב) וכולם. עבד ואשה שאכלו מתחילה בהיתר, זהא קאמר ר' אליעזר דיבלעו, אכל בן גרושה או בן חלוה דמעולם לא אכלו בהיתר מודה ר' אליעזר דיפלוט, מידי דהוה אטמא היית, או טמאה היתה התרומה קודם שנתנה לתוך פיו, דמודה ר' אליעזר דיפלוט: או שטעם טעם פשפש. שרץ, כשמוכלין אותו ריחו מאוס ביותר והוא מאוי זכותלים ובמטות, וקורין לו בערבי בק"י, ובלע"ז לימיא"א. והלכה כר' יהושע:

ג. הָיָה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶזַח לְחֶצֶר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יִגְמֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא יִגְמֹר. חֲשֵׁכָה לַיְלִי שַׁבָּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יִגְמֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא יִגְמֹר:

דרטורה (ג) היה אוכל באשכול. תלך אשכול מגפן שבגינה והיה אוכל והולך עד שנכנס לחצר, וחצר קובעת למעשר, ואפילו אכילת עראי אסורה עד שיתרום ויעשר: ור' אליעזר אומר יגמור. לא שיאכל בחצר אלא יצא חוץ לחצר ויגמור לאכול האשכול בגינה: לא יגמור. ואפילו בגינה, עד שיעשר: חשיכה לילי שבת. והיה אוכל אכילת עראי, ושבת קובעת למעשר, ואפילו אכילת עראי אסורה: יגמור. למוצאי שבת. אכל בשבת עממו מודה דאסור: לא יגמור. אפילו למוצאי שבת עד שיעשר. והלכה כר' יהושע:

ד. יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְגַּלָּה, יִשְׁפֹּךְ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁל חֲלִין. שְׁלֶשָׁה מִשְׁקִין, אֲסוּרִין מִשׁוּם גְּלוּי, הַמַּיִם וְהַיַּיִן וְהַחֶלֶב. וּשְׁאָר כָּל הַמִּשְׁקִין, מִתְּרִין. כִּפְמָה יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ אֲסוּרִין, כִּדִּי שְׂיִצֵּא הָרַחֵשׁ מִמְּקוֹם קָרוֹב וְיִשְׁתֶּה:

דרטורה (ד) ישפך. ואין כאן משום איבוד תרומה, מפני שאסור לשותתו שמה שמה ממנו נחש: ושאר כל המשקים מותרים. שאין נחש שותה מהן, אלא שהדבש והלח והמוריים ושומים כתוסים. כל אלו הזכרו בגמרא לאסור שהנחש שותה מהן: כמה ישהו. כמה יעמדו מגולין: הרחש. הנחש, ולפי שהולך על גחונו קרוי רחש שאינו נראה כמהלך אלא כרוחש ומתנענע: ממהום הרוב. פירשו בו, כדי שיצא מתחת אוזן

ה. שְׁעוֹר הַמַּיִם הַמְגֻלִּין, כְּדֵי שְׁתֵּאבֵד בְּהֶן הַמָּרָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, בְּכֵלִים, כָּל שֶׁהוּא יִבְקַרְקְעוֹת, אֲרֻבָּעִים סָאָה:

דרטורה (ה) שיעור המים. להיות אסורים משום גילוי: כדי שתאבד בהן המרה. אם היו מרובים כל כך עד שארס הנחש יפסד ויאבד בהן אין בהן משום גילוי. ויודעין היו כמה ארס הנחש מטיל בפעם אחת: מרה. הארס שהנחש מטיל קרוי מרה: בכלים כל שהן. אפילו מרובין כל שהן יש בהן משום גילוי כשהמים בכלים: ובקרקעות. עד ארבעים סאה יש בהם משום גילוי. טפי מהכי, אין בהן משום גילוי, שהארס מתבטל בהם. ואין הלכה כר' יוסי. ומעין המושך אפילו כל שהוא אין בו משום גילוי. ומים מגולים, כשם שאסור לשתותן כך אסור להשקותן לבהמתו ולרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו ולגבל בהן את הטיט ולהשתמש בהן בשום תשמיש:

ו. נְקוּרֵי תַאֲנִים וְעֲנָבִים וְקִשּׁוּאִין וְהַדְּלוּעִין וְהָאֲבִטִיחִים וְהַמְּלַפְפוֹנוֹת, אֶפְלוּ הֵם כְּפָר, אֶחָד גְּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, אֶחָד תְּלוּשׁ וְאֶחָד מְחוּבָר, כָּל שֵׁישׁ בּוֹ לַחָה, אָסוּר. וּנְשׁוּכַת הַנְּחָשׁ, אָסוּרָה, מִפְּנֵי סַכַּנְתָּ נַפְשׁוֹת:

דרטורה (ו) נקורי תאנים. תאנה שנראה בה ניקור, אסור, שמא ניקר בה נחש והטיל בה ארס: אפילו הן ככר. כלומר שהן גדולים הרבה, והניקור מכל אחד, לא יאמר הוא אכל מכל אחד, אני מכל אחד: כל שיש בו ליחה. הארס מתערב עם הליחה ומתחלחל בזכו, אבל בדבר יבש חותך את הניקור ואוכל את הארס: ונשוכת הנחש. בהמה שנשכה נחש ושחטה אסורה שהארס מתחלחל בכל גופה:

ז. הַמְּשֻׁמְרֵת שֶׁל יַיִן, אָסוּרָה מְשׁוּם גְּלוּי. רַבִּי נְחֻמָּיָה, מִתֵּיר:

דרטורה (ז) משמרת של יין. אף על פי שהכלי התחתון מכוסה במשמרת, יש בו משום גילוי, שהארס עובר דרך המשמרת והולך לכלי התחתון: רבי נחמיה מתיר. לפי שהארס קף ואינו עובר. ואין הלכה כר' נחמיה:

ח. חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סַפֵּק טִמְאַה, רַבִּי אֶלְיעָזָר אֹמֵר, אִם הִיְתָה מִנְּחַת בְּמִקּוֹם הַתְּרֻפָּה, יִנְיַחָהּ בְּמִקּוֹם הַמִּצְנֶע. וְאִם הִיְתָה מְגֻלָּה, יִכְסֶנָּה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, אִם הִיְתָה מִנְּחַת בְּמִקּוֹם מִצְנֶע, יִנְיַחָהּ בְּמִקּוֹם תְּרֻפָּה. וְאִם הִיְתָה מִכֶּסֶה יִגְלָנָה. רַבִּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר, אֵל יַחֲדָשׁ בָּהּ דָּבָר:

זרמורה (ח) ספק טומאה. כגון סתי חציות ברקות היחיד, ונגע פרץ באחת מהן, ולא ידיע להי מנייהו, ושתייהן תלויות: במקום התורפה. מקום של הפקר ועומדת ליפסד סם: יניחנה במקום המולנע. לעדיין מוזהר על שמירתה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה דתרוייהו בעו שימור: רבי יהושע אומר וכו'. לסבר תרומתי כתיב בלא וי'ץ ויש אם למסורת: אל יחדש בה דבר. שאין כריך לשמרה ואף אסור לגרום לה טומאה. והלכה כרבנן גמליאל:

ט. חבית שנשברה בגת העליונה, והתחתונה טמאה, מודה רבי אליעזר ורבי יהושע, שאם יכולים להציל ממנה רביעית בטרהרה, יציל. ואם לאו, רבי אליעזר אומר, תרד ותטמא, ואל יטמאנה בידיו:

זרמורה (ט) בגת העליונה. מקום שעוברים סם: והתחתונה. בור על פני הגת שהיין יורד לתוכו: טמאה. חולין טמאים יש בה, וראויין לו בימי טומאתו או למי שאינו אוכל חולין בטהרה, ואם תפול לתוכו התרומה הוה ליה מדומע ואף לכהן לא חזיא: שאם יכולים להציל ממנה רביעית. אם יכול לחזור אחר כלים ולהציל ממנה רביעית בטהרה קודם שתרד כולה ותטמא: יציל. יחזור אחר כלים ויציל, ואף על פי שבתוך כך שיחזור אחר כלים תרד מן התרומה לחולין שבתחתונה ויפסדו החולין, לא יטמא התרומה בידיים להציל החולין, כיון שיכול להציל ממנה רביעית הלוג בטהרה שהוא דבר חשוב: ואם לאו. שלא ימא כל טהור וסוף סוף כולה לטומאה אזלא, בהא פליגי, דר' יהושע סבר יטמאנה ביד, להציל את החולין, כדקתני סיפא, על זו ועל זו אמר ר' יהושע וכו', ור' אליעזר סבר אף על גב דסוף סוף כולה לטומאה אזלא לא יטמאנה ביד להציל החולין. ואין הלכה כרבי אליעזר:

י. וכן חבית של שמן שנשפכה, מודה רבי אליעזר ורבי יהושע, שאם יכול להציל ממנה רביעית בטרהרה, יציל. ואם לאו, רבי אליעזר אומר, תרד ותבלע, ואל יבלענה בידיו:

זרמורה (י) וכן חבית של שמן. טהורה, שנשפכה וכולה הולכת לאיבוד, פליגי כדלעיל. ולהכי קתני גבי שמן נשפכה ולא נקט כמו גבי יין, משום דבחבית של שמן [שנשברה] בגת העליונה, ובתחתונה חולין טמאים, מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו תרד ואל יטמאנה ביד, משום דשמן ראוי להדליקו, ולא חשו להפסד מועט. וביין נמי לא נחלקו אלא דוקא בדאיכא בתחתונה פחות ממאה חולין שנעשין החולין כולן מדומע ואיכא הפסד, אבל אי

איכא מאה חולין, כולהו מודו דלח יטמאנה זיד, משום דליכא הפסד:

יא. ועל זו ועל זו, אמר רבי יהושע, לא זו היא תרומה שאני מזקק עליה מלטמאה, אלא מלאכלה. ובל תטמאה פיצד, הנה עובר ממקום למקום וכפרות של תרומה בידו, אמר לו נכרי, תן לי אחת מהן וטמאה, ואם לאו, הרי אני מטמא את כלה, רבי אליעזר אומר, יטמא את כלה, ואל תן לו אחת מהן ויטמא. רבי יהושע אומר, יניח לפניו אחת מהן על הסלע:

דרטורה (יא) על זו ועל זו. על זו סנוולד לה ספק טומאה, ועל זו שהולכת לאיבוד, אמר רבי יהושע שאינו מוזהר על טומאתו. ואתה שמוזהר עליה כל תמא כילד, היה עובר וכו' דקאמר ר' יהושע יניח לפניו אחת על הסלע כדי שלא יגרום טומאה לאחרות, ואף אתה אחת יניח על הסלע ולא יתננה זידו, שלא יטמאנה זידים. והלכה כרבי יהושע:

יב. וכן נשים שאמרו להם נכרים, תנו לנו אחת מכם ונטמאה, ואם לאו, הרי אנו מטמאים את כלה, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל:

דרטורה (יב) תנו לנו אחת מכם. שרואים לזכא עליה באונס: יטמאו כולן. לחין דוחים נפש מפני נפש. ובהא מודו ר' אליעזר ור' יהושע:

גמרא ברכות דף סב ע"א

תניא בן עזאי אומר: פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים. למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום. ולמדתי שאין נפרעין מעומד אלא מיושב. ולמדתי שאין מקנחין בימין אלא בשמאל. אמר לו רבי יהודה: עד כאן העזת פניך ברבך. אמר לו: תורה היא וללמד אני צריך. רב כהנא עאל גנא תורתה פוריה דרב שמעיה דשח ושחך ועשה צרכיו. אמר לה: דמי פומיה דאבא כדלא שריף תבשילא. אמר לה כהנא הכא את פוק דלאו אורח ארעא. אמר לה: תורה היא וללמד אני צריך. מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל. אמר

רָבָא : מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּיָמֵינוּ שְׁנַאֲמַר (דברים לג) מִיִּמֵּינוּ אֵשׁ דָּת לְמוֹ. רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר : מִפְּנֵי שֶׁהִיא קְרוּבָה לָפֶה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ אָמַר : מִפְּנֵי שֶׁקוֹשֶׁר בָּהּ תְּפִלִּין. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר : מִפְּנֵי שֶׁמְרָאָה בָּהּ טַעְמֵי תּוֹרָה. כְּתַנְאֵי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אָמַר : מִפְּנֵי שֶׁאוֹכֵל בָּהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר : מִפְּנֵי שֶׁכּוֹתֵב בָּהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר : מִפְּנֵי שֶׁמְרָאָה בָּהּ טַעְמֵי תּוֹרָה. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם בַּר חֲנִילָאִי : כָּל הַצְּנוּעַ בְּבֵית הַכֶּסֶּא נֶצוּל מִשְׁלֶשָׁה דְּבָרִים : מִן הַנְּחָשִׁים וּמִן הָעֵקֶרֶבִים וּמִן הַמַּזִּיקִים. וַיֵּשׂ אֲוֹמְרִים אֵף חֲלוּמוֹתָיו מִיִּשְׁבִּים עָלָיו :

רס"י עד כאן. כלומר כל זה העזת פניך בפני רבך שנסתכלת בכל אלו: דשא ושחק. עם אשתו שיחה בטילה של רזוי תשמיע: ועשה רכיו. ושימך מטתו: כדלא שריף תבשילא. כאדם רעב כמו שלא שמעת מטתך מעולם שאתה נוהג קלות ראש זה לתאודת: שהיא קרובה לפה. רגילין להוסיטה לפה: שקושר בה תפלון. בזרוע שמאל: טעמי תורה. נגינות טעמי מקרא של תורה: מן הנחשים ומן העקרבים וכו'. למחוד כניעותו מתנהג בלחש ובסתיקה ואין הנחשים מרגישים להתקנאות בו ואף המזיקין חסין עליו: חלומותיו מיושבים עליו. שאין המזיקין מזהילין אותו:

זוהר בא דף לב ע"ב

רַבִּי אֶלְעֶזֶר פֶּתַח (איוב א') וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל יְיָ וַיָּבֵא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. וַיְהִי הַיּוֹם דָּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאִים לְמִידָן עֲלָמָא. כְּגוֹנָא דָּא וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵא שְׁמָה הַהוּא יוֹמָא יוֹם טוֹב דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הָזֶה. וַיָּבֵאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֲנוּן רַבְרַבִּין מִמֶּנּוּ שְׁלִיחֵן בְּעֲלָמָא לְאַשְׁגַּחָא בְּעוֹבְדֵין דְּבְנֵי נִשָּׂא. לְהִתְיַצֵּב עַל יְיָ כְּמָה דְּאֵת אָמַר וְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִיִּמֵּינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ אֲבָל לְהִתְיַצֵּב עַל יְיָ בְּהַאי קָרָא אֲשַׁכְּחָנָא רְחִימוּתָא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵיהּ דִּישְׂרָאֵל בְּגִין דְּהֵינִי שְׁלִיחֵן דְּאֲנוּן מִמֶּנּוּ לְאַשְׁגַּחָא עַל עוֹבְדֵין דְּבְנֵי נִשָּׂא אֲזֵלִין וְשִׁטְאֵן וְנִטְלִין אֲנוּן עוֹבְדֵין כְּלָהּ וּבִיּוֹמָא דְּקָאִי דִּינָא לְמִיקָם לְמִידָן עֲלָמָא אֲתַעְבִּידוּ קִטְגוּרִין לְמִיקָם עֲלֵיהּ דְּבְנֵי נִשָּׂא. וְתָא חֲזִי מְכַל עַמִּין דְּעֲלָמָא לָא קִיָּמָא לְאַשְׁגַּחָא בְּעוֹבְדֵיהוֹן בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלַחוּדֵיהּ בְּגִין דְּאֵלִין בְּגִין לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכַד לָא אֲשַׁתְּכַחוּ עוֹבְדֵין דִּישְׂרָאֵל כְּדָקָא גְאוֹת כְּבִיכוֹל אֲנוּן מִמֶּנּוּ שְׁלִיחֵן כְּדָ בְּעָאן לְקִיָּמָא עַל אֲנוּן עוֹבְדֵין דִּישְׂרָאֵל עַל יְיָ וְדָאִי קִיָּמִין דְּהָא כְּדָ יִשְׂרָאֵל עֲבָדִין עוֹבְדֵין דְּלָא כְּשָׂרָן כְּבִיכוֹל מִתִּישִׁין חִילָא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכַד עֲבָדִין עוֹבְדֵין דְּכִשְׂרָן יְהִיבִין תְּקִפִּין וְחִילָא לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְעַל דָּא כְּתִיב תִּנּוּ עֲזוֹ לְאֱלֹהִים בְּמָה בְּעוֹבְדֵין דְּכִשְׂרָן וְעַל דָּא בְּהַהוּא יוֹמָא כְּלָהּ רַבְרַבִּין מִמֶּנּוּ אֲתַכְּנָשׁוּ עַל יְיָ עַל יְיָ וְדָאִי דְּהָא כִּיּוֹן דְּעַל יִשְׂרָאֵל אֲתַכְּנָשׁוּ עֲלֵיהּ אֲתַכְּנָשׁוּ. וַיָּבֵא גַם הַשָּׁטָן

בתוכם גם לאסגאה עליהו דכלהו אתין למהוי קטגורין עליהו דישראל ודא אתוסף עליהו בגין דאיהו דלטורא רברבא מפלהו קטגורא מפלהו פיון דחמא קדשא בריך הוא דכלהו אתין לקטרנא מיד ויאמר יי אל השטן מאין תבא וכי לא הוה ידע קדשא בריך הוא מאן הוה אתי אלא לאיתא עובדא לרעותיה. ויאמר יי אל השטן וגו'. ויען השטן את יי ויאמר משוט בארץ. מכאן אוליפנא דישובא דארעא אתמסר לסטרין אחרנין. בר ארעא דישראל בלחודאה פיון דאמר משוט בארץ אשגח קדשא בריך הוא דבעי למהוי דלטורא עליהו דישראל מיד ויאמר יי אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמהו בארץ חמא שעתא למיהב ליה חולקא במה דיתעסק ויתפרש מניהו דישראל והא אוקמוה:

תרגום הזהר רבי אלעזר פתח (איוב ח') ויהי היום ויצאו בני האלקים להתיצב וגו'. ויהי היום, זהו ראש השנה, שהקדוש ברוך הוא קם לדון את העולם. פעין זה, ויהי היום ויצא שמה, יום ההוא, יום טוב של ראש השנה היה. ויצאו בני האלקים: יאלו הם השרים הממונים השליחים בעולם להשגיח במעשה בני אדם. להתיצב על ה', בדכתיב וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. חבל, להתיצב על ה', במהרה הזה מלאתי חבבת הקדוש ברוך הוא אל ישראל. משום שאלו השליחים שהם ממנים להשגיח על מעשה בני אדם, הולכים ומשוטטים בעולם ולוקחים יאלו המעשים פלם, וציוס שהדין עומד לקום, לדון את העולם, נעשו משטינים לעמד להשטין על בני האדם. וצא וראה, מפל העמים שבעולם, אינם עומדים הממנים להשגיח על מעשיהם, חוץ על ישראל בלבד, משום שהם צנים אל הקדוש ברוך הוא. וכאשר לא נמלאו מעשיהם של ישראל פראוי, פביכול, יאלו ממנים השליחים, פשרוצים לעמד על יאלו המעשים של ישראל, הם עומדים על ה'. פי פשישראל עושים מעשים שאינם טובים, פביכול, מחלישים פח הקדוש ברוך הוא, וכשעושים מעשים טובים, נותנים גבורה וכח אל הקדוש ברוך הוא. ועל זה כתוב, פנו עז לאלקים. במה נותנים עז. במעשים טובים. ועל פן ציוס ההוא, פל השרים הממנים התקצרו על ה'. על ה' ודאי, פי פיון שנתקצרו להשטין על ישראל, נמלאים מתקצרים על ה'. ויצא גם השטן בתוכם המפה גם רומז לרבות על בני האלקים, פי פלם צאים להיות משטינים על ישראל, וזה, השטן, נפוסף עליהם, משום שהוא מלשין הגדול מפלם פיון שראה הקדוש ברוך הוא שפלם צאו להשטין, מיד, ויאמר ה' אל השטן מאין תבא. וכי לא ידע הקדוש ברוך הוא מאין היה צא, אלא להביא הדבר לראונו של השטן. ויאמר ה' אל השטן וגו': ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ. מפאן למדתי, שישוב הארץ נמסר לכד

הַחֲחִירִים, דְּהִינּוּ שְׂבָעִים חַמּוֹת, חוּץ מֵאַרְצָא יִשְׂרָאֵל בְּלִבְדָּה, שֶׁהִיא בְּקִדְשָׁה לְיִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן, פִּיּוּן שְׂחִמָּה, מִשּׁוּם בְּחֻרָא, שְׂחֻרָא סִתָּם, פְּרוּשָׁה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, רָחַה הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂחֻרָה לְהִיּוֹת מְלָשִׁין עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עַל אִיּוֹב אוֹ אֲחֵרִים הַנִּחְשָׁזִים עַל הַחַמּוֹת יוֹשְׁבֵי שְׂחֻרָה הַחֲרָלוֹת, מִיַּד וַיֵּחֲמֵר ה' כָּל הַשָּׁטָן הַשְּׂמֵטָ לְבָדָּ עַל עֲבָדָי אִיּוֹב וְגו'. רָחַה שְׂעֵתָה הוּא הַשְּׂעָה לְתַת לְשָׁטָן חֵלְקָ בְּמָה שְׂיִתְעַסֵּק בּוֹ, וַיִּתְרַחֵק מִן יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה בְּחֻרָהּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. אין מזמנין אלא על מי שיאכל כזית פת ולמעלה. שבעה שאכלו פת ושלשה אכלו עמהן ירק או ציר וכיוצא בהן מצטרפין לזמן בשם והוא שיהיה המברך מאוכלי הפת אבל ששה שאכלו פת ארבעה ירק אין מצטרפין עד שיהיו אוכלי הפת רב הנפך. במה דברים אמורים. עשרה אבל בשלשה צריך שיאכלו כל אחד ואחד מהן כזית פת ואחר כך מזמנין. **ב.** שנים שאכלו וגמרו מלאכל ובא שלישי ואכל אם יכולין לאכל עמו כל שהוא ואפלו משאר אוכלין מצטרף עמהן. וחכם גדול שבמסבין הוא שמברך לכלן אף על פי שלא בא אלא באחרונה. **ג.** שלשה שאכלו כאחד אינם רשאים לחלק עד עשרים שכל זמן שיחלקו ותהיה ברפת הזמון לכל חלק וחלק בזמון הכל יש להם לחלק.

מוסר

שערי תשובה דף כט עא

הקובע עצמו תמיד לשיחה בטלה ודברים בטלים בדרך יושבי קרנות שתיים רעות יש בדרך הרע הזה. האחד כי כל המרבה דברים מביא חטא. והשני כי הוא בטל מדברי תורה. ויש בדרך הזה דרכי מות, כי איך לא זכר ולא שם

על לבו כי בעתים ההם אשר הוא משחיתם יוכל להשיג הנעימות ולקנות חיי עולם אם יקבע העתים המזמנים ההם לתורה אשר הוא פנוי בהם ממלאכתו ועסקיו ואין זה כי אם בבוז לבו את המצוות ואת שכר העולם הבא ומלבד אשר אבד טובה הרבה ישא את עונו כי אשמת הבטול מן התורה בעת היכלת לעסק בה אש היא עד אבדון תאכל, כאשר אמרו (במדבר טז) כי דבר ה' בזה. כל שאפשר לו לעסק בתורה ואינו עוסק כאשר הקדמנו לך. ואמרו זכרונם לברכה. ההולך למקום אשר אספו שמה אסיפה לשחוק זה הוא מושב יצאים ועליו אומר הכתוב (תהילים א) ובמושב יצאים לא ישב. ונאמר אחריו. כי אם בתורת ה' חפצו. למדת, כי מושב יצאים מביא לידי בטול תורה. ואשר לא שת לבו לעסק בתורה בשעותיו הבטלות יתעשת לנפשו ולא יאבד ויתבודד בהן לחשב על קצו ולהבין לאחריתו ולחפש דרכיו ולקנות מעלות הנפש ולהתקרב אל השם יתברך.

נצבים יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(טו) **כי-אתם ידעתם את אשר-ישבנו**
בארץ מצרים ואת אשר-עברנו בקרב
הגוים אשר עברתם: ארי אתון ידעתון ית דיתבנא בארעא
דמצרים וית די עברנא בגו עממא די עברתון:

רס"י כי אתם ידעתם וגו' ותראו את שקוליהם. לפי שראיתם האמות עובדי עבודה זרה ושמא השיא לז אחד מכם אותו ללכת אחריהם, פן יא זכם וגו' (פסוק יז) לפיכך אני כריך להשזיעכם:

(טז) **ותראו את-שקוליהם ואת גלליהם עין**
ואבן כסף וזהב אשר עמהם: וחיזיתון ית שקוציהון וית
טעותהון אעא ואבנא כסףא וזהבא די עמהון:

רס"י ותראו את שקוליהם. על סם שהם מאוסים כשקאים: גלליהם. שמסרחים ומאוסין כגלל: עץ ואבן. אותן של עלים ושל אבנים ראייתם בגלוי, לפי שאין הגוים יראים שמא יגנבו, אבל של כסף וזהב, עמהם, בחדרי משכיתם הם, לפי שהם יראים שמא יגנבו:

**פן-יש בכם איש או-אשה או משפוחה או-
שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה
אלהינו ללכת לעבד את-אלהי הגוים ההם
פן-יש בכם ערש פרה ראש וקענה:** דילמא אית
בכון גבר או איתתא או זרעית או שבטא די לבה פני יומא דין מדחלתא די
אלהנא למחוד למפלח ית טעות עממא האנון דילמא אית בכון גבר מהרהר
חטאין או זדון:

רס"י פן יש זכם. שמא יש זכם: אשר לבבו פנה היום. מלקבל עליו הזרית:
שרש פרה ראש ולענה. שרש מגדל עשב מר כגידון, שהם מרים, כלומר מפרה
ומרבה רשע בקרבכם:

**והיה בשמעו את-דברי האלה הזאת
והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה-לי כי
בשרות לבי אלקי למען ספות הרוה את-
העבא:** ויהי במשמעה ית פתגמי מומתא הדיא ויחשב בלבה למימר
שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אגא אזל בדיל לאוספא לה חטאי שלותא על
זדנותא:

רס"י והתברך בלבבו. לשון ברכה, יחשב בלבבו ברכת שלום לעצמו לאמר,
לא יבואוני קללות הללו, אך שלום יהיה לי: והתברך. בינדיר"א סי"י בלע"ז
[יברך את עצמו], כמו והתגלח והתפלל: בשרות לבי אלך. במראית לבי,
כמו (במדבר כד, יז) אשורנו ולא קרוב, כלומר מה שלבי רואה לעשות: למען

ספות הרואה. לפי שאוסף לו פרענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם, וגורם עתה שארפרס עם המזיד ואפרע ממנו הכל. וכן תרגם אנקלוס בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זנותא, שאוסף לו אני השגגות על הזדונות: הרואה. שוגג שהוא עושה כאדם שכור שלא מדעת: האמאה. שהוא עושה מדעת ובתאוה:

נביאים - ישעיה - פרק סב

(ה) כִּי-יִבְעַל בְּזוֹר בְּתוֹכָהּ יִבְעֲלוּךְ בְּנֵיךְ וּבְשׁוֹשׁ זֹתָן עַל-כֹּלָּהּ יִשְׁיֶשׁ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ: אָרִי
בְּמָא דְּמִתְנַב עוֹלִים עִם בְּתוֹלְתָא כֵּן יִתְנַבּוּ בְּנֵי בְּגוּי כִּי וּכְמָא דְּחָדִי חֲתָנָא עִם בְּלִתָּא יְחָדִי עֲלֵךְ אֱלֹהֶיךָ :

רס"י כי יבעל וגו'. ארי כמה דמתנב עולם עם בתולתא כן יתייתבין בגוייכי בנייכי :

(ו) עַל-זוֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שְׂמֵרִים כָּל-הַיּוֹם וְכָל-הַלַּיְלָה תִּבְמִיד לֹא יִזְשׁוּ הַבְּמוֹזְכְּרִים אֶת-יְהוָה אֵל-דְּבִי לָכֶם: הָא עַל עוֹבְדֵי אֲבֹתְךָ צְדִיקָא קִרְתָּא דִּירוּשָׁלַם מִתְקַנֵּין נְטְרִין קְדָמִי כָּל יְמָמָא וְכָל לַיְלָא תִּדְיָרָא לֹא פְּסָקִין מִתְאַמְר דְּכָרוּ טְבוּתֵךְ קְדָם יְיָ לֹא פְּסִיק לְכוּן :

רס"י על חומותיך ירושלים. רבותינו לרשוהו כמשמעו מלאכי המזכירים את ה' על חורבנה לבנותה מאי אמרי אתה תקום תרחם כיון (תהלים קב) כי בחר ה' בליון (שם קלב) כדליתא במסכת מנחות וי"ת חומותיך אבות הראשונים המגינים עלינו כחומה: הפקדתי שומרים. לכתוב ספר זכרונות

שלא ישתכח זכותם מלפני : לא יחסו . מלהזכיר זכותם לפני : המזכירים את ה' . את זכות האבות : אל דמי לכם . אל תחרישו :

(ו) וְאֵל-תִּתְּנוּ דְבַמִּי כֹּו עֵד-יְכוֹנִן וְעֵד-יִשְׁעִים אֶת-
יְרוּשָׁלַם תִּתְּלָה בְּאַרְצֵן : וְלֹא יִפְסֹק דְכַרְנָהוּן מוֹ קְדָמוֹהִי עֵד
דִּיתְקוֹן וְעֵד דִּישְׁגִי נִת יְרוּשָׁלַם תּוֹשְׁבֵיחָתָא בְּאַרְעָא : (ח) זִשְׁבַּע יְהוָה
בְּיַמֵּינוּ וּבְזִרְעֵנוּ עֵזוֹ אִם-אֶתֶן אֶת-דְּגַנְךָ עוֹד
מִאֲכָל לְאִי־בֵיךָ וְאִם-יִשְׁתָּנוּ בְּנֵי-יִזְכָּר תִּירוּשָׁךָ
אֲשֶׁר יִגְעֶת בּוֹ : קִיָּם יְיָ בְּנִמְיָנִיה וּבְדָרַע תּוֹקֶפִיה אִם אֶתֶן יִת עֲבוּרִיךָ עוֹד
מִיכָל לְבַעֲלֵי דְבְבִיךָ וְאִם יִשְׁתָּנוּ בְּנֵי עַמְמִינָא חֲמָרִיךָ דְלֹאִית בָּהּ :

כתובים - תהילים - פרק מה

(ז) תִּזְוֹת אֲבֹתֶיךָ יְהִיוּ בְּנֵיךָ תִשְׁתַּיִתְּבוּ לְשָׂרִים
בְּכָל-הָאָרֶץ : בְּאַתֵּר אֲבָהֶתֶךָ יְהִיוּ צְדִיקָא בְּנֵךָ תִמְנַנּוּ לְרַבְרַבָּא בְּכָל
אַרְעָא :

רס"י תחת אבותיך וגו' . לכל אחד מישראל אמר :

(ח) אֲזַכִּירָה שְׁמֶךָ בְּכָל-דָּר וְדָר עַל-כֵּן עַמִּים
יְהוֹדֶךָ לְעַלְמֵךָ וְעֵד : בְּעִידָנָא הָהִיא תִימְרוּן נְדַבֵּר שְׁמֶךָ בְּכָל דָּר וְדָר
מִטוֹל הִיכְנָא עַמְמִינָא דְמִתְגַּרְיוֹן יְהוֹדוּן שְׁמֶךָ לְעַלְמֵךָ וּלְעַלְמֵי עַלְמִין :

רס"י אזכירה שמך . כלפי הקב"ה אמרו המשורר :

מו (א) לַמִּנְצָוֹן לְבַיִי-קָרוֹז עַל-עֲלָמוֹת שִׁיר: לְשִׁפְחָא
על יְדִיהוֹן דְּבַנֵי קָרַח בְּרוּחַ נְבוּאָה בְּזִמְנוֹ דְּאִתְפְּסִי אַבְוּהוֹן מְנַהוֹן וְהַנּוֹן אֲשֶׁתְּזָבוּ
וְאִמְרוּ שִׁירְתָּא :

רס"י על עלמות . שם של כלי שיר בדברי הימים :

(ב) אֱלֹהִים לָנוּ בְּמוֹצֵה וְעַז עֲזָרָה בְּצָרוֹת נִמְצָא
מֵאֵד: אֶלְהָא לְנָא רוּחְצָנָא וְעוּשָׁנָא סִיעָתָא בְּעִקְתָּא נְשִׁתְפַח לְחַדָּא :

משנה ביצה פרק ד

א. הַמְּבִיא כְּדֵי יַיִן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, לֹא יְבִיאִם בְּסֵל וּבִקְפָּה, אֲבָל
מְבִיא הוּא עַל כְּתִפּוֹ אוֹ לְפָנָיו. וְכֵן הַמוֹלִיד אֶת הַתְּבֹן, לֹא יִפְשִׁיל אֶת
הַקְּפָה לְאַחוּרָיו, אֲבָל מְבִיאָהּ הוּא בְּיָדוֹ. וּמִתְחִילִין בְּעֶרְמַת הַתְּבֹן,
אֲבָל לֹא בְּעֵצִים שְׂבִמְקָצָה:

בְּרֵטוּרָה (א) הַמְּבִיא. מִמְּקוֹם לְמְקוֹם. בְּתוֹךְ הַתְּחוּם: לֹא יְבִיאִם וְכוּ'. לְתַת שְׁלֵק
וְאֵרְבַּע כְּדוֹת לְתוֹךְ סֵל אוֹ קוֹפֵה וּשְׂאֵם, מִשּׁוּם דְּנִרְחָה כְּמַעֲשֵׂה חוּל לְשִׂאת מִשְׁאוֹת.
וְאֵם אִי אִפְשָׁר לוֹ לְשִׁנּוֹת מוֹתֵר: אֲבָל מְבִיא הוּא עַל כְּתִפּוֹ. אַחַת אוֹ שְׁתֵּים, דְּמוּכָח
לְלִמְרֹךְ יוֹם טוֹב: אוֹ לְפָנָיו. בִּידוֹ: וְכֵן הַמוֹלִיד אֶת הַתְּבֹן. לְהִיִּסָּק אוֹ לְבַהֲמָה: לֹא
יִפְשִׁיל הַקּוֹפֵה לְאַחוּרָיו. שְׁנִרְחָה כְּדֶרֶךְ חוּל: וּמִתְחִילִין בְּעֶרְמַת הַתְּבֹן. וְאִף שְׁלֵק זִימְנָה
מִבְּעוֹד יוֹם וְלֹא הִיא רְגִיל לְהַסִּיק מִמְּנָה, דְּלִית לִיהּ לְהֵאִי תְנָא מוּקָה: אֲבָל לֹא
בְּעֵצִים שְׂבִמְקָה. רְחִבָּה שְׁאֵחוּרֵי הַבְּתִים קְרוּיָה מוּקָה עַל שֵׁם שְׁהִיא מוּקָה לְאַחוּר
וְאִין נִכְנָסִים וְיוֹלְאִים לָהּ תְּדִיר, וְהַנֶּךְ עֲנִים לְאִירֵי בְּהוּ הַכֹּחַ הֵן קוֹרוֹת גְּדוּלוֹת שֵׁל
אַרְזִים הַעוֹמְדוֹת לְבָנִין, דְּמוּקָה מִחַמַּת חֶסְרוֹן כִּים נִינְהוּ שְׂדִמְיָהוּן יִקְרִים. וְבַהּ אִפִּילוּ
ר' שְׂמַעוֹן דְּלִית לִיהּ מוּקָה מוּדָה:

ב. אִין נוֹטְלִין עֲצִים מִן הַסְּפָה, אֶלְיָא מִן הַסְּמוּדָּה לָהּ. מְבִיאִין עֲצִים
מִן הַשְּׂדָה מִן הַמְּכַנְס, וּמִן הַקְּרָפָּה אֶפְלוּ מִן הַמְּפָזֵר. אִיזְהוּ קְרָפָּה, כָּל

שְׁסָמוּךְ לְעִיר, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כָּל שְׁנֵיכֶנְסִין לוֹ
בְּפוֹתַחַת, וְאַפְלוּ בְּתוֹךְ תְּחוּם שַׁבָּת:

ברטורה (ג) אין נוטלים עמים מן הסוכה. אפילו סוכה שאינה של מצוה כגון בפסח או בעצרת אין נוטלים ממנה עמים ביום טוב, משום סתירת אהל: אלא מן הסמוך לה. כגון קנים הזקופים סמוך לדפנות ולא נארגו עם הדופן ללא בטלי לגבי דופן לפיכך נוטלין מהן ביום טוב: מביאין עמים. תלושים: מן השדה. שבתוך התחום מן המכונס: מן הקרפף. אפילו מן המפוזר. מתניתין יחידאה היא ואינה הלכה, אלא הלכתא אין מביאין עמים אלא מן המכונסים שבקרפף, ומן השדה לא יביא כלל ואפילו מן המכונסים דלאו דעתיה עלויהו הואיל ואינן משתמרים שם, אבל מן הקרפף שהוא משתמר ומוקף סביב כשהן מכונסין דעתיה עלויהו: כל שסמוך לעיר. ממש. והוא לאית ליה פותחת מפתח שמשתמר, דר' יהודה תרתי צעי סמוך לעיר ופותחת. ומשום דקסבר סתם קרפיפות יש להם פותחת משום הכי לא חש להזכירה: ר' יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת. כיון לאית ליה פותחת לא צעינן סמוך, אלא אפילו רחוק עד קרוב לסוף תחום שבת. ואם הוא סמוך לא צעינן פותחת. ובסמוך בלא פותחת או פותחת בלא סמוך שרי. והלכה כר' יוסי:

ג. אין מבקעין עצים, לא מן הקורות, ולא מן הקורה ששן שברה ביום טוב. ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל, אלא בקופיץ. בית שהוא מלא פרות, סתום ונפחת, נוטל ממקום הפחת. רבי מאיר אומר, אף פוחת לכתחלה ונוטל:

ברטורה (ג) אין מבקעין עמים מן הקורות. הסדורות בארץ כדי שלא יתקמו, ועומדות לבנין: ואין מבקעין לא בקרדום. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אבל מבקעין מן הקורה שנסברה מערב יום טוב. וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום: ולא במגירה. כעין סכין ארוך מלא פגימות וקולאין בו עמים עבים, וכלי אומן הוא: במגל. אף הוא כלי אומן, ונראה כרובה לעשות מלאכה: אלא בקופיץ. סתם קופיץ הוא סכין של קצבים ואינו כלי אומן. ויש מהן שיש לה שני ראשין, ראש אחד רחב ונקרא כד נקבות, וראש אחד כר ונקרא כד זכרות, ואין מבקעין בו אלא בצד זכרות שלו: נוטל ממקום הפחת. ולא אמרינן מוקאים מחמת איסור הן דאין יכול לפחתו ביום טוב ואסח דעתיה מנייהו, דבית דתנן במתניתין מיירי שאינו בנוי בטיט ובסיד, אלא סידור של לבנים זו על זו בלא טיט, והשתא אין בפחיתתו איסורא דאורייתא הלכך לאו מוקאין נינהו, כי היכי דאמרינן גבי טבל דלאו מוקאה הוא שאם עבר ותקנו מתוקן: אף פוחת לכתחלה. דהואיל ואין שם טיט אלא לבנים סדורין זו על זו לא הוי סותר ושרי לפחות לכתחלה. ואין הלכה כר' מאיר:

ד. אין פּוֹחַתִּין אֶת הַנֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כְּלִי. וְאִין עוֹשִׂין פְּחֻמִּין בְּיוֹם טוֹב, וְאִין חוֹתְכִין אֶת הַפְּתִילָה לְשָׁנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, חוֹתְכָה בָּאוֹר לְשִׁתִּי גְרוֹת:

דרטורה (ז) אין פּוֹחַתִּין אֶת הַנֵּר. לִטּוֹל אַחַת מִן הַבִּיצִים שֶׁל יוֹכֵר חֶרֶס וּלְתַחוּב אֲגַרְפוּ לְתוֹכָהּ לְחַקוֹק נֵר, מִפְּנֵי שֶׁעוֹשֶׂה כְּלִי: וְאִין עוֹשִׂין פְּחֻמִּין. דְּאִינְהוּ נִמְי כְּלִי נִינְהוּ לְאוֹרְפֵי זֶהָב, וּפְתִיחָה נִמְי כְּלִי הִיא לְהַדְלִיקָה שְׁכָרִיכָה עֵסִיָּה וְתַקּוּן: וְאִין חוֹתְכִין אֹתָהּ לְשָׁנִים. לְפִי שֶׁהוּא מִתְקַן כְּלִי. וְלִמְעַכָּה זִיד מוֹתֵר: חוֹתְכָה בָּאוֹר. נוֹתֵן שְׁנֵי רֵאשֵׁי הַפְּתִילָה בְּפִי שְׁתֵּי נְרוֹת שְׁכָרִיד לְהַדְלִיקוֹן כְּאַחַת, וּמַדְלִיק בְּאַמְלָע, דִּהְשַׁתָּא לֹא מוֹכַח לְתַקּוּנֵי מִנָּח מִכּוּיִן אֲלֵא לְהַדְלִיקָה בְּעַלְמָא. וְהַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

ה. אין שׁוֹבְרִין אֶת הַחֶרֶס, וְאִין חוֹתְכִין אֶת הַנֵּר לְצָלוֹת בּוֹ מְלִיחָה, וְאִין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים, אֲבָל מְכַבְּשִׁין, וְאִין מְקִיפִין שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לְשִׁפְתַי עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדָרָה, וְאִין סוֹמְכִין אֶת הַקְּדָרָה בְּבִקְעָתָהּ, וְכֹן בְּדָלָתָהּ, וְאִין מְנַהֲיִין אֶת הַבְּהֵמָה בְּמִקְלָבְּיוֹם טוֹב וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר:

דרטורה (ח) אין חוֹתְכִין אֶת הַנֵּר. שְׁנוֹתֵינָן בּוֹ שָׁמוֹן, וְעוֹמֵד בְּפָנֵי הָאֵשׁ כָּל זְמַן שֶׁהָשָׁמֵן בְּתוֹכוֹ, וְאִינוּ נִשְׂרָף: מְלִיחָה. דָּג: אִין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים. אִם נִפְלַח לְתוֹכוֹ מִטְּפוּלָה שֶׁל תַּנּוּר וּמִן הַטֵּיחָה, אִין גּוֹרְפִין אֹתוֹן, דְּמִתְקַן מִנָּח הוּא וְאַתִּיחָא כְּרַבְנָן דְּאַמְרֵי מַכְסִירֵי אוֹכֵל נֶפֶשׁ אִסִּירֵי: מַכְבְּשִׁין. מַשְׁכִּיבִין אֶת הָאֵפֶר וְאֶת הָעֵפֶר כְּדִי שִׁיחִיהָ חֵלְקָה. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לּוֹ לְאַפּוֹת אֲלֵא אִם כֵּן גֵּרָף מוֹתֵר: מְקִיפִין. מְקַרְבִּין זוֹ אֲלֵא זוֹ. כִּמוֹ אִין מְקִיפִין בְּרִיחָה: לְשִׁפּוֹת. לְעֶרּוֹךְ וְלְהוֹשִׁיב עֲלֵיהֶם קְדִירָה, וְהָאוֹר בֵּין שְׁתֵּי הַחֲבִיּוֹת. וְאִם לֵה מִשּׁוּם דְּמֵי לְבָנִין: וְאִין סוֹמְכִין אֶת הַקְּדִירָה בְּבִקְעָתָהּ. לֵאמֹר נִיתְנוּ עֲלֵים אֲלֵא לְהַסְקָה. וּבִקְעָתָהּ, עֲלֵים שְׁנַתְבָּקְעוּ: וְכֵן הַדְּלָתָהּ. אִין סוֹמְכִין אֹתָהּ בְּבִקְעָתָהּ, דְּעֲלֵים מוֹקְעִים הֵם אֲלֵא כָּל תְּשֻׁמִּישׁ חוּץ מִן הַהַסְקָה: וְאִין מְנַהֲיִים אֶת הַבְּהֵמָה בְּמִקְלָהּ. מִשּׁוּם דְּנִרְחָה כְּמוֹלִיכָה לְמַכּוּר בְּשׂוּקָה:

ו. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, נוֹטֵל אָדָם קִיסָם מְשֻׁלְּפָנָיו לְחֻצָּץ בּוֹ שְׁנָיו, וּמְגַבֵּב מִן הַחֶצֶר וּמְדָלִיקָהּ, שְׁפָל מֵהָ שְׁבַחְצָר מוֹכֵן הוּא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, מְגַבֵּב מְשֻׁלְּפָנָיו וּמְדָלִיקָהּ:

דרטורה (י) מְשֻׁלְּפָנָיו. מִמָּה שֶׁלְּפָנָיו בְּצִיָּתָהּ: לְחֻצָּץ בּוֹ שְׁנָיו. לִטּוֹל בְּשַׁר הַחוּצָץ בֵּין שְׁנָיו. וּמְשֻׁלְּפָנָיו לְאוֹ דוּקָא, דְּלְרַבִּי אֲלֵעָזָר אֲחָף מִן הַחֶצֶר נִמְי מוֹתֵר לִטּוֹל, דְּקִאֲמַר כָּל מָה שֶׁבְּחֶצֶר מוֹכֵן הוּא. וְהָאֵל דְּנִקְט מְשֻׁלְּפָנָיו, מִשּׁוּם רַבְנָן דְּפְלִיגֵי לְאַפִּילוּ מְשֻׁלְּפָנָיו לְהַדְלִיקָה אִין, לְחֻצָּץ לֹא, דְּסַבְרֵי לֹא נִיתְנוּ עֲלֵים אֲלֵא לְהַסְקָה: וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מְגַבֵּב

משלפניו ומדליקה. אבל מן החצר לא, דהואיל וקסמין דקין הן וטורח לקוששן ולגבזן, מאתמוול לאו להכי קיימי. ודקאמרת נוטל קיסם לחמוץ בו שיניו, חנו אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליקה, דלא ניתנו ענים אלא להסקה. ובתרת פליגי. והלכה כחכמים. ואין מותר לטול קיסם לחמוץ בו שיניו אלא מאבוס של בהמה, ולא יחתכנו ויתקנונו לכך, אלא אם כן היה לח וראוי למאכל בהמה, שכל דבר הראוי למאכל בהמה מותר לחתכו בין ביום טוב בין בשבת ואין בהם משום תקון כלי:

אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים, ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן. ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המקצה ערב שבת בשביעית, ואומר, מפאן אני אוכל למחר. וחכמים אומרים, עד שיירשום ויאמר, מפאן ועד מפאן:

ברטורה (ז) אין מוציאין את האור. משום דמוליד דמי למלאכה, שצורח האש הזה ביום טוב: מן העפר. יש קרקע כשחופרין אותה מוציאה אור ממקום מחפורת שלה: ולא מן המים. נותנין מים בכלי זכוכית לבנה ונותנו בחמה כשהשמש חם מאד והזכוכית מוציאה שלהבת, ומציאים נעורת ומגיעים בזכוכית והיא בוערת: רעפים. כלי חרס חלולים באמצען שמכסים בהן הגגות: ואין מלבנין. באור: את הרעפים. דוקא ברעפים חדשים, משום דמשוי ליה מנא בהיסק זה, שהן מתחסמין ומתחזקים על ידי האור: ועוד אמר ר' אליעזר. משום דתני אהת לקולא גבי מוקפה והדר אמר אחריתי, קאמר ועוד: עומד אדם על המוקפה. הכריך הזמנה, והזמנה מועלת לו: ערב שבת בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחוסר אלא הזמנה. והוא הדין במעושר ובשאר שני השבוע. אלא אורחא דמלתא נקט, דסתם מוקפה לאו מעושר הוא, דגרוגרות ולימוקים הן סתם מוקפה, ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה: מכאן אני נוטל למחר. וסגי בהכי: עד שירשום. בסיומן, דאין ברירה והלכה כחכמים:

גמרא ביצה דף לב ע"א

ואין עושין פחמים פשיטא למאי חזי תני רבי חייא לא נצרכה אלא למוסרן לאוליירין לבו ביום. ובו ביום מי שרי כדאמר רבא להזיע וקודם גזרה הקא נמי להזיע וקודם גזרה. ואין חותכין את הפתילה לשנים. מאי

שָׁנָא בְּסַכִּין דְּלָא דְקַמְתַּקֵּן מָנָא בְּאוּר נְמִי קָא מְתַקֵּן מָנָא תַּנְי רַבִּי חִיָּיא חוֹתְקָה בְּאוּר בְּפִי שְׁתֵּי גֵרוֹת. אָמַר רַב נֶתָן בְּרַב אָבָא אָמַר רַב: מוֹחֲטִין אֶת הַפְּתִילָה בְּיוֹם טוֹב. מֵאֵי מוֹחֲטִין. אָמַר רַב חֲנִינָא בְּרַב שְׁלֵמִיָּה מְשַׁמִּיָּה דְרַב לְעֲדוּיֵי חוּשְׁכָא. תַּנְי בְּרַב קֶפְרָא: שְׁשָׁה דְבָרִים נְאֻמְרוּ בְּפְתִילָה שְׁלֵשָׁה לְהַחְמִיר וּשְׁלֵשָׁה לְהַקֵּל. לְהַחְמִיר אֵין גּוֹדְלִין אוֹתָהּ לְכַתְחֵלָה בְּיוֹם טוֹב. וְאֵין מְהַבְּהִין אוֹתָהּ בְּאוּר וְאֵין חוֹתְכִין אוֹתָהּ לְשָׁנִים. לְהַקֵּל מְמַעְכָּה בְּיַד וְשׁוֹרָה בְּשִׁמּוֹן וְחוֹתְקָה בְּאוּר בְּפִי שְׁתֵּי גֵרוֹת. וְאָמַר רַב נֶתָן בְּרַב אָבָא, אָמַר רַב: עֲתִירִי בְּבֵל יוֹרְדֵי גֵיהֶנְסִים הֵם כִּי הָא דְשִׁבְתָּאֵי בְּרַב מְרִינוּס אֶקְלַע לְבָבֵל בְּעָא מִינְיָהּ עֶסְקָא וְלֹא יִהְיֶה לָּהּ מְזוּנֵי מִיזָן נְמִי לֹא זְיִינְהוּ. אָמַר הֲנִי מְעַרְבֵי רַב קָא אֶתּוּ דְכָתִיב (דְּבָרִים א) וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמֵךְ. כָּל הַמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת בְּיָדוֹעַ שְׁהוּא מְזַרְעוּ שְׁלֵ אֲבָרְהָם אֲבִינוּ. וְכָל מִי שְׁאִינוּ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת בְּיָדוֹעַ שְׁאִינוּ מְזַרְעוּ שְׁלֵ אֲבָרְהָם אֲבִינוּ. וְאָמַר רַב נֶתָן בְּרַב אָבָא, אָמַר רַב: כָּל הַמְּצַפֶּה עַל שְׁלָחַן אַחֲרִים עוֹלָם חֲשֵׁךְ בְּעֵדוֹ שְׁנֵאֲמַר (אִיּוֹב טו) נוֹדֵד הוּא לְלַחֵם אֵיָה יָדַע כִּי נִכּוֹן בְּיָדוֹ יוֹם חֲשֵׁךְ. רַב חֲסָדָא אָמַר: אִף חֲזִיוֹ אֵינְסִים חֲזִיִּים. תַּנְי רַבִּנּוּן: שְׁלֵשָׁה חֲזִיִּים אֵינְסִים חֲזִיִּים וְאֵלוֹ הֵן: הַמְּצַפֶּה לְשְׁלָחַן חֲבָרוֹ וּמִי שְׁאֲשֵׁתוֹ מוֹשְׁלֵת עָלָיו וּמִי שְׁיִסּוּרִין מוֹשְׁלִין בְּגוּפוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אִף מִי שְׁאִין לוֹ אֶלָּא חֲלוּק אֶחָד. וְתַנָּא קָמָא אֶפְשָׁר דְּמַעֲיִין בְּמַאֲנִיָּה:

כ"ז לְאוּלִיירִין. מַחְמֵי חַמִּין וּמַרְחַלְאוֹ וְאִף עַל גַּב לְלוֹרֵךְ יוֹם טוֹב הֵן עוֹשִׂין: מִי שָׂרוּ. לְהַחֵם וְהִלָּא גִזְרוּ עַל הַרְחִילָה בְּמַסַּכְתָּ שְׂבַת וְאֶפִּילוֹ הוֹחֲמוּ מִצְעוּד יוֹם וּכ"ז לְהַחֵם חַמִּין לֹא הוֹתֵר מֵעוֹלָם: לְהַזִּיעַ. מַכְנִים הַפַּחְמִים לְתוֹכוֹ וּזְנֵי אֲדָם נִכְנָסִין וּמַזִּיעִין וְקוֹדֵם שְׁגִזְרוּ עַל הַזִּיעָה נִשְׁנִית מַשְׁנֵה זֶה: דְּקַמְתַּקֵּן מִנָּא. אַחַת הִיתָה וְעוֹשָׂה אוֹתָהּ שְׁתֵּים: צְפִי שְׁתֵּי נְרוֹת. נוֹתֵן שְׁנֵי רַחֲשִׁיָּה צְחוּד שְׁנֵי נְרוֹת אִם כְּרִיד לְהַדְלִיקוֹן כְּאַחַת וּמַדְלִיק בְּאַמְלָע לֹא מוֹכַח לְתַקוּנֵי מִנָּא מַכּוּיִן אֲלֵא לְהַדְלִיקָה בְּעַלְמָא: לְעֲדוּיֵי חוּשְׁכָא. כְּשֵׁהִיא נַעֲשִׂית בְּרַחֲשָׁה פַחַם מַעֲבִירָה: לְעֲדוּיֵי. לְהַסִּיר: חוּשְׁכָא. פַּחַם הַמַּחֲשִׁק אֹרֵה: נִאֻמְרוּ צְפִתִּילָה. בְּיוֹם טוֹב: מִמַּעֲכָה צִיד. תַּקוּן כְּלֵאֲחֵר יַד הוּא: יוֹרְדֵי גֵהִינְסִים הֵן. שְׁאִינוּ מַרְחַמִּין לְעַשׂוֹת לְדַקָּה: עַסְקָה. סַחּוּרָה לְהַשְׁתַּכַּר לְמַחֲלִית שְׂכָר: מְזוּנֵי. שְׁאֵל לְהַם מְזוּנֵי מִיזָן נְמִי לֹא זִינוּהוּ: וְנָתַן לָךְ רַחֲמֵי. שְׁתַּרְחַם עַל הַצְּרוּת: כְּאִשְׁרֵי נִשְׁבַּע לְאַצּוּתִיד. מִי שִׁישׁ לוֹ רַחֲמִים הוּא מְזַרְעוּ שְׁלֵ אֲצוּת: בְּעֵדוֹ. כְּנִגְדוֹ כְּמוֹ סַכַּת בְּעֵדוֹ כְּלוֹמַר חֲשֵׁךְ פְּרוּם לְפָנָיו הַכֵּל עָלָיו נַחֲשָׁד: נִפּוֹן צִידוֹ. מְזוּמָן אֲלֵלוֹ: מִי שְׁאִין לוֹ אֲלֵא חֲלוּק אֶחָד. אֵין יִכּוֹל לְכַבְּסוֹ וּכְנִים מַלְעֵרִים אוֹתוֹ: דְּמַעֲיִין בְּמַאֲנִיָּה. מַפְלָא אַתְּ כְּלוּ מִן הַכְּנִים:

זָכָה חוֹלְקֵהוּן דְּצַדִּיקָא דִּי דְעִין לְכוּנָא רְעוּתָא לְקָמִי מְאָרִיהוּן וְיִדְעִין לְתַקְנָא עֲלָמָא בְּהַאי יוֹמָא בְּקַל שׁוֹפְרָא וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים פ"ט) אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יוֹדְעֵי וְלֹא תוֹקְעֵי בְּהַאי יוֹמָא בְּעוּ עֲמָא לְאַסְתַּפְלָא בְּבַר נֶשׁ שְׁלִים מְכֻלָּא דִּי דְעַ אַרְחוּי דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא דִּי דְעַ בִּיקְרָא דְּמִלְכָּא דִּי בְּעֵי עֲלִיהוּ בְּעוּתָא בְּהַאי יוֹמָא וְלִזְמַנָּא קַל שׁוֹפְרָא בְּכֻלְהוּ עֲלָמִין בְּכוּנָא דְּלָבָא בְּחֻכְמָתָא בְּרְעוּתָא בְּשְׁלִימוּ בְּגִין דִּי סְתַלְק דִּינָא עַל יְדוּי מִן עֲלָמָא וְוִי לְאַנוּן דְּשְׁלִיחָא דְּלֵהוּן לָא אֲשַׁתְּפַח כְּדָקָא יְאוּת דְּהָא חוּבֵי עֲלָמָא (נ"א עמ"א) אֲתִין לְאַדְכָּרָא בְּגִינָה הָדָא הוּא דְּכְתִיב אִם הִפְהוּן הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא דְּהוּא שְׁלִיחָא דְּכָל יִשְׂרָאֵל לְאַשְׁמַת הָעַם הוּא בְּגִין דְּדִינָא שְׁרִיָּא עֲלִיהוּ וְכַד שְׁלִיחָא הוּא זָכָה כְּדָקָא יְאוּת זָכָאִין אֲנוּן עֲמָא דְּכָל דִּינִין מְסַתְּלִקִין מְנִיחוּ עַל יְדֵיהּ כָּל שְׁכָן כְּהִנָּא דְּעֲלִיָּה מִתְּבָרְכָאן עֲלָאִי וְתַתְּאִי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְעַל דָּא כְּהוּן וְלִוֵי עַד לָא יִסְלַק לְפוּלְחָנָא בְּדָקִין אֲבַתְרִיָּה וְיִדְעוּן אַרְחוּי וְעוּבְדוּי וְאִי לָא לָא סְלִיק לְפוּלְחָנָא וְכוּן בְּסִנְהֶדְרִין לְמִידָן דִּינָא וְאִי אֲשַׁתְּפַח כְּדָקָא יְאוּת יְהִיבִין עֲלֵיהּ חוּמְרָא דְּמִקְדָּשָׁא וְאִי לָא לָא סְלִיק לְפוּלְחָנָא הָדָא הוּא דְּכְתִיב (דברים לג) וְלִוֵי אָמַר תַּמִּיד וְאוֹרִיד לְאִישׁ חֲסִידִיד. מְפַנִּי מַה זָכָה (אֲהָרִן) לְאוֹרִים וְתוֹמִים וְלִמְפֻלַּח פּוּלְחָנָא הוּי אֹמֵר אֲשֶׁר נִסִּיתוּ וְגו' הָאֹמֵר לְאַבּוּי וְלֵאמֹר לָא רְאִיתוּ וְגוֹמֵר. וְכִינֹן דְּאֲשַׁתְּפַחוּ בְּאֵלִין דְּרִגִין כְּדִין יוֹרוּ מִשְׁפָּטִיד לְיַעֲקֹב וְגוֹמֵר. יְשִׁימוּ קְטוֹרֶה וְגוֹמֵר לְשַׁכְּכָא רְגִזָּא וְלִזְמַנָּא שְׁלָמָא. וְכֻלִּיל עַל מְזַבְחָד בְּגִין דִּי תִבְסָמוּן כְּלָא וְיִשְׁתַּכְּחוּן בְּרַכָּאן בְּכֻלְהוּ עֲלָמִין כְּדִין בְּרַד יי חילו וְגו' :

תרגום הזוהר אֲשֶׁרִי חֲלָקָם שֶׁל הַלְדִיקָהִים שְׂוֹדְעִים לְכוּן רְלוּנָם אֵל בְּזוֹרְחָם, וְיִוְדְעִים לְתַתְּוּ הָעוֹלָם צִיּוּם הַזֶּה צְהוּל הַשּׁוֹפֵר, וְלִכּוּן כְּתוּב (תהלים פ"ט) אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יוֹדְעֵי וְלֹא תוֹקְעֵי. צִיּוּם הַזֶּה כְּרִיד הָעוֹלָם לְרֵאוֹת, שְׁאָדָם שְׁלָם צֶפֶל, הַיּוֹדְעַ דְּרַכּוּי שֶׁל מְלָךְ הַקְּדוּשָׁה, וְיִוְדַע יִקְרוּ שֶׁל הַמְּלָךְ, שִׁיתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּפִלָּה צִיּוּם הַזֶּה, וְשִׁיזְמֵן קוּל שׁוֹפֵר צֶכֶל הָעוֹלָמוֹת צְכוּנַת הַלֵּב, בְּחֻכְמָה, צְרָאוֹן, צְשִׁלְמוֹת, כְּדִי שִׁיסְתַּלַּק הַדִּין עַל יְדוּ מִן הָעוֹלָם. חוּי לְחַלּוּ, אֲשֶׁר הַשְּׁלִיחַ שְׁלָהֶם לֹא נִמְאָח כְּרַחוּי, כִּי עֲוֹנוֹת הָעוֹלָם יִבְאוּ לְהַזְכִּיר צְשִׁבִילוֹ. זֶה שְׁאֲמַר אִם הִפְהוּן הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא, שֶׁהוּא שְׁלִיחַ כָּל יִשְׂרָאֵל, הוּא לְאַשְׁמַת הָעַם. מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָעַם. וְכֹאֲשֶׁר שְׁלִיחַ הַלְצוּר, הוּא זְכָאִי כְּרַחוּי, אֲשֶׁרִי הָעַם, שְׁכָל הַדִּינִים מְסַתְּלָקִים מֵהֶם עַל יְדוּ. וְכָל שְׁכָן הִפְהוּן, שְׁצִשְׁבִילוֹ מִתְּבָרְכִים הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְעַל כֵּן, כִּהֵן וְלִוֵי מְטוֹרֶם שְׁעוּלָה לְעִבּוּדָה צוֹדְקִים אַחֲרֵיו, וְרוֹחִים דְּרַכּוּי וּמַעֲשָׂיו. וְאִם לֹא אִינוּ עוֹלָה לְעִבּוּדָה. וְכוּן צְסִנְהֶדְרִין לְדוּן דִּין. וְאִם, הִפְהוּן חוּי הַלּוּי, נִמְאָח כְּרַחוּי, נוֹתְנִים עֲלָיו חוּמֵר הַמְּקַדָּשׁ, וְאִם לֹא, אִינוּ עוֹלָה לְעִבּוּדָה. זֶה

שְׁאֵמַר וּלְלוֹי אָמַר תּוֹמִיךָ וְאוֹרִיךָ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ. מִפְּנֵי מָה זָכָה לְאוֹרִים
וְתוֹמִים וְלַעֲבֹד עֲבֹדָה, הֲיִי אֹמֵר, אֲשֶׁר נִסִּיתוּ וְגו'. הָאוֹמֵר לְאֲבִיו וּלְאִמּוֹ
לֹא רָחִיתוּ וְגו', וְכִיוֹן שֶׁנִּמְלָא בְּיָלְפוֹ הַמִּדְרָגוֹת, אִז, יוֹרֵי מִשְׁפָּטֶיךָ לִיעֲקֹב
וְגו', יִקְיָמוּ קְטוֹרָה וְגו', שִׁיִּקְרִיבוּ קְטֹרֶת לְשֶׁכֶךָ הַכֶּעַם וּלְזַמֵּן אֶת הַשָּׁלוֹם.
וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ, כְּדֵי שִׁיתְצַשֵּׂם הַכֹּל, וְהַזְכָּרוֹת תִּמְלֹאנָה בְּכֹל הָעוֹלָמוֹת. אִז
בְּרַךְ ה' חִילוֹ וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּאוּ מִשְׁלֹשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה רְשָׁעִים וְרָשָׁעִים
לְחַלֵּק. וְאִם כָּבֵד זָמַן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן בְּחֲבוּרָה שָׁלוֹ רְשָׁעִים לְחַלֵּק וְאִינוּ
חֲזִיבִין בְּזַמְנוֹ שֶׁכָּבֵד זָמַנו עֲלֵיהֶן. שְׁלֹשָׁה שִׁישְׁבוּ לֵאכֹל פֶּת אֶף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד
וְאֶחָד אוֹכַל מִשְׁלוֹ אִינוּ רְשָׁעִים לְחַלֵּק: **ב.** שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהִיוּ אוֹכְלִין בְּבֵית
אֶחָד בְּזַמֵּן שֶׁמְקַצְתָּן רוֹאִין אֶלְוֹ אֶת אֶלְוֵי מִצְטָרְפִין לְזַמְנוֹ אֶחָד. וְאִם לֹא אֶלְוֵי
מִזְמָנִין לְעֲצָמוֹ וְאֶלְוֵי מִזְמָנִין לְעֲצָמוֹ. וְאִם יֵשׁ שְׁמֹשׁ אֶחָד בֵּינֵיהֶם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ
וּמְשַׁמֵּשׁ מִחֲבוּרָה זֹאת לְחֲבוּרָה זֹאת מִצְטָרְפִין לְזַמְנוֹ אֶחָד אֶף עַל פִּי שֶׁאִין מְקַצְתָּ
אֶלְוֵי רוֹאִין אֶת אֶלְוֵי וְהוּא שִׁישְׁמְעוּ שְׁתֵּיהֶן כָּל דְּבָרֵי הַמְּבָרָךְ בְּבֵאוֹר:

מוסר

שערי תשובה דף כט עב

הַמִּתְלוֹצֵץ בְּדָבָר שֶׁפְּתִים עַל הַמַּעֲשִׂים וְהַדְּבָרִים לֹא שִׁיבֹז לָהֶם בְּלִבּוֹ אֶךְ
מְדַרְךָ הַשְּׂמִיחִים לֹא דָבָר וְחֹק הַשְּׂחֹק וּפְעָמִים שְׂגוּרִים לָזֶה מִשְׁתַּה הֵינּוּ
וְהַשְּׂכָרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי כ) לֵץ הֵינּוּ הוֹמָה שֶׁכָּר כָּל שׁוֹגֵה בּוֹ לֹא יִחָפֵס. פְּרוֹשׁ
לֵץ אִישׁ הֵינּוּ הוֹמָה אִישׁ שֶׁכָּר כָּל שׁוֹגֵה בּוֹ לֹא יִחָפֵס, כָּמוֹ (תהלים קט) וְאִנִּי
תִּפְלָה. אִישׁ תִּפְלָה. וְרָצוֹנוֹ לֹמַר כִּי מִשְׁתַּה הֵינּוּ גוֹרֵם לְשֹׁלֵשׁ דְּבָרִים רָעִים,

הָאֶחָד לְהִיּוֹת אִישׁ מִתְלוּצֵץ וְהַשְּׁנִי לְהִיּוֹת הוֹמָה וּבַעַל דְּבָרִים. וְאָמְרוּ זְכָרוֹנָם לְבָרָכָה: כָּל הַמְרַבֶּה דְּבָרִים מְבִיא לְיַדֵּי חֲטָא. וְנֹאמֵר (קהלת ה) וְקוֹל כְּסִיל בְּרַב דְּבָרִים. וְהַשְּׁלִישִׁי כָּל שׁוֹגֵה בּוֹ לֹא יִחָפֵס. וְדַע כִּי לֹא יִהְיֶה מְנַהֵג הַלִּיצָנוֹת קְבוּעַ בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם עַד שֶׁהוּא פּוֹרֵק עַל שָׁמַיִם מַעְלָיו. עַל כֵּן יַעֲנֵשׁ לְתַת עָלָיו עַל הַיְסוּרִין מְדָה כְּנֶגֶד מִידָה, שֶׁנֹּאמֵר (ישעיה כח) וְעַתָּה אֵל תִּתְלוּצְצוּ פֶן יִחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם. וְהַחֲכָמִים הָיוּ מְזַהְרִים לְתַלְמִידֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהִתְלוּצֵץ גַּם עַל דָּרֶךְ מַקְרָה וְעֵרָאֵי וְעַל הַחֶלֶק הַזֶּה הֶצְרָכּוֹ לְהַזְהִיר כִּי רַבִּים יִפְשְׁלוּ בּוֹ עַל דָּרֶךְ מַקְרָה:

נצבים יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(ט) לֹא-יֵאבֹד יְהוָה סִלְוֹ לֹא כִּי אִזּוֹ יַעֲשֶׂן אֶף-
יְהוָה וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וְרַבְצָה בּוֹ כָּל-
הָאֲלֹהִים הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּמִזֹּה יְהוָה אֶת-

שִׁבּוֹ מִתְנוֹזֹת הַשָּׁמַיִם: לֹא יֵיבֵי יְיָ לְמִשְׁפַּח לֵה אֶרֶי בְּכֹן יִתְקַף רְגָזָא
דְּיְיָ וְחִמְתָּהּ בְּגִבְרָא הַהוּא וְיִדְבְּקוּן בֵּה כָּל לְוִטְיָא דְכְּתִיבִין בַּסֵּפֶרָא הַדִּין וְיִמְחִי
יְיָ יֵת שְׁמָהּ מִתְחֹת שְׁמָיָא:

רש"י **יעשן אף ה'.** על ידי כעס הגוף מתחמם והעשן יורא מן האף, וכן
(ס"ב כב, ט) עלה עשן באפו, ואף על פי שאין זו לפני המקום, הכתוב משמיע
את האזן כדרך שהיא רגילה ויכולה לשמוע, כפי דרך הארץ: וקנאתו. לשון
חמה אנפרטמיני"ט [חמה] אחיזת לזיסת נקמה, ואינו מעביר על המדה:

(כ) וְהַבְּדִילֹו יְהוָה לְרַעָה מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
כָּכָל אֲלֹתֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַתּוֹרָה

הַיְהוָה: וַיִּפְרֹשְׁנָהּ יְיָ לְבִישָׂא מִכָּל שְׁבִטָיָא דְיִשְׂרָאֵל כְּכֹל לְוִטֵי קִימָא דְכְּתִיבִין
בְּסִפְרָא דְאוּרִיתָא הַדִּין :

רצ"י הכתובה בספר התורה הזה. ולמעלה הוא אומר (לעיל כח, סא) בספר התורה הזאת גם כל חלי וכל מכה וגו', הזאת, לשון נקבה, מוסב על התורה. הזה, לשון זכר, מוסב על הספר, ועל ידי פסוק הטעמים הן נחלקין לשתי לשונות, בפרשת הקללות הטפחא נתונה תחת בספר, והתורה הזאת דבוקים זה לזה, לכך אמר הזאת, וכאן הטפחה נתונה תחת התורה, נמלא ספר התורה דבוקים זה לזה, לפיכך לשון זכר נופל אחריו, שהלשון נופל על הספר:

(כא) וְאָמַר הַדָּוָר הָאֲזוּרֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יִקְוּמוּ
מֵאֲזוּרֵיכֶם וְהִזְכֵּרִי אֲשֶׁר יָבֵא מֵאֶרֶץ רִזְזוּקָה
וּרְאוּ אֶת-מִכּוֹת הָאָרֶץ הַזֹּאת-וְאֶת-תַּזּוּלֶיהָ

אֲשֶׁר-זוּלָהּ יְהוָה בָּהּ: וַיִּימַר דָּרָא בְּתִרְעָה בְּנִיכּוֹן דִּי יִקְוּמוֹן
מִבְּתִרִּיכּוֹן וּבֵר עֲמֻמִּין דִּי יִיְתִי מֵאֶרְעָא רְחִיקָא וַיִּחְזוֹן יְת מַחְתָּא דְאֶרְעָא הַהִיא
וְיַת מִרְעָהָ דִּי אֲמִרַע יְיָ בָּהּ: (כב) גְּפֻרִית וּבְמִלּוֹז שִׁרְפָה כָּל-
אֲרֻצָּה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמָחוּ וְלֹא-יַעֲלֶה בָּהּ
כָּל-עֵשֶׂב כַּמְהַפְכֶת סָדָם וְעַמְרָה אֲדָמָה

(וצביים) וַצְבוּיִם אֲשֶׁר הִפֵּךְ יְהוָה בְּאִפּוֹ וּבְזוּמָתוֹ:
גְּפֻרְתָּא וּמִלְחָא יִקִּידַת כָּל אֶרְעָה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יִסַּק בָּהּ כָּל עֵסְבָא
כַּמְהַפְכָתָא דְסָדָם וְעַמְרָה אֲדָמָה וַצְבוּיִם דִּי הִפֵּךְ יְיָ בְּרִגְזָהּ וּבְחֻמָתָהּ: (כג)

וְאָמְרוּ כָּל-הַגּוֹיִם עַל-מֵה עָשָׂה יְהוָה כִּכְהָ
לְאֶרֶץ הַזֹּאת מֵה זָרִי הָאָרֶץ הַגְּדוֹל הַיְהוָה: וַיִּימְרוּן
כָּל עַמְמֵינָא עַל מֵה עֲבַד יְיָ כְּדִין לְאֶרְעָא הַזֹּאת מָא תְּקוּף רִגְזָא רַבָּא הַדִּין:

נביאים - ישעיה - פרק סב

(ט) כִּי מֵאֲסֻפָּיו יֵאָכְלוּ וְהִלְכוּ אֶת-יְהוָה
וּבְמִקְבָּצָיו יִשְׁתַּהוּ בְּזוֹצְרוֹת קִדְשֵׁי: (ס) אָרִי דְכַנְשׁוּהִי
לְעִבּוּרָא וַיְכַלּוּנָה וַיִּשְׁבְּחוּן קִדְם יְיָ וַדַּעְצֵרוּהִי לְחִמְרָא וַיִּשְׁתַּנְּיָה בְּדַרְת קוּדְשֵׁי :

רש"י יאכלוהו . מוסב על דגנך :

(י) עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרִים פָּנּוּ הַרְרָה הָעַם סָלוּ
סָלוּ הַמְּסֻלָּה סִקְלוּ מֵאֲבָן הָרִימוּ יָס עַל-
הָעַמִּים: אָמַר נְבִיא עֲבְרוּ וְתוּבוּ בְּתַרְעֵנָא אָפְנוּ לֵב עַמָּא לְאוֹרַח תַּקְנָא בְּסֵרוּ
בְּשׁוּרֵוּ טָבוּ וְנִחְמָן לְצַדִּיקָא דְסִלְקוּ הִירְהוּר יִצְרָא דְהוּא כְּאָבֵן תַּקְלָא אָרִימוּ אֶתְא
עַל עַמְמֵנָא :

רש"י ישתוהו . מוסב על תירושך : עזרו עזרו בשערים . אמר נבייא עזרו
ותוּבו בְּתַרְעֵנָא חֲפֵנוּ לְבָא דְעַמָּא לְאוֹרַח תַּקְנָא : סָלוּ סָלוּ הַמְּסֻלָּה . כְּבָשׁוּ
הַדְרָךְ בְּטִי"ץ לְוַקְמִי"ן זַלְע"ז סוּלוּ לְשׁוֹן מְסֻלָּה הוּא : סִקְלוּ מֵאֲבָן . סִקְלוּ
הַמְּסֻלָּה וְהַשְׁלִיכוּ חֲזָנִי מִכְּסוּל לְכַדְדִין , סִקְלוּ חֵישְׁפִירִיחָ"ן זַלְע"ז . מֵאֲבָן .
מֵהוּיֹת שָׁס חֲזָן וְכַנְגַד יִכַר הַרְע הוּא אֹמֵר , וַיִּשַׁ עוֹד לְפֹתְרוּ עַל תִּיקוּן
הַדְרָכִים לְקַבּוּץ הַגְּלוּיֹת : הַרִימוּ נֶס . כְּלוּנֶס פּוֹרְקָא זַלְע"ז אֹת הוּא שִׁיקְבָלוּ
חֲלִי וַיִּבְיָאוּ לִי אֶת הַגּוֹלִים חֲלָלִים :

(יא) הִגְּדָה יְהוָה הַשְּׁמִיעַ אֶל-קִצְהָ הָאָרֶץ אָמְרוּ
לְבַת-צִיּוֹן הִגְּדָה וַיִּשְׁעַךְ בָּהּ הִגְּדָה שִׁכְרוּ אֹתוֹ
וּפִעֲלָתוֹ לְפָנָיו: הָא יְיָ אֲשַׁמַּע לְסִיפֵי אֲרַעָא אָמְרוּ לְכַנְשֵׁתָא דְצִיּוֹן דָּא
פְּרִיקִיד מִתְגַּלִּי הָא אָגַר עֲבָדֵי מִימְרָה עֲמָה וְכָל עוֹבְדֵיהוֹן גְּלוּ קְדָמוּהִי :

רס"י הנה שכרו . שמוכן לתת לעבדיו מוכן אהו : ופעולתו . סכר הפעולה
שפעלו עמו לפניו הוא מוכן לתת :

(יב) וְקָרְאוּ לָהֶם עִם-הַקֹּדֶשׁ אֱלֹהֵי יְהוָה וְכָרְאוּ
יִקְרָא דְרוּשָׁה עֵיר לֹא זָעֵזְבָהּ: (ס) וַיִּקְרוּ לְהוֹן עָמָא
דְּקוּדְשָׁא פְּרִיקָא דִּי וְלִיד יִתְקַרֵי תְּבִיעֵתָא קֶרְתָּא דְלֹא אֲתֵרְחַקַּת : **סג** (א) בְּמִי-
זֶה | בָּא מֵאֲדוּם זִזְמוּן בְּגָדִים מְבַצְרָה זֶה
הַדּוֹר בְּלִבּוּשׁוֹ צִעָה בְּרַב כּוֹזוֹ אֲנִי מְדַבֵּר
בְּצַדִּיקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: מִן אָמַר אֱלִין עֲתִיד לְאַיְתָאָה מְחָא עַל
אֲדוּם פּוֹרְעָנָא תְּקִיפָא עַל בְּצָרָה לְמַעַבְד פּוֹרְעָנוֹת דִּין עֲמִיָּה כְּמָא דְקִיָּם לְהוֹן
בְּמִימְרֵיהּ אָמַר הָא אֲנָא מִתְגַּלִּי כְּמָא דְמַלְלִית בְּזִכּוֹ סִגְנָא קְדָמִי חֵיל לְמַפְרֵק :

רס"י מי זה בא מאדום . נתנבא הנביא על שעיר וזכרה , אמרו רבותינו
שתי טעיות עתיד שר של שעיר לטעות כסבור הוא שזכרה היא זכר במדבר
שהיתה עיר מקלט , וטועה משום שאין קולטת אלא שוגג והוא הרג את
ישראל מזיד , ועוד יש מדרש אגדה על שהספיקה זכרה מלך לשעיר זמות
מלכה הראשון וימלך תחתיו יוצב בן זרח מזכרה וזכרה ממואב היא כענין
שנא' על קריות ועל זכרה : זה . (שהיה) הדור כלבושן ונעה ונאזר כרוב כחו
והקצ"ה משיבו אני הוא שעלתה לפני לדבר בצדקת האצות וצדקת דורו של
זרה וצדקתי גם היא עמהם ונגליתי להיות רב להושיע והם אומרים מדוע
אדום ללבושך מדוע בגדיך אדומים :

כתובים - תהילים - פרק עז

עז (א) לַמְנַצֵּחַ עַל- (יְדִיתוֹן) יְדוּתוֹן לְאֶסֶף מִזְמוֹר:
לְשַׁבְּחָא עַל יַד יְדוּתוֹן לְאֶסֶף תּוֹשֵׁבְחָא :

רס"י על ידותון . על הדתות ועל הדינין העוזרים על ישראל :

(ב) קוֹלִי אֶל-אֱלֹהִים וְאֶעֱקֶה קוֹלִי אֶל-
אֱלֹהִים וְהֶאֱמִין אֵלַי: קְלִי קָדָם יי וְאֶקְבַּל קְלִי קָדָם אֱלֹהָא וְאַצִּית
מִימְרֵי : (ג) בְּיוֹם צָרָתִי אֲדַצֵּי דְרַעְשֵׁתִי יָדַי | לִילָה
נִגָּרָה וְלֹא תַפּוּג מִאֲנֵה הַנְּזוֹם נַפְשִׁי: בְּיוֹם עֲקָתִי אִוְלָפוֹן
מִן קָדָם יי תְּבַעִית שְׁרַת עָלַי נְבוּאָה בְּלִילִיא זְלָגַת עֵינַי דְּמַעְתָּא וְלֹא תַפּוּג סְרִיבַת
לְאַתְנַחְמָא נַפְשִׁי :

רס"י ידי . מכתיו : לילה נגרה . בגלות זה שהוא כלילה היא נגרה ליחה
ומרה : ולא תפוג . ולא תדמה נגרתה :

(ד) אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְבִּיחָה אֶשְׁיִיזָה | וְתַתְּעִטָּף
רוּזְזֵי סִלָּה: אֲדַפֵּר אֱלֹהָא וְאַרְגוּשׁ קָדָם יי אֲמַלֵּל וְתַשְׁתַּלְּחֵי רוּחִי לְעַלְמִין :

רס"י אזכרה אלהים . החסד שהיה רגיל לעשות לי בימי חבתי : אשיחה .
באותן חסדים וטובות : ותתעטף רוחי . פשמיי"ר בלע"ז :

(ה) אֶזְזוֹתָ שְׂמֵרוֹת עֵינַי נַפְעֵמֹתִי וְלֹא אֲדַבֵּר: אֲחַדְתָּא
תִּימּוֹרְתָא דְעֵינֵי אֶטְרַפִּית וְלֹא אֲמַלֵּל :

רס"י אחזת שמורות עיני . שמורות לשון אשמורות הלילה שאדם נעור
משנתו ודעתו מיושבת ולבו חוזר עליו ואני איני כן כלילה זו של גלות תמיד
עיני נדבקות כאדם נרדם מאוטם לב בצרות שאני רואה נפעמה רוחי ואין

משנה סוטה פרק ט

א. עגלה ערופה, בלשון הקדש, שְׁנֵאָמַר (דברים כא) כִּי יִמָּצָא חָלָל בְּאֶדְמָה. וְיִצְאוּ זִקְנֵיהָ וְשִׁפְטֵיהָ, שְׁלֹשָׁה מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִירוּשָׁלַיִם הָיוּ יוֹצְאִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֲמִשָּׁה, שְׁנֵאָמַר זִקְנֵיהָ, שְׁנַיִם, וְשִׁפְטֵיהָ, שְׁנַיִם, וְאֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עָלֶיהוּ עוֹד אֶחָד:

ברטנורה (ב) עגלה ערופה כלשון הקודש. מה שהזקנים אומרים ידענו לא שפכו את הדם הזה והכהנים אומרים כפר לעמד ישראל וגו', כלשון הקודש הוזקקו לאמר: שנאמר כי ימצא כו'. ובאותו פרשה נאמר וענו ואמרו, ונאמר להלן (דברים כ"ז) וענו הלויים ואמרו, מה להלן כלשון הקודש אף כאן כלשון הקודש: היו יולאים. ובאים שם ומוודים מן החלל ללד העיירות שסביבותיו לידע איזו קרובה: אין ב"ד שקול. אין ב"ד עשויין שיהא אפשר לחלוק שזה בשה, אלא שיהא הרוב ללד אחד לקיים אחרי רבים להטות. (שמות כ"ג):

ב. נמצא טמון בגל, או תלוי באילן, או צף על פני המים, לא היו עורפין, שְׁנֵאָמַר (שם) בְּאֶדְמָה, וְלֹא טָמוֹן בְּגֵל. נוֹפֵל, וְלֹא תְלוּי בְּאֵילָן. בְּשָׂדֶה, וְלֹא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. נִמְצָא סָמוּךְ לְסֶפֶר, או לְעִיר שְׂרָבָה נְכָרִים, או לְעִיר שְׂאֵין בָּהּ בֵּית דִּין, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא מְעִיר שֵׁישׁ בָּהּ בֵּית דִּין. נִמְצָא מְכוּן בֵּין שְׁתֵּי עִירוֹת, שְׁתֵּיהֶן מְבִיאוֹת שְׁתֵּי עֲגָלוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְיָעָזֵר. וְאֵין יְרוּשָׁלַיִם מְבִיאָה עֲגָלָה עֲרוּפָה:

ברטנורה (ג) נמצא סמוך לספר. אכל גבול הגוים: לא היו מודדים. דכתיב כי ימצא חלל, פרט לממאיא את עצמו, שסמוך לגבול הגוים כאילו הממאיא עצמו למיתה הוא: לעיר שאין בה ב"ד לא היו מודדין. אין מודדין אלא מעיר שיש בה ב"ד. ה"ק נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד אין מודדין לה, אלא לעיר שיש בה ב"ד מודדין. איזו עיר שיש בה ב"ד קרובה לו. ואי לא הדר תנייה, הוה אמינא אין מודדין כלל, ת"ל ולקחו זקני העיר, מכל מקום, דהאי העיר קרא יתירא הוא, דמאי למכתב והיה העיר הקרובה אל החלל ויאלו זקניה: מכון. מלמאם שאין זו קרובה לו מזו אפילו מלא חוט: שתיהן מביאות שתי עגלות דברי ר"א. ואין כן הלכה, אלא שתיהן מביאות

עגלה אחת בשותפות. והכי אמרינן בגמרא בזכורות: אין ירושלים מביאה עגלה ערופה. דכתיב (דברים כ"א) באלמה אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה, פרט לירושלים שלא נתחלקה לשבטים:

ג. נמצא ראשו במקום אחד [וגופו במקום אחר], מוליכין הראש אצל הגוף, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, הגוף אצל הראש:

ברטורה (ג) נמצא ראשו במקום אחד. השתא לא מיירי תנא לענין מדידה. למדקתני סיפא מאין היו מודדין, מכלל דרישא לאו במדידה עסקינן. אלא במת מוטה קנה מקומו עסקינן, דהיכא דנמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר, מוליכין ראשו אלל גופו וקוצרין אותו במקום שנמצא הגוף, דגופיה בדוכתיה נפל ורישא הוא דנייד. דברי ר"א: רבי עקיבא אומר מוליכין הגוף אלל הראש. דרישא היכא דנפיל נפיל וגופיה רהיט ואזיל. והלכה כרבי עקיבא:

ד. מאין היו מודדין, רבי אליעזר אומר, מטבורו. רבי עקיבא אומר, מחטמו. רבי אליעזר בן יעקב אומר, במקום שנעשה חלל, מצנארו:

ברטורה (ד) ר"א אומר מטיבורו. קסבר עיקר חיותא בטיבוריה הוא: ר' עקיבא אומר מחוטמו. עיקר חיותא מחוטמו הוא, דכתיב (בראשית ז') כל אשר נשמת רוח חיים באפיו: ממקום שנעשה חלל מנארו. דאין קרוי חלל אלא מן הנאור, דכתיב (יחזקאל כ"א) על נארי חללי רשעים, הלכך ממנו היו מודדים, דכתיב אל החלל. והלכה כר"ע:

ה. נפטרו זקני ירושלים והלכו להן. זקני אותה העיר מביאין עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל (שם), ואין המום פוסל בה, ומורידין אותה לנחל איתן. ואיתן כמשמעו, קשה. אף על פי שאינו איתן, פשר. ועורפין אותה בקופיץ מאחוריה. ומקומה אסור מלזרוע ומלעבוד, ומתר לסרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים:

ברטורה (ה) נפטרו זקני ירושלים. שאינו באין אלא למדוד, דכתיב ויאלו זקניך וסופטיך ומדדו: רע"פ שאינו איתן כשר. שלא נאמר איתן לעכובא אלא למנוה: בקופיץ. סכין גדול: מאחוריה. ממול ערפה: מקומה אסור. לעולם: ומותר לסרוק שם פשתן. עבודה שאינה בגופה של קרקע, דכתיב (דברים כ"א) אשר לא יעבד ולא יזרע, מה זריעה מיוחדת שהיא בגופו של קרקע אף כל עבודה שהיא בגופו של קרקע: לנקר שם אבנים. לסתת שם אבנים:

ו. זָקַנִי אֹתָהּ הָעִיר רוֹחֲצִין אֶת יְדֵיהּ בַּמַּיִם בְּמִקּוֹם עָרִיפָה שֶׁל עֵגְלָה, וְאוֹמְרִים, (ש) יְדִינוּ לֹא שִׁפְכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ. וְכִי עַל דַּעַתְנוּ עֲלֵתָהּ, שֶׁזָּקַנִי בֵּית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמַיִם הֵן, אֶלֶּא שֶׁלֹּא בָּא לְיַדֵּינוּ וּפְטַרְנוּהוּ (בְּלֹא מִזִּין), וְלֹא רָאִינוּהוּ וְהִנְחִנוּהוּ (בְּלֹא לְוִיָּה). וְהִכְהַנִּים אוֹמְרִים (ש) כִּפֹּר לְעַמֶּד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ ה' וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמֶּד יִשְׂרָאֵל. לֹא הָיוּ צָרִיכִים לוֹמַר (ש) וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם, אֶלֶּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִבְּשָׂרְתּוֹ, אֵימָתִי שֶׁתַּעֲשׂוּ כָכָה, הַדָּם מִתְכַּפֵּר לָהֶם:

דרטורה (ו) לֹא זָא לִידֵינוּ וּפְטַרְנוּהוּ. זָלֹא מְזוֹנוֹת: וְלֹא רִאִינוּהוּ וְהִנְחִנוּהוּ. זָלֹא לִוִּיָּה:

ז. נִמְצָא הַהוֹרֵג עַד שֶׁלֹּא נִעְרְפָה הָעֵגְלָה, תִּצָּא וְתִרְעָה בְּעֶדְרָה. מִשְׁנַעְרְפָה הָעֵגְלָה, תִּקְבֵּר בְּמִקּוֹמָהּ, שֶׁעַל סִפְּךָ בָּאת מִתְחַלֵּתָהּ, כִּפְרָה סִפְּקָה וְהִלְכָה לָהּ. נִעְרְפָה הָעֵגְלָה וְאַחַר כֵּן נִמְצָא הַהוֹרֵג, הָרִי זֶה יִהְרֵג:

דרטורה (ז) תִּלְכֵּךְ וְתִרְעָה זַעֲדָרָה. כַּשֶּׁאֵךְ חוֹלוּיִן: כִּפְרָה סִפְּיָהּ. הִיא עֲשֵׂתָה אֶת שְׁלָהּ: וְאַחַר כֵּן נִמְלָא הַהוֹרֵג הָרִי זֶה יִהְרֵג. דְּכַתִּיב בְּסוֹף פֶּרֶשׁת עֵגְלָה עֲרוּפָה (דְּבָרִים כ"א) וְאַתָּה תִּזְעַר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרֶב:

ח. עַד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג, וְעַד אֶחָד אוֹמֵר לֹא רָאִיתִי, אִשָּׁה אוֹמֶרֶת רָאִיתִי וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא רָאִיתִי, הָיוּ עוֹרְפִין. עַד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי, וְשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא רָאִיתִי, הָיוּ עוֹרְפִין. שְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ וְאֶחָד אוֹמֵר לָהֶם לֹא רָאִיתֶם, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין:

דרטורה (ח) עַד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי וְעַד אֶחָד אוֹמֵר לֹא רָאִיתִי. וּכְגוֹן שֶׁזָּאוּ שְׁנֵיהֶם זָבַת אַחַת [אִז] הָיוּ עוֹרְפִים. אֲבָל אִם זָא אֶחָד תַּחֲלָה וְאַחַר רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג, וְהִמְנוּהוּ כְּזֵי תְרִי, שֶׁהַתּוֹרָה הִאֲמִינְתָּהוּ דְּכַתִּיב (ס) לֹא נוֹדַע מִי הַכֹּהֵן, הֵא נוֹדַע אֲפִילוֹ עַל פִּי עַד אֶחָד אִין עוֹרְפִין, אֲע"פ שֶׁזָּא עַד אֶחָד אַח"כ וְהַכְחִשׁוּ, אִינוּ נִאֲמָן הַשָּׁנִי, שְׂאִין דְּזָרִיו שֶׁל אֶחָד בְּמִקּוֹם שְׁנַיִם: עַד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי וְשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא רָאִיתִי הָיוּ עוֹרְפִים. וּכְגוֹן שֶׁהַשָּׁנִים וְהָאֶחָד פְּסוּלֵי עֵדוּת הֵן, דְּזָפְסוּלֵי עֵדוּת הֵלֵךְ אֶחָד לְעוֹת: רוֹב

ט. מִשְׁרָבוּ הַרְצָחָנִים, בְּטָלָה עֵגְלָה עָרוּפָה, מִשְׁבָּא אֶלְעָזָר בֶּן דִּינָאִי, וְתַחֲיָנָה בֶּן פְּרִישָׁה (בֶּן פְּרִישָׁה) הָיָה נִקְרָא, הָזָרוּ לְקָרוֹתוֹ בֶּן הַרְצָחוֹ. מִשְׁרָבוּ הַמְּנַאֲפִים, פְּסָקוּ הַמַּיִם הַמְּרִים, וְרָבוּ יוֹחֲנוּ בֶּן זַפְאִי

הַפְּסִיקוּ, שְׁנֹאֲמַר (הושע ד) לֹא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל
כְּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאַפְּנָה כִּי הֵם וְגו'. מִשְׁמַת יוֹסִי בֶן יוֹעָזָר אִישׁ צָרְדָּה
וְיוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, בְּטָלוּ הָאֲשֻׁכּוֹלוֹת, שְׁנֹאֲמַר (מִיכָה ז) אִין
אֲשֻׁכּוֹל לְאָכּוֹל בְּכּוֹרָה אֹתָהּ נִפְשִׁי:

צִטוֹטָה (ט) בַּטְלָה עֲגֹלָה עֲרוּפָה. לְפִי שְׁמֵכִירִין הִיוּ זֵהִם מִי רָגִיל לְהַרְגוֹ: בַּטְלוּ
הָאֲשֻׁכּוֹלוֹת. אִישׁ שֶׁהֵכֵל זָנוּ. כְּלוֹמַר תּוֹרַתָם אֲמַת מִבְּלֵי דּוּפִי:

י. יוֹחָנָן כִּהֵן גָּדוֹל הָעֵבִיר הַוּדֵית הַמַּעֲשֵׂר. אֵף הוּא בְּטָל אֶת
הַמַּעֲוָרִין, וְאֶת הַנוֹקְפִין. עַד יָמָיו הָיָה פְּטִישׁ מִכָּה בִירוּשָׁלַיִם. וּבְיָמָיו
אִין אָדָם צָרִיד לְשֹׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי:

צִטוֹטָה (י) הוֹדִיית מַעֲשֵׂר. וִידוּי מַעֲשֵׂר, בִיעֲרַתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נִתְחַיו לְלוּוֵי.
לְפִי שְׁעִזְרָא קִנֵּס אֶת הַלְוִיִּם שֶׁלֹּא יִתְנוּ לָהֶם מַעֲשֵׂר כַּשְׁעֵלָה מִן הַגּוֹלָה וְזִנִּי לֹוֹ לֹא
עָלוּ עִמּוֹ, וְלֹוֹה שִׁיתְנוּ הַמַּעֲשֵׂר לְכַהֲנִים. וְיוֹחָנָן כִּהֵן גָּדוֹל בַּטָּל הוֹדוּי, שֶׁלֹּא הִיָּה יֹכּוֹל
לֹומַר וְגַם נִתְחַיו לְלוּוֵי: בַּטָּל אֶת הַמַּעֲוָרִים. שֶׁהִיוּ הַלְוִיִּם זְכָל יוֹם אֹומֵרִים עַל הַדּוֹכָן
עוֹרָה לְמָה תִישָׁן ה', אֲמַר וְכִי יֵשׁ שִׁינָה לְפָנַי הַמַּקּוֹם, וְעַמֵּד וּבְטָלָן: אֶת הַנוֹקְפִין. שֶׁהִיוּ
מַסְרֵטִין לְעֹגֵל שֶׁל קֶרֶבֶן בֵּין קֶרְנָיו כְּדִי שִׁיפּוֹל לוֹ דָם זְעִינָיו כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְאֶה וְיִהְיֶה נוֹחַ
לְכַפְתּוֹ וּלְשֹׁחַטּוֹ. וְעַמֵּד הוּא וּבְטָלוֹ, שְׁנֵרָאָה כְּזַעַל מוֹם. וְהַתְקִין לָהֶם טְזַעוֹת זְקָרָקַע
לְהַכְנִיס לֹואֲרַר הַזְּבַהמָה לְתוֹכָהּ: נוֹקְפִין. מַכִּין. וְדוּגַמְתּוֹ (חֻלְדִין ז): אִין אָדָם נוֹקֵף אֲלֻזְבַּעוֹ
מִלְמַטָּה: הִיָּה פְּטִישׁ מִכָּה זִירוּשָׁלַיִם. זְחוֹל הַמוֹעֵד. חֲרָשֵׁי נַחֲשֵׁת וּבְרַזָל הִיוּ מַכִּין
זְפִטִישׁ לְעַשׂוֹת מַלְאָכַת הָאֲזָבָד שֶׁהִיא מוֹתֵרַת זְמוּעֵד. וְעַמֵּד הוּא וּבְטָלָן, מַשּׁוּם דְּאוּשָׁא
מִלְתָּא טוֹבָא וְאִיכָא זְלוֹזֵל מוֹעֵד: וְזִימָיו אִין אָדָם כְּרִיד לְשֹׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי. שֶׁהוּא אֲמַר
לְזִנִּי דוֹרוֹ כַּסֵּם שְׁתְּרוּמָה גְדוֹלָה עוֹן מִיתָה, כִּךְ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּטְזַבֵּל עוֹן מִיתָה. וְתִיקֵן
שׁוֹיֹלִיאוֹ מִן הַדְּמָאִי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי זְלוֹזְבָד, וְלֹא יוֹלִיאוֹ מִמֵּנוּ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן
וְלֹא מַעֲשֵׂר עֲנִי, שִׁיכּוֹלִין לֹומַר לְלוּוֵי אוֹ לְעֲנִי הַזֵּה רֵאִיָּה שֶׁהוּא טְזַבֵּל וְטוֹל. וּמַתְקָנָה זֹו
וְאִילָךְ הַלּוֹקַח פִּירוֹת מִן הַשּׁוֹק לֹא הִיָּה שׁוֹאֵל אִם הֵן מִתּוֹקְנִין אִם לֹאוֹ, אֲלֹא מִיָּד
מִפְּרִישׁ מֵהֶם תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְאוֹכֵל אֶת הַשָּׂאֵר, שְׁכָל הַלּוֹקַח מֵעַם הָאֲרֶז
פִּירוֹת הֵם זְחֻזְקַת שֶׁהֵם

יא. מִשְׁבְּטָלָה סִנְהֶדְרִין, בְּטָלָה הַשִּׁיר מִבֵּית הַמִּשְׁתָּאוֹת, שְׁנֹאֲמַר
(ישעיה כד) בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יֵין וְגו':

צִטוֹטָה (יא) סִנְהֶדְרִין. שֵׁם הַדֵּיִינִים. וְנִקְרָאִים סִנְהֶדְרִין שְׁשׁוֹנָאִים הַדְּרַת פְּנִים זְלוּן:
בַּטָּל הַשִּׁיר. לְכַתִּיב (אִיכָה ה) זִקְנִים מַשְׁעַר שְׁזַתּוֹ זְחוֹרִים מִנְּגִינַתָם זְזָמָן שְׁזַטְלוּ הַזְּקֵנִים
הַיּוֹשְׁבִים זְשַׁעַר שֶׁהֵם הַסִּנְהֶדְרִין זְטְלוּ הַזְּחוֹרִים מִנְּגִינַתָם גַּם כּוֹ:

יב. מְשַׁמְתוּ נְבִיאִים הָרֵאשׁוּנִים, בְּטָלוּ אוֹרִים וְתַמִּים. מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּטַל הַשְּׁמִיר וְנִפְתָּ צוֹפִים, וּפְסָקוּ אַנְשֵׁי אֶמְנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יב) הוֹשִׁיעָה ה' כִּי גָמַר חֲסִיד וְגו'. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵין יוֹם שְׂאִין בּוֹ קָלָה, וְלֹא יָרַד הַטַּל לְבָרְכָהּ, וְנִטַּל טַעַם הַפְּרוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אַף נִטַּל שְׁמֹן הַפְּרוֹת:

זרמורה (יב) משמתו נביאים הראשונים. כל הנביאים נקראים נביאים ראשונים, חוץ מחגי זכריה ומלאכי וחזריהן לאחרונים נינהו, שהיו צבנין בית שני: בטל השמיר. כמין תולעת, זרייתו כשעורה. שהיו מראים אותו על האצנים הרסומות זדיו והן נזקעות מאיליהן, וזו פיתחו אצני האפוד והחושן, לכתיב זהו במלואותם שיהיו שלימות שלא יחסרו בהם אלא כותב עליהן זדיו ומראה להם שמיר על פני הדיו בחוץ: ונופת לופים. דבש הבא ממקום ששמו, ליפילה, ומשובח מאד: ופסקו אנשי אמנה. אנשים שמאמינים בהקדוש ברוך הוא:

יג. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, הַטְּהַרָה נְטִלָה אֶת (הטעם וְאֵת) הַרִיחַ. הַמַּעֲשָׂרוֹת נְטִלוּ אֶת שְׁמֹן הַדָּגָן. (וּחֲכָמִים אוֹמְרִים), הַזְּנוּת וְהַכְּשָׁפִים כָּלוּ אֶת הַכֹּל:

זרמורה (יג) הטהרה בטלה את הטעם. טהרה שפסקה מישראל, בטלה טעם הפירות וריחם. שבזמן שהיו ישראל טהורים ועוסקים בטהרה אף הקב"ה היה מטהר את הפירות מטעם רע וריח רע: מעשר בטל שומן דגן. דמעשר איקרי חלב, כדכתיב (במדבר יח) כל (יח) חלב יכרה:

יד. בַּפְּלֹמוֹס שֶׁל אֶסְפִּסְיָנוֹס גָּזְרוּ עַל עֵטְרוֹת חֲתָנִים, וְעַל הָאָרוֹס. בַּפְּלֹמוֹס שֶׁל טִיטוֹס גָּזְרוּ עַל עֵטְרוֹת כְּלוֹת, וְשָׁלָא יִלְמַד אָדָם אֶת בְּנוֹ יְוֹנִית. בַּפְּלֹמוֹס הָאֲחֵרוֹן גָּזְרוּ שֶׁלֹּא תֵצֵא הַכֶּלֶה בְּאֶפְרַיִן בְּתוֹךְ הָעִיר, וְרַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּ שֶׁתֵּצֵא הַכֶּלֶה בְּאֶפְרַיִן בְּתוֹךְ הָעִיר:

זרמורה (יד) בפלמוס של אספסינוס. חיל שהביא אספסינוס על ירושלים: גזרו על עטרות חתנים. היו עושים לחתנים עטרות מאבן מלח שהוא לכול כעין הדולח ורובעין אותה בגפרית כעין כורין שקורין ניי"ל. ואית דמפרשי עטרות של הדס ושל ורד. ושניהם אסורים, ואין מותר אלא עטרות של קנים: ועל האירוס. עשוי כמין נפה שדפנותיה עגולות ושוחים על פיה עור דק ומכין עליו במקל דק ומוציא קול לכול. ובלע"ז קורין לו טנבורו: עטרות כלות. כעין עיר עשויה מזהב: ושלא ילמד אדם את בנו יונית. פירוש, חכמה יונית. והם רמזים וחידות שהיו ליונים, ולא היו

מכירים בהם אלא הרגילים בהם. ובגמרא מפרש טעמא משום מעשה שהיה (כשיצאו) [ל"ל כשצרו] מלכי השמונאי זה על זה, היו אותן שצפנים משלשלים לאותן שצחוץ בכל יום דינרין בקופה ומעלין להן תמידין, היה שם זקן אחד ולעז להם בחכמה יונית, כל זמן שהם עסוקין בעבודה אין נמסרין בידכם. אותו היום שלשלו להם דינרים בקופה והעלו להם חזיר. באותה שעה אמרו ארור אדם שיגדל חזיר, וארור אדם שילמד לבנו חכמה יונית: בפולמוס האחרון. הוא חורבן הבית. ושל טיטוס נמי הוה: באפריון. כמו אהל של מעילין וטליתות מוזהבות: ורבותינו התירו שתלא כלה באפריון. משום לניעותא. וכן הלכה:

טו. משמת רבי מאיר, בטלו מושלי משלים. משמת בן עזאי, בטלו השקדנים. משמת בן זומא, בטלו הדרשנים. משמת רבי יהושע, פסקה טובה מן העולם. משמת רבן שמעון בן גמליאל, בא גובי ורבו צרות. משמת רבי אלעזר בן עזריה, פסק העשר מן החכמים. משמת רבי עקיבא, בטל כבוד התורה. משמת רבי חנינא בן דוסא, בטלו אנשי מעשה. משמת רבי יוסי קטנותא, פסקו חסידים. ולמה נקרא שמו קטנותא, שהיה קטנותו של חסידים. משמת רבן יוחנן בן זכאי, בטל זיו החכמה. משמת רבן גמליאל הזקן, בטל כבוד התורה ומתה טהרה ופרישות. משמת רבי ישמעאל בן פאבי, בטל זיו הכהנה. משמת רבי, בטלה ענוה ויראת חטא: (ברייתא סוף סוטה) רבי פנחס בן יאיר אומר, משחרב בית המקדש, בושו חברים ובני חורין, וחפו ראשם, ונדלדלו אנשי מעשה, וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון, ואין דורש ואין מבקש, ואין שואל, על מי לנו להשען, על אבינו שבשמים. רבי אלעזר הגדול אומר, מיום שחרב בית המקדש, שרו חכימא למהוי כספריא, וספריא פחזניא, וחזניא פעמא דארעא, ועמא דארעא אזלא ונדלדלא, ואין מבקש. על מי יש להשען, על אבינו שבשמים. בעקבות משיחא חצפא יסגא, ויקר יאמיר. הגפן תתן פריה והיין ביקר, והמלכות תהפך למינות, ואין תוכחה. בית ועד יהיה לזנות, והגליל יחרב, והגבלן ישום, ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, וחכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת. נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים. (מכאן ז) בן מנבל אב, בת קמה באמה, פלה בחמתה, איבי איש אנשי ביתו. פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו. ועל מי יש לנו להשען, על אבינו שבשמים. רבי פנחס בן יאיר אומר, זריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדשה, וקדשה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות, וחסידות מביאה לידי רוח הקדש. ורוח הקדש מביאה לידי תחית המתים, ותחית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב,

ברטנורה (טו) **בטלו מושלי משלים**. כגון ממשלות פועלים, דאמרינן בסנהדרין (לח): כי הוי דריש רבי מאיר בפרקא הוה דריש תלתא שמעתתא ותלתא אגדתא ותלתא מתלי: השקדנים. שוקדים על לכתות בית המדרש לילה ויום, כדאמרינן ביבמות (סג): דאמר בן עזאי מה לעשה ונפשי חשקה בתורה: הדרשנים. שהיה בקי במדרש טעמי מקראות, כדאמר (ברכות יב): ולא זכיתי שתאמר יליאת מנרים בלילות עד שדרשה בן זומא: בטל כבוד תורה. שהיה נותן לב לדרוש על כל קוץ וקוץ (מנחות כח): וזהו כבוד תורה גדול, שאין זה דבר לבטלה: בטלו אנשי מעשה. שעושים מעשים מופלאים כדאמרינן בתעניות (כה). יאמר לחומץ וידליק, ולעזים להביא זאבים בקרניהם: קטנותם של חסידים. שהיו החסידים הולכים ומתקטנין והוא היה מקטניהן וסופן: משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה. שעד שמת הוא היה צריאות בעולם והיו לומדים תורה מעומד (מגילה כא). ומשמת באת תשות כח לעולם והתחילו ללמוד מיושב. וזהו בטל כבוד תורה: משמת רבי בטלה ענוה. תלמידיו של רבי הוסיפו וכתבו זה במשנה:

גמרא סוטה דף מח ע"א

משבטלה סנהדרין וכו' וכו'. וממאי דמשבטלה סנהדרין פתיב: אמר רב הונא ברה דרב יהושע דאמר קרא (איכה ה) זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם. אמר רב אודנא דשמעא זמרא תעקר. אמר רבא: זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמר (צפניה ב) קול ישורר בחלון חורב בפסך פי ארזה ערה. מאי ארזה ערה. אמר רבי יצחק: וכי בית המסבד בארזים. עיר הוא אלא אפלו בית המסבד בארזים מתרועע. אמר רב אשי: שמע מינה כי מתחיל חורבא בסיפא מתחיל שנאמר: חורב בפסך. ואי בעית אימא מהכא (ישעיה כד) ושאינה יופת שער. אמר מר בר רב אשי לדידי חזי לי ומנגח פי תורא. אמר רב הונא: זמרא דנגדי ודבקרי שרי דגרדאי אסיר. רב הונא בטיל זמרא קם מאה אווזי בזוזא ומאה סאה חטי בזוזא ולא איבעאי. אתא רב חסדא זלזל בה איבעיא אווזא בזוזא ולא משתכח. אמר רב יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא. זמרי נשי ועני גברי פאש בנערות למאי נפקא מנה לבטולי האי מקמי האי. אמר רבי יוחנן: כל השותה בארבעה מיני זמר מביא חמש פרעניות לעולם, שנאמר (שם ה) הוי משפיימי בבקר שכר ירדופו מאחרי בנשף יין ודליקם והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם ואת

פועל ה' לא יביטו. מה פתיב אחריו : ולכן גלה עמי מבלי דעת. שגורמין גלות לעולם. וכבודו מתי רעב, שמביאין רעב לעולם. והמונו צחה צמא, שגורמין לתורה שתשתפח מלומדיה. וישח אדם וישפל איש, שגורמין שפלות לשונאו של הקדוש ברוך הוא ואין איש אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר (שמות טו) ה' איש מלחמה. ועיני גבוהים ותשפלנה, שגורמין שפלות של ישראל. ומה פתיב אחריו (ישעיה ה) לכן הרחיבה שאול נפשה ופגרה פיה לבלי חוק וירד הדרה והמונה ושאונה ועלז בה :

כ"י ה"ק וכי בית המסוכך בארזים עיר הוא. שלא יהא נוח ליחרב: מתרועע. לשון ערה, כמו ערו ערו: בסיפא מתחיל. מאסקופת הבית ופתחיו מתחיל: ושאיה. לשון בית השאיה מאין יושב ומתוך כך פעירים מרקדים וכותתין פערי: זמרא דנגדי. מושכי ספינות בחבל: פרי. שאינו אלא לזרם במלכתם: ודכרי. שמזרזין בצעה שחורשין ואינו אלא לכון את השורים לתלמיהם שהולכין לקול השיר דערב עליהם: דגרדאי. אינו אלא שחוק: בטל זמרא. גזר על דורו שלא יזמרו בביתם ובבית משתאות: ולא איבעיא. ולא היו רואים לקנותם בכך: וזלזל ביה. ולא הקפיד למחות בידם: כאש בנעורת. לפי שהעונה מטה אזנו לשמוע את המזמר וקול באשה ערוה: לבטולא הא מקמי הא. אם אי אפשר לבטל פניהם:

זוהר ויקרא דף יח ע"א

רבי אבא אמר פתיב (תהלים עה) כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. כי אלהים שופט אלמלא דאעבר דינא דיצחק באתר דיעקב שארי ואתפסי (ס"א ואתסחי) (ס"א ואתבסם) תמן. ווי לעלמין דיערע בגניה ורזא דמלה (ישעיה מו) כי באש יי נשפט. ודא הוא אתבסמותא דעלמא וכיון דעאל באתרא דיעקב ויעקב אחיד ביה פדין שכידן אשא ואצטננו גומריה. לבר נש דהנה רגיז וחגר וזין גרמיה ונפק ברגזיה לקטלא לבני נשא. חד חכימא קם על פתחא ואחיד ביה אמר אלמלא לא אחיד בי ואתתקף בי הא קטולא בבני נשא אשתפח. בעוד דאתתקפו דא בדהא ואחיד דא בדהא אצטנן רגזיה על דנפק לקטלא. נפק לאוכחא. מאן סביל רגזא ותוקפא דדינא דההוא בר נש הוי אימא דא דקאים אפתחא. כד אמר קדשא בריהו הוא לישראל בני לא תדחלון הא אנא קאים על פתחא אבל אזדרזו בהאי יומא והבו לי חילא. ובמה בשופר דאי אשתפח קול שופר כדקא יאות ומכונא ביה לתתא ההוא קלא סליק וביה מתעטרי אבהו וקימי במשפניה דיעקב. ועל דא בעי לאזדהרא בשופרא ולמנדע בההוא קלא ולכונא. ולית לך קלא בשופרא דלא סליק רקיעא חד. וכל אנון אוכלוסין דההוא רקיעא יהבין

אֶתֶר לְהֵיוּא קָלָא וּמַאי קָרָא אַמְרֵי (יואל ב) וַיִּי נָתַן קוֹלוֹ לְפָנַי חִילוֹ וְגוֹמֵר וְקָאִים הֵהוּא קָלָא בְּהֵהוּא רְקִיעַ עַד דְּאֵתֵי קָלָא אַחְרָא וְאֵתְעַתְדוּ (ס"א וְאֵתְעַר) פְּחָדָא וְסִלְקִין בְּזוּגָא לְרְקִיעָא אַחְרָא וְעַל דָּא תְּנִינָן אִית קוֹל דְּסִלִּיק קוֹל וּמַאי אִיהוּ הֵהוּא קָלָא דְתִקְיַעְתָּא דִּישְׂרָאֵל דְלִתְתָּא וְכִיּוֹן דְּמִתְחַבְּרוֹן כֹּל אֲנוּן קִלְיוֹ דְלִתְתָּא וְסִלְקִין לְהֵהוּא רְקִיעָא עֲלָאָה דְמִלְכָּא קִדִּישָׁא שְׂאֲרֵי בִיָּה מִתְעַטְרוֹן (ס"א מִתְעַתְדוֹ) בְּלָהוּ קָמֵי מִלְכָּא וְכִדִּין פְּרִסוֹן רְמִיו וְכִרְסִיָּא אַחְרָא דִּיעֲקֹב קָאִים וְאֵתְתַקּוֹן עַל דָּא אֲשַׁכְּחָנָא בְּסַפְרָא דְרַב הַמְנוּנָא סָבָא בְּאֲנוּן צְלוּתֵי דְרֵאשׁ הַשְּׁנָה דְהוּוּה אָמַר צְלוּתָא וְקוֹל שׁוּפְרָא (דְהֵהוּא קוֹל) דְאַפִּיק הֵהוּא זְכָאָה דְאַשְׁתַּכַּח מְרוּחִיָּה וּמְנַפְשִׁיָּה בְּהֵהוּא שׁוּפְרָא דְהֵהוּא קוֹל סִלִּיק לְעִילָא וּבְהֵהוּא יוֹמָא קִיָּמֵי וּמִשְׁתַּכַּחִין מְקַטְרָגִין לְעִילָא וְכִד סִלִּיק הֵהוּא קָלָא דְשׁוּפְרָא בְּלָהוּ אֵתְדַחְוִין מְקַמִּיָּה וְלֹא יִכְלִין לְקִיָּמָא :

תרגום הזוהר רַבֵּי חֲבָא חָמַר כְּתוּב, כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים. כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, כִּי אִם לֹא הָיָה עוֹזֵר הַדִּין שֶׁל יִחָק בְּמָקוֹם שְׁיַעֲקֹב שׂוֹרָה, וְנִתְבַּשֵּׁם שָׁם, חוֹי לְעוֹלָם שְׁיַפְגֹּשׁ צְדִינוֹ. וְסוּד הַדְּבָר, כִּי צִיָּא ה' נִשְׁפָּט, וְזוֹ הִיא הַתְּבַשְׁמוֹת הָעוֹלָם. וְכִיּוֹן שְׁיִלְחָק, נִכְנַס בְּמָקוֹמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב חָחֹז צוֹ, חֹז שְׁקֵט הָאֵשׁ וְנִלְטָנְנוּ הַגְּחָלִים שָׁלוֹ, לְאֲדָם שְׁהִיָּה פּוֹעַם וְחָגַר וְהִזְדַּיֵן וַיִּכָּא בְּכַעֲסוֹ לְהַרְגוֹ צְנִי אָדָם. חָכַם אֶחָד עָמַד עַל פְּתָחוֹ, וְאֶחָז צוֹ. וְלֹא עֲצָבוּ לְלֵאחַת הַחוּלָה. אָמַר לוֹ הַפּוֹעֵם, אִם לֹא חֲחֹזָתָ צִי וְהִתְקַפְּפָתָ אֲוֹתִי, הָיָה הַרְגוֹ נִמְאָא צְעוֹלָם. כִּי צְעוּד שְׁהִתְקִיפוּ זֶה אֶת זֶה וְאֶחָזֻו זֶה צְזָה נִלְטָנוּ פְּעֵסוֹ עַל שְׁיִלְחָ לְהַרְגוֹ. יִכָּא אֲוֹתוֹ חָכַם וְהוֹכִיחַ, מִי סָבַל הַפְּעַם וְתַקְוָה הַדִּין שֶׁל אֲוֹתוֹ אָדָם, הָיָי אֲוִמֵר, מִי שְׁעָמַד עַל הַפְּתַח לְעַפְצוֹ מִלְּאֲחַת. כִּד אָמַר הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הַיָּא, לִישְׂרָאֵל. צְנִי לֹא תִפְחָדוּ כִּי אֲנִי עוֹמֵד עַל הַפְּתַח, אֲבַל הַתְּעוּדָדוֹ צִיּוֹם הָיָה וְתַנּוּ לִי כַחַ, וּבְמָה צְשׁוּפְרֵי, שְׁאִם נִמְאָא קוֹל שׁוּפְרֵי פְּרָחוּי וּמְכַנְיִים צוֹ לְמַטָּה, הַקּוֹל הַהוּא עוֹלָה, שְׂצוֹ מִתְעַטְרוֹים הַאֲצוֹת, עוֹמְדִים בְּמִשְׁפָּנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן לְרִיכִים לְהַזְהֵר צְשׁוּפְרֵי, וְלִדְעַת קוֹל הַהוּא, וְלִכְוֹן צוֹ. וְאִין לָךְ קוֹל צְשׁוּפְרֵי שְׁאִינוּ עוֹלָה לְרְקִיעַ אֶחָד, וְכֹל הַהַמּוֹן שְׂצָאוֹתוֹ הִרְקִיעַ נוֹתֵן מָקוֹם לְקוֹל הַהוּא. וְמָה הֵם אֲוִמְרִים. וְה' נָתַן קוֹלוֹ לְפָנַי חִילוֹ וְגו'. וְעוֹמֵד קוֹל הַהוּא צְאוֹתוֹ הִרְקִיעַ עַד שְׂצָא קוֹל אַחַר, וְנוֹעֲדִים יַחַד וְעוֹלָים צְחֻצוּר לְרְקִיעַ אַחַר. וְעַל כֵּן לְמַדְנָה, שְׁיִשׁ קוֹל שְׁמַעְלָה קוֹל. וְמָה הַיָּא. הַיָּא, קוֹל הַהוּא שֶׁל תְּקִיעַת יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וְכִיּוֹן שְׁמִתְחַצְּרִים כֹּל יָלּוּ הַקּוֹלוֹת שְׁלִמַטָּה, וְעוֹלָים לְרְקִיעַ הַעֲלִיוֹן שְׁהַמְלִיךְ הַקְּדוֹשׁ, שׂוֹרָה צוֹ. מִתְעַטְרוֹים כֹּלִים לְפָנַי הַמְּלִיךְ. וְחֹז הַשְּׂלֵכּוֹ פְּסָאוֹת הַדִּין, וְהַקָּם פְּסָא אַחַר הַיָּא שֶׁל יַעֲקֹב, וְנִתְתַקּוֹן. עַד פְּחוֹן מְאָחֲתֵי צְסַפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, צְאֻלָּה הַתְּפִלוֹת שֶׁל רֵאשׁ הַשְּׁנָה, שְׁהִיָּה אֲוִמֵר, הַתְּפִלָּה וְקוֹל הַשׁוּפְרֵי שְׁמוֹאִיָּא הַלְדִּיק

בְּשׁוֹפֵר הַהוּא, הַיּוֹלֵא מְרוּחוֹ וְנִפְסָו, הוּל הַהוּא עוֹלָה לְמַעְלָה. וּבַיּוֹם הַהוּא
עוֹמְדִים וְנִמְלָאִים מְהִרְגִים לְמַעְלָה וְכַשְׁעוֹלָה הוּל הַהוּא עָל הַשׁוֹפֵר כְּלָם
נְדָחִים מִפְּנֵי וְחֵינִם יְכוּלִים לְהִתְקַיֵּם.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. שְׁלֹשָׁה שְׁאָכְלוּ וַיֵּצֵא אֶחָד מֵהֶם לְשׁוֹק קוֹרְאִין לוֹ כְּדִי שְׂיִכְנוּן לְשִׁמְעַ מַה
שֶׁהוּן אֹמְרִים וּמְזַמְּנִין עָלָיו וְהוּא בְּשׁוֹק וַיּוֹצֵא יָדַי חוֹבְתוֹ. וְלִכְשֵׁי־חֲזֹר לְבֵיתוֹ
יִחְזֹר וַיְבַרֵךְ בְּרִפְת הַמְּזוֹן לְעַצְמוֹ. אֲבָל עֲשֶׂרָה שְׁאָכְלוּ וַיֵּצֵא אֶחָד מֵהוּן לְשׁוֹק
אִין מְזַמְּנִין עָלָיו עַד שְׂיִחְזֹר לְמִקוֹמוֹ וַיֵּשֶׁב עִמָּהוּן: שְׁלֹשָׁה שְׁאָכְלוּ כְּאֶחָד וְקִדְּם
אֶחָד מֵהוּן וַיְבַרֵךְ לְעַצְמוֹ מְזַמְּנִין עָלָיו וַיֵּצֵאוּ הַשְּׂנֵיִים יָדַי חוֹבְת זְמוֹן וְהוּא לֹא
יֵצֵא בְּזְמוֹן זֶה שְׂאִין זְמוֹן לְמִפְּרָע:

מוסר

שערי תשובה דף כט עב

כַּת שְׂקָרִים אִישׁ כְּזָב אֲשֶׁר תוֹרָה עֲזָב וַיִּרְעַ וַיִּשְׁחִית בְּמַעֲנֵה פִּיו כְּמוֹ הַמְּכַחֵשׁ
בְּעַמִּיתוֹ בְּפִקְדוֹן אוֹ בְּתִשׁוּמַת יָד אוֹ בְּשִׁכְר שְׂכִיר, שְׂנֵאָמֵר (ויקרא יט) לֹא תִכְחָשׁוּ
וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ. וְכֵן הָעוֹנֶה בְּרַעְיוֹ עַד שְׂקָר. וְנֵאָמֵר (שמות כ) לֹא
תַעֲנֶה בְּרַעְיוֹ עַד שְׂקָר. וּבְכָלֵל זֶה הִתְרַמִּית וְהֵאוּנָאוֹת בְּמִסְחָרִים וּבְשִׁתְּפוֹת
וְנֵאָמֵר (ויקרא כה) לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ. וְנֵאָמֵר (תהילים נח) וְלֹא יִמִּישׁ
מִרְחוּבָה תוֹךְ וּמִרְמָה וְנִקְרָא אִישׁ אֶן וְנִקְרָא בְּלִיעַל וְהוּא כְּבֹד עוֹן בְּכַתוֹת
הַרְשָׁעִים כְּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ בְּשַׁעֲרֵי יְרֵאת חֲטָא וּמִדַּת זֶה אִישׁ הָאֶן שֶׁהוּא קוֹרֵץ
בְּעֵינָיו מוֹלֵל בְּאַצְבָּעוֹתָיו, כְּמוֹ שְׂנֵאָמֵר (משלי ו) אָדָם בְּלִיעַל אִישׁ אֶן וְגוֹמֵר,
קוֹרֵץ בְּעֵינָיו וְגוֹמֵר:

נצבים יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

(כד) וַאֲמָרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת-בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּמְרוּ עַל דְּשָׁבְקוֹ יַת קָנָמָא דַּיְי אֱלֹהָא דְאַבְהָתָהוֹן דִּי גִזַּר עִמָּהוֹן בְּאַפְקוּתָהּ יְתָהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם: (כה) וַיִּלְכְּדוּ אֱלֹהִים אֲזוּזִים וַיִּשְׁתַּזְזוּן לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּם וְלֹא זָזְלָק לָהֶם: וְאַזְלוּ וּפְלָחוּ לְטַעֲנוֹת עִמְמָא וְסָגִידוּ לְהוֹן דְחָלוּ דִי לֹא יִדְעִנוּ וְלֹא אוֹטִיבָא לְהוֹן:

רשׁׁי לא ידעום. לא ידעו זהם גבורת אלהות: ולא חלק להם. לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם ולא אוטיבא להון, לא הטיבו להם שום טובה, ולשון לא חלק אותו אלוה שזכרו להם, לא חלק להם שום נחלה ושום חלק:

(כו) וַיִּזְזַר-אֶף יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא לְהַבִּיא עֲלֵיהָ אֶת-כָּל-הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה: וַתִּקְרַף רְגִזָא דַּיְי בְּאַרְעָא הַהִיא לְאַיְתָאָה עֲלֵהּ יַת כָּל לְוִטְגָא דְכְּתִיבִין בְּסִפְרָא הַדִּין: (כז) וַיִּתְשַׁם יְהוָה מֵעַל אֲדָמָתָם בְּאֶף וּבְזוּמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל-אֶרֶץ אֲזוּרַת כְּנָעַן וְטַלְטְלוּן יְיַ מֵעַל אֲרַעְהוֹן בְּרְגִזוּ וּבְחִמְתָא וּבְתִקְוֹף רְגִזוּ וְאַגְלוּן לְאַרְעָא אַחֲרֵי כְיוּמָא הַדִּין:

רס"י ויתסם ה'. כתרגומו וטלטלנון, וכן (ירמיה יב, יז) הנני נותסם מעל אדמתס:

הַנְּסַתְרֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּעֻלֹת לָנוּ וְלַבְּיָנוּ
עַד-עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה

הַאֲתָּה: (ס) דַּמְטְמוּ קָדָם יי אֶלְהֵנָּא וּדְמַגְלֵנוּ לָנָּא וְלַבְּנָנָּא עַד עָלָם לְמַעְבַּד ית כָּל פְּתֻגְמֵי אוּרִיתָא קָדָּא:

רס"י הנסתרת לה' אלהינו. ואם תאמרו מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרצים על הרהורי היחיד, שנאמר (פסוק יז) פן יש צכס איש וגו', ואחר כך (פסוק כא) וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חברו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות' לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין זהם יענשו הרצים. נקוד על לנו ולבנינו, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרצים עד שעברו את הירדן, משקבלו עליהם את השבועה זהר גרזים וזהר עיבל, ונעשו ערצים זה לזה:

ל (א) רביעי - במחוברות שני וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל-
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי
לְפָנֶיךָ וְהַשְׁבֹּת אֶל-לְבָבְךָ בְּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
הָדִיּוּר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׂמֵחָה: ויהי ארי ייתון עלך כל פתגמא
האליו ברכו ולוטיו די ?הבית קדמך ויתתוב ללבך בכל עממא די אגלך ? אלקהך לתמו:

נביאים - ישעיה - פרק סג

(ב) **מִדְּוַיַּע אָדָם לְלִבּוֹשֶׁהָ וּבְגָדֶיהָ כְּדֹרְהָ בְּגָתָהּ:**

מא דין? סמקון טורין מדם קטילין ומיישרין? פקון פחמר במעצרא : (ג) **פִּוּרָהּ**

וְדֹרְכָתִי לְבָדִי וּבְמַעֲבִימִים אֵינְ-אִישׁ אֶתִּי

וְאֶדְרָכֶם בְּאֶפְי וְאֶרְמִסֶם בַּזְּבֻדֹתַי וְיִזְוּ זְצֻזָם

עַל-בְּגָדֵי וְכָל-מִלְּבוּשֵׁי אֶגְאָלְתִּי: הא פביעוט

דמתבעיט במעצרא כן? סגי קטול במשרית עממיא ולא? יהי להון תקוף קדמי ואקטלינון ברוגזי ואדושינון בחמתי ואתבר תקוף תקיפיהון קדמי וכל חפימיהון אסלעים :

רס"י ומעמים חין איש אחי . מתייאב לפני להלחם : ויז נחם . למס

שהוא תוקפו ונחוננו של אדם : אגאלתי . כמו נגאלו דס (איכה 7) :

(ד) **כִּי יוֹם זָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלִּי בָּאָה: ארי יום**

פירענותא קדמי ושנת פורקו עמי מטת : (ה) **וְאֶבִּיט וְאֵינְ עוֹר**

וְאֶשְׁתַּוְּמִם וְאֵינְ סוּמְךָ וְתוֹשַׁע לִי זְרַעִי וּזְבֻדֹתַי

הִיא סְמוּכָתַנִּי: וגלי קדמי ולית גבר דלה עובדיו טבין וידיע קדמי ולית

אנש דיקום ויבעי עליהון ופרקתינון בדרע תוקפי ובמימר רעותי סעדתינון :

רס"י ואביט ואין עוזר . לישראל : ואשתומם . ל' שתיקה וכזר פירשתי

למעלה ושתומם כי אין מפגיע : וחמתי היא סמכתי . חמתי איש לי על

האומות אשר אני קפתי מעט על עמי והמה עזרו לרעה היא סמכתי

חיזקה ידי ועוררה את לבי ליפרע מהם ואע"פ שאין ישראל ראוי והגונים

לגאולה :

(ו) וְאָבוֹס עַמִּים בְּאִפִּי וְאַשְׁכַּרְם בְּזַמְתִּי וְאוֹרִיד
לְאָרֶץ זְצוּזִים: (ס) וְאֶקְטִיל עַמְמֵיָא בְּרוּגְזִי וְאֶדְוֹשׁ שִׁינוֹן בְּחִמְתִּי וְאֶרְמִי
לְאַרְעֵי אֶרְעֵיתָא קְטִילֵי גְבַרְיָהוֹן :

רש"י ואבוס . ל' מתגולל בדם ודורך ברגלים כמו מתבוססת בדמיו (יחזקאל
12) וכמו בוססו את חלקתי (ירמיה יב) : נלחם . גבורת נלחונם :

(ו) זֶסְדִּי יְהוָה | אֶזְכִּיר תְּהַלֵּת יְהוָה כְּעַל כָּל
אֲשֶׁר-גְּמַלְנוּ יְהוָה וְרַב-טוֹב לְבַיִת יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר-גְּמַלְתֶּם כְּרִזְזָמִי וְכָרַב זֶסְדִּי: אָמַר נְבִיא טִיבוּתָא
דַּיְי אָנָּה מְדַפֵּר תּוֹשְׁבַתְתָּא דַּיְי אָנָּה מְדַפֵּר תּוֹשְׁבַתְתָּא דַּיְי כְּעַל כָּל דְּגַמְלָנָא יְי וְסַגִּי
טוֹבָה לְבַיִת יִשְׂרָאֵל דְּגַמְלִינוּן כְּרַחְמוּהִי וְכִסְגִּיּוֹת טוֹבָה :

רש"י חסדי ה' אזכיר . הנביא אמר אזכיר את ישראל את חסדי ה' : ורצ
טוב . אזכיר אשר גמל לבית ישראל ברחמיו :

כתובים - תהילים - פרק צו

(א) סִפְרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל-הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו:
אֲשַׁתְּעִיו בְּעַמְמֵיָא אִיקַרִּיה בְּכָל עַמְיָא פְּרִישׁוֹתִיה : (ד) כִּי גָדוֹל יְהוָה
וּבְהֵלָל מְאֹד זֹרָא הוּא עַל-כָּל-אֱלֹהִים: אַרוֹם
רב יְי וּמְשַׁבַּח לְחֻדָּא דְדַחִיל הוּא עַל כָּל אֱלֹהֵיָא : (ה) כִּי | כָּל-אֱלֹהֵי
הָעַמִּים אֱלִילִים וְיְהוָה שְׁמַיִם עָשָׂה: אַרוֹם כָּל דַּחֲלַת

עֲמִמָּא טַעוּתָא וְיִי שְׁמִיָּא עֲבָד : (ו) הוּד-וְהֶדְר לְפָנָיו עֵז
 וְתַפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשָׁיו: שְׁבַחָא וְשִׁבְחִירָא קְדָמוּי עוֹשְׁנָא וְתוֹשְׁבַחָא
 בְּבֵית מִקְדָּשֵׁיהּ : (ז) הָבֹו לִיהוּהַ מִשְׁפּוֹזוֹת עַמִּים הָבֹו
 לִיהוּהַ כְּבוֹד וְעֵז: הָבֹו זְמַר קְדָם יְיָ יְחִוּסֵי עֲמִיָּא הָבֹו קְדָם יְיָ אִיקָר
 וְעוֹשְׁנָא :

הָבֹו לַה' מִשְׁפַּחוֹת עַמִּים . וּמָה תַתְּנוּ לוֹ הָבֹו לַה' כְּבוֹד וְעוֹז :

(ח) הָבֹו לִיהוּהַ כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׁאוּ-מִנְזוּתָא וּבֵאוּ
 לְזִזְרוּתָיו: הָבֹו קְדָם יְיָ אִיקָר וְרוּמְמוֹ שְׁמִיָּהּ אֹבִילוֹ וְסוּבְרוֹ תְקַרְבוּתָא
 וְעוֹלוֹ לְקְדָמוּי לְדָרְתוּי :

משנה שבועות פרק ז

א. כָּל הַנְּשֻׁבְעִין שֶׁבַתּוֹרָה, נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין. וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִים
 וְנוֹטְלִין, הַשְּׂכִיר, וְהַנְּגָזֵל, וְהַנְּחָבֵל, וְשִׁכְנָגְדוֹ חָשׂוּד עַל הַשְּׁבוּעָה,
 וְהַחֲנוּנִי עַל פְּנִקְסוֹ. הַשְּׂכִיר כִּיצַד, אָמַר לוֹ תָּן לִי שְׂכָרִי שְׂיֵשׁ לִי בְיָדְךָ,
 הוּא אֹמֵר נִתְתִּי וְהִלָּה אֹמֵר לֹא נִטְלִיתִי, הוּא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. רַבִּי
 יְהוּדָה אֹמֵר, עַד שֶׁתִּהְיֶה שָׁם מְקַצֵּת הוֹדָאָה. כִּיצַד, אָמַר לוֹ תָּן לִי
 שְׂכָרִי חֲמִשִּׁים דִּינָר שְׂיֵשׁ לִי בְיָדְךָ, וְהוּא אֹמֵר הִתְקַבַּלְתָּ דִּינָר זָהָב:

בְּרֵטוּרָה (א) כָּל הַנְּשֻׁבְעִין. נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין. לֹא תִקְנֶה תוֹרָה לְתוֹבַע לִישָׁבַע
 וְלִיטוּל. אֲלֹא לְנִתְבַּע שִׁישָׁבַע וְלֹא יִשְׁלַם דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כג) וְלִקַּח בַּעֲלוֹ וְלֹא יִשְׁלַם מִי
 שֶׁעָלוּ לִשְׁלַם הוּא נִשְׁבָּע: וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. שֶׁתִּקְנוּ לֵהֶם חֲכָמִים לִישָׁבַע וְלִיטוּל.
 וְכֻלָּהוּ מִפְּרָשׁ לְהוֹ לְקָמֵן בְּמַחְנֵי: הַשְּׂכִיר. תִּקְנוּ לוֹ חֲכָמִים לִישָׁבַע וְלִיטוּל מִפְּנֵי שֶׁבַע
 הַבַּיִת טְרוּד בְּפוּעֲלוֹ וְאִינוּ נֹזְכֵר. וְהֵגִי מִיָּלִי כִשְׁתוֹבַעוּ בְּזַמְנוֹ. שְׂכִיר יוֹם זְמַנו כָּל הַלַּיְלָה
 שְׁלֹאֲחֵרִיו. וְשְׂכִיר לַיְלָה זְמַנו כָּל הַיּוֹם שְׁלֹאֲחֵרִיו אֲבָל תַּבְּעוּ לְאַחַר זְמַנו בַּעֲהַ"ב נִשְׁבָּע

היסת שפרעו ונפטרו ואם שכרו שלא בעדים נמי אין השכיר נשבע ונכטל שמתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו נמי שכרתיך ונתתי לך שכרך: הוא אומר נתתי. אבל אמר לו שנים קללתי לי. והוא אומר לא קללתי לך אלא אחד נשבע בעה"כ שבעת התורה שהוא כדבריו. ואינו נותן לו אלא א': ר"י אומר. ואין הלכה כר"י לא בשכיר. ולא בנגזל. ולא בנחבל:

ב. הנגזל פיצד, היו מעידין אותו שנקנס לביתו למשכנו שלא ברשות, הוא אומר פלי נטלת. והוא אומר לא נטלתי, הרי זה נשבע ונוטל. רבי יהודה אומר, עד שתהא שם מקצת הודאה. פיצד, אומר לו שני כלים נטלת, והוא אומר לא נטלתי אלא אחד:

ברטורה (ג) למשכנו שלא ברשות. וכגון שראוהו עדים שנכנס לבית חברו. ואין בידו כלום. ויאלץ משם וכלים תחובים לו תחת כנפיו: הרי זה נשבע ונוטל. שהרי הדברים מוכיחים שהעדים מעידים שמשכנו שלא ברשות. והוא דטעין ליה האיך במידי דאמיד ביה. אבל אם טעין ליה בכסא דכספא וכי האי גונא במידי דלא אמיד ביה. לאו כל כמיניה ליסבע וליטול. אלא יסבע הנתבע. ויפטור:

ג. הנחבל פיצד, הנה מעידים אותו שנקנס תחת ידו שילם ויצא חבול ואמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי, הרי זה נשבע ונוטל. רבי יהודה אומר, עד שתהא שם מקצת הודאה. פיצד, אומר לו חבלת בי שתיים, והנה אומר לא חבלתי בך אלא אחת:

ברטורה (ג) הרי זה נשבע ונוטל. ודוקא שהחבלה במקום שאפשר שחבל בעלמו. משום הכי כריך שבעה. אבל במקום שאינו יכול לחבול בעלמו. וניכר שאחרים עשו לו כגון שעלתה לו נסיכה בגבו ואין שם אחר שיכול לומר שמא אחר עשה נוטל בלא שבעה:

ד. ופקדו חשוד על השבועה פיצד, אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפלו שבועת שוא. הנה (אחד מהן) משחק בקבוצא, ומלוה ברבית, ומפריחי יונים, וסוחר שביעית, שפקדו נשבע ונוטל. היו שניהן חשודין, חזרה השבועה למקומה, דברי רבי יוסי. רבי מאיר אומר יחלוקו:

ברטורה (ז) ואפילו שבעת שוא. לא מצעיא שבעת עדות ושבועת הפקדון. לאית זהו כפירת ממון דהוי רע לשמים ולבריות. אלא אפילו שבעת שוא. דאינו אלא רע לשמים שנגדו נשבע ונוטל. ושבועת בטוי לא קתני. דשבועת בטוי דלהבא כגון אוכל ולא אוכל. איכא למימר. כי אישתבע. בקושטא אישתבע. שדעתו היה לקיימו.

ואף על פי שכפארו יארו ועבר עליה אינו חשוד בכך על השבועה אבל ציטוי ללשעבר
 אכלתי ולא אכלתי דמי לשבועת שוא. שהרי הוליא שבועת שקר מפיו: היה אחד מהן
 משחק בקוביא. תנא פסולא לאורייתא וקתני פסולא דרבנן: מפריחי יונים. אית
 דמפרשי אס תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך והיינו שחוק ואית דמפרשי שמגדל
 יונה מלומדת להביא יונים לבית בעליה. ויש בהן גזל מפני דרכי שלום: וסוחרי
 שביעית. עושים סחורה מפירות שביעית. והתורה אמרה לאכלה. ולא לסחורה: חזרה
 שבועה למקומה. אית דמפרשי בגמרא חזרה לסיני. לשבועת הר סיני שהשביע
 הקדוש ברוך הוא את ישראל לא תגזול. והוא יפרע מן הכופר ממון לחברו. אבל בית
 דין אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון. ואית דמפרשי חזרה שבועה למחוייב לה
 על זה שהודה במקלח וכיון שאינו יכול לשבע שהרי חשוד הוא יסלם:

ה. וְהַחֲנוּנִי עַל פְּנִיקְסוֹ פִּיצַד, לֹא שְׁיֹאמַר לוֹ כְּתוּב עַל פְּנִיקְסֵי שְׁאַתָּה
 חֵיב לִי מֵאֲתִים זֵו, אֶלָּא אָמַר לוֹ תָּן לְבְנֵי סֵאתִים חֲטִין, תָּן לְפוּעְלֵי
 בְּסֵלַע מְעוֹת, הוּא אֹמֵר נְתַתִּי וְהוּן אֹמְרִים לֹא נָטְלָנוּ, (שְׁנִיחוּ נְשָׁבְעִים),
 הוּא נְשָׁבַע וְנוֹטֵל וְהוּן נְשָׁבְעִין וְנוֹטְלִין. אָמַר בֶּן נָנֶס, פִּיצַד אֱלוֹי (בְּאִין לִידֵי
 שְׁבוּעַת שְׁוֹא) וְאֱלוֹי בְּאִין לִידֵי שְׁבוּעַת שְׁוֹא, אֶלָּא הוּא נוֹטֵל שְׁלֹא בְּשְׁבוּעָה
 וְהוּן נוֹטְלִין שְׁלֹא בְּשְׁבוּעָה:

ברטורה (ה) ושניהן נשבעין ונוטלין. מדעל הבית. דא"ל חנוני. פועלים לא מהימנו
 לי בשבועה את האמנתיהו. דלא אמרת לי בסהדי הב להו. וכן פועלים אמרי ליה
 חנוני לא מהימן לן בשבועה. וכששניהם נשבעין ונוטלים מדעל הבית נשבעים זה
 בפני זה כי היכי דניכסוף חנוני מפועלים. או פועלים מחנוני: אלו ואלו באין לידי
 שבועת שוא. שהרי על כרחך אחד מהן נשבע לשוא ונמלא קס שמים מתחלל. אלא
 אלו ואלו נוטלין בלא שבועה. ואין הלכה כבן ננס:

ו. אָמַר לְחֲנוּנִי תָּן לִי בְּדִינָר פְּרוֹת וְנָתַן לוֹ, אָמַר לוֹ תָּן לִי הַדִּינָר, אָמַר
 לוֹ נְתַתִּיו לָךְ וְנָתַתּוּ בְּאַנְפְּלִי, יִשְׁבַּע בְּעַל הַבַּיִת. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר, אָמַר
 לוֹ תָּן לִי אֶת הַפְּרוֹת, אָמַר לוֹ נְתַתִּים לָךְ וְהוֹלְכָתָן לְתוֹךְ בֵּיתְךָ, יִשְׁבַּע
 חֲנוּנִי. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, כֹּל שֶׁהַפְּרוֹת בְּיָדוֹ, יָדוֹ עַל הָעֲלִיוָּה. אָמַר
 לְשִׁלְחִנִי תָּן לִי בְּדִינָר מְעוֹת וְנָתַן לוֹ, אָמַר לוֹ תָּן לִי בְּדִינָר מְעוֹת וְנָתַן
 לוֹ, אָמַר לוֹ תָּן לִי אֶת הַדִּינָר, אָמַר לוֹ נְתַתִּיו לָךְ וְנָתַתּוּ בְּאַנְפְּלִי, יִשְׁבַּע
 בְּעַל הַבַּיִת. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר, אָמַר לוֹ תָּן לִי אֶת הַמְּעוֹת, אָמַר לוֹ
 נְתַתִּים לָךְ וְהִשְׁלַכְתָּם לְתוֹךְ פִּיֶּסֶף, יִשְׁבַּע שְׁלַחְנִי. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר,
 אִין דְּרָף שְׁלַחְנִי לְתָן אֶסַר עַד שְׁיִטוּל דִּינָרוֹ:

ברטורה (ו) ונתן לו. והפירות לבורין ומונחים ברשות הרבים ואין מוחזק בהן לא
 חנוני ולא בעה"ב: ונתתו באונפלי. תיק העשוי למעות: ישבע בע"ה. שבועה כעין

שֶׁל תּוֹרָה וּיְטוּל. לְכוּן דַּחְנוּנֵי מוֹדָה שְׁמַכְר וְהַפִּירוֹת הֵם חוּץ לַחֲנוּתוֹ. בַּעַל הַבַּיִת נִשְׁבַּע וְנוֹטָל: אִ"ל נִתְּתִים לְךָ וְהוֹלַכְתָּן לַחֹדֶךָ בֵּיתְךָ. וְאָלוּ הַפִּירוֹת הַלְּבוּרִין וּמוֹנָחִים שְׁלִי הֵם. שְׁנִתְּתִי כֹאן לְמוֹכְרָן. וְהִלָּה טוֹעֵן אָלוּ הֵם הַפִּירוֹת שְׁמַכְרָת לִי בְּדִינְךָ. הוֹאִיל וְהַלּוֹקָח מוֹדָה בְּמַקְחָ וְהַחְנוּנֵי כּוֹפֵר שְׁלָח מַכְר אֶת אָלוּ. יִשְׁבַּע הַחְנוּנֵי שְׁבוּעָה כַּעֲיֵן שֶׁל תּוֹרָה וּיְטוּל: ר' יְהוּדָה אֹמֵר וְכו'. ר"י אֲסִיפָא פְּלִיג. וְאָמַר דְּבִין בָּזוּ בִין בָּזוּ בַּע"ה נִשְׁבַּע וְנוֹטָל. לְכוּן שְׁהַפִּירוֹת הֵם חוּץ לַחֲנוּת הוּי כֹּאֲלוּ הַפִּירוֹת הֵם בִּיד בַּעַל הַבַּיִת. וְכֹל שְׁהַפִּירוֹת בִּידוּ. יָדוּ עַל הַעֲלִיוֹנָה. וְהוּא נִשְׁבַּע וְנוֹטָל: אָמַר לְשׁוֹלְחָנִי וְכו'. אֲשֶׁמוּעִינָן תַּנְחָא פְּלוּגַתְחָא דְר' יְהוּדָה וְרַבְנָן בִּין בְּמַעוֹת שֶׁל שׁוֹלְחָנִי. בִּין בְּפִירוֹת שֶׁל חְנוּנֵי דְלֵא אֲשֶׁמוּעִינָן פְּלוּגַתְחֵיהּוּ בְּחַנוּנֵי ה"א בְּפִירוֹת אָמְרוּ רַבְנָן דְּכִי אִ"ל נִתְּתִים לְךָ וְהוֹלַכְתָּן לַחֹדֶךָ בֵּיתְךָ יִשְׁבַּע הַחְנוּנֵי וּיְטוּל. לְפִי שְׁהַחְנוּנֵי עֲשׂוּי לִיתָן פִּירוֹת קוֹדֵם שִׁיקָח הַדִּינָר. אֲבָל בְּשׁוֹלְחָנִי שְׁאִינוּ עֲשׂוּי לִיטוּל הַאִיסְרִין קוֹדֵם שִׁיקָח הַדִּינָר. אִימָא מוֹדוּ לִיה לְר"י. לְעוֹלָם בַּע"ה צ' נִשְׁבַּע וְנוֹטָל. וְאִי אִיתְמַר בְּהָא בְּהָא קָאמַר ר' יְהוּדָה לְעוֹלָם בַּע"ה צ' נִשְׁבַּע וְנוֹטָל. מִפְּנֵי שְׁאִין הַשׁוֹלְחָנִי עֲשׂוּי לִיתָן הַאִיסְרִים עַד שִׁיקָח הַדִּינָר. אֲבָל בְּחַנוּנֵי שְׁהוּא עֲשׂוּי לִיתָן הַפִּירוֹת קוֹדֵם שִׁיקָח הַמַּעוֹת. אִימָא מוֹדָה לְהוּ לְרַבְנָן. אֲרִיכָא. וְאִין הַלְכָה כְּר' יְהוּדָה:

וְכִי שְׁאִמְרוּ, הַפּוֹגְמֵת כְּתִבְתָּהּ לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה. וְעַד אֶחָד מֵעִידָה שְׁהִיא פְּרוּעָה, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה. מִנְכָּסִים מְשַׁעְבְּדִים וּמִנְכָּסֵי יְתוּמִים, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה. וְהַנִּפְרָעֵת שְׁלֹא בְּפָנָיו, לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה. וְכֵן הִיתוּמִים לֹא יִפְרְעוּ אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה, שְׁבוּעָה שְׁלֹא פְּקֻדְנוּ אָבָא, וְלֹא אָמַר לָנוּ אָבָא, וְשְׁלֹא מְצִינוּ בֵּין שְׁטְרוֹתָיו שֶׁל אָבָא שְׁשֻׁטָר זֶה פְּרוּעַ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אֹמֵר, אֶפְלוּ נוֹלַד הַבֶּן לְאַחַר מִיתַת הָאָב, הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטָל. אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אִם יֵשׁ יְעִידִים שְׁאִמְרָה הָאָב בְּשַׁעַת מִיתַתוֹ שְׁטָר זֶה אִינוּ פְּרוּעַ, הוּא נוֹטָל שְׁלֹא בְּשְׁבוּעָה:

בְּרֵטוּרָה (ו) הַפּוֹגְמֵת כְּתוּבָתָהּ. שְׁמוּאֵילָה שְׁטַר כְּתוּבָתָהּ וּמוֹדָה שְׁנִתְּקַבְּלָה מִקְּרַתָּהּ: לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה. אִם טוֹעֵן הַבַּעַל נִתְּקַבְּלָה כּוֹלָה: עַד אֶחָד אֹמֵר וְכו' וּמִנְכָּסִים מְשׁוּעְבְּדִים וּמִנְכָּסֵי יְתוּמִים וְכו' וְנִפְרָעֵת שְׁלֹא בְּפָנָיו. כּוֹלָהוּ אֲכַסָּם קִיּוּמִי. כַּסָּם שְׁאִין אֶחָד מֵאֲלוּ נִפְרַע אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה כַּד הִיתוּמִים אִינֵם נִפְרָעִים אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה: יְתוּמִים. הַנִּפְרָעִים מִן הִיתוּמִים לֹא יִפְרְעוּ אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה. וּמִיָּרִי מִתְּנִי' כַּגוֹן שְׁאֲלוּ הִיתוּמִים שְׁבָאִים לְהַפְרַע מֵהֵן אֹמְרִים אִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם פְּרַע אֲבִינוּ זֶה הַחוּב. אִם לֹא. אֲבָל אִם טוֹעֵן אָמַר לָנוּ אֲבִינוּ שְׁלֹא לוּהַ הַמַּעוֹת הִלְלוּ וְלֹא נִתְחַיֵּב בְּחוּב זֶה מֵעוֹלָם. הָרִי הִיתוּמִים שְׁמוּאֵילָה שְׁט"ח עַל הִיתוּמִים הִלְלוּ נִפְרָעִין מֵהֵן שְׁלֹא בְּשְׁבוּעָה. שְׁכֹל הָאֹמֵר לֹא לוֹיְתִי. כְּאֹמֵר לֹא פְרַעְתִּי דְמוֹי. וְהֵם אִינֵם יוֹכֵלִים לְהַכְחִיֵּשׁ הַעֲדִים שְׁמַעִידִים שְׁבָאִיהֶם לוּהַ הַמַּעוֹת הִלְלוּ וְלֹא שְׁנוּ דְבְּשְׁבוּעָה מִיֵּהָת שְׁקֵלֵי יְתוּמִים מִן הִיתוּמִים אֶלָּא שְׁמַת מְלוּהַ בְּחַיֵּי לוּהַ אֲבָל מֵת לוּהַ בְּחַיֵּי מְלוּהַ כְּבַר נִתְחַיֵּב מְלוּהַ

שבועה לצני לזה שלח נתקבל כלום שהנפרע מן היתומים אפילו בשטר כריך שבועה. ואין אדם מוריש ממון שהוא חייב עליו שבועה לצניו לפי שאין הצנים יכולים ליטבע שבועה שנתחייב אביהם. ואף על פי שכן הדין אם דיין א' דן שיטבעו היתומים שבועה שלח פקדנו אבא ויפרעו ממון היתומים האחרים שבועה זו מה שעשו עשוי: שלח פקדנו אבא. בשעת מיתה ושלח אמר לנו קודם לכן ששטר זה פרוע: הרי זה נטבע. שלח מלא בין שטרותיו של אביו ששטר זה פרוע וכן הלכה: רבן שמעון בן גמליאל אומר. והלכה כרבנן:ג:

ח. ואלו נשבעים שלא בטענה, השתפין, והאריסין, והאפוטרופין, והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית, וכן הבית. אמר לו מה אתה טועני, רצוני שתשבע לי, חייב. חלקו השתפין והאריסין, אין יכול להשביעו. נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר, מגלגלין עליו את הכל. והשביעית משמטת את השבועה:

בבבבב (ה) שלח בטענה. שלח בטענת ברי אלא בטענת שמה (שטוענו) שמה עכבת משלי. ומשום דכל הני מורו היתר לעלמם לפי שטרחו בנכסים משום הכי כמו רבן שבועה עלייהו: והאפוטרופים. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אבל באפוטרופים של יתומים אם מנוהו בית דין יטבע. ואם אביו יתומים מנהו לא יטבע: והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית. שהוסיבה בעלה חנונית או אפטרופא על נכסיו: וכן הבית. אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהן: חלקו. ולא השביעוהו בשעת החלוקה: נתגלגלה לו שבועה. אלא אחריו כן מגלגלין גם את זו עליו וכדרך שמגלגלין בשבועת התורה ובשבועה שהיא כעין של תורה כך מגלגלין בשבועת היסת: והשביעית משמטת את השבועה. לאו אהנדן שבועות דשותפין קאי דהא אין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה אלא מלוה ושבועתה היא משמטת:

גמרא שבועות דף מה ע"א

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין מנא לן דאמר קרא (שמות כ) ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם לו שבועה. ואלו נשבעין ונוטלין וכולי מאי שנא שכיר דתקיננו ליה רבנן דמשבתבע ושאקיל. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכות גדולות שנוי פאן הלכות הני הלכותא נינהו אלא

אימא תקנות גדולות שנו כּאן גדולות מְכַלל דְאִיכּא קִטְנוֹת אֵלּא אָמַר רב נחמן, אָמַר שְׂמוּאֵל: תְּקִנּוֹת קְבוּעוֹת שְׁנו כּאן עֲקֻרוּהּ רַבְּנָן לְשִׁבוּעָה מִבְּעַל הַבַּיִת וְשִׁדְיוּהָ אֲשֶׁכִיר מְשׁוּם כְּדֵי חַיִּיו. וּמְשׁוּם כְּדֵי חַיִּיו דְּשֶׁכִיר קְנֻסִינָן לָהּ לְבַעַל הַבַּיִת בְּעַל הַבַּיִת גּוּפָה נִיחָא לָהּ דְלִשְׁתַּבַּע שֶׁכִיר וְשֶׁקִיל כִּי הֵיכִי דְאִיתְגָּרוּן לָהּ פּוּעֲלִין, אֲדַרְבָּא שֶׁכִיר נִיחָא לָהּ דְלִשְׁתַּבַּע בְּעַל הַבַּיִת וְנִפְטָר כִּי הֵיכִי דְלִיגְרִיהּ בְּעַל הַבַּיִת. בְּעַל הַבַּיִת עַל כְּרַחֲמֵי אַגְר. שֶׁכִיר נָמִי עַל כְּרַחֲמֵי מִיתְגָּר. אֵלּא בְּעַל הַבַּיִת טְרוּד בְּפּוּעֲלֵיו הוּא וְלִיתִיב לָהּ בְּלֹא שִׁבוּעָה כְּדֵי לְהַפִּיס דְעֵתוֹ שָׁל בְּעַל הַבַּיִת. וְלִיתִיב לָהּ בְּעֵדִים טְרִיחָא לָהּ מִלְתָּא. וְלִיתִיב לָהּ מִעֲקָרָא שְׁנִיחָן רוּצִין בְּהַקְפָּה. אִי הָכִי אֶפְלוּ קֶצֶץ נָמִי אֶלְמָה תִּנְיָא אוּמָן אוּמֵר שְׁתִּים קֶצֶץ לִי וְהִלָּה אוּמֵר לֹא קֶצֶץ לִי אֵלּא אַחַת הַמוֹצֵיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הִרְאָהּ. קֶצֶץ וְדֹאֵי מִדְּכָר דְכִיר לָהּ אִי הָכִי אֶפְלוּ עֵבֶר זְמַן נָמִי אֶלְמָה תִּנְיָא עֵבֶר זְמַנּוֹ וְלֹא נִתֵּן לוֹ הָרִי זֶה אֵינּוּ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. חִזְקָה אֵין בְּעַל הַבַּיִת עוֹבֵר בְּבֵל תְּלִין. וְהֵאֲמַרְתָּ בְּעַל הַבַּיִת טְרוּד בְּפּוּעֲלֵיו הוּא הֵנִי מִיְלֵי מְקָמִי דְלִמְטִי זְמַן חֵיבָא הוּא כִּי מְטִי זְמַן חֵיבָא רְמִי אֲנִפְשָׁה וּמְדַכָּר:

רס"י ולקח בעליו. רישא דקרא שבעת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו את השבע' ולא יסלם הנחצע שום כלום: הני הילכתא נינהו. בתמיה וכי הלכה למשה מסיני הם: ומשום כדי חייו וכו'. בתמיה: כי היכי דליתגרו להו פועלים. שאם יסצע הוא ויפסידו פועלים לא ימלא עוד פועלים למלאכתו סיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו: כי היכי דליגריה בעה"ב. שלא יחסדוהו בתוצע שכרו אחר שקבלו: בעה"ב על כרחי' אגר. פועלים כשהוא כריך להם: שכיר נמי על כרחיה מיתגר. שהוא כריך למזונות: טרוד בפועליו הוא. שנותן שכר לכמה פועלים וכסבור שנתן לזה: וליתיב ליה בעדים. יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועליו אלא בעדים ולא יבא לידי שבעה: וליתיב ליה מעיקרא. ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרו שחרי' עד שלא יתחילו במלאכה ואם תצע בערב לא יטול כלום ולא תהא סם שבעה: שניהם רואים בהקפה. בעה"ב פעמים שאין מצוין לו מעות שחרית ופועל שלא יוציא המעות עד הלילה לפרנסתו: אי הכי. דמשום טירדא דבעה"ב שקליה לשבעה מיניה: אפילו קאץ נמי. אפי' נחלקו על הקאיאה ליהמנוה לשכור בשבעה: המוציא מחברו. היינו אומן: עליו הראיה. כריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבעה: אי הכי. דבעל הבית טרוד ושמא שכח אפילו תצעו שכיר לאחר שעבר זמן גבייתו המפורש ב"מ פרק המקבל שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום ליסצע נמי שכיר וליסקול:

רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון. אמר ליה הא זמנין סגיאיין שאילנא על האי שופר מאי קא מירי ועד כאן לא אתישבנא ביה. אמר ליה האי הוא ודאי ברירא דמלה דישראל בעין ביומא דדינא (מ"א דא) שופר ולא קרו בגין דקרון הא אתידע באן אתר איהו ולא תדבקא דינא לא בעינן אבל הא תנינן במלין ובעובדא בעינן לאחזאה ולא תערא מלין סתימין. תא חזי פד ההוא שופר עלאה דנהירו דכלא ביה אסתלק ולא נהיר לבנין פדין דינא אתער וכרסון אתתקנו לבי דינא ודא שופר אילו דיצחק אקרי תקפיה דיצחק תשבחתייה דאבהן פד אסתלק ההוא שופר גדול דלא נקון לבנין פדין יצחק אתתקו ואתתקו לדינא בעלמא. וכד אתער האי שופר וכד בני נשא תיבין מחטאיהון בעין לנגדא קול שופר מתתא וההוא קלא סליק לעילא פדין אתער שופרא אחרא עלאה ואתער רחמי ואסתלק דינא ובעינן לאחזאה עובדא. בשופר לאתערא שופרא אחרא ולאפקא בהאי שופר לתתא אנון קלי לאחזאה דכל אנון קליו דלעילא דכלילן כלהו בהאי שופר עלאה יתערו לנפקא ובהני קליו דלתתא יתבין ישראל חילא (לרחמי מתתא ואתער שופר גדול) לעילא ועל דא בעינן לזמנא שופר ביומא דא ולסדרא קליו לכונא ביה בגין לאתערא שופר אחרא דביה כלילן קלי לעילא (ולסדרא קליו פשופר) סדרא קדמאה קלא נפיק ומתעטר לעילא סליק רקיעין ואתבקע בין טורי רמאי ומטי לגבי דאברהם ושריא ברישיה ואתעטר ואתער הוא ואתקו לכרסיא. ובספרא דאגדתא תנינן בשעתא דההוא קלא קדמאה אתער ואתעטר אברהם ואתקו לכרסיא פקדין עליה אבא ואימא אדחכי סלקא תנינא תקיפא לתברא תקפי רגיון ודא סדרא תנינא ההוא קלא תבירא בתוקפוי וכדין סלקא וכל דינין דיתערו (ס"א דאתערעו) קמיה אתברו עד דסליק לאתריה דיצחק. פיון דיצחק אתער ורחמי לאברהם מתקו לכרסיא לקימא קמיה פדין אתפפיא ותבר תקפא קשיא ובהאי בעי מאן דתקע לכונא לבא ורעותא בגין לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא הדא הוא דכתיב (תהלים פ"ט) אשרי העם יודעי תרועה יודעי תרועה ודאי :

תרגום זוהר רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון, אמר ליה הא זמנין סגיאיין פועמיס שאילנא על שופר הזה, מה הוא ענינו. ועד עתה עוד לא נתישבתי בו. אמר לו ודאי זה הוא צעורו של הדבר, כי ישראל צריכים ציוס הדיון, שופר ולא קרו, פי קרו, הרי נודע צאיזה מקום הוא, ואין אנו צריכים לעורר דיון, אמנם למדנו, אשך צדצור וצמעשה צריכים להראות ולעורר דברים סתומים. דהינו צתקיעת שופר, וצצרתה. צא וראה, פשופר ההוא העליון, שצו אורותיהם של הכל, אם הוא מסתלק ואינו מאיר לצנים, אז מתעורר הדיון, והפסאות מתפקנים לצית הדיון. ושופר זה, נקרא אילו של יצחק, תקפו של יצחק, והוא שצחם של האבות, וכשנסתלק שופר גדול הזה

וְאִינוּ מְאִיר לְצַנִּים, וְאִזּוּ מִתְחַזֵּק יִלְחָק, דְּבִינָה, וּמִתְתַקֵּן לְדִין צְעוּלָם. וּכְשֶׁנִּתְעוֹרֵר שׁוֹפֵר הַזֶּה, וּכְשֶׁצִּנֵּי אָדָם שָׂבִים מֵעוֹנוֹתֵיהֶם, לְרִיכִים לְמִשְׁךְ צְקוּל שׁוֹפֵר מְלֻמָּטָה, וְקוֹל הַהוֹא עוֹלָה לְמַעְלָה, אִזּוּ מִתְעוֹרֵר שׁוֹפֵר אַחֵר עֲלִיוֹן וּמִתְעוֹרְרִים הַרְחָמִים, וְהַדִּין מִסְתַּלֵּק. וְלְרִיכִים לְהַרְאוֹת מַעֲשֵׂה עַל יְדֵי תְקִיעַת שׁוֹפֵר, כְּדֵי לְעוֹרֵר שׁוֹפֵר אַחֵר, וּלְהוֹרִיחַ צְשׁוֹפֵר הַזֶּה שְׁלֻמָּטָה יִלְכוּ הַקּוֹלוֹת, תִּשְׂר"ת וְכו', לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל אֶלְפוֹ הַקּוֹלוֹת שְׁלֻמָּעֵלָה הַפְּלוּלִים כִּפְסֵם צְשׁוֹפֵר הָעֲלִיוֹן, יִתְעוֹרְרוּ לְאַחַת. וּבְאֶלְפוֹ הַקּוֹלוֹת שְׁלֻמָּעֵלָה הַפְּלוּלִים כִּפְסֵם לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן לְרִיכִים לְזִמּוֹן שׁוֹפֵר צִיוֹם הַזֶּה, וּלְסֻדֵּר קוֹלוֹת, דְּהֵינּוּ סֻדְרֵי תִשְׂר"ת וְכו', לְכוּן צוּ כְּדֵי לְעוֹרֵר שׁוֹפֵר אַחֵר, שֶׁצוּ פְּלוּלִים הַקּוֹלוֹת שְׁלֻמָּעֵלָה. סֻדֵּר הָא', שְׁצַג' סֻדְרִים שְׁבַת־תִּשְׂר"ת. קוֹל יוֹרְאָה, וּמִתְעַטֵּר, לְמַעְלָה, עוֹלָה רְקִיעִים וְנִבְקָע צִיוֹן הַרִים הַרְמִים, מְגִיעַ לְאַצְבָּרָהֶם, וְשׁוֹרָה צְרַאֲשׁוֹ, וּמִתְעַטֵּר, וְהוֹא מִתְעוֹרֵר, וּמִתְתַקֵּן אֶת הַפֶּסַח שְׁתַּהֲיֶה פֶּסַח שֶׁל רַחֲמִים. וּבְסֻפֵּר אַגְדָּה לְמַדְנֹה, שְׁצַעֲפָה שְׁקוֹל רַאֲשׁוֹן עוֹלָה, מִתְעוֹרֵר וּמִתְעַטֵּר אֲצַבְרָהֶם וּמִתְתַקֵּן אֶת הַפֶּסַח, וּפּוֹקֵדִים עֲלָיו אֲצַח וְאִמָּא. צְתוֹדָה פְּךָ עוֹלָה קוֹל הַשֵּׁנִי דְּהֵינּוּ תְקִיעָה רַאֲשׁוֹנָה דְּסֻדֵּר צ' דְּיִמִּין, הַפְּתִיף לְשַׁבֵּר דִּינִים קָשִׁים, וְזֶהוּ סֻדֵּר הַשֵּׁנִי. דְּהֵינּוּ סֻדֵּר צ' שֶׁל תִּשְׂר"ת, הַהוֹא קָלָא, דְּהֵינּוּ שְׁצַבְרִים, צְתוֹקְפוּי, דְּהֵינּוּ תְרוּעָה. וְאִזּוּ עוֹלָה וְכָל הַדִּינִים הַנִּפְגָּשִׁים שְׁמָה לְפָנָיו נִשְׁצַבְרִים, עַד שְׁעוֹלִים לְמַהוּם שֶׁל יִלְחָק, כִּיּוֹן שְׁיִלְחָק נִתְעוֹרֵר עַל יְדֵי תְקִיעָה הַשֵּׁנִי דְּסֻדֵּר ז' וְרוּחָה אֶת אֲצַבְרָהֶם, מִתְתַקֵּן אֶת הַפֶּסַח שֶׁל רַחֲמִים לְעַמֵּד לְפָנָיו, אִזּוּ נִכְנַע וּמִשְׁצַבֵּר דִּין הַקָּשָׁה, וּבְזֶה, לְרִידָה מִי שְׁתוֹקֵעַ, לְכוּן לְצוּ וּרְלוֹנוֹ, כְּדֵי לְשַׁבֵּר הַפֶּתַח, וְתִקְוֵה דִּין הַקָּשָׁה, זֶה שְׁאִמֵּר אֲשַׁרֵּי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. יוֹדְעֵי תְרוּעָה וְדַחֵי.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א. שְׁנַיִם שֶׁאֲכָלוּ כָּאֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּרֵךְ לְעַצְמוֹ. וְאִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ וְאֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ זֶה שְׂיִוִּדֵעַ מִבְּרֵךְ בְּקוֹל רֶם וְהַשֵּׁנִי עוֹנֶה אָמֵן אַחֵר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ. וּבֵין מִבְּרֵךְ לְאָבִיו וְעַבְדֵי מִבְּרֵךְ לְרַבּוֹ וְאִשָּׁה מִבְּרֵכֶת לְבַעֲלָהּ וְיוֹצֵאִין יְדֵי חוֹבְתוֹן אֲבָל אֲמָרוּ חֲכָמִים תְּבֵא מִאֲרָה לְמִי

שְׂאֵשְׁתוֹ וּבְנָיו מְבָרְכִין לוֹ: **ב**. בְּמַה דְּבָרִים אַמּוּרִים שְׂיִצְאוּ יְדֵי חוּבְתָם בְּזִמְנָן שְׂאֲכָלוּ וְלֹא שְׂבָעוּ שֶׁהוּא חֲתִיבִים לְבָרֵךְ מְדַבְּרֵי סוּפְרִים וּלְפִיכָךְ מוֹצִיאִין אוֹתָן קָטָן אוֹ עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה מִיַּד חוּבְתָן. אָבֵל אִם אָכַל וְשָׂבַע שֶׁהוּא חֲתִיב בְּבִרְכַּת הַמְּזוּן מִן הַתּוֹרָה בֵּין אִשָּׁה בֵּין קָטָן אוֹ עֶבֶד אִין מוֹצִיאִין אוֹתָן שְׂכָל הַחֲתִיב בְּדָבָר מִן הַתּוֹרָה אִין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיַּד חוּבְתָן אֶלָּא הַחֲתִיב בְּאוֹתוֹ דְּבָר מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ: **ג**. הַנְּכַנְס אֶצֶל אַחֵרִים וּמְצָאָן מְבָרְכִין בְּבִרְכַּת הַזִּמּוּן אִם מְצָא הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר נְבָרֵךְ הוּא עוֹנֶה בְּרוּךְ הוּא וּמְבָרֵךְ וְאִם מְצָא הָאוֹכְלִין עוֹנִין בְּרוּךְ שְׂאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ הוּא עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן:

מוסר

שערי תשובה דף כט עג

הַמְשַׁקֵּר וְאִין בְּעֵצָם הַשְּׁקָר נִזְק וְהַפְסֵד לְחֲבֵרוֹ, אֵךְ יִתְכַּן בּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ סִבָּה אֶל הַנִּזְק וְאֶל הָרַע כְּמוֹ הַמִּתְעַה אֶת חֲבֵרוֹ שְׂיִאָּמִין בּוֹ כִּי הוּא אוֹהֵב וְרַע נְאָמֵן עִמּוֹ וּמִתְכַּוֵּן בְּזֶה כְּדִי שְׂיִבְטַח בּוֹ וְלֹא יִשְׁמַר מִמֶּנּוּ וְיִוְכַל לְהַדִּיחַ עָלָיו רָעָה כְּעִנְיָן שְׂנֵאָמַר (ירמיה ט) בְּפִי שְׁלוֹם אֶת רַעְהוּ יִדְבֵּר וּבִקְרָבוֹ יִשִּׁים אָרְבוֹ. וְנֵאָמַר אַחֲרָיו: הַעַל אֵלֶּה אֶתְאַפֵּק נְאֻם ה' אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי. וְאֵלֶּה שְׁנֵי הַחֲלָקִים עֲנִשָּׁם עַל שְׁנֵי דְבָרִים עַל הַשְּׁקָר וְעַל הַנִּזְק הַצָּרוּר בְּכַנְפָיו כִּי הַשְּׁקָר מְלַבֵּד צַד הַנִּזְק הוּא תוֹעֵבֵת ה', שְׂנֵאָמַר (משלי ו) שֵׁשׁ הִנֵּה שָׂנֵא ה' לֵב חוֹרֵשׁ מַחְשָׁבוֹת אָוֶן. עֵינַיִם רְמוֹת לְשׁוֹן שְׁקָר. וְנֵאָמַר (שם ד) וּפִי תִהְפּוּכּוֹת שְׂנֵאֲתִי. וְנֵאָמַר (איוב ט) אֵף כִּי נִתְעַב וְנִאָּלַח אִישׁ שׁוֹתֵה כַּמַּיִם עוֹלָה וְאֵף בְּשָׂר וְדָם נִתְעַב הַשְּׁקָר לָהֶם, שְׂנֵאָמַר (משלי יב) תוֹעֵבֵת ה' שְׂפָתַי שְׁקָר:

נצבים יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

**וְשִׁבַּת עַד-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּשְׁמַעְתָּ בְּקוֹל כָּכָל
אֲשֶׁר-אֲנֹכִי מֵצַוְךָ הַיּוֹם וּבְצִוְךָ בְּכָל-
לְבַבְךָ וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ:** ויתנוב לדחלתא ד?? אלקה? ויתקבל למימרה
ככל די אגא מפקד? יומא דין את ובניך בכל לבך ובכל נפש: (ג) **וְשָׁב
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-שִׁבוֹתֶךָ וְרוֹזְמוֹךָ וְשָׁב
וְקִבְצֶךָ בְּכָל-הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיַצְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ שְׁמוֹה:** ויתוב ?? אלקה? ית שבי גלות? וירחם עלך ויתוב
ויכנשג? מפל עממא די בדר? ?? אלקה? לתמו:

רס"י וסב ה' אלהיך את שבותך. היה לו לכתוב והסיב את שבותך, רבותינו
למדו מכאן שהשכינה כזיכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכסגאלין
הכתיב גאלה לעמו, שהוא יסוב עמהם. ועוד יש לומר, סגדול יום קבוצ
גליות וזקשי, כאלו הוא עמו כריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו,
כענין שנאמר (ישעיה כז, יב) ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל, ואף בגליות
שאר האמות מלינו כן (ירמיהו מה, מז) וסבתי שבות מואב:

**ד) אִם-יְהִיָּה גְלוֹזְךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם
יִקְבְּצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְשָׁם יִקְוֹזֶךָ:** אם ?הי גלות?
בספי שמא מתמו יכנשג? ?? אלקה? ומתמו ?קרבג?: (ה) **וְהִבִּיֵאֶךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְרֵשׁוּ אֲבוֹתֶיךָ
וְיִרְשׁוּתָהּ וְהִיטְבֶּךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבוֹתֶיךָ:** ונעלג? ?? אלקה?
לארעא דיריתו אבהת? ותרתה ויטב לך ויסגג? מאבהת?: (ו) **וּבֹל יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶת-לְבַבְךָ וְאֶת-לְבַב זְרַעֲךָ לְאֱהָבָה
אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לְבַבְךָ וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ**

לְמוֹעֵן זַיִירָהּ : וַיַּעֲדֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יְת טַפְשׁוֹת לְבָבְךָ וְיֵת טַפְשׁוֹת לְבָב דְּבַנְיָךְ
לְמַרְחֵם יְת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ בְּדִיל חַיִּיךָ :

נביאים - ישעיה - פרק סג

(ח) וַיֹּאמֶר אֶךְ-עַמִּי הִבְּחָה בְּנֵיִם לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי
לָהֶם לְמוֹשְׁיָעַ: וַאֲמַר בְּרַם עַמִּי אֲנֹן בְּנִיָּא דְלֹא יִשְׁקְרוּן וְהָוָה מִימְרִיה
לְהוֹן פְּרִיק :

רס"י אך עמי המה . אע"פ שגלוי לפני סיבגדו בי מכל מקום עמי הם
והרי הם לפני כזנים אשר לא ישקרו :

(ט) בְּכֹל-צַרְתֶּם | (לא) לֹו צָר וּמִלֶּאךְ פָּנִיו
הוֹשִׁיעֶם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְזוֹמְכָתוֹ הוּא גְּאֻלָּם
וַיִּזְטַלְטֵם וַיִּזְשָׂאֵם כָּל-יְמֵי עוֹלָם: בְּכֹל עֲדוֹן דְּחַבְוֵי קְדָמוּהֵי
לֹא יִתְאַה עֲלִיהוֹן עֲקָא לֹא אַעִיק לְהוֹן וּמִלֶּאךְ שְׁלִיחַ מִן קְדָמוּהֵי פְּרַקִּינוֹן בְּרַחֲמַתִּיה
וּבְמַחְסִיה עֲלִיהוֹן הָא שִׁיזְבִּינוֹן וְנִטְלִינוֹן וְסוּבְרִינוֹן כָּל יוֹמֵי עֲלָמָא :

רס"י ככל צרתם . שהציא עליהם . לא צר . לא היאר להם כפי מעלליהם
שהיו ראויין ללקות כי מלאך פניו הוא מיכאל שר הפנים ממשמשי' לפניו
הושיעם תמיד בשליחותו של מקום :

(י) וְהִבְּחָה מְרוֹ וְעַצְבּוֹ אֶת-רוּחוֹ קִדְשׁוֹ וַיְהִי
לָהֶם לְאֹיִב הוּא זְלוֹזָם-בָּם: וַאֲנֹן סְרִיבוֹ וְאַרְגִּיזוֹ עַל מִימַר
נְבִיֵי קוֹדְשָׁה וְאַתְהַפֵּךְ מִימְרָה לְהוֹן לְבַעִיל דְּבָב הוּא אֲגִיחַ קִרְבָּא בְּהוֹן :

רש"י והמה מרו . הקניטו כמו ממרים הייתם :

(יא) וַיִּזְכֹּר יְמֵי-עוֹלָם מִשָּׁה עִמּוֹ אֵיחָהּ | הַמַּעֲלָם
בַּיָּמִים אֵת רַעֲיָהּ צִאָּנוּ אֵיחָהּ הַשָּׁמַיִם בְּקִרְבּוֹ אֶת-

רוֹזֵז קָדְשׁוֹ: וְחָס עַל יְקָר שְׁמָהּ בְּדִיל דּוּכְרָן טְבוּתֶיהָ מִן עֲלָמָא גְבוּרָן דְעֵבֵד
עַל יְדֵי מִשָּׁה לְעַמָּה דְלָמָא יִימַר אָן דְאַסְקִינוּן מִן יָמָא אָן דְדַבְרִינוּן בְּמַדְבְּרָא פְרַעֲזָא
לְעִנְיָה אָן דְאַשְׁרֵי בִינְיָהוֹן זַת מִימַר נְבִיִי קוּדְשָׁה :

רש"י ויזכור ימי עולם משה עמו . הנציח מתאוונן ואומר כל' תחינה היום
בגולה זוכר עמו את ימי עולם את ימי משה וזכרתו הוא אומר איך משה
רוענו המעלנו מים סוף: את רועי לאנו . למיון רועה המעלה את לאנו
איך הוא אשר שם בקרב ישראל את רוח קדשו של הקב"ה ולמדנו חוקים
ומשפטי' :

(יב) מוֹלִיךְ לַיָּמִין מִשָּׁה זְרוּעַ תַּפְאֲרָתוֹ בְּזִקְעַ בַּיָּמִים
בַּמַּפְזִיָּהֶם לַעֲשׂוֹת לּוֹ שָׁמַיִם עוֹלָם: דִּבְרַ לַיִמִּינָא דְמִשָּׁה דְרַע
תּוֹשְׁבֵיחַתָּהּ בְּזַע מִי יָמָא דְסוּף מִן קְדָמִיָּהוֹן לְמַעַבְדַּ לַהּ שׁוּמַיִם עֲלָם :

רש"י מוליד לימין משה זרוע תפארתו . הקב"ה היה מוליד לימין משה
את זרוע גבורתו בכל עת שהיה צריך לעזרתו של הקב"ה היה זרועו מוכן
לימינו :

כתובים - תהילים - פרק קט

(יט) וְתָהִי-לוֹ כְּבִגְדֵי יַעֲטָהּ וּלְמִזְוֹז תִּבְמִיד יִזְדָּרְהָ:
תְּהִי לִיהָ הַיָּד לְבוּשׁ יִתְעַטֵּף וּלְקַמּוֹר תִּדְרֶא יִזְרֹנָה :

רס"י **תהי לו . הקללה מעטה כבגד (מלחתי) : ולמזוז תמיד . חגורה , וכן ומזיח אפיקים רפה (איוב י"ב) אזור החזקים פתח :**

(כ) וְאֵת פְּעֻלַּת שְׂטָנַי בִּמְאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַ
עַל-נַפְשִׁי: דָּא עוֹבְדָא דְשְׂטָנִי מִן יְיָ וְדַמְלִין בִּישְׁתָּא עַל נַפְשִׁי : (כא)
וְאֵתָהּ | יְהוָה אֲדַנִּי עֲשֵׂה-אֵתִי לְמַעַן שְׁמֹךְ כִּי-
טוֹב זֶסְדֶּךָ הַצִּיִּקְלָנִי: וְאֵת אֱלֹהִים יְיָ עֲבַד עַמִּי מִן בְּגַלְל שְׁמֹךְ הַיָּד
טוֹבָךָ וְחִסְדֶּךָ פָּצִי יְתִי : (כב) כִּי-עָנִי וְאֲבִיוֹן אָנֹכִי וְלִבִּי זָכַל
בְּקֶרְבִּי: אַרוֹם עֲנָא וְחִשִּׁיכָא אָנָא וְלִבִּי שְׁפִי בְּגוּי : (כג) כִּצֵּל-
כְּטוֹתוֹ זֶהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה: הַיָּד טוֹלָא בְּצַלְיוֹתֶיהָ
אֲתַגְמְרִית אֶטְלִטְלִית הַיָּד גּוֹבְאִי :

רס"י **ככל כנטותו . לעת ערב : ננערתו . לשון תשנוק וטרוף ואוטם כארבה
סהוא נודד ונע ומטורף , (מלחתי) :**

משנה ערכין פרק ג

א. יש בערכין להקל ולהחמיר, בשדה אחזה להקל ולהחמיר, בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר, באונס ומפתה ומוציא שם רע להקל ולהחמיר. יש בערכין להקל ולהחמיר פיצד, אחד שהעריך את הנאה שבישראל ואת הפעור שבישראל, נותן

חַמְשֵׁים סָלַע. וְאִם אָמַר הָרִי דָמְיוֹ עָלַי, נוֹתֵן אֶת שְׁוִיו:

דרטורה (ה) יש בערכין להקל ולהחמיר וכו'. כולהו מפרש להו ואזיל לקמן בפרקין: את הנאה שבישראל. אפילו שזה מאה מנה אינו נותן אלא חמשים סלע. והיינו להקל. ולהחמיר, שהמעריך את הכעור שבישראל אפילו אין שזה אלא חמש סלעים נותן חמשים סלעים אם הנערך מנן עשרים ועד בן ששים:

ב. בַּשְּׂדֵה אַחְזָה לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר פִּיצַד, אֶחָד הַמְקַדֵּשׁ בְּחוֹלֵת הַמְחוּז וְאֶחָד הַמְקַדֵּשׁ בְּפְרָדְסוֹת סְבִסְטִי, נוֹתֵן בְּזָרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים חַמְשֵׁים שֶׁקֶל כָּסֶף. וּבַשְּׂדֵה מְקַנָּה, נוֹתֵן אֶת שְׁוִיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֶחָד שְׂדֵה אַחְזָה וְאֶחָד שְׂדֵה מְקַנָּה. מֵה בֵּין שְׂדֵה אַחְזָה לְשְׂדֵה מְקַנָּה, אֵלֶּא שֶׁבַשְּׂדֵה אַחְזָה נוֹתֵן חֹמֶשׁ, וּבַשְּׂדֵה מְקַנָּה אֵינּוּ נוֹתֵן חֹמֶשׁ:

דרטורה (ו) בחולת המחוז. סביבות העיר. שאינה משוכחת כל כך מפני מדרם הרגלים: חולת. סביבות. כמו מחול הכרם (כלאים פ"ד): מחוז. עיר. פירוש אחר, מחוז, שם מקום שלא היו שדותיהן חשובים: צפרדסות. מקום שיש בו הרבה אילנות נטועים: סבסטי. שם מקום. והאילנות שם מעולים מאוד: נותן. מי שפודה אותן מן ההקדש בין בעלים בין איש אחר: בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. אם תחלת היוכל היא. ואם לאו, מגרע משנים שעברו סלע ופונדיון לשנה. בית זרע חומר שעורים, מקום ראוי לזרוע כור, דהיינו שלשים סאה של שעורים. והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין. והמקדיש שדה אחוזה מלאה אילנות, כשהוא פודן פודה האילנות בשוין, וחוזר ופודה את הקרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה נותן את שויו. לבשדה מקנה כתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את מכסת הערכך, ואין מכסת אלא מנין דמים, דהיינו כפי מה שהוא שוה, וכן הוא אומר (במדבר לא) והרמות מכס: אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה. שהרי נאמר בשדה אחוזה וחשב, ונאמר בשדה מקנה וחשב, מה בשדה אחוזה דבר קאוב, אף שדה מקנה דבר קאוב, דהיינו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה אינו נותן חומש. לבשדה מקנה כתיב הערכך, הקישו הכתוב לערכין, מה ערכין אין מוסיף חומש, אף שדה מקנה אין מוסיף חומש. ואין הלכה כרבי אליעזר:

ג. בַּשּׁוֹר הַמוֹעֵד שֶׁהֵמִית אֶת הָעֶבֶד לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר פִּיצַד, אֶחָד שֶׁהֵמִית אֶת הַנֶּאֱחָה שֶׁבַעֲבָדִים וְאֶת הַפְּעוּר שֶׁבַעֲבָדִים, נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סָלַע, הֵמִית בֶּן חוֹרִין, נוֹתֵן אֶת שְׁוִיו. חֶבֶל בָּזָה וּבָזָה, מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלֹשִׁים:

דרטורה (ז) המית בן חורין נותן את שויו. לכתיב (שמות כא) אם כופר יוסת עליו ונתן

פדיון נפשו, דמי ניזק: חבל בזה וצזה. בין בעבד בין בצנ חורין, ולא המיתו, משלם נזק
שלם:

ד. באונס ובמפתה להקל ולהחמיר פיצד, אחד שאנס ופתה את הגדולה שבכהנה ואת הקטנה שבישראל, נותן חמשים סלע. והבשת והפגם, הכל לפי המביש והמתביש:

דרטורה (ז) פגם. שזין כמה אדם רוכה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו: לפי המזייש והמתזייש. אדם נהלה שזייש, בזתו מרובה. ומתזייש, לפי חשיבותו בזתו:

ה. במוציא שם רע להקל ולהחמיר פיצד, אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהנה ועל קטנה שבישראל, נותן מאה סלע. נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שכן מצינו, שלא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר (במדבר יד) וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

דרטורה (ח) נמלא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שהאומר לא מלאתי בתולים נותן מאה. והאונס דמוציא בתולים על ידי מעשה נותן חמשים: גזר דין. שלא ליכנס לאחר: זה עשר פעמים. גבי מרגלים כתיב, דמשמע על זה נתחתם גזר דינם:

גמרא ערכין דף יד ע"ב

והבושת והפגם וכו' אמאי אימא חמשים סלע אמר רחמנא מכל מילי אמר רב זעירא יאמרו בעל בת מלכים חמשים. בעל בת הדיוטות חמשים. אמר ליה אביי אי הכי גבי עבד נמי יאמרו עבד נוקב מרגלית שלשים עבד עושה מעשה מחט שלשים אלא אמר רב זעירא אילו באו עליה שנים אחד שלא כדרךה ואחד כדרךה יאמרו בעל פגומה חמשים בעל שלימה חמשים אמר ליה אביי אי הכי גבי עבד נמי יאמרו עבד בריא שלשים עבד מופה שחין שלשים אלא אמר אביי אמר קרא (דברים כב) תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם. רבא אמר דאמר קרא ונתן האיש השוכב עמה וגו'

הנאת שכיבה חמשים מפלל דאיפא מילתא אחריתי ומאי ניהו בושת
ופגם :

ר"י מכל מילי. וזושת ופגם לא ליתבי ליה: בעל בת הדיוטו' וכו'. בתמיה אכל
השת' כי יהיב זושת יס חילוק בין בת מלכים לבת הדיוטות: אילו באו עליה ב'
א' שלא כדרכה. תחלה ואח"כ בא עליה זה כדרכה לחכתי הואי בתולה ואית לה
קנס ואמר זה שבעל פגומה דליכא זושת כולי האי יהיב נ' סלעים ואילו בעל
בתולה שלימה לא יהיב נמי אלא נ' אכל השתא גבי זושת איכא חילוק דיהיב דמי
זושת לשלימה טפי מפגומה: מוכה שחין. דהוי פגום דומיא דנבעלה שלא כדרכה:
תחת אשר ענה. רישיה דקרא ונתן האיך השוכב עמה לחצי הנערה נ' כסף וגו'
דמשמע הני נ' כסף יתן בשביל קנס הענוי ומדאלטריך למיכתב הכי מכלל דמחייב
מילי אחרינייתא כגון זושת ופגם דלאו קנסא דענוי נינהו דכלאו ענוי נמי איכא
זושת ופגם היינו נזק פסוה פחות מצתחלה:

זוהר אמור דף צט ע"ב

סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ופקע כל אנון רקיעין ורחמי מתערין
ומטיי ההוא קלא לרישיה דיעקב ויעקב אתער ורחמי לאברהם מתתקון
בגיסא אחרא פדין אחידן תרוניהו ביה ביצחק דא מהאי סטרא ודא מהאי
סטרא ולא יכלין תוקפוי לנפקא לבר. והני תלתא סדרין פלהו סדרא חד.
סדרא אחרא קלא נפיק וסליק ונטיל לאברהם מאתריה ונגיד ליה לתתא
לאתר דתוקפיהו דיעחק שרין וקימן ליה לאברהם בגוניהו. סדרא תנינא
נפיק קלא תבירא לא תקיפא בקדמאה לא דחליש ההוא קלא דתקע אלא
דההוא קלא לאו איהו לגבי יצחק פקדמיתא דתמן תוקפא תקיפא שרין
אלא לגבי אנון בי דינא דלתתא דאנון רפויין יתיר וכלהו חמאן לאברהם
לגביהו ואתכפין קמיה. אדהכי סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ואתעטר
ברישיה דיעקב ונגיד ליה לתתא לההוא אתר דאנון גבוראן שרין וקאים
לקבליהו. אברהם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא ואנון באמצעיתא
פדין אתכפין פלהו ומשתכחין (ס"א ומשתככי) באתריהו והני פלהו סדרא
אחרא תנינא. סדרא בתראה דבעיא לסלקא לון לאתריהו ולישבא (ס"א
ולישרא) ביניהו ליצחק פמלקדמין. בגין דהאי בעי לישרא ליה באתריה ולא
יפוק בתוקפוי לבר פדין דינין פלהו אתכפין ורחמין אתערו. על דא בעי
לכונא לבא ורעותא בהני קלי ולמהדר בתיובתא קמי מאריהו פדין כד
ישראל מתקני ומסדרי קליו ברעותא דלבא פדקא יאות בשופרא דא
אהדר ההוא שופר עלאה וכד אהדר מעטרא ליה ליעקב ואתתקון פלא.

וְכַרְסִיָּא אַחְרָא רַמְיּוּ וּכְדִין חִידוּ אֲשֶׁתַּפַּח בְּכֹלָא וְקִדְשָׁא בְּרִידָא הוּא מְרַחֵם
עַל עַלְמָא. זַפְּאָה חוּלְקָהוֹן דִּישְׂרָאֵל דִּינְדַעִין לְנַגְדָּא וּלְאַמְשָׁכָא לְמַאֲרִיהוֹן
מְדִינָא לְרַחֲמֵי וּלְתַקְנָא כְּלָהוּ עַלְמִין עַל יַדְיָהוּ תָּא חֲזִי לְקַבֵּל דָּא תְּלַתָּא
סַפְּרֹן פְּתִיחִין בִּיּוֹמָא דָּא וּכְמָה דְרַחֲמִין מִתְעַרְוּ וְדִינִין קִשְׁנִין אֲתַכְּפִין
וְעַאֲלִין לְדוּכְתִיָּהוּ כְּדָּא הוּא לְתַתָּא פְּגוּנָא דְלַעֲיָלָא דִינִין קִשְׁנִין אֲתַכְּפִין
וְאֲתַעְבְּרוּ מִעַלְמָא וּמֵאֵן אֲנֹן אֲלִין אֲנֹן רְשָׁעִים גְּמוּרִים דְּאֲנֹן דִּינִין קִשְׁנִין
דְּאֲתַכְּפִין וְאֲתַעְבְּרוּ מִעַלְמָא וְעַל דָּא נְכַתְּבִים וְנַחְתְּמִים וְכוּ'. אֲמַר רַבִּי אֲבָא
וְדַאי דָּא הוּא בְּרִירָא דְמַלְכָּה בְּרִידָא רַחֲמָנָא דְשְׂאִילָנָא וְרוּחָנָא בַּהֲנִי מֵלִי :

תרגום הזוהר סדר השלישי שהוא סדר הג' של תשר"ת, הקול יורא, דהינו
תקיעה א' סצסדר זה, ועולה, הינו, סצרים פרועה סצסדר זה, ובוקע כל
ילכו רקיעים, הינו תקיעה השניה סצסדר זה, והרחמים מתעוררים. ומשם
מגיע קול ההוא, לראשו של יעקב, ויעקב, נתעורר ורואה את הצרקה
שמתפקד בצד האחר, אז אוחזים שניהם בינחה, זה מצד זה, וזה מצד זה,
ותקפיו אינם יכולים לראות לחוץ. וילכו ג' הסדרים, דהינו שלש פעמים
תשר"ת הנזכרים, הם כלם סדר אחד. ונתצארו הפגנות של סדר תשר"ת
הג' של שלש פעמים תשר"ת. סדר האחר, דהינו תש"ת, בקול יורא, דהינו
תקיעה הא', וסליה, הינו סצרים, ולוחח את הצרקה ממקומו דהינו
צתקיעה השניה, וממשיך אותו למטה למקום שאגבורותיו של ינחה סורים,
ומקיימים את הצרקה צתוכם. סדר השני, דהינו סדר תש"ת, יורא קול
צבור, לא תקיף פראשון, ולא מפני שחלש קול ההוא שפקע, אלא שקול
ההוא אינו של ינחה, בצתחלה, ששם שורה תקיף חזה, אלא הוא להצית דין
שלמטה, רפויים יותר, וככל רואים את הצרקה אכלם, שהוא קו ימין
ונכנעים לפניו. צתודף כד מגיע סדר הג', דהינו סדר תש"ת הג' של ג' סדרי
תש"ת, הקול יורא, דהינו תקיעה הא' וסליה, הינו סצרים, ואתעטר
צריסיה דיעקב, הינו תקיעה השניה, ומושיך אותו למטה לאותו מקום שאילו
הגבורות דשמאל סורים, ועומדים, פנגד הצרקה מצד זה, ויעקב מצד זה,
והם, צתודף שניהם, אז נכנעים כלם ונמלאים מאירים צמקומם, וכל אלו
ג' הסדרים, הם סדר פולל אחר שני. הסדר הפולל האחרון, כריכים
להעלות אל מקומם ולישב ציניהם את ינחה צמקדם. משום שזה, כריכים
להשרות אותו צמקומו, צאפן שלא ילא צתקיף הגבורות שלו לחוץ. ואז כל
הדינים נכנעים, והרחמים מתעוררים. על פן כריכים לבון הלב והראון
צקולות אלו, שהם שלש פעמים תשר"ת ושלש פעמים תש"ת ושלש פעמים
תש"ת, ולחזר צתשוצה לפני חדונם, ואז פשיאראל מתפקנים ומסדרים

הקולות צָרָחוּ הַלֵּב כָּרְאוּ, בַּשּׁוֹפָר הָיָה שְׁלֵמִיטָה, הַחֲזַר שׁוֹפָר הָעֲלִיוֹן, לְהֵאִיר, וּכְשֶׁחֲזַר לְהֵאִיר, הוּא מְעִיטֵר אֶת יַעֲקֹב, וְהַכֹּל מִתְפַּקֵּן, וְהַטֵּל כִּפְסָא אַחֵר, דְּהֵינּוּ כִּפְסָא הֶרְחָמִים, וְחָזַן נְמֻכָּא שְׁמַחָה צְפֵל, וְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא מְרַחֵם עַל הָעוֹלָם. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם שָׁל יִשְׂרָאֵל, שְׂוִדְעִים לְהִנְהִיג וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת אֲדוֹנָם מִדִּין לְרַחֲמִים, וּלְתַקֵּן עַל יְדֵיהֶם כָּל הָעוֹלָמוֹת. צִי וּרְאֵה כְּנֻגָד זֶה, פְּתוּחִים שְׁלֵשָׁה סְפָרִים צִיּוֹם הָיָה, וְכִמוֹ, שְׁעַל יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר מִתְעוֹרְרִים הֶרְחָמִים, וְדִינִים הַקָּשִׁים נִכְנָעִים וּבָחִים לְמַהוּמָם, כִּי הוּא לְמִטָּה כְּעִין שְׁלֵמִיטָה, שְׁדִינִים הַקָּשִׁים, שְׁלֵמִיטָה נִכְנָעִים וְנִעְצְרִים מִן הָעוֹלָם, וְגַם הֵם. יֵלֹוּ הֵם הֶרְשָׁעִים הַגְּמוּרִים, שְׁהֵם דִּינִים קָשִׁים, נִכְנָעִים וְנִעְצְרִים מִן הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן נִכְתָּבִים וְנִחְתָּמִים לְחֻלְתָּר לְמִיתָה, אֲמַר רַבִּי אֲבָחָא, וְדָחִי זֶה הוּא צְרוּרוֹ שָׁל הַדְּבָר, צְרוּף הֶרְחָמֵן שְׁשִׁאלְתִּי וְהַרְוַחְתִּי יֵלֹוּ הַדְּבָרִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. כָּל הָאוֹכֵל הַפֶּת שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו הַמוֹצֵיא צָרִיף נְטִילַת יָדַיִם תְּחִלָּה וְסוּף. וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵיָא פֶת חֲלִין וְאִם עַל פִּי שֶׁאִין יָדָיו מְלַכְלָכוֹת וְאִינוּ יוֹדְעֵי לְהוֹן טְמֵאָה לֹא יֵאָכֵל עַד שֶׁיִּטַּל שְׁתֵּי יָדָיו וְכֵן כָּל דְּבָר שֶׁטְבוּלוֹ בְּמִשְׁקִין צָרִיף נְטִילַת יָדַיִם תְּחִלָּה. **ב.** כָּל הַנוֹטֵל יָדָיו בֵּין לְאֲכִילָה בֵּין לְקִרְיַאת שְׁמַע בֵּין לְתַפְלָה מְבָרֵךְ תְּחִלָּה אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם שְׁזֵוּ מִצְוֹת חֻכְמִים שְׁנִצְטוּיֵנוּ מִן הַתּוֹרָה לְשִׁמְעָה מִהוֹן שְׁנִצְטוּר (דְּבָרִים טו) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּף. וְיָמִים אַחֲרוֹנִים אִין מְבָרְכִין עֲלֵיהוֹן שְׁאִינָם אֶלָּא מִפְּנֵי הַסְּכָנָה. וְלִפְיֵךְ חֵיב אָדָם לְהִזְהַר בְּהוֹן בְּיוֹתֵר:

הבא בערמה ודברי מרמה למנע טוב מבעליו להעביר הטובה אליו לא לגזל מחברו דבר שהוא שלו ולא לחמסו. אבל יתן עינו בטובה העתידה לבא לידי חברו. וצודה אותה לקחתה אליו בשקר מליו או יסבב בשקריו לו אשר יתן לחברו מתת ועקר ענשו על השקר. אכן יגדל ענש השקר כאשר יסבב ממנו הפסד לזולתו אף על פי שאין עקר הענש על ההפסד כי לא הפסיד ממנו דבר שזכה בו פענןן שאמרו זכרונם לברכה: כל המחליף בדבורו פאלו עובד עבודה זרה שנאמר (בראשית כו) אולי ימושגי אבי והייתי בעיניו כמתעתע. ונאמר על עבודה זרה (ירמיה י) הבל המה מעשה תעתועים. ואמרו זכרונם לברכה פאלו עובד עבודה זרה הביאו הדמיון על קצהו אחר כי הוא נסתר בשקר ונעזר

נצבים ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(ו) ונתן יהוה אלהיך את כל האלות האלה על-אביך ועל-שנאיך אשר רדפוך: ויתן יי אלהך ית כל לוטיא האליו על בעלי דבבך ועל סנאך די רדפוך: (ח) ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית את-כל-מצותיו אשר אנכי מצוך היום: ואת תתוב ותקבל למימרא דיי ותעבד ית כל פקודוהי די אנא מפקדך יומא דין: (ט) והותירך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב יהוה לעושי עמך

לְטוֹב כְּאֲשֶׁר-שָׁשׂ עַל-אֲבוֹתֶיךָ: ויותר ינוד ?? אלהך בכל
 עובדי ידך בולדא דמעך ובולדא דבעירך ובאפא דארעך לטבא ארי יתוב ??
 למחדי עלך לטב כמא די חדי על אבהתך: (ז) **כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל**
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹר מִצְוֹתָיו וְזוֹקְתָיו תִּכְתּוּבָה
בְּסֹפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת כִּי תֵשׁוּב אֶל-יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ: (ח) ארי תקבל
 במימרא ד?? אלהך למטר פקודוהי וקצמוהי דכתיבין בספרא דאורייתא הדין
 ארי יתנוב קדם ?? אלהך בכל לבך ובכל נפשך: (יא) **כִּי**
הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם לֹא-
נִפְלְאת הוּא בְּמִן וְלֹא רִזְקָה הוּא: ארי תפקדתי
 הדין די אנא מפקדך יומא דין לא מפרשא היא מנדך ולא רחיקא היא:

רס"י לא נפלאה היא ממך. לא מכסה היא ממך, כמו שנאמר (דברים יז, ח)
 כי יפלא, ארי יתכסי, (איכה א, ט) ותרד פלאים, (איוב מ, יג) ותרד במטמוניות.
 מכסה, חזק בטמון:

(יב) לֹא בִשְׂמִים הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ
הַשְּׂמִימָה וַיִּקְוֶזָה לָנוּ וַיִּשְׂמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָה:
 לא בשממא היא למימר מן יסק לנא לשממא ויסבה לנא וישמענא יתה
 ונעבדנה:

רס"י לא בשמים היא. שאלו היתה בשמים, היית צריך לעלות אחריה
 וללמדה:

(יג) וְלֹא-מֵעֶבֶר לִים הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר-לָנוּ
אֶל-עֶבֶר הַיָּם וַיִּקְוֶזָה לָנוּ וַיִּשְׂמַעְנוּ אֹתָהּ

וְנַעֲשֶׂהָ: וְלֹא מַעֲבָרָא לְיָמָא הִיא לְמִימַר מִן יַעֲבֵר לָנָא לְעֵבְרָא דְיָמָא וְיִסְבֵּה לָנָא וְיִשְׁמַעְנָא יְתָה וְנַעֲבֹדְנָה: (יד) **כִּי-קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ:** (ט) אָרִי קָרִיב לָךְ פְּתַגְמָא לְחַדָּא בְּפוּמָךְ וּבִלְבָבְךָ לְמַעֲבֹדָה:

רס"י כי קרוב אליך. התורה נתנה לכם זכות ובעל פה:

(טו) **וְרֵאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַטּוֹב וְאֶת-הַמּוֹת וְאֶת-הָרָע:** חַיִּי דִּיהֲבִית קְדָמָךְ יוֹמָא דִּין יְת חַיִּי וְיְת טַבְתָּא וְיְת מוֹתָא וְיְת בִּישָׂא:

רס"י את החיים ואת הטוב. זה תלוי בזה, אם תעשה טוב הרי לך חיים, ואם תעשה רע הרי לך המות. והכתוב מפרש והולך היאך:

(טו) **אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְוֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְזִקְוֹתָיו וּבְשֹׁפְטָיו וְזִיית וּרְבִית וּבִרְכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ:** דִּי אָנָּא מִפְּקֻדָּךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְחַם יְת ?? אֱלֹהֶךָ לְמַהֲךָ בְּאֶרְחֵן דְּתַקְנֵן קְדָמוּהִי וּלְמַטְר פְּקוּדוּהִי וּקְדָמוּהִי וְדִינוּהִי וְתִיחִי וְתִסְגִּי וּבִרְכָנָךְ ?? אֱלֹהֶךָ בְּאֶרְעָא דִּי אַתְּ עָלִל לְתַמְן לְמִירְתָּהּ:

רס"י אשר אנכי מצוה היום לאהבה. הרי הטוב, ובו תלוי: וחיית ורצית. הרי החיים:

(יז) **וְאִם-יִפְנֶה לְבַבְךָ וְלֹא תִשְׁמָעַ וְגִדְוֹזְתָּ**
וְהִשְׁתַּזְוִיתָ לְאֱלֹהִים אֲזוּרִים וְעַבַדְתָּם: וְאִם יִפְנִי
לְבָד וְלֹא תִקְבֵּל וְתִטְעִי וְתִסְגֹּד לְטָעוֹת עַמְמִיָּא וְתִפְלַחְנוּ:

רס"י וְאִם יִפְנֶה לְבַבְךָ. הָרִי הָרַע:

(יח) **הִגִּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֶבְרָ תַאבְדּוּן לֹא-**
תֵאָרִיכֶן יָמַיִם עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה עֹבֵר
אֶת-הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: חֲוִיתִי לָכוֹן יוֹמָא דִּין
אֲרִי מִיבֵד תִּיבְדּוּן לֹא תוֹרְכוּן יוֹמִין עַל אֲרַעָא דִּי אֶתְ עֹבֵר יֵת יִרְדְנָא לְמַעַל לְתַמּוֹן
לְמִירְתָּהּ:

רס"י כִּי אֶבֶד תַאבְדּוּן. הָרִי הַמּוֹת:

(יט) **הָעֵדֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-**
הָאָרֶץ הַזֹּזִיִּים וְהַבְּמוֹת זֹתֹתִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה
וְהַקְּלָלָה וּבְזוּרָתִי בְּזוּזִיִּים לְמַעַן תִּזְוִיָּה אֶתָּה
וְיָרַעְךָ: אֶסְהַדִּית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יֵת שְׁמִיָּא וְיֵת אֲרַעָא חַיִּי וּמוֹתָא יִהְבִּית
קְדַמָּךְ בְּרָכוּ וּלְגִטִּין וְתִתְרַעִי בְּחַיִּי בְּדִיל דְתִיחִי אֶתְ וּבְגִיךָ:

רס"י הָעֵדֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. שְׁהִם קִימִים לְעוֹלָם וְכַאֲשֶׁר
תִּקְרָה אֲתָכֶם הָרַעָה יִהְיוּ עֵדִים שְׁחַנִּי הַתְּרִיתִי בְּכֶם בְּכָל זֹאת. דְּבַר אַחַר,
הָעֵדֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְגו', אֲמַר לְהֵם הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
הַסְתַּכְלוּ בְּשָׁמַיִם שְׁבַרְחָתִי לְשִׁמְשׁ אֲתָכֶם, שְׁמַח שְׁנו אֶת מִדְתֶּם, שְׁמַח לֹא עֵלָה
גִּלְגַּל חֲמָה מִן הַמְזַרְחָ וְהַאִיר לְכָל הָעוֹלָם, כְּעִנִּין שְׁנַחֲמַר (קְהֵלֶת א, ה) וְזַרְחָ
הַשִּׁמְשׁ וְבָח הַשִּׁמְשׁ, הַסְתַּכְלוּ בְּאֶרֶץ שְׁבַרְחָתִי לְשִׁמְשׁ אֲתָכֶם, שְׁמַח שְׁנַתָּה מִדְתָּהּ,
שְׁמַח זְרַעְתָּם אֹתָהּ וְלֹא כְּמַחָהּ, אוֹ שְׁמַח זְרַעְתָּם חֲטִיִּים וְהַעֲלֵתָהּ שְׁעוֹרִים,

ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פרענות, לא שנו את מדתם, אתם, שאם זכיתם תקבלו שכר, ואם חטאתם תקבלו פרענות על אחת כמה וכמה: ובחרת בחיים. אני מורה לכם שתזכרו בחלק החיים, כאדם האומר לחברו זכר לך חלק יפה בנחלתו, ומעמידו על חלק היפה ואומר לו, את זה זכור לך, ועל זה נאמר (תהלים טז, ה) ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי, הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך:

(ב) לְאַתְּבֵה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעֵ בְּקֹלוֹ וּלְדַבְּרָהּ-בּוֹ כִּי הוּא זִוְיִיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּיךָ לֵאמֹר הֵם לִיצוֹק וְלִיעָקֹב כִּתְּתָ לָהֶם: (פפפ) לְמַרְחֵם יָת יי אֶלְהֵךָ לְקַבֵּל לְמִימְרָה וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחֲלַתְהָ אֲרִי הוּא חַיִּיךָ וְאוֹרְכוֹת יוֹמֶיךָ לְמַתֵּב עַל אֲרַעָא דִּי קַיִים יי לְאַבְתָּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַתְּוֹן לְהוֹן:

הפטרות נצבים - ישעיה סא

(א) שׁוּשׁ אֲשֵׁישׁ בְּיְהוָה תִּגְלַל גִּפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי-יִשְׁעַ מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי כְּזוֹתֶן יִכְתֹּן פָּאָר וּכְכֹלָה תַעֲרֶה כִּלְיָהּ: (א) כִּי כְּאֶרֶץ תּוֹצִיא צְמֻזָּה וּכְגֵזֶה יִרְוַעֶיהָ תַצְמִיזוּ כֵן | אֲדַנִּי יְהוָה יַצְמִיזוּ צְדָקָה וּתְהַלָּה גֵזֶר כָּל-הַגּוֹיִם: סב (ב) לְבַמְעַן צִיּוֹן לֹא אֶזְנֶשׂה וּלְבַמְעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקּוּט עַד-יֵצֵא כְּנֻזָּה צְדָקָה וַיִּשְׁוַעֲתָה כָּל־פִּיד יִבְעֶר: (ב) וְרָאוּ גּוֹיִם צְדָקָה וְכָל-

בְּמַלְכִים כְּבוֹדָךְ וְקָרָא לְךָ שֵׁם זֹדֶשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה
יִקְבְּצֵנִי: (א) וְהָיִיתָ עֹטְרַת תְּפִאֲרַת בְּיַד-יְהוָה (וַעֲזָרָה) וַעֲזָרְיָה
בְּמַלְכוּתָהּ בְּכַף-אֶלְהֵיךָ: (ד) לֹא-יֵאמֹר לְךָ עוֹד עֲזוּבָה
וּלְאַרְצֶךָ לֹא-יֵאמֹר עוֹד שְׂמֹמָה כִּי לְךָ יִקָּרָא זֹפְצִי-
בָּהּ וּלְאַרְצֶךָ בְּעוֹלָה כִּי-זֹפֵץ יְהוָה בָּךְ וְאַרְצֶךָ
תִּבְעַל: (ה) כִּי-יִבְעַל בַּזּוֹר בְּתוֹלָה יִבְעַלְוֶךָ בְּגִיף
וּבְשׂוֹשׁ זֹתָן עַל-כֹּלָה יִשְׁשֵׁ עֲלֶיךָ אֶלְהֵיךָ: (ו) עַל-
זוֹמְזוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּקָדוֹתַי שְׂמֹרִים כָּל-הַיּוֹם וְכָל-
הַלַּיְלָה תִּמְיֵד לֹא יוֹשְׁוּ הַמּוֹכְרִים אֶת-יְהוָה אֶל-דְּבַי
לְכֶם: (ז) וְאֶל-תִּתְּנוּ דְבַי לֹא עַד-יִכּוֹזֵן וְעַד-יִשְׁשֵׁ אֶת-
יְרוּשָׁלַם תִּתְּלָה בְּאַרְץ: (ח) זֶשֶׁבַע יְהוָה בְּיַמֵּינוּ וּבְזָרוּעַ
עֲזוֹ אִם-אֵתָן אֶת-דְּגָנְךָ עוֹד בְּמֶאֱכָל לְאִיִּבֶיךָ וְאִם-
יִשְׁתָּנוּ בְּגִי-יִזְכַּר תִּירוּשָׁךְ אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ: (ט) כִּי בְּמֶאֱסָפוֹ
יֵאֲכָלְהוּ וְהִלְלוּ אֶת-יְהוָה וּבְמִקְבָּצָיו יִשְׁתַּחֲוּ בְּזוֹצְרוֹת
קְדָשָׁי: (י) עֲבָרוּ עֲבָרוּ בְּשִׁעָרִים פָּנּוּ דֶרֶךְ הָעַם סָלוּ
סָלוּ הַמְּסַלָּה סִקְלוּ בְּמֶאֱבֵן הָרִימוּ גָס עַל-הָעַמִּים: (יא)
הֲגָה יְהוָה הַשְׁבִּייעַ אֶל-קֶצֶה הָאָרֶץ אֲמָרוּ לְבַת-צִיּוֹן
הֲגָה יִשְׁעֶךָ בָּהּ הֲגָה שְׂכָרוֹ אֵתוֹ וּפְעַלְתוֹ לְפָנָיו: (יב)
וְקָרָאוּ לָהֶם עַם-הַקָּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָךְ יִקָּרָא
דְּרוֹשָׁה עִיר לֹא נְעִיבָה: סג (יג) בְּמִ-זֶה | בָּהּ בְּמֶאֱדוֹם
זֹמְזוֹן בְּגָדִים בְּמִצְרָה זֶה הַדּוֹר בְּלִבוֹשׁוֹ צִעָה בְּרַב
כּוֹזֵן אֲנִי בְּמִדְבָר בְּצַדִּיקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: (יד) בְּמִדְוֵעַ אָדָם
לְלִבוֹשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ כְּדֶרֶךְ בְּגָת: (טו) פּוֹרָה | דְּרַכְתִּי לְבִדְי
וּבְמַעֲבִים אִין-אִישׁ אֵתִי וְאֶדְרָכֶם בְּאַפִּי וְאַרְמִסֶם

בְּזוֹמְתֵי וַיִּזְזוּ זְעֵזוּם עַל-בְּגְדֵי וְכָל-מַלְבוּשֵׁי אֶגְאָלֹתַי: (ד)
כִּי יוֹם זָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלִּי בָּאָה: (ה) וְאֲבִיט וְאִין
עֹזֵר וְאַשְׁתּוּמִּם וְאִין סוּמָךְ וְתוֹשִׁעַ לִי זְרַעִי וְזוֹמְתֵי הִיא
סְמוּכְתַּנִּי: (ו) וְאָבוֹס עַמִּים בְּאִפִּי וְאַשְׁכְּרֵם בְּזוֹמְתֵי
וְאוֹרִיד לְאָרֶץ זְעֵזוּם: (ז) זֹסֵדִי יְהוָה | אֲזָכִיר תְּהִלַּת
יְהוָה כֹּעַל כֹּל אֲשֶׁר-גָּמְלָנוּ יְהוָה וְרַב-טוֹב לְבַיִת
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-גָּמְלָם כְּרוֹזָמִיו וְכָרַב זֹסֵדִיו: (ח) וַיֹּאמֶר
אֶךְ-עַמִּי הִבֹּה בָנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ:
בְּכָל-צָרָתָם | (ט) לֹא צָר וּבְמִלְאָךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם
בְּאֵהֱבָתוֹ וּבְזוֹמְלָתוֹ הוּא גְּאֹלָם וַיִּנְטְלֵם וַיִּנְשְׂאֵם כָּל-
יְמֵי עוֹלָם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

נצבים יום שישי

משנה נגעים פרק ז

א. אלו בקורות טהורות, שֶׁהֵיוּ בו קִדְּם לַמִּתְּנוּת, בְּנִכְרִי וְנִתְגַּיֵּר, בְּקָטָן וְנוֹלָד, בְּקָמֵט וְנִגְלָה, בְּרֹאשׁ וּבִצְקוֹ, בְּשַׁחֲיוֹ וּבַמְּכוּה וְקָדַח וּבַמּוֹרְדִין. חֵזֵר הָרֹאשׁ וְהַצְּקוֹ וְנִקְרָחוּ, הַשַּׁחֲיוֹ וְהַמְּכוּה וְהַקָּדַח וְנִעְשׂוּ

צָרְבֶת, טְהוּרִים. הָרֹאשׁ וְהַזָּקֵן עַד שְׁלֹא הֶעֱלוּ שֶׁעַר, הֶעֱלוּ שֶׁעַר וְנִקְרָחוּ, הַשְּׁחִין וְהַמְכָּה וְהַקָּדַח עַד שְׁלֹא נַעֲשׂוּ צָרְבֶת, נַעֲשׂוּ צָרְבֶת וְחִיו, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מִטְמֵא, שֶׁתַּחֲלָתוֹ וְסוּפֹן טְמֵא. וְחֻכְמִים מִטְהָרִים:

דרטורה (ה) אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה. מי שהיתה בו לרעת קודם מתן תורה, לא היה טמא מחמת אותו נגע לאחר מתן תורה, דכתיב (סג) אדם כי יהיה בעור בשרו, פרט לזה שכבר היה. וכל הני נמי לחשיב, מהתם נפקא דבעינן שיוולד הנגע בשעה שראוי ליטמא בו ולא קודם, כמו גר עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד, וכן כולם: בהמט ונתגלה. שהיה מתחלה הנגע מוסתר בתוך הקמט והיה טהור מפני שהוא צבית הסתרים, ואחר כך נתגלה: ובמורדים. כלומר בשחין ומכוה המורדים שלא נתרפאו ולא העלו קרום כקליפת השום: עד שלא העלו שער. בא הנגע, לחשיבי בעור בשר, היינו תחלתן טומאה. וכשעלו שערות, הוי טהרה, שדינן בנתקים. וכשנקרחו, היינו סופן טומאה. וכן שחין ומכוה וקדח דעד שלא באו בא הנגע, היינו טומאה. וכשצא השחין והמכוה והקדח, היינו טהרה. דבעינן שיקדים השחין והמכוה לשאת, דכתיב (סג) והיה במקום השחין שאת, שיקדים השחין לשאת ולא שתקדים השאת לשחין. כשחזרו ונעשו רבבת, היינו טומאה: וחיו. שנתרפאו יפה: רבי אליעזר בן יעקב מטמא. כיון דבתחילה בא הנגע בעור הבשר וחזר סופו לקדמותו, לא חיישינן להפסק שבינתיים: וחכמים מטהרים. הואיל והפסיק הטהרה שבינתיים. והלכה כחכמים:

ב. נִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן, בֵּין לְהַקֵּל בֵּין לְהַחֲמִיר, בִּיצַד לְהַקֵּל, הִיָּתָה כְּשֶׁלֶג וְנַעֲשָׂה כְּסִיד הַהֵיכָל, כְּצֶמֶר לָבֵן וְכִקְרוֹם בֵּיצָה, נַעֲשִׂית מְסֻפַּחַת שְׂאֵת, אוּ מְסֻפַּחַת עֵזָה. בִּיצַד לְהַחֲמִיר, הִיָּתָה כְּקְרוֹם בֵּיצָה וְנַעֲשִׂית כְּצֶמֶר לָבֵן, כְּסִיד הַהֵיכָל וְכֶשֶׁלֶג, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה מִטְהָר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חֲסִמָּא אוֹמֵר, לְהַקֵּל, טְהוּר. וְלְהַחֲמִיר, תִּרְאָה בְּתַחֲלָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, בֵּין לְהַקֵּל בֵּין לְהַחֲמִיר, תִּרְאָה בְּתַחֲלָה:

דרטורה (ז) נשתנו מראיהן. אבהרות טהורות קאי, כגון דהוות כסלג עד שלא נתגייר, ומשנתגייר נעשית כסיד ההיכל: כלומר לבן וכקרום ביצה. כלומר, תחילה היתה כלומר לבן ועכשיו נעשית כקרום ביצה: נעשית מספחת שאת או מספחת עזה. כלומר, שהשאת נעשית מספחת, שחזרה להיות כתולדה שלה. או שהעזה נעשית כמספחת שלה. ופרושי המפרש לרישא דקתני היתה כסלג ונעשית כסיד ההיכל, היינו שנעשית עזה מספחת. ואותה שהיתה כלומר לבן ונעשית כקרום ביצה, היינו שנעשית שאת מספחת: וכסיד ההיכל וכסלג. כלומר היתה כסיד ההיכל ועכשיו נעשית כסלג: ר' עקיבא אומר וכו'. והלכה כר' עקיבא:

ג. בְּהֵרֵת וְאִין בְּהַ פְּלוּם, בְּתַחֲלָה, בְּסוּף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן, יִסְגִּיר. בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר, יִפְטוֹר. עוֹדְהוּ מִסְגִּירוֹ וּפּוֹטְר וְנוֹלְדוֹ לֹו סִימְנֵי טְמֵאָה, יַחְלִיט. בְּהֵרֵת וּבְהַ סִימְנֵי טְמֵאָה, יַחְלִיט. עוֹדְהוּ מִחְלִיטוֹ וְהִלְכוּ לָהֶן סִימְנֵי טְמֵאָה, בְּתַחֲלָה, בְּסוּף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן, יִסְגִּיר. בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר, יִפְטוֹר:

זרמנורה (ג) זכרת. מהשתחא איירי זכרות טמאות: ואין זה כלום. לא מחיה ולא שער לבן: זתחלה. כשהוצא אל הכהן. וכן בסוף שבוע ראשון אם לא נולד זה כלום, יסגיר: בסוף שבוע שני. אם לא נולד זה כלום, פטור. וכן לאחר הפטור, אם לא נולד זה כלום, עומד בפטור זה כל ימיו וקוב אינו מסגירו: עודהו מסגירו. שהיה רואה להסגירו, בין זתחלה כשהוצא אל הכהן, בין בסוף שבוע ראשון, ולא הספיק להסגירו עד שנולדו סימני טומאה, כגון זתחלה זשער לבן ומחיה, ובסוף שבוע ראשון זשער לבן ומחיה ופשיון, יחליט. אבל משהסגירו, הא תנן לעיל זריש פרק ג', אין מחליטין את המוסגר: ופטר. כלומר או פטרו, כגון בסוף שבוע שני. ואפילו לאחר הפטור אם נולדו סימני טומאה, יחליט: עודהו מחליטו. שהיה [זאן] להחליט ולא הספיק עד שהלכו סימני טומאה: זתחלה. כשהוצא אל הכהן, או בסוף שבוע ראשון: יסגיר. אבל אם משהחליטו הלכו להן, כגון שהחליטו זשער לבן והלך לו שער לבן וזכרת קיימת אין מסגירו עליה, אלא פטרו וטהור:

ד. התולש סימני טמאה, והכווה את המחיה, עובר בלא תעשה. ולטהרה, עד שלא בא אצל הכהן, טהור. לאחר החלטו, טמא. אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע הולכין לגדוד, בתוך הסגרו מה הוא. אמרו לי, לא שמענו. אבל שמענו, עד שלא בא אצל הכהן, טהור. לאחר החלטו, טמא. התחלתי מביא להם ראיות, אחד עומד בפני הכהן ואחד בתוך הסגרו, טהור, עד שייטמאנו הכהן. מאימתי היא טהרתו, רבי אליעזר אומר, לכשיולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. וחכמים אומרים, עד שתפרח בכלו, או עד שתתמעט בהרתו מפגרים:

זרמנורה (ד) התולש סימני טומאה. כגון שער לבן בעור זשק, ושער רהוב זנתקים: והכווה את המחיה. למשנכוית אינה סימן לטומאה: עובר בלא תעשה. דהשמר זנגע הרעת. וכל מקום שנאמר השמר, פן, ואל, אינו אלא לא תעשה: ולטהרה. כלומר ולענין טהרה מה דינו: עד שלא זא אלל כהן. אם תלשן, טהור. ואם תלשן לאחר חלוטו, טמא: הולכים לגדוד. גרסינן. והוא שם מקום: זתוך הסגרו מהו. אם תלש סימני טומאה זתוך שבוע של הסגר ראשון או של הסגר שני, מהו: התחלתי מביא להם ראיות. זתוספתא מייתי דכך היתה ראייתו מפני מה עד שלא זא אלל כהן, טהור, לא מפני שלא ראה הכהן סימני הטומאה שבו, התולש סימני הטומאה

תוך הסגר נמי דין הוא שיהא טהור, שלא ראה הכהן סימני טומאה שבו, הלכך, אחד עומד בפני הכהן, כלומר אחד אותו העומד בפני הכהן ומיהר לתלוש סימני טומאה קודם שיאמר לו הכהן טמא אתה, ואחד אותו שתלשן תוך ימי הסגרו, בין זה ובין זה טהורין. וכן הלכה: מאימתי היא טהרתו. של אותו שתלשן סימני טומאה לאחר חלוטו: כשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. דכיון דנדרפא מן השניה, אגלאי מלתא דחס רחמנא עליה ואי נמי הוות קיימא קמייטא הוא מיתסי מינה כמו מזו: עד שתפרח בכולו. נגע האחרון, דליכא למיחש למידי, דהא אי הוה ציה נמי קמא, השתא מיהא הוי טהור: או עד שתמעט בהרתו מכגרים. דאפילו לא נתלש השער ולא נכויית המחיה, היה נטהר, מכיון דנשמעט בהרת מכגרים, ומיהו עד שתפרח בכולו לא קאי אלא אתולשן סימני טומאה, אבל כוהה את המחיה אינו נטהר בפריחה, שאילו היתה המחיה קיימת לא היה טהור בפריחה. והלכה כחכמים:

ה. מי שְׁהִיְתָה בוּ בְּהֶרֶת וְנִקְצָצָה, טְהוֹרָה. קִצְצָה מִתְּפֹן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, לְכַשְׁיִילָד לוֹ נֶגַע אַחַר וַיְטַהַר מִמֶּנּוּ. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים, עַד שֶׁתִּפְרַח בְּכֻלּוֹ. הִיְתָה בְּרֹאשׁ הָעֶרְלָה, יְמוּל:

ברטנורה (ה) ונקללה טהורה. דכתיב (ויקרא יג) כל ימי אשר הנגע בו יטמא, ולא ימים שהיתה בו בהרת ונקללה: קללה מתכוין. בתוספתא מוכח דהיכא דקאץ כל הבהרת וקאץ מן הבשר אשר סביבותיה עמה, כולי עלמא לא פליגי דאין לו טהרה עולמית, דקנסוהו רבנן מאחר שנתכוין לשרש אחריה. והיכא דקללה ושייר ממנה כל שהוא, כולי עלמא לא פליגי דיך לו טהרה בפריחה, כיון דשייר ממנה לא קנסוהו כולי האי. כי פליגי, כשקללה ממומלמת הבהרת כמו שהיא לא פחות ולא יותר: ר' אליעזר אומר לכשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו וחכמים אומרים עד שתפרח בכולו. והלכה כחכמים. הכא לא גרסינן במילתייהו דחכמים או עד שתמעט בהרת מכגרים, דדוקא גבי תולשן סימני טומאה דרישא ונשארה הבהרת, התם שייך למתני עד שתמעט מכגרים, אבל הכא הרי נקללה כל הבהרת: ואם היתה בראש הערלה ימוול. לאו מילה בזמנה איירי, דהא מילתא דפשיטא היא, השתא שבת דאיסור סקילה דחיא, נרעת דאיסור לאו גרידא לא כל שכן, אלא אפילו מילה שלא בזמנה שאינה דוחה את השבת, דוחה את הנרעת, דאתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה דנרעת, דהכי קיימא לן בכל התורה כולה, כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה, אם אתה יכול לקיים את שניהם, מוטב. ואם לאו, יבוא עשה וידחה את לא תעשה:

גמרא נדה דף לא ע"א

תנו רבנן: שלשה חֲדָשִׁים הראשונים וְלֹד דַּר בְּמִדּוֹר הַתַּחְתּוֹן. אֲמַצְעִים וְלֹד דַּר בְּמִדּוֹר הָאֲמַצְעִי. אַחֲרוֹנִים וְלֹד דַּר בְּמִדּוֹר הָעֲלִיוֹן. וְכִיּוֹן שֶׁהֵגִיעַ זְמַנו לְצֵאת מִתְּהַפֵּךְ וְיֹצֵא וְזֶהוּ חֲבָלֵי אִשָּׁה. וְהֵינּוּ דִתְנִן חֲבָלֵי שֶׁל נִקְבָּה מֵרַבִּין מִשָּׁל זָכָר. וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מֵאֵי קָרָא (תהלים קלט): אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּסִתְרֵי רִקְמֹתַי בְּתַחְתּוֹת אֶרֶץ. דִּרְתִּי לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא רִקְמֹתַי. מֵאֵי שָׁנָא חֲבָלֵי נִקְבָּה מֵרַבִּין מִשָּׁל זָכָר. זֶה בָּא כְּדָרְךָ תִּשְׁמִישׁוּ וְזֶה בָּא כְּדָרְךָ תִּשְׁמִישׁוּ. זֶה הוֹפֵכֶת פְּנִיָּה וְזֶה אֵין הוֹפֵךְ פְּנִיָּה. תְּנוּ רַבָּנִן: שְׁלֹשׁ חֲדָשִׁים הָרֵאשׁוֹנִים תִּשְׁמִישׁ קִשָּׁה לְאִשָּׁה וְגַם קִשָּׁה לְוֹלָד. אֲמַצְעִים קִשָּׁה לְאִשָּׁה וְיָפָה לְוֹלָד. אַחֲרוֹנִים יָפָה לְאִשָּׁה וְיָפָה לְוֹלָד. שְׁמִתוּךְ כֶּךָ נִמְצָא לְוֹלָד מִלְּבָן וּמִזָּרָז. תָּנָא: הַמְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ לְיוֹם תִּשְׁעִים כָּאֵלוֹ שׁוֹפֵךְ דָּמִים מִנָּא יָדַע אֶלָּא אָמַר אַבְיִי: מְשַׁמֵּשׁ וְהוֹלֵךְ וְשׁוֹמֵר פְּתָאִים ה'.

רס"י חבלי. כערא: רקמתי. הינו יכירה ראשונה וכתוב בתחתיות דהיינו מדור תחתון: דרך תשמישו. האיש פניו למטה כן זכר נולד פניו למטה ונקבה פניה למעלה הלכך נקבה כריכה להתהפך דהא כשהיא במעי אמה פניה למעלה כדאמרי' לעיל ראשו לו בין ברכיו אבל זכר אין כריך להתהפך: קשה לאשה וקשה לולד. מפני שדר במדור התחתון: קשה לאשה. לא ידענא למאי: זרע מלבן את הילד מגיעוליו: מזורז. חזק ובריא: ליום תשעים. לשליש ימים הוא חיותו: מנא ידע. הא לא דע אימת:

זוהר ויקהל דף רה ע"ב

תִּשְׁבַּחְתָּא דְעֵלְמָא דְאִתִּי בְיוֹמָא דָּא הֵינּוּ אֵל אֲדוֹן וְתִשְׁבַּחְתָּא דָּא אִיהוּ בְרָזָא דְעֵשְׂרִין וְיִתְרִין אֲתָנֹן עֵלְאִין קְדִישִׁין דְּמִתְעַטְרִין בְּאַבְהֹן וּבְרִיתִיכָא עֵלְאָה קְדִישָׁא. אֲתָנֹן זְעִירִין אֲנֹן עֵשְׂרִין וְיִתְרִין אֲתָנֹן דְּאֲנֹן בְּעֵלְמָא תִּתְּאָה. דְּאֲנֹן אֵל בְּרוּךְ גְּדוֹל דְּעָה וְכוּי וְלֹא אִית בֵּין תִּבָּה לְתִבָּה רוּחָא אַחְרָא אֶלָּא אֵת רְשִׁימָא בְּכָל תִּבָּה וְתִבָּה. וּבְעֵלְמָא עֵלְאָה אִית רוּחָא וְסִטְרִין קְדִישִׁין בֵּין אֵת לְאֵת וְדָא אִיהוּ תִּשְׁבַּחְתָּא עַל תִּשְׁבַּחְתָּא דְּאֲתָנֹן עֵלְאִין דְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה קָא מְשַׁבַּח וְאָמַר לְמַלְכָּא עֵלְאָה יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית. כִּד תִּשְׁבַּחְתָּא דָּא סִלְקָא לְעֵילָא שְׁתִּין רְתִיכִין עֵלְאִין דְּקֶאֱמְרוּ מִזְדַּמְנִין וְנִטְלִי לְהֵאִי

תִּשְׁבַּחְתָּא מֵעַמָּא קִדִּישָׁא וְסִלְקָא לָהּ לְאַתְעֵטְרָא בְּהַּ בְּכִמְה רְתִיכִין עֲלֵאִין
דִּי מִמֶּנּוּ וְכָל אֲנוּן צְדִיקָא דְבִגְנִיתָא דְעֵדוּן כְּלָהּוּ מִתְעֵטְרוּן בְּתִשְׁבַּחְתָּא דָּא
וְכָל אֲנוּן רְתִיכִין וְכָל אֲנוּן נִשְׁמַתִּין דְצְדִיקָא כְּלָהּוּ. סִלְקִין בְּתִשְׁבַּחְתָּא דָּא
עַד רָזָא דְכְרִסְיָא :

תרגום הזהר הַשְּׁבַח שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא צִינָה, צִיּוּם הַזֶּה, הֵינּוּ, יָלַל חֲלוּן.
וְשִׁבְחָה הַזֶּה, הוּא צְסוּד עֲשָׂרִים וְשָׁתִּים אוֹתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת הַקְּדוּשׁוֹת
הַמִּתְעַטְרוֹת צְחָבוֹת, וּבְמִרְכָּבָה הָעֲלִיוֹנָה הַקְּדוּשָׁה. אוֹתִיּוֹת קְטָנוֹת, הֵן
עֲשָׂרִים וְשָׁתִּים אוֹתִיּוֹת שֶׁל עוֹלָם הַפְּחִתּוֹן, שֶׁהוּא מְלָכוּת, שָׁהִם, יָלַל צְרוּף
גָּדוֹל דְעָה וְכוּ'. וְלֹא יֵשׁ צִיּוֹן תְּבָה לְתַבָּה רוּחַ אַחַר רַק אוֹת אַחַת מֵעֲשָׂרִים
וְשָׁתִּים אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמָה צְכָל תְּבָה וְתַבָּה. דְּהֵינּוּ יָלַל צְרוּף גָּדוֹל וְכוּ'. וּבְעוֹלָם
הָעֲלִיוֹן, צִינָה, יֵשׁ רוּחַ וְלִדְדִים קְדוּשִׁים צִיּוֹן אוֹת לְאוֹת. וְזֶהוּ שִׁבְחָה עַל
הַתְּשׁוּבוֹת, שְׁאוֹתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁל יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשְׁבַּח וְאוֹמֵר לְמַלְכֵּךְ הָעֲלִיוֹן
יוֹאֵר צְרָחִית. כְּשֶׁשִּׁבְחָה הַזֶּה עוֹלָה לְמַעְלָה, שָׁשִׁים מִרְכָּבוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁצְּגוּן
עֵדוּן שְׁאִמְרָנוּ מְזִדְּוִגִים וְלוֹקְחִים הַשְּׁבַח הַהוּא. מִן עַם הַקְּדוּשָׁה, וּמַעֲלִים אוֹתָהּ
לְהַתְעַטֵּר בָּהּ בְּכִמְה מִרְכָּבוֹת עֲלִיוֹנוֹת, שֶׁהִמְמַנִּים וְכָל הַלְּדִיקִים שֶׁצְּגוּן עֵדוּן,
כְּלָם מִתְעַטְרוּם בְּשִׁבְחָה הַזֶּה, וְכָל יָלַל הַמִּרְכָּבוֹת, וְכָל יָלַל נְשָׁמוֹת הַלְּדִיקִים
כְּלָם עוֹלִים בְּשִׁבְחָה הַזֶּה עַד סוּד הַכְּפָא.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הַעוֹשֶׂה נֶקֶב כָּל שֶׁהוּא בְּלוּל שֶׁל תְּרַנְּגוּלִים כְּדִי שְׂיִפְנֹס לָהּ הָאוֹרָה חָיָב
מִשׁוּם בּוֹנָה. הַמְחִזִּיר דָּלֶת שֶׁל בּוֹר וְשֶׁל דּוֹת וְשֶׁל יִצִּיעַ חָיָב מִשׁוּם בּוֹנָה : **ב.**
הַסוֹתֵר כָּל שֶׁהוּא חָיָב וְהוּא שְׂיִסְתֵּר עַל מְנַת לְבָנוֹת. אֲבָל אִם סוֹתֵר דָּרָךְ
הַשְּׁחֵתָה פְּטוּר. הַסוֹתֵר אֶהֱל קְבוּעַ אוֹ שֶׁפָּרַק עֵין תִּקְוַע הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת סוֹתֵר
וְחָיָב וְהוּא שְׂיִתְפּוֹן לְתַקּוּן : **ג.** הַמְכָּה בְּפִטִּישׁ הַכָּאָה אַחַת חָיָב. וְכָל הַעוֹשֶׂה
דָּבָר שֶׁהוּא גָּמֵר מְלָאכָה הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת מְכָה בְּפִטִּישׁ וְחָיָב. כִּי־צַד הַמְנַפֵּחַ בְּכָלִי
זְכוּכִית וְהָצָר בְּכָלִי צוּרָה אֲפֵלוּ מְקַצֵּת הַצּוּרָה וְהַמְגַרֵּד כָּל שֶׁהוּא וְהַעוֹשֶׂה נֶקֶב
כָּל שֶׁהוּא בֵּין בְּעַץ בֵּין בְּמַתְּכֵת בֵּין בְּבִנְיָן בֵּין בְּכָלִים הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת מְכָה

בפטיש וחיב. וכל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אין חיבין על עשיתו:

מוסר

שערי תשובה דף כט עד

המשקר בספור הדברים אשר שמע ומחליף מקצתם במתכוון ואין לו תועלת בשקריו ולא הפסד בזולתו, אבל כל משפטו מאהבתו שקר מדבר צדק סלה. ופעמים שהוא בודה מלבו ספור הדברים כלו והאיש הזה יקל ענשו מצד אחד על כי אין הפסד לאיש בשקריו ופחזותו, אבל גדול מאד ענשו בעז פניו ואהבת השקר ויכבד עונו כי יאהבהו לבלי תועלת. ואמר שלמה עליו השלום (משלי ו) יפיה כזבים עד שקר. פרוש, אם תראה אדם אשר יפיה כזבים בשיתו וספור דבריו תדע כי תביאהו המדה הזאת להעיד שקר באחיו ולענות בו סרה אחרי אהבתו השקר. וזה החלק התירוהו לקיום מצות ודרישת טובה ושלום. ואמרו כי מתר לשבח הפלה לפני החתן ולאמר שהיא נאה וחסודה אף על פי שאינו כן. ואמרו: מתר לשנות בדברי שלום שנאמר: (בראשית א) אביד צוה לפני מותו לאמר כה תאמרו ליוסף אנה שא נא וגומר. ויש אנשים יחליפו מקצת הדברים אשר שמעו בבלי דעת כי לא ישיתו לבם לחקר בעת שמעם גם זאת מהרעה ואמר שלמה עליו השלום (משלי כא) ואיש שומע לנצח ידבר. פרוש איש נותן לב לשמע ולהבין עד תכונת הדברים אשר ידברו באזניו למען יספר אותם על נכון ולא ימצא בפיו לשון תרמית לנצח ידבר כי יאהבו בני אדם לשמע דבריו ולא יאמרו לו לעולם למה תדבר עוד דבריה:

פרשת וילך

וילך יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה :

לא (א) וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וַאֲזַל מֹשֶׁה וּמְלִיל זַת פִּתְגָמָא הָאֵלִין עִם כָּל
יִשְׂרָאֵל:

רס"י וילך משה. וגו' :

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן-מִאָּה וְעֵשְׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי
הַיּוֹם לֹא-אוֹכֵל עוֹד לְצֹאת וּלְבוֹא וַיְהִי אָמַר
אֵלָי לֹא תֵעָבֶר אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: וַאֲמַר לְהוֹן בַּר מִאָּה
וְעֵשְׂרִין שָׁנִין אֲנָא יוֹמָא דִּין לִית אֲנָא זְכִיל עוֹד לְמַפֵּק וּלְמַעַל וְיֵי אָמַר לִי לֹא
תֵעָבֶר זַת יַרְדֵּנָא הַדִּין:

רס"י אכני היום. היום מלאו ימי ושנותי ציוס זה נלדתי וציוס זה אמות:
לא אוכל עוד לצאת ולבא. יכול שתשק כחו, תלמוד לומר (דברים לה, ז) לא
כהתה עינו ולא נס לכה. אלח מהו לא אוכל, איני רשאי, שנטלה ממני
הרקות ונתנה ליהושע. דבר אחר, לצאת ולבא בדברי תורה, מלמד שנסתמו
ממנו מסורות ומעיונות החכמה: וה' אמר אלי. זה פרוש לא אוכל עוד לצאת
ולבא, לפי שה' אמר אלי:

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא | עֵבֶר לְפָנֶיךָ הוּא-יִשְׁבְּמִיד
אֶת-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה בְּלִפְנֵיךָ וַיִּרְשָׁתֶם יְהוֹשֻׁעַ
הוּא עֵבֶר לְפָנֶיךָ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: וְיֵי אֱלֹהִים מִימְרָה
עֵבֶר קְדָמָךְ הוּא יִשְׁצִי זַת עֲמֻמָּא הָאֵלִין מְקַדְמָךְ וְתִירְתַנּוּן יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֵבֶר
קְדָמָךְ כְּמָא דִּי מְלִיל וְיֵי: (ד) שני
כְּאֲשֶׁר עָשִׂה לְסִיזוּן וּלְעוֹג בְּמִלְכֵי הָאֲבוּרֵי

וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁבִּיחַ אֹתָם: וַיַּעֲבֹד יְיָ לְהוֹן כְּמֵא דִּי עֲבַד
לְסִיחּוֹן וּלְעוֹג מֶלֶכִי אֲמוֹרָאָה וּלְאַרְעֵהוֹן דִּי שְׂצִי יְתַהוֹן: (ה) וַיִּלְתַּנְּם יְהוָה
לְפָנֵיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכֹל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר
צִוִּיתִי אֶתְכֶם: וַיִּמְסְרֵנוּ יְיָ קְדָמֵיכוֹן וַתַּעֲבְדוּן לְהוֹן כְּכֹל תַּפְקֻדְתָּא דִּי
פְקֻדִית יְתַכּוֹן: (ו) זִזְזִיקוּ וְאַבְצוּ אֶל-תִּירְאוֹ וְאַל-
תַּעֲרִצוּ בְּפָנֵיהֶם כִּי | יְהוָה אֱלֹהֵיהֶּ הוּא הָהִלְכָּךְ
עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וּלֹא יַעֲזֹבְךָ: (ס) תְּקִיפוּ וְאַלִּימוּ לֹא תִדְחֻלוּן
וְלֹא תִתְבָּרוּן מִקְדָּמֵיהוֹן אַרְי יְיָ אֱלֹהֵךְ הוּא דְמַדְבֵּר קְדָמְךָ לֹא יִשְׁבַּקְנֵךְ וְלֹא
יִרְטֹשְׁנֵךְ:

רש"י לא ירפך. לא יתן לך רפיון להיות נעזב ממנו:

נביאים - הושע - פרק יד

יד (א) תִּאֲשַׁם שְׁמִרוֹן כִּי מָרַתָּה בְּאֵלֹהֵיהָ בַּזָּרָב
יִפְלוּ עַל־לִיָּהֶם יִרְטָשׁוּ וְהָרִיזוּתָיו יִבְקָעוּ: (ב) תַּחֲבוּב
שְׁמִרוֹן אַרְי סְרִיבַת עַל מִימַר אֱלֹהֵא בְּחַרְבָּא יִתְקַטְלוּן וְעוֹלִמְהוֹן יִטְרַפּוּן וּמַעַד־יְתַהוֹן
יִתְבָּזְעוּ:

רש"י תאשם שומרון. מעתה תגלה אשמתך: הריותיו. נשים מעוברות
שבתוכה:

(ב) שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ

בְּעֹנְוֶךָ: תּוֹב יִשְׂרָאֵל לְדַחֲלֶתָא דַּיְי אֶלְהָךְ אַרִי אֶתְקַלְתָּא בְּחוּבְךָ :

רש"י שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל . שבארץ יהודה פן יקרה אתכם כשומרון לכך נסמכו העניינים , משל למלך שמרדה עליו מדינה שלח המלך פולימרכוס ואמר להחריבה היה אותו פולימרכוס בקי ומיושב אמר להם טלו לכם ימים ואם לאו אני עושה לכם כדרך שעשיתי למדינה פלונית ולחברותיה ולאופרכיא פלונית ולחברותיה לכך נאמר תאשם שומרון ואומר שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עד ה' אלהיך כדאיתא בסיפרי צפ' וישב ישראל בשטים : עד ה' אלהיך . תני בשם רבי מאיר שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל בעוד שהוא ה' במדת הרחמים ואם לאו אלהיך מדת הדין עד ללא יתעבד סניגוריא קטיגוריא : כי כשלת . באו לך מכסולים בעד עוונך :

(ג) קִיְּזוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל-יְהוָה אֱמָרוּ
אֲלֵיו כָּל-תְּשָׁא עֹן וְקִיְּזוּ-טוֹב וְנִשְׁלַמְה פְּרִים

שְׁפַתֵינוּ: קריבו עמכון פתגמין דאתודאה ותובו לפלחנא דיי אמרו קדמוהי קריב קדמך למשפיק על עון ונתקבל הא כטבין ויהון מילי ספונתנא מתקבלין קדמך פתורין לרענא על מדבחא :

רש"י כל תשא עון . כל עוונותינו סלח : וקח טוב . ולמדנו דרך טוב , דבר אחר מעט מעשים טובים שבידינו קח צידך ושפטנו אחריהם וכן דוד אומר מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים (תהלים יז) דבר אחר וקח טוב וקבל הודיה מאתנו שנאמר טוב להודות לה' (שם צב) : ונשלמה פרים . שהיה לנו להקריב לפניך נשלם אותם בריאוי דברי שפתינו :

(ד) אֲשׁוּר | לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ עַל-סוּס לֹא נִרְכָּב וְלֹא-
נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְבַמַּעֲשֵׂה יְדֵינוּ אֲשֶׁר-בָּרַךְ

יְרוּזָם יְתוֹם: מלכי אתור לא פרקיננא על רכבי סיסון לא נתרחץ ולא

נאמר עוד אֶלְהֵנָּא לְעוֹבְדֵי יְדָנָא דְמִן קְדָמָךְ אֲתֵרְחַם עַל אֲבֹהֵתְנָא פִּד הוּוּ בְּמִצְרַיִם
הָא פְּיִתְמִין :

רש"י אשור לא יושיענו . עוד זאת אמרו לפניו לא נבקש עוד עזרת אדם
לא מאשור ולא ממלכים : על סוס לא נרכב . זו היא עזרת מלכים שהיו
שולחים להם סוסים כמו שאמרו ליסעיה (נ) לא כי על סוס ננוס ועל קל
נרכב : ולא נאמר עוד : למעשה ידינו . שהם אלהינו : אשר צד . לצדך
תהיה תקותינו המרחם יתומים :

(ה) אֶרְפָּא מִשׁוֹבְתָם אֱהָבִם נְדָבָה כִּי עָבַד אֲפִי

בְּמִנְיָוֹ : אֶקְבְּלִינּוּן בְּתִיבְתָהוֹן אֶשְׁבּוֹק לְחוּבִיהוֹן אֶרְחֻמְנוּן פִּד ?תִּיבּוּן בְּנִדְבָא אֶרִי
תב רוגזי מנהון :

רש"י ארפא משובתם . אמר הנביא כך אמר לי רוח הקודש מאחר שיאמרו
לפני כן ארפא משובתם ואוהבם בנדבת רוחי אעפ"י שאינן ראויין לאהבה
אתנדב לאהבתם כי שב אפי ממנו :

(ו) אֱהִיָּה כִּטְלָ לְיִשְׂרָאֵל יִפְרוּז כִּשְׁוֹשְׁנָה וַיֵּךְ

שָׂרְשֵׁיו כִּלְבָּנוֹן : ?הי מימרי כטלא לישראל יזקרון כשושנא ונתבון על
תקוף ארעהון פאלו לבנו דמשלח עוברתיה :

רש"י ויד . הטל את שרשיו ויכליחם כלבנון כשרשוי אילני הלבנון שהם
גדולים :

כתובים - תהילים - פרק ט

(ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט-תִּבְלַל בְּצִדְקָה יָדָיו לְאֲמִים

בְּמִישְׁרִים: וְהוּא יָדִין עַמָּא דְאַרְעָא בְּזִכּוּתָא יָדִין עַמְמָא בְּתַרְצוּתָא :

רש"י והוא ישפט תבל בצדקה ידיו לאמים במישרים . עד כאן הקץ הי' רגיל לשפטם ברחמים לפי מישרים המלווין בהם דן אותם כלילה כשהם ישנים מן העבירות :

(י) וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָב לְהָךְ מִשְׁעָב לְעֵתוֹת בְּצָרָה:

וַיְהִי מִימְרָא דִּי תְּקוּף לְמִסְכְּנָא תְּקוּף בְּעַדְנֵי עֲקִתָּא :

רש"י ויהי ה' משגב לדך . לשון דכא אילאמינשי"ה בלעז לעתיד כשיכונן למשפט כסאו יהי משגב לישראל שהם דכים : לעתות בצרה . עתים של צרה :

(יא) וַיְבַטְּוּוּ בְךָ יוֹדְעֵי שִׁמְךָ כִּי לֹא-עֲוֹבֹת

דְּרִשְׁיָךְ יְהוָה: וַיִּסְתַּכְּלוּ בְּסִבְרוּתְךָ יָדְעֵי שְׁמֶךָ מְטוּל דְּלֹא שְׁבַקְתָּא תְּבַעֲדָךְ

יְיָ : (יב) וַאֲמָרוּ לַיהוָה יֵשֵׁב צִיּוֹן הַגִּידוּ בְּעַמִּים

עֲלֵיכֹתֵינוּ: שְׁבַחוּ קָדְם יְיָ דְאַשְׁרֵי שְׁכֵנְתָהּ בְּצִיּוֹן תְּנִיאוּ בְּעַמְמָא עוֹבְדוּי :

רש"י זמרו לה' יושב ציון . כשיחזיר ישיבתו לציון יזמרו לו כן :

(יג) כִּי-דִרְשׁוּ דְבָמִים אֹתָם זָכַר לֹא-שָׁכַח צַעֲקָת

עֲנָוִים: מְטוּל דְּתַבְיָדָךְ דְּמָא דְּנִפְאָה ית צְדִיקָא דְּכִיר וְלֹא שְׁלֵי קַבְלַת

עֲנֻתֵינוּ :

רש"י אותם זכר . את הדמים שנשפכו בישראל :

(יד) זִנְנִי יְהוָה רֵאָה עֲנִי מִשְׁנְאֵי מְרוֹמָיו

מִשְׁעָרֵי מוֹתָ: חוּס עָלַי יְיָ חֲמֵי סְגוּפֵי מִבְּעָלֵי דְבָבֵי מְרוֹמָם לִי מִמְעַלְנִי מוֹתָ:

רס"י חננני ה' . עתה בגולה : מרוממי . בגאולתך :

משנה תרומות פרק ט

א. הזרע תרומה, שוגג, יופך. ומזיד יקיים. אם הביאה שלישי, בין שוגג, בין מזיד, ובפשתו, יקיים. ובפשתו, מזיד, יופך:

בטנוכה (א) הזרע תרומה שוגג יופך. חורט ומהפך, כדי שלא יגדל, ואין בכך כלום: ומזיד יקיים. כיון שנקרא שם תרומה על הקדה, היה נראה כמאבד את התרומה: ואם הביאה שליט אפילו שוגג יקיים. משום דאסור לאבד את התרומה: ובפשתו מזיד יופך. ואפילו הביאה שליט, כדי שלא יהנה בקסמין ויחשוב שהזרע בלבד הוא דהוי תרומה ואסור, ועיקר פשתו משום קסמין הוא ולא משום זרע:

ב. וחיבת בלקט ובשכחה ובפאה. ועניי ישראל ועניי כהנים, מלקטים. ועניי ישראל, מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה, והדמים שלהם. רבי טרפון אומר, לא ילקטו אלא עניי כהנים, שפא ישפחו ויתנו לתוך פיהם. אמר לו רבי עקיבא, אם כן, לא ילקטו אלא טהורים:

בטנוכה (ב) בדמי תרומה. לגידולי תרומה אסורים לזרים: לא ילקטו אלא עניי כהנים. לחייסיןן אדמלקטי ליה קדי לפומייהו: אם כן לא ילקטו אלא טהורים. דהא כהן טמא אסור בתרומה. והלכה כרבי עקיבא:

ג. וחיבת במעשרות ובמעשר עני, ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים, ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה, והדמים שלהם. החובט משבח. והדש פיצד יעשה, תולה כפיפות בצוארי

בְּהִמָּה וְנוֹתָן לְתוֹכָן מֵאוֹתוֹ הַמִּין, נִמְצָא לֹא זֹמָם אֶת הַבְּהִמָּה וְלֹא
מֵאֲכִיל אֶת הַתְּרוּמָה:

ברטורה (ג) וחייבת במעשרות. מעשר ראשון ושני, והוא הדין בתרומה: ובמעשר עני. אם היא שנה שליטת או ששית של שמיטה שמעשר עני נוהג בה: החובט. גידולי תרומה הללו במקלות הרי זה משוּבָּח, כדי שלא ילטרך לחסום את הבהמה שדָּשָׁה, שאסור להניחה לאכול בתרומה אם אינה פרתו של כהן: כפיפות. סליון: מאותו המין. של חולין, אם חטים חטים, ואם שעורים שעורים: נמצא לא זומם. כלומר אינו חוסם ונותן זמם לתוך פיה שהרי היא אוכלת מאותו המין: ולא מאכילה תרומה. דמשל חולין שבכפיפה התלויה בצוארה היא אוכלת:

ד. גְּדוּלֵי תְּרוּמָה, תְּרוּמָה. וְגְדוּלֵי גְדוּלֵין, חֲלִין. אֲבָל הַטָּבֵל וַיִּמְעָשֶׂר
רֵאשׁוֹן וְסָפִיחֵי שְׂבִיעִית וְתְרוּמַת חוּצָה לְאַרְץ וְהַמְדָּמֶע וְהַבְּכוּרִים,
גְּדוּלֵיהֶן, חֲלִין. גְּדוּלֵי הַקֹּדֶשׁ וַיִּמְעָשֶׂר שְׁנֵי, חֲלִין, וּפְדוּהָ אוֹתָם בְּזָמַן
זָרָעִים:

ברטורה (ה) גידולי תרומה תרומה. מדרבנן, עבדו רבנן תקנתא משום תרומה טמאה ביד כהן, כי היכי דלח ליה ליה ליה עד זמן הזרע כדי לזרעה ואתי בה לדי תקלה, ומשום הכי גזרו שיהיו גידולי תרומה כתרומה: וגידולי חולין חולין. אם חזר וזרע אותן גידולין, גידוליהן חולין: הטביל. גידוליו חולין משום דרובו חולין: ומעשר ראשון. נמי משום דרובו חולין: וספיהי שביעית. לפי שאינן מלויין ואינן נוהגים בכל שנה: ותרומת חוּצָה לְאַרְץ. נמי לפי שאינה מלויה: והמדומע. שרובו חולין: וביכורים. שאינן מלויין [שאינן] נוהגים אלא בשבעת המינים: גידולי הקדש ומעשר שני חולין. שאם זרע מהן סאה אחת והוסיף כמה סאה, חולין. אף בדבר שאין זרעו כלה: ופודה אותם בזמן זרעם. פודה כל האורז בדמי אותה סאה:

ה. מֵאָה לְגִנְהָ שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין, בְּלֶן מִתְּרִין בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ
כָּלָה. אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ כָּלָה, אֲפֹלוּ מֵאָה שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל
תְּרוּמָה, בְּלֶן

ברטורה (ו) מאה לגנה של תרומה. שדה שנזרעה ערוגות ערוגות ויש בה מאה ערוגות של תרומה ואחת של חולין, ולא ידיע הי דחולין, כולן מותרים. קולח הוא שהקילו בגידולי תרומה דערוגה אחת של חולין מתרת ערוגות רבות בדבר שזרעו כלה. אבל בדבר שאין זרעו כלה, אחת של תרומה אוסרת מאה של חולין לפי שאין הקרקע עולה באחד ומאה:

ו. הַטָּבֵל, גְּדוּלְיוֹ מִתְרִין בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה. אָבֵל בְּדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוֹ
כָּלָה, גְּדוּלְיֵי גְּדוּלִין, אֲסוּרִין. אֵיזָהוּ דָּבָר שֶׁאֵין זָרְעוֹ כָּלָה, כְּגוֹן הַלּוּף
וְהַשּׁוּם וְהַבָּצְלִים. רַבֵּי יְהוּדָה אֹמְרִים, הַשּׁוּם, כְּשֶׁעוֹרִים:

ברטורה (ו) הטבבל גידוליו מותרים. באכילת עראי, כשאכל טבל שלא נגמרה
מלאכתו: בדבר שזרעו כלה. השתא מפרש תנא למלתיה דתנן לעיל הטבבל גידוליו
חולין, לא הויא אלא בדבר שזרעו כלה: אבל בדבר שאין זרעו כלה. אפילו גידולי
גידולין אסורים באכילת דבר עראי: השום כשעור. כלומר השום חשוב זרעו כלה
כמו השעורה ונקט שעורה לפי דאין בתבואה שיהיה זרעו כלה ונאבד מהרה כמו
השעורה. פירוש אחר, השום שהוא גדול כשעורה אין זרעו כלה, אבל פחות מכשעורה
זרעו כלה. ואין הלכה כר' יהודה:

ז. הַמְּנַכֵּשׁ עִם הַנְּכָרִי בְּחִסּוּת, אֶף עַל פִּי שְׁפָרוּתָיו טָבֵל, אוֹכֵל מֵהֶם
עֲרָאִי. שְׁתִּילֵי תְרוּמָה שֶׁנִּטְמְאוּ, שְׁתֵּלָן, טְהָרוּ מִלְּטָמָא, וְאֲסוּרִין
מִלְּאָכֹל עַד שִׁיגוּם אֶת הָאֵיל. רַבֵּי יְהוּדָה אֹמְרִים עַד שִׁיגוּם וַיִּשְׁנָה:

ברטורה (ז) המנכש. תולש עשבים רעים הגדילים בתוך התבואה והירקות: בחסיות.
כגון השום והלוף והבצלים והכרתי, כל אלו נקראים חסיות: אף על פי שפירותיו.
של נכרי טבל, לסדר האי תנא אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשר
וגידולי טבל טבל בדבר שאין זרעו כלה, אפילו הכי אוכל מהן עראי: שתילי תרומה.
כגון שתילי כרוב ותרדין שנטמאו: ושתלן, טהרו מלטמא. לכיון שנתחברו לקרקע
נתבטלו מתורת אוכל. ואם תאמר כיון דעיקר גזירה גידולי תרומה כתרומה אינה
אלא משום תרומה טמאה ביד כהן דלמא משהי לה גזיה ואתי לידי תקלה, אכתי
כיון דטהרו משהי לה גזיה. ויש לומר דתרומה נמכרת בזול הרבה לפי שאינה ראויה
אלא לכהנים טהורים ואם נטמאת טעונה שריפה, הלכך אפילו אם היו נותנים לכהן
תרומה כדי לזרעה לא היה [כ"ל מפסיד] מבטל שדהו, אבל אם היו הגידולין חולין
היה משהי תרומה טמאה כדי לזרעה: ואסורים לאכול. מעלה בעלמא היא: עד
שיגום וישנה. שיחתוך מה שגדל גם בפעם השניה, ומה שיגדל משני ואילך יהיה
מותר. ואין הלכה כר' יהודה:

גמרא ברכות דף סג ע"א

דרש בר קפרא: איזוהי פְּרָשָׁה קְטַנָּה שְׁכַל גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִין בָּהּ (משלי א) בְּכֹל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישֵׁר אוֹרְחוֹתֶיךָ. אָמַר רַבָּא: אֶפְלוּ בְּדַבְרַי עֲבַרְהָ. דְּרַשׁ בַּר קַפְרָא: לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוֹמְנוֹת נִקְיָה וְקִלְיָה. מַאי הִיא: אָמַר רַב חֲסִידָא מְחֻטָּא דְּתַלְמִיּוֹתָא. תִּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵל יִרְבֶּה אָדָם רַעִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שְׁנַאֲמַר (שם יח) אִישׁ רַעִים לְהַתְרוּעֵעַ. תִּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר: אֵל יִמְנָה אָדָם אֶפּוֹטְרוּפוֹס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. שְׁאֲלַמְלֵא לֹא מְנָה פּוֹטִיפֵר אֶת יוֹסֵף אֶפּוֹטְרוּפוֹס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לֹא בָּא לְאוֹתוֹ דְּבַר. תִּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר: לְמָה נִסְמְכָה פְּרִשְׁתַּי נְזִיר לְפָרְשַׁת סוּטָה. לּוֹמֵר לָךְ שְׁכַל הָרוּאָה סוּטָה בְּקִלְקוּלָה יִזְיֵר עֲצָמוֹ מִן הַיָּין. אָמַר חֲזַקְיָה בְּרַה דְּרַבִּי פְּרַנְךְ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְמָה נִסְמְכָה פְּרִשְׁתַּי סוּטָה לְפָרְשַׁת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת. לּוֹמֵר לָךְ שְׁכַל שְׂיִישׁ לוֹ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וְאֵינוֹ נוֹתֵן לְכַהֵן סוֹף נֶצְרָךְ לְכַהֵן עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ. שְׁנַאֲמַר (במדבר ה) וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לוֹ יִהְיוּ. וְסָמִיךְ יָהּ אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטָה אִשְׁתּוֹ. וְכַתִּיב (שם) וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְגוֹמֵר. וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁסוֹף שְׁנַצְרָךְ לָהֶן, שְׁנַאֲמַר (שם) וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לוֹ יִהְיוּ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: וְאִם נוֹתֵן סוֹף מְתַעֲשֵׂר שְׁנַאֲמַר (שם) אִישׁ אֶשֶׁר יִתֵּן לְכַהֵן לוֹ יִהְיֶה לוֹ יִהְיֶה מְמוֹן הַרְבֵּה:

רס"י ככל דרכיך. חפ"י לעבור עזירה: דעהו. תן לנך חס כורך מזה הוא כגון חליהו זהר הכרמל עזר עליה: מחטא דתלמייתא. שהחפירות שורות שורות כתלמי מענה: להתרועע. להתרועע: חפוטרופוס. מכנים ומוציא נכסיו: סוף. שנכרך לו: ע"י אשתו. שנעשית סוטה: איש את קדשו לו יהיו. שמעכב קדשו חללו ואינו נותן לכהנים וללוים: סוף שנכרך להן. שנעשה עני וכרך לכך ליטול מעשר עני: לו יהיו. לעצמו יאטרכו:

זוהר דף קא ע"א

אֲשָׁרֵי נְשׁוּי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה (תהלים ל"ב). מַאי כְּסוּי חֲטָאָה הָא אוֹקְמוּהָ דְּהוּא כְּסִי מְבַנֵּי נְשָׂא הַהוּא חֲטָאָה דְּחַב לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוּדֵי קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲבָל תָּא חֲזִי כַּד בַּר נֶשׁ חֲטִי וְחַב זְמַנָּא חָדָא וְתַרְיִן וְתַלְתָּא וְלֹא אֶהְדַּר בֵּיהּ הָא חוֹבוּי בְּאַתְגְּלִיא אֲנוּן וּמְפָרְסָמִי לוֹן לְעִילָא וּמְפָרְסָמִי לוֹן לְתַתָּא וְכְרוּזִי אֲזִלִּין קָמִיָּה וּמְכַרְזִי אֲסַתְלָקוּ מִסְחַרְגִּיָּה דְּפִלְגָא נְזִיף הוּא מְמַאֲרִיָּה נְזִיף הוּא לְעִילָא נְזִיף הוּא לְתַתָּא וְוִי לִיָּה דְּפָגִים דִּיּוֹקְנָא דְּמַאֲרִיָּה וְוִי לִיָּה דְּלֹא חִישׁ לִיקְרָא דְּמַאֲרִיָּה. קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גִלֵּי חוּבָא

לְעִילָא הָדָא הוּא דְכָתִיב (איוב כ') יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ. וְכַד בַּר נֶשׁ אֲזִיל בְּאַרְחָא דְמֵאֲרִיָּה וְאַשְׁתַּדַּל בְּפּוֹלְחָנִיָּה וְאַזְדַּמֵּן לִיָּה חֲטָאָה כַּד כְּלָא מְכַסֵּן עַלְוִיָּה עֲלָאִין וְתַתְּאִין דָּא אֶקְרִי כְּסוּי חֲטָאָה אֲמַר לִיָּה רַבִּי אַבְא עַד כְּעַן לֹא מְטִית לְעֶקְרָא דְמַלְּחָה וְשִׁפִּיר קְאָמַרְתָּ וְהֵאֵי דְקָאֲמַרוּ חֲבַרְיָא שִׁפִּיר אֲבַל אֵי הֵכִי מְכוּסָה חֲטָאָה מִבְּעֵי לִיָּה. מַהוּ כְּסוּי חֲטָאָה. אֶלְא תְרִי מְלִי דְחֻכְמַתָּא אֵית בֵּיה וְתַרְוִיָּהוּ הֵכִי חַד כְּמָה דְתַנְיָנָן דְעוּבְדִין טְבִין דְבַר נֶשׁ עֵבִיד בְּהֵאֵי עֲלָמָא עֲבָדִין לִיָּה בְּהֵאֵי עֲלָמָא לְבוּשָׂא יֶקִירָא עֲלָאָה לְאַתְלַבְּשָׂא בְּהוּ וְכַד בַּר נֶשׁ אֲתַקִּין עוּבְדִין טְבִין וְגִבְרִין עַלְוִיָּה עוּבְדִין בִּישִׁין וְאַשְׁגַּח בֵּיה קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא וְעוּבְדוּי בִישִׁין סְגִיָּאִין וְאִיָּהוּ רְשָׁע דְאַשְׁתַּפַּח חֲטָאָה קַמִּי מֵאֲרִיָּה וְתַנְהָא עַל אֲנוּן טְבָאן דְעֵבִיד בְּקַדְמִיתָא הָא אֲתַאֲבִיד הוּא מְכָלָא מֵהֵאֵי עֲלָמָא וּמֵעֲלָמָא דְאַתִּי מַה עֵבִיד קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא מֵאֲנוּן טְבָאן דְעֵבִיד הָאֵי חֲטָאָה בְּקַדְמִיתָא אֶלְא קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא אַף עַל גַּב דְּהֵאֵי רְשָׁע חֲטָאָה אֲתַעֲבִיד אֲנוּן טְבָאן וְזַכָּן לֹא אֲתַעֲבִידוּ אֵית צְדִיק דְאַזִּיל בְּאַרְחוּי דְמַלְכָּא עֲלָאָה וְאַתְקִין לְבוּשׁוּי מְעוּבְדוּי וְעַד לֹא אֲשָׁלִים לְבוּשׁוּי אֲסַתְלַק קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא אֲשָׁלִים לִיָּה מֵאֲנוּן עוּבְדִין דְעֵבִיד (ס"א דְאַבִּיד) הֵאֵי רְשָׁע חֲטָאָה וְאַשָׁלִים לְבוּשׁוּי לְאַתְתַּקְנָא בְּהוּ בְּהֵאֵי עֲלָמָא הָדָא הוּא דְכָתִיב (שם כ"ז) יִכִּין וְצְדִיק יִלְבַּשׁ הֵהוּא חֲטָאָה אֲתַקִּין וְצְדִיק אֲתַחֲפִי מִמָּה דְאִיָּהוּ תַקִּין הָדָא הוּא דְכָתִיב כְּסוּי חֲטָאָה (כְּסוּי הוּא מִיָּדָא דְחֲטָאָה אֲתַחֲפִי מִחֲטָאָה) וְעַל דָּא לֹא כְּתִיב מְכוּסָה אֶלְא כְּסוּי וְכַד דְאַתְחַפִּי הֵהוּא חֲטָאָה דְהֵאֵי זְכָאָה בְּאֲנוּן דְאַקְרוּן מְצוּלוֹת יָם דְהֵאֵי מֵאֵן דְנִפְלִל בְּמְצוּלוֹת יָם לֹא אֲשְׁתַּפַּח לְעֲלָמִין בְּגִין דְמִין חֲפִין עַלְוִיָּהוּ (מֵאֵן מְצוּלוֹת יָם) כְּמָה דְאַתְּ אֲמַר (מִיכָה ז') וְתִשְׁלִיךְ בְּמְצוּלוֹת יָם כָּל חֲטָאֲתָם מֵאֵן מְצוּלוֹת יָם אֶלְא רְזָא יֶקִירָא הוּא וְהֵאֵי אֲוֻקְמִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן :

תרגום הזהר חֲסָרִי נָשִׂי פִּשְׁעֵי כְּסוּי חֲטָאָה. מַה פִּירוּשׁוֹ שְׁל כְּסוּי חֲטָאָה. הָרִי הַעֲמִידוּהוּ, שְׁהַחֲטָא, מְכַסֶּה מֵאֲדָם שְׁחֲטָא לְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא וְהַתּוֹדָה לְפָנֵי הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא. חֲבַל צֹא וְרֵאָה, כְּשִׁחֲטָא אֲדָם, וְחֲטָא פִּעַם אַחַת וְשָׁתִים וְשָׁלֹשׁ וְלֹא חֲזַר צוּ, חֲזַ חֲטָאִין הֵם בְּגִלּוּי, כִּי מִפְּרָסְמִים חוֹתֵם לְמַעְלָה, וּמִפְּרָסְמִים חוֹתֵם לְמַטָּה. וְכַרְוִיזִים הוֹלְכִים לְפָנֵינוּ וּמְכַרְוִיזִים, הַסִּתְּלָקוּ מִסְבִּיב פְּלוּגִי, נְזוּף הוּא מֵאֲדוּנוּ, נְזוּף הוּא לְמַעְלָה נְזוּף הוּא לְמַטָּה. חוּי לֹא שְׁפָגַם כָּלִם אֲדוּנוּ, חוּי לֹא שְׁחִינּוּ חוּשְׁשׁ לְכַבּוֹד אֲדוּנוּ, הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא מְגַלָּה עֲוֹנוֹ לְמַעְלָה, זְהוּ שְׁכַתּוּב, יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ. וּכְשִׁאֲדָם הוֹלֵךְ צְדָקָה אֲדוּנִין וְעוֹסֵק בְּעֵבּוֹדָתוֹ, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ חֲטָא אַחַד, הַכֹּל מְכַסִּים עֲלָיו, הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, זְהוּ שְׁנִיקְרָא כְּסוּי חֲטָאָה. חֲמַר לוֹ רַבִּי אַבְא עַד עֵתָה לֹא הִגַּעְתָּ לְעֶקְרָא שְׁל דְבַר. וְיַפֶּה חֲמַרְתָּ, וּמַה שְׁחֲמַרוּ הַחֲבַרִים יַפֶּה הוּא. חֲבַל, חֲס פֶן, הָיָה לְרִידָה לְוַמֵּר מְכַסֶּה חֲטָאָה, מַהוּ כְּסוּי חֲטָאָה. חֲלָל שְׁנֵי דְבָרִי חֲכָמָה יֵשׁ פְּחוּ, וְהֵם כְּדָ. אַחַד, כְּמוֹ שְׁלִמְדוּנָה, שְׁמַמְעֵשִׁים טוֹבִים שְׁחָדָם עוֹשָׂה צְעוּלָם הָזֵה, עוֹשִׂים לוֹ צְעוּלָם הֵהוּא לְבוּשׁ

יָקָר עֲלֵיוֹן לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ. וּכְשֶׁאָדָם הִתְקִין מַעֲשֵׂים טוֹבִים, וּגְזַר עָלָיו מַעֲשָׂיו רָעִים, וְרוּחָהּ הַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא שֶׁמַּעֲשָׂיו הָרָעִים מְרַצִּים עַל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, וְאִזּוּ הוּא רָשָׁע, כִּי נִמְאָר חַיֵּב לִפְנֵי אֱדוֹנוֹ, וְהוּא תּוֹהָא וּמִתְחַרֵּט עַל הַמַּעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה מִקֵּדָם, אִזּוּ הוּא אֲבוֹד מִכָּל מַעֲוֹלָם הַזֶּה וּמַעֲוֹלָם הַזֶּה. מֵה עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא מֵאֵלּוּ מַעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה חוּטֵא הַהוּא מִקֵּדָם לָכוֹ. אֲלֹא הַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא, אֲף עַל כִּי שָׂרָשָׁע הַהוּא הַחוּטֵא נֶחָדָד אֵלּוּ הַמַּעֲשֵׂים טוֹבִים וְהַזְכִּיּוֹת שֶׁעָשָׂה, אִינֶם נֶחָדָדִים. כִּי יֵשׁ לְדִיקָה הַהוּלָה צְדָרְכָיו שֶׁל מִלְּךָ הָעֲלִיוֹן וְתִקּוֹן לְבוּשָׁים מִמַּעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, וּמִטְרָם שֶׁהַשְּׂלִים לְבוּשָׂיו נִסְתַּלֵּחַ מִן הָעוֹלָם. הַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא מַשְׁלִים לוֹ לְבוּשָׂיו מֵאֵלּוּ הַמַּעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה רָשָׁע הַזֶּה הַחוּטֵא, וּמַשְׁלִים לְבוּשָׂיו שֶׁיִּתְתַּקֵּן זֶהָם צְעוֹלָם הַהוּא. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר יָכִין רָשָׁע וְלִדְיָה יִלְבָּשׁ. אֲוֵתוֹ הַחוּטֵא תִקּוֹן וְהַלְדִיקָה מִתְכַּפֶּה צִמָּה שֶׁהוּא תִקּוֹן, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר כָּסוּי חֲטָאָה. וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב מְכַסֶּה, אֲלֹא כָסוּי. שְׂנֵי הוּא. שֶׁנִּתְכַּפֶּה חֲטָאָה הַהוּא, שֶׁחֲטָאָה אָדָם זֶכָא, זְאוּתָם שֶׁנִּקְרָאִים מְאוֹלוֹת יָם, כִּי מֵה שֶׁנֶּפֶל צְמֵאוֹלוֹת יָם אִינוֹ נִמְאָר לְעוֹלָם, מֵאוֹם שֶׁהַמַּיִם מְכַסִּים עָלָיו. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְתִשְׁלִיף צְמֵאוֹלוֹת יָם כָּל חֲטָאָתָם. מֵהוּ מְאוֹלוֹת יָם. אֲלֹא הוּא סוּד יָקָר, וְהֵרִי הָעֵמִידוֹ רַבִּי שֶׁמַּעֲוֹן.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. נְטִילַת יָדַיִם בֵּין תְּבַשִּׁיל לְתַבְשִׁיל רְשׁוּת רְצָה נוֹטֵל רְצָה אִינוֹ נוֹטֵל. וּפִירוֹת שֶׁל חֲלִין אִינֶן צָרִיכִין נְטִילַת יָדַיִם בֵּין בְּתַחֲלָה בֵּין בְּסוּף. וְכָל הַנוֹטֵל יָדָיו לְפִירוֹת הָרִי זֶה מְגִשִּׁי הָרוּחַ. כָּל פֶּת שֶׁהַמֶּלַח בּוֹ צָרִיף נְטִילַת יָדַיִם בְּאַחֲרוֹנָה שְׂמָא יֵשׁ בּוֹ מֶלַח סְדוּמִית וְיַעֲבִיר יָדָיו עַל עֵינָיו וְיִסְמָא. מִפְּנֵי זֶה חִיבִין לְטַל יָדַיִם בְּסוּף כָּל סְעֵדָה מִפְּנֵי הַמֶּלַח. וּבִמְחִנָּה פְּטוּרִים מִנְטִילַת יָדַיִם בְּתַחֲלָה מִפְּנֵי שֶׁהֵן טְרוּדִים בְּמִלְחָמָה וְחִיבִין בְּאַחֲרוֹנָה מִפְּנֵי הַסְּכָנָה: **ב.** עַד הֵיכָן הִיא נְטִילַת יָדַיִם עַד הַפֶּרֶק. וְכַמָּה שְׁעוֹר הַמַּיִם רְבִיעִית לְכָל שְׁתֵּי יָדַיִם וְכָל שְׁחוּצָצִים בְּטַבִּילָה חוּצָץ בְּנְטִילַת יָדַיִם. וְכָל הָעוֹלָה לְמַדָּת מְקוּנָה עוֹלָה לְשְׁעוֹר רְבִיעִית:

מוסר

שערי תשובה דף ל עא

האומר לחברו כי ייטיב עמו ויתן לו מתת ועודנו מדבר עמו עם לבבו וישתח שלא לתת. ונאמר: (תהילים לד) נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה. ופרשו זכרונם לברכה שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב. ועוד אמרו דברים שיש בהם משום מחסרי אמונה אם יחזר מדבריו ובלבד שיהא אומר בפה וגומר בדעת. והמבטיח את חבריו להיטיב עמם וישקר דבריו וישם לאל מלתו. כי אחרי אשר אמר להטיב עמו על הבטחתו ובטח בו לב חברו אין לו לחלל הבטחתו כי זה דרך שקר והוא כאדם עבר ברית, שנאמר: (צפניה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפייהם לשון תרמית. וכן האומר לתת לרעהו מתנה מועטת אף על פי שלא הזכיר לשון הבטחה, אמרו רבותינו כי יש בו מחסר אמונה. כי לב חברו סומך עליו ובוטח בו אחרי שהמתנה מועטת כי נתון יתן לו. ואם איש עני הוא, אף על פי שהמתנה מרבה אם יחזר בו רעתו רבה, כי נדר נדר ונאמר (במדבר ט) לא יחל דברו. וכן מי שיתפאר בפני רבים לתת מתנה לאדם והנה הוא כמתהלל על נדיבותו בזה הנה זאת כמו הבטחה ולא נכון שישוב מדבריו אחרי שהתפבד והתהלל בדבר כענין שכתוב (משלי כח) נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר. פרוש כמו שיצטערו בני אדם אחרי בו סימני הגשם ולא בא הגשם כן ענין איש מתהלל במתת שקר כי מה שמתהלל בדבר סימן קיום הדבר על כן יצטער האיש שהבטיחוהו על המתנה בהכזיב תוחלתו:

וילך יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ו) ויִקְרָא מִשֶׁה לַיהוָשִׁעַ
וַיֹּאמֶר אֲלֵיו לְעֵינַי כָּל-יִשְׂרָאֵל זִזְקוּ וְאַמְצוּ כִּי
אֲתָה תָבֹא אֶת-הָעָם הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר

שִׁבְעַת יְהוָה לְאַבְתָּם לָתֵת לָהֶם וְאֹתָהּ

תְּנִיזוּיִלְנָה אֹתָם: וּקְרָא מִשָּׁה לִיהוֹשֻׁעַ וְאָמַר לָהּ לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל תִּקְרָא וְאֵלִים אָרִי אֶת תַּעֲוֹל עִם עַמָּא הָדִין לְאַרְעָא דִּי קִיִּים יְיָ לְאַבְהָתָהוֹן לְמַתְּנוּן לְהוֹן וְאֶת תַּחֲסָנָה יְתָהוֹן:

רש"י כי אתה תבוא את העם הזה. ארי את תיעול עם עמא הדין. משה אמר לו ליהושע, זקנים שדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועלתן, אבל הקדוש ברוך הוא אמר ליהושע, כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם (דברים לא, כג), תביא על כרחם, הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדן. דבר אחד לדור, ולא שני דברים לדור:

(ח) וַיְהִי־הָאֵלֹהִים הוּא | הַהֶלֶךְ לְפָנֶיךָ הוּא יְהִי־הָ עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא תִנְזָתָ: וְיְיָ הוּא דְמַדְבֵּר קֹדֶמָה מִימְרָה יְהִי בְּסַעֲדָךְ לֹא יִשְׁבָּקְנָךְ וְלֹא יִרְחַקְנָךְ לֹא תִדְחַל וְלֹא תִתְבַּר: (ט) וַיִּכְתֹּב מִשָּׁה אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל-הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנְּשָׂאִים אֶת-אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל-כָּל-זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכָתַב מִשָּׁה יְת אֲוִרְתָּא הָדָא וַיְחַבֵּה לְכַהֲנָא בְּנֵי לֵוִי דְנָטְלִין יְת אֲרוֹן קִנְמָא דִּי וְלְכָל סְבִי יִשְׂרָאֵל:

רש"י ויכתב משה וגו' ויתנה. כשנגמרה כלה, נתנה לבני שבטו:

(י) וַיִּצְוּ מִשָּׁה אֹתָם לֵאמֹר מִקֶּץ | שִׁבְעַת שָׁנִים בְּבוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּזֶנְג הַסְּכּוֹת: וּפְקִיד מִשָּׁה יְתָהוֹן לְמִימְרָ מְסוּף שִׁבְעַת שָׁנִין בְּזֶמַן שְׁתָּא דְשְׁמִטָּתָּא בְּחָגָא דְמְטַלְגָּא:

רש"י מקץ שבע שנים. בשנה ראשונה של שמטה, בשמינית. ולמה קורא אותה שנת השמטה, שעדין שביעית נהגת בה, בקליר של שביעית היוצא

נביאים - הושע - פרק יד

(ז) יִלְכוּ יִנְקוּתָיו וַיְהִי כַזֵּי מִגֵּרַת קוֹדֶשׁא זִינְהוֹן וְרִיחְהוֹן פְּרִיחַ קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא :

רס"י ילכו יונקותיו . יסגון בנין וזנו ויהי כזית מנרתא דקודשא זיוהון וריחיהון כריח קטרת בוסמיא : כלזנון . כזית מקדשא :

(ח) יִשְׁלְבוּ יִשְׁבִּי בְּצִלּוֹ יִזְוִי דָגָן וַיִּפְרִזּוּ כַגֶּפֶן זָכְרוּ כִיִּין לְבָנוֹן : יתפנשו מביני גלותיהון יתבוון בטלל משיחהון ויחיו מתיא ויסגי טובא בארעא יהי דכרו טבותהון עליל ולא פסק פדכרו גבות חצוצרתא על חמר עתיק דמתנסד בבית מקדשא :

רס"י יסובו יושבי צללו . אותן שהיו כזר יושבים צלל הלזנון שדימה צו ישראל ובית המקדש ועכשו גלו מעמו יסובו אליו : זכרו כיין לזנון . כדוכרן יצבות חלוצרתא דעל חמר עתיק דמתנסד בבית מקדשא שהיו חוקעין בחלוצרות על הנסכים כשהלויים אומרים צסיר :

(ט) אֶפְרַיִם מַה-לִּי עוֹד לְעֵצָבִים אֲנִי עֲנִיתִי וְאֲשׁוּרָנוּ אֲנִי כְבָרוּשׁ רַעֲנָן בְּמִנֵּי פְרִיךְ נִמְצָא : יימרון דבית ישראל מה לנא עוד למפלח לטענתא אנא במימרי אקביל צלותהון דישראל וארחם עלוהי אנא במימרי אעבדיניה כבידון שפירו דמן קדמי סליח לתיובתהון משתכחא :

רס"י אפרים . יאמר מה לי עוד ללכת אחרי העצבים ויסובו מעכו"ם אני

אענהו מכרתו : ואשורנו . אראה בעניו : אני כבדו רענו . אני לו נכפף להיות אוהו ידו בי כבדו רענו הנכפף לארץ שאדם אוהו בענפיו כלומר אהיה מלוי לו : ממני פריך נמלא . והלא אני הוא שכל טובתך מאתי באה :

(ו) **מִי זָכָם וַיִּבֶן אֱלֹהֵי זָבוֹן וַיִּדְעוּם כִּי-יִשְׁׁרְיִם דְּרִכֵּי יְהוָה וַצְּדִיקִים יִלְכוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ**

בָּם : (פפפ) מן חפים דיסבר אליו סוכלתו וידעניו ארי תקנו אורחתא די וצדיקיא דחליכו בה יחון בהון בחיי עלמא ורשיעיא יתמסרון לגיהנם על דלא חליכו בהון :

רס"י מי חכם . זכס : ויצן אלה . מי חכם זכס ויתזונן לתת לב לכל אלה וישוב אלי : ופושעים יכשלו זס . זשזלס על שלא הלכו בהן כן תרגם יונתן :

כתובים - תהילים - פרק מו

(א) **עַל-כֵּן לֹא-נִירָא בְּהַבִּיר אֶרֶץ וּבְמוֹטֵי הָרִים**

בְּלֵב יַמִּים : מטול היכנא לא נדחל בעדו דאשתלחיפו אבהו מן ארעא פד מתמוטטין טוריא בפלגות דימא רבא :

רס"י בהמיר ארץ . לעתיד לבא ביום שנאמר והארץ כזגד תזלה (ישעיה נא) ראו בני קרה נס שנעש' להם שנזלעו כל סביבותיה' והם עמדו באויר ואמרו לישראל כרוח הקדש שדוגמת הנס הזה יהיה עשוי להם לעתיד :

(ד) יִהְיוּ יוֹזְמֵי יְרֵעֵשׂוּ-הָרִים בְּגֵאוֹתָיו

סְלָה: מִתְרַגְּשִׁין מִטְשֻׁטְשִׁין מוֹהִי מִן עֲפְרָהוֹן מִתְרַגְּפִין טוֹרָא בְּגִיּוֹתֵינוּתָּהּ לְעֶלְמִין :

רס"י יהמו יחמרו מימיו . יגרסו רפס וחומר וטיט (סס נ) כמספס , ומנחס חצרו כמו מעי חמרמרו , (איכה ב') רגורזונ"ט זלע"ז : ירעשו הרים בגאותו . של הקב"ה שנזכ' בראש המזמור :

(ה) נָהַר פְּלִגְיוֹ יִשְׁמֹזֶזוּ עֵיר-אֱלֹהִים קֹדֶשׁ מִשְׁכְּנָי

עֲלִיּוֹן: עמין היד נהרין ומבועיהון אַתְּנִין ומחדנן קרפא דין ומצלנן בבית מקדשיה דין משכניה דעלאה :

רס"י נהר פלגיו . שושרויסיל"ס זלע"ז , נהר גן עדן :

(ו) אֱלֹהִים בְּקִרְבָּהּ בְּל-תְּמוֹטָ יַעֲזֹרָהּ אֱלֹהִים

לְפָנֹת בְּקָר: שְׁכֵנְתָא דין בגוה לא תזוע יסיענה יי בזכותיה דאברהם דצלי עלה לעדני צפרא :

משנה ביצה פרק ה

א. משילין פרות דרך ארבה ביום טוב, אבל לא בשבת, ומכסים פרות בפלים מפני הדלף, וכן כדי יין וכדי שמן. ונותנין כלי תחת הדלף בשבת :

ברטורה (ה) משילין פירות דרך ארובה. מי שיש לו פירות או תבואה שטוח על גגו להתיבש, וראה גשמים ממשמשים וזאים, התיכו לו לטרוח ולהשליך דרך ארובה

שצגג והם נופלים לארץ לליכא טרחא יתירא. ודוקא ארובה, דכל ארובה מלמעלה למטה [בתקרת] הגג, אבל חלון כגון גג שמוקף מחילות וחלון בכותל וכריך להגביהו עד לחלון ולהשליכו, כולי האי לא שרו רבנן למטרח: ומכסים את הפירות. ולא אמרינן טורח שלא לאורד יום טוב הוא, למסוס הפסד ממון שרו ליה רבנן: דלף. גשמים הנוטפים מן הגג: וכן כדי יין וכדי שמן. מכסין אותן מפני הדלף: תחת הדלף. לקבל את המים שלא יטנפו הבית. ואם נתמלא הכלי שופך וסונה ואינו נמנע:

ב. כל שחייבין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצוה בשבת, חייבין עליו ביום טוב. ואילו הן משום שבות, לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין. ואילו הן משום רשות, לא דנין, ולא מקדשין, ולא חולצין, ולא מיבמין. ואילו הן משום מצוה, לא מקדישין, ולא מעריכין, ולא מחרימין, ולא מגביהין תרומות ומעשרות. כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחמר בשבת. אין בין יום טוב לשבת, אלא אכל נפש:

דרטורה (ב) כל שחייבין עליו. שאסרו חכמים לעשותו בשבת משום שבות: או משום רשות. שיש בו קצת מנוה, אבל לא מנוה גדולה, וקרוב הוא להיות דבר הרשות, ויש בו איסור מדברי סופרים: או משום מנוה. או שיש בו מנוה ממס, ואסרו חכמים לעשותו בשבת: חייבין עליו. שלא לעשותו ביום טוב: ואלו הן משום שבות. שהטילו עליו חכמים לשבות מהן ואין בעשייתן שום מנוה: לא עולין באילן. גזירה שמה יתלוש: ולא רוכבין על גבי בהמה. גזירה שמה יחתוך זמורה להנהיגה: ולא שטין על פני המים. גזירה שמה יעשה הבית של שייטין: ולא מטפחין. כף על כף: ולא מספקין. כף על ירך: ולא מרקדין. ברגל. וכולהו גזירה שמה יתקן כלי סיר: ואלו הן משום רשות. משום דהנך דסיפא הוו מנוה גמורה, לגביהן קרי להני רשות: לא דנין. דין. זמנין דהוי רשות כגון שיש בעיר גדול ממנו, שאין מוטל עליו לדון: ולא מקדשין. קידושי אשה. זמנין דלא הוי מנוה גמורה אלא רשות כגון דאית ליה אשה ובנים: ולא חולצין ולא מיבמין. נמי בזמן שיש אחיו הגדול ממנו הוי רשות, למנוה בגדול ליבם. טעמא דכולהו גזירה שמה יכתוב: ולא מעריכין. ערך פלוני עלי. ונתן כפי השנים כמו שכתוב בפרשת ערכין: ולא מחרימין. הרי בהמה זו חרם. וסתם חרמים לבדק הבית. וכולהו אסרינהו רבנן משום דדמו למקח וממכר שמוציא מרשותו לרשות הקדש: ולא מגביהין תרומות ומעשרות. ואפילו כדי ליתנם לכהן בו ביום דמחזי למסוס שמחת יום טוב דכהן שהוא כריך להן הוא מפרישן, אפילו הכי אסור דהוי ליה מתקן. והני מילי, פירות לטבילי מאתמול, אבל פירות לטבילי האידנא כגון עיסה לאפרושי מינה חלה מפרישינן לה ביו"ט ויהבינן לכהן: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. הך סתמא כבית שמהי דאמרי אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר התורה לרשות הרבים, דלא הותרה הוצאה אלא לאורד

אוכל נפש. אבל אנו קיימא לן כבית הלל דאמרי מתוך שהותרה הולאה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך. ואיכא נמי משילין פירות דרך ארובה דריש פרקין, דבצנת אסור וזיום טוב מותר:

ג. הבהמה והפלים פרגלי הבעלים. המוסר בהמתו לבנו או לרועה, הרי אלו כרגלי הבעלים. פלים המיחדין לאחד מן האחין שבבית, הרי אלו כרגליו. ושאין מיחדין, הרי אלו במקום שהולכין:

דרטורה (ג) כרגלי הבעלים. אין אדם יכול להוליכם זיום טוב אלא במקום שבעליה יכולים לילך: או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים. מתניתין כשיש בעיר שני רועים, ללא ידעין להי מינייהו הויא לה דעת בעלים, הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינה אלא הרועה מבעוד יום. אבל כשאין בעיר אלא רועה אחד, כל בני העיר מעמידין בהמתן ברשותו ובקניית שביתתו, והויא לה כרגלי הרועה: ושאין מיוחדים. לאחד מהן, אלא לכולן: הרי אלו כמקום שהולכין. למקום שכולן יכולין לילך מותר להוליך את הכלים. אבל אם עירב אחד מהן לסוף אלפים לצפון והשאר לא עירבו, הוא מעכב על ידם מלהוליכם לדרום אפילו פסיעה אחת מפני חלקו, והן מעכבין על ידו מלהוליכם לצפון אלא אלפים אמה שהן מותרין בהן:

ד. השואל פלי מחברו מערב יום טוב, פרגלי השואל. זיום טוב, פרגלי המשאיל. האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעסתה, הרי אלו כרגלי שתיהן. רבי יהודה פוטר במים, מפני שאין בהן ממש:

דרטורה (ד) כרגלי השואל. שהרי קנה שביתתו אלא זין השמסות, זבין השמסות שהוא כניסת היום קונה שביתה. ואפילו לא בא ליד השואל אלא זיום טוב ללאו ברשותיה קיימא זין השמסות, הרי אלו כרגליו של שואל. ואם שאלו זיום טוב משחסיכה, הרי הן כרגלי המשאיל, לפי שקנה שביתה אלא בעליו. ואפילו היה רגיל להשאיל בכל יום טוב: האשה ששאלה מחברתה תבלין. לקדירתה: ומים ומלח. לעיסתה: הרי אלו. הקדירה והעיסה: כרגלי שתיהן. אין מוליכין אותן אלא במקום ששתיהן יכולות ללכת, דכיון דזיום טוב שאלה, קנו התבלין או המים והמלח שביתה אלא בעליהן: שאין בהם ממש. אין ניכרות לא בקדירה ולא בעיסה, כגון שתבשיל עבה ואין המים ניכרים בה, הלכך אין מעכבות הולכתן. ובמלח לא פליג רבי יהודה, דמיירי בעיסה שנלושה במלח שהיא גסה ועבה, שהיתה ניכרת ויש בה ממש. ואין הלכה כר' יהודה:

ה. הגחלת פרגלי הבעלים, ושלחבת בכל מקום. גחלת של הקדש

מוֹעֲלִין בָּהּ, וְשִׁלְהֶבֶת לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. (הַמּוֹצֵיא גְחֻלַּת לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, חֵיב. וְשִׁלְהֶבֶת, פְּטוּר). בּוֹר שֶׁל יְחִיד, כְּרִגְלֵי הַיְחִיד. וְשֶׁל אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר, כְּרִגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. וְשֶׁל עוֹלֵי בָּבֶל, כְּרִגְלֵי הַמְּמַלְא:

דרטורה (ה) וְשִׁלְהֶבֶת. כגון הדליק נרו בשלהבת חצרו, אינו מעכב באיסור תחומין: מועלין בה. הנהנה ממנה מביא אשם מעילות: וְשִׁלְהֶבֶת לֹא נִהְיִין. לכתחלה מדרבנן. ואם נהנו לא מועלין, אין חייבין קרבן מעילה, ולית לה ממשא. וכן המוליא גחלת בשבת לרשות הרבים חייב, וְשִׁלְהֶבֶת שְׂדַחְפָּה צִידוֹ מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים פְּטוּר: כְּרִגְלֵי הַיְחִיד. אין מוליכין המים אלא כְּרִגְלֵי בַעַל הַבּוֹר: כְּרִגְלֵי אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיבורה: וְשֶׁל עוֹלֵי בָּבֶל. העשוי לעוברי דרכים באמצע הדרך ועשאום בני הגולה לשחותם בעלותם: כְּרִגְלֵי הַמְּמַלְא. מפני שהוא הפקר, והפקר נקנה בהגבהה, ואם בא אחד ושאל לו מימיו אינו מוליכין אלא כְּרִגְלֵיו, דקסבר האי תנא יש ברירה להחמיר, ומאחמו הוצרך הדבר ללהאי גברא חזו וברשותיה קיימין, וללא כרבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שבייתה לעלמן במקומן:

ו. מִי שֶׁהָיוּ פְּרוֹתָיו בְּעִיר אַחֶרֶת, וְעָרְבוּ בְּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר לְהַבִּיא אֶצְלוֹ מִפְּרוֹתָיו, לֹא יָבִיאוּ לוֹ. וְאִם יָעָרְבָה הוּא, פְּרוֹתָיו כְּמוֹהוּ:

דרטורה (ו) לֹא יָבִיאוּ לוֹ. מפירותיו, הואיל ולא עירב לשם, דפירותיו כמוהו:

ז. מִי שֶׁזִּמֵּן אֶצְלוֹ אוֹרְחִים, לֹא יוֹלִיכוּ בְּיָדָם מְנוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן זָכָה לָהֶם מְנוֹתֵיהֶם מֵעָרְב יוֹם טוֹב. אִין מְשַׁקֵּין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַמִּדְבָּרִיּוֹת, אֶבֶל מְשַׁקֵּין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַבֵּיתוֹת. אֵלּוּ הֵן הַבֵּיתוֹת, הַלְּנוֹת בְּעִיר. מִדְּבָרִיּוֹת, הַלְּנוֹת בְּאַפְרָ:

דרטורה (ז) מי שזימן אצלו אורחים. מעיר אחרת ויבואו אלכו על ידי עירוב: לֹא יוֹלִיכוּ. לאחר סעודה מנות צידם לביתם: אֵלּוּ אִם כֵּן זָכָה לָהֶם. על ידי אחר [מנותיהם מערב יום טוב. שמשרם] בעל הבית זה לאדם אחר במשיכה מערב יום טוב, ואמר לו זכה במנות הללו לפלוני ולפלוני, דזכין לאדם שלא בפניו:

גמרא ביצה דף לו ע"ב

לא עולין באילן גזרה שמה יתלש ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמה יצא חוץ לתחום שמע מינה תחומין דאורייתא אלא גזרה שמה יחתוד זמורה ולא שטין על פני המים גזרה שמה יעשה חבית של שייטין ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין גזרה שמה יתקן כלי שיר. ואלו הן משום רשות לא דנין. והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא דעדיו מינה. ולא מקדשין והא מצוה קא עביד לא צריכא דאית לה אשה ובנים לא חולצין ולא מיבמין. והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא גדול ומצוה בגדול לגבם וכלהו טעמא מאי גזרה שמה יכתב. ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין גזרה משום מקח וממכר. ולא מגביהין תרומות ומעשרות פשיטא. תני רב יוסף: לא נצרכה אלא לתנם לכהן בו ביום. והני מילי פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי האידינא כגון עסה לאפרושי מינה חלה מפרשינן ויהבינן לכהן. והני משום רשות איכא משום שבות ליכא והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא. אמר רבי יצחק לא מבעיא שבות גרידתא דאסור אלא אפלו שבות דרשות נמי אסור ולא מבעיא שבות דרשות דאסור אלא אפלו שבות דמצוה נמי אסור:

רס"י שמה יעלה ויתלוש. דהוי איסור' מדאוריית' דהיינו קוטר שתולש מן המחומר: שמה יצא חוץ לתחום. מתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני התחומין: ש"מ תחומין מדאורייתא. מדגזור רכיבה אטו תחומין דאי מדרבנן לא הו' אסרי מלתא אחריתי משום ידיעה: שמה יחתוד זמורה. להכותה והוי קוטר מן המחומר: חבית של שייטין. כלי של גימ"ה שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארוכה ולמדן זו לשוט: הא מצוה קא עביד. ואמאי קרי ליה רשות: ולא מקדשין הא מצוה קא עביד. שנושא אשה לפרות ולרבות ואמאי קרי ליה רשות: דאית ליה אשה ובנים. שני זכרים לב"ש או זכר ונקבה לב"ה ותו לא מפקיד כולי האי כדאמרי' ביצמות ומיהו קלת מצוה איכא כדאמרי' צבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך: מצוה בגדול. האחים ליבם ונפקא לן מוהיה הזכור: שמה יכתוב. פסק דין לדינין ושטר ארוסין לקדושין ושטר חליצה לחולצת וכתובה ליצמה: משום מקח וממכר. דלמקח וממכר דמי שהוליא מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממל' חפכך ודבר דבר אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבת שטרי מכירה וא"ת הויא לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא: תני רב יוסף אפילו ליתנם לכהן בו ביום. דאיכא למימר לאו מוכחא מילתא היא דלתקוני טבלא מכוון דאין ידוע שיהא הוא כריך לשיריין ורואים שמוליד תרומה לכהן ומחזי דכולה מילתא משום שמחת י"ט דכהן שריד לה היא אפ"ה אסור: והני משום רשות איכא משום שבות ליכא. אלא מצוה קא עביד דאמר אלו הן משום רשות וכי אין בהן משום שבות והלא אסורם כדאמרינן כל שחייבין עליו אלמא כלהו

לאיסורא והני בתראי משום מלוא איכא בעשייתן ומשום שבות ליכא לאוסרם
בשבת בתמיה והלא חסרום והיכי פלגינהו תנא דמתניתין דצקמאי אדכר שבות
ובאמנעי ובתראי לא אדכר שבות: ה"ק לא מיבעיא וכו'. כלומר כולם משום
שבות יש בהם והראשונים איסור יש בהן ואין בהן לתלות מלוא ואמנעיים יש בהם
שבות ואע"פ שיש בהן קלת מלוא והאחרונים מלוא גמורה הן ואע"פ כן גזרו
עליהם שבות ולא זו אף זו קתני ל"ת קמאי הוא לאסורה דהוה ליה שבות גרידתא
כלו' שעבר על השבות דאין עם עצירה זו שמץ מלוא אלא אפי' אמנעי דהוי ליה
שבות לאיכא קלות קרבות מלוא גבה נמי אסור:

זוהר אמור דף קא ע"ב

אמר רבי יוסי תנן (ויקרא ט"ז) ונתת אהרן על שני השעירים גרלות אי הכי
יקרא היא דעזאזל חמיתון עבדא דשדי עדבין במאריה ארחיה דעלמא
דעבדא לא נטל אלא מה דיהיב ליה מאריה. אבל בגין דסמאל זמין האי
יומא בדילטורא ובגין דלא יהא ליה פטרא קהבין ליה חולקא בהאי והאי
עדבא מגרמיה הוא דסליק ביה דאמר רבי יהודה אמר רבי יצחק מלה
עלאה אשפחנא בעדבא עדבא דיהושע כתיב ביה (במדבר כ"ו) על פי הגורל.
על פי הגורל ודאי דאיהו אמר דא חולקא דיהודה דא דבנימין וכו' וכן
פלהו אוף הקא פיון דכהנא שוי ידוי אנון עדבין מדלגי וסלקין בידא
דכהנא (נ"א דסלקין עדבין בידא דכהנא אנון מדלגי מן ידוי) ושארן באתריהו הדא הוא
דכתיב (שם) והשעיר אשר עלה עליו הגורל עלה עליו ודאי. ולא דא בלחודוי
אלא בכל זמנא דדלטורא זמין ואתיהיב ליה רשותא בעינן לשואה
לקבליה במה דיתעסק וישבוק לון לישראל. בהאי יומא דלטורא זמין
לאלא ארעא הדא הוא דכתיב (איוב א') ויאמר יי אל השטן מאין תבא והא
תנינן משוט בארץ מאי הוא אלא האי הוא דלטורא רבא מקטרנא
דישראל והא אתערו חברינא (דנדא) בההיא שעתא דהווי זמינן ישראל
למעבר ימא ולא תפרעא ממצראי אמר אנא אעברנא בארעא קדישא
וחמינא דלא אתחזון אליו למיעל בגוה אי אנת דאין דינא דינייהו הקא
ממצראי מה שנין אליו מאליו או ימותון פלהו פחדא או יהדרון פלהו
למצרים ולא אנת הוא דאמרת (בראשית ט"ו) ועבדום וענו אותם ארבע
מאות שנה והא לא סליקו מחושבנא אלא רד"ו ולא יתיר אמר קדשא
בריד הוא מאי אעביד אשתדלותא בעיא הקא לאיתא קרבנא לקבליה
יהיבנא ליה במה דיתעסק וישבוק בהו לבני והא אשתפח במאן דיתעסק
מיד אמר ליה השמת לבד אל עבדי איוב כי אין פמוהו בארץ מיד פלג ליה
דלטורא במליו ויען השטן את יי ויאמר החנם ירא איוב אלהים:

אמר רבי יוחי למדנו, ונתן אהרן על שני השעירים גורלות. אם פז, הוא פזוד בצביל העזאזל, פי הרחיתם, אשר עבד יפיל גורלות עם אדונו, פי מדקדק העולם הוא, שפעבד אינו מהביל אלא מה שאדוניו נותן לו. אצל משום שפמאל מוכן ציוס ההוא לרכילות על ישראל, וכדי שלא יהיה לו פתחון פה, נותנים לו חלק בזה. וגורל הזה עולה עליו מאליו. דאמר רבי יהודה אמר רבי ינחקה, דבר עליון מלאתי בגורל. בגורל של יהושע פתוב צו, על פי הגורל. על פי הגורל ודאי, שהגורל אמר, זהו חלק של יהודה זהו חלק של בנימין וכו' וכן כלם. אף פאז, פיון שהפיהו נתן ידיו, היו הגורלות מדלגים ועולים ציד הפיהו ובאים במקומם. זה שנאמר והשעיר אשר עלה עליו הגורל, עלה עליו ודאי. דהינו שעלה מעלמו. ולא זה בלבד, אלא בכל זמן שהמקטרג מוכן ונתנה לו רשות, כריכים לשם לפניו צמה שיתעסקה, ויעזב את ישראל. ציוס הזה, ציוס הפפורים, מוכן המקטרג לרגל את הארץ. זה שנאמר ויאמר ה' אל השטן מאין פבא. והרי למדנו, מהו, משוט צארץ. אלא זה הקטור הגדול המקטרג של ישראל. והרי העירו החזרים, צשעה ההיא שישראל היו מוכנים לעבד את הים ולהפרע ממאכרים. אמר המקטרג, אני עבדתי צארץ הקדושה, ואני רואה, שאין אלו ראויים לכנס בתוכה, אם אפה דן דיו, הרי דיניהם פאז פמו המאכרים, מה נפתנו אלו מאלו, או ימותו כלם יחד, או יחזרו כלם למאכרים. ולא אפה הוא שאמרתי, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, והרי לא עברו מהחשון אלא ר"י שנים, ולא יותר. אמר הקדוש צרוף הוא, מה לעשה, התעסקות כריכים להביא פאז, ולקרב לפניו. אפז לו צמה שיתעסקה, ויעזב את בני. והנה נמלא צמי שיתעסקה. מיד אמר לו, השמת לבך אל עבדי איוב פי אין פמהו צארץ, ומיד הפסיק בדברים את הקטור. ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים.

א. כל הצריך נטילת ידים והטביל ידיו במי מקוה אינו צריך דבר אחר. ואם הטבילן במים שאין בהם שעור מקוה או במים שאובין שבקרקע לא עשה כלום שאין המים שאובים מטהרין את הידים אלא בנטילה: **ב.** כל הנוטל ידיו צריך להזהר בארבעה דברים. במים עצמן שלא יהו פסולין לנטילת ידים. ובשעור שיהיה בהן רביעית לכל שתי ידים. ובכלי שיהיו המים שנוטלין בהן בכלי. ובנוטל שיהיו המים באין מפת נותן: **ג.** ארבעה דברים פוסלין את המים. שנוי מראה וגלוי ועשית מלאכה בהן. והפסד שמונע את הבהמה מלשתות מהן. כיצד מים שנשתנו מראיתן בין בכלים בין בקרקעות בין מחמת דבר שנפל לתוכן בין מחמת מקומו הרי אלו פסולין. וכן אם נתגלו גלוי האוסר אותן משתיה נפסלו בנטילת ידים:

מוסר

שערי תשובה דף ל עב

מי שמתענה את חברו לאמר כי עשה עמו טובה או דבר טוב עליו ולא עשה אמרו זכרונם לברכה אסור לגנוב דעת הבריות ואפלו דעת גוי והנה החטא הזה חמור אצל חכמי ישראל יותר מגזל הגוי יען וביען כי שפת שקר אשמה רבה ונתחייבנו על גדרי האמת כי הוא מיסודי הנפש. מי שמשתבח במעלות שאינם נמצאות בו אמר שלמה עליו השלום (משלי יז) לא נאנה לנבל שפת יתר אף כי לנדיב שפת שקר. פרוש אין לנבל להתנאות ולהתנשא במעלת אבותיו כי אמרו במקרא של מעלה מזה (שם) ותפארת בנים אבותם אף כי אין לנדיב להתכבד בשקר ולאמר כה עשיתי ופזרתי ונתתי ולא כן עשה. וזה גנאי לכל אדם כל שכן לנדיב יגנה נדבותיו אשר עשה כי היל על נפשו על מה שלא עשה כי זאת תהיה לעדה כי לבו בכל צדקותיו אשר עשה לשם ולתהלה:

וילך יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) בְּבוֹא כָל-יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת-פָּנָי יְהוָה
אֶלְהֵיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְּחָר תִּקְרָא אֶת-
הַתּוֹרָה הַזֹּאת זָנָד כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּאֲזֵינֵיהֶם: בְּמִיתִי
כָּל יִשְׂרָאֵל לְאַתְחִזָּא קָדָם יי אֶלְהֵךְ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי תִּקְרִי ית אורִיתָא הָדָא
קָדָם כָּל יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁמַעְנִין:

רס"י תקרא את התורה הזאת. המלך היה קורא מתחלת אלה הדברים,
כדאיתא במסכת סוטה (מא, א) , על צימה של עץ שהיו עושין בעזרה:

(יב) הִקְהֵל אֶת-הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף
וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְבַמַּעַן יִשְׁמְעוּ וּלְבַמַּעַן
יִלְמְדוּ וִירְאוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ
לְעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: כְּנוֹשׁ ית
עמא גבריא ונשיא וטפלא וגיוורא די בקרוינא בדיל דיִשְׁמַעוּ וּבְדִיל דִּילְפוּן (י"א)
דִּילְפוּן וְדִחְלוּן מִקָּדָם יי אֶלְהֵכֹון וְיִטְרוּן לְמַעַבְדַּת ית כָּל פְּתַגְמֵי אורִיתָא הָדָא:

רס"י האנשים. ללמוד: והנשים. לשמוע: והטף. למה צא, לתת שכר
למבאייהם:

(יג) וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וּלְמַדּוּ
לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר
אַתֶּם זֹזִיִּים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (פ) וּבְנֵיהוֹן דִּי לֹא יָדְעוּן יִשְׁמְעוּן
וְיִלְפוּן (י"א וְנִלְפוּן) לְמַדְחַל ית יי אֶלְהֵכֹון כָּל יוֹמֵיָא דִּי אַתּוֹן קְזָמִין עַל אַרְעָא דִּי
אַתּוֹן עֹבְרִין ית יַרְדֵּנָא תַּמָּן לְמִירְתָּהּ: (יד) & nbspcחמישי - במחוברות
ששי עשיוֹלְאָמֵר יְהוָה אֵל-בוֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יְבוּיָךְ

לְמוֹת קָרָא אֶת-יְהוֹשֻׁעַ וְהִתִּיצְבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד
וְאִצְוֵנוּ וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתִּיצְבוּ בְּאֵהָל

מוֹעֵד: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הֲאֵל קָרִיבוּ יוֹמִיד לְמַמַּת קָרָא יְתֵי הוֹשֻׁעַ וְאִתְעַתְדוּ
בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּה וְאִפְקֻדְנָה וְאֶזֶל מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וְאִתְעַתְדוּ בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּה :

רש"י ואלונו. ואזרזנו:

(טו) וַיִּירָא יְהוָה בְּאֵהָל בְּעֵמֹד עֵצִים וַיַּעֲמֹד עַמּוּד

הָעֵצִים עַל-פֶּתַח הָאֵהָל: וְאִתְגַּלִּי יְיָ בְּמִשְׁכַּנָּה בְּעֵמֹד דְּעֵנָּה וְקַם
עמוּד דְּעֵנָּה על תרע משכנא:

נביאים - ישעיה - פרק נה

(ו) דְּרִשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצֵאוֹ קְרֹאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב:

תְּבַעו דְּחִלְתָּא דִּי עַד דְּאִתּוֹן מִיָּן בְּעוּ מִן קְדַמוּהִי עַד דְּאִתּוֹן קְזִמִּין :

רש"י בהמלאו . קודם גזר דין בעוד שהוא אומר לכם דרשוני :

(ז) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אֶזְנֵן מִזִּשְׁבֹּתָיו וַיִּשְׁב

אֶל-יְהוָה וַיִּרְוֹזְמֵהוּ וְאֶל-אֱלֹהֵינוּ כִּי-יִרְבֶּה

לְסִלּוֹז: יְשַׁבֵּק רְשִׁיעָא אֲוִרְחָה דְרִשְׁעָא וְגַבֵּר אֲנִיס עֲשִׂתוֹנוּהִי וַיִּתּוֹב לְפוֹלְחָנָא

דִּי וַיִּרְחִים עֲלוּהִי וְלְדַחֲלָתָא דְאֵלֵהֶנָּה אַרִי מִסְגֵי לְסִלְחָא : (ח) כִּי לֹא

מִזִּשְׁבֹּתָיו מִזִּשְׁבֹּתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי

נַאֲמַר יְהוָה: אֲרִי לֹא מַחְשַׁבְתִּי מַחְשַׁבְתְּכוֹן וְלֹא אֲוֹרְחַתְכוֹן תִּקְנֶנּוּ פְּאוֹרְחַת טוֹבֵי אֲמַר יְיָ :

רש"י כי לא מחשבותי מחשבותיכם . אין שלי ושלכם שוות לכך אני אומר לכם יעוזב רשע דרכו ויתפוס את דרכי . ואיש און מחשבותיו . ויתפוס את מחשבותי לעשות הטוב בעיני , ומדרכ אגדה כי לא מחשבותי וגו' אין דיני כדיני צקר ודם אתם מי שמודה בדיון מתחייב אבל אני מודה ועוזב ירוחם) משלי כה (:

(ט) **כִּי-גִבְהוֹ שָׁמַיִם מֵאֶרֶץ כֵּן גִּבְהוֹ דַּרְכֵי מִדְרָכֵיכֶם וּבִמְוֹזְשֵׁבֹתַי מִבִּמְוֹזְשֵׁבֹתֵיכֶם:** אֲרִי כָמָא דְרַמִּין שְׂמַיָא מִן אֶרְעָא כֵּן תִּקְנֶנּוּ אֲוֹרְחַתִּי מֵאֲוֹרְחַתְכוֹן וּמַחְשַׁבְתִּי תִּקְנֶנּוּ מִמַּחְשַׁבְתְּכוֹן :

רש"י כי גבהו שמים וגו' . כלומר כי יש הבדל וחילוק מעלות ושבח בדרכי יותר מדרכיכ' ובמחשבותי יותר ממחשבותיכם כגובה שמים על הארץ אתם נותנים לב למרוד בי ואני נותן לב להשיב אתכם :

(י) **כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן-הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יֵשׁוּב כִּי אִם-הֲרֹה אֶת-הָאָרֶץ וְהוֹלִיחָהּ וְהִצְמִיזָהּ וְנָתַן יָרֵעַ לְיָרֵעַ וּלְזֶזֶם לְאֹכֵל:** אֲרִי כָמָא דְנַחֲתִית מִטְרָא וְתִלְגָּא מִן שְׂמַיָא וּלְתַמָּן לֹא אֶפְשָׁר לָהּ דִּיתוּב אֶלְהִיִּן מְרוּי יַת אֶרְעָא וּמְרַבֵּי לָהּ וּמוֹעִילָהּ וְיַהֲיִיב בֵּר זֶרְעָה כְּמַסַּת לְזָרַע וּלְחַמָּא כְּמַסַּת לְמִיכָל :

רש"י כי כאשר ירד הגשם והשלג . ולא ישוב ריקס אך ייטיב לעולם :

כתובים - תהילים - פרק עז

(ו) זָשַׁבְתִּי יָמַיִם מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמַיִם: מְנִיתִי יוֹמִין
טָבִין דְּמוֹ לְקִדְמוֹ שְׁנָא טָבִיא דְּמוֹ עֲלָמוֹ :

רש"י **השבת ימי מקדם . לזכור החסדים שעשית עם אבותינו :**

(ז) אֶזְכְּרָה נְגִיזוֹתַי בְּלִילָה עִם-לִבִּי אֲשִׁיזָה
וַיִּזְכַּרְשׁ רִוְזִי: אֶדְבָר תּוֹשֵׁבְחָתִי בְּלִילָה עִם הַרְהוּרִי לִבִּי אֲמַלֵּל וַיְבַלֵּשׁ
נְסִיא מְנַדַּע דְּרוּחִי :

רש"י **אזכרה נגיזתי בלילה . בימי הגלות הזו הדומה ללילה אני זוכר את
נגיזתי שהייתי מנגן בימי קדם בב"ה : עם לבבי אשיחה . אני מחשב ורוחי
מחפש מה היא כן מדתו של הקב"ה ואני תמיה הלעולמים יזנח :**

(ח) הֶלְעוֹלָמַיִם יִזְנֹזוּ | אֲדַנִּי וְלֹא-יִסְיֵף כְּרִצּוֹת
עוֹד: הָאֶפְשֶׁר דִּי לְעֲלָמוֹ יְרַחֵק ? וְלֹא יוֹסִיף לְאֶתְרַעֲיָא תוּב : (ט) הָאֶפְס
לְנִצּוֹז זִוְסָדוֹ גְּמַר אֶמַר כְּדָר וְדָר: הָאֶפְשֶׁר דִּי פִסַּק לְעֲלָמוֹ
טוּבִיָּה שְׁלִים פְּתָגָם דְּבִישׁ עַל כָּל דָּר וְדָר :

רש"י **האפס . שמא כלה חסדו : גמר אומר . גזירת עולם שלא יסוב
מחרונו עוד :**

(י) הַשְּׁכֹחַ זִוְנֹת אֵל אִם-קָפֵץ בְּאֵף רִזְזוּמִיו
סָלָה: הָאֶפְשֶׁר דְּאֶתְנַשֵּׁי לְחִנְסָא אֶלְהָא אִין סָלִיק בְּרוּגְזִי מִן לְמַכְמַר רַחֲמוֹי
לְעֲלָמוֹ :

רפ"י השכה חנות . להיות חונן , חנות כמו עשות ראות , ל"א חנות חנינות : אם הפץ באף רחמיו סלה . לשון לא תקפוץ ידך (דברים טו) כלומר אם סגר הרחמים לעולם בצביל החמה :

משנה נדרים פרק א

א. כל פנויי נדרים פנדורים, וחרמים פחרמים, ושבועות פשבועות, ונזירות פנזירות. האומר לחברו, מדרני ממך, מפרשני ממך, מרחקני ממך, שאיני אוכל לך, שאיני טועם לך, אסור. מנדה אני לך, רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר פנדרי רשעים, נדר בנזיר ובקרבו ובשבועה. פנדרי כשרים, לא אמר פלום. פנדבותם, נדר בנזיר

ברטורה (א) כל כנויי נדרים כנדרים. בגמרא מוקמינן דרישא דמתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, כל ידות נדרים כנדרים, כל כנויי נדרים כנדרים. אלו הן ידות נדרים האומר לחבירו מודר אני ממך מופרש אני ממך וכו'. אלו הן כנויי נדרים קונס קונח קונס וכו'. ידות נדרים, כמו בית יד של כלי שאוחזין אותו בו, כך ידות נדרים שבהם הנדרים נאחזים. כנויי נדרים, כמו המכנה שם לחבירו [בבא מציעא נ"ח:], שאינו עיקרו של שם: מודר אני ממך. אם אמר אחד מלשונות הללו. מודר אני ממך שאיני אוכל לך ושאני טועם לך, או מרוחק אני ממך שאיני אוכל לך ואיני טועם לך, הוא ידות נדרים ואסור לאכול ולטעום עמו. אבל אם אמר לו מודר אני ממך בלבד, אין במשמעות דבריו אלא שלא ידבר עמו. ומופרש אני ממך בלבד, משמע שלא ישא ויתן עמו. ומרוחק אני ממך בלבד, משמע שלא יקבץ אמותיו. ואינו אסור לאכול עמו אלא כפי פירש ואמר עם כל אחד מלשונות הללו, שאיני אוכל לך ושאני טועם לך: רבי עקיבא היה חוכך וכו'. כלומר מחכך שפתיו זו בזו ולא ראה לאסור בפירוש, אבל היה נראה מדעתו שהיה אוסר: כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבו ושבועה. אם אמר הרי עלי כנדרי רשעים שנדרים נזיר וקרבו ושבועה אם אוכל ככר זו, ועבר ואכלה, חייב להיות נזיר שלשים יום ולהביא קרבן עולה וחייב מלקות כעובר על שבועת ביטוי, שהרי הזכיר בנדרו נזיר וקרבו ושבועה. ומה שאמר כנדרי רשעים, לפי שהרשעים הם שונדריים ונשבעים, לא הכשרים, שהכשרים יראים שלא לעבור על כל תאחר ונזהרים שלא להוציא שבועה מפיהם ולפיכך כנדרי כשרים לא

אמר כלום: וכנדבותם נדר בנזיר ובקרבן. אם אמר כנדבות כשרים הריני נזיר והרי זה קרבן אם אוכל ככר זו, ואכלה, חייב בנזיר ובקרבן, שהכשרים פעמים נודרים בנזיר לאפרושי מאיסור. ומתנדבים בקרבן שמביאים קרבנם לפתח העזרה ומקדישין אותה שם כדי שלא יבואו בה לידי מכשול. ונדבה היא כשיאמר הרי זו. ונדר הרי עליו. לפיכך הכשרים מתנדבים אבל אינם נודרים, כי היכי דלא ליתו לידי תקלה:

ב. האומר לחברו, קונם קונח, קונס, הרי אלו פנויין לקרבן. חרק חרף, חרף, הרי אלו פנויין לחרם. נזיק נזיח, פזיח, הרי אלו פנויין לנזירות. שבותה שקוקה, נדר במותא. הרי אלו פנויין לשבועה:

ברטורה (ב) קונם קונח קונס הרי אלו כנויין לקרבן. לשונות של גוים הם, ויש מהם מי שקורא לקרבן כך ויש מי שקורא כך, ובכל לשון שיאמר מאלו הוא מתפיש בקרבן: נדר צמותא. כלומר נשבע צמותא, והוא כינוי של מומתא, שהיא שבועה בלשון תרגום:

ג. האומר לא חלין לא אכל לך, לא כשר, ולא דכי, טהור, וטמא, נותר, ופגול, אסור. פאמרא, פדיריס, פעצים, פאשים, פמזבח, פהיכל, פירושלים, נדר באחד מפל משמשי המזבח, אף על פי שלא הזכיר קרבן, הרי זה נדר בקרבן. רבי יהודה אומר, האומר ירושלים, לא אמר כלום:

ברטורה (ג) לחולין שאוכל לך. הלמ"ד נקודה פתח, ומשמע לא חולין יהיה מה שאוכל לך אלא קודש: לא כשר. יהיה, אלא פסול. והיינו קדשים דשייך בהו כשרות ופסלות: לא דכי. לא מותר. כמו אייל קמלא דכז, בע"ז [דף ל"ז]. ואע"ג דלשון מותר ואסור שייך נמי גבי נבלה וטרפה ואנן קיי"ל שאין מתפישין אלא בדבר הנידר והנידב, הואיל ויש במשמעות מותר גם בקדשים, הא תנן סתם נדרים להחמיר, דכיון דדעתו להתפסו בנדר אמרינן על דבר הנידר נתכוין: טהור. אם אמר לא טהור מה שאוכל לך: טמא נותר פיגול. אם אמר טמא מה שאוכל לך, וכן כולם. אסור, שכל אלו דברים הנוהגים בקדשים הם: כאימרא. כשה של קרבן: כדירים. כלשכת העלים או כלשכת הטלחים: כעלים. כגזרי עלים של מערכה: כאישים. כקרבנות שעל האש: כמזבח. כקרבנות שעל גבי המזבח: כהיכל. כקרבנות שבהיכל: כירושלים. כקרבנות שצירושלים. פירוש אחר. כחומות ירושלים, דקסבר שחומות ירושלים משיירי הלשכה קא אתו: באחד מכל משמשי המזבח. כגון מזלגות מזרקות ומחתות. אם אמר כמזלגות שאוכל לך, או כמזרקות שאוכל לך, וכן כולם, אף על פי שלא הזכיר קרבן, הרי זה כנודר בקרבן: רבי יהודה אומר האומר ירושלים. בלא כ"ף, לא אמר כלום. ות"ק פליג עליה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ד. האומר, קרבן, עולה, מנחה, חטאת, תודה, שלמים שאיני אוכל לך, אסור. רבי יהודה מתיר. הקרבן, פקרבן, קרבן שאכל לך, אסור. לקרבן לא אכל לך, רבי מאיר אוסר. האומר לחברו, קונם פי המדבר עמך, ידי עושה עמך, רגלי מהלכות עמך, אסור:

ברטנורה (ה) האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה ושלמים. כל הני קרבנות חובה הם ותודה נמי דמיא לחובה, דארבעה כריכין להודות, וסלקא דעתך דמינא דאין זה נודר בדבר הנדור: ורבי יהודה מתיר. משום דאמרן בלא כ"ף דמי לנשבע בחיי הקרבן ובחיי העולה ואין כאן לא נדר ולא שבועה. ורישא אשמועינן דפליג ת"ק עליה דר' יהודה אפילו בירוסלים אם הזכירה בלא כ"ף ואמר דהוי נדר. וסיפא אשמועינן דפליג רבי יהודה עליה דת"ק אפילו בקרבן עולה ומנחה וכו' כשהזכיר בלא כ"ף דלא הוי נדר: קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור. אע"ג דכל הני שמעינן לה כזר, הקרבן אינטריכא ליה, דסלקא דעתך דמינא בחיי הקרבן קאמר. והא דתנן לקמן בפרק ב' הקרבן שאוכל לך מותר, התם הא קרבן קאמר, דמשמע חיי קרבן: לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר. דנעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך. ואין הלכה כרבי מאיר: קונם פי מדבר עמך. ואע"ג דאין נדרים חלים על דבר שאין בו ממש ודבור אין בו ממש, מ"מ כשאמר קונם פי מדבר עמך אסר הפה מלדבר והפה דבר שיש בו ממש הוא. וכן יאסרו ידי למעשיהם, ורגלי להלכות, וכל כיוצא בזה:

גמרא נדרים דף ז ע"ב

אמר רבי חנין אומר רב: השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי. שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה ועניות כמיתה שנגאמר (שמות ד) כי מתו כל האנשים. ותנא: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עני. אומר רבי אבא: הנה קאמינא קמיה דרב הונא שמעה להך אתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתה ושרא לה לאלתר באפה שמע מינה תלת שמע מינה השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו. ושמע מינה נדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו. ושמע מינה אין בין נדוי להפרה ולא כלום. אומר רב גידל אומר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומפר לעצמו פשיטא מהו דתימא אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין. קא משמע לן היכי דמי כי הא דמר זוטרא

חֲסִידָא כִּי מִיחֵיב בַּר בֵּי רַב שְׁמֵתָא מְשַׁמֵּית נַפְשָׁה בְּרִישָׁא וְהָדָר מְשַׁמֵּית
בַּר בֵּי רַב וְכִי עֵייל שְׁרִי לְנַפְשָׁה וְהָדָר שְׁרִי לָהּ. וְאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: מִנִּין
שְׁנַשְׁבְּעִין לְקַיָּים אֶת הַמְצֻנָּה. שְׁנַאֲמַר (תהילים קיט) נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיִימָה לְשִׁמּוֹר
מְשַׁפְּטִי צְדָקָה. וְהִלֵּא מְשַׁבַּע וְעוֹמֵד מֵהָר סִינֵי הוּא אֱלֹהָא הָא קָא מְשַׁמַּע לָן
דְּשְׁרִי לָהּ לְאִינִישׁ לְזִרְזִי נַפְשָׁה. וְאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: הָאֹמֵר אֲשַׁכֵּים
וְאֲשַׁנָּה פֶּרֶק זֶה, אֲשַׁנָּה מִסְכָּתָא זֶה, נֶדֶר גְּדוֹל נֶדֶר לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְהִלֵּא
מְשַׁבַּע וְעוֹמֵד הוּא וְאִין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה. מֵאִי קָמְשַׁמַּע לָן דְּאֶפְלוּ
זִרְזִי בְּעֵלְמָא הִינּוּ דְרַב גִּידֵל קָמְיִיתָא הָא קָא מְשַׁמַּע לָן כִּינּוּן דְּאִי בְּעֵי פֶטֶר
נַפְשָׁה בְּקָרִיאַת שְׁמַע שְׁחֲרִית וְעַרְבִית מְשׁוּם הַכִּי חֵייל שְׁבוּעָה עֲלֵיהּ. אָמַר
רַב יוֹסִי: נִדְוָהוּ בְּחִלּוּם, צָרִיךְ עֲשֶׂרָה בְּנֵי אָדָם לְהַתִּיר לוֹ. וְהוּא דְתַנּוּ
הַלְכָתָא, אָבֵל מִתְנּוּ וְלֹא תֵנּוּ לֹא וְאִי לִיכָא דְתַנּוּ הַלְכָתָא אֶפְלוּ מִתְנּוּ וְלֹא
תֵנּוּ. וְאִי לִיכָא לִיזִיל וְלִיתִיב אֶפְרָשֶׁת דְּרַכִּים וְיַהִיב שְׁלֵמָא לְבִי עֲשֶׂרָה עַד
דְּמִקְלַעֵי לָהּ עֲשֶׂרָה דְגַמְרֵי הַלְכָתָא. אָמַר לָהּ רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי: יָדַע מָאן
שְׁמַתִּיהָ מֵהוּ דְלִישְׁרֵי לָהּ. אָמַר לָהּ לְשִׁמּוֹתָהּ שְׁוִיָּה שְׁלִיחַ לְמִשְׁרֵי בְּחַלְמִיָּה.
מֵאִי אָמַר לוֹ: כְּשֵׁם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְבָר בְּלֹא תִבּוּן כִּדְ אִי אֶפְשָׁר לְחִלּוּם בְּלֹא
דְּבָרִים בְּטָלִים:

רש"י הזכרת השם. שמואלא קם שמים לצטלה: נידוהו בפניו. חכם שנדה את
האדם בפניו אין יכול להתיר לו אלא בפניו: שנא' כי מתו כל האנשים כו'. ואמרין
היינו דתן ואזכירם שנפלו בעניות: כ"מ שנתנו חכמים עיניהם. שנידו לאדם או
מת או נופל בעניות והכא כריך לנדוהו כדי שיפול בעניות דהיינו כמיתה: אין בין
נידוי להפרה ולא כלום. דלא כריך להיות יום או יומים בנידוי דהא לאלתר שרא
לה: היכי דמי. דמנדה לעלמו: ועייל. לביתיה ושרי ליה שלא נידוהו בפניו: פטר
נפשיה בק"ש וכו'. דכיון דקרא ק"ש קיים לא ימושו מפיד דאמר רבי שמעון בן
יוחאי במס' מנחות כל הקורא ק"ש שחרית וערבית הרי זה קיים מלות לא ימוש:
מתנו. משנה: תנו. גמרא: ויהיב שלמא לבי עשרה. וכד מתיבין ליה הוּו מתירין
ליה נידויו: כך אי אפשר לחלוטם בלא דברים בטלים. ושמא הא דשרי ליה דברים
בטלים

זוהר אמור דף קא ע"ב

לְרַעֲיָא דְבַעַא לְאַעְבְּרָא עֲאֲנִי בְּחַד נִהְרָא אַעְבְּרָא זְאָבָא לְקַטְרָגָא לִיָּה בְּעֵאֲנִיָּה
רַעֲיָא הָוָה חֲפִים אָמַר מֵאִי אַעְבִּיד דְּבַעוּד דְּאָנָא אַעְבְּרָא לְטַלְיָא יְקַטְרָג הוּא
בְּעֵאֲנִי זְקַף עֵינָוִי וְחָמָא בֵּין עֲאֲנָא חַד תִּישָׂא מֵאֲלִין תִּישִׂי בְּרָא דְהָוָה רַב
וְתַקִּיף אָמַר אֲשִׁדִּיּו דָא לְקַבְּלִיָּה וּבַעוּד דְּמִקְטְרָגִי דָא בְּדָא אַעְבְּרָא לְכָל עֲאֲנָא

וַיִּשְׁתַּזְבֹּן מַנְיָהּ. כִּדְקָדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָמַר וַדַּאי הָא תִּישָׂא חַד רַב וְתַקִּיף וְאֵלִים אֲשֶׁדִי לְקַבְּלִיהָ וּבְעוֹד דְּהוּא יִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ יַעֲבִרוּן בְּנֵי וְלֹא יִשְׁתַּפַּח קִטְגוֹר לְגַבְיָהּוּ מִיַּד (אִיּוֹב א') וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל הַשָּׁטָן הַשְּׂמַת לְבָד עַד דְּקָדְשָׁא בְרִיךְ הוּא זְווג לְהוּ פְּחָדָא דְכְּתִיב הִנּוּ בִּיְדֵיךָ. בְּעוֹד דְּהוּא אֲשֶׁתַּדַּל בֵּיהּ שְׁבִיק לֹון לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲשֶׁתַּפַּח קִטְגוֹרָא לְגַבְיָהּוּ אוֹף הֲכָא בְּהַאי יוֹמָא דְלְטוֹרָא זְמִין לְאַלְלָא אַרְעָא וּבַעֲיָנָא לְשַׁדְרָא לְקַבְּלִיהָ בְּמָה דִּיתַעֲסַק (בְּגִנָּא דִּילִיהָ) וּבְעוֹד דְּאִיהוּ אֲשֶׁתַּדַּל בֵּיהּ שְׁבִיק לֹון לְיִשְׂרָאֵל וּמִתְלָא אֲמַרִי לְזִלְזוּלָא דְבִי מְלָכָא הֵב לִיהּ זַעִיר חֲמָרָא וַיִּשְׁבַּחְדָּ קַמִּי מְלָכָא וְאִי לָאוּ יִימָא לְמִלְכָּא מְלָה בִישָׂא לְזַמְנִין נְטְלִין לָהּ לְהַהִיא מְלָה אֲלַעִי דְבִי מְלָכָא וּמִלְכָּא עֲבִיר דִּינָא בְּגַנְיָהּ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר לְשִׁטְיָא דְקָאִים קַמִּי מְלָכָא הֵב לִיהּ חֲמָרָא וּלְבַתֵּר אִימָא לִיהּ וְאַחֲזִי לִיהּ כָּל אֲנוּן טַעוֹן דַּעֲבַדְתָּ וְכָל אֲנוּן בִּישְׁוִין וְהוּא יִיְתִי וַיִּשְׁבַּחְדָּ וַיִּמָּא דְלָא יִשְׁתַּפַּח בְּעֲלֵמָא פְּוִתְדָּ אוֹף הֲכָא הָא קָאִים דְלְטוֹרָא תְדִיר קַמִּי מְלָכָא יִשְׂרָאֵל יְהַבִּין לִיהּ הָאִי דוֹרוֹן וּבְהַאי דוֹרוֹן פְּסַקָא מְכָל בִּישְׁוִין וּמְכָל טַעוֹן וּמְכָל חוּבִין דַּעֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל וְהוּא אֲתִי וּמִשְׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל וְאַתְעַבִּיד סִנְגוֹרָא עֲלֵיהּוּ וְקָדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲהַדֵּר כְּלָהּוּ לְרִישָׂא דְבִישְׁוִי דַּעֲמִיָּה כְּגוֹן דְּכְּתִיב (מְשַׁלִּי כִּי"ה) כִּי גָחֳלִים אֲתָה חוּתָה עַל רִאשׁוֹ :

תרגום הזהר כְּדוּמָה לְרַעָה, שְׂרָכָה לְהַעֲבִיר לְאֲנוּ דְרָךְ נֶהַר אַחַד, עֲבַר זֵאֵב לְהַכֵּר אֶת לְאֲנוּ. הָרַעָה שְׂהִיָּה חָכֵם, אֲמַר, מָה אַעֲשֶׂה, הֲרִי צְעוֹד שְׂחָנִי מְעַבֵּיר הַפְּלָאִים הוּא יִשְׁחִית אֶת לְאֲנוּ. נֶשֶׁא עֵינָיו וְרָחַה צִין הַלְּאֹן, פִּישׁ אַחַד מֵאֲלוֹ פִּישֵׁי הַשָּׂדֶה, שְׂהִיָּה גְדוֹל וְחֹזֵק, אֲמַר אֲשַׁלִּיךְ אֶת זֶה לְפָנָיו, וּצְעוֹד שְׂחִתְרוּלְכוּ זֶה עִם זֶה, אֲעַבֵּיר אֶת כָּל לְאֲנוּ, וַיִּנְכְּלוּ מִמֶּנּוּ. כִּדְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא, אֲמַר, הֲרִי וְדַחֵי פִישׁ גְּדוֹל תַּקִּיף וְחֹזֵק אֲשַׁלִּיךְ לְפָנָיו, דְּהֵינּוּ אִיּוֹב, וּצְעוֹד שְׂהוּא יַעֲסֵק צוּ יַעֲבָרוּ צְנִי אֶת הַיָּם, וְלֹא יִמְלֹא קִטְגוֹר עֲלֵיהֶם. מִיַּד וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל הַשָּׁטָן הַשְּׂמַת לְבָד. עַד שְׂהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא חֲצֵר אֹתָם יַחַד, שְׂכַתוֹב, הִנּוּ בִּידָךְ. וּצְעוֹד שְׂהוּא עָסוּק צוּ, עַזֵּב אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אֲמַר קְטְרוּג עֲלֵיהֶם. אֹף כִּדְ, צִיּוּם הַזֶּה, צִיּוּם הַפְּפוּרִים, הַשָּׁטָן מוּכַן לְרַגֵּל הַחֶרֶץ, וְאֲרִיכִים לְשַׁלַּח לְפָנָיו צְמָה שְׂחִתְעִסָּה, וּצְעוֹד שְׂהוּא יִתְעַסֵּק צוּ יַעֲזֵב אֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִשְׁכָּל אֲוִמְרִים, הַנְּקַלָּה שְׂצַצִּית הַפְּלָךְ, פֶּן לֹו מַעֲט יִיוּ, וַיִּשְׁצַחֵךְ לְפָנָיו הַפְּלָךְ. וְאִם לֹא, יֹאמֶר לְשׁוֹן הָרַע עֲלִיךְ אֵל הַפְּלָךְ. וְלַפְעָמִים לֹוּקָחִים הַעֲלִיוּנִים שְׂצַצִּית הַפְּלָךְ אֶת דְּצוּר הָרַע הַהוּא, וְהַפְּלָךְ עוֹשֶׂה דִין עֲלָיו. רַבִּי יִצְחָק אֲמַר, כְּדוּמָה לְשׁוּטָה הַנְּמַלְכָּא לְפָנָיו הַפְּלָךְ פֶּן לֹו יִיוּ, וְאַחַר כֵּן תֹּאמַר לֹו וְתִרְאֶה לֹו, כָּל אֲלוֹ הַתּוֹעֲבוֹת שְׂעָשִׂית וְכָל אֲלוֹ הָרַעוֹת, וְהוּא יֵצֵא וַיִּשְׁצַחֵךְ, וַיֹּאמֶר שְׂכָל נְמַלְכָּא צְעוּלָם כְּמוֹתָךְ. אֹף כֵּאֵן, הֲרִי הַקִּטְגוֹר נְמַלְכָּא תְּמִיד לְפָנָיו הַפְּלָךְ, יִשְׂרָאֵל נֹוֹתְנִים לֹו מְנַחָה הַזֶּה, הַשְּׁעִיר לַעֲזָאזֵל, וּצְמַנְחָה הַזֶּה, פְּתַצ הַפְּתוּב צוּ כָּל הָרַעוֹת וְכָל הַתּוֹעֲבוֹת וְכָל הַעֲוֹנוֹת שְׂעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא צָח וּמִשְׁצַח אֶת

יִשְׂרָאֵל, וְנִעְשָׂה סִנְגוֹר עֲלֵיהֶם, וְהִקְדוּשׁ צְרוּרָה הוּא מִחֲזִיר הַכֹּל לְרֹאשׁ
הַרְשָׁעִים שֶׁל עַמּוֹ, מִשּׁוּם שְׂפָתוֹ, כִּי גַחְלִים רַחֵם חוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. כָּל מִים שֶׁנִּעְשָׂה בָהֶן מְלָאכָה נֶעֱשׂוּ שׁוֹפְכִין וּפְסוּלִין לְנִטְיִילת יָדִים. כִּי צָד
מִים שְׁאוּבִין שֶׁהָיָה בָהֶן כָּלִים אוֹ שֶׁשָּׂרָה בָהֶן פֶּתוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזָה בֵּין בְּכָלִים
בֵּין בְּקַרְקָעוֹת פְּסוּלִין לְנִטְיִילת יָדִים. הָיָה בָהֶן כָּלִים מִדְּחִין אוֹ חֲדָשִׁים לֹא
פְּסוּלִין. מִים שֶׁהִנְחִיתוּם מִטְּבֵל בָּהֶן אֶת הַכְּעָכִים פְּסוּלִין. וְשֶׁהוּא חוֹפֵן מִהֶן
בְּשַׁעַת לִישָׁה כְּשָׂרִים שֶׁהִמִּים שֶׁבְּחִפְזוֹ הֵן שֶׁנֶּעֱשׂוּ בָהֶן מְלָאכָה. אֲבָל הַמִּים
שֶׁחָפְנוּ מֵהֶם הֵרִי הֵם בְּכִשְׁרוּתָן: **ב.** וְכָל מִים שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְׁתִּית כְּלָב כְּגוֹן שֶׁהָיוּ
מְרִים אוֹ מְלוּחִים אוֹ עֲכוּרִין אוֹ רִיחַ רַע עַד שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה מֵהֶן הַכְּלָב בְּכָלִים
פְּסוּלִין לְנִטְיִילת יָדִים. וּבְקַרְקָעוֹת כְּשָׂרִים לְהִטְבִּיל. חֲמִי טְבִירָא בְּמִקּוֹמָן
מִטְּבִילִין בָּהֶם אֶת הַיָּדִים אֲבָל אִם נָטַל מֵהֶן בְּכָלִי אוֹ שֶׁהִפְלִיג מֵהֶן אִמָּה
לְמִקּוֹם אַחֵר אִין נוֹטְלִין מֵהֶם לֹא רִאשׁוֹנִים וְלֹא אַחֲרוֹנִים מִפְּנֵי שֶׁאִינָן רִאשׁוֹנִין
לְשִׁתִּית

מוסר

שערי תשובה דף ל עב

אָמְרוּ זְכוּרִים לְבָרְכָה, כִּי מִי שֶׁמְכַבְּדִים אוֹתוֹ בְּמִדְרָגוֹת הַכְּבוֹד הָרִאשׁוֹנוֹת לְתַת
לְמִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שְׁתִּי מְסַכְּתוֹת וְהוּא אִינוֹ יוֹדֵעַ זוּלָתִי אַחַת. עָלָיו שִׁיאֲמַר לָהֶם
אַחַת לְבַדָּה אֲנִי יוֹדֵעַ, כָּל שֶׁכֵּן כִּי אֲסוּר לְכַזֵּב וּלְהַתְּפַאֵר יֵאמֹר שֶׁמֵּעַנּוּ כְּאֵלֶּה
רְבוֹת. בְּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ בְּסִפּוֹר דְּבָרִים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וְהַגִּדְתָּ מֵאוֹרְעוֹת, אֲבָל
יִחְלִיפוּ דְבָרִים עַל אוֹדוֹת חִפְצֵיהֶם מֵאִין הַפְּסֵד לְאָדָם בְּדָבָר אוֹ בְּמַעַט הַנְּאִיָּה
בְּשִׁקְרוּתָם אִף עַל פִּי שְׂאִינָם מְרוֹיחִים מִמּוֹן בְּכָד. וְאָמְרוּ רְבוֹתֵינוּ כִּי גַם זֶה
אֲסוּר הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) לְמַדּוֹ לְשׁוֹנֵם דְּבַר שֶׁקֶר אֵד אִין עֲנָשׁ כְּעֲנָשׁ

וילך יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב׳ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִנֵּךְ שֹׁכֵב עִם-
אֲבוֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה | אֲזוּרֵי | אֱלֹהֵי
זָכַר-הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא-שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ
וְעִזְבֵנִי וְהִפֵּר אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: וַאֲמַר

ׁ לְמֹשֶׁה הָא אֶת שֹׁכֵב עִם אֲבֹתָהּ וַיְקוּם עִמָּא הַדִּין וַיִּטְעֵי בְּתַר טַעוֹת עִמְמִי
אַרְעָא דִּי הוּא עַל תַּמָּן בִּינִיחוֹן וַיִּשְׁבְּקוּן דְּחַלְתִּי וַיִּשְׁנֹן וְת קִימִי דִּי גְזָרִית עִמְהוֹן:

רס״י נכר הארץ. גויי הארץ:

(יז) וְזָזְרָה אִפִּי בּוֹ בַיּוֹם-הַהוּא וְעִזְבֹתִים
וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מִפְּנֵי וְהָיָה לֹאכֹל וּמִצָּאָהוּ
רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וַאֲבֹר בַּיּוֹם הַהוּא הֵלֵא עַל
כִּי-אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנֵי הָרַעוֹת הָאֵלֶּה:

וַיִּתְקוּף רְגָזִי בְּהוֹן בְּיוֹמָא הַהוּא וְאַרְחֻקְנוֹן וְאַסְלַק שְׁכֻנְתִּי מִנְהוֹן וַיְהוֹן לְמַבּוּז
וַיַּעְרְעֹן יְתַהוֹן בִּישׁוֹן סְגִיאוֹן וְעָקוֹן וַיִּימַר בְּיוֹמָא הַהוּא הֵלֵא מְדַלִּית שְׁכִינַת אֱלֹהֵי
בִּינִי עָרְעוֹנֵי בִישׁוֹא הָאֵלִין:

רס״י והסתרת פני. כמו שאיני רואה בצרתם:

וְאַנְכִי הִסְתֵּר אֶסְתֵּיר פָּנָי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל-אֱלֹהִים

אֲזוּזִים: וְאַנָּה סָלָקָה אֶסְלַק שְׁכַנְתִּי מִנְהוֹן בַּיּוֹמָא הַהוּא עַל כָּל בִּישָׂא דִּי

עֲבָדוּ אֲרִי אֲתַפְּנִי לְטַעֲנֹת עַמְמָא: (יט) וְעֵתָה כְּתִבּוּ לָכֶם אֶת-

הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְרֵהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה-לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת

לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכַעַן כְּתִיבּוּ לְכוּן יַת תְּשַׁבְּחָתָא הָדָא וְאַלְפָּה

יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁוִיָּה בְּפוּמְהוֹן בְּדִיל דְתַהֲי קְדָמִי תְשַׁבְּחָתָא הָדָא לְסַהִיד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י את השירה הזאת. (לקמן לב, א) האזינו השמים עד (לב, מג) וכפר אדמתו עמו:

כי-אביאנו אל-הָאָדָמָה (כ) שישבי - במחוברות שביעי

אֶשְׁר-זִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָי זָכַת זֹכֶל וְדַבֵּשׁ וְאָכַל וְשִׁבַּע וְדִשָּׁן וּפָנָה אֶל-אֱלֹהִים אֲזוּזִים

וְעֲבָדוּם וְנֶאֱצוּנִי וְהִפֵּר אֶת-בְּרִיתִי: אֲרִי אַעֲלֶנּוּ לְאַרְעָא

דִּי קִימִית לְאַבְהָתָהוֹן עֲבָדָא חֶלֶב וְדַבֵּשׁ וְיִיכְלוּ וְיִשְׁבְּעוּ וְיִתְפַּנְקוּ וְיִתְפַּנּוּ בְּתַר טַעֲנֹת עַמְמָא וְיִפְלַחְנוּ וְיִרְגְּזוּ קְדָמִי וְיִשְׁנּוּ יַת קִימִי:

רש"י ונאלונו. והכעיסוני, וכן כל נאוז לשון כעס:

וְהָיָה כִּי-תִמְצָאן אֹתוֹ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת

וְעֵנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָי לְעֵד כִּי לֹא

תִּשְׁכַּח מִפִּי וְרַעוּ כִּי יִדְעֵתִי אֶת-יִצְרוֹ אֶשְׁר

הוא עשה היום בטרם אביאנו אל-הארץ

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי: ויהי ארי יערעו יתה בישן סגיאן ועקו ותתב תשבחתא הדא קדמוהי לסהיד ארי לא תתנשי מפום בניהון ארי גלי קדמי ית יצרהון די אנון עבדין יומא דין עד לא אעלנון לארעא די קמית :

רש"י וענתה הקירה הזאת לפניו לעד. שהתירתי בו בתוכה על כל המולכות אותן: כי לא תשכח מפי זרעו. הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי:

נביאים - ישעיה - פרק נה

(יא) כֵּן יִהְיֶה דְבַרִּי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא-יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם כִּי אִם-עָשִׂה אֶת-אֲשֶׁר זָכַרְתִּי וְהִצְלִיזוּ אֲשֶׁר שָׁכַחוּתִי: פו הוי פתגם טובי דנפק מן קדמי לא אפשר דיתוב לקדמי ריקו אלהיו עבד נת דרעינא ומצלח לדשלחנא לה :

רש"י כן יהיה דברי אשר ילא מפי . להודיעכם ע"י הנביאים לא יסוב ריקם אך ייטיב לכם אם תשמעו להם :

(יב) כִּי-בְשִׁמוּזָה תֵצֵאוּ וּבְשִׁכּוּם תִּנְבְּלוּן הָהָרִים וְהַגְּבוּעוֹת יִפְצְזוּ לְפָנֵיכֶם רָגָה וְכָל-עֵצֵי הַשָּׁדָה יִמוּזְאוּ-כָף: ארי בחדנא תפקון מביני עממא ובשלמא תתובלון לארעכון טורא ורמתא ? ביעון קדמכון תושבחה וכל אילני חקלא ישענון בענפיהון :

רש"י כי בשמחה תלאו . מן הגלות : ההרים והגבעות יפאחו לפניכם רנה
. שיתנו לכם פריים ולמחם ויהנו (ירונו) יושביהם :

(ג) תִּזְזוּת הַזְעֵצוּץ יַעֲלֶה בְרוּשׁ (תזוזת) וְתִזְזוּת
הַסְרְפֹד יַעֲלֶה הַדָּס וְהָיָה לַיהוָה לְעִשׂוֹם לְאֹת
עֲוֹנֵיכֶם לֹא יִכָּרֵת: (פ) חלף רשיעיא יתקזמון צדיקיא וחלף חגיביא
יתקזמון דחלי חטאה ויהי קדם יי לשום לאת עלם דלא יפסוק :

רש"י תחת הנעלוץ וגו' . רבותינו דרשו תחת הרשעים יעלו לדיקים : נעלוץ
. וסרפד . מיני קוליס הם כלומר הרשעים יאזדו והלדיקים יטלו ממשלתם
:

נו (א) כֹּה אָמַר יְהוָה שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה
כִּי-קְרוֹבָה יִשׁוּעָתִי לָבוֹא וְצְדָקָתִי לְהַגָּלוֹת:
בְּדַגְנוֹ אָמַר יי טרו דינא עבידו צדקתא ארי קריב פורקני למיתי וזכותי לאתגלאה
: (ב) אֲשֶׁרִי אֲנֹשׁ יַעֲשֶׂה-זֹאת וּבֶן-אָדָם יִזְוֶיק
בָּהּ שִׁמְרֵ שַׁבָּת מִזֹּכְלוֹ וְשִׁמְרֵ יָדוֹ מִמַּעֲשׂוֹת
כָּל-רָע: (ס) טובי אנש דנעבד דא ובר אנשא דיתקיף בה יטר שבתא
מאחלותה ויטר ידוהי מלמעבד כל דביש :

רש"י יעשה זאת . שומר שבת וגו' :

(א) וְאֵל-יֹאמַר בֶּן-הַזֵּכֶר הַזְכֹּת אֵל-יְהוָה
לְאֹמַר הַבְּרָכָה יִבְרַחֲלֵנִי יְהוָה מֵעַל עֲמוֹ וְאֵל-
יֹאמַר הַסָּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יִבְשׁ: וְלֹא יִימַר בַּר עַמְּמִין דַּמְתוּסַף

על עמא דיי למימר אפרשא יפרשנני יי מעל עמה ולא יימר סריסא הא אנא חשיב
כאע יבש :

רס"י הדל ידילני ה' מעל עמו . למה אתגייר הלח הקב"ה ידילני מעל
עמו כשיקלם סכרם : ואל יאמר הסרים . למה איטיב דרכי ומעללי הן אני
כעז יבש מאין זכרון :

כתובים - תהילים - פרק צו

ט הַשִּׁתְּזוֹנוֹ לַיהוָה בְּהַדְרַת-קֹדֶשׁ זָוִילוֹ בְּמִפְּצָיו
כָּל-הָאָרֶץ: סגודו קדם יי בשבהורת קודשא רתתו מן קדמוי כל יתבי
ארעא : **י** אָמְרוּ בְּגוֹיִם | יְהוָה מֶלֶךְ אֶף-תִּכְוֶן תִּבְלָ
בָּל-תִּמּוֹט יִדְיִן עַמּוּיִם בְּמִישְׁרֵיִם: אמרו בעמא יי מלך
לחוד תקין תבל דלא תתמוטט דין עמא בתירוץ :

רס"י ה' מלך . לעתיד לבא יהא שיר זה : ידן עמים צמישרים . אותם
סיהפוך להם שפה צרורה : צמישרים . זכות :

יא יִשְׁבְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגְּלֵהָ אֶרֶץ יִרְעֵם הַיָּם
וּבְמִלְאוֹ: יחדון חילי דשמא וידוצון צדיקי ארעא יכלי ימא ומלכה :

רס"י ירעם הים . להרים קול בתחלה :

(יב) יַעֲלֶה שְׂדֵי וְכָל-אֲשֶׁר-בּוֹ אִזְּ יִרְגְּזוּ כָּל-עַצְמֵי-

יַעֲרֶה: יבוע תושבחה חקל וכל די ביה הבכו ישבחון כל אילגי חורשא :

רס"י כל עאי יער . כל סלטוני האומות :

(יג) לַפָּנִי יְהוָה | כִּי בָּא כִּי בָּא לְשֹׁפֵט הָאָרֶץ

יִשְׁפֹּט-תִּבְלָ בְּצִדְקָ וְעַמִּים בְּאֱמוּנָתוֹ: קדם יי ארום

אתא למדון ארעא ידון תבל בצדקתא ועמא בהימנותא : צז (א) יהוה

בְּמֶלֶךְ תִּגְלֵ הָאָרֶץ יִשְׁמְחוּ אַיִם רַבִּים: יי מלך תדוץ

ארעא יחדיו גגון סגיאין :

רס"י ה' מלך . בנטלו המלוכה מעמלק ומזרעו : תגל הארץ . זהו שאמר

(יחזקאל לה) כשמוח כל הארץ שממה אעשה לך , על עמלק נתנבא כן :

משנה שבועות פרק ח

א. ארבעה שומרין הן, שומר חנם, והשואל, נושא שכר, והשוכר. שומר חנם נשבע על הכל. והשואל משלים את הכל. נושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבויה ועל המתה, ומשלמים את האבדה ואת הגנבה :

ברטורה (ה) ארבעה שומרים הם. ודיניהן שלשה: נושא שכר. שומר בשכר: נשבע

על הכל. שלא פגע: משלם את הכל. כל הנך דתנינן במתניתין שבויה. ושבורה.

ומתה. וגנבה ואבדה. אבל מתה מחמת מלאכה. אינו משלם. ללאו לאוקמה בכלתא

שאלה. והמשנה הזאת מפורשת בהשוכר את הפועלים:

ב. אָמַר לְשׁוֹמֵר חֲנֻם הֵיכָן שׁוֹרֵי, אָמַר לוֹ מֵת, וְהוּא שְׁנִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנֵב אוֹ אֲבָד. נִשְׁבֵּר, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנֵב אוֹ אֲבָד. נִשְׁבָּה, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ נִגְנֵב אוֹ אֲבָד. אֲבָד, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנֵב. מִשְׁבִּיעַד אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוֹר:

ברטורה (ב) ואמר חנון פטור. שאילו הודה לא היה משלם כלום. נמצא שאין כאן כפירת ממון. ואף על פי שנשבע לשקר. לא חייבנה תורה הרבן שזוהי אלא היכא שזכרו ממון. וכן הדין אינו יכול להשביע אלא על דבר שאם הודה היה חייב לשלם ממון:

ג. הֵיכָן שׁוֹרֵי, אָמַר לוֹ אֲנִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח, וְהוּא שְׁמֵת אוֹ נִשְׁבֵּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנֵב אוֹ אֲבָד. מִשְׁבִּיעַד אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, פְּטוֹר. הֵיכָן שׁוֹרֵי, אָמַר לוֹ אֲבָד. מִשְׁבִּיעַד אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, וְהַעֲדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שְׁאֵכְלוּ, מְשִׁלִּים אֶת הַקֶּרֶן. הוֹדָה מֵעֲצָמוֹ, מְשִׁלִּים קֶרֶן וְחֻמֶּשׁ וְאִשָּׁם. הֵיכָן שׁוֹרֵי, אָמַר לוֹ נִגְנֵב. מִשְׁבִּיעַד אֲנִי וְאָמַר אָמֵן, וְהַעֲדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שְׁגִנְבוּ, מְשִׁלִּים תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. הוֹדָה מֵעֲצָמוֹ, מְשִׁלִּים קֶרֶן וְחֻמֶּשׁ וְאִשָּׁם:

ברטורה (ג) היכן שורי א"ל אבד. אמר לשומר חנם היכן שורי אמר לו אבד. משביעך אני ואמר חנון. והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן ולא כפל. ואם הודה לו מעצמו עד שלא באו עדים. משלם קרן וחומש ואשם כדין שזוהי הפקדון. דאינה באה עד שמודה ושז מרשעתו וזא להתכפר: אמר לו נגנב משביעך אני וכו'. לשומר חנם הפוטר עצמו בטענת גנב ונשבע וזא עדים. משלם כפל. דכתיב (שמות כג) אם לא ימצא הגנב. אם לא ימצא כמו שאמר. אלא שהוא עצמו גנבו. ישלם שנים אצל אם זא לפטור עצמו בטענת אבד אינו משלם כפל: הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. אצל כפל לא דמודה זקנס פטור:

ד. אָמַר לְאַחַד בְּשׁוּק הֵיכָן שׁוֹרֵי שְׁגִנְבְּתָּ, וְהוּא אוֹמֵר לֹא גִנְבְּתִי, וְהַעֲדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שְׁגִנְבוּ, מְשִׁלִּים תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. טִבַּח וּמְכָר, מְשִׁלִּים תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמֶּשָּׁה. רָאָה עֵדִים שְׂמִמְשִׁמְשִׁין וּבְאִין, אָמַר גִּנְבְּתִי אֲבָל לֹא טִבַּחְתִּי וְלֹא מְכַרְתִּי, אִינוּ מְשִׁלִּים אֶלָּא קֶרֶן:

ברטורה (ד) אמר לאחד מן השוק וכו'. הכא לא גרסינן משביעך אני. דהא זלל שזוהי מחייב כפל. שזא גנב ממך הוא. ובגנב כתיב ישלם שנים ואין צריך שזוהי: עדים שזממששין וזאין. רזותא אשמועינן דאף על גב דמחמת זיעתותא דעדים מודה. אפ"ה מהניא הודאה ונפטר מן הכפל. וכיון דאין כפל. פטור אף מן הטביחה

שכפר בה: וזאלו עדים שנגנב וטבח ומכר. לכל היכא דליכא כפל. ליכא חיוב טביחה. דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא. ולא תשלומי שלשה וארבעה וכיון דכפל ליכא. זליר זליה חד:

ה. אמר לשואל היכן שוריי, אמר לו מת, והוא שנשבר או נשבה או נגנב או אבד. נשבר, והוא שמת או נשבה או נגנב או אבד. נשבה, והוא שמת או נשבר או נגנב או אבד. נשבה או אבד, והוא שמת או נשבר או נגנב. משביעף אני ואמר אמן, פטור:

בבבורה (ה) אמר לשאל וכו' פטור. שהרי אף כשנשבע לסקר חייב את עצמו בתשלומין. ואין בשבועה זו כפירת ממון:

ו. היכן שוריי, אמר לו איני יודע מה אתה סח, והוא שמת או נשבר או נשבה או נגנב או אבד. משביעף אני ואמר אמן, חיב. אמר לנושא שקר והשוכר היכן שוריי, אמר לו מת, והוא שנשבר או נשבה. נשבר, והוא שמת או נשבה. נשבה, והוא שמת או נשבר. נגנב, והוא שאבד. אבד, והוא שנגנב. משביעף אני ואמר אמן, פטור. מת או נשבר או נשבה, והוא שנגנב או אבד. משביעף אני ואמר אמן, חיב. אבד או נגנב, והוא שמת או נשבר או נשבה. משביעף אני ואמר אמן, פטור. זה הפלל, כל המשנה מחובה ומפטור לפטור ולחובה, פטור. מחובה לפטור, חיב. (זה הפלל, כל הנשבע להקל על עצמו, חיב. להחמיר על עצמו, פטור):

בבבורה (ו) חייב. שהרי כפר ממון שאילו הודה היה מתחייב: מת והוא נשבר וכו' פטור. שאם הודה לא היה משלם. וכן נגנב. והוא שאבד. או אבד. והוא שנגנב. פטור. שהרי שניה מחובה לחובה. ולא כפר ממון בשבועה זו: אמר לו אבד. או נגנב והוא שמת או נשבה. פטור שהרי שניה מפטור לחובה. והפסיד בשבועתו:

נגזל כיצד היו מעידין אותו שנכנס לביתו למשפנו וכולי ודילמא לא משפנו מי לא אמר רב נחמן האי מאן דנקיט נרגא בידיה ואמר איזיל ואיקטלה לדקלא דפלגיא ואישתפח דקטיל ושדי לא אמרין דהוא קטלה אלמא עביד איניש דגזים ולא עביד הכא נמי דגזים ולא עביד אימא ומשפנו וליחזי מאי משפנו. אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן בטענו פלים הנטלין תחת כנפיו. אמר רב יהודה: ראהו שהטמין פלים תחת כנפיו ויצא ואמר לקוחין הו בדי אינו נאמן. ולא אמרו אלא בעל הבית שאינו עשוי למפור פליו, אבל בעל הבית העשוי למכור את פליו נאמן ושאינו עשוי למכור את פליו נמי לא אמרו אלא דברים שאין דרכן להטמין אבל דברים שדרכן להטמין נאמן ושאינו דרכן להטמין נמי לא אמרו אלא איניש דלא צניע, אבל איניש דצניע היינו אורחה. ולא אמרו אלא זה אומר שאולין וזה אומר לקוחין אבל בגנובין לאו כל כמינה לאחזיקי איניש בגנבי לא מחזיקין ולא אמרו אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשפיר, אבל דברים שאין עשויין להשאיל ולהשפיר נאמן דשלח רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאיל ולהשפיר ואמר לקוחין הו בדי אינו נאמן כי הא דרבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאיל ולהשפיר. אמר רבא: אפלו שומר נשבע אפלו אשתו של שומר נשבעת. בעי רב פפא שכירו ולקיטו מאי תיקו. אמר לה רב יימר לרב אשי טענו בכסא דכספא מאי חזינא אי איניש דאמיד הוא או איניש דמהימן הוא דמפקדי אינישי גביה משתבע ושקיל ואי לא לא:

כ"י דקטיל וסדי. שקרוז הדקל ומושלך לחרץ: דגזים. אומר לעסית דבר גוזמא וסגעון ואינו עושה: ולחזי מאי משכנו. אותם שיעידו שמכנו יעידו מה משכנו ומה שזועה יס: בטוענו כלים הניטלין תחת כנפיו. בעל הבית טוען שנטל כלים קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפי בגדיו ולא הכירו בהם עדים: אמר רב יהודה. גרסינן ול"ג דאמר: ואמר לקוחין הו בדי. ובעה"ז אומ' השאלתי' לו כדמפרש לקמן: אינו נאמן. אפי' בשזועה: אלא דברים שאין דרכן להטמין. שאין אדם בוש ליטול בידו בשוק צפרהסיה הילכך אינו נאמן חדא דאין זה עשוי למכור את כליו ועוד מדאטמנינהו איכא למימר בוש היא להודיע שהוא כריך לשאול כלים משכניו דאי לקוחין היו לא היה מטמין: נאמן. ואף על פי שאין עשוי למכור כליו זמנין דמטרכי ליה זוזי ומזבין: היינו אורחיה. להטמין אפילו ששאר בני אדם מוסיאין צפרהסיה: ולא אמרן באדם בינוני דאינו נאמן. אלא שזה אמר לקוחין וזה אומר שאולין אבל אם אמר לו גנבת אותם לאו כל כמיניה וישבע זה שלקוחין הם: ה"ג ולא אמרן אלא בדברים עשויין להשאיל ולהשכיר. בהנהו הוא דאמרין דכי אמר לקוחין אינו נאמן אבל דברים שאין עשויים להשאיל שהבעלים חסים עליו לפי שמתקלקלים נאמן ליסבע שלקחן ואין נראים דברי האומר השאלתי' לו: דשלח רב הונא בר אבין וכו'. אלמא בעשויין להשאיל ולהשכיר הוא דאינו נאמן: זוגא דסרבלא. מספריים של סורקי בגדים: מיתמי. שהביא התובע

זוהר   אמור   דף   קב   ע"א

אמר רבי יוסי ווי לון לעמא דעשו בשעתא דהאי שעיר משדרי לההוא דלטורא ממנא דעליהו דבגניה אתי לשבחא לון לישראל וקדשא בריד הוא אהדר כל אנון חובין לרישא דעמיה בגין דכתיב (תהלים ק"א) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי יהודה אלמלא הווי ידעי אומות העולם מהאי שעיר לא שבקין לון לישראל יומא חד בעלמא. תא חזי כל ההוא יומא משתדל איהו בההוא שעיר ובגין כך קדשא בריד הוא מכפר להו לישראל ודכי לון מפלא ולא אשתפח קטגוריא קמיה לבתר הוא אתי ומשבח להו לישראל וכדין שאיל ליה כמה דאמר (איוב א') ויאמר יי אל השטן מאין תבא אתיב בתשבחותיהו דישראל וקטגורא אתעביד סגוריא ואזיל ליה כדין קדשא בריד הוא אמר לשבעין שרין דסחרין פרוסא חמיתון האי דלטורא היאך קאים על בני תדיר (אסתכמו) הא שעירא חדא דאשתפח (ס"א אשתדר) גביה בפתקא דכל חוביהו וכל טעותיהו וכל מה דחטו וחובו קמאי והוא קביל לון כדין אסתכמו פלהו דיהדרון אנון חובין על עמיה. רבי אבא אמר כל אנון חובין וחטאין מתדבקין ביה כמה דכתיב (מייכה ז') ותשליך במצולות ים כל חטאתם ולבתר פלהו מתהדרן ברישיהון דעמיה הדיא הוא דכתיב (ויקרא ט"ז) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה:

תרגום זוהר אמר רבי יוסי, אוי לו לעמו של עשו, צשעה פשולחים שעיר הזה אל המלשין הממנה עליהם. צשצילו צא לשבח את ישראל, והקדוש צרוף הוא מחזיר כל אלו העונות על ראש עמו, משום שפתוב, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי יהודה אם היו יודעים העפוי"ם משעיר הזה לא היו מניחים לישראל יום אחד צעולם. צא וראה כל אותו היום, הוא מתעסק עם שעיר ההוא, ואז הקדוש צרוף הוא מכפר לישראל, ומטהר אותם מפל, ולא נמאץ הטגור לפניו. אחר כך הוא צא ומשבח את ישראל. ואז שאל אותו הקדוש צרוף הוא, כדכתיב, ויאמר ה' אל השטן מאין תבא, והוא משיב צשצחם של ישראל, והטגור נעשה סגור, והולך לו. אז אמר הקדוש צרוף הוא לשבעים שרים המסבצים את הפסא שלו, שהם סוד צית דין של מעלה, הראיתם את המלשין הזה, איך עומד תמיד להלשין על צני,

הָרִי שְׁעִיר אֶחָד הַנִּמְלָא אֲלָלוּ, בְּכֹתֵב, שְׁכָל עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְכָל תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם וְכָל
מֵה שֶׁחָטְאוּ וּפָשְׁעוּ לְפָנָי, וְהוּא הַזֶּל אֹתָם עָלָיו. אִזּוּ הַסְּפִימוּ כָּל־סִיחָזְרוּ
אֲלֵינוּ הָעֲוֹנוֹת עַל עֵמוֹ. רָצִי אֲבָח אֲמַר: כָּל יָלוּ עֲוֹנוֹת וְחַטָּאִים מִתְּדַבְּקִים צוֹ
תַּחֲלָה, פְּדֻכְתִּיב וְתַשְׁלִיךְ צְמֵלוֹת יָם כָּל חַטָּאוֹתָם, וְאַחֲרַי כִּדְּ כָּל־חֻזְרִים
עַל רְאִיָּהֶם שָׁל עֵמוֹ, זֶה שְׁנֵאמַר, וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל
אֲרָץ

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. יש לנוטל לתן על ידיו מעט מעט עד שיתן כשעור. ואם נתן הרביעית
כִּלְהַב בְּשִׁטְיָה אַחַת כָּשֶׁר. נוטלין ארבעה או חמשה זה בצד זה או יד זה על
גְּבִי זֶה בְּשִׁטְיָה אַחַת וּבְלִבְד שִׁירְפוּ יְדֵיהֶן כְּדִי שְׂיָבֵא בִּינֵיהֶן הַמַּיִם וְיִהְיֶה
בְּאוֹתָהּ הַשְּׁטִיפָה כְּדִי רְבִיעִית לְכָל אֶחָד וְאֶחָד: **ב.** אין נוטלין מים לידיים
לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא בחרסים ולא במגופת החבית ואם
תִּקַּן הַמְּגוּפָה לְנוֹטִילָה נוטלין ממנה לידיים. וכן החמת שתיקנה נוטלין ממנה
לְיָדִים. אֲבָל שֶׁק וְקוּפָה שֶׁתִּקְנָם אֵין נוטלין מהם לידיים. ולא יתן לחברו
בְּחִפְזוֹ שֶׁאֵין חִפְזוֹ כָּלִי. וְכֵלִים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ שְׁבִירָה הַמְּטֵהֶרֶת אוֹתָן מִיָּדֵי טְמֵאָה
אֵין נוֹתְנִין בָּהֶן לְיָדִים מִפְּנֵי שֶׁהוּא שְׁבִירֵי כֵלִים:

מוסר

שערי תשובה דף ל עג

כֵּת חֲנֻפִים הַחֲנוּף אֲשֶׁר הַכִּיר או רָאָה או יָדַע כִּי יֵשׁ עוֹל בְּכַף חֲבֵרוֹ וְכִי הִחְזִיק
בְּתַרְמִית או כִּי יִחְטָא אִישׁ לְאִישׁ בְּלִשׁוֹן הָרַע או בְּהוֹנָאת דְּבָרִים וְיִחְלִיק לוֹ
לְשׁוֹן הָרַע לֹא פְעֵלֶת אֲנִי הַמְּעַט מִמֶּנּוּ עוֹן הַנִּמְנָע מִן הַתּוֹכָחָה, שְׁנֵאמַר (ויקרא
יט) הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא. וְיוֹסִיף לְחַטָּא עַל אֲמָרוֹ לֹא

חטאתי כענין שפנאמר (ירמיה נו) חזקו ידי מרעים. והנה זה ביד החנף האויל
עון פלילי כי לא יקנא לאמת, אבל יעזר אחר השקר ויאמר לרע טוב וישם
חשד לאור. גם נתן מכשול לפני החוטא משני פנים. האחד כי איננו נחם על
רעתו והשני כי ישגה באולתו ביום מחר, כי הלל רשע החונף אותו על תאות
נפשו מלבד כי ישא ענש על הנזק אשר הזיק לאשר אשם לו החוטא על צדקו
מי אשר חטא לו מלבד כי יענש על דבר שקר, שפנאמר (תהילים ה) תאבד דוברי
כזב. ונאמר (משלי ו) מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם. כל שכן
אם העול אשר בכף חברו גלוי לרבים כי באמר אליו החנף לפני בני אדם ויש
אתה בלי פשע חלל ובזה דת ודין וחייב האדם למסר עצמו לסכנה ואל ישיא

את. נפשו עון אשמה כזאת. ואמרו רבותינו על ענין אגריפס שהיה קורא
בתורה וכשהגיע לפסוק זה (דברים יז) לא תוכל לתת עליך איש נכרי זלגו עיניו
דמעות. ואמרו לו: אחינו אתה. באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל
כליה, שחנפו לו לאגריפס אף כי הושב על המשפט אין לו לפחד מאנוש ומות,
כמו שפנאמר (שם א) לא תגורו מפני איש והחלק הזה שהזכרנו הוא חלק אדם
רשע הנמנה עם שתי פתות הרעות מן התחברות אליו השקר והחנופה ויש
בחלקו פת חנפים אשר גם החנף נספה ואבד בעד החנופה לבד:

וילך יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה:

(כב) ויכתב משה את-השירה הזאת ביום

ההוא וילבדה את-בני ישראל: וכתב משה וְת

תושבחתא הָדא ביומא ההוא ואלפנה לבני ישראל: (כג) ויצו את-

יהושע בן-נון ויאמר זוזק ואמין כי אתה

תביא את-בני ישראל אל-הארץ אשר-

נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך: ופקיד וְת יהושע בר

נון ואמר תקוף ואלים ארי את תעל וְת בני ישראל לארעא די קנימית להון
ומימרי יהי בסעדך:

רס"י וילו את יהושע בן נון. מוסב למעלה כלפי שכונה, כמו שמפורש (פסוק כח) אל הארץ אשר נשבעתי (להם) :

(כד) ויהי | ככלות משה לכתב את-דברי

התורה-הזאת על-ספר עד תמים: והנה כד שצי משה למכתב זת פתגמי אוריתא הדא על ספרא עד דשלימו: (כה)

ויצו משה את-הלוים ושיאי ארון

ברית-יהוה לאמור: ופקיד משה זת לואי נטלי ארון קזמא דיי

למימר: (כו) לקוז את ספר התורה הזו ושמתם

אתו במצד ארון ברית-יהוה אלהיכם והיה-

שם ברך לעד: סיבו זת ספרא דאוריתא הדין ותשויון זתה מסטר ארון קזמא דיי אלהכון ויהי תמו בך לשהיד:

רס"י לקח. כמו (שמות כ) זכור, (דב' ה) שמור, (שמו"ב ג) הלוך: מלד ארון ברית ה'. נחלקו זו חכמי ישראל בצבא בתרא (יה, ז) . יש מהם אומרים דף היה בזלט מן הארון מבחוץ וסם היה מנת. ויש אומרים מלד הלוחות היה מנת, בתוך

נביאים - ישעיה - פרק נו

(ד) כי-כה | אמר יהוה לסריסים אשר ישמרו

את-שבתותי ובזרו באשר זופצתי ובזזיקים

בְּבִרְיָתִי: אָרִי כְדָנוּ אָמַר יְיָ לְסָרִיסָא דִּיטְרוּן יַת יוֹמֵי שְׂבִינָא דִּילִי וּמִתְרַעֵן
בְּדַצְבָּנָא וּמִתְקַפִּין בְּקִימֵי :

רס"י ומחזיקים . אוחזים :

(ה) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְזוּזוֹמִתִּי יָד וְשֵׁם טוֹב
מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶן-לוֹ אֲשֶׁר לֹא

יִכָּרֵת: (ס) וְאֶתְּנוּ לְהוֹן בְּבֵית מִקְדָּשִׁי וּבְאַרְעֵי בֵּית שְׁכֵנֹתַי אֶתֶר וְשׁוּם דְּטָב מִבָּנִין

וּמִבָּנִין שׁוּם עַלִּם אֶתְּנוּ לְהוֹן דְּלֹא יִפְסוּק : (ו) וּבָנִי הַזֵּכֶר הַזְּכָרִים

עַל-יְהוָה לְשִׁרְתּוֹ וְלֹא־הִבָּה אֶת-שֵׁם יְהוָה
לְהִיּוֹת לוֹ לְעֲבָדִים כָּל-שְׂמֵר שֵׁבֶת מִזּוּכְלוֹ

וּמִזּוּזֵי־קִיָּם בְּבִרְיָתִי: וּבָנִי עִמְמָא דְּמִתּוֹסְפִין עַל עִמָּה דִּי לְשִׁמְשׁוּתָהּ

וּלְמִרְחַת יַת שְׂמָא דִּי לְמַהּוֹי לֵה לְעֲבָדִין כָּל דִּיטְר שְׂבִתָּא לְאַחֲלוּתָהּ וּמִתְקַפִּין בְּקִימֵי

: (ז) וְהַבִּיאֹתֶימ אֶל-הָרִ קָדְשֵׁי וְשִׁמּוֹזֹתֶימ

בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלֹתֵימ וּזְבוּזֵימ לְרִצּוֹן עַל-

מִזּוּזֵי כִּי בֵּיתִי בֵּית-תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל-

הָעַבְיִים: וְאֶתִּינוּ לְטוֹרָא דְּקוּדְשֵׁי וְאַחֲדִינוּ בְּבֵית צְלוֹתִי עַלִּנְהוֹן וּנְכִסֵּת

קוּדְשֵׁיהוֹן יִתְסָקוּן לְרַעוּא עַל מִדְּבַחֵי אָרִי בֵּית מִקְדָּשִׁי בֵּית צְלוֹ יִתְקַרִי לְכָל עִמְמָא

רס"י לכול העמים . ולא לישראל לזדם כי אף לגרים :

(ח) נָאִם אֲדָנִי יְהוָה מִקִּבְּעַן גְּדוּזֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד

אֶקְבֵּעַ עָלָיו לְנִקְבָּצָיו: אָמַר יְיָ אֱלֹהִים דְּעֵתִיד לְכַנְשָׂא מִבְּדָרֵי

יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְרִיב גְּלוּתְהוֹן לְכַנְשָׂא יִתְהוֹן :

רפ"י עוד חקבץ עליו . מן האומות שיתגיירו ונלוו עליהם : לנקבצלו .
נוספים על קבוצי ישראל :

כתובים - תהילים - פרק קט

בְּרַכֵּי כַּשְׁלוֹ מִצּוֹם וּבְשָׂרֵי כֹזֵשׁ מִשְׁמֹן: רְכוּבֵי
אֲתַקְלוּ מִצּוֹמָא וּבִסְרֵי פִתְרוֹן מִלְּהוּי פְּטִים : (כח) וְאֲנִי אֲהִי־תִי זֹרְפָה
לָהֶם יְרֵאוּנִי יִזְעֵנוֹן רֵאשִׁים: וְאֲנֵא הַגִּיתִי קָלְנָא לְהוֹן יְחֻמוֹן יְתִי
יִטְלְטְלוֹן רִישִׁיהוֹן : (כו) עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הַוְשִׁיעֵנִי
כֹּזֵסִיךָ: סְעוּד לִי יְיָ אֱלֹהֵי פְרוֹק יְתִי הַיָּד חֲסִידָךָ : (כז) וַיִּדְעוּ כִּי-
יְיָ אֱתָת אֲתָתָה יְהוָה עֲשִׂיתָה: וַיִּדְעוּן אַרוּם מְחַתָּךְ דָּא אֲנָתָה
יְיָ עֲבַדְתָּה : (כח) יִקְלְלוּ-הַבָּמָה וְאֲתָתָה תִּבְרַךְ קָמוּ אֲנִי
וַיִּבְשׁוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׁמְחוּ: וְלִטְטוֹן הַנּוֹן וְאֲתָתָה תִּבְרַךְ יְקוּמוֹן וַיִּבְהַתּוּן
וְעַבְדְּךָ יְחַדִּי :

משנה ערכין פרק ד

א. הֵשֵׁג יָד, בְּנוֹדָר, וְהִשְׁנִים, בְּנִדָר, וְהַעֲרָכִים, בְּנִעְרָף, וְהַעֲרָף, בְּזָמוּן
הַעֲרָף. הֵשֵׁג יָד בְּנוֹדָר כִּיצַד, עָנִי שֶׁהֶעֱרִיף אֶת הָעֶשֶׂיר, נוֹתֵן עֲרָף עָנִי.
וְעֶשֶׂיר שֶׁהֶעֱרִיף אֶת הָעָנִי, נוֹתֵן עֲרָף עֲשִׂיר:

ברטורה

(א) **הַשֵּׁג יד בְּנוֹדֵר.** תורת דין השגת יד, שְׁעָנִי נָדוֹן בְּעֵרְכִין כִּפִּי הַשֵּׁג יָדוּ, בְּתֵר נֹדֵר אֲזֻלִּינָה, וְלֹא בְּתֵר נִידֵר, כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמְנָה: וְהַשָּׁנִים בְּנִידֵר. יֵלֵךְ שְׁהַעֲרִיךְ (עֵרֵךְ) זָקוֹן, נוֹתֵן עֵרֵךְ זָקוֹן, לֹלֵא אֲזֻלִּינָה בְּתֵר שָׁנִים נֹדֵר. וְתִנְחָא דְקָרִי לְמַעֲרִיךְ נֹדֵר, לִישְׁנָא דְקִרְאָה נִקְטָה, דְכִתִּיב (וַיִּקְרָא כו) עַל פִּי אִשְׁרֵי תִשִּׁיג יָד הַנֹּדֵר יַעֲרִיכֵנוּ הַכֹּהֵן. וְאִיִּידִי לְאִמֵּר הַשֵּׁג יָד בְּנוֹדֵר, אִמֵּר נִמְי הַשָּׁנִים בְּנִידֵר: וְהַעֲרִיכִים בְּנֵעֵרֵךְ. קִנְבַּל הַעֵרֵךְ לְזִכֵּר וְנִקְבָּה, בְּתֵר נֵעֵרֵךְ אֲזִיל, וְלֹא בְּתֵר מַעֲרִיךְ, כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמְנָה דְאִישׁ שְׁאִמֵּר עֵרֵךְ אִשָּׁה פְּלוֹנִית עָלֵי נוֹתֵן עֵרֵךְ אִשָּׁה: וְהַעֵרֵךְ בְּזִמְנָה הַעֵרֵךְ. כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמְנָה שְׁאִם הַעֲרִיךְ עֲלָמֹה כְּשִׁהִיָּה פַּחוֹת מִזֵּן עֲשָׂרִים דְהוּי עֵרֵךְ קִטּוֹן, וְקוֹדֵם נִתְיַנְתּוּ הִיָּה בֵּן עֲשָׂרִים, אִינוּ נוֹתֵן אֲלֵא כְּשִׁהִיָּה

ב. אָבֵל בְּקִרְבָּנוֹת אִינוּ כֵּן. הָרִי שְׁאִמֵּר, קִרְבָּנוֹ שֶׁל מְצוֹרֵעַ זֶה עָלַי, אִם הָיָה מְצוֹרֵעַ עָנִי, מִבִּיא קִרְבָּן עָנִי. עֲשִׂיר, מִבִּיא קִרְבָּן עֲשִׂיר. רַבִּי אֹמֵר, אֹמֵר אָנִי אֶף בְּעֵרְכִין כֵּן, וְכִי מִפְּנֵי מָה עָנִי שְׁהַעֲרִיךְ אֶת הָעֲשִׂיר נוֹתֵן עֵרֵךְ עָנִי, שְׁאִין הָעֲשִׂיר חֵיב כָּלוּם. אָבֵל הָעֲשִׂיר שְׁאִמֵּר עֵרֵכִי עָלֵי וְשָׁמַע הָעָנִי וְאָמַר מָה שְׁאִמֵּר זֶה עָלַי, נוֹתֵן עֵרֵךְ עֲשִׂיר. הָיָה עָנִי וְהָעֲשִׂיר אִו עֲשִׂיר וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֵרֵךְ עֲשִׂיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֶפְלוּ עָנִי וְהָעֲשִׂיר וְחִזֵּר וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֵרֵךְ עֲשִׂיר:

ברטורה

(ב) **אֹמֵר אֲנִי אֶף בְּעֵרְכִין כֵּן.** אִילוּ מִתְרַמֵּי אֶף בְּעֵרְכִין דּוּמִיָּא דְקִרְבָּנוֹת, הוּי כְּקִרְבָּנוֹת. דְהֵאָל לְאִמֵּרֵת דְעֵרְכִים אִינוּ כְּקִרְבָּנוֹת מִשּׁוּם דְלֹא דִמּוּ אֶהְדְּדוּ דִמְפְנֵי מָה עָנִי שְׁהַעֲרִיךְ עֲשִׂיר נוֹתֵן עֵרֵךְ עָנִי לְפִי הַשֵּׁג יָד, לְפִי שְׁאִין הָעֲשִׂיר חֵיב כָּלוּם, וְלֹא דִמִּי לְמִזְרָעֵה. וְזֶה שְׁאִמֵּר עַל הָעֲשִׂיר, לֹא נִתְכוּיִן אֲלֵא לְפִי מִדַּת שְׁנוֹתָיו שֶׁל עֲשִׂיר שְׁפַחוֹתִים אִו יִתְרִים עַל שְׁנוֹתָיו שְׁלוֹ, הַלֵּכֵךְ נָדוֹן בְּהַשֵּׁג יָד. אֲבָל עֲשִׂיר שְׁאִמֵּר עֵרְכִי עָלֵי דְהוּי חֵיב עֵרֵךְ שְׁלֵם, דּוּמִיָּא דִמְזוֹרֵעַ [עֲשִׂיר] וְשָׁמַע הָעָנִי וְאִמֵּר מָה שְׁאִמֵּר זֶה עָלַי, נוֹתֵן עֵרֵךְ עֲשִׂיר: הִכִּי גִרְסִינָה: הִיָּה עָנִי וְהָעֲשִׂיר אִו עֲשִׂיר וְהָעָנִי מִשְׁלֵם עֵרֵךְ עֲשִׂיר. הִיָּה עָנִי וְהָעֲשִׂיר קוֹדֵם נִתְיַנְתּוּ מִשְׁלֵם עֵרֵךְ עֲשִׂיר, אִשְׁרֵי תִשִּׁיג יָד הַנֹּדֵר אִמֵּר רַחֲמֵנָא, וְהָרִי יָדוּ מִשְׁגָּת. עֲשִׂיר וְהָעָנִי נִמְי תִשִּׁיג יָד הַנֹּדֵר כְּתִיב, וְהָרִי הִיָּתָה מִשְׁגָּת בְּעַת שְׁנֵדֵר: ר' יְהוּדָה אֹמֵר אֶפְלוּ עָנִי וְהָעֲשִׂיר וְחִזֵּר וְהָעָנִי נוֹתֵן עֵרֵךְ עֲשִׂיר. דְכִתִּיב (וַיִּקְרָא כו) וְאִם מִן הוּא מַעֲרֵכֵךְ, עַד שְׁהִיא בְּמִכּוֹתָהּ מִתְחַלְתּוּ וְעַד סוּפוֹ. וְאִין הַלְכָה כְּר' יְהוּדָה:

ג. אָבֵל בְּקִרְבָּנוֹת אִינוּ כֵּן, אֶפְלוּ אָבִיו מִת וְהִנִּיחַ לוֹ רְבוּא, סְפִינְתּוֹ בָּיִם וּבָאוּ בְּרְבוּאוֹת, אִין לְהַקְדִּישׁ בְּהוֹן כָּלוּם:

ברטורה

(ג) **אֶפְלוּ אָבִיו מִת.** בְּשַׁעֲהַ שְׁנִתְחַיִּיב זֶה בְּקִרְבָּן הִיָּה אָבִיו גּוֹסֵס וְנִטָּה לְמוֹת, וּמִת וִירֵשׁ מִמֵּנוּ רְבוּא קוֹדֵם שְׁהִיא קִרְבָּנוֹ, אִינוּ מִבִּיא אֲלֵא קִרְבָּן עָנִי, כְּמוֹ שְׁהִיָּה

בשעה שנתחייב בקרבן: ספינתו צים. לא שהיתה ספינתו טעונה מסחורות שלו
בכבוא, לאם כן עשיר הוא. אלא שהיתה ספינתו מושכרת לאחרים בכבוא שכר, והוא
אין בידו אלא אותה ספינה, ומסוס שכרה לאו עשיר הוא, לאין שכירות משתלמת
אלא בסופה, ונמלא שעכשיו עני הוא. ומסוס הספינה עצמה לאו עשיר הוא, דהאי
תנא סבר כמאן דאמר לקמן שאם היה המעריך חמר נותן לו הכהן חמורו ואינו
נוטלו להקדש, ואם היה אכר מניח לו כמד בקרו דהיא פרנסתו, והכי נמי מניח לו
ספינתו:

ד. שנים בנדר פיצד, ילד שהעריך את הזקן, נותן ערך זקן. וזקן
שהעריך את הילד, נותן ערך ילד. וערכים בנערך פיצד, איש
שהעריך את האשה, נותן ערך אשה. ואשה שהעריכה את האיש,
נותנת ערך איש. והערך בזמן הערך פיצד, העריכו פחות מכן חמש,
ונעשה יותר על בן חמש, פחות מכן עשרים ונעשה יותר על בן
עשרים, נותן בזמן הערך. יום שלשים, כלמטה ממנו. שנת חמש
ושנת עשרים, כלמטה ממנו, שנאמר (ויקרא כז), ואם מן ששים שנה
ומעלה אם זכר, הרי אנו למדים בכלם משנת ששים. מה שנת ששים
כלמטה ממנה, אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה. הן, אם
עשה שנת ששים כלמטה ממנה להחמיר, נעשה שנת חמש ושנת
עשרים כלמטה ממנה להקל, תלמוד לומר, שנה שנה לגזרה שנה,
מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה ממנה, אף שנה האמורה
בשנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה בין להקל בין להחמיר. רבי
אלעזר אומר, עד שיהיו יתרות על השנים חדש ויום אחד:

ברטנורה (ז) ילד. מכן עשרים ועד בן ששים, דהוי ערכו חמשים שקלים: נותן כזמן
הערך. דכתיב (ספ) כערכך יקום אינו נותן אלא כזמן הערך: יום שלשים כלמטה. אם
אמר ערך פלוני עליו, ואותו קטן היה באותו יום בן שלשים, הוי כלמטה ולא אמר
כלום. לאין ערך לפחות מכן חודש. דהכי כתיב (ספ) ואם מכן חודש: מכן ששים שנה
ומעלה. משמע שקלמה שנת ששים ואז הוא נדון כששים, אבל בשנת ששים נדון כילד:
הן אם עשינו. בתמיהה. כלומר, וכי כן הוא, אם עשינו [שנת] ששים כלמטה להחמיר
דערך גדול יש לפחות מכן ששים חמשים סלע, וליותר מכן ששים אינו אלא חמשה
עשר: כלמטה ממנה להקל. דערך יותר על בן עשרים, גדול הוא מפחות מכן עשרים.
וכן בכן חמש. כדכתיבי בקראי: ר' אלעזר אומר. לעולם שנת חמש ושנת עשרים
ושנת ששים כלמטה עד שתקלם כל השנה וחודש ויום אחד משנה האחרת. דיליף
גזירה שנה למעלה למעלה מזכור, נאמר כאן מכן ששים שנה ומעלה, ונאמר בזכור
אדם (במדבר יח) ופדויו מכן חודש ומעלה מה להלן חודש ויום אחד, שאין זכור נפדה
פחות מכן חודש ויום אחד, אף כאן עד שיוסיף על ששים חודש ויום אחד ושנת חמש
ושנת עשרים ילפינו בגזירה שנה שנה משנת ששים כדיליף תנא קמא לעיל. ואין

גמרא ערכין דף יח ע"ב

תנו רבנן: שנה האמורה בקדשים שנה האמורה בבתי ערי חומה שתי שנים בשדי אחוזה ושש שנים שבעבד עברי וכן שבתן ושבת כלן מעת לעת. שנה האמורה בקדשים מנלן אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא ויקרא (ב) כבש בן שנתו שנתו שלו ולא של מנן עולם. שנה האמורה בבתי ערי חומה דכתיב (שם כה) עד תום שנת ממקרו. ממקרו שלו ולא שנה למנן עולם. שתי שנים שבעבד אחוזה דכתיב: במספר שני תבואות ימכר לך. פעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים. שש שבעבד עברי דכתיב (שמות כא) שש שנים יעבד ובשביעית זמנין דבשביעית נמי יעבד. ושבתן ושבת כלן מעת לעת למאי הלכתא אמר רב גידל אמר רב: לערכין רב יוסף אמר: לפרקין ויוצא דופן. אמר לה אביי לרב יוסף מי פליגיתו אמר לה לא אנא אמרי חדא והוא אמר חדא הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך פליגי מאן דאמר לערכין לא אמר ליוצא דופן. והאמר רב: הלכתא בכלה פירקא מעת לעת ואלא למאן דאמר לערכין מאי טעמא לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנך מה הנך דכתיבא אף הנך דכתיבא. ואידך אי סלקא דעתך דכתיבא האי שבתן ושבת, שבזכר ושבתקבה מיבעי לה ומאי שנה נקבה דכי מיזקנא קימא אתילתא ומאי שנה זכר דלא קאי אתילתא. אמר חזקיה: אמרי אינשי סבא בביתא פאחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא:

רס"י שנה האמורה בקדשים. כגון כבשים בני שנה: ב' שנים שבשדה אחוזה. שהיא שהמוכר שדה אחוזה אינו רשאי לגאול עד שתהא שתי שנים ביד הלוקח דכתיב במספר שני תבואות ימכור לך מיעוט שנים שנים: ושבתן ושבת. שנים האמורים צדן וצבת ולקמן מפרש להו: מעל"ע. אותו יום ואתה שעה לשנה הבאה ולא אזלינן בתר מנין עולם דכי מטי תשרי ניהשז ליה שתא: שני תבואות. כיון דכתב שני שנים תבואות במשמע תבואות למה לי אלא ללמד שכל תבואה שימלא באותן ב' שנים יאכל ואפי' שלש כגון אם מכרו לו בניסן מליאה קמה ולא יגאלנה עד ב' שנים בניסן באותו יום ואם קדם וקלר הרי שאכל ג' תבואות וכשיפדנה מוכר יחשוב שנים מיום שמכרה עד היוזבל אם היו עשר שנים והוא מכרה בעשר מנים נמלא שמכרה לכל שנה מנה שהרי ציובל היתה עתידה לחזור

הילכך כשהוא פודה עכשיו נותן שמונה מנין לח' שנים הנותרים וזה אכל שלשה תבואות שוות כמה מנים צב' שנים ואילו הוה אזלינן בתר מנין עולם מתשרי הבא בשנה האחרת הוה פריק ליה ולא הוה אכיל אלא שתי תבואות: לערכין. ללא אזלינן בשנת ה' וד' וס' בתר מנין עולם: לפירקין ויולא דופן. במ' נדה בן י"ב שנה נדריו נצדקין בן י"ג נדריו קיימין בת י"א נדריה נצדקין בת י"ב נדריה קיימין וכן הרבה שנות בן ובת שנינו שם וקאמר הכא דכלהו מעל"ע שנולדו: האמר רב. התם במ' נדה: הלכתא בכולה פירקין. לולא דופן מעל"ע: מ"ט לא אמר לולא דופן. הואיל וס"ל נמי התם מעל"ע: אמר לך. אפ"ה הכא לא קתני להו דדומיא דהנך שנה דקדשי' ודעב' עברי קתני דכתיבי באוריית' והנהו שנים לולא דופן כלהו דרבנן: שבזכר ושזנקבה מצע"ל. כלישנא דקרא דכתיב בערכין אם זכר אם נקבה ולא כתי' בן ובת אבל יולא דופן כוליה בן ובת תנינן: ומ"ש. בערכין דנקבה כי מזקנא יותר על ס' קיימא איתלתא דערך ילדה ל' שקל וערך זקנה עשרת שקלים: ומ"ש זכר. דכי עבר על ס' לא קאי איתלתא דציר ערך זקן טפי מתלתא בערך ילד לילד ו' שקלים וזקן ט"ו שקלים: פאחא. שבר שאינו אלא למס' ל"א פתחא גרסינן לשון ערום ועריה דמתרגמינן לערו' פתיח בתרגום של נביאים: סימא. מטמון שיכולה לטרוח ולעשות מלאכה בזקנותה:

זוהר אמור דף קב ע"א

בהאי יומא מתעטר פהנא בעטרין עלאין והוא קאים בין עלאי ותתאי ומכפר עליה ועל ביתיה ועל פהני ועל מקדשא ועל ישראל פלהו. תאנא בשעתא דעאל בדמא דפר מכון ברישא דמהימנותא ואדי באצבעיה כמה דכתיב (ויקרא ט"ז) והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת והיך עביד בסים בקפטא (ס"א בקטפא) דאצבעא ואדי כמצליף בטיצפין דאצבעא לסטרי קפתורא (ס"א קטפורא) אדי ואתפון ושאר ל ממני אחת. אחת ואחת. אחת בלחודאה. אחת דכליל פלא. אחת שבחא דכלא. אחת דכלא אהדרן לקבלה. אחת רישא דכלא. לבתר אחת ואחת דאנון שרין פחדא ברעויתא באחנותא ולא מתפרשן לעלמין בתר דמטא להאי ואחת דהיא אימא דכלא. מפאן שרא למימני בזווגא ומני ואמר אחת ושתיים. אחת ושלש. אחת וארבע. אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע. בגין לאמשכא ולנגדא להאי אחת דהיא אימא (נמא) עלאה בדרגין ידיען לכתרא (ס"א לנהרא) לאימא תתאה ולאמשכא נהרין עמיקין מאתריהו לכנסת ישראל. ועל דא יומא דא תרי נהרין נהרין פחדא אימא עלאה נהרא לאימא תתאה ועל דא פתיב יום הכפורים כמה דאתמר:

תרגום הזוהר

בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן בְּעֵטוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְהוּא עוֹמֵד בֵּין
הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחֲתוֹנִים, וּמְכַפֵּר עָלֵיו, וְעַל בֵּיתוֹ, וְעַל הַכֹּהֲנִים, וְעַל הַמְּקֻדָּשׁ,
וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. בְּשָׁעָה שְׁנַכְנַם הַכֹּהֵן עִם דַּם הַפֶּר, הִיָּה מְכֻוֵן בְּרֹאשׁ הָאֲמוּנָה,
וּמִזֵּה בְּאֲרָצָעוֹ, כְּדַכְחִיב וְהִזָּה אוֹתוֹ עַל הַפֶּפֶרֶת וְלִפְנֵי הַפֶּפֶרֶת. וְאִיזְ עָשָׂה.
טַבַּל בְּדָם בְּרֹאשׁ הָאֲרָצָע, וּמִזֵּה כְּמַלְלִיף בְּטוֹפוֹת שְׂבָאֲרָצָע לְאֵד הַכֶּפֶרֶת, הִזָּה
וְהַתְּפוּן וְהַתְּחִיל לְמִנּוֹת, אַחַת, אַחַת וְאַחַת. אַחַת, בְּלִבְדָּה, דְּהֵינּוּ אַחַת
הַכּוֹלֶלֶת הַכֹּל, אַחַת, שֶׁהִיא שְׂבַח הַכֹּל, אַחַת שֶׁהִיא פּוֹנִים כְּנִגְדָּה, אַחַת,
שֶׁהִיא רֹאשׁ הַכֹּל, וְאַחַר כֵּן אַחַת וְאַחַת, שֶׁהֵם שׁוֹרִים בְּיַחַד בְּרִלּוֹן, בְּאַחֲוָה,
וְאִינֵם נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה לְעוֹלָם. אַחַר שֶׁהִגִּיעַ אֵל וְאַחַת הַזֶּה, שֶׁהִיא אֲמֵרָה שֶׁל
הַכֹּל, הוּא מִתְחִיל לְמִנּוֹת מִפְּאֵן, בְּחֻצוֹר, וְסוֹפֵר וְאוֹמֵר, אַחַת וְשֵׁפִים, אַחַת
וְשֵׁשׁ, אַחַת וְאַרְבָּע, אַחַת וְחַמֵּשׁ, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וְשָׁבַע, כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ
וּלְהוֹבִיל אֶת אַחַת הַזֶּה, שֶׁהִיא אֲמֵרָה עֲלִיוֹנָה, בְּמִדְרָגוֹת הַיְדוּעוֹת כְּנִזְכָּר לְעִיל,
אֵל הַפֶּתֵר שֶׁל אֲמֵרָה הַתַּחֲתוֹנָה, וְלְהַמְשִׁיךְ נְהָרוֹת עֲמוּקִים מִמְּקוֹמָם, לְכַנְסֵת
יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה מְאִירִים שְׁנֵי אֲוֵרוֹת יַחַד, שֶׁהֵם אֲמֵרָה עֲלִיָּה
הַמְּאִירָה לְאֲמֵרָה תַּתְּאֵה, וְעַל כֵּן כְּתוּב יוֹם הַכְּפֻרִים, לְשׁוֹן רַבִּים, כְּמוֹ
שֶׁאֲמַרְנוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. בְּכָל הַכֹּלִים נוֹטְלִין לְיָדִים וְאַפְלוּ כְּלֵי גְלָלִים וְכֵלֵי אֲדָמָה וְהוּא שְׂיָהִיו
שְׁלֵמִים. כְּלֵי שְׂאִינוֹ מִחֻזִּיק רְבִיעִית אוֹ אֵין בוֹ רְבִיעִית אֵין נוֹתֵנִין מִמֶּנּוּ
לְיָדִים: **ב.** הַכֹּל כְּשֶׁרִין לִתֵּן לְיָדִים אֲפֵלוּ חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן. אִם אֵין שָׁם אַחַר
מִנִּיחַ הַכֹּלֵי בֵּין בְּרַפְיוֹ וְצָק עַל יָדָיו אוֹ יָטָה הַחֲבִית עַל יָדָיו וְיֵטַל אוֹ נוֹטֵל יָדוֹ
אַחַת וְצָק בְּזוֹ עַל זוֹ וְחוֹזֵר וְצָק בְּרֵאשׁוֹנָה עַל הַשְּׁנֵיָה. וְהַקּוּף נוֹטֵל לְיָדִים: **ג.**
הַשְּׂקֵת שְׂדוּלָה אֲדָם בְּיָדוֹ אוֹ בְּגִלְגֵּל וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ וְהַמִּים נִמְשָׁכִין מִמֶּנָּה בְּאֵמָה
וְהוֹלְכִין וּמְשָׁקִין הַיְרֻקוֹת אוֹ הַבְּהֵמָה וְהַנִּיחַ יָדָיו בְּשֵׂקֵת וְעָבְרוּ הַמִּים וְשָׁטְפוּ
עַל יָדָיו לֹא עֲלֵתָה לוֹ נְטִילָה שְׁהָרִי אֵין כָּאֵן נוֹתֵן עַל יָדָיו. וְאִם הָיוּ יָדָיו
קְרוּבוֹת לְשִׁפְיַת הַדְּלִי עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַמִּים שְׂשֻׁטְפוּ עַל יָדָיו מִכַּח נְתִינַת הָאֲדָם

מוסר

שערי תשובה דף ל עד

הַחֲנֹף אֲשֶׁר יִהְיֶה רְשָׁעַת בְּנֵי אָדָם אִם בְּפָנָיו אִם שְׂלֵא בְּפָנָיו אֵף עַל פִּי שְׂלֵא יִצְדִּיקֵנוּ עַל חֲמָסוֹ וְלֹא יִכְזֹב עַל מִשְׁפָּטוֹ, אָבֵל יֹאמֶר עָלָיו כִּי אִישׁ טוֹב הוּא. וְעַל זֶה נֹאמֶר (משלי כח) עוֹזְבֵי תוֹרָה יִהְלְלוּ רְשָׁע כִּי לֹא יִשְׁבַּח אֶת הַתּוֹרָה לֹא הֵלֵל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרֶיהָ וַיִּמְכַּר מִצְוֹתֶיהָ וְגַם כִּי לֹא יִשְׁבַּח אֶת הָרְשָׁע זולתו בְּמָה שֶׁנִּמְצָא בּוֹ מִן הַטּוֹב וַיִּלְיֹץ עָלָיו בְּפָנָיו בְּנֵי אָדָם לְהַגִּיד לְאָדָם יִשְׁרוּ גַם זֶה רָעָה חוֹלָה כִּי בְהִזְכִּירוֹ אֶת הַטּוֹב וְאֶת הָרָע לֹא יִזְכִּיר וְעַל כָּל פְּשָׁעָיו יִכְסֶה צְדִיק יַחֲשֵׁב אֲצֵל הַשּׁוֹמְעִים וַיִּתְּנוּ לוֹ יָקָר וַיִּרְיֶם יָדוֹ וַיִּגְבֵּר. וַיִּכְבֵּר הַקְּדָמְנוּ לְהוֹדִיעַ הַמְכַשׁוֹלוֹת וְהַשְּׁחִיתוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּכַבּוֹד הָרְשָׁעִים עַל כֵּן לֹא נִכּוֹן לְהִזְכִּיר צְדָקָתָם בְּלִתֵּי אִם יִזְכִּיר רְשָׁעִים וְכִסְלָם, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר (שם י) וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקֹב. וְנֹאמַר (ישעיה נג) אֲנִי אֲגִיד צְדָקָתְךָ וְאֶת מַעֲשֶׂיךָ וְלֹא יוֹעִילוּךָ. פְּרוֹשׁ לֹא יוֹעִילוּךָ מַעֲשֶׂיךָ הַטּוֹבִים לְהַצִּילְךָ מִרְעַתְךָ בְּקוֹמִי לְמִשְׁפָּט בְּעַרְכִּי לְעַמְתָּם רַב פְּשָׁעֶיךָ וּמַעֲשֶׂה תַעֲתוּעֶיךָ כִּי דְבַר עוֹנוֹתֶיךָ גָּבְרוּ מֵהֶם. וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ כִּי מִי שֶׁעוֹנוֹתָיו מְרַבִּים מִזְכִּיוֹתָיו נִכְתָּב וְנַחֲתָם לְמִיתָה וְהָרְשָׁעִים נִכְרִים הֵם בְּשִׁיחָתָם וְהַנְּהַגְתָּם כְּאֲשֶׁר הַקְּדָמְנוּ לְךָ בְּשַׁעֲרֵי יְרֵאת חֲטָא. וְהִנֵּה הַצְּדִיקִים יִתְעַבּוּ הָרְשָׁע, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר (משלי כט) תוֹעֲבַת צְדִיקִים אִישׁ עוֹל. וְאֲשֶׁר בְּסוֹד הַצְּדִיקִים לֹא יִהְיֶה אִם תַּעֲב לֹא יִתְעַבְנוּ גַם קֵב לֹא יִקְבְּנוּ גַם בְּרֵךְ לֹא יִבְרַכְנוּ וַיִּתְכַּן כִּי יִקָּר מִקְרָה הַמְּשַׁבַּח אֶת הָרְשָׁע מִדְּרֹךְ פְּתִיּוֹת כִּי הִפְתִּי אֹמֵר לְשַׁבַּח טוֹב הוּא אִם הָיוּ יִהְיֶה עַל דְּבַר אֶמֶת וְאִם תִּהְיֶה תִּמְוֶרְתּוֹ וּמִבְּלֵי הַדַּעַת שֶׁבַח הוּא אֶת הַמֵּתִים, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ עַל הָרְשָׁעִים רַפְּאִים יַחֲשְׁבוּ בְּחַיִּים וּמֵתִים קְרוּיִים, שֶׁנֹּאמַר (קהלת ט) וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה וְהַשְּׁגָגָה הַזֹּאת עוֹלָה זָדוֹן כִּי לֹא יִאָּהֵב הָעֶבֶד אֶל הָאֲדוֹן אִם יִאָּהֵב מִשְׁנֵאָיו וַיִּקְרַב רְחוּקֵי וַיִּקְפִּיד. וְנֹאמַר (משלי ג) וְכִסִּילִים מֵרִים קָלוֹן וַיִּכְבֵּר הַקְּדָמְנוּ

וילך ליל שישי תורה

(כז) כִּי אֲנֹכִי יִדְעֵתִי אֶת-מִרְיָךְ וְאֶת-עֲרֻפְךָ
הִקְשֵׁתָהּ הֵן בְּעוֹדָי וְזִי עִמָּכֶם הַיּוֹם מִמִּרְיָם
הַיְיִתֶם עִם-יְהוָה וְאַף כִּי-אֶזְזָרִי מוֹתֵי: אַרְי אָנָּה יְדַענָּה
יְת סִרְבִּנוּתָךְ וְיֵת קִדְלָךְ דְּקִשְׁיָא הָא בְּעַד אָנָּה קִיָּם עִמָּכוֹן יוֹמָא דִּין מְסֻרְבִּין
הוֹיִתוֹן קָדָם יְיָ וְאַף אַרְי בְּתֵר דְּאִמּוֹת: (כח) **הַקְהִילוּ אֵלַי**
אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל וְשִׁבְטֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם וְאֵד-בְּרַת
בְּאֶזְנֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֶעֱיֶדָה בָּם
אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ: כְּנִישׁוּ לְוֹתֵי יְת כָּל סְבִי שְׁבֻטֵיכוֹן
וְסֻ רְכִיכוֹן וְאַמֵּ לֵל קְדָמִיהוֹן יְת פְּתַגְמִיָּא הָאֵלִין וְאַסְהֵד בְּהוֹן יְת שְׁמִיָּא וְיֵת
אַרְעָא:

רס"י הַקְהִילוּ אֵלַי. וְלֹא תִקְעוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בַּחֲנוּכֹת לְהַקְהִיל אֶת הַקְהָל, לְפִי
שְׁנֵאמַר (בַּמִּדְבָּר י, ז) עֲשֵׂה לָךְ, וְלֹא הַשְׁלִיט יְהוֹשֻׁעַ עֲלֵיהֶם בַּחֲיוּן שֶׁל מִשָּׁה. וְאַף
בַּחֲיוּן נִגְנָזוּ קוֹדֵם יוֹם מוֹתוֹ, לְקִיָּם מֵה שְׁנֵאמַר (קִהֲלַת ה, ח) וְאִין שְׁלִטוֹן בַּיּוֹם
הַמּוֹת: וְאֶעֱיֶדָה בָּם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְאִם תִּאמַר הֲרִי כִּזְרָה עֵיִד לְמַעַלָּה
(לְעִיל ל, יט) הַעֲיֶדְתִּי בְּכֶם הַיּוֹם וְגו', הַתֵּם לִישְׁרָאֵל אִמַר, אֲבָל לְשָׁמַיִם וְלְאָרֶץ
לֹא אִמַר, וְעַכְשָׁיו בֹּא לִוְמַר הַחַזִּינוּ הַשָּׁמַיִם וְגו':

(כט) כִּי יִדְעֵתִי אֶזְזָרִי מוֹתֵי כִּי-הִשְׁוֹתַת תִּשְׁוֹזוֹתוֹן
וְסִרְתֶּם מִן-הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקָרָאתָ
אֶתְכֶם הָרַעָה בְּאֶזְזָרִית הַיְיִמִּים כִּי-תַעֲשֶׂוּ
אֶת-הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה
יְדֵיכֶם: אַרְי יְדַענָּה בְּתֵר דְּאִמּוֹת אַרְי חֲבָלָא תַחֲבָלוֹן וְתַסְטוֹן מוֹן אַרְחָא דִּי
פְּקָדִית יִתְכוֹן וְתַעֲרַע יִתְכוֹן בְּשִׁתָּא בְּסוּף יוֹמִיָּא אַרְי תַּעֲבָדוֹן יְת דְּבִישׁ קָדָם יְיָ
לְאַרְגָּזָא קְדָמוֹהִי בְּעוֹבְדֵי יְדִיכוֹן:

רס"י אחרי מותי כי השחת תשחתון. והרי כל ימי יהושע לא השחיתו, שנאמר (יהושע כד, לא) ויעבדו בני ישראל את ה' כל ימי יהושע, מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו, שכל זמן שיהושע חי נראה למשה כאלו הוא חי:

(ט) וַיִּדְבֹר בַּיּוֹם בְּאָזְנוֹ כָּל-קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת-

דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תִּבְנֶם: (פפפ) וּמְלִיל מִשָּׁה קָדָם כָּל קְהֵלָא דְיִשְׂרָאֵל יַת פְּתִגְמֵי תוֹשְׁבֵיחְתָא הָדָא עַד דְּשְׁלִימוּ: פפפ:

הפטרת וילך - הושע יד, מיכה ז, יואל ב

(מספרשיות נצבים וילך מחוברות מפטירין כאן "שוש אשיש" שהיא הפטרת ניצבים דלעיל)

(ב) שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֵזְוֶנְךָ:
(ג) קִזְזוּ עַמְּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל-יְהוָה אַמְרוּ אֱלֹהֵינוּ
כָּל-תִּשְׂא עֶזְוֹן וְקִזְזוּ-טוֹב וְנִשְׁלַמְתָּה פְּרִים שְׂפֹתֵינוּ: (ד)
אֲשׁוּר | לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ עַל-סוֹס לֹא נִרְכָּב וְלֹא-נִאֱמַר
עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְבַמַּעֲשֵׂה יְדֵינוּ אֲשֶׁר-בָּרַךְ יִרְזֹם יְתוֹם: (ה)
אֲרַפָּא מְשׁוֹבְתֵם אֲהַבֵּם נְדַבְתָּה כִּי עָבַד אֲפִי מִמֶּנּוּ: (ו)
אֲהִיָּה כַּטֹּל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרֹז כַּשׁוֹשְׁעָה וְיָרַךְ שָׂרְשׁוֹ
כְּלַבָּנוֹן: (ז) יִלְכוּ יִנְקוּתֵינוּ וַיהִי כַּאֲתֵת הַדּוֹד וְרִיזוֹ לֹ
כְּלַבָּנוֹן: (ח) יִשְׁבוּ יִשְׁכְּבוּ בְּצִלּוֹ יִזְמִי דָגָן וְיִפְרֹזוּ כַּגֶּפֶן
וְכָרוּ כִּיִּין לְבָנוֹן: (ט) אֲפָרִים מִה-לִּי עוֹד לְעַצְבִּים אֲנִי
עֲנִיתִי וְאֲשׁוּרֶנוּ אֲנִי כַּבְּרוּשׁ רַעְעָן מִמֶּנִּי פָרִיךְ נִמְצָא: (י)

בְּמִי זָכַכְתֶּם וַיִּבְרַח אֱלֹהֵי זָבוּן וַיִּדְעוּם כִּי-יִשְׂרָאֵל דְּרָכֵי יְהוָה
וַצַּדִּיקִים יִלְכּוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָּם:

(ח) בְּמִי-אֵל כְּמוֹהָ נִשְׂא עֵוֹן וְעִבָר עַל-פְּשָׁע לְשֵׁאֲרֵית
זְנוּכָתוֹ לֹא-הֶזְזִיק לְעַד אִפּוֹ כִּי-זוֹפֵץ זֹסֵד הוּא: (ט)
יָשׁוּב יִרְוּזֻמֵּנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם
כָּל-זֹטְאוֹתָם: (כ) תִּתֵּן אֲמוּנָתְךָ לְיַעֲקֹב זֹסֵד לְאַבְרָהָם
אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּלֵנוּ בְּמִיַּי קֶדֶם:

(א) וַיְהִי זָתָן קוֹלוֹ לְפָנָי זִיכָרוֹ כִּי רַב מְאֹד מִזְנוּהוֹ כִּי
עָצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ כִּי-גָדוֹל יוֹם-יְהוָה וְזוֹרָא מְאֹד וּבְמִי
יִכְלָלוּ: (ב) וְגַם-עֲתֵתָ נָא-יְהוָה שִׁבּוּ עָדֵי בְּכָל-
לְבַבְכֶם וּבְצוּם וּבְבָכִי וּבְמִסְפֹּד: (ג) וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם
וְאֵל-בְּגֵדֵיכֶם וּשְׁוִבוּ אֵל-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי-זֹנִין
וּרְזוּם הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-זֹסֵד וְזֹנִים עַל-הָרְעָה:
(ד) בְּמִי יוֹדֵעַ יִשְׁוֹב וְזֹנִים וְהִשְׁאִיר אֲזוּרָיו בְּרָכָה מִזְנוּהָ
וְזָסַךְ לִיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ה) תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן קְדָשׁוֹ-
צוּם קְרָאוּ עֲצָרָה: (ו) אֲסַפּוּ-עִם קְדָשׁוֹ קָהֵל קְבָצוֹ
זְקֵנִים אֲסַפּוּ עוֹכְלִים וַיִּזְקֵי שְׂדֵיִם יֵצֵא זֹתָן מִזְדָּרוֹ
וּכְלָה מִזְנוּפְתָהּ: (ז) בֵּין הָאוֹלָם וּלְמִזְבֵּיחַ יִבְכּוּ הַכְּהֹנִים
בְּשִׁרְתֵי יְהוָה וַיֹּאמְרוּ זֹסֵה יְהוָה עַל-עַמּוֹךְ וְאֵל-תִּתֵּן
זְנוּכָתְךָ לְזוֹרְפָה לְבִשְׁלֵ-בָם גְּזִיִּים לְמָה יֹאמְרוּ בְּעַמּוּיִם
אֵיךְ אֱלֹהֵיהֶם: (ח) וַיִּקְרָא יְהוָה לְאַרְצוֹ וַיִּזְמַל עַל-עַמּוֹ:
(ט) וַיַּעַן יְהוָה וַיֹּאמֶר לְעַמּוֹ הֲגַנִּי שְׁלוֹחַ לָכֶם אֶת-הַדָּקָן
וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וּשְׁבַעְתֶּם אֹתוֹ וְלֹא-אֶתֵּן אֶתְכֶם

עוֹד זֹרְפָה בְּגוֹיִם: (כ) וְאֶת-הַצְּפוּנִי אֲרוּזִיק מֵעֲלֵיכֶם
 וְהַדְּיוֹתַי אֶל-אֶרֶץ צִיָּה וּשְׂמֹמֶה אֶת-פְּנֵי אֶל-הַיָּם
 הַקָּדְמוֹנִי וְסָפוּ אֶל-הַיָּם הָאֲזוּרוֹן וְעָלָה בְּאִשׁוֹ וְתַעַל
 צוֹנְתוֹ כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת: (כא) אֶל-תִּירְאִי אֲדָמָה גֵּיכִי
 וּשְׂמֹזִי כִּי-הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת: (כב) אֶל-תִּירְאוּ
 בַּהֲמוֹת שָׂדֵי כִּי דָשְׂאוּ נְאוֹת מִדְּבַר כִּי-עַץ נָשָׂא פְּרִי
 תֵּאֱמָה וְגִפֹן גָּתְנוּ זֵיכָם: (כג) וּבְנֵי צִיּוֹן גָּילוּ וּשְׂמֹזוּ בַיהוָה
 אֶלְהֵיכֶם כִּי-נָתַן לָכֶם אֶת-הַמּוֹרָה לְצַדִּיקָה וַיִּוֹרֵד
 לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה וּבִמְלֶכֶשׁ בַּר אֲשׁוּן: (כד) וּבְמִלְאוֹ הַגְּרָנוֹת
 בַּר וְהִשְׁיִקוּ הַיְקָבִים תִּירוּשׁ וַיִּצְהָר: (כה) וּשְׁלֹמֹתַי לָכֶם
 אֶת-הַשָּׁנִים אֲשֶׁר אָכַל הָאֲרֶבָּה הִיִּלַּק וְהַזֹּחֲסִיל
 וְהַגָּאֹם זֵיכִי הַגְּדוֹל אֲשֶׁר שְׁלֹזֹתִי בָכֶם: (כו) וְאֶכְלֹתֶם
 אָכוֹל וְשִׁבֹּעַ וְהִכְלֹתֶם אֶת-שֵׁם יְהוָה אֶלְהֵיכֶם
 אֲשֶׁר-עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא-יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:
 (כז) וַיִּדְעֹתֶם כִּי בִקְרֹב יִשְׂרָאֵל אָנִי וְאַנִּי יְהוָה אֶלְהֵיכֶם
 וְאִין עוֹד וְלֹא-יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
 שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

א. הפורח מן הטמא, טהור. חזרו בו ראשי אברים, טמא, עד שתתמעט בהרתו מפגרים. מן הטהור, טמא. חזרו בו ראשי אברים, טמא, עד שתחזור בהרתו לכמות שהיתה:

דרטורה (ה) הפורח מן הטמא טהור. טמא שנחלט באחד מן הנגעים ואחר כך פרחה בכולו, טהור: חזרו בו ראשי אברים. אם לאחר הפריחה חזרו ונתגלו אפילו ראשי אברים בלבד: טמא. דכתיב (סג) וזיום הראות בו בשר חי יטמא והוא שייראו כעדשה: עד שתתמעט בהרתו מפגרים. שילך כל הנגע ולא ישתיר בו כגרים: מטהור טמא. טהור שפרחה לרעת בכולו. כגון שהחליטו בשער לבן או במחיה ונשר שער לבן או נתכסית המחיה ופטרו, אי נמי הסגירו בבהרת כגרים ועמד בעיניו שני שבועות ופטרו, בכל הגי אם אחר פטורו פרחה בכולו, טמא: עד שתחזור לכמות שהיתה. דאם נשתיר מן הפריחה כל שהוא סמוך לאום, טמא משום פשיון. והא דתנן בסמוך שם הלכה מחיה ואחר כך פרחה בכולו, טהור, ותנן נמי בהרת ובה שער לבן פרחה בכולו אע"פ שהשער לבן במקומו, טהור, ומשמע וכל שכן אם אינו במקומו שהוא טהור, התם מיירי שלא פטרו הכהן עדיין כשפרחה בכולו, והכא מיירי כשפטרו ואחר כך פרחה בכולו:

ב. בהרת פגרים ובה מחיה פעדשה, פרחת בקלו ואחר כך הלכה לה המחיה, או שהלכה לה המחיה ואחר כך פרחת בקלו, טהור. נולדה לו מחיה, טמא. נולד לו שער לבן, רבי יהושע מטמא, וחכמים מטהרין:

דרטורה (ו) ואחר כך הלכה לה המחיה. שפסה הנגע עליה. אבל בשעת הפריחה לא הלכה לה מחיה עד אחר כך. [אבל לא נתכסית המחיה], אין הפריחה מטהרתו:

ג. בהרת ובה שער לבן, פרחת בקלו, אף על פי ששער לבן במקומו, טהור. בהרת ובה פשיון, פרחת בקלו, טהור. וכלן שחזרו בהן ראשי אברים, הרי אלו טמאין. פרחת במקצתו, טמא. פרחת בקלו, טהור:

דרטורה (ז) בהרת. כגרים: ובה שער לבן. הא קמשמע לן דפריחה מטהרת אחר כל סימני טומאה: פרחה במקצתו טמא. אלטריד לאשמעינן אפילו פרחה ברובו, ללא אמרינן רובו ככולו. אי נמי אשמעינן דבסוף שבע ראשון או בסוף שבע שני

ד. כל פריחת ראשי אברים שבפריחתן טהרו טמא, פשיחוהו טמאים. כל חזירת ראשי אברים שבחזירתם טמאו טהור, נתכסו, טהור. נתגלו, טמא, אפלו מאה פעמים:

דרטורה (ז) שצפריחתן טיהרו טמא. שעל ידי פריחתן טיהרו את הטמא. כשחזרו ונתגלו אחרי כן, חוזר לטומאתו: שצחירתם טמאו טהור. שעל ידי חזרתן שחזרו ונתגלו טמאו את הטהור, אם חזרו ונתכסו שפשה עליהם הנגע, טהור. ואם חזרו ונתגלו אחר כך, טמא. ואכטריך לאשמעינן דאפילו זימני טובא, כדקתני ואפילו מאה פעמים:

ה. כל הראוי לטמא בנגע הבהרת, מעכב את הפריחה. כל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת, אינו מעכב את הפריחה. פיצד, פריחה בכלו, אבל לא בראש, ובזקן, בשחין במכה ובקדח המורדין, חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת, טהורים. פריחה בכלו, אבל לא בכחצי עדשה הסמוך לראש, ולזקן, לשחין, למכה, ולקדח, חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת, אף על פי שנעשה מקום המחיה בהרת, טמא, עד שתפרח בכלו:

דרטורה (ח) כל הראוי לטמא בנגע הבהרת. כגון עור צקר: מעכב את הפריחה. אם נשתייר ממנו כל שהוא שלא פריחה בו, מעכב את טהרתו: וכל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת. כגון ראש זקן וכל הגי דחשיב בהדייהו: אין מעכבין את הפריחה. דאע"פ שלא פריחה הנגע עליהם, כיון דפריחה צקרא הגוף, טהור. וראשי אברים לא קא חשיב, דהנהו מעכבין את הפריחה, דראויין לטמא בנגע הבהרת ניהו, שהרי הנגע פושה בהו: ונעשו לרבת טהורים. אע"ג דעכשו שנקרחו הראש והזקן ראויים לטמא בנגע הבהרת, וכן שחין ומכה וקדח המורדים שנעשו לרבת הרי הן כעור צקר, כיון דצעת הפריחה לא היו ראויין, לא מעכבים וטהור: אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא. דפריחה קמייטא לאו פריחה היא, כיון דאשתייר מעור הצקר חזי עדשה סמוך לראש, ופריחה דהשתא שנתכסית המחיה של חזי עדשה נמי לא חשיבא פריחה, כיון דכבר נקרחו ונעשו לרבת והרי הן כעור צקר, ולא מהני עד דפריח נמי

ו. שתי בהרות, אחת טמאה ואחת טהורה, פריחה מזו לזו ואחר כך פריחה בכלו, טהור. בשפתו העליונה בשפתו התחתונה, בשתי

אֲצַבְעוֹתָיו, בְּשָׁנֵי רִיסֵי עֵינָיו, אָף עַל פִּי שְׂמֹדְבָקִים זֶה לָזֶה וְהֵם נִרְאִים כְּאֶחָד, טְהוֹר. פְּרָחָה בְּכָלוֹ, אֲבָל לֹא בַּבְּהֵק, טָמֵא. חֲזָרוּ בּוֹ רְאֵשֵׁי אֲבָרִים כְּמִין בְּהֵק, טְהוֹר. חֲזָרוּ בּוֹ רְאֵשֵׁי אֲבָרִים פְּחוֹת מִפְּעֻדָּשָׁה, רַבֵּי מְאִיר מְטִמֵּא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, בְּהֵק פְּחוֹת מִפְּעֻדָּשָׁה, סִימָן טְמֵאָה בַּתְּחֵלָה, וְאִין סִימָן טְמֵאָה בְּסוּף:

זרמורה (ו) אחת טמאה. מוחלטת: ואחת טהורה. לאחר הפטור. שעמד בעינו בסוף שבע שני: ופרחה מזו לזו. בין מטהורה לטמאה בין מטמאה לטהורה: ואחר כך פרחה כולו טהור. משום דטהורה נעשית טמאה כשפרח ממנה לטמאה, דהרי פשתה, וכי פרח אחר כך כולו, הוא פורח מן (הטמאה לטהור): בשפתו העליונה. חלי גרים זהרת. ובשפתו התחתונה חלי גרים. וכסוגר פיו נראית כגרים במקום אחד וכן בשתי אלבעות, ובשני ריסי עינו, כשמדבקן נראית כגרים שלם: אבל לא צוהק. מראה לצנונית למטה מארבעה מראות, ומעכב את הפריחה: חזרו בו ראשי אברים. שנתגלו מן הנגע ונעשה צוהק: טהור. והוא הדין בשאר הגוף. דלע"ג דצוהק מעכב את הפריחה בתחלה, אינו מעכב בסוף ואגב סיפא דבעי למתני ראשי אברים, תנא הכא ראשי אברים. ובסיפא נקט ראשי אברים להודיעך כוחו דר' מאיר דאפילו בראשי אברים שנתגלו פחות מכעדשה ונעשו צוהק מטמא ר' מאיר, וכל שכן בשאר הגוף. והך רישא דחזרו בו ראשי אברים כמין צוהק טהור, כרבנן אתיא, ולא כרבי מאיר. ורבנן דמטהרי, לאו דוקא פחות מכעדשה, דאפילו טובא נמי טהור, דצוהק בסוף אינו מעכב. והלכה כחכמים:

ז. הבא פלו לבן, יסגיר. נולד לו שער לבן, יחליט. השחירו שתיקהם או אחת מהן, הקצירו שתיקהם או אחת מהן, נסמך השחין לשתיקהם או לאחת מהן, הקיף השחין את שתיקהם או את אחת מהן, או חלקן השחין ומחית השחין המכה ומחית המכה והבהק. נולד לו מחיה או שער לבן, טמא. לא נולד לו לא מחיה ולא שער לבן, טהור. וכלן שחזרו בהן ראשי אברים, הרי אלו פמות שהיו. פרחו במקצתו, טמא. פרחו בכלו, הרי הוא טהור:

זרמורה (ו) הבא כולו לבן. מתחלה בא כולו מכוסה בנגע: יסגיר. כדין זהרת כגרים. שם יוולד לו שער לבן או מחיה. דאין פריחה מטהרת בתחילה: נולד לו שער לבן. בסוף שבע ראשון או בסוף שבע שני, יחליט. ואם לא באו סימני טומאה, יפטור: השחירו שתיקהם. כל הני דחשיב, סימני טהרה ניהו ומפורקים הם לעיל בסוף פרק קמא: נולד לו מחיה או שער לבן. אם לאחר שצאו סימני טהרה הללו נולד לו מחיה או שער לבן, טמא. ואם לאו, טהור: וכולן שחזרו בהם ראשי אברים. הבא כולו לבן בתחלה בין שהזקה להסגיר בין להחליט בין לפטור, אם חזרו ונתגלו ראשי אברים שלהן, הרי הן כמו שהיו וטהורים, דלא חשיבי מחיה. כיצד, הבא כולו

לבן בתחלה והוסגר שני שבועות ולא נולדו בו סימני טומאה, ופטרו, ואחר כך נתגלו בו ראשי אברים, היינו חזרו בו ראשי אברים מתוך הפטור, וטהור. ואם החליטו בשער לבן והשחירו השערות ואחר כך נתגלו ראשי אברים, היינו חזרו בו ראשי אברים מתוך החלט, וטהור. ואם בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני נתגלו ראשי אברים, היינו חזרו בו ראשי אברים מתוך הסגר, וטהור. כך נראית פירוש משנה זו מתוך תורת כהנים אבל רמב"ם לא פירשה כן: פרהה במקלתו. במקלת ראשי אברים שנתגלו: טמא. שהרי פשה הנגע: פרהה בכולו. אחר שפרחה במקלתו: טהור. דהוי ליה פורח מן הטמא. אבל אם מתחלה לאחר שנתגלו ראשי אברים בפרחה בכולו צבת אחת, טמא משום פסיון. והא דתנא רישא פרהה במקלתו טמא, הוא הדין פרהה בכולו נמי טמא, ולא נקט פרהה במקלתו אלא משום דבעי למתני צתרה פרהה בכולו טהור, דהיינו לאחר שפרחה במקלתו:

ח. אם בָּכְלוּ פְּרָחָה כְּאַחַת, מִתּוֹךְ הַטְּהָרָה, טָמֵא. וּמִתּוֹךְ הַטְּמֵאָה, טָהוֹר. הַטְּהוֹר מִתּוֹךְ הַסִּגָּר, פֶּטוּר מִן הַפְּרִיעָה וּמִן הַפְּרִימָה וּמִן הַתְּגַלְחַת וּמִן הַצְּפָרִים. מִתּוֹךְ הַחֲלֵט, חַיֵּב בְּכֻלּוֹ. זֶה וְזֶה מִטְּמָאִים בְּבִיָּאָה:

דרטורה (ח) מתוך הטהרה טמא. כגון הבא כולו לבן בתחלה, ולאחר הסגר או החלט נטהר, דאם חזרו בו ראשי אברים ונתגלו, טהור, כדפרישנא לעיל. ואם מתוך טהרה זו חזרו ונתכסו צבת אחת, טמא משום פסיון, והיינו דקאמר אם פרהה כולו כאחת מתוך טהרה, טמא, כדפרישנא צמתניתין דלעיל דאם פרהה כולו צבת אחת נמי טמא כמו פרהה במקלתו: פטור מן הפריעה ומן הפרימה. כל זמן שהוא מוסגר. ואילו טהור מתוך החלט, חייב צפריעה ופרימה כל זמן שהוא מוחלט. פריעה ופרימה, בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע: מטמאין צביאה. אם באו אל האוהל נטמא כל אשר באוהל:

ט. הבא פְּלוֹ לָבָן וּבֹ מַחֲיָה כְּעֶדְשָׁה, פְּרָחָה בְּכֻלּוֹ וְאַחַר כֶּךָ חֲזָרוּ בוּ רְאֵשֵׁי אֲבָרִים, רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, כְּחֲזִירַת רְאֵשֵׁי אֲבָרִים בְּבִהָרַת גְּדוֹלָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, כְּחֲזִירַת רְאֵשֵׁי אֲבָרִים בְּבִהָרַת קִטְנָה:

דרטורה (ט) פרהה בכולו ואחר כך נתגלו בו ראשי אברים. הכא מיירי שלא הספיק להחליטו עד שפרחה בכולו ונתגלו ראשי אברים, דר' ישמעאל מדמי ליה לבא כולו לבן בתחילה חוץ מראשי אברים, דטעון הסגר. ור' אלעזר בן עזריה סבר, דכיון דאילו לא פרהה היה מחליטו, דינו כצבירת קטנה ובה מחיה, דאי פרהה בכולו ואחר כך נתגלו ראשי אברים, טמא. ועוד יש לפרש, דאפילו החליטו צמחיה ופרחה בכולו

וטיהרו, קסבר ר' ישמעאל דאין מטמא בחזרת ראשי אברים, דכי מטמא בחזרת ראשי אברים שאחר פריחה היכא דטהר בתורת פריחה, אבל הכא לאו בתורת פריחה טהר, דהא אילו נתמעטה מחיה מכעלשה [נמין] טהור:

י. יש מראה נגעו לפהו ונשפר, ויש מראה ומפסיד. פיצד, מי שקהי מחלט, והלכו להן סימני טמאה, לא הספיק להראותה לפהו עד שפרחה בכלו, טהור. שאילו הראה לפהו, היה טמא. בהרת ואין בה כלום, לא הספיק להראותה לפהו עד שפרחה בכלו, טמא. שאילו הראה לפהו, לכהו, היה טהור:

ברטורה (י) מי שהיה מוחלט. בשער לבן או במחיה או בפסיון: לא הספיק להראות לכהו. סימני טומאה הלכו: שאילו הראה לכהו. כשהלכו סימני טומאה היה מטהר, ואם אחר כן היה פורח, היה טמא, דהוה ליה פורח מן הטהור, אבל השתא הוה ליה פורח מן הטמא, וטהור: בהרת ואין בה כלום. אין בו סימן מסומני טומאה: עד שפרחה בכלו טמא. כלומר, טעון הסגר כזא כולו לבן בתחלה. ואם מתחלה קודם שפרחה הראה אל הכהן היה מסוגר, ובסוף שבוע כשפרחה, הוה ליה פורח הסגר וטהור:

גמרא נדה דף לא ע"א

תנו רבנן: שלשה שתפין יש באדם: הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו. אביו מזריע הלבן שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומח שבראשו ולבן שבעין. אמו מזרעת אדם שממנו עור ובושר ושערות ושחור שבעין. והקדוש ברוך הוא נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראית העין ושמיעת האזן ודבור פה והלוח רגלים ובינה והשכל. וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקדוש ברוך הוא נוטל חלקו וחלק אביו ואמו, מניח לפניהם. אמר רב פפא הינו דאמרי אינשי פוץ מלחא ושדי בשרא לכלבא:

ר"י קלסתר. זו: מראה העין. שאע"פ שנבראת העין מן האב והאם אינו רואה תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפתים ויש לו אזנים ואינו רואה ולא שומע ולא מדבר: פוץ מלחא. השלך המלח מן הבשר וקוב אינו אלא לכלבים כך הנשמה

זוהר ויקהל דף רח ע"ב

פד מטא לכרסיא קדישא תשבחתא דא דכל ישראל קימן תמן עד זמנא דקאמרי קדשא עלאה דמוסף וכדין סלוקא דלתתא לעילא לאתאחדא כלא לעילא לעילא למיהוי כלא חד. דא איהי תשבחתא דסלקא על כלהו תשבחון. מפאן ולהלאה סדורא דצלותא דשאר יומי ישמח משה וכלי חדותא דדרגא עלאה עקרא דאבהו דחדי בההוא עדבי דיליה פד סליק פרסיא לגביה ונטיל לה ומתחבראן פחדא. ודא איהו חדןא דאורייתא עלאה דלעילא תורה שבכתב דחדי באורייתא דלתתא תורה שבעל פה ואתחברו דא בדא. כיון דאתחברו פחדא בעי בר נש לאכללא בההוא חדןא לעמא קדישא ישמחו במלכותך שומרי שבת וכו'. אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו:

תרגום הזוהר פשהשבח מגיע לפסא הקדוש, הנה השבח הזה שאומרים כל ישראל, עומד שם, עד הזמן שאומרים ישראל קדשה עליונה של מוסף, דהינו פתר יתנו לך וכו'. ואז יש עליה לאלו שלמטה לעלות למעלה, כדי שהכל יתאחד למעלה למעלה, להיות כלם אחד. זה היא תשבתה העולה על כל התשבות. מפאן ולהלאה, הוא סדר התפלה פבשאר הימים, עד ישמח משה וכו'. דהינו שמחת מדרגה עליונה עקר האבות שהוא שמח בחלק ההוא שלו, פשהפסא עולה אליו ולוקח אותה, ומתחברים יחד. וזה הוא שמחת תורה שלמעלה, שהיא תורה שבכתב, השמח בתורה שלמטה, שהיא תורה שבעל פה, ומתחברים זה בזה. כיון שנתחברו יחד, לריד האדם לכלל בשמחה ההוא את עם הקדוש, ולומר, ישמחו במלכותך שומרי שבת וכו'. אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו:

א. המפיס שחין בשבת כדי להרחיב פי המפה כדרך שהרופאים עושין שהם מתכוונו ברפואה להרחיב פי המפה הרי זה חייב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא. ואם הפיסה להוציא ממנה הלחה שבה הרי זה מתר: **ב.** המסתת את האבן כל שהוא חייב משום מכה בפטיש. המציד את האבן ביסוד הבגן ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה חייב משום מכה בפטיש. הלוקט יבלת שעל גבי בגדים כגון אלו היבולות שבכלי צמר חייב משום מכה בפטיש והוא שיקפיד עליהן אבל אם הסירו דרך עסק הרי זה פטור. המנער טלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולהסיר הצמר הלבן הנתלה בה כדרך שהאמנין עושין חייב חטאת. ואם אינו מקפיד מתר:

מוסר

שערי תשובה דף לא עא

החנף המשבח את הרשע בפניו, אף חכמתו עמדה לו כי לא ישבחנו בפני בני אדם פן יהיה להם למוקש. גם זה החנף גדול עונו כי החליק אליו בעיניו ולא ישוב מדרך הרעה ולא ידאג לעיניו כי צדיק הוא בעיניו וכל אשר איננו מעדת הצדיקים אם ישבחוהו לאמר בלבם אמנם ידעתי כי כן פעננו שנאמר (משלי יא) בפה חנף ישחית רעהו ובדעת צדיקים יחלצו. פרוש החנף משחית רעהו בפיו כי ישבחנו ויאמן לדבריו ויקשה את רוחו ויראה את נפשו ביקר ולא יבין את עפלה נפשו והמכשלה הזאת תחת ידו גם ירום לבבו ויפל במכמורות גאותו. הנה כי השחת השחיתו בחלק שפתיו ובדעת צדיקים יחלצו. הצדיקים יחלצו בדעתם מנזקי החנף כי אם ישבחנו ולא ירום לבבו למען זאת, כמו שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה: אפלו כל העולם אומרים עליך צדיק אתה הוי בעיניך כרשע ואמרו אם יש עליך רעים מקצתם משבחים ומקצתם מוכיחים, אהב את המוכיחים ושנא את המשבחים, כי אלה לחיי עולם וביאוד ואלה ברעתך ישמחוד ויתכן גם כן לפרש ובדעת צדיקים יחלצו ריעיהם כי לא יחניפו להם, אבל הוכח יוכיחום ויורו אותם בדרך בתעויתם בתהו לא דרך. (שם כו) ופה חלק יעשה מדהה המשיל פה חלק לדרך חלקלקות ואמר כי כפאשר יפל האדם וידחה בלכתו בדרך חלקלקות פעננו שנאמר (תהילים לה) יהי דרכם חשך וחלקלקות ומלאך ה' רודפם. כן יפל האדם ומחה בפה חלק והוא פה חנף על הענין שבארנו אשר אמר דוד המלך עליו השלום (שם יב) יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת

גְּדוּלוֹת. קָלִיל פֶּה חָלֵק, כִּי יִשְׁחִית בּוֹ רֵעֵהוּ. וְהִלְשׁוֹן הִקְשָׁה שֶׁהוּא הִחְלַק וְהוּא
לְשׁוֹן הָרַע. וַיֵּשׁ מִן הַחֲנָפִים שְׁמֵת כְּפֹנִים לְהַחֲנִיף לְאִנְשֵׁי זְרוּעַ כְּדִי שֶׁיִּכְבְּדוּ
אוֹתָם וַיִּנְשְׂאוּם. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָה: כָּל הַמְחַנֵּיף לְחֻבְרוֹ לְשֵׁם
כְּבוֹד לְסוֹף נִפְטָר מִמְּנוֹ בְּקִלּוֹן:

פרשת האזינו

האזינו יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 מילוי יו"ד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

לב (א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ
אֲמַר־יָי: אֲצִיתוּ שְׁמַיָא וְאַמְלִל וְתִשְׁמַע אֶרְעָא מִימְרֵי פְּמִי:

האזינו השמים. שאני מתרה בהם בישראל ומהיו אתם עדים בדבר
(לעיל ל, יט) שכך אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן ותשמע הארץ. ולמה
העיד בהם שמים וארץ, אמר משה אני בשר ודם, למחר אני מת, אם יאמרו
ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי ברא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים
וארץ, עדים שהן קיימים לעולם. ועוד, שאם יזכו, יבואו העדים ויתנו שכרם,
הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה, והשמים יתנו טלם. ואם יתחזבו, תהיה
בהם יד העדים תחלה (לעיל יא, יז), ועל כן את השמים ולא יהיה מטר והאדמה
לא תתן את יבולה, ואחר כך ואזלתם מהרה על ידי האמות:

(ב) יֵעָרֵף כַּמְטָר לְקֹזֵי תֵּינִל כִּפְטָל אֲמַרְתִּי
כִּשְׁעִירָם עָלִי-דָשָׂא וְכַרְבִּיבִים עָלִי-עֵשֶׂב:

יבסס כמטרא אולפני יתקבל פטלא מימרי פרוחי מטרא דנשביו על דתאה
וכרסי מלקושא די על עשבא :

רש"י יערף כמטר לקחי. זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם, תורה נתתי לישראל שהיא חיים לעולם כמטר זה שהוא חיים לעולם, כאשר יערפו השמים טל ומטר: יערף. לשון נטיפה וכן (לקמן לג, כח) יערפו טל, (תהלים סה, יג) ירעפון דשן: תזל כטל. שהכל שמחים בו, לפי שהמטר יש שהן עצבים, כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין: כשעירם. לשון (תהלים קמח, ח) רוח סערה, כתרגומו כרוחי מטרא. מה הרוחות הללו מחזיקים את העצבים ומגדלין אותם, אף דברי תורה מחזיקין את לומדיהן ומגדלין אותם: וכרביבים. טפי מטר. ונראה לי על שם שורה כחץ נקרא רביב, כמה דאת אמר (בראשית כא) רובה קשת: דשא. אדברי"ז עטיפת הארץ מכסה בירק: עשב. קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעלמו קרוי עשב:

(א) כִּי יֵשׁוּם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: אָרִי
בְּשֵׁמָא דִּי אָנָּא מְצַלִּי הָבוּ רְבוּתָא קְדָם אֱלֹהֵנָּא :

רש"י כי שם ה' אקרא. הרי כי משמש בלשון כאשר, כמו (ויקרא כג) כי תבאו אל הארץ, כשאקרא ואזכיר שם ה', אתם הבו גדל לאלהינו וזרכו שמו. מכאן אמרו שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש:

**(ד) הַצֹּר תָּמִים פַּעְלֹוּ כִּי כָל-דָּרְכָיו מִשְׁפָּט אֵל
אֱמוּנָה וְאֵין עוֹל צְדִיקָה וַיִּשָּׂר הוּא:** תְּקִיפָא דְשְׁלָמִין
עוֹבְדוּהִי אָרִי כֹל אֲרַחֲתָהּ דִּינָא אֱלֹהָא מְהִימְנָא דְמִן קְדָמוּהִי עוֹלָה לָּא נִפְק מִן
קְדָם דְּזָפִי וְקָשִׁיט הוּא :

רש"י הצור תמים פעלו. אף על פי שהוא חזק, כשמביא פרענות על עוברי לבונו, לא בשטף הוא מביא, כי אם בדיון, כי תמים פעלו: אל אמונה. לשלם ללדיקים לדיקתם לעולם הבא. ואף על פי שמאחר את תגמולם, סופו לאמן את דבריו: ואין עול. אף לרשעים משלם שכר לדיקתם בעולם הזה: לדיק וישר

הוא. הכל מצדיקים עליהם את דינו, וכך ראווי וישר להם. לדיק מפי הזריות.
וישר הוא וראוי להצדיקו:

שְׁוֹנֵת לוֹ לֹא בָּנִי מוֹמָם דְּוֹר עֵקֶשׁ וּפְתִלְתַּל: (ה)
חבילו להון לא לה בנא די פלחו לטענתא דרא דאשניו עובדוהי ואשתניו:

רס"י שחת לו וגו'. כתרגומו חבילו להון ולא ליה: בניו מומם. בניו היו, והשחתה שהשחיתו היא מומם: בניו מומם. מומם של בניו היה ולא מומו: דור עקש. עקום ומעקל, כמו (מיכה ג, ט) ואת כל הישרה יעקשו, ובלשון משנה חלדה ששניה עקומות ועקוסות: ופתלתל. אנטורטילוי"ש כפתיל הזה שגודלן אותו ומקיפין אותו סביבות הגדיל. פתלתל מן התצות הכפולות, כמו (ויקרא יג, מט) ירקרק, אדמדם, (תהלים לח, יא) סחרחר, (מלכים א' ז, כג) סגלגל:

הַלִּיהוֹת תַּגְּמְלוּ-אֵת עִם נָבֵל וְלֹא זֶכֶם הַלֹּא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָךְ הוּא עֵשֶׁךְ וַיִּכְנַנְךָ: (ו)
יאתון גמליו דא עמא דקבילו אורייתא ולא חפימו הלא הוא אבנד ואת די לה הוא עבדך ואתקנד:

רס"י הלי"י תגמלו זאת. לשון תמה, וכי לפניו אתם מעליבין, שיש בידו לפרע מכם ושהטיב לכם בכל הטובות: עם נבל. ששכחו את העשוי להם: ולא חכם. להבין את הגולדות שיש בידו להטיב ולהרע: הלא הוא אביך קנד. שקננד, שקננד בקו הסלעים ובארץ חזקה, שחקנד בכל מיני תקנה: הוא עשך. אמה באמות: ויכננד. אחרי כן בכל מיני בסיס וכן. מכם כהנים מכם נביאים ומכם מלכים, כרך שהכל תלוי בו:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

כב (א) וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה
הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּיל יְהוָה אֶתוֹ מִכָּף כָּל-אֹיְבָיו

וּמִכָּף שָׂאוֹל: וְשָׁבַח דָּוִד בְּנְבוּאָה קָדָם יְיָ ית פתגמי תושבחתא קדא על
כל יומיא דשיזיב יי ית ישראל מנד כל בעלי דבביהון ואף לדוד שיזביה מתרבא
דשאוול :

רש"י ביום הציל ה' אותו . לעת זקנתו , לאחר שעזרו עליו כל כרותיו
ונאלו מכולם : ומכף שאול . והלא שאול בכלל היה , אלא שהיה אויבו ורודפו
מכולם . כיוצא בו (לעיל ב ל) : תשעה עשר איש ועשהאל , כיוצא בו (יהושע
ב א) : לכו ראו את הארץ ואת יריחו וכיוצא בו (מלכים-א יא א) : והמלך שלמה
אהב נשים נכריות ואת בת פרעה (מלכים-א יא א) :

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה סְלַעֵי וּמִצֹּדֹתַי וּמִפְּלִטַי-לִי: וַאֲמַר
יְיָ תוֹקְפִי וְרוּחִצְנִי וּמְשִׁיזִיב יָתִי :

רש"י סלעי ומאודתי . לשון חוזק הם , 'סלע' כמשמעו , 'מאודה' היא
מאודת יערים , שקורין פליישא"ין בלע"ז . ועל שם הגם שנעשה לו בסלע
המחלוקת (שמואל-א כג ח) , והמאדות בחורשה : ומפלטי לי . מפלטי עם צבא
ישראל במלחמה , ופעמים שהוא מפלט לי כשאני לצדי , כגון מן יסבי בנוב
(לעיל כא ז) :

(ג) אֱלֹהֵי צוּרֵי אֲזוּסָה-בּוֹ מִגְּזֵי וְקָרָן יִשְׁעֵי
מִשְׁעָבְלִי וּבְמוֹסֵי מִשְׁעֵי בִּזְזָמָס תַּשְׁעֵנִי: אֱלֹהֵי דְאֲתָרְעִי

בי קרבני לדחלתיה תוקפי דמן קדמוהי מתיהב לי תקוף ופורקן לאתגברא על
בעלי דבבי רוחצני דעל מימריה אגא רחיץ בעדן עקא מגין עלי מבעלי דבבי ואמר
לארמא קרני בפורקנה סומכני דהנא מימרה סמך לי פד הוייתי עריק מן קדם
רדפי פורקני מבעלי דבבי ואף מנד כל חטופין שיזיב יתי :

רש"י אורי . לשון סלע , שהסלע מחסה לעוזרי לרך , מן המטר והרוחות

, אצריאמ"ס זלע"ז : אחסה . לשון כיסוי , שהייתי מתכסה לעזרה : משגבי , סומכני : ומנוסי . שהייתי נס אליו לעזרה :

(ד) **בְּהִלָּל אֶקְרָא יְהוָה וּבְאֵיבֵי אוֹשָׁע**: אָמַר דָּוִד
בְּתוֹשֶׁבְחָא אָנָּא מְצַלִּי קָדָם יְיָ דְּבָכֵל עֲדֹן מִפְּעֵלִי דְּבָבִי פְּרִיק יְתִי :

רש"י מהולל אקרא ה' . כתרגומו ; בקראי לו אהודנו , לפי כי מאויבי אני בוטח שאושע . ויתכן לפתור אקרא ואושע , לשון 'הוה' :

(ה) **כִּי אֶפְנִי בְּשִׁבְרֵי-מוֹת נֹזְלִי בְּכַלְיַעַל**

יִבְעֲתָנִי: אָרִי אֶקִּיפְתָּנִי עָקָא פְּאֲתָא דִּיתְבָּא עַל מִתְבָּרָא וְחִילָא לִית לָהּ לְמִילַד
וְהִיא מְסַפְנָא לְמַמַּת סִיעַת חִיבִין בְּעַתַּת יְתִי :

רש"י אפפוני . הקיפוני : משברי מות . כתרגומו : כאתא דיתבא על מתברא
 , כן שם מושב האזנים שהאשה יולדת שם : נחלי . גייסות שוטפות כנחל :

(ו) **זֹזְבִּלִי שֵׁאוֹל סִבְנֵי קְדָמוֹנִי בְּמִקְשֵׁי-מוֹת**: מִשְׁרִית
רְשִׁיעִין אֶקְפֹּנִי קְדָמוֹנִי דְּמִזְיָנִין בְּמַנִּי קְטוֹל :

רש"י חזלי . כתרגומו : משרית , כמו (שמואל-א י ה) : חזל נביאים : קדמוני
 . זאו לפני . (ז) זכר לי אקרא ה' וישמע וגו' . כך דרך לשון הווה , מדבר
 לשון עבר ולשון עתיד בפעם אחת :

כתובים - תהילים - פרק ט

(ט) **לְמַעַן אֲסַפְּרָה כָּל-תְּהִלָּתֶיךָ בְּשִׁעְרֵי בַּת-**

צִיּוֹן אֲזִיכָּה בִּישׁוּעֶתְךָ: מן בגלל דאשפיעי לבלהון שבחחדך במעלני
תריעי כנישת ציון אדוץ בפורקנדך : (טז) **טַבְּעוּן גּוֹיִם בְּשִׁוְזוֹת עֲשׂוּ**
בְּרִשְׁתְּ-אֲוֹן טַבְּמוֹנוּ זְלַכְרָה רַגְלָם: טבעו עממא בשוחתא
דעבדו במצדתא דנא כמנו אתאחדת רגליהון :

רש"י טבעו גוים . זו היא התהלה אשר חספר :

(יז) **זֹרְעַ | יְהוָה מִשֶּׁפֶט עֲשָׂה בְּפַעַל כַּפּוֹ זֹקֵעַ**
רִשְׁעַ הַגִּיּוֹן סָלָה: גלי קדם יי דין דעבד בעובדי אידוי אתקל רשיעא
ירננון צדיקא לעלמין :

רש"י נודע ה' . כל זה מן התהלה נודע ה' לצריות כי שליט הוא ומושל
ונוקם לאויביו שהרי משפט עשה בהם יושטי"א זלעז : נוהץ רשע . נכשל
רשע : הגיון . נהגה זאת סלה :

(יח) **יִשׁוּבוּ רִשְׁעֵיכֶם לְשִׂאוֹלָה כָּל-גּוֹיִם שִׁכְזוּי**
אֱלֹהִים: יתובון רשיעי לשיוול בלהון עממא דאשליו דחלתא דיי :

רש"י לשאולה . אמר רבי נחמ"י כל תיבה הצריכה למ"ד בתחלתה הטויל
לה ה"א בסופה כגון (בראשית יב) מצרימה מדברה התיבון לי' והכתיב יסובו
רשעים לשאולה א"ר אבא בר זבדי למדריגה התחתונה של שאול ומהו יסובו
לאחר שיאלו מגיהנם ויעמדו בדין ויתחייבו יסובו למדריגה תחתית של גיהנם
:

(יט) **כִּי לֹא לְצִוּוֹ יִשְׁכַּח אֲבִיוֹן וְתַקְוַת (עֲנוּיִם) עֲלֵיהֶם**
תֵּאבֵד לְעַד: מטויל דלא לעלמא משתלי חשוכא סוברא דענותני לא
תהובד לעלמא :

רס"י כי לא לנלח ישכח . ישראל האביון מלפקוד עליהם מה שסיעבדו בו , ותקות עניים לא תאבד לעד :

(ב) **קוּבִיזָהּ יְהוָה אֵל-יַעֲזֹב אֶנְוִישׁ יִשְׁפֹּטוּ גֹזִים עַל-פְּנֵיהֶּ: קוּם יְיָ לֹא יִתְעַשֶׂן בַּר נָשָׂא רְשִׁיעָא יִתְדַנּוּן עַמְמִיָּא קְדָמָךְ :**

רס"י קומה ה' . דוד הי' מתפלל לפני הקב"ה שיקום וימהר לעשות זאת : אל יעז . עמלק לאורך ימים בגדולתו : על פניך . בשביל הכעס שהכעיסוך במקדש :

משנה תרומות פרק י

א. בָּצַל שְׁנַתְנוּ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים, אִם שָׁלֵם, מִתֵּר. וְאִם חֲתָכוּ, בְּנוֹתָן טַעַם. וְשָׂאָר כָּל הַתְּבַשִּׁיל, בֵּין שָׁלֵם בֵּין מְחַתְּךְ, בְּנוֹתָן טַעַם. רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר בְּצִחְנָה, שְׂאִינָה אֶלָּא לְטוֹל אֶת הַזֵּהֲמָא :

ברטנורה (א) **בצל שנתנו לתוך עדשים.** [של חולין] וה"ה בצל של תרומה שנתנו לתוך עדשים: (בצל שנתנו לתוך עדשים. בצל של תרומה שנתנו לתוך עדשים ושל חולין]. והוא הדין לבצל של חולין שנתנו לתוך עדשים של תרומה. ומיירי כגון שנתנו בעדשים אחר ביטולו) וילאו ממנו מימיו, שאז אין הבצל כשהוא שלם פולט בעדשים ולא בולע מהם. אבל אם נתבצל הבצל בעדשים פשיטא דיהיב ובלע טעמא אף כשהוא שלם: בנותן טעם. דטעים להו כהן, שמותר בחולין ובתרומה, אי אית בהו טעמא דתרומה הכל אסור לזרים, ואי לא, הכל חולין כשהיה: ושאר כל תבשיל. כגון שום וקפלוט וכיוצא בהן: מתיר בלחנה. אם נתן בצל של תרומה בלחנה, שהם דגים קטנים הכבוסות בציר, נוטל את הבצל והלחנה מותר, ובלבד שיהיה הבצל שלם שלא נימוח ולא נתערב עם הלחנה. שאין הבצל ניתן לתוכו אלא להעביר זוהמת הדגים ולא כדי ליתן בו טעם. ואין הלכה כר' יהודה:

ב. תַּפּוּחַ שְׁרִסְקוּ וּנְתָנוּ לְתוֹךְ עֵסָה וְחִמְצָה, הֵרִי זוֹ אֶסוּרָה. שְׁעוּרִים

שְׁנַפְּלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מַיִם, אֶף עַל פִּי שְׁהַבְּאִישׁוּ [מִימִיו], מִימִיו
מִתְרִין :

צרטורה (ג) תפוח. של תרומה, שרסקו ונתנו כשהוא מרוסק וכתוש לתוך העיסה, וחמלה, הואיל וחולין מחמת התרומה נתחמלה, העיסה אסורה לזרים: אף על פי שהבאישו. מחמת השעורים של תרומה, מימיו מותרים:

ג. הַרוּדָה פֶּת חֲמָה וּנְתָנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה, רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר, וְרַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר. רַבִּי יוֹסִי, מִתִּיר בְּשֶׁל חֲטִים, וְאוֹסֵר בְּשֶׁל שְׁעוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׁוֹאֲבוֹת :

צרטורה (ג) הרודה. הולאת הפת מן התנור נקראת רדייה: ונתנה על פי חבית של יין של תרומה. דהשתא הפת קולטת ושואבת מריח היין: ר' מאיר אוסר. דסבר ריחא מילתא היא: ר' יהודה מתיר. דסבר ריחא לאו מילתא היא: מפני שהשעורים שואבות. מושכות מלחלוחית יין של תרומה. והלכה כר' יוסי:

ד. תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּכַמוֹן שֶׁל תְּרוּמָה וְאָפָה בוֹ, הַפֶּת מִתְּרַת, שְׂאִין טַעַם כַּמוֹן, אֶלָּא רִיחַ כַּמוֹן :

צרטורה (ד) אללא ריח כמון. לדוקא ריח של (פטום) [כמון] נכנס לתוך הפת, וריחא לאו מלתא היא בין בתרומה בין בכל איסורין שבתורה, ואי משום דהוסק התנור בתרומה אין איסורה איסור הנאה:

ה. תִּלְתָּן שְׁנַפְּלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל יַיִן, בְּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי, אִם יֵשׁ בְּזֶרַע כְּדֵי לִתְּנוּ טַעַם, אֲבָל לֹא בְּעֵץ. בְּשִׁבְעֵית וּבְכֻלָּי הַכֶּרֶם וְהַקָּדָשׁ, אִם יֵשׁ בְּזֶרַע וּבְעֵץ כְּדֵי לִתְּנוּ טַעַם :

צרטורה (ה) תלתן. בערבי חילבא, ובלע"ז פינגרי"גו: אבל לא בעץ. אף על פי שטעם עמו ופריו שוקה, אין העץ מטרף עם הפרי לאסור יין של חולין, לפי שאין העץ קדוש בתרומה. אבל שביעית וכלאים והקדש אף העץ אסור. והעץ של תלתן ביון, נותן טעם לשבח הוא:

ו. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן בְּכֻלָּי הַכֶּרֶם, יִדְּלֶקוּ. הָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל טָבַל, כּוֹתֵשׁ וּמְחַשֵּׁב כְּמָה זֶרַע יֵשׁ בָּהֶם, וּמְפָרִישׁ אֶת הַזֶּרַע, וְאִינוֹ צָרִיד לְהַפְרִישׁ אֶת הָעֵץ. אִם הַפְרִישׁ, לֹא יֵאמָר אֶכְתּוֹשׁ וְאֶטוֹל אֶת הָעֵץ וְאֶתוֹ אֶת הַזֶּרַע, אֶלָּא נוֹתֵן הָעֵץ עִם הַזֶּרַע :

זרמורה (ו) ידלקו. שאף העץ נאסר וכלאי הכרם טעונים שריפה דכתיב (זכריה כג) פן תקדש המלחה, פן תוקד אש: ומחשב כמה זרע יש בהן. דתרומה ניטלת במחשבה ובאומד הדעת: ואינו כריך להפריש את העץ. ואף על פי שטעם עמו ופריו שוין: ואם הפריש. קודם כתישה, אינו יכול לכתוש ולהפריש מן הזרע וישאר העץ לעלמו, דכיון שקרא עליו שם תרומה כריך ליתנו לכהן:

ז. זיתי חליון שקבשון עם זיתי תרומה, פצויעי חליון עם פצויעי תרומה, פצויעי חליון עם שלמי תרומה, או במי תרומה, אסור. אבל שלמי חליון עם פצויעי תרומה, מתיר:

זרמורה (ז) שכבשן עם זיתי תרומה. דרך זיתים לכבשן במים ובמלח, וכשזיתי חולין פלועין דהיינו כתושים או מרוסקים בולעים מזיתי תרומה אף אם זיתי תרומה הם שלימים. ואף אם כבשן במים שכבשן בהן זיתי תרומה אסור: אבל שלימי חולין. כשזיתי חולין שלימים אף אם כבשן עם זיתי [תרומה] פלועין אין בולעין מהם:

ח. דג טמא שקבשו עם דג טהור, כל גרב שהוא מחזיק סאתים, אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שיהם חמשה סלעים בגליל דג טמא, צירו אסור. רבי יהודה אומר, רביעית בסאתים. ורבי יוסי אומר, אחד מששה עשר בו:

זרמורה (ח) גרב. חזית: כל גרב שהוא מחזיק סאתים. אם נכבש דג טמא עם הרבה דגים טהורים בתוך חזית, והחזית מחזיק סאתים, ויש מזיר דג טמא משקל עשרה זוזים של יהודה, שהם חמשה סלעים של גליל, וכל השאר ציר דג טהור, שנמלא ציר של דג טמא אחד מתשע מאות וששים של דג טהור, אסור. ואם היה הציר של דג טמא פחות מכן מותר: ר' יהודה אומר רביעית לסאתים. כשהיה רביעית לוג של ציר טמא בתוך סאתים של טהור אסור הכל. פחות מכן מותר. ושיעור זה הוא קרוב למאתים. ואף על גב דר' יהודה סבר מין במינו לא בטיל, שאני ציר דזיעה בעלמא הוא ואין איסורו אלא מדרבנן לכך אמר ר' יהודה דבטל בקרוב למאתים: ורבי יוסי אומר. דבטל בששה עשר. והלכתא דציר בטל ביותר מאלף, אם יש יותר מאלף מדג טהור ואחד מדג טמא הכל מותר, ואם לאו הכל אסור:

ט. חגבים טמאים שנקבשו עם חגבים טהורים, לא פסלו את צירם. העיד רבי צדוק על ציר חגבים טמאים, שהוא טהור:

זרמורה (ט) לא פסלו את צירם. דהקילו בציר של חגבים טמאים שאינו אוסר, מפני

שאין להם דם ואינו אלא לחלוחית בעלמא: שהוא טהור. לא מצעיא דאינו אוסר את תערובתו אלא הוא עצמו טהור. והלכה כעדותו של ר' לדוק:

י. כָּל הַנִּכְבָּשִׁים זֶה עִם זֶה, מִתְּרִים, אֶלָּא עִם הַחֲסִית. חֲסִית שֶׁל חֲלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְּרוּמָה, יָרֵק שֶׁל חֲלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְּרוּמָה, אֶסוּר. אֲבָל חֲסִית שֶׁל חֲלִין עִם יָרֵק שֶׁל תְּרוּמָה, מִתְּרֵי:

דרטורה (י) כל הנכבשים זה עם זה. ירקות חולין שנכבשו עם ירקות של תרומה אין התרומה אוסרת את החולין: חוץ מן החסית. שום ולוף וצלל וכרתי קרויים חסית. לאגב חורפייהו יהבי טעמא בכל מידי דנכבשין עמהו, וכשהן של תרומה אוסרים בין ירק בין חסית של חולין, ושאר ירקות של תרומה אינן אוסרים כשהן נכבשים, אבל מבושלים או נשלקים אוסרים:

יא. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרֵדִים, אֶסוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטֶּעַם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, כָּרוֹב שֶׁל שְׁקִיאָא עִם כָּרוֹב שֶׁל בַּעַל, אֶסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה, מִתְּרִים, אֶלָּא עִם הַבָּשָׂר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֹמֵר, הַכֶּבֶד אוֹסֵרֵת וְאֵינָהּ נֶאֱסָרֵת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלְטֵת וְאֵינָהּ בּוֹלַעֵת:

דרטורה (יא) ר' יוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים אוסרים. רבי יוסי פליג אתנא קמא וסבר דכל שאר ירקות אינן אוסרים אפילו נשלקים, חוץ מן התרדים של איסור כגון של תרומה ושל כלאי הכרם שהן נותנים טעם בשליקתן: כרוב של שקיאה. הגדל בארץ יבשה שרריך להשקותה, אם [שלקו] עם כרוב של תרומה הגדל בארץ לחה שאין רריך להשקותה, אסור, דשל שקיאה מחמת יבשותו הוא בולע: רבי עקיבא אומר. כל איסור והיתר המתבשלים זה עם זה והם מין אחד מותרים, שאין נותנים טעם זה בזה, חוץ מבשר איסור והיתר שנתבשלו יחד לאסור. ולית הלכתא כחד מהנדך תנאי אלא כתנא קמא בלבד, דאמר כל הנכבשים מותרים חוץ מן החסיות, אבל מבושלים או שלוקים כולן אוסרים: הכבד אוסרת. כבד של טריפה שבישלה עם היתר, אוסרת כל המתבשל עמה: ואינה נאסרת. אם נתבשלה עם דבר איסור, דמתוך שהיא טרודה לפלוט תדיר ריבוי דם שבה, לא בלעה. והלכתא, כבד שנתבשלה אפילו היא של היתר אסור לאכלה, ואוסרת כל מה שנתבשל עמה לפי שהיא מלחה דם ופולטת וחוזרת ובלועת מהדם שפלטה ואין לה תקנה צדיקול, אלא אם כן הבהבה באור תחילה יפה, וכן נהגו העם:

יב. בִּיצָה שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה בְּתַבְּלִין אֶסוּרִין, אֶפְלוּ חֶלְמוֹן שְׁלָה, אֶסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ. מִי שְׁלָקוֹת וּמִי כְּבָשִׁים שֶׁל תְּרוּמָה, אֶסוּרִים

לְזָרִים :

ברטורה (יב) בתבליים אסורים. כגון תבלין של תרומה או של ערלה וכלאי הכרם: אפילו חלמון. האודם של ביצה שהוא מצפנים, וכל סכך החלבון שהוא מצחוז: מי כבשים ומי שלקות. שנכבשו או נשלקו בהן תרומה, אסורים לזרים:

גמרא ברכות דף סג ע"ב

ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש. (דברים כז) הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם. וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה. אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני. אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא. איש כפר עפו: תדע שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם. הסכת עשו פתות פתות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה. כדרבי יוסי ברי חנינא דאמר רבי יוסי חנינא: מאי כתיב (ירמיה א) חרב אל הבדים ונואלו חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה. ולא עוד אלא שמטפשים. כתיב הכא ונואלו וכתוב התם (במדבר יב) אשר נואלנו. ולא עוד אלא שחוטאים שנאמר ואשר חטאנו ואי בעית אימא מהכא (ישעיה יט) נואלו שרי צוען. דבר אחר: הסכת ושמע ישראל, פתתו עצמכם על דברי תורה כדאמר ריש לקיש דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם. שנאמר (במדבר יט) זאת התורה אדם כי ימות באהל:

כ"ז הסכת עשו כחות. לריש הם כמו עשו: כתתו עצמכם. ודקו נמי הם כמו עשה עשו עצמכם כחותים להטער על דברי תורה: זאת התורה. היכן מלויה צאדם שימות צאהלי תורה:

מחלות לילה והלחה, נתעורר רוח אחד ועוקר את כלם ממקומם ומעבירם
שלא יסלטו. זמירות שמענו, הינו תשצחות של פנסת ישראל להקדוש צרוף
הוא צלילה. וכל זה למה, כבי לדיקה, להזדוג צווג אחד עם הקדוש צרוף
הוא, ולהתקדש עמו בקדשה אחת. ואומר רזי לי רזי לי זה הוא סוד עליון,
פי רז פרושו סוד. רזי לי הב', זהו להמשיך רוח קדוש. חצל אוי לי על הדור
ועל העולם צוגדים צגדו. שפלים משקרים צו דהינו שמפחיתים הסגחה
העליונה משקרים בעלמם, שאינם מתקדשים בצענת הזוג, ולא די
שמשקרים בעלמם, חלל הצנים שמולידים יהיו משקרים מחמת השקר
שלהם שצעת הזוג, שהיה צלי קדשה עליונה, ונמלאים פגומים למעלה
ולמטה. כיון שנסתפל ישעיהו צזה, קצץ כל יראי חטא, ולמד אותם דרוף
הקדוש ירוף להתקדש בקדשת המלוה, בצענת הזוג, כדי שצנייהם יהיו
קדושים. כיון שאלו נתקדשו, נקראו הצנים שהולידו על שמו. זה שאמר,
הנה חנכי והילדים אשר נתן לי ה' לחותות ולמופתים צישראל. דהינו
שנצדלים משחר העמים.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. מי שנסתפק לו אם נעשה מהן מלאכה או לא נעשה אם יש בהן כשעור
או שאין בהן אם הן טהורין או טמאים ספק נטל ידיו ספק לא נטל ידיו
ספקו טהור שכל ספק שבטירת ידים טהור: **ב.** מי שראשונים צריך
שיגביה ידיו למעלה עד שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את
הידיים. ואחרונים צריך שינשפיל ידיו למטה כדי שיצא כל כח המלח מעל
ידיו. מי שראשונים נוטלים בין על גבי כלי בין על גבי קרקע. ואחרונים אינן
נטליון אלא על גבי כלי. מי שראשונים נוטליון בין בחמי האור בין בצונן.
אחרונים אין נוטליון בחמין. והוא שהיו חמין שהיד סולדת בהן מפני שאין
מעבירין את הזמא שאינו יכול לשפשוף בהן, אבל היו פושרין נוטליון מהן
באחרונה:

מוסר

שערי תשובה דף לא עב

המתחבר לרשע ולא דיו אשר לא יוכיחהו בשבט פיו והרחק לא ירחיקהו, אבל כמו חבר יקריבהו ונאמר (דה"ב ב) בהתחברך לרשע פרץ ה' את מעשיך. והצדיקים מאוס ומאסו את הרשע, כמו שנאמר (תהילים טו) נבזה בעיניו נמאס. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה: לא לתנם הלך זרזיר אצל עורב, אלא מפני שהוא מינו. ואמר: כל עוף למינו ישפן וכן אדם לדומה לו. ואמרו: אסור להסתכל בדמות אדם רשע, שנאמר (מ"ב ג) לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך. ואמרו: כל המסתכל בדמות אדם רשע עיניו פהות לעת זקנתו שנאמר (בראשית כז) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות. מפני שהסתכל בדמות עשו אף על פי שלא היה מכיר מעבדיו כי היה עשו מסתיר מעשיו כענין שנאמר (ישעיה כט) והיה במחשך מעשיהם. וכבר הקדמנו להודיעך באר היטב כי רבו דרכי מות הנמצאים אל המתחבר לרשע, ה' יצילנו:

האזינו יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

זכר ימות עולם בינו שנות דר-ודר
שאל אבירי ויגדך ויקציר ויאמרו לך: אדפר יומין דמן
עלמא אסתפל בשני דר ודר שאל אבירי ויחוי לך סביך ויימרון לך:

רס"י זכר ימות עולם. מה עשה צראקונים שהכעיסו לפניו: זינו שנות דר ודר. דור אנוש שהלץ עליהם מי אוקינוס ודור המבול שטפס. דבר אחר לא נתתם לזככם על פעב. זינו שנות דר ודר להכיר להבא שיש בידו להטיב לכם ולהגחיל לכם ימות המשח והעולם הבא: שאל אבירי. חלו הגזיאים

שנקראים אבות, כמו שנאמר באלהו (מלכים ב' 3, יב) אבי אבי רכב ישראל: וקניד. אלו החכמים: ויאמרו לך. הראשונות:

(ח) בְּהִנְזוֹלָ עֲלִיוֹן גּוֹיִם בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יֵצֵב
גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: בְּאַחְסָנָא עֲלָאָה
עֲמִמְיָא בְּפִרְשׁוּתָהּ בְּנֵי אֲנָשָׁא קִיִּים תְּחוּמֵי עֲמִמְיָא לְמִנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י בהנחל עליון גוים. כשהנחיל הקדוש צרוך הוא למכעיסיו את חלק נחלתו הריפן וטפס: בהפרידו בני אדם. כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן, אלא יצב גבולת עמים קימם ולא אדם: למספר בני ישראל. בשביל מספר בני ישראל שעתידים לראת מבני עם, ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים, הציב גבולות עמים שבעים לשון:

(ט) כִּי זֶזְלַק יְהוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶזְלַק יְהוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב: אֲרֵי חֲלָקָא
דְּיֵי עַמְהָ יַעֲקֹב עַד בְּאַחְסָנְתָּהּ:

רש"י כי חלק ה' עמו. למה כל זאת, לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם ועתיד לראת. ומי הוא חלקו, עמו. ומי הוא עמו יעקב חבל נחלתו. והוא השלישי באבות, המשלש בשלש זכויות, זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו, הרי שלשה, כחבל הזה שהוא עשוי בשלשה גדילים והוא ובניו היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם, ולא עשו בן יצחק:

(י) יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֵתוֹ יִלָּל יִשְׁמָעֵאל
יִסְבְּבֵנָהוּ יְבוּנֵנָהוּ יִצְרֵנָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו: סְפִיק
צְרִפְיָהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּרָא וּבֵית צְחֻנְיָא אֲתֵר דִּי לִית מְיָא אֲשֶׁרְנֻן סְחֹר סְחֹר
לְשִׁכְנֵתָהּ אֶלְפִנֻן פְּתֻגְמֵי אֲוִרֵתָא נְטֻרְנֻן כְּבַבֵּת עֵינֵיהוֹן:

רש"י ימצאו בארץ מדבר. אותם מלא לו נאמנים בארץ המדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועלו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו, שנאמר (לקמן לב,

ז) וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן: וזתהו ילל ישימן. ארץ ליה ושממה, מקום יללת תנינים וזנות יענה, אף שם נמשכו אחר האמונה, ולא אמרו למשה היאך נלח למדצרות מקום ליה ושממון, כענין שנאמר (ירמיה ב, ז) לכתך אחרי צמדבר: יסבצנהו. שם סבצם והקיפם צעננים וסבצם דגלים לארבע רוחות וסבצן בתחתית ההר, שכפהו עליהם כגגית: יזוננהו. שם בתורה וזינה: ילרנהו. מנחש שרף ועקרצ ומן האמות: כאישון עינו. הוא השחור שציעו, שהמאור יולח המנו. ואונקלוס תרגם ימלאהו יספיקהו כל לרכו צמדבר, כמו (צמדבר יא, כז) ומלא להם, (יהושע יז, טז) לא ימלא לנו ההר: יסבצנהו. אשרינון סחור סחור לשכינתיה, אהל מועד צאמצע וארבעה דגלים לארבע רוחות:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

ו) **בְּצַר-לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל-אֱלֹהֵי אֶקְרָא**
וַיִּשְׁמַע בְּהִיכָלוֹ קוֹלִי וַיִּשְׁוַעַתֵּי בְּאַזְנוֹתָיו: אמר דוד פד
עקא לי אנא מצלי קדם יי וקדם אלהי אנא מתחנן ומקבל מהיכלה צלותי ובעותי
קדמוהי מתעבדא : (ח) (ותגעש) **וַיִּתְגַּעַשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ**
מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ וַיִּתְגַּעַשׂוּ כִּי-זָרְחָה לֹא:
ואתרגיפת ואתרגישת ארעא שכלולי שמא זעו ואתרכינו ארי תקף רוגזה :

רס"י ויתגעש ותרעש . לא על נסים שאירעוהו נאמר , אלא על נסים שנעשו לישראל , וראש המקרא מחובר על סופו : כי חרה לו . 'כי' משמש כאן בלשון 'כאשר' , וכן פתרונו , וכשחרה לו מפני מכעיסיו , נתגעשה ונתרעשה הארץ , ומוסדות השמים רגזו ורעשו :

(ט) **עֲלֵה עֵשֶׂן בְּאֵפוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹאכַל גְּזֻזִים**

בְּעֵרוֹ מִמְנוֹ: סליק זְדוּגֵי דְפְרָעָה רְשִׁיעָא כְּתִנְנָא קְדָמוּהִי בְכּוּן שְׁלַח רוּגְזִיָּה כְּאֵשָׁא בְּעָרָא דְמִן קְדָמוּהִי מְשִׁיבָא מְזוּפִיתִיָּה כְּגוּמְרִין דְנִיר דְלִקָּא מִימְרָה :

רש"י עלה עשן באפו . כן לרד הכועס , יולא עשן מנחיריו , וכן (תהלים יח ט) : עלה עשן באפו . וזהו כל לשון חרון אף , שהאף נוחר ומעלה הבל : ואש מפיו תאכל . מגזרת דבר פיו , תאכל אש ברשעים :

(י) **וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וְעָרְפֹל תִּנְזַח רִגְלָיו:** וְאַרְפִּין שְׁמַיָּא וְאַתְגְּלִי יְקָרִיָּה וְעֵנּוּ אֲמִיטָתָא כְּבִשׁ קְדָמוּהִי :

רש"י ויט שמים . להנקם מאויביו , ממלכים ומפרעה :

כתובים - תהילים - פרק מו

(ז) **הָבִי גוֹיִם מִטּוֹ מִמְלָכוֹת גֹּתָן בְּקֹלוֹ תִּמְוַגְּ**

אָרֶץ: בְּמִתְּנֵן אֲוִרִיתָא לְעַמִּיָּה אֲתִרְגְּשׁוּ עַמִּיָּא אֲזִדְעִזְעוּ מִלְּפָנֶיךָ פֶּד אָרִים קְלִיָּה וְכַד יְהִב אֲוִרִיתָא לְעַמִּיָּה אֲתִמְוַגְּוּ יְתִבִי אֲרַעָא :

רש"י המו גוים . לשון הומה : תמוג . תמס , כן פתר מנחם (שמות טו) נמוגו כל יושבי כנען , וכן למוג לב (יחזקאל כא) , אכל דונש פתר אותם לשון הנעה וכן (שמואל א י"ד) ההמון נמוג וילך והלום וכן כלם :

(ח) **יְהוָה צְבָאוֹת עֲבָנוּ מִשָּׁגָב - לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב**

סֵלָה: מִימְרָא דִּי צְבָאוֹת בְּסַעֲדָנָא תְּקוּף לָנָא אֱלֹהָא דִּיעֲקֹב לְעַלְמִין : (ט)

לְכוּ-וּזְזוּ בַּמַּעַלְלוֹת יְהוָה אֲשֶׁר-שָׂם שֵׁמוֹת שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ: אֲזִילוּ חֲמוֹן עוֹבְדֵי דָגִים דְּשׁוּי צִדְוֹן בְּרִשְׁעֵי אֶרֶץ :

רש"י אֲשֶׁר שָׂם שְׁמוֹת . אֲשֶׁר שָׂם אֲרָצוֹת הַגּוֹיִם שְׁמוֹת :

(ו) בַּמַּעַלְלוֹת בְּמַלְאָכָה עַד-קִצְוֵה הָאֶרֶץ קִשְׁתָּה
יִשְׁבֵּר וְקִצְוֵה זִזְנֵי עֲלֵלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאֶשׁ: מְבַטֵּל קִרְבָּא
עַד סִפְיֵי אֶרֶץ קִשְׁתָּה יִתְבַּר וְיִתְרַע מוֹרְנֵי תַּרְסִיפָא עֲגִילִין יוֹקִיד בְּנוֹרָא :

רש"י מַשְׁבִּית מַלְחָמוֹת . מַעֲלִינוּ עַד קִצְוֵה הָאֶרֶץ שְׂכַל אֲרָצוֹת הַגּוֹיִם יִהְיוּ
עֲמוֹנוֹ בְּשָׁלוֹם . עֲגִלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאֶשׁ . רַכְבֵּי מַלְחָמוֹת :

משנה מועד קטן פרק א

א. מִשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלַחִין בַּמוֹעֵד וּבְשַׁבְּיַעִית, בֵּין מִמַּעַן שְׂפִי צָא
בְּתַחֲלָה, בֵּין מִמַּעַן שְׂפִי יָצָא בְּתַחֲלָה. אָבֵל אֵין מִשְׁקִין לֹא מִמֵּי
הַגְּשָׁמִים וְלֹא מִמֵּי הַקִּילּוֹן. וְאֵין עוֹשִׂין עוֹגִיוֹת לַגִּפְנִים:

בְּרֵטוּרָה (ו) מִשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלַחִין. אֲרָץ עֵיפָה וְכַמְּאָה לְמִים. תַּרְגוּם עֵיף וְיַגַּע, מַשְׁלָהּ
וְלֹאִי: מִשְׁקִין בַּמוֹעֵד. דְּדַבַּר הָאֲבָד מוֹתֵר בַּמוֹעֵד. וְשָׂדֶה בֵּית הַשְּׁלַחִין מַשְׁעָה שְׁמַתְחִיל
לְהַשְׁקוֹתָהּ אִם אֵינוֹ מַשְׁקָה אֹתָהּ תְּדִיר מִיַּד נֹאכֵד, כְּדַתְנֵן בְּסוּף מַתְנִיתִין וְגוֹ, זְרַעִים
שָׂלַח שְׁתוֹ לְפָנֵי הַמוֹעֵד לֹא יִשְׁקֵם בַּמוֹעֵד, דְּלֹא פְסָדִי, אֲבָל שְׁתוֹ לְפָנֵי הַמוֹעֵד יִשְׁקֵם
בַּמוֹעֵד. וְדוּקָא שְׂדֵה לְבָן שֶׁל תְּבוּאָה שֶׁהִיא שְׁלַחִין מִשְׁקִין בַּמוֹעֵד, אֲבָל שְׂדֵה שְׁלַחִין שֶׁל
אֵילָן לֹא שָׂרִי בַּמוֹעֵד, דְּלֹא פְסָדִי. וּבְשַׁבְּיַעִית שָׂרִי לְהַשְׁקוֹת בֵּין שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלַחִין בֵּין
שְׂדֵה בֵּית הַבַּעַל. וּבֵית הַשְּׁלַחִין, מִשּׁוּם מוֹעֵד בְּלִבָּד נִקְטָה לָהּ: שִׂיבָא בְּתַחֲלָה. שִׂיבָא
עַכְשָׁיו מַתְחִלָּה. וְאֵין חוֹשְׁשִׁין הוֹאִיל וְחַדָּשׁ הוּא שְׂמַח יִפְלוּ גְדוּתֵיו וְאֵתִי לְתַקֵּן בַּמוֹעֵד
וְאֵיכָא טַרְחָא: שֶׁלֹּא יִבָּא בְּתַחֲלָה. שֶׁהוּא יִשָּׁן: אֲבָל לֹא מִמֵּי גְשָׁמִים. גְּזִירָה מִשּׁוּם מִי

הילון. הילון הם מים של בור עמוק ובו מי גשמים מכונסים, דביה איכא טרחא יתירה לדלות: עוגיות. חרילים שעושים צעיקרי הזיתים וצעיקרי הגפנים כדי שימלאו מים:

ב. רבי אלעזר בן עזריה אומר, אין עושין את האמה בתחלה במועד ובשביעית, וחכמים אומרים, עושין את האמה בתחלה בשביעית, ומתקנין את המקלות במועד. ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים וחוטטין אותן. ומתקנין את הדרךים ואת הרחובות ואת מקואות המים, ועושין כל צרכי הרבים, ומצינין את הקברות, ויוצאין (א) על הפלאים:

ברטורה (ב) האמה. חרילים שעושים בקרקע שבהן המים הולכים סביב השדה ומשדה לשדה, קרויין אמה, לפי שהן רוחב אמה ברום אמה: בתחילה. אם לא היתה מעולם אין עושין אותה בתחלה במועד, משום טרחא: ובשביעית. מפני שנראה כחופר בקרקע בשביעית: ומתקנים את המקוללות. אם נפל לתוכה עפר ואינה מקלחת, מתקנים אותה, אבל אין עושים אותה בתחלה במועד. והלכה כחכמים: ומתקנים קלקולי המים. מים המכונסים בגומות לשנות מהן: וחוטטין. מנקין ומנקיין ומולאין מתוכן כרוכות וקסמין ועפרורית שנפל בהן: ומליינין. עושין ליונין על הקברות. שהיו ממחין סיד ושופכין על הקבר, והוא סימן להולכי דרכים שלא יעברו במקום טומאה: ויוצאין. שלוחי בית דין במועד לעיין השדות שנזרעו כלאים, לעקור אותם. לפי שנטולין שטר על כך מתרומת הלשכה, ובימי המועד נשכרים בזול, מפני שהן בטלים:

ג. רבי אליעזר בן יעקב אומר, מושכים את המים מאילן לאילן, ובלבד שלא ישקה את כל השדה. זרעים שלא שותו לפני המועד, לא ישקם במועד. וחכמים מתירין בזה ובזה:

ברטורה (ג) מושכים את המים. שתחת אילן זה, לאילן אחר, דליכא טרחא. אבל לא ישקה כל השדה. ובשדה בית הבעל איירי, ללא פסדי, שמי גשמים מספיקין לו, אלא כשמסקין אותו הוי הרווחה טפי: שלא שותו. ללא פסדי: בזה ובזה. אפילו לא שחו ואפילו שדה הבעל, דמשום הרווחה שרו חכמים. והלכה כר' אליעזר בן יעקב, דסתם מתניתין מסקין בית השלחים ללעיל כוותיה. ומיהו שדה לחה שהקרקע שלה כמו טיט מותר להסקותה במועד אפילו לרבי אליעזר בן יעקב, דכזרעים ששחו לפני המועד דמו:

ד. צדין את האישיות ואת העכברים משדה האילן ומשדה הקלון,

(שלא) כְּדַרְכּוֹ, בַּמּוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, מִשָּׁדָה הָאֵילָן
כְּדַרְכּוֹ, וּמִשָּׁדָה הַלָּבָן שְׁלֵא כְּדַרְכּוֹ. וּמְקָרִין אֶת הַפְּרָצָה בַּמּוֹעֵד,
וּבַשְּׁבִיעִית בּוֹנָה כְּדַרְכּוֹ:

דרטורה (ז) האישות. תנשמת. והיא צריה שאין לה עינים. ומפסדת את הקדוה:
ומשדה הלבן. שחורטין וזרעין אותו לתבואה ואין בו אילנות: בשדה האילן כדרכו.
דמפסדי טפי, ולהפסד מרובה חששו. לפיכך חופר גומא כדרכו ותולה בה מלודה:
שלא כדרכו. נועץ שפוד בקרקע בחוזק ומנענע איכך ואילך ומוציא, ונמלאת גומא
נעשית מאיליה. אבל לא על ידי חפירה. והלכה כחכמים. ובשדה לבן הסמוכה לשדה
אילן, חופר כדרכו, שמא ילאו משדה לבן ויחריבו האילנות: ומקריין את הפרצה.
מסדריין את האבנים זו על זו כדרך בנין, ואינו טח בטיט. ובפירצה של גינה מיירי.
אבל כותל חצר שנפל, בונה כדרכו, מפני הגנבים:

ה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, רוֹאִין אֶת הַנְּגָעִים בְּתַחֲלָה לְהַקֵּל, אֲבָל לֹא
לְהַחְמִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, לֹא לְהַקֵּל וְלֹא לְהַחְמִיר. וְעוֹד אָמַר רַבִּי
מֵאִיר, מְלַקֵּט אָדָם עֲצָמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ, מִפְּנֵי שְׁשֻׁמְחָה הִיא לוֹ. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר, אֲבָל הִיא לוֹ. לֹא יַעֲוֹרֵר אָדָם עַל מֵתוֹ וְלֹא יִסְפִּידְנוּ קִדְּם
לְרַגְלֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם:

דרטורה (ח) רואין את הנגעים במועד להקל. שאם טהור הוא, אומר לו הכהן
טהור אתה, ששמחה היא לו: אבל לא להחמיר. שאם טמא הוא, ישתוק, ולא יטמאנו
ויזריכנו ללאת חוץ למחנה: לא להקל ולא להחמיר. מתוך שנזקק לראותו אם הוא
טהור כדי להקל עליו, הוא נזקק להחמיר שאם הוא טמא צריך לומר לו טמא אתה,
כדכתיב (ויקרא יג) לטהרו או לטמאו, שאין כהן רשאי לשתוק, ומוטב לו שלא יראהו
הכהן כלל: מלקט אדם עצמות אביו ואמו. במועד, כדי לקבצם במקום הגון:
שמחה היא לו. כשרואה אותם [סקובצן בקברי אבותיו]. ואין הלכה כר מאיר
בשתיהן: לא יערער על מתו. לא יביא ספדן לערער על מתו שמת זה ימים רבים,
לחזור על קרובי המת כדרך שחוזר הספדן שזועק ואומר בואו צכו עמי כל מרי לב,
ומי שלצו דוה עליו הולך ומספיד על קרובו: ולא יספידנו. לא ישכור ספדן על מתו
שמת לו באותה שעה: קודם לרגל ל' יום. תמיד. דאמרי טעמא בגמרא, שדרך בני
אדם לכנוס מעות לכורך הרגל קודם לרגל שלשים יום מכי שמע שדורשים בהלכות
הרגל, ושמא יתן המעות שכנס לכורך הרגל לספדן, וימנע משמחת הרגל. ואית
דאמרי, שאין המת משתכח מן הלב אלל לאחר שלשים יום אחר הספדו:

ו. אֵין חוֹפְרִין פּוּכִין וּקְבָרוֹת בַּמּוֹעֵד, אֲבָל מְחַנְּכִים אֶת הַפּוּכִין
בַּמּוֹעֵד. וְעוֹשִׂין נְבָרְכָת בַּמּוֹעֵד, וְאָרוֹן עִם הַמֵּת בְּחָצֵר. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹסֵר, אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ עֲמוֹ נְסָרִים:

זרטורה (י) אין חופרין כוכין וקברות צמועד. להקבר צו מת שימות לאחר המועד. כוכין, צמערה שתחת הקרקע. וקברות, צבנין: אבל מחנכין. שאם היה ארוך, מקלרו. ואם היה קצר, מאריך ומרחיב צו: נצרכת. של כובסין מקום מתוקן לכבס צו הבגדים, ולית ציה טרחא כולי האי: וארון עם המת בחלר. שמת שם, מותר לנסר הנסרים ולעשות לו ארון. אבל בחלר אחרת לא, שלא יאמרו מלאכה אחרת הוא עושה. ולא שנו אלל צאדם שאינו מפורסם, אבל אדם מפורסם עושין לו ארון ואפילו צשוק. ולדידן שאנו מתי מספר, כל אדם הוא מפורסם: רבי יהודה אומר. להביא עאים לעשות נסרים צתחלה לצורך הארון אלל אם כן מונסרות קודם יום טוב. ואין הלכה כר' יהודה:

ז אין נושאין נשים במועד, לא בתולות, ולא אלמנות, ולא מיבמין, מפני ששמחה היא לו. אבל מחזיר הוא את גרושתו. ועושה אשה תכשיטיה במועד. רבי יהודה אומר, לא תסוד מפני שנוול הוא לה:

זרטורה (י) מפני שמחה היא לו. ואין מערבים שמחה אחרת צשמחת הרגל, דכתיב (דברים טז) ושמחת בחגך, בחגך ולא צאשתך: אבל מחזיר הוא את גרושתו. דאינה שמחה כל כך אלל צאשה חדשה שלא היתה לו מעולם: ועושה אשה תכשיטיה. כגון לתת כחול צעיניה, ולהשוות שער ראשה שלא יתפזר, ומעצרת צבע אדום על פניה, ומעצרת סכין על פני מטה, וכן כלי כיוצא בזה: שנוול הוא לה. לער הוא לה. ואין הלכה כר' יהודה:

ח ההדיוט תופר כדרכו, והאמן מכליב. ומסרגין את המטות. רבי יוסי אומר, (א) ממתחין:

זרטורה (ח) ההדיוט תופר כדרכו. הדיוט מקרי כל שאינו יודע לכוין שפה לצבד שמהא שזה ומכוונת צו, אלל מעקם לכאן ולכאן ועושהו רחב צמקום זה וקצר צמקום אחר: מכליב. עושה תפירות כעין שיני הכלב, שאינן שוין זו כנגד זו, אלל אחת למעלה ואחת למטה: ומסרגין את המטות. אורגין אותן צחבלים שתי וערב: ממתחין. אם היה ארוג זה ימים רבים ורפו החבלים, ממתחין. אבל לא מסרגין. ואין הלכה כר' יוסי:

ט מעמידין תנור וכירים (גרמים) במועד. רבי יהודה אומר, אין מכבשין את הרמים בתחלה:

זרטורה (ט) מעמידין. צונין ומושיבין ומתקנים תנור שצריך לו צמועד. ולפי

סתנוריס שלהם מיטלטלין היו ממקום למקום להכי תני מעמידין: אין מכבשין.
מנהרין ומכין צפטיש על הרחיס כשהן חלקים יותר מדאי ואין טוחנות יפה. ואין
הלכה כר' יהודה:

י. עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט, אבל לא מעשה אמן.
שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה בידי וברגל, אבל לא
במחלצים. הציר והצנור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו,
מתקנן במועד, ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד, וכל כבשין שהוא
יכול לאכול מהן במועד, כובשין:

צרטורה (י) ולמרפסת. הילוך שלפני עליה שבני העליה הולכין בו ויורדים דרך
סולם לחצר: ושפין את הסדקין. גגות שאינן משופעין טוחנין אותן צטיט. וכשיש
סדקים צטחיית הטיט הלף יורד צבית ואיכא פסידא. שפין, טחיין: מעגילה. עץ
עגול שבו מחליקין הגגות: במחלצים. כלי אומנות של ברזל רחבה כעין כף ולה בית
יד: הציר. רגל הדלת הסובבת בתוך חור האסקופה התחתונה של פתח: לינור. החור
שבאסקופה: והקורה. קורת הבית ממס, שנצברה אפילו קודם יום טוב: ובלבד שלא
יכין מלאכתו במועד. שלא יאמר אמתין עד המועד שאין לי מלאכה אחרת ואעשה
את זאת: כבשים. כגון דגים וירקות וכיוצא בהן שכובשין במלח וחומץ: שיכול לאכלן
במועד. שיהו נכבשין מהר ורחויין לאכול מיד:

גמרא מועד קטן דף ו ע"ב

צדין את האישות. מאי אישות. אמר רב יהודה: בריה שאין לה עינים.
אמר רבא בר שמעאל ואיתימא רב יימר בר שלמיא מאי קרא (תהילים נח)
כמו שבלול תמס יהלף נפל אשת בל חזו שמש. תנו רבנן: צדין את
האישות ואת העכברים משדה הלבן ומשדה האילן פדרפו ומחריבין חורי
נמלים. כיצד מחריבין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מביא עפר מחור זה
ונותן לתוך חור זה והן חונקין זה את זה. אמר רבי יימר בר שלמיא
משמיה דאביי והוא דקאי בתרי עברי נהרא והוא דליכא גשרא והוא
דליכא גמלא והוא דליכא מצרא עד כמה עד פרסה. רבי יהודה אומר:
משדה האילן פדרפו ומשדה הלבן שלא פדרפו. תנו רבנן: כיצד פדרפו.
חופר גומא ותולה בה מצודה. כיצד שלא פדרפו. נועץ שפוד ומכה

בְּקוֹרְדוֹס וּמְרָדָה הָאֲדָמָה מִתְחַתֵּיהָ. תִּנְיָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:
כְּשֶׁאָמְרוּ מִשְׁדָּה לְבָן שְׁלֹא כְּדָרְכוֹ לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשִׁדָּה לְבָן הַסְּמוּכָה לְעִיר,
אֲבָל בְּשִׁדָּה לְבָן הַסְּמוּכָה לְשִׁדָּה הָאֵילָן אֶפְלוּ כְּדָרְכוֹ. שְׁמַא יֵצְאוּ מִשְׁדָּה
הַלְבָּן וַיִּחְרִיבוּ אֶת הָאֵילָנוֹת:

רש"י צריה שאין לה עינים. וחופר בקרקע: מאי קרא. לחיטות צריה שאין לה
עינים כתיב כמו שצבול תמס יהלך. שצבול שקורין לימאין תמס יהלך. כלומר
כשיואל חוץ מנרתיקו רירות נופלות ממנו עד שהוא נימוח ומת תמס כמו ונמס:
נפל אשת כל חזו שמש. כלומר כך אישות נופלות פתאום לארץ ומתים ללא חזו:
וחונקים זו את זו. מפני שמריחין את העפר ואין מכירין באותו עפר: והוא דקאי
בתרי עצרי נהרא. לכיון דאיכא הפסק מים בין הני תרתי חורי נמלים אין מכירין
הני בעפר דהני: גושרא. גשר: גמלא. שאין לו גשר אלכא מנסר אחד: ומלרא. עדיין
קטן מגמל' אין יכול להלך עליו אלכא כשקושרים חבל אחד משני עצרי הגהר בשני
יתידות ואוחזין בו והולכין על אותו גשר כר אלכא חד מהן מכירין הני
בחורי דהני: ועד כמה. מרוחקין הני תרי חורי נמלים דכי איכא נהרא בינייהו
וליכא גישרא דאין מכירין הני בחורי דהני: עד פרסה. אי ליכא פרסה בינייהו אף
על גב דאיכא נהרא וליכא מעבר מכירין הני בחורי דהני: נועץ שפוד. במקום
שהן מכווין ומרדה האדמה וממעך אותן:

זוהר וילך דף רפה ע"א

אמר רבי יהודה ובוזי יקלו מאן דלא ידע לאוקיר למאריה ולא אתפון
באמן דתנינו גדול העונה אמן יותר מן המברך והא אוקימנא קמיה דרבי
שמעון דאמן משיך ברכאן ממבועא למלכא וממלכא למטרוניתא (דא פנסת
ישראל) ובאתנו גליפו דרבי אלעזר מאל"ף למ"ם וממ"ם לנו"ן כיון דמטו
ברכאן לנו"ן מתמן נגדיו ונפקין ברכאן לעלאי ותתאי ומתפשטי בכלא
וקלא נפיק אתשקיו משקיותא דברכן דאפיק פלגיא עבדא דמלכא
קדישא וכד ישראל לתתא משמרין לאתבא אמן ולכוניא לפיהו כמה
דאצטריך כמה פתחין דברכאן פתחין ליה לעילא כמה טבאן משתכחין
בכלהו עלמין כמה חידו בכלא מאי אגר להו לישראל דגרמין האי אגר
להו בעלמא דין ובעלמא דאתי. בעלמא דין בשעתא דעאקין להו (לישראל)
ומצלין צלותא קמי מאריהון קלא מכרזא בכלהו עלמין (ישעיה כ"ז) פתחו
שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי אמונים אלא אמונים
פתחו שערים כמה דישראל פתחין להו תרעין דברכאן כד השתא פתחו

שְׁעָרִים וְתִתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן מֵאַנּוֹן דְּעֹאקִין לְהוּ. הָאִי בְּעֵלְמָא דִּין. בְּעֵלְמָא דְאַתִּי מֵאִי אֲגַרְיָהוּ דְכַד יְפּוֹק בְּר נִשׁ מֵהָאִי עֵלְמָא דְהוּהוּ שׁוֹמֵר לְאַתְבָּא אֲמֹן מֵאִי שׁוֹמֵר פְּלוּמֵר נוּטֵר הֵהִיא בְּרָכָה דְאַמֵּר הֵהוּא דְמִבְרַךְ וּמְחַפֵּה לִיה לְאַתְבָּא אֲמֹן כְּמָה דְאַצְטְרִיךְ נִשְׁמַתָּא סְלָקָא וּמְכַרְזִי קַמִּיה פְּתַחוּ שְׁעָרִים קַמִּיה כְּמָה דְאַיְהוּ הוּהוּ פְּתַח תַּרְעִין כָּל יוֹמָא כַּד הוּהוּ שׁוֹמֵר אֲמוּנִים. אָמֵר רַבִּי יוֹסִי אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה מֵאִי אֲמֹן אָמֵר רַבִּי אֲבָא הָא אֻקְמוּהָ כְּלָא אֲמֹן אֲקָרִי מִבּוּעָא דְהֵהוּא נִחְלָא דְנִגִּיד אֲמֹן אֲקָרִי דְכַתִּיב (מִשְׁלִי ג') וְאַהִיָּה אֲצִלוּ אֲמֹן אֶל תִּקְרִי אֲמֹן אֲלָא אֲמֹן קִיּוּמָא דְכִלְהוּ הֵהוּא נִחְלָא (ס"א ט"ז) דְנִגִּיד וְנִפִּיק אֲמֹן אֲקָרִי. דְתַנְיָא (תַּהֲלִים מ"א) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם עוֹלָם דְלַעִילָא עוֹלָם דְלַתְתָּא אוֹף הָכָא אֲמֹן וְאֲמֹן אֲמֹן דְלַעִילָא אֲמֹן דְלַתְתָּא אֲמֹן קִיּוּמָא דְכִלְהוּ וְהָא אֻקְיָמְנָא אֲמֹן בְּאַנּוֹן אַתּוּן :

תרגום הזהר אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה, וּבּוּזִי יַהֲלוּ, הֵינּוּ מִי שְׂחִינוּ יוֹדַע לְכַבֵּד אֶת אֲדוֹנָא, וְלֹא נִתְפָּוּן בְּחֵמֹן, שְׂלַמְדֵּנוּ, גְּדוֹל הָעוֹנָה חֵמֵן יוֹתֵר מִן הַמְּבָרַךְ. וְהֵנָּה הָעֵמְדֵנוּ לְפָנֵי רַבִּי שְׂמַעוֹן שְׂחֵמֵר, שְׂהַעוֹנָה חֵמֵן, מוֹסָף בְּרָכוֹת מִמְּבּוּעָא, שְׂהוּא צִינָה, אֶל הַמְּלָךְ, וּמִמְּלָךְ אֶל הַמְּלָכָה. וּבְחֹחוֹתֵי תְּהוּקוֹת שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, אֹמֵר, מִן אֶלְפֵי, דְחֵמֵן, אֶל הַמִּי דְחֵמֵן וּמִמִּי דְחֵמֵן לֵן, בִּיּוֹן שְׂמַגִּיעוֹת הַבְּרָכוֹת לֵן נִמְשָׁכוֹת וְיוֹרְכוֹת מִשָּׁם בְּרָכוֹת לְעֵלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וּמִתְפַּשְׁטוֹת צְפֹל. וְהַקּוֹל יוֹרָא, שְׂתוּ מִשְׁקוּי הַבְּרָכוֹת שְׂהוּיָא פְּלוּנִי, עַבְד מְלָךְ הַקְּדוֹשׁ. וּכְשֵׁי־שָׂרְיָל לְמַטָּה שׁוֹמְרִים עֲלֵמָם לְעֵנוֹת חֵמֵן וּלְכוּן לְצֵם כְּמוֹ שְׂכָרִיךְ, כְּמָה פְּתַחֵי בְּרָכוֹת פְּתוּחִים לְמַעְלָה, כְּמָה טוֹב נִמְרָא צְכַל הָעוֹלָמוֹת, כְּמָה שְׂמַחָה הִיא צְכַל. וּמֵהוּ שְׂכָרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂגַרְמוּ לָזָה. שְׂכָרָם הוּא צְעוֹלָם הָזָה וּצְעוֹלָם הַצָּא. צְעוֹלָם הָזָה צְשָׁעָה שְׂמַלְיָרִים לָהֶם, וּמִתְפַּלְלִים תְּפִלָּתָם לְפָנֵי אֲדוֹנָם, הַקּוֹל מְכַרִּיז צְכַל הָעוֹלָמוֹת, פְּתַחוּ שְׁעָרִים וְיִבְרָא גּוֹי לְדִיק שׁוֹמֵר אֲמוּנִים. אֶל תִּקְרִי אֲמוּנִים אֶלְפָא חֵמֵנִים. דְּהֵינּוּ שְׂשׁוֹמְרִים לְעֵנוֹת חֵמֵן. פְּתַחוּ שְׁעָרִים, כְּמוֹ שְׂיִשְׂרָאֵל פְּתַחוּ לָהֶם שְׁעָרֵי הַבְּרָכוֹת, כְּדֵי עַתָּה פְּתַחוּ שְׁעָרִים, וְתַתְּקַבֵּל תְּפִלָּתָם עַל אֶלְפֵי שְׂמַלְיָרִים לָהֶם. זֶה שְׂכָרָם צְעוֹלָם הָזָה. צְעוֹלָם הַצָּא מֵהוּ שְׂכָרָם. כִּי כְּשֵׁי־יָרָא הָאָדָם מֵעוֹלָם הָזָה, שְׂהִיָּה שׁוֹמֵר לְעֵנוֹת חֵמֵן. מֵהוּ שׁוֹמֵר, כְּלוּמֵר, שְׂשׁוֹמֵר אֹתָהּ הַבְּרָכָה שְׂאֹמֵר הַמְּבָרַךְ וּמְחַפֵּה לוֹ לְעֵנוֹת אַחֲרֵיהָ חֵמֵן, כְּמוֹ שְׂכָרִיךְ. אִז נִשְׁמַתוּ עוֹלָה וּמְכַרִּיזִין לְפָנֵינוּ פְּתַחוּ שְׁעָרִים לְפָנֵינוּ, כְּמוֹ שְׂהוּא הִיָּה פּוֹתַח שְׁעָרִים כָּל יוֹם, כְּשֵׁהִיָּה שׁוֹמֵר אֲמוּנִים, דְּהֵינּוּ אֲמוּנִים. אָמֵר רַבִּי יוֹסִי אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה, מֵהוּ חֵמֵן. אָמֵר רַבִּי אֲבָא, הָרִי הָעֵמִידוּ הַכָּל. חֵמֵן נִקְרָא, הַמְּבּוּעָא שֶׁל נַחַל הַהוּא הַגְּמֵסָף, שְׂהוּא צִינָה, וְנִקְרָא חֵמֵן, כִּי כְּתוּב, וְאַהִיָּה אֶלְפֵי חֵמֵן, אֶל תִּקְרִי חֵמֵן אֶלְפָא חֵמֵן. קִיּוּם כָּל הַמְּדַרְגּוֹת, דְּהֵינּוּ אֹתוֹ נַחַל הַגְּמֵסָף וְיֹרְא נִקְרָא חֵמֵן. שְׂלַמְדֵּנוּ, מִן הָעוֹלָם

עד העולם פרושו מעולם שלמעלה לעולם שלמטה, אף באו, אמן ואמן,
אמן של מעלה אמן של מטה אמן, פרושו היום של כלם. וכבר העמדנו
אמן באלו האותיות שבו.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א. נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום ואינו צריך לטל את ידיו
לכל אכילה ואכילה והוא שלא יסיח דעתו מהן. אבל אם הסיח דעתו מהן
צריך לטל ידיו בכל עת שצריך נטילה: **ב.** לט אדם את ידיו במפה ואוכל
בהן פת או דבר שטבולו במשקה אף על פי שלא נטל ידיו. המאכל לאחרים
אינו צריך נטילת ידים והאוכל צריך נטילת ידים אף על פי שאחר נותן לתוך
פיו ואינו נוגע במאכל והוא הדין לאוכל במגרפה שצריך נטילת ידים:

מוסר

שערי תשובה דף לא עג

איש כי יאמינו בני אדם בדבריו וסמכו כל השומעים על מאמריו ויתפון
לנשא אחד העם או גואלו הקרוב אליו באהבתו אותו ויאמר עליו כי הוא
איש חכם והוא בן לא חכם והיה לפוקה וצור מכשול כי יסמכו על הוראותיו
ועל פיו יהיה כל ריב ויענת משפט ואת העולם יחריב. וכן כי יאמר על איש
כי הוא נאמן ריח ולא הכירו אם הוא איש אמונים או בן לא אמן בו. ואולי
ישמע השומע ויפקידהו על ביתו וכל יש לו יתן בידו וכחש בו לא ראיתך.
ואמרו רבותינו: כל המעמיד דין שאינו הגון כאלו נטע אשרה ובמקום
תלמיד חכם כאלו נטעו אצל מזבח והיה מי שהקים לראש בימים
הראשונים מי שאינו ראוי להורות וקראו עליו מקרא שכתוב (חבקוק ב) הוי
אומר לעץ הקיצה עורי לאבן דומם היא יורה הנה הוא תפוש זהב וכסף וכך
ריח אין בקרבו ועתיד הקדוש ברוך להפרע ממעמדיו, שנאמר (שם) והי

הַאֲזִינוּ יוֹם שְׁלִישִׁי תוֹרָה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) כְּנֹשֶׁר יַעִיר קִנּוּ עַל-גּוֹזְלֵי יִרְזוּף יִפְרֵשׁ כְּנַפָּיו
יִקְוֶזוּהוּ יִשְׁאַהוּ עַל-אֲבָרְתָו: כְּנֹשֶׁר דְּמַחֵשׁ לְקַנְהָ עַל בְּנוֹהֵי
מִתְחוּפֵף פָּרִיס גְּדֻפּוֹהֵי מְקַבְּלֵהוֹן מְנַטְלֵהוֹן עַל תְּקוּף אֲבָרוֹהֵי:

רש"י כנשר יעיר קנו. ניהגם ברחמים ובחמלה, כנשר הזה רחמני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מהקשקש ומטרף על בניו בכנפיו, בין אילן לאילן בין שוכה לחברתה, כדי שיעורו בניו, ויהא בהם כח להכלו: יעיר קנו. יעורר בניו: על גוזליו ירחף. אינו מכביד עצמו עליהם אלא מחופף, נוגע ואינו נוגע, אף הקדוש צרוך הוא (אויב לו, כג) שדי לא מלאכהו שגיאא כח, כשכא לתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אחת אלא מארבע רוחות, שנאמר (לקמן ל), ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרצבות קדש, (חברוק ג, ג). אלוה מתימן יבא, זו רוח רביעית: יפרש כנפיו יקחהו. כשכא לטול ממקום למקום אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי שאר עופות יראים מן הנשר, שהוא מגזיה לעוף ופורה עליהם, לפיכך נושאן ברגליו מפני הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ לפיכך נושאן על כנפיו. אומר מוטב שיכנס החץ כי ולא יכנס בבני, אף הקדוש צרוך הוא (שמות יט, ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים, כשנסעו מלרים אחריהם והשיגום על היס היו זורקים בהם חלים ואבני בליסטראות, מיד (שמות יד, יט. כ) ויסע מלאך האלהים וגו' ויבא בין מחנה מלרים וגו':

(יב) יְהוָה בְּרַד יִזְוֶזְנוּ וְאִין עֲמוּ אֵל זְכָר: יי בלחודוהי
עתידי לאשריותהון בעלמא דהוא עתידי לאתחדתא ולא יתקיים קדמוהי פלחון
טעון:

רס"י ה' 377 ינחנו. ניהגם במדבר בטח ו377: ואין עמו אל נכר. לא היה כח באחד מכל אלהי הגוים להראות כחו ולהלחם עמהם. ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם אנקלוס. ואני אומר דברי תוכחה הם, להעיד השמים והארץ, ותהא השירה להם לעד סופן לבגד ולא יזכרו הראשונות שעשה להם, ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות להם, לפיכך צריך לישב הדבר לכאן ולכאן. וכל הענין מוסב על (פסוק ז) זכר ימות עולם זינו שנות דר ודר, כן עשה להם, וכן עתיד לעשות, כל זה היה להם לזכור:

שלישי (ג) **יִרְכְּבוּ עַל- (במותי) בְּמֹתֵי אֶרֶץ וַיֹּאכְלוּ תְנוּבוֹת שָׂדֵי וַיִּנְקְהוּ דְבַשׁ מִסַּלַּע וְשֶׁמֶן מִזֶּחֶלְמִישׁ צֹר:** אֲשֶׁרנון על תקפי ארעא ואוכלנון בנות סנאיהון ויהב להון בנות שליטי קרוין ונקסי יתבי פרפין תקיפין:

רס"י ירכבו על צמותי ארץ. כל המקרא כתרגומו: ירכבו וגו'. על שם שארץ ישראל גבוה מכל הארצות: ויאכל תנובת שדי. אלה פרות ארץ ישראל שקלים לנוב ולהתבשל מכל פרות הארצות: וינקהו דבש מסלע. מעשה באחד שאמר לבנו בסיכני הבא לי קציעות מן החבית. הלך ומלא הדבש כף על פיה. אמר לו זו של דבש היא. אמר לו השקע ידך לתוכה ואתה מעלה קציעות מתוכה: ושמן מחלמיש צור. אלו זיתים של גוש חלב: צמותי ארץ. לשון גבוה: שדי. לשון שדה: חלמיש צור. תקפו וחזקו של סלע. כשאינו דבוק לתצה של אחריו, נקוד חלמיש, (ההלים קיד, ח) וכשהוא דבוק, נקוד חלמיש:

יד **וְזָמַת בֶּקָר וְזָלַב צֹאן עִם-וְזָלַב כְּרִים וְאֵילִים בְּגִי-בָשָׁן וְעֵתוּדִים עִם-וְזָלַב כְּלִיֹּת זֹטָה וְדָם-עֵזָב תִּשְׁתֶּה-זֹּמֹר:** יחב להון בנות מלכיהון ושלטיהון עם עותר רב רביהון ותקפיהון עמא דארעהון ואחסנתהון עם בנות חיליהון ומשריתיהון ודם גברייהון ותשד כמנא:

רס"י חמאת בקר וחלב לאן. זה היה בימי שלמה, שנאמר (מלכים א' ה, ג) עשרה בקר זרחים ועשרים בקר רעי ומאה לאן: עם חלב כרים. זה היה בימי עשרת השבטים, שנאמר (עמוס ו, ז) ואוכלים כרים מלאן: חלב כליות חטה. זה היה בימי שלמה, שנאמר (מלכים א' ה, ז) ויהי לחם שלמה וגו': ודס ענב תשחה חמר. בימי עשרת השבטים, (עמוס ו, ו) השתים במזרקי יין: חמאת בקר. הוא שומן הגקלט מעל גבי החלב: וחלב לאן. חלב של לאן, וכשהוא דבוק נקוד חלב כמו (שמות כג, יט) בחלב אמו: כרים. כבקים: ואילים. כמשמעו: בני בשן. שמנים היו: כליות חטה. חטים שמנים כחלב כליות וגסין ככוליא: ודס ענב. היה שותה יין טוב וטועם יין חפוב: חמר. יין בלשון ארמי: חמר. אין זה שם דבר, אלא לשון משבח בטעם אינו"ש בלע"ז. ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר תרגום של אנקלוס, אשרינון על תוקפי ארעא וגו' :

(טו) **וַיִּשְׁבֹּן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֵט שְׂמֵנֶת עֲבִית כִּשִׁית וַיִּטְעֵ אֶלֹתָ עֲשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל צֹר יִשְׁעָתוֹ:** ועפר ישראל ובעט אצלח תקוף קנא נכסיו ושבק פלחו אלהא דעבדה וארגו קדם תקיפא דפרקה:

רס"י עבית. לשון עובי: כשית. כמו כסית, לשון (איוב טו, כז) כי כסה פניו בחלבו, כאדם ששמן מצפנים וכסליו נכפלים מבחוז, וכן הוא אומר (סס) ויעש פימה עלי כסל: כשית. יש לשון קל בלשון כסוי, כמו (משלי יב, טז) וכסה קלון ערום ואם כתב כשית דגוש היה נשמע כסית את אחרים, כמו (איוב טו, כז) כי כסה פניו: וינבל צור ישעתו. גנהו וזזהו, כמו שנאמר (יחזקאל ה, טז) אחוריהם אל היכל ה' וגו', אין לדך נבול גדול מזה:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

(יא) **וַיִּרְכַּב עַל-כָּרוֹב וַיַּעַף וַיֵּרָא עַל-כַּנְּפֵי-רוּיֹז:**

וְאֶתְגַּלִּי בְּגִבּוֹרֶתֶיּהָ עַל כְּרוּבִין קַלִּילִין וְדַבֵּר בְּתַקִּיף עַל פְּנֵי רוּחָא : (יב) וַיִּשְׁתַּחֲוֶינָה

וַיִּשְׁתַּחֲוֶינָה סְבִיבוֹתָיו סִכּוֹת זֶזְשֶׁרֶת-מַיִם עָבְיִי

שְׁזֹזְקִים: וְאֶשְׂרֵי שְׂכִינְתָהּ בְּעַרְפִּילָא וְעֵנָן יָקָר סְחֹר סְחֹר לֵה מְחִית מִן תַּקִּיפִין מְרַכְּפֵת עֵנָנִין קַלִּילִין בְּרוּם עֶלְמָא :

רש"י וישתחוו חשך סביבותיו . לסוכה , כענין שנאמר (שמות יד כ) : ויהי הענן והחשך , מפסיק בין מצרים לישראל : השרת מים עצי שחקים . מאין היה החשך , עצי שחקים היו , שהן חושרין מים על הארץ : השרת . לשון כזרה הוא , שהוא נופל על הארץ דק דק (תענית ט ז) . וכן הוא אומר באגדות הרבה : חושרין אותו בכזרה . ויש לפתור 'השרת' , לשון 'קשר' , שמתקשרין השמים בעצים על ידי המים , כמו 'חשוריהם' האמור באופני המכונה (מלכים-א ז לג) , שהם זרועות העץ המהדקין וקושרין עיגוליה יחד :

(יג) מַזְזָה לְגֵדוֹ בְּעָרוֹ גְזֹלִי-אֵשׁ: מִיָּד יִקְרִיָה מִבְּהִיקִין שְׂמִי שְׂמִיָּא מְזוֹפִיתִיָה כְּגוֹמְרִין דְּנֹר דְּלִקָּא מִימְרִיָה :

רש"י מנגה נגדו . שלא תאמר בחשך הוא שריו , אלא הנוגה לפניו מן המחילה , ומאותו נוגה אשר לפניו , בערו גחלי אש , שנשתלחו חלים על מצרים :

(יד) יִרְעֵם מִן-שָׁמַיִם יְהוָה וְעֲלִיזוֹן יִהְיֶה קוֹלוֹ: אֶכְלִי מִן שְׂמִיָּא יְיָ וְעֲלָה אָרִים מִימְרִיָה : (טו) וַיִּשְׁלַח זֶזְשֶׁרֶת וַיִּפְיֵצֵם בְּרַק (ויהבם) וַיִּהְיֶהם: וְשִׁלַּח מְחִתִּיָה כְּגִירִין וּבְדָרִינוֹן בְּרַקִּין וְשִׁשְׁיָנוֹן :

כתובים - תהילים - פרק עז

(יא) וְאָמַר זִכְרוֹתַי הֵיאָה שְׁנוֹת יְמַיִן עֲלִיּוֹן: וְאָמַרְתִּי מִרְעוּתַי
הוא אֲשַׁתְּנִיּו גְבוּרַת יָמִין עֲלָאָה (וְאָמַרְתִּי בְעוּתֵי הוּא שְׁנֵי דְקִי מִנְמִי) :

רס"י ואמר חלותי היא . מחשבותי אומרת כי אין זאת אלא להחלותי וליראני
לשוב אליו , חלותי כמו לחלותי לשון חולי וחיל : שנות ימין עליון . את אשר
נשתנית ימין עליון שהיתה נאדרי בכח רועלת אויב ועכסיו השיב אחור ימינו
:

(יב) אֲזַכֹּר מֵעַלְלִי-יְהִי כִי-אֶזְכְּרָה מִקֶּדָם
פְּלִאָה: אָדָּפֵר עוֹבְדֵי אֱלֹהֵא אַרוּם אָדָּפֵר מִן לְקַדְמִין פְּרִישׁוֹתָדָּ : (יג)
וְהִגִּיתִי בְּכָל-פְּעֻלָּךְ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אֲשִׁיזָּה: וְרַנְנִית
בְּכָל עוֹבְדָדָ טְבִיא וּבַתְּסֻקוֹפִי נִסָּדָ אֲמַלל :

רס"י והגיתי בכל פעלך . שעשית לנו כבד :

(יד) אֱלֹהִים בִּקְדֹשׁ דְּרַכָּךְ מִי-אֵל ' עָדוּל
כְּאֱלֹהִים: אֱלֹהֵא דְקַדִּישִׁין אֲוִרְחָתָדָ מִן אֱלֹהֵא רַבָּא כְּאֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל :

רס"י בקדש דרכך . לרך מדתך לקדש את שמך בעולם לעשות דין ברשעי
:

(טו) אֲתָתָה הָאֵל עֲשֵׂה פְלֵא הוֹדְעָתָ בְּעַמִּים עֲזָרָה:
אָנְתָּ הוּא אֱלֹהֵא עֲבִיד פְּרִישׁוֹן הוֹדְעָתָ בְּעַמְנָא עוֹשְׁנָדָ :

א. וְאֵלּוּ מִתְּרִין, חֲלִין שְׂאֵכֵל לָךְ, כְּבֶשֶׂר חֲזִיר כְּעִבּוּדָה זָרָה, כְּעוֹרוֹת לְבוּבִין, כְּנִבְלוֹת, כְּטָרְפוֹת, כְּשִׁקְצִים, כְּרִמְשִׁים, כְּחֶלֶת אֶהָרֹן וְכִתְרוֹמְתוֹ, מִתֵּר. הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ, הָרִי אֶתְּ עָלַי כְּאֶמָּא, פּוֹתְחִין לוֹ פֶּתַח מִמְּקוֹם אֲחֵר, שְׁלֹא יִקַּל רֵאשׁוֹ לְךָ. קוֹנֵם שְׂאִינִי יִשּׁוּן, שְׂאִינִי מְדַבֵּר, שְׂאִינִי מְהַלֵּךְ, הָאוֹמֵר (לְאִשְׁתּוֹ), קוֹנֵם שְׂאִינִי מִשְׁמֶשֶׁךְ, הָרִי זֶה בְּלֹא יַחַל דְּבָרוֹ. שְׁבוּעָה שְׂאִינִי יִשּׁוּן, שְׂאִינִי מְדַבֵּר, שְׂאִינִי מְהַלֵּךְ, אָסוּר:

ב (ה) וְאֵלּוּ מוֹתְרִין. חוֹלִין שְׂאוּכֵל לָךְ. לְסִימֹן בְּעֵלְמָא נְקֻטִיָּה, כַּסֵּם שְׂחוֹלִין שְׂאוּכֵל לָךְ אִין כְּרִיד שְׂאֵלָה לַחֲכַס, כַּד כֹּל הַגִּי דְאִמְרִין בְּמַתְנִיתִין בְּרִישָׁא אִין כְּרִיכִין שְׂאֵלֶת חֲכַס: כְּעוֹרוֹת לְבוּבִין. הִיוּ נוֹקְדִים הַבְּהֵמָה מַחִיִּים כְּנֶגֶד הַלֵּב וּמוֹלִיאִין הַלֵּב וּמְקַרְבִּין אוֹתוֹ לַע"ז, וְתַקְרוּבַת ע"ז אֲסוּר בְּהֵנְחָה: כְּחֶלֶת אֶהָרֹן. שְׂהִיָּה רֵאשׁוֹן לְכַהֲנִים. וְלֹא הוּי דְבַר הַנְּדוּר, שְׂאִין חֵלָה וְתַרּוּמָה בְּאִין בְּנִדָּר וְנִדְבָה: הִרִי זֶה מוֹתֵר. דְּאִמֵּר קֵרָא (בְּמִדְבַר ה) אִישׁ כִּי יָדוּר נָדַר, עַד שִׂדוּר בְּדַבַּר הַנְּדוּר. וְחִטָּאת שְׂאִינִי אוּכֵל לָךְ דְּאִמְרִין בְּפֶרֶק קֵמָא דְאֲסוּר וְאִף עַל פִּי שְׂאִינִי דְבַר הַנְּדוּר, הוּי טַעֲמָא, דְּלִפְסָר שִׂבִּיחַ חִטָּאת עַל יְדֵי נָדַר, כְּגוֹן שְׂנֵדַר בְּנִזִּיר וּמַתְחַיֵּב לְהַבִּיחַ חִטָּאת: הִרִי אֵת עָלַי כְּאֶמָּא. אַע"ג דְּלֹאֵו דְבַר הַנְּדוּר הוּא, חֲמוּר מִכֹּל הַגִּי דְלַעִיל, דְּלִרְיָד הַתִּירָא מְדַרְבְּנָן אִם הוּא עִם הָאֵרֶץ, וּפּוֹתְחִין לוֹ פֶּתַח מִמְּקוֹם אֲחֵר, כְּלוּמַר מִבְּקָשִׁים לוֹ פֶּתַח וְטַעַם לְחַרְטוֹ. וְלֹא סָגִי בְּכַדוֹ תֵּהִיִת אוֹ לְבַד עַלְךָ. וְכֹל זֶה שְׂלֹא יִקַּל רֵאשׁוֹ וְלֹא יִרְגִיל לְאֲסוּר אִשְׁתּוֹ עֲלוּי: קוֹנֵם שְׂאִינִי יִשּׁוּן כו'. הִרִי זֶה בְּבַל יַחַל מְדַרְבְּנָן אֲבַל מִן הַתּוֹרָה אִין הַנְּדַר חַל, דְּנִדְרִים אִין חֲלִים אֲלֵךְ עַל דְּבַר שִׁישׁ בּוֹ מִמֶּשׁ: קוֹנֵם שְׂאִינִי מִשְׁמֶשֶׁךְ. בְּגִמְרָא מִקְּשָׁה, וְהֵא מִשְׁוַעֲבַד לֵה וְהֵאֲדָךְ יוֹכֵל לְהַפְקִיעַ שְׁעִבּוּדָה בְּנִדְרוֹ וְהֵא הוּי כְּאוּסַר פִּירוֹת חֲבִירוֹ עַל חֲבִירוֹ. וּמִשְׁנִי, כְּגוֹן דְּאִמֵּר הַנְּחֵאת תְּשַׁמִּישְׁךְ עָלַי קוֹנֵם, שְׂאֲסַר הַהֲנָאָה עֲלוּי, וְאִין מֵאֲכִילִין לוֹ לְאִדָּם דְּבַר הָאֲסוּר לוֹ: שְׁבוּעָה שְׂאִינִי יִשּׁוּן וכו'. אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, דְּשְׁבוּעוֹת חֲלִין בִּין עַל דְּבַר שִׁישׁ בּוֹ מִמֶּשׁ בִּין עַל דְּבַר שְׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ. וְאִם נִשְׁבַּע שְׂלֹא יִישּׁוּן שְׂלֵשָׁה יָמִים רְפוּיִן לַיְלָה וְיוֹם, לוֹקָה וְיִישּׁוּן מִיָּד, מִפְּנֵי שְׂנִשְׁבַּע עַל דְּבַר שְׂאִי אֲפָסַר לְקִיּוּמוֹ:

ב. קָרְבָּן לֹא אֵכֵל לָךְ, קָרְבָּן שְׂאֵכֵל לָךְ, לֹא קָרְבָּן לֹא אֵכֵל לָךְ, מִתֵּר. שְׁבוּעָה לֹא אֵכֵל לָךְ, שְׁבוּעָה שְׂאוּכֵל לָךְ, לֹא שְׁבוּעָה לֹא אֵכֵל לָךְ, אָסוּר זֶה חֲמֵר בְּשְׁבוּעוֹת מִבְּנִדְרִים. וְחֲמֵר בְּנִדְרִים מִבְּשְׁבוּעוֹת. פִּיצַד, אָמַר, קוֹנֵם סִפָּה שְׂאִינִי עוֹשָׂה, לוֹלֵב שְׂאִינִי נוֹטֵל, תְּפִלִּין שְׂאִינִי מְנִיחַ, בְּנִדְרִים אָסוּר, בְּשְׁבוּעוֹת מִתֵּר, שְׂאִין נִשְׁבָּעִין לְעִבּוּר עַל הַמְּצוֹת:

(ג) קרבן לא אוכל לך כו'. מותר, דהוי כנשבע בקרבן ונעשה כאומר בחיי הקרבן אם אוכל לך שום דבר: שבועה לא אוכל לך. ולא אמרינן בחיי שבועה קאמר כדאמרינן בקרבן, דשבועה לית בה מששא ולא שייך לומר בה בחיי שבועה: שבועה שאוכל לך. זמנין דשבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע, כגון שהיה חזירו מסרב בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא וקוב אמר שבועה שאוכל לך, דלא אכילנא משמע, והכי קאמר בשבועה יהא עלי אי אכילנא לך: זה חומר בשבועות. לא מלינן לאוקמה אשבועה שלא אוכל לך וכו', דמדקתני זה חומר משמע דנדר הוי אלא דאינו חמור כשבועה, וגבי קרבן לא אוכל לך תנן מותר דלא הוי נדר כלל. משום הכי צריך לאוקמה אדלעיל דתנינא קונם שאיני יסן שאיני מדבר הרי זה צבל יחל, ואוקימנא מדרבנן, דמדאורייתא אין הנדר חל אלא על דבר שיש בו ממש, וזה חומר בשבועות מבנדריים, ששבועה חלה אפילו על דבר שאין בו ממש: תפילין שאני מניח. משום דאסר חפלא עליה, ואינו נראה כנודר לצטל את המצוה שהרי לא קיבל על עצמו, אלא אסר החפץ עליו, ואם יקיים המצוה הויא מצוה הבאה בעבירה ודמי למי שחייב לאכול מצוה צלילי פסח ולא מצא אלא מצוה של טבל או של הקדש, שאסור לאכול. אבל כל לשון שבועה הוא אוסר את עצמו מלעשות הדבר וכיון שהוא מחוייב לעשות המצוה לאו כל כמיניה להפקיע עצמו מחיוב המצוה. ואם אמר הרי עלי קרבן אם אני תפילין, חל הנדר וחייב להביא קרבן אם הגיח תפילין: חייב על כל אחת ואחת. ויהיה נזיר שלשים יום אם אמר הריני נזיר סתם ויביא קרבן נזיר ויחזור להיות נזיר כמספר הפעמים שאמר שיהיה נזיר. ובשבועה אינו חייב אלא אחת, שאינו לוקה אלא מלקות אחת. אבל אם נשאל על השבועה הראשונה, חלה השבועה השנייה. וכן אם נשאל על השנייה, חלה השלישית. ואסור לאכול עד שיתרו כולם, מדלא תנן הרי זו שבועה אחת, אלא אינו חייב אלא אחת:

ג. יש נדר בתוך נדר, ואין שבועה בתוך שבועה. פיצד, אמר הריני נזיר אם אכל, הריני נזיר אם אכל, ואכל, חיב על כל אחת ואחת. שבועה שלא אכל, שבועה שלא אכל, ואכל, אינו חיב אלא אחת:

ד. סתם נדרים להחמיר, ופרושם להקל. פיצד, אמר הרי עלי כבש מליח, כיון נסד, אם של שמים נדר, אסור. אם של עבודה זרה נדר, מתר. ואם סתם, אסור. הרי עלי כתרם, אם כתרם של שמים, אסור. ואם כתרם של כהנים, מתר. ואם סתם, אסור. הרי עלי כמעשר, אם כמעשר בהמה נדר, אסור. ואם של גרן, מתר. ואם סתם, אסור. הרי עלי כתרומה, אם כתרומת הלשכה נדר, אסור. ואם של גרן, מתר. ואם סתם, אסור, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, סתם תרומה ביהודה אסורה, בגליל מתרת, שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה. סתם חרמים ביהודה מתרין, ובגליל אסורין, שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים:

זרמורה (ז) **ופירושם להקל.** אע"ג דכפירש דבריו אזלינן בתר פירושו, כי סתם ולא פירש אזלינן להחמיר, דסתם נודר דעתו לאסור: כצד מליח. היינו קרבן, דכתיב (ויקרא ז) על כל קרבנך תקריב מלח: כחרם של כהנים מותר. אע"ג דחרמי כהנים מועלים בהם עד שיבואו לידי כהנים והוי דבר הנדור, מ"מ סתם חרמי כהנים משמע שכבר באו ליד כהן: אם כמעשר בהמה אסור. דהוי דבר הנדור, שפירש להקדישו, ואין מעשר בהמה אסור הדיר כמו שמעשר דגן אסור הגורן: שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה. לפי שהיו רחוקים מירושלים: שאין אנשי גליל מכירין חרמי כהנים. וכל מה שהיו מחרימין היו מפרישין לבדק הבית והלכה כרבי יהודה:

ה. נדר בחרם ואמר, לא נדרתי אלא בחרמו של ים. בקרבן, ואמר, לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים. הרי עצמי קרבן, ואמר, לא נדרתי אלא בעצם שהנחת לי להיות נודר בו. קונם אשתי נהנית לי, ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגרשתי, על פלו אין נשאלין להן. ואם נשאלו, עונשין אותן ומחמירין עליהן, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים, פותחין להם פתח ממקום אחר, ומלמדים אותן פדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים:

זרמורה (ח) **בחרמו של ים.** לשון מלכה, כמו אשר היא מלודים וחרמים (קהלת ז): הרי עצמי קרבן. אסר עצמו כקרבן על חבירו: אין נשאלים עליהם. אין כריכין שאלת חכם, שאינן חלים: ואם נשאלין. ואם עם הארץ הוא זה שנדר כהאי גוונא וצא לישראל על נדו, אין פותחין לו פתח לחרטה ואין מתירין לו. ואם עבר על נדו זה מנדין אותו: פותחין לו פתח ממקום אחר. מראים לו שהדבר קיים ופותחין לו פתח מטעם אחר ומתירין לו נדו. אבל לא עונשין ולא מחמירין. וכן הלכה:

גמרא נדרים דף כ ע"א

וְחַכְמַיִם אֹמְרִים: פּוֹתְחִין לוֹ פֶּתַח וְכוּלִי. תִּנְיָא לְעוֹלָם אֵל תְּהִי רְגִיל בְּנִדְרִים שְׁסוּפָה לְמַעַל בְּשָׁבוּעוֹת. וְאֵל תְּהִי רְגִיל אֶצֶל עִם הָאֶרֶץ שְׁסוּפוּ לְהַאֲכִילָהּ טְבָלִים. וְאֵל תְּהִי רְגִיל אֶצֶל פְּהוֹן עִם הָאֶרֶץ שְׁסוּפוּ לְהַאֲכִילָהּ תְּרוּמָה. וְאֵל תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה שְׁסוּפָה לְבֵא לִיְדֵי נִיאוּף. רַבִּי אֲחָא

בְּרַבִּי יֵאשְׁיָה אֹמֵר: כָּל הַצּוֹפֵה בְּנָשִׁים סוֹפוֹ בָּא לַיָּדַי עֲבִירָה. וְכָל הַמְּסַתְּפֵל
 בְּעֵקֶבָה שֶׁל אִשָּׁה הוֹיֵן לוֹ בְּנִים שְׂאִינָן מְהַגְנִים. אָמַר רַב יוֹסֵף וּבְאִשְׁתּוֹ נָדָה.
 תִּנְגָּא (שמות כ) בְּעֵבוֹר תִּהְיֶה יִרְאֶתוֹ עַל פְּנֵיכֶם זֹו בּוֹשָׁה. לְבַלְתִּי תַחֲטְאוּ מִלְּמַד
 שֶׁהַבוֹשָׁה מְבִיאָה לַיָּדַי יִרְאֶת חֲטָא מִכָּאן אָמְרוּ: סִימָן יָפָה בְּאָדָם שֶׁהוּא
 בִּישׁוֹן. אַחֲרִים אֹמְרִים: כָּל אָדָם הַמֵּתְבַיֵּשׁ לֹא בְּמַהֲרָה הוּא חוֹטֵא. וּמִי
 שְׂאִין לוֹ בִּשְׁת פָּנִים בְּיָדוֹעַ שֶׁלֹּא עֲמָדוֹ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינִי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן
 בֶּן דִּהֲבַאי: אֲרַבְּעָה דְּבָרִים סָחוּ לִי מִלְּאֲכִי הַשָּׁרֵת: חֲגָרִין מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן.
 מִפְּנֵי שֶׁהוֹפְכִים אֶת שְׁלֹחָנָם. אֲלֵמִים מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן. מִפְּנֵי שֶׁמְנַשְׁקִין עַל
 אוֹתוֹ מְקוֹם. חֲרָשִׁים מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן. מִפְּנֵי שֶׁמְסַפְּרִים בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ.
 סוּמִים מִפְּנֵי מָה הוֹיֵן. מִפְּנֵי שֶׁמְסַתְּפְלִין בְּאוֹתוֹ מְקוֹם. וּרְמִינְהִי שְׂאֵלוֹ אֶת
 אִמָּא שְׁלוֹם: מִפְּנֵי מָה בְּנִידָךְ יִפְיִין בְּיוֹתֵר. אָמְרָה לָהּ: אֵינִי מְסַפֵּר עִמִּי לֹא
 בְּתַחֲלַת הַלְּיָלָה וְלֹא בְּסוֹף הַלְּיָלָה אֶלָּא בְּחֻצוֹת הַלְּיָלָה. וּכְשֶׁהוּא מְסַפֵּר
 מְגַלֶּה טַפְּח וּמְכַסֶּה טַפְּח וְדוֹמָה עָלָיו כְּמִי שֶׁכִּפְּאוֹ שָׂד. וְאָמַרְתִּי לוֹ: מָה
 טַעַם. וְאָמַר לִי כִּי שֶׁלֹּא אֶתָּן אֶת עֵינַי בְּאִשָּׁה אַחֲרֵת וְנִמְצְאוּ בְּנֵי בָּאִין לַיָּדַי
 מִמְּזוּרִית. לֹא קִשְׂיָא הָא בְּמִילֵי תְשֻׁמִּישׁ הָא בְּמִילֵי אַחֲרַנְיִיתָא (במדבר טו) וְלֹא
 תִתּוֹרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם. מִכָּאן אָמַר רַבִּי: אֵל יִשְׁתֶּה אָדָם בְּכוֹס זֶה וְיִתֵּן עֵינָיו
 בְּכוֹס אַחֵר. אָמַר רַבִּינָא: לֹא נִצְרָכָה אֶלָּא דְאֶפְלוֹ שְׁתֵּי נִשְׁוִי (יחזקאל כא)
 וּבְרוֹתֵי מִכָּם הַמּוֹרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי. אָמַר רַבִּי לְוִי: אֵלוֹ בְּנֵי תִשְׁעַ מִדּוֹת
 בְּנֵי אֲסֻנִּית מִשְׁגַּעִיחַ בְּנֵי אֵימָה, בְּנֵי אֲנוּסָה, בְּנֵי שְׁנוּאָה, בְּנֵי נִדּוּי, בְּנֵי
 תְמוּרָה, בְּנֵי מְרִיבָה, בְּנֵי שְׁכָרוֹת, בְּנֵי גְרוּשֵׁת הַלֵּב, בְּנֵי עֲרֻבוּבָא, בְּנֵי
 חֻצוֹפָה. אֵינִי וְהָאֵמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל אָדָם
 שְׂאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעְתּוֹ הוֹיֵן לוֹ בְּנִים שְׂאֶפְלוֹ בְּדוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוֹ לֹא הָיוּ כְּמוֹתָן
 שְׂנֵאֵמַר (דברים א) הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנְבוֹנִים. וּכְתִיב וְאָקַח אֶת רֵאשִׁי
 שְׁבֻטֵיכֶם. וְלֹא כְּתִיב נְבוֹנִים. וּכְתִיב (בראשית מט) יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גֵּרָם. וּכְתִיב
 (דה"א יב) מִבְּנֵי יִשְׁשַׁכֵּר יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים הֵהִיא דְּמַרְצָנָא אֲרַצוּיִי:

רס"ז **סוּפֵד לַמַּעוֹל בְּנִדְרִים.** אִם תִּרְצֶה לְנִדּוֹר: סוּפֵדִין שְׁלַחְנָם. הִיא לַמַּעֲלָה
 וְהוּא לַמַּטָּה: אֵינוֹ מְסַפֵּר. אֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ: מַגְלָה טַפְּח. מִבְּגָדָה וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ טַפְּח
 מִבְּגָדוֹ וְכֵן עוֹשֶׂה עַד שִׁיבָא עֲלֶיהָ וְדוּמָה כְּמוֹ שְׁכַפְּאוֹ שֶׁד שִׁבָּא עֲלֶיהָ זַכַּח וְדוּמָה
 כְּמוֹ שֶׁד כְּפָאוֹ: בְּנֵי אֵימָה. לִשְׁוִי יִרְאֶה שְׁמִטִּיל אֵימָה עַל אִשְׁתּוֹ לְהַזְקֵק לָהּ שְׁלֹא
 בְּרַחוּנָה: בְּנֵי שְׁנוּאָה. שֶׁל בּוֹעַל אַחֲרַת בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ: בְּנֵי נִדּוּי. שֶׁהַבַּעַל בְּנִדּוּי וְכֹא
 עֲלֶיהָ וּמִתְעַבֵּרֵת הַיָּמִינוֹ: בְּנֵי תְמוּרָה. שִׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי נָקִים וְכַסְבוֹר זַח עַל זֹו וְהוּא זַח
 עַל אַחֲרַת: בְּנֵי מְרִיבָה. שְׁמִשְׁמֵשׁ בְּמְרִיבָה: בְּנֵי שְׁכָרוֹת. שְׁמִשְׁמֵשׁ בְּשְׁכָרוֹת: בְּנֵי
 עֲרֻבוּבָא. שִׁבָּא עַל אִשָּׁה אַחַת בִּין הַנָּשִׁים וְאִין יָדוּעַ עַל אִיזָה מֵהֵן זַח. ל"א בְּנֵי
 עֲרֻבוּבָא סַפֵּק בֶּן ט' לְרֵאשׁוֹן אוֹ בֶּן ז' לְאַחֲרוֹן: יִשְׁשַׁכֵּר חֲמוֹר גֵּרָם. לִישְׁשַׁכֵּר שְׁנוּלָד
 שְׁפָנָה לְאֵהֵל לְאֵה: לְמַרְצֵי אֲרַצוּיִי. אֵינִי תּוֹבַעַת זַפָּה אֲלֵל דְּמַרְצֵי קַמִּיהָ וּמַרְאָה לוֹ
 חֲזָה:

זוהר וילך דף רפה ע"ב

תנא כל מאן דשמע ברכה מההוא דמברך ולא אתפון באמן עליה נאמר
ובזוי יקלו כמה דאמר (מלאכי א') לכם הפהנים בזוי שמי מאי עונשיה כמה
דלא פתח ברכאן לעילא כד לא פתחין ליה ולא עוד אלא כד נפיק מהאי
עלמא מכרזי קמיה ואמרי טרוקו גלי קמיה דפלגנא ולא ליעול ולא
תקבלון ליה, ווי ליה ווי לנשמתייה. תאנא חבין דגיהנם פלהו סלקי
במדורין ידיעו וכמה פתחין אית ליה לגיהנם וכלהו פתחין לקבל פתחין
דגן עדן ובשעתא דאפקי לאנון חבביא דקבילו עונשיהו אנון פתחי פתחין
ושון (ס"א ושאבין) לון לבר. וכלהו פתחין בשמקו אקרון לקבליהון דפתחין
דגן עדן וכל פתחא ופתחא אקרי שמא לקבלי ההוא פתחא דגיהנם
ואשתמודעו פתחין לקבליהון פתחין אנון פתחין דגן עדן. בגיהנם אית
מדורא בתרא תתאה דכלהו. וההוא מדורא הוי מדורא על מדורא
ואקרי ארץ עיפתה מהו עיפתה כמה דאמר רבוע יהיה כפול ומתרגמין
מרובע יהא עיף אוף הקא עיפתה פלומר כפולה וההוא אקרי שאול
תחתית שאול הוא מדורא חד תחתית הוא מדורא תתאה ובגין כד אקרי
ארץ עיפתה תחתית ואקרי אבדון. ועל דא כתיב שאול ואבדון וכלהו
מדורן לא אכפלו וכלהו לא עיפין בר מהאי. ותאנא מאן דנחית לאבדון
דאקרי תחתית לא סליק לעלמין וההוא אקרי גבר דאשתצי ואתאבד
מכלהו עלמין ותנא לההוא אתר נחתין להנהו גברי דמבזי לאתבא אמן
ועל אמן סגי אין דאתאבדו מניה דלא חשיב להו דינן ליה בגיהנם ונחתין
ליה בההוא מדורא תתאה דלית בה פתחא ואתאבד ולא סליק מנה
לעלמין ועל דא כתיב (איוב ז') כלה ענו וילך כן יורד שאול לא יעלה ולא והא
כתיב (יונה ב') מבטן שאול שועתי שמעת וגומר. וכתיב (שמואל א' ב') מוריד
שאול ויעל אלא הקא שאול התם תחתית ואוקימנא הא דאחדר ביה הא
דלא אחדר ביה :

תרגום הזוהר למדנו, כל מי ששמע ברכה מאותו שםברך, ולא פון לבו
צאמן, עליו נאמר ובזוי יקלו. כש"א לכם הפהנים בזוי שמי. מה ענשו.
הוא, כמו שלא פתח ברכות למעלה כד אין פותחים לו ברכות. ולא עוד,
אלא כשיורא מעולם הזה, מכריזים לפניו ואומרים, סגרו הפתחים לפני
פלוני, ולא יפנס, ולא תקבלו אותו. אוי לו, אוי לנשמתו. למדנו רשעים
שגיהנם, כלם עולים במדורים ידועים. וכמה פתחים יש בגיהנם, וכל
הפתחים הם כנגד הפתחים שצגו עדן. ובשעה שמוציאים משם את הרשעים
שקבלו ענשם, הם פותחים הפתחים ומשמים אותם לחוץ. וכל הפתחים
נקראים בשמות כנגד הפתחים שצגו עדן, וכל פתח ופתח שצגו עדן נקרא

בָּשָׂם, כְּנֶגֶד אֹתוֹ הִפְתַּח מִהֲבַחֲיוֹנָהּ שֶׁכִּנְגְדוּ בְּגִיהַנְּסָם, וְאִלּוּ הִפְתַּחִים שֶׁכִּנְגְנוּ
עֵדוּן, נוֹדְעִים, פְּתַחִים כְּנֶגֶד פְּתַחִים. בְּגִיהַנְּסָם יֵשׁ מְדוּר אַחֲרוֹן, הַפְּתַחֲוֹן שֶׁל
כָּלֵם. וּמְדוּר הַהוּא הוּא כְּפֹל, מְדוּר עַל מְדוּר, וְנִקְרָא אַרְצַ עֵיפְתָהּ, מֵהוּ
עֵיפְתָהּ. הוּא כְּפֹל רְבִיעַ יְהִי כְּפֹל, וּמִתְרַגְּמִינֵן מְרַבֵּעַ יְהִי עֵיף. אֵף כָּאֵן
עֵיפְתָהּ, כְּלֹמֵר כְּפֹלָה. וּמְדוּר הַהוּא נִקְרָא שְׂאוּל פְּתַחֲתִית הוּא מְדוּר
הַפְּתַחֲוֹן, וּמִשָּׂאם זֶה נִקְרָא, אַרְצַ עֵיפְתָהּ פְּתַחֲתִית, וְנִקְרָא גַם כֵּן אֲבִדוֹן. וְעַל
כֵּן כְּתוּב, שְׂאוּל וְאֲבִדוֹן. שָׂהָם, מְדוּרִים הַכְּפֹלִים זֶה עַל זֶה. כָּל הַמְדוּרִים
לֹא נִכְפְּלוּ, וְכָלֵם יֵינָם עֵיפִים, חוּץ מִזֶּה. וְלִמְדוּנוּ, מִי שִׁיּוּרֵד לְאֲבִדוֹן, שֶׁנִּקְרָא
פְּתַחֲתִית, יֵינֵנו עוֹלָה לְעוֹלָם, וְאָדָם הַהוּא נִקְרָא אִישׁ שֶׁפִּלָּה וְנִאֲבַד מִכָּל
הָעוֹלָמוֹת. וְלִמְדוּנוּ, לְמַקּוֹם הַהוּא מוֹרִידִים לְאוֹתָם הָאֲנָשִׁים הַמְּבַזִּים לְעֵנוֹת
אֲמֵנוּ. וְדָנִים אֹתוֹ בְּגִיהַנְּסָם עַל אֲמִנִים רַבִּים שֶׁנִּאֲבָדוּ מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא הִחְשִׁיב
אוֹתָם, וּמוֹרִידִים אֹתוֹ בְּאוֹתוֹ מְדוּר הַפְּתַחֲוֹן שֶׁאֵין צוֹ פְּתַח, וְנִאֲבַד וְאֵינוֹ
עוֹלָה מִשָּׂם לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן כְּתוּב, כָּלָה עָנֵן וַיִּלְךְ כֵּן יוֹרֵד שְׂאוּל לֹא יַעֲלֶה.
וְשׂוֹאֵל, וְלֹא. וְהָרִי כְּתוּב מְצִטֵּן שְׂאוּל שְׂמַעְתָּ וְגו', וְהוּא עֹלָה מִשָּׂם.
וְכְתוּב, מוֹרִיד שְׂאוּל וַיַּעַל. וּמִשָּׂיב אֶלֶּא כָּאֵן שְׂאוּל. שְׂמַמְנֵנו עוֹלָם, וְשָׂם
פְּתַחֲתִית. שְׂמַמְנֵנו עוֹלָה. וְהַעֲמַדְנוּ, כָּאֵן שְׂחַזַר צוֹ שְׂעָשָׂה פְּשׁוּבָה. שָׂם
שְׂאוּל חֲזַר צוֹ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

- א.** אָסוּר לְהַאֲכִיל מִי שֶׁלֹּא נֹטֵל יָדָיו וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו וְאָסוּר
לְזַלְזֵל בְּנִטְיֵילַת יָדָיִם. וְצוּוּיִים הִרְבֵּה צוּוּ חֲכָמִים וְהִזְהִירוּ עַל הַדְּבָר אֶפְלוּ אֵין
לוֹ מִים אֶלֶּא כִּדִּי שְׂתִיָּה נוֹטֵל יָדָיו בְּמִקְצָתוֹ וְאַחַר כֵּן אוֹכֵל וְשׂוֹתֶה מִקְצָתוֹ :
- ב.** צָרִיךְ אָדָם לְנַגֵּב אֶת יָדָיו וְאַחַר כֵּן יֹאכֵל וְכָל הָאוֹכֵל בְּלֹא נְגוּב יָדָיִם
כְּאוֹכֵל לֶחֶם טָמֵא. וְכָל הַנוֹטֵל יָדָיו בְּאַחֲרוֹנָה מְנַגֵּב וְאַחַר כֵּן מְבָרֵךְ וְתִכְרֵף
לְנִטְיֵילַת יָדָיִם בְּרִפְת הַמְּזוּזוֹן וְלֹא יִפְסִיק בִּיגִיָּהֶם בְּדָבָר אַחַר אֶפְלוּ לְשִׁתוֹת מִים
אַחַר שֶׁנוֹטֵל יָדָיו בְּאַחֲרוֹנָה אָסוּר עַד שִׁיְבָרֵךְ בְּרִפְת הַמְּזוּזוֹן :

מוסר

שערי תשובה דף לא עג

מי שיש בידו למחות ואינו מוחה ואין בפיו תוכחת ועל מעשה החטאים לא ילטש עין ולא ישגיח. ולא יהיה להם לאיש מוכיח. והנה נצטוינו לבער הרע מקרב עמנו, שנאמר (דברים יג) ובערת הרע מקרבך. ואמרו רבותינו: כל שיש בידו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה, נתפש על אנשי ביתו. יש בידו למחות באנשי עירו ואינו מוחה נתפש על אנשי עירו. יש בידו למחות בכל העולם ואינו מוחה נתפש על כל העולם. ונאמר (ויקרא כו) וכשלו איש באחיו. ודרשו בו רבותינו זכרונם לברכה: איש בעון אחיו ואמרו כל ישראל ערבים זה לזה:

האזינו יום רביעי תורה

כיון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגדן דמילוי וו דשם בין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טו) יקנאָהוּ בָּזָרִים בְּתוֹעֵבֹת יַכְעִיסֵהוּ: אַקְנִיאוּ קַדְמוֹהִי בְּפִלְחֹן טַעֲנוֹן בְּתוֹעֵבֹתָא אַרְגִּיזוּ קַדְמוֹהִי:

רס"י יקנאהו. הבעירו חמתו וקנאתו: בתועבת. במעשים תעובים, כגון מסכב זכור (ויקרא יח, כג) וכספים (ויקרא יח, יג), שנאמר בהם תועבה:

(יז) יִזְבְּזוּ לַעֲשָׂדִים לֹא אֵלֹהִים אֲלֹהִים לֹא יִדְעוּם וְזֹדְעִים מִקָּרֵב בָּאוּ לֹא שִׁעְרוּם אֲבֹתֵיכֶם: דבחו לשדין דלית בהון צרוף דחלו דלא ידענון מדתין די מקריב אתעבידו לא אתעסקו בהון אבהתכון:

רס"י לא אלה. כתרגומו דלית בהון צרוך, אלו היה בהם צורך לא היתה קנאה כפולה כמו עכשיו: חדשים מקרוב באו. אפלו האמות לא היו רגילים בהם. גוי שהיה רואה אותם, היה אומר זה כלם יהודי: לא שערום אצתיכם. לא יראו מהם לא עמדה שערות מפניהם. דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה, כך נדרש בספרי. ויש לפרש עוד שערום לשון (ישעיה יג, כא) ופעירים ירקדו שם, פעירים הם שדים. לא עשו אצותיכם פעירים הללו:

(יח) **צֹר יִלְדָרְךָ תַּעֲשִׂי וְהַשְׁכֵּחַ אֶל מִזְזֶלְךָ:** דמלת תקיפא דבראך אתנשתא שבקתא פלחו אלהא דעבדך:

רס"י תשי. תשכח. ורבותינו דרשו, כשזא להיטיב לכם אתם מכעיסין לפניו ומתישים כחו מלהיטיב לכם: אל מחללך. מוציאך מרחם, לשון (תהלים כט, ט) יחולל אילות, (שם מה, ז) חיל כיולדה:

(ט) **וַיֵּרָא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מִפְּעֵס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו:** וְגַלֵּי קָדָם וְיִתְקַף רִגְזָה מִדְּאֲרָגִיזוּ קְדָמוֹהֵי בְּנֵיו וּבָנָו: (כ) **וַיֹּאמֶר אֲסִתִּירָה פָנָי מֵהֶם אֲרֵאֶה מַה אֲזַזְרִיתֶם כִּי דֹר תִּהְיֶה כֹתֵהֶם לֹא-אֱמִן בָּם:** וְאָמַר אֶסְלַק שְׁכִנְתִּי מִנְהוֹן גְּלִי קְדָמִי מָה יְהִי בְּסוֹפֵיהוֹן אֲרִי דְרָא דְאֲשָׁנִיו אֲנוֹן בְּנִיָּא דְלִית בְּחוֹן הַיָּמָנוּ:

רס"י מה אחריתם. מה תעלה בהם בסופם: כי דור תהפכת המה. מהפכין לכוני לכעם: לא אמנ צם. אין גדולי נכרים בהם, כי הוריתם דרך טובה וסרו ממנה: אמנ. לשון (אסתר ב, ז) ויהי אמנ נורריטור"ה בלע"ז. דבר אחר אמנ לשון אמונה, כתרגומו. אמרו בסיני (שמות כד, ז) נעשה ונשמע, ובשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו העגל:

(כא) הֵם קִנְאוּנֵי בְלֹא-אֵל כְּעֵסוּנֵי בְהִבְלִיהֶם
וְאֵלֵי אֶקְנִיָאֵם בְּלֹא-עֵם בְּזוּי נֶבֶל אֲכַעִיסֶם: אָנוּן
אֶקְנִיאוּ קָדְמֵי בְלֹא דַחְלָא אֲרַגִּיזוּ קָדְמֵי בְפִלְחוֹן טַעְנוּ וְאָנָּא אֶקְנִינוּ בְלֹא עִם בְּעַמָּא
טַפְשָׁא אֲרַגְזָנוּן:

רש"י קנאוני. הבעירו חמתו: בלא אל. בדבר שאינו אלוה: בלא עם. באמה
שאינו לה פס, שנאמר (ישעיה כג, יג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה, ובעון
הוא אומר (עובדיה א, ב) בזוי אתה מאד: בגוי נבל אכעיסם. אלו המינים, וכן
הוא אומר (תהלים יד, א) אומר נבל בלבו אינו אלהים:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

(טו) וַיֵּרְאוּ אֶפְקַי יוֹם יִזְכְּלוּ מִסִּדְּוֹת תִּבְלָל בְּעֵצֶרֶת
יְהוָה מִנְשֻׁבֹּת רוּחוֹ אָפוּ: וְאֶתְחַזִּיאוּ עִימָקֵי נְמָא אֶתְגַּלִּיאוּ שְׂכָלוּי
תִּבְלָל בְּמִזֻּפִּיתָא מִן קָדָם יְיָ מִמִּימַר תְּקוּף רוּגְזִיָּה:

רש"י יגלו מוסדות תבל. שנזקע התהום, כשנזקע ים סוף נזקעו כל
מיימות שבעולם (ילקוט שמעוני רמז קסא) : מנשמת. מכה נשיבת רוח אפו :

(יז) יִשְׁכְּלוּז מִפֹּרוֹם יֶקְוֹנֵי יְמוּשְׁנֵי מִבְּיָם רַבִּים: שְׁלַח
נְבִיחוּי מְלָךְ תְּקִיף דְּגִתִּיב בְּתִקּוּף רוּמָא דְּבַרְנֵי : (יח) יִצְיִלְנֵי מֵאִיבֵי עָז
מִשְׁנֵנְאֵי כִּי אָבוּצוּ מִבְּיָם: שְׂיִזְבְּנֵי מִסְנָאֵי אַרִי תְקַפְנֵי מִפְּעֵלֵי דְבָבֵי
אַרִי אֶתְגַּבְרוּ עָלַי :

רש"י כי אמו. כאשר אמו :

(ט) יִקְדַּמְנִי בַיּוֹם אֵימֹתַי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָן לִי: יְקַדְּמוּנִי
 בַּיּוֹם טְלוּלִי וְהוֹה מִימְרָא דִּינִי סְמַךְ לִי: (כ) וַיֵּצֵא לְמִרוֹזֵב אֹתִי
 יוֹזְלִצְנִי כִּי-וּזְפִיץ בָּי: וְאֶפִּיק לְרוּחָא יְתִי שִׁיזְבְּנִי אֶרֶי אֶתְרַעִי בִּי:
 (כא) וַיִּבְמַלְלֵי יְהוָה כְּצִדְקָתִי כְּכֹר יְדָי יַעֲשִׂיב לִי: אָמַר
 דָּוִד יְשַׁלְּמִינְנִי יְיָ בְּזָכוֹתַי כְּבְרִירוֹת יְדָי יְתִיב לִי:

רש"י כלדקתי . כשיאלאו אחריו למדבר וסמכו על הצטחתו . (ט) עם חסיד
 תמים נצר . כנגד שלשה אצות , ששלם הקצ"ה גמול לדקתם לצניהם :

כתובים - תהילים - פרק צז

(ב) עָנָן וְעָרַפֶּל סְבִיבֵי צִדְקָהּ וּבְמִשְׁפָּט בְּמִכּוֹן כְּסֵאוֹ:
 עָנְנֵי יִקְרָא וְאֶמְטָתָא חֲזוֹר חֲזוֹר דִּי לִיה צִדְקָתָא וְדִינָא אֶתְר דִּי מְכֹן כּוּרְסִיָּה: (ג)
 אִישׁ לְפָנָיו תִּתְקַר וּתְתַלֵּהֲטָ סְבִיב צָרָיו: אִשָּׁא קְדָמוּי תְּתַלְקָד
 וּמְצַלְחָבָא חֲזוֹר חֲזוֹר מְעִיקוּי:

רש"י אש לפניו תלך . במלחמת גוג ומגוג לכתוב במלחמתו (שס לח)
 ונשפתי אתו בדבר וצדס וגסס שוטף ואצני אלגביש אש וגפרית :

(ד) הֵאִירוּ בְּרָקָיו תִּבְבֵּל רְאֵתָהּ וְהַתְּנוּזָל הָאָרֶץ: מִנְהַרְיוֹ
 בְּרָקֵי תִבְבֵּל חֲמַת וְאֶתְחַלְחַלֵּת אֶרְעָא:

רש"י ברקיו . זהרוריו , לשון למען היה לה צדק מורטה (יחזקאל כא) : ותחל
 ביום ההוא יהיה רעש גדול על אדמת ישראל ורעשו מפניו דגי הים : ותחל
 . לשון חיל כיוולדה (מיכה ד) :

(ה) הָרִים כְּדוֹנָנָה נִמְסוּ מִלְפָּנָיִךְ יְהוָה מִלְפָּנָיִךְ אֲדוֹן

כָּל-הָאָרֶץ: טוֹרָא הַיָּד שְׁעוֹא יִתְמַסוּן מִן קָדָם יְיָ מִן קָדָם (רבוֹ) כָּל אֶרֶץ :

רס"י כדונג נמסו . דכתיב ונהרסו ההרים ונפלו המדרגות : כדונג . כשעוה :

(ו) הַגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צְדָקוֹ וְרְאוּ כָּל-הָעַמִּים

כְּבוֹדוֹ: יִתְנוּן אֲנִלִּי מְרוֹמָא צְדָקְתִּיה וְיִחַמּוּן כָּל עַמֵּי אֲיִקְרִיה : (ז) יִבְשׁוּ

כָּל-עַבְדֵי פֶסֶל הַבֹּתֵה־לְלִים בְּאֱלֹהִים

הַשֵּׁתִּיזוּ-כֹּל-אֱלֹהִים: יִבְהִתּוּן כָּל פְּלָחֵי פֶסֶל דְּמִשְׁתַּבְּחִין
בְּטַעֲוֹתָא וְיִסְגְּדוּן קַדְמוֹי כָּל עַמֵּי פְלָחֵי טַעֲוֹתָא :

רס"י יבשו כל עובדי פסל . דכתיב (ישעיה ב) והאלילים כליל יחלוף :
המתהללים המתפארים . לע"ג :

משנה עדיות פרק א

א. שְׁמַאי אָמַר, כָּל הַנָּשִׁים דִּין שְׁעָתָן. וְהַלֵּל אָמַר, מִפְּקִידָה
לְפִקִּידָה. אֶפְלוּ לְיָמִים הַרְבֵּה. וְחֻכְמִים אָמְרִים, לֹא כְּדַבְּרֵי זֶה וְלֹא
כְּדַבְּרֵי זֶה, אֲלָא מֵעַת לְעַת מְמַעֲטָת עַל יַד מִפְּקִידָה לְפִקִּידָה,
וּמִפְּקִידָה לְפִקִּידָה מְמַעֲטָת עַל יַד מֵעַת לְעַת. כָּל אִשָּׁה שֵׁיִשׁ לָהּ וָסֵת,
דִּיָּה שְׁעָתָהּ. הַמְּשַׁמֶּשֶׁת בְּעֵדִים, הֵרִי זֶה כְּפִקִּידָה, מְמַעֲטָת עַל יַד מֵעַת
לְעַת וְעַל יַד מִפְּקִידָה לְפִקִּידָה:

ברטורה (ח) שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. כל הנשים הרואות דם דיין שעתן.

לטמא טהרות שנגעו בהן משעת ראייתן ואילך. ולא אמרי' מקמי הכי נמי הוה דם וכותלי בית הרחם העמידוהו והיתה טמאה מקודם שכל הגסים מטמאות צבית החיזון ואף על פי שלא ילא הדם לחוץ וטעמא דשמאי ללא חייש דלמא מקמי הכי הוה דם שאם אתה אומר כן. לבו של אדם נוקפו תמיד בשעת ביאה ופורש מאשתו ונמאלת מבטל צנות ישראל מפריה ורביה: מפקידה לפקידה. בדקה היום ומאלה טהורה ודקה לסוף שבוע ומאלה טמאה. חוששים למגעה מדדיקה ראשונה ואילך שמא עם סלוק ידיה ראתה. וכותלי בית הרחם העמידוהו. ולצטוול פריה ורביה לא חיישינן לדוקא לטהרות הוא דמטמאנין להו מפקידה לפקידה. ולא לצעלה. ושמאי אומר אי מטמאת לה לטהרות לבו נוקפו ופורש נמי מתשמיש: לא כדברי זה ולא כדברי זה. לא כדברי שמאי דמיקל טפי ואינו עושה סיג לדבריו. ולא כדברי הלל שהפריז על מדותיו ומחמיר יותר מדאי דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי כותלי בית הרחם דם: מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה. ב' זמנים הוזכרו באשה לטמא טהרות למפרע והלך אחר הקל שבשניהן אם מפקידה לפקידה יותר על מעת לעת הלך אחר מעת לעת ולא טמא אללא טהרות שנגעה מאתמול בשעה הזאת. ואם מעת לעת יותר על מפקידה לפקידה כגון שבדקה עצמה שחרית ומאלה טהורה ערבית ומאלה טמאה לא מטמאנין אללא הנך טהרות דמבדיקת שחרית ואילך והלכה כחכמים: על יד. אחר כמו ועל ידו החזיק בספר עזרא ב' ג' ד' שהוא כמו ואחריו החזיק: וסת. קבוע שנקבע לה זמן האורח ג' פעמים ודקה בשעת וסתה ומאלה טמאה דיה שעתה ולא חיישינן דלמא מקמי הכי הוה דודאי אורח בזמנו בא: והמשמשת בעדים הרי זו כפקידה. תרתי קתני וה"ק ומשמשת בעדים כלומר מלוא על כל אשה לשמש בשני עדים שבדקה בהן אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש: הרי זה כפקידה. העד שלאחר תשמיש ה"ה כפקידה. וממעטת על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה. דמהו דתימא שמא תראה טפת דם כחרדל ושתחפנה ש"ז ולא להוי כפקידה קמ"ל מתני' דעד של אחר תשמיש הוה כפקידה אבל העד שלפני תשמיש אינו כפקידה שמתוך שהיא מהומה לביתה כלומר בהולה לשמש אינה מכנסת אוחו

לחורין

ולסדקין:

ב. שְׁמַאי אֹמֵר, מְקַבְּ לַחֲלָה. וְהֵלֵל אֹמֵר, מְקַבְּיִים. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, לֹא כְּדַבְּרֵי זֶה וְלֹא כְּדַבְּרֵי זֶה, אֶלָּא קַב וּמְחַצָּה חֲבִיבִים בְּחֻלָּה. וּמִשֶּׁהֲגִדְּלוּ הַמִּדּוֹת אָמְרוּ, חֲמִשָּׁת רְבָעִים חֲבִיבִין. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, חֲמִשָּׁה פְּטוּרִין. חֲמִשָּׁה וְעוֹד, חֲבִיבִין:

ברטנורה (3) מקב לחלה. עיסה שיש בה קב חייבת בחלה: קב ומחלה חייבין בחלה. שהן ז' לוגין ובינה וחומש בינה למדה מדברית והוא עומר לגולגולת עשירית האיפה שחייב בחלה כדכתיב ראשית עריסותיכם כדי עיסת מדבר והוסיפו שתות בירושלמית ונמאלו שש מדבריות נכנסים בחמש ירושלמיות ולוה הנשאר ובינה וחומש בינה עולים

ללוג ירושלמי. שהלוג מדברי ששה ביצים תתנס בחמשה ביצים גדולים נמלא הלוג חסר ביצה גדולה תן ביצה וחומץ ביצה תחת הביצה גדולה שהחומץ ביצה שהוא שתות מלצר נוסף על הביצה נמלאו ששה ביצים גדולים שהן לוג גדול הרי הן ששה לוגים גדולים שהן קב ומחלה: משהגדילו המדות. זו היא מדה לפורית שהוספו שתות על של ירושלמי נמלאו השך לוגין חמש שהן חמשת רבעי קב שהקב ד' לוגין: חמשה ועוד חייבים. להסבר רבי יוסי מדה מדברית היו ביצים גדולות משלנו אחד מעשרים ביצה לכל ביצה והלכה כחכמים דקב ומחלה ירושלמי דהיינו ששה לוגין ירושלמיות שהן שבעה לוגין וביצה וחומץ ביצה מדבריות הן שעור חלה והן מ"ג ביצים וחומץ ביצה. ורמב"ם און וחקר ותקן וצדק ומלא שמסקל ה' מאות ועשרים דרה"ם מקמח חטים הוא שעור הקמח החייב בחלה ומסקל הדרה"ם ידוע במארים היום ובכל ארץ ישראל שהוא מסקל ס"א גרגירי שעורות בקרוב:

ג. הֵלֵל אֹמֵר, מְלֵא הֵיִן מִיַּם שְׂאוּבִין פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה, (אָלָא) שְׂאָדָם חָיֵב לֹמֵר בְּלִשׁוֹן רַבּוֹ. וְשִׁמְאֵי אֹמֵר, תִּשְׁעָה קַבִּין. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, לֹא כְדַבְּרֵי זֶה וְלֹא כְדַבְּרֵי זֶה, אָלָא עַד שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי גְרָדִיִּים מִשְׁעַר הָאֲשָׁפוֹת שְׂבִירוֹשְׁלִים וְהֶעִידוּ מְשׁוּם שְׂמַעִיה וְאַבְטְלִיּוֹן, שְׁלֶשֶׁת לָגִין מִיַּם שְׂאוּבִין פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה, וְקִיְמוּ חֻכְמִים אֶת דְּבָרֵיהֶם:

דרטורה (ג) הין. שנים עשר לוגין: פוסלים את המקוה. אם נפלו בתוכה קודם שנסלם שעורו. אבל לאחר שנסלם. אפילו השליך לתוכו כל מים שאובים שבעולם שוב אינן פוסלים: שחייב אדם לומר כל' רבו. כל' הין אין לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמע מרבתי שמעיה ואבטליון. ורמב"ם קבל מאביו ז"ל שמפני שהיו שמעיה ואבטליון גרי לך לא היו יכולין להוציא מפיהן מלת הין והיו אומרים אין במקום הין. כדרך בני אדם עד היום שאינם יכולים לחתוך באותיות (אחה"ע) והיה הלל גם הוא אומר אין כמו שהיו רבותיו שמעיה ואבטליון גרי לך אומרים: גרדיים. אורגים: משער האשפור'. הזכיר התנא שם אומנתן. ושם שכונתן. לומר לך שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש. שאין לך אומנות פחותה מן הגרדי שאין מעמידים הימנו לך מלך ולא כה"ג ואין שער בירושלים פחותה משער האשפות. והכריעו בעדותן לכל ישראל חכמי ישראל:

ד. וְלָמָּה מִזְפִּירִין אֶת דְּבָרֵי שִׁמְאֵי וְהֵלֵל לְבַטְלָהּ, לְלַמֵּד לְדוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבָרָיו, שֶׁהָרִי אָבוֹת הָעוֹלָם לֹא עָמְדוּ עַל דְּבָרֵיהֶם:

דרטורה (ד) שלא יהא אדם עומד על דבריו. שלא יהא סרבן לעמוד קיים בסברתו:

ה. וְלָמָּה מְזַכְּרִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְרַבֵּין הוֹאִיל וְאִין הִלְכָּה אֶלָּא כְּדִבְרֵי הַמְרַבֵּין, שְׁאִם יִרְאֶה בֵּית דִּין אֶת דְּבָרֵי הַיְחִיד וַיִּסְמוּךְ עָלָיו, שְׁאִין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבָרוּ עַד שְׂיִהְיֶה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּהּ וּבַמְנִין. הִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּהּ אֲבָל לֹא בַּמְנִין, בַּמְנִין אֲבָל לֹא בְּחֻקָּהּ, אִינּוּ יָכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרָיו, עַד שְׂיִהְיֶה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻקָּהּ וּבַמְנִין :

דרטורה (ה) ויסמוך עליו. כלומר שעשה כדברי היחיד והניח דעת הרבים: אין בית דין אחר. שיעמוד אחריו יכול לבטל דברי בית דין הראשון שעשה כדברי היחיד עד שיהיה גדול ממנו בחכמה וזמנין. בחכמה היינו שראש הישיבה של בית דין האחרון יהיה גדול בחכמה מראש הישיבה של ראשון וזמנין שיהיו מנין התלמידים שבישיבה של אחרון מרובים ממנין התלמידים שבישיבה של ראשון:

ו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֵּן לָמָּה מְזַכְּרִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְרַבֵּין לְבַטְלָהּ, שְׁאִם יֹאמַר הָאָדָם כִּדְּבָרֵי אִישׁ פְּלוֹנִי שְׂמַעְתָּ :

דרטורה (ו) למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין. כדי לבטלן. יחיד שלא עשה שום דבר כדבריו. והן דחויים וזכרין למה מזכירין אותן כלל ומשני שאם יאמר אדם כך אני מקובל. ויתמה כשרואה שאין עושין כקבלתו יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת ונדחו דבריו:

ז. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, רִבַּע עֲצָמוֹת מִן הָעֲצָמִים, בֵּין מְשֻׁנִּים בֵּין מְשֻׁלָּשָׁה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, רִבַּע עֲצָמוֹת מִן הַגְּוִיָּה, מֵרֵב הַבְּנִין אוֹ מֵרֵב הַמְּנִין. שְׁמַאי אוֹמֵר, אֶפְלוּ מֵעֶפְסִים אֶחָד :

דרטורה (ז) רובע עצמות. רובע קב של עצמות המת מטמאים בזהל. ופחות [מרובע] אין מטמאין אלא במגע ובמשא. אבל לא בזהל. וסברי ד"ס דרובע קב מטמאים ואפילו הן ממתים הרבה: ובה"א רובע עצמות מן הגויה. כלומר מגוף אחד של מת אחד ולא ממתים הרבה. ואפילו של מת אחד אין מטמאין עד שיהיה ברובע הקב רוב בנין דהיינו רוב גודל הגוף. או רוב מנין עצמותיו של אדם רמ"ח: אפילו מעט אחד. אם עטם אחד של מת ממלא רובע קב מטמא בזהל והלכה כבית הלל:

ח. פְּרָשִׁינִי תְרוּמָה, בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים, שׁוּרִין וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה, וּמֵאֲכִילִין בְּטָמְאָה. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, שׁוּרִין בְּטָהֳרָה, וְשָׁפִין וּמֵאֲכִילִין בְּטָמְאָה. שְׂמָאֵי אוֹמְרִים, יֵאָכְלוּ צָרִיד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כָּל מַעֲשֵׂיהֶם בְּטָמְאָה:

ברטורה (ח) כרשיני תרומה. בערבי קורין לה כרשנ"א. והם מאכל לגמלים ואין בני אדם אוכלים מהם אלא מדוחק בשנת רעבון. ומפרישין מהן תרומה. הואיל ונאכלים לאדם צפרקים ע"י הדחקה. ואינה קדושה כשאר תרומות: שורין. אותן במים: ושפין. על בשרן: בטהרה. בנטילת ידיים כדין כל שאר אוכלים של תרומה. שסתם ידיים שניות הן ופוסלות את התרומה: ומאכילין. לבהמה בטומאה. ואינו חושש אם מטמא אותן בידים בשעה שמאכילין לבהמה אבל כל זמן שאינו מאכילין לבהמה אסור לטמאן בידים: שורין בטהרה. ששרייתן במים מכשירתן לקבל טומאה. ואם שורה אותן בטומאה נמאץ הכשרן וטומאתן באים כאחד וזה בלבד אוסרים צ"ה משום היכר כדי שידעו שהן תרומה: יאכלנו צריד. לשון יובש כמו צריד של מנחות שהיא מקום של מנחות שלא הגיע שם שמן. אף כאן יאכלו יבשים שלא יהא עליהן משקה בשעת אכילה. כדי שלא יהא ניכר שהוכשרו לקבל טומאה: כל מעשיהם בטומאה. ואפילו השרייה. והלכה כבית הלל:

ט. הַפּוֹרֵט סֵלַע מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים בְּכָל הַסֵּלַע מְּעוֹת, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בְּשֶׁקֶל כֶּסֶף וּבְשֶׁקֶל מְּעוֹת. (רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר) אֵין מַחֲלִילִין כֶּסֶף וּפְרוֹת עַל הַכֶּסֶף. וְחַכְמַיִם מְתִירִין:

ברטורה (ט) הפורט סלע ממעות מעשר שני. מי שיש לו מעות נחשת של מעשר שני וזא לפורטן בסלע כסף להעלות לירושלים מפני משאוי הדרך: בש"א בכל הסלע מעות. אם זא לפרטן יכול הוא לפרוט כלו. נותן מעות בשזיל כל הסלע: ובית הלל אומרים. לא יפרוט אלא חציין. שכשיבא לירושלים. יהיה צריך לפרוטות מיד לקנות כרכי סעודה. ואם ירוצו הכל אלל שלחני לפרוט יוקירו הפרוטות ונמאץ מעשר שני נפסד. לפיכך ישאח פרוטות עמהן להוציא במהקת ולכשיכלו יפרוט בכסף שבידו מעט מעט. שקל הוא חצי סלע: אין מחללין כסף ופירות על כסף. מי שיש לו חצי דינר כסף של מעשר. ופירות של מעשר שנים חצי דינר לא ירפס יחד לחללם על דינר: וחכמים מתירין. בכה"ג ע"י צירוף פירות. כיון שאין לו אלא חצי דינר כסף. אבל לחלל דינר כסף ופירות שוין דינר על חצי סלע שהוא שני דינרין מודים חכמים שאין מחללים. והלכה כחכמים:

י. הַפּוֹרֵט סֵלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בִירוּשָׁלַיִם, בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים בְּכָל הַסֵּלַע מְּעוֹת, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בְּשֶׁקֶל כֶּסֶף וּבְשֶׁקֶל מְּעוֹת. הַדְּנִיִּם

לְפָנַי חֲכָמִים אֹמְרִים, בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִים כֶּסֶף וּבְדִינָר מְעוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִים כֶּסֶף וּבְרַבִּיעִית (כֶּסֶף בְּרַבִּיעִית) מְעוֹת. וְרַבִּי טַרְפוֹן אֹמֵר, אַרְבָּעָה אֶסְפְּרֵי כֶסֶף. שְׁמַאי אֹמֵר, יִנְיַחָנָה בְּחֲנוּת וַיֹּאכֵל כֶּנְגֵדָה :

ברטנורה (י) הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. שהיה מחליף סלע שבדודו. ונוטל פרוטות להוויאם ללרכי סעודת מעשר: ב"ש"א. אם בא להחליף כל הסלעים שבדודו במעות יחליף: זה"א לא יחליף אללא חליין. שמא לא ישהה בעיר עד שיוויא את כלן. ויפקידם בעיר עד רגל אחר. והפרוטות מתעפשות ואם יחזור ויחליפם בסלעים נמלא שלחני משתכר ב' פעמים. ומעשר שני נפסד: הדנים לפני חכמים. שמעון בן עזאי. ושמעון בן זומא. וחנן המלרי: בשלש דינרים כסף ובדינר מעות. הסלע הוא ד' דינרים וכשבא להחליף הסלע לא יקח אללא דינר א' פרוטות וג' דינרים יהיו כסף: וברביעיית כסף ברביעיית מעות. דינר רביעי של כסף לא יקח אללא ברביעיתו מעות של נחשת. ושלשה חלקים כסף. שנמלא לוקח מעות אחד מששה עשר בסלע בלבד: ארבעה אספרי כסף. הדינר חמשה אספרי. ומטבע הוא בארץ יו"ן שעד היום קורין לו אספרי. נמלא הסלע עשרים אספרי כשהוא מחלל דינר יחללנו על ארבעה אספרי כסף. ואספרי א' נחשת נמלא לוקח נחשת א' מעשרים בסלע בלבד: יניחנה בחנות ויאכל כנגדה. לא יחלל כלל על הפרוטות שמא ישכח ויעשה אותו חולין. אללא יניח הסלע אלל החנוני ויאכל כנגדה עד שתכלה. והלכה כדברי ב"ה זלצד:

יא. כֶּסֶא שֶׁל כֶּלָּה שֶׁנִּטְלוּ חֲפוּיָיו, בֵּית שְׁמַאי מְטַמְּאִין, וּבֵית הַלֵּל מְטַהְרִין. שְׁמַאי אֹמֵר, אֵף מַלְבֵּן שֶׁל כֶּסֶא, טָמֵא. כֶּסֶא שֶׁקִּבְעוּ בְּעֶרְבָה, בֵּית שְׁמַאי מְטַמְּאִין, וּבֵית הַלֵּל מְטַהְרִין. שְׁמַאי אֹמֵר, אֵף הָעֵשׂוּי בָּה :

ברטנורה (יא) שנטלו חפיו. רבותי פירשו מלשון חפי פותחת (שבת 77 פ"א) שהם השנינים הבולטים מן המפתחות שנוהגים לעשות בארץ ישמעאל אף כאן רגילים לעשות בכסא של כלה כמין שנינים בולטים כדי שישמכו עליהן. ורמב"ם פי' חפיוו פתוחין ולירין שעושים מעלים או מאבנים ומדביקין אותן בכסא הכלה: ב"ש מטמאים. דאכתי חזי לישיבה: וב"ה מטהרין. ללא חזי לכלה והוי כנשבר: אף מלבן הכסא טמא. כלומר אף מלבן הכסא בפני עצמו בלא הכסא ובלא חפיו טמא כ"ש שהכסא בלא חפיו טמא: מלבן. אורת לבינה מרובעת עושין על הכסא ויושבין עליו: כסא שקבעו בעריבה. הביא כסא ממקום אחר. וקבעו בעריבה דרך ישיבתו ועריבה אינה טמאה מדרם דחזיא לליקה ולא לישב עליה: ב"ש מטמאין. ללא בטל כסא לגבי עריבה: וב"ה מטהרין. ממדרם דבטל כסא לגבי עריבה. אבל כסא העשוי בגוף העריבה עצמה. מודו בית שמאי ובית הלל דטהור: שמאי אומר. אף כסא העשוי

יב. אלו דברים שחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי. האשה שבאה ממדינת הים ואמרה מת בעלי, תנשא. מת בעלי, תתיבם. ובית הלל אומרים, לא שמענו אלא בבאה מן הקציר בלבד. אמרו להם בית שמאי, אחת הבאה מן הקציר ואחת הבאה מן הזיתים ואחת הבאה ממדינת הים, לא דברו בקציר אלא בהווה. חזרו בית הלל להורות כבית שמאי בית שמאי אומרים, תנשא ותטול כתבתה. ובית הלל אומרים, תנשא ולא תטול כתבתה. אמרו להם בית שמאי, התרתם את הערוה החמורה, לא תתירו את הממון הקל. אמרו להם בית הלל, מצינו שאין האחים נכנסין לנחלה על פיה. אמרו להם בית שמאי, והלא מספר כתבתה נלמוד, שהוא כותב לה, שאם תנשאי לאחר תטלי מה שכתוב לך. חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי:

צרטורה (יג) אלא צבאה מן הקציר. כמעשה שהיה שהלכו בני אדם לקצור חטין ונשכו נחש לאחד מהן ומת. וצבאה והודיעה צב"ד שלחו ומלאו כדצריה ולא התירו אלא דוגמתו שיהא הדבר קרוב. אבל ממדינת הים אינה נאמנת: אלא צהווה. מעשה שהיה כך היה. וה"ה לשאר מקומות: שאין האחין נכנסין. לנחלת בעלה. דרחמנא אמר ע"פ שני עדים. וגבי נשואין דידה הוא דאקילו משום עגונה: מספר כתובתה. מנוסח שהתקינו לכתוב צטר כתובה: כשתנשאי לאחר. והרי היא נשאת וא"כ תטול כתובה:

יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי, תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם. לשא שפחה, אינו יכול. בת חורין, אינו יכול. לבטל, והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר (ישעיה מה) לא תהו ברעה, לשבת יצרה. אלא, מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו. חזרו בית הלל להורות כבית שמאי:

צרטורה (יד) מי שחליו עבד וחליו צ"ח. כגון עבד של צ' שותפים ושחררו אחד מהן. ח"נ שקבל רבו ממנו חלי דמיו. ושחרר חליו צאותן הדמים: תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני כל חירות שבו: בת חורין אינו יכול. מפני כל עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו צ"ח. וה"ה אם היה עבד של מאה שותפין ואחד מהם שחררו. שכופין את כלם לשחררו:

יד. כָּלִי חָרָס מִצִּיל עַל הַכֹּל, כְּדַבְּרֵי בַּיִת הַלֵּל. וּבַיִת שְׁמַאי אוֹמְרִים, אֵינּוּ מִצִּיל אֶלֶּא עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמְּשָׁקִין וְעַל כָּלִי חָרָס. אָמְרוּ לָהֶם בַּיִת הַלֵּל, מִפְּנֵי מָה. אָמְרוּ לָהֶם בַּיִת שְׁמַאי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמֵא עַל גַּב עִם הָאָרֶץ, וְאֵין כָּלִי טָמֵא חוּצָא. אָמְרוּ לָהֶם בַּיִת הַלֵּל, וְהֵלֵא טַהֲרָתָם אֲכָלִים וּמְשָׁקִין שְׁבִתוּכוֹ. אָמְרוּ לָהֶם בַּיִת שְׁמַאי, כְּשֶׁטַהֲרָנוּ אֲכָלִים וּמְשָׁקִים שְׁבִתוּכוֹ, לְעֲצֻמוֹ טַהֲרָנוּ. אָבֵל כְּשֶׁטַהֲרָתָ אֶת הַכָּלִי, טַהֲרָתָ לָךְ וְלוֹ. חֲזְרוּ בַּיִת הַלֵּל לְהוֹרֹת כְּדַבְּרֵי בַּיִת שְׁמַאי:

צרטורה (יד) כלי חרס מציל על הכל. כלי חרס המוקף כמיד פתיל מציל על כל מה שצתוכו דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין כמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יק עליו כמיד פתיל טהור הוא ומה שצתוכו לא שגא כלים. ולא שגא אוכלים ומשקין ובכלי חרס הכתוב מדבר דכתיב וכל כלי פתוח כמי שמתמא דרך פתחו ואינו מטמא דרך גבו: אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין ועל כלי חרס. אבל על שאר כלים אינו מציל כדמפרש ואזיל: מפני מה. מפני שהוא טמא על גב ע"ה. שכל הנמצא אצל ע"ה בין כלים בין אוכלים ומשקין כולן בחזקת טמאין לפי שאינם בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. וחושבין על טמא שהוא טהור: ואין כלי טמא חוצץ. אין מציל מפני הטומאה אלא כלי טהור בלבד אבל כלי טמא אינו מציל על מה שצתוכו וכלים של ע"ה הואיל ובחזקת טמאים הן אינן מצילין: לעצמו טהרנו. לע"ה לבדו טהרנו. ולא חיישינן דלמא אתי חבר לאשתמושי בהו שהרי הם בדלי' ממגעם. ובלא"ה נמי כל מאכלם טמא. הלכך אוכלים ומשקין וכ"ח שאין להם טהרה במקוה כשהיו בתוך כמיד פתיל של כלי ע"ה אמרי' להו טהורים הן. וישתמשו בהן הן שמחזיקין כליהם בחזקת טהורים. ואין לחוש שמא ישאל החבר מהן וישתמש בהן שהרי הן אכלו בחזקת טמאין ואין להם טהרה עולמית. אבל בכלי שטף. דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהן ויטבילם וישתמש בהם בלא הזאה ג' וז' שלא ידע שנטמאו באוהל המת. וחושב דטבילה בעלמא סגי להו להצילם מטומאה שנטמאין אגב עם הארץ. והיינו דתנן טהרת לך ולו. דאתי חבר לאשתמושי בהו. הלכך עשו דין שזה לכל. ואמרו דאין כלי שטף נאול כמיד פתיל לא בשל חבר. ולא בשל ע"ה. ואם באו לגזור שלעולם כלי חרס של עם הארץ. לא יציל כמיד פתיל לפי שהוא בחזקת טמא ואין כלי טמא מציל לא היו עמי הארצות מקבלין מהם. לפי שהן סבורים שהן בקיאים ושומרים כליהם בטהרה

כלים   בטהרה   וכלים   שלהן   מצילין:

גמרא עבודה זרה דף נה ע"א

שאל אגריפס שר צבא את רבן גמליאל. כתיב בתורתכם (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אוכלת הוא אל קנא. כלום מתקנא. אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר. אמר לו: אמשל לך משל למה הדבר דומה. לאדם שנשא אשה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה. אמר לו זנין לרבי עקיבא: לבי ולבך ידעי דעבודת אלילים לית בה מששא והא קחזינן גברי דאזלי כי מתברי ואתו כי מצמדי מאי טעמא. אמר לו: אמשל לך משל למה הדבר דומה. לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים. פעם אחת שכח והפקיד אצלו שלא בעדים דאמרה לו אשתו: בא ונכפרנו. אמר לה: וכי מפני ששוטה זה עשה שלא פהגן אנו נאבד את אמונתנו. אף כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלוני ועל יד פלוני ועל יד סם פלוני. כיון שהגיע זמנו לצאת הלך זה לבית עבודת אלילים אמרו: יסורין דין הוא שלא נצא וחוזרין ואומרים: וכי מפני ששוטה זה עושה שלא פהגן אנו נאבד שבועתנו והינו דאמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (דברים כו) וחקלים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן. אמר לה רבא בר יצחק לרב יהודה: האיכא בית עבודת אלילים באתרין דכי מצטרף עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא ואומר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא שחטי לה גברא ואתי מטרא אמר לה השתא אי הוה שכיבנא לא אמרית לכו הא מלתא דאמר רב: מאי דכתיב (שם ט) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים. מלמד שהחליקו בדברים כדי לטרדן מן העולם. והינו דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב (משלי ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו:

רס"י אגריפס שר צבא. נכרי היה ממונה על ראשי גייסות ובימי אגריפס המלך היה: אין מתקנא בה. אשתו הראשונה אינה מקפדת לשנא את בעלה: זונן. ישראל היה: דאזלי כי מתברי. פסחים ההולכין לע"א שנתפרקו איברייהן מחמת חוליין וחוזרין באזריין מלומדין: בשליחותן. שמייסרין את הגוף: שהחליקו בדברי'. מזיאו לטעות:

זוהר וילך דף רפו ע"א

אמר רבי יוסי מאי דכתיב (ירמיה ב) כי שיתים רעות עשה עמי אותי עזבו

מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגומר. אותי עזבו מקור מים חיים דא הוא דלא בעי לקדשא שמה דקדשא בריך הוא באמן מאי עונשיה כתיב לחצוב להם בארות בארות נשברים דנחתין לגיהנם דרגא בתר דרגא עד דנחתין לאבדון דאקרי תחתית ואי איהו קדיש שמה דקדשא בריך הוא לכונא באמן כדקא יאות סליק דרגא בתר דרגא לאתעדנא מההוא עלמא דאתי דנגיד תדיר ולא פסיק הדא הוא דכתיב (תהלים לא) אמונים נוצר ה' ומשלים על יתר עושי גאונה. תאנא שירה משיך ברכאון מעילא לתתא עד דישתכחון ברכאון בכלהו עלמין (אמר רבי יוסי זמיניו אנון ישראל למימר שירתא שלימתא שירה דכליל כל שאר שירין הדא הוא דכתיב (שעיה יב) ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו) אמר רבי אלעזר זמיניו אנון ישראל למימר שירתא מתתא לעילא ומעילא לתתא ולקשרא קשרא דמהימנותא דכתיב (במדבר כא) אז ישיר ישראל את השירה הזאת אז שר לא נאמר אלא אז ישיר וכן כלהו כהאי גוונא את השירה הזאת מתתא לעילא. עלי באר ענו לה עלי באר כלומר סק לאתריך לאתאחדא בבעליך דא הוא מתתא לעילא ולבתר מעילא לתתא (דהא עד השתא בגלותא אשתכחת עמנא) באר חפרוה שרים דאולידו לה אבא ואימא (לעילא) פרוה נדיבי העם אליו אבהו דאקרוו נדיבי עמים פרוה אתר לאזדוגא בה מלכא בברכו ובמה הוא זויגא במחוקק דא יסוד במשענותם דא נצח והוד הא מעילא לתתא וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות הא קשורא שלימא קשורא דמהימנותא קשורא קימא דכלא ביה. אמר רבי יוסי זמיניו ישראל למימר שירתא שלימתא דכליל כל שאר שירין הדא הוא דכתיב ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו בההוא זמנא כתיב (זכריה י"ד) והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וכתב (תהלים קכ"ו) אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוד יי לעולם אמן ואמן :

תרגום הזוהר אמר רבי יוסי: מהו שפתוב, כי שפטים רעות עקה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'. אותי עזבו מקור מים חיים זה הוא שלח רכו לקדש השם של הקדוש ברוך הוא, באמן. מהו עונשו. הוא שפתוב, לחצוב להם בארות בארות נשברים, שירדים לגיהנם מדרגה אחר מדרגה עד שירדים לחצובו, שנקרא תחתית. ואם הוא מקדש השם של הקדוש ברוך הוא לכון באמן פראוי, עולה מדרגה אחר מדרגה להתעדן מעולם הצא ההוא, שנמשך תמיד וחינו נפסק. זה שאמר אמונים נוצר ה' ומשלים על יתר עושי גאונה. למדנו שירה, מושכת צרכות ממעלה למטה עד שתמלאנה צרכות בכל העולמות. אמר רבי אלעזר, עתידים הם ישראל לומר שירה ממטה למעלה וממעלה למטה, ולקשר קשר של אמונה שפתוב, אז ישיר ישראל את השירה הזאת. אז שר, לא נאמר, אלא אז ישיר, דהינו לעתיד. וכן כלם על דרך זה, שנאמרו בלשון עתיד. את השירה הזאת,

הוא מִמְּטָה לְמַעַלָּה, עָלֵי זָרַח עָנּוּ לָהּ, עָלֵי זָרַח, כְּלוּמֶר, שְׁאָמְרוּ לְמַלְכוּת
הַנְּקִירָת זָרַח, עָלֵי לְמַהוּמָּה לְהִתְאַחֵד בְּצַעֲלָהּ, זֶה הוּא מִמְּטָה לְמַעַלָּה.
וְאַחַר כֵּן מְמַסִּיכִים מִמְּעַלָּה לְמַטָּה, זָרַח חֲפָרוּהָ שָׂרִים, זָרַח, הִיא מַלְכוּת,
חֲפָרוּהָ שָׂרִים, שֶׁהוֹלִידוּ אוֹתָהּ חֲצָא וְחֲמָא. פְּרוּהָ נְדִיבֵי עַם, יֵלֶה הִם הָאֲצוּת,
שְׁנִקְרָאִים נְדִיבֵי עַמִּים. פְּרוּהָ, שְׂיִזְדוּג זֶה הַפְּלָךְ בְּצִרְכוֹת. וּבַמָּה. הוּא עַל
יְדֵי זְווג. בְּמַחֲוֶקָה זֶה יְסוּד. בְּמַשְׁעֵנוּתָם זֶה יֵלֶח וְהוּד. עַד כָּאן מִמְּעַלָּה
לְמַטָּה. מְמַדְּזָר, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת הַנְּקִירָת דְּצוּר, מַתָּנָה, עוֹלָה לְיִסוּד הַנְּקִירָת
מַתָּנָה. וּמַמְתָּנָה עוֹלָה נְחִלְיָאֵל, שֶׁהוּא ת"ת. וּמַנְחִלְיָאֵל בְּמִוֹת, שֶׁהוּא או"א.
זֶה הוּא קֶשֶׁר הַשָּׁלֵם קֶשֶׁר שֶׁל חֲמוּנָה, קֶשֶׁר שְׁקִיּוּם הַכֹּל צו. חֲמֵר רַבֵּי יוֹסֵי,
עֲתִידִים יִשְׁרָאֵל לֹמֵר שְׂיִרָה שְׁלֵמָה, שְׂיִרָה הַפּוֹלֶלֶת כֹּל שְׂאָר שְׂיִרִים. זֶה
שְׁאָמְרָה, וְחֲמִרְתָּם בְּיוֹם הַהוּא הוּדוּ לָהּ קֶרְאוּ בְּשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו. בְּעֵת הַהִיא כְּתוּב, וְהָיָה ה' לְמַלְכָּךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה
ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד. וְכְתוּב אִזּוּ יִמְלֹא שְׁחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ דְּנָה אִזּוּ יִאֲמְרוּ וְגו'.

צְרוּף יי לְעוֹלָם חֲמֵן וְחֲמֵן. יי מְלוּךְ יי לְעוֹלָם חֲמֵן וְחֲמֵן:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. מְנַהֲגוֹת רְבוֹת נְהָגוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּסַעֲדָה וּכְלָן דְּרָדָה אֶרֶץ. וְאֵלּוּ הוּן
כְּשֶׁנִּכְנְסִין לְסַעֲדָה הַגְּדוֹל שֶׁבְכָלֵן נוֹטֵל אֶת יָדָיו תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּן נִכְנְסִין
וְיוֹשְׁבֵין מְסַבִּין וְגְדוֹל מְסַב בְּרֵאשׁ וְשֵׁנִי לוֹ לְמַטָּה הֵימָנוּ הָיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה מְטוֹת
גְּדוֹל מְסַב בְּרֵאשׁ וְשֵׁנִי לוֹ לְמַעַלָּה הֵימָנוּ וְשְׁלִישִׁי לוֹ לְמַטָּה הֵימָנוּ: **ב.** בְּעַל
הַבֵּית מִבְּרַךְ הַמוֹצֵיא וּמְשַׁלֵּים הַבְּרָכָה וְאַחַר כֵּן בּוֹצֵעַ וְהַאוֹרַח מִבְּרַךְ בְּרֵפֶת
הַמְּזוֹן כְּדֵי שְׂיִבְרַךְ לְבַעַל הַבֵּית. וְאִם הָיוּ כָּלָן בְּעַלֵּי הַבֵּית הַגְּדוֹל שְׂבָהוּן בּוֹצֵעַ
וְהוּא מְבָרַךְ בְּרֵפֶת

הַרוּאָה אֶת אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ עִם קֶשֶׁה עֵרְף וְאוֹמֵר בְּלִבּוֹ אוֹלֵי לֹא יִקְשִׁיבוּ אִם אֲדַבֵּר לָהֶם נְכוּחוֹת וּפִי אֲמַלֵּא תוֹכְחוֹת. עַל כֵּן יִחַשְׁדּוּ פִּי. הִנֵּה עֹנֵנוּ יִשָּׂא כִּי לֹא נִסָּה לְהוֹכִיחַ וּלְהַזְהִיר אוֹלֵי אִם רוּחָם הַעִיר יַעֲזֹרוּ מִשְׁנֵת אֲוִלְתָּם וְלֹא תִלִּין אַתֶּם מְשׁוּגְתָם. וְאָמְרוּ זְכוּרֵנִס לְבִרְכָה בְּעֵנֶינּוּ מִה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ס) וְהַתְּוִיֵת תִּיו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנְּאָנְחִים וְהַנְּאָנְקִים וְגו'. אֲמַרְהָ מִדַּת הַדִּין: אִף עַל פִּי שֶׁהִלְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים וְקִיָּמוּ אֶת הַתּוֹרָה הִיָּה לָהֶם לְמַחוֹת וְלֹא מִיחוּ, אֲמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי שֶׁאִם הָיוּ מוֹחִים לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים מִיָּד. אֲמַרְהָ מִדַּת הַדִּין: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם לְפָנַי גְּלוּי הֵם לֹא יָדְעוּ אִם יִשְׁמְעוּ הָעַם לְקוֹלִם וְאִם יִחַדְּלוּ. וְצִוָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחֲרַי כֹּן (שם) וּמִמְקַדְּשֵׁי תַחֲלוּ. וְהֵם וְהֵם הַצְּדִיקִים הַמְּקַדְּשִׁים כִּי נַעֲנְשׂוּ עַל דְּבַר שֶׁלֹּא מָחוּ וְנֶאֱמַר (ויקרא יט) הוֹכַח תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֶטֶא. וְאִם הַדְּבַר גְּלוּי לְכָל וְיָדוּעַ וְנִבְחָן וְנִחְקָר כִּי הַחוּטֵא שֶׁנֵּא מוֹסֵר וְלֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מוֹרְיוֹ וּמִלְמַדְיוֹ לֹא יִטָּה אֲזָנוֹ עַל זֶה נֶאֱמַר (משלי ט) אֵל תוֹכַח לֶךְ פֶּן יִשְׁנֶאֱדָךְ. וְאָמְרוּ: כְּשֵׁם שֶׁמְצִוָּה לומר דְּבַר הַנְּשַׁמְעַ, כִּד מְצִוָּה לומר שֶׁלֹּא דְבַר שֶׁאִינוּ נִשְׁמַע. וְאָמְרוּ מוֹטָב שִׁיְהִיו שׁוֹגְגִין וְאֵל יִהְיוּ מְזִידִין:

האזינו יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

כִּי-אֵשׁ קָדְוָה בְּאֵפִי וְתִיקַד עַד-שְׂאוֹל
תִּזְוֶתִית וְתֹאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וְתִלְהֹט מוֹסְרֵי

הָרִים: אַרְי קדוים תִּקְיִף כְּאֶשָּׁא נִפְק מִקְדָּמֵי בְּרַגְזוֹ וְשַׁצִּי עַד שְׂאוֹל אֶרְעִית
וְאֶסֶף אֶרְעָא וְעַלְלִתְהָ וְשַׁצִּית עַד סִיפֵי טוּרָא:

רש"י קדחה. בערה: ותיקד. זכס עד היסוד: ותאכל ארץ ויבלה. ארזכס
ויזולה: ותלהט. ירוסלים המיסקדת על ההרים, שנאמר (שם קכה, ז) ירוסלים
הרים סביב לה:

(כג) אֶסְפָּה עֲלֵימוֹ רַעוֹת זֹזְעֵי אֲכֻלָּה-בָּם: אָסַף עֲלֵיהוֹן
בִּישׁוֹן מִכְתָּשֵׁי אֲשָׁשׁי בְּהוֹן:

רש"י אספה עלימו רעות. אחזיר רעה על רעה לשון (ישעיה כט, ח) ספו שנה על שנה, (לעיל כט, יח) ספות הרוה, (ירמיה ז, כא) עלותיכם ספו על זבחיכם. דבר אחר, אספה אכלה, כמו (בראשית יט, טו) פן תספה: חזי אכלה צם. כל חזי אשלים זהם. וקללה זו לפי הפרענות לזכרה היא, חזי כלים והם אינם כלים:

(כד) בְּנֵי רָעַב וּכְלֹזֵמֵי רֶשֶׁף וּקְטָב מְרִירֵי וְשֶׁן-
בְּהֵמֹת אֲשַׁלְּזוּ-בָּם עִם-זֹזְמֹת זֹזְלֵי עֵפֶר: נְפִיחֵי
כָּפֹן וְאֲכוּלֵי עוֹף וּכְתִישֵׁי רוּחִין בִּישׁוֹן וְשֶׁן חִיּוֹת בְּרָא אֶגְרֵי בְּהוֹן עִם חֲמַת תַּנְיִנְיָא
דְּזַחְלִין בְּעַפְרָא:

רש"י מזי רעב. אנקלום תרגם, נפיחי כפון, ואין לי עד מוכיח עליו. ומשמו של רבי משה הדרשן מטולושא שמעתי שעיירי רעב, אדם כחוש מגדל שער על בשרו: מזי. לשון ארמי שער מזיח, דהוה מהפך במזיח: ולחמי רשף. השדים נלחמו בהם, שנאמר (איוב ה, ז) ובני רשף יגזיבו עוף, והם שדים: וקטב מרירי. וכריתות שד ששמו מרירי. קטב, כריתה, כמו (הושע יג, יד) אהי קטבך שאל: וכן בהמת. מעשה היה והיו הרחלים נושכין וממיתין: חמת זחלי עפר. ארם נחשים המהלכים על גחונם על העפר, כמים הזוחלים על הארץ. זחילה לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפסף על העפר והולך:

(כה) בְּזֹזְוִץ תִּשְׁכָּל-זֹרֵב וּמְזֹדְרֵים אֵימָה גָּם-
בְּזֹזוֹר גָּם-בְּתוֹלָה יוֹנֵק עִם-אִישׁ שֵׁיבָה: מִבְּרָא
תַּתְּפַל חֲרָבָא וּמִתְּנַנְיָא חֲרָגַת מוֹתָא אָף עוֹלְמִיהוֹן אָף עוֹלְמַתְהוֹן יְנַקִּיהוֹן עִם אָנְשׁ
סְבִיחֹן:

רש"י מחוץ תשכל חרב. מחוץ לעיר תשכלם חרב גיסות: ומחדרים אימה. כשזרחה ונמלט מן החרב, חדרי לבבו נקופים עליו מחמת אימה והוא מת

והולך זה. דבר אחר ומחדרים אימה, שצבית תהיה אימת דבר, כמו שנאמר (ירמיה טו, כ) כי עלה מות בחלונינו, וכן תרגם אנקלוס. דבר אחר, מחוץ תשכל חרב על מה שעשו בחולות, שנאמר (ירמיה יא, יג) ומספר חלות ירושלים שמתם מזבחות לבשת. ומחדרים אימה. על מה שעשו בחדרי חדרים, שנאמר (יחזק' ח, יב) אשר זקני בית ישראל עושים בחטף איש בחדרי משכיתו:

אָמַרְתִּי אֶפְאִיֵּהֶם אֶשְׁבִּיתָהּ בְּמַאֲזוּשׁ וְכָרָם: (כז)
אָמַרְתִּי יַחֲוֹל רֹגְזֵי עֲלִיָּהוֹן וְאֶשְׁצַנּוּן אֶבְטַל מִבְּנֵי אֲנָשָׁא דְיִבְרָנְיָהוֹן:

רש"י אמרתי אפאיהם. אמרתי בלבי אפאה אותם. ויש לפרש אפאיהם, אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר. ודגמתו מלינו בעזרא (נחמיה ט, כב) ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה, להפקר. וכן חזרו מנחם. ויש פותרים אותו כתרגומו יחול רגזי עליהון, ולא יתכן, שאם כן היה לו לכתוב אפאיהם אחת לשמוש ואחת ליסוד, כמו (ישעיה מה, ה) ארזרד, (איוב טז, ה) ארמלכם כמו פי, והאל"ף התיכונה אינה ראויה בו כלל. ואונקלוס תרגם אחר לשון הבריתא השנויה בספרי, החולקת תיבה זו לשלש תיבות. אמרתי אף אי הם, אמרתי באפי אתנם כאלו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם איה הם:

נביאים - שמואל ב - פרק כב

כִּי שָׁמַרְתִּי דְדַרְכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי בְּמַאֲלֹהִי: (כב)
אָרִי נְטָרִית אֲוִרְחוֹ דְתַקְנֵן קָדָם יְיָ וְלֹא הִלִּיכִית בְּרָשַׁע קָדָם אֱלֹהֵי : (כג) כִּי כָל- (מִשְׁפָּטֹו) בְּמִשְׁפָּטָיו לִנְגָדֵי וְזִקְתָיו לֹא-אֶסּוּר בְּמִנְזָה: אָרִי כָל דִּינֹהֵי גָלוֹן לְקַבְלֵי לְמַעַבְדְּהוֹן וְקִנְמוּהֵי לֹא עָדִית מְנַהוֹן : (כד)
וְאֵהִיָּה תַבְמִים לוֹ וְאֶשְׁתַּמְרָה בְּמַעֲוָנָי: וְהָיִית שְׁלִים

בְּדַחֲלַתֶּיָּהּ וְהוּיָת נָטַר נִפְשֵׁי מַחֻבְּבִין : (כה) וַיֵּשֶׁב יְהוָה לִי כְּצַדִּיקֹתַי

כְּבוֹרֵי לְצַדִּיק עֵינָיו: וְאַתִּיב יְיָ לִי כְּזֹכוֹתַי כְּבְרִירוֹתַי קָדָם מִימְרֵיהָ :

(כו) עִם-זָסִיד וְתַתְּזֹסֶד עִם-גְּבוֹר תַּתְּבִים

תַּתְּבִים: עִם אֲבָרְהָם דָּאֲשֶׁתִּכַּח חֲסִיד קָדְמָךְ בְּכֹן אֲסַגִּיתָא לְמַעַבְד חֲסִידָא עִם

זְרַעִיהָ וְצָחַק דְּהוּה שְׁלִים בְּדַחֲלַתְךָ בְּכֹן אֲשַׁלְמַתָּא מִימַר רַעוּתְךָ לְמַעַבְד עַמָּה :

כתובים - תהילים - פרק קט

(כט) יִלְבָּשׁוּ שׁוֹטְנֵי כְּלָמָה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשִׂתָּם:

לְבָשׁוּן סָטְנֵי כְּסוּפָא וַיַּעֲטוּן הִיד מְעִילָא בְּהַתְהוֹן :

רס"י ויעטו כמעיל . העוטה ועוטף כל הגוף לכל לבוש :

(ל) אֲוֹדָה יְהוָה בְּמֵאֵד בְּכִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֶהְלֵלָנוּ:

אוּדִי יְיָ לַחֲדָא בְּפוּמֵי וּבְמַצַּע חֲפִימָא אֲשַׁבְחִנִּיהָ : (לא) כִּי-יַעֲבֹד לִימִין

אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטַי נְפֹשׁוֹ: אַרוּם יְקוּם מִן יְמִינָא דַחֲשִׁיכָא

לְמַפְרֹק מִמְדִּינֵי נַפְשִׁיהָ : קי (א) לְדוֹד בְּזִמְרוֹר נְאֻם יְהוָה |

לְאֲדָנִי יֵשֶׁב לִימִינֵי עַד-אֲנִשִּׁית אִיבִירָה הַדָּם

לְרַגְלֶיהָ: עַל יַד דּוֹד תּוֹשַׁבְחָא אָמַר יְיָ בְּמִימְרֵיהָ לְשׁוֹאָה יְתֵי רַבּוֹן עַל כָּל

יִשְׂרָאֵל בְּרַם אָמַר לִי תוֹב וְאוֹרָךְ לְשָׂאוֹל דְּמִן שְׁבָטָא דְּבִנְיָמִין עַד דִּימוֹת אַרוּם לִית
מְלָכוּתָא מְקַרְבָּא אַחֲבָרְתָּהּ וּבָתֵּר כֹּן אֲשׁוּי בְּעַלִּי דְּבָבְךָ כְּבִישׁ לְרַגְלֶךָ. (תי"א) אָמַר יְיָ
בְּמִימְרֵיהָ לְמַתָּן לִי רַבְּנוּתָא חֲלַף דִּיתִיבִית לְאוּלְפָן אוֹרִיתָא דִּימִינֵי אוֹרָךְ עַד דְּאֲשׁוּי
בְּעַל דְּבָבְךָ כְּבִישׁ לְרַגְלֶךָ :

קס"י נאם ה' לאדני . רבותינו דרשוהו באברהם אבינו ואני אפרשנו כדבריהם נאם ה' לאברהם שקראוהו העולם אדוני שמעני אדוני (בראשית כ"ג) : שב לימיני . התעכב לתשועתי והתחולל לה' אין ישיבה אלא עכבה וכן הוא אומר ותשבו בקדש (דברים א) . לימיני . לתשועת ימיני : עד אשית אויביך . אמרפל וחביריו :

(ב) **מִטָּה-עֵזְרָךְ יִשְׁכַּח וְיִהְיֶה מִצִּיּוֹן רִיחַ בְּקָרְבֵךְ**
אֵלֶיךָ : חוטרך דעושיך ישדר יי מציון ויתהי רדי במצע בעלי דבבך :

קס"י מטה . לשון משען כמו (לעיל ק"ה) כל מטה לחם : מטה עוזך ישלח ה' מציון . כשתשוב מן המלחמה ואנשיך עייפים ורודפים ישלח לך ה' את מלכי דה מלך שלם להוליח לחם ויין (בראשית י"ד) : רדה . במלחמה : בקרב אויביך . לבטח :

משנה ערכין פרק ה

א . האומר משקלי עלי, נותן משקלו . אם כסף, כסף . אם זהב, זהב . מעשה באמה של ירמטיה שאמרה משקל בתי עלי, ועלתה לירושלים ושקלוה ונתנה משקלה זהב . משקל ידי עלי, רבי יהודה אומר, ממלא חבית מים, ומכניסה עד מרפקו, ושוקל בשר חמור וגידין ועצמות ונותן לתוכה עד שתתמלא . אמר רבי יוסי, וכי היאך אפשר לכוון בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות, אלא שמין את היד במה היא היא ראיה לשקול :

ברטורה (ה) האומר משקלי עלי אם כסף כסף . אם פירש כסף, נותן משקלו כסף . ואם פירש זהב, נותן משקלו זהב . והא המשמע לן דאם לא פירש אלא אמר סתם משקלי עלי, פטר נפשיה בכל דהו, ובלבד שיהיה דבר שכמותו רגיל להיות נשקל במקום ההוא . ואפילו זפת ואפילו כללים ורגילים אנשי המקום למכרם במשקל,

ואמר אחד מאנשי המקום ההוא משקלי עלי סתם ולא פירש, הרי זה נותן משקלו זפת או זבלים ונפטר: ומעשה באמה של ירמטיה. מפרש בגמרא דמתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, ואם אדם חשוב הוא אף על גב דלא פירש אמדינן ליה לפי כבודו, ומעשה נמי באמה של ירמטיה אשה שמה כך שאמרה משקל בתי עלי ועלתה לירושלים ושקלה ונתנה משקלה זהב לפי שהיתה אמודה בעושר: משקל ידי עלי. היאך הוא שוקל ידו, לאם רוצה מכביד ואם רוצה מיקל: ומכניסה עד מרפקו. קוד"ז בלע"ז משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ובאותו זמן היו קורין יד לזרוע עד המרפק. וכשמכניס היד לתוך חצית מלאה מים יספכו מן המים שחצית כפי מקום היד שהכניס בתוכה עד המרפק, וחוזר ומכניס חצית בשר וגידין ועלמות של חמור, שמשקל בשר חמור כמשקל בשר אדם ויהא באותו בשר גידין ועלמות כפי מה שיש ביד, שאין משקל עלמות וגידין שוה למשקל בשר. ונותן לתוכה עד שתחזור ותתמלא כמו שהיתה. להשתא איכא נפוח כשיעור ידו. ושוקל הבשר והעלמות והגידיים ההם והוא משקל ידו: היאך אפשר לבוין בשר כנגד בשר. שמה יש בבשר חמור שנותן לתוך החצית יותר גידים ועלמות ממה שיש ביד, או פחות, ונמלא שאין המשקל מכוון. והלכה כר' יוסי:

ב. דְּמֵי יָדַי עָלַי, שְׂמִין אֹתוֹ, בְּמָה הוּא שְׂוֵה בְּיָד, וְכִמָּה הוּא שְׂוֵה בְּלֹא יָד. זֶה חֹמֶר בְּנִדְרִים מִבְּעָרְכִין. וְחֹמֶר בְּעָרְכִין מִבְּנִדְרִים פִּיצֵד, הָאוֹמֵר עָרְפִי עָלַי וְמֵת, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין, דְּמֵי עָלַי וְמֵת, לֹא יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין, שְׂאִין דְּמֵים לִמְתִים. עֶרְךָ יָדַי וְעֶרְךָ רַגְלֵי עָלַי, לֹא אָמַר כְּלוּם. עֶרְךָ רֵאשִׁי וְעֶרְךָ כְּבִדִי עָלַי, נוֹתֵן עֶרְךָ כְּלוּ. זֶה הַפְּלֵל, דְּבָר שְׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ, נוֹתֵן עֶרְךָ כְּלוּ:

ברטורה (ב) וכמה הוא שוה ללא יד. מפרש בגמרא שאין שמין אותו כמה יפה כשנקטעה ידו וכמה היה שוה בשתי ידיו שלמות. שמי שנקטעה ידו, כשצאים לשומו כמה היה שוה תחלה אין שמין אותו אלא בזול לפי שרואים אותו מזולזל, וזה האומר דמי ידי עלי לא נקטעה ידו, לכך מפרש כמה הוא יפה כשרבו מוכר כולו ולא שייר ממנו לעצמו כלום, וכמה שוה פחות אם שייר רבו ידו אחת שלא מכרה, להשתא אינו מזולזל, וכך הוא נותן להקדש: זה חומר בנדרים מצערכים. דאילו אמר בערכים ערך ידי ורגלי עלי, לא אמר כלום אלא כן אמר בדבר שהנשמה תלויה בו: ערכי עלי ומת, יתנו היורשים. דערך דבר קצוב הוא. ודוקא כשעמד בדין קודם שמת, לפי שאינו חייב בערך אלא אחר שיעמוד לפני הכהן, כדכתיב (ויקרא כז) והעמידו לפני הכהן אבל דמי עלי דאינו אלא מה שישומוהו בבית דין והרי לא בא לידי כך שהרי מת, אע"פ שעמד בדין הוא מחוסר אומדנא ולא יתנו היורשים: נותן ערך כולו. דערך נפשות כתיב: זה הכלל. לאתווי שאר אברים שהנשמה תלויה בהם:

ג. חָצִי עֶרְפִי עָלַי, נוֹתֵן חָצִי עֶרְפִי. עֶרְףְּ חֲצָיִי עָלַי, נוֹתֵן עֶרְףְּ כָּלוּ. חָצִי דָּמִי עָלַי, נוֹתֵן חָצִי דָּמָיו. דָּמִי חֲצָיִי עָלַי, נוֹתֵן דָּמִי כָּלוּ. זֶה הַכָּלָל, דָּבָר שֶׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ, נוֹתֵן עֶרְףְּ כָּלוּ:

דרטטורה (ג) חֲצָיִי עָלַי. הוּא כְּעֶרֶךְ רֵאשִׁי וְעֶרֶךְ כְּבָדִי, דֵּהוּי דְּבַר שֶׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ: דְּמִי חֲצָיִי עָלַי, נוֹתֵן דְּמִי כוֹלוּ. דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא כ"ז) נָדָר בְּעֶרְכֶּךָ נִפְשׁוֹת, הַקִּיֵּשׁ נָדָר לְעֶרֶךְ, מֵהָ עֶרֶךְ אָמַר עֶרֶךְ חֲצָיִי עָלַי נוֹתֵן עֶרֶךְ כוֹלוּ, אֲףֹ נָדָר אָמַר דְּמִי חֲצָיִי עָלַי נוֹתֵן דְּמִי כוֹלוּ: זֶה הַכָּלָל. לְאַחֲוִי כָּל הָאֲחֵרִים שֶׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּיָה בָּהֶם, שָׂאֵם אָמַר דְּמִי חֲצִי אוֹתוֹ אֲבָר עָלַי כְּגוֹן שֶׁאָמַר דְּמִי חֲצִי לְבִי עָלַי אוֹ דְּמִי חֲצִי כְּבָדִי עָלַי, נוֹתֵן דְּמִי כוֹלוּ:

ד. הָאוֹמֵר עֶרְפִי שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי, מֵת הַנּוֹדֵר וְהַנְּדָר, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין. דָּמָיו שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי, מֵת הַנּוֹדֵר, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין. מֵת הַנְּדָר, לֹא יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין, שְׂאִין דָּמִים לְמֵתִים:

דרטטורה (ד) מֵת הַנּוֹדֵר וְהַנְּדָר, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁים. וְהוּא שְׂעֵמֵד בְּדִין קוֹדֵם שְׂמֵתָה, כְּדִפְרִישְׁנָא לְעִיל וְסִיפָא אֲטֵרִיכָא לִיה: דְּמִיו שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי, מֵת הַנּוֹדֵר יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁים. דְּמֵהוּ דְּתִימָא אַע"ג דְּעֵמֵד בְּדִין הוֹאִיל וּמֵת הַנּוֹדֵר קוֹדֵם שִׂישׁוֹמוֹ הַנְּדָרָה, לֹא אֶשְׁתַּעְבֹּד נְכַסְיָה, קַמְשַׁמַּע לָן אוֹמְדֵנָא גִילוּי מִיִּלְתָּא בְּעַלְמָא הוּא, וְהוֹאִיל וְנִידֵר קִיִּים אֲמִדִּין לִיה:

ה. שׁוֹר זֶה עוֹלָה, בֵּית זֶה קֶרֶבֶן, מֵת הַשׁוֹר וְנִפְל הַבַּיִת, אֵינּוּ חֲבִב לְשֵׁלָם. (דְּמִי) שׁוֹר זֶה עָלַי עוֹלָה, אוֹ (דְּמִי) בֵּית זֶה עָלַי קֶרֶבֶן, מֵת הַשׁוֹר וְנִפְל הַבַּיִת, חֲבִיב לְשֵׁלָם:

דרטטורה (ה) בֵּית זֶה קֶרֶבֶן. לְבִדָּק הַבַּיִת: וְנִפְל הַבַּיִת. קוֹדֵם שֶׁחֲזוּקָה בּוֹ גִּזְכָּר: מֵת הַשׁוֹר חֲבִיב לְשֵׁלָם. וְלֹא אֲמִרִין אִין דְּמִים לְמֵתִים אֲלֵא בְּאֵדָם בְּלִבָּד:

ו. חֲבִיבֵי עֶרְכִים, מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן. חֲבִיבֵי חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, אִין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן. חֲבִיבֵי עוֹלוֹת וְשֵׁלָמִים, מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן אֲףֹ עַל פִּי שְׂאִין מִתְּכַפֵּר לוֹ עַד שֶׁיִּתְרַצֶּה, שְׂנַאֲמַר (וַיִּקְרָא א), לְרַצוֹנוֹ, כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמֵר רוּצָה אָנִי. וְכֵן אֶתָּה אוֹמֵר בְּגִטִּי נָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמֵר רוּצָה אָנִי:

דרטטורה (ו) מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָן. גִּזְכָּר נִכְנַס לְבִיתָם וְנוֹטֵל בְּעַל כְּרַחֵם: חֲבִיבֵי חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת. כִּיּוֹן דְּלִכְפֵּרָה אֲתוֹ, לֹא מַשְׁהִי לָהּ: אִין מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָן. וְחֲטָאתָ נִזִּיר, הוֹאִיל וְלֹא לְכַפֵּרָה אֲתִיחַ וְאִינָה מַעֲכַבְתּוֹ מִלְּשַׁתּוֹת יִין שְׁכִיוֹן שְׁנִזְרַק הַדָּם שֶׁל אֶחָד מִן

הקרצנות, הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים, זמנין דפסע ומשהי לה, הלכך ממסכנין אותו על חטאתו: חייבי עולות ושלמים. אע"ג דעולה מכפרת על עשה ועל לאו הניתק לעשה, הואיל ולאו חובה היא לא חשיב לה כפרה ואתי לשהויי, הלכך ממסכנין אותו. ויש מחייבי עולות שאין ממסכנים אותן, כגון עולת מלורע, לפי שהיא מעכבת טהרתו, לא אתי לשהוייה: כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. היכא דצית דין ממסכנים אותו כריך שיאמר רוצה אני: וכן אתה אומר בגמי נסים. כן מי שדינו כופין אותו לגרש ולא לכה לגרש, צית דין של ישראל מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ונותן הגט והוא כשר: כשר: רוצה אני, ונותן הגט והוא כשר:

גמרא ערכין דף טו ע"ב

תנא דבי רבי ישמעאל: כל המספר לשון הרע מגדיל עונות כנגד שלש עבירות עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. כתיב הקא (תהילים יב) לשון מדברת גדולות. וכתיב בעבודה זרה (שמות לב) אנא חטא העם הזה חטאה גדולה. בגלוי עריות כתיב (בראשית טז) ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת. בשפיכות דמים כתיב (שם ד) גדול עוני מנשוא. גדולות אימא תרתיה הי מינייהו מפקת במערבא אמרי לשון תליתאי קטיל תליתאי הורג למספרו ולמקבלו ולאמרו. אמר רב חמא בר חנינא: מאי דכתיב (משלי יח) מות וחיים ביד לשון. וכי יש יד ללשון אלא לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה אי מה יד אין ממיתה אלא בסמוך לה אף לשון אינה ממיתה אלא בסמוך לה תלמוד לומר (ירמיה ט) חץ שחוט לשונם. אי מה חץ שחוט עד ארבעים וחמשים אמה אף לשון עד ארבעים וחמשים אמה תלמוד לומר (תהילים עג) שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ. וכי מאחר דכתיב שתו בשמים פיהם חץ שחוט לשונם. למה לי הא קא משמע לן דקטיל פחץ. וכי מאחר דכתיב חץ שחוט לשונם מות וחיים ביד לשון. למה לי לכדרבא דאמר רבא דבעי חיים בלישנה דבעי מיתה בלישנה. היכי דמי לישנא בישא רבא אמר כגון דאמר איכא נורא בי פלגיא אמר לה אביי מאי קא עביד גלויי מלתא בעלמא הוא אלא דמפיק בלישנא בישא דאמר היכא משתפתא נורא אלא בי פלגיא. אמר רבא: כל מלתא דמיתאמרה באפי מרה לית בה משום לישנא בישא. אמר לה: כל שכן חוצפא ולישנא בישא אמר לה אנא פרבי יוסי סבירא לי דאמר רבי יוסי מימי לא אמרתיה דבר וחרתיה לאחורי. אמר רבה בר רב הונא: כל מלתא דמיתאמרה באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא מאי טעמא חבירך חברא אית לה וחברא דחברך חברא אית לה פי אתא רב דימי אמר מאי כתיב (משלי כז)

מְבַרֵךְ רַעְהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בְּבִקְרַת הַשָּׁמַיִם קִלְקֵלָה תִּחְשָׁב לוֹ. כְּגוֹן דְּמִיקְלַע לְאוֹשְׁפִיזָא וְטָרְחוּ קָמִיָּה שְׁפִיר לְמַחֵר נְפִיק יְתִיב בְּשׁוּקָא וְאָמַר רַחֲמֵנָא נִיבְרָכִיָּה לְפִלְגְנָא דְהֵכִי טָרַח קָמָאִי וְשִׁמְעֵי אִינְשֵׁי וְאַזְלִין וְאַנְסִין לֵהּ. תְּנִי רַב דִּימֵי אַחוּהָ דְרַב סְפָרָא: לְעוֹלָם אֵל יִסְפָּר אָדָם בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁמִתוּדָא טוֹבָתוֹ בָּא לִיְדֵי רַעְתּוֹ אִיכָּא דְאָמְרֵי רַב דִּימֵי אַחוּהָ דְרַב סְפָרָא חֲלַשׁ עָאֵל רַב סְפָרָא לְשִׁיּוּלֵי בֵּיהּ אָמַר לְהוּ תִּיתִי לִי דְקִיּוּמִית כֹּל דְאָמְוֹר רַבְּנָן אָמְרוּ לֵיהּ הָא מִי קִיּוּמִתָּ לְעוֹלָם אֵל יִסְפָּר אָדָם בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁמִתוּדָא טוֹבָתוֹ בָּא לִיְדֵי גְנוּתוֹ אָמַר לְהוּ לֹא שְׁמִיעָה לִי דְאִי הָוָה שְׁמִיעָה לִי קִיּוּמִתָּא:

רס"י הי מנייהו מפקת. הא בכלהו כתיב גדולות הלכך כלהו אחי: לישנא תליתאי. זה לשון הרכייל שהיא שלישית בין אדם לחבירו לגלות לו סוד: למספרו. לרכייל עכמו שמתוך מריבה שנופלת בין השנים והורגין זה את זה הורגין גואלי הדם את הרכייל שההרג בא על ידו: דבעי חיי בלישניה. יעסוק בתורה: דבעי מיית בלישניה. עסוק בדברי שטות ונבלה: נורא בי פלניא. דמשמע עשיר הוא וכל שעה מאוי יק בציתו לבשל תבשילין: גלוי מלתא בעלמא. הואיל ואינו אומרם כלשון הרע אלא מגלה לאותן שמזכהשין אומר לכו לבית פלוני: מזכר רעהו בקול גדול וגו': קללה תחשב לו. אותה ברכה קללה היא לחבירו: ושמעו אינשי. אלמים שהוא עשיר ואזלי אנסי ליה שמתאכסנין אכלו אורחים עד שמכלין ממונו: בא לידי רעתו. שכשהוא מספר בטובתו יותר מדאי הוא עכמו אומר חוץ ממדה רעה זו שבו או אחרים שומעין שזה משבח וואומרי' הלא מדת כך וכך בידו:

זוהר האזינו דף רצ"ב ע"ב

רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח (ויקרא כו) וְאָף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֶם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ' זְכָאִין אֲנֹן יִשְׂרָאֵל עַל כָּל עַמּוּן עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה דְאָף עַל גַּב דְאֶרְגִּיזוּ קָמִי מְאָרִיָּהוֹן קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא לָא בְּעֵי לְשִׁבְקָא לוֹן. וּבְכָל אֲתֵר דְגָלוּ בִּינֵי עַמְמֵיָא קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא עֲמֵהוֹן בְּגִלּוּתָא הִדָּא הוּא דְכִתִּיב וְאָף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֶם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ' רַבִּי אֶבְרָהָם אָמַר וְאָף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֶם. תָּא חֲזִי כְּמָה חֲבִיבוּתָא דְקְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא לְגִבְיֵהוֹן דִּישְׂרָאֵל דְאָף עַל גַּב דְגֶרְמִין לְמַגְלֵי בִּינֵי עַמְמֵיָא שְׁכִינְתָּא לָא אֲתַעֲדִיָּאת מְנַהוֹן לְעֵלְמִין דְלָא תִימָא דְאֲנֹן בְּלַחוּדֵיהוּ בְּגִלּוּתָא מְשִׁתְּפַחִין אֶלָּא וְאָף גַּם זֹאת עֲמֵהוֹן מְשִׁתְּפַחִיָּה הִדָּא הוּא דְכִתִּיב וְאָף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֶם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ' לְמַלְכָּא דְאֶרְגִּיזוּ עַל בְּרִיָּה וְגִזְרָה עָלֶיהָ עוֹנָשָׁא לְאַתְרַחְקָא מִנִּיהּ וְלְמִיזֵל לְאַרְעָא רַחֲיקָא שְׁמַעְהָ מְטָרוֹנִיתָא וְאָמְרָה הוּאִיל וּבְרִי אֶזִּיל לְאַרְעָא רַחֲיקָא וְשָׂדֵי לֵיהּ מְלָכָא

מִהִיכְלִיָּה אֲנִי לֹא אֶשְׁבּוֹק לִיָּה אוֹ תִרְוַנָּא כְּחֻדָּא נִיתוּב לְהִיכְלָא דְמַלְכָּא אוֹ תִרְוַנָּא כְּחֻדָּא נִתְיַב בְּאַרְעָא אַחְרָא לְזַמְנִין פְּקִיד מַלְכָּא עַל מְטְרוֹנִיתָא לֹא אֶשְׁפַּחָה. דְהַתְּ אֶזְלַת עִם בְּרִיָּה אֲמַר הוּאִיל וּמְטְרוֹנִיתָא תַּמּוֹן תִּרְוַיְהוּ יִתּוּבוֹן. וּבְזַמְנָא דְפְקִיד קִדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא לְמְטְרוֹנִיתָא פְּקִיד לָהּ בְּקִדְמִיתָא וּבְגִנְהָ פְקִיד לְבִנּוּי הַדָּא הוּא דְכְּתִיב (שְׁמוֹת ה') וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֶת נְאֻקַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' מֵאֵן גְּרִים דְאֲנִי שְׁמַעְנָא עֲקַתְהוֹן כְּבִיכּוֹל מְטְרוֹנִיתָא דְדְכְרָנָא לָהּ הַדָּא הוּא דְכְּתִיב (ש"ס) וְאֶזְכּוֹר אֶת בְּרִיתִי וּכְתִיב (ש"ס ב') וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ וְכֵן קִדְשָׁא בְּרִיָּד הוּא יְהִידֵר לְיִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא מַה כְּתִיב (דְבָרִים ט') וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ דָּא מְטְרוֹנִיתָא וְעוֹד כְּתִיב (תְּהִלִּים פ"ה) רְצִיתָ ה' אֶרְצְךָ שְׁבֹתָ שְׁבִית יַעֲקֹב:

תרגום הזהר רְצִי אֶלְעָזֵר פְּתַח: וְחָף גַּם זֹאת צְהִיּוּתְסָ צְאָרְךָ אוֹיְבֵיָהֶם וְגו'. אֶשְׁרִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל עַל כָּל הָעַמִּים עוֹזְדֵי עֲבֹדַת כּוֹכָבִים, שְׂחָף עַל פִּי שְׁהַכְעִיסוּ לְפָנַי חֲדוֹנָם, הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא חֵינּוּ רֹוֹהָ לְעֻזֵּי חוּתְסָ, שְׁצַכְל מְהוּם שְׁגָלוֹ צִין הָעַמִּים הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא נְמַלְחָ עַמְהָם בְּגָלוּת. זֶה שְׂחָמֵר, וְחָף גַּם זֹאת צְהִיּוּתְסָ צְאָרְךָ אוֹיְבֵיָהֶם וְגו'. רְצִי אֶזְכּוֹר חֵמֵר: וְחָף גַּם זֹאת צְהִיּוּתְסָ. צֹחַ וְרִיָּה, כְּמָה הִיא חֵהֲבַת הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא לְיִשְׂרָאֵל, שְׂחָף עַל פִּי שְׁגָרְמֵנוּ לְהִיּוֹת בְּגָלוּת צִין הָעַמִּים, הַשְׁכִּינָה חֵינְהָ סָרְהָ מְהָם לְעוֹלָם. וְחָל תְּחֵמֵר, שְׁהִם צְלַבְדָּם נְמַלְחָים בְּגָלוּת, אֶלְחָ, וְחָף גַּם זֹאת, שְׁהִיא הַשְׁכִּינָה הַנְּקַרְחַת זֹאת, נְמַלְחַת עַמְהָם. זֶה שְׂחָמֵר, חָף גַּם זֹאת צְהִיּוּתְסָ צְאָרְךָ אוֹיְבֵיָהֶם וְגו'. לְמַלְךָ שְׁפַעַם עַל צְנוּ, וְגִזֵּר עָלָיו עֲנָשׁ שְׁיִתְרַחַק מִמֶּנּוּ וְיִלְךָ לְאָרְץ רְחוֹקָה, שְׁמַעְהָ הַמְלָכָה וְחֵמֵרָה, כִּיּוֹן שְׁצַנֵּי הוּלְךָ לְאָרְץ רְחוֹקָה, וְהַמְלָכָה הַשְׁלִיכּוּ מִהִיכְלוֹ, חֵנִי לֹא אֶעֱצָבְנּוּ, אוֹ שְׁנִינּוּ יַחַד נַחְזוֹר לְהִיכְלָ הַמְלָכָה, אוֹ שְׁנִינּוּ יַחַד נֶשֶׁב צְאָרְךָ חֵחֶרֶת. לְיָמִים, פְּקִד הַמְלָכָה אֶת הַמְלָכָה, וְלֹא מְלָחָה, כִּי הִלְכָה עִם צְנוּ. חֵמֵר, כִּיּוֹן שְׁהַמְלָכָה שָׁם, שְׁנִינּוּ יִשׁוּבוּ. כֶּף הוּא צְזַמְנֵן שְׁיִפְקוֹד הַקְצָ"ה אֶת הַשְׁכִּינָה, יִפְקֵד חוּתְהָ תְּחֵלָה, וּבְשְׁצִילָה יִפְקֵד לְצַנֵּי. זֶה שְׂחָמֵר, וְגַם חֵנִי שְׁמַעְתִּי אֶת נְאֻקַּת צְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. מִי גְרַם שְׁחֵנִי שְׁמַעְתִּי נְאֻקַּתְסָ, כְּבִיכּוֹל הַשְׁכִּינָה גְרַמְהָ, שְׁצַבְרְתִּי חוּתְהָ. זֶה שְׂחָמֵר וְאֶזְכּוֹר אֶת צְרִיתִי. דְהֵינּוּ הַשְׁכִּינָה הַנְּקַרְחַת צְרִית. וְכַתּוּב, וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת צְרִיתוֹ. וּכְשֶׁהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא יַחְזִיר אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת, מַה כְּתוּב, וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ, זוֹ הִיא הַשְׁכִּינָה, שְׁעָלֶיהָ נְחֵמֵר, וְשָׁב וְגו' אֶת שְׁבוּתְךָ. וְעוֹד כְּתוּב, רְצִיתָ ה' אֶרְצְךָ שְׁבֹתָ שְׁבִית יַעֲקֹב. דְהֵינּוּ הַשְׁכִּינָה הַנְּקַרְחַת אֶרְץ.

א. אין הבוצע רשאי לבצע עד שיביאו מלח או ליפתו לפני כל אחד ואחד אלא אם כן נתכוננו לאכל פת חרבה. ואינו בוצע לא פרוסה קטנה מפני שהוא נראה כצר עין ולא פרוסה גדולה יותר מכביצה מפני שנראה כרעבתן. ובשבת יש לו לבצע פרוסה גדולה. ואינו בוצע אלא ממקום שנתבשל יפה יפה: **ב.** מצוה מן המבחר לבצע מכפר שלמה. אם היתה שם שלמה של שעורים ופרוטה של חטים מניח שלמה בתוך פרוסה ובוצע משתייהן כדי שיבצע מחטים ומשלמה. בשבת ובמימים טובים חייב לבצע על שתי כפרות נוטל שתייהן בידו ובוצע אחת מהן:

מוסר

שערי תשובה דף לא עד

איש אשר ישמע את דברי בני אדם מדברים לשון הרע או ישמע כל פה דובר נבלה או ישב בסוד משחקים בזים תורה ומצוות וידוע כי הם סרבים וסלונים ואם יוכיחם אל יקשיבו אל דבריו. על כן ישם יד על פה גם זה יענש כי לא יענה כסילים כאולתם פן יאמרו לו כי הוא כמוהם וכי הודה על דבריהם אף כי יתחייב לענות ולגער בהם לתת גדל לתורה ולמצוות אשר בזו לעגו להם ולקנא לכבוד נקי וצדיק אשר ישוהו בו וזה אחד מן הדברים אשר יתחייב האדם לעזוב בעבורם חברת הרשע כי יענש בשמע דבריהם הרעים תמיד וילאה לענותם זה הדבר מפרש בדברי שלמה, שנאמר (משלי כד) אל תקנא באנשי חמס ואל תתאו להיות אתם כי שד יהגה לבם ועמל שפתייהם תדברנה. רוצה לומר כי תשא עון בחטאתם כי תשמע דבריהם הרעים תמיד ותהי כמחריש:

האזינו ליל שישי תורה

צרוף יהודה

(כז) לולי כעס אויב אגור פון-ינכרו צרימו פון-
יאמרו ידנו רמה ולא יהיה פעל כל-ואת:
אלוילפון רגזא דסנאה פניש דילמא יתרברב בעל דבבא דילמא יימרון ידנא
תקיפת לנא ולא מן קדם יי הות כל דא:

רש"י לולי כעס אויב אגור. אם לא שבע האויב כנוס עליהם להשחית
ואם יוכל להם וישחיתם יתלה הגדלה בו ובאלהיו ולא יתלה הגדלה בו, וזהו
שנאמר פון ינכרו צרימו, ינכרו הדבר לתלות גבורתי בנכרי, שאין הגדלה שלו:
פון יאמרו ידנו רמה וגו'. כי אותו גוי חזק עזות המה:

(כח) כי-גוי אבד יעצות הבמה ואין בהם תבונה:
ארי עם מאבדי עצה אנון ולית בהון סוכלתנו:

רש"י ואין בהם תבונה. שאלו היו חכמים, ישכילו זאת, איכה ירדף וגו' :

(כט) לואזריתם: אלו חכימו אסתכלו בדא סברו מה יהי בסופיהון:
לואזריתם: אלו חכימו אסתכלו בדא סברו מה יהי בסופיהון:

רש"י יבינו לאחריהם. יתנו לב להתבונן לסוף פרענותם של ישראל:

(ל) איכה ירדף אזור אלה ושנים יניסו רבבה
אם-לא כי-צורם מכרם ויהיה הסגירם: אכדין
ירדוף חד אלפא ותגין יערקון לרבותא אלהו (ארי) תקיפהון מסרנון ויי
אשלמנון:

רס"י איכה ירדף אחד. ממנו אלף מישראל: אם לא כי אורס מכרם וה' הסגירם. מכרם ומסרם זידינו. לילצר"ר זלע"ז :

(לא) **כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם וְאֵיבֵינוּ פְּלִיְקִים**: אָרִי לֹא
כְתַקְפָּנָא תְקַפְהוֹן וּבְעֵלֵי דְבְבָנָא הוּוּ דִינְנָא :

רס"י כי לא כאורנו אורם. כל זה היה להם לאויבים להבין שהשם הסגירם ולא להם ולא להיהם הנאחון, שהרי עד הנה לא יכלו כלום אלהיהם כנגד אורנו, כי לא כאלענו סלעם. כל אור שצמקרא לשון סלע: ואיבנו פלילים. ועכשיו אויבנו אופטים אותנו, הרי אורנו מכרנו להם:

(לב) **כִּי-מִגֶּפֶן סֶדֶם גִּפְנִים וּבִישׁוֹדְמוֹת עֵמֹרֶת
עֲזָבוּ עֲזָבֵי-רוּשׁ אֲשַׁכְּלֹת מִרְרַת לָמוֹ**: אָרִי
כְפָרְעָנוּת עֲמָא דְסָדוּם פְּרַעְנוּתְהוֹן וְלְקוּתְהוֹן כְּעַם עֵמֹרָה מְחַתְהוֹן בִּישׁוֹן כְּרִישֵׁי
חֲוִין וְתַשְׁלֵמַת עוֹבְדֵיהוֹן כְּמִרְרוּתְהוֹן :

רס"י כי מגפן סדם גפנס. מוסב למעלה. אמרתי זלזי אפאיהם ואשצית זכרם, לפי שמעשיהם מעשה סדום ועמורה: שדמת. שדה תבואה, כמו (מזקוק ג, יז) ושדמות לא עשה אכל, (מלכים ב' כג, ז) בשדמות קדרון: ענזי רוס. עשז מר: אשכלת מררת למו. מסקה מר ראוי להם, לפי מעשיהם פרענותם. וכן תרגם אנקלוס ותשלמת עוזדיהון כמכרותהון:

(לג) **זֹאבוֹת תַּנְיָנִים יֵינָם וְרֵאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר**: הָא כְּמִרְת
תַּנְיָנָא פֶּס פְּרַעְנוּתְהוֹן וּכְרִישׁ פְּתָנֵי חֲוִין אַכְזָרֵאִין :

רס"י חמת תנינס יינס. כתרגומו. הא כמרת תניניא כס פרענותהון, הנה כמרירות נחשים כוס משהה פרענותם: וראש פתנים. כוסם, שהוא אכזר לנשוק. אויב אכזרי יבא ויפרע מהם:

הַלֵּא-הוּא כַּמֶּס עֲמֹרֵי זֹתָתוֹם בְּאֹצְרוֹתָי: הַלֵּא (נד)
 כל עובדיהוּן גְלוּ קְדָמִי גְנִיזוּן לְיוֹם דִּינָא בְּאֹצְרֵי:

רש"י הלא הוא כמס עמדי. כתרגומו. כסורים הם ששכחתי מעשיהם, כלם גנוזים וסמורים לפני: הלא הוא. פרי גפנס ותצואת סדמותם כמוס עמדי:

לִי זָקָם וְשָׁלָם לְעֵת תְּמוּטָ רִגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵיזָדָם וְזוֹשׁ עֲתִדָת לָמוֹ: קְדָמִי פְרַעְנוּתָא וְאַנָּא אֲשַׁלֵּם (נה)
 לעדו דִּיגְלוּן מֵאַרְעֵהוּן אָרִי קָרִיב יוֹם תְּבָרְהוּן וּמִבַּע דְּעֲתִיד לְהוּן:

רש"י לי נקם ושלם. עמי נכון ומזמן פרענות נקם וישלם להם כמעשיהם, הנקם ישלם להם גמולם. ויש מפרשים ושלם, שם דבר, כמו ושלום, והיא מגזרת והדבר אין בהם (ירמיה ה, יג), כמו והדבור. ואימתי אשלם להם: לעת תמוט רגלם. כשתתום זכות אבותם שהן סמוכין עליו: כי קרוב יום אידם. משארכה להציא עליהם יום אידם קרוב ומזמן לפני להציא על ידי שלוחים הרבה: וחש עתדות למו. ומהר יבואו העתידות להם: וחש. כמו (ישעיה ה, יט) ימהר יחיתה. עד כאן העיד עליהם משה דברי תוכחה להיות השירה הזאת לעד, כשתבא עליהם הפרענות, ידעו שאני הודעתים מראש. מכאן ואלך העיד עליהם דברי תנחומין שיבואו עליהם ככלות הפרענות ככל אשר אמר למעלה (ל, ח א) והיה כי יבאו עליך וגו' כל הדברים האלה הזכרה והקללה וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו' :

כִּי-יִדְיִן יִהְיֶה עִמּוֹ וְעַל-עֲבָדָיו יִתְנַזֵּם כִּי יִרְאֶה כִּי-אֹכֶלֶת יָד וְאֶפֶס עֲצוֹר וְעֹזֹב: אָרִי יְדִין יְיָ (נו)
 דינא דְּעַמָּה וּפְרַעְנוּת עֲבֹדוּהִי צְדִיקָא וְתַפְרַע אָרִי גְלִי קְדָמוּהִי דְּבַעְדוּ דְּתַתְקוּר עֲלֵיהוּן מַחַת סְנָאָה יְהוּן מְטַלְטְלִין וְשִׁבְיָקִין:

רש"י כי ידין ה' עמו. כשישפוט אותן זיסורין הללו האמורים עליהם, כמו (איוב לו, לא) כי צם ידין, ייסר עמים. כי, זה, אינו משמש בלשון דהא, לתת

טעם לדברים של מעלה, אלח לשון תחלת דבור, כמו (ויקרא כה, ז) כי תבאו אל הארץ, כשיבואו עליהם משפטים הללו ויתנחם הקדוש ברוך הוא על עבדיו לשון ולרחם עליהם: יתנחם. לשון הפך המחשבה להיטיב או להרע: כי יראה כי אזלת יד. כשיראה כי יד האויב הולכת וחוזקת מאד עליהם, ואפס זהם עורר ועוזב: עורר. נוסע על ידי עורר ומושל שיעורר בהם: עוזב. על ידי עוזב. עורר הוא המושל העורר בעם שלא ילכו מפזרים בלאתם ללכא על האויב. בלשון לע"ז מיינטינדו"ר. עורר, הוא הנוסע במעורר המושל. עוזב, מחזק, כמו (נחמיה ג, ח) ויעזבו את ירושלים עד החומה, (ירמיה מט, כה) איך לא עזבה עיר תהלה. עורר מיינטינדו"ר [גשלת]. עוזב אינפורלדו"ר [מזכר]:

(לז) **וְאָמַר אֵלֵי אֱלֹהֵימוֹ צֹר זָסִיּוֹ בּוֹ:** וַיִּימַר אֹן דְחַלְתְּהוֹן תְּקִיפָא דְחֹן רְחִיצִין בָּהּ:

רס"י ואמר. הקדוש ברוך הוא עליהם: אי אלהימו. עבודה זרה שעבדו: אור חסיו בו. הסלע שהיו מתכסין בו מפני החמה והלנה, כלומר שהיו בטוחין בו להגן עליהם מן הרעה:

(לח) **אֲשֶׁר זָלַב זְבוֹימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יִינְ זָסִיכֶם יִקְוּמוֹ וַיַּעֲזְרְכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה:** דִּי תִרְבַּב נְכֻסְתְּהוֹן חֹן אַכְלִין שְׁתּוֹ חֲמַר נִסְפִּיהוֹן יְקוּמוֹן כְּעוֹן וַיִּסְעֲדוֹנְכוֹן יְהוֹן עֲלִיכוֹן מְגוֹן:

רס"י אשר חלצ זבחימו. היו אותן אלהות אוכלים, שהיו מקריבין לפניהם וקומו יין נסיכם: יהי עליכם סתרה. אותה הצור יהי לכם מחסה ומסתור:

(לט) **רְאוּ | עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עֲבֹדֵי אֲנִי אֲבִיּוֹת וְאֲזוֹלִיהַּ מִזֹּצְתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא וְאִין מִיָּדֵי מִצִּיל:** חֲזוּ כְעוֹן אֶרִי אֲנָא אֲנָא הוּא וְלִית אֱלֹהַּ בַּר מְנִי אֲנָא מִמִּית וּמְחִיגָה מְחִינָא וְאֶף מְסִינָא וְלִית מִן יְדֵי מְשֻׁב:

רס"י ראו עתה. הבינו מן הפרענות שהבאתי עליכם ואין לכם מושיע ומן התשועה שאושיעכם ואין מוחה בידי: אני אני הוא. אני להספיל ואני להרים: ואין אלהים עמדי. עומד כנגדי למחות: עמדי. דגמתי וכמוני: ואין מידי מליל. הפושעים בי:

כי-אשׁא אל-שׁמים יְדֵי וְאִמַּרְתִּי זָנִי (מ) **אֲנֹכִי לְעַלְמֵי:** אָרִי אֶתְקַנֵּית בְּשִׁמְיָא בֵּית שְׁכֵנֹתִי וְאִמַּרְתִּי קָיָם אֲנִיא לְעַלְמֵי:

רס"י כי אשא אל שמים ידי. כי בחרון אפי אשא ידי אל עלמי בשבועה: ואמרתי חי אנכי. לשון שבועה היא, אני נשבע חי אנכי:

אִם-שִׁנּוֹתַי בְּרַק זֶרְבִי וְתִאֲזַזוּ בְּמִשְׁפַּט יְדֵי (מא) **אֲשִׁיב נָקָם לְצָרֵי וּלְמִשְׁנָאֵי אֲשִׁלָּם:** אִם עַל חַד תִּרְיִן פְּחִיזוּ בְּרַקָּא מִסּוּף שְׁמִיָּא וְעַד סוּף שְׁמִיָּא תִּתְגַּלִּי חֲרָבִי וְתִתְקַף בְּדִינָא יְדֵי אֲתַב פְּרַעְנוּתָא לְסִנְאֵי וּלְבַעֲלֵי דְבְבֵי אֲשִׁלָּם:

רס"י אם שנותי ברק חרבי. אם אשנן את להב חרבי, כמו (יחזקאל כא, טו) למען היה לה ברק שפלנדו"ר: ותאחז במשפט ידי. להגניח מדת רחמים באויבי שהרעו לכם, (זכריה א, טו) אשר אני קפתי מעט והמה עזרו לרעה. דבר אחר ותאחז ידי את מדת המשפט להחזיק בה ולנקום נקם: אשיב נקם וגו'. למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא, שאמר ותאחז במשפט ידי, לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש ברוך הוא, מדת בשר ודם זורק חץ ואינו יכול להשיבו, והקדוש ברוך הוא זורק חציו ויש בידו להשיבם, כאלו אוחזן בידו, שהרי ברק הוא חלו, ונאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי, והמשפט הזה לשון פרענות הוא. בלע"ז יושטיילי"א:

אֲשִׁכִּיר זֶזְצִי מְדָם וְזֶזְרְבִי תִּתְאֲכַל בְּשָׂר מְדָם (מב) **זָכַל וְשִׁבְיָה מִרְאֵשׁ פְּרַעְוֹת אֲוִיב:** אָרִי גִירֵי מְדָמָא

וְחִרְבֵי תִקְטוּל בְּעַמְמִיָּא מִדָּם קְטִילָן וְשִׁבְזָן לְאַעְדָּאָה כִּתְרִין מְרִישׁ סְנָאָה וּבְעַל דְּבָבָא :

רש"י אשכיר חלי מדם. האויב: וחרזי תאכל בשר. בשרם: מדם חלל ושזיה. זאת תהיה להם מעון דם חללי ישראל ושזיה ששבו מהם: מראש פרעות אויב. מפשע תחלת פרעות האויב, כי כשהקדוש צרוך הוא נפרע מן האמות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם מראשית פרעה שפראו בישראל:

(מג) הִרְזִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי יָדָם-עֲבָדְיוֹ יִקּוּם וְנָקָם יֵשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֵּר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ: (פ) שִׁבְחוּ עַמְמִיָּא עִמָּה אַרְי פְּרָעָנוֹת עֲבָדוּהִי צְדִיקָא וְתִפְרַע וּפְרָעָנוֹת יְתִיב לְסְנָאוּהִי וּיְכַפֵּר עַל אֲרַעָה וְעַל עַמָּה :

רש"י הרנינו גוים עמו. לאותו הזמן ישבחו האמות את ישראל ראו מה שבחה של אמה זו שדבקו בהקדוש צרוך הוא בכל התלחות שעברו עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו בטובו ובשבחו: כי דם עבדיו יקום. שפיכות דמיהם כמשמעו: ונקם ישיב לצריו. על הגזל ועל החמס, כענין שנאמר (ויאל ה, יט) מצרים לשממה תהיה ואלדום למדבר שממה תהיה מחמס בני יהודה, ואומר (עובדיה א, י) מחמס אחיך יעקב וגו': וכפר אדמתו עמו. ויפיק אדמתו ועמו על הארות שעברו עליהם ושעשה להם האויב: וכפר. לשון ראי ופיוס, כמו (בראשית לב, כא) אכפרה פניו, אניחניה לרגזיה: וכפר אדמתו. ומה היא אדמתו, עמו. כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת, וכן הוא אומר (תהלים פה, ב) רלית ה' ארץ, במה רלית ארץ, שבת שבות יעקב: בפנים אחרים היא נדרסת בספרי, ונחלקו בה ר' יהודה ור' נחמיה. ר' יהודה דורש כלה כנגד ישראל, ור' נחמיה דורש כלה כנגד האמות. רבי יהודה דורש כלפי ישראל. אמרתי אפאיהם, כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זאת. כי גוי אבד עלות המה. אבדו תורתו שהיא להם ענה נכונה. ואין בהם תבונה. להתבונן. איכה ירדף אחד מן האמות אלף מהם אם לא כי אורם מכרם, כי לא כאורנו אורם, הכל כמו שפרשתי עד תכליתו. ור' נחמיה דורש כלפי האמות. כי גוי אבד עלות המה, כמו שפרשתי תחלה עד ואויבינו פלילים. כי מגפן סדום גפנס. של אמות. ומשדמת עמורה וגו'. ולא ישימו לבם לתלות הגדלה בי. ענבמו ענבי רוס. הוא שאמר לולי כעם אויב אגור על ישראל להרעילם ולהמרירם, לפיכך

אשכלות מררת למו להלעיט אותם על מה שעשו לבני. חמת תנינם יינם. מוכן להשקותם על מה שעושין להם. כמוס עמדי. אותו הכוס, שנאמר (תהלים עה, ט) כי כוס ציד ה' וגו'. לעת תמוט רגלם. כענין שנאמר (ישעיה כו, ו) תרמסנה רגל. כי ידין ה' עמו. בלשון זה משמש כי ידין בלשון דהא, ואין ידין לשון יסורין, אלא כמו כי יריב את ריבם מיד עושקיהם, כי יראה כי אזלת יד וגו'. ואמר אי אלהימו. האויב יאמר אי אלהימו של ישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע כשגדר את הפרכת, כענין שנאמר (מיכה ז, י) ותרא אויבתי ותכסה בוסה האמרה אלי איו ה' אלהיך. ראו עתה כי אני וגו'. אז יגלה הקדוש ברוך הוא ישועתו ויאמר ראו עתה כי אני אני הוא, מאתי זאת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה. ואין מידי מליכ. מי שיכל אתכם מן הרעה אשר הביא עליכם. כי אשא אל שמים ידי. כמו כי נשאתי, תמיד אני משרה מקום שכינתי בשמים, כתרגומו אפלו חלש למעלה וגבור למטה, אימת העליון על התחתון, וכל שכן שגבור למעלה וחלש למטה. ידי. מקום שכינתי, כמו (במדבר ב, יז) איש על ידו, והיה בידי להפרע מכס, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממהר לפרוע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם, והיכולת בידי להפרע מן המתים ומן החיים. מלך בשר ודם שהוא הולך למות, ממהר נקמתו להפרע בחייו, כי שמח ימות הוא או אויבו ונמלא שלח ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם, ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם, אפרע במותם. אם שנותי ברכ חרבי. הרבה "אם" יש שאינם תלויין, כשאשנן ברכ חרבי ותאחז במשפט ידי וכו', כמו שפרשתי למעלה:

(מד) וַיָּבֵא מִשְׁעָה וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַנְּשִׁירָה-הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשַׁע בֶּן-נֹון׃ וַאֲתָא מִשָּׁה וּמְלִיל יַת כָּל פְּתָגְמֵי תְּשֻׁבְהָתָא הָדָא קָדָם עָמָא הוּא וְהוֹשַׁע בֶּר נון :

רש"י הוא והושע בן נון. שבת של דיוזגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה, העמיד לו משה מתרגמן ליהושע, שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא היה לך להרים ראש. ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף על פי שנתנה לו גדלה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו:

(מה) וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְשָׂצִי מֹשֶׁה לְמַלְלָא ית כָּל פְּתַגְמָא
הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל: (מו) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׂיִמוּ לִבְבְּכֶם
לְכָל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַעֲיִד בְּכֶם הַיּוֹם
אֲשֶׁר תֵּצְיֹם אֶת-בְּנֵיכֶם לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-
כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: וְאָמַר לְהוֹן שׁוּוּ לְבַכּוֹן לְכָל פְּתַגְמָא
דִּי אָנָּא מְסַהַד בְּכּוֹן יוֹמָא דִּין דִּי תִפְקֹדְנוּן ית בְּנִיכּוֹן לְמַטְר לְמַעְבַּד ית כָּל פְּתַגְמֵי
אוֹרִיתָא הַדָּא:

רס"י שימו לבבכם. כריך אדם שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה,
וכן הוא אומר (יחזקאל מ, ד) בן אדם ראה בעיניך ובחזניך שמע וסיס לבך וגו'
, הרי דברים קל וחמר, ומה חזנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה
כריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין, דברי תורה שהן כהררין
התלויין בשערה על אחת כמה וכמה:

(מו) כִּי לֹא-דָבָר רַק הוּא בְּכֶם כִּי-הוּא זַיִיכֶם
וּבְדָבָר הַזֶּה תִּאָּרִיכוּ יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שְׂמָה לְרֵשֶׁתָּהּ: (פ) אָרִי
לֹא פְתַגְמֵי רַקָּא הוּא מְנַכּוֹן אָרִי הוּא חַיִּיכּוֹן וּבְפְתַגְמָא הַדִּין תּוֹרְכוֹן יוֹמִין עַל
אַרְעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין ית יַרְדֵּנָא תַמָּן לְמִירְתָּהּ:

רס"י כי לא דבר רק הוא מכס. לא לחנם אתם יגיעים זה, כי הרבה שכן
תלוי זה, כי הוא חייכם. דבר אחר, אין לך דבר ריקן בתורה שאם תדרשנו
שאינו בו מתן שכר, תדע לך שכן אמרו (בראשית לו, כג) ואחות לוטן תמנע, (שם
לו, יג) ותמנע היתה פלגש וגו' לפי שאמרה איני כדאי להיות לו לאשה הלואי
ואהיה פילגשו, וכל כך למה, להודיע שבחו של אברהם שהיו סלטונים
ומלכים מתאווים להדבק בזרעו:

(מח) מפטיר וידבר יהוה אל-בושה בעצם

היום יהוה לאמר: ומליל יג עם משה בכרו יומא הדין למימר:

רש"י וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה. בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח (שם ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגו', במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו לכנס בתבה, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדמות ומבקעין את התבה. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיס בידו כח למחות יבא וימחה. במארים נאמר (שמות יב, נא) בעצם היום הזה הוליא ה', לפי שהיו מארים אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותם ללכת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סיפות וכלי זין והורגין בהם. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מוליאן בחצי היום וכל מי שיס בו כח למחות יבא וימחה. אף כאן, במיתתו של משה, נאמר בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו, אדם שהוליאנו ממארים וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגזינו לנו את השלל והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום וכו' :

(מט) עלה אל-הר העברים הוה הר-נבו אשר בארץ מואב אשר על-פני ירדן וראת את-ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאזוזיה: סק לטורא דעבראי הדין טורא דנבו די בארעא דמואב די על אפי גרחו ונחזי גת ארעא דכנען די אנא גהב לבני ישראל לאחסנא: (ט) ובית בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל-עמיקך כאשר-בית אהרן אזוירך בהר ההר ויאסף אל-עמיו: ומות בטורא די את סלק לתמן ותתפגש לעמך כמא דמית אהרן אחוד בהור טורא ואתפגיש לעמה:

רס"י כאשר מת אהרן אחיך. באותה מיתה שראית וחמדת אותה, שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה בנו בכבודו. אמר לו משה, אהרן אחי, עלה למטה, ועלה. פשוט ידיך, ופשוט. פשוט רגליך, ופשוט. עמוס עיניך, ועמוס. קמוץ פיד, וקמוץ. והלך לו. אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו:

(א) **עַל אֲשֶׁר מִעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּבְמֵי-מְרִיבֵת קִדְשׁ מִדְּבַר-עֵזָן עַל אֲשֶׁר לֹא-קִדְשֵׁתֶם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** על די שקרתון בְּמֵי: מרי בגו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵי מַצוֹת רָקַם מִדְּבָרָא דְצִין על די לא קדשתון יְתֵי בגו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י על אשר מעלתם בי. גרמתם למעול בי: על אשר לא קדשתם אותי. גרמתם לי שלא אתקדש, אמרתי לכם (במדבר כ, ח) ודברתם אל הסלע, והם הכוהו, והארכו להכותו פעמים, ואלו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה, היה מתקדש שם שמים, שהיו ישראל אומרים ומה הסלע הזה שאינו לשכר ולא לפרענות, אם זכה אין לו מתן שכר, ואם חטא אינו לוקה, כך מקים מצות בוראו, אנו לא כל שכן:

(ב) **כִּי מִנְגִד תִּרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ וְשָׂמָּה לֹא תִבּוֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:** (פפפ) ארי מקבל תחזי ית ארעא ולתמן לא תעול לארעא די אגא יִהְיֶה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: פפפ:

רס"י כי מנגד. מרחוק: תראה וגו'. כי אם לא תראנה עכשיו לא תראנה עוד בחייד: ושמה לא תבוא. וידעת כי חביבה היא לך, על כן אני אומר לך עלה

הפטרת האזינו - שמואל ב כב

(כשקורין פרשת האזינו בין ר"ה ליוה"כ, מפטירין "שובה ישראל" שהיא הפטרת פרשת וילך דלעיל)

כב (א) וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת
בַּיּוֹם הַצֵּיל יְהוָה אֶתוֹ מִכַּף כָּל-אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׂאוֹל:
(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעֵי וּמִצְדָּתַי וּמִפִּלְטֵי-לִי: (ג) אֱלֹהֵי
צוּרֵי אֲזוּסָה-בּוֹ מִגְּזֵי וְקָרָן יִשְׁעֵי מִשְׁעָבִי וּמְנוּסֵי מִשְׁעֵי
מִזּוּמָס תִּשְׁעֵנִי: (ד) מִהַכֹּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאִיבֵי אוֹשִׁיעַ:
(ה) כִּי אֶפְפָּנִי מִשִּׁבְרֵי-מוֹת זֹזְלִי בְלִיעַל יִבְעַתְנֵנִי: (ו)
זוּבְלִי שָׂאוֹל סִבְנֵי קִדְמֵנִי מִקְשֵׁי-מוֹת: (ז) בַּצָּר-לִי
אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל-אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מִהִיכָלוֹ קוֹלִי
וַשׁוּעַתִּי בְּאָזְנוֹ: (ח) (והתגַּעַשׁ) וַיִּתְגַּעַעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ
מִזִּסְדּוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ וַיִּתְגַּעַעַשׁוּ כִּי-זָרָה לוֹ: (ט) עָלָה
עָשָׁן בְּאָפוֹ וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכֵל גְּזוֹלִים בָּעֵרוּ מִמֶּנּוּ: (י) וַיֵּט
שָׁמַיִם וַיִּרֶד וַעֲרַפֵּל תַּנּוֹת רִגְלָיו: (יא) וַיִּרְכַּב עַל-כְּרוֹב
וַיַּעֲף וַיִּירָא עַל-כַּנְפֵי-רוּחוֹ: (יב) וַיִּשֶׁת זֹאשָׁף סְבִיבוֹתָיו
סָכוֹת זֹשֶׁרֶת-מַיִם עָלָי שִׁזְזוֹקִים: (יג) מִנְּגָה נִגְדּוּ בָּעֵרוּ
גְּזוֹלֵי-אֵשׁ: (יד) יִרְעַם מִן-שָׁמַיִם יְהוָה וְעִלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ:
(טו) וַיִּשְׁלַח זֹאצִּים וַיְפִיעֵם בָּרֶק (ויהמם) וַיִּהָם: (טז) וַיִּרְאוּ
אֶפְקֵי יָם וַגָּלוּ מִסְדּוֹת תִּבְלָל בָּעֲעֶרֶת יְהוָה מִנְּשִׁמַת רוּחוֹ
אָפוֹ: (יז) יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקְוֹנֵי יְמוֹשָׁנֵי מַבְרִים רַבִּים: (יח)
יִצִּילֵנִי מֵאִיבֵי עוֹ מִשְׁנָאֵי כִּי אֲמוֹצוּ מִמֶּנִּי: (יט) יִקְדִּמֵנִי

בַּיּוֹם אֵי־דֵי וַיְהִי יְהוָה בּוֹשֵׁעַן לִי: (כ) וַיֵּצֵא לְמִרְזוּב אֶת־י
יְזוּלְצִנִּי כִּי-זָרַפְתָּ בִּי: (כא) יִגְמַלְנִי יְהוָה כְּצַדִּיקְתִּי כְּכֹר יָדֵי
יִשְׁיֵב לִי: (כב) כִּי שָׁמַרְתִּי דַרְכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי
בִּמְאֹלָהִי: (כג) כִּי כָל- (משפטים) בּוֹשֵׁפְטָיו לְנִגְדֵי וְזִקְתָּיו לֹא-
אָסוּר בַּמִּצְוָה: (כד) וְאֶהְיֶה תַמְיִם לוֹ וְאֶשְׁתַּמְרָה מִעֲוֹנָי: (כה)
וַיִּשָּׁב יְהוָה לִי כְּצַדִּיקְתִּי כְּבָרִי לְנִגְדֵי עֵינָיו: (כו) עִם-
זֹסִיד תִּתְּנוּסֵד עִם-גְּבוּר תַמְיִם תִּתַּנְּמִם: (כז) עִם-זָכָר
תִּתַּבָּר וְעִם-עֲקֹשׁ תִּתַּפֹּל: (כח) וְאֶת-עִם עֲנִי תוֹשִׁיעַ
וְעֵינַיָּךְ עַל-רַבִּים תִּשְׁפִּיל: (כט) כִּי-אֶתְּהָ זִמְרֵי יְהוָה
וַיְהִי יִזְמִיה זֹשֶׁכִּי: (ל) כִּי בָכָה אָרוּץ גְּדוּד בְּאֹלָהִי
אֲדַלָּג-שׁוּר: (לא) הָאֵל תַּמְיִם דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה
בַּמָּגֵן הוּא לְכָל הַזּוֹסִים בּוֹ: (לב) כִּי מִי-אֵל מִבְּלַעְדֵי יְהוָה
וּבְמִי צוּר מִבְּלַעְדֵי אֱלֹהֵינוּ: (לג) הָאֵל מִעֲוֹנָי זֹיֵל וַיִּתֵּר
תַּמְיִם (דרכו) דַּרְכֵי: (לד) בּוֹשֵׁנָה (רגליו) רַגְלֵי כָּאִילוֹת וְעַל
בְּמוֹתַי יַעֲמֹדְנִי: (לה) מִלְּבַד יָדֵי לְמַלְּוָמָה וְזִנּוֹת קִשְׁת-
זֹזוּשָׁה זָרְעוֹתַי: (לו) וַתִּתֵּן-לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וַעֲזָרְתְּךָ תִּרְבְּנִי:
(לז) תִּרְזוּיֵב צַעְדֵי תִזְוֹתַי וְלֹא מָעַדוּ קָרְסֵלִי: (לח) אֲרֻדְפָה
אִיבֵי וְאֶשְׁמִידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד-כִּלּוֹתֵם: (לט) וְאֶכְלֵם
וְאֶמְוָצֵם וְלֹא יִקְוִמוּן וַיִּפְּלוּ תִנּוֹת רַגְלֵי: (מ) וַתִּזְרַעֵנִי זֹיֵל
לְמַלְּוָמָה תִּכְרִיעַ קַבְּמֵי תִזְוֹתַי: (מא) וְאִיבֵי תִתֵּן לִי עֶרֶף
בְּשִׁנְאֵי וְאֶצְבִּיתֵם: (מב) יִשְׁעוּ וְאִין בּוֹשִׁיעַ אֵל-יְהוָה וְלֹא
עֲנָם: (מג) וְאֶשְׁוֹקֵם כְּעֶפֶר-אָרֶץ כְּטִיט-זֹזוּצוֹת אֲדַקֵּם
אֲרַקֵּם: (מד) וְתִפְּלִטְנִי מִרִּיבֵי עַבְמֵי תִשְׁמִרְנִי לְרֹאשׁ
גְּוִיִם עִם לֹא-יִדְעוּתִי יַעֲבֹדְנִי: (מה) בְּנִי זָכָר יִתְכַוְּנֵשׁוּ-לִי

לְשִׁמוּעַ אֵינֶן יִשְׁמָעוּ לִי: (מ) בְּנֵי זָכָר יִבְּלוּ וַיִּזְזְרוּ
בְּמוֹסְרֹתָם: (מז) זֵי-יְהוָה וּבְרוּךְ צוּרֵי וַיִּרְם אֱלֹהֵי צוּר
יִשְׁעֵי: (מח) הָאֵל הַגָּדֹל הַגָּדֹל זָקֵן לִי וּמִוֹרֵד עַמִּים תִּזְזַתְנִי:
(מט) וּבִזְיֹנִי בִּמְאִלֵּי וּבִמְקַבְּלֵי תִּרְוַבְמִנִי בִּמְאִישׁ זִמְסִים
תִּצְיָלְנִי: (נ) עַל-כֵּן אֹדֶרֶךְ יְהוָה בַּגּוֹיִם וּלְשִׁמְךָ אֲמַר: (נא)
(נגדיל) בְּגִדְוֹל יִשְׁוֹעוֹת בְּמִלְכּוֹ וְעֵשֶׂה-זֶסֶד לְבִשְׁיִזּוֹ
לְדָוִד וּלְאַרְעֵו עַד-עוֹלָם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

האזינו יום שישי

משנה נגעים פרק ט

א. השחין והמכה מטמאין בשבוע אֶחָד, בְּשָׁנֵי סִימָנִים בְּשֹׁעַר לֶבָן וּבְפִשְׁיוֹן. אֵיזָה הוּא הַשְּׁחִין, לָקָה בְּעֵץ אוּ בְּאֶבֶן אוּ בְּגִפְתּוֹ אוּ בְּמִי טְבַרְיָא, כֹּל שֶׁאֵינּוּ מִחֲמַת הָאֵשׁ, זֶה הוּא שְׁחִין. אֵיזוֹ הִיא מְכוּהָ, נְכוּהָ בְּגִחְלָת אוּ בְּרִמְץ, כֹּל שֶׁהוּא מִחֲמַת הָאֵשׁ, זֶה הִיא מְכוּהָ:

בְּרֵטוּרָה (א) השחין והמכה מיטמאין בשבוע אחד. אם נולד במקומו בהרת, מסגינן שבוע אחד, ולסוף שבוע אם יש שער לבן או פשיון מחליטו. ואם לאו, פוטר. אבל במחיה אין מיטמאין, דמחית בשר חי בעינן, ואין זה בשר חי, כיון דמקומו שחין ומכה: בגפת. פסולת של זיתים, והוא חם מחמת עצמו. וכן חמי טבריא מחמת

מקורו הן חמים ולא מחמת האור: כל שאינו מחמת האש זהו שחין. ללחתי חזק מעיקרו: רמז. אפר כירה, וחם מחמת האור: כל שהוא מחמת האש. ללחתי חמי האור:

ב. השחין והמכה אין מצטרפין זה עם זה, ואין פושין מזה לזה, ואין פושין לעור הבשר, ולא עור הבשר פושין לתוכו. היו מורדין, טהורין. עשו קרום בקלפת השום, זו היא צרבת השחין האמורה בתורה. חזרו וחינו, אף על פי שמקומן צלקת, נדונין לעור הבשר:

ברטורה (ב) אין מצטרפין. חלי גרים שחין וחלי גרים מכה, אין מצטרפין לכגרים: ואין פושין מזה לזה. דאם שחין ומכה זה אלל זה, וזאחד מהן זהרת כגרים, והסגירה, ובסוף שבוע פשה לחזרו או לעור הבשר, אין מחליטו. וכן אם הזרת בעור הבשר ופשה לשחין או למכה, לא חסוב פשיון: היו מורדין. שלא נתרפאו יפה ולא נקדם העור ועדיין מוליאין ליחה, אין מטמאין בנגעים, דכתיב (ויקרא יג) שחין ונרפא, ובמכה כתיב (ס) והיתה מחית המכה: אע"פ שנעשה מקומו ללקת. שניכר שהיה שם שחין או מכה ואין שיה לשאר עור בשר, אע"פ כן נידון כעור הבשר מאחר שנעשה קרום חזק:

ג. שאלו את רבי אליעזר, מי שעלתה לתוך ידו בהרת פסלע ומקומה צרבת שחין. אמר להם, יסגיר. אמרו לו, למה, לגידל שער לבן אינה ראויה, ולפשיון אינה פושיה, ולמחיה אינה מטמא. אמר להן, שפא תכנוס ותפש. אמרו לו, והלא מקומה בגריס. אמר להן, לא שמעתי. אמר לו רבי יהודה בן בתירא, אלמד בו. אמר לו, אם לקיים דברי חכמים, הין. אמר לו, שפא יגיד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו. אמר לו, חכם גדול אפה שקימת דברי חכמים:

ברטורה (א) אמרו לו למה. יסוגר הא חי אפשר להוולד לו סימן טומאה: לגדל שער אין זו ראויה. דכף היד אינו מגדל שער לעולם: לפשיון אינו פושיה. לשחין ומכה אין פושין לעור הבשר: למחיה אינה מטמא. דהא תנן בשני סימנים בשער לבן ובפשיון, ולא במחיה: שפא תכנוס. (ב) כגרים, וכסיראנה הכהן בסוף שבוע יפטור אותו, ולאחר הפטור תחזור ותפשה בתוך השחין שמקומו כסלע, ויחליט: אמרו לו הרי מקומה כגרים. כלומר, ואם היה מקום הרבת כגרים כלבד והזרת בתוכה, למה יסגיר והלא אין שייך לומר כאן שפא תכנוס ותפשה: אמר להן לא שמעתי. כלומר גם זה יסגיר, אבל לא שמעתי זו טעם: אלמד בו. תרשני שאלמד צדין זה דבר: אם לקיים דברי חכמים הן. אם תמלא טעם לקיים דברי חכמים שאמרו שטעון הסגר, אמור, אבל ללמד שאינו טעון הסגר לא תאמר, שאיני מניח מה שקבלת מרבתי ושומע ממך: שפא יוולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו. ששחין

גמרא נדה דף לא ע"ב

תנא הנה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה. מפני שרגיל בה וקץ בה. אמרה תורה: תהא טמאה שבעה ימים כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחפה. שאלו תלמידיו של רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזר על אשה ואין אשה מחזרת על איש. משל לאדם שאבד לו אבדה מי מחזר על מי. בעל אבדה מחזר על אבדתו. ומפני מה איש פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש. זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראה. ומפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס. זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראה. מפני מה אשה קולה ערב ואין איש קולו ערב. זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת שנאמר (שה"ש ב) כי קולך ערב ומראך נאוה:

ר"י נדה. שבעה לאו ביולדת האי: מפני שאדם רגיל באשתו. כל שעה שיראה: קץ בה. מאוסה עליו אמרה תורה כל שעה שתראה תהא טמאה שבעה כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו: מחזר על האשה. אדם פנוי מבקש ומחזר עד שנושא: פניו למטה. בשעת תשמיש: זה ממקום שנברא. ומסתכל באדמה שנוצר ממנה והיא מסתכלת בו שנוצרה הימנו: מקבל פיוס. נוח לרעות: זה ממקום שנברא. אדמת עפר תיחוח נוח ליבטל אצל בשר ועצמות קשין. עכס כשמכין בו קולו נשמע אצל הרקע כשמכין בו אין קולו נשמע:

זוהר ויקהל דף רז ע"א

כד נפק שבתא צריכין ישראל דלתתא לאתעכבא דהא יומא רבא עלאה איהו (ואצטריך לאתעכבא עליה) ובהאי יומא אושפיזא רבא ויקירא קא שריא עליה בגין כך בעי לאתעכבא לאתחזא דלא דחקין באושפיזא קדישא.

כְּדִין פְּתַחֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרֵי וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עִוֹן וְכוּי דְתַקּוּנָא שְׁפִירָא אִיהוּ
בְּהַאי לִילְיָא כִּיּוֹן דְּדִינָא אֲתַהֲדֵר לְאֲתֵרִיָּה מַה דְּלָא חֲזִי כַּד עֵלִיל שְׁבִתָּא
דְּדִינָא אֲסַתְּלַק וְלֹא אֲשַׁתְּכַח. בְּשַׁעֲתָא דְּפְתַחֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהִי נֶעַם וַיְקַדְּשֵׁתָא
דְּסֻדְרָא כָּל אֲנוּן חִיבִין דְּגִיחֵנָם פְּתַחֵין וְאֶמְרִין זַכָּאִין אֲתוּן יִשְׂרָאֵל עֲמָא
קְדִישָׁא. זַכָּאִין אֲנוּן צְדִיקָא דְּנִטְרֵי פְּקוּדֵי אֲוֵרִיתָא. וַיִּלּוֹן לְחִיבָא דְּלָא
זָכוּ לְמִיטְרָא אֲוֵרִיתָא כְּדִין דּוּמִיָּה קְדִים וְכְרוּזָא אֲתַעֲרָ וְאֶמְרָ (תְּהֵלִים ט')

יְשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוּלָה כָּל גּוֹיִם שְׂכַחֵי אֱלֹהִים. וְכָל אֲנוּן חִבִּילֵי טְהִירִין
טְרִידֵי לֹון בְּגִיחֵנָם וְלִית מָאן דְּמֵרַחֵם עֲלֵיהוֹן. זַכָּאִין אֲנוּן כָּל נִטְרֵי שְׁבִתָּא
בְּהַאי עֲלֵמָא דְּקָא מְעַנְגִי לְהַהוּא עֲנָג דְּשִׁרְיָא מְלַעֲיָלָא כְּדַקְאָמְרוּ:

תרגום הזהר כְּשִׁינְיָא הַשְּׂצֵת לְרִיכִים יִשְׂרָאֵל סְלַמְטָה לְהַתְּעַבְדַּ, דְּהֵינּוּ לְהוֹסִיף
מִחוּל עַל הַקְּדָשׁ, כִּי יוֹם גָּדוֹל עֲלִיוֹן הוּא, וּבִיּוֹם הַזֶּה לְאוֹרַח גָּדוֹל וַיִּקְרַע שׁוֹרָה
עָלָיו, שֶׁהוּא נִשְׁמָה הַיְתֵרָה, מִשּׁוּם זֶה כְּרִיךְ לְהַתְּעַבְדַּ וּלְהַרְאוֹת שְׂאִין דּוּחִיקִים
הָאוֹרַח הַקְּדוֹשׁ לְהוֹלִיאוֹ. אֲזִי פּוֹתְחִים יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִים וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עִוֹן
וְגו'. שֶׁהוּא תְּקוּן יִפְהַ צְלִילָה הַזֶּה, כִּיּוֹן שֶׁהִדִּין חוֹזֵר לְמִקּוּמוֹ, מַה שְּׁלָא הִיָּה
נִרְאָה צְבִיחַת הַשְּׂצֵת, שֶׁהִדִּין הִיָּה אֲזִי מִסְתַּלֵּק וְלֹא נִמְאָל. צְשַׁעָה שְׁפּוֹתְחִים
יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִים וַיְהִי נֶעַם, וַיְקַדְּשָׁא דְּסֻדְרָא, דְּהֵינּוּ וְחַתָּה קְדוֹשׁ וְכוּי, כָּל אֲלוֹ
רְשָׁעִים שְׂצִיגִיחֵנָם, פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל עִם קְדוֹשׁ, אֲשֶׁרִיכֶם
לְדִיקִים הַשּׁוֹמְרִים מְאוֹת הַתּוֹרָה. אֲזִי לְהַם לְרְשָׁעִים שְׁלָא זָכוּ לְשַׁמֵּר הַתּוֹרָה.
אֲזִי מְקַדִּים דּוּמִיָּה, וְכְרוּז מִתְּעוֹרָר, יְשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׂאוּלָה כָּל גּוֹיִם שְׂכַחֵי
אֱלֹהִים. וְכָל אֲלוֹ גְּדוּדִים מְלַחֲכֵי חֲצֵלָה מְעַנִּים אוֹתָם בְּגִיחֵנָם, וְאִין מִי
שִׁירַחֵם עֲלֵיהֶם, אֲשֶׁרִיכֶם כָּל שׁוֹמְרֵי שְׂצֵת צְעוּלָם הַזֶּה, וּמְעַנְגִים עֲנָג הַהוּא
הַשּׁוֹרָה מְלַמְעָלָה, דְּהֵינּוּ רִיחַ הַעֲלִיוֹן, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ.

הלכה פסוקה

רמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הַצַּד דְּבַר שְׁדַרְךָ מֵינּוּ לְצוּד אוֹתוֹ חִיב, כְּגוֹן חִיָּה וְעוֹפוֹת וְדָגִים. וְהוּא
שְׂצִיּוּד אוֹתוֹן לְמִקּוּם שְׂאִינוּ מְחַסֵּר צְדָה. כִּיּוֹן שְׁרַדְף אַחֲרֵי צְבִי עַד
שְׂהַכְנִיסוּ לְבֵית אוֹ לְגִנָּה אוֹ לְחֶצֶר וְנָעַל בְּפָנָיו, אוֹ שְׂהַפְרִיחַ אֶת הָעוֹף עַד
שְׂהַכְנִיסוּ לְמַגְדָּל וְנָעַל בְּפָנָיו. אוֹ שְׂשַׁלָּה דָּגִים מִן הַיָּם בְּתוֹךְ סִפְלָא שֶׁל מַיִם הָרִי
זֶה חִיב. אֲבָל אִם הַפְּרִיחַ צְפוּר לְבֵית וְנָעַל לְפָנָיו אוֹ שְׂהַבְרִיחַ דָּג וְעַקְרוּ מִן הַיָּם

לְבָרְכָהּ שֶׁל מַיִם אוֹ שֶׁרָדַף אַחַר צְבִי עַד שֶׁנִּכְנַס לְטָרְקְלִין רָחֵב וְנֶעַל בְּפָנָיו הָרִי
זֶה פְּטוּר. שְׂאִין זוֹ צֵדָה גְּמוּרָה שְׂאֵם יָבֹא לְקַחְתּוֹ צָרִיךְ לְרָדֵף אַחֲרָיו וְלַצּוּד
אוֹתוֹ מִשָּׁם, לְפִיכָךְ הֵצֵד אָרִי אֵינִי חַיֵּב עַד שֶׁיִּכְנִסְנוּ לַכֶּפֶה שְׁלוֹ שֶׁהוּא נֶאֱסָר

בָּה: **ב.** כָּל מְקוֹם שְׂאֵם זָרוּץ בּוֹ יִגִיעַ לְחִיָּה בְּשַׁחֲיָה אַחַת אוֹ שְׁהִיּוּ הַכֶּתְלִים
קְרוּבִים זֶה לָזֶה עַד שֶׁיִּפְלֵ צֵל שְׁנֵיהֶם לְאַמְצַע כְּאֶחָד הָרִי זֶה מְקוֹם קָטָן. וְאִם
הַבְּרִיחַ הַצְּבִי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְתוֹכּוֹ חַיֵּב. וּמְקוֹם שֶׁהוּא גָדוֹל מְזֵה הַמְּבָרִיחַ חַיָּה

וְעוֹף לְתוֹכּוֹ פְּטוּר: **ג.** אֶחָד שְׂמוּנָה שְׂרָצִים הָאֲמוּרִים בְּתוֹרָה וְאֶחָד שְׂאָר
שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים שֵׁישׁ בְּמִינָם צֵדָה הֵצֵד אֶחָד מִכֶּלֶן בֵּין לְצָרְךָ בֵּין שְׁלֵא לְצָרְךָ
אוֹ לְשַׁחַק בְּהוֹן חַיֵּב, הוּאִיל וְנִתְכַּוֵּן לַצּוּד וְצֵד שְׂמִלְאָכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה לְגוּפָה
חַיֵּב עָלֶיהָ הֵצֵד אֶת הַיָּשׁוּן וְאֶת הַסּוּמָא חַיֵּב:

מוסר

שערי תשובה דף לב עא

הַמְּכַבֵּד אֶת הַרְשָׁעִים מְדַרְדֵּךְ שְׁלוֹם, אֲמַנָם לֹא יִדְבַר טוֹב עַל הַרְשָׁע וְלֹא יִתְנַהֵג
בְּכַבּוּדוֹ עַל דָּרְךָ אֲשֶׁר יִחְשְׁבוּ בְּנֵי אָדָם כִּי יִכְבְּדוּנוּ מֵאֲשֶׁר יִקָּר בְּעֵינָיו נִכְבֵּד כִּי
לֹא יִחַלֵּק לוֹ כְּבוֹד זולתִּי כְּדָרְךָ שְׂמִכְבָּדִים בְּנֵי אָדָם אֶת הָעֲשִׂירִים מְדַרְדֵּךְ
סְלִסּוּל וְלִתְקוּנַת הַתּוֹעֵלֶת בְּעֵבוּר כִּי צִלְחָה דְרָכָם וְלֹא מִפְּנֵי חוֹן עֲרֻכָם וְאִף גַּם
זֹאת יֵשׁ חֲטָא וְאִשְׁמָה בְּדַבַּר הַזֶּה כִּי אִם הִתֵּר לְכַבֵּד הָעֲשִׂירִים לֹא כֹן הַרְשָׁעִים
שְׂנֵאָמֵר (אִיּוֹב מ) רְאֵה כָּל גְּאֹה הַכְּנִיעָהוּ וְהִדּוּךָ רְשָׁעִים תַּחֲתָם. אֵךְ הַחֶלֶק הַזֶּה
מוֹתֵר מִדְּאָגָה מְדַבֵּר פֶּן יִזְיַק הַרְשָׁע וְיִגְרַם הַפְּסֵד בְּזִמְנוֹ שֶׁיֵּד הַרְשָׁע תִּקְיָפָה
וְשַׁעֲתוֹ חֲצוּפָה וְאִין בְּיָדֵינוּ לְהַכְּנִיעוֹ וּבְחַלְיוֹ לְהַנִּיעוֹ, עַל כֵּן הִתֵּר לְכַבּוֹד כְּדָרְךָ
שְׂמִכְבָּדִים בְּנֵי אָדָם אֲנִשִׁי זְרוּעַ רְמָה מִפְּחַד וְאִימָה בְּקִימָה וְהִדּוּר וְהִדּוּמָה
לָהֶם, אֵךְ לֹא יִשְׁבַּחְנוּ וְלֹא יִדְבַר טוֹב עָלָיו לְבְנֵי אָדָם. וְכֹן אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
זְכָרוֹנָם לְבָרְכָהּ: מִתֵּר לְהַחֲנוּף אֶת הַרְשָׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה:

פרשת וזאת הברכה

וזאת הברכה יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

לג (א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מִשֶּׁהָ אֱלֹהֵי
הָאֱלֹהִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ: וְדָא בְרַבְרָא
די בְּרִיךְ מִשֶּׁהָ נְבִיא דִּי יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְדָם מוֹתָהּ:

רס"י וזאת הברכה וגו' לפני מותו. סמוך למיתתו שאם לא עכשיו, אימתי:

ויאמר יהוה מסיני בא וזרוז משעיר לבנו
הופיע מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו
(אשדתי) אש דת לבנו: ויאמר יי מסיני אתגלי וזהור יקרה משעיר
אתחזי לנא אתגלי בגברתה מטורא דפארן ועמה רבבת קדישין כתב ימינה מגו
אשתא אורייתא יחב לנא:

רס"י ויאמר ה' מסיני בא. פתח תחלה בשבח של מקום ואחר כך פתח
בלרכיהם של ישראל. ובשבח שפתח בו, יש בו הזכרת זכות לישראל, וכל זה
דרך רצוי הוא, כלומר כדאי הם אלו שתחול עליהם ברכה: מסיני בא. יאל
לקראתם כשבאו להתקבצ בתחתית ההר כחתן היואל להקביל פני כלה, שנאמר
(שמות יט, יז) לקראת האלהים, למדנו שיאל כנגדם: וזרח משעיר לבנו. שפתח
לבני עשו שיקבלו את התורה ולא ראו: הופיע. להם: מהר פארן. שהלך שם
ופתח לבני ישמעאל שיקבלוהו, ולא ראו: ואתה. לישראל: מרבבת קדש. ועמו
מקלת רבבות מלככי קדש, ולא כלם ולא רבם, ולא כדרך בשר ודם שמראה
כל כבוד עשירו ותפארתו ביום חפתו: אש דת. שהיתה כתובה מאז לפניו באש
שחורה על גב אש לבנה, נתן להם בלוחות כתב יד ימינו. דבר אחר, אש דת
כתרגומו, שנתנה להם מתוך האש:

(ג) אַף זֹזֵב עַמִּים כָּל-קְדָשָׁיו בְּיָדְךָ וְהֵם יִתְּבוּ

לְרִגְלְךָ יֵשָׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ: אַף חֲבִיבֵנוּן לְשִׁבְטָא כָּל קְדִישׁוּהִי
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוּרָא אֶפְקֵנוּן מִמְצָרִים וְאֵנוּן מִדְּבָרִין תַּחֲוֹת עֲנָנְךָ נְטִלִין עַל
מִימְרְךָ:

רס"י אף חבב עמים. גם חבה יתרה חבב את השבטים. כל אחד ואחד קרוי
עם, שהרי בנימין לבדו היה עתיד להולד כשאמר הקדוש צרוך הוא ליעקב
(בראשית לה, יא) גוי וקהל גוים יהיה ממך: כל קדשיו בידך. נפשות הלדיקים
הגנוזות אתו, כענין שנאמר (שמואל א' כה, כט) והיתה נפש אדני כרורה בצרור
החיים את ה' אלהיך: והם תכו לרגלך. והם ראויים לכך, שהרי תכו עצמם
לתוך תחתית ההר לרגלך בסיני. תכו לשון פעלו, התוכו לתוך מרגלותיך: ישא
מדברתיך. נשאו עליהם עול תורתך: מדברתיך. המ"ם זו קרוב ליסוד, כמו
(במדבר ז, פט) וישמע את הקול מדבר אליו, (יחזקאל ב, ג) ואשמע את מדבר אליו,
כמו מתדבר אליו, אף זה מדברותיך מה שהיית מדבר להשמיעני לאמר להם.
טו"ס פורפרלדורי"ס זלע"ז. ואונקלוס תרגם שהיו נוסעים על פי דבריך,
והמ"ם זו שמוש משמשת לשון מן. דבר אחר, אף חבב עמים, אף בשעת
חבתם של אמות העולם שהראית להם פנים שוחקות ומסרת את ישראל
בידם: כל קדשיו בידך. כל לדיקיהם וטוביהם דבכו בך ולא משו מאחריך
ואתה שומרים: והם תכו לרגלך. והם מתמלעים ומתכנסים לתחת לך: ישא
מדברתיך. מקבלים גזרותיך ודתותיך בשמחה. ואלה דבריהם:

(ד) תֹּרֶה צְוֶה-לָנוּ מִשְׁהַ מְוֹרְשָׁה קְהֵלְתָּ יַעֲקֹב:
אֲרִיָּתָא יְהֵב לָנָא מִשְׁהַ מְסָרָה יְרִתָּא לְכַנְשַׁת יַעֲקֹב:

רס"י תורה. אשר אנה לנו משה מורשה היא לקהלת יעקב, אחזנוה ולא
נעזבנה:

(ה) וַיְהִי בְּיִשְׂרָאֵל מִלְּךָ בְּהִתְאַסֵּף רְאֵשֵׁי עַם יִזְוֹד
שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל: וְהָוּהּ בְּיִשְׂרָאֵל מִלְּכָא בְּאַתְפְּנִשׁוֹת רִישֵׁי עַמָּא פְּחָדָא
שִׁבְטָא דְיִשְׂרָאֵל:

רפ"י ויהי. הקדוש צרוך הוא: בישרון מלך. תמיד עול מלכותו עליהם: זהתאסוף. זכל התאסף ראשי חשבון אסיפתם: ראשי. כמו (שמות ל, יג) כי תשא את ראש, ראויין אלו שאזרכם. דבר אחר, זהתאסף, זהתאספם יחד באגדה אחת ושלוס זיניהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת זיניהם:

(ו) **יִזְזִי רְאוּבֵן וְאֶל-יְמִינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִנְיַת יְהוָה** : (ס) יחי ראובן לחיי עלמא ומותא תננינא לא ימות ויקבלון בנוהי אחסנתהון במנינהון:

רפ"י יחי ראובן. בעולם הזה: ואל ימת. לעולם הבא, שלא יזכר לו מעשה זלהה: ויהי מתיו מספר. נמנין זמנין שאר אחיו, דגמא היא זו, כענין שנאמר (בראשית לה, זג) וישכב את זלהה ויהיו בני יעקב שנים עשר, שלא יאח מן המנין:

נביאים - מלכים א - פרק ח

(נד) **וַיְהִי אֲשֶׁר כָּבְדוּת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל-יְהוָה אֵת כָּל-הַתְּפִלָּה וְהַתְּנוּזָה הַזֹּאת קָם מִלְּפָנָי מוֹבְזוֹת יְהוָה מִכַּרְעַ עַל-בְּרַכּוֹת וְכַפּוֹת פְּרִשׁוֹת**

הַשָּׁמַיִם: וְהוּא כַד שִׁיְצִי שְׁלֹמֹה לְצַלָּה קָדָם יי נת כל צלותא ובעותא קדא קם מן קדם מדבחה דיי מדהנה פרוע על ברכוהי וידוהי פריסן בצלו לצית שמנא : (נה) **וַיַּעֲבֹד וַיְבָרַךְ אֵת כָּל-קְהֵל יִשְׂרָאֵל קוֹל**

גָּדוֹל לְאֹמֵר: וְקָם וַבְּרִיךְ נַת כָּל קְהֵל דְּיִשְׂרָאֵל קל רב למימר : (נו) **בְּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר נָתַן מִנוּזָה לְעַבְדוֹ יִשְׂרָאֵל**

כִּכְל אֲשֶׁר דִּבֶּר לֹא-נִפְּל דְּבַר אֲזוּד מִכֹּל
דְּבָרָו הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד מִשְׁתֵּה עֲבָדָיו: בְּרִיד
?? די יהיב נִחָא לַעֲמָה יִשְׂרָאֵל כֹּכֵל די מְלִיל לֹא בְטִיל פִּתְגָמָא חַד מִכֹּל פִּתְגָמוֹהִי
פִּתְקִנָא די מְלִיל בִּידָא דְמִשְׁה עֲבָדִיה :

רס"י ככל אשר דבר . והיכן דבר , והניח לכם מכל אויביכם (דברים יב י) :

(נ) יהי יהוה אלהינו עִמָּנוּ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִמָּנוּ-

אֲבֹתֵינוּ אֵל-יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל-יִטְּשֵׁנוּ: יהי מימרא דיי אֱלֹהֵנָא
בְּסַעֲדָנָא כְּמָה דְהוּה בְּסַעֲדָא דְאַבְהֵתָנָא לֹא ? שְׂבָקִינָנָא וְלֹא יִרְחִיקִינָנָא : (נח)
לְהַטּוֹת לְבַבֵּנוּ אֵלָיו לְלַכֵּת בְּכָל-דְּרָכָיו
וְלִשְׁמֹר מִצֻּוֹתָיו וְזִקְיוֹ וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה
אֶת-אֲבֹתֵינוּ: לֹא פִנְאָה לִבְנָא לְדַחֲלֵתִיהָ לְמַהֲד בְּכָל אֹרְחָו דְתִקְנֵוּ קְדָמוֹהִי

וְלִמְטָר פְּקוּדוֹהִי וְקִנְמוֹהִי וְדִינֵוֹהִי דְפָקִיד נֵת אֲבָהֵתָנָא : (נט) וְיִהְיֶה דְבָרִי
אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְזַוְּנֵנִתִי לִפְנֵי יְהוָה קָרְבָּיִם אֵל-
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יוֹבָם וְלִלְכָה לַעֲשׂוֹת | מִשְׁפָּט
עֲבָדָיו וּמִשְׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ:
וְיִהוּוּ פִתְגָמֵי אֱלִין די בְּעִיתֵי מִן קְדָם ?? מִתְקַבְּלִין קְדָם ?? אֱלֹהֵנָא יִימָם וְלִילֵי לְמַעְבַּד
דִּין עֲבָדִיהָ וְעוֹלָבָו עֲמָה יִשְׂרָאֵל פִּתְגָם יוֹם בְּיוֹמָה :

רס"י לעשות משפט עבדו ומשפט עמו . להצוה עלצונם מיד האויב :

כתובים - תהילים - פרק י

י (א) לְמַה יְהוָה תִּעְבְּדוּ בְּרִזְזוֹק תִּתְעַלֵּים לְעֵתוֹת
בַּצָּרָה: לְמַה יִּתְקוּם בְּרַחֵיק תִּטְמַר בְּמִדּוֹר קִדְיִשׁוֹן לְעֵדְנֵי עֲקֻתָּא :

רס"י תעלים לעתות בצרה . תעלים עינים לעתות הצרה :

ב (ב) בְּגֵאוֹת רָשָׁע יִדְלַק עֵנִי יִתְפַּשֵּׂוּ | בְּמִזְמוֹת זֹו
זֹשְׁבוֹ: בְּגִסוֹת רָשִׁיעָא יְדַלַּק עֵנִיא יִתְאַחֲדוֹן בְּנִכְלוּתָא דְנָא דִי חֲשָׁבוּ לְמַעְבָּד :

רס"י ידלק . ירדוף כמו כי ללקת אחרי : יתפשו במזמות זו חשבו . נתפסים
הם העניים במזמות שהרשעים חושבים עליהם :

ג (ג) כִּי-הִלַּל רָשָׁע עַל-תְּאֵוֹת נַפְשׁוֹ וּבִצְעַ בִּירָךְ
נֶאֱמָן | יְהוָה: מְטוֹל דְּאִשְׁתַּבַּח רָשִׁיעָא עַל רְגִרוֹג נַפְשָׁה דְמַבְרַךְ גְּבָרָא טְלוּמָא
מִרְחַק מִימְרָא דִי :

רס"י כי הלל רשע . מוסב על למה ה' תעמוד ברחוק כי עתה עמלק
הרשע מתהלל שמשיג כל תאות נפשו : ובוטע בדרך נאץ ה' . והגזלן שבח את
עלמו לאמר נאץ ה' ושלום יהיה לי , בדרך כמו בדרך לשון פעל ותדע שאילו
הי' פס דבר הי' הטעם למעלה באות הראשונה והיה נקוד פתח וזה נקוד
קמץ קטן וטעמו למטה ברי"ש , ואל תחמה על בדרך שלא אמר בדרך שהרבה
תיבות של רי"ש משמשות כך כגון אויב חרף ה' (לקמן עד) ולא נאמר חרף :
נאץ . כמו חרף וכן כל ל' ניאוז כך פתר מנחם :

(ד) רָשַׁע כְּגִבַּה אָפוּ בַל-יִדְרֵשׁ אֵין אֱלֹהִים

כָּל-מִזְמוֹתָיו: רְשִׁיעָא בְּגִסוֹת רוּחָה לָא יתְבַר אֱלֹהָא וַיִּמַר בְּלִבָּה דְלָא גִלְנוּ קָדָם יְיָ בְּלִחוֹן מַחְשַׁבְתּוֹי :

רש"י רשע כגובה אפו . שהוא גבה רוח ומגביה וזוקף פניו ואפו כגבהותו : כל ידוש . כל מזימותיו אומרות לו כל ידוש הקב"ה כל מה שאעשה כי אין משפט : אין אלהים . לית דין ולית דיין :

(ה) יִזְוִיכוּ (דרכו) יִדְרְכוּ | בְּכָל-עֵת מְרוֹם

בְּנִשְׁפָּטֵיהֶּ בְּמַגְדָּו כָּל-עֲזָרָיו יִפְיִזוּ בָהֶם: מְצַלְחִין אֲוִרְחָתֵיהֶּ בְּכָל עֲדוֹ רְחִיקִין דִּינָדָּ מוֹ קַבְלָה בְּכָל מַעֲיָקוֹי ?עוֹף בְּהוֹן :

רש"י יחילו . יכליחו ודומה לו (אויב כ) על כן לא יחיל טובו , וי"מ יחילו כמו (ש"ב ג) יחולו על ראש יואב : מרום משפטיך מנגדו . מסולקים ומרוחקי' משפטי יסורין ופורעניו' שלך מנגדו שאינם באים עליו : כל כורכיו יפיח בהם . בהפחת רוח הוא מפיח בהם והם נופלים לפניו :

(ו) אָמַר בְּלִבּוֹ בַל-אֶמוֹטָ לְדָר וְדָר אֲשֶׁר לָא-

בְּרַע: יימר בלבבה לא אֶזוע מִדָּר לְדָר מְלַמְעַבַּד בֵּיש :

רש"י לדור ודור אשר לא ברע . לא תבא עלי רעה לדורותי :

משנה תרומות פרק יא

א. אין נוֹתְנִין דְבִלָּה וְגִרוּגְרוֹת לְתוֹדָה הַמּוֹרִיָס, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְאֻבָּדוֹ,

אָבֵל נוֹתְנֵינוּ אֶת הַיַּיִן לַמּוֹרִיס. וְאֵין מִפְּטָמִין אֶת הַשֶּׁמֶן, אָבֵל עוֹשֵׂין אֶת הַיַּיִן יְנוּמְלִים. אֵין מִבְּשָׁלִין יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמְּעִיטוֹ. רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבֵּיחוֹ:

ברטורה (ה) אֵין נוֹתְנֵינוּ דְבִילָה וּגְרוּגְרוֹת. שֶׁל תְּרוּמָה: לַחוּד הַמּוֹרִיס. שׁוּמֵן שֶׁל דְּגִים: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲבָדֵן. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ דְּבִילָה וּגְרוּגְרוֹת הַנְּתוּנִים בַּמּוֹרִיס לְסַחֲטוֹן וּלְהוֹלִיחַ אֶת מִימֵיהֶן וְאַחַר כֵּךְ מְשַׁלְּכִין: אֲבָל נוֹתְנֵינוּ אֶת הַיַּיִן לַמּוֹרִיס. רַגִּילִין הֵיוּ לְתַתּוּן יַיִן לַמּוֹרִיס שֶׁלֹּא הִיָּה בּוֹ שְׂמֻנוּת כֹּל כֵּךְ כְּדִי לְמַתְקוֹן וּלְתַתּוּן טַעַם, הַלְכָךְ מוֹתֵר לִיתַן יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹכוֹ, וְלֹא אֲמַרִינֵן לְעִבּוּרֵי זוּהַמָּא בְּלִבְדָּה הוּא נוֹתֵן אֶת הַיַּיִן וְהוּא כְּמֵאֲבָדֵן: אֵין מִפְּטָמִין אֶת הַשֶּׁמֶן. שֶׁל תְּרוּמָה בְּעִיקְרֵי בְּשָׂמִים, שְׂבֹלְעִים אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֲזִיל לְאִיבּוּד, אִי נִמְי דְּלֹא חֲזִי הַשֶּׁמֶן לְאֲכִילָה כְּשֶׁהוּא מְפוּטָם: יְנוּמְלִים. נוֹתְנִים לַחוּד הַיַּיִן דְּבַשׁ וּפְלִפְלִין: מִמְּעִיטוֹ. שְׂמַתְחַסְרָא וּמִתְמַעֵט עַל יַדֵּי הַבִּישׁוּל. וְאִית דְּמִפְּרָשָׁי, שְׂמַמְעִיטוֹ מִשׁוֹתָיו, שְׂאִין בְּנֵי אָדָם רַגִּילִין לְשַׁתּוֹת יַיִן מְבֹשָׁל כְּמוֹ חֵי: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבֵּיחוֹ. וּמִתְקִיִּים יוֹתֵר. וְאֵין הַלְכָה כִּר' יְהוּדָה:

ב. דְּבִשׁ תְּמָרִים וַיַּיִן תְּפּוּחִים וְחֶמֶץ סְתֻנְיָוִת וְשֶׁאֵר כָּל מֵי פְּרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֶמֶשׁ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמָּא מְשׁוּם מְשָׁקָה. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא מְנוּ חֲכָמִים שְׂבָעָה מְשָׁקִין כְּמוֹנֵי פְּטָמִים, אֶלְאֵ אָמְרוּ, שְׂבָעָה מְשָׁקִין טְמָאִים, וְשֶׁאֵר כָּל הַמְּשָׁקִין טְהוֹרִין:

ברטורה (ג) סְתֻנְיָוִת. עֲנָבִים שְׂאִינִים מִתְבַּשְּׁלִים עַד יָמוּת הַסְתָּיו וּרְגִילִים לְעִשׂוֹת מֵהֵן חוּמָז: וְשֶׂאֵר כֹּל מֵי פִירוֹת. חוּץ מִיַּיִן וְשֶׁמֶן: מִחַיֵּיב קֶרֶן וְחוּמָשׁ. לְזֵר הָאוֹכֵלֵן בְּשׁוּגָג דְּחִשִּׁיב לְהוֹ מִשְׁקָה תְּרוּמָה מִמֶּשׁ: וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. מִחוּמָשׁ. אֲבָל קֶרֶן חַיִּיב, וּלְכַתְחִילָה אֲסוּרָה לְזָרִים: מִטְמָא מְשׁוּם מִשְׁקָה. טְמָאִים, וּמִטְמָאִים, וּמְכַסִּירִים זֵרַעִים לְקַבֵּל טוּמְאָה, כְּשֶׂאֵר מִשְׁקִים, דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא יֵאֵל) אֲשֶׁר יִבָּח עַלְיוֹ מֵיִם יִטְמָא וְכֹל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה: כְּמוֹנֵי פְּטָמִין. כְּפִטָּם הַזֶּה שְׂמוּנָה לְרוּרוֹת בְּשָׂמִים שֶׁלֹּא שֶׁלֹּא בְּדַקְדוּק וְחוּזֵר וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶם, אֲבָל חֲכָמִים בְּדַקְדוּק מִנּוּ שְׂבָעָה מִשְׁקִים, שְׂאֵלוּ בְּלִבְדָּה טְמָאִים וּמִטְמָאִים וּמְכַסִּירִים הַזֵּרַעִים לְקַבֵּל טוּמְאָה וְאֵין לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם. וְשְׂבָעָה מִשְׁקִים שְׂמֵנוּ חֲכָמִים הֵם מֵיִם, טַל, יַיִן, שֶׁמֶן, דְּבַשׁ דְּבוּרִים, חֶלֶב, דֶּס. וְהַלְכָה כִּר' יְהוֹשֻׁעַ:

ג. אֵין עוֹשֵׂין תְּמָרִים דְּבִשׁ, וְלֹא תְּפּוּחִים יַיִן, וְלֹא סְתֻנְיָוִת חֶמֶץ, וְשֶׁאֵר כָּל הַפְּרוֹת אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִבְּרִיתָן בְּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אֶלְאֵ זֵיתִים וְעֲנָבִים בְּלִבְדָּה. אֵין סוֹפְגִין הָאֲרָבָעִים מְשׁוּם עֶרְלָה, אֶלְאֵ עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים. וְאֵין מְבִיאִין בְּפוּרִים מְשָׁקִין, אֶלְאֵ הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים. וְאֵינוּ מְטַמָּא מְשׁוּם מְשָׁקָה,

אָלֶּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים. וְאִין מִקְרִיבִין עַל גְּבֵי הַמְּזִבָּח,
אָלֶּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים:

ברטורה (ג) אין עושין תמרים דבש. אם הם של תרומה או של מעשר שני, שהתמרים אוכל והדבש משקה, ואין מחזירים האוכל משקה: אלא בזיתים וענבים בלבד. דבפירוש אמרה תורה בהם (במדבר יח) כל חלב יכהר וכל חלב תירוש: אין סופגין את הארבעים משום ערלה. פירות של ערלה פסחטן והוליא מהן משקה אין לוקה מן התורה השותה אותו משקה אלא בזיתים וענבים בלבד: ואין מביאים ביכורים משקין. דכתיב (דברים כו) את ראשית פרי האדמה, פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה: אלא היולא מן הזיתים ומן הענבים. דגמר ביכורים מתרומה: ואין מקריבים על גבי המזבח. אלא שמן למנחות ויין לנסכים:

ד. עֲקָצֵי תְּאֵנִים וְגִרְוֹגְרוֹת, וְהַפְּלִיסִים וְהַחֲרוּבִין שֶׁל תְּרוּמָה, אֲסוּרִים לְאָרִים:

ברטורה (ד) עוקלי תאנים. שבהם תאנים מחוברים לאילן: הכליסין. רמב"ם פירש שהם מין ממני התאנים:

ה. גֵּרְעֵי תְּרוּמָה, בְּזֵמַן שֶׁהוּא מְכַנְסוֹ, אֲסוּרוֹת. וְאִם הִשְׁלִיכוֹ, מִתְּרוֹת. וְכֵן עֲצָמוֹת הַקְּדָשִׁים, בְּזֵמַן שֶׁהוּא מְכַנְסוֹ, אֲסוּרִין. וְאִם הִשְׁלִיכוֹ, מִתְּרוֹת. הַמְּרֹסוֹן מִתְּרוֹת. סִבִּין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת. וְשֶׁל יִשְׁנוֹת מִתְּרוֹת. וְנוֹהֵג בְּתְרוּמָה כְּדָרָךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בְּחֶלְוִין. הַמְּסִלֵּת קֹב אוֹ קֵבִים לְסָאָה, לֹא יֵאָבֵד אֶת הַשָּׂאָר, אֲלֵא יִנְיַחְנוּ בְּמָקוֹם הַמְּצַנֵּעַ:

ברטורה (ה) גרעיני תרומה. גרעינים שנמלאו בתוך פירות של תרומה כשהכהן אוכלם: בזמן שהכהן מכניסן. ודעתו עליהם ולא הפקירן אסורים, וכגון שהן רכין וראויין לאכילה כגון גרעיני התפוחים והחבזשין והאגסים, או שנשאר בהם לחלוחית שבני אדם מולכים אותן כגון גרעיני התמרים וכיוצא בהם, אבל אינם ראויים כלל אפילו הכהן מכניסן הרי אלו מותרים: עצמות הקדשים. בעצמות הראויין קאת לאכילה מיירי כגון ראשי כנפים והסחוסין: המורסן. של תרומה והן סובין הגסין, מותר לזרים: סובין. של חטין חדשות של תרומה, אסורים לזרים, לפי שהחדשות הן לחות ואינם נטחנות היטב ונשאר קמח הרבה מעורב בסובין: ושל ישנות. של חטין ישנות שהן יבשות ונטחנות היטב מותרות שאין קמח מעורב בהן כלל, ועד שלשים יום נקרים חדשות: ונוהג בתרומה. בהולאת הסובין והמורסן: כדרך שנוהג בחולוין. ואין כאן משום מאבד תרומה כשמסליך מה שאינו ראוי לאכילה: המסלת. שקולט את הסולת כדי לעשות פת נקיה ביותר, ולא בירר מסאה אחת שהיא ששה קבין אלא קב או קבים: לא ישליך את השאר. שהרי הוא ראוי לאכילה ונמלא מאבד את

התרומה:

ז. מגורה שפנה ממנה חטי תרומה, אין מחיבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת, אלא מכבד כדרכו, ונותן לתוכה חליו:

דרטורה (ו) מגורה. אולר שאוגרים תבואה לתוכו: מכבד כדרכו. כדרך שרגילים לכבד האולרות בעת שמפנים אותן:

ז. וכן חבית של שמן ששפכה, אין מחיבין אותו להיות יושב ומטפח, אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בחליו:

דרטורה (ז) מטפח. מאסף את השמן בטפח שלו, כלומר, מקנחו באצבעותיו:

ח. המערה מכד לכד ונוטף שלש טפים, נותן לתוכה חליו. הרפינה ומצה, הרי זו תרומה. וכמה תהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכה לכהן, אחד משמונה לשמינית:

דרטורה (ח) המערה. יין או שמן של תרומה מכד לכד, ואחר שעירה כל מה שצתוכו נטפו ממנו שלש טפין, טפה אחר טפה, כדרך הכלים לאחר שעירה כל מה שצתוכו: נותן לתוכה חוליו. ואין כריך לקנחה יפה קודם שיתן החוליו לתוכה: הרפינה. הטפה אותה על כדה, להחזית שהיה בה תרומה אחר שעירה כל מה שצתוכה, ומינה היין או השמן שהיה בה ונראה כנוס בתוכה: הרי זו תרומה. ולא אמרינן חוליו הן הואיל ועירה כל מה שצתוכה ונטפו ממנה שלש טפין: בתרומת מעשר של דמאי. שהמעשר שלו, ונותן תרומת מעשר לכהן, ואם יש בידו אחד משמונה שבמינית הלוג כריך להוליכה לכהן, אבל פחות לא. והני מילי בטמא, אבל בטהור אפילו כל שהוא כריך לחזר, בדמאי, אבל בודאי בין טמא בין טהור בין רב בין מעט כריך לחזר אחר כהן:

ט. פרשיני תרומה, מאכילין אותם לבהמה ולחיה ולתרנגולים. ישראל ששכר פרה מכהן, מאכילה פרשיני תרומה. וכהן ששכר פרה מישראל, אף על פי שמזונותיה עליו, לא יאכילה פרשיני תרומה. ישראל ששם פרה מכהן, לא יאכילה פרשיני תרומה. וכהן ששם פרה מישראל, מאכילה פרשיני תרומה:

דרטורה (ט) כרשיני תרומה. עיקרם למאכל בהמה, דאי עיקרם למאכל אדם היה אסור להאכילן לבהמה, ומכל מקום חזו קלת למאכל אדם, דאי לא חזו חזו כלל לאדם לא היו מפרישים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזי לאדם אין מפרישין

עליו תרומות ומעשרות: מאכילין אותן. כהנים לצהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אף על פי שמזונותיה על ישראל, ואין כאן משום גזל, שאם היה רואה היה נותן התרומה לבעל הפרה, ואנן סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שיאכילנה בריוח, והוי כאילו זכה בהן כהן והוא מאכילן לצהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שגוף הפרה לישראל דכתיב (ויקרא כג) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו, ונפש אפילו נפש בהמה במשמע, ואמר רחמנא, קנין כספו דכהן ליכול בתרומה, קנין כספו דישראל לא ליכול בתרומה: ישראל שסם פרה מכהן. שקיבל פרה מכהן בשומא כפי מה שהיא שוה עכשיו כך וכך דמים ויטפל בה ישראל לפטמה ומה שתשביח על השומא יחלקו הריוח ביניהם לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקיבלה ישראל בשומתה כפי מה שהיא שוה נעשית פרתו של ישראל ואינה אוכלת בתרומה: וכהן שקיבל פרתו של ישראל. בשומא דדרך זו: מאכילה כרשיני תרומה. מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקיבלה עליו בשומא:

י. מדליקין שמן שרפה בבתי כנסיות, ובבתי מדרשות, ובמבואות האפלין, ועל גבי החולין ברשות כהן. בת ישראל שנשאת לכהן, והיא למודה אצל אביה, אביה מדליק ברשותה. מדליקין בבית המשטה, אבל לא בבית האבל, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר, בבית האבל, אבל לא בבית המשטה. רבי מאיר אוסר פאן ופאן. רבי שמעון מתיר פאן פאן ופאן:

דרטורה (י) שמן שריפה. שמן תרומה שנטמאת, ואמאי קרי ליה שמן שריפה, הואיל ולשריפה עומד: ברשות כהן. היינו כשיש שם כהן, דנר לאחד נר למאה: מדליק ברשותה. כשהיא שם: מדליקין בבית המשטה. מתוך שעומדים בצגדים נקיים אין רגילין לטלטל נרות של שמן ממקומן, שמא יטנפו את צגדיהם, הלכך ליכא למיחש שמא יטלטלו הגר ממקום שהכהן שם למקום שאין שם כהן. אבל בבית האבל שבו צגין צגדים נראים חיישינן: בבית האבל לא בבית המשטה. בבית האבל מתוך שלבן נשבר ונכנע לא חיישינן שמא יוליאו הגר למקום שאין שם כהן, אבל בבית המשטה שהן שמחים ומתוך שמחתן רגילים להתעסק ולטלטל הנרות ממקום למקום חיישינן: אוסר כאן וכאן. דתופס סברת שניהן לחומר: ורבי שמעון מתיר כאן וכאן. דתופס סברת שניהם לקולא. והלכה כר' שמעון:

גמרא ברכות דף סג ע"ב

פֶּתַח רַבִּי נְחֵמְיָה בְּכַבּוּד אֲכַסְנִיָּא וְדַרְשׁ מֵאִי כְּתִיב (ש"א טו) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל הַקִּינִי לְכוּ סוּרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ עֲמִלְק פֶּן אוֹסֶפֶף עִמּוֹ וְאַתָּה עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהִלֵּא דְבָרִים קַל וְחֹמֶר וּמָה יִתְרוֹ שְׁלֹא קָרַב אֶת מֹשֶׁה אֶלֶּא לְכַבּוּד עֲצֻמוֹ כֶּף. הַמְּאַרְחַ תְּלַמִּיד חֶכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ וּמִהֲנִיחוֹ מִנְכָסָיו עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה. פֶּתַח רַבִּי יוֹסִי בְּכַבּוּד אֲכַסְנִיָּא וְדַרְשׁ (דברים כג) לֹא תִתְעַב אֲדוֹמִי כִּי אַחִידָהּ הוּא לֹא תִתְעַב מִצָּרִי כִּי גֵר הֵייתָ בְּאֶרֶצוֹ. וְהִלֵּא דְבָרִים קַל וְחֹמֶר וּמָה מִצָּרִיִּים שְׁלֹא קָרְבוּ אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלֶּא לְצַרְךָ עֲצָמוֹן שְׁנֵאמַר (בראשית מז) וְאִם יִדְעַתָּה וַיֵּשׁ בָּם אֲנָשֵׁי חֵיל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מִקְנֵה. עַל אֲשֶׁר לִי כֶּף הַמְּאַרְחַ תְּלַמִּיד חֶכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ וּמִהֲנִיחוֹ מִנְכָסָיו עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה. פֶּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי בְּכַבּוּד אֲכַסְנִיָּא וְדַרְשׁ (ש"ב ו) וַיְבָרַךְ ה' אֶת עוֹבַד אֲדוֹם הַגִּתִּי בְּעִבּוֹר אַרְוֹן הָאֱלֹהִים. וְהִלֵּא דְבָרִים קַל וְחֹמֶר. וּמָה אַרְוֹן שְׁלֹא אָכַל וְשָׁתָה אֶלֶּא כִּבֵּד וְרִבֵּץ לִפְנֵי כֶּף. הַמְּאַרְחַ תְּלַמִּיד חֶכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ וּמִהֲנִיחוֹ מִנְכָסָיו עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה. (דס"ד א) וַאֲמַר רַבִּי אֲבִין הַלְוִי: כָּל הַנְּהַנֵּה מִסְעָדָה שֶׁתְּלַמִּיד חֶכֶם שְׂרוּי בְּתוֹכָהּ כְּאֵלוֹ נְהַנֵּה מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה שְׁנֵאמַר (שמות יח) וַיָּבֵא אֶהָרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל לֶחֶם עִם חוּתָן מִשֶּׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. וְכִי לִפְנֵי הָאֱלֹהִים אָכְלוּ, וְהִלֵּא לִפְנֵי מֹשֶׁה אָכְלוּ. אֶלֶּא לּוֹמַר לָךְ: כָּל הַנְּהַנֵּה מִסְעָדָה שֶׁתְּלַמִּיד חֶכֶם שְׂרוּי בְּתוֹכָהּ כְּאֵלוֹ נְהַנֵּה מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תְּלַמִּידֵי חֶכְמִים מֵרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם שְׁנֵאמַר (ישעיה נד) וְכָל בְּנֵיךְ לַמּוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךְ. אֵל תִּקְרִי בְּנֵיךְ אֶלֶּא בּוֹנֵיךְ (תהילים קיט) שְׁלוֹם רַב לְאוֹהֲבֵי תּוֹרָתְךָ וְאִין לָמוּ מְכֻשׁוֹל (שם קכב) יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילָךְ שְׁלוֹהַּ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ לְמַעַן אַחִי וְרַעִי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ. לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ אֲבִיבָקְשָׁה טוֹב לָךְ (שם כט) ה' עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם:

רס"י עשית חסד. שהאכילם שנאמר ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם וגו':

זוהר אמור דף קב ע"ב

וּבְחֻמְשָׁה עֶשְׂרֵי יוֹם רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח (במדבר כא) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עַרְדַּ תְּנִינֹן תִּלְתָּ מִתְּנֹן עֲלָאִין אֲזַדְמָנוּ לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי דְתִלְתָּ אַחִין מִשֶּׁה אַהֲרֹן וּמֵרִים. מִן בְּזָכוֹת מֹשֶׁה. עֲנִנִי כְּבוֹד בְּזָכוֹת אַהֲרֹן. בְּאֵר בְּזָכוֹת מֵרִים. וְכִלְהוּ אַחִידָן לְעִילָא. מִן בְּזָכוֹת מֹשֶׁה דְכְתִיב (שמות טז) הֲנִי מִמַּטִּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם (ד"קא) דָּא מֹשֶׁה. עֲנִנִי כְּבוֹד בְּזָכוֹת אַהֲרֹן. דְכְתִיב (במדבר יד) אֲשֶׁר עִין

בְּעֵין נְרָאָה אֶתְּהָ ה' וְגו' וּכְתִיב (ויקרא טו) וְכִסָּה עֵנַן הַקְּטָרֶת. מֵה לְהֵלֶן שְׂבָעָה אִף כָּאֵן נִמְי שְׂבָעָה דְּהָא בְּקִטְרֶת שְׂבָעָה עֲנִינֵן מִתְקַשְׁרֵן כְּחֵדָא (ועוד) וְאֶהְרֹן רִישָׁא לְכָל שְׂבָעָה עֲנִינֵן הוּא וְהוּא קִשְׁיִר לְשִׁית אֶחְרָנֵין בֵּיהּ בְּכָל יוֹמָא. בְּאֵר בְּזִכּוֹת מְרִים דְּהָא הִיא וְדָאֵי בְּאֵר אֶתְקַרֵי וּבִסְפָרָא דְּאֶגְדָּתָא תְּנִינֵן (שמות ב) וַתִּתְצַב אַחֲוֹתוֹ מִרְחוֹק לְדַעָה וְגו'. דָּא הוּא בְּאֵר מִיִּם חַיִּים וְכֹלָא קִשְׁוִירָא חֵד. מִתְּה מְרִים אֶסְתַּלַּק בְּאֵר דְּכְתִיב (במדבר ט) וְלֹא הָיָה מַיִם לְעֵדָה וּבְהָהִיא שְׁעָתָא בְּעָאֵת בְּאֵר אֶחְרָא לְאֶסְתַּלַּקָּא דְּהוּא שְׂכִיחַ עֲמָהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. כְּד חֲמָאֵת שְׂתָא עֲנִינֵן דְּהוּוּ קִשְׁיִרִין עֲלֵה אֶתְקַשְׁרֶת הִיא בְּהוּ. מִית אֶהְרֹן. אֶסְתַּלְקוּ אֲנוּן עֲנִינֵן וְאֶסְתַּלַּק עֲנִינָא דְּבִירָא עֲמָהוֹן אֶתָּא מִשָּׁה אֶהְדֵּר לְהוּ הֵדָא הוּא דְּכְתִיב (תהלים טו) עֲלִיתָ לְמַרוֹם שְׁבִית שְׁבִי לְקַחֲתָּ מִתְּנוֹת בְּאֶדָּם. לְקַחֲתָּ מִתְּנוֹת וְדָאֵי. אֲנוּן מִתְּנוֹת דְּהוּוּ בְּקִדְמִיתָא. בְּאֵר וְעֲנִינֵן. בְּאֵר דָּא בְּאֵר יִצְחָק. עֲנִינִים אֵלִין עֲנִינִים דְּאֶהְרֹן. אֲמַר רַבִּי יִצְחָק מִפְּנֵי מַה זָכָה אֶהְרֹן לְדָא בְּגִין דְּאִיהוּ קִשְׁיִר בְּעֲנִינִים. (נִיִּיא רִישָׁא לְעֲנִינִים) וְהוּא אֶקֶשְׁיִר כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא לְכֻלְהוּ כְּחֵדָא וּמִתְבָּרְכָאן כְּלָהוּ עַל יְדוּי. תָּא חֲזִי עַל כָּל חֲסֵד דְּעֵבֵד קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא בְּיִשְׂרָאֵל קִשְׁיִר עֲמָהוֹן שְׂבָעָה עֲנִינֵי יִקִּירוּ וְקִשְׁיִר לְהוּ בְּכַנְסֶת יִשְׂרָאֵל דְּהָא עֲנִינָא דִּילְהָ אֶתְקַשְׁרַת בְּשְׂתָא אֶחְרָנֵין וּבְכֻלְהוּ שְׂבָעָה אֶזְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְּכֻלְהוּ קִשְׁרָא דְּמַהִימְנוּתָא נִיְהוּוּ וְעַל דָּא בְּסִפּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׂבַעַת יָמִים. מֵאֵי קָא מִירֵי בְּגִין דְּכְתִיב (שיר השירים ב) בְּצִלוֹ חֲמֻדָּתִי וְנִשְׁבַּתִּי וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק וּבְעֵי בַר נֶשׁ לְאַחֲזָאָה גְרַמִּיָּה דְּיִתִּיב תַּחוּת צִלָּא דְּמַהִימְנוּתָא :

תרגום הזהר וּבְחֻמְשָׁה עָשָׂר יוֹם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלִּדְּוֵי עֵרָד. לְמַדְנֵוּ, שְׁלֹשׁ מִתְּנוֹת עֲלִיוֹנוֹת נִזְדַּמְנוּ לְיִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי שְׁלֹשׁ אַחִים, מִשָּׁה אֶהְרֹן וּמְרִים, מִן, בְּזִכּוֹת מִשָּׁה. עֲנִינֵי כְּבוֹד, בְּזִכּוֹת אֶהְרֹן. צִיָּר, בְּזִכּוֹת מְרִים וְכֹלֵם אַחֲוִים לְמַעְלָה. מִן, בְּזִכּוֹת מִשָּׁה. שְׂפָתוֹב, הַגְּנִי מִמְטִיר לְכֶם לָחֵם מִן הַשָּׁמַיִם. מִן הַשָּׁמַיִם, זְהוּ מִשָּׁה. עֲנִינֵי כְּבוֹד בְּזִכּוֹת אֶהְרֹן, שְׁהוּא מִרְכָּבָה לְחֵסֵד, שְׂפָתוֹב אֶשְׁר עֵין בְּעֵין נְרָאָה אֶתְהָ ה' וְעֲנִינֵי עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְגו'. וְכַתּוּב, וְכִסָּה עֵנַן הַקְּטָרֶת, מֵה לְהֵלֶן, בְּקִטְרֶת, הוּא שְׂבָעָה עֲנִינִים אִף כָּאֵן, בְּזוֹעֲנֵנְךָ עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, הֵם גַּם כֵּן שְׂבָעָה עֲנִינִים, כִּי בְּקִטְרֶת הָיוּ שְׂבָעָה עֲנִינִים מִקְּשָׁרִים יַחַד, וְאֶהְרֹן הוּא הָרֹאשׁ לְכָל הַשְּׂבַעַת עֲנִינִים, וְהוּא קְשׁוֹר צוֹ לְשָׁשָׁה עֲנִינִים אַחֲרָיִם, בְּכָל יוֹם. צִיָּר הוּא בְּזִכּוֹת מְרִים. כִּי הוּא וְדָאֵי נִקְרָאת צִיָּר. וּבִסְפָר חֲגֻדָה לְמַדְנֵוּ, וַתִּתְצַב אַחֲוֹתוֹ מִרְחוֹק לְדַעָה וְגו'. זוֹ הִיא צִיָּר מִיִּם חַיִּים, וְהַפֵּל קֶשֶׁר אַחַד, מִתְּה מְרִים, נִסְתַּלַּקָּה הַצִּיָּר, שְׂפָתוֹב, וְלֹא הָיָה מַיִם לְעֵדָה. וּבְשָׁעָה הַהוּא רָתַתָּה צִיָּר אַחֲרַת לְהַסְתַּלַּקָּה, שְׁהִיתָה מְאֻוּיָּה עִם יִשְׂרָאֵל. לְכֹל פְּסָרְחָתָה שְׂשָׁה עֲנִינִים, שְׁהִיוּ קִשְׁוִירִים עֲלֵיהָ, נִתְקַשְׁרָה צָהָם. מִת אֶהְרֹן, נִסְתַּלְקוּ אֲלוּ עֲנִינֵי כְּבוֹד, וְנִסְתַּלַּק עֲמָהֶם הָעֵנַן הַשְּׂבַעִי, שְׂהַצִּיָּר נִתְקַשְׁרָה צוֹ, צִיָּר מִשָּׁה וְהַחֲזִירָם לָהֶם. ז"ש עֲלִיתָ לְמַרוֹם שְׁבִית שְׂבִי

לְקַחַת מִתְּנוּת צְדָדִים. לְקַחַת מִתְּנוּת, וְדָחִי. שָׁהִם יֵלְכוּ הַמִּתְּנוּת שֶׁהֵיוּ צְדָדִים, דְּהֵינּוּ הַצָּדִק וְהַעֲנָנִים. צָדִק, זֶה הַצָּדִק שֶׁל יִצְחָק, עֲנָנִים יֵלְכוּ עֲנָנִים דְּחֵרֶץ. אָמֵר רָבִי יִצְחָק מִפְּנֵי מָה זָבָה חֵרֶץ לָזֶה, שֶׁיִּמְשָׁכוּ עֲנָנֵי הַצְּדָד לְיִשְׂרָאֵל צְדָדוֹתָיו, הוּא מִשּׁוֹם שֶׁהוּא קָשׁוּר בְּעֲנָנִים, וְהוּא, הִיָּה מְהַפֵּךְ וּמֵיחָד צְדָד יוֹם וְיוֹם כָּלֹם כְּאֶחָד, שֶׁיִּתְּצֶרְכוּ כָּלֹם עַל יָדָיו. צֵא וּרְאֵה, עַל כָּל חֶסֶד שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, קָשָׁר עִמּוֹ שֶׁצְעָה עֲנָנֵי צְדָד, וְקָשָׁר אוֹתָם צְדָדוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵעֵנּוּ שָׁלָה, הִיָּה קָשׁוּר בְּשָׁשָׁה הַחֲחִירִים, וּצְדָד שֶׁצְעָה הַעֲנָנִים הֵלְכוּ יִשְׂרָאֵל צְדָדוֹתָיו. מָה הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוֹם שֶׁכָּלֹם הֵיוּ קָשָׁרִי הַחֲמוּנָה, וְעַל זֶה, אָמֵר הַכְּתוּב, צְדָדוֹת פָּשְׁטוּ שֶׁצְעָה יָמִים, מָה זֶה מְלַמֵּדֵנוּ. מִשּׁוֹם שֶׁכְּתוּב, צְדָדוֹת חֲמֵדָתִי וְיִשְׁבְּתִי וּפְרִיָו מִתּוֹק לְחֵפִי. וְרָרִיף הַאֲדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַלְמוֹ, שֶׁהוּא יוֹשֵׁב תַּחַת לְכָלֹם שֶׁל הַחֲמוּנָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. הַבּוֹצֵעַ נוֹתֵן פְּרוּסָה לְפָנָיו כֹּל אֶחָד וְאֶחָד וְהָאֶחָד נוֹטֵל בְּיָדוֹ וְאִין הַבּוֹצֵעַ נוֹתֵן בְּיָד הָאוֹכֵל אֶלָּא אִם כֵּן הִיָּה אֲבָל וְהַבּוֹצֵעַ הוּא פּוֹשֵׁט יָדָיו תְּחִלָּה וְאוֹכֵל. וְאִין הַמְּסַבֵּין רִשְׁאִין לְטַעַם עַד שֶׁיִּטְעוּם הַמְּבַרֵךְ. וְאִין הַבּוֹצֵעַ רִשְׁאִי לְטַעַם עַד שֶׁיִּכְלֶה אִמּוֹ מִפִּי רַב הַמְּסַבֵּין. וְאִם רָצָה הַבּוֹצֵעַ לְחַלֵּק כְּבוֹד לְרַבּוֹ אוֹ לְמִי שֶׁהוּא גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻכְמָה וְיִנְיָחֵנוּ לְפָשֵׁט יָדוֹ קִדְּם לּוֹ הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ: **ב.** שְׁנַיִם מִמֵּתִינִין זֶה לְזֶה בְּקַעֲרָה שְׁלֹשָׁה אִין מִמֵּתִינִין גְּמָרוּ מֵהֶם שְׁנַיִם וְהַשְּׁלִישִׁי מִפְּסִיק עִמָּהוּ. גְּמָר אֶחָד מֵהֶן הַשְּׁנַיִם אִין מִפְּסִיקִין לּוֹ אֶלָּא אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁגּוֹמְרִין. אִין מְשִׁיחִין בְּסַעֲדָה כְּדִי שֶׁלֹּא יָבֵא לְיָדֵי סַכְנָה וּמִפְּנֵי זֶה אִם בָּא לָהֶם יֵין בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מְבַרֵךְ לְעַצְמוֹ שָׂאֵם בְּרֵךְ אֶחָד וְעוֹנָה הַעוֹנָה אִמּוֹ בְּשַׁעַת הַבְּלִיעָה יָבֵא לְיָדֵי סַכְנָה וְאִין מְסַתְּפְלִין בְּפָנָיו הָאוֹכֵל וְלֹא לְמִנְתּוֹ שְׁלֹא לְבִישׁוֹ:

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע כְּאִלּוּ כָּפַר בְּעֵקֶר, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יב) אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשׁוֹנָנוּ נִגְבִּיר שִׁפְתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ. וְעַל כֵּן חֲשַׁבּוּהוּ כְּאִלּוּ כָּפַר בְּעֵקֶר, כִּי הוּא מְסַבֵּב וְגוֹרֵם נֶזֶק גָּדוֹל וְרָעָה רַבָּה לַחֲבָרָיו בְּהַבְאִישׁוֹ אֶת רִיחַם בְּעֵינֵי הָעָם אוֹ בְּשָׂאֵר דַּרְכֵי הַפְּסֹד וְלֹא יִתְכַּן אֲשֶׁר יִכִּין אָדָם לַחֲבָרָיו כְּלִי מִשְׁחִית וְנֶזֶק מֵרַמְּנוֹת מִבְּלִי שִׁיּוּעִיל לְעַצְמוֹ בְּזֶה תּוֹחֶלֶת וְרוּחַ מְמוֹן בְּלִתֵּי אִם לְכַד יִצְרוּ אֶת נַפְשׁוֹ וּפְרָק עַל שְׁמַיִם מַעֲלִיו וְנִתְקָה מוֹסְרוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: אֱלֹהִים זָדִים קָמוּ עָלֵי וְגוֹ' וְלֹא שְׂמוּדָה לְנִגְדָם. וּפְרָשׁוֹ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה: וְלֹא שְׂמוּדָה לְנִגְדָם, כִּי נִתְכַּוְּנוּ שֶׁיִּבְרָךְ אוֹתָם שְׂאוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם (ש"א כג) בְּרוּכִים אַתֶּם לַה' כִּי חִמַּלְתֶּם עַל אֲדוֹנֵיכֶם. וְלֹא שְׂמוּ אֱלֹהִים לְנִגְדָם שֶׁכָּתַב בְּתוֹרָתוֹ (דברים כז) אָרוּר מִכָּה רַעְהוּ בִּסְתֵר, וְנֶאֱמַר (קהלת י): וּמָה יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְשׁוֹן. וְנֶאֱמַר עַל דּוֹאֵג (תהלים נב) הַיּוֹת תַּחֲשׁוּב לְשׁוֹנֶךָ וְגוֹ'. אֶהְבֶּתָּ רַע מְטוֹב שֶׁקָּרַ מְדַבֵּר צֶדֶק סֵלָה. וּפְרָשׁוֹ בְּמִדְרַשׁ תַּהֲלִים מָה יִתְרוֹן לָךְ וּמָה בְּצַע כִּי סִפְרֶתָ לְשׁוֹן הָרַע הֲלֹא לְמִמּוֹן לֹא הֵייתָ אֶתָּה צָרִיךְ אֵדָּ עֲשֵׂרְתָּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (ש"א כא) אֲבִיר הַרוּעִים אֲשֶׁר לְשָׂאוּל. אִין זֶה כִּי אִם אֶהְבֶּתָּ אֶת הָרַע מִן הַטּוֹב וְשֶׁקָּרַ מְדַבֵּר צֶדֶק כִּי פִּרְקֶתָ עַל. וְנֶאֱמַר (משלי ו) לֹא יְבוֹזוּ לְגַנֵּב כִּי יִגְנוֹב וְגוֹ'. וְנֶאֱמַר אַחֲרָיו: נוֹאֵף אֲשֶׁה חֶסֶר לִבִּי וְגוֹ'. רְצוֹנֵי לוֹמֵר כִּי הוּא רַע מִן הַגֵּנֵב שֶׁהוּא צָרִיךְ לְמַלֵּא נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה כִּי הוּא רַע מִן הָרַע רַע מִשְׁנִיָּהֶם כִּי יַחֲטֵא חֲטָאָה גְדוֹלָה מִבְּלִי הַנָּאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קב) מָה יִתֵּן וּמָה יוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רַמְיָה. וְהַשְּׁנִית שֶׁעַל כֵּן נַחֲשָׁב הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע כְּאִלּוּ כָּפַר בְּעֵקֶר לְפִי שֶׁאֹמֵר בְּלִבּוֹ כִּי שִׁפְתָיו בְּרִשׁוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁאִין בָּהֶם מַעֲשֵׂה וְכִי הוּא הַשְּׁלִיט עַל לִשׁוֹנוֹ וְגַמֵּר בְּדַעְתּוֹ כִּי אִין לוֹ לְכֹלֵא אֶת רוּחַ שִׁפְתָיו מְדַבֵּר הַעוֹלָה עַל רוּחוֹ וְכִי הָאִיבָרִים הַמָּה לְבַדָּם אֵינָם בְּרִשׁוֹתוֹ לְחֲטָא בְּהוֹן כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר (שם יב) לְלִשׁוֹנָנוּ נִגְבִּיר שִׁפְתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ וְלֹא יֹאמֵר אִיָּה אֵלּוּהָ עוֹשֵׂי אֲשֶׁר כָּל תְּנוּעוֹת יִצִּירוֹתָיו נְתוּנוֹת נְתוּנוֹת הַמָּה לוֹ אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִעְדְּרָה כָּלָם לְעִשׂוֹת רְצוֹנוֹ מִשְׁעַבְדוֹת רַק אִין דְּבַר וְאֶרְשֶׁת שֶׁפָּה בְּרִשׁוֹתָנוּ לֹא כֵן הַרְשָׁעִים הַחוֹטְאִים בְּשָׂאֵר עֲבֵרוֹת כִּי יוֹדְעִים הֵם כִּי רַע וְמֵר עֲזָבָם אֶת הַשֵּׁם אֵדָּ נִמְשָׁכִים אַחַר תַּאֲוָתָם וְיִצְרָם הַמִּתְגַּבֵּר וְצָר לָהֶם עַל זֶה:

וזאת הברכה יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ו) וְזָאת לַיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה
וְאֶל-עַמּוֹ תִּבְיָאֵנוּ יְדִיו רַב לֹו וְעֶזְר מִצָּרֵיו

וְתַהֲיֶיהָ: (פ) וְדָא לַיהוּדָה וַאֲמַר קִבֵּל יְיָ צְלוֹתָהּ דִּיהוּדָא בְּמַפְקָהּ לְאַגְחָא קֶרְבָּא
וְלַעֲמָה תִּתִּיבְנָה לְשָׁלָם יְדוּהֵי יַעֲבֹדוּן לָהּ פְּרַעְנוּתָא מִסְנָאוּהֵי וְסַעֲיד מִבְּעַלֵּי דְבְבוּהֵי
חַוִּי לָהּ:

רס"י וזאת ליהודה. סמך יהודה לראובן, מפני ששניהם הודו על הקול
שצידם, שנאמר (חיוז טו, יח. יט) אשר חכמים יגידו וגו' להם לצדס וגו' ולא
עבר זר בתוכם. ועוד פרשו רבותינו, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר
היו עצמות יהודה מתגלגלים בארון מפני נדוי שקבל עליו, שנאמר (בראשית
מד, לב) וחטאתי לאבי כל הימים, אמר משה, מי גרם לראובן שיודה יהודה
וכו' : שמע ה' קול יהודה. תפלת דוד ושלמה ואסא מפני הכוסים, ויהושפט
מפני העמונים, וחזקיה מפני סנחריב: ואל עמו תביאנו. לשלום מפני
המלחמה: ידיו רב לו. יריבו ריבו וינקמו נקמתו: ועזר מצרו תהיה. על
יהושפט התפלל על מלחמת רמות גלעד, (דה"צ יח, לא) ויזעק יהושפט וה'
עזרו. דבר אחר, שמע ה' קול יהודה, כאן רמז ברכה לשמעון מתוך ברכותיו
של יהודה, ואף כשחלקו ארץ ישראל נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה
שנאמר (יהושע יט, ט) מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון. ומפני מה לא יחד לו
ברכה בפני עצמו, שהיה בלבו עליו על מה שעשה בשמים, כן כתוב באגדת
ההלים:

(ח) וּלְלוֹי אָמַר תִּמְיָךְ וְאוּרִיךְ לְאִישׁ
וְזָסִידְךָ אֲשֶׁר זָסִיתוּ בְּבִמְסָה תִּתְרִיבָהוּ עַל-בְּנֵי

בְּרִיבָה: וְלְלוֹי אָמַר תּוֹמְנָא וְאוּרִיךְ אֶלְבָּשְׁתָּא לְגַבְר דְּאֲשַׁתְּכַח חֲסִידָא
קְדָמָךְ דִּי נְסִיתוּהֵי בְּנִסְתָּא וְהוּהוּ שְׁלִים בְּחִנְתוּהֵי עַל מֵי מְצוּתָא וְאֲשַׁתְּכַח מְהִימָן:

רס"י וללוי אמר. ועל לוי אמר: תמיד ואוריך. כלפי שכניה הוא מדבר: אשר
נסיתו במסה. שלא נתלוננו עם שאר המלנינים: תריבהו וגו' . כתרגומו. דבר

אחר, תריצו על מי מריצה, נסתקפת לו לבוא בעלילה, אם משה אמר
(במדבר כ, י) שמעו נא המורים, אהרן ומרים מה עשו:

**הָאָמַר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִי וְאֶת-אֶזְוִיו
לֹא הִכִּיר וְאֶת- (בְּנֹו) לֹא יָדַע כִּי שָׁמְרוּ**

אֲמַרְתֶּךָ וּבְרִיתְךָ יִנָּצְרוּ: דעל אבוהי ועל אמה לא רחם פד חבו
מן דינא ואפי אחוהי ובנוהי לא נסיב ארי נטרו מטרת מימרך וקזמך לא
אשגיו:

רש"י האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו. כשחטאו בעגל ואמרתיו (שמות לב, כו)
מי לה' אלי, נאספו אלי כל בני לוי וכויתים להרוג את אבי אמו והוא מישראל,
או את אחיו מאמו, או את בן בתו, וכן עשו. ואי אפשר לפרש אביו ממש
ואחיו מאביו וכן בניו ממש, שהרי לויס הם ומשצט לוי לא חטא אחד מהם
שנאמר כל בני לוי: כי שמרו אמרתך. (שמות כ, ב) לא יהיה לך אלהים אחרים:
ובריתך ינצרו. ברית מילה, שאותם שנלדו במדבר, וישראל לא מלו את בניהם,
והם היו מולין ומלין את בניהם:

**יִוְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרֹתֶךָ לְיִשְׂרָאֵל
יִשְׁיִמוּ קְטוֹרֵה בְּאֶפְרַיִם וְכָלִיל עַל-מוֹבְזֹזֶךָ:** כשרין
אלין דילפון דיניד ליעקב ואורייתך לישראל ישוון קטורת בוסמין קדמך וגמיר
לרעוא על מדבך:

רש"י יורו משפטיך. ראויין אלו לכך: וכליל. עולה:

נביאים - מלכים א - פרק ח

(ס) לְבִיעֵן דַּעַת כָּל-עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְהוָה הוּא
הָאֱלֹהִים אִין עוֹד: בְּדִיל דְּיַדְעוּן כָּל עַמְמֵי אַרְעָא אַרִי יְיָ הוּא אֱלֹהִים
לִית עוֹד: (סא) וְהָיָה לְבַבְכֶם שָׁלֹם עִם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
לְלַכֵּת בְּזוֹקָיו וְלִשְׁמֹר בְּמִצְוֹתָיו כִּיּוֹם הַזֶּה: וַיְהִי
לְבַבְכוֹן שְׁלִים בְּדַחֲלָתָא דִּי יְיָ אֱלֹהֵנָא לְמַהֲד בְּקִנְמוּהִי וְלִמְטַר פְּקוּדוּהִי כִּיּוֹמָא הַדִּין:
(סב) וְהַבְּמִקְרָהּ וְכָל-יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ זְבוּזִים וְזָבוּז לְפָנָי
יְהוָה: וּמִלְפָּא וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמִּיהָ מִנְכָּסִין נְכֶסֶת קוּדְשִׁין קָדָם יְיָ: (סג) וַיִּזְבְּזוּ
שְׁלָמָה אֶת זָבוּז הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר זָבוּז לִיהוָה
בְּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֵאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף וַיִּזְזְכוּ אֶת-בֵּית יְהוָה הַבְּמִקְרָהּ וְכָל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: וּנְכִיס שְׁלָמָה יַת נְכֶסֶת קוּדְשָׁא דִּי נְכִיס קָדָם יְיָ תּוֹרִי תִרְתִּין רַבּוּא
וּתְרִין אֶלְפִין וְעֵנָא תִרְתִּיא עֶסְרִי רַבּוּא וְחִנִּיכוּ יַת בֵּית מִקְדָּשָׁא דִּי מִלְפָּא וְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל

כתובים - תהילים - פרק מו

(יא) הֲרַפּוּ וְדַעוּ כִּי-אֲנֹכִי אֱלֹהִים אָרוּם בְּגֹוִים
אָרוּם בְּאָרֶץ: פְּסִקוּ מִן קִרְבָּא וַיַּדְעוּן אָרוּם אֲנָא יְיָ רַמָּא בְּעַמְמֵי רַמָּא
עַל יְתִבֵי אַרְעָא:

רש"י הרפו . עצמכם מלצח עוד על ירושלים : ודעו כי אנכי אלהים וגו'
ארום צארץ . אתרומם בנקמתה אשר אעשה :

(ב) יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשָּׁעַבְד־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב

סְלָה: מִיִּמְרָא דַיְי צְבָאוֹת בְּסַעֲדָנָא תְקוּף לְנָא אֱלֹהָא דַיַעֲקֹב לְעֵלְמִין : מו (א)

לְמַנְצִיזוּ | לְבַיְי-קְרוֹז מוֹזְמוֹר: לְשַׁבְחָא עַל יְדִיהוֹן דְבַיְי קַרַח

תוֹשְׁבַחְתָּא : (ב) כָּל-הָעַבְדִּים וְתַקְעוּ-כַף תְּהַרִיעוּ

לְאֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה: כָּל עַמֵּי תַקְעוּ יְדָא בְחֻדָּא וּבִיבּו קָדָם יְי

בְּקַל תוֹשְׁבַחְתָּא :

רס"י תקעו כף . התערבו יחד זה עם זה להריע לאלהים בקול רנה :

משנה מועד קטן פרק ב

א. מי שֶׁהִפְךָ אֶת זִיתוֹ וְאַרְעוֹ אֶבֶל אוֹ אֲנָס, אוֹ שֶׁהִטְעוּהוּ (פּוֹעֲלִים), טוֹעֵן קוֹרָה ראשונה ומניחה לאחר המועד. דְּבַרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: זוֹלָף וְגוֹמֵר וְגַף כְּדַרְכּוֹ:

ברֵטנורה (ה) מי שֶׁהִפְךָ. לרך בני אדם שמהפכין הזיתים בתוך המטען שהם נכורין בו כשרואים להכניסן לבית הבד ואי לא מסיק להו לבד לטחון לאחר שהפכו פסדי: וארעו אבל. שאסור במלאכה: או שהטעוהו פועלים. שלא באו למלאכתו והגיע המועד טוען של הזיתים קורה של בית הבד פעם ראשון ומכביד כדי שיזובו קלת ולא יפסידו אבל לא בפעם שניה משום דתו לא פסדי. ומהכא שמעינן דדברים המותרים במועד אסור לאבל לעשותם בידו בימי אבלו מדהתני וארעו אבל ומחמת האבל עכב עד המועד טוען קורה ראשונה במועד אבל בימי אבלו היה אסור לטעון בידו אפילו קורה ראשונה. אבל אחרים טוענים לו: זולף. שופך הזתים ע"ג בית הבד. וכל מידי דשפיך קרוי זילוף: וגומר. סחיטתם ועלירם בבית הבד: וגף. סותם פי החצית. והלכה כרבי יוסי:

ב. וְכֹן מִי שֶׁהִיָּה יֵינוּ בְּתוֹךְ הַבּוֹר וְאַרְעוֹ אֶבֶל אוֹ אֲנָס, אוֹ שֶׁהִטְעוּהוּ

(פוֹעֲלִים), זוֹלָף וְגוֹמֵר וְגַף כְּדָרְכּוֹ. דְּבָרֵי רַבֵּי יוֹסִי. רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר
עוֹשֶׂה לוֹ לְמוֹדִים, בְּשָׂבִיל שְׁלֹא יַחְמִיץ:

זרטורה (ז) בתוך הזור. חפירה שתחת הגת מסויידת בסיד לקבל היין: למודים.
נסרי' של עץ כלומר מכסה אותן עם בנסרים שלא יחמיץ ולא יסלהו מן הזור.
והלכה כר' יוסי:

ג. מְכַנֵּס אָדָם פְּרוֹתָיו מִפְּנֵי הַגְּנָבִים וְשׁוֹלָה פְּשָׁתָנוּ מִן הַמְּשָׁרָה
בְּשָׂבִיל שְׁלֹא תֵאבֵד, וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִכּוֹן אֶת מְלֹאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד. וְכֵלֶן אִם
כִּינּוּ מְלֹאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד, יֵאבְדוּ:

זרטורה (ג) ושולה פשתנו. כל מה שמעלה מן המים קרוי שולה: אם כווננו מלאכתנו
במועד יאבדו. ב"ד מאבדים אותו ממון ועושים אותו הפקר:

ד. אֵין לוֹקְחִין בְּתִים, עֲבָדִים וּבְהֵמָה, אֶלָּא לְצַרְףּ הַמוֹעֵד, אוֹ לְצַרְףּ
הַמוֹכֵר, שְׁאֵין לוֹ מָה יֵאכֹל. אֵין מְפַנֵּין מִבֵּית לְבֵית, אֶבֶל מְפַנֵּה הוּא
לְחָצְרוֹ. אֵין מְבִיאִין כְּלִים מִבֵּית הָאֶמֶן. וְאִם חוֹשֵׁשׁ לָהֶם, מְפַנּוּ לְחָצֵר
אַחֶרֶת:

זרטורה (ד) אללא לצורך המועד. שהקונה כריך להם במועד. בתים לישב בהם.
עבדים לשמשו. בהמה לשחיטה: או לצורך המועד. שכריך למטות להוציאן לצורך
יום טוב: אין מפנים. כלי' או תבואה מצית לבית אחר רחוק ממנו מפני הטורח:
אבל מפנה לחצרו. לבית אחר שבאותו חצר לכנעה הוא אבל מצית לבית דרך ר"ה
לא: אין מביאין כלים מצית האומן. וה"מ כלים שאינן לצורך המועד אבל כלים שהן
לצורך המועד כגון כרים וכסתות וכוסות וקיתוניות שרי: ואם חושש להם. שמא יגנבו
מצית האומן או אם כריך האומן לשכרן ואין בעל הכלי מאמינו כי ירא שמא ישאל
ממנו שכר פעולתו פעם שניה:

ה. מְחַפֵּין אֶת הַקְּצִיעוֹת בְּקֶשׁ. רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף מְעַבִּין. מוֹכְרֵי
פְּרוֹת, כְּסוּת וְכְלִים, מוֹכְרִים בְּצִנְעָה לְצַרְףּ הַמוֹעֵד. הַצִּיָּדִין
וְהַדְּשׁוּשׁוֹת וְהַגְּרוֹסוֹת, עוֹשִׂין בְּצִנְעָה לְצַרְףּ הַמוֹעֵד. רַבֵּי יוֹסִי אוֹמֵר:
הֵם הַחֲמִירוּ עַל עֲצָמָן:

זרטורה (ה) מחפין את הקליעות. תאנים שטוחין בשדה ליבשן מחפין מכסין אותן
בהש מפני הגשמים: אף מעבין. שנותנין אותן זו ע"ג זו. ועושין אותן כמין כרי שיהיו
העליונות מגינות על התחתונות: הדשוסות. שדשים וכותשים חטים לדייסא:
הגרוסות. שעושים גריסין של פול: הם. האומנין החמירו על עצמן. ואין עושין אפי'

גמרא מועד קטן דף יב ע"ב

רבי יהודה נשיאה נפק בחומרתא דמדושא ואשתי מיהא דאחים קפילא ארמאה שמע רבי אמי איקפד אמר רב יוסף: מאי טעמא איקפד אי משום חומרתא דמדושא הא תנא השירין הנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הנטלין בחצר אי משום דאשתי מיהא דאחים קפילא ארמאה הא אמר שמואל בר יצחק אמר רב: כל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים אדם חשוב שאני. אמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד אף על פי שאין צריך אלא לנסרת שלו לייט עלה אביי. רב אשי הוה לה אבא בשלנניא אזל למיקציה בחולא דמועדא אמר לה רב שילא משלנניא לרב אשי מאי דעתך דקאמר רב חננאל אמר רב: קוצץ אדם דקל במועד אף על פי שאין צריך אלא לנסרת שלו הא לייט עלה אביי אמר לה לא שמייע לי, כלומר לא סבירא לי אישתמיט נרגא בעי למיפסקה לשקה שבקה והדר אתא רב יהודה שרא למעקר כתנא ולמקטל כשותא ולמעקר שומשמי אמר לה אביי לרב יוסף בשלמא כיתנא חזי לחפיפה כשותא חזי לשכרא אלא שומשמי למאי חזי חזי לנזיי דאית בהו. רבי ינאי הוה לה ההוא פרדיסא דמטא זמניה בחולא דמועדא קטפה. לשנה שהיוה פלי עלמא לפרדיסיהו בחולא דמועדא אפקריה רבי ינאי לפרדיסיה ההוא שתא:

רש"י נפק. בחצר בשבת: בחומרת' דמדושא. טבעת היא של מתכת וחומתה של אלמוג: שירין. נוסקו"א בלעז: כל שהוא נאכל כמות שהוא חי. ומיח שחו אינשי כמות שהן: אדם חשוב שאני. יש לו להחמיר על עצמו יותר ולא הוה ליה למיפק בחומרת' דמדושא ולא למשתי מיח דאחים קפילא נכרי: לנסורת. ענים דקים שנופלין מן החתיכה: אבא. יער: בשלנניא. פירוש שם העיר כלומר היה לו יער באותו מקום: אישתמיט נרגא בעי למיפסקה לשקה. דרב אשי משום דעבר דלחזיי: שבקה. לחבא ללא קלליה במועד שהרגיש משום דעבר דלחזיי נפל ליה נרגא: למיעקר כיתנא. בחולא דמועדא: למיקטל. לחתוך: כשותא. הימליון: לחפיפה. לכסות בו מאכל כגון תאנים ותמרים לכורך המועד: לנזיי. כמו נזייתא דשיכרא לנזיי גרעינין דאית בהו בשומשמיין דחזי למיעבד בהו משחא: אפקריה ר' ינאי לפרדיסוי'. משום דעל ידו היה תקלה לעלמא דשהו עד לחולא דמועד'

זוהר אמור דף קג ע"א

תא חזי כל אנון שנין דקאים אהרון הווי ישראל בצלא דמהימנותא תחות אליו עננין. בתר דמית אהרון אסתלק עננא חד דהוא ימינא דכלא וכד האי אסתלק אסתלקו כל שאר עמיה (ני"א עננין) ואתחזיאו כלהו בגריעותא והא אוקמוה דכתיב (במדבר כ) ויראו כל העדה כי גוע אהרון אל תקרי ויראו אלא ויראו מיד וישמע הפנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים שמע דאסתלקו אנון עננים ומית תירא רברבא דכל אנון עננים אתקשרו ביה אמר רבי יצחק הפנעני מלך ערד יושב הנגב ודאי. וכד אתו אנון מאלליו דשדר משה אמרו עמלק יושב בארץ הנגב בגין לתברא לביהו דהא בעמלק אתבר חיליהון בקדמיתא. אמר רבי אבא וישמע הפנעני מאי קא מירי הקא בתר דאסתלקו אנון עננים אלא פנען כתיב ביה ויאמר ארור פנען עבד עבדים יהיה לאחיו. הקא אוליפנא מאן דאפיק גרמיה מצלא דמהימנותא אתחזי למהוי עבד לעבדי עבדיו. הדא הוא דכתיב (במדבר כא) וילחם בישראל וישב ממנו שבי הוא נטל עבדיו מישראל לגרמיה ועל דא כתיב (ויקרא כג) כל האזרח בישראל ישבו בסכות כל מאן דאיהו משרשא וגזעא קדישא דישראל ישבו בסכות כל מאן דאיהו ומאן דליתיה מגזעא ושרשא קדישא דישראל לא יתיב בהו ויפוק גרמיה מתחות צלא דמהימנותא. כתיב (הושע יב) פנען בידו מאזני מרמה דא אליעזר עבד אברהם. ותא חזי כתיב ארור פנען. ובגין דזכה פנען דא לשמשא לאברהם כיון דשמש לאברהם יתיב תחות צלא דמהימנותא זכה למיפק מההוא לטיא דאתלטיא. ולא עוד אלא דכתיב ביה ברכה. דכתיב (בראשית כד) ויאמר בא ברוך יי. מאי קא מירי. דכל מאן דיתביב תחות צלא דמהימנותא אחסין חירו ליה ולבנוי לעלמין ואתברך ברכתא עלאה. ומאן דאפיק גרמיה מצלא דמהימנותא אחסין גלותא ליה ולבנוי דכתיב וילחם בישראל וישב ממנו שבי:

תרגום הזוהר ז"ל ור"ה, כל ילפי השנים שנמצא אהרון, היו ישראל צלל האמונה, פחת ילפי שבעת העננים, אחר שמת אהרון נסתלק ענן אחד, מדתו, שהיא הימין של כלם, כשנסתלק זה, נסתלקו כל שאר העננים עמו, ונראו כלם בחסרון מישראל. והרי העמדנו, שפתוב, ויראו כל העדה כי גוע אהרון, אל תקרי ויראו, אלא ויראו מיד וישמע הפנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים. שמע שנסתלקו ענני הפבד, ומת

מוֹרָה דְרָךְ הַגְּדוֹל, שְׁפָל אֲלוֹ הַעֲנָנִים הָיוּ מְהַשְׁרִים לוֹ. אָמַר רַבִּי יִלְחָה: הַפְּנֵעֵי מִלְךָ עֶרֶךְ יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב וְדָאֵי, וּכְשָׁצְאוּ אֲלוֹ הַמְּרַגְלִים שְׁפָלַח מִסָּה, אָמְרוּ, עֲמִלָּה יוֹשֵׁב צְאָרָז הַנֶּגֶב. כְּדֵי לְסַבֵּר לָבָם. כִּי צִעְמָלָה נִסְבָּר כַּחֲסֵה. אָמַר רַבִּי אֲבָחָ: וַיִּשְׁמַע הַפְּנֵעֵי, מֵה עֲנִינוּ שֶׁל פְּנֵעֵי פֶּאֶן, שְׁבָח אַחַר שְׁנֵס־תְּלָקוּ הַעֲנָנִים. אֲלָח פְּנֵעֵן כְּתוּב לוֹ, וַיֵּאמֶר אַרְוֵר פְּנֵעֵן עֶצֶד עֶצְדִּים יִהְיֶה לְאַחִיו, וְלִמְדוֹ פֶּאֶן, שְׁמֵי שְׁמוֹאֲיָח עֲלָמוּ מִכָּל הַאֲמוּנָה הוּא רָאוּי לְהִיֹּת עֶצֶד, לְעֶצְדֵי עֶצְדִּים, ז"ש, וַיִּלְחֵם צִיִּשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבֵּץ מִמֶּנּוּ שְׁבִי, שְׁלָחָה לְעֲלָמוּ עֶצְדִּים מִיִּשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן כְּתוּב כָּל הַאֲזָרָח צִיִּשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בְּסוּפּוֹת. כִּי כָּל מִי שֶׁהוּא מִשְׂרָשׁ וְגַזַּע קְדוּשָׁ מִיִּשְׂרָאֵל, יִשְׁבּוּ בְּסוּפּוֹת פֶּתַח כָּל הַאֲמוּנָה. וּמִי שֶׁאִינוּ מְגַזַּע וְשֶׁרָשׁ הַקְּדוּשָׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לֹא יִשְׁבֵּץ בָּהֶם, וּמוֹאֲיָח אֶת עֲלָמוּ מִפֶּתַח כָּל הַאֲמוּנָה. כְּתוּב, פְּנֵעֵן צִידוֹ מֵאֲזֵנֵי מִרְמָה, זֶהוּ אֲלִיעֶזֶר עֶצֶד אֲבָרָהִם. וּבֵא וּרְיָה, כְּתוּב, אַרְוֵר פְּנֵעֵן. וּמִשּׁוֹם שֶׁפְּנֵעֵן הִזָּה שֶׁהוּא אֲלִיעֶזֶר, זָכָה לְשִׁמְשׁ אֶת אֲבָרָהִם, כִּיֹּן שְׁשִׁמְשׁ אֶת אֲבָרָהִם, וַיִּשְׁבֵּץ פֶּתַח כָּל הַאֲמוּנָה, זָכָה לְאַחַת מֵאוֹתָהּ הַקְּלָלָה שֶׁנִּתְקַלְלָה, וְלֹא עוֹד, אֲלָח שְׁכְּתוּב לוֹ בְּרָכָה, שְׁכְּתוּב, וַיֵּאמֶר בֵּא צְרוּךְ ה'. מֵהוּ מִלְּמִדְּנוּ. הוּא, שְׁפָל מִי שֶׁיֹּשֵׁב פֶּתַח כָּל הַאֲמוּנָה, מְנַחֵל חֲרוּת לוֹ וּלְבָנָיו לְעוֹלָם, וּמִתְצַרְרָה בְּבִרְכָה עֲלֵיוֹנָה. וּמִי שֶׁמוֹאֲיָח אֶת עֲלָמוּ מִכָּל הַאֲמוּנָה, מְנַחֵל גְּלוּת לוֹ וּלְבָנָיו. שְׁכְּתוּב, וַיִּלְחֵם צִיִּשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבֵּץ מִמֶּנּוּ שְׁבִי.

הלכה פסוקה

רמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. השמש שעומד לפני המסבין אינו אוכל עמהן. ודרך רחמנות הוא לתן לתוך פיו מכל תבשיל ותבשיל כדי לישוב דעתו. ואם נתנו לו יין מברך על כל פוס וכוס שנותנין לו מפני שאין שתיתו תלויה ברצונו אלא ברצונם: **ב.** יצא אחד מן המסבין להשתין מים נוטל ידו אחת ונקנס. דבר עם חברו והפליג נוטל שתי ידיו ונקנס. אם היו מסבין לשתיה נקנס. וישוב במקומו ונוטל ידיו ואחר כך מחזיר פניו לאורחיו. ולמה נוטל במקומו שפא יאמרו לא נוטל ידיו נטל ידיו מפני שאין שם אכילה:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ל"ב ע"ג

אמרו רבותינו: שקול לשון הרע כנגד שלש עבירות ואלו הן: עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. בעבודה זרה נאמר (שמות לב) אָנָּה חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה. בגלוי עריות נאמר (בראשית לט) וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת. בשפיכות דמים נאמר (שם יז) גְּדוֹל עוֹנֵי מִנְשׂוּא וְאֵלוּ עַל לְשׁוֹן הָרָע נֶאֱמַר (תהלים יב) יָכַרְתָּ ה' כָּל שִׁפְתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת. וְהִנֵּה אֲנִי צְרִיכִים לְפָרֵשׁ לָךְ הַיָּאֵךְ יִתְכַּן כִּי יִהְיֶה עוֹן לְשׁוֹן הָרָע יִתֵּר עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה הֲלֹא עַל כָּל אֶחָד מֵהֶן אָמְרוּ זְכוּרֹנִים לְבָרְכָה יִהְרַג אָדָם וְאֵל יַעֲבֹר עֲלֵיהֶן וְאָמְרוּ: חֲמוּרָה עֲבוּדָה זָרָה שְׁכָל הַמוּדָה בָּהּ כְּכוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה. וְאָמְרוּ כִּי הַמוּמָר לְעֲבוּדָה זָרָה מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה וְכֹאשֶׁר תְּשִׁים לְבָד לְמֵאֲמָרִם זְכוּרֹנִים לְבָרְכָה תִּמְצָא לוֹ כְּמָה שְׂרָשִׁים וְכְמָה פְּנִים. כִּי בְעַל הַלְשׁוֹן הוּא שׁוֹגָה בְּאֵוֹלָתוֹ עָשָׂר פְּעָמִים יְכַלִּים בַּיּוֹם וַיִּבְאֵשׁ וַיִּחְפִּיר וַיִּדְבֵּר שִׁפְתֵי יִתֵּר וַיִּכֶּה בְּסִתְרֵי וּמִי יִתֵּן קֶץ לְעֵנְשׁוֹ כִּי בְעַל הַלְשׁוֹן לֹא יֵשִׁים קִנְיָי לְמִילִין בְּשִׁגְמֵי עֲבָרָה קִלְהָ כְּבִדָה מְאֹד עַל הַשְּׂגוֹת הָאֵוֹלֶת פְּעָמִים רַבּוֹת כֹּאשֶׁר הַקִּדְמָנוּ אֵף כִּי חֲטָאָה גְּדוֹלָה וְרָעָה חוֹלָה וּבְאֲמָרִם זְכוּרֹנִים לְבָרְכָה שְׁקוּל לְשׁוֹן הָרָע כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת רוּצָה לוֹמֵר כְּנֶגֶד עוֹבֵר אוֹתָן לָעַת שִׁיתְקִפוּ יֵצְרוּ לֹא כְּנֶגֶד הַמוּמָר וְהַיּוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל לְעֵבֵר עֲלֵיהֶן בְּכָל עַת:

וזאת הברכה יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

בָּרַךְ יְהוָה זֵיכְרוֹ וּפְעֻלָּתוֹ יְדֵי תְרִצָּה מִזֵּיץ

מִתְנַלֵּים קָמִיּוּ וּבִשְׁנֵאֵיּוּ מִן-יְקוּמוֹן: (ס) בָּרַךְ יי נְכֹסוּהִי וְקוּרְבוֹ יְדוּהִי וְתִקְבַּל בְּרַעְנָא תִּבְרַח חֲרָצָא דְסִנְאוּהִי וְדִבְעֵלִי דְבְבוּהִי דְלֹא יְקוּמוֹן:

מחז מתנים קמיו. מחז קמיו, מכת מתנים, כענין שנאמר (תהלים סט,

רש"י

(ד) ומתניהם תמיד המעד, ועל המעוררין על הכהנה אמר כן. דבר אחר, ראה שעתידין חשמנאי וזניו להלחם עם היונים והתפלל עליהם לפי שהיו מועטים, שנים עשר זני חשמנאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר בדרך ה' חילו ופעל ידיו תרלה: ומשנאיו מן יקומו. מחז קמיו ומשנאיו מהיות להם תקומה:

(יב) לְבַנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְהוָה יִשְׁכֵּן לְבֵטֶז עִלָּיו
זֹפֶף עִלָּיו כָּל-הַיּוֹם וּבֵינָן כְּתַפּוּי שְׁכָן: (ס) לְבַנְיָמִן
אָמַר רְחִימָא דִּי יִשְׂרָאֵל לְרַחֲצוֹן עֲלוּהִי יְהִי מְגוֹן עֲלוּהִי כָּל יוֹמֵיָא וּבְאַרְעָה תִּשְׁרִי
שְׁכֻנְתָּא:

רש"י לבנימן אמר. לפי שזכרת לוי בעבודת הקרבנות, ושל בנימין זבנין בית המקדש בחלקו, סמכן זה לזה, וסמך יוסף אחריו, שאף הוא משכן שילה היה זנוי בחלקו, שנאמר (שם עה, סז) וימאס באהל יוסף וגו'. ולפי שבית עולמים חזיב משילה לכך הקדים בנימין ליוסף חפף עליו. מכסה אותו ומגין עליו: כל היום. לעולם, משנבחרה ירושלים, לא שרתה שכינה במקום אחר: וזין כתפיו שכן. בגובה ארצו היה, בית המקדש זנוי אלא שנמוך עשרים ושלש אמה מעין עיטם, ושם היה דעתו של דוד לבנותו, כדאיתא בשחיטת קדשים (זבחים נד, ז) אמרי נחתי ביה פורתא משום דכתיב וזין כתפיו שכן, אין לך נאה בשור יותר מכתפיו:

(יג) וְלְיוֹסֵף אָמַר מְבָרְכֶת יְהוָה אֶרְצוֹ
מִמְּנֶדֶר שְׁבִימִים מִפְּטָל וּבִמְתָהוֹם רַבְּצָת תַּזְזוֹת: וְלְיוֹסֵף
אָמַר מְבָרְכָא מוֹן קָדָם יִי אַרְעָה עֲבָדָא מְגַדְנִין מְטָלָא דְשְׁמֵיָא מְלַעֲלָא וּמִמְבּוּעֵי
עֵינָן וּתְהוּמִין דְּגִגְדוֹן מִמְעַמְקֵי אַרְעָא מְלָרַע:

רש"י מזכרת ה' ארצו. שלא היתה זנחלת השבטים ארץ מלאה כל טוב כארצו של יוסף: ממגד. לשון עדנים ומתק: ומתהום. שהתהום עולה ומלחלח אותה מלמטה, אתה מולא בכל השבטים זכרתו של משה מעין זכרתו של יעקב:

(יד) **וּבְמִנְגֵד תְּבוֹאֶת שְׁמֶשׁ וּבְמִנְגֵד גְּרֵשׁ יִרְזִימוּ:**
וְעִבְדָּא מְגִדְנִין וְעִלְלוּן מִיבּוּל שְׁמֶשׁא וְעִבְדָּא מְגִדְנִין מְרִישׁ יְרַח בִּירַח:

רס"י וממגד תבואת שמש. שהיתה ארלו פתוחה לחמה וממתקת הפרות:
גרש ירחים. יס פרות שהלבנה מבשלתן ואלו הן, קשואין ודלועין. דבר אחר
גרש ירחים. שהארץ מגרשת ומוציאה מחדש לחדש:

(טו) **וּבִמְרֵאשׁ הָרִי-קָדָם וּבְמִנְגֵד גְּבֻעוֹת עוֹלָם:**
וּמְרִישׁ טוֹרְיָא בְּפִירְיָא וּמְטוֹב רָמֹן דְּלָא פִּסְקֹן:

רס"י ומראש הרי קדם. ומצורכת מראשית בשול הפרות שהרריה מקדימין
לזכר בשול פירותיהם. דבר אחר מגיד שקדמה בריאתן לשאר הרים: גבעות
עולם. גבעות העוסות פרות לעולם ואינן פוסקות מעולם הגשמים:

נביאים - מלכים א - פרק ח

(דס) **בַּיּוֹם הַהוּא קָרַע הַמֶּלֶךְ אֶת-תּוֹךְ הַזֹּזֵר
אֲשֶׁר לִפְנֵי בַיִת-יְהוָה כִּי-עָשָׂה שָׁם אֶת-
הָעֹלָה וְאֶת-הַבְּנוּזָה וְאֶת זֹלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי-
מִזְבֵּחַ הַזֹּזֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה קָטַן מִהַכִּיל
אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הַבְּנוּזָה וְאֶת זֹלְבֵי**

הַשְּׁלָמִים: בַּיּוֹמָא הַהוּא קָרַע הַמֶּלֶךְ אֶת גוֹ דִּירְתָא דִּי קָדָם בַּיִת מִקְדָּשָׁא
דִּי אַרְי עִבְד תַּמָּן ית עלתא ונת מנחתא ונת תרבי נכסת קודששא ארי מדבחה
דנחשא די קדם יי דחיק מלסוברא ית עלתא ונת מנחתא ונת תרבי נכסת קודששא
:

רס"י את תוך החלר . דברים ככתבן , דברי רבי יהודה . קדש את רכפת העזרה בקדושת מזבח , להקטיר על הרלפה (זכחים נט א) : כי מזבח הנחשת . מזבח האזנים שעשה תחת מזבח הנחשת : קטן מהכיל את העולה ואת המנחה . שהרצו להביא . אמר לו רבי יוסי : והלא כבר נאמר (לעיל ג ד) : אלף עולות יעלה שלמה על המזבח , שעשה משה , וכשאתה מגיע לחשבון אמות ולמנין עולות , זה של אזנים גדול משל משה , שמזבח משה מקום מערכתו אמה על אמה , וזהו היה מקום מערכתו עשרים וארבע על עשרים וארבע , הרי של שלמה חמש מאות שבעים ושש כשל משה (זכחים נט ב) . אם כן מהו קידש המלך את תוך החלר , שקבע בו מזבח של אזנים מחובר ברלפה (טס סא) : קטן מהכיל . כשל משה הוא אומר , כאדם שאומר לחזירו : ננס פלוני ופסול לעבודה (טס נט ב) :

(סח) וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בַּעֲת-הַהִיא | אֶת-הַזֹּזֹג וְכָל-
 יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא זֹזֵמֶת | עַד-
 זֹזוֹל בַּמִּצְרִים לְפָנָי יְהוָה אֶלְהֵינוּ שִׁבְעַת יָמִים
 וּשְׁבַעַת יָמִים אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם : וַעֲבַד שְׁלֹמֹה בְּעֶדְנָא
 הָהִיא יַת חֲגָא וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמָּה קָהָלָא רַב מִמְּעֶלְנָא דְחֻמַּת עַד נְחֻלָּא דְמִצְרַיִם קָדָם
 יְיָ אֱלֹהֵנָא שִׁבְעָא יוֹמִין חֲנוּפַת בֵּיתָא וְשִׁבְעָא יוֹמִין חֲגָא אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמִין :

רס"י מלבוז חמת . שהיא כלפונה של ארץ ישראל : עד נחל מצרים . שהיא כנגדו בדרומה , באלה מסעי (במדבר לד פסוקים ה ח) : שבעת ימים . של חינוך : ושבעת ימים . חג הסוכות , נמלא שאכלו ושתו ביום הכיפורים (מועד קטן ט א) :

(סו) בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי שִׁלַּח אֶת-הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת-
 הַמֶּלֶךְ וַיִּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמִזִּים וְטוֹבֵי לֵב עַל
 כָּל-הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְדָוִד עַבְדּוֹ
 וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ : בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה שְׁלַח יַת עַמָּא וּבְרִיכוּ יַת מַלְכָּא וְאַזְלוּ

לקרויחון פד חָדוּ וְשָׁפִירָא לְבַחֵן עַל כָּל טַבְתָּא דְעַבְדֵּי יְיָ לְדוּד עַבְדֵּיהּ וּלְיִשְׂרָאֵל
עֲמָה :

רס"י לדוד עבדו . להודיע שמחל לו עונותיו , כדאיתא במועד קטן (ס)
: זשעה זקק שלמה להכניס הארון לבית קדשי הקדשים , זקו שערים זה
זזה : ולישראל עמו . שמחל להם על עון יום הכפורים , ויאתה זת קול
ואמרה : כולכם מזומנים לחיי העולם הבא (ס) :

ט (א) וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְבַנּוֹת אֶת-בֵּית-יְהוָה
וְאֶת-בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ וְאֵת כָּל-זֹשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר
זָפֵץ לַעֲשׂוֹת: (פ) וְהָוָה פָּד שִׁיֵּצִי שְׁלֹמֹה לְמִבְּנֵי יֵת בַּיִת מִקְדָּשָׁא דְיֵי וְיֵת
בַּיִת מִלְכָּא וְיֵת כָּל רְעוּת שְׁלֹמֹה דְאַתְרָעֵי לְמַעְבָּד : (ב) וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-
שְׁלֹמֹה שֵׁנִית כַּאֲשֶׁר נִרְאָה אֵלָיו בְּגִבְעוֹן: וְאַתְגְּלִי
יְיָ לְשֹׁלֹמֹה תַנְּנִינֹת כְּמָא דְאַתְגְּלִי לִיהּ בְּגִבְעוֹן :

כתובים - תהילים - פרק עז

(ט) זָאֲלַת בְּזֹרְעַ עֵמֶךָ בְּנֵי-יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סִלָּה:
פְּרִקְתָּא בְּגִבּוֹרַת אֲדָרְעָד עִמָּד בְּנֵי דְאֹלִיד יַעֲקֹב וְזֵן יוֹסֶף לְעֵלְמִין : (י) רְאֹךְ
בְּיָמִים | אֱלֹהִים רְאֹךְ בְּיָמִים יִזְזִילוּ אָף יִרְגְּזוּ
זְתַהֲבֹודַ: חֲמוֹן שְׁכַנְתָּד בְּגוֹ נְמָא רְתַתוֹן עִמָּא לְחוּד אֲתַרְגְּזוֹן תְּהוּמָא :

רס"י ראוך מים . רבים כשנגלית על הים :

(יח) זָרְמוּ מֵיַם עֵצוֹת קוֹל נְתָנוּ שִׁזְזִיקִים אֶף-
זֹצְצִיק יִתְהַלְכוּ: אַחִיתוּ מִזָּא עֲנְגִי שְׁמִזָּא קְלִין יִהְבוּ שְׁחֲקִי לְחֹד כְּפִי
גִרְרָד אֲזִלִּין וּמִשְׁתַּלְהָבִין :

רש"י זורמו מים עצות . שחקים נטפו זרם מים עצים : חללך . כמו חלך .

(יט) קוֹל רַעְמָךְ אֲבַלְלִי הַאֲירוּ בְּרָקִים יִתְבַּל
רְגָזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: קַל אַכְלִיּוּתָךְ בְּגִלְגָּלָא אֲשַׁתְּמַע אֲנִהִירוּ בְּרָקִין
תְּבַל רְגָזָה וְאִתְרַגְּלִיפַת אֶרְעָא :

רש"י בגלגל . כמו כגלגל , קול רעמד כגלגל על היס להוס את מחנה
מכרים :

(כ) בָּיִם דְּרַכְךָ (וּשְׁבִילֵךְ) וְשִׁבְלֵךְ בְּבָיִם רַבִּים
וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְעוּ: בְּנִמָּא דְסוּף אֹרְחָךְ וְכַבְשָׁךְ בְּמִין סְגִיעִין
וְרוּשְׁמַת פְּסִיעָתָךְ לֹא אִתְיַדְעוּ :

רש"י ועקבותיך לא נודעו . אין הפסיעות נכרות על המים , ועקבותיך
טרל"ץ זלע"ז :

משנה נדרים פרק ג

א. ארבעה נדרים התירו חכמים, נדרי זרוזין, ונדרי הבאי, ונדרי
שגגות, ונדרי אנסים. נדרי זרוזין פיצד, הנה מוכר חפץ ואמר קונם

שְׂאִינִי פּוֹחַת לָךְ מִן הַסֶּלַע, וְהִלָּה אֹמֵר קוֹנֵם שְׂאִינִי מוֹסִיף לָךְ עַל הַשָּׁקֶל, שְׁנִיחֵן רוֹצִין בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִין. רַבִּי אֶלְיָעָזֵר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר, אִף הַרוֹצֵה לְהַדִּיר אֶת חֲבֵרוֹ שְׂיֹאכֵל אֶצְלוֹ, אֹמֵר, כָּל נֶדֶר שְׂאִינִי עֲתִיד לְדוֹר הוּא בָטֵל, וּבְלִבָּד שְׂיִהֵא זְכוּר בְּשַׁעַת הַנְּדָר:

ברטנורה (א) ארבעה נדרים. כולהו מפרש להו ואזיל: קונם שאני פוחת לך מן הסלע. קונם ככר זה עלי אם אני פוחת לך מן הסלע. והסלע הוא ד' דינרים: על השקל. הוא חצי סלע: שניהם רואים בשלשה דינרים. ולא היה בלצם לזמן נדר, אלא המוכר נדר לזרז הלוקח שיוסיף דמים, וכן הלוקח כדי שיפחות המוכר בדמי המקח, הלכך לא הוא נדר. ואע"ג דדברים שבלב אינם דברים, היכא דמוכחא מלתא כי הכא שכן דרך כל מוכרין ולוקחין לעשות כן, אזלינן בתר דברים שבלב: ר"א בן יעקב אומר אף הרואה להדיר את חבירו כו'. מפרש בגמרא דחסורי מחסרא והכי קתני, הרואה שיאכל חבירו אכלו ומסרב בו ומדירו, נדרי זרוזין הוא. והרואה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה, ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל. ויעמוד בראש השנה לאו דוקא אלא ה"ה בכל עת שירצה ולכל זמן שיקבע: ובלבד שיהיה זכור. מן התנאי בשעת הגדר ודעתו על התנאי שיהיה קיים, אז הגדר בטל. אבל אם לא נזכר מן התנאי בשעת הגדר ולא בתוך כדי דבור משעה שנדר, הגדר קיים. ואין ל"ל אם נזכר מן התנאי בשעת הגדר ודעתו שיהיה התנאי בטל והגדר קיים, דפשיטא שהגדר קיים. ומשפטי השבועות והגדרים שזין לדין זה. והלכה כרבי אליעזר

בן

יעקב:

ב. נְדָרֵי הַבָּאִי, אָמַר קוֹנֵם אִם לֹא רָאִיתִי בְּדַרְךָ הַזֶּה כִּיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, אִם לֹא רָאִיתִי נְחֹשׁ כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד. נְדָרֵי שְׁגָגוֹת, אִם אֶכְלֵתִי וְאִם שְׁתִּיתִי וְנִזְכַּר שְׂאֶכֶל וְשָׁתָה, שְׂאִינִי אוֹכֵל וְשְׂאִינִי שׁוֹתָה וְשָׁכַח וְאָכַל וְשָׁתָה, אָמַר קוֹנֵם אֲשֶׁתִּי נְהַנִּית לִי שְׁגָנְבָה אֶת כִּיֶּסֶי וְשֶׁהִכְתָּה אֶת בְּנֵי וְנוֹדַע שְׁלֹא הִכְתּוּ וְנוֹדַע שְׁלֹא גָנְבְתוּ, רָאָה אוֹתָן אוֹכְלִים תִּיאָנִים וְאָמַר הֲרִי עָלֵיכֶם קָרְבָן וְנִמְצְאוּ אָבִיו וְאָחִיו. (ו) הִיוּ עִמָּהֶם אַחֲרִים, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, הֵן מִתְרִין וְיִמָּה שְׁעִמָּהֶן אֶסוּרִין. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, אֱלוֹ וְאֱלוֹ מִתְרִין:

ברטנורה (ב) נדרי הבאי. גוזמא וספת יתר, והוא בעלמא יודע שלא היה כד: קונם אם לא ראיתי. קונם עלי ככר זה אם לא ראיתי וכו': נדרי שגגות. אמר קונם עלי ככר זה: אם אכלתי אם שתיתי ונזכר שאכל ושתה. ובשעת הגדר היה סבור שלא אכל ולא שתה, לא הוא נדר: קונם שאיני אוכל לך ואיני שותה, ושכח ואכל ושתה. דבשעה שהגדר חל שהוא בשעת האכילה והשתיה שכח את הגדר, מותר, דילפינן משבועה דכתיב (ויקרא ה) האדם בשבועה, דבעינן שיהיה אדם בשעה שהשבועה חלה עליו, כלומר שיהיה זכור מן השבועה הדיון בנדר: קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי.

היינו נדרי סגגות, דכיון שנודע שלא גנבה לו נמאח שלא היה נדר: אלו ואלו מותרין. נדר שהותר מקלחו הותר כולו דאינו רואה שיחול נדרו אלא כעין שנדר אותו, וכיון שמקלחו היה שוגג נתבטל כולו:

ג. נְדָרֵי אֲנָסִים, הַדִּירוּ חֲבֵרוֹ שְׂיֵאכֵל אֶצְלוֹ, וְחָלָה הוּא אוֹ שְׁחָלָה בְּנוֹ אוֹ שְׁעָכְבוּ נָהָר, הָרִי אֱלוֹ נְדָרֵי אֲנָסִין:

דרטורה (ג) נדרי אונסין. דמעיקרא לא היה דלעתו שיחול הנדר אם יעכבנו אונס, וזכהאזי גוונא שהדברים מוכיחים, דברים שבלב הוו דברים:

ד. נוֹדְרִין לְהַרְגִין וְלְחַרְמִין וְלַמּוֹכְסִין שְׁהִיא תְרוּמָה אֶף עַל פִּי שְׂאִינָה תְרוּמָה, שְׁהֵן שֶׁל בֵּית הַמִּלֶּךְ אֶף עַל פִּי שְׂאִינָן שֶׁל בֵּית הַמִּלֶּךְ. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, בְּכָל נוֹדְרִין, חוּץ מִבְּשִׁבוּעָה וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, אֶף בְּשִׁבוּעָה. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, לֹא יִפְתַּח לוֹ בְּנֶדֶר. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, אֶף יִפְתַּח לוֹ. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, בְּמָה שְׁהוּא מְדִירוֹ. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, אֶף בְּמָה שְׂאִינוֹ מְדִירוֹ. פִּיזָד, אָמְרוּ לוֹ אָמור קוֹנָם אֲשֶׁתִּי נְהַנִּית לִי וְאָמַר קוֹנָם אֲשֶׁתִּי וּבְנֵי נְהַנִּין לִי. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֲשֶׁתּוֹ מִתְּרַת וּבְנָיו אֶסוּרִין. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, אֱלוֹ וְאֱלוֹ מִתְּרִין:

דרטורה (ד) להרגין. לסטים שהורגין האדם ונוטלין את ממונו: ולחרמין. גזלנים שאינם הורגים. ולא זו אף זו התני: ולמוכסין. במוכס העומד מאליו. אבל מוכס שהעמידו המלך, בין מלך ישראל בין מלך גוי ולוקח דבר קצוב בחוק המלכות דינא דמלכותא דינא ואסור לזרוח מן המכס וכל שכן שאסור לידור ולישבע לו לשקרה: שהן של תרומה. אע"פ שהורגין וגוזלין, אינן אוכלין דבר האסור. אי נמי, תרומה לא חשיבא להו מתוך שאינה נאכלת אלא לכהנים טהורים נמכרת בזול הרבה: לא יפתח לו בנדר. אם לא שאל ממנו האנס שידור לא יתחיל הוא בנדר: כמה שהוא מדירו. אם שאל ממנו האנס לידור לא ידור לו אלא כמה ששאל בלבד, ולא ידור לו בדבר אחר. וכל הני ארבעה נדרים דתנא במתניתין, דין הנדרים והשבועות שוים, ומה שמותר בנדר מותר בשבועה ואין כריכים התרה, חוץ מנדרי זירוזין בלבד שאריכים התרה מדברי סופרים, לפיכך השבועה אסורה בהם:

ה. הָרִי נְטִיעוֹת הָאֱלוֹ קִרְבָּן אִם אֵינָן נִקְצָצוֹת, טְלִית זֹו קִרְבָּן אִם אֵינָה נִשְׂרָפֶת, יֵשׁ לָהּ פְּדִיוֹן. הָרִי נְטִיעוֹת הָאֱלוֹ קִרְבָּן עַד שְׂיִקְצָצוּ, טְלִית זֹו קִרְבָּן עַד שְׂתִשְׂרַף, אֵין לָהֶם פְּדִיוֹן:

דרטורה (ה) הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקללות. ראה רוח סערה באה וירא

שמא יקלכו נטיעותיו ואמר הרי אלו קרבן אם אינן נקללות. או שראה דליקה נפלה בעיר וירא על טליתו שמא תשרף ואומר הרי זו קרבן אם לא תשרף: יש להם פדיון. כשאר הקדשות, ויפדו ויקנה בדמיהן קרבן. לכיון דללא אמר הרי הן עלי כקרבן לאו למיסרינהו עליה כקרבן איכיון אלא שיהיו להנות בדמיהן קרבן: אין להם פדיון. אלא המעות נתפסין בקדושה והנטיעות חוזרות להיות קדושות, לכיון דאמר עד שיקלכו, הכי קאמר, לכשאפדם יחזרו ויקדשו עד שיקלכו:

ו. הנוֹדֵר מִיֹּרְדֵי הַיָּם, מִתֵּר בְּיוֹשְׁבֵי הַיַּבְּשָׁה. מִיֹּשְׁבֵי הַיַּבְּשָׁה, אֲסוּר בְּיֹרְדֵי הַיָּם, שְׂיֹרְדֵי הַיָּם בְּכָל־ל יוֹשְׁבֵי הַיַּבְּשָׁה. לֹא כְּאֵלוֹ שְׂהוֹלְכִין מֵעֵבֹ לְיָפוֹ, אֶלֶּא בְּמִי שְׂדַרְכוּ לְפָרֵשׁ:

דרטורה (ו) מותר ביושבי יבשה. שאין דרכם לרדת בים: בכלל יושבי יבשה. סופם לרדת ולישב ביבשה: לא כאלו ההולכים מעכו ליפו. אית דמפרשי לה הכי, הא דתנן ברישא דמתניתין הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה דמשמע הא ביורדי הים אסור, לא כאלו שהולכים מעכו ליפו, שהנודר מיורדי הים אינו אסור בהם, דמשום דרך מועט כזה לא מקרו יורדי הים. ואית דמפרשי, לא כאלו ההולכים מעכו ליפו בלבד דבכלל יורדי הים הם ליאסר וגם יושבי יבשה מקרו, אלא אף במי שדרכו לפרש, לפי שסופו לירד ליבשה:

ז. הנוֹדֵר מִרוּאיֵי הַחֲמָה, אֲסוּר אֶף בְּסוּמִין, שְׂלֹא נִתְּפוֹן זֶה אֶלֶּא לְמִי שְׂהַחֲמָה רוּאָה אֹתוֹ:

דרטורה (ז) מי שהחמה רואה אותו. מדלח קאמר מן הרואים: אסור בקרחים ובצעלי השיבות. מדלח קאמר בצעלי השער: שאין נקראים שחורי הראש אלא אנשים. לפי שהאנשים פעמים מכסים ראשם ופעמים מגלים ומשחרות ראשם ניכר שהם אנשים, אבל נשים לעולם הולכות וראשם מכוסה. והקטנים בין זכרים בין נקבות הולכין בגילוי הראש ואינם ניכרים בין זכר לנקבה, ומשום הכי לא אקרו שחורי הראש אלא האנשים הגדולים:

ח. הנוֹדֵר מִשְׁחוּרֵי הָרֹאשׁ, אֲסוּר בְּקִרְחִין וּבְבַעְלֵי שִׁיבוֹת, וּמִתֵּר בְּנָשִׁים וּבְקִטְנִים, שְׂאִין נִקְרְאִין שְׁחוּרֵי הָרֹאשׁ אֶלֶּא אֲנָשִׁים: **ט.** הנוֹדֵר מִן הַיְלֹדִים, מִתֵּר בְּנוֹלָדִים. מִן הַנוֹלָדִים, אֲסוּר בְּיְלֹדִים. רַבִּי מֵאִיר מִתִּיר אֶף בְּיְלֹדִים. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, לֹא נִתְּפוֹן זֶה אֶלֶּא בְּמִי שְׂדַרְכוּ לְהוֹלִיד:

דרטורה (ט) מן הילודים. משמע שנולדו כבר: מן הנולדים. משמע העתידין להוולד:

מן הנולדים רבי מאיר מתיר אף זילודים. בגמרא מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני, מן הנולדים חסור זילודים, ר"מ אומר אף הנודר מן הנולדים מותר זילודים, כי היכי דהנודר מן היולודים מותר זילודים: אלא ממי שדרכו להוליד. כגון אדם ובהמה, לאפוקי עופות ודגים שאין מולידים אלא מטילים זיאים:

י. הנודר משובתי שבת, אסור בישראל ואסור בפותים. מאוכלי שום, אסור בישראל ואסור בפותים. מעולי ירושלים, אסור בישראל ומתן בפותים:

דרטורה (י) מאוכלי שום. אחד מעשר תקנות שתיקן עזרא שיהיו אוכלים שום לילי שבת, מפני שמרבה הזרע וליכ שבת הוא זמן עונה של תלמידי חכמים: ומותר זכותים. שאינו עולים לרגל. ואע"ג דמדאורייתא הוא, מפני שהם שונאים ירושלים ובחרו להם הר גריזים:

יא. קונם שאיני נהנה לבני נח, מתן בישראל ואסור באמות העולם. שאיני נהנה לזרע אברהם, אסור בישראל ומתן באמות העולם. שאיני נהנה לישראל, לוקח ביותר ומוכר בפחות. שישראל נהנין לי, לוקח בפחות ומוכר ביותר אם שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי, ינהה לנכרים. קונם שאיני נהנה לערלים, מתן בערלי ישראל ואסור במולי האמות. קונם שאיני נהנה למולים, אסור בערלי ישראל ומתן במולי האמות, שאין הערלה קרויה אלא לשם הגוים, שנאמר (ירמיה ט) כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב,

ואומר (שמואל א. יז) והיה הפלשתי הערל הזה, ואומר (שמואל ב. א) פן תשמחנה בנות פלשתיים, פן תעלזנה בנות הערלים. רבי אלעזר בן עזריה אומר, מאוסה הערלה שנתגנו בה הרשעים, שנאמר, כי כל הגוים ערלים. רבי ישמעאל אומר, גדולה מילה שנקרתו עליה שלש עשרה בריתות. רבי יוסי אומר, גדולה מילה, שדוחה את השבת החמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר, גדולה מילה, שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה. רבי נחמיה אומר, גדולה מילה, שדוחה את הנגעים. רבי אומר, גדולה מילה, שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם, עד שמל, שנאמר (בראשית יז), היתהלך לפני והיה תמים. דבר אחר, גדולה מילה, שאלמלא היא, לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, שנאמר (ירמיה לג), כה אומר יי אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמתתי:

דרטורה (יא) מותר בישראל. שילאו מכלל בני נח: ואסור באמות העולם. ואפילו באותם שהם מזרע אברהם: אסור בישראל. וגרים נמי בכלל זרע אברהם נינהו,

דכתיב (בראשית י"ז) כי אב המון גוים נתחיד: ומותר באומות העולם. ואפילו באותם שהם מזרע אברהם, ללא אקרו זרע אברהם ללא בני יעקב כלכל, דכתיב (ס"א כ"א) כי בינחך יקרא לך זרע, בינחך ולא כל ינחך: שאיני נהנה לישראל. משל ישראל: שאין ישראל נהנים לי. משלי: ומוכר ביותר אם שומעין לו. גרסינן. כלומר ימכור הדבר ביותר מכדי שויו אם ירצה חבירו לשמוע לו, ולקנות ממנו החפץ ביותר ממה ששוה: לערלים. דעתו על מי שאינו מאמין בצרית מילה: למולים. המאמינים בצרית מילה: מותר בערלי ישראל. כגון מי שמתו אחיו מחמת מילה: ואסור במולי אומות. כגון ערבי מהול וגזעוני מהול: שלש עשרה צריות. נאמרו בפרשת מילה שנאמר לאברהם: שהיא דוחה את השבת. דכתיב (ויקרא י"ב) וציום השמיני ימול בשר ערלתו, ואפילו בשבת: שהיא דוחה את הנגעים. דדרשין ימול, ואפילו במקום בהרת, ואין כאן משום קולץ בהרתו שהוא בלאו להשמר בנגע הרעת (דברים כ"ד):

גמרא נדרים דף לב ע"א

ופליגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם וליילה חקות שמים וארץ לא שמתני. אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו במצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים שנאמר (בראשית י"ד) ויך את חניכיו ילידי ביתו. ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא שנאמר (שם טו) במה אדע כי אירשנה. ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה שנאמר (שם י"ד) תן לי הנפש והרכוש קח לך. ויך את חניכיו ילידי ביתו. רב אמר שהוריקן בתורה ושמואל אמר שהוריקן בגובה שמונה עשר ושלוש מאות אמר רבי אמי בר אבא אליעזר כנגד כלם. איכא דאמרי אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי. אמר רבי אמי בר אבא: בן שלש שנים הפיר אברהם את בוראו שנאמר: יעקב אשר שמע אברהם בקולי. חושבניה מאה ושבעין ותריין. ואמר רמי בר אבא: השטן בחושבניה תלת מאה ושתין וארבעה. ואמר רמי בר אבא: כתיב אברם וכתוב אברהם. בתחלה המליכו הקדוש ברוך הוא על רמיג איברים ולבסוף המליכו על רמיח איברים ואלו הן: שתי עינים ושתי אזנים וראש הגויה. ואמר רמי בר אבא מאי דכתיב (קהלת ט) עיר קטנה ואנשים וגו'. עיר קטנה זה הגוף. ואנשים בה מעט, אלו איברים. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, זה יצר הרע. ובנה עליה מצודים וחרמים, אלו עונות. ומצא בה איש מספן וחקם,

זֶה יֵצֵר טוֹב. וּמִלֵּט הוּא אֶת הָעִיר בְּחֻכְמָתוֹ, זֹו תִּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמְּסַכֵּן הֵהוּא דְבִשְׁעַת יֵצֵר הָרַע לִית דְּמַדְפָּר לָהּ לִיֵּצֵר טוֹב (שם ז) וְהַחֲכָמָה תַּעֲזוֹז לְחֻכְמָהּ מַעֲשֶׂרָה שְׁלִיטִים שְׁתֵּי עֵינַיִם וּשְׁתֵּי אֲזָנַיִם וּשְׁתֵּי יָדַיִם וּשְׁתֵּי רַגְלַיִם וְרֹאשׁ הַגּוֹיָה וּפֶה. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה מִשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: בְּקֶשׁ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא כְּהֵנָּה מִשָּׁם שְׁנֵאמַר (בראשית יד) וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן. כִּיֵּן שֶׁהַקְּדִים בְּרַכְתָּ אַבְרָהָם לְבְרַכְתָּ הַמָּקוֹם הוֹצִיאָהּ מֵאַבְרָהָם שְׁנֵאמַר וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיוֹן. אָמַר לוֹ אַבְרָהָם: וְכִי מִקְדִּימִין בְּרַכְתָּ עֶבֶד לְבְרַכְתָּ קוֹנוֹ. מִיָּד נִתְּנָה לְאַבְרָהָם שְׁנֵאמַר (תהילים קי) נָאִם ה' לְאֲדוֹנָי שֶׁב לִימִינִי עַד אֲשִׁית אוֹיְבֶיךָ הָדוֹם לְרַגְלֶיךָ. וּבִתְרִיהָ כְּתִיב: נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנְחָם אֶתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְכִּי צָדֵק עַל דְּבִירוֹ שֶׁל מִלְכִּי צָדֵק וְהִינּוּ דְכַתִּיב וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן. הוּא כֹהֵן וְאִין זָרְעוֹ כֹהֵן:

רס"י הפריז. מתגדל: הוריקן בתורה. הוריקן להם דברי תורה:

זוהר אמור דף קג ע"ב

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר (ירמיה ב) כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ וְגו'. הַאִי קָרָא עַל כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל אֶתְמַר בְּשַׁעֲתָא דְהוֹת אֲזָלָא בְּמַדְבְּרָא עִמָּהוֹן דְיִשְׂרָאֵל. זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד דָּא עֲנָא דְאֶהְרֹו דְנִטְלָא בְּחַמְשׁ אַחְרָנִין דְאֶתְקַשְׁרוּ עֲלֶךָ וְנִהִירוּ עֲלֶךָ. אֶהְבַּת כְּלוּלִיתֶךָ דְאֶשְׁתַּכְּלֹו לָךְ (ס"א וְכִלְהוּ אֶשְׁתַּכְּלֹו בְּדָ) וְאֶתְקִינֹו לָךְ וְאֶתְקִינֹו לָךְ כְּכֹלָה דְתַעֲדִי תְכַשִּׁיטָאָה. וְכָל כֶּךָ לְמָה. בְּגִין לְכַתְּוֹ אַחְרֵי בְּמַדְבֵּר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה תָּא חֲזִי בְּשַׁעֲתָא דְבַר נֶשׁ יִתִּיב בְּמַדוּרָא דָּא צִלָּא דְמַהִימְנוּתָא שְׁכִינְתָּא פְּרָסָא גְדַפָּאָה עֲלִיהָ מְלַעִילָא וְאַבְרָהָם וְחַמְשָׁה צְדִיקָא אַחְרָנִין שׁוֹן מְדוּרֵיהוֹן עִמָּיהָ הָדָא הוּא דְכַתִּיב בְּסֻפְתָּ תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים. שְׁבַעַת יָמִים כְּתִיב וְלֹא בְּשַׁבַּעַת הַיָּמִים. כְּגוֹנָא דָּא כְּתִיב (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְגו'. וּבְעֵי בַר נֶשׁ לְמַחְדֵּי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּאַנְפִּין נְהִירִין בְּאוּשְׁפִיזִין אֵלִין דְשָׂרְרִין עִמָּיהָ. וְאָמַר רַבִּי אַבָּא כְּתִיב בְּסֻפּוֹת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים וּלְבַתֵּר יִשְׁבוּ בְּסֻפְתָּ בְּקַדְמִיתָא תִּשְׁבוּ וּלְבַתֵּר יִשְׁבוּ. אֵלָּא קַדְמָאָה לְאוּשְׁפִיזֵי תִנְיָנָא לְבָנֵי עֲלָמָא. קַדְמָאָה לְאוּשְׁפִיזֵי כִּי הָא דְרַב הַמְּנוּנָא סָבָא כַּד הָוָה עֵיל לְסֻפְתָּ הָוָה חֲדֵי וְקָאִים עַל פְּתַח דְסֻפְתָּ מְלָגָאוּ וְאָמַר נִזְמִן לְאוּשְׁפִיזִין מְסֻדֵּר (נ"א נְסֻדֵּר) פְּתוּרָא וְקָאִים עַל רַגְלוֹהֵי וּמְבָרַךְ וְאָמַר בְּסֻפְתָּ תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים תִּיבוּ אוּשְׁפִיזִין עֲלָאִין תִּיבוּ אוּשְׁפִיזֵי מְהִימְנוּתָא תִיבוּ אָרִים (ס"א אֶסְחִי) יְדוּי וְחֲדֵי וְאָמַר זְכָאָה חוּלְקָנָא וְזְכָאָה חוּלְקֵיהוֹן דְיִשְׂרָאֵל דְכַתִּיב (דברים לב) כִּי חִלַּק ה' עִמּוֹ וְגוֹמֵר וְהָוָה יִתִּיב תִּנְיָנָא לְבָנֵי עֲלָמָא דְמָאן דְאִית לֵיה חוּלְקָא בְּעַמָּא וּבְאַרְעָא קַדִּישָׁא יִתִּיב בְּצִלָּא דְמַהִימְנוּתָא לְקַבְּלָא אוּשְׁפִיזִין לְמַחְדֵּי

בְּהָאֵי עֲלָמָא וּבְעֲלָמָא דְאַתֵּי וּבְעֵי לְמַחְדֵּי לְמַסְכְּנֵי מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְּחֻלְקָא
דְּאֵנוּן אוּשְׁפִיזֵין דְּזַמִּין דְּמַסְכְּנֵי הוּא :

תרגום הזהר רְבִי אֲלַעְזַר פִּתְחָה, פֶּה אֲמַר ה' זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ וְגו'.
מִקְרָא זֶה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁהִיְתָה הוֹלֶכֶת עִם יִשְׂרָאֵל
בְּמִדְבָּר. זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד, זֶהוּ עֲנֵן שֶׁל אֶהְרֹן, שֶׁנִּסְעָה בְּחַמֵּשׁ עֲנָנִים אַחֲרָיִם,
שֶׁנִּתְקַשְּׁרוּ עֲלֶיךָ וְהֵאִירוּ עֲלֶיךָ. אֶהְבֵּת כְּלוּלוֹתֶיךָ, שֶׁאִלּוּ הָעֲנָנִים שֶׁכָּלְלוּ אוֹתְךָ,
וְהֵעֲטִירוּ אוֹתְךָ וְהִתְקִינוּ אוֹתְךָ כִּכְלָה תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ. וְכָל כֶּךָ לָמָּה. הוּא מִשּׁוּם
לְכַתֵּב אַחֲרַי בְּמִדְבָּר בְּאַרְצָ לֹא זְרוּעָה. בָּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב בְּמִדְבָּר
הַזֶּה, בְּסָפָה, שֶׁהוּא יָלַד הָאֲמוּנָה, הַשְּׂכִינָה פּוֹרֶשֶׁת כְּנֶפֶיָהּ עֲלָיו מְלַמֵּמְלָה,
וְאֲבָרָהָם וְחַמְשָׁה לְדִיקָיִם אַחֲרָיִם עוֹשִׂים מִשְׁכָּנָם עִמּוֹ. אֲמַר רְבִי אֲבָרָה,
אֲבָרָהָם וְחַמְשָׁה לְדִיקָיִם, וְדוּד הַמְּלָךְ, עוֹשִׂים מִשְׁכָּנָם עִמּוֹ. ז"ל, בְּסָפּוֹת
תִּשְׁבּוּ שְׂבַעַת יָמִים. שְׂבַעַת יָמִים כְּתוּב וְלֹא בְּשְׂבַעַת יָמִים, כִּי עֵינַי זֶה כְּתוּב,
כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְגו'. וְאֶרְבֵּי הָאָדָם לְשִׁמְחָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם
בְּכַפְּנֵי שְׂמֵחִים בְּאֵלּוּ הָאוֹרְחִים, חוּג"ת נהי"מ הַשּׁוֹרְרִים עִמּוֹ. וְאֲמַר רְבִי אֲבָרָה:
כְּתוּב, בְּסָפּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׂבַעַת יָמִים, וְאַחֲרַי כֶּךָ יִשְׁבּוּ בְּסָפּוֹת, בְּתַחֲלָה אֲמַר
תִּשְׁבּוּ וְאַחֲרַי כֶּךָ יִשְׁבּוּ. אֲלֹא הֶרְאִינוּ, הוּא לְהָאוֹרְחִים, תִּשְׁבּוּ. וְהַשְּׂנִי הוּא לְבָנֵי
הָעוֹלָם, יִשְׁבּוּ. הֶרְאִינוּ הוּא לְהָאוֹרְחִים, כִּמוֹ רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, כְּשֶׁנִּכְנַס
לְסָפָה, הָיָה שִׂמְחָה וְעוֹמֵד עַל פֶּתַח הַסָּפָה מְבַכְּנִים, וְאֲמַר, נִזְמֵן אֶת
הָאוֹרְחִים. וְעַרְךָ הַשְּׂלֵחֹן, וְעִמְדָה עַל רִגְלָיו, וּמְבַרֵךְ לִישָׁב בְּסָפָה, וְאֲמַר,
בְּסָפּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׂבַעַת יָמִים. שְׁבּוּ אוֹרְחִים הָעֲלִיּוֹנִים, שְׁבּוּ. שְׁבּוּ אוֹרְחֵי
הָאֲמוּנָה, שְׁבּוּ. וְהָרִים יִדְּיוּ וְשִׂמְחָה וְאֲמַר, אֲשַׁרֵּי חֲלָקְנוּ אֲשַׁרֵּי חֲלָקְנוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל
שְׂכַתוּב, כִּי חֲלָה ה' עִמּוֹ וְגו'. וְהָיָה יוֹשֵׁב. הַשְּׂנִי, שֶׁהוּא לְבָנֵי הָעוֹלָם. הֵינּוּ
כִּי מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ חֲלָה בְּעַם וּבְאַרְצָ הַקְּדוּשָׁה, יוֹשֵׁב בְּכָל הָאֲמוּנָה לְהַצִּיל הָאוֹרְחִים,
לְשִׂמְחָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְאֶרְיִכִים לְשִׂמְחָה אֶת הָעֲנָנִים. מֵהוּ הַטַּעַם.
הוּא מִשּׁוּם שֶׁחֲלָקְנוּ שֶׁל אֵלּוּ הָאוֹרְחִים שֶׁהִזְמִין לְסַעֲדָתוֹ, שֵׁיֵשׁ לְעֲנָנִים.

א. אין מניחין בְּשֵׁר חַי עַל הַפֶּת. ואין מעבירין כּוֹס מֵלֵא עַל הַפֶּת ואין סוֹמְכִין אֶת הַקְּעָרָה בַּפֶּת. ואין זוֹרְקִין אֶת הַפֶּת. וְלֹא אֶת הַחֲתִיכוֹת וְלֹא הַאוֹכְלִין שְׂאִין לָהֶן קְלִיפִין. כְּגוֹן תּוֹתִים וְעֵנְבִים וְתַאֲנִים מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִמְאָסִין. וּמִתֵּר לְמִשְׁדָּ אֶת הַיַּיִן בְּצִנּוֹרוֹת בְּבִתֵּי חֲתָנִים וְזוֹרְקִין לְפָנֵיהֶם קְלִיּוֹת וְאַגּוּזִים בִּימּוֹת הַחֲמָה אֲבָל לֹא בִימּוֹת הַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי שֶׁנִּמְאָסִין וְאִין נוֹטְלִין דִּיהוֹן בֵּינָן בֵּין חַי בֵּין מְזוּוֹג וְכֵן אִין מִפְּסִידִין שְׂאֵר אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין דֶּרֶךְ בְּזוּי וּבַעֲיָטָה: **ב.** אֲסוּר לְאוֹרְחִים לְטַל כְּלוּם מִמָּה שֶׁלִּפְנֵיהֶם וְלִתְּנוּ בְּיַד בְּנוֹ אוֹ בְּתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת שְׂמָא יִתְבַּיֵּשׁ בַּעַל הַסְּעָדָה שֶׁהָרִי אִין לוֹ אֶלָּא מֵה שֶׁהֵבִיא לְפָנֵיהֶם וְנִמְצָאוּ הַקְּטָנִים נוֹטְלִים אוֹתָם וְהוֹלְכִים. לֹא יִשְׁלַח אָדָם לְחַבְרוֹ חֲבִית יַיִן וְשִׁמּוֹן צָף עַל פִּיהָ שְׂמָא יִשְׁלַח לוֹ אָדָם חֲבִית שְׂכֵלָה יַיִן וְיִדְמָה שֶׁהוּא שִׁמּוֹן וְשִׁמּוֹן הוּא שֶׁעַל פְּנֵיהָ בְּלִבָּד וַיִּזְמֶן אוֹרְחִים וַיִּתְבַּיֵּשׁ וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּדַבְרִים אֵלוֹ הַמְּבִיאִים לַיָּדִי בּוֹשָׁה לְבַעֲלֵי הַסְּעָדָה אֲסוּרִים:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ל"ב ע"ד

בַּעַל הַלְּשׁוֹן תְּשׁוּבָתוֹ קָשָׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר לָמַד לְשׁוֹנוֹ דְּבַר שֶׁקָּר וּפְיוֹ שֶׁלַח בְּרָעָה וּמִרַב הַהֲרָגָל אֵינְנוּ שְׁלִיט בְּרוּחוֹ. וְכֹאֵלוֹ לְשׁוֹנוֹ גֵּרָם הַמַּחֲשֶׁבָה כְּעֵנָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נב) הוֹת תַּחֲשׁוּב לְשׁוֹנְךָ. וְנֶאֱמַר (קהלת י) שִׁפְתֵי כֶּסֶלִים תִּבְלַעְנוּ וְנֶאֱמַר (משלי יא) פִּי כֶּסֶל מַחֲתָה לוֹ מַחֲתָה לְשׁוֹן יִרְאֶה וּמְגוֹר רְצוֹנוֹ לוֹמֵר כִּי הַכֶּסֶל יִרָא וַיִּגַּר מִזַּעַם לְשׁוֹנוֹ פֶּן יִנְקֹשׁ בּוֹ כַּאֲשֶׁר יִרָא מֵאוֹיְבוֹ כִּי אִין שִׁפְתֵי בְּרִשׁוֹתוֹ. גַּם חֲטָאוֹ נִקַּל בְּעֵינָיו כִּי יֵאמֵר אֲדָ דְּבַר שִׁפְתֵי הוּא וְלֹא פָּנָה אֶל נִזְקֵי הַרְבִּים עַל כֵּן לֹא יָשׁוּב מִדְּרַכּוֹ הַרְעָה וְאִם שׁוֹב יָשׁוּב אִין תְּשׁוּבָתוֹ שְׁלָמָה כִּי לֹא יִכִּיר גְּדֵל חֲטָאוֹ כִּי הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלָמָה לְהִנְקוֹת מִפְּשַׁע רַב כִּי יִקַּד יִקוֹד הַיִּגּוֹן בְּנַפְשׁוֹ כִּי יִקוֹד אִישׁ וְאֵמַר שְׁלָמָה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (משלי כא) יָד יִהִיר לְךָ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֵבֶרֶת זָדוֹן פְּרוֹשׁ הַלֵּץ אֲשֶׁר גָּבַר זָדוֹנוֹ לְהַכּוֹת בְּלִשׁוֹנוֹ בְּגִאֲוָתוֹ וּגְאֲוָתוֹ וְעֵבֶרֶתוֹ וְחֲרוֹנוֹ אֵל תֵּאמַר כִּי בְּלִשׁוֹנוֹ לָבַד יָכָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה כִּי יִדּוּעַ תִּדְעַע כִּי הוּא עוֹשֶׂה בְּעֵבֶרֶת זָדוֹן רְצוֹנוֹ לוֹמֵר כִּי אִם לֹא יוֹכַל לְהַכּוֹת אֶת אוֹיְבָיו בְּלִשׁוֹנוֹ וַיּוֹכַל הַכּוֹת בּוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָכָה בְּעֵבֶרֶת וְלֹא יַחְמַל כַּאֲשֶׁר אֶמְרוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה בְּעֵינָן דּוֹאֵג כִּי כַּאֲשֶׁר צָוָה שְׂאוֹל לְהַכּוֹת בַּכֹּהֲנִים וַיִּמָּאֲנוּ אֲנָשָׁיו לְהַכּוֹתָם אֶמַר לְדוֹאֵג אֲתָה הַכִּיתָ בְּלִשׁוֹן, אֲתָה תִּכָּה בְּחָרֵב, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁ"א כב) סוֹב אֲתָה וּפָגַע בַּכֹּהֲנִים:

וזאת הברכה יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

(טו) **וּבְמִזְבֵּד אֶרֶץ וּמִלֵּאָה וּרְצוֹן עֲכָנִי סֵנָה**

תְּבוֹאֲתָה לְרֵאשׁ יוֹסֵף וּלְקַדְקַד זָאִיר אֲזוּזִיו: ומטוב

אַרְעָא וּמִלֵּאָה וְרַעֲי לָהּ דְשִׁכְנָתָהּ בְּשִׁמְיָא וְעַל מְשָׁה אֲתַגְלִי בְּאַסְנָא יִיתוּן כָּל אֱלִין לְרִישָׁא דְיוֹסֵף וּלְגַבְרָא פְּרִישָׁא דְאַחוּהִי :

רשׁ״י ורלון שכני סנה. כמו שוכן סנה ותהא ארלו מצורכת מרלוננו ונחת רוחו של הקדוש צרוך הוא הנגלה עלי תחלה בסנה: רלון. נחת רוח ופיוס, וכן כל רלון שצמקרא: תבואתה. ברכה זו לראש יוסף: נזיר אחיו. שהפרש מאחיו במכירתו:

(יז) **בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הִדָּר לוֹ וּקְרָנֵי רֵאשׁ קְרָנָיו בָּהֶם**

עַמִּים יַעֲזוּז יִזְדָּו אֶפְסֵי-אֶרֶץ וְהֵם רַבְבוֹת

אֶפְרַיִם וְהֵם אֶלְפֵי מִנְשָׁה: (ס) רבא דבנוחי זיוא לה וגבורון

דְּאֲתַעְבִּידָא לָהּ מִקְדָּם דְּתוֹקְפָא וְרוּמָא דִּילָהּ בְּגַבְרָתָהּ עִמְמָא יְקַטֵּל פְּחָדָא עַד סְגִפֵי אֶרְעָא וְאֲנוּן רַבּוּתָא דְּבֵית אֶפְרַיִם וְאֲנוּן אֶלְפָּא דְּבֵית מְנַשֶּׁה :

רשׁ״י בכור שורו. יש בכור שהוא לשון גדלה ומלכות, שנאמר (תהלים פט, כח)

אף אני בכור אתנהו, וכן (שמות 7, כה) בני בכורי ישראל: בכור. מלך היואל ממונו והוא יהושע: שורו. שכחו קשה כשור לכבש כמה מלכים: הדר לו. נתון לו שנאמר (במדבר כז, ט) ונתתה מהודך עליו: וקרני ראש קרניו. שור, כחו קשה, ואין קרניו נאות, אבל ראש, קרניו נאות, ואין כחו קשה, נתן ליהושע כחו של שור ויופי קרני ראש: אפסי ארץ. שלשים ואחד מלכים אפשר שכלם מארץ ישראל היו, אלא אין לך כל מלך ושלטון שלא קנה לו פלטרין ואחזה בארץ ישראל, שהשזבה לכלם היא, שנאמר (ירמיה ג, יט) נחלת לבי לצבות גויס: והם רצבות אפרים. אותם המנגחים הם הרצבות שהרג יהושע, שצא מאפרים:

והם אלפי מנשה. הם האלפים שהרג גדעון במדין, שנאמר (שופטים ה, י) וזבח ואלמנע בקרקר וגו' :

וְלִזְבוּלֵן אָמַר שְׂמִיזוּ זְבוּלָן בְּצִאתְךָ (יח) **רביעי**

וַיִּשְׁשֶׁכֶר בְּאֶתְלֵיךָ: וְלִזְבוּלָן אָמַר חֲדֵי זְבוּלָן בְּמִפְקֶךָ לְאַגְחָא קֶרְבָּא
על פְּעָלֵי דְבָבָךָ וַיִּשְׁשֶׁכֶר בְּמִהְקֶךָ לְמַעַבְד זְמַנֵי מוֹעֲדֵיךָ בִירוּשָׁלַם :

רש"י ולזבולן אמר. אלו חמשה שבטים שצדק באחרונה. זבולן גד דן נפתלי ואשר, כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שצדק השבטים, הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה, שנאמר ומקלה אחיו לקח חמשה אנשים (בראשית מז, ב) , לפי שנראים חלשים ולא ישים אותם לו שרי מלחמתו: שמה זבולן בצאתך ויששכר באהלך. זבולן ויששכר עשו שותפות, זבולן לחוף ימים ישכון ויואלץ לפרקמטיא בספינות ומשתכר, ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה, לפיכך הקדים זבולן ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולן היתה: שמה זבולן בצאתך. הללח בצאתך לסחורה: ויששכר הללח בישיבת אהלך לתורה ליסב ולעבר שנים ולהקבע חדשים, כמו שנאמר (דה"א יב, ג) ומזני יששכר יודעי בינה לעתים, ראשיהם מאתים, ראשי סנהדראות היו עוסקים בכך. ועל פי קביעות עתיהם ועבוריהם:

עַמִּים הֵר-יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּזוּ זְבוּזֵי-צֶדֶק כִּי (יט)

שָׁפַע יַמִּים יִינְקוּ וְשִׁפְנֵי טְמוּנֵי זָוֹל: (ס) שְׁבִטָא דִישְׂרָאֵל
לְטוֹר בֵּית מִקְדָּשָׁא ?תְּפִנְשׁוּן תְּמָן יְכִסּוּן נְכִסְת קוּדְשִׁין לְרַעְנָא אַרִי נְכִסֵי עַמְמִינָא
יִיכְלוּן וְסִימָא דְמִטְמָרָא בְחֵלָא מִתְגַּלְיָא לְהוֹן :

רש"י עמים. של שבטי ישראל: הר יקראו. להר המוריה יאספו, כל אסיפה על ידי קריאה היא וקם יזבחו ברגלים זבחי זדק: כי שפע ימים יינקו. יששכר וזבולן, ויהא להם פנאי לעסוק בתורה: ושפני טמוני חול. כסויי טמוני חול, טרית וחלזון וזכוכית לבנה היואלצים מן הים ומן החול, וצחלקו של יששכר וזבולן היה, כמו שאמרו במסכת מגלה (ו, א) זבולן עם חרף נפשו למות (שופטים ה, יח) משום דנפתלי על מרומי שדה, שהיה מתרעם זבולן על חלקו, לאחי נתת שדות וכרמים וכו' : ושפני. לשון כסוי, כמו שנאמר (מ"א ג, ט) ויספן את

הבית, (סג ז, ג) וספן בארז, ותרגומו ומטלל בכיורי ארזא. דבר אחר, עמים הר יקראו, על ידי פרקמטיא של זבולן, תגרי אמות העולם באים אל ארזא, והוא עומד על הספר והם אומרים הואיל ונלטערנו עד כאן, נלך עד ירושלים ונראה מה יראתה של אמה זו, ומה מעשיה, והם רואים כל ישראל עובדים לאלוה אחד, ואוכלים מאכל אחד, לפי שהגויים אלוהו של זה לא אלוהו של זה, ומאכלו של זה לא מאכלו של זה, והם אומרים אין אמה כשרה כזו ומתגייירין שם, שנאמר שם יזבחו זבחי לדק: כי שפע ימים יינקו. זבולן ויששכר, הים נתן להם ממון בשפע:

(כ) וּלְגַד אֲמֹר בָּרוּךְ בְּרוּזִיב גָּד כָּל־בֵּיא שֶׁכָּן
 וְטָרַף זְרוּעַ אֶף-קָדְקָד: וְלִגְד אֲמֹר בְּרִיד דְּאֶפְתִּי לְגַד פְּלִיתָא
 שְׂרִי וְיִקְטֹל שְׁלֹטוֹנֵי עַם מְלָכִין:

רש"י ברוך מרחיב גד. מלמד שהיה תחומו של גד מרחיב ועולה כלפי מזרח: כלביא שכן. לפי שהיה סמוך לספר, לפיכך נמשל כאריות, שכל הסמוכים לספר כריכים להיות גבורים: וטרף זרוע אף קדקד. הרוגיהן היו נכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת:

(כא) וַיִּירָא יִרְאֵשִׁית לֹו כִּי-שָׁם זֹלְקַת בְּיִזְקָה סָפּוֹן
 וַיִּיתֵא רֵאֲשֵׁי עִם צְדָקַת יְהוָה עֲשֵׂה וּבְשִׁפְטָיו
 עִם-יִשְׂרָאֵל: (ס) וְאֵתִקְבַּל בְּקִדְמַתָּא דִּילָה אַרִי תַמּוּן בְּאַחַסְנִתָּה מִשָּׁה
 סְפָרָא רַבָּא דִּישְׂרָאֵל קָבִיר וְהוּא נָפֵק וְעַל בְּרִישׁ עֵמָא זְכָוָן קָדָם יְיָ עַבְדֵּי וְדִינֵיהִי
 עִם יִשְׂרָאֵל:

רש"י וירא ראשית לו. ראה לטול לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית כבוש הארץ: כי שם חלקת מחקה. כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה: ספון. אותה חלקה ספונה וטמונה מכל זריה, שנאמר (לקמן ז, ו) ולא ידע איש את קבורתו: ויתא. גד: ראשי עם. הם היו הולכים לפני החלוץ בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים, וכן הוא אומר (דברים ג, יח) ואתם תעברו חלוצים לפני אחיכם וגו': לדקת ה' עשה. שהאמינו דבריהם

ושמרו הצטחתם לעבור את הירדן עד שכבשו וחלקו. דבר אחר ויתא משה ראשי עם. לדת ה' עשה, על משה אמור:

נביאים - יהושע - פרק א

א (א) ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אל-יהושע בן-נון משרת משה לאמר: והנה בטר דמית משה עבדא דינא ואמר יי ליהושע בר נון משמשוניה דמשה למימר:

רס"י ויהי אחרי מות משה . מחובר על סדר התורה המסיימת בפטירת משה , וזה מחובר לה :

ב) משה עבדי מות ועתה (פ) קום עבד את הירדן הנה אתה וכל העם הנה אל הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל: משה עבדי מית וקען קום עבר ית ירדנא הדין את וכל עמא הדא לארעא דאנא יחיב להון לבני ישראל :

רס"י משה עבדי מת . ואילו היה קיים , בו הייתי חפץ , ורבותינו דרשוהו (תמורה טז א) על שלשת אלפים הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה , בא יהושע ושאל , אמר לו הקב"ה : משה עבדי מת , והתורה על שמו נקראת , לומר כך אי אפשר , לא וטורדן במלחמה :

(ו) כָּל-מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כָּף-רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם
נָתַתִּיו כִּי אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵל-מוֹשֶׁה: כָּל אֲתָרָא דְתִדְרֹךְ פְּרִסְת
רַגְלֵיכֹן בֵּיהּ לְכוֹן יִהְיֶה תִּיבָתִיָּה כְּמָא דְמַלְלִית עִם מֹשֶׁה :

רש"י כל מקום אשר תדרך כף רגלכם . כיוצא בו נאמר למשה ושנינו
בספרי (פ' עקב) אם ללמד על תחומי ארץ ישראל , הרי הוא אומר מהמדבר
והלצנון הזה , אם כן למה נאמר אשר תדרך כף , אף חוזה לארץ , משתכבשו
את הארץ , כל מה שתכבשו מחוזה לארץ יהיה קדוש ויהיה שלכם :

(ז) מִהַמְדָּבָר וְהַלְבָּנוֹן הַיָּהוּ וְעַד-הַיַּזְבֵּךְ הַגָּדוֹל
נְהַר-פָּרַת כָּל אֶרֶץ הַיְּזוּזִים וְעַד-הַיַּם הַגָּדוֹל
מִבּוֹא הַשָּׁמַיִם יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם: מִמְדָּבָרָא וּלְבִנְנָא הַדִּין וְעַד
נְהָרָא רַבָּא נְהָרָא דְפָרַת כָּל אֶרֶע חֲתָאֵי וְעַד יַמָּא רַבָּא מַעְלָנִי שְׁמִשָּׂא יְהִי תְּחוּמְכֹן :

רש"י מהמדבר והלצנון הזה . הוא מדבר קדש , מדבר אין שעל ידי אדום
, שהיה במקצוע דרומית מזרחית ודרך שם נכנסו לארץ , שנאמר (במדבר כ טז
) : והנה אנחנו בקדש וגו' , ומנין שהיא בדרומית מזרחית , שנאמר (שם לד ג
) : והיה לכם פאת נגב ממדבר אין על ידי אדום : ועד הנהר הגדול נהר
פרת . זה רחבה מדרום לכפון : כל ארץ החתים . בכלל הזה : ועד הים
הגדול מצד השמש . לארצה , מן המזרח למערב :

(ח) לֹא-יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ כֹּל יָמֵי זְיוֹיְךָ כִּי אֲשֶׁר
הָיִיתִי עִם-מוֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אֶרְפָּךְ וְלֹא
אֶעֱזָבְךָ: לֹא יִתְעַד אֲנִשׁ קֹדֶמְךָ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ כְּמָא דִּנְהוּא מִימְרֵי בְּסַעֲדִיָּה
דְּמֹשֶׁה כּוֹ אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אֶשְׁבָּקִינְךָ וְלֹא אֶרְחָקִינְךָ : (ו) זְזוּקָא וְאַמִּין כִּי
אֶתָּה תִּזְוִיֵּל אֶת-הָעָם הַזֶּה אֶת-הָאָרֶץ

אֲשֶׁר-זָשַׁבְרַעְתִּי לְאֲבוֹתֵיךָ לָתֵת לָהֶם: תִּקְיֹף וְאֵלִים אֲרִי
את תחסין ית עמא הדין ית ארעא דקימית לאבהתכון למתן להון :

רס"י חזק ואמץ . בדוד ארץ , כמה שהוא אומר : כי אתה תנחיל :

כתובים - תהילים - פרק צז

(ח) שָׁמְעָה וַתִּשְׁמָוּז | צִיּוֹן וַתִּגְלָה בְּזוֹת יְהוּדָה
לְמַעַן בּוֹשְׁפִטֶיךָ יְהוּדָה: שְׁמַעַת וַחֲדַת כְּנַשְׁתָּא דְצִיּוֹן וְדָצְוֹן בְּנִתָּא
דבית יהודה מן בגלל דנניד ? :

רס"י משפטיך . נקמתך :

(ט) כִּי-אֶתָּה יְהוָה עֲלִיּוֹן עַל-כָּל-הָאָרֶץ מְאֹד
זַעֲלִית עַל-כָּל-אֱלֹהִים: אַרוּם אֶת הוּא יְיָ עֲלָהּ עַל כָּל יְתִבִי
ארעא לחדא אתעלית על כל דחלגא : **(י) אֱהַבִּי יְהוָה שְׁנֵאוֹ רַע**
שָׁמַר זַפְשׁוֹת וְזַסִּידֵי בַיִת רְשָׁעִים יִצְיָלָם: רַחֲמֵי
דיי סנו ביש מטול דקירים נטיר נפשת חסידוי מן אידיהון דרשיעי יפצי אנון :
(יא) אֹר זָרַע לְצַדִּיק וְלִישְׂרֵי-לֵב שְׁמֹזָה: נְהוֹר דְנַח
ומטמר לצדיקא ולתריצי לבא חדנא :

רס"י אור זרוע לצדיק . זריעה ממש מוכנת לכמות להם :

(יב) שְׁמִינֹזוֹן צְדִיקִים בְּיֵהוָה וְהוֹדוּ לְזָכֶר קְדָשׁוֹ:

חֲדוּן צְדִיקָא בְּמִמְרָא דִּי וְאוּדוּן לְדַכְרוּ שׁוּם קוּדְשִׁיהּ : צח (א) בְּמִזְמוֹר

שְׁיִירוֹ לִיהוָה | שְׁיִיר וְזָדַשׁ כִּי-נִפְלְאוֹת עָשְׂהָ

הַוְשִׁיעָה-לוֹ יְמֵינוֹ וְזָרוּעַ קְדָשׁוֹ: תּוֹשֵׁבֶת נְבוּאָה שְׁבַחוּ

קָדָם יי שְׁבַח חֲדַת אַרוּם פְּרִישׁוֹן עֶבֶד פְּרִיקַת לֵיהּ יְמִינִיהּ וְאֶדְרַע שְׁכִינַת קוּדְשִׁיהּ :

רָשׁׁי אִירוּ לֵה' . כָּל אֱלֹהִים לַעֲתִיד :

משנה עדיות פרק ב

א. רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים הָעִיד אַרְבַּעַה דְּבָרִים. מִיִּמְיָהֶם שָׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְשָׁרוֹף אֶת הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד הַטְּמֵאָה עִם הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאֵב הַטְּמֵאָה אֲף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא, מִיִּמְיָהֶם שָׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְהַדְלִיק אֶת הַשֶּׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בְּטָבוֹל יוֹם בְּיַד שֶׁנִּטְמָא בְּטֵמְאָה מֵת אֲף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ:

בְּרֵטוּרָה (א) רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים הָעִיד. מִלְשָׁרוֹף אֶת הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד הַטְּמֵאָה. בְּוֹלַד שֶׁל וְלֹד קִיאָר הַבָּשָׂר שֶׁהוּא שְׁלִישֵׁי שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד שֶׁל וְלֹד כְּלוּמַר שֶׁנִּטְמָא בְּשָׂנִי וְנִעֲשָׂה הוּא שְׁלִישֵׁי. לֹא נִמְנְעוּ מִלְשָׁרְפוֹ עִם הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאֵב הַטְּמֵאָה שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְטוּמְאָה. וְכַסְנוּגַע זֶה הַבָּשָׂר שֶׁהִיא מִתְחַלֶּה שְׁלִישֵׁי בְּבָשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאֵב הַטְּמֵאָה חוֹזֵר לִהְיוֹת שְׁנֵי שָׁהִי נִגַע בְּרִאשׁוֹן וְנִעֲשָׂה שְׁנֵי. וְנִמְנָא שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ טוּמְאָה עַל טוּמְאָתוֹ. דִּמְעִיקְרָא שְׁלִישֵׁי. וְהַשְׁתָּא שְׁנֵי. וְאֲף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנְעוּ מִלְשָׁרְפוֹ עִם חֲמוּר מִמְנָה דִּהוּאִיל וְאֲף זֶה הַקָּל לְשָׁרִיפָה עוֹמֵד לֹא חָסוּ אִם מִטְמְאִים אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהִיא. וְאֲף עַל פִּי שֶׁאִין אוֹכֵל מִטְמָא אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה שֶׁנִּטְמָא בְּטוּמְאָת אֹכְלִים טְמָא הוּא. הוּא טְמָא. וְאִין מִטְמָא אוֹכֵל כִּיּוֹאֵל בּוֹ. מִ"מ רַבִּנן גַּזְרוּ שִׁיהִיה אֹכֵל מִטְמָא אוֹכֵל: הַשְׁמֹן. שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְסַל בְּטָבוֹל יוֹם הוּא שְׁלִישֵׁי לְטוּמְאָה. דְּטָבוֹל יוֹם הוּא פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מִן הַתּוֹרָה. וְעוֹשָׂה אוֹתוֹ שְׁלִישֵׁי: בְּנֵי שֶׁנִּטְמָא בְּטְמָא מֵת. הֵאִי נֵר

שֶׁל מִתְכַתֵּם הוּא וְלֹא שֶׁל חֵרֶם. לְכָל כְּלֵי חוּץ מִכְלֵי חֵרֶם שֶׁנִּגְעוּ בְּטוֹמְאֵת מִתּוֹ נִעְשָׂו כְּמוֹתֶיהָ. אִם אִבְּ אִבְּ. וְאִם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן. לְכַתִּיב (בְּמִדְבָּר יט) בְּחֻלְל חֵרֶב. וְדִרְשִׁינָן חֵרֶב הָיָה הוּא כְּחֻלְל. שֶׁהַחֵרֶב שֶׁנִּגְעָה בְּמֵת. נִעְשָׂה אִבֵּי אִבֵּי כְּמֵת עֲלָמוֹ. וְכִשְׁנִגְעָה בְּטוֹמֵא מִתּוֹ שֶׁהוּא אִבְּ. נִעְשָׂה גַם כֵּן הַחֵרֶב אִבְּ וְכָל שָׂרָר כְּלִים כְּחֵרֶב לְדִין זֶה. חוּץ מִכְלֵי חֵרֶם. נִמְלֵא הֵנֶר שֶׁל מִתְכַתֵּם שֶׁנִּגְעָה בְּטוֹמֵא מִתּוֹ נִעְשָׂה אִבְּ הַטוֹמְאָה וְהַשְׂתָּא הוֹסִיף ר"ע עַל דְּבָרֵי ר' חֲנִינְא סָגֵן הַכֹּהֲנִים. שֶׁהָיָה רַבִּי חֲנִינְא לֹא הִתִּיר אֲלֵא לְהַחֲזִיר הַשְּׁלִיטָה. שְׁנֵי. וְר"ע הִתִּיר לְהַחֲזִיר הַשְּׁלִיטָה. רִאשׁוֹן. שֶׁהַשְּׁמֹן שֶׁנִּפְסַל בְּטוֹבֵל יוֹם שֶׁהוּא שְׁלִיטָה. כְּשֶׁמְדַלִּיקִין אֹתוֹ בְּנֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטוֹמֵא מִתּוֹ. שֶׁהֵנֶר עֲלָמוֹ נִעְשָׂה אִבְּ. כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ. נִמְלֵא שְׁחֹזֵר הַשְּׁלִיטָה לְהִיטָה רִאשׁוֹן. וְאִף עַל פִּי כֵּן לֹא נִמְנָעוּ. דֵּהוֹאִיל וַיֵּשׁ שֶׁסֵּ טוֹמְאָה עַלִּיו לֹא חִיִּישִׁינָן לִיָּה. וּמוֹתֵר לְהוֹסִיף בִּידֵים:

ב. אָמַר רַבִּי חֲנִינְא סָגֵן הַכֹּהֲנִים, מִיָּמֵי לֹא רָאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מְדַבְּרִיו לְמַדְנֵוּ, שֶׁהַמִּפְשִׁיט אֶת הַבְּכוֹר וְנִמְצָא טְרֵפָה, שְׂיֵאוֹתָיו הַכֹּהֲנִים בְּעוֹרוֹ. וְחֻכְמֵים אֲוֹמְרִים, לֹא רָאִינוּ אִינוּ רָאִיָּה, אֶלָּא יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה:

בְּרֵטוֹרָה (ג) לֹא רִאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה. לְאַחַר שֶׁהוֹפֵשֵׁט אִם נִמְלֵאֵת טְרֵפָה אִף עַל פִּי שֶׁפְּסוּל זֶה הִיָּה בּוֹ קוֹדֵם הַפֶּשֶׁט. הוֹאִיל וְלֹא נִיכַר אֲלֵא לְאַחַר הַפֶּשֶׁט: שֶׁהַמִּפְשִׁיט אֶת הַבְּכוֹר וְנִמְלֵא טְרֵפָה. הֵא קַמ"ל ר"ע דֵּאֶפִּילוֹ בְּכוֹר בְּעַל מוֹם הַנֶּשְׁחָט בְּמִדְיָנָה עַל מוֹמוֹ וְלֹא הִתִּירוּ הַכֹּתוּב אֲלֵא בְּאֵלֶיָּה. כְּדַכְתִּיב (דְּבָרִים טו) בְּשַׁעֲרֵיךָ תֹאכְלֵנוּ. אֲבָל אִם מִתּוֹ עוֹרוֹ אֲסוּר וְטַעוֹן קְבוּרָה. וְאֲשַׁמְוֵעִין ר"ע דֵּהֵיכָא לְלֹא הוֹכֵר טְרֵפָתוֹ עַד לְאַחַר הַפֶּשֶׁט. הִתִּירָתוֹ שְׁחִיטָתוֹ וְהַפֶּשֶׁט לְעוֹרוֹ כֵּאִילוֹ נִזְרַק דָּמוֹ בְּמַקְדָּשׁ: יֵאוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים בְּעוֹרוֹ. וְאִינוּ נִשְׂרָף: אִין לֹא רִאִינוּ רִאִיָּה. שְׁמַא לֹא אִירַע בִּימֵינוּ שִׁימְלֵא טְרֵפָה לְאַחַר הַפֶּשֶׁט וְאִם אִירַע וְשִׂרְפוּהוּ. הוּא לֹא רִאִיָּה: אֲלֵא יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה. הוֹאִיל וְקוֹדֵם הַפֶּשֶׁט בָּא. וְהִלְכָה כְּר"ע בְּבְכוֹר בְּעַל מוֹם כְּשֶׁהִתִּירוּ מוֹמָהּ. אֲבָל לֹא הִתִּירוּ מוֹמָהּ. לֹא. וְהִלְכָה כְּחֻכְמֵים בְּבְכוֹר תָּמִים דְּבִשְׂרָפָה וְעוֹר בְּשִׂרְפָה:

ג. אִף הוּא הָעִיד עַל כְּפָר שֶׁהָיָה בְּצַד יְרוּשָׁלַיִם, וְהָיָה בּוֹ זָקֵן אֶחָד וְהָיָה מְלֻוֶּה לְכָל בְּנֵי הַכְּפָר וְכוֹתֵב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְאַחֲרֵים חוֹתְמִים, וְבָא מִעֲשָׂה לְפָנֵי חֻכְמֵים וְהִתִּירוּ. לְפִי דְרָפָךְ אֶתְּהָ לְמֵד, שֶׁהָאִשָּׁה כּוֹתֵבֶת אֶת גִּטָּה וְהָאִישׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹבְרוֹ, שְׂאִין קִיּוֹם הֵגֵט אֶלָּא בְּחוֹתְנָיו, וְעַל מַחֲט שֶׁנִּמְצָאֵת בְּבִשְׂרָף, שֶׁהַסִּפִּין וְהַיָּדִים טְהוֹרוֹת וְהַבִּשְׂרָף טָמֵא. וְאִם נִמְצָאֵת בְּבִשְׂרָף, בְּפָרֶשׁ, הַכֹּל טְהוֹר:

בְּרֵטוֹרָה (ד) וְכוֹתֵב בְּכַתֵּב יָדוֹ. שְׁטַר חוֹב עַל הַלוּה: וְאַחֲרֵים חוֹתְמִים. עֵדִים כְּשֵׁרִים הִיוּ חוֹתְמִים עַל הַשְּׁטַר: וְהִתִּירוּ. וְאִף עַל פִּי שְׁכוֹתֵב הַשְּׁטַר. הוּא הַמְלוּה. וְנוֹגַע בְּעוֹדוֹתוֹ: שֶׁהָאִשָּׁה כּוֹתֵבֶת אֶת גִּטָּה. וְעֵדִים כְּשֵׁרִים חוֹתְמִים בּוֹ: אֶת שׁוֹבְרוֹ. שְׁטַר

מחילה שמחלה לו אשתו על כתובתה: שאין קיום הגט אלא בחותמו. העדים החתומים על הגט הם עיקר סבת קיום הגט הלכך כשהעדים כשרים חתומים בו כשר אף על פי שהוא כתב יד האשה: ועל מחט. שידוע זה שנטמאת צמת. ונמלאת בצקר הקדש כשחתכו אותו בעזרה וספק אם נגע זה הסכין והאדם אם לאו. הסכין והאדם טהורין דספק טומאה ברשות הרבים היא שהעזרה דין רשות הרבים יש לה לענין טומאה. וספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור והבשר טמא דודאי נגעה בו טומאה. ומתני' איירי בזהמת קדשים שהעבירה בנהר סמוך לשחיטתה ועדיין משקה טופח עליה שהוכשר הבשר לקבל טומאה באותן המים דאי לאו הכי לא היה הבשר טמא ואף על פי שרוחלים אותם בבית המטבחים בעזרה דכל משקה בית מטבחים דכן. ואין מכשירין את הבשר לקבל טומאה ואי קשיא היאך הבשר טמא והידים טהורים. והלא אוכלין טמאין מטמאין את הידים מדרבנן. הא לא קשיא מידי דקיי"ל אין טומאת ידים במקדש שכשגזרו על טומאת ידים לא גזרו זה במקדש:

ד. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל לְפָנָי חֲכָמִים בְּפָרֶס בְּיַבְנָה. עַל בְּיָצָה טְרוּפָה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל גְּבֵי יָרֵק שֶׁל תְּרוּמָה, שֶׁהִיא חֲבוּרָה. וְאִם הִיָּתָה כְּמִין כּוֹבֵעַ, אֵינָה חֲבוּרָה. וְעַל שֶׁבִּלְתֵּי שֶׁבִּקְצִיר וְרֹאשָׁה מְגִיעַ לְקָמָה, אִם נִקְצְרָה עִם הַקָּמָה, הֲרִי הִיא שֶׁל עֲנִיִּים. וְעַל גְּנָה קִטְנָה שֶׁהִיא מְקַפֶּת עָרִיס, אִם יֵשׁ בָּהּ כְּמֵלֵא בּוֹצֵר וְסֵלֹו מְפָאֵן וּמְלֵא בּוֹצֵר וְסֵלֹו מְפָאֵן, תִּזְרַע. וְאִם לֹא, לֹא תִזְרַע:

ברטורה (ז) **זכרם.** שהיו יושבין שורות שורות של חכמים ככרם זו הנטוע שורות שורות של גפנים: על ביצה הטרופה. בקערה שנתערבה החלבון והחלמון יחד ונתונה ע"ג הירק. ונגע טבול יום צביצה אף על פי שהוא חולין דאין שייך תרומה צביצה וטבול יום אינו פוסל בחולין אפ"ה הוי חבור ונפסל הירק כאלו נגע בו: אם היה כמין כובע. שנתנפחה הביצה ונעשית כמין כובע על הירק וחלולה תחתיה: שכולת שבקציר. שייך בקצירתו שכולת אחת שלא קצר. וראש אותה שכולת מגיע לקמה: אם נקצרה. אם אותה שכולת נקצרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית. שהקמה מלילתה ללא קרינן זה לא תשוב לקחתו: ואם לאו. הרי זו שכחה. והוא לעניינים: עריס. חמש גפנים הנטועות ומודלות ושוכבות על גבי כלונסות או על גבי גדר קרויות עריס לשון על ערש ילועי: אם יש בו כמלא בוצר וסלו. אם הגנה גדולה כשעור שיעמוד זה בוצר הענבים עם סלו שמכנים הענבים לתוכו כשהוא מלקט הענבים מכל כדדי העריס: תזרע. הגנה. והוא שירחיק הזרע מן הגפנים כדי עבודת הכרם שהם ו' טפחים לכל רוח וזרע השאר: ואם לאו. שאין הגנה גדולה כל כך: לא תזרע. ואף על פי שמרחיק כדי עבודת הכרם מפני שהזרע נראה עם הכרם כאילו הם כלאים:

ה. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמְרוּ לְפָנָי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, וְלֹא אָמַר בָּהֶם לֹא

אסור והתיר, ופרשן רבי יהושע בן מתיא. המפיס מרסא בשבת, אם לעשות לה פה, חיב, ואם להוציא ממנה לחה, פטור. ועל הצד נחש בשבת, אם מתעסק שלא ישכנו, פטור. ואם לרפואה, חיב. ועל לפסין אירוניות, שהם טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב. רבי אלעזר בן צדוק אומר, אף במשא הזב, טהורות, מפני שלא נגמרה

דרטורה (ה) ופרשן רבי יהושע. אימתי חיוב. ואימתי פטור: אם לעשות לה פה חיוב. משום בונה: ואם להוציא ממנו לחה פטור. דמלאכה שא"ל לגופה היא שהפתח היא המלאכה. וזו א"ל להיות לה פתח מעכשיו ואין כאן אלא איסורא דרבנן ומשום לערעל לא גזור. והוי פטור ומותר: אם מתעסק שלא ישכנו פטור. דא"ל לגופו של דבר הנלוו. ואם היה יודע שיעמוד ולא ישכנו. לא היה לו. ובהאי נמי לא גזור רבנן. והוי פטור ומותר: לפסין אירוניות. כלי חרס סתומים עשויין כמין כדור חלול מצפנים. ולאחר שמלכדים אותן בכבשן. חותכים אותן באמצע והוא נעשה שני כלים: טהורות באהל המת. כל זמן שלא חתכוהו. דכלי חרס אין מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו. כדכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח. דרך פתחו מיטמא ואינו מיטמא מגבו והאי אין לו אויר: וטמאות במשא הזב. בטומאת היסט שאם נתלטלו או נתנענעו ממש' הזב. טמאים אף על פי שאין להם אויר: מפני שלא נגמרה מלאכתן. דחתיכ' שחותכין אותן באמצען זו היא גמר מלאכתן ואין הלכה כר"א בר לדות. אלא לבזבזן בכבשן הוא גמר מלאכתן הלכך מיטמאות במשא הזב אפילו קודם שחלקן:

ו. שלשה דברים אמר רבי ישמעאל ולא הוזהר לו רבי עקיבא. השום והבסר והמלילות שרסקן מבעוד יום, שרבי ישמעאל אומר יגמור משתחשך ורבי עקיבא אומר לא יגמור:

דרטורה (ו) מלילות. שכולים שלא נשלו כל כרכן וטוענן באבנים ומסקה זב מהן וטובל בו: יגמור. מאחר שרסקן וכתתן מערב שבת. יגמור ויאכל בשבת. ולא דמי למסקים שזבו שאסורין גזירה שמה יסחוט. דהכא אפילו יסחוט ליכא איסורא דאורייתא. משום דמסקים אתו ממילא: לא יגמור. כדי לאכול לאחר שקדש היום. דאסורין כשאר משקים שזבו. והלכה כר' ישמעאל:

ז. שלשה דברים אמרו לפני רבי עקיבא, שנים משום רבי אליעזר ואחד משום רבי יהושע. שנים משום רבי אליעזר, יוצאת אשה בעיר של זָהָב, ומפריחי יונים פסולים לעדות. ואחד משום רבי יהושע, השרץ בפיה חלדה ומתלקת על גבי כפרות של תרומה, ספק נגע ספק לא נגע, ספקו טהור:

זרמורה (ז) עיר של זהב. עטרת זהב עשויה כמין עיר כורת ירושלים. ולא חייסין
למלא שלפא ומחויא ואתיא לאתויי ארבע אמות זרקות הרבים: ומפריחי יונים. מין
ממיני השחוק אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כד וכך. פי' אחר שמגדל יונה מלומדת
להביא יונים לבית בעליה ויש בהן גזל משום דרכי שלום. ולא גזל גמור: ספק נגע
ספק לא נגע ספיקו טהור. משום דטומאה עוברת היא ואינה נחה במקום. הלכך
ספיקו טהור ואפילו זרקות היחיד:

ח. שלשה דברים אמר רבי עקיבא, על שנים הודו לו ועל אחד לא
הודו לו. על סנדל של סידים, שהוא טמא מדרס. ועל שירי תנור
ארבעה. שהיו אומרים שלשה. והודו לו. ועל אחד לא הודו לו, על
כסא שנטלו שנים מחפוייו זה בצד זה, שרבי עקיבא מטמא וחכמים
מטהרין:

זרמורה (ח) סנדל של סיידין. מנעול של עץ שנועלין זרמורה המתעסקים בסיד
להגן על רגליהם שלא יקרפו בסיד ואם נעל אותו הזב טמא מדרס: ועל שירי תנור
ארבעה. אם היה גדול הרבה ונטמא. ואחר כך נשבר. לא נטהר עד שלא יהיה
בזבזיו גבוה ארבעה. ולעולם שזבזיו מקבלים טומאה כאילו היה שלם. עד שיהיה
השבר פחות מגובה ארבעה. וסתם תנור שבמשנה עשוי כמין קדירה גדולה שאין לה
שוליים ומחברין אותו בטיט על גבי קרקע. ורפפת הקרקע היא תחתיתו של תנור:
שנים מחפוייו. מן הלוחות העשויות למושב: שרבי עקיבא מטמא. דסבר אף על פי
שאינו ראוי לשיבה הוא ראוי לקבל רמונים וטמא משום כלי קבול: וחכמים מטהרין.
דסברי הואיל ועיקרו לשיבה עבד ולא לבית קבול. כיון שנתבטל העיקר שבזבזו
נעשה נתבטל הטפלה ואינו מטמא אפילו משום כלי קבול והלכה כחכמים:

ט. הוא היה אומר, האב זוכה לבן, בנוי, ובכח, ובעשר, ובחכמה,
ובשנים, ובמספר הדורות לפניו והוא הקץ, שנקאמר (ישעיה מא) קרא
הדורות מראש, אף על פי שנקאמר (בראשית טו) ועבדו וענו אתם ארבע
מאות שנה, ונקאמר (שם) ודור רביעי ישובו הנה:

זרמורה (ט) האב זוכה לבן וכו'. לפי שקרוב טבע הבן להיות דומה לטבע האב
והגוי. והכח. והחכמה. והשנים. אדם זוכה בהן מתחלת ילירתו כפי טבעו. והעושר
אדם מורישו לבנו. וחכמה לאמרינן הכא היא הסברא הישרה והיא באדם כפי טבעו.
והשנים. אריכות הימים. ול"נ שאם אדם זוכה הויין ליה זנים נאים בעלי כח בעלי
חכמה עשירים ומאריכי ימים: ובמספר הדורות לפניו. פעמים שהקדוש ברוך הוא
מבטיח לאב לעשות טובה לזרעו לדור שלישי או לדור רביעי. והאב זוכה לאותו
הדור שתהא להם אותה הטובה. והוא הקץ שקצב הקדוש ברוך הוא לאותו דבר שיהיה

לזמן פלוני ולדור פלוני כמו ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ודור רביעי ישובו הנה הרי מספר הדורות שהוא דור רביעי הוא הקץ של ארבע מאות שנה:

י. אף הוא היה אומר חמשה דברים של שנים עשר חדש. משפט דור המבול, שנים עשר חדש. משפט איוב, שנים עשר חדש. משפט המצריים, שנים עשר חדש. משפט גוג ומגוג לעתיד לבוא, שנים עשר חדש. משפט רשעים בגיהנם, שנים עשר חדש, שנאמר (ישעיה סו) והיה מדי חדש בחדשו. רבי יוחנן בן נורי אומר, מן הפסח ועד העצרת, שנאמר ומדי שבת בשבתו:

זרמורה (י) שנאמר והיה מדי חדש בחדשו. כשיבא חדש באותו חדש שמת בו ילא מגיהנם. ויבא להסתחוות לפני ה': שנאמר ומדי שבת בשבתו. כלומר לאחר שיהיה בגיהנם כ"כ ימים כמו שיש מיום ראשון של פסח לאיקרי שבת דכתיב (ויקרא כג) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' עד ערכת שהוא ממחרת השבת השביעית ילא מגיהנם ויבא להסתחוות:

גמרא עבודה זרה דף עה ע"ב

תנא וכלן צריכין טבילה בארבעים סאה מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא (במדבר לא) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת. תני בר קפרא מתוך שנאמר במי נדה שומע אני שצריך הנאה שלישי ושביעי תלמוד לומר: אף חלק. אם כן מה תלמוד לומר במי נדה. מים שנדה טובלת בהן. הוי אומר ארבעים סאה. תנו רבנן: הלוקח כלי תשמש מן הנכרי דברים שלא נשתמש בהן מטבילן והן טהורים דברים שנשתמש בהן על ידי צונן כגון כוסות וקיתונות וצלוחיות מדיחן ומטבילן והן טהורים. דברים שנשתמש בהן על ידי חמין כגון היורות הקומקמוסין ומחמי חמין מגעילן ומטבילן והן טהורין. דברים שנשתמש בהן על ידי האור כגון השפודין והאסקלאות מלבנן ומטבילן והן טהורין וכלן שנשתמש בהן עד שלא יטביל ושללא יגעיל ושללא ילבן. תני חדא אסור ותניא אידך מתר לא קשיא הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם מתר. געולי נכרים דאסור רחמנא היכי משפחת לה. אמר רב חייא ברה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדרה

בַּת יוֹמָא דְלָאוּ נוֹתְנָן טַעַם לְפָגֶם הוּא מִכָּאן וְאֵילָף לִישְׁתְּרִי גְזִירָה שְׂאִינָה
בַּר יוֹמָא מְשׁוּם קְדָרָה בַּת יוֹמָא :

רס"י תנא וכולן. אף הנגעלים והמלוצונים: כל דבר אשר יבא באש. שנסתמשו בו
בני מדין ע"י האור תעבירו באם כעין בולעו לאיסור ופליטנו כדאמרן כבולעו
כך פולטו: וטהר. קרא יתירא הוא האי וטהר: במי נדה יתחטא. בכלי מדין כתיב:
גיעולי נכרים דאסר רחמנא. במדין דכתיב תעבירו באש וטהר דבעי הגעלה היכי
משכחת לה: בת יומא. שבישל בה נכרי היום אבל בישל בה אתמול כבר הפיג בה
טעמו בלינת לילה ושוב כשפולטו בתצטיל אחר אינו חלל לפגם: מכאן ואילך
לישתרי. אף לכתחלה:

זוהר אמור דף קד ע"א

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא. אֲבָרְהָם כָּל יוֹמוֹי הָוָה קָאִים בְּפִרְשֵׁת אֹרְחִין לְזַמְנָא
אוֹשְׁפִיזִין וְלִתְקַנָּא לֹון פְּתוּרָא הַשְׁתָּא דְמִזְמַנִּין לִיה וְלִכְלָהוּ צְדִיקָא וְלָדוּד
מִלְכָּא וְלֹא יְהִיִן לֹון חוֹלְקִיהוֹן אֲבָרְהָם קָאִים מִפְּתוּרָא וְקָרִי (במדבר טו)
סוּרוּ נָא מֵעַל אֶהְלִי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְכִלְהוּ סְלָקִין אֲבַתְרִיה. יִצְחָק
אָמַר (משלי יג) וּבִטָּן רְשָׁעִים תִּחְסֹר. יַעֲקֹב אָמַר (שם כג) פְּתֹה אֲכַלְתָּ תִקְיָאנָה
וּשְׂאָר כָּל צְדִיקָא אָמַרִי (ישעיה כה) כִּי כָל שְׁלַחֲנוֹת מְלָאוּ קִיא צוּאָה בְּלִי
מְקוּם. דְּוֹד מִלְכָּא אָמַר (חסר כאן) וְאֲשָׁלִים דִּינְוִי דְכַתִּיב (שמואל א כה) וַיְהִי
כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיְגוֹף ה' אֶת נֶבֶל וַיָּמַת מֵאִי קָא מִיְרִי בְּגִין דְּדוּד שְׂאֵל לְנֶבֶל
וְאֲתַעְבִּיד לִיה אוֹשְׁפִיזָא וְלֹא בַּעָא. וְדָא זְמִין לִיה וְלֹא יְהִי חוֹלְקָא
וּבְאֲנוּן עֶשֶׂר יוֹמִין דְּדוּד מִלְכָּא דָּאִין עֲלֵמָא אֲתַדֵּן עֲלִיה הֵהוּא בַר נֶשׁ
דְּאֲשָׁלִים לִיה בִּישׁ יִתִיר מְנַבֵּל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִין כְּדֵ אֹרִיתָא לָא אֲטַרַח
עֲלִיה דְּבַר נֶשׁ יִתִיר אֶלָּא בְּמָה דִּיכִיל דְכַתִּיב (דברים טז) אִישׁ כְּמִתְנַת יְדוּ וְגוֹ'.
וְלֹא לִימָא אִינִישׁ אִיכּוּל וְאֲשַׁבַּע וְאָרוֹי בְּקִדְמִיתָא וּמָה דִּישְׁתַּאֲר אֲתַן
לְמִסְכְּנֵי אֶלָּא רִישָׁא דְכִלָּא דְאוֹשְׁפִיזִין הִיא וְאִי תְּדִי לְאוֹשְׁפִיזִין וְרוֹי לֹון
קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲמִיה וְאֲבָרְהָם קָרִי עֲלִיה (ישעיה נח) אִז תִּתְעַנֵּג עַל ה' וְגוֹ'
וַיִּצְחָק קָאִרִי עֲלִיה (שם נד) כָּל כְּלִי יוֹצֵר עֲלִיךָ לֹא יִצְלַח. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן
הִיא דְּוֹד מִלְכָּא אָמַר לָהּ בְּגִין דְּכָל זִינִין דְּמִלְכָּא וְקָרְבִין דְּמִלְכָּא בִידוֹי דְּדוּד
אֲתַפְקְדוּ. אָבֵל יִצְחָק קָאֲמַר (תהלים קיב) גִּבּוֹר בְּאָרֶץ יְהִיה זָרְעוֹ וְגוֹ'. הוֹן
וְעוֹשֵׁר בְּבֵיתוֹ וְגוֹ'. וַיַּעֲקֹב אָמַר (ישעיה נח) אִז יִבְקַע כְּשַׁחַר אֹרֶךְ וְגוֹ'. שְׂאָר
צְדִיקָא אָמַרִי (שם) וְנִחַף ה' תִּמִּיד וְהִשְׁבִּיעַ וְגוֹ'. דְּוֹד מִלְכָּא אָמַר (שם נד) כָּל
כְּלִי יוֹצֵר עֲלִיךָ לֹא יִצְלַח דְּהָא הוּא עַל כָּל זִינֵי דְעֲלֵמָא אֲתַפְקְדוּ. זְכָאָה
חוֹלְקִיה דְּבַר נֶשׁ דְּזָכִי לְכָל הִיא זְכָאָה חוֹלְקִיהוֹן דְּצְדִיקָא בְּעֲלֵמָא דִּין
וּבְעֲלֵמָא דְּאֲתִי עֲלִיהוּ כְּתִיב (שם ס) וְעַמּוֹד כְּלָם צְדִיקִים וְגוֹ' :

וְאָמַר רַבִּי חֲבָא, אֲבָרְהָם, כָּל יָמָיו הָיָה עוֹמֵד בְּפִרְשַׁת דְּרָכִים
 לְהַזְמִין אֲוֹרְחִים וְלַעֲרוֹךְ לָהֶם שְׁלַחוֹן. עַתָּה, בְּסַפּוֹת, אִם מְזַמְּנִים אוֹתוֹ וְלִכְל
 הַכְּדִיקִים, וְאֵת דְּוֹד הַמְּלָךְ, וְיֵאֵין נוֹתְנִים לָהֶם חֻלְקָם, עוֹמֵד אֲבָרְהָם מֵעַל
 הַשְּׁלַחוֹן וְהוֹרָא, סוּרָו נָח מֵעַל אֲהֵלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה. וְכֻלָּם
 מִסְתַּלְקִים אַחֲרָיו. יִנְחַק אֹמְרֵי, וּבְטוֹן רְשָׁעִים תַּחֲסֹר. יַעֲקֹב אֹמֵר, פִּתְוֹ אֲרַכְל
 תְּקִיָּאָנָה. וְשָׂאֵר כָּל הַכְּדִיקִים, דְּהֵינּוּ מִשָּׂה וְאֵהֲרֹן, אֹמְרִים, כִּי כָּל שְׁלַחוֹת
 מְלָאוּ הָיָא לוֹאָה בְּלֵי מָקוֹם. דְּוֹד הַמְּלָךְ אֹמֵר, וּמִשְׁלִים אֵת דִּינָיו, שְׂכַתּוֹב,
 וְיֵהִי בְּעֶשְׂרֵת הַיָּמִים וַיְגֹוֹף ה' אֵת נֶבֶל וַיָּמַת. שׂוֹאֵל, מַה זֶה אֹמֵר. וּמִשִּׁיב,
 מִשׁוֹם שְׂדוֹד בִּיקָשׁ מִנְּבֶל שְׂיִקְבֵּל אוֹתוֹ לְאוֹרְחָא, וְהוּא לֹא רָכָה, וְכֵן הוּא, הַיּוֹשֵׁב
 בְּסַפָּה, הַזְּמִין אוֹתוֹ, אֵת דְּוֹד הַמְּלָךְ, וְלֹא נָתַן לוֹ חֻלְקוֹ, עַל כֵּן דְּוֹד הַמְּלָךְ
 הוֹרָא עָלָיו אֵת הַמְּקַרָא הַזֶּה שֶׁל נֶבֶל. וּבְאֵלּוּ עֶשְׂרֵת הַיָּמִים, שְׂדוֹד הַמְּלָךְ,
 שְׂהוּא מְלַכּוֹת, דִּן אֵת הָעוֹלָם, דִּינּוּ בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה, נְדוֹן עָלָיו אוֹתוֹ
 הָאֲדָם, שְׂגַמֵּל לוֹ רַע יוֹתֵר מִנְּבֶל, כִּי הַזְּמִינוּ וְיֵאֵין נוֹתַן לוֹ חֻלְקוֹ. וְנֶבֶל עַל
 כָּל פְּנִים לֹא הַזְּמִינוּ. אֲמַר רַבִּי חֲלֵעֶזֶר, הַתּוֹרָה לֹא הִטְרִיחָהּ אֵת הָאֲדָם לְתַת
 יוֹתֵר, אֲלֹא כַּמָּה שְׂיִכּוֹל, שְׂכַתּוֹב, אִישׁ כְּמַתְּנַת יְדוֹ וְגו'. וְאֵל יֵאֵמַר אֲדָם, אוֹכֵל
 וְאֵשְׂבַע וְאֵרוּהָ תְּחַלָּה, וּמַה שְׂיִשְׂאֵר אַתָּן לְעַנְיִים, אֲלֹא תְּחַלַּת הַכֹּל הוּא שֶׁל
 הָאוֹרְחִים, וְאִם מְשַׁמַּח אֵת הָאוֹרְחִים וּמְרֻוֹה אוֹתָם, הַקְּדוּשָׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂמַח
 עִמּוֹ, וְאֲבָרְהָם הוֹרָא עָלָיו, אִז תְּתַעַנֵּג עַל ה', וְיִנְחַק הוֹרָא עָלָיו, כָּל כְּלֵי
 יוֹכֵר עָלָיו לֹא יִלְחַח. אֲמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, מְקַרָא זֶה אֹמֵר לוֹ דְּוֹד הַמְּלָךְ, הוּא
 מְלַכּוֹת, מִשׁוֹם שְׂכָל כְּלֵי הַיָּזַן שֶׁל הַמְּלָךְ וּמְלַחְמוֹת הַמְּלָךְ בִּידְיוֹ שֶׁל דְּוֹד
 נְמַסְרוֹ, אֲבֵל יִנְחַק אֹמְרֵי, גְּבוּר בְּאַרְצָא יֵהִי זְרַעוֹ וְגו', הוּן וְעוֹשֵׁר בְּבִיתוֹ
 וְגו'. יַעֲקֹב אֹמֵר, אִז יִבְקַע כְּשֶׁחַר אוֹרְךָ וְגו'. כִּי יִבְקַע, הוּא אוֹתִיּוֹת, יַעֲקֹב.
 שָׂאֵר הַכְּדִיקִים אֹמְרִים, וְנִחְךָ ה' תְּמִיד וְהַשְׁבִּיעַ וְגו'. דְּוֹד הַמְּלָךְ אֹמֵר, כָּל
 כְּלֵי יוֹכֵר עָלָיו לֹא יִלְחַח, כִּי הוּא נְתַמְנֶה עַל כָּל כְּלֵי הַיָּזַן שְׂבַעוֹלָם. אֲשַׁרִּי
 חֻלְקוֹ שֶׁל הָאֲדָם שְׂזָבָה לְכָל זֶה. אֲשַׁרִּי חֻלְקָם שֶׁל הַכְּדִיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה
 וּבְעוֹלָם הַבָּא. עָלֵיהֶם כְּתוּב, וְעַמּוֹךְ כָּלֵם כְּדִיקִים וְגו'.

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. גמרו מלאכל מסלקין את השלחן ומכבדין את המקום שאכלו בו ואחר כך נוטלין את ידיהם שמא ישירו שם פרוורין שיש בהן כזית שאסור להלך בהן ולרחץ עליהם אבל פרוורין שאין בהן כזית מתר לאבדן בידי: **ב.** הביאו להן מים לנטילה כל שמברך ברכת המזון הוא נוטל ידיו תחלה. כדי שלא ישב הגדול וידיו מזהמות. עד שיטל אחר. ושאר הסועדין נוטלין ידן בסוף זה אחר זה. ואין מכבדין בדבר זה שאין מכבדין בידיים מזהמות ולא בגשרים ולא בדרכים. אלא בפתח הראוי למזוזה ובשעת כניסה: **ג.** גמרו לטל ידיהן ונגבו ידיהן וברכו ברכת המזון והביאו את המגמר. מי שברך ברכת המזון הוא מברך על המגמר וכלן עונין אמן:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ל"ג ע"א

אם ישוב בעל הלשון בתשובה צריך לבקש מחילה לאשר מוצק לו מעצם לשונו והוא לא יזכר מספר כלם כי רבים מכאובים הכאיב וכמה נפשות הדיאב. גם רבים מאשר זכר כי אותם עבר והם לא ידעו כי הדיח עליהם את הרעה ותבייש להודיעם ולגלות אונם על אשר גמלם רעה כי הוא מכה ואין מפתו ידועה כענין שנאמר (תהלים קב) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. על כן נמשל לשון הרע לחץ, כי המושך בקשת פעמים רבות ישלח חציו באדם ולא נודע מי הפהו. ועוד על ענין אחר נמשל לחץ כי שולף החרב אם נכמרו רחמיו על האדם בהתחננו אליו ישיב חרבו אל נדנה לא כן זורק החץ כי אין בידו להשיבו כן בעל לשון הרע אחר אשר יצא הדבר מפיו לא יוכל לתקן. ופעמים שיידבר על פגם משפחה והזיק אל הדורות הבאים אחריו ולא תגיע אליו מחילה מזה. על כן אמרו זכרונם לברכה כי המדבר בפגם משפחה אין לו כפרה עולמים. והנה המשלם לשונו גם על הקדושים אשר בארץ המה ידבר כי על מי לא עברה רעתו תמיד. וכבר אמרו זכרונם לברכה כי האפיקורוס אין לו חלק לעולם הבא ה' יצילנו:

וזאת הברכה יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) חמישי וּלְדָן אָמַר הָן גְּוֹר אַרְיָה יִזְנֶה בִּין -

הַבְּשֵׁן: וְלָדָן אָמַר דָּן תְּקִיף פְּגוֹר אַרְיָן אַרְעָה שְׁתַּיָּא מִן נְחֻלָּא דְגִגְדָן מִן מִתְנָן:

רס"י דן גור אריה. אף הוא היה סמוך לספר לפיכך מוסלו באריות: יזנח מן הבשן. כתרגומו, שהיה הירדן יולא מחלקו ממערת פמיאס, והוא לשם, שהיא בחלקו של דן, שנאמר (יהושע יט, מז) ויקראו לשם דן וזנוקו וקלוחו מן הבשן. דבר אחר, מה זנוק זה יולא ממקום אחד ונחלק לשני מקומות, כך שבטו של דן נטלו חלק בשני מקומות. תחלה נטלו בצפוגית מערבית עקרון וסביבותיה, ולא ספקו להם, ובאו ונלחמו עם לשם שהיא פמיאס והיא בצפוגית מזרחית, שהרי הירדן יולא ממערת פמיאס והוא במזרח של ארץ ישראל, ובא מהצפון לדרום וכלה בקצה ים המלח, שהוא במזרח יהודה, שנטל בדרומה של ארץ ישראל, כמו שמפורש בספר יהושע, והוא שנאמר (ס"ט, מז) ויאל גבול בני דן מהם ויעלו בני דן וילחמו עם לשם וגו', יאל גבולם מכל אתו הרוח שהתחילו לנחול בו:

(כג) וּלְנִפְתָּלִי אָמַר נִפְתָּלִי שִׁבְעַ רְצוֹן וּמִלָּא

בְּרַכַּת יְהוָה יִם וְדָרוֹם יִרְשָׁה: (ס) וּלְנִפְתָּלִי אָמַר נִפְתָּלִי שִׁבְעַ רְעוּא וּמִלִּי בְּרָכוֹ מִן קָדָם ?? מְעַרְבִי יִם גְּנוּסֵר וְדָרוּמָא יָרַת:

רס"י שבע רצון. שהיתה ארלו שבעה כל רצון יושביה: ים ודרום ירשה. ים כנרת נפלה בחלקו ונטל מלא חבל חרס בדרומה לפרוש חרמים ומכמורות: ירשה. לשון כווי, כמו (דברים א, כא) עלה רש, והטעם של מעלה ברי"ש מוכיח, כמו ירש, ידע, לקח, שמע, כשמוסיף בו ה"א יהיה הטעם למעלה שמעה,

ידעה, סלחה, לקחה אף כאן ירשה לשון אווי. ובמסורת הגדולה מלינו באלפא ביתא לשון אווי דטעמיהון מלעיל:

(כד) וְלֹא־אֵשֶׁר אָמַר בְּרוּךְ בְּמִבְּנֵי אֵשֶׁר יְהִי רְצוֹן אֲזוּזוֹ וְטַבֵּל בְּשֶׁמֶן רֶגְלָו: וְלֹא־אֵשֶׁר אָמַר בְּרִיךְ מִבְּרַבֵּת בְּנֵי אֵשֶׁר יְהִי רְעוּא לְאַחוּזָהּ וְיִתְרַבֵּי בְּתַפְנוּקֵי מַלְכֵּינָּו:

רש"י ברוך מצנים אשך. ראיתי בספרי, אין לך בכל השצטים שנתברך צנים כאשך, ואיני יודע כיצד: יהי רצוי אחיו. שהיה מתרצה לאחיו בשמן אנפיקינן ובקפלאות והם מרצין לו בתבואה. דבר אחר, יהי רצוי אחיו שהיו צנותיו נאות והוא שנאמר (דברי הימים א' ז, לא) הוא אבי ברזית, שהיו צנותיו נשואות לכהנים גדולים הנמשחים בשמן זית: וטבל בשמן רגלו. שהיתה ארצו מושכת שמן כמעין. ומעשה שנאטרכו אנשי לודקיא לשמן מנו להם פולמוסטום אחד וכו', כדאיתא במנחות (פה, ב) :

(כה) בְּרִזֵּל וְנַחֲשֶׁת מִנְעַלְךָ וְכִימִידְךָ וְדָבָרְךָ: תְּקִיף כְּפָרְזֵלָא וְנַחֲשָׂא מוֹתְבָדְךָ וְכִימִי עוֹלְמָתְךָ תְּקַפְּךָ:

רש"י ברזל ונחשת מנעלך. עכשיו הוא מדבר נגד כל ישראל, שהיו גבוריהם יושבים צערי הספר ונועלים אותה שלא יוכלו האויצים לכנס זה כאלו היא סגורה במנעולים ובריחים של ברזל ונחשת. דבר אחר ברזל ונחשת מנעלך, ארכס נעולה בהרים שחוצצין מהם ברזל ונחשת, וארצו של אשך היתה מנעולה של ארץ ישראל: וכימידך דבאך. וכימים שהם טובים לך, שהן ימי תחלתך, ימי נעורידך, כן יהיו ימי זקנתך, שהם דואצים זבים ומתמוטטים. דבר אחר, וכימידך דבאך וכימידך שהם טובים לך כמנין ימידך, כל הימים אשך אתם עושים לנו של מקום, יהיו דבאך, שכל הארצות יהיו דובאות כסף וזהב לארץ ישראל, שתהא מצורכת בפירות. וכל הארצות מתפרנסות המנה וממשיכות לה כספם וזהבם אישקורונ"ט. הכסף והזהב כלה מהם, שהן מזיבות אותם לארכסם:

(כו) אִין כָּאֵל יִשְׂרוּן רִכַּב שְׁמַיִם בְּעֶזְרָךְ וּבְגִאֲוֹתָיו

שְׁזוֹקִים: לית אלה פאלהא דישראל דשכנתה בשמ יא בסעדך ותקפה בשמי שמא:

רש"י אין כאל ישרון. דע לך ישרון שאין כאל בכל אלהי העמים, ולא לכורך כורס: רכב שמים. הוא אותו אלוה שבזכר ובגאותו הוא רוכב שחקים:

נביאים - יהושע - פרק א

(ו) רַק חֲזֹק וְאַמֵּץ מְאֹד לְשָׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל-
הַתּוֹרָה אֲשֶׁר עָנָךְ מִיְּהוָה עִבְדִּי אֶל-תִּסּוֹר
מִמֶּנּוּ יָמִיךָ וּשְׂמֹאוֹל לְמַעַן תִּשְׁכַּח בְּכֹל אֲשֶׁר

תִּלְךָ: לחוד תקיף ואלם לחדא למיטר למעבד ככל אורייתא דפקדך משה עבדי לא תסטי מניה למינא ולשמאלא בדיל דתצלח בכל אתר דתהך:

רש"י רק חזק ואמץ מאד . בתורה , כמו שהוא אומר : לשמור ולעשות ככל התורה : תשכח . תלחח :

(ח) לֹא-יִמּוֹשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה בְּיָדְךָ וְהָגִיתָ בוֹ
יוֹמָם וּלְיָלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל-
הַכְּתוּב בוֹ כִּי-אִם תִּצְלִיחוּ אֶת-דְּרָכְךָ וְאִם

תשכיל: לא יעדי ספרא דאורייתא הדין מפומך ותהי הגי בה יימם ולילא בדיל דתטר למעבד ככל דכתיב בה ארי בכן תצלח ית דרפך ובכו תכשט :

רש"י ספר התורה הזה . ספר משנה תורה היה לפניו : והגית בו . והתבוננת בו , כל הגיון שבתורה בלב , כמה דלת אמר (תהלים יט טו) : והגיון לבי לפניך ; (ישעיהו לג יח) : לבד יהגה אימה :

(ט) הָלוֹא צְוִיתִיךָ זִזְקָה וְאַמִּיץ אֶל-תַּעֲרֵץ וְאֶל-
תַּנּוּזֹת כִּי עִמָּךָ יְהוּה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּלְכָּה׃
(פ) הָלֹא פִקְדָתְךָ תִּקְרָא וְאֵלֶם לֹא תִדְמַחַל וְלֹא תִתְפַּר אֲרִי בְּסַעֲדָךָ מִיִּמְרָא דִּינִי
אַלְתָּךָ בְּכֹל אֲתֵר דְּתַחֲסָךְ :

רש"י הלווא כויתיד חזק ואמץ . במלחמה , כמו שנאמר : אל תערוץ ואל תחת , והיכן כוהו , בימי משה שנאמר (דברים לא כג) : וילו את יהושע בן נון וגו' :

(י) וַיֵּצֵאוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-שֵׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר׃ וּפְקִידַי הַיּוֹשֻׁעַ
יַת סָרְכֵי עֲמָא לְמִימָר :

רש"י וילו יהושע . ביום שתמו ימי כבי אצל משה :

(יא) עֲבְרוּ אֲנִי בְּקֶרֶב הַמַּוְזָזָה וַיֵּצֵאוּ אֶת-הָעָם לֵאמֹר
הֲכִינּוּ לָכֶם צִידָה כִּי בְּעוֹד אֲנִי שְׂלֵשֶׁת יָמִים
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא לָרֶשֶׁת
אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם
לְרֶשֶׁתָּהּ׃ (ס) עברו בגו משריתא ופקידו ית עמא למימר אתקינני לכון זונדין
ארי בסוף תלתא יומין אתון עברין ית ירדנא הדין למיעל למירת ית ארעא דינ
אלהכון יתב להון למרתה :

רש"י הכינו לכם צידה . כל דבר האריך לדך וכלי זיננס למלחמה אמר להם לתקן , שאם אתה אומר במאכל ובמשתה , הרי היו מסתפקים בזמן

סבכליהם עד ט"ז בניסן , וכן הוא אומר (לקמן ה' י"ב) : וישבות המן ממחרת
(מפי רבי) : בעוד שלשת ימים . בסוף שלשת ימים , בעוד שתהיו כאן שלשת
ימים ואחר תעברו :

כתובים - תהילים - פרק קי

(א) עֲמַר נְדָבָתִי בַיּוֹם וַיִּיכַל בְּהַדְרֵי-קֹדֶשׁ
מִרְזוֹם מִשְׁזוֹר לְךָ טַל יִלְדֹתֶיךָ : עֲמַר דְּבֵית יִשְׂרָאֵל
דְּמִתְנַדְּבִין לְאוּרֵיתָא בַּיּוֹם אֲגַחֵיתָא קְרָבָא תִּסְתַּיַּע עִמָּהוֹן בְּשִׁבְחֵהוּרֵי קוּדְשָׁא רַחֲמִין
דְּאַלְהָא יִסְתַּרְהֲבוּן לְךָ הַיּוֹם נִחַתְתָּ טַלָּא יִתְבוּן לְרוּחְצָן תּוֹלְדֵתְךָ :

רש"י עמך נדבות ביום חילך . כשתאסוף חיל לרדוף אחריהם יתגדבו עמך
ואוהבך ללאת עמך כמו שמלנו (שס) וירק את חניכיו ילידי ביתו ולא יותר
וענר ואשכול וממרא התגדבו מאליהם ללאת ללכת אחריו בעזרתו : בהדרי
קודש מרחם משחר . זאת תהיה לך בזכות הדת קדושה שהיה כך מבטן
אמך שהכיר בוראו בן ג' שנים : מרחם משחר . משנפלת מן הרחם כמו
משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואיכא דתני משחירין : לך טל ילדותיך .
לך יחשב ילדותיך דרכי יוסר שהנהגת בהם בילדותיך יהיה לך לנועם כטל
זה שהוא נעים ונוח :

(ב) זֶשֶׁבַע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶתְהָ-כֹהֵן לְעוֹלָם
עַל-דְּבִרְתֵי מַלְכֵי-צָדִיק : קָם יי וְלֹא יִתּוּב דְּאַנְתָּ מִתְּמַנֵּי לְרַבָּא
לְעֻמָּא דְּאַתֵּי בְּגִין זְכוּתָא דְּהוּיָתָא מְלַךְ צַדִּיק :

רש"י נשבע ה' ולא ינחם . לפי שהיה מתירא שלא יענש על האוכלסין
שהרג נאמר לו (שס ט"ו) אל תירא אצרכם וגו' לא ינחם על הטובה אשר דבר
עליך : אתה כהן לעולם על דברתי מלכי אדק . ממך תלא הכהונה ומלכות

להיות בניד יורשין את שם אזי אזיך והמלכות שנתנו לו : דברתי
מלכי לך . יו"ד יתירה כמו רבתי עם (איכה א) , על דברת מלכי לך על
פקודת מלכי לך . אתה כהן . יש במשמע כהן כהונה ושררה כמו (שמואל ב
מ) ובני דוד כהנים היו :

(ה) אֲדַנִּי עַל-יְמֵינְךָ בְּיוֹם-אָפוּ מְלָכִים:
שְׁכַנְתָּא דְנִי עַל יְמִינְךָ מְחָא בְּיוֹם רוּגְזִיָּה מְלָכִיָּא :

רס"י אדני . אשר היה על ימינך במלחמה : מחץ זיוס אפו מלכים . את
ארבעה מלכים הוא ידן בגוים מלא גויות זו היא בשורת ברית בין הבתרים
שנאמר לו על מלכים וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי (בראשית ט"ו) :

(ו) יְדִינְךָ בַּגּוֹיִם מְלָא גְוִיּוֹת בְּיוֹם רֵאשִׁי עַל-אֶרֶץ
רְבֵהָ: אֲתַמְנָא לְדִנְךָ עַל עַמְמִיָּא מְלִי אֶרְעָא גּוֹשְׁמֵי רְשִׁיעִין קְטִילִין מְחָא רִישָׁא
עַל אֶרְעָא סְגִיעָא לְחַדָּא :

רס"י מלא גויות . אסיפת פגרים , מלא לשון אסיפה כמו (ירמיה י"ד) קראו
אחריו מלא , אשר יקרא עליו מלא רועים (ישעיה ל"א) , והיכן דן מלא גויות
את מלכים על שפת הים (שמות ט"ו) : מחץ ראש על ארץ רבה . זו היא
דוגמת נבואת (חבקוק ג') מחלת ראש מצית קשע ראש פרעה שהיה ראש ושר
על ארץ גדולה וחשובה על כל הארצות כמו שנאמר (לעיל ק"ה) מושל עמים
ויפתחהו שהיו כל האומות תחת ממשלת מלכים :

(ז) בְּמַעֲזָל בְּדַרְךָ יִשְׁתַּה עַל-כֵּן יָרִים רֵאשִׁי:
נְבִיָּא בְּאוֹרְחָא אוּלְפִן יְקַבֵּל מְטוֹל הִיכְנָא יְזַקּוּף רִישָׁא :

רס"י מנחל בדרך ישתה וגו' . מנילוס הנהר בדרך הליכתו היתה ארצו
שיתה ולא היתה כריכה למי גשמים על כן היה מרים ראש ומתפאר (יחזקאל
כ"ט) לי יאורי ואני עשיתני , ענין אחר יש לפרש המזמור הזה בדוד : [א*
[נאם ה' לאדני . על עסקי אדוני שאול כשהייתי נרדף מפניו . לאדני . על

אדוני כמו ואמר פרעה לבני ישראל (שמות יד) , וישאלו אנשי המקום לאשתו
 (בראשית כ"ז) . שב לימיני . התעכב והמתן ליסועתי : [ז*] מטה עזך ישלח
 ה' מציון . מעשים טובים המלויינין בידך , ד"א עוד תמלוך בציון ושם ישולח
 לך מטה עז ואז תרדה בקרב אויביך : [ג*] עמד נדבות ביום חילך . עם
 ישראל יתנדבו לעזרתך ביום שתעשה חיל כמו שמפורש (בדברי הימים א י"ב)
 שהיו נקבלים עליו מכל שבט ושבט בלכתו אל קלג נפלו עליו ממנשה וגומר
 ומן הגדי נבדלו אל דוד וגומר (ספ) . בהדרי קודש מרחם משחר . בשביל
 הדרת קדושה שהיה כך מנעוריך . כך טל ילדותך . ילדות טובה ופרק נאה
 שהיה כך תהיה לך כטל שהוא נעים יערב ותעשה לך פירות להלליחך : [ד*]
 [נשבע ה' וגו' . שהמלכות תהא שלך עולמית . אתה כהן לעולם . ואיזו מן
 הכהונות כהונה שהיא למעלה מכהונת מלכי דק וזהו המלכות שהיא למעלה
 מכהונה גדולה בשלטים מעלות . על דברתי מלכי דק . למעלה מכהונת
 מלכי דק שהיה כהן לאל עליון וא"ת אף הוא מלך היה , מלוכת מלכי דק
 אינה מלוכה חשובה כנגד ישראל : [ה*] אדני . יהיה תמיד על ימינך
 להושיעך : אשר מחץ ביום אפו מלכים . שנלחמו עם אברהם ועם יהושע
 ועם ברק : [ו*] ידיו בגוים מלא גויות . ועוד בימי יחזקיהו בנך ידיו
 באוכלסי סנחריב קבוץ פגרים מתים וימחץ בסנחריב שהוא ראשה של נינוה
 ואשור שהיא ארץ רבה אשר מנחל בדרך היה שותה שנתפאר ששתו אוכלסיו
 מימי הירדן שנאמר (ישעיה ל"ז) אני קרתי וקתיתי מים ואחריו וגו' : [ז*]
 על כן ירים ראש . היה משתבח ומתפאר בגודלו :

משנה ערכין פרק ו

א. שום היתומים שלשים יום, ושום ההקדש שלשים יום, ומכריזין
 בפקר ובערב. המקדיש נכסיו והיתה עליו כתבת אשה, רבי אליעזר
 אומר, כשיגרשנה, ידיר הנאה. רבי יהושע אומר, אינו צריך. כיוצא
 בו, אמר רבן שמעון בן גמליאל, (א) הערב לאשה בכתבתה והיה
 בעלה מגרשה, ידיר הנאה, שפא יעשה קנוניא על נכסיו של זה
 ויחזיר את

(ה) שום היתומים. בית דין היורדים לנכסי יתומים למכרן להגבות לבעל חוב, שמיין את הקרקע ומכריזין שלשים יום רלופים זה אחר זה, כל הרולא ליקח יבוא ויקח. ואי בעו, מכריזין שלשים יום כל שני וחמישי, והכי עדיף טפי. ואע"ג דכי חשבת כל שני וחמישי שבששים יום מתחילת יום שני של הכרזה ראשונה לא משכחת להו אלא תמני סרי יומי, מכל מקום הכי עדיף כיון דמשכח מלתא טובא ידעי ושמעי: ושום ההקדש. המקדיש שדה מקנה שהיא נפדית בדמים כמו שהיא שוה: צבוקר ובערצ. בשעת הולאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים. דאי איכא דבעי למזבן אמר להו לפועלים בשעת יליאתן ראו לי שדה פלונית אם היא יפה, ובשעת הכנסת פועלים כששומע ההכרזה נזכר והולך ושאלן. וכשהן מכריזין אומרים שדה פלונית שכך וכך סימניה וכך וכך מרריה, כך היא עושה תבואה וכך שמארה בית דין. ואם מוכרים אותה לכתובת אשה. אומרים, הלוקח יקח על מנת שיתן המעות לכתובת אשה. ואם מוכרים אותה בשביל בעל חוב, אומרים, על מנת שיתן המעות לבעל חוב. משום דאיכא לוקח דניחא ליה ליקח כדי לפרוע לאשה דנסבא פורתא פורתא, ואיכא דניחא ליה טפי לפרוע לבעל חוב שנוטל זוזים חסרים וצבורים שאין דרך סוחרים להקפיד בכך. אע"ג דקיימא לן דאין בית דין נזקקים לנכסי יתומים למכרן, והכא תנן שום היתומים וכו' דמשמע שבית דין מוכרים נכסי יתומים, הא אמרינן דעל שלשה דברים בלבד בית דין נזקקים למכור בנכסי יתומים, על בעל חוב נכרי שהיה אביהם חייב לו והיתה רבית אוכלת בהן ועל כתובת אשה משום דאיכא רווחא ליתומים כשתגבה כתובתה, דכל זמן שלא גבתה כתובתה יש לה מזונות מן היתומים גבתה כתובתה שוב אין לה מזונות. ועל חוב שהודה אביהן בשעת מיתתו שיש לפלוני אלכו מנה, או שנדוהו בית דין על חוב זה ומת בנדויו, או שלא הגיע עדיין זמן פריעת החוב כשמת, ללא עביד אינש דפרע בגו זמניה. וכשבית דין נזקקין לנכסי יתומים על שלשה דברים הללו, מעמידים להם אפוטרופוס ומוכרים בהכרזה כדתנן במתניתין. והני מיילי בקרקעות. אבל במיטלטלין, השתא דקיימא לן מיטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב, הרי בעל חוב נשבע וגובה חובו מן המיטלטלין ואין צריכין הכרזה, שאין מכריזים לא על העבדים ולא על השטרות ולא על המיטלטלין: ידיר הנאה. על דעת רבים נדר שאין לו התרה, שלא יחזירנה לעולם. דשם בערמה מגרש לה כדי שתגבה כתובתה מן ההקדש: קנוניא. ערמה: ר' יהושע אומר אינו צריך. לא פליגי ר' אליעזר ור' יהושע הכא אם אדם עושה קנוניא על ההקדש אי לא, דבשכיב מרע תרווייהו מודו דבולאי לעולם אינו עושה קנוניא על ההקדש, דאין אדם חוטא ולא לו. ובצריא תרווייהו מודו דעושה קנוניא על ההקדש. כי פליגי, בשאלה ר' אליעזר סבר אין נשאלין על ההקדש אפילו אומר לו לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש טעות הוא, אפילו הכי אין חכם מתיר נדרו, דסבר ר' אליעזר הקדש בטעות הוא הקדש, ולפי שהמקדיש הזה אינו מולא חכם שיתירנו לכך עושה קנוניא זו. ור' יהושע סבר נשאלין על ההקדש, וכי אמר לא לדעת כן נדרתי וטעיתי, מתירין לו, דהקדש שבטעות לא הוא הקדש, הלכך אין צריך לידור הנאה, דאי משום קנוניא

עבדי, הוה מתשיל על נדריה ולא היה צריך לגרשה. והלכה כר' יהושע: הערב לאשה בכתובתה. ואין לבעל נכסים ולריך הערב לפרוע כתובתה, לא יפרע הערב הכתובה עד שידירנה הבעל תחילה שלא יוכל להחזיר אותה. לחיישין שמא לעתו להחזירה ולאכול כתובתה לאחר שתגבה מן הערב. ופסק ההלכה בדין הערב בכתובתה מפורסם בסוף כתובתה

ב. המקדיש נכסיו והיתה עליו כתבת אשה ובעל חוב, אין האשה יכולה לגבות כתבתה מן ההקדש, ולא בעל חוב את חובו, אלא הפודה פודה על מנת לתן לאשה כתבתה ולבעל חוב את חובו. הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה, מוסיף עוד דינר ופודה בו את הנכסים הללו על מנת לתן לאשה כתבתה ולבעל חוב את חובו:

ברטורה (ב) והיתה עליו כתבת אשה. כגון שקדמו גירוסין להקדש, לעכסיו ליכא קנוניא: אלא הפודה פודה. בעלה פודה אותן מן ההקדש בזול בדבר מועט כדי לפרוע לאשה כתובתה, דודאי לא חייל עליהו הקדש שהרי אינן שלו. והאי דבר מועט, גזירה שמא יאמרו הקדש יואל לחולין בלא פדיון: הקדיש תשעים והיה חובו מאה. אע"ג דחובו יתר על הקדשו, לא אמרינן, האי, לאו אדעתא דהני אוזפיה אלא הימוני הימניה הלכך לא גבי מהקדש, אלא אמרינן אדעתא דהני נכסי אוזפיה וגבי מנייהו. ועד כמה, עד פלגא. אבל אם הנכסים שהקדיש אין שוין חלי החוב, לא גבי מנייהו, דודאי לאו אדעתא דהני נכסי אוזפיה, דאין אדם עשוי לקנות קרקע ביותר מפי פנים ממה שהיא פוה:

ג. אף על פי שאמרו חבבי ערכין ממשכנין אותן, נותנין לו מזון שלשים יום, וכסות שנים עשר חדש, ומטה מצעת, וסנדליו, ותפליו. לו, אבל לא לאשתו ולא לבניו. אם היה אומן, נותנין לו שני כלי אומנות מכל מין ומין. חרש, נותנין לו שני מעצדין ושתי מגרות. רבי אליעזר אומר, אם היה אפר, נותנין לו את צמדו. חמר, נותנין לו חמורו:

ברטורה (ג) ממשכנין אותן. גזבר נכנס לבתייהם ונוטל בעל כרחו: מזון וכסות ומטה סנדליו ותפליו. על כולן משיירין לו מעות לקנותן אם אין לו, דכתיב (ויקרא כז) ואם מך הוא מערכך, ודרשי רבנן לקרא הכי, ואם מך, תעשה שישאר הוא, שיהיה לו הויה וחיות מערכך מדמי הערך, ומשמע, הוא יש לו הויה וחיות מדמי הערך, אבל לא לאשתו ולא לבניו: מכל מין ומין. מכל אומנות שצריכה ארבעה וחמשה כלים: מעלדים. דולדור"א בלע"ז. שמחליקים בו פני הלוח: מגרות. כעין סכין ארוך מלא פגימות, ולשון מקרא, משור. סיג"א בלע"ז: צמדו. כמד בקר. שאלו הן כלי אומנותו.

ואין הלכה כר' אליעזר. לכמד בקר וחמור, נכסים נינהו ולא חשיבי כלי אומנות:

ד. הָיָה (ו) מִין אֶחָד מְרֻבָּה וּמִין אֶחָד מְעָט, אֵין אוֹמְרִים לוֹ לְמַפּוֹר מִן הַמְרֻבָּה וְלִקַּח לוֹ מִן הַמְעָט, אֶלָּא נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי מִיָּנִין מִן הַמְרֻבָּה וְכָל שְׁיֵשׁ לוֹ מִן הַמְעָט. הַמְקַדֵּשׁ אֶת נֶכְסָיו, מְעַלִּין לוֹ אֶת תְּפִלּוֹ:

ברטנורה (ה) מִין אֶחָד מְרֻבָּה וּמִין אֶחָד מוֹעֵט. שְׁלֵשָׁה מַעֲלָדִים וּמַגְרָה אַחַת: נוֹתְנִים לוֹ שְׁנַיִם מִן הַמְרֻבָּה. וְהַשְּׁלִישִׁי נוֹטֵל הַגְּזֵר: וְכָל שֵׁשׁ לוֹ מִן הַמְעָט. מְנִיחִים לוֹ, וְלֹא זְכִינֵן לִיה אַחֲרֵיתָא, דְּכִי הִיכִי דַעַד הַשְּׁתָא סָגִי לִיה זְהִי, הַשְּׁתָא נְמִי תְסָגִי לִיה דְּמָהוּ דְתִימָא עַד הַשְּׁתָא הוּוּ אִינְקִי מוֹשְׁלִי לִיה מִשּׁוּם דְּהוּוּ לִיה מִין אֶחָד מְרֻבָּה לְאוֹשְׁלִי לְאַחֲרֵינִי הַשְּׁתָא שְׁהַגְּזֵר לְקַח הַמְרֻבָּה לֹא מִשְׁכַּח מֵאִן דְּמוֹשִׁיל לִיה הַלְכָךְ נִזְבִּין לִיה אַחֲרֵיתָא, קַמְשַׁמַּע לֵן:

ה. אֶחָד הַמְקַדֵּשׁ אֶת נֶכְסָיו, וְאֶחָד הַמְעַרֵּיךְ אֶת עֲצָמוֹ, אֵין לוֹ לֹא בְּכִסּוֹת אֲשֶׁתּוֹ, וְלֹא בְּכִסּוֹת בְּנָיו, וְלֹא בְּצַבֵּעַ שְׂצַבְעֵן לְשִׁמּוֹ, וְלֹא בְּסִנְדָּלִים חֲדָשִׁים שְׁלֶקְחוֹן לְשִׁמּוֹ. אִף עַל פִּי שְׂאֲמָרוֹ, עֲבָדִים נְמַפְרִים בְּכִסּוֹתָן לְשִׁבַּח, שְׂאֵם תִּלְקַח לוֹ כִּסּוֹת בְּשִׁלְשִׁים דִּינָר, מְשַׁבֵּיחַ הוּוּ מְנָה, וְכֵן פָּרָה אִם מְמַתִּינִים אוֹתָהּ לְאַטְלִיס, מְשַׁבַּחַת הִיא, וְכֵן מְרַגְלִית אִם מְעַלִּין אוֹתָהּ לְכַרְדֵּי, מְשַׁבַּחַת הִיא, אֵין לְהַקְדֵּשׁ אֶלָּא מְקוֹמוֹ וְשַׁעֲתוֹ:

ברטנורה (ה) אֵין לוֹ זְכִינֵן אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו. שְׂאִין אֲלוֹ נְכָסִים שְׁלוֹ: שְׂצַבֵּעֵן לְשִׁמּוֹ. לְשֵׁם אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו: וְלֹא בְּסִנְדָּלִים חֲדָשִׁים. רַבּוּתָא אֲשֶׁמוּעֵינֵן דְּאֵע"ג דַּעֲדִיין לֹא נַעֲלוּ אוֹתָן הִי הֵן בְּחִזְקָתָן מִשַּׁעַת לְקִיחָה: אֵע"פ שְׂאֲמָרוֹ עֲבָדִים נְמַכְרִים זְכִינֵן לְשַׁבַּח. כִּסּוֹת יִפָּה שְׁלֵהֵן מִשְׁבַּחַם וּמַעֲלָה אֶת דְּמִיָּהֵן. כְּגוֹן גְּזִי נְכָסֵי יְתוּמִים שְׂאֵם תִּלְקַח לְעַבֵּד כִּסּוֹת זְשִׁלְשִׁים דִּינָר הוּוּ מְשַׁבַּחַת מְנָה עַל דְּמִים שְׂשׂוּה עַכְשָׁיו: לְאַטְלִיס. לְיוֹם הַשּׁוּק: לְכַרְדֵּי. שְׂדַרְדֵּי סוֹחְרִים לְזוֹא שֵׁם וְקוֹנִים הַמְרַגְלִיּוֹת זְיוּקָר: אֵין לְהַקְדֵּשׁ אֲלוֹ מְקוֹמוֹ. זְמַרְגָּלִית: וְשַׁעֲתוֹ. זְעַבֵּד דְּכִתִּיב (וַיִּקְרָא כו) וְנָתַן אֶת הָעֵרֶכֶךְ זְיוֹם הַהוּוּ, שְׁלֹא יִשְׁהָה. קוֹדֵשׁ לַה', מְשַׁמַּע כָּל דְּזֵר שְׁהוּוּ קוֹדֵשׁ לַה' כְּגוֹן סְתָם הַקְדָּשׁוֹת שְׁהֵן לְזִדְקָה הַבֵּית, כּוֹלֵן יִהְיוּ נוֹתְנִים זְיוֹם הַהוּוּ מִיד, שְׁלֹא יִשְׁהָה אוֹתָן. וְטַעַמָא כְּתִב הַרְמַז"ס, דְּזַמְנִין אֲתִי לְאַשְׁהוּוּיֵנְהוּ כְּדִי לְהַשְׁבִּיחַ וְאֲתוֹ לִידִי פְסִידָא, וּמַהֲאִי טַעַמָא נְמִי אֵין מִשְׁתַּכְרִים זְשִׁל הַקְדָּשׁ:

גמרא ערכין דף כג ע"א

וכן הנה רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'לי. משה בר עזרי ערבא דכלתיה הנה ורב הונא בריה צורבא מרבנן הנה ודחיקא לה מלתא. אמר אביי ליקא דנסבה עצה לרב הונא דליגרש לדביתהו ותתבע כתבתה מאבוה וליהדרא מיהדרי. אמר לה רבא: והאנן ידור הנאה תנן ואביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש לסוף איגלאי מלתא דכהן הנה. אמר אביי: בתר עניא אזלא עניותא. ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איזהו רשע ערום. זה המשיא עצה למכר בנכסים כרבן גמליאל ברה שאני וצורבא מרבנן שאני ותיפוק ליה דערב דכתבה לא משתעבד קבלן הנה הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית לה נכסים ללוה משתעבד אלא למאן דאמר אית ליה משתעבד לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר אי בעית אימא רב הונא הנה לה ואישתדוף. ואי בעית אימא אבא לגבי ברה שעבדא משעבד נפשה דאתמר ערב דכתבה דברי הכל לא משתעבד קבלן דבעל חוב. דברי הכל משתעבד ערב דבעל חוב וקבלן דכתבה פליגי איכא למאן דאמר אית לה נכסי ללוה משתעבד לית לה לא משתעבד. ואיכא למאן דאמר אף על גב דלית לה משתעבד. והלכתא בכלהו אף על גב דלית לה נמי משתעבד לבד מערב דכתבה דאף על גב דאית לה לא משתעבד מאי טעמא. מצוה קעביד ולא מידי חסרה. ההוא גברא דזבנינהו לנכסיה וקא גרשה לדביתהו שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא ערב תנן הקדש תנן לוקח מהו אמר לה תנא כי רוכלא ניחשיב וניזיל. נהרדעי אמרי דתנן דלא תנן לא תנן. אמר רב משרשייא מאי טעמא דנהרדעי, בשלקמא הקדש משום רוח דהקדש ערב נמי מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה אלא לוקח מפדי מידע ידע דכל חד וחד איכא עלה כתובה אמאי ניזיל וניזבון איהו הוא דאפסיד אנפשיה:

רס"י אטו כל דמגרש צ"ד מגרש. שיאמרו לו דור הנאה ילך צלינעא ויגרסנה: דכהן הוה. רב הונא ואי הוה מגרסה לא מאי לאהדורה: פר"ג. במסכת כתובות האומר בשעת מיתה נכסי כך ואחר כך לפלוני וירד הראשון ומכר רג"א אין לשני אלא מה ששייר ראשון וה"ע הוה רשע ערום: קבלן הוה. שהתפיסה רב הונא מטלטלי לכתובתה והיא השלימתו לאביו והיינו קבלן שנושא ונותן ביד: אי לית ליה נכסי ללוה. בשעת הלואה לא משתעבד ערב באמירתו דכיון דאין לו ממה ליפרע מן הלואה לא גמר ומשעבד נפשיה: דאתמר. לעיל קאי דאמרו הניחא למ"ד קבלן וכו' ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד דמארה קא עביד לזווגם ולא מידי מחסר לה דהא לא יהיב זוזי ולא מידי חסרה גרסינן: ערב תנן. דחיישינן שמא יעשו קנוניא עליו וידור הנאה: לוקח מהו. מי חיישינן לקנוניא שלאחר שתטרוף זו הקרקע מן הלוקח יחזירנה וידור הנאה: כדכילא ליחשוב וניזיל. כסוחר זה שמונה

מעותיו כלומר תנא הני והוא הדין ללוקה: ניזיל וניזון. בתמיה וכי היה לו להנות:

זוהר תצוה דף קפו ע"ב

כתיב (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי דא איהו אילנא דאקרי
עץ פרי ואשתפח ביה פרי עץ הדר כמה דאמר (תהלים צו) הוד והדר לפניו
מאי טעמא אקרי הדר ומאן איהו הדר אלא דא צדיק אמאי אקרי הדר
והא אתר טמירא איהו דלית ליה גלויא וצריכא לאתפסיא תדיר ולית
הדר אלא מאן דאתגליא ואתחזי אלא אף על גב דאיהו דרגא טמירא
הדורא איהו דכל גופא ולא אשתפח הדורא לגופא אלא ביה מאי טעמא
מאן דלית עמיה האי דרגא לית ביה הדורא למיעל בבר נש. קלא לאו
עמיה. בדבורא והדורא (סייא ודבורא) דקלא אתפסת מניה דיקנא והדורא
דדיקנא לאו עמיה ואף על גב דאתפסיא ההוא דרגא כל הדורא דגופא
ביה תלנא. ואתפסי ואתגליא. ובגין כך עץ הדר איהו עץ דכל הדורא
דגופא ביה תלנא. ודא איהו עץ עושה פרי. כפות תמרים הכא אתפלילת
אתתא בבעלה בלא פרוי דא כפות תמרים כחדא וענף עץ עבות תלתא ועליו
דיליה דא בסטרא דא ודא בסטרא דא וחד דשליט עליהו. וערבי נחל תרין
דלית להו ריחא וטעמא כשוקין בבני נשא ובגין כך לולב נטיל בלהו
כחוטא דשדרה קימא דגופא ומה דנפיק לבר טפח הכי הוא בגין לאשלמא
ולאפקא כלא ולשמשא כדקא חזי ובגין כך בהני זיניו בעי בר נש
לאתחזאה קמי קדשא בריה דהוא (מעייב) ותו בלהו אקרון סופות בשלימו
וכד איהו חסר כתיב סכת דא עלמא תתאה דבעא בהני שבעה יומין
קדישין למיזון לשאר ממנו רברבו דעמין בעוד דאיהי נטלת חדנה בבעלה
ולא יקטרגון חדותא ובגין דיתערבבו (נייא דיתעדנון) בההוא מזונא קרבינו
דלהון סגיאינו יתיר משאר יומין בגין דיתעסקון בהו ולא יתערבון לבתר
בחדנה דישראל ומאן חדנה דישראל דא יומא תמינאה דעצרת ותא חזי
בעוד דאנון שאר ממנו חדאן ואכלין בההוא מזונא דמתקני לון ישראל
אנון מתקני כרסיא לקדשא בריה דהוא מתתא ולסלקא לעילא באנון זיניו
ובחדנה ובהלולא ולאקפא מדבחה כדן איהי סלקא ונטלא ברקאן וחדנה
בבעלה ושאר חינו רברבו ממנו דעמין אכלו ומדקו ורפסו ואתנו. ואיהי
נקטא נפשאן דענוגין לעילא כמה דאתמר כיון דנחתא והא נקטא כל
ברקאן וכל קדושין וכל ענוגין וישראל כל הני שבעה יומין הוו משכין לה
באנון עובדין דקא עבדין ומקרבין בהדה כדן נחתא לקרבא בבנהא
ולמחדי לון יומא חד וההוא יומא איהו יומא תמינאה בגין דכל שבעה
יומין אחרנין בהדה ועל דא איהו תמינאה ותמינאי יומין כחדא בגין כך
אקרי עצרת. כנישין. כנישין בלהו בהאי יומא ואקרי שמיני ולית שמיני
אלא מגו שבעה :

פתוב וּלְקַחְתֶּם לְכֶם צִיּוֹם הַרְאִשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר. פְּרִי זֶה, הוּא
 אֵילָן הַנֶּקֶרָא עֵץ פְּרִי, שְׁנִמְרָא צו פִּירוֹת. עֵץ הָדָר, הוּא פְּדִכְתִּיב הוּד וְהָדָר
 לְפָנָיו. מֵהוּ הַטַּעַם שְׁנִמְרָא הָדָר, וְגַם הוּא הָדָר. אֲלֹא הוּא לְדִיקָה, הַנֶּקֶרָא
 הָדָר. וְהָרִי הוּא מִקּוּם מְכוּסָה שְׂאִין לוֹ גְלוּי וְכָרִיף לְהַתְּפֹסוֹת תָּמִיד, וְאִין
 הָדָר אֲלֹא מִי שְׁמַתְגָּלָה וְנִרְאָה. אֲרַף עַל פִּי שְׁהוּא מְדַרְגָּה מְכוּסָה הוּא הַדְּוֹרוֹ
 שָׁל כָּל הַגּוּף, וְלֹא נִמְרָא הַדְּוִר לְגוּף אֲלֹא צו. מֵהוּ הַטַּעַם הוּא פִּי מִי שְׂאִין
 לוֹ הַמְּדַרְגָּה הַהִיא, אִין צו הַדְּוִר לְבֹא צִין אֲנָשִׁים, הַקּוֹל אִין עֲמוּ צְדָּוָרוֹ,
 פִּי הַדְּוֹרוֹ שָׁל הַקּוֹל נִפְסָק מִמֶּנּוּ, זָקוּ וְהָדָר זָקוּ אִין לוֹ. הָרִי, אֲרַף עַל פִּי
 שְׁהַמְּדַרְגָּה הַהִיא נִתְּפֹסְתָה, עִם כָּל זֶה, כָּל הַדְּוֹרוֹ שָׁל הַגּוּף צָה תְּלוּיָה,
 וּמִתְּפֹסָה, וּמִתְּגָלָה צְהַדְּוִרוֹ שָׁל הַגּוּף. וְעַל כֵּן הוּא עֵץ הָדָר, דְּהִינוּ עֵץ שְׁכַל
 הַדְּוִרוֹ שָׁל הַגּוּף צו תְּלוּי, וְזֶה הוּא עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי. הַנֶּקֶרָא תְּפֹסוֹת תְּמָרִים
 כְּאִן נִכְלָלָה אֲשֶׁה צְבַעְלָה צְלִי פִירוֹד. כְּפֹת תְּמָרִים יַחַד. וְעַנְף עֵץ עֲבוֹת: הֵם
 שְׁלָשָׁה, וְהַעֲלִים שָׁלוֹ זֶה צְלָד זֶה, וְזֶה צְלָד זֶה, וְאַחַד צְאֲמָלַע הַשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם,
 וְעַרְבֵי נַחַל, הֵם שְׁנַיִם, שְׂאִין לְהֵם רִיחַ וְטַעַם, הֵם פְּצִחִינֵת שׁוֹקִים צְבַנֵי
 אָדָם. לְוַלְבַּ, לְוַקַּח וְכוּלָל כָּלֵם, צְדוּמָה לְחוּט הַשְּׂדֵרָה הַנִּמְרָא צְגוּף. וּמֵה
 שְׂאִינְרָא לְחוּץ טַפַּח כְּף כְּרִיף לְהִיּוֹת, פְּדִי לְהַשְׁלִים וּלְהוֹאִיר כָּל הַמְּדַרְגּוֹת
 וּלְשַׁמֵּשׁ פְּרָאוּי. וְלָכוֹ, צְאֵלוֹ הַמִּינִים כְּרִיף הָאָדָם לְהִרְאוֹת לְפָנָי הַקְּדוּשׁ צְרוּף
 הוּא. וְעוֹד, כָּלֵם נִקְרָאִים סְפוֹת צְשַׁלְמוֹת עִם ו', וְהַכְּתוּב, סִפַּת חִסָּר, הוּא
 הַעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן, שְׂאֲרִיף צְיָמִים אֲלוֹ הַקְּדוּשִׁים לְזוֹן שְׂאֲרַ הַמְּמוּנִים שְׂרִי
 הַעוֹלָם, צְעוֹד שְׁהִיא מְהַקְּצֵת שְׁמַחָה צְבַעְלָה וְלֹא יִקְטָרוּ צִיעַת הַשְּׁמַחָה,
 וְכִדִּי שְׂיִתְעַרְבְּבוּ צְמִזּוֹן הַהוּא. וְהַקְּצֵנוֹת שְׁלָהֶם מְרוּצִים יוֹתֵר מִצְּשָׂאֲרַ
 הַיָּמִים, פְּדִי שְׂיִתְעַסְקוּ צְהֵם, וְלֹא יִתְעַרְבוּ אַחַר כְּף צְשַׁמְחַת יִשְׂרָאֵל, וּמֵה
 שְׁמַחַת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ יוֹם שְׂמִינֵי הַעֲבָרָת. וְצֹא וּרְאָה, צְעוֹד שְׂאֵלוֹ שְׂאֲרַ
 הַמְּמוּנִים שְׁמַחִים וְאוֹכְלִים הַמִּזּוֹן הַהוּא שְׂיִשְׂרָאֵל מִתְּקַנִּים צְשַׁבִּילֵם, הֵם
 מִתְּקַנִּים כְּסִיחַ אֵל הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא מְלִמְטָה, וּלְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ לְמַעְלָה, צְאֵלוֹ
 אֲרַצְעָה הַמִּינִים, וּבְשַׁמְחַת הַחֵג, וּבְאֲמִירַת הַלֵּל, וּבְהַקְּפַת הַמִּזְבֵּחַ. אִזּוּ הוּא,
 עוֹלָה וּמְהַקְּצֵת צְרָכָה וְשְׁמַחָה צְבַעְלָה. וְשְׂאֲרַ הַחַיּוֹת, שְׁהֵם שְׂבַעִים הַשְּׂרִים
 הַמְּמוּנִים עַל הָעַמִּים, אוֹכְלִים וְלוֹעֲסִים הָדָה, וְהַגְּשָׂאֲרַ מֵאֲכִילָתָם דְּרָבוּ
 צְרָגְלִיָּהֶם, וְנִזְנוּ, וְהִיא, לְוַקַּחַת הַנְּפֹשׁוֹת וּמַעְלָה אוֹתָן לְתַעֲנוּג הַעֲלִיּוֹן, כְּמוֹ
 שְׂאֲמַרְנוּ. פִּיּוֹן שְׂיִרְדָּה וְהִיא אוֹחֶזֶת כָּל הַצְּרָכוֹת וְכָל הַקְּדוּשׁוֹת וְכָל הַתְּעַנּוּגִים,
 שְׂיִשְׂרָאֵל הַמְּשִׁיכוֹ לָהּ צְכָל אֲלוֹ שְׂבַעַת הַיָּמִים צְאֵלוֹ הַמַּעֲשִׂים שְׂעָשׂוּ וְהַקְּרִיבוּ
 לָהּ, אִזּוּ יִרְדָּה לְהַתְּקַרֵּב לְצַנִּיָּהּ, וּלְשַׁמֵּחַ אוֹתָם יוֹם אַחַד. וְהַיּוֹם הַהוּא הוּא

היום השמיני, משום שכל שבעת הימים האחרים עמה, ועל פניו היא
שמינית, והיא שמונה ימים יחד ומשום זה נקראת עשרת, שפרושו קבוצה,
שכל שבעת הימים מתקבלים ביום השמיני ההוא. ונקראת שמיני, ואין
שמיני אלא מתוך

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז

א. אם היה שם יין מביאין פוס מחזיק רביעית או יתר על רביעית ומביאין
בשמים ואוחז את היין בימינו ואת הבשמים בשמאלו ומברך ברכת המזון
ואחר כך מברך על היין ואחר כך מברך על הבשמים. אם היו הבשמים שמן
ערב וכיוצא בו טחו בראש השמש. ואם היה השמש תלמיד חכם טחו בכתל
כדי שלא יצא מבשם לשוק: **ב.** אף על פי שאין ברכת המזון צריכה יין. אם
ברך על היין כמנהג שאמרנו צריך שידיח פוס של ברכה מבפנים ולשטף
אותו מבחוץ ומלאנו יין חי וכיון שהגיע לברכת הארץ נותן לתוכו מעט מים
כדי שיהא ערב לשתיה. ואין משיחין על פוס של ברכת המזון אלא הכל
שותקין עד שתכלה ברכת המזון וברכת היין וישתו:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ל"ו ע"ב

נבלות הפה. אמרו רבותינו זכרונם לברכה: כל המנבל את פיו אפלו נגזר
עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה. ואמר (ישעיה ט) על פניו
על בחוריו וגו'. וכל פה דובר נבלה בכל זאת המנבל את פיו כבד עון ונתעב
ונאלח כי עזב והניח הבושה והצניעות שהם המדות הידועות לזרע הקדוש
והלך על שבילי עזות פנים שהיא מדת הנבלים הרעים. והשנית כי חלל את
קדוש ישראל שנאמר (דברים ד) ואמרו רק עם חכם ונבון וגומר וזה נהג על
דרך הסכלים הנמאסים המרחיקים מדרך השכל שכלו יפה אף נעים ועלה

בְּאִשֶׁם וַתַּעַל צַחְחַנְתֶּם וְכָל חָכֶם וְנַבּוֹן שֶׁקֶץ יִשְׁקָצִים וַתַּעֲבֹב תַּתְּעַבְּבִים וְהִנֵּה הוּא מִחֲלַל כְּלֵי הַשֶּׁכֶל אֲשֶׁר הוּא יָקָר מִכָּל כְּלֵי חֲמֻדָּה, שְׁנֵאמַר (משלי כ) וְכָלִי יָקָר שִׁפְתַי דַּעַת. וְהַשּׁוֹמֵעַ דְּבַר נְבָלוֹת הִפָּה עֲנָשׁוֹ גְדוֹל כִּי לֹא יֵאָטֵם אֲזָנוֹ וְלֹא יִבְדֹּל מִתּוֹךְ דּוֹבְרֵי נְבָלָה. וְעָלְיוֹ נֵאמַר (שם כג) שׁוֹחָה עֲמוּקָה פִי זָרוֹת. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה: לְעוֹלָם אֵל יוֹצִיא אָדָם דְּבַר מְגִנָּה מִפִּי שְׁנֵאמַר (בראשית ז) וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהוֹרָה. כִּי בַעַת הִיא הִיְתָה בְּהֵמָה הַטְּמֵאָה מִתְּרַת בְּאִכְלָהּ אֲדָּ לֹא הִיְתָה טְהוֹרָה לְקִרְבָּן עַל כֵּן נִחְשָׁב לְשׁוֹן מְגִנָּה אִם יִגְנֶה אָדָם הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הֵם לְמֵאֲכָל אָדָם. וְהִנֵּה חַיֵּב הָאָדָם לְהִזָּהַר שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִפִּי דְּבַר מְגִנָּה גַם כִּי יִבְיָאֵנוּ הַנְּחַתּוֹ לְשׁוֹן מְגִנָּה לְהֶאֱרִיךְ דְּבָרָיו וְלִהְרַחֵב מֵאֲמָרָיו. וְזֶה כְּמוֹ גֹּדֵר לְהִזָּהַר מִנְּבָלוֹת הִפָּה שֶׁהוּא מִן הָעֵבְרוֹת הַחֲמוּרוֹת. וְגַם גֹּדֵר לְהִזָּהַר מִסְּפוּר לְשׁוֹן הָרַע וּנְתִיבֵת דְּפִי בְּבָרִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה עַל הַרְחַקַת הַדְּבָרִים בְּגִנּוֹת שֶׁאֶפְלוּ בְּגִנּוֹת בְּהֵמָה טְמֵאָה לֹא דְּבַר הַכְּתוּב. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ כִּי אֶחָד מִן הַכְּהֻנִּים אָמַר לְפָנָי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיִי הִגִּיעַ לְחֻלְקֵי מְלַחֵם הַפְּנִים כְּשַׁעוֹר זָנַב הַלְּטָאָה וַיִּבְדְּקוּ אַחֲרָיו וּמְצָאוּ בּוֹ שְׁמֵץ פְּסוּל. וְעוֹד אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ כִּי חַיֵּב אָדָם לְבַחֵר בְּדְבָרָיו לְשׁוֹן כְּבוֹד וְלִהְנִיחַ לְשׁוֹן שְׂאִינְנוּ שֶׁל כְּבוֹד גַּם כִּי אֵינְנוּ מְגִנָּה בֵּין בְּדְבָרֵי תוֹרָה בֵּין בְּשִׁיחַת עֶסְקֵי הָעוֹלָם וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵאֲרִיךְ דְּבָרָיו בְּעֵבוֹר זֶה בְּדְבָרוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה כִּי חַיֵּב הָאָדָם לְשִׁנּוֹת לְתַלְמִידָיו דֶּרֶךְ קִצְרָה וְעִנְיָן לְשׁוֹן כְּבוֹד הוּא דֶּרֶךְ הַדְּבָרִים וְהַשִּׁיחָה אֲשֶׁר דָּרְכוּ בָּהּ נִקְיֵי הַדַּעַת וּמִדְּבָרֵי צַחוּת וְהֵם שׁוֹקְלִים וּמְפִירִים אִי זֶה לְשׁוֹן כְּבוֹד וְאִי זֶה תְּמוּרָתוֹ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (איוב פו) וַתִּבְחַר לְשׁוֹן עֲרוּמִים. וְנֵאמַר (שם לג) וַדַּעַת שִׁפְתַי בְּרוּר מְלָלוּ. וְנֵאמַר (משלי י) כֶּסֶף נִבְחַר לְשׁוֹן צַדִּיק:

וזאת הברכה ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(כז) **מענה אלהי קדם ומתנזת זרעת**
עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השבוע: מדור
אלהא די מלקדמין במימרה אתעבד עלמא ותריד מקדמד סנאה ואמר שצי:

רש"י מענה אלהי קדם. למעון, הם השחקים לאלהי קדם, שקדם לכל אלהים וזכר לו שחקים לשבתו ומעונתו, ומתחת מעונתו כל בעלי זרוע שוכנים: זרעת עולם. סיחון ועוג ומלכי כנען, שהיו תקפו וגבורתו של עולם, לפיכך על כרחם יחרדו ויזועו וכחם חלץ מפניו. לעולם אימת הגבוה על

הגמוּד, והוא שהכח והגבורה שלו בעזרד: ויגרש מפניך אויב. ואמר לך השמד אותם: מענה. כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה:

(כח) וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל בְּטוֹחַ בְּדַד עֵין יַעֲקֹב אֵל-

אֶרֶץ דְּגָן וְתִירוֹשׁ אֶף-שָׁמַיִם יַעֲרֹפוּ טַל: וְשָׂרָא יִשְׂרָאֵל לְרַחֲצוֹ בְּלַחְדוּהִי כְּעֵין בְּרַפְתָּא דְּבְרַכְנֹן יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן לְאַרְעָא עֲבָדָא עֲבוּר וְחָמַר אֶף שְׁמַיָּא דְּעֲלֹוּיָהוֹן יֵשׁ מְשֻׁנוֹן בְּטַלָּא:

רס"י בטח דד. כל יחיד ויחיד איש תחת גפנו ותחת תאנתו, מפזרין ואין צריכים להתאסף ולישב יחד מפני האויב: עין יעקב. כמו (במדבר יא, ז) ועינו כעין הזלחה, כעין הזרחה שצרכם יעקב, לא כדד שאמר ירמיה (ירמיה טו, יז) דד יצתתי, אלא כעין הזמחה שהצטיחם יעקב (בראשית מח, כא) והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם: יערפו. יטיפו: אף שמו יערפו טל. אף ברכתו של יצחק נוספת על ברכתו של יעקב (שם כז, כח) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו' :

(כט) אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם זֹשַׁע בְּיָהוּהָ

מִגֵּן עֲזָרְךָ וְאֲשֶׁר-זָרַב גְּאוֹתְךָ וַיִּכְוֹזְשׁוּ אִיבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל-בְּמוֹתַיִמוֹ תִּדְרֹךְ: (ס) טוּבָךְ יִשְׂרָאֵל לִית דְּקִוְתָךְ עֲמָא דְּפִרְקָנָה מִן קָדָם יְיָ תִּקְרִיף בְּסַעֲדָךְ וַדְּמֹן קְדָמוּהִי נִצְחוֹ גִבְרֹתָךְ וַיִּכְדְּבוּן סִנְאָךְ לָךְ וְאַתָּה עַל פְּרִיקַת צֹאֲרֵי מַלְכֵיהוֹן תִּדְרֹךְ:

רס"י אשריך ישראל. לאחר שפרט להם הזכות אמר להם מה לי לפרוט לכם, כלל דבר, הכל שלכם: אשריך ישראל מי כמוך. תשועתך זה' אשר הוא מגן עזרך ואשר הוא וחרב גאותך: ויכחשו איביך לך. כגון הגזעונים שאמרו (יהושע ט, ט) מארץ רחוקה באו עבדיך וגו' : ואתה על צמותימו תדרך. כענין שנאמר (שם י, כד) שימו את רגליכם על צוארי המלכים האלה:

לד (א) וַיַּעַל מִשָּׁה מִעֲרֹבֹת מוֹאָב אֶל-הָר נֹבֹ
רֹאשׁ הַפְּסִגָּה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ יְהוָה
אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֶת-הַגְּלֹעַד עַד-הַיָּם׃ וּסְלִיק מִשָּׁה
מִמִּישְׁרָא דְמוֹאָב לְטוֹרָא דְנָבוֹ רִישׁ רְמַתָּא דִּי עַל אַפֵּי יַרְחוֹ וְאַחֲזִיגָה יְיָ יְתָ כָּל
אַרְעָא יְתָ גְלַעַד עַד דָּן׃

רס"י מערבות מואב אל הר נבו. כמה מעלות היו ופסען משה צפסיעה אחת: את כל הארץ. הראהו את כל ארץ ישראל בשלותה והמליקין העתידים להיות מליקין לה: עד דן. הראהו בני דן עובדים עבודה זרה שנאמר (שופטים יח, ט) ויקימו להם בני דן את הפסל, והראהו שמסון שעתיד ללאת ממנו למושיע:

(ב) וְאֵת כָּל-נַפְתָּלִי וְאֵת-אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּבְמִנְשֵׁה
וְאֵת כָּל-אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲזוּרָוֹן׃ וְיָת כָּל
נַפְתָּלִי וְיָת אֶרְעָא דְאֶפְרַיִם וּמִנְשֵׁה וְיָת כָּל אֶרְעָא דִּיהוּדָה עַד יַמָּא מַעְרָבָא׃

רס"י ואת כל נפתלי. הראהו ארצו בשלותה וחרבנה, והראהו דבורה וצרכ מקדש נפתלי נלחמים עם סיסרא וחילותיו: ואת ארץ אפרים ומנשה. הראהו ארצם בשלותה וזרובנה והראהו יהושע נלחם עם מלכי כנען שצא מאפרים, וגדעון שצא ממנשה נלחם עם מדין ועמלק: ואת כל ארץ יהודה. בשלותה וזרובנה והראהו מלכות בית דוד ונלחונם: עד הים האחרון. ארץ המערב בשלותה וזרובנה. דבר אחר, אל תקרי הים האחרון אלכא היום האחרון, הראהו הקדוש צדוק הוא כל המאורעות שעתידין לארע לישראל עד שיחיו המתים:

(ג) וְאֵת-הַנֶּגֶב וְאֵת-הַכֶּכֶר בְּקַעַת יְרֵחוֹ עֵיר
הַתְּמָרִים עַד-צֹעַר׃ וְיָת דְּרוֹמָא וְיָת מִישְׁרָא בְּקַעַתָּא דִּירְחוֹ קִרְתָּא
דְּדִקְלָיָא עַד צוּעַר׃

רס"י ואת הנגב. ארץ הדרום. דבר אחר, מערת המכפלה, שנאמר (במדבר יג, כג) ויעלו בנגב ויבאו עד חברון: ואת הככר. הראהו שלמה יואב כלי בית המקדש, שנאמר (מ"א א' ז, מו) בככר הירדן יאקם המלך במעבה האדמה:

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו וְאֵת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשַׁבְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב לֵאמֹר לְאַרְעֶךָ אֶתְנַנֶּה הָרְאִיתִךָ בְּעֵינַיִךָ וְשָׂמָה לָּא תַעֲבֹר: וַאֲמַר יְיָ לָּא דָּא אֲרָעָא דִּי קִנְמִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב לְמִימָר לְבְנֵיךָ אֶתְנַנֶּה אֶחְזִיתֵךָ בְּעֵינַיִךָ וְלִתְמוֹן לָא תַעֲבֹר:

רס"י לאמר לזרעך אתננה הראיתך. כדי שתלך ותאמר לאברהם ליצחק וליעקב שזועה שנסצע לכם הקדוש ברוך הוא קימה, וזהו לאמה, לכך הראיתיה לך, אבל גזרה היא מלפני ששמה לא תעבר, שאלולי כך, הייתי מקיימך עד שתראה אותם נטועים וקבועים זה ותלך ותגיד להם:

(ה) וַיָּבֹאוּ שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד-יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְכָל-פִּי יְהוָה: וּמִיֵּת תְמוֹן מֹשֶׁה עֶבֶד־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל מִימְרָא דִּי:

רס"י וימת שם משה. אפשר משה מת וכתב וימת שם משה, אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואלך כתב יהושע. רבי מאיר אומר אפשר ספר התורה חסר כלום, והוא אומר (לעיל לא, כו) לקח את ספר התורה הזה, אלא הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כתב בדמע: על פי ה'. בנשיקה:

(ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּעֵלֵי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם מִוֶּלְבַּיִת פְּעֹר וְלֹא-יָדַע אִישׁ אֶת-קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְקִבְרָתָהּ בְּחִילְתָּא בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם לְקַבֵּל בֵּית פְּעֹר וְלֹא יָדַע אֲנִשׁ יְת קְבֻרָתָהּ עַד יוֹמָא הַדִּין:

רש"י וקבר אתו. הקדוש ברוך הוא בכבודו. רבי ישמעאל אומר הוא קבר את עצמו, וזהו אחד משלשה אתין שהיה רבי ישמעאל דורש כן. כיוצא בו (במדבר ו, יג) ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו, הוא מביא את עצמו. כיוצא בו (ויקרא כב, טז) והשיאו אותם עון אשמה, וכי אחרים משיאים אותם, אללא הם משיאים את עצמם: מול בית פעור. קברו היה מוכן גם משעת ימי בראשית לכפר על מעשה פעור, וזה אחד מן הדברים שנזכרו בערב שבת בין השמשות:

(ד) **וּבַיּוֹם הַבֹּרֵךְ - מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמוֹתוֹ לֹא - כָּהֲתָה עֵינָיו וְלֹא - נָס לִזְזָה:** ומשה בר משה ועשרין שנים פד מית לא כהת עינוהי ולא שנה זיו יקרא דאפוהי:

רש"י לא כהתה עינו. אף משמת: ולא נס לחה. לחלוחית שבו, לא שלט בו רקבון ולא נהפך תאר פניו:

(ה) **וַיִּבְכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְּכִי אֲבֶל מֹשֶׁה:** ובכו בני ישראל ית משה במישררא דמואב תלתין יומין ושלימו יומי בכיתא אבלא דמשה:

רש"י בני ישראל. הזכרים, אבל באהרן מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה נאמר (במדבר ה, כט) כל בית ישראל, זכרים ונקבות:

(ו) **וַיְהִי וַיִּשְׁעַ בֶּן-זֶוּן מִלֵּא רוּזַן זֹכְבָּה כִּי-סַמָּךְ מֹשֶׁה אֶת-יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:** ויהושע בר נון מלי רוח חכמתא ארי סמך משה ית דזוהי עלוהי וקבילו מנה בני ישראל ועבדו

כָּמָא דִּי פִקִּיד יִי יְת מִשָּׁה: (י) וְלֹא-קָם זָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל
כְּמִשְׁתֵּי אֲשֶׁר יִדְעוּ יְהוָה פְּנִים אֶל-פְּנִים: וְלֹא קָם
זָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה דִּי אֲתַגְּלִי לָהּ יִי אֲפִין בְּאֲפִין:

רס"י אַסְר יִדְעוּ ה' פְּנִים אֶל פְּנִים. סְהִיָּה לְזוּ גַם צוּ וּמִדְבַר אֲלִיוּ צִכֵּל עַת
סְרוּכָה, כְּעִנִּין סְנֵאמֵר (סְמוּת לָב, ל) וְעַתָּה אֲעֵלֶה אֶל ה', (בְּמִדְבַר ט, ח) עֲמַדוּ
וְחֲשַׁמְעָה מֵה יָוָה ה' לְכִס:

לְכָל-הָאֲתוֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר עֲשָׂוֹ יְהוָה
לְעֵשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעֹה וּלְכָל-עַבְדָּיו
וּלְכָל-אֲרָצוֹ: לְכָל אֲתִיָּא וּמוֹפְתִיָּא דִּי שְׁלַחַה יִי לְמַעַבְדַּ בְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם
לְפָרְעֹה וּלְכָל עַבְדוֹהִי וּלְכָל אֲרָעָה: (יב) וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכָל
הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לְעֵינַי כָּל-
יִשְׂרָאֵל: (חֲזָק) וּלְכָל יְדָא תְּקַפְתָּא וּלְכָל חֲזוֹנָא רַבָּא דִּי עַבְדַּ מִשָּׁה לְעֵינַי כָּל
יִשְׂרָאֵל: חֲזָק:

רס"י וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה. סְקַצֵּל אֶת הַתּוֹרָה צְלוּחֹת צִידִיו: וּלְכָל הַמּוֹרָא
הַגָּדוֹל. נָסִים וּגְבוּרוֹת סְבַמְדַבַּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל. סְנֵאֲחוּ לְזוּ
לְשַׁבֵּר הַלּוּחֹת לְעֵינֵיהֶם, סְנֵאֲמֵר (לְעֵיל ט, יז) וְאֲסַצְרֵם לְעֵינֵיכֶם, וְהַסְכִּימָה
לְעַת הַקְּדוּשָׁא צְרוּךְ הוּא לְדַעְתּוּ, סְנֵאֲמֵר אַסְר סְצַרְתָּ, יִיִּסַר כַּחַד סְצַצְרַת (סְמוּת
לָב, ח):

הפטרת וזאת הברכה - יהושע א

א וַיְהִי אַחֲרָי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר: (א) מֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת
וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אֶתָּה וְכָל-הָעָם
הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ב) כָּל-מִקְוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף-רַגְלֶכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּנָהוּ
כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-מֹשֶׁה: (ג) מִהַמִּדְבָּר וְהַלְבָנוֹן הַזֶּה
וְעַד-הַנָּהָר הַגָּדוֹל זֶהר-פָּרַת כָּל אֶרֶץ הַחִזְוֵתִים וְעַד-
הַיָּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמַשׁ יִהְיֶה גְבוּלְכֶם: (ד) לֹא-
יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ כָּל יְמֵי זְמִיךָ כְּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם-
מֹשֶׁה אֲדִיּוּת עִמָּךְ לֹא אֲרַפֶּךָ וְלֹא אֶעֱזָבְךָ: (ה) זֹזֶק וְאַמִּץ
כִּי אֲתָה תִּנְזוּיֵל אֶת-הָעָם הַזֶּה אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתֶם לָתֵת לָהֶם: (ו) רֵק זֹזֶק וְאַמִּץ מְאֹד
לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת כְּכָל-הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּךְ מֹשֶׁה עַבְדִּי
אֶל-תִּסּוֹר מִמֶּנּוּ יָמִיךָ וּשְׂמַאוּל לְבַעַן תִּשְׁכִּיל בְּכָל
אֲשֶׁר תִּלְקֶה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

וזאת הברכה יום שישי

א. הַנִּתְקִים מִטְּמֵאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וּבְשָׁנֵי סִימָנִים בְּשַׁעַר צְהַב דִּק וּבְפִשְׁיֹון. בְּשַׁעַר צְהַב דִּק, לְקוֹי קָצָר, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר, אֶפְלוּ אֲרוּךְ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, מָה הַלְשׁוֹן אוֹמְרִים, דִּק מִקַּל זֶה, דִּק קָנָה זֶה, דִּק לְקוֹי קָצָר, אוֹ דִּק לְקוֹי אֲרוּךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, עַד שֶׁאֲנוּ לְמִדֵּים מִן הַקָּנָה, נִלְמַד מִן הַשַּׁעַר. דִּק שֶׁעָרוּ שֶׁל פְּלוּנִי, דִּק לְקוֹי קָצָר, לֹא דִּק לְקוֹי אֲרוּךְ:

בְּרֵטוּרָה (ה) הַנִּתְקִים. נגעים שצרחש או בזקן, קרויין נתקים. על סם שהשער ניתק ונופל ונושר מחמת הנגע והנתקים אין מיטמאין בארבעה מראות כנגע שבמקום בשר, אלא מיטמאים בכל מראות: בשער כהוב. דומה לתבנית זהב: דק לקוי קצר. מה שאמרה תורה ובו שער כהוב דק, משמעותו לקוי קצר: אפילו ארוך. שאין משמעו דק אלא ריקה: מה הלשון אומרים. מלשון בני אדם אתה למד, כשאומרים קנה זה דק, מה משמעו, בין לקוי קצר בין לקוי ארוך. ואית ספרים דגרסי, ולא לקוי ארוך, בתמיהה, כלומר שמא לקוי קצר ולא לקוי ארוך: נלמד מן השער. דרך בני אדם כשאומרים על השער שהוא דק, על הלקוי קצר אומרים, ולא על הלקוי הארוך. והלכה כרבי עקיבא:

ב. שַׁעַר צְהַב דִּק מִטְּמֵא מְכַנָּס, וּמִפְּזָר, מְבַצֵּר, וְשֵׁלָא מְבַצֵּר, הַפּוּדָה, וְשֵׁלָא הַפּוּדָה, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֵינּוּ מִטְּמֵא אֶלָּא הַפּוּדָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְדִין הוּא, מָה אִם שַׁעַר לָבָן שְׁאִין שַׁעַר אַחַר מְצִיל מִיָּדוֹ, אֵינּוּ מִטְּמֵא אֶלָּא הַפּוּדָה. שַׁעַר צְהַב דִּק שֶׁשַׁעַר אַחַר מְצִיל מִיָּדוֹ, אֵינּוּ דִין שֵׁלָא יְטִמָּא אֶלָּא הַפּוּדָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּל מְקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר הַפּוּדָה, אָמַר הַפּוּדָה. אֲבָל הַנִּתְקֵק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ויקרא יג), לֹא הִזָּה בּוֹ שַׁעַר צְהַב, מִטְּמֵא הַפּוּדָה וְשֵׁלָא הַפּוּדָה:

בְּרֵטוּרָה (ו) מְכוּנָס. שתי שערות במקום אחד: מפוזר. אחת במזרח הנגע ואחת במערבו: מזוּכָר. שהשער באמצע הנתק, כמזכיר שהוא באמצע העיר: הפוד. שנהפך השער לכהוב מחמת הנתק כגון שהנתק קדם לשער [כהוב]: שאינו הפוד. שקדם שער כהוב לנתק: שאין שער אחר מליל מידו. שאם יש בנגע שתי שערות לבנות, אפילו מלא שערות שחורות אינן מזילות (על השתי) שערות לבנות שלא יטמאו. אבל שער כהוב, אם יש עמו [שתי] שערות שחורות אינו מטמא. והלכה כרבי יהודה:

ג. הצומח מציל מיד השער צהב ומיד הפשיון, מכנס, ומפזר, מבצר, ושללא מבצר. והמשואר מציל מיד שער צהב ומיד הפשיון, מכנס, ומפזר, ומבצר. ואינו מציל מן הצד, עד שיהא רחוק מן הקמה מקום שתי שערות. אחת צהבה ואחת שחורה, אחת צהבה ואחת לבנה, אינן מצילות:

דרטורה (ג) ה'לומח מ'ליל. שער שחור שלמה בנתק, מליל מיד שער להוב ומיד פשיון. שאם הוחלט בשער להוב או בפשיון, ולמחו בו שתי שערות שחורות, טהור: בין מכונס. דשתיהן במקום אחד: בין מפוזר. אחת למזרח הנגע ואחת למערב: והמשואר. שקדמו שתי שערות שחורות הללו לנתק, כגון שכשניתק שער ראשון או זקנו כגרים נשאר בתוך הנתק שתי שערות שחורות: ומבולר. אם הן מבולרות באמצע הנתק, מלילות. אבל [אם] עומדות מן הלד אין מלילות: עד שיהא רחוק מן הקמה. עד שיהו שתי שערות הללו רחוקות מן השערות המקיפות את הנתק כשיעור שתי שערות. והשערות שסביב הנתק הן קרויין קמה. וכששערות הללו רחוקות מן הקמה מקום שתי שערות, נחשבות כמבולרות בתוך הנגע: אחת להובה ואחת שחורה. בלהובה שקדמה לנתק ללא הויא סימן טומאה, אלטריד ליה למימר דאין מטטרפת עם השחורה להליל מיד שער להוב ומיד הפשיון. וסתם מתניתין כר' אליעזר בן יעקב דאמר בסמוך לקמן דשער להוב שקדם לנתק לא מטמא ולא מליל:

ד. שער צהב שקדם את הנתק, טהור. רבי יהודה מטמא. רבי אליעזר בן יעקב אומר, לא מטמא ולא מציל. רבי שמעון אומר, כל שאינו סימן טמאה בנתק, הרי הוא סימן טהרה בנתק:

דרטורה (ד) ר' יהודה מטמא. כדתנן לעיל דר' יהודה מטמא הפוך ולא הפוך: ר' אליעזר בן יעקב אומר לא מטמא ולא מליל. ר' אליעזר בן יעקב ור' שמעון לפרושי מלתא דתנא קמא דאמר טהור קאתו, ר' אליעזר בן יעקב סבר, טהור דאמר תנא קמא לומר שאינו מטמא אבל אינו מליל. ור' שמעון סבר, טהור ומליל קאמר. ולעיל פסקינן דהלכה כר' יהודה:

ה. כיצד מגלחין את הנתק, מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי שיהא נפר אם פשה. החליטו בשער צהב, הלך שער צהב וחרז שער צהב, וכן בפשיון, בתחלה, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור, הרי הוא כמות שהיה. החליטו בפשיון, הלך הפשיון וחרז הפשיון. וכן בשער צהב, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור, הרי הוא כמו שהיה:

דרטורה (ה) כיצד מגלחין את הנתק. בסוף שבוע ראשון (להסגר) שלא פשה ולא נולד בו שער להוב (כתיב והתגלח): היה מגלח חוץ לו. מגלח סביב לנתק, ומניח שתי שערות, דכתיב (ויקרא יג) ואת הנתק לא יגלח, וכי מה יש בו, והלא כבר ניתק השער ונפל, אלא סמוך לנתק לא יגלח, שמשייר סביב לנתק שתי שערות מכל זד, נמלא הנתק מוקף שערות כעטרה: החליטו בשער להוב. ואחר שהחלטו בו הלך שער להוב ואחרי כן חזר: וכן בפסיון. שלא חזר שער להוב אלא שפשה. בין כך ובין כך הרי הוא מוחלט כמו שהיה: בתחלה בסוף שבוע ראשון. כלומר, דין זה שאמרנו נוהג בין שהחליטו בשער להוב בתחלה כשהובא אל הכהן, בין שהחליטו בשער להוב בסוף שבוע ראשון, או בסוף שבוע שני, או לאחר הפטור כגון שעמד בעיניו שני שבועות ופטרו ולאחר הפטור נולד שער להוב והחליטו. ובכולהו הלך שער להוב וחזר. או שלא חזר אלא שפשה הנתק. הרי הוא כמו שהיה: החליטו בפסיון. כמו שמפרש בהחליטו בשער להוב כך יש לפרש החליטו בפסיון. והכא בפסיון לא גרסינן בתחילה, שאין הפסיון מטמא אלא אחר הסגר:

ו. שְׁנֵי נִתְקִים זֶה בְּצַד זֶה וְשִׁטָּה שֶׁל שְׁעָר מִפְּסָקֵת בֵּינֵיהֶם, נִפְרָץ מִמְּקוֹם אֶחָד, טָמֵא. מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, טְהוֹר. בְּמָה תִּהְיֶה הַפְּרָצָה, מִקּוֹם שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת. נִפְרָץ מִמְּקוֹם אֶחָד בְּגָרִים, טָמֵא:

דרטורה (ו) שני נתקים זה בצד זה. שיש בכל אחד כגרים הקלקי, דבנתקים נמי בעינן כגרים, דכתיב נגע הנתק, הקיש נגע לנתק, מה הנגע בכגרים, אף נתק בכגרים. ואם שני הנתקים מונחים זה אל זה ויש שיטת שער מפסקת בין שני הנתקים וחולקת אותם לשנים כמחילת המפסקת: נפרץ. שער של אותה השיטה: ממקום אחד. בסוף שבוע ראשון של הסגר או בסוף שבוע שני או לאחר הפטור: טמא. שהרי פשה הנתק: משני מקומות. שאותה שיטה נפרצה למטה ולמעלה ונשארו מאותה שיטה שתי שערות באמצע: טהור. דמבזכרות נינהו ומלילות: כמה תהא הפרצה. אם בשני מקומות נפראו, הוי שיעור הפרצה מקום שתי שערות, דבהכי חשיבי השערות שבאמצע מבזכרות: ואם במקום אחד נפרץ טמא. אפילו נפרץ כגרים, טמא, שאין שער שחור מבזכר וכנוס בתוך הנגע, כיון דלא נפרץ בשני מקומות:

ו. שְׁנֵי נִתְקִין זֶה לְפָנִים מִזֶּה, וְשִׁטָּה שֶׁל שְׁעָר מִפְּסָקֵת בֵּינֵיהֶם, נִפְרָץ מִמְּקוֹם אֶחָד, טָמֵא. מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, טְהוֹר. בְּמָה תִּהְיֶה הַפְּרָצָה, מִקּוֹם שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת. נִפְרָץ מִמְּקוֹם אֶחָד בְּגָרִים, טְהוֹר:

דרטורה (ז) זה לפניו מזה. כגון נתק כגרים הקלקי מרובע, ושיטה של שער מקיפו סביב, וחוז לאותה שיטה מקיף נתק כגרים כל סביבותיה, דהיינו רצועה של נתק ברוחב כעדשה מקפת את השיטה של שער, שזהו שיעור הנתק המקיף השערות

המבוללות: נפרץ ממקום אחד טמא. הפנימי. שהרי שער שחור כלדו ואינו מבולל לתוכו. אבל החילון טהור, דהא שתי שערות שחורות מבוללות לתוכו: משני מקומות, טהור. הפנימי וכל שכן החילון, שנעשו שניהם נתק אחד ובתוכו שתי שערות שחורות מבוללות: כמה תהא הפרלה. משני מקומות והיא טהור, מקום שתי שערות: נפרץ במקום אחד כגרים טהור. והא דאמרן נפרץ במקום אחד טמא, היינו בפחות מכגרים אבל מאחר דנפרלה כגרים, אפילו ממקום אחד נעשו שני הנתקים אחד, ושערות הנשארות הרי הן מבוללות:

ח. מי שהיה בו נְתַק ובו שְׁעַר צָהָב, טָמֵא. נוֹלַד לוֹ שְׁעַר שְׁחוֹר, טָהוֹר. אָף עַל פִּי שְׁהָלַךְ לוֹ שְׁעַר שְׁחוֹר, טָהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל נְתַק שְׁטֵהַר שְׁעָה אַחַת, אֵין לוֹ טָמְאָה לְעוֹלָם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כָּל שְׁעַר צָהָב שְׁטֵהַר שְׁעָה אַחַת, אֵין לוֹ טָמְאָה לְעוֹלָם:

דרטורה (ח) ובו שער זהב טמא. שער זהב מטמא בין בתחילה בין בסוף שבוע ראשון בין בסוף שבוע שני בין לאחר הפטור: נולד בו שער שחור טהור. אי כלמא לאחר הנתק, אע"פ שאינו מבוללות. ואי במשאר, דוקא במבולל, דרחוק מקמת הראש מקום שתי שערות כדאמרן: אע"פ שהלך לו שער שחור טהור. לכיון דנטהר הטהור, תו לא מטמא אע"פ שנסר השחור. אבל אם החליטו בפסיון, ובא השחור וטהר הפסיון ואחרי כן הלך השחור, חוזר הפסיון ומטמא. או שפשה וכנס וחזר ופשה, לא אמרינן כיון דנטהר הנתק לא מטמא: כל נתק שטהר שעה אחת. בין שהחליטו בפסיון וכנס, או שבא שער שחור וטיהרו, בין החליטו בשער זהב ובא שער שחור וטיהרו ואחרי כן הלך השחור, או מה שכנס חזר וניתק, שוב אין לנתק זה טומאה לעולם, אף על גב דקיימו סימני טומאה שלו כגון שער זהב ופסיון. ולא מיבעיא בהני דכבר טהרו בשער שחור, אלא אפילו פשה אחר שהלך השחור או נולד בו שער זהב אחר, כיון דטהר הנתק כבר שוב אין לו טומאה: ר' שמעון אומר כל שער זהב שטהר שעה אחת. כגון האי דהוה קאי בשעה שבא השחור, אין לו טומאה לעולם. אבל אם אחר שהלך השחור נולד בנתק שער זהב אחר או פשה אחרי כן, טמא דכל נתק שטהר לא אמרינן. והלכה כתנא קמא:

ט. מי שהיה בו נְתַק כְּגָרִיס, וְנִתְקַ כָּל רֵאשׁוֹ, טָהוֹר. הָרֵאשׁ וְהַזָּקוֹן אֵין מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְדִין הוּא, מָה אִם עוֹר הַפְּנִים וְעוֹר הַבָּשָׂר שֵׁישׁ דְּבָר אַחַר מְפָסִיק בִּינֵיהֶם, מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה. הָרֵאשׁ וְהַזָּקוֹן שְׁאֵין דְּבָר אַחַר מְפָסִיק בִּינֵיהֶם, אֵינוֹ דִּין שְׁיַעֲבֹבוּ זֶה אֶת זֶה. הָרֵאשׁ וְהַזָּקוֹן אֵין מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, וְאֵין פּוֹשְׁיִין מִזֶּה לָזֶה. אֵיזָה הוּא זָקוֹ, מִן הַפָּרֶק שֶׁל לְחֵי עַד פִּיקָה שֶׁל גְּרִגְרָת:

צרטורה (ט)

וגיתק כל ראשו. שפרח הנתק בכל הראש. בין שהחלט בשער אהוב בין שהחלט בפשיון: טהור. דבכולהו פריחה מטהרת. ומנין שהפריחה מטהרת בראש, דכתיב (ויקרא יג) ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא בזקן מנין, תלמוד לומר ואיש, לרבות את הזקן והבא כולו נתק בתחלה אינו טהור, כסם שהבא כולו לבן בתחלה אינו טהור בזהרת: אין מעכבין זה את זה. אם היה בראש נתק כגרים ואחר כך ניתק כל הראש אע"פ שלא ניתק בזמן, טהור. וכן כשפרח בזקן ולא פרח בראש, טהור, דאין מעכבין זה על זה, לכל שראוי ליטמא בנגע הבהרת מעכב פריחת הבהרת: אין מלטרפין זה עם זה. במקום שהראש והזקן מתחברים זה עם זה, אם נולד חלי גרים בזה וחלי גרים בזה, אין מלטרפין: ואין פושין מזה לזה. דאם יש נתק כגרים בראש סמוך לזקן, ולסוף שזעו ראשון או לסוף שזעו שני או לאחר הפטור פשה בזקן, לא חשיב פשיון: מן הפרק של לחי. העליון. מותח חוט מאוזן לאוזן, כל שמן החוט ולמעלה זהו הראש, וכל שמן החוט ולמטה זה הזקן: פיקה של גרגרת. ראש השיפוי כובע והבשר המקיף בשיפוי כובע מחוץ, קרוי פיקה:

• הקרחת והגבחת מטמאות בשני שבועות, בשני סימנים במחיה ובפשיון. איזו היא קרחת, אכל נפש, סך נפש, מכה שאינה ראויה לגדל שער. איזו היא קרחת, מן הקדקד השופע לאחוריו עד פיקה של צואר. איזו היא גבחת, מן הקדקד השופע לפניו עד כנגד שער מלמעלה. הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו, ואינן פושות מזו לזו. רבי יהודה אומר, אם יש שער ביניהן, אינן מצטרפות. ואם לאו, הרי הרי אלו מצטרפות:

צרטורה (י)

הקרחת והגבחת. שתיהן בראש אלא שמשפוע קדקוד ולאחוריו קרוי קרחת, משפוע קדקוד כלפי פניו קרוי גבחת, כדתנן בסמוך. ואינם כנתקים, שהנתק חוזר ומגדל שער, והקרחת והגבחת אינן חוזרין ומגדלין שער: מיטמאות בשני שבועות. דכתיב (ויקרא יג) כמראה כרעת עור בשר, מה עור בשר בשני שבועות, אף כאן בשני שבועות: במחיה ובפשיון. דכתיב (ס) כרעת פורחת היא בקרחתו. כרעת, מלמד שמטמאה במחיה. פורחת, מלמד שמטמאה בפשיון. היא, מלמד שאינה מיטמאה בשער לבן: נסם. סם שהאוכלו אינו מגדל שער, והסך בו אינו מגדל שער: מכה שאינה ראויה לגדל שער. כגון מכה גדולה שהבשר נעשה ללקת: פיקה של צואר. היא חוליית הראשונה של צואר: ואין פושות מזו לזו. מקרחת לגבחת ומגבחת לקרחת: אם יש שער. מפסיק ביניהן בין קרחת לגבחת. ואין הלכה כר' יהודה:

גמרא נדה דף מד ע"ב

תנו רבנן: בת שלש שנים מתקדשת בביאה. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בת שלש שנים ויום אחד. מאי בינייהו אמרי דבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו. ורבי יוחנן אמר: שלשים יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו. מיתיבי בת שלש שנים ואפלו בת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בת שלש שנים ויום אחד בשלמא לרבי יוחנן כי היכי דאיכא תנא דקאמר יום אחד בשנה חשוב שנה. הך נמי איכא תנא דאמר שלשים יום בשנה חשובין שנה. אלא לרבי ינאי קשיא קשיא:

קס"י ערב ר"ה. של שנה רביעית לר"מ לא הויא בת ביאה עד יום אחרון של שליטת דהוא ערב ר"ה ולרבנן עד למחר דמיקלע יום ראשון ברביעי: שלשים יום איכא בינייהו. לר"מ מכי איקלע שלשים יום בשנה שליטת הויא בת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעי' ואיכא בינייהו טובא: בשלמא לרבי יוחנן. דאמר מכי איקלע חשיבות שנה בשנה שליטת לר"מ הויא בת ביאה ניחא ורע"ג דאמר רבי יוחנן שלשים יום והכא קתני יום אחד תנאי היא צפרק ארבעה ראשי שנים דאיכא למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא למאן וכו': אלא לרבי ינאי. דאמר לר"מ עד סוף שנה שליטת לאו בת ביאה היא. קשיא:

זוהר אמור דף צד ע"ב

בהאי יומא תלת סעודתן בעיא בני מלכא לזמנא ולסדרא פתורי בגין יקרא דמלכא כמה דאוקימנא וכד אודמון ביה חגא או זמנא לא יסדר בר נש תרי פתורי בכל סעודתא חד לשבת וחד לאושפיזא בגין דכתוב (שמואל על שלחן המלך תמיד הוא אוכל ספוקא הוא בפתורא דמלכא לההוא אושפיזא דאתיא ליה ועל דא בעי בר נש לסדורי פתורא שלימא למלכא והוא יהיב מניה לאושפיזא. אמר רבי אלעזר סעודתא תליתאה דשבת פד אערע ביה אושפיזא שבקין ליה או לא שבקין ליה אי לא שבקין ליה אשתפח אושפיזא דחיא מפתורא דמלכא. אי שבקין ליה אשתפח פגימו בסעודתא דמלכא. אמר ליה רבי שמעון אבוי למלכא דאיערע ביה

אוֹשְׁפִיזָא וְנָטִיל מִיכָלָא מְקַמִּיה וְסִלְקָא לְאוֹשְׁפִיזִיה אֲשֶׁתַּכַּח אָף עַל גַּב דְּמִלְכָא לָא אָכַל עִמִּיה מִמִּיכָלָא דְּמִלְכָא קָא אָכִיל וּמִלְכָא יְהִיב לִיה לְמִיכָל וְכָל דָּא בְּגִין דְּהוּא אוֹשְׁפִיזִיה דְּמִלְכָא. וּבְבִי רַב הַמְנוּנָא סָבָא לָא חֵיִישֵׁי לְאוֹשְׁפִיזָא בְּשַׁעֲתָא דָּא וּלְבַתֵּר מְסֻדְרֵי פְתוּרָא לְאוֹשְׁפִיזָא. בְּהַאי יוֹמָא מְלוּלָא אָסִיר הָדָא הוּא דְּכַתִּיב (ישעיה נח) מִמְצוֹא חֲפָצָךְ וְדָבַר דְּבַר וַיִּתֵּן חֲפָצָךְ כְּתִיב בְּגִין דְּהַאי יוֹמָא כָּל מְהִימְנוּתָא אֲתִקְשֵׁר בֵּיה :

תרגום הזהר צִיּוּם הַזֶּה, שְׁלֵשׁ סְעוּדוֹת כְּרִיכִים צְנִי הַמְּלֻךְ לְזִמְנָא וְלַעֲרוּךְ הַשְּׁלָחוֹ, מְשׁוּם כְּבוֹד הַמְּלֻךְ, כְּמוֹ שְׁהַעֲמִדְנוּ. וּכְשֶׁמִּזְדַּמְנוּ צוֹ חוּג, אוֹ זְמַן, לֹא יִסְדֵּר הָאֲדָם שְׂתֵי שְׁלַחוֹת כָּכָל סְעוּדָה אֶחָד לַשָּׂצֵת וְאֶחָד לְהַאוּרְחָ, לְיוֹם טוֹב, מְשׁוּם שְׂכַחוּב, עַל שְׁלַחוֹת הַמְּלֻךְ תְּמִיד הוּא אוֹכֵל, כִּי דִי הוּא שְׁלַחוֹת הַמְּלֻךְ לְאוּרְחָ הַהוּא הַצָּח אֵלָיו. וְעַל כֵּן כְּרִיךְ הָאֲדָם לַעֲרוּךְ שְׁלַחוֹת שְׁלֵם לְמֻלְךְ וְהוּא נוֹתֵן מִמְנוֹ לְהַאוּרְחָ. אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, סְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שָׂצֵת, כְּשֶׁנִּקְרָה צוֹ אוּרְחָ, דְּהֵינּוּ יוֹם טוֹב, עוֹזְזִים אוֹתָהּ אֶת הַסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית, אוֹ אֵין עוֹזְזִים אוֹתָהּ, אֲלֹא שְׁאוּכְלִים סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, נִמְרָא שְׁהַאוּרְחָ נִדְחָה מִשְׁלַחוֹת הַמְּלֻךְ, וְאִם עוֹזְזִים אוֹתָהּ דְּהֵינּוּ שְׁאֵין אוֹכְלִים סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, נִמְרָא פְּגָם בְּסְעוּדוֹת הַמְּלֻךְ, אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲבִיו. בְּדוּמָה לְמֻלְךְ, שְׁנִקְרָה לוֹ אוּרְחָ, וְלָקַח הַמַּמְחָכֵל מִמְנוֹ וְנָתַן אֶל הַאוּרְחָ. נִמְרָא, אָף עַל פִּי שְׁהַמְּלֻךְ אֵינּוּ אוֹכֵל עִמּוֹ, הוּא אוֹכֵל מִמַּמְחָכֵל הַמְּלֻךְ וְהַמְּלֻךְ נוֹתֵן לוֹ לְאֶכוּל. וְכָל זֶה הוּא מְשׁוּם שְׁהוּא אוּרְחוֹ שֶׁל הַמְּלֻךְ, וּבְצִדִית רַב הַמְנוּנָא סָבָא לֹא חֲשָׂא לְאוּרְחָ בְּשַׁעֲתָא זוֹ, אֲלֹא אֲכָלוּ סְעוּדָה שְׁלִישִׁית וְאַחַר כֵּן, בְּלִיל יוֹם טוֹב שְׁנִי, הָיוּ מְסֻדְרִים הַסְּעוּדָה לְהַאוּרְחָ. צִיּוּם הַזֶּה אָסוּר הַדְּבֹר. זֶה שְׁנִקְרָא מִמְנוֹא חֲפָצָךְ וְדָבַר דְּבַר, שְׁדְּבֹרְךָ בְּשָׂצֵת לֹא יְהִיה כְּמוֹ בְּחוּל. וְלִמְדְנוּ, חֲפָצָךְ כְּתוּב, שְׁלֹא תִדְבֵר מִחֲפָצָךְ, מְשׁוּם שְׁצִיּוּם הַזֶּה כָּל הָאֲמוּנָה מִתְקַשֶּׁרֶת צוֹ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

א. הַמְשַׁלַּח כְּלָבִים כְּדִי שְׁיִצְוֵדוּ צְבָאִים וְאַרְנָבִים וְכִיּוֹצָא בְּהוֹן וּבְרַח הַצְּבִי מִפְּנֵי הַכָּלָב וְהִיא הוּא רוּדָף אַחַר הַצְּבִי אוֹ שְׁעֵמֵד בְּפָנָיו וְהַבְּהִילוּ עַד שְׁהַגִּיעַ

הַכֶּלֶב וּתְפֹשׂוּ הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת הַצֵּד וְחַיֵּב וְכֵן הָעוֹשֶׂה כְּדָרְךָ זֶה בְּעוֹפּוֹת : **ב**. צָבִי שְׂנַכְנַס לְבֵית וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו חַיֵּב. נִעְלוּהוּ שְׁנַיִם פְּטוּרִין. אִם אֵין אֶחָד יָכוֹל לְנַעַל וְנִעְלוּהוּ שְׁנַיִם חַיֵּבִין. יֹשֵׁב אֶחָד וּמִלְּאָהוּ הַשְּׁנַיִ חַיֵּב. יָצָא הָרֹאשׁוֹן וּמִלְּאָהוּ וּבָא הַשְּׁנִי וְיָשֵׁב בְּצִדוֹ אֵף עַל פִּי שְׁעָמַד הָרֹאשׁוֹן וְהִלְךְ לוֹ. הָרֹאשׁוֹן חַיֵּב וְהַשְּׁנִי לֹא עָשָׂה כְּלוּם וּמִתֵּר לוֹ לִישֵׁב בְּמִקוּמוֹ עַד הָעָרֵב וְלוֹקַח הַצָּבִי. לְמָה זֶה דוֹמָה לְנוֹעַל בֵּיתוֹ לְשִׁמְרוֹ וְנִמְצָא צָבִי שְׂמוּר בְּתוֹכוֹ שְׁלֹא עָשָׂה כְּלוּם.

נִכְנָסָה לוֹ צָפוּר תַּחַת כְּנָפָיו יוֹשֵׁב וּמִשְׁמָרָה עַד שֶׁתַּחֲשֵׁךְ וּמִתֵּר : **ג**. הַצֵּד צָבִי זָקֵן אוֹ חָגֵר אוֹ חוֹלָה אוֹ קָטָן פְּטוּר. הַמִּפְרָק בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף מִן הַמְּצוּדָה פְּטוּר. הַצֵּד חַיָּה וְעוֹף שֶׁבְּרִשׁוֹתוֹ כְּגוֹן אֲנָזִין וְתַרְנֻגּוּלִין וְיוֹנֵי (עֲלִיָּה) פְּטוּר. הַצֵּד דָּבָר שֶׁאֵין בְּמִינוֹ צֵדָה כְּגוֹן חֲגָבִים הַגְּזִין צָרְעִין וִיתוּשִׁין וּפְרָעוּשִׁין וְכִיּוֹצֵא

בְּאֵלוֹ הָרִי זֶה פְּטוּר : **ד**. רְמָשִׁים הַמְּזִיקִין כְּגוֹן נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין מְמִיתִין הוֹאִיל וְנוֹשְׁכִין מִתֵּר לְצוּד אוֹתָם בְּשֶׁבֶת וְהוּא שְׂיִתְפוֹן לְהַנְצִל מִנְּשִׁיכָתוֹ. כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה כּוֹפֶה כְּלִי עֲלֵיהֶן אוֹ מְקִיף עֲלֵיהֶן אוֹ קוֹשֶׁר אוֹ קוֹשֶׁר

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ל"ז ע"ג

נִרְגָן אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (מְשַׁלֵּי יח) דְּבָרֵי נִרְגָן כְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם יָרְדוּ חֲדָרֵי בָטָן. פִּירוּשׁ הַנִּרְגָן הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר דָּרְכּוֹ וְחֹיָקוֹ לְהִתְאַוֵּן וּלְהִתְרַעֵם וְיִמְצָא תְלוּנוֹת עַל חֲבִירוֹ תְמִיד עַל מַעֲשָׂיו וְעַל דְּבָרָיו וְאֵף עַל פִּי שֶׁחֲבִירוֹ בְּתוּמוֹ הִתְהַלֵּךְ עִמוֹ וְלֹא זָד עָלָיו בְּדָבָר וְיִדּוֹן כֹּל דְּבָר לְחֹבָה וְלֹא לְזָכוֹת וְכֹל שֶׁגָּגָה יָשִׁים לְזָדוֹן וְהִנֵּה יִתֵּן עֲצָמוֹ כְּמוֹ עֲשׂוֹק וְהַלּוּם וְכֹאֵלוֹ גְּבָרָה חֲטָאת חֲבִירוֹ עָלָיו וְהוּא הַמִּכָּה וְהַהוֹלֵם כִּי דְבָרָיו יוֹרְדִים חֲדָרֵי בָטָן כִּי מִי שֶׁיִּלֵּין תְלוּנוֹת עַל חֲבִירוֹ כְּאֲשֶׁר לֹא נִגְעוּ וְכֹאֲשֶׁר עָשָׂה עִמוֹ רַק טוֹב זֶה סַעַר מִתְחַלֵּל עַל הַלֵּב. וְהִנֵּה הוּא כְּיוֹרָה זִיקִים יוֹרְדִים חֲדָרֵי בָטָן. מִלֵּת כְּמִתְלַהֲמִים כְּמוֹ מִתְהַלְמִים עַל דָּרְךָ שְׁמֵלָה שְׁלֵמָה מְלֻשׁוֹן (מְשַׁלֵּי נז) הַלְמוּנִי בַל יִדְעֵתִי וְכֹאֵלוֹ אָמַר דְּבָרֵי נִרְגָן כְּמִתְהַלְמִים וְאָמְרוּ מִתְלַהֲמִים לְשׁוֹן רַבִּים. כִּי נִרְגָן כּוֹלֵל הַנִּרְגָנִים כְּמוֹ (ירמיה י"א) וּבִשֶׁר קָדַשׁ יַעֲבִרוּ מֵעַלְיָךְ (ישעיה מ"ה) וְיִפְרוּ יִשְׁעוֹ. עוֹד אָמַר (מְשַׁלֵּי ס"ז) שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֶלּוּף. רְצוּנוֹ לוֹמַר כִּי יִפְרִיד מֵעַלְיוֹ אוֹהֵב וְרִיעַ כִּי לֹא יוֹכְלוֹן שְׂאֵת חֲבֵרָתוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ אֵל תִּרְבֶּה בְּתַרְעוּמוֹת שְׁלֹא תִבֵּא לְיַדִּי חֲטָא. וּפְעָמִים רַבּוֹת הַנִּרְגָן כְּפּוּי טוֹבָה גַם יַחֲשָׁבָה לְרַעָה וְיָשִׁיב לְרַעָה תַּחַת טוֹבָה. וְנֶאֱמַר (שם י"ז) מְשִׁיב רַעָה תַּחַת טוֹבָה וְגוֹמֵר וּפְעָמִים יַחֲשׁוּב עַל חֲסָדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הֵם לְנֶקֶם וְשִׁלֵּם כְּעֵנֶן שְׁנֵאֱמַר (דְּבָרִים י"א) וְתִרְגָּנוּ בְּאֵהֲלֵיכֶם וְתִאֱמָרוּ בְּשִׁנְאֵת ה' אוֹתֵנוּ הוֹצִיאָנוּ וְגוֹמֵר עַל כֵּן הִתְרַחַק

מִדֶּרֶךְ הַנְּרֻגִים כִּי נְתִיבוֹתֵיהֶם עָקְשׁוּ לָהֶם כָּל דֹּרֶךְ בָּהּ לֹא יָדַע שְׁלוֹם וְלִדְוֹן
לְכַף זְכוֹת לִמְד לְשׁוֹנֵךְ. וְהָיָה צְדָק אֲזוֹר מְתַנְּיָךְ: